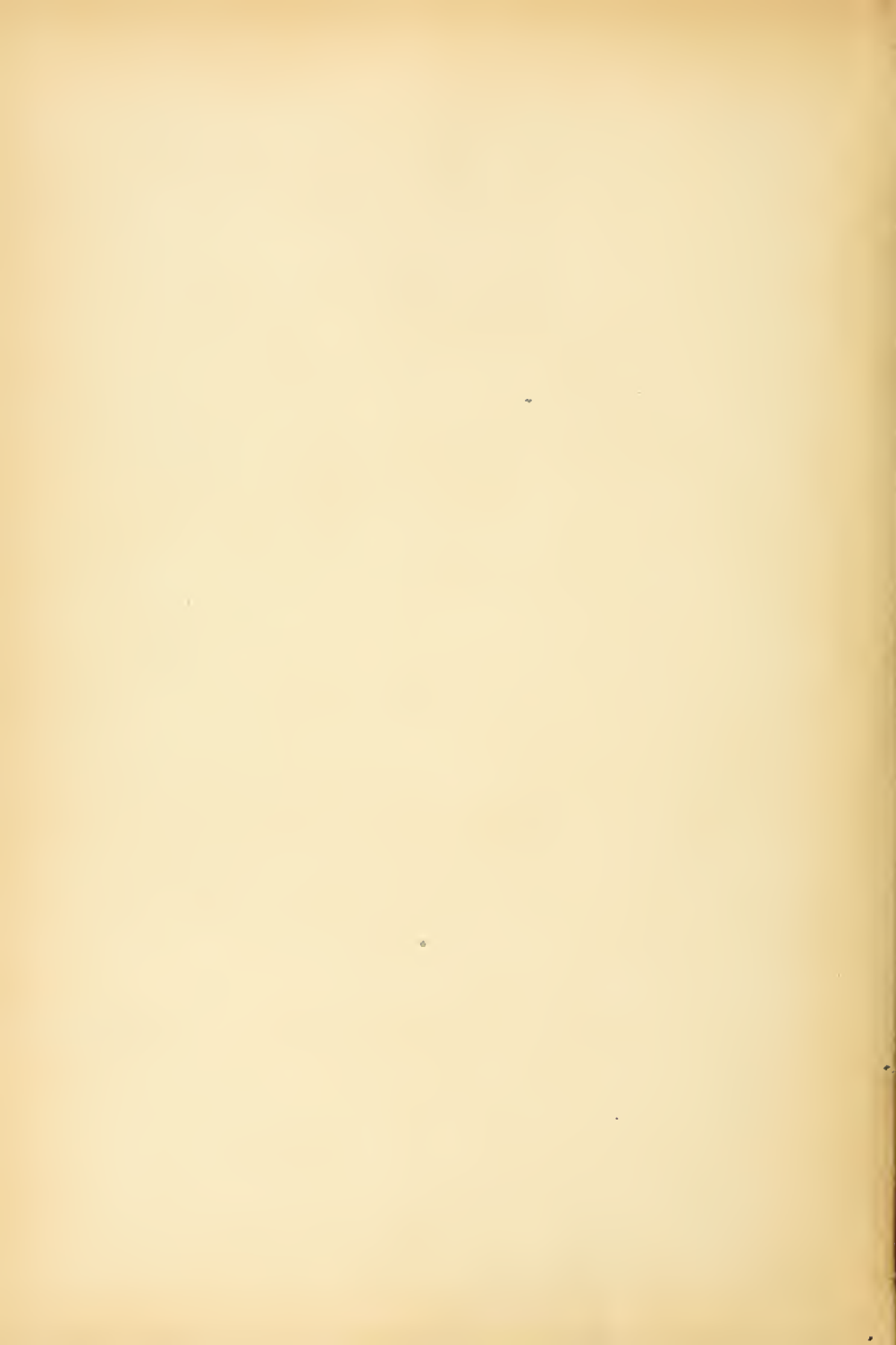








Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto



DOCTORIS ECSTATICI
DIONYSII CARTUSIANI
OPERA OMNIA





ZACH. I. IRA MAGNA EGO IRASCOR SUPER GENTES. ET SAGITAS MEAS COMPLEBO IN EIS DEV. 37.



DOCTORIS ECSTATICI
D. DIONYSII
 CARTUSIANI
OPERA OMNIA

IN UNUM CORPUS DIGESTA

AD FIDEM EDITIONUM COLONIENSII

CURA ET LABORE
 MONACHORUM SACRI ORDINIS CARTUSIENSIS

FAVENTE PONT. MAX. LEONE XIII

IN SCALAM PARADISI
 S. JOANNIS CLIMACI ABBATIS

TORNACI
 TYPIS CARTUSIÆ S. M. DE PRATIS
 MDCGCGV



CONVERTE NOS DEVS SALVTAHS NR: ET AVERTE IRA TVAM A NOBIS .PSAL. 84.

THE JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
TORONTO 5, CANADA,

JAN 15 1972

3938

ENARRATIONES
IN SCALAM PARADISI
S. JOANNIS CLIMACI



D. DIONYSII

CARTUSIANI

ENARRATIONES DOCTISSIMÆ

IN LIBRUM

S. JOANNIS CLIMACI

ABBATIS

QUI INSCRIBITUR KAIMÆ

SIVE

SCALA PARADISI

EX EDITIONE COLONIENSI

MELCHIORIS NOVESIANI, ANNI MDXL.

D. DIONYSII PRÆFATIO

VIDIT Jacob in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum, angelosque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ, dicentem sibi : Ego sum Dominus, etc. Gen. xxviii, 12, 13.

Quamvis hæc verba multipliciter exponantur, tamen hoc loco per Jacob intelligi potest auctor libri nunc explicandi atque ad stilum facillimum transferendi, Joannes Climacus, vitiorum omnium inclytus supplantator, verusque Israelita. et vir Deum contemplans. Qui vidit in somnis, id est in quiete contemplationis, scalam stantem super terram. cujus vertex attingit cælum. Hæc etenim scala est gradata, ordinata ascensoriaque virtutum connexio, a terrenis ad cœlestia, ab humanis ad divina, ab imis ad summa erigens ac perducens. Denique scala hæc habet triginta gradus. Primus in ascendendo, qui et infimus est terramque tangens, est abrenuntiatio terrenorum, seu fuga mundi, aut abdicatio vanæ vitæ. Supremus vero gradus istius scalæ, qui est primus in descendendo, et summus ac cælum attingens, est caritas, seu trium theologicarum virtutum possessio. Præter hos gradus sunt medii, ut infra patebit, recte coordinati.

Præterea, per hanc scalam angeli sancti ascendunt atque descendunt. Primo per angelos intelligendo homines virtuosos, angelicam vitam in terris ducentes, quorum conversatio est in cœlis. Qui per scalam istam ad Deum conscendunt quantum ad exercitia vitæ contemplativæ, ad proximos quoque descendunt quantum ad opera vitæ activæ : imo etiam ad quotidianam sui ipsorum considerationem, discussionem, provisionem, expurgationem, per actus virtutum moralium purgativæque viæ exercitationem rursus ascendunt per scalam hanc, per quotidianum profectum euntes de virtute in virtutem, et meliora charismata amulantes, scientes quod non proficere exstet deficere. Secundo per angelos sanctos intelligendo spiritus illos angelicos, cives cœlestes : qui ad commissos suæ custodiæ descendunt assidua et benignissima dignatione, subventionem, presentia ; ascendunt quoque, orationes et vota ac merita hominum offerendo Altissimo. — Postremo, huic scalæ innixus est Dominus, qui prope est omnibus invocantibus eum, et oculi ejus super justos, estque paratissimus semper adstistere ascendentibus per hanc scalam ad ipsum.

Hæc, sicut jam Domino operante transtuli tria volumina illustrissimi patris nostri Joannis Cassiani ad stilum facillimum, ita nunc eodem Domino auxiliante

intendo librum præstantissimi ac illustrissimi viri Joannis Climaci elucidare. Verumtamen, quoniam liber iste duplici difficultate frequenter involvitur, utpote stili et sensus, propono in talibus locis non solum verba ad ordinem intelligentiæ planioris redigere, sed item eadem brevissima expositione clarificare. invocato ad tantum opus exsequendum idonee auxilio superdulcissimi Spiritus Sancti, qui totius veritatis examen, magister ac dator est. Nempe liber hic Climaci admirabili excellentia decoratur, atque ab omnibus non immerito commendatur. quum mirabiliter sententiosus consistat; et nescio si ab aliquo queat plene intelligi, nisi habeat spiritum, gustum et exercitationem, imo perfectionem sui auctoris, videlicet hujus Climaci: quo constat insufficientia mea ad tanti operis executionem plenariam.

NOTA. — Sequens translatio videtur esse Angeli de Cingulo, Ordinis Minorum. (Cf. Migne *Patrol. gr.* tom. 88, p. 614, 615.)

ENARRATIONES IN SCALAM PARADISI

EPISTOLA

JOANNIS ABBATIS MONACHORUM IN RAITHU
AD JOANNEM CLIMACUM.

SUPERMIRABILI, æquali angelo, Patri Patrum et doctori superexcellenti Joanni abbati montis Sinai. peccator Joannes, Raithu abbas, in Domino gaudere. — Cognoscentes nos imperfecti obedientiam tuam non discernentem, in Domino precipuam, ante omnia exornatam, sicut et in aliis virtutibus universis ornatus es, et maxime in illa parte in qua utique convenit te lucrari insistendo aliorum profectui ac saluti cum talento tradito tibi a Deo, supplicatione hujusmodi utimur, illud dictum in mente habentes : Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; seniores tuos, et dicent tibi. Hujus rei causa per litteras nostras procidimus tibi sicut communi omnium Patri, seniorique seu majori præ cunctis in pugna exercitationis atque acumine intellectus, et virtuosus ac perfecto doctori; et exoramus summitatem virtutum tuarum, ut mittas nobis indoctis ea quæ vidisti in contemplatione Dei circa hunc eundem montem, secundum quod Moyses olim contemplatus est Deum in monte hoc Sinai. Et propone librum venerabilem in doctrinam, quasi tabulas scriptas a Deo, a te missas ad nos : propone, inquam, novo Israeli egresso perfecte ac noviter de intellectuali Ægypto et mari vite sæculi hujus. Quemadmodum ergo operatus fuisti mirabilia in mari, functus deiloqua lingua vice virgæ; ita et nunc rogatus, ne devites ordinate describere, sicut doctor vere magnus, sine pigritia simul et bene discrete, documenta congruentia monasticæ perfectioni, ad salutem omnium eligentium hujusmodi angelicam conversationem. Non arbitrans blanditias seu adulationes quæ a nobis dicta sunt : nosti enim vere, sancte vertex, quia extranea sunt ista a nobis. Sed illud arbitror quod est manifeste visum et intellectum ab omnibus.

Propterea confidimus in Domino, quod cito accipiemus et amplectemur pretiosas exarationes in tabulis (quas diu speravimus obtinere a te) quæ dirigant vere et sine errore volentes imitari, tanquam scalam quamdam confirmatam usque ad cæli portas, et sursum trahentem sine læsione et nocumento eos qui præeligunt pertransire mundi rectores tenebrarum harum et principes aeris. Si enim Jacob ^{Ephes. vi, 12.} existens ovium pastor, intuitus fuit in scala visionem talem tremendam, quanto tu ^{Gen. xxviii, 12, 13.} magis, rationalibus ovibus præsidens, universis ostendes non solum visionem, sed ascensum opere et veritate atque sine errore regressum ad Deum?

Vale in Domino, Reverendissime Pater.

ARTICULUS PRIMUS

HUJUS EPISTOLÆ EXPOSITIO.

SUPERMIRABILI, æquali angelo, Patri Patrum et doctori superexcellenti Joanni abbati montis Sinai, peccator Joannes, Raithu abbas.

Ista epistola præmittitur libro Climaci, quia (ut infra ex tenore hujus epistolæ innotescit) Joannes Climacus abbas monachorum in monte Sinai Domino militantium, edidit hoc volumen ad affectuosissimam humillimamque instantiam Joannis abbatis monachorum in Raithu: qui quam sublimiter senserit de Joanne Climaco, patet ex epistolæ hujus exordio, quod tanto fulget præconio, ut videatur transcendere

qualitatem conditionis humanæ. Quomodo enim homo mortalis, purus viator, communis fragilitate circumdatus, potuit supermirabilis nuncupari, quum hoc soli incomprehensibili competat Deo, sicut apparet, quum is solus transcendat ac superet capacitatem et admirationem omnis intellectus creati? Rursus, qualiter potuit æqualis angelo dici, quum de beatissimo Athanasio, Chrysostomo et Cyrillo?

Sed ad solvenda ac declaranda hæc omnia, oportet advertere, quod in hujusmodi locutionibus ex fervoris magnitudine aut devotionis excessu prolatis, magis pensanda est loquentis intentio, quam forma verborum. Propter quod talia sunt pie interpretanda, et ad loquentis propositum restringenda, non curiose ad captiosæ disentienda; vel etiam per modum hyperbolice locutionis, ut in pluribus, accipi queunt.

Itaque Climacus iste fuit supermirabilis, id est magnus et admirandus super omnes aut plurimos qui suo tempore admirabiles erant, et super communem modum fuit mirabilis propter eminentiam

donorum gratiæ ei desuper collatorum. A
Fuit quoque æqualis, id est similis, ange-
lo : unde ad insinuandum excellentiam si-
militudinis hujus, appellatus est æqualis
angelo. Nam et in Scripturis frequenter
appicitur similis pro æquali, juxta illud
in Exodo : Quis similis tui in fortibus. Do-
mine, quis similis tui? Item in Psalmo :
Domine Deus virtutum, quis similis tui?
Sic et æquale pro simili suscipi potest.
Præterea dictus est Pater Patrum in genere
ac Ordine suo, et quia multorum Patrum
exstitit Pater : imo et omnium nostrum pa-
ter est instructione, sanctitate et eminencia
graudi. Appellatus est quoque doctor
superexcellens, hoc est valde excellens et
excellentibus multis excelsior, utpote in
sapientia et doctrina præfulgidus. Et dicitur
doctor ab actu docendi, et etiam ab
anectoritate id peragendi, in quantum fuit
prælati seu abbas.

Denique humilitas Joannis abbatis, scrip-
toris hujus epistolæ, patet ex hoc quod
peccatorem se nominat, quum tamen fue-
rit vir perfectionis eximie, ut probatur ex
epistola Climaci mox sequente.

Sequitur salutatio. *In Domino gaudere.*
Homo enim naturaliter appetit gaudium,
sicut et pacem : et quia carnale gaudi-
um est vitandum, debemus spirituale gau-
dium amplecti aliisque optare. Porro spi-
rituale gaudium est omnis delectatio actui
virtuoso annexa. Dupliciter quoque gaude-
mus in Deo. Primo, directe et intime glo-
riando in ipso tanquam in objecto, viden-
licet ipsum contemplando, diligendo cum
jucunditate interna, et congaudendo infini-
tae bonitati ejus, itemque credendo ac spe-
rando in ipsum. Secundo gaudemus in Deo
finaliter et tanquam in objecto secundario
seu mediato, faciendo cum gaudio propter
Deum quicunque actum virtuosum circa
objectum creatum versantem.

Sequitur narratio. *Cognoscentes nos im-
perfecti obedientiam tuam non discernen-
tem, seu indiscretam, in Domino præci-
piam, ante omnia exornatam, sicut et in
aliis virtutibus universis ornatus es, et*

*maxime in illa parte in qua utique con-
venit te lucrari insistendo aliorum pro-
fectui ac saluti cum talento tradito tibi a
Deo, supplicatione hujusmodi utimur, il-
lud dictum in mente habentes : Interroga
patrem tuum, et annuntiabit tibi ; senio-
res tuos, et dicent tibi.* Circa hæc quæ-
ri posset, an obedientia indiscreta, seu non
discernens, sit commendanda, et qualiter
sit servanda. Sed quoniam infra, speciale
capitulum introducit de obedientia, in
quo etiam multa dicuntur de obedientia
indiscreta ; ideo usque ad illum locum
differo determinationem istorum. Porro
Climacus in prælatione nequaquam est
oblitus neque reliquit obedientiam illam
plenissimam quam in statu subjectionis
tam perfectissime didicit atque exerceat,
quemadmodum infra dicitur.

Sequitur supplicatio. *Hujus rei causa
per litteras nostras procidimus tibi sicut
communi omnium Patri, seniorique seu
majori præ cunctis in pugna exercitatio-
nis atque acumine intellectus, et virtuoso
ac perfecto doctore ; et exoramus summi-
tatem virtutum tuarum, ut mittas nobis
inductis ea quæ vidisti in contemplatione
Dei circa hunc eundem montem, secun-
dum quod Moyses olim contemplatus est
Deum in monte hoc Sinai. Et propone
librum venerabilem in doctrinam, quasi
tabulas scriptas a Deo, a te missas ad
nos : propone, inquam, novo Israeli egre-
so perfecte ac noviter de intellectu
Ægypto et mari rite sæculi hujus, id est
religiosis personis quæ relinquentes hoc
sæculum nequam, quod in Apocalypsi vo-
catur Ægyptus ac Sodoma, ingressæ sunt
solitudinem monasticæ conversationis, et
rigorem observantiæ regularis seu ætuum
iter penitentiae salutaris, per quas tan-
quam per desertum tendunt ad terram
promissionis, ad regionem vivorum, ad
patriam Beatorum.*

Præterea, sicut Moyses accepit a Deo in
monte Sinai decem præcepta descripta in
tabulis, ita et Climacus in hoc monte ac-
cepit a Deo sapientiam in hoc libro qua-

Exod. xv,
11.
Ps. lxxxviii,
9.

Deut. xxxii,

Grad. iv.

Apoc. xi, 8.

2. ad. cccv,
13.

si in tabulis exaratam; et sicut decem A præcepta Moysi in tabulis tradita, concernunt ac pertinent ad universos fideles; ita documenta in isto libro contenta, specialiter spectant ad religiosos et monachos. Postremo, quamvis per Israeliticum populum de Ægypto egressum ac liberatum, designetur communitate totus populus christianus de vitiorum eductus caligine, redemptus a diaboli servitute et renovatus Christi Baptismate; nihilo minus per populum illum Hebræum peculiariter figurati sunt religiosi, qui se a vita mundana, a iugo peccati, a tenebris sæculi excellenter sequestrant, abdicant et avertunt. Vocatur quoque hoc sæculum nequam seu mundus in maligno positus, intellectualis ac spiritualis Ægyptus, non quia in se ipso sit res intellectualis seu immaterialis et spiritualis, sed quoniam spiritualis et intellectualis est ratio propter quam nominatur Ægyptus.

Sequitur : Quemadmodum ergo operatus fuisti mirabilia in mari, functus deiloqua lingua vice virgæ; ita et nunc rogatus, ne devites ordinate describere, sicut doctor vere magnus, sine pigritia simul et bene discrete, documenta congruentia monasticæ perfectioni, ad salutem omnium eligentium huiusmodi angelicam conversationem. Climacus operatus fuit « mirabilia in mari », hoc est in sæculo isto, illud viriliter superando, et aquas concupiscentiæ illesus pertranseundo, sæcularesque homines mirabiliter convertendo aut instruendo. Quod faciendo, « functus » (seu usus) est « deiloqua lingua » sua, id est loquente verba divina, « vice » seu loco « virgæ » : nam sicut Moyses fecit mirabilia in Ægypto et mari Rubro atque deserto per virgam, ita et Climacus in sæcularibus ac religiosis hominibus fecit mirabilia per deiloquam ac eruditissimam linguam suam. Nempe quod per virgam lingua designetur, constat per id quod propheta Isaias de Christo prædixit : Percutiet terram virga oris sui.

Sequitur : Non arbitrans blanditias seu

adulationes quæ a nobis dicta sunt, hoc est, non sis existimans quod adulando protulerimus de te præconia tua jam taeta. Nosti enim vere, sancte vertex, quia extranea sunt ista a nobis, id est, tu qui es sanctus praelatus et vir valde sublimis religiosorumque apex, vere cognoseis quod adulari et fecte laudare sint aliena a corde nostro. Sed illud arbitror quod est manifeste visum et intellectum ab omnibus, hoc est, id de te dico et iudico quod omnibus constat.

B Propterea confidimus in Domino, quod cito accipiemus et amplectemur pretiosas exarationes in tabulis, seu descriptiones in libro, quas diu speravimus obtinere a te, quæ dirigant vere et sine errore volentes imitari easdem : quas amplectemur tanquam scalam quandam confirmatam, id est, firmiter pertinentem, usque ad cæli portas, et sursum trahentem sine læsione et nocumto eos qui præeligiunt pertransire mundi rectores tenebrarum harum et principes aeris, tendendo ad patriam absque prohibitione spiritualis malignitatis.

Si enim Jacob existens ovium pastor, intuitus fuit in scala visionem talem tremendam, quanto tu magis, rationalibus ovibus præsidens, universis ostendes non solum visionem, sed ascensum opere et veritate atque sine errore regressum ad Deum? Vale in Domino, Reverendissime Pater. Hæc omnia satis plana videntur, excepto argumento isto quo ait : « Si enim Jacob existens ovium pastor », etc. Quod non est ita accipiendum quasi auctor huius epistolæ intenderet Climacum præferre beatissimo Jacob, eximio Patriarchæ, in donis gratiæ gratum facientis, aut gratiæ gratis datæ, ad quam pertinet gratiæ revelationis ac visionum : imo in utrisque donis forsitan illo inferior fuit, quamvis Jacob exstiterat ovium pastor sicut et Moyses. Sed quantum ad hoc potest argumentatio ista salvari, quod Climaco in quantum prælato, data sit similis gratia instruendi ac intuenti.

1 Joann. v.
19.

Ephes. vi,
12.

Gen. xlviii,
12, 13.

Is. xl, 4.

EPISTOLA

JOANNIS CLIMACI AD JOANNEM ABBATEM RAITHU.

JOANNES Joanni gaudere. — Suscepi litteram venerandam valde convenientem tuæ pudicæ et impassibili vitæ (id est a passionibus expurgatæ), imo mûndo ac humili cordi, quam destinasti ad nos pauperes et egenos virtutibus : magis vero præceptum et jussionem excedentem vires nostras. Verbum enim doctrinæ et eruditionis quod postulasti a nobis indisciplinatis, opere ac sermone indoctis, tuum erat, atque ad te magis pertinet, et sanctæ animæ tuæ amplius competebat : semper namque fuisti sollicitus proponere nobis per te ipsum exempla humilitatis. Porro nos dicimus, quia nisi periculosum esset ac formidandum abjicere a nobis jugum sanctæ obedientiæ, matris universarum virtutum, non utique auderemus irrationabiliter attentare ea quæ sunt supra nostram virtutem. Decet autem, o admirabilis Pater, ut is qui postulat ista, discat ea a bene scientibus. Nos vero sumus adhuc constituti in ordine docendorum. Sed quoniam doctores nostri deiferi, et mystici seu spirituales ac mysteriales instructores veræ scientiæ, determinant hanc veram obedientiam esse, obedire jubenti indubitanter et sine discretionem in his quæ proprias vires transcendunt, ecce humiliter et andacter obtemperare studuimus in his quæ sunt supra nostram potentiam, pie despicientes ea quæ sunt secundum nos (id est, vilipendentes propriam vim, imperitiâ defectuositatemque nostram). Non quasi nostra responsione conducendo, loquentes de his ad veritatis manifestationem, aut declarantes id quod tu, o sanctum et divinum caput, ignores magis quam nos : certus sum enim, non solum ego, sed et unusquisque bene intelligens, ut opinor, oculum tuæ mentis ac deliberationis esse purgatum ab omni terrena afflictione et tenebrosa superfusione, et eundem esse infixum luci divinæ sine impedimento, atque illuminari a Deo. Verum, ut dixi, ego timens ex inobedientia incurrere mortem, et quasi compulsus obedire, ex hoc veni ad exsequendum tuam sanctissimam jussionem cum desiderio ac timore, tanquam obediens bene rationabilis, et inutilis puer perfecti pictoris, utpote exprimens uniformiter et umbræ eloquia atramento tantum viventia, prolatione vocis exili, et vacua atque non probata seu informi scientia, relinquens reliquum tibi sufficientissimo doctori ordinationisque principi et quasi completori tabularum legis spiritualis, ut exornes, declares ac suppleas ea quæ desunt in libro isto. Quem tibi non misimus tanquam emolumento tibi futurum. Absit hoc, quia id esset extremæ denientiæ : sufficis quippe in Domino informare non alios tantum, sed item nos ipsos, doctrinis moribusque divinis. Sed, o virtuose magister, librum hunc misimus tuo collegio vocato a Deo et docto a te, a quo docti sumus et nos. Itaque lævigatus et alleviatus ab indisciplinabilitate ora-

tionibus tuis ac tuæ congregationis quasi quibusdam fiduciis intellectualibus, expandens de cetero calami velum, committens quoque Christo bono rectori directionem nostri sermonis, levansque manus cum omni supplicatione ad Deum, ex ipso incipio ad tuum collegium per te. Rogo autem legentes ut si quid utile invenerint in hoc libro, adscribant hoc ut bene prudentes nostro præceptori, et petant remunerationem dari nobis a Deo pro exsecutione mandati et pro vigilia seu labore : non attendendo hæc scripta nostra, quoniam imperfecta sunt vere, et plena omni ignorantia ac rusticitate; sed acceptent intentionem devotionemque nostram, qui consideravimus oblationem pauperis viduæ. Deus namque mercedem retribuit non juxta multitudinem munerum et laborum, sed secundum fervorem intentionis et electionem voluntatis atque propositi.

*Marc. xii,
42-44.*

ARTICULUS II

HUIUS EPISTOLÆ EXPOSITIO.

NON videtur in ista epistola esse nota- A dum tactum est. Perfectus enim pictor bilis difficultas; sed patet ex ea profunda et grandis humilitas sui auctoris, ingens quoque perfectio ejus ad quem directa est. Per doctores autem suos deiferos et mysticos instructores veræ scientiæ, intelligit Climacus sanctos Patres anachoretas et eremitas, monachorumque institutores ac fundatores, videlicet, beatissimum Antonium, Basilium, Cassianum, ac alios. Insuper vocat se puerum inutilem, id est imperfectum discipulum, « perfecti pictoris ». Cujus causam insinuat, quemadmo- B scripsit.

PROLOGUS AUCTORIS

P RÆSENS liber manifeste ac sapienter ostendit viam currendi ad Deum, his qui cupiunt nomina sua describi in libro vitæ in cælis. Hanc enim viam pergentes, inveniemus manu ducentem nos Salvatorem et custodientem suos sectatores ab omni lapide offensionis, et inveniemus nos tutos a læsione ac scandalo. Reperiemus quoque scalam usque ad cælum porrectam, seu in cælestibus confirmatam et fixam, provehentem suos ascensores ad sancta sanctorum, quæ ostendit Deum caritatis innixum vertici suo : nempe scalam hanc, arbitror, quam et Jacob

*Gen. xxviii,
12, 13.*

supplantator vitiorum contemplatus est in exercitationis quiescens cubiculo (hoc est in exercitio virtutum quieto, seu loco pacis tranquillo). Quocirca exhortor ut prompte fideliterque scandamus cursum scalæ hujus intellectualis atque cœlestis, et iter hoc sursum reducens : cujus initium est abdicatio et abrenuntiatio omnium terrenorum, finis vero est caritas Dei seu ejus dilectio.

GRADUS PRIMUS

DE ABRENUNTIATIONE TERRENORUM ET ABDICATIONE VITÆ INANIS.

ABONO et superbono et toto bono Deo et rege nostro. Pulchrum est enim ex Deo ad Dei famulos principium facere. Omnium rationalium ab ipso creatorum, ex liberi arbitrii dignitate honoratorum, quidam sunt amici ipsius, quidam vero nobiles servi, quidam vero inutiles, alii vero omnino extranei, alii vero licet infirmi, tamen adversarii. Et amicos quidem proprie nos idiote, o sanctum caput, ex Deo sumpsimus circa ipsum intellectuales et incorporeas substantias. Nobiles vero servos Dei vocamus universos facientes et facturos sanctissimam voluntatem ipsius absque pigritia et negligentia ; inutiles vero servos vocamus quicumque arbitrati sunt digni divino Baptismate, ad ipsum vero pactiones amabiliter non servaverunt. Extraneos autem et peregrinos a Deo et inimicos intelligimus quoscumque non baptizatos vel male credentes videmus existere. Impugnatores vero et adversarii sunt, qui non solum a se projiciunt ac repellunt Dei præcepta, sed etiam fortiter impugnant eos qui ea observant. Quoniam ergo unusquisque omnium prædictorum possidet sermonem aliquem proprium et pertinentem ad rem, nobis autem indoctis non expedit prosecui de omnibus illis ad presens ; age, jam age, ad pie nos tyrannizantes et vim fideliter inferentes eorum præceptis, et extendentes manum nostram indignam, per obedientiam non discernentem, ad servos Dei dilectos, suscipientes calamum verbi a cognitione ipsorum, et intingentes humilitate mœrenti et splendenti, quietantes hunc calamum in cordibus eorum expolitis ac candidis, tanquam in quibusdam chartis, magis autem spiritualibus tabulis, depingemus divina eloquia, magis vero semina et imaginationes.

Dicimus vero sic : Deus est creator ac Dominus, vita et salus omnium libero arbitrio utentium : fidelium et infidelium, justorum et injustorum, piorum et impiorum, virtuosorum et vitiosorum, monachorum et sæcularium, sapientium et idiotarum, sanorum et infirmorum, juvenum et provectorum ; quemadmodum luminis effusio et solis adspectus, et vicissitudines aeris et horarum. Et alius non est. Non *Rem. n. 11.* est personarum acceptio apud Deum.

Impius est natura rationalis mortalis vitam voluntarie fugiens, et proprium factorem sempiternae existentem, quasi non existentem existimans. — Iniquus est qui retinet legem quæ ex Deo est, cum intelligentia propriæ malignitatis, et cum electione contraria putat se credere Deo. — Christianus est imitator Christi Jesu, secundum quod possibile est homini, verbis, operibus et intentione, credens recte et sine querela in Deum et in sanctam Trinitatem. — Dei amator est qui sine peccato existit in participatione omnium naturalium, et secundum virtutem bona non negligit. — Abstinens et continens est qui conversatur et vivit in medio tentationum et laqueorum atque tumultuum, et tamen conatur imitari et possidere eum virtute modos ac mores a tumultibus liberos.

Monachus est ordo et consistentia incorporalium in corpore mortali et sordido consummatus. Monachus est qui solum ea quæ Dei sunt, agit, cogitat et loquitur, Christo unitus omni tempore, loco et negotio. Monachus est violentia naturæ indesinens, et custodia sensuum indeficiens. Monachus est sanctificatum corpus, et expurgatum os, et illuminata mens. Monachus est mœrens et dolens anima indesinenti mortis memoria, exercitans, vigilans et dormiens.

Recessus a mundo et abdicatio mundi, est voluntarium odium laudatæ materiæ, et abnegatio naturæ propter sortitionem eorum quæ sunt supra naturam. Universi prompte relinquentes ea quæ sunt hujus mundi et vitæ præsentis, fecerunt hoc propter futurum regnum, aut propter multitudinem peccatorum, aut propter caritatem in Deum. Si vero nulla prædictarum intentionum sit in illis, irrationabilis existit recessus eorum. Verum qualis invenietur finis vitæ nostræ, talis suscipietur a Jesu Christo bono positore nostrorum agonum. — Qui egressus es de mundo ad dispergendum ac destruendum pondus peccatorum tuorum, imitare eos qui extra civitatem ante sepulcrum sedent; et non cesses a calidis et ignitis lacrimarum guttis, nec ab ejulatibus cordis absque voce, quousque et tu videas Jesum Christum venientem et revolventem lapidem cæcitatæ cordis, et liberantem Lazarum, utpote mentem tuam, a peccatorum vinculis, et jubentem angelis suis ministris: Solvite istum a passionibus et peccatis, et sinite abire ad beatam impassibilitatem. Si vero non sic, nihil proficies.

Joann. xi,
31.
Ibid. 38-44.

Erod. xvii,
41-43.

Hebr. iii,
16.
Gen. xix,
15-17.

Quicumque ex Ægypto et Pharaone exire et fugere volumus, penitus indigemus Moyse aliquo mediatore ad Deum, quatenus prelatus noster medius pro nobis existens actu et theoria, manus extendat ad Deum, ut sub ejus ducatu transeamus recte mare peccatorum, et Amalec passionum triumphando vincamus. Seducti ergo fuerunt confidentes in se ipsis, et suspicantes se nullo duce dirigente indigere. Et filii Israel exeuntes de Ægypto habuerunt Moysen ducem; exeuntes vero de Sodomis habuerunt angelum ducem. Et primi assimilantur eis qui a spiritualibus passionibus sanantur per curam et studium medicorum; et isti sunt qui ex Ægypto egrediuntur. Secundi vero assimilantur his qui desiderant exspoliare immunditiam corporis adversantis. Propter quod indigent duce angelo: secundum enim corruptionem plagarum indigemus artifice et medico magis perito.

Violentia vero et continuis laboribus et doloribus egent, qui cum corpore cœlum intrare conantur, et præsertim in proœmiis abrenuntiationis ipsorum, quousque mos noster amator concupiscentiarum et concupiscibilium, et cor sine dolore, convertantur per luctum efficacem in divinum anorem et sanctificationem. Angustia namque et vere angustia est et multa invisibilis amaritudo, potissime conversantibus negligenter, donec canem, videlicet intellectum nostrum, immunde amantem macellum et cibos, fecerimus amatorem casti et cujuscumque visitationis, per simplicitatem et profundam inirascibilitatem et sollicitum studium. Verumtamen confidamus nos vitiosi et sine virtutibus, offerentes Christo Jesu cum fide constanti et indubitanti, dextera manu nostra, nostram infirmitatem et animalem impotentiam nostram, et confitentes; et omnino ipsius adjutorium etiam supra nostram dignitatem reportabimus.

Cognoscant omnes accedentes ad hunc agonem pulchrum, arctum, et durum et levem, quod advenerunt insilire in ignem, si tamen recipiunt ignem immaterialem habitare in se ipsis. Probet autem unusquisque se ipsum, et sic edat de pane ipsius 1 Cor. xi, 28. cum lactueis agrestibus, et ex calice ipsius bibat cum lacrimis, ut non sibi ipsi in judicium militet. Si non omnis qui baptizatur, salvatur; quod sequitur tacebo. Exod. xii, 8.

Omnia abnegant, omnia contemnent, deridebunt, excutient accedentes, ut bonum jacent fundamentum. Pulchra et bona et triangularis est domus, et trium columnarum fundamentum: innocentia, jejunium humile, et castitas. Omnes in Christo parvuli per ista imitentur, parvulos sensibiles in exemplum sumentes. In parvulis enim nulla crudelitas, nulla duritia, nulla fraus invenitur, non insatiabilis appetitus, non insaturabilis venter, non corpus libidinosum aut furens; sed juxta appositionem escarum crescunt et calorem assument.

Odibile vere et valde periculosum est, eum qui certat, evacuari statim a principio sui certaminis, et universis hostibus animæ suæ dare arma propriæ occisionis. Utilitas nobis est omnino ex firmo principio, etiam in eo quod est post evacuationem. Anima namque viriliter agens, et rursus submisce operans, a memoria prioris sollicitudinis quasi stimulo pungetur. Propter quod et ex hoc quidam renovaverunt se ipsos quasi pennis et alis: erant enim sicut aquile, quæ dicuntur pennas projicere. — Quando anima semetipsam prodens, perdit calorem superamabilem et beatum; quærat diligenter qua causa ipso privatur, et contra illam reassumat totum laborem et desiderium, pugnam et sollicitudinem: non est enim possibile ipsam animam reverti per aliam portam nisi per quam exivit.

Qui ex timore abrenuntiationem facit, comparatur quasi ardenti incenso, in principiis ex bono odore initians, ultimo vero in fumum desinens. Qui vero spe mercedis facit abrenuntiationem, molendinum asinarium constituitur semper similiter motum. Qui ex caritate divina recessum facit, confestim possidet ignem in proœmiis; et missus in anteriora, succendet vehementiori combustionem velut silvan. — Sunt quidam ædificantes super petras latericias; et sunt alii qui super terram firmaverunt columnas; et sunt qui ambulantes modicum iter pedestre, peragraverunt velocius,

confotis nervis eorum et artubus. Qui intelligit, intelligat : verbum symbolicum est.

Prompte curramus, tanquam a Deo et rege nostro Christo Jesu vocati, ne forte paucorum dierum existentes, inveniamur steriles et sine fructibus in die mortis, et fame intereamus. Beneplaceamus Domino sicut milites regi : post militiam enim requiritur a nobis diligens servitus. Timeamus Dominum sicut timemus bestias. Vidi enim viros euntes ad prædandum, qui Deum non timuerunt ; audientes vero vocem canum, continuo sunt reversi ad locum suum : et quod timor Dei non fecit, hoc timor potuit bestiarum. Amemus Deum sicut amamus et honoramus amicos. Vidi enim quosdam Deum sæpius contristantes, et de hoc nihil curantes ; et vidi eosdem exacerbantes suos dilectos aliquo minimo verbo, et apposuerunt omnem industriam, sollicitudinem, intentionem, tribulationem, et omnem confessionem, per se ipsos, per amicos et propinquos, et dona dederunt, ut reducerent eos quos offenderant ad caritatem antiquam.

In principio abrenuntiationis operamur virtutes penitus cum labore et violentia et amaritudine ; proficientes vero, deinceps sine tristitia sumus, quamvis in ipsis modicum contristati afficiamur ; quando vero voluntas et nostrum mortale sapere conculcatur et absorbetur et potestative subiecitur a promptitudine existente in nobis, tunc de cetero operamur virtutes cum omni gaudio et sollicitudine et desiderio et igne cordis, et cum flamma divina. Quantum laudabiles sunt qui operantur virtutes cum gaudio et promptitudine statim a principio suæ conversionis, et mandata perficiunt ; tantum miserabiles sunt qui diu immorati in obsequio Dei, adhuc cum labore gradiuntur per exercitia cultus divini, et cum labore eadem exsequuntur.

Non abominemur nec dijudicemus abrenuntiationes quæ ex seditionibus fiunt. Vidi namque quosdam fugientes et non voluntarie occurrentes regi, et deinceps circa ipsum arma tulisse, palatiumque ingressos fuisse cum rege in convivio. Vidi semen cadens in terram non voluntarie, et afferens fructum valde pulchrum et copiosum ; quemadmodum vidi et e converso. Vidi quendam venientem in locum medicinalem juxta aliquam aliam opportunitatem, et tentum ab astutia medici elegantis, ac tractum a multitudine, abjicientem caliginem superimpositam lumini ejus. Et non spontanea facta sunt in aliquibus firmiora et principaliora voluntariis.

Nemo causans pondus et multitudinem peccatorum suorum, appellet se indignum monastica sponsione et professione, et per amorem vitiosæ delectationis et concupiscentiæ vilipendere putet se ipsum, excusans excusationes in peccatis. Ubi enim multa corruptio, ibi et magnæ necessitas medicinæ ut sordes deponat : etenim sani et bene habentes non veniunt ad remedia medicinæ, neque ad stationem locumve medici. Si rege terreno nos vocante, et volente nos militare in obsequium suæ personæ, non excusamus, sed relinquentes et excutientes omnia, accedimus prompte ad ipsum ; attendamus nobis ipsis, ne quando Rege regum et Domino dominorum et Deo deorum nos vocante ad cœlestem ordinem istum, renuamus acquiescere ei ex pigritia et negligentia nostra, et inexcusabiles inveniamur ante magnum tribunal ipsius.

Ps. cxl., 4.

Luc. v., 31.

Vinctum negotiis secularis vitæ ac ferreis curis possibile est adhuc ambulare, sed difficulter : quoniam compedes circumpositi pedibus, faciunt conantes ambulare cum eis frequentius cespitare, et multoties suscipiunt vulnera. Non conjugatus, sed solis rebus in mundo ligatus, comparatur habenti sertum in manibus : propter quod non prohibetur currere ad vitam monasticam quum voluerit. Nubens vero similis est circumvincto manibus et pedibus. Audivi quosdam in mundo negligenter permanentes dicentes ad me : Quomodo conviventes uxoribus et circumgradientes publicis curis, possumus viam monasticam ambulare? Quibus respondi : Omnia bona quæ potestis facere, facite; nemini maledicatis, nemini mentiamini, non furemini, super nullum vos efferatis, neminem odiatis, non recedatis a congregationibus Officiisque divinis, vinctis et indigentibus compatiamini, nullum scandalizetis, alienis parietibus non appropinquetis, et contenti estote stipendiis uxorum vestrarum : si *Luc, iii, 11.* sic feceritis, non eritis longe a regno cælorum.

Occurramus cum gaudio et timore, pulchro et bono certamini, non dubitantes, neque timentes inimicos nostros : quoniam in faciem animæ nostræ intuentur, quamvis non videantur; quod si viderint ipsam ex pavore commutatam, tunc contra nos crudelius armantur, intelligentes fraudulentum quia timemus. Ideo armemur contra ipsos gaudentes : nam contra gaudentes certantem nullus prompte concertat.

Dominus dispensative alleviat pugnas a novis incipientibus, nequando ex proœmiis confestim in mundum denuo resolvantur. Ideo gaudete in Domino semper. *Philipp. iv,* omnes servi ejus, cognoscentes in vobis ipsis hoc primum signum caritatis Regis ⁴ vestri ad vos, et quomodo vos vocavit. Faciensque hoc Deus multoties cognoscitur. Vidit enim sæpe viriles animas, et statim ex proœmiis permisit in eis pugnas relaxari, volens eas in brevi coronari. Occultavit Deus ab his qui sunt in mundo, stadii importunitatem (magis vero opportunitatem) : si enim hanc cognovissent, non atque abrenuntiasset omnis caro.

Da prompte labores juventutis tuæ Christo Jesu, et gaudebis in senio super divitiis impassibilitatis : congregata enim in juventute, consolantur ac nutriunt effectos senio. Laboremus in juventute ferventer, curramus vigilanter, quia mors est incerta. Habemus inimicos vere malignos, crudeles, dolosos, astutos, potentes, non dormientes, immateriales, invisibiles; in manibus ignem tenentes, cupientes et nitentes comburere templum Domini nostri Jesu Christi per flammam quæ in eis est. Nullus juvenis existens recipiat inimicos suos demones dicentes : Non conteras carnem tuam, et corpus tuum ne concedas infirmitatibus atque languoribus; nam in præsentī generatione vix aliquis invenitur qui præligat corpus suum mortificare, et ipsum privare saltem delectantibus oscis multis. Intentio namque demonum est, ipsum nostrum introitum in stadio facere vacuum et negligentis plenum, et de cetero finem nostrum concordare principio.

Volentes autem Christo prudenter servire, ante omnia querunt et faciunt istud, puta : ut eligant loca, modos, mores, institutiones, adventiones et studia ipsis convenientia, obedientiam quoque spiritualium Patrum, et cognitionem ipsorum Deo

familiarē. Non enim omnium sunt cœnobīa, propter scurrile et gulosum; neque omnium eremitaria, propter triste, furiosum et irsum. Præterea universa conversatio monastica continetur in tribus generalissimis constitutionibus stationum: in agonistica singularitate et recessu; aut quiescere cum uno vel duobus sub obedientia Patris spiritualis; aut sedere in cœnobio cum patientia. Non declines ad dextram neque ad sinistram, sed via regī gradiaris. Media prædictorum multis convenientia existunt. Et quidem vā soli (ait Ecclesiastes): quia si ceciderit in acediam, aut somnum, vel negligentiam, aut indolentiam, seu desperationem, non est resuscitans eum in hominibus. At ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, dixit Dominus.

Prov. iv, 27.

Eccle. iv, 10.

Matth. xviii, 20.

Quis, putas, est fidelis et prudens monachus, qui calorem suum custodivit inextinguibilem, et usque ad exitum suum non cessavit quotidie addere ignem igni, fervorem fervori, desiderium desiderio, amorem amorī, sollicitudinē sollicitudinī?

ARTICULUS III

EXPOSITIO HUIUS GRADUS PRIMI.

ABONO et superbono et toto bono Deo A nus, ut in Evangelio dicat Salvator noster: Nemo bonus nisi solus Deus. Siquidem Dei natura est bonitas pura, perfecta ac infinita. Ideoque dicitur superbonus, quia in infinitum melior est quam comprehendere valeamus, et bonitas ejus transcendit omnia bona creata incomparabiliter et immense. Hinc quoque dicitur totus bonus, id est quomodolibet seu omniformiter bonus: quia secundum omnem sui considerationem ac comparisonem est bonus, hoc est, qualitercumque consideretur aut comparetur. Itaque nec actu nec habitu neque potentia est in eo aliquid mali aut privationis seu defectibilitatis, aut aliqua minoratio vel diminutio bonitatis. Hoc autem non competit alicui creaturæ. Imo omnis creatura per comparisonem ad suam originem, ex qua de se nihil est, et secundum se sumpta, vanitati subjecta est: quæ vanitas est defectus a vero, pleno et incommutabili esse. Propter quod indiget incessabiliter conservari a Deo, et si sibimetipsi ad momentum relinqueretur,

Marc. x, 18.

Ibid. vi, 33.

Coloss. iii, 17.

Rom. viii, 20.

Denique Deus tam proprie dicitur bo-

cap. v.

mox in nihilum relaberetur. De hac materia divinus Dionysius plenius tractat in libro de Divinis nominibus, et Boetius in speciali questione super hoc mota.

Consequenter Climacus ponit quinque differentias seu quinquepartitam distinctionem et divisionem rationalium creaturarum, intelligendo per rationales creaturas non homines tantum, sed etiam angelos. *Omnium rationalium ab ipso creatorum*, id est universarum rationalium et intellectualium creaturarum, *ex liberi arbitrii dignitate honoratorum*, id est, quas Deus decoravit ac honoravit libero arbitrio quod contulit eis, per quod et fecit eas honorabiles secundum se, ac ceteris magis eminentes, creando eas ad imaginem et similitudinem suam : harum itaque creaturarum *quidam sunt amici ipsius Dei*, *quidam vero nobiles scilicet, quidam vero inutiles, alii vero omnino extranei, alii vero licet infirmi, tamen adversarii*.

Deinde exponit hæc omnia.

Et amicos quidem proprie nos idiotæ, o sanctum caput, ex Deo sumpsimus circa ipsum intellectuales et incorporeas substantias. Ordo et sensus verborum est : « Et quidem, o sanctum caput », id est sancte abbas Joannes, cui hæc mitto, « nos idiotæ ex Deo sumpsimus », hoc est, ex divina instructione vocamus, « amicos » Dei, « intellectuales et incorporeas substantias », utpote angelos sanctos, « circa ipsum » Deum intentos, ut vultui gloriæ ejus indesinenter infixos. Amicorum namque est eadem velle et nolle. Quum ergo angeli sancti et omnes Beati in patria sint confirmati in bono, et Deo inavertibiliter cuncti, atque divine voluntati plenarie conformati, a qua nec per mortale neque per veniale peccatum possunt deflectere aut errare, constat quod eis potissime competit esse amicos Dei : quod tamen et virtuosus hominibus, præsertim perfectis, aliquantulum convenit, quamvis non ita plenarie. *Nobiles vero serros Dei vocamus universos facientes et facturos sanctissimam voluntatem ipsius absque pigritia et*

negligentia ; inutiles vero serros vocamus quicumque arbitrati sunt digni divino Baptismate, id est, quos Deus dignanter perduxit ad Christi Baptismum, *ad ipsum vero pactiones amabiliter non servaverunt*, id est, ea quæ Deo promiserunt in Baptismo, non impleverunt, sed gratiam baptismalem amiserunt peccando mortaliter.

Extraneos autem et peregrinos a Deo et inimicos intelligimus quoscumque non baptizatos vel male credentes videmus existere, id est, quos interiori exteriorive oculo videmus esse paganos, Judæos, et prorsus incredulos, sive hæreticos. Qui omnes a Deo extranei seu alieni sunt, non quantum ad creationem seu quoad dona naturæ : nam opera manuum ejus sunt universi. Aliqui etiam tales sunt Dei, et ejus electi secundum prædestinationem æternam, quamvis extranei sint ab eo secundum præsentem justitiam. *Impugnatores vero et adversarii sunt, qui non solum a se projiciunt ac repellunt Dei præcepta, sed etiam fortiter impugnant eos qui ea observant*. Isti sunt persecutores justorum : qui prædictis peiores existunt, et sunt « impugnatores » [Dei] eo ipso quo servis Dei adversari dicuntur, secundum quod Christus dixit ad Paulum : Quid me persequeris? Sunt tamen infirmi, quoniam Deus dum vult, solo nutu dejicit eos atque condemnat.

Quoniam ergo unusquisque omnium prædictorum possidet sermonem aliquem proprium et pertinentem ad rem. Hoc loco accipitur sermo pro re significata per sermonem, quemadmodum in secundo Regum libro : Quod est verbum quod factum est? Et sit sensus : « Unusquisque omnium prædictorum », videlicet, amicorum, nobiliumque servorum, inutilium quoque servorum, etc., habet aliquam proprietatem sibi convenientem et inherentem. Formaliter enim differunt : non realiter semper : imo substantialiter commicere possunt, quia et amici Dei sunt nobiles servi ejus, et e converso. Unde in Apocaly-

Job xxxiv, 19.

Act ix, 1.

II Reg. 1.

Apoc. xxii, 9. *psi angelus dixit Joanni apostolo : Conser-*
pus tuus sum et fratrum tuorum ; et Psal-
mi : *Benedicite Domino, omnes virtutes*
ejus, ministri ejus, qui facitis voluntatem
Hebr. i, 14. *ejus. Omnes enim sunt administratorii spi-*
ritus.

Nobis autem indoctis non expedit pro-
sequi de omnibus illis ad præsens. Ex
humilitate indoctum se vocat, sicut et Pau-
lus : Non sum (inquit) dignus vocari apo-
stolus. Salomon quoque : Stultissimus (ait)
sum virorum. In talibus quippe orationi-
bus ex humilitate prolatis, sufficit quod
secundum aliquam considerationem veri-
ficientur. Est autem omnis homo viator in-
doctus, non solum respectu Dei, sed etiam
comparatione omnium civium superno-
rum. Propter quod loquitur Jeremias :
Jer. ii, 17. *Stultus factus est omnis homo a scientia*
sua ; et item Apostolus : Si quis se putat
aliquid scire, nondum cognovit quemad-
modum oporteat eum scire. Sed cur non
expediebat Climaco prosegui in hoc libro
de omnibus illis ? Et respondendum quod
ideo, quoniam intentio et materia hujus
voluminis non exigebant hoc ipsum, præ-
sertim ut tractaret hic de naturis atque
ordinibus angelorum, et propter proximita-
tem vitandam, rursus et propter difficul-
tatem et sublimitatem materiæ.

Deinde hortatur se ipsum ad proseguendum de his quæ præsentem concernunt tractatum.

Age, jam age. « Age » est hic interje-
 ctio : ejus repetitio fervorem exhortationis designat. *Ad pie nos tyrannizantes et vim fideliter inferentes eorum præceptis.* Christus in evangelio Matthæi loquitur : Regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Et rursus jubemur mortificare, superare, frangere, perdere et odire nos ipsos. Hæc ergo est violentia salutaris, sensualitatem reprimere, propriam voluntatem suppeditare, motus ac impetus passionum frenare. Ista quoque est tyrannizatio contra se ipsum piissima. Idcirco nunc ait : « Nos tyrannizantes ad pie », id est, valde pie nobis ipsis quasi tyranni-

dem infligentes sæviendo contra judicia nostra, non acquiescendo proprio sensui, sed dure ac acriter reluctando omni inordinationi naturæ nostræ, « et vim fideliter inferentes præceptis eorum », obediendo jussionibus Patrum ex fide quæ est theologica virtus (ex qua omnia fieri debent, quum dicat Apostolus ad Romanos : Omne quod non est ex fide, peccatum est), vel cum fide, id est fidelitate, quæ est pars justitiæ ; et cum vi, hoc est cum violentia præacta salubri. Taliter enim obedire ardua aggrediendo et alios instruendo ac librum componendo, contra propriæ humilitatis inclinationem et contra proprii sensus dictamen, est sibi ipsi fideliter vim inferre : quod dicitur hic vim inferre ipsis « præceptis », quia eum tali vi aggreditur quis præcepta ad eadem exsequenda. Juxta quem modum loquendi, regnum cælorum vim pati assentitur.

Et extendentes manum nostram indignam, per obedientiam non discernentem, seu indiscretam, ad servos Dei dilectos, scribendo de eis, et item ad eos : ideo subditur : suscipientes calamum verbi, id est instrumentum scribendi, a cognitione, id est manifestatione seu descriptione, ipsorum : de ipsis namque mox incipit loqui seu scribere, quamvis pauca quædam pro introductione præmittat. Vel, « suscipientes calamum verbi a cognitione ipsorum », utpote a notitia seu informatione quam ab ipsis accepimus, a quibus sumus instructi. *Et intingentes calamum hunc seu pennam atramento humilitate morenti et splendenti,* id est ex humilitate præcipua et præclara. Quæ dicitur merens, quia inducit hominem ad considerandum ac deplorandum propriam vilitatem, defectuositatem, arumnam et culpam, sicque parit salubrem tristitiam. Dicitur quoque splendens, quum sit pulcherrima virtus mentem vehementer perornans, et quia in veritatis cognitione fundatur, habetque sapientiam sibi semper conjunctam, quemadmodum Salomon in Proverbiis protestatur : Ubi humilitas, ibi et *Prov.* xi, 2.

sapientia. Imo splendore gratiae ac luce virtutum singulariter decoratur : humiliter enim dat gratiam Spiritus Sanctus, qui super quietum et humilem requiescit. Denique quam odibilis, turpis ac sordida est coram Deo superbia, tam amabilis, pulchra ac splendida est coram eo humilitas.

Quietantes hunc calanum in cordibus eorum expolitis ac candidis, tanquam in quibusdam chartis, magis autem spiritualibus tabulis, id est, quiescere facientes scripturam hoc calanum exornatam, seu libri hujus doctrinam, in mentibus dilectorum servorum Dei, velut in membranis, imo potius velut in « spiritualibus tabulis ». Ad hoc quippe Climacus ista descripsit in libro hoc, ut scriberentur seu imprimerentur cordibus talium sanctorum : et ita ipse impressit eis hæc documenta dispositiva seu ministerialiter quantum in se fuit. Quietavitque calanum suum in cordibus eorumdem, quoniam actum seu usum calami sui ordinavit ad finem hunc : in fine autem quiescit. Porro corda talium devotorum expolita seu decorata virtutibus, et candida per innocentiam et sapientiam salutarem, potius comparantur spiritualibus tabulis quam chartis, propter eorum soliditatem, quia in Dei amore sunt firma atque virtutibus roborata.

Depingemus divina eloquia, magis vero semina et imaginationes, hoc est, verba sacra describemus, et ea in illorum cordibus « depingemus » : quæ verba potius dici poterunt « semina », quia ad hoc scribuntur et ibi pinguntur, ut ex eis actiones virtuosæ procedant, utpote, sanctæ meditationes, piæ affectiones, fructuosæ locutiones, et opera bona. Semen namque, ut ait Salvator, est verbum Dei. De quo de novo asserit : Semen cecidit in terram bonam, et attulit fructum centuplum. Dicit quoque, quod magis depinget « imaginationes » quam « divina eloquia » : et hoc ait vel ex humilitate, quasi verba sua sint potius imaginationes quadam sive imaginibus divinarum eloquiorum, quam divina eloquia ; vel quia ex lectione et auditione

verborum suorum generantur imaginationes rerum significatarum per ea, in cordibus audientium atque legentium. Ex sensationibus enim procedunt imaginationes, ex imaginationibus intellectiones, secundum Boetium : nam et juxta Philosophum, intelligentem oportet speculari phantasmatum, id est similitudines rerum interiori sensu contentas.

Dicimus vero sic : Deus est creator ac Dominus, vita et salus omnium libero arbitrio utentium : fidelium et infidelium, justorum et injustorum, piorum et impiorum, virtuosorum et vitiosorum, monachorum et secularium, sapientium et idiotarum, sanorum et infirmorum, juvenum et provectorum. Hic asserit Climacus, quod « Deus » sit « omnium » horum « creator ac Dominus, vita et salus » : verumtamen non eodem modo neque eisdem ex causis. Est equidem omnium Deus et Dominus ratione et jure creationis provisionisque generalis, et item auctoritate judicaria potestatis ac universalis domini : bonorum vero et virtuosorum est Deus et Dominus per specialem providentiam et gratiam suam ad illos, et etiam per singularem subjectionem et cultum eorum ad ipsum. Hoc etenim unicuique deus est, quod maxime cupit, colit ac veneratur. Propter quod ait Apostolus de gulosis : Quorum deus venter est. Insuper Deus est omnium horum vita, quantum ad hoc quod vitam naturæ omnibus his largitur et conservat quamdiu subsistunt : unde et omnium salus vocatur, quoniam omne bene esse eorum ab ipso dependet et in ipso consistit. Virtuosorum vero vita est Deus causaliter, quia nunc influit vitam gratiæ ac virtutum : et quoque eorum salus, quoniam vitam gloriæ præstat eis in patria. Cui et ipsi nunc dicunt quotidie : Domine, Deus salutis meæ. Nam et modo dat eis beatitudinem viæ, prosperitatemque spiritalem, quæ est profectus et quicquid ad eum disponit. Impii quoque vitam gratiæ ac salutem possunt ab ipso suscipere : et si predestinati sunt, sortientur eas ab

Jacob. iv. 6;
Ia. lxxv, 15.

Luc. viii, 11.

Ibid. 8.

Philipp. ii, 19.

Ps. lxxxviii, 2.

Deut. xxx,
20.

ipso finaliter. Hinc in Deuteronomio scriptum est : Ipse Deus est vita tua et longitudo dierum tuorum.

Matth. v,
45.

Deinde exemplariter docet qualiter Deus sit omnium vita et salus ac Deus. *Quemadmodum luminis effusio et solis aspectus, et vicissitudines aeris et horarum*: id est, sicut diffusio luminis cœlestium corporum ac solis præsentia, et permutationes aeris hujus ac temporum, communes sunt omnibus, seu universis generaliter communicantur (quemadmodum scriptum est : Deus solem facit oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos); ita et Deus est generaliter omnium Deus, salus ac vita, propter prædicta. *Et alius non est*, hoc est, præter unum ac verum Deum, non est qui sit omnium Deus, vita ac salus. Qui per Isaïam fatetur : Ego Dominus, et non est Deus absque me; Deus justus et salvans non est præter me. *Non est personarum acceptio apud Deum*. Hoc est quod in Actibus Apostolorum asserit beatissimus Petrus : In veritate comperi quoniam non est personarum acceptor Deus.

Is. xlv, 21.

Act. x, 34.

Impius est natura rationalis mortalis vitam voluntarie fugiens, et proprium factorem sempiternæ existentem, quasi non existentem existimans. In hac descriptione « natura » accipitur pro supposito seu persona, ut sit sensus : « Impius est » suppositum rationale mortale sponte seu ex proposito se avertens a Deo, atque per hoc « voluntarie fugiens vitam » gratiæ, seu viam justitiæ et actus virtutum. Propter quod ita se habet ac si proprium Creatorem æternaliter consistentem, putaret non esse : quia non solum non curat nec metuit nec honorat eum, sed etiam tam audacter et irreverenter ipsum offendit, quasi non sit providentia, neque justitia, neque futurum judicium Dei. De talibus fertur in libro Job : Quasi nihil posset facere Omnipotens, ita æstimaverunt eum. Et S. Dionysius loquitur, quod constitutus in sacro ordine et impie vivens, est Dei irrisor ac subsannator, putans eum nescire quæ ipse scit.

Job xxii, 17.

Epist. viii.

Iniquus est qui retinet legem quæ ex Deo est, cum intelligentia propriæ malignitatis, et cum electione contraria putat se credere Deo. Ex Deo sunt lex naturalis, lex scripta, lex evangelica ac divina. Est ergo « iniquus », qui has leges aut aliquam harum habet atque intelligit, et tamen in sua malignitate perdurat, « et putat se credere Deo » et esse fidelem, quum tamen eligat ea quæ prohibentur lege divina. Idecirco non credit salubriter, nec habet fidem formatam, estque infideli deterior. Unde de talibus ait Apostolus : Confitentur se nosse Deum, factis autem negant; et Isaïas : Transgressi sunt leges, mutaverunt jus, irritum fecerunt fœdus sempiternum. Porro lex scripta adhuc obligat quantum ad præcepta moralia. De his legibus ait Dominus per Osee : Scribam ei multiplices leges meas. De quibus habetur in Job : Utinam intelligeres quod multiplex sit lex ejus. Itaque quod dicitur, « Cum intelligentia propriæ malignitatis », tantum est dicere, Cum intelligentia seu cognitione sua malignitati quæ conjuncta, vel, Cum intelligentia sui ipsius maligni.

Tit. i, 16.

Is. xxiv, 5.

Osee viii, 12.

Job xi, 6.

Christianus est imitator Christi Jesu, secundum quod possibile est homini, verbis, operibus et intentione, credens recte et sine querela in Deum et in sanctam Trinitatem. Hæc est compendiosa optimaque descriptio Christiani : cui per omnia consonant quæ in libro de Nomine christiano Augustinus disseruit. Christianus quippe a Christo nomen sortitur : ideo Christum sequi tenetur. Sed quoniam Deus non requirit impossibile quidquam ab homine, est autem impossibile omni homini Christum perfecte ac plene sectari, seu ejus perfectioni atque virtutibus coequali, ideo scriptum est in descriptione prædicta, « secundum quod possibile est homini » : possibile, inquam, per gratiam adjuvantem, sine qua nihil valemus meritorie operari. Debemus itaque Christum sequi etiam « intentione », locutione, id est in omni conversatione, sicut ait Joannes apostolus : Qui se dicit in Christo

1 Joann. ii, 6.

manere, debet sicut ipse ambulavit, et ipse ambulare. Nam et Christus in Evangelio dixit : Quid vocatis me, Domine, Domine, et non facitis quae dico? Ex quibus constat quam pauci sint Christiani. Insuper « recte » credere, est credere sine erroris permixtione; credere vero « sine querela », est fidem vitam ac moribus decorare, sicut hortatur Apostolus : Omnia (inquiens) facite sine murmurationibus, ut sitis sine querela, et simplices filii Dei. Postremo credere « in Deum et in sanctam Trinitatem », est credere in unum et trinum Deum.

Dei amator est qui sine peccato existit in participatione omnium naturalium, hoc est, qui bonis naturalibus utitur ordinate, omnes quoque naturales motus et affectiones ita refrenat ac regit, ne innaturales aut vitiosos reddantur; et secundum virtutem bonam non negligit, id est, quantum potest vitat omissiones bonorum, imo et actus virtutum diligenter exsequitur. Signum namque dilectionis est adimpletio jussionis et executio operis. Propter quod ait Salvator : Qui servat mandata mea, ille est qui diligit me. Porro quod ait, « qui sine peccato existit », intelligendum est de culpa mortali, quae cum caritate non stat; non de veniali, quum scriptum sit : Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.

Abstinent et continens est qui conversatur et vivit in medio temptationum et laqueorum atque tumultuum, et tamen conatur imitari et possidere cum virtute modum ac mores a tumultibus liberos. Omnes in saeculo isto viventes conversamur « in medio temptationum et laqueorum », quum scriptum sit, Militia (seu tentatio) est vita hominis super terram; in medio quoque « tumultuum » : nam omnes qui volunt pie vivere in Christo, persecutionibus et tribulationibus exerceantur. Qui ergo in istis studet ac satagit pacem pectoris habere et conservare, et Deo servire corde tranquillo, rite « abstinent et continens » vocatur : abstinet namque a multis illicitis,

et continet animum suum a temptationum consensu et perturbationum tumultu. Unde constat, quod abstinentia et continentia non sumuntur hoc loco ut sunt speciales virtutes ad temperantiam pertinentes. Per « modos » hic quoque intelligi potest modesta seu actio moderata. Quantumlibet ergo forinsecus impugnemur, tentemur, pulsemur, non admittamus aliquam vehementiam passionum aut indecentiam morum, sed pacem pectoris conservemus. Hic namque est proprius praecipuusque effectus virtutum, servare hominem in omni eventu imperturbatum, ita ut vulnus ejus non mutetur amplius in diversa.

Monachus est ordo et consistentia incorporatum in corpore mortali et sordido consummatus.

Climacus ponit hic quinque descriptiones seu notificationes monachi. Infra quoque, gradu vicesimo secundo, ponit alias quasdam, ut ibi Deo praestante patebit. Sunt autem descriptiones istae pie interpretandae, atque secundum mentem auctoris accipiendae; et dantur de monacho secundum supremum suae perfectionis, et secundum statum suum perfectum.

Itaque quum ait, « Monachus est ordo et consistentia », sumenda sunt nomina ista substantiva, quorum unum est abstractum, pro adjectivis concretis, ut sit sensus : « Monachus est ordo et consistentia incorporatum », id est homo ordinatus et consistens instar invisibilium angelorum, « consummatus » in omni virtute « in corpore mortali et sordido », hoc est in carne mortali immunditiae plena. Quum enim ad omnem pertineat Christianum habere se in omnibus ordinate, decenter, honeste, juxta illud Apostoli, Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis; istud tamen ad religiosos potissime spectat. Propter quod ipsa claustralis religio, observantia seu professio, dicitur ordo. Hinc ad insinuandum quam ordinatissime debent monachus se habere, potius ait, Monachus est ordo, quam, Monachus est res ordinate se habens. Monachus igitur omnia agere

Luc. vi, 16.

Philipp. ii, 14, 15.

Joann. xiv, 21.

I Joann. i, 8.

Job vii, 1.

II Tim. iii, 12.

I Reg. i, 18.

I Cor. xxi, 30.

debet loco et tempore opportunis, cum A omni discretione atque modestia; angelicam quoque vitam ducere debet in terra, actibus quoque vacare cœlestibus ac interius, Deum contemplando, amando, orando, laudando ac jugiter honorando.

Secunda descriptio est : *Monachus est qui solum ea quæ Dei sunt, agit, cogitat et loquitur, Christo unitus omni tempore, loco et negotio.* Si verba ista accipiantur ut sonant et jacent, nulli tam proprie competit ista descriptio monachi sicut Beatis in patria, ut facile est pensare. Rursus, secundum talem verborum istorum acceptiōnem, omnis homo heroicus et perfectus existeret monachus, nec aliquis esset monachus nisi perfectus. Est igitur sensus : « Monachus est » homo religiosus « qui solum agit », meditatur, cupit ac « loquitur » ea quæ Deo sunt placita, ita quod talia solummodo agit ex intentione, quamvis interdum ex humana fragilitate contra suum propositum veniales incidat culpas. Hoc quippe ad monachum maxime pertinet, ut omnes suas cogitationes, affectiones, verba et opera dirigat juxta divinæ legis tenorem et suæ religionis institutionem, omnesque actus suos ex virtutibus et caritate principiet ac producat, atque ad Dei honorem ac beatificum finem ordinet eos; sieque « unitus » sit « Christo » actualiter, aut saltem habitualiter, « omni tempore, loco, negotio ». Nam quamvis impossibile sit defectuositati humanæ actualiter esse unitum Christo in omnibus istis indesinenter, ad hoc tamen monachus infatigabiliter niti debet ut de die in diem D stabilius, frequentius sinceriusque unitus sit Deo, et pro hoc impetrando jugiter oret et suspiret ad Creatorem, exemplo

Ps. xxiv, 15.

Propheta dicentis : Oculi mei semper ad hominum. Hinc innotescit, quod monachus assuescere debet levare cor suum ad Deum, non solum in divino Officio, sed item in mensa, in lecto, in labore et studio, in via, in colloquio, imo et in scribendo.

Descriptio tertia est : *Monachus est*

violentia naturæ indesinens, et custodia sensuum indeficiens : hoc est, « monachus est indesinens » violentator, fractor seu abnegator sui ipsius seu propriæ voluntatis et affectionum « naturæ » infectæ, « indeficiens » quoque custos « sensuum » suorum externorum et internorum. Spectat namque ad monachum mortificare et vincere in cunctis se ipsum, et eoram Altissimo semper esse sollicitum, timoratum et custoditum. Quales ergo sunt monachi, qui sunt oculis vagi etiam in divinis, et incustoditi in sensibus suis ?

Descriptio quarta est : *Monachus est sanctificatum corpus, et expurgatum os, et illuminata mens.* Hæc est descriptio totius integralis per partes suas. Itaque « monachus est sanctificatum corpus », etc., id est, homo habens corpus divino cultui consecratum, a carnalibus inquinamentis mundatum, virtuosis actibus occupatum, habens quoque os a loquacitate et omni excessu verborum purificatum, et mentem illuminatam ad contemplandum C divina.

Quinta descriptio est : *Monachus est morrens et dolens anima indesinenter mortis memoria, exercitans, vigilans et dormiens.* In hac descriptione rursus accipitur pars pro toto, seu principalis pars hominis pro toto homine. Et sumitur hic genus pro specie, utpote anima pro anima rationali; tamen differentia satis insinuat per verba animam determinantia in descriptione hac ipsa. « Monachus » ergo « est anima » (nam et anima, juxta Philosophum, homo est, maxime suus intellectus; est etiam monachus « anima », id est rationalis creatura seu homo religiosus) « morrens et dolens » ex jugi « mortis memoria », ita ut in mortis memoria includatur rigor divini judicii, consideratio infernalis purgatorique supplicii, propriorum quoque attentio peccatorum : non enim est monachi ex sola mortis recordatione morere atque dolere, sed in quantum mors est terminus vitæ presentis, in quo fit peculiare judicium, id est retributio me-

ritorum. Unde ex omnium horum pervigili pensatione debet religiosus assidue conteri, contristari ac pœnitere, id est, suam atque totius mundi peccata deflare, inanes quoque consolatiunculas totis præcordiis detestari: ut dicere queat cum Jeremia,

Jer. xvii, 16. Diem hominis non concupivi; et cum ve-

Tob. iii, 17. nerabili Sara. Nunquam cum ludentibus miscui me, nec cum his qui in levitate ambulant participem me præbui. Verumtamen exercitatio ista pœnitentialis debet discretione ornari, ut vicissim per serenioris conscientiae itinera ambuletur, et recreatio moderata non aspernetur, ne humani cordis imbecillitas obruatur pondere graviore, quemadmodum in secundo volumine Collationum Patrum plenius edocetur, in collatione Abrahamæ anachoretæ.

Collat. xxiv, cap. 20, 21.

Denique monachus debet sic esse moriens ac dolens, « exercitans, vigilans et dormiens », hoc est tam operando quam vigilando et dormiendo. Juxta quem modum scriptum est: Erunt verba Domini

Deut. vi, 6, 7.

in corde tuo, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, et dormiens atque consurgens. Quocirca quæri potest, qualiter valeant ista in somno fieri ac impleri. Et respondendum, quod in homine contemplativo, quieto ac sobrio, ex continuis occupationibus virtuosis ac seriosis in vigilia habitis producantur frequenter salubres meditationes, imo et profundissimæ ac sincerissimæ considerationes, in somno, præsertim cooperante ad hoc causa superiore, videlicet Deo aut angelo sancto, secundum quod scriptum est:

Job xxxiii, 13, 16.

Per somnium in visione nocturna, quando sopor irruit super homines et dormiunt in lectulo, aperit Deus aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina.

Postremo, ex præinductis considerationibus monachi solerter penset quilibet nostrum an vere sit monachus. Quomodo enim monachus poterit appellari, qui levis est corde et moribus dissolutus; qui non custodit os suum, nec silentium diligenter observat; qui ad exteriora adspirat, aut præesse molitur; qui corpus suum

per immoderantiam gravat, et animam suam somnolentia lædit aut per acediam perimit?

Recessus a mundo et abdicatio mundi, est voluntarium odium laudatæ materie, id est mundanæ substantiæ et omnium secularium rerum, quas laudant et appetunt sæculi amatores. Quæ odiendæ sunt sponte, non quantum ad id quod substantialiter exstant atque a Creatore sortitæ sunt, sed in quantum a spirituali profectu impediunt, et sanctæ caritatis puritatem offuscant; et item, respectu ac

comparatione boni increati, æterni et infiniti, ac divinorum charismatum. Juxta quem sensum ait Apostolus: Existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem

Philipp. iii, 8.

scientiam Domini nostri Jesu Christi, propter quem omnia arbitror ut sterora, ut Christum lucrificam. Et abnegatio naturæ propter sortitionem seu adeptionem eorum quæ sunt supra naturam: id est, abdicatio ista est « abnegatio » sui ipsius, seu reformatio naturalium affectionum, vel derelictio bonorum « naturæ », intuitu et amore obtinendi supernaturalia bona, utpote dona gratiæ in præsentī et muneris gloriæ in futuro, quæ incomparabiliter præstantiora sunt bonis naturæ atque fortunæ. Ideo qui bona ista naturæ præferunt donis supernaturalibus gratiæ ac virtutum, vitio puerilitatis, quod dono sapientiæ opponitur, seducuntur, et vere ac miserabiliter pueriles ac stolidi nuncupantur. De quibus ait Scriptura: Stultorum infinitus est numerus. Pro quibus semper orare debemus et sollicitari, ne et nos in eorum catalogo deutenur. Propterea monet Apostolus: Nolite pueri effici sensibus.

Eccle. i, 17.

Universi prompte relinquentes ea quæ sunt hujus mundi et vitæ præsentis, ad est divitias, delicias, honores, vanitates, prosperitates et libertates sæculi hujus, fecerunt hoc propter futurum regnum, aut propter multitudinem peccatorum, aut propter caritatem in Deum.

1 Cor. xiii, 20.

Hic tangitur triplex motivum seu causa et ratio abreunantiandi et bene agendi. Pri-

ma est desiderium regni cœlestis seu amor præmii : unde ait, « propter futurum regnum ». Secunda est timor supplicii seu quævis adversitas : unde subjungit, « aut propter multitudinem peccatorum », hoc est ex consideratione pœnarum quas quis se promeruisse attendit per vitia sua. Si quis autem reliquerit mundum ac pristina vitia ex ipsa detestatione et abominatione suorum excessuum, propter enormitatem et turpitudinem eorum in se, et in quantum sunt Deo contraria ejusque offensiva ; hoc pertinet magis ad tertiam causam, de qua subditur, « aut propter caritatem in Deum », hoc est ex pura dilectione ad Deum et zelo divini honoris, ut scilicet Deum perfectius veneretur, cordialius amplectatur, sincerius atque frequentius contempletur, ac amet ardentius. Et istud est perfectiorum et filiorum ac amicorum, qui non intuitu proprii præmii, nec horrore tormenti, sed ex puro, irreflexo et non reciproco amore divino, ad Deum et vitam religiosam conversi sunt, ac Domino serviunt. Et isti a perfectione quodammodo ineeperunt. Inter quos fuerunt B. Antonius, Benedictus, Augustinus, Bernardus, et alii quidam desuper gratiosissime mirabiliterque præventi.

Porro ex solo desiderio præmii aut solo timore supplicii mundum relinquere et facere bona ex genere, non est meritum apud Deum, sed ad mercenarios et servos serviliter metuentes id pertinet : nil enim est meritum vitæ æternæ nisi procedat ex caritate. Si vero fiat partim ex Dei amore, et partim ex affectu mercedis seu timore damnationis aut ex quacumque adversitate ; meritum est. Affectio etenim caritatis, quantumcumque sit parva, major et fortior est omnia alia affectione. Nam et minima caritas plus diligit Deum, quam maxima cupiditas mundum : plus, inquam, appetitive et elective, quamvis non intensive. Præterea, si quis ex solo desiderio præmii aut solo horrore tormenti mundum relinquat, postmodum tamen proficiat, et ex

A caritate prosequatur quod ex naturali affectione aut fide informi exorsus est : nil obest eidem sic incepisse, nec a perfectione impedit eum. Nam et Paulus primus eremita, ex timore pœnarum reliquit mundum ; et abbas Moyses ex simili causa occasionem conversionis accepit. De hæc materia diffuse habetur in primo Collationum volumine. *Si vero nulla prædictarum intentionum sit in illis, irrationabilis existit recessus eorum*, id est, si non reliquerunt mundum ex aliqua trium causarum B nunc prætaetarum, irrationabiliter recesserunt a sæculo ad vitam monasticam.

Verum qualis invenietur finis seu terminus vitæ nostræ, talis suscipietur a Jesu Christo bono positore nostrorum agnorum, hoc est, Christus qui est bonus institutor et judex nostrorum certaminum, talem judicabit finem nostrum seu terminum vitæ nostræ, qualem invenerit eum : imo tales judicabit nos ipsos, quales invenerit nos in fine vitæ nostræ, puta in morte. Si enim invenerit nos tunc in caritate seu statu salutis, salvabit nos in æternum, statim aut post debitam purificationem. Si autem invenerit nos tunc in aversione a Deo seu in culpa mortali, æternaliter nos damnabit. Nempe in illa dispositione seu affectione permanet anima sine fine, in qua terminat vitam hanc et reeedit a corpore. Propter quod Salomon ait : Ubicumque ceciderit lignum, ibi erit, *Eccle. xi, 3.* sive ad austrum, sive ad aquilonem. Damascenus quoque disseruit : Quod angelis est ruina, hoc hominibus mors. Et Augustinus : Talem (inquit) unumquemque inveniet novissimus dies, qualem eum invenerit suis ultimis dies. Tanto ergo timoratiore et humiliores esse debemus, quanto plus ignoramus quales in ultimo vitæ hujus instanti reperiemur. Unde hortatur Apostolus : Qui stat, videat ne cadat. *1 Cor. x, 12.* Habemus autem indesinentem agonem sive luctamen contra hostes nostræ salutis. De quo loquitur Paulus : Non coronatur *1 Tim. ii, 5.* nisi qui legitime certaverit ; et rursus : *1 Tim. vi, 12.* Certa bonum certamen fidei. Quod certa-

men Christus instituit, qui praecepit nobis A
relinquere hostibus nostrae salutis.

Qui egressus es de mundo ad disper-
gendum ac destruendum pondus peccato-
rum tuorum, imitare eos qui extra civi-
tatem ante sepulcrum sedent, hoc est, ita
deplange mortem animae tuae seu vitia
tua, quemadmodum illi deplorant corpo-
ralem mortem carorum ac propinquorum
suorum. Imo quo mors animae exstat de-
terior ac periculosior morte corporea, eo
amplius est deplangendum. Propter quod loqui-
tur Augustinus: Annon sunt in te viscera B
pietatis christianae, ut deplores corpus a
quo recessit anima, et non lugeas animam
a qua recessit Deus? Hinc subditur: et
non cesses a calidis et ignitis lacrimarum
guttis, nec ab ejulatibus cordis absque vo-
ce, quousque et tu videas Jesum Christum
venientem et revolventem seu deponentem
lapidem cavitatis cordis, et liberantem
Lazarum, utpote mentem tuam, a peccato-
rum vinculis, et jubentem angelis suis
ministris: Solveite istum a passionibus et
peccatis, et sinite abire ad beatam impas-
sibilitatem, hoc est ad perfectam reforma-
tionem a motibus passionum. Si vero non
sic, id est, si ita non egeris, nihil proficies.
Hoc videtur esse metuendum ac arduum
verbum, quum perpauci videantur haec
observare.

Denique loquitur auctor hic parabolico
modo, sumens hunc modum loquendi ex
Joann. xi,
31.
Ibid. 38-44.
D
Joannis, ubi leguntur Maria Magda-
lene et Martha sedisse ante sepulcrum
fratris sui Lazari, et flevisse ibidem quo-
usque Christus venit ad eas, et jussit lapi-
dem tolli a monumento, suscitavitque La-
zarum, et dixit Apostolis: Solveite eum et
sinite abire. Quo facto, sorores ejus cessa-
verunt a lacrimis, et consolatae sunt vehe-
menter. Sic ergo religiosus debet se ipsum
defflere et cordialiter lamentari (instar di-
centis: Afflictus sum et humiliatus sum
nimis; rugiebam a gemitu cordis mei)
quousque videat, id est, per consolationem
internam et gratiae operationem experiri
et spiritualiter contemplari, a Chri-

stum » sibi « venientem » per vitiorum
suorum remissionem, sicque « revollen-
tem » a corde suo « lapidem caecitatis »
suae mentalis. Qui lapis est cordis du-
ritia, consuetudo prava, et quaecumque
culpa mortalis, qua quasi saxo gravissi-
mo premitur anima. Jubet autem Salva-
tor « angelis » sanctis ut solvant nos :
quoniam angeli, Deo praecipiente, coope-
rantur nostrae saluti; et animas nostras
illuminando, consolando ac roborando, sol-
vant eas a reliquiis vitiorum atque immo-
derantiis passionum, ita ut currant alacri-
ter ad reformationem completam. Possunt
quoque per angelos intelligi sacerdotes,
qui confitentes absolvunt ex instituto di-
vino: nam sacerdos dicitur angelus Domini
exercituum in Malachia propheta. Porro
qui aquas lacrimas nescit effundere, igne-
as fundat spiritualiter lacrimando.

Malach. ii.
7.

Quicumque ex Aegypto et Pharaone exi-
re et fugere volumus, id est, de hoc saeculo
nequam, et principe iniquorum diabolo
per Pharaonem designato, egredi affecta-
mus, penitus indigenus Moyses aliquo me-
diatore ad Deum, puta praelato ac duce
qui sit mediator inter Deum et nos, secun-
dum quod Moyses dixit ad filios Israel,
Ego sequester et medius fui inter Deum
et vos; quatenus praelatus noster melius
pro nobis existens actu et theoria, id est
operatione et contemplatione, praecedendo
et dirigendo nos per utrumque, manus
extendat ad Deum, orando pro nobis,
ut sub ejus ducatu transeamus recte
mare peccatorum, id est, inquietudinem
ac abundantiam vitiorum evadamus sine
obliquitate iniquitatis, eundo semper per
regiam viam, et Amalec passionum, id
est impugnaciones ac impetus irrationa-
biliu motum, triumphando vincamus
oratione ac ope nostri rectoris, quem-
admodum filii Israel superaverunt Ama-
lee, Moysse extendente manus ad Deum
pro eis.

Deut. x. 5.

Exod. xvi.
11-12.

Seducti ergo fuerunt confidentes in se
ipsos, et suspicientes se nullo duce diri-
gente dirigere. Tales enim voluerunt esse

magistri antequam fuerint discipuli, et a se ipsis discere præsumpserunt modum et artem vitæ spiritualis, monasticæ ac internæ, et qualiter contra invisibiles dimicandum sit hostes atque compendiosius proficiendum, quum tamen ad ista requiratur peritia, illuminatio et exercitatio maxima. Hinc sancti Patres dixerunt, neminem debere ad vitam anachoreticam solitariamque procedere, nisi prius bene exercitatus et reformatus esset in claustris. Verumtamen quidam ex singulari gratia sine humano ducatu in solitudine perfectionem adepti sunt : qui tamen in se ipsis nullatenus confidebant.

Hebr. iii, 16. Et filii Israel excentes de Ægypto habuerunt Moysen ducem ; excentes vero de Sodomis, videlicet uxor Lot ac filiae ipsius, habuerunt angelum ducem. Et primi assimilantur eis, qui a spiritualibus passionibus sanantur per curam et studium medicorum. Ille est, filii Israel ex Ægypto educti sumuntur ad figurandum ac designandum eos qui curantur a spiritualibus vitiis quibus impugnantur, videlicet a superbia, vana gloria, invidia, tristitia : curantur, inquam, per piam diligentiam ac conatum prælatorum suorum, qui habent se circa ipsos condescenderet et compassive, ut medici pii, non injungendo eis tam arduas abstinencias atque vigilias, ne ex eis amplius extollantur majorique gloria vana pulsantur. Unde ut recitat Cassianus, sancti Patres et Fratres in eremo infuderunt unam olei guttam suo cibo ad repellendum vanam gloriam de abstinentia duriori. Et isti sunt qui ex Ægypto egrediuntur, id est, hi præfigurati sunt per filios Israel de Ægypto egressi : nam et hi de hoc sæculo quasi de Ægypto exire dicuntur. Secundi vero assimilantur his, id est, egressi de Sodomis accipiuntur ad designandum eos, qui desiderant exspoliare immunditiam corporis adversantis, id est, se ipsos expurgare conantur a passionibus et vitiis carnalibus, scilicet gula, luxuria, avaritia, et eis annexis. Propter quod indigent duce an-

Gen. xix, 15-17.

Collat. viii, cap. 1.

A *gelo, puta viro angelico præidente, qui per rigorem abstinence austeritatemque vitæ et corporis mortificationem doceat eos vitia illa penitus extirpare. Secundum enim corruptionem plagarum indigemus artifice et medico magis perito, id est, quo gravius corrupti et læsi sumus in anima, eo plus indigemus prælato ac duce magis exercitato, discretio ac virtuoso : quemadmodum etiam ad sanandum graviora corporis vulnera requiritur in medico major peritia.*

B Sed contra hæc obijci potest, quoniam vitia spiritualia sunt graviora quam carnalia, loquendo in genere, ut ait Gregorius : ergo ad extirpanda spiritualia vitia requiritur prælatus magis angelicus et perfectus. Rursus, experientia docet, quod religiosus multo facilius celeriusque curatur ab omni avaritia, quam a vana gloria, elatione atque pigritia, ut etiam in Collationibus Patrum habetur. — Et respondendum, quod quamvis ista sint vera, nihilo minus passiones gulae et luxuria ita invisceratae et naturales sunt homini, quod difficillimum est eas plene et integre reformare. Nam et vis concupiscibilis est magis infecta in homine quam irascibilis et rationalis. Religiosus quoque vitio avaritiæ semel corruptus, valde difficulter curatur ab eo, ut in Collationibus dicitur.

Violentia vero et continuis laboribus et doloribus egent, qui cum corpore colum intrare conantur, id est, qui carne circumdati conantur contemplari cœlestia, et conversationem habere in cœlis, atque in terris angelicam ducere vitam, et præsertim in præmiis seu exordio abrenuntiationis ipsorum, quousque mos noster amator concupiscentiarum et concupiscibilitium, et cor sine dolore, convertantur per luctum efficacem in divinum amorem et sanctificationem, id est, pristinus noster affectus quo assueti sumus concupiscibilia hujus mundi et carnis appetere, « et cor » nostrum quod « sine » salubri compunctionis « dolore » est, impleantur spirituali amore et puritate interna : ad quod « per

luctum efficacem » pertingitur; lacrimosa etenim preces sunt maxima virtutis, et omnia impetrant a piissimo Domino.

Angustia namque et cere angustia et multa incisibilis amaritudo, potissime conversantibus negligenter, donec canem, videlicet intellectum nostrum, immunde amantem macellum et cibos, fecerimus amatorem casti et cujuscunque visitationis, per simplicitatem et profundam inirascibilitatem et sollicitum studium. Hoc est : Magna valde pressura et amaritudo interior inest nobis adhuc imperfectis, et B maxime negligentibus, quousque « intellectum nostrum » instar canis assuetum amare delectabilia carni et consentire superfluis ac immundis, « fecerimus amatorem » castitatis ac puritatis, ac cujuslibet « visitationis », id est tribulationis et castigationis, seu correptionis et correctionis : quod fit per hoc quod damus nos ad columbinam « simplicitatem » et « profundam » mansuetudinem, et ad « sollicitum studium » circa spiritualia ac divina. Qui enim carnalia appetunt, frequenter sunt C duplices corde, atque per quasdam versutias quaerunt ea adipisci : quae si desint, facilliter irascuntur, et indignantur etiam superioribus suis. Tales quoque praefert bonum delectabile et propria commoda bono honesto, refugiantque pro suis excessibus visitari et corripi ac puniri, et potius student circa appetibilia quam circa sua salubria et interna.

Incipientibus ergo via salutis et observantia regularis angusta et amara videtur, praesertim si negligentes existant, quousque per praefatas virtutes, puta simplicitatem et militatem et exercitationem spiritualem, mens eorum transformetur in affectum boni honesti, et delectetur in his quae salutis suae veraciter prosunt. Interea constat, quod quanto quis occupat se intensius ac frequentius circa divina et interiora, tanto minus curat carnalia. Unde Hieronymus dixit : Ama studia Scripturarum, et carnis vitia non amabis. Quum enim quis in spiritualibus delectatur et

per assuefactionem illis ex corde afficitur, sensualia detestatur. Hinc sancti viri, Bernardus, abbas Pastor, et alii multi, iverunt ad corporalem refectionem quasi ad carcerem.

Verumtamen confidamus nos vitiosi et sine virtutibus. Verba haec implicare videntur : qui enim est vitiosus et sine virtutibus, quamdiu talis est, non potest confidere, sicut hic dicitur. Est itaque sensus : « Nos vitiosi et sine virtutibus », hoc est nos imperfecti et in virtutibus defectuosi, carentes perfectis virtutibus, non desperemus, sed « confidamus » in pietate divina. *Offerentes Christo Jesu cum fide constanti et indubitanti, dextera manu nostra,* id est virtute salubriter operativa, seu practico intellectu per fidem et gratiam informato, *nostram infirmitatem et animalem impotentiam nostram,* hoc est pronitatem nostram ad vitia infectionemque fomitis et difficultatem ac tarditatem ad opera virtuosa, *et confidentes eadem humiliter,* tam confessione sacramentali quam accusatione propria calamitatis ac perversitatis assidua. *Et omnino ipsius adjutorium etiam supra nostram dignitatem reportabimus,* id est, sic agendo obtinebimus auxilium gratiae Dei ultra merita nostra : Deus enim per infinitam suae pietatis ac liberalitatis plenitudinem, inestimabiliter transcendit supplicantium vota ac merita. Hanc ergo « nostram infirmitatem et impotentiam » debemus Christo offerre « fide constanti », non quasi munus acceptum aut hostiam ei placentem, sed debemus eas ei offerre, hoc est praesentare, considerando, confitendo ac deplorando easdem cum fide certissima impetrandi misericordiam et gratiam Salvatoris. Quemadmodum sanctus Job : Vias (ait) meas in conspectu ejus arguam, et ipse erit salvator meus. Et Psalmista : Delictum (inquit) meum cognovit tibi feci, et injustitiam meam non abscondi : dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino : et tu remisisti iniquitatem peccati mei.

In verbis autem prehabitis, Chamaeus

Job xvi, 15,
16.

Ps. xxi, 30.

ex humilitate connumerat se imperfectis et defectuosis, quum tamen perfectus esset virque heroicus seu divinus. Juxta

Is. lxi, 6. quem modum loquitur Isaias : Omnes nos quasi oves erravimus : Esdras quoque :

1 Esdr. ix, 6. Peccata (inquiens) nostra creverunt usque ad cælum.

Cognoscant omnes accedentes ad hunc agonem pulchrum, arctum, et durum et lecem, quod advenerunt insilire in ignem, si tamen recipiunt ignem immaterialem habitare in se ipsis. Per « agonem » intel-

ligit spirituales militiam, seu abrenuntiationem mundi et conversationem monasticam, quæ est gravis pugna contra hostes humanæ salutis. Qui agon dicitur pulcher, quum sit virtuosus, virtute autem nihil pulchrius est; et arctus seu strictus, quia consistit in medio, a quo non declinare exstat difficile; ac durus, quia incipientibus ac pusillis est sæpe laboriosus; perfectis autem ac fervidis est levis, dulcis ac

Matth. xi, 30. facilis, quemadmodum ait Christus, Jugum meum suave est, et onus meum leve. Qui

ergo agonem istum aggrediuntur, sciant se ad hoc venire ad ipsum, ut « in ignem » insiliant, id est, tribulationes et tentationes sustineant, jugiterque sanctis exerceantur laboribus. De quo igne ait Do-

Zach. xiii, 9. Ps. lxxv, 12. minus per Zachariam : Ducam eos per ignem; et Psalmista : Transivimus (ait) per ignem et aquam. Venerunt quoque

« insilire in ignem », hoc est ardorem concupiscentiæ impugnare et aggredi ad extinguendum eundem. Rursus, venerunt « insilire in ignem », utpote, ad hoc ut divini amoris fervori se ingerant, et absor-

Hebr. xii, 29. beantur in Deum, de quo ait Scriptura : Etenim Deus noster ignis consumens est. Hoc itaque sciunt, « si tamen recipiunt »,

admittunt seu credunt, « immaterialem ignem », de quo ista intelliguntur, « habitare » et residere « in se ipsis ». Unde affirmat et Dominus : Ignem veni mittere in terram.

1 Cor. xi, 28. Probat autem unusquisque se ipsum, id est, discutiendo conscientiam suam et experiendo vires proprias sese probatum ex-

A hibeat; et sic edat de pane ipsius, id est, exercitiis hujus agonis reficiat mentem suam, cum lactucis agrestibus, id est duris et asperis disciplinis ac poenitentiae actibus; et ex calice ipsius bibat cum lacrimis, id est, poculo hujus agonis utatur eum fletu salubri, juxta id Psalmi : Poculum meum cum fletu miscebam. Poculum autem hujus agonis est consolatio spiri-

Esod. xii, 8.

tualis annexa actibus bonis, propter quam agon hic dicitur levis ac dulcis : quæ consolatio temperanda est miscendaque fle-

Ps. ci, 10.

B tui, ut in die honorum memores simus malorum, nec unquam inaniter resolvamur. Ut non sibi ipsi in judicium militet, hoc est, ne gravioem damnationem incurrat ex hoc quod agonem istum aggressus est, in quo non dimicavit viriliter, sed acedie, negligentiae ceterisque peccatis succubuit. Nam ut beatissimus princeps Apostolorum testatur : Melius erat non co-

Eccli. xi, 27.

gnoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum reverti. Dum ergo religiosus corripitur, castigatur, despicitur, Apostolorum testatur : Melius erat non co-

II Petr. ii, 21.

gnoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum reverti. Dum ergo religiosus corripitur, castigatur, despicitur,

C subsannatur, laborat, esurit, sitit, lassatur, et multipliciter tribulatur; nequaquam deficiat aut frangatur, nec pusillanimis fiat, sed cur venerit penset, impleteque quod Jacobus docet apostolus : Omne gaudium existimate, fratres, quum in tentationes varias incideritis.

Jacob. i, 2.

Si non omnis qui baptizatur, salvatur; quod sequitur tacebo. Quum scriptum sit,

Multi sunt vocati, pauci vero electi; constat quod eorum qui baptizantur major pars pereat. Sed quid sequitur inde? Et

Matth. xx, 16; xxii, 14.

D cur auctor tacuit illud? Certe inde elici potest, quod non omnes salvantur qui spirituales agonem accedunt religionemve intrant, sed qui in ea digne proficiunt et perseverant usque in finem. Quod ideo tacuisse videtur, ne forte averteret quemquam a religionis proposito. Vel tacuit hoc, quoniam satis eliei potest ex dictis; sive ut nobis relinqueret considerationis diligentioris occasionem.

Ibid. xxiv, 13.

Omnia abnegabunt, omnia contemnent, deridebunt, excutient accedentes, ut bo-

num jacent fundamentum : id est, qui ad vitam religiosam accedunt, ut in ea bene se fundent et digne incipiant, debent abnegare, contemnere, deridere atque abjicere omnia ista terrena, et quidquid adversatur eorum profectui ac saluti, ut in vera paupertate, obedientia, humilitate, et mortificatione propria sensualitatis ac voluntatis se fundent.

Pulchra et bona et triangularis est domus, id est, spiritualis structura quam cupit religiosus aedificare in anima sua ut in ea Spiritus Sanctus moretur, « est pulchra » decore virtutum, « et bona », quia Deo accepta, « et triangularis » ad laudem et gloriam superaltissimæ Trinitatis, secundum quod tres columnæ quibus fulcitur et innuitur, sunt in ea. Unde subjungitur, *et trium columnarum fundamentum*, id est, fundamentum domus istius est « fundamentum trium columnarum », quæ in ea figuntur; et sunt : *innocentia, jejunium humile, et castitas*. Oportet enim in primis ad innocentiam quamdam reverti, imo ad baptismalem innocentiam suo modo redire, ut nemini noceat homo verbo aut facto, imo omnibus prosit pro posse, orando, exemplariter conversando, bonam famam habendo, et item loquendo loco et tempore opportuno sicut oportet et expedit. Hæc « innocentia » valet contra concupiscentiam oculorum; « jejunium humile », contra superbiam vitæ; « castitas », contra concupiscentiam carnis.

Omnes in Christo parvuli, id est pusilli et imperfecti, *per ista innitentur*, hoc est, vitam religiosam incipient a fundamento prædicto et a tribus istis columnis, ut in primis student se ipsos et omnia sua veraciter abnegare, deinde nulli nocere, humiliter abstinere, concupiscentias penitus refrenare. Hic namque funiculus triplex rumpitur difficulter. *Parvulos sensibiles in exemplum sumentes*, id est, a corporaliter infantulis accipientes exemplum. Quod et Christus facto et verbis docuit esse agendum, qui advocans parvulum, statuit eum in medio discipulorum, dixitque :

Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. *In parvulis enim nulla crudelitas, nulla durtitia, nulla fraus invenitur, non insatiabilis appetitus, non insaturabilis venter, non corpus libidinosum aut furens ; sed juxta appositionem escarum crescunt et calorem assument.* In his ergo proprietatibus debemus eis assimilari; et quanto frequentius sacramentis Christi reficimur, eo plus proficere in magnitudine perfectionis ac spirituali fervore debemus.

Odibile vere et valde periculosum est, cum qui certat contra adversarios suæ salutis, evacuari virtutibus statim a principio sui certaminis, et universis hostibus animæ suæ dare arma propriæ occisionis. Hoc dicitur contra eos qui cito resiliunt a bono incepto. De quibus in Evangelio ait Salvator, quod radices non habent, quia ad tempus credunt seu bene agunt, sed tempore tentationis deficiunt. Ideo hortatur Apostolus : Non fatigemini, animis vestris deficientes; nondum enim usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes. Unique talium irrisorie dicitur : Quia hic homo cepit aedificare, et non potuit consummare.

Utilitas nobis est omnino ex firmo principio, etiam in eo quod est post evacuationem : hoc est, post tepefactionem et lapsum provenit nobis utilitas ex hoc quod semel ferventer fortiterque incepimus Deo servire. Quod qualiter verum sit, consequenter exponitur.

Anima namque viriliter agens ad tempus, et rursus submisce seu tepide operans, a memoria prioris sollicitudinis quasi stimulata pinguetur, id est, ex recordatione pristina diligentia suæ atque fervoris incitabitur ad emendandum se, et ad hoc ut conetur redire ad primum fervorem. Unde in Apocalypsi dicitur hominibus : Memor esto unde exideris, et penitentiam age, et prima opera fac. Hinc in Vitâ patrûm fertur de quodam Fratre evacuato, quod ad mentem rediens, dixit :

Erele. iv, 12
Matth. xxiii, 2, 3

Luc. viii, 13.

Hebr. xii, 3, 4.

Luc. xiv, 29, 30.

1. 2. 3.

Quando inveniam me talem qualis aliquando fui, videlicet tam alacrem et ferventem? Hoc figuratum est per id quod

Job xxix, 2. 4. sanctus Job dixit : Quis mihi det ut sim juxta pristinos menses, quando Deus secreto erat in tabernaculo meo? Verumtamen in se valde malum est a primo fervore corruere, juxta illud in Apocalypsi :

Apoc. ii, 5. Habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. Imo interdum valde difficile est a tali tempore ad fervorem redire, secundum quod dicitur ad Hebræos,

Hebr. vi, 4. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati et prolapsi sunt, rursus renovari ad penitentiam : ubi impossibile, pro difficili secundum unam expositionem accipitur. Verum Deus misericors electos suos sic lapsos non deserit, sed reducit. De quibus subjungitur :

Propter quod et ex hoc, id est ex recordatione prioris diligentie sue, quidam renovaverunt se ipsos quasi pennis et alis, redeundo (ut dictum est) ad id unde exciderant, per orationes et compunctiones, per quas volaverunt ad illum primævum ardorem quasi per pennas et alas. Erant enim sicut aquilæ, quæ dicuntur pennas projicere, id est antiquas pennas deponere. Istud est renovari in interiori homine, juxta quod scriptum est : Renovabitur ut aquilæ juvenus tua.

Ps. cii, 5.

Quando anima semetipsam prodens, id est, vane ostentans aut jactans, perdit calorem superabilem et beatum, utpote caritatis ardorem, seu Spiritum Sanctum infinite amabilem, qui est caritas ipsa, tuncque amittitur, quando qui habet eum peccat mortaliter; querat diligenter quæ causa ipso privatur, hoc est, solerter consideret pro qua culpa aut per quam occasionem perdidit hunc calorem, et contra illam causam reassumat totum laborem et desiderium, pugnam et sollicitudinem, vitando de cetero talem causam cum omni labore et affectu, pugna et cura. Non est enim possibile ipsam animam reverti per aliam portam nisi per quam exiit. Porta ista est eor, de quo exeunt bona et mala.

1 Joann. iv, 16.

A Sicut ergo per incustodiam cordis exitur a Deo et peccatur, ita per cordis diligentiam ad Deum reditur, et quod amissum est recuperatur. Propter quod loquitur Isaias : Redite, pravaricatores, ad cor; Salmomon quoque : Omni (inquit) custodia serva cor tuum. Vel porta ista est os, per cujus insipientem locutionem peccatum ostentationis incurritur, et per oris refrenationem ac humilem confessionem, virtus amissa rursus acquiritur.

Is. xlvii, 8.
Prov. iv, 23.

Qui ex timore abrenuntiationem facit, comparatur quasi ardenti incenso, in principis sue conversionis ex bono odore initians. Iste bonus odor ex quo initiantur seu inchoantur opera bona, est consideratio sive perceptio rigoris divini judicii ac æternalis supplicii : qui odor proeedit ex timore de quo loquitur modo. Loquitur autem nunc de timore pure servili : ex quo potest quis magna quadam peragere etiam cum fervore, non utique caritatis, sed ejusdam naturalis affectionis. Propter quod ita renuntians assimilatur « ardenti incenso ». Sed nisi quis ex tali timore proficiat ad timorem initialem et filialem, tandem cadit et deficit a bono incepto, ac perit : ideo subditur, ultimo vero in fumum desinens, id est, tandem finem accipiens in fumo negligentie ac torporis et culpæ.

Qui vero spe mercedis facit abrenuntiationem, molendinum asinarium constituitur semper similiter motum, id est, tali molendino assimilatur : nam sicut molendinum illud assidue circumfertur uniformiter propter quæstum seu lucrum, ita iste intuitu præmii sui movetur ad opera bona, permanens in eodem, neque proficiens, nisi ad caritatem ascendat.

Qui ex caritate divina recessum facit, id est, mundum relinquit, confestim possidet ignem in proæmiiis, id est, in exordio sue abrenuntiationis habet ignem ferventis devotionis : et missus in anteriora, succendet vehementiori combustionem velut silvam, id est, « in anteriora » et viciniora, saluti extendens se ipsum, amplius incale-

^{13.}

scet, et intensiori flamma amoris consumet. A quotidiana peccata, atque præteritorum viti-
 orum delebit reatum, quemadmodum Sa-

Prov. x, 12. Iomoni ait : Universa delicta operit caritas.

Sunt quidam ædificantes super petras latericias; et sunt alii qui super terram firmaverunt columnas; et sunt qui ambulantes modicum iter pedestre, peragraverunt velocius, confotis nervis eorum et artubus. Qui intelligit, intelligat : verbum symbolicum est, id est similitudinarium et obscurum : ideo difficile est certitudinaliter scire quid auctor intellexerit per hæc verba.

Matth. xvi, 24, 25.

Porro Christo testante, agnoscimus quod sapientis sit ædificare supra petram lapideam, quæ non cito frangi potest neque resolvi. Petra autem latericia grave pondus diu ferre non potest, quamvis videatur pulchra ac dura. Ideo per ædificantes super huiusmodi petram, possunt intelligi qui opera excellentis virtutis exercent, et contemplari conantur, quum non sint in vera ac solida humilitate atque in plena patientia satis bene fundati : ideo dum irruit super eos tentatio gravis, ad tribulationum et injuriarum tempestas, vincuntur. Porro « qui super terram firmaverunt columnas » ferreas, possunt intelligi qui solitariam et anachoreticam vitam aggrediuntur et exsequuntur ad tempus, quum non sint in congregatione sufficienter exercitati, fracti, et obedientiæ jugo subiecti : qui dum excellentissima opera super terrenum ac debile fundamentum construere non verentur, ab invisibilibus hostibus prosternuntur. Qui vero ambulant omni die « modicum iter pedestre », sunt qui in monasteriis sub obedientia humiliter vivunt, et faciunt quod ipsis injungitur : sicque « velocius » pertransierunt viam præsentis exilii, « nervis et artubus » seu membris « eorum confotis », id est viribus virtutibusque eorum confortatis et inflammatis per gratiam et ardorem Spiritus Sancti. Hi enim securius ambulant, et frequenter pertingunt celerius ad bravium supernæ vocationis.

Prompte curramus, tanquam a Deo et rege nostro Christo Jesu vocati, id est, ferventer ac festinanter tendamus ad nuptias Sponsi cælestis. Ad quod incitare nos debet : primo, dignitas invitantis. Propter quod ait : « tanquam vocati » seu invitati « a Christo », qui est Deus et rex noster. Secundo, tantæ beatitudinis magnitudo. Tertio, incertitudo ac brevitæ præsentis. Unde subiungitur : ne forte paucorum dierum existentes, id est, modico tempore hic viventes, inveniamur steriles et sine fructibus in die mortis.

Hoc est quod ait Salvator : Vigilate, quia nescitis diem neque horam. Quarto, pondus annexi periculi si negligentes fuerimus. Ideo subditur : *et fane intereamus*, id est, ex defectu virtuosorum operum, quibus reficitur anima, condemnemur. Propterea in Ecclesiastico scriptum est : Ante obitum tuum operare justitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibos.

Beneplaceamus Domino sicut milites regi, hoc est, Deo placere conemur sicut decet milites ad hoc niti ut placeant suo regi, præsertim Regi huic altissimo. Hinc dicitur ad Hebræos : Serviamus Deo placentes, cum metu et reverentia. *Post militiam enim requiritur a nobis diligens servitus*, id est, postquam mancipavimus nos Deo et professi sumus christianam militiam, exigit Deus a nobis ut ei diligenter obsequamur. Etenim maledictus est qui facit opus Dei negligenter. Et unus quisque secundum exigentiam suæ vocationis debet digne Deo ambulare seu conversari. Et præsertim requirit Deus a religiosi ut ei puram ac fervidam exubeant servitutem : cui enim plus datum est, plus requiretur ab eo.

Timeamus Dominum sicut timeamus bestias, id est, non minus « timeamus Dominum » quam « timeamus bestias » rabidas ac feroces timore servili : quod multi non faciunt. De quibus adjicitur : *Ubi enim vias euntes ad prandandum, qui Deum non timeant, audientes vero vocem cæli, continuo sunt reversi ad locum suum*.

um : et quod timor Dei non fecit, hoc timor potuit bestiarum : nam timor Dei non refrenavit eos a praeda, sed timor canum. Hinc sanctus Job fassus est : Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum. Itaque qui solus existens habet se negligenter et pigre, multaque facit illicita quæ coram hominibus non patraret, convincitur homines magis timere quam Dominum majestatis : quod quam vile ac miserum sit, quis possit exprimere ?

Amenius Deum sicut amamus et honoramus amicos. Certum est quod teneamur Deum incomparabiliter plus amare quam nos ipsos et ceteros universos ; sed ad quem sensum auctor dixerit verbum istud, pandit subdendo : *Vidi enim quosdam Deum sæpius contristantes*, id est, graviter offendentes, ita quod quasi per modum contristati se habuit, *et de hoc nihil curantes ; et vidi eosdem exacerbatos suos dilectos aliquo minimo verbo, et apposuerunt omnem industriam, sollicitudinem, intentionem, tribulationem seu laborem, et omnem confessionem, per se ipsos, per amicos et propinquos, et dona dederunt, ut reducerent eos quos offenderant ad caritatem antiquam seu pristinam.* Ita ergo et nos debemus Deum diligere, ut quum offenderimus eum quantumlibet modice, mox conemur eum placare omni modo jam facto. Sed heu, quanta, imo quam infinita est imperfectio, defectuositas, miseria, ingratitude, negligentia et perversitas nostra, qui omnipotentem Creatorem non ita timemus, diligimus, veneramur, curamus, sicut timemus, amamus, honoramus atque curamus homines similes nobis defectuosos !

In principio abrenuntiationis operamur virtutes penitus cum labore et violentia et amaritudine : quod contingit propter reliquias pristinorum vitiorum, quæ manent in nobis post conversionis initium quousque per exercitationem assiduam et assuefactionem ad bona eis contraria extirpentur. Porro se ipsum sic frangere, reformare, et proprias voluntates

ac passiones mortificare, vocatur hic violentia et amaricatio quadam. *Proficientes vero, deinceps sine tristitia sumus*, id est, bona agimus sine mœrore ac tædio aggravante. Salutarem vero ac ordinatam tristitiam nunquam debemus abjicere, quum Salomon dicat, Cor sapientium ubi tristitia ; et Salvator, Beati qui nunc fle-
lis. Quamvis in ipsis virtutibus modicum contristati afficiamur. Proficientes enim non sunt adhuc tam integre alieni a difficultate præfata atque tristitia sicut perfecti : idcirco in bonis quæ agunt, interdum affieuntur aliquali tristitia. *Quando vero voluntas et nostrum mortale sapere conculcatur et absorbetur et potestative subjicitur a promptitudine existente in nobis*, id est, postquam jam didicerimus conculcare et abnegare in omnibus propriam voluntatem sapientiamque carnalem seu proprii sensus immansionem, et absorpta seu extincta hæc fuerint ac potenter vieta a fervore et alacritate existente in nobis ; tunc de cetero operamur
virtutes cum omni gaudio et sollicitudine spirituali et desiderio et igne cordis, et cum flamma divina. Habitus enim seu consuetudo est quasi altera natura ; et quando natura perfecte subjecta est gratiæ, tunc sine resistentia et sine inclinatione ad oppositum exsequimur actus virtutum : nam et virtus ex sua natura delectabilis est ac dulcis, quum sit habitus rationi et nature bene disposite consentaneus.

De hac re multa habentur in Regula S. Benedicti, atque in Homiliis Eusebii Emiseni episcopi. Hinc religiosus fervens ac diligens, etiam in præsentī sortitur pro parte præmiū fervoris ac diligentiae suæ : quoniam cum ingenti alacritate et gaudio agit quæ Ordinis sunt, et cum hoc multo plus promeretur quam imperfectus et piger eadem agens cum angustia et labore.

Quantum laudabiles sunt qui operantur virtutes cum gaudio et promptitudine statim a principio sue conversionis, et mandata tam Dei quam superiorum suorum perficiunt : quod quibusdam ex spe-

ciali gratiæ præventione conceditur, quibus etiam valde necessaria exstat discretio, ne per immoderatam corporalem exercitationem destruant corpus suum et caput suum debilitent; *tantum miserabiles sunt qui diu immorati in obsequio Dei, adhuc cum labore gradiuntur per exercitia cultus divini, et cum labore eadem exsequuntur.* Hoc equidem signum est, quod modicum profecerunt et diu negligentes fuerunt. Quod si isti rite tam « miserabiles » appellantur, quam miserabilissimi sunt censendi qui quum diu in Ordine fuerint, adhuc tamen multa quæ Ordinis sunt non observant.

Non abominemur nec dijudicemus abrenuntiationes quæ ex seditionibus fiunt, id est, si aliqui mundo renuntient ex dissensione aut contentione quam contra aliquem habuerunt, non reprobemus hoc ipsum.

Vidi namque quosdam fugientes et non voluntarie occurrentes regi, et deinceps circa ipsum arma tulisse, palatiumque ingressos fuisse eum rege in convivio. Hoc est: sicut interdum contingit in sæculo, quod aliqui fugiunt a rege terreno, nec ei occurrunt spontaneæ, sed invite sive coacte; nihilo minus postea fiunt regi suo tam familiares et cari, ut juxta eum pergant, et arma coram eo deportent secumque epulentur: ita contingit interdum, quod quidam ex dissensione, adversitate seu displicentia in se non bona, occasionem accipiunt sæculo renuntiandi et ingrediendi religionem; et tamen quod minus bene exeperunt, mutato corde in melius, laudabiliter proseguuntur.

Vidi semen cadens in terram non voluntarie, et afferens fructum valde pulchrum et copiosum: id est, quemadmodum hoc ita fit in exterioribus, ita contingit quod gratia seu inspiratio Dei descendit in aliquem contra aut præter ipsius consensum aut præparationem, et tamen mox consentit et cooperatur eidem, et proficit multum. *Quemadmodum vidi et emigrare,* utpote semen in terram voluntarie ca-

dens, non tamen fructificans, quia volucres cœli comederunt illud, aut ex alia causa infructuosum effectum est. Sic quoque contingit aliquem ex devotione religionem intrare, et tamen per negligentiam suam deficere.

Vidi quemdam venientem in locum medicinalem juxta aliquam aliam opportunitatem, et tentum ab astutia medici elegantis, ac tractum a multitudine, abjicientem caliginem superimpositam lumini ejus.

Hoc est: sicut aliquando accidit quod aliquis male videns veniat ad medici domum non ut sanetur, sed ex alia causa opportuna, et teneatur ab industria medici eruditi, atque a multitudine ibi præsentium trahatur ut curationem a medico sumat, sicque per medicum liberetur a caligine superinducta oculis ejus: ita interdum contingit quod aliquis vitiis excecatus veniat ad congregationem hominum devotorum non ut eorum vitam assumat, sed ex alia causa, et tamen a Patre congregationis sapienter alliciatur, atque a Fratribus de conversione admoneatur, sicque illuminetur et eis associetur.

Et non spontanea facta sunt in aliquibus firmiora et principiora voluntariis, id est, quidam abrenuntiantes et conversi ex adversitatibus et causis quasi cogentibus ac involuntariis, sic profecerunt quod meliores ac stabiliores sunt facti his qui ex voluntariis et prosperis causis renuntiaverunt atque conversi sunt. Occulta quippe sunt Dei judicia, et Deus ipse, ejus sapientiæ non est finis, variis et imperscrutabilibus modis ac viis trahit et perducit ad salutem suos electos.

Insuper præinductis concordat quod Paulus ait apostolus: Quidam ex contentione annuntiant Christum. Et dicit se gloriari quod Christus annuntiatur sive ex sinceritate, sive per occasionem.

Nemo causans pondus et multitudinem peccatorum suorum, appellet se indigne a monastica sponsione et professione: id est, nullus ita exaggeret, penset, acuset multitudinem et magnitudinem vitiorum

Luc. xiii, 5.

Rom. xi, 13.

Ps. cxxx.

Rom. xiv, 1.

1718

suorum, ut asserat se prorsus ineptum ad hoc quod promittat seu profiteatur vitam religiosam; et per amorem vitiosæ delectationis et concupiscentiæ vilipendere putet se ipsum, hoc est, ex amore delectationis suæ iniquæ et concupiscentiæ pravi non arbitretur quod ita rite vilipendat se ipsum, quasi non possit converti, excusationes in peccatis, hoc est, pravitatem suam perverse excusans, dum ex causa illa jam tacta asserit se non posse converti, quum tanto plus debeat merito ad

Ps. cxi, 4. sans, id est, excusatorie proferens, excusationes in peccatis, hoc est, pravitatem suam perverse excusans, dum ex causa illa jam tacta asserit se non posse converti, quum tanto plus debeat merito ad conversionem accelerare, quanto vitiosior exstat, secundum quod subditur. Ubi enim multa corruptio, ibi et magne necessitas medicina ut sorles deponat ipsa medicina. Etenim sani et bene habentes non veniunt ad remedia medicinarum, neque ad stationem locumve medici pro medela. Hoc est quod loquitur Christus: Non egent qui sani sunt, medico. Denique qui ita excusant se, figurati sunt per Petrum adhuc infirmum, qui dixit ad Salvatorem, Exi a me, quia homo peccator sum, Domine: ut exponit Gregorius.

Luc. v, 31. Si rege terreno nos vocante, et volente nos militare in obsequium suæ personæ, non excusamus, sed relinquentes et excutientes omnia impedimenta, accedimus prompte ad ipsum; attendamus nobis ipsis, ne quando Rege regum et Domino dominorum et Deo deorum nos vocante ad celestem ordinem istum, renuamus acquiescere ei ex pigritia et negligentia nostra, et inexcusabiles inveniamur ante magnum tribunal ipsius, cui nos præsentari et ad stare oportet tam in die particularis iudicii quam in die generalis iudicii.

Si rege terreno nos vocante, et volente nos militare in obsequium suæ personæ, non excusamus, sed relinquentes et excutientes omnia impedimenta, accedimus prompte ad ipsum; attendamus nobis ipsis, ne quando Rege regum et Domino dominorum et Deo deorum nos vocante ad celestem ordinem istum, renuamus acquiescere ei ex pigritia et negligentia nostra, et inexcusabiles inveniamur ante magnum tribunal ipsius, cui nos præsentari et ad stare oportet tam in die particularis iudicii quam in die generalis iudicii.

Rom. xiv, 10: II Cor. v, 10.

Vinctum negotiis secularis vitæ ac ferreis curis possibile est adhuc ambulare, sed difficulter: quoniam compedes circumpositi pedibus, faciunt conantes ambulare cum eis frequentius caspitare, et multoties suscipiunt vulnera ex ruina. Sensus verborum istorum est, quod homines sæculares mundanis sollicitudinibus negotiisque intenti et occupati, possunt adhuc

aliqua facere opera bona, « sed difficulter »: nam sicut « compedes pedibus » alligati « faciunt » vinctos « ambulare conantes » multoties vacillare ac ruere, ita ut sæpius vulnerentur: sic duræ et ferreæ illæ curæ ac occupationes mundanæ impediunt sæculares a multis bonis operibus, et faciunt eos sæpe peccare ac lædi. Hinc ait Salvator: Aerumnæ sæculi et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentiæ, introeuntes in cor suffocant verbum, et sine fructu efficiunt.

Non conjugatus, sed solis rebus in mundo ligatus, comparatur habenti sertum in manibus. Talis enim adhuc liber est, et solubili vinculo detinetur « in mundo », videlicet amore et possessione divitiarum suarum, a quibus potest se ipsum dissolvere, et eas sponte propter Christum deserere, sicut qui tenet « sertum in manibus » deponit illud ad libitum. Ideo sequitur: propter quod non prohibetur currere ad vitam monasticam quum voluerit. Nubens vero similis est circumvincto manibus et pedibus. Est enim insolubili vinculo matrimoniali conjunctus uxori post copulam illam carnalem, nec potest ad libitum suum ingredi claustrum; habetque plurima bene vivendi obstacula, dicente Apostolo: Qui habet uxorem, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est.

Audivi quosdam in mundo negligenter permanentes dicentes ad me: Quomodo convicentes uxoris et circumgradientes seu occupati undique publicis curis, possumus viam monasticam ambulare? Quibus respondi: Omnia bona quæ potestis facere, facite; nemini maledicatis, nemini mentiamini, non furemini, super nullum vos efferatis, neminem odiatis, non recedatis a congregationibus Officiisque divinis, vinctis et indigentibus compatiamini, nullum scandalizetis, alienis paritibus non appropinquetis, et contenti estote stipendiis uxorum vestrarum: si sic feceritis, non eritis longe a regno cælorum. Hæc plana videntur. Non est autem

Mar. iv, 19.

I Cor. vii, 33.

Luc. iii, 14.

recedendum « a congregationibus Officiis- que divinis » nisi tempore opportuno, videlicet finito Officio et dimissa ecclesia, nisi rationabilis causa aliud exigat. Unde de beatissima Anna vidua ait Lucas evangelista, quod non discedebat de templo. Porro « alienis parietibus » appropinquare, est causa illicita (praesertim adulterinae) commixtionis ad feminas ire. Quid autem est esse contentum « stipendiis » propriae conjugis, nisi solutionem debiti ei solum impendere, atque ab ea tantum exigere?

Occurramus cum gaudio et timore, pulchro et bono certamini, non dubitantes, neque timentes inimicos nostros. Pulchrum et bonum certamen est spiritualis militiae pugna contra invisibiles hostes : quæ pugna dicitur pulchra, quoniam sapientialis et justa ; et bona, quia salubris et virtuosa. Cui pugnae debemus occurrere gaudiose : quod est enim spirituali lætitia semper esse accinctum, paratum et agilem ad resistendum adversariis nostræ salutis. Quod etiam fieri debet eum moderato timore, ita ut gaudium spirituale oriatur ex consideratione et spe subventionis divinæ, timor vero ex consideratione infirmitatis defectuositasque propriæ : nam ut ait Hieronymus, non debemus esse securi, quoniam adversarius noster diabolus, etiam Christi victoris voce vocatur fortis armatus. Denique, sicut in bello exteriori, ita in spirituali certamine moderatus timor est utilis, quoniam facit hominem esse consiliativum, sollicitum et circumspectum ad præcavendum pericula. Non debemus etiam dubitare de Dei auxilio, quantum

ex pavore commutatam, id est ex inordinata formidine alteratam, et ab arce spei dejectam pusillanimitate effectam, tunc contra nos crudelius armantur, id est, ferocius irruunt, et magis audacter insurgunt, intelligentes fraudulentum quia timuimus congressum eorum. Interdum tamen armantur contra nos tanto ferocius quanto viderint nos viriliter eis resistere ; sed si in virili relictatione manserimus fixi, cito deiciuntur.

Idecirco armemur contra ipsos gaudentes : nam contra gaudentem certantem nullus prompte concertat. Porro qualiter debeamus contra eos armari, docet apostolus : Confortamini (inquiens) in Domino et in potentia virtutis ejus ; induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli ; state induti loriceam justitiæ ; in omnibus sumentes scutum fidei ; omni tempore orantes in spiritu, etc. Qui autem videt certantem adversus se gaudiose certare, frangitur corde, et ita (ut comminuitur) non certat contra illum tam « prompte ».

Dominus dispensative alleviat pugnam a novis incipientibus, nequando ex proximis confestim in mundum denovo resurrantur : hoc est, Deus sapienter et pie minuit tentationes et impugnationes noviter conversorum, ne mox post conversionis suæ exordium redeant victi ad sæculum ; ideo non permittit eos tentari tam acriter ; aut si acriter impugnentur, celeriter eis succurrit, et piis consolationes infundit. *Ideo gaudete in Domino semper, omnes servi ejus, cognoscentes in vobis ipsis hoc primum signum caritatis Regis vestri ad vos, utpote, quod tam gratiose et dispensative alleviat in vobis pugnam prælatam circa exordium vestre conversionis, et quomodo vos vocavit, id est, hoc etiam attendentes quam pie « vocavit vos » ad viam salutis.*

Faciensque hoc Deus multatis cognoscitur, id est, ex hoc quod sequitur, frequenter cognoscitur benignitas Dei, quod scilicet amorose agit cum servis suis.

*Ephes. vi,
10, 11, 12,
16, 18.*

Quoniam in faciem anime nostræ intuentur, quamvis non videntur, hoc est, invisibiles hostes considerant dispositionem anime nostræ. Quod si viderint ipsam

*Vidit enim sæpe viriles animas, et statim ex proœniis Deus permisit in eis pugnare relaxari, id est extendi, augeri ac multiplicari. Sic enim sumitur nunc « relaxari », ut patet ex eo quod loquitur de animabus virilibus, id est virtuosis fortiterque pugnantibus: quas Deus permittit latius ac multiplicius impuguari. Dispensat namque tentationes secundum mensuram et capacitatem ac vires hominum qui tentantur, non permittens quemquam tentari supra id quod potest. Et idem constat ex eo quod subditur: *volens eas in brevi coronari*. Ideo sinit eas mox a principio conversionis abundantius impuguari, ut consummatæ et victrices factæ in brevi,*

1 Cor. x, 13.

Sap. iv, 13.

*Ocultavit Deus ab his qui sunt in mundo, stadii importunitatem, magis vero opportunitatem. Per stadium intelligitur iter observantiæ regularis, seu ipsa religio, qua ad æternam beatitudinem imus et currimus. In quo stadio sæpe occurrunt magnæ difficultates, exercitationes, tentationes, castigationesque corporis, et duri labores: quos « Deus occultavit » sæcularibus hominibus, ne ex timore illorum retrahantur a religionis ingressu. Propter quod subditur: *Si enim hanc cognovissent, non utique abrenuntiasset omnis caro*, id est, nullus homo reliquisset mundum, intrando claustrum seu eremum. Veruntamen multi abrenuntiantes sciunt talia in communi: imo abrenuntiare cupientibus proponuntur in generali, ne postea difficultate obruti, respiciant a bono incepto; in particulari tamen omnia non prænoscent. Porro per « stadii importunitatem » designat vehementem ac copiosum impulsu prædictarum difficultatum et angustiarum: quæ tamen importunitas est magis opportunitas reputanda, quoniam discreto moderamine dispensantur a Deo, et vere salutares sunt his qui bene utuntur eisdem.*

Da prompte labores juventutis tuæ Christo Jesu, id est, juventutem tuam Christo alacriter offer in sanctis laboribus, et gaudebis in senio super divitiis impassibilitatis, id est de copiosa reformatione ab immoderantiis passionum, atque de fructibus ac meritis virtutum tuarum consummatarum. Congregata enim in juventute, consolantur ac nutriunt confectos senio. Ideo loquitur Jeremias: Bonum est viro quum portaverit jugum ab adolescentia sua. Maximum etenim gaudium est antiquo, quod dies juventutis suæ expendit fructuose in Dei obsequio. Laboremus in juventute ferventer, curramus vigilanter, quia mors est incerta. Hoc est quod ait Salvator: Videte, vigilate et orate (nescitis enim quando Dominus veniat), ne quum venerit repente, inveniat vos imparatos. Ad quæ omnia peragenda incitare nos debet adversariorum nostrorum malignitas. Unde subjungitur:

Thren. iii, 27.

Marc. xiii, 33, 35, 36.

Habemus inimicos vere malignos, erudeles, dolosos, astutos, potentes, non dormientes, immateriales, invisibiles; in manibus ignem tenentes. Manus eorum sunt naturales potentia operativæ, aut actus eorum perversi: in quibus tenent « ignem » furoris, invidiae atque libidinis causaliter, ignem quoque tentationis et tribulationis. Cupientes et nitentes comburere templum Domini nostri Jesu Christi per flammam quæ in eis est, id est, præfato igne optant ac student fideles vitii inflammare spiritualiterque destruere, et eos ad varias passiones inducere quibus vera dilectio exstinguatur in eis. De hoc templo ait Apostolus: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Ad quod potest et illud mystice applicari: Incenderunt igni sanctuarium tuum.

1 Cor. iii, 17.

Ps. lxxiii, 7.

Nullus juvenis existens recipiat, id est, consentiendo advertat, inimicos suos demones dicentes per suggestionem occultam sive apertam: Non conteras carnem tuam, et corpus tuum ne concedas infirmitatibus atque languoribus; nam in præsentí generatione vix aliquis inveni-

tur qui paveligat corpus suum mortificare, et ipsum privare saltem delectantibus escis multis. Intentio namque demonum est, ipsum nostrum introitum in studio facere vacuum et negligentis plenum, et de cetero finem nostrum concordare principio.

Non sunt audiendae demonum suggestiones, qui etsi interdum videantur bona suggerere, intendunt tamen finaliter fallere, et sub specie boni proponunt plurima mala. Quosdam autem instigant ad hoc ut per immoderatas abstinentias, vigiliis, disciplinis, destruant corpus suum: alios quosdam, quos vident in talibus se discrete habere, conantur inde retrahere ac remissos efficere, persuadendo ne destruant corpora sua, ne incidunt in languores, et ceteris onerosi reddantur inutilesque conventui. Veruntamen audire debemus doctrinam Apostoli edocentis: Rationabile obsequium vestrum. Tamen consilium istud de corpore non destruendo, videtur nunc necessarium satis paucis, eo quod modo ad tantam sumus carnalitatem dejecti, ut non solum non vitemus cibos superfluos, sed nec delectabiles seu delicatas escas vitemus; et propriae sensualitati irritamenta concupiscentiae delectationisque pravae apponimus, fiuntque duo contra unum, et periclitatur sobrietas. Porro « intentio demonum » praetactam remissionem suggerentium, « est facere introitum » seu initium conversationis nostrae « vaenum » a profectu « et negligentis plenum », ut tandem perducant nos ad « finem » periculosum, tali « principio » D proportionatum.

Volentes autem Christo prudenter servire, ante omnia quaerunt et faciunt istud, puta: ut eligant loca, modos, mores, institutiones, adinventiones et studia ipsis convenientia, obedientiam quoque spiritualium Patrum, et cognitionem ipsarum Deo familiarem. Volentes saeculo renuntiare debent in primis perpendere quae religio, quae loca, quae observantiae, quae occupationes, quae societates magis con-

niant naturae viribusque eorum, ne postea doleant se assumpsisse quod assumpserunt. Debent item curare ut stent sub obedientia « spiritualium Patrum », et notitiam habeant eorundem, ut instruantur ac dirigantur ab ipsis, ne prius velint esse magistri quam discipuli. Unde et scriptum est: Quum videris sensatum, statim evigila ad illum; et rursus: Cum viro sancto assiduas esto. Talium namque cognitio familiaris est Deo, quia per eam efficitur Deo familiares acquiescendo et conformando nos ipsis, et ipsi Deo familiares existunt.

Deinde tangitur ubi in primis quaerenda ac eligenda sint ista. *Non enim omnium sunt cenobia, propter scurrile et gulosum*: hoc est, non convenit omnibus in cenobio commorari, ne vel sua scurrilitate et gulositate inficiant alios, vel ne ex humana societate corruant in haec mala. *Neque omnium eremitaria, propter triste, furiosum et irosam*: id est, non convenit omnibus in solitariis eremi locis manere, quia aliqui ad inordinatam tristitiam, furorem ac iram sunt proni; propter quod ferre non poterunt eremiticam [seu] solitariam vitam, in qua desunt humana solatia, et adsunt diversa penuriae impugnationesque fortissimae, ex quibus ubertim inducerentur ad graves tristitias et furores brutales ac irrationabiles iras. Idcirco necesse est ut antequam vitam illam aggrediantur, exerceantur inter Fratres, donec a passionibus sint purgati, praesertim a tristitia, furore et ira: nam tristitia, quemadmodum et pigritia, solet solitariis nondum perfectis saepe esse molesta.

Deinde dividit vitam monasticam in tres species seu differentias. *Præterea universa conversatio monastica*, id est monachalis seu religiosa, continetur in tribus generalissimis constitutionibus, id est statutis seu regulis, stationum, seu ordinum, utpote: in agonistica singularitate et recessu, hoc est in vita omnino solitaria: quae dicitur « agonistica », quia acrius et incessabilis impugnatur ab invisibilibus hostibus, contra quos indiget infati-

Eccli. vi,
36.
Ibid. xxxvii,
13.

gabiliter dimicare. Hæc est species prima. A De secunda quoque adjungitur : *aut quiescere cum uno vel duobus sub obedientia Patris spiritualis*. Sic enim consueverunt plures Deo servire sub uno Patre, ita quod hinc inde habitaverunt duo aut tres simul, et vicissim visitabantur et instruebantur a Patre suo. Quidam vero habitaverunt sic simul sine spiritualis Patris regimine, viventes juxta proprium velle : qui in Collationibus Patrum maxime vituperantur : nec erant condigni nomine monachi. Deinde tangitur species tertia : *aut sedere in* B *cenobio cum patientia*, hoc est in communione congregatione patienter morari.

Pror. iv, 27. *Non declines ad dextram neque ad sinistram, sed via regia gradiaris*. Via regia est ipsa justitia, imo et quælibet virtus seu actio virtuosa, itemque conversatio regularis. Virtus enim consistit in medio, et inter duo extrema reprehensibilia. *Media prædictorum multis convenientia existunt*, id est, cum uno aut duobus quiescere sub spirituali Patre pluribus convenit, non autem solitaria vita. Propter quod C

Eccle. iv, 10. *subditur : Et quidem ex soli (ait Ecclesiastes), id est, periculum imminet ei præ aliis ; quia si ceciderit in æcediam, et somnum, vel negligentiam, aut indolentiam, seu desperationem, non est resuscitans eum in hominibus*, id est, neminem habet sublevantem, corripientem, hortantem, regentem. At ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, dixit Dominus.

Matth. xvm, 20.

Quis, putas, est fidelis et prudens monachus, qui calorem suum, id est primum fervorem, custodivit inextinguibilem sub obedientia et subjectione, labore et dolore, et usque ad exitum suum non cessavit quotidie addere ignem igni, fervorem fervori, desiderium desiderio, amorem amoris, sollicitudinem sollicitudini ? tanquam dicat : Talis monachus valde laudandus est, sed rara est avis hæc. Verumtamen conemur effici tales, nec caritatem pristinam relinquamus, imo « inextinguibilem » conservemus, obediendo cum omni promptitudine Patri spirituali in debitis, et subijciendo nos ei etiam in his quæ sunt supererogationis (nec hoc tantum, sed juxta doctrinam Apostoli, subjecti simus invicem in caritate, et omni humanæ creaturæ propter Deum, et præsertim juniores senioribus deferant), laborando quoque ut boni milites Christi, et dolendo salubriter de peccatis, fragilitatibus et imperfectionibus nostris. Postremo, « addere ignem igni », est caritate validius inflammari ; addere autem « fervorem fervori », est in Deum frequenter actualiter ferri ; et « desiderium desiderio » addere, est ad futura bona omni die cordialius aspirare ; addere demum « amorem amoris », est caritate fraterna magis accendi ; « sollicitudinem » vero « sollicitudini » addere, est coram Altissimo omni die sollicitiorem ac timoratiorem consistere, ne ipse in aliquo offendatur, ne vita decescat, ne paulatim mens resolvatur, imo ut Deo jugiter magis complacatur.

Ephes. v, 2, 21 : 1 Petr. n, 13 ; v, 5.

11 Tim. ii, 3.

GRADUS II

DE NON HABENDO PASSIONEM AD ALIQUID, ID EST NON AFFICCI AD ALIQUID INORDINATE.

I^N veritate Dominum nostrum Jesum Christum diligens, et eum in corde ac corpore suo portans, in veritate quærens ac cupiens oblinere regnum futurum, in veritate dolens de peccatis et offensionibus suis, in veritate possidens memoriam æternalium tormentorum judicii divini, in veritate reassumens memo-

riam ac timorem exitus sui : non amabit neque curabit ulterius pecunias aut possessiones, nec erit sollicitus de parentibus, amicis aut fratribus, neque de gloria vitæ præsentis, nec de aliqua re terrena. Sed odiens atque excutiens omnem suam habitudinem, omnem quoque ad aliquid passionem, et omnem sollicitudinem prædictorum, insuper et propriam odiens carnem, nudus ab omnibus his, sequetur Christum absque sollicitudine sæculari et absque pigritia, et adspiciet semper in cælum, invocabitque inde auxilium, secundum verbum sancti Psalmistæ dicentis, *Ps. LXXI, 9.* Adhæsit anima mea post te; et juxta verbum Jeremiæ jugiter memorandi, qui ait, *Jer. XVII, 16, juxta LXX.* Ego vero non laboravi te, Domine, sequens, et diem aut requiem hominis non desideravi. Confusio maxima est, ut relinquentes universa prædicta, post vocationem nostram, qua vocavit nos Deus, et non homo, curemus aut sollicitemur de aliquo quod non potest nobis prodesse in hora necessitatis nostræ extremæ, videlicet mortis. Nempe hoc est quod Christus vocavit converti et respicere retro, et ita agentem *Luc. IX, 62.* non esse aptum ad percipiendum regnum cælorum.

Dominus noster Jesus Christus, quod nostrum est incipientium institui ad spiritus iter facile lubricabile noscens, et quomodo opportune ac leviter, sæcularibus participantibus et commorantes, denuo in mundum convertimur; ait ad dicentem sibi, Domine, permitte me abire primum et sepelire patrem meum : Dimitte mortuos *Math. XII, 21, 22.* sepelire mortuos suos. — Dæmones suggerunt nobis ut post abrenuntiationem nostram beatos reputemus homines sæculares tanquam compassivos et misericordes, atque nos ipsos credamus miserabiles ex consideratione conversationis eorum, quasi nos ipsi privaverimus nos cunctis illorum virtutibus. Intentio autem dæmonum est ut ad mundum nos reducant per hanc adulterinam et fictam humilitatem; aut si monachi permanemus, præcipitent nos in desperationis profundum. — Est parvi pendere mundanos sæculariter viventes, per arrogantiam et propriam æstimationem et reputationem; et est ipsos absentes contemnere ad adipiscendum spem et fugiendum desperationem.

Audiamus Dominum Jesum dicentem ad adolescentem illum qui fere implevit universa mandata : Unum tibi deest; vende cuncta quæ habes, et da ea pauperibus, *Marc. X, 21.* et te ipsum fac pauperem elemosynas suscipientem. Denique volentes prompte ac velociter currere, superintendamus quomodo Dominus noster Jesus Christus in mundo conversantes ac viventes judicavit mortuos, dicens ad quemdam : Dimitte mortuos sæculares sepelire mortuos corpore. — Divitiæ non prohibuerunt adolescentem illum accedere ad Baptismum : evanuerunt ergo dicentes, quod Dominus Jesus statuit illum vendere divitiæ suas Baptismatis gratia. Testimonium istud et tanta hæc certitudo sufficiat nobis ad maximam certificationem magnæ atque plenissimæ gloriæ hujus nostræ professionis et sponsionis.

Qui in mundo degunt, et vigiliis, jejuniis, laboribus et malorum passionibus se ipsos cruciant, et inde procedunt ad vitam monasticam tanquam ad stadium et quandam probationem examinationis, non gradiantur priorem suam exercitationem sequem et fictam. Nil mirum : nam vidi plurimas ac differentes plantas virtutum

Ps. LXXII, 3.

plantatas ab his qui sunt in mundo, et quasi irrigatas ex cœnoso limo aquæductuum vanæ gloriæ, et cultas ostentatione quasi sarculo, ramificantes, et stercoratas a laudibus. Nempe quid contigit? Transplantatæ in terra deserta et inaquosa et invia, sæculari et vane glorificante, et corruptæ cœno aquæ, confestim exaruerunt. Non enim est natura aquaticarum plantarum in aridis ac duris locis exercitationis atque in stationibus nudis et inaquosis fructificare.

Si quis mundum odivit, iste tristitiam aufugit. Si quis vero ad aliquid visibillum possidet passibiliter affectionem, nondum a tristitia est redemptus. Quomodo enim non tristabitur saltem super privatione dilecti?

In omnibus necessaria nobis est vigilantia magna; superabundantius vero attendendum est prudenter ante alia hoc. Multos vidi in mundo fugientes vesaniam proprii corporis sub sollicitudinibus et curis et exercitationibus et vigiliis vitæ huius; existentes vero in omni tranquillitate, quum venissent ad vitam monasticam, inquinati miserabiliter fuerunt corporis motu.

Attendamus nobis ipsis, nequando dicentes nos ambulare viam angustam et arctam, curramus ad illicita, tenentes viam amplam et spatiosam. Arctam viam declarabit tibi et indicabit: tribulatio ventris, statio ad vigilandum in orationibus per totam noctem, potus aquæ, penuria panis, subsannationes, derisiones, illusiones, abscisio propriarum voluntatum, poculum ignominiarum impropriis purgativum, patientia percussionum et impulsorum, esse sub despectione sine murmuratione, fortiter sustinere lesiones ac violentias injuriarum, ex aliorum oblocutione non indignari, ex contemptu et vilipensionibus non irasci, et quum fueris iudicatus, te humiliare. Beati qui gradiuntur per viam istam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Is. LII, 11.

Nemo ingreditur in regnum cœlorum ferens coronam coram Sponso, nisi impleverit abrenuntiationem primam, secundam, et tertiam. Dico autem: abscisionem universarum rerum et negotiorum, et hominum et parentum; secundam, abnegationem proprii sensus et propriæ voluntatis; et tertiam, depositionem et abnegationem vanæ gloriæ consequentis obedientiam. — Exite de medio eorum, et separamini, et ne tetigeritis mundum immunditiæ, dicit Dominus. Quis enim illorum fecit aliquando mirabilia? Quis mortuos suscitavit? Quis dæmones effugavit? Nullus. Ista enim universa sunt certamina et bravia perfectorum, Sanctorum et monachorum, quæ capere mundus non potest: si enim posset, superflua esset exercitatio ac recessio vitæ solitariæ ac remotæ.

Quando dæmones post abrenuntiationem nostram accendunt et fervere faciunt cor nostrum memoria parentum, fratrum, amicorum, ac propriæ regionis; tunc armemus nos orationibus contra ipsos, et inflammemus nos ipsos recordatione ignis æterni, ut per eam ocius exstinguamus importunum ignem cordis nostri. — Si quis putat se adjacere circa rem aliquam impassibiliter, et tamen cor suum aliqualiter constriatur in privatione illius rei; hic talis perfecte seduxit se ipsum.

Quicumque juvenes adjacent atque effusi sunt circa concupiscentias corporales

et amores carnales, ac delicias furiosæ seu irrationabilis gulæ, et volunt accedere ad conversationem monasticam, excitare debent se ipsos in omni vigilia et attentione, sub doloribus et laboribus et omni austeritate, abstinentes ab omni malignitate et ab universis deliciis, ne aliquando fiant eis posteriora seu novissima pejora prioribus, et ne portus salutis fiat eis aggregatio periculorum. Et istud cognoscunt navigantes intellectuale mare. Miserabile namque spectaculum est, salvatos in pelago videre naufragari in portu.

ARTICULUS IV

EXPOSITIO HUIUS GRADUS SECUNDI.

Collat. III,
cap. 6.

SICUT in Collationibus Patrum docetur, abrenuntiatio habet tres gradus : primus est, ut exteriora propter Deum corporaliter relinquuntur ; secundus, ut omnis inordinata ad ea affectio penitus deseratur ; tertius, ut mens in Deum pure ac integre transferatur. Nunc itaque agitur de gradu abrenuntiationis secundo.

In veritate Dominum nostrum Jesum Christum diligens, et eum in corde ac corpore suo portans, in veritate querens ac cupiens obtinere regnum futurum, in veritate dolens de peccatis et offensionibus suis, in veritate possidens memoriam aternitatis tormentorum judicii divini, in veritate reassumens memoriam ac timorem exitus sui : non amabit neque curabit ulterius pecunias aut possessiones, nec erit sollicitus de parentibus, amicis aut fratribus, neque de gloria vite presentis, nec de aliqua re terrena. Sed odians atque executens omnem suam habitudinem, omnem quoque ad aliquid passionem, et omnem sollicitudinem predictorum, insuper et propriam odians carnem, nullus ab omnibus his, sequetur Christum absque sollicitudine seculari et absque pigritia, et aspiciet semper in caelum, invocabitque inde auxilium, secundum verbum sancti Psalmistæ dicentis,

Ps. LXXV, 9. Adhæsit anima mea post te ; et iuxta

A verbum Jeremiæ jugiter memorandi, qui ait, Ego vero non laboravi te, Domine, Jer. XXV, 46, sequens, et diem aut requiem hominis non desideravi. juxta LXX.

Verba ista sunt plena devotione atque salubri instructione : ex quibus perpendere possumus, an Deum veraciter diligamus et intra nos portemus, an regnum cælestis optemus, et vere poeniteamus, ac novissima nostra premeditemur. Quemadmodum enim majus lumen offuscat minus, sic motus et affectiones, curæ et occupationes majores expellunt aut minuit motus, affectiones, curas et occupationes minores. Idcirco quo cordialius ac vehementius afficimur, occupamur, figimur et sollicitamur circa Deum et circa spiritualia ac æterna : eo minus afficimur, occupamur, immoramur et solliciti sumus circa carnalia et caduca ; tanto etiam promptius ac ferventius sequimur Christum, aspiramus ad Deum, et pertinentiam ad salutem viriliter infatigabilisque exsequimur. Qui ergo sinceriter et perfecte circa Deum et circa interiora, spiritualia et æterna afficitur, de temporalibus, carnalibus et terrenis non curat. Verumtamen pro parentum et propinquorum ac amicorum (imo et hominum universorum) salute, debet vir talis spiritualiter sollicitari tempore opportuno, et orare pro eis, quemadmo-

dum vera requirit dilectio : aliter esset illis ingratus, nec satisfaceret caritatis praeceptis.

Ephes. iii. Interea, sicut portamus Deum « in corde » per fidem et caritatem, ita portamus eum in « corpore » per cruciformem Christi imitationem et obsequiosam subjectionem.

Galat. v. Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifigunt cum vitiis et concupiscentiis : et quantum ad hoc, dicuntur eam odire salubriter : quod est vere diligere. — Quamvis autem passio, secundum doctrinam philosophorum et multorum theologorum, dicat naturalem et simplicem motum seu affectionem appetitus sensitivi, qui de se non est virtuosus nec vitiosus : auctor tamen nunc sumit « passionem » pro immoderato et non refrenato motu seu affectu appetitus praedicti. Per « habitudinem » vero intelligi potest respectus seu qualificatio quaecumque ad aliquid. Pro verbis quoque Jeremiae quae allegat, Hieronymus transtulit : Ego non sum turbatus te pastorem sequens. Sed quomodo potest quis Deum sequi sine labore ? Dicendum, quod Deum sine labore sequi, est cum intima alacritate ei libentissime adherere ac deservire : quod in se ipso delectabile est et suave, quamvis labor et lassitudo aliunde se misceant.

Jer. xvii. Confusio maxima est, ut relinquentes universa predicta, post vocationem nostram, qua vocavit nos Deus, et non homo, curemus aut sollicitemur de aliquo quod non potest nobis prodesse in hora necessitatis nostrae extremae, videlicet mortis. Nempe hoc est quod Christus vocavit

Luc. ix. converti et respicere retro, et ita agentem non esse aptum ad percipiendum regnum caelorum.

Dominus noster Jesus Christus, quod nostrum est incipientium institui ad spiritus iter facile lubricabile noscens, hoc est, Christus considerans quod institutio seu conversio nostra primordialis ad vitam monasticam, qua institutione incipimus converti « ad » spirituale « iter » religionis atque salutis, sit facilliter lubri-

cabilis, vacillans, ac devians ab isto itinere, quia tunc nondum radicati sumus aut stabili in bono, et quomodo opportune ac leviter, saecularibus participantibus et commorantes, denuo in mundum convertimur, id est, Christus etiam intueus quemadmodum cito ac leviter redimus corde aut etiam corpore ad mundana, quando communicamus, commiscemur et cohabitamus saecularibus hominibus, ait ad dicentem sibi, Domine, permitte me abire primum et sepelire patrem meum : Dimitte

Matth. xiii. 21, 22.

mortuos sepelire mortuos suos. Ut enim refert Matthaeus evangelista, quum Christus vocasset quemdam ad suum discipulatum, et ille postulasset inducias quousque sepeliret patrem suum, Christus non annuit. Ex quo innotescit quam periculosum sit imperfectis demorari inter mundanos. Hinc sanctus pater Antonius dixit, quod sicut pisces extra aquam tardantes mox moriuntur, sic monachi dum inter saeculares homines faciunt moram, resolvuntur a rigore sui propositi. Itaque constat, quod religiosus (praesertim novellis plantationibus) nociva sit visitatio frequens, confabulatio multa, communicatio, societas seu participatio magna cum mundanis hominibus.

Consequenter inducitur una specialis fallacia tentatoris. Dæmones suggerunt nobis ut post abrenuntiationem nostram beatos reputemus homines saeculares tanquam compassivos et misericordes, atque nos ipsos credamus miserabiles ex consideratione conversationis eorum, quasi nos ipsi praeceverimus nos cunctis illorum virtutibus. Intentio autem demonum est ut ad mundum nos reducant per hanc adulterinam et fictam humilitatem, qua vilipendimus nos comparisone saecularium hominum ; aut si monachi permanemus, praecipitent nos in desperationis profundum. Sic quoque malignissimi et astutissimi dæmones vicissim persuadent Fratribus pigris, quibus labor est ad Matutinas consurgere, vigilare, cantare et laborare in nocte ac die, quod saeculares et uxorati

babeant vitam bonam. utpote qui non obstante quod ad placitum suum cum suis quiescant conjugibus, facere queunt plurima bona. Et non attendunt Fratres obtebrati, quanta sint pericula vite conjugatorum sæculariumque annexa, quam difficillimum sit eos salvari, quam multa quoque beneficia contulerit eis Deus revocando eos a conversatione illa mundana, et constituendo eos in claustro, in quo habent tot copiosissimas præmerendi sublimiter occasiones ac vias.

Est parvi pendere mundanos seculariter viventes, per arrogantiam et propriam astinationem et reputationem, id est, interdum contingit ut religiosi despiciant conjugatos et seculares mundane viventes, ex elatione et propria reputatione : quod valde perversum est, quum dicat

1 Cor. x, 12.

Matth. vii,

1.

Eccle. ix, 1.

Is. v, 21.

Apostolus, Qui stat, videat ne cadat; et Salvator, Nolite judicare; Salomon quoque, Nescit homo an sit dignus amore an odio; et Isaias, Vae (inquit) qui sapientes estis in oculis vestris. *Et est ipsos absentes continere ad adipiscendum spem et fugiendum desperationem*, hoc est, aliquando accidit ut monachi spernant mundanos secum non existentes sæculariterque viventes, in quantum sunt tales, ut ita concipiant spem salutis et desperationem expellant, pensando quam gratiose Deus egit cum ipsis, quos a tantis retraxit periculis conversationis mundane. Mundani enim in quantum sæculariter vivunt, sunt parvi pendendi, sicut et impius secundum quod talis. Unde Propheta ait de viro justo : Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus. Propter quod fertur in libro Job : Ego vidi stultum firmæ radice, et maledixi pulchritudini ejus. Et istud est sapientiale ac bonum : ex receptione quippe et consideratione presentium munerum, firma et certa fit expectatio futurorum, certitudine saltem probabili.

Audiamus Dominum Jesum dicentem ad adolescentem illum qui fere implevit

Matth. x, 21.

universa mandata : Unum tibi deest ; ven-

de cuncta quæ habes, et da ea pauperibus, et te ipsum fac pauperem elemosynas suscipientem. Ex quo patet quantum præcellat vita religiosorum vitam etiam bonorum sæcularium hominum. Denique volentes prompte ac velociter currere in via virtutum ad gloriam Beatorum, superintendamus, id est, vigilantissime consideremus, quomodo Dominus noster Jesus Christus in mundo conversantes ac viventes judicavit mortuos, dicens ad quemdam : *Dimitte mortuos seculares sepelire mortuos corpore.*

Matth. vii, 22.

Divitiæ non prohibuerunt adolescentem illum accedere ad Baptismum. Evanescunt ergo, id est, inaniter erraverunt et perierunt, dicentes, quod Dominus Jesus statuit, id est, ordinavit seu docuit, illum vendere divitiis suas Baptismatis gratia, utpote ob hoc ut posset Baptismum suscipere : quod falsum est; imo ideo consulit ei Christus divitiis vendere et pauperibus erogare, quatenus per hoc viam perfectionis evangelicæ posset intrare.

Testimonium istud et tanta hæc certitudo sufficiat nobis ad maximam certificationem magnæ atque plenissime gloriæ hujus nostræ professionis et sponsionis, id est, quæ parata est nobis pro conversatione ista monastica et pro professione nostra qua obligavimus nos ad eam, si tamen perseveremus in ea usque in finem. Verumtamen de hoc multa testimonia alia in Evangelio continentur.

Matth. x, 22-23.

Qui in mundo degunt et vigiliis, jejuniis, laboribus, et malorum passionibus, id est tribulationum et adversitatum tolerantis, se ipsos cruciant, id est, castigant insistendo istis penitentiæ actibus, et inde procedunt ad vitam monasticam tanquam ad stadium et quandam probationem examinationis, id est, tanquam ad religionem et locum in quo quotidie exercebuntur, et discentur an vere proficiant, an patientes humilesque consistent, et utrum in cunctis rite obediant et frangant viriliter semetipsos; non gradiantur priorem suam exercitationem, hoc est, exercitum illa

Ps. xiv, 4.

Job vi, 3.

in sæculo habita amplius non observent : A « exercitationem », inquam, *segnem et fictam*. Cur exercitationem seu conversationem illam laudabilem vocat « segnem et fictam »? Puto quod ideo, quoniam comparatione conversationis verorum religiosorum, est pigra et modica, et simulationi frequenter miscetur, vanaque gloria maculatur, et partim fieri solet propter laudes humanas : quamvis non semper sit ita, præsertim quum S. Antonio et aliis perfectissimis eremitis fuerit aliquando revelatum, quod nondum pervenissent ad mensuram seu perfectionem quarundam sæcularium personarum.

Hinc subditur quasi expositorie : *Nil mirum*, id est, non est mirum nec falsum quod dico : *nam vidi plurimas ac differentes plantas*, id est actiones, virtutum, ut apparebat, *plantatas ab his qui sunt in mundo*, hoc est a sæcularibus personis exhibitas seu peractas, *et quasi irrigatas ex canoso limo aqueductuum vanæ gloriæ, et cultas ostentatione quasi sarculo, ramificantes, et stercoratas a laudibus*, hoc est nutritas a gloria vana, quæ similis est terræ lutose maculanti tangentem et incedentem per eam : quæ actiones etiam fuerant cultæ seu continuatæ ex « ostentatione » inani, et stercoratæ seu impinguatæ « laudibus » humanis ut fimo, quia ex laudibus illis copiosius exercebantur, sicque extendebantur et procedebant ex huiusmodi vanitate, ut rami ex arbore.

Nempe quid contigit? Transplantate in terra deserta et inaquosa et invia, sæculari et vane glorificante, et corrupte cæno aquæ, confestina exaruerunt, id est, transpositæ de loco ecclesiæ virtuosorum ad locum ecclesiæ malignantium, et vanitate infectæ, omni merito sunt privatæ. Ecclesia etenim bonorum et electorum vocatur terra fecunda, aquosa, terra non derelicta : sunt enim fecundi et aqua sapientiæ irrigati, virtute directi, et Deo conjuncti. Malignantium vero ecclesia est terra deserta, invia, inaquosa, vane glorificans : nam impii sunt a Deo relictæ, erra-

bundi, fluentis gratiæ destituti, spiritualiter aridi, et sæpe collaudant illicita. Quum autem præfatæ actiones fiunt recta intentione sinceriter, plantantur in loco ecclesiæ virtuosorum, hoc est in corde eorum ; sed quum fiunt ex vanitate, spectant ad opera ecclesiæ malignorum, de quibus ait Saluator : Quia receperunt mercedem suam. Matth. vi, 2.

Non enim est natura aquaticarum plantarum in aridis ac duris locis exercitationis atque in stationibus nudis et inaquosis fructificare : id est, sicut hoc ita est in corporalibus plantis, quibus naturaliter est « fructificare » et crescere in humidis locis ; sic opera ex genere bona, quæ in cordibus bonis crescunt et fructum efficiunt, non possunt vere fructificare efficaciamque habere in hypocritis, callidis, iniquis ac vanis hominibus, quorum corda assimilantur « locis duris ac aridis », et « stationibus nudis et inaquosis », sicut per Isaiam loquitur Deus : Scio quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua ærea. Is. XLVIII, 4.

Si quis mundum odit, iste tristitiam aufugit. Mundum odire, est mundi vanitates, divitias, delicias et honores, et reliqua quæ sunt mundi, homines quoque mundanos in quantum sunt tales, abhorre-re ac evitare. Qui ita facit, hic vitat ac abjicit inordinatam, carnalem et sæcularem tristitiam : de mundanorum namque carentia seu amissione non dolet nec mœret, quum non appetat ea, sed detestetur.

Si quis vero ad aliquid visibilium possidet passibiliter affectionem, id est, ad aliquid huiusmodi inordinate afficitur, *nondum a tristitia est redemptus*, hoc est, nondum purgatus est a passione tristitiæ, quum habeat causam ejus in se, utpote inordinatum et sensualem amorem, de quo passiones ceteræ oriuntur. *Quomodo enim non tristabitur saltem super privatione dilecti*, id est de morte alicujus propinqui et cari, aut de amissione ejus-cumque entis amati? Veruntamen de morte dilecti potest quis ordinate ac meritorie contristari, puta ex caritate, in quantum

fuit Ecclesie utilis, aut ex alia pia causa. A Unde et. S. Ambrosius amarissime flevit, quando audivit aliquem virtuosum sacerdotem obiisse. Apostolus quoque scribit de uno discipulorum suorum : Infirmatus est usque ad mortem, sed Deus misertus est ejus ; non solum autem ejus, sed etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Rursus, tristari de morte dilecti ex naturali amore et pietate, sicut non est meritorium, ita nec vitiosum. Talis tamen tristitia non debet esse immoderata. Propter quod loquitur Paulus : Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent.

In omnibus necessaria nobis est vigilantia, id est diligentia, magna : quia in medio laqueorum versamur, et undique vallamur periculis ineffabiliter magnis. Superabundantius vero attendendum est prudenter ante alia hoc quod subdo. Multos vidi in mundo fugientes resanionem proprii corporis, hoc est furorem et irrationabilitatem libidinis, sed sollicitudinibus et curis et exercitationibus et vigiliis vite hujus, id est, per hoc quod occupati fuerunt curis, laboribus et inquietudinibus atque angustiis vite presentis. Eristentes vero in omni tranquillitate, quum venissent ad vitam monasticam, inquinati miserabiliter fuerunt corporis motu, utpote stimulo carnis, quem sibi incante procuraverunt, aut non vitaverunt causam ipsius, aut consenserunt et immorati sunt ei. Istud interdum contingit quibusdam in claustro ex negligentia, incustodia, aut periculosa securitate, aut diabolica tentatione. Imo nonnulli qui in saeculo fuerunt immunes a vitiis carnis, existentes in monasterio, se habent incantius circa vitandos corporis motus, quam hi qui in saeculo erant corrupti : quibus timendum est illud Apostoli, Quum spiritum ceperitis, nunc carne consummaminini.

Attendamus nobis ipsis, nequando deficientes nos ambulare viam angustam et arctam, curramus ad illicita, tenentes

viam amplam et spatiosam. Hoc accidit his qui in religione negligenter se habent et carnalia commoda quaerunt : qui blandiuntur sibi de observatione viae angustae, eo quod monasticam vitam professi sunt et exteriora quaedam observant cum aliis ; non autem proficiunt in reformatione interna, in mortificatione vivifica, in abnegatione plenaria.

Deinde subjungitur quae vere sit arcta via. Arctam viam declarabit tibi per experientiam et indicabit realiter : tribulatio ventris, videlicet fames, statio ad vigilandum in orationibus per totam noctem, potus aquae, penuria panis, subsannationes, derisiones, illusiones, abscisio propriarum voluntatum, poculum ignominiarum improprie purgativum, id est copiosa sustinentia ignominiarum, quae purgativa est animae per impropria pie perpassa, patientia percussorum et impulsorum, esse sub despectione sine murmuratione, fortiter sustinere lusiones ac violentias injuriarum, ex aliorum oblocutione non indignari, ex contemptu et vituperationibus non irasci, et quum fueris judicatus, id est reprobatus, te humiliare. Beati qui gradiuntur per viam istam, quoniam ipsorum est regnum colorum. Hoc quippe est quod ait Salvator : Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum colorum ; beati estis, quum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversus vos, mentientes, propter me, etc.

Nemo ingreditur in regnum colorum ferens coronam coram Sponso, nisi impleverit abrenuntiationem primam, secundam, et tertiam. Quae verba ipsemet auctor exponit, adjiciens : Dico autem, abscisionem universarum rerum et negotiorum, et hominum et parentum. Haec est abrenuntatio prima, videlicet derelictio facultatum et mundanarum causarum, parentum quoque ceterorumque secularium hominum. Secundam abrenuntiationem dico, obsecrationem proprii sensus et pro-

Philipp. iv,
27.

1 Thess. iv,
13.

Galat. iii, 3.

Matth. v,
10-12.

prie voluntatis, ut magis credatur et obtemperetur iudicio ac voluntati spiritualis Patris quam sui ipsius; *et tertiam* dico, *depositionem et abnegationem vanæ gloriæ consequentis obedientiam*. Qui enim prompte obediunt, vicissim pulsantur vana gloria de obedientia sua : quam impugnationem oportet prorsus abjicere. Porro hæc triplex distinctio abrenuntiationis partim aliter signatur hic quam superius tatum est.

p. 49 A.

Is. lxi, 11.

Exite de medio eorum, videlicet carnalium et secularium hominum, *et separa-* *mini* ab eis, loco et conversatione, non caritate, *et ne tetigeritis mundum immunditiæ, dicit Dominus*. Per « mundum immunditiæ » intelligit homines sæculares vitiis plenos, et vanitates ac pravitates ipsorum, quæ non sunt per consensum et vitæ imitationem tangenda, sed evitanda. *Quis enim illorum fecit aliquando mirabilia? Quis mortuos suscitavit? Quis dæmones effugavit? Nullus. Ista enim universa sunt certamina et bravia perfectorum, Sanctorum et monachorum, que capere, id est facere, mundus non potest : si enim posset, superflua esset exercitatio ac recessio vitæ solitariæ ac remote.*

Matth., vii,
22, 23; Luc.
xiii, 27.

Præinductis his verbis contrarium videtur quod Christus in Evangelio ait : Multi dicunt mihi in illa die, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus et signa multa fecimus? Et tunc confitebor eis : Quia non novi vos ; discedite a me, operarii iniquitatis. Denique, virtus faciendi miracula est donum gratiæ gratis datæ, quod commune est bonis ac malis ; nec dubium quin multi vitiosi exorcistæ frequenter expulerunt dæmonia. Rursus, mirabilia jam præacta facere, non est merces nec finis nec bravium solitariæ atque monasticæ vitæ : quæ non ideo esset superflua, quamvis mali sæcularesque homines facerent mirabilia illa. — Ad hæc arbitror respondendum, quod auctor loquitur de mirabilibus istis secundum quod fiunt ex merito facientium ea, seu propter sanctitatem qua Deo

A accepti sunt, et quia frequentius fiunt per Sanctos. Verum de hac materia plenius tractatur in Collationibus Patrum, in collatione quæ intitulatur. De charismatibus divinis. Si autem mirabilia ista fieri possent per sæculares injustos quasi ex meritis eorundem, superfluum esset relinquere nimium.

Collat. xv.

Quando dæmones post abrenuntiationem nostram accendunt et ferrere faciunt cor nostrum memoria parentum, fratrum, amicorum, ac propriæ regionis ; tunc armemus nos orationibus contra ipsos, et inflammemus nos ipsos recordatione ignis æterni, ut per eam citius, id est velocius seu protinus, extinguamus importunum ignem, hoc est irrationabilem et inconvenientem affectionem ac concupiscentiam, cordis nostri.

Consequenter ponit documentum ac signum per quod scire poterimus an inordinate seu passionate afficimur ad aliquam rem. *Si quis putat se adiacere, id est habere se, circa rem aliquam aut circa quodecumque negotium impassibiliter aut impassionate, absque affectione vitiosæ delectationis, et tamen cor suum aliquantulum contristatur in privatione, id est subtractione, illius rei sive negotii ; hic talis perfecte seduxit se ipsum, majora sentiens et præsumens de se ipso, et putans se aliquid esse, quum nihil sit. Ex hoc itaque documento pensemus ane inordinate afficiamur ad ea quæ nostro usui sunt concessa, et quæ habemus in cellulis nostris. Sic quoque si quis dicat se non appetere* *aliquid hujus mundi, non laudem, non honorem, nec aliquam promotionem ; et tamen ferre non potest increpationem, derisionem, contemptum ; talis perfecte deceptit se ipsum, et mentitur iniquitas sibi.*

Galat. vi, 3.

Ps., xxvi, 12.

Quicumque juvenes adjacent atque effusi sunt ac dediti circa concupiscentias corporales et amores carnales, ac delicias furiosæ seu irrationabilis gula, et prænitentia ducti volunt accedere ad conversationem monasticam, excitare debent se ipsos in omni vigilia et attentione, sub

doloribus et laboribus et omni austeritate, abstinentes ab omni malignitate et ab universis deliciis, ne aliquando fiant eis

Matth. xii.
45.

posteriora seu novissima pejora prioribus, et ne portus salutis, puta cœnobium, seu professio religionis, ad quam tanquam ad portum salutis confugerunt, fiat eis aggregatio periculorum, id est accumulatio vitiorum, seu gravioris damnationis occasio. Et istud cognoscat navigantes intellectuale mare : id est, qui per sæculum istud nequam tanquam per mare festinant ad patriam, sciunt quod istud sit verum atque salubre. Miserabile namque spectaculum est, salvatos in pelago videre naufragari in portu, hoc est, eos qui evaserunt vitia mundi et damnationem quam adhuc erant in sæculo, periclitari graviusque peccare et perire in claustris aut eremo.

Ratio prædictorum est, quoniam sicut in corporalibus, ita in spiritualibus unum contrariorum expellitur et curatur per aliud. Propterea quanto quis fuit in sæculo magis libidinosus, gulosus, et mundi vanitatibus vitiisque intentus; tanto debet post suam conversionem esse districtior, temperatior, purior, atque instantior in « doloribus » compunctionis et mœroribus pro suis excessibus, in « laboribus » quoque exercitiorum penitentialium, operumque claustralium ac manualium et pejorum. Istud quippe requirit condigna penitentia, reformatio vera, ac salutaris morum conversio. Verumtamen prædicta, præsertim vigiliæ, abstinentiæ, disciplinæ, et cetera corporales exercitationes, debent esse discretæ, ut sit rationabile obsequium nostrum.

Rom. vii, 1.

GRADUS III

DE VERA PEREGRINATIONE.

PEREGRINATIO est irreversibilis derelictio omnium quæ sunt in hac patria, contra agentium nobis ad pietatis intentionem. Peregrinatio est repulsio propriæ confidentiæ, mos reverens, modus verecundus, incognita sapientia, non publicatus intellectus, abscondita via, occulta substantia, invisæ intentio, vililitatis appetitio, angustiae concupiscentia, divini desiderii suppositio, multitudo amoris Jesu Christi, vanæ gloriæ negatio, odium nominis scientiæ et sanctitatis, silentii profundum. — Denique cogitatio ista peregrinationis habet naturam molestandi servos Dei incessanter in promissis, et desuper ordinata est stimulare amatores Dei quasi igne divino : dico vero, a domesticis et propriis elongatio, exhortans amatores Dei ad pulchritudinem talem et ad bonum sub intentione amoris et vilitatis et tribulationis.

At quantum agonizatio ista magna ac laude digna est, in tantum eget multa possessione discretionis. Non enim omnis peregrinatio summe facta, est pulchra. — Si omnis Propheta sine honore est in patria sua, sicut dicit Dominus, videamus ne peregrinatio fiat nobis forte occasio vanitatis. Peregrinatio enim est ab omnibus separatio ob hoc ut faciat mentem et cogitationem a Deo inseparabilem. Peregrinatio est amatrix et operatrix incessabilis planctus. Peregrinus est qui fugit et fugat omnem habitudinem et affectionem propriorum et alienorum.

Matth. xii.

Pergens ad peregrinationem ac solitariam mansionem, non sustineas tecum morari animas amatrices mundi, eo quod fur sit non exspectatus et insuspicabilis. Multi enim tentantes secum salvare pigros ac negligentes, periti sunt cum eis, igne ex eis extincto sub tempore. Susciciens flammam, curre : non enim nosti quando exstinguatur et in tenebris te relinquat. Nam alios salvare non exquirimur. Ait enim

Rom. xiv, divinus Apostolus : Unusquisque pro se rationem reddet Deo. Et iterum : Qui alium
 12.
Ibid. ii, 21. (inquit) doces, te ipsum non doces. Quasi diceret : De alio non nosti, at omnes novimus de nobis ipsis. — Peregrinus, remove a te certa munitione dæmonem gyrovagum et voluptatum amatorem : nam peregrinatio ei præbet occasionem.

Pulchrum et bonum est non habere ad aliquid vitiosam affectionem : peregrinatio vero mater est et origo non habendi ad aliquid vitiosam affectionem. — Qui peregrinus est propter Jesum Christum Dominum nostrum, non copulabit amplius affectiones ad aliquid, ut non appareat passionibus abstractus et appropinquans. Qui a mundo peregrinatur, nequaquam appropinquabit ulterius mundo : vitia enim habent naturam diligere reverti.

Exsulat Eva non spontanee a paradiso, et monachus spontanee a patria sua. Et Eva lignum inobedientiæ iterum concupivisset ; monachus vero detrimentum quotidie passus a cognatis suis carnalibus, penitus interisset. — Tanquam a flagello fuge loca ruinarum : nam absente fructu, non tam frequenter appetimus illum. — Neque te lateat iste modus suggestionis et dolus latronum. Sugerunt enim nobis a sæcularibus non discedere, dicentes nos reportare magnam mercedem, si videndo feminas, servamus nos continentes ab eis. Quibus non convenit obedire, sed magis oppositum facere.

Quum recedentes a domesticis nostris per tempus vel tempora, acquisivimus nobis ipsis aliquam religiositatem, compunctionem, continentiam aut abstinenciam : tunc dæmones demum instantes cogitationibus vanis, iterum suggerunt nobis accedere ad propriam patriam ad ædificationem et utilitatem multorum ; et actus nostros illicitos dicunt esse formam scientium ea quæ necessaria sunt ad salutem. Si vero fuerimus aliquantulum potentes in bono sermone et vili scientia, tunc instigant nos redire ad mundum tanquam animarum salvatores et magistros, ut bene congregata in portu, male dispergamus in pelago. — Festinemus imitari ipsum Lot, non conjugem ejus : anima enim conversa ad ea unde exivit, sicut sal evanescit, et de cetero manet immobilis. Inconvertibiliter fuge Ægyptum : nam corda ibi conversa non viderunt terram impassibilitatis Jerusalem.

Quod relinquentes propria, requirunt ea ex cordis instabilitate, contingit sæpe propter puerile in proœmiis. Contingit similiter ut omnia relinquentes, perfecte purgati, salvent et convertant quosdam post suam salutem, sicque utiliter et convenienter reconvertantur ac redeant ad ipsos. Etenim Moyses contemplator Dei, missus a Deo in salutem cognatæ gentis, sustinuit multa pericula in Ægypto, videlicet tenebrefactiones in mundo.

Bonum est contristare parentes, et non Dominum Jesum. Christus enim plasma-

vit et salvavit nos ; parentes vero sæpius perdiderunt et æternis pœnis tradiderunt quos dilexerunt. — Peregrinus est ille qui sedet in scientia, sicut alienus a lingua, incognitis sibi linguis.

Nos non odientes proprios et domesticos nostros seu loca, recedimus. Absit : nan Jesus Christus factus est nobis Dominus et magister in isto sicut in universis aliis bonis operibus. Fuit enim et ipse frequenter relinquens parentes secundum carnem. Audiens enim a quibusdam, Mater tua et fratres tui foris stant et quærunt te, ipse bonus magister confestim ostendit nobis odium impassibile, dicens : Mater mea et fratres mei sunt qui faciunt voluntatem Patris mei, qui in cœlis est. — Sit tibi pater, qui vult et potest tecum laborare ad dissipandum onus peccatorum tuorum. Mater vero tua sit compunctio valens te lavare a sordibus. Frater vero tuus sit, qui tecum laborat ad cursum virtutum et ad vitam supernam, et coaretatur. Posside uxorem invulsibilem, memoriam mortis. Filii vero dilectissimi sint suspiria cordis et gemitus. Servum posside corpus tuum. Amicos vero habe et posside sanctas virtutes, quæ possunt tibi prodesse in tempore exitus, si fuerint tibi amici. Hæc est generatio quærentium Dominum.

Dilectio et desiderium Dei exstinxit dilectionem parentum. Qui vero dicit se habere simul utramque, seducit se ipsum, audiens Christum dicentem, Nemo potest duobus dominis servire, et quæ sequuntur. — Dominus ait, Non veni mittere pacem, sed gladium ; id est : non veni mittere amorem parentum ad filios ac fratres eligentes mihi servire, sed pugnam et gladium ; veni enim separare amatores Dei ab amatoribus mundi, materiales ab immaterialibus, amatores gloriæ ab humilibus. Gaudet enim et epulatur Dominus super dissensione et separatione facta propter perfectam caritatem ad ipsum.

Vide, vide nequando universa videantur tibi passionate ac vitiose diligenti domesticos tuos, esse plena aquis, et submersus diluvio mundani amoris, pereas simul cum eis. — Ne miserearis lacrimarum parentum et amicorum : alioqui in futuro in æternum plorabis. — Quando circumdabunt te propinqui tui sicut apes, magis vero sicut vespæ, lamentum super te facientes ; confestim intueri indesinenter oculo animæ mortem tuam et actus tuos, ut valeas removeere dolorem dolore. — Spondent nobis dolose nostri et non nostri, universa amabilia prompte peragere ; intentio vero eorum est impedire virtuosum cursum nostrum et viam nostram, conantes ad hoc, ut quant nos sic trahere consequenter ad propriam intentionem.

A locis nostris secessus si fiat, sit semper ad partes humiliores, magis privatas consolationibus et deliciis sæculi et delectationibus vitæ presentis, maxime quoque remotas a gloria vana et laude hominum ac tumultu. Si vero non sic, volumus cum passionibus et peccatis. — Absconde ingemitationem, et fuge publicare pompaticè bonam famam et opinionem, nequando inveniaris existere alius ore, alius actibus. — Nullus tradidit se ipsum peregrinationi tam excellenter sicut pertinet ad rem, ut magnus ille qui audit : Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui. Etenim vocatus fuit a Domino ad alienas linguas et terram barbaricam.

Et quando Dominus glorificavit peramplius aliquem peregrinantem, secundum similitudinem hujus magni sancti Abrahæ? Verum, quamvis a Deo data sit gloria, optimum tamen est ipsam scuto humilitatis avertere. — Quando dæmones vel homines laudant nos de peregrinatione quasi de magna directione, tunc cum intentione assumamus memoriam ejus qui propter nos de cælo venit peregrinus in terram, et invenimus nos peregrinationem non posse implere in sæculum sæculi.

Porro affectio ad aliquem propriorum domesticorum vel extraneorum habita, quæ potest nos ad modicum retrahere ad ea quæ mundi sunt, et ignem nostræ compunctionis finaliter extinguere, crudelis est, passionata et vitiosa. — Sicut impossibile est uno oculo intueri cælum et alio terram, ita impossibile est eum non perire in anima, qui se ipsum non facit perfecte peregrinum cogitatione et opere ab omnibus suis domesticis et extraneis et familiaribus.

Mores boni et bene compositi, multo labore et magno agone diriguntur in nobis; et possibile est uno temporis momento deperdere mores ipsos multo labore directos :

^{1 Cor. xv, 33.} corrumpunt enim mores bonos colloquia mala, ornata simul et inornata. — Qui post renuntiationem conversatur cum mundanis vel propinquus exsistit eis, incidet penitus in laqueos eorum et foveas; aut coinquinabitur meditando ex deliberatione de his quæ fiunt in ipsis; vel manens non inquinatus, inquinabitur dijudicans inquinatos.

DE SOMNIIS.

Quoniam quidem intellectus nostræ scientiæ est totaliter imperfectus et repletus ^{Job xii, 11: xxxiv, 3.} omni ignorantia, impossibile est occultari. Guttur namque discernit escas, auris vero intellectualia percipit; et infirmitatem quidem oculorum manifestavit sol. insipientiam vero animæ redarguunt verba. Verumtamen caritatis lex violentat ad ea quæ sunt supra virtutem. Igitur arbitrator (neque enim determino) esse conveniens et consequens inserere pauca et minima quædam de somniis post verba peregrinationis, magis autem in ipsis, in tantum ne contingat nos esse indoctos de hac fraude dæmonum malignorum.

Somnium est motus mentis in immobilitate corporis. — Phantasia est illusio oculorum in dormiente mente. Phantasia est ecstasis mentis corpore vigilante. Phantasia non subsistens contemplatio.

Causa propter quam volumus loqui de somniis post assumptum ordinem, est manifesta. Quoniam relinquentes nos ipsos propriosque parentes et domos propter Dominum Deum nostrum, vendidimus nosmetipsos per peregrinationem pro caritate Jesu Christi divina; tunc dæmones conantur nos conturbare per somnia, demonstrando nobis domesticos et familiares cæde prostratos aut morientes, aut oppressos læsione vel amaritudine propter nos. Qui ergo somniis credit, similis est homini currenti post umbram suam et conanti apprehendere eam.

^{Eccli. xxxiv, 2.}

Dæmones vanæ gloriæ, in somniis prophetæ, conjecturantes ventura tanquam versipelles et astuti, prænuntiant nobis ipsa, ut faciant nos stupere quum visa seu prænuntiata fuerint adimpleta, et exaltemus cogitationes nostras sursum, quasi deinceps existentes prope gratiam prophetalem. — Dæmon frequenter fit propheta in his qui obediunt ei; semper vero mentitur contententibus enim. Nam quum sit spiritus, videt ea quæ sunt infra aerem; et intelligens aliquem morientem, prophetat per somnia his qui leviores et vani sunt. Nihil enim eorum quæ futura sunt, dæmones sciunt ex præcognitione: nempe incantatores potuerunt nobis taliter quædam prædicere.

Dæmones pluries se transformant in angelos lucis et in speciem martyrum, et monstraverunt nobis per somnia ipsos quasi angelos ac martyres venire ad nos; evigilantes vero demerserunt deorsum propria reputatione gaudioque elatos. Hoc vero fiat tibi signum seductionis: nam angeli demonstrant penas et judicia et segregationes, quæ evigilantes faciunt trementes et morientes. — Quando incipimus obaudire et credere dæmonibus in somnis, tunc et evigilantes ab ipsis illudimur. Qui somniis credit ex toto, reprobus est; qui autem omnibus somniis incredulus exstat, iste sapientiæ est amator. Crede omnibus et solis evangelizantibus tibi penam et iudicium. — Si vero desperatio te molestat et palpat ex his, tunc ista similiter est ex dæmoniis.

ARTICULUS V

EXPOSITIO PARTIS PRIME GRADUS HUIUS TERTII : DE VERA PEREGRINATIONE.

POST eradicationem omnis inordinatæ affectionis ad quæcumque creata, mox sequitur vera ac plena tendentia cordis ad beatificam Deitatis visionem patriamque Beatorum: idcirco de peregrinatione ista nunc agitur.

Peregrinatio est irreversibilis derelictio omnium quæ sunt in hac patria, id est in vita præsentī, quæ est exilium magis quam patria: « omnium », inquam, contra agentium, id est, renitentium et adversantium, nobis ad pietatis intentionem, hoc est, impediunt nos a proposito piæ ac virtuosæ conversationis. Requiritur namque ad hanc peregrinationem ut universa creata, carnalia et caduca deserantur ad minus mentaliter, aut etiam

quandoque corporaliter, quantum ad id quo impediunt a salute. Dicitur quoque derelictio ista « irreversibilis », non quod semper permaneat talis (nam interdum contingit quod peregrinator fidelis cadat a gratia, mortaliterque peccando convertatur ad vana quæ dereliquit); sed dicitur irreversibilis quantum ad peregrinantis intentionem, quia proponit nequaquam reverti ad talia: juxta quem modum ponere dicitur præterita mala deplangere, et deplangenda non facere. Deinde multa dicuntur de peregrinatione ista, quæ non sunt essentialiter peregrinatio ipsa: sed quedam eorum sunt quasi integrales partes ipsius, et quedam sunt causa ejus, quedam vero sunt ejus

effectus, aut aliquo modo pertinent ad A ritualis opulentia modo jam tacto secreta. eandem.

Peregrinatio est repulsio propria confidentie. Pertinet enim ad peregrinum non confidere de viribus propriis, sed in Deo totam spem figere : nam iter sæculi hujus sine periculo et irreversibiliter pertransire, et laqueos adversariorum evadere, non valemus sine indesinenti auxilio gratiæ Creatoris. *Mos reverens* : nam peregrinans reverentialem debet gerere apparatus, et morigerate incedere, imo et verecundus consistere, tanquam in alienis existens. Ideo subditur : *modus verecundus*, sumendo modum pro moderatione, dispositione seu manerie.

Est item peregrinatio ista : *incognita sapientia*, quia procedit ex vera et salubri sapientia, quam ignorant amatores sæculi hujus. In malevolam quippe animam non intrat sapientia ista, nec invenitur in terra deliciose viventium. *Non publicatus intellectus*, id est cognitio non omnibus sed perpaucis manifestata. Pertinet equidem ad hanc peregrinationem, intelligere quam vana ac vilia sint universa ista carnalia et terrena comparatione futurorum, spiritualium cœlestiumque honorum, præsertim respectu summi, increati et incircumscriptibilis boni : quod perpauci intelligunt intellectu formato seu per donum scientiæ. Unde Salvator disseruit : Confiteor tibi, Pater, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Isaia quoque* : Quem docebit (inquit) Dominus scientiam ? Et quem intelligere faciet auditum ? Ablactatos a lacte, avulsos ab ubere.

Abscondita vita. Nam peregrinatio ista pro maxima parte consistit in exercitatione interna : et peregrinans salubriter, quantum in se est, intendit et cupit bona opera sua abscondere, sicut jubet Salvator : Videte ne faciatis justitiam vestram coram hominibus ut videamini ab illis ; et Paulus : Mortui (inquit) estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. *Occulta substantia*, id est operatio seu spi-

Invisa intentio, quia ad peregrinationem hanc spectat spiritualis ac recta intentio complacendi ac inhaerendi soli Altissimo : quæ intentio non est exteriori perceptibilis visu : imo nec interiori visu apprehensa est a perversis perfidisque hominibus.

Vilitatis appetitio : nam peregrinator hujusmodi, quum sit vere humilis, appetit vilipendi. Concupiscit etiam pro suis peccatis affligi, et cum Christo angustari.

B Propterea sequitur : *angustiæ concupiscentia* ; et sumitur « concupiscentia » hic in bono, videlicet pro ordinato affectu, sicut in libro Sapientiæ, quo habetur : Concupiscentia sapientiæ deducet ad regnum perpetuum. *Divini desiderii suppositio*. Est enim fundamentum seu basis desideriorum cœlestium : nam quanto plus deseruntur terrena, tanto fit anima aptior ad superna. *Multitudo amoris Jesu Christi*, hoc est multa et copiosa seu fervens affectio Christi, ad quem suspirat ac ten-

C dit peregrinator, eum Apostolo dicens : Desiderium habeo dissolvi et esse cum Christo. *Vana gloriæ negatio*. Nam gloriam vanam peregrinator hic summe abhorret, eum Paulo protestans : Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. *Odiū nominis scientiæ et sanctitatis*, id est detestatio famæ de scientia et sanctitate. Detestatur namque habere famam quod sit doctus et sanctus : imo quantum in se est, potius cupit defectuosus, negligens ac fatuus reputari. *Silentii profundum*, id est magna et humilis observantia silentii, seu taciturnitas virtuosa : quæ utique spectat ad peregrinum, ut non intromittat se de impertinentibus sibi, neque loquatur inania, sed custodiat os suum, ne inquinet conscientiam suam.

D

Denique cogitatio ista peregrinationis, habet naturam molestandi sercos Dei incessanter in proaviis : id est, in principio conversionis molestum ac laboriosum est taliter peregrinari in sæculo isto, et

Sap. vi, 21.

Philipp. i, 23.

Galat. vi, 14.

Sap. i, 1.

Job xxviii, 13.

Matth. xi, 25.

Is. xxviii, 9.

Matth. vi, 1.

Coloss. iii, 3.

cuncta tam perfecte deserere; et desuper A
ordinata est stimulare amatores Dei qua-
si igne divino. Et quid per istud quod est
 quasi ignis intelligat, pandit subdendo :
Dico vero, a domesticis et propriis elonga-
tio, id est, istum ignem quo praefata cogi-
 tatio stimulat Deum amantes, voco elon-
 gationem « a domesticis et propriis »
 hominibus. Qui enim se cogitat peregrini-
 num in mundo, libenter ab aliis se elongat
 ac abstrahit : per quod amore divinorum
 validius inflammatur. Unde de elongatione
 ista subjungitur quod sit *exhortans* B
amatores Dei ad pulchritudinem talem,
 videlicet spirituales, quae in peregrinatione
 consistit, *et ad bonum virtutum, sub*
intentione amoris et vilitatis et tribula-
tionis, id est, hae « intentione » et ratione
 seu isto intuitu, ut per elongationem illam
 in amore sancto proficiant, ampliusque vi-
 leseant seu vilipendantur, atque pro suis
 vitiis se affligant aut tribulentur ab aliis.
 Haec enim peregrinus affectat, ut dictum
 est, perfectum videlicet gaudium existi-
 mans quum in diversas tentationes inci-
 derit.

At quantum agonizatio ista, id est pug-
 na et peregrinatio, magna, id est virtuosa,
 ac laude digna est, in tantum eget multa
 possessione discretionis, id est copiosa ac
 firmiter inhaerente discretionis. Non enim
 omnis peregrinatio summe facta, est pul-
 chra, hoc est, non omnis derelictio omni-
 num rerum praesentium valde eminenter
 exhibita, est veraciter virtuosa, quia interdum
 corrumpitur gloriatione inani, aut
 amore humani praeconii. Si (pro Quia) om-
 nis Propheta sine honore est in patria
 sua, sicut dicit Dominus in Evangelio,
 iuxta sensum ibi inductum, videtur ne
 peregrinatio fiat nobis forte occasio vani-
 tatis. Ex actibus quippe sublimiter virtuo-
 sis, occasionaliter eeleriusque nascuntur
 spiritualis superbia, complacentia vana,
 inanis laetitia.

Peregrinatio enim est ab omnibus se-
 paratio, hoc est abstractio cordis aut etiam
 abscessio corporalis ab omnibus rebus no-

ciis, ac proximis, ob hoc ut faciat mentem
 et cogitationem a Deo inseparabilem. Hic
 plane est finis hujus peregrinationis et soli-
 tariae mansionis, ut mens sit tanto stabili-
 lis sinceriusque Deo unita, quanto ab
 aliis cunctis est magis remota. Mens au-
 tem virtuosa fit a Deo in hac vita insepa-
 rabilis, id est difficulter separabilis : in
 futuro autem erit a Deo prorsus insepara-
 bilis, utpote confirmata in bono.

Peregrinatio est amatrix et operatrix
 incessabilis pluctus. Nam facit hominem
 plangere omni tempore opportuno, ex ta-
 dio hujus exsilii ac desiderio paradisi su-
 perni, ita ut dicat : Ille mihi ! quia incolatus
 meus prolongatus est : itemque : Infelix
 ego homo ! quis me liberabit de corpore
 mortis hujus ?

Peregrinus est qui fugit et fugat omnem
 habitudinem et affectionem propriorum et
 alienorum : hoc est, omnem inordinatam
 occupationem, curam et passionatam affe-
 ctionem intraneorum extraneorumque ho-
 minum, seu omnium proximorum alio-
 rumque rerum, « peregrinus fugit » seu
 vitat, ne intret in eum, « et fugat » seu
 pellit a se, quando coeperit introire aut
 pulsare eor suum.

Tu pergens ad peregrinationem ac soli-
 tariam mansionem, non sustineas tecum
 morari animas amatrices mundi, id est
 homines mundum prave amantes, eo quod
 fur sit non expectatus et insuspicabilis,
 id est, cohabitatio talis, sive diabolus per
 talem cohabitationem insidians et dona
 gratiae auferre cupiens, homini bono est
 fur improvisus, ex abrupto et insuspicabi-
 liter irruens, ledens ac spolians. Multi
 enim tentantes secum saltare pigros ac
 negligentes, perditum sunt cum eis. In quibus
 impletum est illud : Cum perverso
 perverteris. Maxime etenim nocet mala so-
 cietas, quemadmodum scriptum est : Qui
 tangit peccatum inquinatur ab ea. Ique ex eis
 extincto sub tempore, id est, fervore devo-
 tionis deficiente in eis paulatim, exem-
 plo, confabulatione et communione negli-
 gentium et pigrorum.

Jacob. i. 2.

Matth. xiii.
57.

Ps. cxix. 3.
Rom. vii. 21.

Ps. cxix. 27.

Eccl. i. 1.

Suscipiens flammam, curre, id est, quando infunditur tibi aliquis fervor et salubris compunctio, protinus acquiesce et cooperare eidem, atque celeriter tende ad patriam per actus virtutum. *Non enim nosti quando extinguatur et in tenebris te relinquat* : id est, incertum est tibi quando cessabit inflammatio seu inspiratio illa, sive ex dispensatione divina qua Deus vicissim subtrahit ad tempus gratiam talem ex certis causis, sive ex instabilitate, occupatione aut negligentia tua, sive ex impugnatione diaboli; sicque gratia illa subtracta aut perditā, relinqueris « in tenebris » ignorantiae atque pigritiae tuae. Id-

1 Tim. iv,
11.
Luc. xix, 13.

eo ait Apostolus : Noli negligere gratiam Dei quae in te est; et Salvator : Negotia-
mini (inquit) dum venio. *Nam alios salvare non exquirimur*, id est, non tenemur proximos nostros salvare exponendo nos periculis damnationis propter illorum salutem, agendo incaute. Propter quod lo-

Ibid. ix, 25.

quitur Christus : Quid proficit homo si lucretur universum mundum, se ipsum autem perdat et detrimentum sui faciat? Veruntamen requirit Deus a presidentibus ac praelatis, ut quantum in ipsis est salvent sibi commissos. Unicuique quoque mandavit Deus de proximo suo, ut diligat et aedificet eum, ac tempore opportuno oret pro ipso, et opem ei impendat pro posse. Ait enim divinus Apostolus : Unus-

Eccle. xvii,
12.

quisque pro se rationem reddet Deo. Et iterum : Qui alium (inquit) doces, te ipsum non doces. Quasi diceret : De alio non nosti quid agatur in eo; at omnes novimus de nobis ipsis quid agatur in nobis, quid cogitemus, appetamus, et quales simus.

1 Cor. ii, 11.

Propter quod asserit Paulus : Ea quae sunt hominis, nemo novit nisi spiritus ejus.

Eccle. ix, 1.

Et quamvis non habeamus certitudinem absolutam an simus in caritate et vere devoti, probabiliter tamen scire id possumus.

Peregrinus, remove a te certa munitione demonem gyrovagum et voluptatum amatorem, hoc est, tu peregrinus existens, non acquiescas maligno spiritui te

tendenti ut circumquaque discurras, et laetas refectiones desideres in locis quae visitas. *Nam peregrinatio ei praebet occasionem* : id est, ex hoc quod quis nil proprium habet, oritur ei occasio quaerendi victum apud diversos, et daemon inde accipit occasionem tentandi peregrinum ut gyrovagetur. Cui resistendum est « certa munitione », id est speciali armatura, videlicet Dei timore et mentis constantia, seu consideratione malorum quae ex tali gyrovagatione procedunt. Unde in Regula S. Benedicti maxime vituperantur Fratres ita per cœnobita circumneutes, et hinc inde per biduum aut triduum repautesantes suoque ventri deservientes.

Pulchrum et bonum est, utpote virtuosum atque salubre, non habere ad aliquid vitiosam affectionem, ut scilicet nil amplius appetatur sive ametur quam utile aut necessarium est ad veram salutem. Quod si quid plus appetatur aut ametur quam sic, tamen citra Deum, tunc est veniale peccatum; si vero afficiatur quis ad aliquid plus quam ad Deum, mortale peccatum est. *Peregrinatio vero mater est et origo non habendi ad aliquid vitiosam affectionem*, quemadmodum et econtra, secundum diversum respectum ac distinctam causalitatem : ex hoc nempe quod cuncta modo praefato relinquimus, procedit ut ad nihil inordinate afficiamur.

Qui peregrinus est propter Jesum Christum Dominum nostrum, non copulabit amplius affectiones ad aliquid, id est, non inibit nec contrahet inordinatos affectus ad creaturam quaecumque (nam quidquid impedit a Christi intuitu et amore abhorret), ut non appareat passionibus abstractus et appropinquans, hoc est, ne coram Deo inveniatur aversus a Christo per passiones, « et appropinquans » eisdem per consensum illicitum. Unusquisque enim tentatur a sua concupiscentia abstractus et illectus, ut Jacobus fatetur apostolus. *Qui a mundo peregrinatur*, id est, mente a rebus mundanis ac vanis recedit, nequam appropinquabit ulterius mundo per

Jacob. i, 11.

affectum immoderatum : hoc enim intendit; et si perseverat in peregrinatione, implet hoc opere. *Vitia enim habent naturam diligere reverti*, id est libenter redire ad eos quos ante inquinaverunt : tales enim sunt magis proni ad vitia pristina, quousque perfecte purgentur a reliquiis vitiorum, et in virtutibus radiceantur. Hinc qui peregrinantur a mundo, non cito appropinquant eidem.

Exsulat Eva non spontanea a paratissimo, hoc est, Eva invite sustinuit expulsionem atque exsilium a paradiso terrestri: *B et monachus exsulat spontanea a patria sua terrestri*, egressus ex devotione de terra sua et de sua cognatione. *Et Eva lignum inobedientiae*, utpote fructum ligni scientiae boni et mali, in quo per inobedientiam peccavit, iterum concupiscisset si in paradiso mansisset; *monachus vero detrimentum* quotidie passus a cognatis suis carnalibus, penitus interesset in patria sua inter illos manendo.

Tanquam a flagello fuge loca ruinarum, id est mansiones et societates eorum qui cadunt ad peccata alliciunt : oportet namque vitare non solum peccata, sed et occasiones peccandi. *Nam absente fructu, non tam frequenter appetimus illum* : sic et desiderabilibus hujus mundi a visu atque auditu nostro remotis, non tam saepe ad ea afficimur. Objecta quippe fortius movent quando sensibus aut ceteris potentiis praesentantur, quamvis interdum ex vehementia diabolica impugnationis aliter accidat.

Neque te latent iste modus suggestionis et dolus latronum, videlicet demonum, qui animas jugiter trucidare conantur. *Suggerunt enim nobis a secularibus non discernere*, dicentes nos reportare magnam mercedem, si videndo feminas, serramus nos continentes ab eis. Quibus latronibus non convenit obedire, sed magis convenit oppositum facere.

Quam recedentes a domesticis nostris per tempus vel tempora (id est, per annum vel annos fuerimus ab eis absentes), acquiescimus nobis ipsis aliquam religiosita-

tem, compunctionem, continentiam aut abstinentiam : tunc dormones demum instantes cogitationibus raris, id est, instanter conantes nos inducere ad consensum cogitationum inanum, iterum suggerunt nobis accedere ad propriam patriam ad edificationem et utilitatem multorum; et actus nostros illicitos, utpote esse et loqui, manducare et conversari inter cognatos et saeculares, dicunt esse formam, id est exemplum salubre, scientium ea quae necessaria sunt ad salutem. Persuadent etenim nobis, quod omnia verba et opera nostra edificativa sint aliorum; nec advertimus illusiones defectuositatesque proprias. Si vero fuerimus aliquantulum potentes in bono sermone et rili scientia, tunc instigant nos redire ad mundum tanquam unimurum salutores et magistros, id est tanquam idoneos salvare, convertere et docere animas plurimorum, ut bene congregata in portu, male dispergamus in pelago, hoc est, opera virtuosa et spirituales divitias in claustris collectas perdamus in saeculo.

Festinemus imitari ipsum Lot, qui non retrospexit, sed angelis acquievit : non conjugem ejus, quae contra angelorum mandatum respexit retrorsum. *Anima enim conversa ad ea unde exivit*, id est, monachus ad mundum et ea quae mundi sunt per inordinatum affectum se vertens, sicut sal evanescit, et de cetero manet immobilis, hoc est difficulter convertibilis.

Inconvertibiliter fuge Egyptum : id est, mundum et tenebras vanitatesque ejus ita relinque ut nunquam revertaris ad ea. *Nam caritatem ibidem conversa*, id est ad Egyptum per affectum reversa, non viderunt terram impassibilitatis Jerusalem, id est, terram promissionis et urbem Jerusalem non introierunt : quae terra praefiguravit regionem vivorum caelestem, et ipsa Jerusalem tropologie signat animam a passionibus emundatam. Conformiter monachi redeuntes corde ad saeculum nequam, non merentur videre bona Domini in terra viventium beatorum.

Gen. ii, 9,
17; iii, 6.

Gen. xix, 17,
26.

Psalm. lxxviii, 1.

Quod relinquentes propria, requirunt A *ea ex cordis instabilitate, contingit saepe propter puerile in proemiis, id est, ex hoc quod in exordio suae conversionis habuerunt se pueriliter et torpenter, non solliciti digne Deo ambulare juxta exigentiam suae vocationis. Contingit similiter ut omnia relinquentes, perfecte purgati, salvent et convertant quosdam post suam salutem, id est post propriam conversionem felicem, sicque utiliter et convenienter reconvertantur ac redeant ad ipsos quos reliquerunt. Etenim Moyses contemplator Dei, missus a Deo in salutem cognatæ gentis, hoc est ad liberationem et informationem Israeliticæ plebis, de cujus prosapia fuit ipse, sustinuit multa pericula in Ægypto. Interdum enim filii Israel repulerunt eum a se, dicentes : Judicet Dominus inter nos et te, quia fœdere fecisti odorem nostrum coram Pharaone. Interdum quoque Pharaon indignabatur comminabaturque ei. Videlicet tenebrefactiones in mundo, hoc est, ipse Moyses pertulit varias perturbationes, inquietudines, curas, angustias inter Judaos, in tantum quod dixit ad Dominum : Obsecro ut interficias me, ne tantis malis afficiar.*

Bonum est contristare parentes, relinquendo eos propter Christum, et non Dominum Jesum, preferendo ei carnales parentes. Nam ipse ait : Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Contristatur autem Christus a nobis, dum per modum contristati se habet ad nos. Christus enim plasmavit et salvavit nos; parentes vero sapius perdiderunt et æternis penis tradiderunt quos dilexerunt carnali amore, impediendo eos a via salutis imitationeque Salvatoris.

Peregrinus est ille qui sedet in scientia, id est, in divinorum contemplatione eum taciturnitate quiescit, sicut alienus a lingua, id est tanquam viator aliquis linguam seu loquelam non habens, incognitis sibi linguis eorum inter quos ambulat, quorum non intelligit verba : unde nec loquitur eis.

Nos non odientes proprios et domesticos nostros seu loca, recedimus, id est, propinquos et loca nativa relinquimus non ex odio eorumdem : non enim odimus personas aut naturas eorum, sed vitia, quibus conantur nos a via perfectionis retrahere. Absit a nobis odium illud caritati contrarium; nam Jesus Christus factus est nobis Dominus et magister in isto recessu a nostris propinquis, sicut in universis aliis bonis operibus. Fuit enim et ipse frequenter relinquens parentes secundum carnem, id est veram suam Matrem virginream et patrem putativum, seu consanguineos suos carnales. Audiens enim a quibusdam, Mater tua et fratres tui foris stant et quærunt te, ipse bonus magister confestim ostendit nobis odium impassibile, id est intellectuale atque laudabile (quo odiuntur impedimenta salutis seu vitia, non personæ), et non odium passionatum vituperabile, dicens : Mater mea et fratres mei sunt qui faciunt voluntatem Patris mei, qui in cælis est.

Sit tibi pater, qui vult et potest tecum laborare ad dissipandum onus peccatorum tuorum : talis enim dispositive perducit te ad esse spirituale, quod est esse gratiæ ac virtutum; et ita spiritualiter gignit te, et debes eum habere pro patre. Mater vero tua sit compunctio valens te lavare a sordibus vitiorum, et ita per eam ad spirituale esse perduceris. Frater vero tuus sit, qui tecum laborat ad cursum virtutum et ad vitam supernam, id est conversationem regularem monasticam, per quam itur ac pervenitur ad patriam illam cœlestem, et coercetur, hoc est, constrigitur ac tenetur tecum sub regula tuæ professionis, et sub regimine Patris spiritualis. Posside uxorem invulsibilem, memoriam mortis, id est, memoriam mortis assiduam habe pro uxore inseparabili, ex qua producas saluberrimos fructus, de quibus subjungitur : Filii vero dilectissimi sint suspiria cordis et genitus, sed et devotæ meditationes et saneti affectus, ac

Ephes. iv.
1.

Exod. v. 21.

Ibid. 4; x.
28.

Num. xi. 15.

Matth. x.
37.

Matth. xii.
47.

Ibid. 50.

ceteri meritorii actus. *Servum posside corpus tuum*, ut caro tua sit rationi subiecta, quemadmodum servus domino suo. *Amicos vero habe et posside sanctas virtutes, quae possunt tibi prodesse in tempore exitus, si fuerint tibi amici*, hoc est, si vere inhaeserint conjunctaeque fuerint tibi sicut amicus amico. *Hec est generatio querentium Dominum*, id est, fideles taliter se habentes et bonis his decorati, sunt populus Deum veraciter querens.

Dilectio et desiderium Dei, id est spiritualis infususque amor summi et incommutabilis boni, et appetitio perfruendi eodem et complacendi ac inhaerendi iugiter ei, *extinxit dilectionem parentum carnalem, non spiritualement*. Qui vero dicit se habere simul utramque, utpote spiritualement Dei amorem atque carnalem affectionem parentum, *seducit se ipsum, audiens Christum dicentem, Nemo potest duobus dominis servire, et qui sequuntur in Evangelio*, scilicet: aut enim unum odio habebit, etc. Quod intelligendum est de dominis invicem sibi contrariis prorsus, ita quod quidquid complacet uni, displicet alteri. Conformiter, amor carnalis et spiritualis secundum esse completum, simul inesse non possunt eidem, quia contrariantur ad invicem. Propter quod loquitur Isaïas: Coangustatum est stratum, ita ut alter decedat.

Dominus in Evangelio ait, Non veni mittere pacem, sed gladium; id est: non veni mittere amorem carnalem parentum ad filios ac fratres diligentes mihi servire, sed pugnam et gladium, id est bonam dissensionem et separationem. *Veni enim separare amatores Dei ab amatoribus mundi, materiales ab immaterialibus*, id est sensuales terrenosque homines a spiritualibus, quorum conversatio est in carnis, qui vivunt in carne sine carne. Quibus ait Apostolus: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; qui enim in carne sunt, Deo placere non possunt. *Amatores gloriae temporalis, puta superbos, ab humilibus*. Illi separantur in praesenti vita ab invicem

dissimilitudine cordis, ac merito, aliquando quoque et loco: in futuro autem dividuntur a se mansione ac premio.

Gaudet enim et epulatur Dominus super dissensione et separatione facta propter perfectam caritatem ad ipsum: hoc est, de « dissensione » qua electi et boni a pravis dissentiant, atque de « separatione » qua ab illis se abstrahunt ex divino amore, quatenus crescant assidue et perfecti reddantur in caritate ipsius, Deus in tantum letatur et complacentiam habet, ut inde quasi refici videatur. Omnia enim evangelica Christi consilia ordinantur et tendunt ad hoc ut proficiamus celerius et perfecti efficiamur in caritate divina.

Vide, vide (repetitio ista indicium est seriositatis et intentae admonitionis) *nequando universa quae deservisti in mundo, videlicet propinquorum tuorum earumque agmina, videantur tibi passionate ac vitiose diligenti domesticos tuos, puta propinquos quos reliquisti, esse plena aquis tribulationum et penuriarum, et submersus diluvio*, id est abundantia, *mundani amoris, percus simul cum eis*. Persuadet enim callidas hostis interdum religioso, quod debeat ire ad consolandum, fovendum et adjuvandum parentes ceterosque propinquos, eo quod in tribulationibus et aerumnis sint constituti: quod periculosum est facere, ne quis ex sensuali affectione et externa occupatione refrigescat in caritate et pereat. Verumtamen in Collationibus Patrum recitat Cassianus, quemadmodum vir sanctus abbas Arthebius subvenerit matri suae vehementi inopiam desolata, triplicando sibi laborem in claustro seu eremo.

Ne miseraris lacrimarum parentum et amicorum, id est, non ita condoleas parentibus et amicis carnalibus contristatis ac flentibus eo quod ipsis relictis pergas ad vitam monasticam, ut propter morem et fletum illorum retraharis a via salutis; *alioqui in futuro in aeternum plorabis*.

Quando circumdabunt te propinqui tui

sicut apes, magis vero sicut vespa (quae graviter laedunt : propter quod eis comparantur propinqui animam graviter laedere satagentes). *lamentum super te facientes*, ob id quod velis eos deserere, et religiosam vitam assumere; *confestim intueri indesinenter oculo animae mortem tuam et actus tuos defectuosos ac vitiosos*, in quibus perires in saeculo remanens, ut valeas removere dolorem dolore, id est inordinato et carnali dolori tam propinquorum quam tui ipsius resistere salubri ac penitentiali dolore.

Spondent nobis dolose nostri et non nostri, universa amabilia prompte peragere. Isti « nostri et non nostri » sunt parentes, propinqui, et carnales amici : qui sunt nostri secundum carnis originem et sensualem eorum amorem ad nos; sed non sunt nostri per caritatem sinceram, imo sunt adversarii nostrae salutis. Isti promittunt nobis, quando volumus eos relinquere ac religionem intrare, quod apud eos manendo poterimus « prompte peragere universa amabilia », id est cuncta opera bona vere amanda; vel, quod ipsi impendent ac facient nobis omnia ad amorem spectantia, et quaecumque desideraverimus ab eisdem, dummodo non recedamus ab eis. Sed « dolose » istud promittunt, secundum quod subditur : *Intentio vero eorum est impedire virtuosum cursum nostrum et viam nostram ad vitam religiosam, conantes ad hoc, ut queant nos sic trahere consequenter ad propriam intentionem*, hoc est ad intentionem saecularem, inanem, intentionique eorum conformem.

A locis nostris secessus si fiat, sit semper ad partes humiliores, id est, si recesserimus a pristino loco, declinemus ad loca humiliora seu viliora, magis privatas consolationibus et deliciis saeculi et delectationibus vitae praesentis, maxime quoque remotas a gloria vana et laude hominum ac tumultu inquietudinum mundanarum : hoc enim ad humilitatem et penitentialem distractionem ac prudentiam pertinet, ut scilicet occasiones pec-

candi vitentur. *Si vero non sic fecerimus, volamus cum passionibus et peccatis*, id est, propriis vanitatibus et irrationabilibus motibus agitamur, et ad pericula propria currimus, quaerendo magna, delicata et delictiosa, et honores ac laudes hominum in hoc mundo : quod totum omnino contrarium est professioni monasticae.

Absconde ingenuitatem, id est, si nobilis es, hoc ipsum occultata pro posse, et fuge publicare pompaticae bonam famam et opinionem, id est, devita te dilatare et B facere tibi ipsi ex elatione famam laudabilem et reputationem sublinem, nequando inveniaris existere alius ore, alius actibus, id est, ne sis humilis verbis, te ipsum simulatorie humiliando, et factis superbus, nomen gloriae tibi ipsi pompaticae faciundo. Porro, ut docet Scriptura, debemus habere eum de nomine bono, ad Dei honorem et proximorum aedificationem : nam Deo debemus conscientiam rectam, proximis bonum exemplum seu famam aedificatoriam, ut simus bonus odore C Christi in omni loco. Unde qui negligit famam, crudelis est, utpote proximum scandalizans quantum in se est. Verumtamen famam bonam oportet quaerere et optare non ex pompa, ut nos ipsi reputemur et glorificemur in nobis, sed ex caritate atque iustitia, ob causam nunc tacitam.

Nullus tradidit se ipsum peregrinationi tam excellenter sicut pertinet ad rem, ut magnus ille, videlicet Abraham, qui audivit a Domino : Egrederere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui.

D *Etenim vocatus fuit a Domino ad alienas linguas et terram barbaricam*, id est ad plebem ac regionem Chanaanæorum, quorum loquelam non intellexit primo perfecte. Porro omnes gentes Barbari appellantur, praeter Hebraeos, Latinos et Graecos. Et quando Dominus glorificavit per amplius aliquem peregrinantem, secundum similitudinem huius magni sancti Abraham, scilicet patriarhae? Istud per modum interrogationis legendum est, ut sit sensus : Deus de cetero non dedit alieui excellen-

Eccli. xii, 15.

II Cor. ii, 14, 15.

Gen. xii, 1.

Ibid. 5. 6.

tiorem peregrinationis gratiam et honorem A quam Abraham ipsi. *Verum, quamvis a Deo data sit gloria*, id est, quamvis Deus faciat reputatum famosum et eminentem in gratia peregrinationis, *optimum tamen est ipsam scuto humilitatis avertere*, id est, salubre ac tutum est pro posse fugere huiusmodi reputationem et laudem sive honorem ex humilitate, quum Christus in Evangelio protestetur: Ego non quero gloriam meam; et iterum: Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab invicem accipitis?

Quando daemones per suggestionem interio- B rem, vel homines per exteriorem locutionem, laudant nos de peregrinatione quasi de magna directione, id est tanquam de praeclara virtute et rectificatione, persuadendo nobis quod peregrinationem praefactam impleverimus eminenter; tunc cum intentione assumamus memoriam ejus qui propter nos de caelo venit peregrinus in terram. De quo Jeremias praedixit: Quare quasi colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum? Et invenimus nos peregrinationem non posse implere in saeculum saeculi, id est, quamdiu in carne ista vixerimus. Non enim possumus eor nostrum tam perfecte et pure a cunctis istis terrenis avertere, quin interdum aliqua inordinate affectio- nes, saltem vitiales, subreptae ac praecoc- enpent nos.

Porro affectio ad aliquem propriorum domesticorum vel extraneorum habita, quae potest nos ad modicum a spiritualibus ac divinis retrahere ad ea quae mundi sunt, et ignem nostrae compunctionis D finaliter, id est paulatim ac tandem, ex- stinguere, crudelis est, utpote mentem lae- dens, passionata et vitiosa. Quamvis enim affectio modicum retrahens a divinis sit venialis, si tamen in tantum continetur et crescat ut ignem compunctionis omni- no extinguat, mortalis efficitur et omnino crudelis. Veruntamen monachus debet esse tam custoditus ac fervens, ut etiam venialia detestetur ac vitet tanquam mor- talia.

Sicut impossibile est uno aculo intueri caelum et alio terram, id est, simul et se- mel fieri nequit praecise, perfecte et im- permixte; ita impossibile est eum non pe- rire in anima, qui se ipsum non fecit perfecte peregrinum cogitatione et opere ab omnibus suis domesticis et extraneis et familiaribus, ita quod non afficiatur aut occupetur circa eos inordinate. Istud tamen satis rigore prolatus est, et de religio- sis potissime intelligi debet, qui omnibus illis renuntiaverunt. Unde necessarium eis est ut tantum peregrinentur ab illis, quantum requirit eorum professio: quod vocatur hic « perfecte » peregrinari. Vel intendit asserere, quod monachus in tan- tum perit in anima, quantum quocunque modo Deum offendit et a justitia deficit.

Mores boni et bene compositi, multo labore et magno agone, id est luctamine contra vitiorum deordinationem, diriguntur et conservantur in nobis; et possibile est uno temporis momento deperdere per peccatum mortale mores ipsos multo la- bore directos. Mens enim, nisi fuerit jugi- ter custodita, facillime perentitur quadam inertia; et spiritualis profectus laboriose adeptus, per inenstodiam cordis cito eva- cuatur, nisi mens reprimatur. *Corrum- punt enim mores bonos colloquia mala, ornata simul et inornata*, id est, sive sint juxta humanam prudentiam facundiam- que ornata, sive omnino distorta. Vel en- dem colloquia diennitur « ornata », quia curiose et prompte prolata, et « inornata », quoniam vitiosa.

Qui post renuntiationem conversatur cum mundanis, vel propinquus existit eis loco et mansionem, incidit penitus in laqueos eorum et foras, id est in pericu- la, deceptiones ac vitia alia quae invidunt ipsi, vel in mala ad quae nituntur trahere religiosum secum versantem, qui fabulan- do, comedendo, potando, cundo, seu alias communicando cum illis, multiplex et fre- quenter excedit in verbis, in cibo et potu, in risu, dissolutione, complacentia, ac variis omissionibus negligentisque di-

Joann. viii.
50.
Ibid. v, 14.

Jer. xiv, 8.

1 Cor. xv,
34.

versis, nisi forte sit vir perfectus et jugiter custoditus. *Aut coinquabitur meditando ex deliberatione de his quæ fiunt in ipsis*, hoc est cogitando de his quæ faciunt et loquuntur ipsi mundani : de qui-

bus sæpe cogitabit superflue, per quod et meliora omittet; *vel manens non inquinatus juxta modos nunc tactos, inquinabitur dijudicans inquinatos*, id est, mundanos inordinate aut temerarie judicans.

ARTICULUS VI

EXPOSITIO PARTIS SECUNDÆ GRADUS HUIUS TERTII : DE SOMNIIS

QUONIAM quidem intellectus nostræ scientiæ est totaliter imperfectus et repletus omni ignorantia, impossibile est occultari hoc ipsum, quia certissimum est et experimentaliter constat. Porro per intellectum « nostræ scientiæ » intelligi potest intellectiva potentia, in qua subjective est nostra scientia; vel ipsa intellectiva consideratio, quæ est intellectio actualis. Et utroque modo « intellectus » noster « est totaliter imperfectus » et ignorantis plenus : nam et ea quæ scimus, obscure, incomplete et defectibiliter scimus; ea C quæ cognoscimus, minima sunt comparatione eorum quæ ignoramus. Hinc ait Scriptura : Nos quippe involvimur tenebris; et, Si quis putat se aliquid scire, nondum cognovit quomodo oporteat eum scire.

Guttur namque discernit escas, id est, per sensum gustus judicat de ciborum sapore, juxta illud in libro Job : Fauces comedentis sorem dijudicant. *Auris vero intellectualia percipit*, id est, per aurem suscipit homo intellectualem instructionem. Propter quod auditus dicitur sensus disciplinæ. Non tamen vis auditiva extendit se ultra suum objectum, ita ut directe et immediate attingat intellectualia a materia et ejus appendiciis separata. *Et infor-*
mitatem quidem oculorum manifestavit sol, hoc est, ex solis irradiatione patet quod oculi corporales ex se informes sunt seu absque formis aut speciebus visuali-

bus : quia non informantur hujusmodi speciebus nec vident per eas quousque lumen accedat, quo mediante, species seu radii visuales visum immutent. *Insapientiam vero animæ redarguunt verba*. Hoc dupliciter potest intelligi. Primo, quod ex verbis stulte prolatis agnoscitur insipientia animæ ea proferentis; et ita « verba redarguunt », hoc est, reprehensibilem esse declarant, ita loquentem. Etenim imago mentis est sermo loquentis; et qualis vir, talis et sermo ipsius. Secundo, quod « verba » instruuntis « redarguunt insipientiam animæ » fatui auditoris, dum sapiens insipientem informat.

Verumtamen caritatis lex violentat ad ea quæ sunt supra virtutem. « Lex caritatis » est præceptum geminæ dilectionis, ut scilicet Deus toto corde ametur, et pro-
ximus sicut quis amat se ipsum. Hæc itaque lex « violentat » hominem « ad ea quæ sunt supra » naturam : quoniam facit hominem eum ingenti labore et fractione sui ipsius quodammodo violenta conari ad hoc ut Deum totis præcordiis pure et incomparabiliter diligat, et omnia ejus amore relinquit, se ipsumque abneget, et in adversis quasi in omnibus divitiis gloriatur, inimicos quoque et persecutores amet, sinceriter orans pro ipsis, et bona pro malis rependens : et ista sunt supra naturalem potentiam hominis, nec sine supernaturali adjutorio caritatis infusæ et gratiæ possunt impleri. *Igitur arbitror*,

Job xxxvii,
19,
1 Cor. viii,
2.

Job xii, 11.

Ibidem.

Matth. xxii,
37, 39.

neque enim determino, id est, non absolute affirmo, sed reor, esse conveniens et consequens inserere pauca et minima quædam de somniis post verba peregrinationis, id est breviter tractare de somniis post verba de peregrinatione inducta, magis autem in ipsis, id est inter verba de peregrinatione, utpote in isto capitulo, quod intitulatur, De peregrinatione: in tantum ne contingat nos esse indoctos de hac fraude demonum malignorum, id est, ne ignoremus qualiter decipiant nos in somno per somnia.

Somnium est motus mentis in immobilitate corporis. Per motum « mentis » intelligit apprehensionem cordis aut sensus interioris quæ fit homine dormiente et quiescente. Aliquando tamen contingit dormientem et somniantem se movere, consurgere, loqui, clamare, ambulare et currere, imo et scandere.

Deinde ponit tres descriptiones phantasie. Prima est: *Phantasia est illusio oculorum in dormiente mente, id est visio rei apparentis, non tamen præsentialiter aut sicut apparet exsistentis, ratione per somnum aut alio modo ligata et impedita ab actu suo ac vero iudicio: propter quod similitudo rei pro re ipsa accipitur, sicut « illusio oculorum » exteriorum aut interiorum causatur. Secunda descriptio est: *Phantasia est ecstasis mentis corpore vigilante, id est alienatio cordis in ipsa vigilia, ita quod « corpore vigilante » mens quasi extra se ponitur, apparente sibi re aut similitudine aliqua, cui tota virtute intenta est. Tertia est: *Phantasia est non subsistens contemplatio, id est apparitio seu imaginatio repente concepta et cito pertransiens, et fundamentum non habens. Aristoteles vero ait, quod phantasia est motus causatus a sensu. Doctores quoque nonnulli sensum interiore secundum quod est reservativus specierum sensus communis, nominant phantasiam. Communiter autem per phantasiam intelligimus cogitationem vanam atque inutilem, aut etiam actum ex ea procedentem, vel***

*Causa propter quam volumus loqui de somniis post assumptum ordinem, id est post seriem procedendi in hoc tractatu jam inchoatam, vel « post assumptum ordinem », id est post professionem nostram religiosam et monasticæ vitæ aggressionem, est manifesta, videlicet, ne ex ignorantia hujus materiæ graviter seducamur. Hinc subditur: *Quoniam relinquentes nos ipsos propriosque parentes et domos, id est possessiones sive cognatos, propter Dominum Deum nostrum, vendidimus, hoc est, resignavimus et superioris potestati tradidimus, nosmetipsos per peregrinationem præfatam pro caritate Jesu Christi divinam, id est, ob hoc ut recipiamus a Deo pro ipsa relictione spontanea quotidianum profectum, et veram perfectionem caritatis divinæ, ad quam ordinantur cetera exercitia religiosa et abnegatio sui ipsius: tunc demones conantur nos conturbare per somnia, demonstrando nobis domesticos et familiares eade prostratos aut morientes, aut oppressos lesione vel amaritudine propter nos. Qui ergo somniis credit, similis est homini currenti post umbram suam et canenti apprehendere eam.**

Demones rana gloriæ amatores et tentantes nos de ea, in somniis prophetæ, id est prænuntiantes futura hominibus tempore somniorum, conjecturantes ventura tanquam versipelles et astuti, prænuntiant nobis ipsa, ut faciant nos stupere quoniam visa seu prænuntiata fuerint adimpleta, et exaltemus cogitationes nostras sursum, id est, magnifice sentiamus de nobis, quasi deinceps exsistentes prope gratiam prophetalem, id est tanquam mox veri prophetæ futuri et sancti Prophetis æquandi.

Demon frequenter fit propheta in his qui obediunt ei credendo et acquiescendo suggestionibus et revelationibus ejus. Illi namque multoties futura quædam prænuntiat: quæ tamen communiter non transcendunt naturalis cognitionis capacita-

Ecclesi.
xxiv, 2.

tem. *Semper vero mentitur contemnentibus eum.* Nam etsi aliquando quædam vera eis denuntiet, refert tamen ea ad decipiendum : et ita ex fine verba ejus mendosa sunt. A fine quippe denominatio sumitur : quemadmodum qui furatur ut luxurietur, potius judicatur mæchus quam fur. Unde

II Thess. II,
9.

Nam quum sit spiritus, videt, id est cognoscit, ea quæ sunt infra aerem, imo et multa quæ sunt in aere et supra aerem et in cœlestibus orbibus; et intelligens aliquem morientem, prophetat per somnia his qui leviore et rari sunt, id est curiosi et talium avidi laudisque cupidi. Nam scriptum est : Qui cito credit, levis est corde.

Eccli. XIX,
4.

Talibus ergo prænuuntiat in vigilia aut in somno mortem alieujus statim futuram. *Nihil enim eorum quæ futura sunt, demonones sciunt ex præcognitione.* Quod intelligendum est de futuris pure contingentibus, quorum præcognitio dicitur propria Deo. Aliqua tamen futura prænoscent, secundum quod ex causis suis possunt præsciri, sicut futuram eclipsim, particulare diluvium, pestem, et quædam similia, quæ vel certitudinaliter vel probabiliter prænoscere prænuuntiareque possunt. Nec hoc mirum de eis : nempe incantatores potuerunt nobis taliter quædam prædicere.

II Cor. XI,
14.

Demonones pluries se transformant in angelos lucis et in speciem martyrum, et monstraverunt nobis per somnia ipsos quasi angelos ac martyres venire ad nos : evigilantes vero qui talibus somniis et illusionibus crediderunt, demerserunt deorsum ad foveam culpe, propria reputatione gaudique elatos : nam putaverunt se dignos fuisse visitatione et apparitione angelorum ac martyrum, atque de hoc inaniter sunt gavis. Hoc vero fiat tibi signum seductionis eorum quæ monstrantur in somno : nam angeli demonstrant penas et judicia et segregationes, id est, de futuris suppliciis impiorum, et de districtione divini judicii, de segregationibus quo-

que seu recessu et fuga a vita mundana, et de finali separatione electorum a reprobis, immittunt inspirationes, admonitiones, intuitiones in somno, imo et in vigilia, *quæ evigilantes faciunt trementes et mœrentes*, id est, dum ista contingunt in somno, inducunt evigilantibus salubrem timorem futuræ damnationis, optimumque mœrorem de peccatis præteritis.

Quando incipimus obaudire et credere demonibus in somnis, tunc et evigilantes ab ipsis illudimur, ita quod credulitas illa in somno est sæpe dispositio quædam ad deceptionem vigilalem; quamvis non semper de necessitate pariat eam. In somno namque rationis judicium est ligatum : ideo error qui ibi contingit, non imputatur ad culpam, ut necessario ad aliud vitium trahat.

Qui somniis credit ex toto, reprobus est; qui autem omnibus somniis incredulus exstat, iste sapientia est amator. Crede omnibus et solis evangelicantibus tibi penam et judicium, juxta sensum nunc introductum. Si vero desperatio te molestat et palpat ex his, hoc est, si ex horum annuntiatione ac apparitione graviter impugnaris, et quasi sensibiliter premeris et gravaris desperatione, tunc ista, id est horum denuntiatio, similiter est ex demonibus : si tamen tentatio illa protinus sequitur et directe seu ex intentione revelantis concomitatur; aliter non oportet.

Circa præhabita quaeritur, qualiter possint ista salvari ac stare, præsertim quod ait : « Qui somniis credit ex toto, reprobus est; qui autem omnibus incredulus exstat, sapientiæ est amator ». Quod videtur nullatenus posse defendi. Primo, quoniam scriptum est, Intellexit Salomon quod somnium esset : ipsa videlicet apparitio desuper sibi facta in somno. Secundo, quia in Evangelio scriptum est quemadmodum angelus apparuit S. Joseph in somnis, loquens ac jubens ei quid ageret : cui Joseph mox credidit et obtemperavit. Tertio, quia in Genesi ubertim describitur qualiter Deus apparuit Jacob et aliis sanctis in

III Reg. III,
15.

Matth. I,
20-24; II, 13-15, 19-22.

Gen. XX,
3; XXVI, 24;
XXVII, 12-15;
XXXI, 11-13,
24.

Gen. xli, 1-32; Dan. ii, iv.
Gen. xl, 5-22.

Num. xii, 6.

Job iv, 13.

Ecclesi. xxxv, 1-3, 6, 7.

Lev. xix, 26.

somno. Pharaon quoque et Nabuchodonosor habuerunt somnia vere significativa et futurorum praesagia, quemadmodum et pincerna et pistor regis .Egypti. Et in Numeris loquitur Deus ad Aaron et Mariam : Si fuerit inter vos Propheta Domini, per visionem apparebo ei, aut per somnium loquar ad eum. Unde et in Job habetur : In horrore visionis nocturnae, quando solet sopor occupare homines. — In oppositum est auctoritas Climaci, ejus doctrinae concordat quod in Ecclesiastico asseritur : Somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum, secundum hoc visio somniorum. Sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit visitatio emissa. Multos errare fecerunt somnia, etc. Rursus in Levitico legitur, Non augurabimini, nec observabitis somnia : ubi observatio somniorum associatur et connumeratur augurio.

Pro horum intelligentia advertendum, quod de ista materia loquitur Boetius multum subtiliter ac perite in speciali tractatu de Somniis, ostendens qualiter somnia sint interdum vere significativa et observanda. Sed et Thomas in secunda secundae verba Boetii sua determinatione efficit clariora. Ait enim ibidem : Somnia sunt interdum causa futurorum eventuum : sicut dum homo evigilans manet sollicitus ex his quae vidit in somniis, et inde movetur ad aliquid faciendum aut evitandum. Quandoque autem somnia sunt futurorum eventuum signa, in quantum reducuntur ad causam quae est somniorum et futurorum effectuum causa communis. Porro causa somniorum est duplex : una interior, altera exterior. Interior duplex est. Una animalis, videlicet cogitatio, affectio seu occupatio magna tempore vigiliae habita, ex quibus similitudines et conceptiones aliquae occurrunt phantasie in dormiente. Et talis causa somniorum non est causa futurorum eventuum ; sed habent se talia somnia per accidens ad effectus futuros, ita quod casuale est, si cum eis

concurrant. Alia vero interior causa somniorum est corporalis : quia ex interiori corporis dispositione formatur motus et apparitio in phantasia, tali dispositioni conveniens. Sic enim homini in humoribus frigidis abundanti, apparet in somniis quod sit in aqua aut nive ; et abundanti in humoribus calidis, videtur quod sit aut vadat in igne. Et juxta medicos, intendendum est somniis talibus ad cognoscendum interiores corporum humanorum dispositiones. Causa quoque somniorum exterior duplex est. Una videlicet corporalis : ut quando phantasia dormientis immutatur ab aere continente, aut ex caelestium corporum impressione, ex qua phantasia dormientis apparent aliquae formae et apparitiones caelesti dispositioni seu impressioni conformes. Alia causa exterior est spiritualis, utpote Deus seu angelus bonus, et vicissim diabolus, ejus machinatione apparent dormienti aliquae formae per quas praecognoscuntur quadam futura, praesertim in his qui cum daemonibus habent pacta. Itaque si somniis quis utatur ad providendum futura, secundum quod somnia procedunt ex revelatione divina aut angelica, aut ex causa naturali intrinseca seu extrinseca in quantum extendit se virtus hujusmodi causae, non exstat illicitum ; aliter vero non licet. Haec Thomas.

Hisuper quidam ponunt quinque species somniorum, quae sunt : phantasma et insomnium, quae nil certum designant ; oraculum, visio, et somnium proprie sumptum. De quibus plenius pertractare reservo opportuniori loco ac passibus Scripturarum. De hac re ait Basilus : Demones variis impugnationum suarum versutis conantur nos impedire a bonis operibus. Nam primo quaerunt ne bona incipiamus : quae quum inceperimus, moluntur intentionem corrumpere, ne ea secundum Deum prosequamur : quod quum implere nequi verint, student mentem inclinare deorsum memoris vitiosae affectionis ; quumque in hoc fuerint superati, nituntur nos somnis confundere ac fallere. De hac materia san-

cf. l. i. p. 406 C. etc. ;
XXI p. 317 C.

etus pater Antonius multa sapienter dicit A inter ea gratia discretionis spirituum est in Regula sua. valde necessaria, imo et grandis peritia;

Quum ergo somnia sint frequenter seductoria, ita quod eis intendere periculosum consistit, praesertim simplicibus idiotisque monachis, ita quod ad discernendum ideo Climacus nunc satis extreme locutus est de somniis evitandis. Nihilominus verba ejus sunt pie accipienda, juxta moderamen jam tactum.

GRADUS IV

DE OBEDIENTIA VERA AETERNALITER MEMORANDA.

SERMO procedens occurrit nobis bene formate, ad pugiles et certatores Jesu Christi. Etenim omnem fructum praecedit flos; et omnem obedientiam praecedit peregrinatio corporis et voluntatis: per duas enim virtutes istas revertitur anima in caelum sine negligentia, quasi per duas aureas alas. Et quasi de ipsis

Ps. lxxv. 7. melodizat quidam Spiritus susceptor: Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo per actionem seu vitam activam, et requiescam per contemplationem et humilitatem? — Neque despiciamus, si videtur, manifestare per verba habitum horum

Ephes. vi. virorum pugnatorum: qualiter scilicet teneant fidei scutum ad Deum et etiam ad fidei exercitorem, repellentes (ut sic loquar) per ipsum omnem infidelitatis et

Ibid. 17. praevagationis cogitationem. Et indesinenter extendunt gladium spiritus, occidentes

Ibid. 14. omnem suam voluntatem ipsis appropinquantem. Induti ferream loriceam patientiae ac mititatis, repellunt per illam a se ipsis omnem injuriam et punctionem jaculum-

Ibid. 17. que sermonum injuriosorum. Habent vero galeam salutis, protectionem praesidentis per orationem suam. Etenim stant: tamen non stant cum pedibus simul in eodem loco, sed alium pedem extendunt in ministratione obsequii fratrum, alterum vero pedem habent immobilem in oratione.

Obedientia est consummata abnegatio propriae animae monstrata manifeste per corpus. Obedientia est perfecta abnegatio corporis ostensa ferventer ex voluntate per animam. Obedientia est mortificatio membrorum in viva mente ex deliberatione. Obedientia est imperscrutatus motus, spontanea mors, vita sine curiositate, periculum absque cunctatione et sollicitudine, non praecogitata Dei excusatio, carentia timoris mortis, absque detrimento navigium, dormiens peragratio viae. Obedientia est sepulchrum propriae voluntatis, et resurrectio humilitatis. Non discernit aut contradicit mortuus in bonis aut apparentibus malis. Qui praest, pie mortificat animam

Hebr. xiii. ejus, et reddit rationem, super omnibus satisfaciens. Obedientia est depositio haesitationis et discretionis.

Initium mortificationis membrorum corporis et voluntatis animae, est labor et dolor; medium vero quandoque est cum dolore, quandoque sine dolore; finis autem

est in omni immobilitate de cetero et in insensibilitate doloris. — Tunc inspicitur dolens et contristatus, vivens et mortuus iste beatus, quando se ipsum viderit facientem propriam voluntatem, timens pondus proprii iudicii.

Quicumque conamini exspoliari ad currendum stadium intellectualis confessionis; quicumque accingimini ad pugnam spiritualis martyrii; quicumque vultis tollere super propriam cervicem et collum jugum Jesu Christi; quicumque festinatis onus vestrum imponere super collum alterius; quicumque acceleratis spontanee vestras scribere emptiones, et vultis vobis rescribi libertatem pro illis; quicumque tenemini exaltati, et natantes super manus aliorum, transfretatis hoc pelagus magnum: cognoscite quia nitimini pertransire quamdam brevem et asperam viam, continentem in se seductionem unam et singularem, nomine idiorithmiam*, quæ est propriæ voluntatis motus, ordo, forma, regula, amor et complacentia. Qui enim ex toto abnegat istam seductionem, pervenit antevadere in his quæ arbitrantur bona et spiritualia ac Deo placentia. Obedientia enim est, sibi ipsi non credere in universis bonis usque in finem.

Futuri in Domino nostram cervicem inclinare, et alteri credere intentione propriæ salutis et humilitatis, diligenter inquiramus et discernamus, atque (ut sic dicam) examinemus et tentemus gubernatorem ante introitum ordinis, si tamen est in nobis aliqua malignitas et prudentia: ut non credamus nos ipsos nautæ indocto tanquam gubernatori, et infirmanti sicut medico, et vitioso tanquam impassibili; et circumventi incidentes in pelagus velut in portum, naufragium aggregemus nobis ipsis in portum. Sed post eum ingressum qui fit in stadio pietatis et subjectionis, non amplius judicemus aut discernamus totaliter bonum nostrum ductorem et positorem agonis, etiam si videamus in eo quasi in homine adhuc aliqua breviter delicta: alioqui judicantes nihil utilitatis consequentur ex subjectione.

Volentes semper habere fidem inconcussam ad presidentes, necessarie semper oportet servare in cordibus suis indelebiles memorandas horum directiones, ut quando dæmones moliantur superseminare in cordibus nostris infidelitatem contra ipsos, faciamus ipsos dæmones obmutescere ex rememorationibus directionum existentibus in nobis. In quantum enim pullulat fides in corde, in tantum accelerat corpus in ministratione. Quando vero offendit, cadit in infidelitatem quandam: quod enim non ex fide, penitus est peccatum. — Quum cogitatio tua suggerit tibi discernere ducem aut diducare præpositum, resili a tali suggestionem quasi a fornicatione, et penitus locum non præbeas, non introitum, non quietem, non initium huic serpenti. Dic enim ad draconem principantem cogitationi: O seductor, ego non suscepi iudicium mei Prioris, sed ipse meum; non ego illius, sed ipse meus constitutus est iudex.

Patres determinant psalmodiam esse armaturam; orationem vero dicunt murum; donum vero lacrimarum dicunt esse lavaerum immaculatum; beatam vero obedientiam decreverunt esse confessionem martyrii, sine qua nullus vitiosus videbat Dominum nostrum Jesum Christum.

Qui subditus est, ipse contra se ipsum sententiam profert. Nempe si propter Deum perfecte obedit, quamvis non videatur, perfecte se exuit suo delicto et iudicio. Si vero in quibusdam suam perficit voluntatem, quamvis obedire appareat, ipse pondus suum portabit. At vero si præsiciens non cessavit ipsum arguere, utique bene habebit; si vero tacuit præsiciens, non habeo super hoc dicere quidquam.

Qui in simplicitate subditi sunt in Domino, ambulant cursum bonum, et perficiunt eum. Hi non moveantur a se ipsis per hæitationes, discretionēs, et occultationes cogitationum, secundum astutiam dæmonum.

Sed ante omnia confiteamur eas bono et soli iudici nostro; si vero jubet, et universis: cicatrices enim propalatae non proficient in pejus, sed sanabuntur.

Nam aliquando existens in quodam cenobio, vidi pavendam sententiam iudicariam boni iudicis ac pastoris. Quum enim essem ibidem, contigit quemdam ex prædali ordine accedere ad conversationem monasticam: quem perfectus ille pastor et medicus jussit per septem dies frui omni quiete ad contemplationem institutionis ejus quæ erat in loco. Pastor vero post septimam diem vocans prædonem illum seorsum ad se, interrogavit et exploravit an placeret sibi habitare cum ipsis qui in cenobio erant. Quum vero abbas manifeste conspexisset ipsum velle cum omni integritate propositi morari ibidem, rursus interrogavit quid incongruum aut inhonestum factum fuisset ab eo in mundo. Igitur, ut abbas vidit ipsum prompte confitentem universa peccata sua simul ad verbum, iterum tentans, dixit prædoni: Volo te hæc propalare coram universa fraternitate. Ille autem vere odians sua peccata et omnem confusionem contemnens, indubitanter respondit se ita acturum, dicens: Etiam, si vis, propalabo ea in medio civitatis Alexandriae. Deinde pastor congregavit in ecclesia universas oves sui cenobii, numero ducentas* triginta, et fecit illum obnoxium sine querela induci coram omnibus post evangelii complementum, in die dominica, divina synaxi perfecta, tractum et temperate percussum ab aliquibus Fratrum, manusque retro vinctum, et cilicino sacco vestitum, habentemque caput pulvere adpersum, ita quod ex solo visu mutavit confectum in planctum et ejulatum universos Fratres stupore repletos: non enim aliquis illorum noverat quod fiebat. Deinde quum prædo venisset prope ad portas ecclesiæ, sanctum illud caput benigni iudicis clamavit ad eum voce magna: Sta, quia indignus es ingressu in hæc sancta. Stupefactus est ergo super voce pastoris ex sanctuario prolata ad ipsum: existimavit enim se audisse non hominis vocem, sed tonitruum, secundum quod postea dixit et certificavit nos per sacramenta. Ideo procidit statim in faciem tremefactus et totus timore perterritus, atque in terram prostratus, irrigavit lacrimis pavimentum. Tunc mirabilis ille medicus negotians et procurans in omnibus his salutem prædonis, et exhibens formam salutis manifestæ quoque et efficacis humilitatis ceteris omnibus, fecit eum dicere coram cunctis omnia acta ab ipso, specificè et distincte. At ille confitebatur omnia cum pavore, per singula, omni auditui peregrina, non solum corporalia vitia cum hominibus facta secundum naturam et præter naturam, et item cum brutis commissa, verum etiam usque ad veneficia ac homicidia, et alia quæ non

* trecentas

est fas narrare, audire aut scribere. Quumque omnia fuisset confessus, jussit abbas illico eum tonderi et Fratribus annumerari. — Porro ego admirans sapientiam sancti abbatis, interrogavi eum seorsum, cur exhibuisset illud spectaculum peregrinum. At ille, qui vere animarum medicus fuit, respondit : Horum duorum causa. Primo, ut illum confessum liberarem confusione presenti ac futura : quod et factum est. Non enim surrexit a pavimento, o frater Joannes, quousque adeptus est indulgentiam omnium peccatorum. Nec credas hoc difficulter ; nam unus Fratrum ibi præsentium, habens in me fiduciam, dixit : Vidi quendam horribilem, tenentem scriptam chartam et calamum, et calamo cancellabat peccata quæ ille in terram prostratus dicebat. Et congruenter, quum dicat Propheta : Dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei. Secunda causa est, quoniam habeo quosdam habentes peccata aliqua non confessa. Illos ergo exhortor ad confessionem exemplo istius : nam sine confessione nullus indulgentiam sortietur.

Insuper vidi et alia multa admiratione digna et merito recolenda, apud pastorem illum æternæ memoriæ et gregem ipsius : quorum plurima tentabo vobis manifestare. Mansi enim apud illos non modicum tempus, stupens magnifice super ea quæ vidi, qualiter illi terreni imitabantur cœlestes. Nam insolubile vinculum caritatis fuit inter ipsos connexum : imo, quod mirabilis est, immunes erant ab omni verbositate et confidentia. Ad hoc vero studebant præ omnibus, ut non ferirent in aliquo conscientiam Fratris. Quod si aliquis forte apparnisset in quacunque parte odor Fratrís, hunc dijudicatum abbas exsulabat in monasterio segregato. Nam et quadam vice sanctissimus ille abbas præcepit expelli quendam ex Fratribus maledicentem proximo eorum eo, dicens non debere æque permitti in claustris visibilem et invisibilem demonem.

Vidi ego inter sanctos illos negotia vere utilia clarificationeque digna. Vidi fraternitatem collectam, alligatam et colligatam, possidentem actionem mirandam et contemplationem præclaram. Ita enim exercitabant et excolebant se ipsos divinis directionibus, quod pene non indigebant admonitionibus præsentis, sed spontanei excitabant se invicem ad divinam vigiliam. Erant enim quedam sancta et divina gymnasia in eis et ab eis terminata, meditata et fixa. Si namque aliquando contigisset aliquem eorum incipere maledictionem, aut temerarium judicium, aut condemnationem alterius, vel otiositatem verbosam, alter Frater faciebat eum cessare nutu ignoto, latenter ad memoriam ipsum reducens tali hortatu; si vero sic forsitan non sensisset neque cessasset, alter ille genu flectens culpam dicendo recessit, illumque ad memoriam sic reduxit. Indesinenter quoque loquebantur aliquid utile et salubre, et in eorum colloquio fuit incessanter rememoratio mortis.

Non tacebo vobis præclaram exercitationem coqui eorum. Vidi etenim eum habentem in suo officio ploratum perpetuum ac merorem, supplicavique ei ut diceret mihi unde et qualiter dignus effectus esset obtinere gratiam talem. Qui a me violentiam sen importunitatem passus, respondit : Nunquam cogitavi me hominibus deservire, sed Deo; et iudicans me indignum omni quiete, per adspectum ignis istius

posseio jugem memoriam flammæ futuræ ac infernalis. — Audiamus aliam præclaram observantiam eorumdem. Nam neque in mensa cessabant ab opere spirituali. Exhibito autem quodam more ignoto ac nutu, hortabantur se ipsos secundum animam, reducendo memoriam ad orationem. Nec solum faciebant hoc in mensa, sed in omni mutua obviatione ac synodo seu congregatione.

Porro si quisquam eorum aliquod commisisset delictum, plurimum rogabatur a Fratribus multis ut permitteret eis de hoc satisfactionem ac sollicitudinem derelinquere apud abbatem, et ab eo suscipere correctionem. Unde et magnus hic Pater cognoscens operationem discipulorum, exhibebat deinde leviores increpationes, sciens redargutum esse frequenter sine reatu. Hinc quoque de cetero non requirebat eum qui principaliter seu personaliter lapsus fuit ad culpam.

Ubi otiosa verbositas aut scurrilitatis memoria vigit aliquando apud illos? Porro si quisquam eorum incepisset alicubi litem ad proximum, alius transiens dissipavit iram simul et litem genu flectendo et culpam suam dicendo, quod Græce dicitur *μετάνις*, id est pœnitentia. Si autem sensisset Fratrem quærere ultionem pro injuria sibi illata, illico nuntiavit hoc Fratri tunc disponenti in secundo loco sub præsidente, sicque tentavit illos reconciliare ante solis occasum. Si vero obdurabantur nec increpationem recipiebant, non mittebantur sumere cibum ante satisfactionem condignam, vel de cenobio ejiciebantur. — Erat autem apud eos diligentia ista inaniter consummata, sed laude digna: nam et Frater tumultum aliquem faciens, erat manifestans eundem, propriam culpam recognoscendo.

Nimirum multi activi atque contemplativi inventi sunt inter sanctos illos; multi quoque discretionem veram habentes, ac humiles. Eratque stupendum videre in ipsis et angelos, exemplare spectaculum: angelos, inquam, utpote canos, reverendos et sanctitate decoros, instar parvulorum circumquaque currentes ad ministrandum, et de sua humilitate maxime gloriantes.

Vidi ibi quosdam habentes circa quinquaginta annos in obedientia: quos rogavi ut docerent me quam consolationem a Deo acceperant pro tanto labore. Ex quibus quidam dixerunt se deinceps occurrere ac venisse in humilitatis abyssum; alii vero dicebant se habere perfectam insensibilitatem carentiamque tristitiæ in maledictis, contumeliis, omnibusque injuriis.

Vidi alios ex illis sanctis perpetue memorandis, post angelicam conversationem et venerandam cantium perductos ad profundissimam sapientiam, simplicitatem et innocentiam, ad deliberationem quoque spontaneam, non fictam, directissimam Deo: non secundum senescentes in hoc mundo, quos delirantes vocare decernunt, utpote habentes in se aliquid irrationabile aut impudicum, vel adventicium aut segnem sermonem et morem; sed erat videre senes illos sanctos exterius totos lenes, mansuetos et hilares: quod non invenitur in multis facilliter. Intus autem in anima, ad Christum et ad præsidem erant simplices et innocentes, et quasi parvuli respirantes; possidebantque oculum mentis inconfusum, terribilem et robustum contra dæmones et peccata.

O sanctum caput, et congregatio Deo dilecta, tempus vitæ meæ deficiet me narrantem virtutem et vitam beatorum illorum imitantium e cœlo. Attamen utilius est ornare sermonem nostrum ex laboribus et sudoribus illorum salubriter dolentium, et excitare nos ad zelum illorum Deo acceptum, quam ex propriis viribus et exhortationibus. Nam absque contradictione, id quod minus habet ornatur a meliore. Illudque postulo, ut nemo suspicetur nos scribere compositum aliquid aut confictum. Mos namque est infidelitatis, vastare et impugnare perverse utilitatem in his quæ sunt pia et vera. Sed nos iterum jungamus prædictis.

Vir quidam nomine Isidorus, ex principativa dignitate Alexandrinæ civitatis, abrenuntiavit sæculo ante hos annos in præfato cœnobio : quem reperi ibi. Quem recipiens abbas ille sanctissimus, et videns eum esse omnino versutum, crudelem, durum ac arrogantem, syllogizavit et argumentabatur sapientissimus ipse per humanam inspectionem astutiam dæmonum; dixitque Isidoro : Si vere elegisti tollere jugum Christi, volo te ante omnia obedientiam exercere. Respondit Isidorus : Sicut ferrum traditur fabro, sic ego, o sanctissime, trado me ipsum esse subjectum in omnibus. Tunc magnus ille abbas curatus super tali enigmate, confestim tradidit eum gymnasio, et ait : O frater, volo te adistere et manere in porta cœnobii, et facere metaniam* omni homini ingredienti et egredienti, ac dicere ad unumquem-
que illorum : Ora pro me, Pater, quia peccavi. Obedivit autem Isidorus sicut obedit
angelus Deo. Itaque Isidoro faciente ibi septem annos, et veniente in profundissimam
humilitatem atque compunctionem, voluit abbas eum Fratribus annumerare ut super-
dignum, et ordinatione dignum efficere, post septimanam annorum legalem, et post
incomparabilem patientiam ejus. Ipse vero plurimas supplicationes fecit abbati per
alios et per me infirmum, ut dimitteret eum ibi perficere cursum suum agendo si-
militer sicut et antea fecit, inserens et verbis obscure insinuans appropinquare jam
finem suum et vocationem a Domino : quod et factum est. Abbate enim dimittente
eum ibidem in gradu tali, migravit gloriosus eum gloria ad Dominum post decimum
diem, assumens et portarium claustrii septimo die post suam dormitionem. Prædi-
xerat enim beatus Isidorus ille portario : Si invenero fiduciam apud Deum, fies in
brevis inseparabiliter mihi conjunctus in gloria. Quod et factum fuit ad plenam et
maximam certitudinem inconfusæ obedientiæ ejus, et imitativæ humilitatis suæ
a Deo collatæ. — Interrogavi hunc magnum Isidorum adhuc superstitem, qua-
lem cogitationem et operationem habebat in mente sua degendo in porta. Et ipse
æternaliter memorandus non abscondit mihi hoc ipsum, volens alios edificare; et
dixit : In primo anno cogitavi me quasi venditum propter peccata mea, et ideo
operari quæ feci. Unde cum omni amaritudine et violentia et sudore peniten-
tiam feci, et metaniam illam exhibui. Anno autem completo, debebam absque
tristitia cordis, expectans de cetero mercedem a Deo pro patientia et obedientia
mea. Rursusque anno secundo finito, reputavi cum sensu cordis ac intima mente
me ipsum indignum mansionem cœnobii, et visione atque colloquio Patrum, et
communicatione sacramentorum, imo et adpectu faciei cujusquam. Oculis autem

* METAN-
V912V

defixis deorsum integre exorabam introeuntes et exeuntes pro oratione, inferiori prudentia.

Præterea, recumbentibus nobis quodam die in mensa, magnus ille prælatus et doctor, inclinans sanctum os suum ad me, ait : Vis ut ostendam tibi divinam prudentiam in profundissima canitie? Et me supplicante ut faceret hoc, vocavit quemdam de mensa secunda, Laurentium nomine, habentem in cœnobio annos circiter quadraginta octo, qui fuit secundus sacerdos illius conventus. Veniens ergo ille et genua humiliter flectens coram abbate, benedicebatur ab eo. Sed surgente Laurentio, abbas nil penitus dixit, dimisitque eum ante mensam stare et nihil comedere. Erat autem refectionis initium, ita quod taliter stetit per magnam horam, aut pene per duas, ac per hoc erubescerem deinceps adspicere in faciem operatoris. Erat enim Laurentius totus canus, octogesimum agens annum. Denique manens usque ad finem refectionis absque responsione abbatis, surgentibus nobis a mensa, missus est a sancto abbate dicere initium psalmi tricesimi noni præmemorato magno Isidoro. — Ego autem tanquam nimis malitiosus non omisi tentare senem illum, interrogando quid cogitasset sic stando. Qui dixit : Considerans abbatem quasi Christi vicarium, non cogitavi mihi aliquid ab ipso injungi, sed a Deo ; idcirco, o pater Joannes, stabam non quasi coram hominum mensa, sed tanquam ante altare Dei, ipsum exorans, non concipiens aliquam pravam cogitationem vel intentionem contra abbatem, ex fide et caritate mea ad ipsum, quum scriptum sit : Caritas non cogitat malum. Imo et hoc agnosce, o Pater, quia quum aliquis dederit se ipsum in simplicitatem spontaneam ac innocentiam, non dabit ulterius maligno locum aut horam in se.

¹ Cor. xiii,
5.

Denique qualis erat ille justus rationalium pecorum salvator et pastor per Deum et Dominum nostrum Jesum Christum, talem habebat dispensatorem dispensantem ea quæ erant cœnobii, tam castum et mitem ut penitus pauci. Contra quem magnus iste abbas invehebatur aliquando sine culpa illius ad aliorum ædificationem, jussitque eum expelli ab oratorio, præcipiens importune hoc ipsum. At ego, sciens dispensatorem esse sine querela et culpa de qua abbas eum culpabat, excusavi eum seorsum apud abbatem. Qui dixit : Novi, Pater; sed quemadmodum miserabile est et injustum rapere panem ex ore famelici parvuli, sic præsidens animabus lædit se ipsum et operarios sibi subjectos, si non acquirit eis coronas per singulas horas, quantas novit ipsos posse acquirere seu mereri, sive per injurias, sive per ignominias et despectiones atque illusiones. Talis autem præsidens maxime læditur in tribus. Primo, quoniam ipse privatur increpationis mercede. Secundo, quoniam aliis valens prodesse ex eorum virtutibus, hoc omisit. Tertio, quod et gravissimum est, quoniam ipsi qui æstimantur esse patientes et pii toleratores adversitatum, neglecti sub tempore et non redarguti de cetero a præside tanquam virtuosi et patientes, privati frequenter fuerunt mansuetudine ac patientia quæ primo erant in eis. Nempe si terra exstiterit bona, pinguis atque fructifera, si tamen fuerit aquæ defectus, fit sterilis, et germinat spinas : ita si aquæ ignominie et copia injuriarum subtrahantur,

mens antea bona profert spinas elationis, concupiscentiæ et irreverentiæ. Hoc sciens, magnus ille Apostolus Timotheo præcepit : Argue, obsecra, increpa, insta ^{II Tim. iv. 2.} opportune, importune. — Me autem obijciente abbati, et allegante infirmitatem generationis modernæ quæ secundum nos est, et qualiter multi dirumpuntur sen recedunt a grege congregationis propter correctionem quæ fit eis quasi sine causa, quamvis forsitan non sine causa, domus sapientiæ iterum dixit ad me : Anima propter Christum oblata et mortificata, atque ligata caritate pastoris et fide ad ipsum, non recedet usque ad mortem et sanguinem, præsertim si a pastore suscipiat beneficia pietatis super cicatrices, recordans quod scriptum est : Neque Angeli, ^{Rom. vii. 28, 29.} neque Archangeli, neque Principatus, neque Potestates, neque Virtutes, neque creatura alia separabit nos a caritate Christi et pastoris. Porro si anima non est ita ligata, fixa ac copulata, miror omnino si non inaniter in conobio demoretur : ficto enim nuntio comitabitur subjectio. — Non enim magnus ille sibi ipsi mentitus est, sed ducatum præbuit et perfecit.

Audiamus sapientiam Dei, et audiremur eam inventam in vasis fictilibus. Admirarar ego præsens fidem et patientiam atque indomitam sufferentiam noviter advenientium, in increpationibus et injuriis præsentis. Interdum autem persecutionibus afficiuntur non solum a præsentibus, sed etiam ab inferioribus valde. Igitur interrogavi causa adificationis quemdam ex Fratribus habentem in monasterio quindecim annos, nomine Abbacyrum, quem videbam præcipue tribulatum fere ab omnibus. Quandoque enim ministri expellebant eum a mensa : erat quippe a natura modicum incontinens circa linguam. Dixi ergo ad eum : Frater Abbacyre, quare video te quotidie expulsum a mensa, ac sæpius ire dormitum sine refectione ? Respondit : Crede mihi, o Pater, quia probant me Patres mei an vere monachus fiam, sed non in veritate hoc faciunt. Hinc ego cognoscens intentionem eorum et magni, sine pondere universa sustineo. Quindecim habeo annos in congregatione hac, et per totidem annos me probaverunt ; et secundum quod ipsi mihi dixerunt in ingressu, quando me receperunt, probant abrenuntiantes per annos triginta. Et juste, o pater Joannes : aurum enim non perficitur absque probatione. — Sustinens ergo et manens generosus, iste Abbacyrus post menis adventum in monasterio duos annos migravit ad Dominum. Et morti propinquans Fratribus dixit : Gratias ago Domino Jesu Christo et vobis, quia pro eo quod salubriter me tentastis, ecce septemdecim annis mansi a demonibus non tentatus. Quem justî judicii pastor præcepit digne collocari ac sepeliri cum sanctis illie quiescentibus.

Lædo cunctos zelatores Beatorum, si sileo sub sepulcro silentii directionem et pugnam Macedonii, primi diaconi habitantium illie. Qui summe sollicitus coram Deo rogavit quadam vice abbatem licentiam eundi in civitatem Alexandrinam, imminente sollemnitate Epiphaniæ, ante duos dies ejusdem, propter indigentiam ejusdam viri sibi familiaris, promittens celeriter de civitate reverti propter imminentiam ac præparationem sollemnitatis illius. Porro omnis boni editor diabolus impediendum archidiacono faciens, procuravit quod ab abbate dimissus non rediit ante sollemi-

tatem præfatam, sive juxta tempus sibi præfixum a præidente. Quumque post unum diem rediisset, abbas suspendit eum a diaconatus officio, posuitque in ultimo incipientium numero. Suscepit bonus minister Patrem, et patientiæ archidiaconus ita sustinuit verbum sententiamque abbatis absque tristitia, quasi ipse increpatus non fuisset, sed alius. Quumque per quadraginta dies mansisset in incipientium numero, sanctus et sapiens pastor reduxit eum ad proprium gradum. Et ecce post unum diem archidiaconus rogavit abbatem ut constitueret eum rursus in priori increpatione ac disciplina, dicens, Quia irremissibilem quamdam culpam commisi in civitate. Abbas vero sciens eum hoc dicere gratia humilitatis et non vere, consensit bono desiderio ejus. Eratque mirum videre senem reverenda canitie decoratum degere in incipientium ordine, universos quoque integre deprecari ut orarent pro ipso. Nam dixit : In fornicationem inobedientiæ cecidi. — Mihi autem humili Macedonius iste confidenter aperuit cur ad humiliationem illam se tam sponte atque humiliter obtulit. Nunquam, inquires, vidi in me tantam evacuationem omnis impugnationis tantamque dulcedinem divini illuminationis, uti modo. Denique (ut dicunt) angelorum est non cadere, quia nec possunt peccare; hominum vero est cadere, et iterum surgere quoties hoc contingit; demonibus vero est proprium, quod semel cadentes, nunquam resurgunt.

Præterea ille cui commissa erat dispensatio claustrī fiducialiter renuntiavit mihi : Quum essem juvenis et animalia custodirem, inductus fui in gravissimum animæ lapsum, ut assolet. Habebam vero ex consuetudine, nunquam abscondere serpentem in nido cordis. Quocirca tenens serpentem istum cum cauda, medico propalavi quod feci. Caudam vero dico finem actionis. At ille facie subridens, ait ad me, percutiens temperate maxillam meam : Vade, fili, habeto ministerium tuum ut prius, nihil omnino timens. Ego vero credens fide non hæsitanti, suscepi in paucis diebus certam curationem a vitio illo. Gaudens ergo et tremens, currebam viam meam.

Omnis ordo rerum creaturarum (ut dicunt quidam) possidet differentias multas. Quoniam ergo in congregatione Fratrum erat differentia quædam profectuum et deliberationum, quando medicus horum notabat aliquos ostentatores in peregrinationibus sæcularium ad mansionem, istos in ultimis contumeliis et vilioribus ministrationibus positos mittebat circumquaque coram sæcularibus illis, ita ut deinceps celeres discederet quando fiebat ad eos aliqua peregrinatio. Et erat supermirabile factum quid videre. Ipsam vanam gloriam admiserunt, jussi sunt viliora quoque peragere coram eis a quibus reputari optabant : sicque vana gloria persequabatur se ipsam, fugiebatque homines sæculares.

Christus Jesus Dominus noster volens me privare oratione sancti Patris, ante unam septimanam egressus mei, assumpsit virum mirabilem, Menam nomine, disponentem omnia secundaria negotia post abbatem : qui quinquaginta novem annos in cœnobio habens, pervigil adimplevit omnem ministrationem. Quid igitur ? Tertia die, perficientibus nobis solitum Canonem dormitionis sancti, repente totus chorus in quo jacebat defunctus replebatur bono suavissimoque odore. Tunc igitur abbas

permisit nos discooperire loculum in quo defunctus erat dispositus. Quo facto, vidimus universi emanare duos fontes quasi unguenti boni odoris ex pretiosissimis plantis ipsius. Tunc abbas ait ad omnes : Videte, ecce sudores laborum ac pedum ipsius vere oblati sunt Deo, et accepti atque suscepti ab eo sicut unguentum. — Porro Patres cœnobii annuntiaverunt nobis alias multas virtutes de isto sanctissimo Mena. Dicebant autem et hoc de ipso, quod abbas ejus volens probare aliquando patientiam sibi a Deo collatam, præterit eum redeuntem ad abbatiam, quum faceret genuflexionem abbati ad vesperam, nec suscepit eum more solito adorantem, sed dimisit eum in terra sic positum usque ad horam Canonis seu matutinalis Officii ; tuncque benedicens eum, ac increpans ut ostentationis amatorem et impatientem, surgere eum fecit. Noverat enim sanctus abbas qualiter Menas generose sufferret : ideo fecit hoc ad omnium ædificationem. Porro discipulus sancti Menæ certificavit nos de actibus sui præceptoris, dicens : Quum curiose ab ipso inquirerem si forte fuisset somno oppressus in tali genuflexione abbati exhibita, affirmavit se in terra prostratum legisse totum Psalterium.

Non despicio et sermonis coronam exornare presenti smaragdo. Movi quandoque sermonem de quiete solitaria aliquibus seniorum illorum supersumme virilibus. Qui subridentes facie et hilari ore dixerunt ad me : O pater Joannes, nos quum simus materiales, magis exsequimur materiale institutionem, judicantes et discernentes subire prælium illud quod est secundum mensuram nostræ infirmitatis, æstimantes utilius certare cum hominibus aliquando sævientibus et aliquando pœnitentibus, et non cum dæmonibus contra nos semper furentibus et armatis.

Alter vero illorum seniorum aeternaliter memorandorum, habens ad me multam fiduciam et caritatem secundum Deum, rursus ait mihi cum benignitate : Si inest tibi in sensu animæ tuæ operatio dicentis sapientissime, Omnia possum in eo qui me confortat Christo ; si Spiritus Sanctus roris castitatis secundum Virginem super-^{Philapp. iv, 15.} venit in te, si virtus altissimæ patientiæ obumbravit tibi : præinge lumbos tuos ^{Luc. i, 45.} luteo obedientiæ sicut vir Christus Deus, et surgens a cœna solitariae tuæ quietis, ^{Joann. xiv, 15.} lava pedes Fratrum in spiritu contribulato, magis vero provolvere pedibus congregationis in subjecta et dejecta prudentia. Statue duros, severos et vigiles ostiarios in porta cordis. Invincibiliter contine mentem, difficulter valentem contineri in corpore circumquaque occupato. In membris motis et concussis intellectualem quietem exercita : quod est gloriosissimum præ universis exercitiis. Esto inconturbabilis in medio conturbationum et tumultuum, animam pacificam habens. Collige linguam furentem et vesanam in contradictionibus insilire ; certa contra reginam hanc septuagies septies in die. Dispone mentem conturbatam ut incudem, tigans in ligno animæ cruceem, mutuis fragoribus confusionibusque percussam, impugnatam, illusam, improperatam, maledictam, subsannatam, læsam ; in nullo penitus resolutam, nec sustentem stragem, sed existentem et manentem totam planam. Expolia te voluntate tanquam confusionis anictu, et denudatus intra in stadium necessitudinis, quod raro et difficulter invenitur. Indue loriceum fidei ad agonis dispensatorem, indus-^{1 Thess. v,}

solubilem neque penetrabilem ab aliqua infidelitate. Tene tactum invecunde proslentem temperantiæ freno. Recordatione mortis eoge oculum volentem per singulas horas adspicere curiose magnitudinem et pulchritudinem et visionem corporum. Obmutescere fac intellectum tuum curiosum in familiari sollicitudine, volentem judicare fratrem in negligentia operantem; et omnem caritatem et compassionem in summa ad proximum absque errore ostende. Tunc vero, amantissime Pater, in hoc cognoscent omnes quia discipuli sumus Jesu Christi, si habemus in congregatione caritatem ad invicem. — Iterum bonus amicus dixit: Veni, veni, concerta et commorare; bibe subsannationes singulis horis sicut aquam vitæ: quoniam David scrutans universa quæ sunt juvenuda sub cælo, post omnia ultimo dixit querens:

Joann. xiii,
35.

Ps. cxxiii,
1.

Ecce quid bonum et quid jucundum? Nihil nisi habitare fratres in unum. Si ergo nondum facti sumus digni virtute et actu obedientiæ et patientiæ hujus, bonum est saltem ut longe stantes ab agonistico stadio infirmitatem propriam cognoscamus, et singulariter certantes beatificemus, eisque patientiam imprecemur. — Victus igitur fui sermonibus boni magistri et virtuosus Patris istius mecum pugnantis evangelicæ et propheticæ, magis vero amicabiliter id agentis: unde volui indubitanter dare intercessionem et vota beatæ obedientiæ.

Memor adhuc unius virtutis utilis atque fructiferæ horum beatorum senum, exiens a paradiso, iterum vobis proponam spinosa eloquia, non venusta neque proficua.

Stantibus nobis frequenter in oratione, notavit abbas quosdam mutuo colloquentes: quos statuit per unam hebdomadam ante fores ecclesiæ, jubens (quamvis clerici essent ac seniores) ut genua flecterent coram universis introeuntibus et egredientibus. — Adspiciens ego quemdam ex Fratribus quasi colloquentem ad aliquos facie sua ac motibus in præloquio hymnorum, quesivi addiscere morem hujus beati. Qui nesciens occultare utilia, dixit: Pater Joannes, ex præmiis consuevi cogitationes et

Ps. xciv, 6.

mentem simul cum anima congregare, et ipsis vocatis coram, clamare: Venite, adoremus et procidamus Christo regi ac Deo nostro. — Curiosius autem inquirens hunc, auctorem convivii hoc facientem apprehendi; et videns eum habere permodicam tabulam appensam ad cingulum, didici quod cogitationes suas quotidie scripsit in ea, et omnes illas nuntiavit abbati. Nec hunc solum, sed et alios plures vidi hoc facientes: erat enim hoc ab abbate præceptum, sicut audivi.

Quidam ex Fratribus detrahens proximo suo (tanquam verboso et nugaci) apud abbatem, expulsus est ab eodem. Qui extra portam cœnobii mansit per unam hebdomadam, petens veniam et regressum ad claustrum. Quod quum animarum amator abbas percepisset, inquirens sollicite, et audiens fratrem illum nil penitus comedissem infra sex dies, renuntiavit eidem: Si omnino vis redire, ponam te inter pœnitentes. Quumque Frater hoc acceptasset libenter, fecit eum abbas in carcere poni, ubi lapsi assidue flebant pro sua ruina. — Et quoniam mentionem fecimus de mansione lapsorum, modicum dicamus de ea. Itaque a magna mansione cœnobii distabat uno signo locus vocatus carcer, qui erat absque consolatione. Nunquam

Cf. l. XIV,
p. 393.

enim fuit in eo ignis, vinum, oleum aut aliquid coctum pro cibo, sed panis tantum et herbæ exiguæ. In hoc carcere abbas reclusit inegressibiliter eos qui excesserunt post suam conversionem, non simul, sed separatim, vel ad majus duos simul, quousque Deus certificavit eum de unoquoque illorum. Præfecitque illis virum magnum Isaac, qui a traditis sibi requirebat orationem fere indesinentem, volens ut semper orarent. Habebat autem copiam palmarum, quas dedit incarcerationis ut operarentur, ne in acediam caderent.

Hæc est vitæ institutio et conversatio quaerentium faciem Dei Jacob. Etenim *Ps. xxiii, 6.* bonum est admirari labores et dolores Sanctorum; æmulari vero et sequi eos, est augmentativum salutis. Irrationabile autem et impossibile est velle imitari omnem conversationem Sanctorum sub uno.

Morsum et conquassationem in redargutionibus sentientes, habemus memoriam peccatorum nostrorum, quousque Dominus videns vim nostram esse vim non violentorum inferentium, deleat eam, et dolorem in corde mordentem et luctum vertat in gaudium. Ait enim Psalmista: Secundum multitudinem dolorum meorum in *Ps. xliii, 19.* corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam in proprio tempore. — Non obliviscamur Psalmistæ dicentis ad Dominum: Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas! Et conversus vivificasti me, et de abyssiis terræ iterum reduxisti me post casum. *Ps. lxxx, 20.*

Beatus qui sibi ipsi vim fecit, propter Deum quotidie maledictus, contemptus et exprobratus. Iste cum martyribus tripudiabit, et cum angelis fiducialiter aget. Beatus monachus qui singulis horis putat se dignum omni ignominia et despectu. Beatus qui mortificat voluntatem suam usque in finem, et curam sui tradidit magistro suo in Domino: statuatur enim ad dexteram Jesu Christi crucifixi.

Si quis projecit a se redargutionem justam vel injustam, iste negavit salutem suam; si vero suscepit eam cum labore et dolore, aut sine dolore, sortietur celesriter remissionem peccatorum suorum. — Ostende Deo intellectualiter ac integre fidem et caritatem quam habes ad Patrem tuum, et ille hunc incognite certificabit deinceps tibi jungi et familiarem existere secundum affectionem tuam ad ipsum. — Qui semper et in multis propalat serpentem, fidem manifestam et efficacem ostendit; qui vero ipsum abscondit, in visis anfractibus errat. — Si quis vult cognoscere suum amorem ad fraternitatem, et proprie suam caritatem, certificetur de hoc in isto, quando videt se ipsum lugentem super offensionibus fratris, et rursus videt se exultantem de profectibus et gratiis ejus.

Qui verbum suum quod dicit, quamvis sit verum, contendit in colloctione statuere, cognoscat se infirmum infirmitate diaboli; et si operator loquens cum coequalibus, forsitan quandoque sanabitur per increpationem majorum; si vero sic litigat contra majores aut sapientiores, apud homines hoc insanabile est. — Qui non est subditus verbo, manifestum est quia nec opere. Qui enim infidelis est in modico, infidelis atque inglorius erit in multo. Et talis est in vanum laborans, ex *1^o Luc. xvi* sancta obedientia nihil nisi judicium sibi reportans.

Si quis erga subjectionem Patris possedit conscientiam suam usque ad summum mundam, iste de cetero non conturbatur, expectans per singulos dies mortem quasi somnum, magis vero quasi vitam, cognoscens in solido quia ipse non reddet rationem pro se in hora separationis, sed qui præest. — Si quis suscipiens commissionem ministrationis a Patre in Domino absque violentia, passus est improvisum aliquod offendiculum in ipsa; causa instruitur non danti arma, sed suscipienti: suscepit enim arma contra pugnam inimici, intulit vero ac infixit ea cordi suo. Si vero propter Dominum vim passus fuit, et suam infirmitatem prædixit danti; confidat: quoniam si cecidit, saltem mortuus non est.

Latuit, o amici, me vobis coram ponere et hunc suavem panem virtutis: quomodo obedientes in præfato cœnobio contrebant se ipsos injuriis in Domino, et afficiebant se ignominii secundum Deum, ut essent parati ad patientiam in injuriis illatis eis ab extra et ignominiiis.

Anima quæ confessionem excogitat et ex industria tenet, quasi sub ejusdem freno retinetur ut non delinquat. Quæ enim manent non confessa, ipsa de cetero agimus quasi in tenebris sine timore. — Quando presidente absente imaginamur vultum ipsius, putantes eum quasi adstare nobis, tunc cognoscamus quia vere exsequimur legitimam obedientiam. Segnes pueri arbitrantur absentiam magistri gaudium, generosi vero et nobiles putant eandem damnum.

Interrogavi aliquando quemdam probatissimum virum, deprecans mihi declarari quomodo obedientia possidet humilitatem. Qui ait: Nimirum si prudens et vere bene obediens mortuos suscitet, et donum lacrimarum possideat, et liberationem a pugnis; putat omnino quod oratio spiritualis Patris fecit, atque manet ipse alienus a vana propriæ reputationis elatione. Quomodo enim exaltabitur de illo quod reputat factum adjutorio Patris spiritualis, non propria sollicitudine? Solitarius operationem istam non novit. Nempe propria reputatio et elatio possidet justa quæ circa ipsum, immittens ei ex propria sollicitudine directiones perficere.

Qui est in subjectione vivens, vincens duos dolos, manet de cetero servus Christi æternus atque obediens. — Agonizat dæmon ut pugil, obedientes aliquando inquinare sordibus, et efficere duos corde; aliquando vero conturbabiles fieri violenter actos, movens contra mœrorem, et aridos et sine fructu, et gulosos et avidos, et circa orationem pigros et somnolentos et tenebrefactos, ut sint quasi nihil proficientes ex subjectione, ut evellat eos a certamine, abeuntes retrorsum. Non enim sinit intendere, quoniam dispensativa oblatio apparentium beatorum, fit nobis pluries aggregatio profundissimæ humilitatis. Seductor ille per patientiam frequenter repulsus ac victus est. Deinde adhuc isto loquente, alius angelus post modicum adstans, tentat nos alio modo seducere. Vidi monachos ex protectione Patris effectos obedientes, bene contritos, tractabiles, mites, continentis, sollicitos, non impugnatos, et callidos, ferventes: quibus demones instantes, subseminaverunt eis deinceps esse potentes ad solitariam quietem, et valentes per illam deinceps pertingere ad perfectum certamen, et quasi ad impassibilitatem. Ita ergo seducti, et a portu in pelagus secedentes,

deinde non valentes se gubernare, tempestate eos apprehendente, periculum passi sunt miserabiliter ab hujusmodi falso ac sordido tentatore.

Necesse est mare quassari et conturbari et feraliter elevari, ut materia quam flumina vitiorum deduxerunt in ipsum, et foetum et universa corruptio, per ea iterum rejiciantur in terram. Superintendamus, et inveniemus post magnam tempe- Tob. iii, 22.
statem, in mari factam profundam tranquillitatem.

Quicumque est Patri spirituali interdum obediens, quandoque vero inobediens, similis est homini mittenti in oculos suos aliquando collyrium, aliquando calcem. Unus vero qui aedificat, et alius qui destruit, quae utilitas in utrisque, nisi labor Eccli. xxxiv. 29.
tantum?

Ne seducaris, o fili obediens Deo, spiritu reputationis propriae et elationis, et ne delicta tua annunties magistro quasi sub persona alterius. Non est absque confusione a confusione liberari. Denuda, denuda medico spirituali plagam tuam. Dic, et non confundaris: Meum est vulnus, o Pater, mea est plaga, proveniens ex negligentia mea, non ex alterius culpa; nemo ejusdem causa, non homo, non spiritus, non corpus, neque aliquid aliud, sed insolentia et negligentia mea. More, adpectu et cogitatione esto tanquam convictus judicio, super confessione in terram immineens; et si possibile est, esto rigans pedes iudicis ac medici quasi pedes Christi. — Mos est saepe daemonibus suggerere nobis ut non confiteamur peccata nostra, aut facere hoc quasi ex alterius persona, vel inculpare alios de nostro peccato, tanquam causatores.

Si omnia consuetudine auferuntur et consuetudinem sequuntur, multo magis penitus bona, sicut habentia cooperatorem magnum Deum. — Non laborabis, fili mi, multis annis invenire in te requiem beatam, si ex tota anima te ipsum tradideris in principio tuae conversionis ignominia.

Non dedigneris confessionem facere pastori tuo sicut Deo, in subjecto more. Vidi cum obnoxios mollientes duritiam iudicis condemnantis, super nimia confessione et supplicatione, et transformantes furem iudicis in bonam viscerositatem. Propterea Joannes praecursor exigebat confessionem ante baptismum ab accedentibus: non ipse eadem indigens, sed quaestuens eorum salutem. — Non stupeamus Matth. iii. 6.
et post confessionem impugnari: melius est pugnare cum iniquationibus, et non elatione et reputatione propria.

Noli currere nec extollaris in narrationibus Patrum et anachoretarum: etenim in malitia Protomartyris est pervadere electus. — Neque cadens discedas de stadio necessitudinis hujus: tunc enim maxime indigemus multo amplius medico. Qui cum auxilio pedem pungit in lapidem, eum extra adiutorium existentem, contigisset non solum offendere, sed et penitus mori. — Quando in conobio victi deiecinur, daemones instantes, celerius apprehendunt nos, quasi sub occasione bene rationabili, quae tamen est potius irrationabilis, tranquillitatem nobis solitariam suggerentes. Intentio vero est inimicis nostris, apponere nobis vulnus super lapsum.

Quando medicus allegat impotentiam, tunc necesse est accedere alium: siue

* milita
es

Ps. cxxxv,
23, 24.

medico enim curati sunt valde pauci. Quis ergo arbitrabitur contradicere nobis determinantibus quod omnis navis habens gubernatorem peritum et expertum, et naufragium incurrens, periclitanda erat exsistens omnino absque gubernatore? — Ex obedientia procedit humilitas, ex humilitate impassibilitas: quia in humilitate nostra memor fuit nostri, et redemit nos ab inimicis. Etenim principiavit quidem illam ista, sicut Moyses incepit legem; perficit vero filia matrem, sicut Maria perfecit Synagogam. — Omni punitione sunt digni coram Deo, infirmantes qui post medici experientiam et utilitatem ex ipso acceptam, derelinquunt hunc ante sanitatem perfectam, præponentes ei alterum proprio suo iudicio et comparatione. Non fugias manus offerentis te Domino: non enim in vita tua reverberis alium sicut ipsum.

Eccle. iv, 9.

Qui inexpertus est in bellicis rebus, non separabit se ex multitudine militum cum certa securitate ad singulare certamen; et monachus non conabitur ire ad solitariam quietem sine periculo, ante multam experientiam et exercitationem animalium et spiritualium vitiorum. Solet enim ille quidem corporaliter, iste vero secundum animam subire periculum. Boni enim (ut sacra ait Scriptura) sunt duo super unum: id est, bonum est filio cum Patre per operationem divini Spiritus agonizare contra assumptiones et consuetudines vitiosas. — Qui privat cæcum ductore, et gregem suo pastore, et orbem manu ductore, et parvulum suo patre, infirmantemque medico, et navem gubernatore, periculum utrisque conciliat; qui vero conatur certare contra spiritus absque adiutorio, mortificatur ab eis.

Venientes pro curatione ad medici stationem, notent a principiis suos dolores; qui vero in subjectione sunt, humilitatem eis advenientem. Nempe alleviatio dolorum est illis signum sanationis absque errore; his autem, additamentum dijudicationis sui ipsorum: neque aliquid aliud signum tale eis apparebit. — Conscientia tua fiat tibi speculum subjectionis, et sufficiens est.

Alii quidem secundum tranquillitatem solitariam sunt subjecti Patri spirituali, et a solis dæmonibus impugnantur; alii vero in congregatione existentes, pugnant contra dæmones, et contra homines. Et priores quidem per indesinentem Patris sui adspectum diligentius custodiunt ejus mandata; secundi vero sæpius in modico feriunt Patris sui mandata propter ipsius absentiam: verum si aliqui fiant solliciti et portatores dolorum, propter patientiam quam habent in repercussionibus complent super defectum et duplices coronas reportant.

Omni custodia servantes nos ipsos servemus, ne per aliquem sensum aut aliam animæ vim peccemus: nam naves renavigantes ad portum solent faciliter conteri, præsertim quæ perforatæ existunt a fervore tanquam a teredine. — Super eo qui præest, extremam taciturnitatem studeamus habere: vir enim tacitus, filius amoris sapientiæ, continue possidet multam scientiam. Vidi subditum rapientem narrationem ex ore præsentis, et desperavi de subjectione ejus, cernens subditum illum assumpsisse superbiam, et non humilitatem, ex narratione prælati. — Omni vigilia vigilemus et servatione servemus et custodia custodiamus unde, quando et quomodo

ministratio debeat præjudicari et præferri orationi : quia non semper debet fieri hoc omnino.

Attende tibi ipsi et Fratribus tuis; et ne acceleres in aliquo apparere justior eis, existens simul cum ipsis : duo enim mala operaris, utpote, illos lædens per tuam apparentiam falso fictam, tibi ipsi vero omnimodo concilians altum sapere. — Esto studiosus secundum animum, nequaquam manifestans hoc corpore, non figura, non habitu, non sermone, non enigmate, vel exemplo : et istud, si tamen cessasti judicare et contemnere proximum tuum; si vero existis prout in hoc, esto similis Fratribus tuis, et non dissimilis propria reputatione tui ipsius. — Vidi reprobum quemdam discipulum super magistri directionibus gloriari; et reputans acquirere sibi gloriam ex tritico alieno, accumulavit magis ignominiam sibi, universis ad eum dicentibus : Et quomodo arbor bona ramusculum infructiferum protulit?

Non sumus patientes, nec judicamur veraciter sufferentes, quando sustinemus generose ac fortiter subsannationes Patris, sed quando contemnimur et plangimur ab omni homine. Universi enim sustinemus Patrem, reverentes et debentes. — Bibe prompte subsannationem quasi aquam vite, ab omni homine quærente te potare purgatorio carnalitatis luxuriæ : tunc enim in anima tua profunda castitas orietur, et lumen Dei non deficiet in corde tuo.

Nemo videns collegium requiescere super se, gloriatur in deliberatione mentis : etenim latrones sunt undique. Rememorans memorare dicentis : Quum feceritis omnia quæ precepta sunt vobis, dicite, Quia servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Judicium vero laborum cognoscemus in tempore exitus. — Cenobium est celum terrenum. Propter quod sicut afficiuntur in cœlis angeli Domino ministrantes, ita faciamus affici eor nostrum in cenobio servientes. Nam plerumque existentes in coelo isto terreno, adjacent in his quæ agunt quasi lapidei, rursusque per compunctionem aliquando consolantur, ut fugiant elationem propriæ reputationis, et in laboribus consolentur per lacrimas. — Parvus ignis fecit liquecere multum favum; et parva ignominia plerumque superveniens, repente liquefecit atque delevit universam cordis feritatem ac cecitatem, et in dulcedinem convertit. — Vidi aliquando duos residentes, audientes et observantes suspiria et labores agonizantium; et unus, ut æmularetur; alter vero, ut tempore vocante propalaret ea impropèrative, et a bona operatione retraheret Dei servum. — Ne sis irrationabilis silentium teneas, procurans aliis turbationem et amaritudinem ex tuo silentio indiscreto. Neque sis adulterinus in ore, et exhortans ad tribunal accedere : alioquin pejor existis furiosis et conturbantibus alios. Vidi, secundum quod ait Job, hujusmodi animas plerumque apparere et perire adulterina morum seguitie, quandoque vero apparere dolentes idoneitate; et miratus sum qualiter malitia varia est.

Qui est in medio, non potest tam lucrari ex psalmodia quam ex oratione : confusio enim psalmi, est commutatio per Spiritum Sanctum in eo facta. — Certa et luctare ad te ipsum congregare mentem et rationem et intentionem, et non cesses revocare easdem recurvatas et distractas. Non enim Deus requirit ab obedientibus

Luc. xvn,
10.

orationem indistractam et irrecurvatam. Ne contristeris furtum mentis passus in oratione ; sed bono animo esto, intellectum semper revocans et ad Christum levans : angeli enim solius est imprædabile.

Persuadens se ipsum latenter confidere, et ut non discedat a certamine stadii usque ad instantem expirationem, imo usque ad mille mortes corporis et animæ, in nullo talium facilliter corruet : nam dubietas et infidelitas cordis, et inconstantia loci, facere semper solent offensiones contrariosque eventus. Qui autem leves sunt ad locorum mutationes, in omnibus ubique sunt reprobi : nihil enim ita operatur privationem fructificationis, sicut insufferentia. — Si occurristi in locum medicamenti et in medicum tibi incognitum, esto sicut advena, et sume latenter experientiam universorum existentium ibi. Quando vero sentis utilitatem in tuis infirmitatibus ex artificibus et ministris, et præsertim ad quæsitam evacuationem tumoris et elationis animæ ; tunc deinceps accede ad illos, et eme auro humilitatis, et charta obedientiæ et litteris ministrationis, et testibus angelis sanctis, dirumpe in his, dirumpe chartam propriæ voluntatis. Constat enim te circumemtem et propria voluntate pergentem de loco ad locum, evertere emptionem qua te Christus redemit sanguine suo pretioso. — Sit tibi locus monumentum ante monumentum. Nemo enim egredietur a monumento ante communem resurrectionem. Si vero quidam fuerunt egressi de monumento, vide quia denuo mortui sunt.

Quando mandata quæ jubentur a Patribus, sentiuntur gravia esse, tunc pigriores et magis otiosi conantur præanticipare et præeligere orationem ; quando vero leviora jubentur, tunc fugiunt ab oratione sicut ab igne. — Est qui exsequitur assumptum ministrationis obsequium, et requisitus ad requiem fratris, illud relinquit ; et est qui otiositate et negligentia hoc relinquit. Et rursus est qui ex vana gloria hoc dimittit ; et est qui ex promptitudine.

Si precaptus et preventus es ex pactionibus et sponsionibus professionis, et vides oculum animæ tuæ esse sine profectu, ne devites disjunctionem et separationem. Verum qui improbus est, ubique improbus erit ; sicut e converso, qui probus est, ubique probus erit. — Maledictiones et injuriæ secundum mundum fecerunt multas dissensiones ; comessationes vero in congregationibus et societatibus universas ruinas et casus et reprobationes operantur. — Si dominatus fueris reginæ gulæ, principatum tenens, omnis sessio et statio conciliabit tibi munditiam et impassibilitatem ; illa vero tenente principatum, ubique patieris periculum extra sepulcrum.

Dominus sapientes facit cæcos obedientium oculos in magistri virtutibus ; in defectibus vero illos tenebrescere facit. Oditor autem bonorum agit id quod est contrarium. — Argentum vivum sit nobis figura et typus ejusdem, utpote indiscrete et perfectæ obedientiæ. Nam subtus omnia circumvolutum, manet ab omni sorde incommixtum. — Qui celeres et solliciti sunt, magis sibi attendant, nequando propter judicium negligentium, illis amplius judicentur. Propterea arbitror Lot justificatum fuisse, quia in medio talium exsistens, nequaquam visus est hos judicasse.

Commune quidem quod est tranquillum et inconturbatum servemus et teneamus.

peramplius vero in decantatione hymnorum : intentio enim est dæmoniis mentem exterminare. Ministrorum est corpore hominibus adsistere, mente vero per orationem in cœlis pulsare.

Contumelie et despectiones in anima obedientis amaritudini absinthii comparantur. Laudes vero et honores et bona fama habent quasi similitudinem mellis in his qui delectantur in vitiis : quia pariunt eis delectationem et omnem suavitatem. Videamus ergo quomodo natura horum est altera. Illud quidem purgat universa faecosa quæ interius sunt ; hoc vero consuevit accrescere fel.

Credendum est absque sollicitudine his qui assumpserunt gerere curam nostri in Domino, etiam si injungant quædam contraria et nostræ saluti adversa secundum apparentiam. Tunc enim fides nostra ad ipsos probatur quasi in fornace humilitatis. Nam fidei notificatio in hoc est, quod contemplantes ea quæ fiunt, exsistere contraria speratis, nihilo minus in his indubitanter obedimus præcipientibus. — Ex obedientia humilitas oritur et augetur, sicut jam prætangentes diximus ; et ex humilitate discretio obtinetur, sicut philosophatum est a magno Joanne Cassiano pulcherrime atque altissime. Ex discretione vero oritur visio, ex visione prævisio. Et quis mecum aget aut quis mihi occurret in isto bono et pulchro cursu obedientiæ, videns talem præparationem bonorum coram ea ? De ista utique magna dixit bonus ille Psalmista : Parasti in dulcedine tua pauperi obedienti, Deus, adventum tuum in corde ipsius. — In tota vita tua non obliviscaris illius magni certatoris, qui in totis decem et octo annis non audivit auribus extrinsecus a præceptore, Salveris ; auribus vero intrinsecus quotidie audivit a Domino, non quidem, Salveris, sed, Salvatus es : quod verbum est terminativum et firmum ; illud vero optativum est et incertum.

p. 86.

Cf. Collat.
II, cap. 10.Ps. lxxvii,
11

Quidam obedientium occultant et diminuunt semetipsos, sentientes bene persuasum, consultum ac placitum præsentis : qui conversi ad proprias voluntates, quaerunt et obtinent jussiones ad votum. At vero cognoscant se penitus eecidisse a confessionis corona : obedientia enim est peregrinatio ab hypocrisi et proprio desiderio. — Est qui suscepit præceptum, et sentiens præcipientis intentionem, non libenter afficitur ad hoc exsequendum, sed devitat illud ; et est qui intentionem ejus novit et sentit, et incunctanter obedit. Quærendum est, quis eorum pie fecit.

Non contingentium est, diabolum contrariari atque resistere sui ipsius voluntati ; et persuadeant tibi hoc in negligentia viventes, et in quiete solitaria supportantes, aut in cœnolio sub obedientia degentes. — Quando infestati tentamur discedere de locis in quibus manemus, fiat nobis impugnatus ex locis recessus ostensio beneplacite nostræ coram Deo in locis eisdem : quia et impugnari signum est quod pugnamus.

Non ero absconsores injustus, avarus, immanis, reticens vobis quæ non est fas silere. Joannes Opanii Osadaites *, vir summe perfectionis, narravit mihi negotia digna auditu. Quia autem erat vir impassibilis, et mundus ab omni mendacio et sermone et opere maligno, et sursum superexcedens, nosti, o sancte Pater. Ille Joannes mihi narravit, quod in mansione mea, quæ est in Asia (inde namque Julius

* Sabaites.

* Aeacium

iste Joannes traxerat originem), erat quidam senex omnino negligens et incontinens. Dico enim ista, non judicans senem, sed ut appaream veraicens. Hic habuit quemdam discipulum minorem, Innocentium * nomine (et nescio qualiter acquisivit illum), simplicem arbitrio et deliberatione, cogitatione vero et operatione prudentem. Qui tanta sustinuit a sene illo, quanta videbuntur forte incredibilia multis. Cruciabatur namque Innocentium illum non solum injuriis et ignominiiis, sed et plagis verberibusque, quotidie. Erat vero patientia Innocentii non irrationabilis. Quum ergo viderem eum affectum quotidie summa miseria tanquam servum emptitium, obvians ei sæpius dixi ad eum : Quid est, frater Innocenti ? Quomodo fuit hodie tibi ? Et ipse confestim ostendebat mihi quasi et domino, quandoque oculum lividum, quandoque et collum, interdum vero caput plagatum. Cognoscens ergo eum quia operator esset, dicebam ad eum : Bene, bene ; sustine, et salvaberis. Itaque Innocentius vivens sub sene illo immisericordi novem annis, migravit ad Dominum. Sepultoquoque eo in cœmeterio Patrum, præceptor ejus senex præfatus ivit post quinque dies ad quemdam magnum senem degentem in regione eadem, et dixit ei : Pater, Innocentius mortuus est. Quo audito, senex ille respondit : Crede mihi, senex, quia hoc mihi persuadere non poteris, ut audiam hoc tanquam sit verum. Ipse vero ait : Veni et vide. Surrexit ergo magnus ille senex celeriter, et venit cum præceptore beati pugilis, et clamavit ad viventem in requie vere beata, tanquam adhuc viventem in carne : Frater Innocenti, mortuus es ? At vero Innocentius bene prudens obediens, et post mortem obedientiam ostendens, respondit huic magno seni : Pater, et quomodo possibile est hominem obedientiæ operatorem mori ? Tunc senex qui fuit primo præceptor Innocentii, notatus de sua perversitate, tremens ac pavens cecidit in faciem suam cum lacrimis ; et quærens ab abbate congregationis licentiam faciendi cellam prope Innocentii monumentum, ibidem de cetero vixit caste, dicens Patribus semper, Quia homicidium feci.

O pater Joannes, mihi videtur hunc senem qui locutus est cum mortuo, esse magnum Joannem. Nam et beata anima ipsius narravit mihi et aliud factum, quasi loquens de alio homine ; sed ipse fuerat idem de quo loquebatur, sicut potui discere ultimo diligenter.

Quidam docebatur in eadem Asiæ mansionem a quodam monacho miti et quieto ; et videns se ipsum a monacho illo sene quasi honorari, quietari et circumfoveri, optime consideravit id quod multis est nocumentum, et deprecabatur senem ut dimitteret eum a se. Habebat enim senex discipulum alium, nec erat ex toto triste quod fiebat. Egressus est ergo a sene, et per epistolam præceptoris subordinavit se in quodam cœnobio Ponti. Primaque nocte qua cœnobium illud ingressus est, vidit in somnis se exactum a quibusdam ad reddendum rationem de vita sua ; et post tributum et post rationem illius exactionis valde terribilis, vidit se ex residuo nondum soluto remanere obligatum, et debere solvere centum libras auri. Evigilans ergo iudicavit visum, et dixit ad se ipsum : Pauper Antioche (hoc enim erat et nomen ei), vere multa restant de solutione debiti tui. Quum itaque permansissem, inquit,

in cœnobio illo annos tres sub obedientia indiscreta, reputabar vilis et despiciebar ac tribulationes patiebar ab omnibus quasi peregrinus atque extraneus : non enim erat ibi monachus alius quisquam peregrinus. Et ecce rursus in somnis video quemdam dantem mihi chartam remissionis et absolutionis decem librarum debiti mei. Evigilans ergo intellexi visionem, et dixi : Adhuc nuncusque decem, et quando complebo solutionem debiti tanti ? Tunc dixi ad me : O humilis Antioche, superabundantiori labore et ignominia indiges. Ex tunc ergo cepi simulare amentiam atque stultitiam, non tamen negligere aliquid otiosum in ministrætionis officio. Unde immisericordes Patres videntes me in tali ordine et promptitudine, injunxerunt mihi universa opera gravia mansionis. Perseverans ergo per tredecim annos in tali conversatione, rursus vidi in somno venire ad me eos qui primo apparuerunt mihi, et scribere mihi perfectam libertatem a debito. Itaque quando degentes in cœnobio me tribulabant in aliquo, recordabar debiti mei pro quo tunc nondum satisfeci, et patiebar omnia viriliter atque nobiliter.

Ita narravit mihi sapientissimus ille Joannes quasi ex persona alterius : propter quod et se ipsum nominavit Antiochum, mutato vocabulo. Sed ipsemet erat qui ut verax per obedientiam et patientiam dirupit chirographum generose.

Audiannus quomodo sanctus iste Joannes factus fuit discretor et discretus ex summa obedientia sua. Sedente etenim eo in mansione S. Sabbæ, accesserunt ad eum tres juvenes monachi volentes informari ac regulari ab eo. Quos protinus amorose suscepit, et libenter ac benigne post fatigationem itineris recreavit. Dixitque eis post tertium diem : Parcite mihi, Fratres, quoniam homo fornicator sum, et non possum tecum tenere aliquem vestrum. Illi autem non fuerunt ex verbis illis scandalizati : cognoscebant enim senis conversationem. Quum ergo rogassent eum permaxime, nequaquam potuerunt ei persuadere ut permitteret eos secum manere. Tunc projecerunt se ad pedes ipsius, rogantes ut saltem instrueret eos ubi deberent sedere, et qualiter vivere. Exaudiens itaque hanc precem eorum, et sciens quod cum obedientia et humilitate acciperent, dixit uni : Fili, Dominus vult te sedere in obedientia cum Patre spirituali in tranquillo solitudinis loco. Dixit quoque ad alterum : Vade, et vende voluntates tuas et da Deo, et sustine patienter in collegio et cœnobio Fratrum ; et habebis penitus thesaurum in caelis. Deinde dixit et tertio : Recole indesinenter ex corde eloquium Christi dicentis, Qui perseveraverit usque in finem, salvabitur ; et vadens ne cesses querere, et si possibile est in hominum natura invenire, duriorem et magis redarguentem exercitorem tibi in Domino, et perseverans cum eo, bibe quotidie subsannationem et derisum quasi mel et lac. At Frater ille dixit huic magno Joanni : Pater, si talis vivit in negligentia, quid jubes ? Qui ait : Etiam si eum videris fornicantem, ne discedas ab eo, sed dic tibi metipsi : Amice, ad quid venisti ? Tunc adspicies tumefactionem exterminatam in te, et calefactionem putrefactam.

Universi Denique timere volentes, ex omni virtute agonizemus, ne adipiscamur nobis ipsis in gymnasio virtutum malignitatem et malitiam, crudelitatem, astutiam et

AMBROSII, V.
L. XXXI.

versutiam, magis quam virtutes. Fit enim : et non est mirum. Nam quamdiu quis est idiota aut nauta aut agricola, hostes regis sui non tantum armantur contra ipsum. Porro quum viderint eum indutum signis militiæ, et assumentem scutum, gladium, arcum ac militaria indumenta ; tunc frendunt dentibus contra eum, et festinant omnino interimere eum. Propter quod non dormitemus. — Vidi pueros simplices et pulcherrimos parvulos venientes ad scholas doctrinæ propter sapientiam et disciplinam et utilitatem discendas et acquirendas, et non didicisse ibi aliquid disciplinæ, sed solum ferocitatis duritiam atque malitiam ex consortio et commorantia aliorum. Qui habet intellectum, intelliget.

Impossibile est addiscentes artem quamcumque ex tota anima, non proficere quotidie in eadem. Quidam profectum suum cognoscunt ; alii vero dispensative ignorant. — Perfectus trapezita computat penitus singulis vesperis lucrum vel damnum diei. Non potest autem ista prudenter cognoscere, nisi omnibus horis notentur in rationis scriptura : etenim singulis horis ponere rationem, declarat et demonstrat quod quotidianum est.

Dum insipiens mordetur, improprium passus et concitatus ad iram, probat contradicere voce. Si tunc confestim dedit poenitentiam arguenti, non fecit hæc causa humilitatis, sed volens cessare impropria. Quum fueris exprobratus et impropria sustines, tace, et suscipe cauteria animæ, magis autem luminaria castitatis. Medico cessante, tunc facies ei metaniam : nempe poenitentiam tuam forte non suscipiet in furore. — Nos qui sumus in congregationibus, pugnemus singulis horis contra omnia vitia, sed æqualiter contra duo vitia ista, videlicet contra insaniam ventris ac gulæ, et contra celerem atque acutam turbationem iræ ac furoris. Vitia enim ista possunt faciliter invenire in turba domesticas propriasque materias.

Diabolus immittit viventibus sub obedientia desiderium impossibilium virtutum. Similiter his qui sunt in vita solitaria et quieta suggerit et supponit inconvenientia atque incongrua vocationi eorum. Revolve deliberationem et mentem improbi obedientis, et invenies ibi cogitationem erroneam et intentionem seductam, videlicet concupiscentiam solitariæ quietis, extremi arctissimique jejunii, orationis incurvabilis, carentiæ vanæ gloriæ ad summum, inobliviscibilis memoriæ mortis, indesinentis compunctionis, omnimodæ privationis iræ, profundi silentii, superexcedentisque castitatis. Quorum carentiam habentes in proœmiis secundum dispensationem, frustra et vane transierunt ad ea seducti. Nam adversarius iste fecit eos quærere ista ante tempus, ne sustinentes sortiantur hæc in tempore. — Seductor et illusor diabolus beatificat in mente solitariorum, amorem obedientium, erga hospites et peregrinos obsequium et ministrationem, fraternitatis amorem, conversationem et caritatem ad invicem, curam et servitium eorum circa infirmos, ut et illos efficiat impatientes et insufferentes, secundum quod et priores. Vere namque rarissimorum est solitariam vitam et quietam exsequi cum ratione, et solummodo est illorum qui divinam consolationem possident ad solationem laborum et dolorum suorum, atque ad cooperationem et opem impugnantium et pugnarum.

Contra qualitates et efficientias vitiorum in nobis existentium, et subjectiones convenientius discernimus et observantias prompte eligimus. Circa gulosum et luxuriosum ex vitio labenti et repenti, sit tibi exercitator vir solitariæ quietis amator, absque consolatione carnali, austerus, durus, et irremissibilis ad cibum; et non magis miraculorum patrator, et qui paratus sit universis in susceptionem ad mensam. Tibi existenti cervicoso, arroganti, elato, sit pastor celer, acutus, irremissibilis, et non mitis et benignus. Non quæramus Patres qui præcognoscant futura et prophetice ea prævideant, sed qui sint præ omnibus humiles et sapere mite habentes, convenientes et aptos vitiis et infirmitatibus quæ sunt in nobis.

Sit tibi secundum præmemoratum fratrem Abbacyrum, iste pulcher et bonus ^{p. 79 in me-} modus ad obedientiam, semper existimare quod probat et tentat te is qui præest; ^{dio.} et nunquam decides nec errabis. — Quando redargutus et correptus incessanter a Patre, assumis et concipis ampliorem fidem et caritatem ad ipsum, Spiritus Sanctus ^{Luc. 1, 45.} visibiliter habitat in anima tua, et virtus Altissimi obumbravit tibi. Veruntamen ne glorieris nec gaudeas sufferens generose contumelias et ignominias; sed magis plora et luge, quia egisti aliquid contumeliis dignum, et conturbasti animam contra te. — Noli admirari et stupere super id quod dicturus sum: habeo enim Moysen hoc mecum pariter prædicantem. Expedit in Deum et non in Patrem peccare. Deo enim ad iracundiam concitato, dux noster potest eum nobis reconciliare; isto autem conturbato a nobis, ulterius non habemus aliquem exorantem pro nobis Deum, qui faciat eum nobis propitium. Ambo autem ista videntur mihi recurrere in unam opinionem.

Intendamus et discernamus et vigilanter pensemus quando a pastore increpati, debemus sustinere increpationem ipsius tranquille et cum gratiarum actione, vel quando debemus pastorem certificare et satisfactionem facere. Mihi videtur tacendum esse super omnibus conciliantibus ignominiam nobis (lucis * enim hora est); ^{• Iucri} super his autem quæ recurrunt in persona alterius, satisfaciendum et excusandum esse, propter vinculum et conjunctionem caritatis et inshlubilis pacis.

Quicumque ex obedientia resilierunt, annuntiabunt tibi utilitatem ejusdem: tunc enim cognoverunt in quali cælo erant. — Qui currit ad impassibilitatem et Deum, arbitratur se multum damnum sustinere omni die in qua non maledicitur. Quemadmodum arbores a ventis mote mittunt radices subtus profundas, ita degentes in obedientia possident animas fortes et inconcussas. — Quienique sedens in solitaria quiete, cognovit suam infirmitatem, et transiens ad cenobium, vendidit se obedientie, iste quum esset cæcus, respexit ad Christum desum sine labore.

State, state, et iterum dico, state, o fratres, currentes pugiles, certatores, audientes sapientem illum clamantem de vobis: Tanquam aurum in fornace, magis vero in ^{Sap. 10, 19} cenobio, probavit eos Dominus; et quasi holocausti victimam accepit eos in suis.

ARTICULUS VII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS QUARTI.

CUR auctor hoc quarto capitulo tractet A de obedientia, et cur post capitulum de peregrinatione loquatur de ea ponatque eam quartum gradum in scala virtuosæ ascensionis, ipsemet tangit dicendo :

Sermo procedens, id est statim hic subsequens atque progrediens, *occurrit nobis bene formate*, hoc est convenienter ac ordinate, *ad pugiles et certatores Jesu Christi*, puta ad religiosos et monachos, quibus specialissime incumbit assidue dimicare contra invisibiles hostes, imo et contra propriam voluntatem, contra carnem et sensualitatem, et contra omnem aciem viti-
 B *orum. Etenim omnem fructum præcedit flos*, hoc est, in fructibus arborum communiter ita est; *et omnem obedientiam præcedit peregrinatio corporis et voluntatis*, id est, derelictio et abnegatio proprii velle, mortificatio quoque propriæ carnis, sine quibus nemo potest perfecte ac sinceriter obedire. Unde quod ait, « omnem obedientiam », intelligi potest, perfectam obedientiam. *Per duas enim virtutes istas*, videlicet peregrinationem et obedientiam, *revertitur anima in cælum sine negligentia*, saltem mortalis culpæ, *quasi per duas aureas alas. Et quasi de ipsis melodizant quidam Spiritus susceptor*, id est, anima sancti Psalmistæ, qui accepit has
 C *virtutes ac alas*, canit in Psalmo : *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo per actionem seu vitam activam, et requiescam per contemplationem et humilitatem*, quæ est contemplationis tutissimum fundamentum ?

Neque despiciamus, si videtur, manifestare per verba habitum, id est dispositionem seu spiritualem armaturam atque vestitionem, *horum virorum pugnatorum*, utpote peregrinorum ac obedientium victoriose certantium : *qualiter scilicet teneant fidei scutum ad Deum*, credendo in eum firmissime in omni eventu tanquam in regem fidelem, præsentem, omnipotentem, ac omnia intuentem, *et etiam ad fidei exercitatore*, puta prælatum, qui per increpationes et jussiones et varias exercitationes probat fidem subditorum suorum, an legitime certent, an vincant cuncta adversa per fidem. Potest quoque per « exercitorem fidei » intelligi Deus, qui
 B tanquam anrum in fornace probat electos, et quasi holocausti hostiam accipit eos. Unde et Jacobus ait apostolus : Probatio fidei vestræ patientiam operatur. *Repellentes (ut sic loquar) per ipsum fidei scutum omnem infidelitatis et pravariationis cogitationem*. Ideo dicit Joannes : Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. *Et indesinenter extendunt gladium spiritus*, quod est verbum Dei, *occidentes omnem suam voluntatem ipsis appropinquantem*, id est omnem inordinatam inclinationem ac motionem propriæ voluntatis eos accendentem et impugnantem. *Induti ferream lorica* patientiæ ac mititatis, *repellent per illam a se ipsis omnem injuriam et punctionem jaculumque sermonum injuriosorum*. Quemadmodum autem scutum fidei est ipsamet fides seu efficax actio ejus, ita lorica ferrea « patientiæ ac mititatis » est ipsamet virtus patientiæ et mansuetudinis, seu actualis et inconcussa perpressio cujuslibet adversitatis. Per quam lorica repellimus « omnem injuriam », non eam abjiciendo, retrudendo aut fugiendo, sed æquanimiter tolerando : per quod repellimus nocumentum seu læsionem quam animabus impatientium infert.

Ephes. vi, 16.

Sap. iii, 6.

Jacob. i, 3.

I Joann. v, 4.

Ephes. vi, 17.

Ibid. 14.

Ps. luv, 7.

Ephes. vi. *Habent vero galeam salutis, videlicet protectionem præsidentis, qui per orationem suam protegit eos.*

Etenim stant in via virtutum, et fixi sunt in Dei obsequio; tamen non stant cum pedibus simul in eodem loco, sed alium pedem extendunt in ministratiōe obsequii fratrum, alterum vero pedem habent immobilem in oratione. Per duos hos pedes intelliguntur duo affectus, videlicet: affectus caritatis fraternæ, per quem viri religiosi festinant tempore opportuno fratribus suis consilium auxiliumque impendere ac servire, juxta illud Apostoli: *Per caritatem spiritus servite invicem.* Alter est affectus divini amoris, per quem Deo intendunt potissime in orando: nam et exterius proximis serviendo, ab oratione non cessant; et si oratio vicissim interrumpitur, mox tamen resumitur.

Consequenter ponuntur variæ descriptiōnes obedientiæ.

Obedientia est consummata abnegatio propriæ animæ monstrata manifeste per corpus. Per obedientiam quippe, propriam voluntatem abjicimus, nec proprio judicio pertinaciter inhaeremus; imo utrumque Deo et ejus vicario prælato nostro prompte subjecimus, ceterarumque virium animæ actiones, quantum fieri potest, exercemus sive dimittimus juxta superioris præceptum. Et quia non sufficit se interioribus abnegare, sed oportet abnegationem illam operibus exsequi atque forinsecus exhibere, causa, loco et tempore exigente; ideo additum est, « monstrata manifeste per corpus ». Deinde descriptionem istam obedientiæ quasi convertit, dicendo; *Obedientia est perfecta abnegatio corporis ostensa ferventer ex voluntate per animam.* Certum est quod ad perfectionem obedientiæ non sufficit corpus proprium abnegare, refrenare, movere, agere ac regere secundum præsidentis præceptum; verumtamen corpus sic abnegare ex voluntate fervente, includit abnegationem interiorem et obediētiōnem completam. Istud tamen est potius notificatio quadam

quam definitio obedientiæ. Non enim in omni actu obedientiæ videtur esse abnegatio corporis: sicut dum quis per obediētiā acquiescit potius superioris judicio quam suo.

Obedientia est mortificatio membrorum in viva mente ex deliberatione. Membra namque mortificari dicuntur, quando refrenantur ab actibus ad quos homo ex sensuali, corrupta ac propria inclinatione magis afficitur, et ad ea agenda ac patientia moventur quæ Deo sunt placita ac salutari convenientia, ita ut impleatur illud Apostoli: Non exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed arma justitiæ Deo. Hoc autem potissime adimpletur, dum homo in cunctis obedit Deo ac ejus vicariis, ita ut « ex deliberatione » obediat, mente sua per caritatem vivente: imo quo membra hoc modo magis mortificantur, eo plus mens spiritualiter vivificatur, quia quæ fovēt et oblectant carnem, perimunt spiritum.

Obedientia est imperscrutatus motus, id est exsecutio jussionis absque perscrutatione et dijudicatione; spontanea mors, id est voluntaria mortificatio sui ipsius, juxta sensum deo tactum; nam et religionis ingressus dicitur mors civilis, quia per eum moritur homo actibus et conversationibus hujus mundi; vita sine curiositate, id est conversatio simplex ac humilis juxta superioris directionem, absque adinventionibus propriis; periculum absque cunctatione et sollicitudine: quia per obedientiam indiscretam, de qua ista dicuntur, homo sine mora et cura exsequitur ea quæ interdum possunt esse vitæ lesiva, et aliis periculosa videntur. Non præcogitata Dei excusatio. Hoc ideo dicitur, quia per promptam ac indiscretam obedientiam meretur homo excusari a Deo magis quam astinuit; vel ideo, quoniam ita obediens non præcogitat se excusare de executione cujuseunque mandati, per hoc quod Deus aliter jussisse videtur. *Carentia timoris mortis.* Qui enim tam plene obedit, mortem non habet vereri, sed dissolutionem

Galat. v.
13.

Rom. vi, 13.

a corpore affectare; et non indiget formidare rigorem divini iudicii, imo secundum Hieronymum, excusatur a ratione de se ipso reddenda. *Absque detrimento navigium*: quia perneit hominem per hoc sæculum nequam, tanquam per inquietissimum pelagus, deductione tutissima, « absque detrimento » peccati, imo cum maximo emolumento salutis: *dormiens peragratio via*, id est perambulatio præsens exsilii cum quiete, et sub cura et labore alterius, quemadmodum quis in curru aut navi dormiendo procedit sub sollicitudine et conatu aurigæ aut nautæ: obediens quippe non sollicitur quid agere debeat, sed quod sibi injungitur conscientia jucundante adimplet.

Obedientia est sepulcrum, id est absecessio et mortificatio, *proprie voluntatis*: quæ sic dicitur propria, quod non est communis, aut consona voluntati Creatoris aut ejus vicarii, seu religioni assumptæ; et *resurrectio humilitatis*, quia per obedientiam humilitas reparatur, fovetur et invalescit. *Non discernit aut contradicit mortuus in bonis aut apparentibus malis*, hoc est, non dijudicat imperium præsentis, nec discutit an bona an illicita sint quæ injungit, utpote « mortuus » sibi ipsi et totus pendens in superioris arbitrio. Verumtamen quomodo intelligenda sint ista, et de obedientia indiscreta, in fine capituli hujus tractabitur. *Qui preest, pie mortificat animam ejus*, id est, prælatus caritative frangit, exereet, refrenat et disciplinat animam subditi sibi obedientis, et reddet rationem Christo pro subditis, *super omnibus satisfaciens*, id est, de omnibus actibus subditi respondens ac « satisfaciens » Judici. *Obedientia est depositio hesitationis et discretionis*: quia ex magnitudine fidei et devotionis ac humilitatis, sine dubitationis anxietate et absque proprii iudicii immansione verus obediens amplectitur quæ jubentur.

Initium mortificationis membrorum corporis et voluntatis animæ, est labor et dolor, id est laboriosum atque pœnale: quia

A in exordio satis difficile est ita mortificare se ipsum in corpore et in anima, nisi quis desuper præveniat ac impleatur specialissima gratia. *Medium vero mortificationis istius quandoque est cum dolore, quandoque sine dolore*: hoc est, in proficientibus difficultas et renitentia ad bene agendum diminuuntur, et consolationes divinæ eis interdum miscentur, ita quod nunc delectabilius, nunc difficilius exsequuntur ea quæ ad mortificationem hanc pertinent, secundum quod magis aut minus proficiunt aut visitantur. *Finis autem est in omni immobilitate de cetero et in insensibilitate doloris*, id est, perfectio mortificationis istius consistit in grandi stabilitate ac quietatione mentis in Deo deinceps, absque perceptione renisionis: sique mortificatio et obeditio eam sequens sunt in viris perfectis.

Tunc inspicitur dolens et contristatus, vivens et mortuus iste beatus, id est, obediens iste « mortuus » sibi et « vivens » Deo tunc invenitur et est tristis atque afflictus, *quando se ipsum viderit facientem propriam voluntatem, timens pondus proprii iudicii*, id est divini iudicii rigorem, quod sibi imminere veretur in his et pro his quæ juxta propriam efficit voluntatem. Quemadmodum enim rebellis et durus dolet et contristatur, quando propriam voluntatem facere prohibetur ac impeditur; sic perfectus, pius, obediens mœret, quando quod ipse vult agit.

Ex præinductis ergo pensemus an vere et perfecte simus obediens, et quantum D a plena distemus obedientia, et defleamus ac emendemus nos ipsos.

Quicumque conamini expoliari ad currendum stadium intellectualis confessionis, hoc est, omnes qui laboratis expoliare vos ipsos ab impedimentis spiritualis profectus, et cupitis fieri expediti ad percurrendum iter seu observantiam monasticæ conversationis, in qua est continua confessio laudis divinæ et propriæ culpæ; *quicumque accingimini ad pugnam spiritualis martyrii*: id est, qui accingitis et

paratis vos ad superandum et mortificandum propria desideria vestrae naturae, atque ad observandam patientiam plenam in omni adversitate et tribulatione, quod est spirituale martyrium; vel qui a superiore vestro « accingimini » seu disponimini ad hoc; *quicumque vultis tollere super propriam cervicem et collum jugum Jesu Christi*, id est, obedientiam Christi usque ad mortem corde ac corpore sequi; *quicumque festinatis onus vestrum imponere super collum alterius*, id est, committere alteri gubernationem vestrae conversationis, ut ipse rationem reddat pro vobis; *quicumque acceleratis spontaneae vestras scribere emptiones*, id est, in servos exhibere vos aliis, et per professionis conscriptionem seu expressionem hoc ratificare, *et vultis vobis rescribi libertatem pro illis*, id est, liberi fieri affectatis pro illis resignationibus vestris: liberi, inquam, a servitute peccati, a relictis, euriis atque periculis quae incumbunt praetatis, imo et ab obligatione reddendi rationem pro vobismetipsis (unde secundum Hieronymum in Regula sua, summa libertas consistit in obedientia: nam et praetati sunt subditorum suorum servi, et Deus ipse omnipotens perfecte obedientibus obedire videtur); *quicumque tenemini exallati, et natantes super manus aliorum*, videlicet superiorum vestrorum, *transfretatis hoc pelagus magnum: cognoscite quia nitimini pertransire quamdam brevem et asperam viam*, quae est conversatio regularis, et vita obediuntialis in omnibus. Quae via est brevis, quia compendiosa et modicum durans, juxta quod Jacobus ait: Quae est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens. Est etiam aspera, praesertim in conversationis exordio, sicut jam explanatum est: nam et arcta est via salutis. « Viam », inquam, *continentem in se seductionem unam et singularem*, id est praecipuam deceptionem, nomine idiorhythmiam*, quae est propriae voluntatis motus, ordo, forma, regula, amor et complacentia: quae seductio uno nomine dici

A potest improbus amor sui, ex quo oriuntur haec mala, ita ut homo velit sibi ipsi esse « ordo, forma » et « regula », amans se in se, et complacens sibi inordinate. *Qui enim ex toto abnegat istam seductionem, pervenit antevadere*, id est, devenit ad hoc ut ceteros praestet, et proficiendo praecedat, in his quae arbitrantur bona et spiritualia ac Deo placentia. Obedientia enim est, sibi ipsi non credere in universis bonis usque in finem, hoc est magis stare et acquiescere iudicio spiritualis Patris quam sui ipsius.

Jam dicta sunt multa de obedientia, non quod omnia illa sint essentialiter virtutes quae obedientia nuncupatur, sed quia ad eam aliquo modo requiruntur, concurrunt seu pertinent, vel quia sunt causa ipsius aut ejus effectus: et quaedam illorum sunt proprie et realiter ipsa obedientia.

Futuri in Domino nostram cervicem inclinare, id est, quando volumus religionem intrare, et sub obedientia vivere, et caput « inclinare » praesidenti, et alteri credere intentione propriae salutis et humilitatis, diligenter inquiramus et discernamus, atque (ut sic dicam) examinemus et tentemus gubernatorem, videlicet spirituales Patrem cui nos committamus, an sit vere idoneus, ante introitum ordinis: si tamen est in nobis aliqua malignitas et prudentia. Per malignitatem designatur versutia, quae potest homini esse occasio boni, dum astute considerat mores et vitam, famam sapientiamque alterius, antequam subdat se ei: quod tamen per veram prudentiam efficacius fieri potest. *Et non credamus nos ipsos naturae indocto tanquam gubernatori*, id est sapienti rectori, *et infirmanti sicut medico*, id est homini ad vitia prono ac imperfecto, tanquam valenti curare animas aliorum, *et vitioso tanquam impassibili*, id est tanquam a passionibus reformato; *et circumventi incidentes in pelagus velut in portum*, id est, decepti corruentes in regimen imperiti ac vitiosi praetati (quod est plenum periculis), quasi in gubernationem secu-

Jacob. iv,

13.

Matth. vii,

11.

* ἰδιορhythμία,

ἰδιορhythμία,

ἰδιορhythμία

ram idonei præsidentis, *naufragium ag-*
gregemus nobis ipsis in portum, id est,
 pro portu salutis amplectamur et colliga-
 mus nobis viam damnationis, quum scri-
 ptum sit : Secundum iudicem populi, sic
 et ministri ejus; et qualis est rector civi-
 tatis, tales et habitantes in ea. Jeremias
 quoque testatur : Quia stulte egerunt pa-
 stores, ideo omnis grex eorum dissipatus
 est. Ex quibus ostenditur, quam periculo-
 sum atque damnosum sit, pravum et in-
 sufficientem habere rectorem.

Sed post eum ingressum qui fit in stadio
pietatis et subjectionis, id est post intro-
 itum religionis : quæ est stadium « pietatis
 et subjectionis », quia in ea curritur ad
 bravium supernæ vocationis per actus la-
 triæ, quæ est virtus Deo cultum carimo-
 niamque impendens, et per opera obedien-
 tiæ et humilitatis; *non amplius judicemus*
aut discernamus totaliter, id est in aliqua
 parte, *bonum nostrum ductorem et posi-*
torem agonis, id est nostrum prælatum,
 qui est ductor noster in via virtutum, et
 institutor nostræ spiritualis militiæ, *etiam*
si videamus in eo quasi in homine adhuc
aliqua breviter delicta. Talia namque tan-
 quam parva et transitoria debemus pie
 dissimulare et excusare propter commu-
 nem humanæ conditionis fragilitatem; et
 quia qui præest, pluribus habet intendere,
 ideo non potest singula tam perfecte
 implere. Alioqui judicantes temere eos
 qui præsumunt, nihil utilitatis consequuntur
 ex subjectione.

Volentes semper habere fidem, id est fi-
 delitatem, *inconcussam ad præsidentes*,
necessarie semper oportet servare in cor-
dibus suis indelebiles memorandas horum
directiones, id est considerationes direc-
 tivas omnium « horum » nunc de hoc di-
 cendorum et jam partim dictorum, *ut*
quando demones moliantur supersemi-
nare in cordibus nostris infidelitatem con-
tra ipsos præsidentes, ut scilicet male
 sentiamus de eis, et ingrati simus eis-
 dem, *faciamus ipsos demones obmutescere*,
 reprimendo suggestiones eorum, ex

rememorationibus directionum existen-
tibus in nobis, id est ex actualibus recor-
 dationibus salubrium doctrinarum quas
 habemus in corde, per quas scimus quid
 eligere, quid repudiare debeamus.

In quantum enim pullulat, id est cre-
 scit, *fides in corde*, *in tantum accelerat*
corpus in ministracione, id est, tanto pro-
 ptius agit aliisque ministrat. *Quando vero*
offendit, id est, quando is qui fidem ha-
 bet prævaricatur, *cadit in infidelitatem*
quandam, id est, ab eo quod fidei est,

Baliquo modo recedit, et infideliter agit et
 ruit « in infidelitatem », quæ contrariatur
 justitiæ. *Quod enim non ex fide, penitus*
est peccatum. Hoc est verbum Apostoli ad
 Romanos, et ibidem expositum est. Non
 enim est ita accipiendum, quod omnis
 actio infidelium sit peccatum : ut si pa-
 ganus honoret parentes quia ratio natura-
 lis hoc dicat, aut pauperibus elemosynam
 largiatur quia pauperes sunt et sibi in na-
 tura conformes. Sed « quod non » est « ex
 fide », id est, quod fit intentione aut fine
 contrariante fidei christianæ, « peccatum
 est » : ut si paganus faciat actus præfatos
 propter beatitudinem quam in sua perfidia
 præstolatur.

Quum cogitatio tua suggerit tibi discer-
nere ducem, id est judicare aut discutere
 vitam prælati tui, *aut dijudicare præpo-*
situm; resili a tali suggestionem quasi a
fornicatione, et penitus locum non præ-
beas, non introitum, non quietem, non
initium huic serpenti, id est venenatæ
 dijudicationi. *Dic enim ad draconem prin-*
cipantem cogitationi, videlicet ad sug-
 gestorem pestiferum talium iudiciorum :
O seductor, ego non suscepi iudicium mei
Prioris, sed ipse meum; non ego illius,
sed ipse meus constitutus est iudex. Hæc
 est salubris directio, hoc salubre docu-
 mentum, ista medicina viva et effeac
 contra periculosa et fatua multorum ju-
 dicia, qui superiores suos tam faciliter
 quam insipienter judicare et aspernari præ-
 sumunt. Si enim illicitum est judicare pro-
 ximos pares, quanto magis superiores ?

Ecclesi. x, 2.

Jer. x, 21.

Philipp. iii, 14.

Rom. xiv, 23.

Faciamus igitur secundum doctrinam hanc A
sanctam: et si vicissim jubemur aliquid
loqui de his in quibus superiores nostri
delinquent, cum timore et reverentia id
agamus, sine temeraria dijudicatione, ni-
si forte criminale aliquid evidenter esset
in eis.

*Patres determinant psalmodiam esse
armaturam spiritualem: quia psalmodia
specialiter valet contra inordinatam tristi-*

Jacob, v, 13.

*tiam, juxta illud apostoli Jacobi: Tristatur
omnes tentationes, secundum illud in Psal-*

*mo. Orationem vero dicunt murum contra B
inimicos meos salvus ero. Donum vero la-*

Ps. xvii, 1.

crimarum dicunt esse lavacrum immacu-
latum: sunt enim lacrimae quidam bapti-
smus, et valde purificant mentem. Beatam
vero obedientiam decreverunt esse confes-
sionem martyrii, id est actum consimilem
felici martyrio, seu confessioni fidei pro
qua quis martyrium sustinet. Obedientes
namque assidue vincunt et frangunt se
ipsos, mactantes et offerentes Domino pro C
ipsam voluntatem, ita quod dicere pos-
sunt: Quoniam propter te mortificamur
tota die. Sine qua obedientia nullus vitio-
sus videbit Dominum nostrum Jesum Chri-
stum. Vitosus namque non potest purgari
virtuosusque fieri, nisi obediat Deo pro-
prioque praelato ac recte rationis judicio.
benique qui in solitudine placuerunt Deo
sine obedientia homini facta, obedierunt
Deo et conscientiae suae.

Ps. xliii, 22.

*Qui subditus est, ipse contra se ipsum
sententiam profert. Si enim veraciter sub-*

ditus est, accusat semper se ipsum, et jux-
ta dictamen sui abbatis proclamat se re-
um, et fatetur se non satisfacere plene
voto obedientiae suae. Nempe si propter
Deum perfecte obedit, quantum fragilitati
humanae possibile est, quamvis non vi-
dentur, id est, quamvis appareat sibi quod
non sit perfecte obediens, praesertim se-
cundum quod decet respectu majestatis
divinae, cui nullus potest se satis reveren-
ter subijcere, si infinita ejus dignitas pen-

setur, perfecte se eruit suo delicto et ju-
dicio, id est, a culpis suis quotidianis
omnino purgatur, et divini judicii rigo-
rem evadit. Si vero in quibusdam suam
perficit voluntatem, quamvis obedire ap-
pareat, ipse pondus suum portabit. Si
monacho aliquid injungatur, et faciat il-
lud non quia sibi injunctum est a super-
iore, sed quia ex se ipso inclinatur ad
hoc: quamvis videatur obedire illud agen-
do, non tamen in hoc vere obedit, et pri-
vatur obedientiae merito, secundum doctri-
nam Basilii in Regula sua. Porro si faciat
aliqua bona et supererogationis opera spon-
te et ex caritate: meritorium quidem est,
dummodo non contra obedientiam fiat,
quia nec tunc fieret vere ex caritate: in
talibus tamen habet timere divinum judi-
cium propter mala annexa. « Si vero in
quibusdam » faciat « voluntatem suam »,
quae sic sua est ut non sit conformis vo-
luntati Dei et recte rationi ac caritati:
peccat, et « pondus » ac tormentum « su-
um portabit », nisi emendet et eastiget se
C ipsum.

At vero si praesidens non cessavit ipsum
arguere, utique bene habebit: quia tum
praesidens hoc caritative et discrete effi-
ciens, multum meretur: similiter subdi-
tus, si patienter et grater sustineat. Si
vero tacuit praesidens, a correptione sub-
dicti sui inerte cessando, non habeo super
hoc dicere quidquam, id est, non est opus
ut aliquid scribam de hoc, quum certum
sit quod noceat sibi ipsi ac subdito, sicut
de hoc infra plura dicentur. Vel ex humi-
litate ait, « non habeo super hoc dicere
quidquam », ne videatur praesidentes au-
dentius judicare.

Qui in simplicitate subditi sunt in Do-
mino, ambulant cursum bonum, et perfici-
ent eum, si perseverent: multum enim
proficiunt, Ideo Salomon dixit: Qui ambu-
lat simpliciter, ambulat confidenter. Quod
intelligendum est de simplicitate colum-
bina, non asinina. Hi non morcantur a se
ipsis per lusionationes, discretionis, et oc-
cultationes cogitationum, secundum as-

Prov. x, 9.

tutiam dæmonum : id est, se ipsos non moveant nec perturbent per anxietates et perplexitates seu ambiguitates, involvendo se talibus imprudenter, sed contenti sint doctrinis et informationibus superiorum suorum; nec discernant ac judicent ea quæ ipsis jubentur, discutendo an licita sint, nec cogitationes suas occultent Patribus suis, secundum quod dæmones solent astute suggerere.

Sed ante omnia confiteamur eas bono et soli iudici nostro, puta prælato, tam confessione sacramentali si sacerdos est, quam confessione communiter sumpta, insinuando eas præsidenti ut « iudici » aut instructori ac medico, ut ipse decernat quales existant, et doceat qualiter sint tractandæ, curetque eas si pravi existerint. *Si vero jubet, et universis*, id est, si præsidens præcipit nobis ut cogitationes et culpas nostras coram tota congregatione aperiamus, debemus hoc facere. *Cicatrices enim propalatae non proficiunt in pejus*, id est, culpæ per talem accusationem sui ipsius aliis manifestatæ non augebuntur, nec gravius putrescent ac inveterascent, *sed sanabuntur*, quemadmodum Salomon testatur: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur*; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur. Nam et ipsa sui ipsius accusatio tam verecunda et humilis, præsertim quando ex obedientia procedit, est maxime curativa peccati, et meritoria gratiæ Dei.

Insuper hoc auctor probat exemplō. *Nam aliquando existens in quodam cœnobio, vidi pavendam sententiam judicariam boni iudicis ac pastoris*, puta abbatis illius cœnobii : de ejus cœnobii solennitate et sanctitate multa scribuntur in isto capitulo. *Quum enim essem ibidem, contigit quendam ex prædali ordine*, id est de societate ac numero prædonum, *accelere ad conversationem monasticam* : quem perfectus ille pastor et medicus, scilicet abbas, *jussit per septem dies frui omni quiete ac contemplationem institutionis ejus quæ erat in loco*, id est ad videndum

A conversationem et observantiam claustrii illius. *Pastor vero post septimam diem vocans prædonem illum seorsum ad se, interrogavit et exploravit an placeret sibi habitare cum ipsis qui in cœnobio erant. Quum vero abbas manifeste conspexisset ipsum cetero cum omni integritate propositi morari ibidem, rursus interrogavit quid incongruum aut inhonestum factum fuisset ab eo in mundo. Igitur, ut abbas vidit ipsum prompte confitentem universa peccata sua simul ad verbum, id est B celeriter, quum abbas id exegisset, iterum tentans, dixit prædoni : Volo te hæc propalare coram universa fraternitate. Ille autem vere odians sua peccata et omnem confusionem contemnens, id est parvi pendens, indubitanter respondit se ita acturum, dicens : Etiam, si vis, propalabo ea in medio civitatis Alexandriæ, quæ metropolis erat Ægypti.*

Deinde pastor congregavit in ecclesia universas oves sui cœnobii, numero ducentas triginta, et fecit illum obnoxiū* * trecentas C *sine querela*, id est pœnitentia jam purgatum, *induci coram omnibus post evangelii complementum, in die dominica, divina synaxis perfecta*, id est post sacram communionem, seu divini Officii persolutionem, *tractum et temperate percussum ab aliquibus Fratrum, manusque retro victum, et cilicino sacco vestitum, habentemque caput pulvere adpersum, ita quod ex solo visu mutavit confestim in planctum et ejulatum universos Fratres stupore repletos* : non enim aliquis illorum noverat D *quod fiebat. Deinde quum prædo venisset prope ad portas ecclesiæ, sanctum illud caput benigni iudicis, utpote pius ille abbas, clamavit ad eum voce magna : Sta, quia indignus es ingressu in hæc sancta. Fuit enim indignus intrare ecclesiam et conventum per respectum ad sua peccata, et in quantum nondum perfecte purgatus erat ab eis et absolutus, nec reconciliatus Ecclesiæ. Stupefactus est ergo super voce pastoris ex sanctuario prolata ad ipsum : existimavit enim se audisse non hominis*

vocem, sed tonitruum, secundum quod A postea dixit et certificavit nos per sacramenta. Ideo præcidit statim in faciem tremefactus et lotus timore perterritus, atque in terram prostratus, irrigavit lacrimis pavimentum. Tunc mirabilis ille medicus negotians et procurans in omnibus his salutem prædonis, et exhibens formam salutis manifestæ quoque et efficacis humilitatis ceteris omnibus, fecit cum dicere coram cunctis omnia acta ab ipso, scilicet universa sua peccata, specificè et distincte. At ille confitebatur omnia cum pavore, per singula, omni auditui peregrina, id est audiri insolita et aliena, non solum corporalia vitia cum hominibus facta secundum naturam et præter naturam, et item cum brutis commissa, verum etiam usque ad veneficia ac homicidia, et alia quæ non est fas narrare, audire aut scribere. Quinque omnia fuisset confessus, iussit abbas illico eum tonderi et Fratribus annumerari.

Porro ego admirans sapientiam sancti abbatis, interrogari eum scorsum, cur exhibuisset illud spectaculum peregrinum. At ille, qui vere animarum medicus fuit, respondit: Horum duorum causa. Primo, ut illum confessum liberarem confusione præsentis ac futura: quod et factum est. Non enim surrexit a pavimento, o frater Joannes, quousque adeptus est indulgentiam omnium peccatorum. Nec credas hoc difficulter; nam unus Fratrum ibi præsentium, habens in me fiduciam, dixit: Vidi quemdam horribilem, tenentem scriptam chartam et culam, et calamo cancellabat peccata quæ ille in terram prostratus dicebat. Et congruenter, quum PL. XXXI, 3, dicat Propheta: Dixi, Confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei. Secunda causa est, quoniam habeo quosdam habentes peccata aliqua non confessi. Illos ergo exhortor ad confessionem eorum, pla istius: nam sine confessione nullus indulgentiam sortietur. Verumtamen, quam vis istud sit laudabiliter factum ex specia-

li instinctu Spiritus Sancti, dicunt tamen nonnulli doctores, quod non expediat passim sic fieri. Primo, ne simpliciores audiendo talia enormia scelera, de quibus antea nil cogitauerunt, incipiant de eisdem imaginari atque tentari. Secundo, ne proprias culpas parvi pendant respectu talium scelerum enormiorum quæ audiunt, audacioresque fiant ad peccata minora, et de dilatione divini iudicii atque de misericordia Dei nimis præsumant. Tertio, propter honestatem communem servandam, et B propter alias rationes.

Insuper vili et alia multa admiratione digna et merito recolenda, apud pastorem illum æternæ memoriæ et gregem ipsius: quorum plurima tentabo vobis manifestare. Mansi enim apud illos non modicum tempus, stupens magnifice super ea quæ vidi, qualiter illi terreni imitabantur celestes. Nam insolubile vinculum caritatis fuit inter ipsos conuerum: imo, quod mirabilius est, immunes erant ab omni verbositate et confidentia, id est presumptione. Ad hoc vero studebant præ omnibus, ut non ferirent in aliquo conscientiam Fratris. Quod si aliquis forte apparuisset in quacunque parte oditor Fratris, hunc dijudicatum abbas exsulabat in monasterio segregato, puta in carcere. Nam et quadam vice sanctissimus ille abbas præcepit expelli quemdam ex Fratribus in leduentem præconi coram eo, dicens non debere atque permitti in claustris visibilem et invisibilem demonem.

Vidi ego inter sanctos illos negotia vere D utilia clarificationeque digna. Vidi fraternitatem collectam, alligatam et colligatam, possidentem actionem mirandam et contemplationem præsertim, ita enim exercebantur et exercebant se ipsos divinis directionibus, id est saluberrimis exercitiis ac doctrinis, quod pene non intelligebant aduocantibus prævidentis, sed spontaneè credebant se in viam ad id non vagantem, id est ad diligentiam sacram. Et cum quodam sancto de agnitione in eis et ab eis tractata, et

dilatata et fixa, id est, inter se ordinaverunt quaedam salubria instituta, hortamenta et documenta, quæ diligenter servabant, et per quæ commonebant se mutuo. *Si namque aliquando contigisset aliquem eorum incipere maledictionem*, etc.¹.

p. 75 circa finem.

Vidi alios ex illis sanctis perpetue memorandis, post angelicam conversationem et venerandam canitiem perductos ad profundissimam sapientiam, simplicitatem et innocentiam, ad deliberationem quoque spontaneam, non fictam, directissimam Deo, hoc est ad resignationem plenissimam qua se ipsos propria libertate spoliaverunt sponte, non fiete, sed directissime coram Deo et ad ejus honorem; non secundum senescentes in hoc mundo, id est non ad instar eorum qui in hoc mundo ex senio puerilizant, quos delirantes vocare decernunt, id est, quos ipsi in mundo conversantes judicant esse amentes, et nominant delirantes, utpote habentes in se aliquid irrationabile aut impudicum, vel advenitium aut segnem sermonem et morem, id est verba non expedita et mores incultos; sed erat videre senes illos sanctos exterius totos lenes, mansuetos et hilares; quod non invenitur in multis faciliter. Intus autem in anima, ad Christum et ad presidentem erant simplices et innocentes, et quasi parvuli respirantes; possidebantque oculum mentis infusum, terribilem et robustum, id est mentem ordinatam, constantem, spiritualiterque armatam, contra demones et peccata. Hic etenim oculus mentis est intellectus, qui « contra demones et peccata » armatur, et illis terribilis fit, per fidem, prudentiam, sapientiam atque consilium, et per scientiam salutarem.

O sanctum caput, et congregatio Deo dilecta, quibus hæc scribo, tempus vite mee deficiet me narrantem virtutem et vitam beatorum illorum imitantium e caelo, id est conformem vitæ cœlestium, et

A assecutivam conversationis supernæ, ejus caritatem, pacem et sinceritatem illi sequebantur in terra. *Attamen utilius est ornare sermonem nostrum ex laboribus et sudoribus illorum salubriter dolentium*, etc.

p. 77.

B Vir quidam nomine Isidorus, ex principativa dignitate Alexandrinæ civitatis, abrenuntiavit sæculo ante hos annos in præfeto cœnobio: quem reperi ibi. Quem recipiens abbas ille sanctissimus, et videns eum esse omnino versutum, crudellem, durum ac arrogantem, syllogizavit et argumentabatur sapientissimus ipse per humanam inspectionem astutiam demonum; dixitque Isidoro: Si vere elegisti tollere jugum Christi, volo te ante omnia obedientiam exercere. Respondit Isidorus: Sicut ferrum traditur fabro, sic ego, o sanctissime, trado me ipsum esse subjectum in omnibus. Tunc magnus ille abbas curatus super tali ænigmate, confestim tradidit eum gymnasio, id est spirituali exercitio, et ait: O frater, volo te assistere et manere in porta cœnobii, et facere metaniam*, hoc est genuflexionem, omni homini ingredienti et egredienti, ac dicere ad unumquemque illorum: Ora pro me, Pater, quia peccavi. Obedivit autem Isidorus sicut obedit angelus Deo. Itaque Isidoro faciente ibi septem annos, et veniente in profundissimam humilitatem atque compunctionem, voluit abbas eum Fratribus annunciare ut superdignum, et ordinatione dignum efficere, post septimanam annorum legatem, et post incomparabilem patientiam, imo et obedientiam, ejus, puta ipsius Isidori. Ipse vero plurimas supplicationes fecit abbati, etc. Oculis autem depictis deorsum integre erorabam introeuntes et exeuntes pro oratione, inferiori prudentia, hoc est, imprudentiore me reputans quam antea reputavi. Præterea, recumbentibus nobis quodam die in mensa, magnus ille prælatus et do-

* *ustiz* *voizv*

p. 77 post medium.

¹ Brevitatis causa omittuntur, hic et inferius, plura quæ commentario non illustrantur, et in textu præcedenti reperiri possunt.

clor, videlicet abbas, inclinans sanctum A
os suum ad me, ait : Vis ut ostendam ti-
bi divinam prudentiam in profundissima
canitie, hoc est in antiquissimo sene ? Et
me supplicante ut faceret hoc, vocavit
quemdam de mensa secunda, Laurentium
nomine, habentem in cenobio annos cir-
citer quadraginta octo, qui fuit secundus
sacerdos illius conventus. Veniens ergo il-
le et genua humiliter flectens coram ab-
bate, benedicebatur ab eo. Sed surgente
Laurentio, abbas nil penitus dixit, dimi-
sitque eum ante mensam stare et nihil B
comedere. Erat autem refectiois initi-
um, ita quod taliter stetit per magnam
horum, aut pene per duas, ac per hoc cru-
descerem deinceps adspicere in faciem ope-
ratoris, puta Laurentii ita stantis, vel ab-
batis, ex cuius voluntate sic stetit. Erat
enim Laurentius totus canus, etc.

p. 78.

Denique qualis erat ille justus rationu-
m pecorum saluator et pastor, videlicet
abbas, qui instrumentaliter ac dispositive
cooperabatur salutis ovium quas regebat
(secundum quod Paulus ait apostolus, U C
salvos faciam aliquos ex eis), per Deum et
Dominum nostrum Jesum Christum, ta-
lem habebat dispensatorem, etc.

Rom. vi, 11.

p. 78 p. 104
medium.

Me autem obiciente abbati, et allegante
infirmilitatem generationis modernæ que
secundum nos est, et qualiter multi di-
rumpuntur seu recedunt a grege congre-
gationis propter correctionem que fit eis
quasi sine causa, quævis forsitan non si-
ne causa, domus sapientiar, scilicet abbas
ille tam sapiens, iterum dixit ad me : Ani-
ma propter Christum oblata et mortifica-
ta, atque ligata caritate pastoris et fide
ad ipsum, non recedit usque ad mortem
et sanguinem, præsertim si a pastore sus-
cipiant beneficia pietatis super cicatrices,
ita ut pastor increpationibus et rigori in-
terdum commisceat oleum suavitatis, et
benevolentiam suam ostendat correpto :
tunc, inquam, anima non recedit, recor-
dans quod scriptum est : Neque Angeli,
neque Archangeli, neque Principatus, ne-
que Potestates, neque Virtutes, neque crea-

tura alia separabit nos a caritate Christi
et pastoris. Porro si anima non est ita
ligata, fida ac copulata, miror omnino
si non inaniter in cenobio demoretur :
ficto enim nuntio comitabitur subjectio,
hoc est, negotio ad quod agendum quis
venerat, non vere sed simulatorie exple-
to, sequetur negligentis damnosa dejectio,
quia succumbit, et vilipensione condignus
est. Talis est autem qui in monasterio non
frangit se ipsum, nec modo præfacto li-
gatus, fixus et copulatus efficitur.

Non enim magnus ille, videlicet abbas
prædictus, sibi ipsi mentitus est, id est, se
ipsum non decepit, sed duatum præbuit
et perfecit, hoc est, per viam salutis alios
duxit, et quod docuit adimplevit, seu « du-
catum » pastorem perduxit in subditis
ad finem beatum.

Audiamus sapientiam Dei, et admire-
mur eam inventam in casis fictilibus, pu-
ta in Fratribus congregationis præfate
fragilibus corporibus circumdati. Admirabar
ego præsens fidem et patientiam atque in-
dumitam sufferentiam noviter advenien-
tium, in increpationibus et injuriis, id
est correctionibus seu penalis exerci-
tationibus, præsentis : quæ dicuntur in-
juriam, non quod fuerunt injusta, sed quod
eas non meruerunt : sed pie et rationabi-
liter ipsis infligebantur, ut in vera patien-
tia et mortificatione, imo in omni virtu-
te, proficerent. Porro sufferentia illorum
« noviter advenientium » fertur indomita,
quoniam eam habuerunt non ex edoma-
tione et exercitatione ipsis inflata ab aliis,
sed magis ex preventionem et gratia piete-
tis divinæ. Interdum autem persecutioni-
bus, id est tribulationibus, afficiuntur non
solum a præsentem, sed etiam ab inferiori-
bus valde.

Igitur interropari causa vilipenduntis
quemdam ex Fratribus habitantem in mo-
nasterio quinquaginta annos, cuiusmodi Abba-
cyrum, quem videbam præcipua tribula-
tione fere ab omnibus. Quandoque eum
ministri compellabant cum a vocare : erat
quippe a creatura medicum mentis et vir-

Rom. xiii,
38, 39.

ca linguam. Dixi ergo ad eum: Frater Abbacyre, quare video te quotidie expulsum a mensa, ac saepius ire dormitum sine refectione? Respondit: Crede mihi, o Pater, quia probant me Patres mei an vere monachus fiam, sed non in veritate hoc faciunt, id est, non tantum sicut promereor et veritas iustitiae exigit. Hinc ego cognoscens intentionem eorum et magni, id est abbatis, sine pondere, id est gravamine, universa sustineo. Quindecim habeo annos in congregatione hac, et per totidem annos me probaverunt; et secundum quod ipsi mihi dixerunt in ingressu, quando me receperunt, probant abrenuntiantes per annos triginta, exercitando eos ad patientiam, humiliationem et plenam mortificationem tot annis. Et iuste, o pater Joannes: aurum enim non perficitur, id est non purgatur, absque probatione, hoc est examinatione per ignem, quemadmodum Salomon ait: In fornace probatur aurum. In libro quoque Sapientiae legitur: Tanquam aurum in fornace probavit electos Deus. Ac si dicat hic Abbacyrus: Non est mirum quod exercitationes istas sustinui per quindecim annos, quum dixerint mihi in conversionis meae exordio, quod ita exerceant abrenuntiantes per annos triginta.

Sustinens ergo et manens generosus, id est spiritualiter nobilis, iste Abbacyrus post meum adventum in monasterio duos annos migravit ad Dominum. Et morti propinquans Fratribus dixit: Gratias ago Domino Jesu Christo et vobis, quia pro eo quod salubriter me tentastis, ecce septemdecim annis mansi a demonibus non tentatus. Quem iusti iudicii pastor, utpote abbas, praecepit digne collocari ac sepeliri cum sanctis illis quiescentibus.

Ledo cunctos zelatores Beatorum, id est, cunctis zelum proficiendi Sanctosque imitandi habentibus facio noementa, subtrahendo eis aedificationis eloquium, si sileo sub sepulcro silentii directionem et

p. 79 in fine. pugnam Macedonii, etc.

Mihi autem humili, id est vili, Macedo-

nus iste confidenter aperuit cur ad humiliationem illam se tam sponte atque humiliter obtulit. Nunquam, inquit, vidi in me tantam evacuationem omnis impugnationis tantamque dulcedinem divinae illuminationis, uti modo. Denique (ut dicunt) angelorum est non cadere, quia nec possunt peccare; hominum vero est cadere, et iterum surgere quoties hoc contingit, id est, gratia resurgendi conceditur; demonibus vero est proprium, quod semel cadentes, nunquam resurgunt.

Præterea ille cui commissa erat dispensatio claustrī, videlicet oeconomus, fiducialiter renuntiavit mihi: Quum essem juvenis et animalia custodirem, inductus fui in gravissimum animæ lapsum, videlicet in furtivam et extraordinariam commestionem, aut in simile aliquid, ut assolet, id est, prout ex diabolica suggestione vel humana fragilitate contingere solent peccata. Habebam vero ex consuetudine, nunquam abscondere serpentem, hoc est peccati venenum, in nido cordis. Quocirca tenens serpentem istum cum cauda, medico, puta prelato, propalavi quod feci. Caudam vero dico finem actionis. At ille facie subridens, ait ad me, percuteis temperate maxillam meam: Vade, fili, habeto ministerium tuum ut prius, nihil omnino timens timore inordinato. Ego vero credens fide non hesitanti, suscepi in paucis diebus certam curationem a vitio illo. Gaudens ergo de venia mihi concessa, et tremens ne iterum eaderem, curarebam riam meam, exsequendo eeleriter opus mihi injunctum.

Omnis ordo rerum creaturarum (ut dicunt quidam) possidet differentias multas, hoc est, totus seu integer ordo universi includit in se multiplicem rerum distinctionem, tam in essentialibus quam in accidentalibus proprietatibus. Ordo etenim universi consistit in subordinatione specierum, præcipue quæ per proprias differentias ab invicem distinguuntur, ut probant philosophi asseruntque theologi. Quoniam ergo in congregatione Fratrum

erat differentia quedam profectuum et A deliberationum, id est propositorum seu electionum et conscientiarum, quando medicus horum, videlicet abbas, notabat aliquos ostentatores in peregrinationibus secularium ad mansiorem, id est, aliquos Fratrum considerabat esse amatores propriæ laudis, et ostentantes se ipsos ex gloria vana in adventu sæcularium hominum visitantium claustrum ac Fratres, istos in ultimis contumeliis et vilioribus ministracionibus positos mittebat circum- queque coram secularibus illis, id est, B Fratres huiusmodi vanos maxime humiliavit, ponens eos «in ultimis contumeliis», id est extremis dejectionibus, vilioribusque obsequiis, atque in talibus vilificationibus «positos mittebat» undique coram mundanis illis hominibus, ut sic pro suis vanitatibus confunderentur ac erubescerent, nec coram secularibus apparere optarent: ideo subditur, ita ut deinceps celeres discederent quando fiebat ad eos aliqua peregrinatio, id est visitatio hominum mundanorum. Festinabant enim ab illis C recedere, ne coram eis sic humiliarentur. O quanta fuit sapientia, discretio, iustitia atque perfectio beatissimi illius abbatis, qui Fratres sibi commissos sine personarum acceptione tam strenue ac saluberrime exercitabat et edocebat ad frangendum et mortificandum se ipsos in omnibus! Et erat supermirabile factum quod, id est valde mirabile opus, videre, Ipsam vanam gloriam admiserunt, jussi sunt viliora quoque peragere coram eis a quibus reputari optabant: sicque vana gloria per- D sequebatur se ipsam, inducenda ad vilificationem et inhonorationem sui subjecti, fugiebatque homines seculares, ne in illorum presentia confunderetur.

Christus Jesus Dominus noster colens me privare oratione sancti Patris, id est sermone seu allocutione beati Menæ, de quo protinus sequitur, vel prece ipsius, ita ut in vita præsentia amplius non oraret pro me, ante unam septimanam expressus mei, id est recessus a præfato cunobio

A isto, assumpsit virum mirabilem, Menam nomine, disponentem omnia secundum negotia post abbatem, ita quod fuit primus post eum, saltem in disponendo exteriora negotia: qui quinquaginta novem annos in cunobio habens, pervigil adimpleret omnem ministracionem ad suum officium pertinentem. Quid igitur contigit? Tertia die post obitum ejus, perfectibus nobis solitum Canonicum dormitionis sancti, hoc est canonicum seu regulare Officium defunctorum, in quo fuit commemoratio «dormitionis sancti» illius viri, repente totus chorus in quo vivebat defunctus replebatur bono suavissimoque odore. Tunc igitur abbas permisit nos discoopere locum in quo defunctus erat dispositus, id est convenienter locatus. Quo facto, vidimus universi emanare duos fuites quasi unguenti boni odoris ex pretiosissimis plantis ipsius, etc.

p. 81.

Porro discipulus sancti Menæ certificavit nos de actibus sui præceptoris, videlicet Menæ istius, dicens: Quam curiose ab ipso inquirerem si forte somno oppressus in tali geoffensione abbati exhibita, affirmavit se in terra prostratum legisse totum Psalterium.

Non despicio et sermonis coronam ornare præsentem smaragdo: hoc est, non negligo nec omitto, sed curo, præsentem doctrinam, quæ secundum eam viventium est corona, decorare documento mox subsequenti, quod est spiritualis smaragdus, sicut materialis corona ornatur gemma quæ smaragdus vocatur.

Mori quandoque sermonem de quiete solitario, id est de vita anachoretica, illam commendando, aliquibus senioribus illorum superisane viribus, id est vehementissime et valde summe robustis, virtuosis, perfectis, querendo cur non darent se ad vitam illam. Qui subridentes facie et hilari ore: sique risus eorum fuit modestus, ex spirituali juvenilitate proveniens; dixerunt ad me: O pater Joannes, nos quoniam sumus materialiter, immo cæsequimur materialiter constitutioni, id

est, conversationem istam humanam et observantiam corporalem potius amplexamur et exercemus, *judicantes et discernentes subire praelium illud quod est secundum mensuram nostrae infirmitatis*, hoc est pugnam tentationum et exercitiorum proportionatam viribus nostris, *astinantes utilius certare cum hominibus aliquando savientibus et aliquando ponitentibus, et non cum daemonibus contra nos semper furientibus et armatis*. Per certamen « cum hominibus » intelligitur pugna laboriosa quam habet religiosus contra se ipsum et proprias passiones in congregatione, quousque discat aquanimitate ferre imperfectiones, defectuositates, excitationes, increpationes, proclamationes, accusationes, itemque improbitates atque injurias confratrum suorum, juxta illud

Galat. vi. 2. Apostoli : Alter alterius onera portate. Homines autem dicuntur sœvire, dum irascuntur, indignantur aut injuriuntur. Nec ita intelligenda sunt verba hunc introducta, quasi viventes in congregatione non habeant pugnam contra invisibiles hostes, aut quasi solitarii non impugnentur interdum a propriis motibus; sed quod solitarii specialius, ærius et frequentius impugnantur a dæmonibus quam cœnobite, quibus frequentior pugna est ad homines et contra ea quæ ab hominibus secum morantibus fiunt. De hoc multa habentur in secundo volumine Collationum, in collatione de fine cœnobite et anachorete.

Alter vero illorum seniorum eternaliter memorandorum, habens ad me multam fiduciam et caritatem secundum Deum, rursus ait mihi cum benignitate :

*Si inest tibi in sensu animæ tuæ opo-
ratio dicentis sapientissime (utpote Pauli
apostoli), Omnia possum in eo qui me com-
fortat Christo; si Spiritus Sanctus roris
castitatis secundum Virginem supervenit
in te, id est, si Spiritus Sanctus, a quo
est ros castimonie, venit desuper in te
secundum quod venit in Virginem glori-
sam; si virtus altissime patientiæ obum-
bravit tibi: præcinge lumbos tuos linte-*

A *obedientie*, id est, corpus et animam tuam præpara et expone ad obedientiam consummatam, sicut *vir Christus Deus*, id est, quemadmodum Christus fecit, qui secundum naturam humanam fuit et est vir etiam ab incarnationis exordio, propter perfectionem animæ suæ in omni sapientia ac virtute. De quo et Jeremias prædixit: Mulier circumdabit virum. Qui secundum naturam assumptam factus est obediens Patri usque ad mortem. *Et surgens a cæna*, id est spirituali refectioe

B ac suavitate, *solitariae tuæ quietis, lava pedes Fratrum in spiritu contribulato*, id est, obsequiosus sis eis cum compunctione et contritione interna, spiritualiter quoque purga eorum affectus bono exemplo, et verbis exhortationis, increpationis et informationis; *magis vero proolvere pedibus congregationis in subjecta et dejecta prudentia*, hoc est, universis et singulis te humilia ac prosterne loco et tempore opportuno, non inuitendo prudentiæ tuæ, sed proprium iudicium subijce aliis, præsertim prælato, et humiliter sentias de te ipso. Hæc est enim subjecta et dejecta prudentia de qua Salomon hortatur : Non sis sapiens apud teipsum, et ne initaris prudentiæ tuæ. Jacobus quoque apostolus contestatur : Quæ desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, suavis, bonis consentiens.

Statue duros, severos et vigilantes ostiarios in porta cordis. Ostiarii isti sunt consideratio divinæ præsentiae, meditatio iudicii, ponderatio novissimorum. timor filialis, sollicitus fervor proficiendi, attentio propria vocationis, zelus iustitiae. Hi namque custodiunt mentem a negligentia et peccatis. quum scriptum sit, Qui timet Deum nihil negligit; et rursus, Memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis; itemque, Servavi mandata tua et testimonium, quia omnes viæ meae in conspectu tuo. Dicuntur ostiarii quoque isti duri, quia non cedunt peccatis et tentamentis de facili; et item severi contra hostes nostrae salutis, quibus terribiles sunt

Jer. XXXI,

22.

Philipp. u,

8.

Philipp. iv.

13.

Joann. XIII,

sicut castrorum acies ordinata. Sunt etiam vigilantes, quia assidue diligentem ac agilem faciunt mentem. Porro porta cordis hoc loco vocatur capacitas ejus, quae est quasi spiritualis apertura per quam bona et mala introeunt mentem. Interdum autem per portam cordis intelligitur sensus exterior sive interior.

Invincibiliter continere mentem, difficulter valentem contineri in corpore circumquaque occupato : hoc est, « mentem » tuam ex sua natura vagam atque instabilem, infatigabiliter reprimere a profluvio cogitationum inanum et affectionum pravarum, a distractionibus cunctis, potissime in divinis. Quod « difficulter » fieri potest; sed per adjutorium gratiae Dei assiduumque conatum potest homo quotidie in hoc ipso proficere. Est autem refrenatio ista evagationis mentalis praesertim difficilis « in corpore circumquaque occupato », hoc est etiam in exterioribus occupationibus atque laboribus : in quibus tamen adhuc conari debemus, levando cor ubertim ad Deum, orando, meditando, contemplando et adspirando. Hinc subditur : *In membris motis et concussis intellectuatem quietem exercere*, id est, in motibus et agitationibus membrorum tuorum custodi ac posside tranquillitatem internam et unionem cum Deo; quod est gloriosissimum prae universis exercitiis. *Esto inconturbabilis in medio conturbationum et tumultuum*, hoc est fixus et inavertibilis a Deo quantumcumque forinsecus occurrant variae perturbaciones et inquietudines. Hanc imperturbabilitatem acquirit homo per sapientiam et virtutes, imo non nisi per excellentias et perfectiones earum. *Animam pacificam habens*, quatenus quantumcumque desit extra pax temporis, intus tamen regnet pax pectoris.

Collige linguam furentem et resanam in contradictionibus insitire, id est, linguam tuam refrena, ne prosiliat ad verba contentiosa, injuriosa, illicita, dum contradicitur tibi, et adversum aliquid tibi

Propr. x, 19. contingit. Qui enim moderatur labia sua,

A prudentissimus est; et honor est homini quum separat se a lite. Unde et Paulus hortatur : Noli verbis contendere, etc. Dicitur

autem lingua furens atque vesana, quoniam Jacobo teste, lingua est iniquitum malum, plena veneno mortifero, estque inflammata a gehenna, et nemo linguam domare potest plenarie. *Certa contra reginam hanc septuagies septies in die*, id est indesinenter, quotiescumque fuerit opportunum, ut nunquam excedas in verbis.

Linguam vero vocat « reginam », id est dominam vitiorum, juxta illud Jacobi : Universitas iniquitatis lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum corpus nostrum. Ponitur quoque hic numerus determinatus pro numero indeterminato, quum dicitur « septuagies septies », sicut in Evangelio : Non dico tibi, Usque septies; sed, Usque septuagies septies.

Disponere, id est, praepara te habere, mentem conturbatam ut incudem, figens in ligno, id est in corporis mortificatione, anime crucem, hoc est propriae voluntatis resignationem. Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifigunt cum vitiis et concupiscentiis. Et Salvator : Qui vult (inquit) venire post me, abneget semetipsum. Sicque habeas « mentem conturbatam » instar incudis firmam ac planam, multis fragoribus contusionibusque percussam, hoc est elamoribus et irrationibus quos sibi multo inferunt homines se invicem exercitantes, imputnatam, illusam, impropertatam, maledictam, subsannatam, lersam; in nullo penitus resolutam a sua custodia.

ne sustinentem stragem, id est interiorem lesionem, sed existentem et manifestam totam planam, id est integram, simplicem ac sinceram, sicque valde proficientem ex adversitatibus et exercitationibus sibi influetis, juxta quod ait beatissimus princeps Apostolorum : Quis est qui vobis nocet, si boni amulatores fueritis ?

Exspolia te voluntate tanquam confusiois amictu, hoc est, propriam abjice voluntatem tanquam inhonestum et confusibile indumentum, quod induunt filii

Pro. ix, 3.

II Tes. ii, 13.

Jacob. iii, 8, 6.

Heb. x, 3.

Matth. xx, 22.

Galat. v, 24.

Luc. ix, 23.

1 Cor. x, 13.

Habac. iii, 7. propriae voluntatis, qui operi sunt pellibus Madian, id est contradictionis. Unde per Osee loquitur Deus: Confundetur Israel in voluntate sua. *Et denudatus intra in stadium necessitudinis*, id est, cursum obligationis obedientialis assume adstringendo te ipsum ad obediendum, quo facto, felici necessitate sis obligatus ad bona. « Stadium » quoque « necessitudinis » est loeus religionis, ac iter monasticæ professionis. *Quod raro et difficulter invenitur*, id est, perfectio ista a paucis acquiritur, non sine difficultate.

1 Thess. v, 8. *Indue lorica m fidei ad agonis dispensatorem*: id est, solidissime crede quod abbas seu præsides salubriter te exerceas ac moderans tuam pugnam, non querat nisi tuam salutem, et totum circa te faciat ex virtute, non ex aliqua mala radice aut passione; sicque habeas hanc lorica m sibi fidei armaturam *indissolubilem neque penetrabilem ab aliqua infidelitate*, ut scilicet non indigneris neque teneris adversus prælatus, nec male sentias de eodem quidquid fecerit tibi, imo omnia C interpretaberis ad optima.

Tene tactum invereunde proslitentem temperantia freno: hoc est, per temperantiam et puritatis virtutem retrahet actum ab omni lascivo et carnali palpatu, qui tactus « invereunde » proslit ad contactum et palpatum objectorum delectabilem sibi. Vitemus ergo contactum omnis rei ex qua potest nobis oriri motus libidinis, stimulus carnis, sensualis affectio. Unde in Regula S. Pacomii continetur: Ne unus Fratrum tangat manum alterius. Cassianus quoque testatur, quod inter ea quæ sancti Patres in Ægypto seriose prohibuerunt, fuit ne Fratres manus sibi invicem insererent: quod si fecissent, acriter puniebantur.

Recordatione mortis coge, id est reprime, oculum volentem per singulas horas adspicere curiose magnitudinem et pulchritudinem et visionem, id est apparatus dispositionemque, corporum, id est visibillium rerum. Non enim licet curiose

A adspicere quod non licet appetere; et præsertim reprimendus est viro oculus suus a fixo feminarum adpectu. Si autem quis adspiciat magnitudinem et pulchritudinem ac dispositionem celestium aliorumque corporum, ut ex hoc elevetur ad contemplationem, admirationem, amorem ac reverentiam Creatoris; non est curiosum, sed virtuosum, quum Isaias hortetur: Levate in exelsum oculos vestros, et videte quis creavit hæc. Tempore vero divini Officii diligentissime reprimendus est visus, B ne per eum varias distractiones atque incommoda animæ ineurramus.

Obmutescere fac intellectum tuum a murmuratione temerarioque iudicio, et ab omni cogitatione illicita, quæ est coram Deo loentio, *curiosum in familiari sollicitudine*, hoc est in cura rei domesticæ, *volentem iudicare fratrem in negligentia*, hoc est cum desidia, *operantem quæ non debemus incompassive, ineaute aut certitudinaliter iudicare. Et omnem caritatem et compassionem in summa ad proximum absque errore*, id est cum discretione, ostende. Unde si quis culpabilis inveniat, debemus potius condolere quam aspernari, pensantes illud Apostoli: Tu quid iudicas fratrem tuum? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Iudicium ergo confratris committamus Christo et ejus vicario præsidenti. *Tunc vero, amantissime Pater, in Rom.* xiv, 10. *hoc cognoscent omnes quia discipuli sumus Jesu Christi, si habemus in congregatione caritatem ad invicem.*

D *Iterum bonus amicus*, scilicet vir iste mihi tam carus, *dixit: Veni, veni, concerta et commorare*, id est, cum Fratribus pugna contra hostes animæ tuæ, et habita eum eisdem: *bibe subsannationes singulis horis sicut aquam vitæ*, hoc est, derisiones et omnem adversitatem jugiter eum omni patientia sustine atque eum gaudio suscipe: secundum quod beatissimus Petrus hortatur, *Communicantes Christi passionibus gaudete. Quoniam David scruta- 1 Petr.* iv, 13. *tans universa quæ sunt jucunda sub cælo,*

Is. xl, 26.

Rom. xiv, 10.

Joann. xvi, 35.

1 Petr. iv, 13.

Ps. cxxxi, post omnia ultimo dicit quarens: Ecce A
 1. quid bonum et quid iucundum? Nihil nisi habitare fratres in unum. Si ergo nondum facti sumus digni virtute et actu obedientie et patientie huius, id est, si eas necdum adepti sumus, bonum est saltem ut longe stantes ab agonistico stadio, hoc est ab exercitatione probativa et pugnativa jam dicta, quam nondum valeamus sufferre, infirmitatem propriam cognoscamus, et singulariter certantes, utpote solitarios et anachoretas manu ad manum contra daemonia praeliantes, beatificemus, eisque patientiam imprecemur, id est, Deum rogemus ut incessabilem patientiam tribuat ipsis.

Victus igitur fui sermonibus boni magistri et virtuosii Patris istius mecum pugnantis evangelice et prophetice, id est, mecum disputantis, et vitam cœnobiacam mihi eminenter probantis per evangelica atque prophetica verba, magis vero amabiliter id agentis: unde volui indubitanter dare intercessionem et vota beatorum obedientie, hoc est, rogare proposui ut C sub obedientia starem, et decrevi profiteri eandem.

Memor adhuc unius virtutis utilis atque fructiferæ horum beatorum senum, eriens a paradiso, hoc est de religiosissimo et amœnissimo præfato cœnobio, iterum vobis proponam spinosa eloquia, non venusta neque proficua, id est verba mea agrestia, impolita, non rhetorica, et minus utilia. Quasi dicat: Insufficiens sum ista describere. Quod ait ex humilitate profunda.

Consequenter refert quedam exempla. Stantibus nobis frequenter in oratione, notavit abbas quasdam mutuo colloquentes: quos statuit per unum hebdomadam ante fores ecclesiæ, iubens (quævis clerici essent ac seniores) ut genua flecterent coram universis introeuntibus et egredientibus.

Adspiciens ego quendam ex Fratribus quasi colloquentem ad aliquos facie sua ac motibus in præloquio hymnorum, hoc

est in invitatorio, quæsiui audire rem, id est religiosam observantiam, huius beati Fratris. Qui nesciens occultare utilia, dicit: Pater Joannes, ex promissis, hoc est a principio matutinalis Officii, consuevi cogitationes et mentem simul cum anima congregare, id est vires apprehensivas et affectiones meas recolligere, et ipsis vocatis coram, id est adductis in præsentia interiorum oculorum meorum, clamare: Venite, adoremus et providamus Christo regi ac Deo nostro. — Curiosius B autem inquirens hunc, etc.

Quidam ex Fratribus detrahens proximo suo (tanquam verboso et nugari) apud abbatem, expulsus est ab eodem. Qui extra portam cœnobii mansit per unam hebdomadam, petens veniam et regressum ad claustrum. Quod quum animarum amator abbas percepisset, inquirens sollicitè, et audiens Fratrem illum nil penitus comedisse infra sex dies, renuntiavit eidem: Si omnino vis redire, ponam te inter penitentes, id est incarcerationes. Quumque Frater hoc acceptasset libenter, fecit cum abbas in carcere poni, ubi lapsi assidue flebant pro sua ruina. — Et quoniam mentionem fecimus de mansione lapsorum, modicum dicamus de ea, etc.

Hæc est vite institutio et conversatio quærentium faciem Dei Jacob. Elementum bonum est admirari labores et dolores Sanctorum; amulari vero et sequi eos, est augmentativum salutis. Irrationabile autem et impossibile est velle imitari omnem conversationem Sanctorum sub uno:

D id est, in una professione, sive in uno statu, non potest aliquis sequi et exercere omnes actus Sanctorum. Monachus enim non potest hospitalitatem et similia opera misericordiæ exercere, aut prædicationi insistere, sed diversi sunt status et gradus servitium Deo.

Morsum et compassationem in colationibus sentientes, id est, quandiu sentimus punctiones et amaricationes et quasi contractiones et reverentias quando corripiamur, habeamus memoriam peccati

p. 82 post medium.

p. 82 in fine.
Ps. xxxii, 6.

torum nostrorum, ut ex consideratione et ponderatione eorum patienter feramus correptiones: quousque Dominus videns vim nostram, id est violentiam quam nobis ipsis inferimus pugnando contra impatientiam et reverentiam nostram præfatam, esse vim non violentorum inferentium, hoc est, consimilem esse violentiæ eorum qui inferunt sibi ipsis vim salubrem non ex violentatione seu coactione, sed ex spontanea caritate (hoc est, quousque veniamus ad proficiendum gradum), delectat eam, ut eum tranquillitate et gaudio suscipiamus correptiones tanquam saluberrimas culparum nostrarum medelas, et dolorem in corde mordentem, id est, affligentem propter afflictiones illatas, et luctum venientem ex tali dolore, qui est luctus impatientiæ magis quam pœnitentiæ, vertat in gaudium spirituale, de quo Jacobus ait:

Jacob. 1, 2. Omne gaudium existimate, quum in tentationes varias incideritis. Ait enim Psal-

Ps xciii, 19. mista: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tue lætificaverunt animam meam in proprio tempore, utpote tempore opportuno et præordinato a Domino. Ille impletur in eis quorum dolorem et luctum præfatos Deus in gaudium vertit, ita ut ingenti lætitia agant et patiantur ea quæ ante eum grandi difficultate et mœrore egerunt ac pertulerunt. Nempe quo virtutes fiunt in homine perfectiores, tanto faciunt eum delectabilius promptiusque operari quæ bona sunt et pati adversa.

Non obliviscamur Psalmistæ dicentis ad Dominum: Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas! Et conversus vivificasti me, et de abyssis terre iterum reduxisti me post casum: quod intelligi potest de casu mortalis et item venialis peccati, imo et de mortis oœnbitu, secundum quod psalmus in quo versus iste habetur, multipliciter exponitur, seu ex diversorum personis.

Beatus qui sibi ipsi vim fecit, frangendo et superando se ipsum viriliter, propter Deum quotidie maledictus, id est vitupe-

ratus, contemptus et exprobratus, totumque hoc aquanimiter sustinens. Iste cum martyribus tripudiabit. Talia namque assidue aquanimiter ferre æquipollet martyrio, præsertim quando quis sustinet ea absque propria culpa. Nihilominus, si quis toleret ea propter peccata sua libenter, ut ita purgetur et Deo complaceat, meritum est. Et cum angelis fiducialiteraget, id est, securus erit eum eis in gloria. Beatus monachus qui singulis horis putat se dignum omni ignominia et despectu. Et certe

B *si quotidianas nostras culpas, tam omissiones quam commissiones culpabiles, rite pensemus, possumus et debemus jugiter ita sentire de nobis, et humiliare nos ipsos humiliatione immensa, quia innumerabilibus miseriis quotidianisque culpis sumus repleti. Beatus qui mortificat voluntatem suam usque in finem, et curam sui tradidit magistro, id est prælato, suo in Domino: statuatur enim ad dexteram Jesu Christi crucifigi, tanquam vera ovis ipsius et sequens vestigia ejus, qui exinanivit se ipsum, factus obediens usque ad mortem.*

Si quis projecit a se redargutionem justam vel injustam, id est, inreparationem suam indignanter accepit, sive meruerit eam, sive non, iste negavit salutem suam, id est, opere demonstravit quod salutem propriam adversetur, nec eam sincereiter cupiat. Si vero suscepit eam cum labore et dolore, quia nondum perfectus est, et pugnat viriliter contra impatientiam propriam; aut sine dolore, quod salubrius est, sortietur celeriter remissionem peccato-

D *rum suorum. Hoc est quod in Proverbiis Salomon contestatur: Qui odit increpationes, insipiens est. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. Si vero religiosus a præside corripitur publice aut seorsum, non debet hoc impatienter accipere, etiam si videatur sibi immoxius quantum ad culpam sibi objectam. Si tamen aliquid grave sibi imponeretur, posset se humiliter excusare, propter scandalum aliorum vitandum.*

Philipp. ii, 7, 8.

Prov. xii, 1; xiii, 18.

Ostende Deo intellectualiter ac integre fidem et caritatem quam habes ad Patrem tuum, id est, coram Deo vere ac plene praesentia confidentiam et bonum sentire dilectionemque filialem quas habes ad tuum praelatum : *et ille hunc incoquite certificabit*, hoc est, Deus invisibiliter certum efficiet superiorem tuum, *deinceps tibi jungi et familiarem consistere*, id est, ut se tibi conjungat et applicet familiaris fiat, *secundum affectionem tuam ad ipsum*, hoc est, prout mereris per tuam dilectionem ad tuum praelatum. Subditus ergo cupiens a spirituali Patre amari, non fiele, sed sinceriter habeat se ad illum.

Qui semper et in multis propalat serpente, id est, culpam in corde suo latentem et omnem diabolicam suggestionem quam patitur, assidue aperit, tam in confessione sacramentali, quam seorsum loco et tempore congruenti, atque personae ad hoc convenienti, *fidem manifestam et efficacem ostendit*, id est, demonstrat se habere fidem formatam ac vivam, quum sit conscientiosus ac timoratus, *Qui vero ipsum abscondit, in viis anfractibus*, id est per itinera perditionis, *errat*.

Si quis vult cognoscere suum amorem ad fraternitatem, et proprie suam caritatem, an scilicet vere et spiritualiter diligat fratres, imo et se ipsum, *certificetur de hoc in isto, quando videt se ipsum lugentem super offensionibus*, id est propter peccata, *fratris, et rursus videt se ersultantem de profectibus et gratiis ejus* : quasi dicat, Tunc certus sit quod spiritualiter diligat fratrem. Verumtamen istud non potest intelligi de certitudine penitus absoluta, sed valde probabili. Non enim potest quis absolute certus existere se esse in caritate, absque revelatione divina.

Qui verbum suum quod dicit, quamvis sit verum, contendit in colloquutione statuere, id est pertinaciter aut contentiose defendere, *cognoscat se infirmum inperitatem diaboli*, id est, diabolica pravitate esse infectum. *Et si operatur*, id est, si facit hoc, *loquens cum coequalibus, forsitan*

A quandoque sanabitur per increpationem majorum : si vera sic litigat contra majores aut sapientiores, apud homines hoc insanabile est, id est, tanta iniquitas curari non potest virtute humana. Unde in Collationibus Patrum habetur, quod dum abbas Moyses disputans cum abbate Macario, aliquid durius aut pertinacius protulisset, protinus a diabolo tam horribiliter est arreptus, quod superfluitas naturae quae in secessu projiciuntur, egressit per os. Mox autem, orante pro eo S. Macario, fuit curatus.

Qui non est subtilis verbo, manifestum est quia nec opere, nisi forsitan de inobedientia sua verbali poeniteat : quemadmodum in Evangelio de duobus legitur filiis, quod unus dixit ad patrem jubentem ut iret in agrum, Non vadam; et postea poenitentia ductus ivit. *Qui enim infidelis est in iudicio, infidelis atque inglorius erit in multo* : quasi dicat, Qui non obedit verbo, non obediit opere. Hoc et Christus in Evangelio loquitur. *Et talis est in vanum laborans, ex sancta obedientia nihil nisi iudicium sibi reportans*, id est, ex professione qua se ad sanctam obedientiam obligavit, non acquirit sibi nisi damnationem majorem, atque inaniter facit exteriores labores.

Si quis erga subjectionem Patris possedit conscientiam suam usque ad summum mundum, id est, si praelato in omnibus fuerit obediens et subiectus, ita quod nullum habet remorsum conscientiae de opposito : *iste de cetero non conturbatur, despectans per singulos dies mortem quasi somnum, magis vero quasi vitam*, id est tanquam ingressum ad vitam beatam, *coquiescens in solido*, id est firmiter, *quia ipse non reddet rationem pro se in hora separationis*, id est tempore mortis, *sed qui praest reddit rationem pro eo, si opus fuerit, tempore opportuno*.

Si quis suscipiens commissionem manifestationis, id est alienius officii, a Patre spirituali, *in Domino*, id est in Dei honorem quantum ad Patris intentionem, abs-

Matth. xxi.
28, 29.

Luc. x. 36.

que violentia, id est libenter et sine renisu A et humili excusatione ac proditione insufficientiæ suæ, *passus est improvisum aliquod offendiculum*, id est, culpam et negligentiam aliquam incurrit, *in ipsa administratione: causa instruat non danti arma, sed suscipienti*: id est, culpatalis seu causa ruinæ docetur non esse imputanda Patri qui dedit subdito « arma », id est instrumenta ad bene agendum, seu opera obsequiosa, quæ sunt animæ arma; sed imputanda est subdito « suscipienti » commissionem ita libenter. *Suscepit enim arma contra pugnam inimici*, id est instrumenta ac media virtuose agendi, ad resistendum per ea tentamenti diaboli; *intulit vero ac infixit ea cordi suo*, id est, per ea læsit se ipsum abutendo eisdem, videlicet auctoritate sibi commissa et ceteris per quæ debuit suum officium exsequi diligenter. *Si vero propter Dominum vin passus fuit*, hoc est, si acquievit commissioni officii sibi injuncti contra propriam inclinationem, propter Deum et ex debito obedientiæ quam promisit, et suam C *infirmitatem*, id est insufficientiam, *prædixit danti*, id est superiori officium injungenti: *confidat: quoniam si cecidit, saltem mortuus non est*, hoc est, si peccavit, facilius veniam promeretur. Hoc verbo notantur ambiciosi. Si enim tam periculosum est acquiescere superiori officium injungenti, sine cordiali renisu et humili excusatione; quam periculosissimum est ad officia adspirare, et per adulationes aut alias vias ad eorum adeptionem conari?

Latuit, o amici, me vobis coram ponere, id est, quasi oblitus fui aut pene omisi vobis manifestare, et hunc suavem panem virtutis, id est, hanc spirituales et dulcem refectionem narrationemque exemplarem, videlicet *quomodo obedientes in præfato cenobio contrebant se ipsos injuriis in Domino*, id est exercitationibus duris ad Dei honorem, et afficiebant se ignominiiis secundum Deum, ut essent parati ad patientiam in injuriis illatis eis ab extra et ignominiiis, id est, tribulatio-

nibus assuefacti non conturbarentur quando inflingerentur eis a quibuscumque extraneis. Sic et Socrates interrogatus cur duas uxores tam litigiosas ac pessimas secum teneret, respondit: Ut domi ediscam quid foris exhibeam.

Anima que confessionem excogitat et ex industria tenet, id est, quæ præcogitat quod oporteat eam peccata sua confiteri, tam confessione sacramentali quam in capitulo seu alibi, et eandem confessionem ex deliberatione observat atque exsequitur, B *quasi sub ejusdem freno retinetur ut non delinquat*, id est, per talem præmeditationem confessionis tanquam freno retrahitur a peccatis. Et potest per frenum confessionis intelligi pudor seu timor de manifestatione propriæ iniquitatis. *Que enim manent non confessa*, id est, vitia nostra quæ non confitemur modis prætæctis, *ipsa de cetero agimus quasi in tenebris sine timore*, id est veluti in abseconso et in propriæ mentis excecatione.

Quando præsentem absente imaginamur cultum ipsius, putantes eum quasi adstare nobis, tunc cognoscamus quia vere exsequimur legitimam obedientiam. *Segnes pueri arbitrantur absentiam magistri gaudium*, id est, negligentes et pigri discipuli gloriantur de absentia sui magistri, ut peccent liberior; *generosi vero et nobiles*, id est prudentes et studiosi pueri atque discipuli, *putant eandem damnum*, quia tunc minus proficiunt. Conformiter, religiosi perversi gaudent de absentia sui prælati, ut minus tunc compescantur; virtuosus vero D subditi de tali tristantur absentia. Hinc communiter dicitur: Probitas discipuli apparet in absentia magistri sui.

Interrogari aliquando quemdam probatissimum virum, deprecans mihi declarari quomodo obedientia possidet humilitatem, hoc est, qualiter queat agnosce quod obediens sit veraciter humilis. *Qui ait: Nimirum si prudens et vere bene obediens mortuos suscitet, et donum lacrimarum possideat, et liberationem a pugnis*, id est tentationibus, ita quod amplius

non tentatur a carne aut demone: *putat A* omnino quod oratio spiritalis Patris fecit, id est, orationi ac meritis sui præsidentis omnia illa adscribit eum pia æstimatione, sine teneraria assertione, atque per hoc manet ipse alienus a vana propria reputationis elatione. Quomodo enim exaltabitur de illo quod reputat factum adjutorio Patris spiritalis, non propria sollicitudine? Solitarius operationem istam non norit, id est, humilem reputationem istam de se ipso non habet: non enim residet sub hujusmodi Patre. Nempe propria reputatio et elatio possidet iusta quæ circa ipsum, id est, opera ejus iusta impugnantur ab elatione. Hoc dicitur, non quod solitarii omnes subdantur propria reputationi et elationi, sed quoniam sæpe tentantur de vitiis illis in operibus iustis quæ agunt. Propter quod subditur: *immittens ei ex propria sollicitudine directiones perficere*, hoc est, « elatio » seu vana sui ipsius « reputatio » suggerit solitario quod ex propria diligentia efficiat opera sua rite directa.

Qui est in subjectione, hoc est sub obedientia, *vicens, vincens duos dolos*, videlicet inobedientiam et elationem, per quas plurimi seducuntur: quas facilius vincit obediens quam solitarius aut prælatus. Vel duo doli hi sunt, vana reputatio sui ipsius in proprio corde, et elatio seu appetitus propriæ excellentiæ inde procedens. *Manet de cetero servus Christi æternus atque obediens*. Talis quippe non separatur a Christo de facili, et obediendo suo prælato obedit Christo.

Agonizat demon ut pugil, obedientes aliquando inquinare sordibus, id est, instar pugillis fortiter studet, ut eos qui obediunt interdum trahat ad aliqua vitia, et studet quoque eos efficere duros corde; *aliquando vero conturbabiles fieri violenter velos*, id est, ad hoc etiam nititur ut ipsi obediens « violenter » acti, seu injuriam passi et dure tractati, fiant ex hoc conturbati, turbabilesque reddantur de facili, *movens contra merorem*, id est, dia-

abolus incitans ipsos ad peccata prætracta « contra merorem » salubrem et compunctionem internam, quæ semper eis inesse debuit. Conatur item hujusmodi obediens facere et aridos et sine fructu, ut sint infructuosi intus et extra, et gulosos et avidos, id est cupidos rerum superfluarum, et circa orationem pigros et somnolentos etiam in divinis et tenebrefactos, id est corde obtenebratos, ut sint quasi nihil proficientes ex subjectione obedientiæ. Sed et hoc conatur, *ut evellat eos a certamine spirituali, abeuntes retrorsum*, quatenus sine resistentia consentiant sibi. Non enim sinit intendere, id est, non cessat considerare qualiter faciat ista; vel « non sinit intendere », id est monachos inflammare ad vitia præinducta: *quoniam dispensativa oblatio apparentium beatorum, fit nobis pluries aggregatio profundissime humilitatis*. Hæc « dispensativa oblatio apparentium beatorum », est præsentialis presentatio sive inspectio eorum qui vel vere vel apparenter perfecti et sancti sunt, ex quorum adspectu frequenter in profundissima humilitate proficimus: qui profectus nunc « aggregatio » appellatur. Ideo Satanas nititur monachos ad vitia trahere, ne ex profectu et sanctitate adificientur ad invicem. Porro si per dispensativam oblationem apparentium beatorum intelligatur presentatio Beatorum in cælis regnantium, et vicissim ex divina dispensatione apparentium nobis, certum est quod illa « fit nobis » accumulatio maxima « humilitatis ».

D Seductor ille diabolus per patientiam frequenter repulsus ac victus est. Deinde adhuc isto loquente, id est, demone uno adhuc suggerente ut ei consentiamus ad peccata prædicta, *alius angelus tenebrarum post modicum adstans, tentat nos alio modo seducere*, proponendo aliqua excellentior bona, vires nostras excedentia, ut ea aggrediamur incaute. Unde subiungitur: *Vidi monachos ex protectione*, id est oratione, ædificatione et sollicita gubernatione, spiritualis Patris, effectos obedi-

tes, bene contritos, tractabiles, mites, continentes, sollicitos, non impugnatos, et callidos, id est, non tentatos ad tempus, astutos seu considerativos, ferecentes : quibus demones instantes, subseminaverunt eis deinceps esse potentes, id est, cogitationes seminauerunt in cordibus talium quod de cetero essent idonei, ad solitariam quietem, id est anachoreticam vitam, et valentes per illam deinceps pertingere ad perfectum certamen contra invisibiles hostes, quod ad solitarios potissime spectat, et quasi ad impassibilitatem, ita quod a passionibus amplius pulsari non possent. Ita ergo seducti suggestionem huiusmodi, et a portu in pelagus secedentes, hoc est, a secreto obedientiae statu recedentes ad inquietudinem impugnationum solitariae vitae, deinde non valentes se gubernare, tempestate talium impugnationum eos apprehendente in solitaria vita, periculum passi sunt miserabiliter ab huiusmodi fulso ac sordido tentatore.

Necesse est mare, id est cor passionatum ac turbulentum, quassari et conturbari et feraliter elevari, hoc est, vitiis agitari, deordinari ac intumescere propria ferocitate, ut materia quam fluvium vitiorum deduxerunt in ipsum, id est consuetudo prava in eo nata ex abundantis actuum iniquorum, et fornem, id est peccata minora, et universa corruptio, puta interior omnis infectio, per ea iterum rejiciantur in terram, hoc est, per opera vitiosa iterum foris erumpant. Quemadmodum enim prava consuetudo, interior corruptio, ex malis actibus generantur, sic producantur ex se alios actus damnabiles. Propter quod loquitur Isaia : Cor impij quasi mare fervens, quod quiescere non potest. Insuper potest hic locus exponi in bonum, ut sit sensus : « Necesse est mare quassari », etc., id est, ad hoc quod cor adhuc turbulentum reformetur, oportet ut Pater spiritualis Fratrem cor tale habentem conquasset, et exercitando frangat, salubriterque conturbet, ne carnali pace laetetur, atque « feraliter » levet, hoc est, rigore tra-

A et ac tribulet eum (juxta illud Isaia, Quasi amictum sic levabit te), quatenus per exercitia ista expellantur mala interiora. Huic sensui magis consonant quae sequuntur. *Superintendamus, id est, diligentissime consideremus, et inveniemus post magnam tempestatem, in mari factam profundam tranquillitatem.* Quasi dicat : Sicut hoc corporaliter est in mari materiali, ita in homine passionato post motiones intensas exercitiorum monasticorum solet oriri ingens tranquillitas reformationis internae : juxta illud Tobiae, Post tempestatem tranquillum facis, et

B *Quicumque est Patri spirituali interdum obediens, quandoque vero inobediens, similis est homini mittenti in oculos suos aliquando collyrium, aliquando caleem : nam sicut collyrium est oculis valde conveniens et eos clarificans, sic obedientia est saluberrima cordi et illud illuminat; quemadmodum etiam calx nocet oculo corporali, sic inobedientia menti. Unus vero qui aedificat, et alius qui destruit, quae utilitas in utrisque, nisi labor tantum? Hoc est quod in Ecclesiastico scriptum est : Unus aedificans, et alius destruens, quid prodest illis, nisi labor? Quod hic introducitur ad probandum quam insipienter agat. Qui enim interdum inobediens exstat, quod obediendo aedificat, inobediendo mox demolitur.*

Ne seducaris, o fili obediens Deo, spiritus reputationis propriae et elationis, et ne delicta tua annunties magistro, id est spirituali rectori, quasi sub persona alterius, quatenus minus verecunderis. Cujus causa annectitur. Non est absque confusione a confusione liberari : hoc est, a futura et aeternali confusione seu ab ipsis confusibilibus vitiis tuis liberari non vales sine praesenti pudore spontaneae confessionis. Denuda, denuda medico spirituali plagam tuam, id est culpam, quae plaga est animae. Dic, et non confundaris, hoc est, vituperabili confusione non retraharis quin dicas : Meum est vulnus, o Pater, mea est

*Ecclesi.
xxxiv, 28.*

plaga, proveniens ex negligentia mea, non ex alterius culpa : hoc est, ego ipse peccavi, et mihi ipsi imputo quod deliqui. Non enim unus necessitatur peccare ex alterius culpa, nec inducitur ad peccandum ex alterius vitio, nisi mediante negligentia propria, qua omittit cor suum debite custodire et malo alterius non vin- ei, nec [tantum] custodire, sed dissentire, reluctari ac prævalere. Hinc subditur : *Nemo ejusdem causa*, id est, nullus alius est directa et immediata causa culpæ meæ; *non homo, non spiritus*, puta diabolus, *non corpus, neque aliquid aliud, sed insolentia et negligentia mea*. Verumtamen homo, dæmon, corpus, seu aliud quodcumque obiectum, frequenter est causa dispensativa, suggestiva seu incitativa, et occasionalis atque remota culparum nostrarum : quemadmodum scriptum est, Spiritus fornicationis decipit eos; et, Cum perverso perverteris : et, Qui communicaverit superbo, inducet superbiam.

Osce iv, 12.
Pa. xvii, 27.
Eccli. xiii,
1.

More, ad aspectu et cogitatione esto tanquam convictus judicio, hoc est, morem, apparatus et cogitationem hominis rei assume, ejus culpa probata est, humiliando te corde ac corpore, *super confessione in terram imminens*, id est, in terram humiliter te prosternens cum recognitione tui excessus; *et si possibile est, esto rigans pedes judicis ac medici*, utpote tui prælati, quasi pedes Christi, instar beatissimæ Mariæ Magdalene. — *Mos est sæpe demonibus suggerere nobis ut non confitemur peccata nostra, aut facere hoc quasi ex alterius persona, vel inculpate alios de nostro peccato, tanquam causatores*, ita quod instar primorum parentum nostrorum imputamus aliis nostras culpas.

Lue. vii, 38.

Gen. iii, 12,
13.

Si omnia consuetudine auferuntur et consuetudinem sequuntur : hoc est, quoniam opera bona et habitus virtuosii tolluntur per consuetudinem eis contrariam, et paulatim deficiunt, « omnia » quoque « sequuntur consuetudinem » consentaneam eis, et propriam assuefactionem uniusquisque sectatur, donec ad oppositum as-

suescat; *multo magis penitus bona*, id est, opera virtuosa sequuntur consuetudinem bonam habitumque virtutis, *sicut habentia cooperatorem magnum, videlicet Deum omnipotentem*, qui operatur in nobis velle et perficere, qui liberum arbitrium excitat, virtutes infundit, et servos suos juvat in bonis.

Philipp. ii,
13.

Non laborabis, fili mi, multis annis invenire in te requiem beatam, id est, infra annos et dies paucos requiem felicem reperies, *si ex tota anima te ipsum tradideris in principio tuæ conversionis ignominie*, hoc est ad sustinendum patientissime omnem irrisionem, increpationem et injuriam : tunc enim in adversis cito gaudes, habebisque requiem peccatoris in presenti, et requiem æternitatis paulo post in futuro.

Non dedigneris confessionem facere, id est, se peccata tua confiteri confessione sacramentali et accusatione tui ipsius spontanea extra illam, *pastori tuo sicut Deo*, hoc est humiliter ac complete tanquam Dei vicario et quasi ipsimet Deo : ideo additur, *in subjecto more*, id est ritu seu observantia obedientiali. *Vidi enim obnoxios mollioris duritiam*, id est rigorem, *judicis condemnantis, super nimia confessione et supplicatione*, id est, per hoc quod se ipsos valde permixte accusabant et veniam implorabant, *et transformant furorem judicis in bonam viscerositatem* : nam rigorem et iram ejus transtulerunt ad compassionem internam. Et si hoc ita est apud homines judicantes, quanto magis potest homo se taliter humiliando rigorem evadere divinæ justitiæ, atque dulcorem impetrare clementiæ ejus ?

Propterea Joannes præcursor exiebat confessionem ante baptismum ab accedentibus ad suum baptismum; non ipse eadem indigens, sed querens, id est procurans, eorum salutem, per hoc quod induxit eos ad confessionem peccatorum suorum. Verumtamen sacratissimus Christi præcursor non requirebat a baptizandis suo baptismo sacramentalem confessio-

nem, quia tunc nondum fuit sacramentum Confessionis impositum, sed Christus illud primo instituit; sed requirebat ut in generali faterentur se esse peccatores: et forsam specificabant aliqua sua peccata. Unde in Evangelio legitur, quod baptizabantur a Joanne, confitentes peccata sua. Porro quod dictum est, Joannem non indiguisse eadem confessione, si intelligatur quod aliorum confessio non fuit sibi * necessaria ad salutem, non habet difficultatem; si vero intelligatur quod ipse Joannes non indiguit confessione propriarum culparum, adhuc verificatur quantum ad hoc quod non indiguit ea alii homini confiteri, quemadmodum ceteri: verumtamen confitebatur quotidie Deo, se sine venialibus non esse peccatis.

Non stupeamus et post confessionem impugnari, id est, non admiremur si post confessionem tentemur. *Melius est pugnare cum iniquitationibus*, id est contra iniquitationes et vitia praeliari, quam penitus non tentari. Non enim coronatur nisi qui legitime certaverit. Et, Qui non est tentatus, quid scit? Attamen pugna ista fieri debet eum sui ipsius humiliatione, et propria infirmitatis recognitione. Propterea subditur: *et non elatione et reputatione propria*.

Noli currere, id est hinc inde infructuose vagari, similiter *nec extollaris, in narrationibus Patrum et anachoretarum*: id est, non referas eum superbia inanive gloria ea quae de Patribus aut anachoretis audisti aut cognovisti. Ut enim sanctus refert Hieronymus ex ore B. Joannis anachoretae, quidam Fratres discurrebant longe ac late ad seniores et anachoretas ad audiendum eorum doctriinam, non ut imitarentur eandem, sed ut eum gloriatione inani eam aliis recitarent. Quod quidem prorsus damnable exstat: et tamen adhuc multi sunt tales, promptuli ad docendum, pigri ad operandum. *Etenim in malitia * Protomartyris est * percadere electus*. Quisnam sit sensus verbi istius, certitudinaliter non cognosco; sed videtur se posse exponi,

A quod Paulus apostolus « electus est pervadare », hoc est viam impietatis pertransire atque evadere, « in malitia Protomartyris », hoc est eo tempore quo tyrannidem suam exercuit in sancto protomartyre Stephano, qui pro lapidatoribus suis orando, promeruit conversionis gratiam Paulo, ut ait Fulgentius in sermone. Unde manifeste ostenditur, quod non sufficit verba Patrum audire, quum Paulus verba sancti protomartyris Stephani audiendo, motus non sit ad imitationem sed B ad lapidationem ipsius.

Neque cadens in aliquam tentationem aut culpam, discedas de stadio necessitudinis hujus, hoc est de loco cœnobii, in quo ad bene agendum arctaris teque subicere obligaris. *Tunc enim maxime indigemus multo amplius medico*, hoc est, quando lapsi fuerimus, multo vehementius indigemus spirituali Patre, seu proximo qui casum animæ nostræ spirituali medicamine curet. *Qui cum auxilio pedem pungit in lapidem*, hoc est, qui fultus gubernatione spiritualis Patris et exhortationibus atque exemplis Fratrum offendit et peccat, obicem non vitans salutis, eum extra adiutorium, id est in solitudine, existentem, contigisset non solum offendere, sed et penitus mori, hoc est in peccatis suis manere ac disperire.

Quando in cœnobio vieti aliqua tentatione aut passione, dejicimur, demones instantes, hoc est ad nos decipiendum intenti, *celerius apprehendunt nos; quasi sub occasione bene rationabili*, hoc est sub colore apparenti, persuadendo nobis quod aliqui in congregatione sint nobis causa tentationum ac ruinarum, *que tamen suggestio est potius irrationabilis*, quoniam ex propria infirmitate, ignorantia aut malitia vieti sumus, *tranquillitatem nobis solitariam suggerentes*. Tunc namque instigant, ut congregatione relicta, ad solitariam vitam nos transferamus, quasi quietem majorem habituri ibidem. *Intentio vero est inimicis nostris, apponere nobis vultus super lapsum*, hoc est, dæ-

Matth. iii, 6.

* ipsis

II Tim. ii, 5.
Eccli.
xxxiv, 9.

Act. vii, 60.

Ibid. 58.

* militia

* es

mones intendunt nos ad maiorem lapsum A pertrahere in solitaria vita, ut priori culpæ addamus et aliam.

Quando medicus allegat impotentiam, dicens se non posse infirmum curare, tunc necesse est accedere alium medicum. Conformeriter, si Pater congregationis affirmet se non posse Fratrem lapsum sanare, tunc Frater habet rationem pergendi ad alterius Patris cœnobium. *Sine medico enim curati sunt valde pauci.* Certum est quod nemo curatus sit absque ope et gratia summi medici animarum, videlicet Dei : B qui licet per se ipsum omnia posset peragere, per paucos tamen curat omnino sine cooperatione humana, præsertim prælati spiritualisve viri. Unde, ut in Apostolorum Actibus legitur, et Paulum misit ad Ananiam, Cornelium quoque direxit ad Petrum. Omnia etenim efficit ordinate. Quosdam tamen, sicut beatissimam Mariam Ægyptiacam, per se ipsum curavit, sine cooperatione humana. *Quis ergo arbitrabitur contradicere nobis determinantibus, hoc est, quisnam audebit contradicere nobis qui asserimus, quod omnis navis habens gubernatorem peritum et expertum, et naufragium incurrens, periclitanda erat existens omnino absque gubernatore ?* quasi dicat : Stultum est hujus oppositum dicere. Ergo a simili, Frater sub spiritualis Patris regimine cadens ac periciens, magis caderet ac periret sine spirituali Patre in solitudine degens.

Ex obedientia procedit humilitas, ex humilitate impassibilitas, hoc est ab omni passione immunitas. Qui enim se ipsos plene humiliare non cessant, tantam a Domino gratiarum abundantiam sortiuntur, ut non solum purgentur ab omni elatione, quæ est humilitati directe contraria, verum etiam a ceteris vitiis passionibusque eurentur. Ad quod probandum allegat quod habetur in Psalmo : *Quia in humilitate nostra memore fuit nostri, et cedemur nos ab inimicis.* Etenim princeps erit quidem illam ista, hoc est, humilitas disponit ad obedientiam et inchoat eam, si ut

Moses incepit legem, id est, legem scriptam Deo iubente primitus promulgavit, atque in ea evangelicam legem præfiguravit, et suo modo inclusit, sicut quod Ezechiel vidit rotam in medio rote, hoc est Testamentum novum in veteri. *Perficit vero filia matrem,* id est, humilitas ipsa completior ex obedientia nascens, eandem reddit perfectiorem (tunc quippe obedientia est Deo accepta, quando humilitate ornatur), sicut *Maria Christifera perfecit Synagagam,* quia perfectius vixit quam populus veteris Testamenti, et perfectionis exempla ei monstravit supergrediens legem.

Omni punitione suat digni coram Deo, infirmantes, id est infirmi et imperfecti religiosi, qui post medici experientiam et utilitatem ex ipso acceptam, derelinquunt hunc ante sanitatem perfectam, hoc est, qui a spirituali suo Patre recedunt antequam plene purgentur, quum tamen jam interdum experti sint se esse adjuutos ab illo, præponentes ei alterum proprio suo C iudicio et comparatione qua referunt illum ad istum, sicque temerarie iudicant. *Non fugias manus offerentis te Domino :* hoc est, noli recedere a primo prælato sub quo religionem ingressus atque professus es, et qui primo consecravit te Deo ac benedixit. *Non enim in vita tua reverberis alium sicut ipsum :* hoc est, naturale et iustum est ut illum spiritualius diligas et honores.

Qui incertus est in bellivis rebus, non separabit se ex multitudine militum cum certa securitate ad singulare certamen, hoc est, secure non agit se a communitatibus separando et solus ad duellum eundo; *et monachus nec conabitur ire ad solitaria quietem sine periculo, ante multam experientiam et exercitiationem animativam et spirituatiam vitiorum,* id est, nisi antea diu expertus et exercitatus sit qualiter vincenda sint carnalia spiritualiaque peccata. *Solus enim illi quod corporaliter, iste vero secundum spiritum subire periculum,* hoc est, communiter si

Act. ix, 6,
12.
Ibid. x, 5.

Ps. cxxxv,
23, 24

accidit, ut miles sic faciens vulneretur in corpore, et monachus ita agens laedatur in anima. *Boni enim (ut sacra ait Scriptura) sunt duo super unum*: nam in Ecclesiaste Salomon ait, Melius est duos esse simul. Quod ceteris paribus verum est. Hinc subditur: *id est, bonum est filio cum Patre per operationem divini Spiritus agnoscere contra assumptiones et consuetudines vitiosas*, hoc est, valde salubre existit subdito cum suo praelato pugnare contra conceptiones et consuetudines pravas, operante et adjuvante Spiritu Sancto.

Qui privat cecum ductore, et gregem suo pastore, et orbem, hoc est privatum filiis, manu ductore, et parvulum suo patre, infirmantemque medico, et navem gubernatore, periculum utrisque conciliat: hoc est, periculo grandi exponit cecum et gregem, orbem et parvulum, infirmum ac navem; imo et aliquo modo laedit ductorem, pastorem, manu ductorem, patrem, medicum et gubernatorem. *Qui vero conatur certare contra spiritus, scilicet invisibiles hostes, absque adiutorio hominis boni, mortificatur ab eis frequenter, nisi sit satis perfectus, quum in Ecclesiaste scriptum sit*: Vae soli, quoniam si ceciderit, non habet sublevantem se.

Venientes pro curatione ad medici stationem, id est mansionem, notent a principis suos dolores, id est, ab exordio quo curari incipiunt, pensent magnitudinem suae poenae, quatenus inde advertant quantum ex medici releventur medela: quo enim dolores magis deerecent, eo in eis medicina plus proficit. *Qui vero in subjectione sunt*, id est, sub obedientia vivunt, *humilitatem eis advenientem*, hoc est, quantum in humilitate profecerint, ponderent ex obedientia sua: quo enim promptius parent, eo humiliores censentur. *Nempe alleviatio dolorum est illis, puta corporaliter vulneratis ac languidis, signum sanationis absque errore; his autem*, hoc est obedientibus, signum internae sanationis est *aditamentum dijudicationis sui ipsorum*: quo enim semetipsos

A cordialius accusant atque dijudicant, eo certe humiliores atque perfectiores ereduntur. *Neque aliquid aliud signum tale eis apparebit*, hoc est, non invenient aliud tam certum hujus rei indicium.

Conscientia tua fiat tibi speculum subjectionis: hoc est, ex iudicio propriae conscientiae pensa an vere et digne satis obedias; et sufficiens speculum est conscientia tua, ut in ea quasi in speculo quodam intuearis an rite sis subditus.

Alii quidem secundum tranquillitatem solitariam sunt subjecti Patri spirituali. Isti sunt qui seorsum morantur in cella, et tamen subjecti sunt Patri spirituali, et habent tranquillitatem similem tranquillitati anachoretarum. *Et a solis demonibus impugnantur*. Alii vero in congregatione existentes, pugnant contra demones, a quibus tentantur, et contra homines, a quibus quotidie exercentur. *Et priores quidem per indesinentem Patris sui adspectum diligentius custodiunt ejus mandata*. Per « priores » videtur intelligere immediate C nunc praedictos, qui superiori suum semper intucendo, diligentius ei obtemperant. *Secundi vero, videlicet qui solitarie habitando obediunt, sapius in modico feriunt*, hoc est negligunt, *Patris sui mandata propter ipsius absentiam*: nam raro visitantur ab eo. *Verum si aliqui fiant solliciti et portatores dolorum*, id est aequanimiter sufferentes adversa, *propter patientiam quam habent in percussioneibus*, hoc est afflictionibus quibus iterum atque iterum exercentur, *complant super defectum*, id est, recuperant plus quam aliunde amiserunt, et duplices coronas reportant, hoc est, duplicatam gloriam promerentur.

Omni custodia servantes nos ipsos servemus, ne per aliquem sensum aut aliam animam vim peccemus: nam naves renavigantes ad portum solent facilliter conteri, praesertim quae perforatae existunt a ferro, hoc est aquarum violento impulsu, tanquam a terebrina, hoc est vermiculo ligna rodente, seu a quibusdam vermibus aliis. Ita et monachi ad coelestem patriam

Eccle. iv, 9.

Ibid. 10.

redeuntes et tribulationibus tacti, nisi diligenter observent se, faciliter conteruntur per impatientiam, aut gloriam vanam de ipsa patientia sua.

Super eo qui præest, extremam taciturnitatem studeamus habere, hoc est, de prælato non loquamur aliquid male, de prælato aut de eo temere judicando. *Vir enim tacitus, filius amoris sapientie, continue possidet multam scientiam.* Ideo Pro-

Prov. x, 19.

verbiorum decimo ait Scriptura : Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. *Vidi subditum sapientem narrationem ex ore præsentis, ita quod verba illius interrupit et prosequi cœpit, vel ea se scire monstravit; et desperari de subjectione, hoc est obedientia, ejus, videlicet subditi hujus.* Non tamen penitus desperavit, sed parvam inde spem habuit, eo quod subditus talis difficulter et admodum raro corrigitur. Unde et Salomon in Proverbiis suis ait : Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat et confusione dignum. *Cernens subditum illum assumpsisse superbiam, et non humilitatem, ex narratione prælati.*

Ibid. xviii, 13.

Omnis vigilia rigilemus et severatione servemus et custodia custodiamus unde, hoc est ex qua causa, quando et quomodo ministratio, scilicet exterior servitus proximo exhibenda, debeat præjudicari et præferri orationi : quia non semper debet fieri hoc omnino, sed tunc potissime quando prædens vult hoc, et in necessitate seu indigentia magnæ articulo.

Attende tibi ipsi et Fratribus tuis, ne scilicet ledas te ipsum, aut alios scandalizes; et ne acceleres in aliquo apparere justior eis, existens simul cum ipsis: duo enim mala operaris, si sic justior eis apparere conaris, utpote, illos ledens per tuam apparentiam falso fictam, id est per tuam confictionem qua mendaciter optas illis justior ab aliis reputari. tibi ipsi vero omnimodo concilians altum sapere, hoc est occasionem et laqueum ingerens tibi ut altum sapias de te ipso.

Esto studiosus secundum animum, hoc

est, spiritualiter et secrete stude singulariter incessabiliterque proficere, nequam manifestans hoc corpore, non figurâ, non habitu, non sermone, non vestimento, hoc est quacumque calliditate vel obscuritate, vel exemplo: occultanda sunt namque pro posse signa eminentioris devotionis. Et istud dico et servabis, si tamen cessasti judicare et contemnere proximum tuum. Si vero existis pronus in hoc, puta judicando spernendoque proximos, esto similis Fratribus tuis, et non dissimilis propria reputatione tui ipsius, ita ut cogites te velle illos in conversando præcedere: tunc enim mox eos contemnere et dijudicare incipies.

Vidi reprobum quendam discipulum super magistri directionibus gloriari, hoc est, perversum subditum consideravi inaniter exultare de doctrinis sui prælati, quasi et ipse præ ceteris impleverit aut noverit eas; et reputans acquirere sibi gloriam ex tritico alieno, hoc est ex paulo doctrine sui superioris, accumulavit magis ignominiam sibi, universis ad eum dicentibus: Et quomodo arbor bona ramusculum infructiferum protulit? hoc est, qualiter accidit quod bonus prælatus habuit infructuosum discipulum? Quasi dicat: Mirum est hoc, et ex culpa subditi contigit.

Non sumus patientes, nec judicamur reverenter suffrentes, quanto sustinemus generose ac fortiter subannationes Patris, hoc est correptiones, correctiones et exercitationes nostri prælati; sed quando contemnimur et plangimur ab omni homine, hoc est a quocumque, sive extraneo sive intraneo, sive ab aequali aut inferiori, nec tamen tristamur ex hoc. Universi enim sustinemus, hoc est, pati debemus, Patrem, reverentis et debentes, hoc est eum reverentia et ex debito. Porro si hoc ita se habet quam infinite distat ab obedientia vera, qui justas correctiones et pias correptiones agere capit a presidente?

Biba prompte substantiatum quasi aquam vitam, ab omni homine quadrante

te potare purgatorio carnalitalis luxuriæ, hoc est, tibi infligente subsannationem, persecutionem, exercitationem sive injuriam, quæ est purgativa ab omni libidinosa carnalitate. « Subsannationem » autem « prompte » potare tanquam « aquam vitæ », hoc est omnem adversitatem libenter et abundanter suscipere tanquam medium pertingendi ad vitam gratiæ in præsentī vitæque gloriæ in futuro. Denique, per hoc quod homo talia patitur assidue et ubertim, meretur relevari a tentatione carnali, imo et eminentem profectum virtutum sortiri, per quem valeat omni tentationi lasciviæ faciliter reluctari. Ideo sequitur : *Tunc enim in anima tua profunda castitas orietur, et lumen Dei non deficiet in corde tuo* : hoc est, gratiam Dei non perdes ex proprii cordis fragilitate, sed Deus conservabit et perficiet eam in te.

Nemo videns collegium requiescere super se, hoc est congregationem inniti et fulciri suo consilio aut suis exemplis, gloriatur in deliberatione mentis, hoc est, inani gloria moveatur ex proposito aut in electione seu consideratione animæ suæ, quasi in re eminenti aut sibi met adscribenda. *Etenim latrones sunt undique*, hoc est, invisibiles hostes circumvolant nos, parati perimere hominem taliter de se ipso gloriantem. *Rememorans memorare dicentis*, hoc est, recole verbum Christi qui

LUC. XVII.
10.

ait : *Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Quia servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*. Quo rite pensato, facile erit se in omnibus humiliari, neque inaniter gloriari. *Judicium vero laborum cognoscemus in tempore exitus*, id est, in hora mortis nostræ experiemur justum Dei judicium de nostris laboribus, quales exstiterint : non ergo justificemus nosmetipsos ante sententiam infallibilis Judicis.

Cœnobium est cælum terrenum, quando in cœnobio vere claustraliter vivitur, ita quod caritas, pax, puritas regnant in cœnobitis, ut ait in Regula sua S. Hiero-

nymus. *Propter quod sicut afficiuntur in cælis angeli Domino ministrantes, ita faciamus affici cor nostrum in cœnobio serviētes* : hoc est, quemadmodum angeli Deo ministrant eumque laudant et contemplantur cum reverentia summa et inaccessibili alacritate, ita et nos faciamus in claustro, quantum fragilitati nostræ exstat (Deo auxiliante) possibile, excitemusque corda nostra ad hæc, quod in nobis est faciendo, quia non semper inest nobis talis alacritas, sicut subjungitur : *Nam plerumque existentes in cælo isto terreno, adjacent, hoc est, se habent, in his quæ agunt quasi lapidei, rursusque per compunctionem aliquando consolantur, quando impletur in eis quod per prophetam Ezechielem loquitur Deus, Auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum, ut fugiant elationem propriæ reputationis, experiendo in se tantam duritiam et torporem, et in laboribus consolentur per lacrimas internæ compunctionis*.

Ezech.
XXXVI, 26.

Pareus ignis fecit liquescere multum favum ; et parva ignominia plerumque superveniens, repente liquefecit atque delevit universam cordis feritatem ac caritatem. hoc est, pia perpressio parvæ confusionis sive injuriæ emollivit sæpe et abstulit omnem ferociam obtenebrationemque mentis, et in dulcedinem convertit amaricationem brutalem.

Vidi aliquando duos residentes, auditores et observantes, scilicet occulte, suspiria et labores agonizantium, hoc est efficaciter decertantium et militantium Christo. *Et unus fecit hoc, ut æmularetur*, hoc est, sequeretur sanctos actus illorum : alter vero, ut tempore vocante propalaret ea impropere, et a bona operatione retraheret Dei servum.

Ne sis irrationabilis silentium tenens, hoc est, cum irrationabili indiscretionē non serves silentium, procurans aliisurbationem et amaritudinem ex tuo silentio indiscreto. Est enim tempus loquendi, et tempus tacendi. Hinc in Ecclesiastico dicitur : *Est tacens, non habens sensum lo-*

Eccle. III, 7.

Eccle. XX,
6, 7.

quæque; et est tacens, sciens tempus aptum: A homo sapiens tacebit usque ad tempus; lascivus et imprudens non servabunt tempus. Denique vivens in congregatione ita se habeat, ut non sit aliis onerosus et quasi agrestis, sed omnibus affabilis et benignus, loquens tempore opportuno, moderate et sapienter. *Neque sis adulterinus in ore*, hoc est aliusvis, impudens, scurrilis in verbis, *et exhortans ad tribunal accedere*, id est, non moveas Fratrem aliquid injuriæ passum ut presidentem accedat ad conquerendum et expetendum vindictam. *Alioqui pejor existis furiosis et conturbantibus alios*. Vidi, secundum quod ait Job, hujusmodi animus, scilicet vitii istis infestas, *plerumque apparere et perire adulterina morum segnitie*, id est tarditate atque ignavia detestanda, *quandoque vero apparere dolentes idoneitate*, hoc est cum apparatu ficto et apparenter decenti, ita quod quadam maturitate videbantur armati: quod potissime apparet in irrationabiliter taciturnis. *Et miratus sum qualiter malitia varia est*: quoniam vitia interdum se palliant quodam colore virtutum, interdum vero ostendunt se evidenter.

Qui est in medio, hoc est in statu proficientium, *non potest tam lucrari ex psalmodia quam ex oratione*. Verumtamen altius atque divinius est psallere seu Deum laudare, quam Deum orare, et magis convenit celestibus civibus: nam in psalmodia est sæpe altior sensus, profundior quoque contemplatio, et major instructio fidei; rursus, in laude Dei elevatur mens in Deum sincerius et cum minori reflexione ad se. Sed qui adhuc « in medio est », nondum tam aptus est ad psallendum sicut ad orandum. Unde magis fovetur sua devotio et magis accenditur sua affectio in orando quam in psallendo, ut in pluribus: quamvis interdum quoque aliter accedat ex gratia speciali, dispositioque naturali qua aliqui ad elevationem altamque considerationem dispositi sunt. Nam difficultas intelligendi psalmos, est

etiam sæpius causa quod aliqui magis lucrantur orando quam psallendo. Ideo subditur: *Confusio enim psalmi, est commutatio per Spiritum Sanctum in eo facta*. Per confusionem psalmi intelligitur varia permixtio sententiarum contentarum in psalmo: quoniam sæpe in eodem psalmo quedam dicuntur in persona Christi, quedam in persona corporis sui mystici, quedam in persona iniqui, quedam vero in persona penitentis; rursus, quedam dicuntur ibi historialiter, quedam prophetice, alia deprecativæ, alia imprecativæ. Fit quoque in psalmo frequenter mutatio in dirigendo sermonem nunc ad Deum, nunc ad alios; et de numero singulari ad pluralem, ac e converso. Hæc ergo « confusio, est commutatio facta per Spiritum Sanctum » in psalmo. Psalmographus quippe ita permixte locutus est, secundum quod diversimode tangebatur a Spiritu Sancto.

Certa et luctare, id est, cum interiori pugna et omni conatu stude, *ad te ipsum congregare*, id est, intra te recolligere, atque ad Deum erigere et in ipso simplicare, *mentem et rationem*, id est affectum et intellectum, *et intentionem*, meditando Dei præsentiam: *et non cesses revocare easdem recuratas et distractas*, hoc est, quum fuerint a Deo reflexæ et evagantes. *Non enim Deus requirit ab obedientibus orationem indistractam et irrecuratam*: talis namque oratio non est possibilis fragili menti humanæ, si fuerit multum prolixa. Verumtamen per obediens intelligit stans in congregatione sub obedientia Patris spiritualis, ad quos non spectat de lege communi oratio tantæ elevationis ac puritatis sicut ad anachoretas, quorum est in oratione et psalmodia multoties rapi et absorberi omnino in Deum, nec aliquo sensu uti, prout de hoc in Collationibus Patrum habetur diffusius. Itaque « non requirit Deus » a nobis ut nulla distracto aut reflexio interdum se misceat orationibus nostris, sed ut contra evagationes et recurvationes hujusmodi summo conamine præliemur, non immorando easdem, sed

mentem assidue revocando ad Creatorem. A in uno consistere loco, nec proximos velle hinc sequitur :

Ne contristeris tristitia immoderata furtum mentis passus, id est distractionem. Et proprie dicitur « furtum mentis », quando suggerente diabolo amittitur seu auferitur concepta attentio : diabolus namque est latro et fur animarum. *Sed bono animo esto*, non turbando te ipsum propter hoc excessive, *intellectum semper revocans et ad Christum levans* : *angeli enim solius est impreddabile*, hoc est, inuagabilis et inauferibilis stabilitio mentis in Deo, non est nisi angelorum et omnium civium supernorum.

Persuadens se ipsum latenter credere, id est, qui sibi ipsi persuadet latenter ut speret in Domino. *et ut non discedat a certamine stadii*, id est exercitatione congregationis ac loci, usque ad instantem expirationem, utpote mortem, *ino usque ad mille mortes corporis et animæ*, hoc est pro nulla corporali tribulatione aut morte vitanda (unde quod ait, « mortes corporis et animæ », non est intelligendum de spiritali morte animæ, quæ est culpa mortalis aut æterna damnatio : quia si mortes illæ inevitabiliter imminerent remanenti in congregatione, propter eas vitandas egredi teneretur); *in nullo talium facilliter corruet*, hoc est nec in adulterina morum segnitie, neque in fidei maturitate, sed simplex, sincerus et agilis erit. *Nam dubietas*, hoc est perplexitas seu incertitudo de agendis et magis expedientibus, *et infidelitas cordis, et inconstantia loci, facere semper solent offensiones contrariosque eventus*, id est multo graviores ruinas et majores defectus, ita quod hic qui ex loci mutatione putavit magis proficere, multo plus deficiet ex eadem. Propter quod subditur : *Qui autem leves sunt ad locorum mutationes, in omnibus ubique sunt reprobi*, hoc est aliis graviores ac displicentes. *Nihil enim ita operatur priuationem fructificationis, sicut insufferentia*, id est, spirituales profectiones nihil sic impedit, sicut non posse

pie sufferre.

Si occurristi in locum medicamenti et in medicum tibi incognitum, hoc est, si venisti in locum religiosum atque ad novum prælatum tibi ignotum, *esto sicut advena*, id est, verecunde et circumspecte te habeas, non audacter ut nimis secure, *et sume latenter experientiam universorum existentium ibi*, id est, omnium Fratrum ac Patris mores attende, teque omnibus applica successive, ut scias quid in quolibet sequi aut fugere debeas, et ejus familiaritas, amicitia aut societas tibi exstet salubrior. Verumtamen id fieri debet sine curiosa observatione, superflua occupatione temerarioque judicio; nec præcipitanter, sed paulatim et opportune fieri potest.

Quando vero sentis utilitatem in tuis infirmitatibus ex artificibus et ministris, hoc est, quando ex superioribus et conservis tuis sentis in te curari passiones et vitia tua, ita quod superiorum præsentia et Fratrum vita sunt tibi exemplares et fructuosæ, *et præsertim ad quasitam*, id est intentam et concupitam, *evacuationem tumoris et elationis animæ* : *tunc deinceps accede ad illos mentali affectu, et cme*, hoc est, procura ab eis recipi et manere cum ipsis, *auro humilitatis*, id est pretiosa et aurea humiliatione tui ipsius, *et charta obedientiæ et litteris ministratiõis*, id est obedientiam et obsequiositatem promittendo seu exhibendo aut scriptis firmando; *et testibus angelis sanctis*, in quorum præsentia fiunt talia bona (vel per angelos testes intelliguntur sacerdotes et sancti Fratres congregationis, sub quorum testimonio fit talis contractus sive acceptio), *dirumpe in his, dirumpe chartam*, id est tenorem et affirmationem, *propriæ voluntatis*, ut sis resignatus, non emansivus. *Constat enim te circumcunctem et propria voluntate pergentem de loco ad locum, evertere emptionem*, id est frangere liberationem a diversis periculis et acceptionem quam procurasti in loco

priori per modum jam tactum, qua te A
Christus redemit sanguine suo pretioso.

Sit tibi locus monumentum ante monu-
mentum, id est, in claustro primo ubi
professus es, stabiliter et inegressibiliter
permane, sicut manet mortuus in sepul-
cro. Nemo enim egreditur a monumento
ante communem resurrectionem : quod
verum est de lege communi; aliqui tamen
ex causa et gratia speciali interim susci-
tantur ad fidei confirmationem. Si vero,
quidam fuerunt egressi de monumento
per suscitationem a morte, vide quia de-
nuo mortui sunt. Per quod spiritualiter
figuratur, quod egredientes de loco suæ
professionis periclitantur in anima. Com-
muniter quoque, qui resuscitati fuerunt,
iterum obierunt : sed de his qui resurrex-
erunt cum Christo, aliter opinati sunt qui-
dam. Ecce quam seriose, ferventer ac
rationabiliter scripsit hic auctor contra
instabilitatem proprii loci. Unde et Salo-
mon ait : Sicut avis transmigrans de nido
suo, sic vir qui relinquit locum suum.
Apostolus quoque : Non deserentes (in-
quit) collectionem nostram, sicut consue-
tudinis est quibusdam, sed consolantes.
Vitemus ergo tantum periculum.

Quando mandata quæ jubentur a Patri-
bus, sentiuntur gravia esse, tunc pigriores
et magis otiosi conantur præanticipare, id
est festinanter assumere, et præeligere ora-
tionem, ut a laboribus gravibus se exen-
sent; quanto vero leviora jubentur, tunc
fugiant ab oratione sicut ab igne.

Est qui cœsequitur assumptum mini-
strationis obsequium, et requisitus ad re-
quiem fratris, illud relinquit, id est, ob-
sequium illud interrumpit ad tempus, ut
fratri periclitanti aut indigenti spiritualiter
prosit et quiete adsistat : quod commen-
dabile est. Et est qui otiositate et negli-
gentia hoc relinquit, id est, injunctum la-
borem postponit. Et rursus est qui ex vana
gloria hoc dimittit, simulans se spirituali-
bus actibus velle vacare ac male insistere;
et est qui ex promptitudine caritatis et
obedientiæ facit hoc : quod optimum est.

Si præceptus et præventus es ex præ-
stationibus et sponsionibus professionis, hoc
est, si per fœdus aut promissionem pro-
fessionis tuæ obligasti te inconsulte ad
permanendum in aliquo loco aut religio-
ne, et vides oculum animæ tuæ esse sine
profectu, id est, mentem tuam vides ibi
non posse proficere, eo quod ibi non sit
observantia regularis, vel ex simili causa
condigna; ne derites disjunctionem et se-
parationem, hoc est, in tali casu potes et
debes te transferre ad locum et ordinem

B in quo proficere valeas et salvari. Quem-
admodum enim juramentum non est ser-
vandum, si vergat in animæ detrimen-
tum, et nisi tres habeat comites, ita nec
promissio. Verumtamen annulari oportet
charismata meliora. Unde qui in uno or-
dine est professus, si velit alium ordinem
introire, ingredi debet locum altiorem.
Verum qui improbus est in uno loco, ubi-
que improbus erit. Hoc communiter ita
est in religionis locum mutantibus, quia
se ipsos debent secum, et loca mutant,
non corda, quamvis per gratiam Dei pos-
sit aliter evenire. Sicut converso, qui
probus est, ubique probus erit. Manet ta-
men libertas arbitrii, per quam possit mu-
tatione deterior fieri : sed communiter
ita est.

Malédictiones et injuria secundum mun-
dum, id est mundano modo alteri irroga-
te, puta ex ira seu odio sive ex alia prava
radice, et modo irreligiosa, fecerunt mul-
tas dissensiones, id est, discordias, aver-
siones, turbationes : nam alii eas aqua-
D nimmer pati non solent, nisi sint satis
perfecti. Comessionationes vero in congre-
gationibus et societatibus universas rui-
nas et casus et reprobationes operantur.
Ex comessionationibus namque sequuntur
ebrietates, loquacitates, contentiones, pi-
gritia, somnolentia, audacia, præsumptio,
animositas, rebellio, et multa hujusmodi,
imo et libelo; et unus talium reprobatur
alium, omnesque pariter reprobantur a
Deo.

Si dominatus fueris regnum quid, prela-

Math.
xxviii, 32.

Prov. xxvii,
8.

Hebr. x, 23.

1 Cor. xii,
31.

capitum tenens, hoc est, si perfecte superaveris gulam, quæ est unum de capitalibus vitis et tanquam regina tyrannica pluribus dominatur, atque teneris principatum super eam, servando perseveranter ipsam tibi omnino subjectam, *omnis sessio et statio conciliabit tibi munditiam et impassibilitatem*, hoc est, ubicumque fueris stans, residens aut habitans, mundus eris et a passionibus alienus. Sobrietas namque ad omne bonum disponit, et operationem facit ad actus sapientiæ ac virtutum bene dispositam. Nec potest quis taliter dominari vitio gulæ, nisi sit in magna cordis custodia notabiliterque perfectus. *Illa vero tenente principatum, ubique patieris periculum*, id est, dominante tibi gula, incurres ubique diversa peccata, *extra sepulcrum*, hoc est, quamdiu vixeris super terram; vel « extra sepulcrum », id est extra claustrum seu cellam præcipue. Claustrum namque seu cella est quasi sepulcrum religiosi, cui magis periculum instat de gula, quando extra vagatur et libertatem habet edendi ac abundantiam cibi, qui in claustro ei datur ad mensuram.

Dominus sapientes facit cæcos obedientium oculos in magistri virtutibus: id est, Deus illuminat corda eorum qui sine discretionem obediunt, nec spiritualis Patris virtutes disentiunt; et frequenter per virtutes Patris spiritualis ita illuminantur. *In defectibus vero illos tenebrescere facit*, id est, ex præsiditis defectuositatibus permittit Deus multoties obscurari oculos subditorum interiores: quia si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt. *Oditor autem bonorum*, puta diabolus, seu homo perversus et rebellis, *agit id quod Sap. 1, 16, est contrarium obedientiæ ac salutis*. Impii enim manibus ac pedibus arrecessunt mortem. Et qualis quisque est, talia operatur.

Argentum vivum sit nobis figura et typus ejusdem, utpote indiscreta et perfecta obedientia: hoc est, ex proprietate argenti vivi sumamus documentum qualiter obedire in omnibus debemus. *Nam subtilis*

omnia circumvolutum, manet ab omni sorde incommixtum, id est, quibuscumque circumvolvatur et subter quæcumque circumagatur, non permiscetur nec inquinatur: imo continue motione sua a sordidatione se exemit. Ita et nos quibuscumque hominibus sociemur et convivamus, non inquinemur inobedientia, acedia aut tarditate eorum, sed semper ad actum et motum obedientiæ agiles simus ac præparati.

Qui celeres et solliciti sunt, id est, ferventes ac prompti in actibus bonis, diligentes quoque ad spirituales profectum, *magis sibi attendant, nequando propter judicium negligentium, illis amplius judicentur*, hoc est, in humilitate magis conservent se, abstinendo a temerario aliorum judicio, ne incaute judicando aspernandoque negligentes, gravius peccent ac durius condemnentur quam illi. *Propterea arbitror Lot justificatum fuisse, quia in medio talium existens*, id est, inter pessimos Sodomitæ conversans, *nequaquam visus est hos judicasse inordinato judicio*.

Verumtamen vitiosissima illorum vita sibi displicuit, et apertissima vitia dijudicavit judicio simplicis, utpote quod detestabilia essent: quemadmodum sacratissimus ait princeps Apostolorum in secunda sua Canonica, quod habitavit inter eos qui de die in diem animam justis iniquis operibus affligebant. Nam vitia manifesta et quæ bono animo fieri nequeunt, permittimur simplici judicio judicare. Sed Lot non judicavit illos judicio absoluto finali, quasi se emendari non possent.

Commune quidem quod est tranquillum et inconturbatum servemus et teneamus, id est, communiter omnes conemur semper habere et conservare mentem imperturbatam, quietam, pacificam; potissime in divinis: ideo subditur, *per amplius vero in decantatione hymnorum*, id est psalmorum laudumque divinarum. *Intentio enim est demonis mentem exterminare*, id est, extra terminos devotionis et pacis statuere per tumultus distractionum

Gen. xiv. 7.

II Petr. ii.

8.

Matth. xv.
14.

Sap. 1, 16.

et conturbationes passionum : quod totum A vitandum est nobis. *Ministrorum est corpore hominibus adstare, mente vero per orationem in cordis pulsare* : id est, hoc ad veros Christi famulos spectat, ut corporaliter adstant Fratribus ad psallendum et ad alia bona agenda, superioribus quoque adstent ad obediendum : sed cor habeant sursum, et orando pulsent januam divine pietatis.

Contumelie et despectiones in anima obediētis amaritudinē absinthii comparantur : ejus ratio paulo post subditur. B *Laudes vero et honores et bona fama habent quasi similitudinem mellis in his qui delectantur in vitis : quia pariunt eis delectationem et omnem suavitatem. Videamus ergo quomodo natura horum est altera*, id est, qualiter ista ab invicem sint distincta in proprietatibus et actionibus suis. *Illud quidem, puta absinthium, purgat universa fœciosa*, id est immunda, quæ interioribus sunt; *hoc vero consuevit accrescere fel*, hoc est, ex melle superflue sumpto solet fel crescere et augeri : propter C

quod scriptum est : Qui mel comedit multum, non est ei bonum. Conformiter, obediens purgatur a suis culpis quotidianis sustinendo contumelias et aspernationes, quæ ex sua natura amaræ sunt instar absinthii; imperfectis quoque interdum pœnale est eas sufferre, sed pugnando contra se ipsos, et eas propter Deum ferendo, purgantur. Porro laudes, honores et reputatio magna instar mellis dulcescunt superbis ac vanis hominibus, qui talia quarunt; sed pariunt eis fel, quia per ea incurrunt D amaritudinem damnationis æternæ. Verumtamen bonam famam amare, et delectari de ea in Domino in quantum ad aliorum ædificationem ac Dei honorem, licitum est atque salubre. Unde ait Scriptura : Fama bona impinguat ossa.

Credendum est absque sollicitudine his qui assumpserunt gerere curam nostri in Domino, id est, prælatis et superioribus credere et obtemperare debemus absque ambiguitate et cura, *etiam si injungunt*

quædam contraria et nostræ salutis adversa secundum apparentiam, quæ tamen non sunt contra salutem secundum existentiam. Tunc enim, videlicet in tali præceptione, fides nostra ad ipsos probatur Sap. 16. *quasi in fornace*, id est gravi exercitatione, humilitatis. Nam fidei notificatio in hoc est, id est, per hoc manifestatur nostra fides ad præsidentes, quod contemplantes ea quæ fiunt, existere contraria speratis, hoc est, quod videntes ea quæ nobis juventur, esse contraria his quæ speravimus nobis esse injungenda, aut quasi impediencia ab adeptione bonorum quæ speramus obtinere in patria, nihilo minus in his indubitanter obediunt præcipientibus.

Ex obedientia humilitas oritur et augetur, sicut jam prætangentes dicimus; p. 117 D. *et ex humilitate discretio obtinetur* (idcirco oportet in primis indiscrete in omnibus obedire, sicque ad plenam humilitatem ac discretionem pertingere), *sicut philosophum* Cf. Collat. II, cap. 10. *(id est sapienter perscrutatam, consideratam atque descriptam) est a magistro Joanne Cassiano, qui in libris suis frequenter scripsit de hoc, pulcherrime atque altissime. Ecce quam magnifice sensit magnus et sanctus vir iste de Joanne Cassiano. Ex quibus verbis etiam constat quod scripsit et fuit post Cassianum, quamvis ignoremus quamdiu. Ex discretione vero oritur visio*, id est contemplatio; *et visione prævisio*, id est futurorum præcognitio seu providentia; Deus enim contemplatoribus tanquam familiaribus et amicis frequenter revelat futura, et facit eos ventura prospicere.

Et quis mecum agat, id est, qui mihi resistet, aut quis mihi occurrat, id est, contradicendo obviabit, *in isto bono et pulchro cursu*, id est exsecutione et profectu salubri, *obedientia indiscretæ, videns talem preparationem honorum carum ea*, hoc est, considerans quod in obedientia consistat dispositio ad tot virtutes, seu ad profectus et actus virtutum, quia disponit ac perducit ad humilitatem, discretionem, visionem ac prævisionem, ut

Ps. LVII.
11.

tactum est? *De ista utique magna obedientia dixit bonus ille Psalmista : Parasti in dulcedine tua pauperi obedienti. Deus, parasti (inquam) adventum tuum, per illuminationem et gratiae incrementum, in corde ipsius.*

In tota vita tua non obliviscaris illius magni certatoris, id est virtuosus et inclyti militis Christi, qui in totis decem et octo annis non auditur auribus extrinsecus a præceptore, Salveris, id est, infra tot integros annos non auditur corporali auditu a suo abbate aliquod molle aut blandum verbum, aut specialiter verbum istud salutativum, « salveris » ; auribus vero intrinsecus, utpote interiori auditu, quotidie auditur a Domino, non quidem verbum istud, Salveris, sed, Salveatus es per obedientiam tuam : quod verbum, videlicet, « salvatus es », est terminativum et firmum, id est definitivum seu assertum et certum ; illud vero, puta, « salveris », optativum est et incertum. Itaque Deus inspiratione occulta certificavit virum illum de sua salute. Porro quis fuerit ille discipulus ac certator, non exprimit ; et aliqui dieunt, quod fuit Joannes, discipulus abbatis Ammonis.

Quidam obedientium occultant et diminuunt semetipsos, hoc est, intentionem suam abscondunt, per quod meritum suum diminuunt, sentientes bene persuasum, consultum ac placitum præsentis, id est, cognoscentes quid superiori suo videatur rationabile, expeditius, magisque placens : qui conversi ad proprias voluntates, querunt et obtinent jussiones ad votum, id est, subtiliter practicant et acquirunt quod præsedens præcipit eis illa ad quæ ipsi magis ex se ipsis afficiuntur. At vero, id est per hoc pro certo, cognoscant se penitus cecidisse a confessionis corona, hoc est privatos esse præmio gloriae, quod debetur obedientiae, quam ipsi professi sunt, sed non implent : non enim faciunt id quod eis injungitur, quia injunctum est ipsis, sed quia ex propria voluntate inclinantur ad hoc ; magisque querunt satisfacere volun-

tati suæ quam præsentis. De hoc multa scripserunt Basilius et Cassianus. *Obedientia enim est peregrinatio, id est alienatio et recessus, ab hyypoerisi et proprio desiderio.*

Est qui suscepit præceptum, et sentiens præcipientis intentionem, non libenter afficitur ad hoc exsequendum, sed devertit illud ; et est qui intentionem ejus novit et sentit, et incunctanter obedit. Querendum est, quis eorum pie fecit. Dicendum, quod iste secundus, qui juxta intentionem superioris sui obediens fuit : quia voluntas superioris qualitercumque innotescit, obligat suo modo.

Non contingit enim est, diabolus contrariari atque resistere sui ipsius voluntati, id est, quod diabolus repugnet propriae voluntati, quæ est obstinata et immobilitata in malo, est res nunquam contingens : nam omne quod agit, refert ad suæ perversæ voluntatis impletionem. Hinc ait Salvator : Si Satanas Satanam ejicit, in se ipsum divisus est ; quomodo ergo stabit regnum ejus? Et persuadeant tibi hoc in negligentia viventes, et in quiete solitaria supportantes, aut in cœnobio sub obedientia degentes : id est, istud verum esse perpende tam ex consideratione negligenter viventium, tam eorum qui solitariam vitam tolerant patienter, et item eorum qui in congregatione vivunt sub obedientia præsentis. Nam omnium horum damnationem concorditer et communiter querit diabolus. Et si conetur viventem negligenter aut etiam obedientem in clauastro, ad vitam solitariam ducere, non facit hoc nisi intentione fallendi finaliter : nam mala proponit sub specie boni, et sæpe pravissima ac periculosissima sub specie apparentissimi ac optimi boni, ut insaniabilis kedat versutiusque seducat.

Quando infestati, id est afflicti, tentamur discedere de locis in quibus manemus, fiat nobis impugnatus ex locis recessus, hoc est, ipsa impugnatio seu tentatio recedendi a pristino loco seu claustro sit nobis, ostensio beneplacitæ nostræ coram Deo

Math. xii.
26.

in locis eisdem, id est signum probabile quod Deo placemus in loco ubi moramur; quia et impugnari signum est quod pugnamus, hoc est, id ipsum quod tentamus a loco recedere, signum est quod in loco illo contra vitia dimicamus atque proficimus; alias enim non ita a diabolo tentemur de tali recessu. Interdum tamen tentatio talis est ex propria perversitate, incorrigibilitate, inconstantia, infirmitate aut odio: et tunc non est signum quod Deo placemus ac vitiis repugnemus in loco quo habitamus. Porro diabolus videns quosdam bene stare et item proficere in pristino loco, suggerit eis ad alium locum quasi aptiorem ad proficiendum transire, ut profectum eorum impediat.

Non ero absconsor injustus, avarus, immanis, reticens vobis quæ non est fas silere. Quasi dicat: Nisi vobis insinuarem sequentia valde salubria, quæ non licet celari, quum sint edificatoria, tunc essem « absconsor injustus », utpote contra justitiam agens, et « avarus », tanquam mihi soli scientiam horum reservans, et « immanis », id est crudelis et inhumanus. Deinde narrat exempla.

* *Sabaïtes* Joannes Opanii Osabaïtes*, vir summa perfectionis, narravit mihi negotia digna auditu. Quia autem erat iste Joannes vir impassibilis, id est a passionibus expurgatus, et mundus ab omni mendacio et sermone et opere maligno, id est mortalibus vitiis tam verborum quam operum, et sursum superexcedens, id est vir alte contemplationis per mentis excessum seu raptum, nosti probabiliter, o sancte Pater, cui hæc scribo.

Hic Joannes mihi narravit, Quod in mansione, id est terra seu provincia mea, quæ est in Asia (inde namque justus iste Joannes traiecit originem), erat quidam senex omnino negligens et incontinenens, id est gulosus et loquax. Dico enim ista, non judicans senem istum incaute, sed ista narro de senē illo ut appareat vera dicens. Hic habuit quemdam discipulum

* Acacium minorem, Innocentium* nomine (et ne-

A scio qualiter acquisivit illum discipulum). simplicem arbitrio et deliberatione, id est ingenio tardum in judicando seu discernendo et deliberando, cogitatione vero et operatione prudentem in his quæ pertinent ad spirituales profectum atque salutem. Qui tanta sustinuit a senē illo tam vitioso, quanta videbuntur forte incredibilia multis. Cruciabatur namque Innocentium illum non solum injuriis et ignominiais, sed et plagis verberibusque, quotidie. Erat vero patientia Innocentii non irrationabilis, quia non frustra illa sustinuit. Quam ergo viderem eum affectum quotidie summa miseria tanquam servum emptitium, obviens ei sæpius dixi ad eum: Quid est, frater Innocenti? Quomodo fuit hodie tibi? Et ipse confestim ostendebat mihi quasi et domino, quandoque oculum lividum, quandoque et caltum, interdum vero caput plagatum. Cognoscens ergo eum quia operator esset, id est pro virtutibus obtinendis, conservandis ac perficiendis digne laborans, dicebam ad eum: Bene, bene; sustine, et saluberis.

Itaque Innocentius vivens sub senē illo immisericordi novem annis, migravit ad Dominum. Sepultoque eo in cimiterio Patrum, præceptor ejus senex præfatus ivit post quinque dies ad quemdam magnum senem degentem in regione eadem, et dixit ei: Pater, Innocentius mortuus est. Quo audito, senex ille respondit: Crede mihi, senex, quia hoc mihi persuadere non poteris, ut audiam hoc tanquam sit verum. Ipse vero ait: Veni et vide. Surrexit ergo magnus ille senex celeriter, et venit cum præceptore beati pugilis, puta cum senē illo qui fuerat præceptor Innocentii, et clamavit ad viventem in requie vere beatam, tanquam adhuc viventem in carne: Frater Innocenti, mortuus est. At vero Innocentius bene prudens obediens, et post mortem obedientiam ostendens, respondit huiusmodi seni: Pater, et quomodo possibile est hominem obedientiae operatorem mori? Tunc senex qui fuit

primo praeceptor Innocentii, notatus de sua perversitate, tremens ac parens cecidit in faciem suam cum lacrimis; et quarens ab abbate congregationis licentiam faciendi cellam prope Innocentii monumentum, ibidem de cetero vixit caste, id est pure, dicens Patribus semper, Quia homicidium feci, id est, instar homicidae peccavi gravissime, affligendo sic Fratrem istum.

O pater Joannes, cui haec scribo, mihi videtur hunc senem qui locutus est cum mortuo Innocentio, esse magnum Joannem, id est quodammodo similem summo Joanni Baptistae. Nam et beata anima ipsius, id est beatus Joannes Opanii jam praefatus, narravit mihi et aliud factum, quasi loquens de alio homine; sed ipse fuerat idem de quo loquebatur, sicut potui discere ultimo diligenter, omnia ejus verba considerando. Itaque dixit:

Quidam docebatur in eadem Asiae mansione, id est congregatione, a quodam monacho miti et quieto; et videns se ipsum a monacho illo sene quasi honorari, quietari et circumferri, optime consideravit id quod multis est documentum, videlicet, quod sibi non expediret sic tractari a sene, quia honoratio talis a senioribus exhibit junioribus, est eis frequenter occasio elationis, eo quod non discunt mortificare se ipsos, et deprecabatur senem ut dimitteret eum a se. Habebat enim senex discipulum alium, nec erat ex toto triste quod fiebat, puta divortium ejus a sene.

Egressus est ergo a sene, et per epistolam praeceptoris, hoc est ejusdem senis magistri sui, subordinavit se, id est, ad obediendum se tradidit ac subjecit, in quodam cenobio Ponti. Primaque nocte qua cenobium illud ingressus est, videt in somnis se exactum a quibusdam ad reddendum rationem de vita sua; et post tributum, id est, postquam solvit quod potuit, et post rationem illius exactionis valde terribilis, vidit se ex residuo nondum soluto remanere obligatum, et debere solvere centum libras auri. Evigilans ergo

A *dijudicavit visum, id est, visionem hanc sapienter discrevit ac intellexit, utpote quod nondum plenarie satisfecit pro culpis suis, et dixit ad se ipsum: Pauper Antioche (hoc enim erat et nomen ei, hoc est, etiam ita vocavit se ibi, ne agnosceretur ab aliquo adveniente, quum tamen vocaretur Joannes), vere multa restant de solutione debiti tui.*

Quum itaque permansissem, inquit, in cenobio illo annos tres sub obedientia indiscreta, reputabar vilis et despiciebar ac **B** *tribulationes patiebar ab omnibus quasi peregrinus atque extraneus: non enim erat ibi monachus alius quisquam peregrinus. Et ecce rursus in somnis video quemdam dantem mihi chartam remissionis et absolutionis decem librarum debiti mei. Evigilans ergo intellexi visionem, et dixi: Adhuc nuncusque decem, hoc est, hucusque non mervi nisi remissionem decem librarum; et quando complebo solutionem debiti tanti quod restat? Tunc dixi ad me: O humilis, id est vilis, Antioche, superabundantiori labore et ignominia indiges. Ex tunc ergo cepti simulare amentiam atque stultitiam, non tamen negligere aliquid otiosum, id est vacans seu incompletum, in ministracionis officio mihi injuncto. Unde immisericordes Patres videntes me in tali ordine amentiae et promptitudine obsequendi, injunxerunt mihi universa opera gravia mansionis seu claustris. Perseverans ergo per tredecim annos in tali conversatione, rursus vidi in somno venire ad me eos qui primo ap-*

D *paruerunt mihi, et scribere mihi perfectam libertatem a debito. Itaque quando degentes in cenobio me tribulabant in aliquo, recordabar debiti mei pro quo tunc nondum satisfeci, et patiebar omnia viriliter atque nobiliter.*

Ita narravit mihi sapientissimus ille Joannes quasi ex persona alterius: propter quod et se ipsum nominavit Antiochum, mutato vocabulo. Sed ipsemet erat qui ut verax per obedientiam et patientiam dirupit chirographum generose, hoc

est, debitum suum inelyte delevit per mo- A

Circa hæc queri potest, an talis simula-
tio amentie ac stultitie sit commendanda
et ad imitationem trahenda. Et videtur
quod imo : quia ex maxima compunctio-
ne et profundissima humilitate processit,
ordinabatur quoque ad optimum finem ;
iterum quia approbata est a Iudice sum-
mo. Insuper S. Basilius retulit tale factum
de quadam Sorore in magno monialium
clauastro peractum, et approbavit hoc ipsum.
Similiter Climacus istud commendat.—Ad

hoc breviter respondetur, quod quamvis
ex speciali instinctu Spiritus Sancti quæ-
dam personæ utriusque sexus credantur
talita virtuose fecisse, verumtamen non est
licitum secundum legem communem, ne-
que trahendum est ad imitationem : quia
secundum Christi doctrinam et apostolica
documenta, debet unusquisque alteri exem-
plaris consistere, nec abusiva et rationi
contraria aut aliquid indecens agere ; nec
debet quis propter suum profectum pone-
re communitati scandalum aut offendien- C
tum : imo omnia honeste ac ordinate fieri
debent in nobis.

Audiamus quomodo sanctus iste Joan-
nes factus fuit discretor et discretus ex
summa obedientia sua. Sedente etenim eo
in mansione S. Sabbæ, accesserunt ad
eum tres juvenes monachi volentes infor-
mari ac regulari ab eo. Quos protinus
amoroze suscepit, et libenter ac benigne
post fatigationem itineris recreavit. Di-
xitque eis post tertium diem : *Parcite*
mihî, Fratres, quoniam homo fornicator D
sum, et non possum mecum tenere ali-
quem vestrum. Illi autem non fuerunt
ex verbis illis scandalizati : cognoscebant
enim senis conversationem. Quum ergo
rogassent eum permixtissime, nequaquam
potuerunt ei persuadere ut permitteret
eos secum manere. Tunc projecerunt se
ad pedes ipsius, rogantes ut saltem in-
strueret eos ubi deberent sedere, et quali-
ter vivere. Exaudiens itaque hanc precem
eorum, et sciens quod cum obedientia et

humilitate acciperent verba sua, dixit
uni : Fili, Dominus vult te sedere in
obedientia cum Patre spirituali in tran-
quillo solitudinis loco. Dixit quoque ad
alterum : Vade, et vende voluntates tuas
et da Deo, hoc est, propriam voluntatem
resigna camque immola Deo, obedientiam
profitando. Vocatur autem resignatio ista
venditio, quia fit pro obtinendo regno cæ-
lorum. Et sustine, id est, sede ac habita,
patienter in collegio, id est congregatione,
et corrobora Fratrum ; et habebis penitus
B thesaurum in celis.

Deinde dixit et tertio : *Recolle in desi-*
neniter ex corde eloquium Christi dicen-
tis, Qui perseceraverit usque in finem,
salvabitur ; et valens ne cesses querere, et Matth. x,
si possibile est in hominum natura inve- 22, xxiv, 13.
nire, duriores et magis redarguentem
exercitatore tibi in Domino, et perseve-
rans cum eo, bibe quotidie subsannatio-
nem et derisum quasi mel et lac, hoc est,
eum omni promptitudine animi accipe et
æquanimiter sustine quidquid afflictionis
ille intulerit tibi. At Frater ille dixit huic
magno Joanni : Pater, si talis vivit in
negligentia, quid jubet ut faciam ? Qui
ait : Etiam si eum videris fornicantem,
ne discedas ab eo, sed dic tibi metipsi :
Amice, ad quid venisti ? Tunc aspicias
tumefactionem, id est elationem, extermin-
atam in te, et calefactionem, id est car-
nis stimulationem, seu iræ fervorem, por-
trefactum, hoc est repressam in corpore
tuo ac anima. Per tantam namque patien-
tiam, obedientiam et sui ipsius victoriam,
D pervenit ad hoc. Verumtamen istud non
esset omnibus consulendum, quum scrip-
tum sit : Cum perverso perverteris ; et, Ps. xvi, 27.
Qui jungit se fornicariis, erit nequam. Et Ecclesi. x, 1.

Universi Deum timere volentes, ex om-
ni virtute agonizemus, id est, totis viribus
contra vitia et pro virtutum perfectione

Matth. v,
16 ; 1 Tim.
iv, 12 ; Tit.
ii, 7, 8.

1 Cor. xiv,
40.

adipiscenda pugnemus ac laboremus, ad A quod etiam peragendum utamur cunctis virtutibus, quatenus unicuique vitio relutemur per virtutem sibi contrariam, *ne adipiscamur nobis ipsis in gymnasio*, hoc est in schola, *virtutum*, puta in claustro, *malignitatem et malitiam, crudelitatem, astutiam et versutiam, magis quam virtutes*. Nam ut ait Eusebius Emisenus : Qui non studet in claustro voluntates proprias resecare, virtutibus insudare, et juxta suam professionem proficere, fit multo pejor in eo, quam fuit aut esset in sæculo. Cujus B una causa est, quia in claustro magis acriusque impugnatur a Satana. Idecirco subjungitur :

Fit enim, hoc est, interdum contingit quod quidam in claustro magis addiscunt vitia quam virtutes; et non est mirum. Nam quamdiu quis est idiota aut nauta aut agricola, hostes regis sui non tantum armantur contra ipsum quemadmodum armarentur si esset strenuus miles. Porro quum viderint eum indutum signis militiæ, et assumentem scutum, gladium, C arcum ac militaria indumenta; tunc frendunt dentibus contra eum, et festinant omnino interimere eum. Ita et dæmones minus impugnant nos quamdiu vident nos sæculariter conversari. Quum autem viderint nos religionem ingressos et spiritualibus armis præcinctos, ac zelo Dei accensos contra adversarios divini honoris; tunc insaniunt, et armantur intensius contra nos. Propter quod non dormitemus sopore acediæ aut negligentiae somno. Nempe ut ait gloriosissimus apostolici chori prin- D

1 Petr. v, 8.

Ibidem.

Idi pueros simplices et pulcherrimos parculos venientes ad scholas doctrinæ propter sapientiam et disciplinam et utilitatem discendas et acquirendas, et non didicisse ibi aliquid disciplinæ, sed solum ferocitatis virilitatem atque malitiam ex consortio et commorantia aliorum. Con-

formiter, sæpe contingit quod aliqui religionem ingredientur, et « aliorum », utpote tepidorum sive carnalium et ambitiosorum, exemplis deteriorati aut verbis corrupti, deficient potius quam rite proficiant : qui quum spiritu cœperint, carne Galat. iii, 3. consummantur. Idecirco religiosum, præsertim adhuc recentem et imperfectum, oportet summe cavere ne tepidorum, negligentium et inanium Fratrum verbis aut operibus corrumpatur, frigeseat aut vanus reddatur; sed meliorum atque ferventium accendatur exemplis. Ideo addit : *Qui habet intellectum, intelliget.*

Impossibile est addiscentes artem quamcumque ex tota anima, hoc est cum omni diligentia, non proficere quotidie in eadem. Sic et religiosus, si ex toto cordis conatu extenderit se ad profectum sapientiæ ac virtutum, indubitanter crescit in eis. Nemo ergo sit pusillanimis, sed cum Apostolo quilibet dicat : Omnia possum in eo qui me confortat. *Quidam profectum suum cognoscunt probabiliter aut certitudinaliter : qui cum Apostolo dicere possunt, Non spiritum hujus mundi accepi-mus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Alii vero dispensative ignorant suum profectum, Deo hoc taliter disponente, ut magis humiles sollicitique consistent, nec extollantur.*

Perfectus trapezita, id est nummularius, computat penitus singulis vespers lucrum vel damnum dici. Non potest autem ista prudenter cognoscere, nisi omnibus horis notentur, id est, consideret ea, in rationis scriptura, hoc est in superscriptione numismatis, ex cujus inspectione perpendit quantum lucratus est aut amisit. Sic religiosus spiritualium appetitor et congregator divitiarum debet quotidie, præsertim de sero, discutere qualiter diem expendit, quid boni omisit, quid mali commisit, quantum profecit. Nec potest ista perfecte cognoscere, nisi notet et examinet ea « omnibus horis » opportunis « in scriptura rationis », hoc est, in consistorio

Rom. u, 13,
15.

et iudicatorio propriæ mentis, in qua habet naturaliter scriptum sive impressum quid sit bonum, quid malum, saltem in generali; et per lumen fidei ac Scripturas est plenius inde instructus. Oportet ergo propriam conscientiam propriamque syndesim consulere et audire. *Etenim singulis horis ponere rationem, examinando propriam conversationem, declarat et demonstrat quod quotidianum est, id est quotidianum profectum sive defectum.*

Dum insipiens mordetur, id est, dum homo passionatus per injurias tangitur, corripitur, disciplinatur, improprium passus et concitatus ad iram, probat contradicere voce, hoc est, preparat se ad contradiciendum ac resistendum. Si tunc confestim dedit penitentiam arguenti, id est, si in tali casu non reprimat linguam suam a contradictione, attamen mox fateatur se culpabilem et de sua culpa dolentem eorum corripiente, non fecit hæc causa humilitatis, sed volens cessare impropria, id est, ob hoc ne alter sibi diutius convitiatur, aut verba increpatoria dicat.

Quum furcis exprobratus et impropria sustines, tace, et suscipe cauteria animæ, magis autem luminaria castitatis: id est, increpationes atque injurias tolera patienter, quæ sunt « cauteria animæ », quibus vulnera ejus curantur (imo sicut per corporale cauterium edueuntur humores, ita per hujusmodi afflictiones eradicantur passionibus ac vitia animæ); quæ tamen increpationes et exercitationes magis dicendæ sunt « luminaria castitatis », quia per eas æquanimiter toleratas meretur homo a concupiscentiis emundari et in castitate firmari. Multi quoque adhuc pusilli, talia sustinendo, sic occupantur contra propriam impatientiam, iram et indignationem pugnando, et quodam merore ac tadio tabescendo, quod multo minus cogitant de concupiscentiarum et deliciarum objectis. *Medicus cessante, hoc est, dum medius eorum recesserit a te nondum curato, offensus ex tua improbitate, tunc facies ei*

metaniam, hoc est deprecationem eum genuflexione ut indulgeat tibi et redeat ad te ad sanandum te plene; vix tamen proficies: nempe penitentiam tuam forte non suscipiet in furore quem contra tuam perversitatem concepit. Sic etiam est cavendum ne spiritualis medicus, puta prælatus, juste contra te indignetur, atque offensus recedat a te.

Nos qui sumus in congregationibus, pugnemus singulis horis contra omnia vitia, sed æqualiter ac principaliter contra duo vitia ista, videlicet, contra insaniam ventris ac guttæ, hoc est contra irrationabilem concupiscentiam superflua et delicata refectionis, et contra ceteram atque acutam turbationem seu commotionem iræ ac furoris. Vitia enim ista possunt faciliter invenire in turba domesticas propriasque materias. Qui enim vivunt in congregatione, nisi ad patientiam ac sobrietatem tota virtute se dederint, frequenter ac cito movebuntur ad iram et quendam furem ex factis et moribus aut negligentis aliorum, et appetent ea quæ habentur in congregatione. Discant ergo se mutuo in omni caritate, pietate, mansuetudine et patientia supportare, et curam carnis non faciant in desideriis sensualitatis, ne corda eorum graventur unquam ex erapula aliqua; sed tanto viriliter prælientur contra hæc vitia, quanto major est eis occasio corruendi in ea.

Diabolus immittit riventibus sub obedientia desiderium impossibilem virtutum, id est affectum ad tantam perfectionem et excellentiam actuum virtuosorum, quod nequeunt eam attingere in hac vita: quod facit diabolus ut retrahat eos ab obedientia jugo, et vadant ad solitariam vitam. Similiter his qui sunt in vita solitaria et quiete suggerit et supponit incanescientia atque incongrua vocationi eorum, prout mox ostendetur.

Revertee, id est, perscrutare ac discutere, deliberationem et mentem improbi, id est indiscreti ac instabilis, obedientis, et incanescens ibi cogitationem errantem et inten-

Ephes. iv,
2: Rom. xii,
14: Luc. xxi,
34.

tionem seductam, videlicet concupiscentiam solitariae quietis, extremi arctissimique jejunii, orationis incurvabilis, id est irreflexae nec alicui distractioni permixtae, carentiae vanae gloriae ad summum, ita ut nec pulsetur unquam aliquo motu vitii hujus, inobliscibilis memoriae mortis, indesinentis compunctionis, omnimodae privationis irae, profundi silentii, superexcedentisque castitatis, in tantum ut nec primos unquam motus sustineat. Quae omnia quamvis sint bona et optima, tamen obediens improbus ea non appetit ordinate, nec media apta ad illa obtinenda assumit. Deberet enim in omnibus obedire cum omni probitate, et praefatis actibus appropinquare pro posse in congregatione. Ilinc subditur :

Quorum carentiam habentes in proemissis secundum dispensationem, id est, praefati improbi obediens, in principio suae conversionis et deinceps carentes praedictis virtuosissimis actibus, « secundum dispensationem » seu moderationem et mensuram qua tunc poterant eos habere, frustra et vane transierunt ad ea seducti, hoc est, inaniter aggressi sunt solitariam vitam ad exercendum ibi hos actus, « seducti » suggestione praefata diaboli. Nam adversarius iste fecit eos querere ista, id est, instigavit eos ad aggrediendum actus tam summos, ante tempus, videlicet dum nondum dispositi erant ad illos actus, ne sustinentes, id est, ne in congregatione satis diu sub obedientia et patientia conversantes, sortiantur haec in tempore, hoc est, obtineant tantam perfectionem in solitaria vita « tempore » opportuno.

Consequenter tangitur solitariorum et anachoretarum tentatio. Seductor et illud diabolus beatificat in mente solitariorum, amorem obedientium, erga hospites et peregrinos obsequium et ministratiorem quae intraneis extraneisque impendunt, fraternitatis amorem, conversationem et caritatem ad invicem, curam et servitium eorum circa infirmos, ut et illos, videlicet solitarios, efficiat impatientes

A et insufferentes, ita ut vitam cœnobarum incipiant praeferre anachoreticae vitae, sicque cum tædio et mœrore in solitudine demorentur, secundum quod et priores, id est, secundum quod eos qui in obedientia vivunt fecit impatientes et inconstantes. Vere namque rarissimum est, id est, paucissimis datum est, solitariam vitam et quietam exsequi cum ratione, id est rationabiliter et prudenter, et solummodo est illorum qui divinam consolationem possident ad solationem, id est ad relevamen, laborum et dolorum suorum, atque ad cooperationem et opem impugnantium et pugnarum, hoc est contra dæmones impugnantes et contra eorum tentationes. Quum etenim homo sit naturaliter animal domesticum, civile ac sociale, constat quod vita omnino solitaria sit maxime supra hominem : ita quod homo solus, dicitur deus aut bestia, id est, divinus aut bestialis. Unde ut sit divinus ac deiformiter in solitudine vivens, indiget singulari ope et consolatione Spiritus Sancti.

C Contra qualitates et efficientias vitiorum in nobis consistentium, et subjectiones convenientius discernimus et observantias prompte eligimus : hoc est, ad exstirpandum « qualitates » et effectus seu opera interiorum « vitiorum » nostrorum, congruentius judicamus ac definimus assumendam nobis esse subjectionem, ut sub obedientia stando et spirituali Patri nos subjiciendo, discamus nos expurgare ; « et observantias prompte eligimus », hoc est, contra eadem mala voluntarie ex electione assumimus certas observantias regulares et exercitationes, per quas facilius celeriusque curentur.

Circa gulosum et luxuriosum ex vitio labenti et repentini, id est, ad evellendum ex te vitia gulae atque luxuriae, orientia ex concupiscentia lubrica intus se diffundente, seu ex cogitatione incidente prava et vaga, aut ex suggestione pestifera serpentina, sit tibi exercitator, id est Pater et rector, vir solitariae quietis amator, absque consolatione carnali, ita ut nec ipse

habeat hanc, nec eam tibi permittat, *aut-sterus, durus*, id est justus et rigorosus, et *irremissibilis* a cibum, hoc est inflexibilis a parsimonia cibi ac potus; et non magis miraculorum patrat, id est, exercitorem et Patrem non habeas qui miracula faciat, et qui paratus sit universis in susceptionem ad mensam, hoc est, qui sit hospitalis et eunctis se visitantibus mensam ponens: ad talem etenim multi concurrunt, et haberes eum eo incitamenta atque materiam gulae et voluptatis, et ita non curareris apud ipsum consistens.

Tibi existenti cervicoso, arroganti, elato, sit pastor celer, id est velox ad increpationem, *acutus* ad considerandum tuam elationem, *irremissibilis* ad disciplinam, humiliationem et exercitationem tibi infligendam, et non mitis et benignus, id est, qui in mansuetudine et benignitate magis abundet. Si igitur aliquis dure cervicis et animosus habeat durum praelatum et exercitorem assiduam, non resistat nec indignetur, sed Deo regratiatur quod sibi providit de presidente suis moribus congruente. *Non quaramus Patres qui praecognoscent futura et prophetice ea praevidcant, sed qui sint pra omnibus humiles et sapere mite habentes*, utpote mansuetos, convenientes et aptos ad melendum vitis et infirmitatibus, id est passionibus, quae sunt in nobis, id est, qui sua bonitate, pietate, discretionem, mansuetudine, humilitate vineant et curent nostras malitias, duritias, indiscretionem, iras, superbias. Nam et cervicosi, elati et iracundi quandoque magis curantur a talibus, quam a duris et D

Sit tibi secundum praememoratum fratrem Abbaeum, iste pulcher et bonus modus, id est apta via, ad obedientiam addiscendam et conservandam, videlicet semper existimare quod probat et tentat te is qui praest: hoc est, quicquid irrogaverit tibi disciplinae, increpationis aut exercitationis, semper reputa quod faciat hoc propter melius tuum, probando te per

A talia ut vere proficias; et nunquam decides a profectu monastico, nec errabis ab observantia regulari.

Quando redargutus et correptus incessanter a Patre, assumis et concipis ampliore fidem et caritatem ad ipsum, regnando ei pro talibus et bene sentiendo de ipso, *Spiritus Sanctus visibiliter habitat in animo tuo*, id est, per exteriora signa seu opera patientiae et caritatis ac fidei tuae sensibiliter pandit se habitare in anima tua per gratiam suam praecipuam, B et virtus Altissimi obumbravit tibi: tanta enim patientia est evidens signum extirpationis privati amoris ac magnae perfectionis. Veruntamen ne glorieris ne gaudeas sufficiens generose contumelias et ignominias. In omni actu virtuoso est gloriantium. Christus quoque, Gaudete (inquit) et exsultate in illa hora, quando videbitur injurias sustinetis. Imo omne gaudium existimare debemus, quando in diversas tentationes seu persecutiones incidimus. Quomodo ergo nunc dictum est, «Veruntamen ne glorieris», etc.? Et respondendum, quod non prohibet penitus in adversis gaudere, sed consulit ut de ipsa patientia nostra non gloriemur incaute, quoniam gloriationi de patientia facillime se commisceat gloria vana. Sic et Christus docet non esse jurandum, ne assidue iuratori miscetur perjurium. Sed magis plora et luge, quia existi aliquid contumelias dignum, et conturbasti animam contra te, id est, aliquem offendisti et contra te provocasti.

Noli admirari et stupere super id, id est de eo, quod dicturus sum: habeo enim Mopsen hoc mecum pariter praedicantem, Expedi in Deum et non in Patrem peccare. Quid est hoc? Numquid enim peccare expedi in Deum? Rursus, peccata in Deum commissa sunt graviora quam peccata in proximum. Denique, ubi dicit Moyses istud? Imo in nullo librorum ejus hoc invenitur. Et respondendum, quod sensus verborum istorum est: «Expedi in Deum», hoc est, periculosius est quan-

Luc. i, 35.

Math. v, 12.

Jacob. i, 2.

Math. v, 34-37.

tum ad aliquid peccare in Patrem spiritua-
lem, quam in Deum. Unde quasi expo-
sitorie subditur: *Deo enim ad iracundiam
concitato*, id est per culpam offenso, *dux*
(id est praelatus) *noster potest eum nobis
reconciliare*, orando pro nobis; *isto autem*,
videlicet spirituali Patre, *conturbato a nobis*,
ulterius non habemus aliquem *exorantem pro nobis Deum*, qui faciat
eum nobis propitium. Hoc adeo dicitur,
quia Deus non exaudit alios pro nobis,
neque indulget nobis, nisi nos ipsi veniam
petamus a præsidente. Et istud prædicat
Moyses verbis æquivalenter: nam aliqua
narrat ex quibus istud elicitur. Quum
enim filii Israel peccassent gravissime sæ-
pe in Deum, Deus Moyse exorante ipsis
indulset; sed quum Core, Dathan et Abiron
peccassent per rebellionem in Moysen,
mox horribiliter sunt plagati.

*Ambo autem ista videntur mihi recur-
rere in unam opinionem*, id est in unam
probabilem rationem, videlicet, quod Deo
offenso, habemus prælatum mediatorem,
qui possit nobis Deum placare; sed ipso
prælato offenso, non ita habemus media-
torem, si tamen prælatus in tantum offe-
ndimus quod cessat orare pro nobis.
Utriusque etenim huius una est ratio, quo-
niam prælatus est Dei vicarius et mediator
apud Deum pro nobis: et ita offendimus
Deum in prælato quasi in suo vicario, sic-
que cessante oratione prælatus pro nobis,
incidimus iram Dei.

*Intendamus et discernamus et vigilan-
ter pensemus quando a pastore increpati*,
debemus sustinere increpationem ipsius
tranquille et cum gratiarum actione, id
est, silenter et grate, absque responsione,
vel quando debemus pastorem certificare
et satisfactionem facere, hoc est, quando
debemus nos ipsos veraciter excusare, cer-
tificando prælatum de veritate. Deinde re-
spondet ad istud. *Mihi videtur tacendum*
*esse super omnibus conciliantibus ignomi-
nium nobis*, id est ad omnes accusationes
et correptiones quibus nos ipsi accusamur
sive corripimur de propria culpa. *Lucis**

Enim hora est, id est, tempus manifesta-
dæ veritatis quandoque adveniet, puta in
hora iudicii particularis ac universalis. Vel,
« hora lucis est », id est, tempus accu-
sationis et correptionis de propria culpa est
tempus prosperitatis ac gratiæ, quum ac-
cusatio atque correptio tales sint valde
salubres. *Super his autem quæ recurringunt*
*in persona alterius, satisfaciendum et ex-
cusandum esse*, id est, quando accusatio
seu correptio nostra redundat in culpam
alterius, videtur mihi danda responsio qua
sit excusativa alterius, *propter vinculum*
et conjunctionem caritatis et insolubilis
paris, hoc est, quatenus caritatis connexio
et pacis concordia perseveret per hoc in-
ter proximum et nos.

Quicumque ex obedientia resiliunt,
annuntiabunt tibi utilitatem ejusdem, id
est, qui a statu obedientie recesserunt, po-
terunt te ex proprio damno ac lapsu in-
struere quam salubre sit in obedientia
stare. *Tunc enim cognoverunt in quali*
caelo erant, id est, postquam obedientia
relieta corruerunt in vitiorum confusio-
nem, recordati sunt in quanta tranquillitate
et sinceritate fuerunt quandiu in obe-
dientia stabant. Nam opposita juxta se
posita limpidius cognoscuntur; unum quo-
que contrariorum agnoscitur per reliquum.

Qui currit ad impassibilitatem et Deum,
id est, qui toto fervore festinat Deo uniri
et coherere, atque a passionibus penitus
expurgari, *arbitratur se multum damnum*
*sustinere omni die in qua non maledici-
tur*, id est, adversa et vituperationes non
patitur: quia ex hoc videt se minus pro-
ficere. Unde rite concluditur, quod impa-
tientia nostra in increpationibus et adver-
sis, sit evidens signum quod « ad Deum et
impassibilitatem » non currimus, sed dil-
igimus, miseri, nos in nobis, et semen
maledictionis, quod est superbia vite, re-
gnat in corde nostro; potestque unicui-
que talium dici, Nescis quia tu es miser
et miserabilis, et pauper, et cæcus, et
nudus.

Quemadmodum arbores a ventis motæ

Exod.
xxxii; Num.
xi, xiv, xxi.
Num. xvi.

* Lucis

1.roc.iii,17.

mittunt radices subtile profundas, ne excutiantur impulsu venti; ita degentes in obedientia possident animas fortes et inconcussas, dummodo rite obediant: nam ipsa obedientia et spiritualis Patris protectio, propriæ quoque libertatis abjectio, sunt eis fortissima munimenta contra omnes tentationes ac vitia.

Quicumque sedens in solitaria quiete, cognovit suam infirmitatem, et transiens ad cenobium, vendidit, id est, per resignationem et oblationem sui ipsius tradidit, se obedientiæ; iste quum esset cæcus, id est minus perfecte illuminatus, respexit ad Christum Jesum sine labore, hoc est, faciliorem viam illuminationis divinæ arripuit, et qualiter Christus factus sit obediens usque ad mortem, sapienter pensavit.

State, state, id est, in obedientia perseverate ac permanente mente et corpore, et iterum dico, state, ut tanta repetitio sit seriositatis et confirmationis indicium exhortatioque ferventior, o fratres, currentes (nam cursus iste non opponitur hujusmodi stationi, imo perseverantia stationis est cursus) pugiles, id est dimicatores ac milites Christi, qui contra demones, Christi adversarios, incessanter confligitis, certatores contra concupiscentias carnis omnesque inclinationes perversas, audientes sapientem illum clamantem de vobis, puta qui in libro Sapientiæ loquitur: Tanquam aurum in fornace, magis vero in cenobio, probavit eos Dominus. Philosophus autem loquitur de electis in generali: sed auctor retorquet verba ipsius ad monachos: ideo interponit aliqua verba. Et quasi holocausti victimam accepit eos in sinibus suis, id est in gremio misericordiæ suæ atque in requie sempiterna.

Circa prehabita queritur, an obedientia non discernens seu indiscreta sit commendanda et observanda.

Et videtur quod non. Primo, quia ut Sancti dicunt, præsertim Bernardus, discretio est auriga virtutum, et directrix in

omni opere bono, sine qua virtutes sunt vitia: ergo indiscrete obedire, est vitiosum ac fatuum. Secundo, quia discretio est actus prudentiæ; sed Scriptura frequenter informat nos ut euncta prudenter agamus; quod ergo fit sine discretionem agentis, fit imprudenter ac vitiose. Tertio, quia Apostolus ait, Rationabile, id est discretum, sit obsequium vestrum: itemque, Sine præjudicio, id est prævio judicio, nihil facias. Quarto, quia beatissimus abbas Antonius dixit, quod nulla virtus tam compendiose perducit monachum ad perfectionem sicut discretio. Abbas etiam Moyses ait, quod discretio est oculus mentis de quo Christus in Evangelio protestatur: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Quod ergo fit sine discretionem, fit sine oculo mentis; et quidquid sic agitur, tenebrosum esse convincitur. Quinto, quoniam S. Thomas super secundum Sententiarum affirmat, quod obedientia indiscreta est vituperabilis, nec meretur obedientia dici. Insuper in secunda secunde ostendit subtiliter, qualiter in duobus casibus non sit obediendum prælati: primo, si præcipiat aliquid quod sit contrarium jussioni prælati ejus superioris: secundo, si jusserit aliquid Deo ac saluti contrarium: siquidem obedire oportet Deo magis quam hominibus. Ex quibus videtur quod salvari nequeant præinducta Climaci hujus verba, dicentis, Obedientia non discernit aut contradicit in bonis aut malis apparentibus; et rursus, Obedientia est depositio discretionis: itemque, Obedientia est usque ad finem in omnibus bonis sibi ipsi non credere; et denno, Credendum est (inquit) absque sollicitudine his qui gerunt curam nostri, etiam si injungant quedam saluti nostræ adversa secundum apparentiam. — In contrarium est auctoritas Climaci et Cassiani, imo et sanctorum Patrum eremitarum communiter, quorum multi præceperunt suis discipulis quedam prorsus innaturalia, impossibilia, Deo ac rationi contraria, sicut projicere proprium filium in fornacem ar-

Prop. II, v.
VII, IX, XVII.

Rom. XII, 1.
I Tim. VI, 21.

Math. VI, 22.

Cf. I XXII,
P. 588 A.

q 101, a. 3.

Act. V, 29.

Philipp. II,
8.

Sap. III, 6.

dentem, currere super aquas, ligare draconem, et multa similia. Deus quoque omnipotens, justus et sanctus, per gloriosa miracula ac evidentissima signa talem jussionem talemque obedientiam approbavit. Insuper illuminatissimus religiosorum doctor Bernardus in epistola ad Fratres de Monte Dei disseruit: Perfecta obedientia, maxime in incipiente, est indiscreta, hoc est, non discernere quid vel quare præcipiatur, sed ad hoc tantum niti, ut humiliter et fideliter fiat quod a majore præcipitur. Et iterum: Animalem discretum, novitum prudentem, incipientem sapientem, impossibile est diu in cella consistere aut in congregatione durare. Et ista probat ibidem sanctus pater noster Bernardus. Alibi quoque fatetur, quod obedientia eorum qui discernunt atque dijudicant, non sit plena.

Respondendum, quod finis monasticæ professionis est plena sui ipsius sub Deo subiectio, qua religiosus offert et rependit se ipsum plenarie Creatori, nil sui relinquens sibimetipsi. Denique, ut valeat hoc implere, promittit obedientiam homini tanquam Dei vicario, ejus voluntati ac iudicio debet voluntatem suam propriumque iudicium subdere. Hinc sancti Patres indiscretam obedientiam docuerunt ac laudaverunt, ut subditi assuescerent se ipsos in omnibus plenissime resignare, mortificare, humiliare, subicere. Unde et sancti Patres interdum jusserunt discipulis suis quædam valde innaturalia, humanisque viribus impossibilia, imo et prima fronte illicita. Verumtamen obedientiam istam si penitus indiscretam exigere, non per-

tinet nisi ad viros heroicos ac perfectos, quos constat esse quasi secretarios consiliarios Dei, ideoque in talibus jussionibus moveri a Spiritu Sancto. Hinc, sicut jam patuit, Climacus dicit, quod antequam tradamus nos ad obediendum alicui, debemus diligentissime perscrutari qualis sit ipse. Porro, obédire indiscrete in his quæ sunt indifferentia, nec in regula aut statutis manifeste prohibita, commendabile est in omni religioso, præsertim in incipiente et imperfecto; potestque obedientia talis exhiberi superioribus nondum heroicis.

Ex his patet ad argumenta responsio. Obedientia namque dicitur indiscreta, non per exclusionem veræ discretionis, sed per exclusionem propriæ dijudicationis, ita quod ipse obediens discretioni sui superioris innititur et ei committit se; et hæc est sua discretio, quia discernit et iudicat se debere sic agere ac taliter obedire; atque per hoc obsequium suum fit rationabile et acceptissimum Deo. Ideo ait Bernardus: Stultus fiat, ut sit sapiens; et ista sit omnis ejus discretio, ut in hoc nulla sit ei discretio; hæc sit omnis sapientia ejus, ut in hac parte nulla sit ei sapientia. Juxta quem modum quidam subtiles philosophi ac profundi theologi dicunt, quod licet Deus, quum sit ens prorsus illimitatum, nullam habeat differentiam, tamen non habere differentiam, est ei quasi differentia, quia per hoc differt a ceteris universis.

Hæc breviter tetigisse sufficiat. Verumtamen de hac ipsa materia plenius et magis scholasticè scripsi in alio quodam tractatu,¹ quæ brevitati studens pertranseo.

¹ De Obedientia superioribus præstanda. Cf. tom. XXII, p. 587 et seq.: An religiosi ac ceteri subditi teneantur superioribus suis in omnibus obedire.

GRADUS V

DE PŒNITENTIA.

PŒNITENTIA est revocatio Baptismatis. Pœnitentia est pactio ad Deum secundæ vitæ. Pœnitentia est emptrix humilitatis. Pœnitentia est indesinens desperatio corporalis consolationis. Pœnitentia est non sollicita, per se sollicita et per se dijudicata cogitatio. Pœnitentia est filia spei, negatio desperationis. Pœnitens est condemnatus inconfusus. Pœnitentia est reconciliatio Dei per bonam operationem contrariam offensionibus et delictis. Pœnitentia est conscientie emundatio. Pœnitentia est voluntaria patientia omnium tribulationum et affligentium. Pœnitens est propriorum tormentorum et pœnarum conditor. Pœnitentia est fortis tribulatio ventris, et afflicto animæ in sensu vehementi.

Concurrite et venite, venite et audite, et narrabo vobis, o omnes qui Deum concitastis ad iram; congregamini, et videte quæcumque ad ædificationem ostensa sunt animæ meæ. Præordinemus et præhonoremus narrationem operum honorabilium inhonoratorum. Audiamus et custodiamus et faciamus, quicumque passi sumus aliquem improbum lapsum. Resurgite et sedete, qui jacetis subtus positi per casus et lapsus. Attendite, fratres mei, verbo meo; inclinate aurem vestram, volentes Deum reconciliare iterum vobis ipsis, et per veram conversionem commutare eum.

Audiens ego infirmus, esse quamdam magnam et peregrinam humilitatem et institutionem degentium in mansione singulari semota, carcere dicta, supposita præmemorato illi luminarium luminari, exoravi justum ut me permitteret ibidem accedere. Etenim auditum præbuit meæ obsecrationi et consolationi magnus ille, qui nunquam penitus voluit animam contristare. Quum igitur accessissem in mansionem pœnitentium, et vere in regionem lugentium, vidi verissime atque, nisi presumptuosum sit dicere, quæ nec oculus hominis negligentis adspexit, et auris insillanimis non audivit, et quæ in cor hominis otiosi non ascenderunt, utpote verba et gesta Deum quasi violentare et superare valentia, adinventiones et figuras celeriter incurvantes benignitatem Dei.

Vidi enim quosdam illorum noxiorm innoxiorum, cunctis noctibus vigiles usque mane stantes sub æthere, habentes pedes immobiles, miserabiliterque confractos ex violentia illa nature et somni defectu, qui deficientes se ipsos increpabant se ignominiiis, nullam sibi requiem largientes. Vidi alios miserabiliter adspicientes in cælum, invocantes sibi auxilium inde cum fletibus et lamentis ac vocibus. Alios vidi in oratione stantes, et more damnatorum tenentes manus suas retro ligatas; qui vultum suum obscurem, discoloratum ac tristem declinantes in terram, judicabant se indignos adspicere sursum in cælum; et aporiati a cogitationibus suis et

confusione seu pudore conscientiae suae, nec habentes quod ad Deum dicerent, nec inveniētes unde aut qualiter orationem formarent, exhibebant Deo solam animam sine voce, et mutam mentem sine ratione, ad tempus repletam tenebris et exili desperatione.

Alios vidi in pavimento sedentes in sacco et cinere, qui faciem genibus operientes. percutiebant frontem in terram. Alios vidi pectus suum semper tundentes, et ad memoriam revocantes vitam suam, et animam suam recolligentes : nam aliqui balneabant pavimentum lacrimis suis; aliqui vero lacrimari non valentes, caedebant se disciplinis; quidam autem quasi super mortuos sic ululabant super animas suas, non potentes ferre formidinem atque angustiam tribulationis proprii cordis; nonnulli corde frendebant, non valentes se ulterius continere.

Vidi ibi quosdam excedentes se ipsos more et mœrore, ac meditatione exaggerantes proprias culpas, ex multa mœstitia stupentes et mutos effectos, totos afflictionibus contenebratos, et insensibiles factos ad omnia quae sunt vitae praesentis, mentem suam profundantes de cetero in humilitatis abyssum, et exfrigentes igne ignominiae lacrimas oculorum. Alios tristitia plenos vidi sedentes intuentesque terram, moventesque capita sua indesinenter, et instar leonum emittentes rugitus de medio cordis sui, dentibus quoque frendentes, et angustiantes. Porro quidam eorum bona spe postulabant perfectam remissionem, et obtinuerunt. Alii remissione judicabant se indignos ex indicibili humilitate, clamantes se non posse satisfacere Deo nec reddere rationem. Alii deprecabantur Deum nunc cruciari, et in futuro misericordiam invenire. Alii demum quum essent sub onere conscientiae prorsus perterriti, sincere dicebant : Domine Pater, si possibile est, nec cruciemur nec regno digni efficiamur, et sufficit nobis.

Vidi ibi animas humiles et contritas et incurvatas existentes sub pondere oneris, potentes compungere sensum lapideum per voces suas exclamatas ad Deum. Adspicientes namque in terram, ita dicebant : Scimus ergo, o Domine, scimus quoniam digni sumus omni tormento et poena, et juste. Neque enim de cetero sumus sufficientes ad satisfactionem et rationem reddendam super multitudine debitorum nostrorum, etiam si convocaverimus universum orbem ad flendum pro nobis et fletum nobiscum. Illud autem solummodo petimus, deprecamur et exoramus : Ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripias nos, neque crucies nos justo tuo iudicio; sed parce, et sufficit nobis, et libera nos a multis comminationibus tuis, et a tormentis dissimilibus et innominatis atque occultis. Non enim audemus remissionem petere ad perfectum in finem, sicut qui promissionem nostram non custodimus, sed violamus ipsam post priorem benignitatem et remissionem.

Sane, amici, ibi vere, ibi erat manifeste et efficaciter contemplari verba David :
homines miseros factos et incurvatos usque ad finem vitae suae, totaque die contristatos ingredientes, et putrescentes corruptis cicatricibus corporis, et absque omni sollicitudine existentes; qui oblitī erant comedere panem suum, poculum aquae miscentes cum fletu; qui pulverem et cinerem cum pane et pro pane edebant; qui

Ps. xxxvii,
2.

Ps. xxxvii,
7, 6.

Ps. ci, 5, 10,
6, 12.

ossa habebant adhærentia carni, et ipsi arefacti fuerunt ut fœnum. Nil erat apud eos aut ab eis audire nisi ista et hujusmodi verba : Ah, ah ; vœ, vœ ; juste, juste. Quidam namque dicebant : Miserere, miserere. Alii miserabilius exclamabant : Indulge, indulge, Domine, si possibile est.

Inter illos erat videre linguas adustas et instar canum ex ore projectas. Aliqui quoque in caumate puniebant se ipsos ; alii vero in frigore. Nonnulli modicum aquæ gustantes requiescebant, et refrigerium capiebant tantum ne morerentur ex siti ; ceteri sumentes valde modicum panis, projecerunt eum longe a se, dicentes se indigne rationaliu cibo, eo quod irrationabilia opera perpetrassent.

Ubi in illis risus ? Ubi verbum otiosum, furor aut ira ? Neque sciebant quod ira in hominibus esset, quoniam luctus eorum perfecte exstinxit in eis furorem et iram. Ubi in illis contradictio, dies festus, confidentia presumptionis, cura corporis, vestigium vanæ gloriæ, spes deliciarum, meditatio vini, degustatio fructuum, consolatio coctionis ? Ubi delectamentum gutturis aut sensualis dulcedo ? Nempe spes et affectio omnium horum fuit exstincta in eis. Ubi in illis sollicitudo alicujus terreni ? Ubi aliquem judicare ? Certe nusquam in ullo eorum.

Ista erant quæ ab illis continuo dicebantur atque ad Dominum clamabantur. Nam quidam pectus suum fortiter tundentes, dixerunt ad Dominum, quasi stantes in porta cœli : Aperi nobis, aperi, judex et ultor ; aperi, quoniam per peccatum clausimus nobis ipsis regnum cœlorum. Et quidem unus eorum dixit : Ostende ^{Math. xxv, 11.} faciem tuam tantum, et salvabimur. Alius vero : Illumina humiles sedentes in tenebris et umbra mortis. Et alter : Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia perdit ^{Ps. lxxviii, 1, 8.} facti sumus nimis, quia desperavimus, quia defecimus vehementer. Alii quoque dicebant : An ergo utique illuminabit Deus de cetero vultum suum super nos ? Et ^{Luc. i, 79.} alii : Forsan pertransiit anima nostra aquam seu obligationem intolerabilem. Item ^{Ps. lxxviii, 6.} que alius : Forsan Dominus deinceps consolabitur utique super nos. Forte audie- ^{II Mach. vii, 6.} mus eum dicentem nobis existentibus in vinculis insolubilibus : Exite de inferno ^{Is. lxxviii, 9.} pœnitentiæ, et indulgentiam ac absolutionem accipite. Forsan introiit clamor noster ^{Ps. xvi, 7.} in aures Dei.

Omnes vero sedebant habentes mortem semper præ oculis, et dicebant : Utique quid est quod a debito est absorptum ? Utique quæ satisfactio ? Nempe quis finis noster ? Putas forte est revocatio ? Forte indulgentia est nobis humilibus condemnatis, existentibus in tenebris ? Forte obsecratio nostra prævaluit in conspectu Domini introire ? An Dominus juste eam avertit a se, et repulsa est et confusa et humiliata ? Et si introiit, quantum obtinuit ? quantum reconciliavit ? quantum profuit et peregit, quæ ex cordibus et buccis immundis emissa est, nec possidet virtutem et confidentiam multam ? An forte iudicem reconciliavit in finem, an pro parte, an pro medietate culparum et cicatricumstrarum ? Magnæ namque sunt culpæ nostræ, indigentes multis sudoribus, fatigationibus atque laboribus. Putas appropinquaverunt nobis custodes nostri angeli sancti, an longe a nobis sunt ? Illi enim non appropinquantibus nobis, omnis labor noster est absque profectu et uti-

litate : oratio enim nostra non habet virtutem confidentiæ nec pennam munditiæ ut ingrediatur ad Dominum, nisi angeli præsidēs nostri nobis propinquent, et sumentes offerant eam Deo.

Denique talia inter se conquirebant dicentes : O fratres, an forte obtinuimus veniam? An forte exauditionis participes facti sumus? Forte denuo suscipiet Deus, *Jonæ iii, 9.* forte aperiet? Alii vero responderunt ad ista : Quis novit, sicut dixerunt fratres Ninivite, si quo modo convertatur Dominus a suo furore, et redimat nos saltem a suo supernimio cruciatu? Nos nihilo minus faciamus quod nostrum est : et si aperuerit nobis, bene quidem ; sin autem, benedictus Dominus Deus juste utique nos excludens. Verumtamen perseveremus usque ad finem vitæ nostræ pulsantes : forsā enim ipse bonus aperiet multæ nostræ importunitati atque instantiæ. Quocirca resuscitabant se ipsos, dicendo : Curramus, fratres, curramus. Cursus enim nobis necessarius est, cursusque nimis magnus, quoniam bonam societatem nostram reliquimus. Curramus, non parentes carni nostræ bestiali ac sordidæ, sed occidamus eam sicut occidit nos. Quemadmodum et faciebant beati illi obnoxii.

Vidi in illis genua arefacta ex multitudine atque assiduitate genuflexionum, et oculos extra factos seu prominentes, intusque partim concavos ad profundum, privatos capillis, genas quoque exustas et etiam læsas a calidarum lacrimarum fervore. Insuper vidi quoque ibi facies macilentas ac pallidas, nil differentes in comparatione a vultibus mortuorum jamque putrefactorum ; pectora quoque plagis dolentia, sanguinisque livores in pectore aggregatos ex assiduis frequentibusque tusionibus pectoris. Ubi lectulus, ubi fortitudo aut munditia vestium inter illos? Omnia dirupta ac sordida, et pediculis pulcibusve operta et plena. Quid sufferentia mali a dæmonibus vexatorum, ad comparationem illorum? Quid dolor lugentium deplorantiumque mortuos aut quantumcumque dilectos, respectu doloris ipsorum? Quid dolores in exilio degentium, aut propter homicidia incarcerationum? Vere nihil dolor, cruciatus et involuntaria pœna horum est comparatione ad cruciatus et voluntariam pœnam illorum.

Sed rogo, o fratres, nolite quæ dicta sunt fabulas reputare. Nam præfati incarcerati ac pœnitentes obsecrabant frequenter pastorem suum, prædictum abbatem, inter homines angelum, circumponi sibi in collo ac manibus ferramenta, et pedes suos compediri in cippo, nec ante mortem inde resolveri : imo nec sepeliri. Non enim abscondam a vobis etiam istam miserandam humilitatem et contritam caritatem ad Deum pœnitentiamque illorum veraciter beatorum. Migraturi namque a corpore et *1 Petr., 17.* protinus præsentandi justissimo Dei tribunali, quod est sine personarum acceptione, illi boni cives regionis pœnitentiæ deprecabantur cum jurejurando abbatem per senem eis præpositum, ne unquam dignaretur eos humano sepulchro, sed instar brutorum projiceret eos in flumen, aut in campum ad bestias. Cui petitioni frequenter consensit discretionis lucerna, jubens eos omni honore ac psalmodia prius extra cœmeterium sepeliri.

Porro quam miserabile ac pavendum spectaculum erat, videre extremam horam

ipsorum! Quando enim concarcerati sciebant et præsentiebant aliquem ex eis proptius moriturum, circumdabant eum mente ejus adhuc bene valente, sitiētes et lugentes, et desiderantes, more nimium miserabili ac tristi sermone interrogabant agonizantem, moventes capita sua ex compassione, et pietate ardentes dicebant ad eum: Quid est, o frater et simul nobiscum damnate? Quomodo et quid dicis? Quid speras, et quid suspicaris? Obtinuisti intantum per tuos labores et conatus, an non obtinuisti? Pervenisti, an non? Accepisti certificationem, an habes incertam spem? Accepisti libertatem, an adhuc frangitur et dubitat cogitatio tua? Sentis aliquam illuminationem in corde, an cor tuum adhuc tenebrosum et offuscatum est, et ignominia quadam confusum? Estne facta in te vox aliqua dicens, Ecce sanus factus es, *Joann. v. 14.* vel, Dimittuntur tibi peccata tua, vel, Fides tua te salvum fecit? An forte adhuc *Matth. ix. 2.* audis vocem qua dicitur, Convertantur peccatores in infernum, et, Tollatur e medio *Luc. xxi. 42.* impius, ne videat gloriam Dei. et, Ligatis manibus ac pedibus, mittite eum in tenebras exteriores? Quid simpliciter dicis, o frater? Deprecamur, dic nobis, quatenus et nos agnoscamus ad qualia veniemus. Tuum namque tempus finitum est, et non invenies aliud ulterius in æternum. Ad hæc alii agonizantium respondebant: Benedictus Dominus qui non anovit orationem nostram et misericordiam suam a nobis; alii vero in hunc modum: Benedictus Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus *Ps. cxviii. 6.* eorum. Quidam autem dolorose captioseque dicebant, Forsitan pertransibit anima nostra aquam intolerabilem spirituum malignorum in aere volitantium: non presumes, sed meditantes ac metuentes quid de ipsis fieret in illo positorio rationis. Alii demum respondebant aliquid dolorosius isto, dicentes: Vae tibi, o anima mea, quæ professionem tuam non custodisti immaculatam atque ab omni vitiorum labe puram: in hac sola hora cognosces quid tibi paratum est.

Ego vero, o pater Joannes, ista conspiciens apud illos, paulo minus desperavi me ipsum, videns indifferentiam meam, et comparans eam ad differentiam illorum malorum vere pœnitentium. Nempe qualis erat statio et habitatio loci? Tota fœtus, tenebrosa, sordida et caliginosa: ita quod ipse aspectus loci fuit magister totius luctus et pœnitentiæ universæ. Rationabiliter namque et bene appellatus est carcer. Sed ea quæ aliis sunt gravia, contraria et insusceptibilia, sunt accessibilia atque faciliter susceptibilia his qui ceciderunt ex spiritualibus divitiis ac virtutibus. Anima namque privata priori fiducia, et lapsa a spe impassibilitatis, frangensque et aperiens signaculum castitatis, et passa prædationem a divitiis charismatum, et alienata a consolatione divina, quæ irritavit compositionem pactumque Domini, exstinguens pulchritudinem boni ignis lacrimarum, et percutitur et plagatur horum memoria, ac dolore quodam interno salubriter vulneratur, non solum præfatos labores et dolores cum omni promptitudine suscipit, sed et pie studet invenire qualiter valeat et se ipsam interimere secundum fidem per virtutum exercitia; si tamen in ea sunt semitille aut reliquæ caritatis timorisve Dei: quales erant vere isti beati.

Habentes enim in mente quæ diximus, et recogitantes altitudinem virtutum a qua corruerunt, dicebant: Recordamur fervoris et sollicitudinis quos habuimus in *Ps. cxviii. 2.*

Ps. lxxxviii, diebus antiquis. Alii ad Deum clamabant : Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ,
50, 51.

Job xxxix, 2,
3.

Domine, quas ostendisti animæ nostræ in veritate tua? Memorare opprobrii atque angustiae servorum tuorum. Et alius : Quis (inquit) me ponet juxta menses pristinios, in quibus custodiebat me Deus, quando splendebat lucerna luminis ejus super caput cordis mei? Sicque recordabantur devotionum suarum primarum, et instar parvulorum lugentium hæc dicebant : Ubi orationis munditia? Ubi alacritas spei in Domino? Ubi dulce donum pro amaro lacrimarum? Ubi spes omnimodæ castitatis ac puritatis? Ubi expectatio beatæ impassibilitatis? Ubi confidentia ad abbatem? Ubi in nobis ipsis efficax operatio ejus orationis? Perierunt omnia ista, et defecerunt quemadmodum aliqua nusquam apparentia, et quasi non existentia exterminata sunt, et celeriter abierunt. Nempe aliqui ista dicentes ac clamantes, optabant dæmonem. Aliqui vero orabant Deum incurrere magnam infirmitatem. Quidam optabant oculis monstruose erutis faciem perdere, spectaculumque miserabile fieri ac proponi. Nonnulli rogabant effici paralytici et contracti, et solum non experiri afflictionem pœnarum eis venturam.

Ego vero, o dilecti, oblitus sum mei ipsius immorando in medio illorum degentium in pœnitentiæ regione, et totus pariter mente raptus, me ipsum continere nequivi. Sed redeundum est ad sermonem. Permanens ergo in carcere illo per dies triginta, redii ad cœnobium magnum impatiens. Redii itaque ad abbatem, qui adspiciens me totum quasi alienatum atque stupentem, cognovit sapientissimus causam alienationis, et dixit mihi : Quid est, pater Joannes? Vidisti certamina fatigantium? Ego vero dixi : Vidi, Pater, et admiratus sum ; beatioresque dixi illos lapsos et taliter pœnitentes, his qui lapsi non sunt neque lugent : quia per lapsum resurrexerunt resurrectione non periculosa.

Qui ait : Ita se habet res. Et retulit mihi verax lingua ipsius, Quia ante decem annos habui hic Fratrem operatorem et omnino sollicitum. Quem quum talem viderem et spiritu tam ferventem, tremebam ac formidabam invidiam diaboli contra eum ; et inde timui ei ne forte ferventi cursu offenderet ad lapidem : quod evenire velociter currentibus sæpe contingit ; sicut et contigit Fratri huic. Deinde redit ad me vespere jam profundo, et plagam seu culpam suam nudam mihi monstrat, quærit emplastrum, petit adustiones, vehementissime turbatur. Deinde videns medicum eo dure uti non volentem, quoniam et compassione exstitit dignus, se ipsum prostravit in pavementum, pedes meos amplectens et eos sufficienter lacrimis lavans, ac postulans condemnari ad carcerem quem vidisti. Impossibile (inquiens) est me ilhuc non ire. Et ita vim intulit, ut transferret viscerositatem medici in duritiem : quod rarissimum est superclarissimumque infirmis. Accedit ergo celeriter pœnitentes, fit eis communicator in planctu atque comparticeps promptus ac condolens. Itaque habens cor plagatum per caritatem quasi tristitiæ gladio, octava die migravit ad Dominum, petens non sepeliri. Ego vero illum tanquam condignum huc attuli et cum Patribus sepelivi, eo quod post servilem hebdomadam octava die solutus est et liber factus est. Est autem quidam pro certo cognoscens, quod non ante surrexit

a vilibus ac sordidis pedibus meis, quam Deum reconciliaret. Nec mirum. Nam corde resumens fidem illius fornicatrici, et ipse promeruit talem plenitudinem certificationis de venia : promeruit, inquam, viles pedes meos lacrimis sic rigando. Porro *Lue xii, 37 et seq.* Dominus dixit omnia possibile esse credenti. Vidi immundas animas circa concupiscentias carnis insistentes et furiose effusas, quæ ex insani et carnalis amoris experientia sumentes occasionem ad melius, transtulerunt sancte eundem amorem ad Dominum ; et confestim supergredientes omnem timorem, insatiabiliter actæ, in Dei caritatem insertæ sunt. Quocirca Christus non dixit de illa casta fornicatrice quoniam timuit, sed quoniam dilexit multum ; et potuit opportune amore amorem repulsare. *Marc. ix, 22.*

Ego, admirabiles, non ignoro quod certamina illorum beatorum penitentium quæ narravi, videantur quibusdam incredibilia. Aliis vero videbuntur quasi desperationem inducentia ; vir autem virilis sumet ex eis magis stimulum et sagittam ignis, et zelum portans in corde perget. Qui huic promptitudini subjectus est, et deficit ab ea, hic cognovit propriam infirmitatem, et possidens humilitatem per accusationem propriæ culpæ, priore posteriori currit ; ignoro vero si non et pertinens apprehendit. Porro vir negligens non accedat nec audeat jam prædicta, nequando desperans dispergat et dissipet id ipsum modicum quod operatur, et fiet super eum quod fatur eloquium : Ab eo qui non habet, etiam et illud quod videtur habere, auferetur ab eo. *Matth. xvi, 12; xxv, 29.*

Lapsi in lacum iniquitatum, non solemus naturaliter inde trahi aut egredi, nisi fuerimus ingressi in abyssum humilitatis pœnitentium. — Sane alia est merens humilitas lugentium, et alia est condemnatio conscientie adhuc peccantium ; alia quoque est ditans humilitas, perfectis adveniens per operationem Dei. Non festinemus hanc tertiam verbis invenire : taliter enim curremus in vanum. Nam signum secundæ humilitatis, est perfecta patientia improprietatis et ignominie. Tyrannizat et super lugentem sæpius presumptio : et non est mirum. — De iudiciis et lapsibus sermo tenebrosus est, et omni animæ incomprehensibilis : qui quidem sunt per negligentiam, qui vero ex permissione dispensativa, qui vero lapsus sunt nobis evenientes per animadversionem Dei. Quidam autem mihi narravit quod dicam : quoniam celerem conversionem possidemus a lapsibus contingentibus nobis secundum dispositionem ; non enim permittit nos Deus supra multum detineri. ** dispensationem*

Qui cecidimus, contra dæmonem tristitiæ præ omnibus pugnemus. Ipse enim tempore orationis adsistens, et priorem confidentiam rememorans, vult nos evacuaré ante orationem. — Ne stupeas quotidie peccans, neque resillas, sed sta viriliter, et angelus custodiens te reverebitur omnino sufferentiam tuam. — Quamdiu plaga est recens et calida, medicabilis est bene atque facilliter : nam et plage neglectæ et temporaneæ neque curatæ, graviter sanabiles et medicabiles sunt, et ad medicinam earum indigent medicantes multo labore, et ferro, et raserio, et igne. Antiquatæ et multi temporis, insanabiles sunt. Apud Deum vero sunt omnia possible. *Matth. xv, 28.*

Ante ruinam et lapsum, dæmones dicunt Deum esse benignum ; post lapsum vero, dicunt esse durum. — Non obedias dicenti post lapsum super parvis defe-

ctibus et offensionibus, quia hoc aut illud non fecisti. Istud vero nihil est : multo-
ties namque parva dona fecerunt cessare furorem iudicis multum. — Qui in veritate
vindictas et pœnas exsolvit, reputat se quasi perdisse omnem diem in qua non
luget pro suis culpis, etiam si faciat aliqua alia bona in ea die.

Nemo lamentantium se recipiet plenam certificationem repromissionis in exitu.

11 *Cor.* iii. Ubi Spiritus Domini, ibi vinculum est solutum. Ubi humilitas inestimabilis et invin-
17. cibilis, ibi vinculum est solutum similiter. Qui enim sine his duobus sunt et
decedunt, non seducantur, quia ligati sunt. Qui in mundo vivunt, alieni sunt a
certificationibus his, et maxime a prima. Quidam tamen per misericordias et elee-
mosynas currunt, cognoscentes lucrum suum in exitu.

Lamentans ac lugens se ipsum, non agnoscet luctum ac lamentum, aut lapsum,
aut querelam alterius. — Canis patiens morsum a fera, ampliori furore agitur contra
eam, dolore plagæ furens incomparabiliter contra ipsam. Attendamus ne stimulus
et remorsus conscientiae nostræ cessaverit unquam in nobis non ex munditia, sed ex
malitia. Signum illius solutionis quæ est in lapsu, est te ipsum semper debitorem
existimare.

Nihil est majus vel æquale propitiationibus Dei : qua ex re, qui desperat, occidit
se ipsum. — Signum sollicitæ mentis et studiosæ pœnitentiæ, est nos ipsos repu-
tare dignos universis tribulationibus et adversitatibus nobis advenientibus, visibi-
libus et invisibilibus, et adhuc amplioribus. — Postquam Moyses vidit Deum in
Erod. iii, rubo, reversus est iterum in Ægyptum (quæ quidem intelligitur seu interpretatur
2 et seq.; iv, 18 et seq. quasi tenebratio) ad operationem laterum quasi intelligibilis Pharaonis. Sed rursus
Ibid. xix. regressus est Moyses ad rubum; nec solum ad rubum, sed et in montem. Qui scit
Job i; xlii, hoc contemplativum verbum, nunquam desperabit. — Magnus Job pauper efficitur,
10. sed iterum dupliciter ditescit.

Lapsus post vocationem sunt crudeles in his qui pusillanimes et negligentes exsi-
stunt, spem impassibilitatis alapis percutientes, et beatum persuadentes arbitrari,
saltem totaliter resurgere de fossa. — Vide, vide quia non revertimur ea via qua
erravimus et seducti sumus, sed per aliam viam breviorē. — Vidi duos gradientes
uno modo, et victu consimili, et contemporanee : et unus senior erat, præhabens in
doloribus; alter vero discipulus, et præcurrit citius sene, et intravit prior in
monumentum humilitatis.

Attendamus universi, peramplius vero nos qui fuimus habentes et cadentes, in
corde infirmitatem impij Origenis sine Deo. Inquinata enim mens allegans Dei beni-
gnitatem, fit leviter receptibilis amoris concupiscibilium et delectabilium. — In me-
Ps. xxxviii, 4. ditatione mea, magis vero in pœnitentia mea, exardescet ignis orationis omnem
silvam adurentis.

Præmemorati sancti condemnati, sint tibi determinatio, typus, exemplar et figura
ad pœnitentiam, et nequaquam indigebis totaliter libro in tota vita tua, quousque
illucescat tibi desursum Christus Jesus, Filius Dei, verus Deus, in resurrectione
pœnitentiæ sollicitæ, studiosæ.

ARTICULUS VIII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS QUINTI.

PENITENTIA est revocatio Baptismatis, id est causa recuperans gratiam in Baptismo collatam et post Baptismum per mortale peccatum amissam. In Baptismo enim infunditur gratia gratum faciens, quæ per mortale peccatum deletur, sed per poenitentiam denuo obtinetur. *Poenitentia est pactio ad Deum secunda vite*, id est reconciliatio cum Deo qua poenitens proponit et proponendo adstringit se de cetero Deo victurum vita gratiæ, qua primo cepit vivere in Baptismo, sed peccando amisit eandem : ideoque per poenitentiam B incipit iterato, hoc est secundo, vivere vita gratiæ. *Poenitentia est emptrix humilitatis*. Poenitentia est essentialiter dolor seu contritio de peccatis, et dicitur « emptrix », id est acquisitrix, « humilitatis », quoniam poenitens accusando se ipsum humilitatem acquirit a Domino. *Poenitentia est indesinens desperatio corporalis consolationis*. Descriptiones istæ dantur de poenitentia per causam, vel effectum, sive per quamdam inclusionem : sicque poenitentia dicitur « indesinens desperatio C corporalis consolationis », quoniam poenitens proponit firmissime corpus suum affligere, et consolationes externas, inordinatas, carnales semper abjicere.

Poenitentia est non sollicita, per se sollicita et per se dijudicata cogitatio. Poenitentia quum sit dolor, est in voluntate ; cogitatio autem est in vi cognitiva : quomodo ergo poenitentia dicitur cogitatio, nisi per causam ? Dolor quippe quum sit quadam affectio, ex quadam cognitione procedit : sic et dolor iste ex consideratione seu cogitatione propriorum oritur peccatorum. Itaque poenitentia est « cogitatio non sollicita », id est, non curans

A de terreno aliquo commodo : « per se sollicita » qualiter satisfaciatur, reconcilietur ac placeat Deo ; « et per se dijudicata », id est, accusans ac reprobans ipsummet poenitentem, ut dicatur per se dijudicata, id est sui ipsius dijudicativa : quia ut ait Apostolus, Si nos ipsos dijudicaremus, non
1 Cor. xi, 31.
utique judicaremur.

Poenitentia est filia spei, negatio desperationis. Procedit enim ex spe obtinendi remissionem a pietate divina. *Poenitens est condemnatus inconfusus*. Condemnat namque, id est, accusat reprobaturque se ipsum ; nec inde confunditur, sed de suis iniquitatibus erubescit. *Poenitentia est reconciliatio Dei*, quia poenitentem reconciliat Deo, *per bonam operationem*, id est satisfactionem, præsertim per internam erubescantiam de fœditate proprium excessuum, et per firmum propositum non peccandi de cetero : « per bonam », inquam, « operationem » *contrariam offensionibus*, hoc est peccatis commissionis, *et delictis*, id est peccatis omissionis, quatenus per actus humilitatis, patientiæ, sobrietatis et spiritualis amoris deleantur peccata superbiæ, impatientiæ, gulæ ac sensualis affectionis.

Poenitentia est conscientia emundatio. *Poenitentia est voluntaria patientia omnium tribulationum et affligentium*, hoc est spontanea perpessio omnium adversitatum et eorum qui inferunt eas : non quod poenitentia sit essentialiter ista perpessio, sed quoniam efficit eam. Pertinet namque ad poenitentem ut peccata sua in tantum exaggeret, ponderet ac depleat, ut dignum se arbitretur omni contemptu et persecutione, utque omnis creatura contra se insurgat et creatoris sui injuriam

ulciscatur in se, sicque æquanimitè ferat pro suis peccatis quidquid afflictionis advenit ei.

Pœnitens est propriorum tormentorum et pœnarum conditor, id est institutor et inflictor afflictionum carnis ac animæ suæ. Punit etenim in se ipso suos excessus, et intus ac extra affligit se ipsum, intus dolore et pudore, extra jejuniis; et multas exercitationes pœnales sibi indicit, atque in Confessione imponi procurat. Ideo *pœnitentia est fortis tribulatio ventris*: quia ad abstinendum ac jejunandum inducit; *et afflictio animæ in sensu vehementi*, hoc est in dolore quodam perceptibili. Dolor enim contritionis est maximus.

Consequenter auctor exemplariter declaraturus quid sit pœnitentia vera atque perfecta, et relaturus rem magnam, præmittit exhortationem devotam ac seriosam. *Concurrite et venite, venite et audite, et narrabo vobis, o omnes qui Deum concitatis ad iram*, id est ad justam ultionem seu rigorem justitiæ: non quod invariabilis ac simplicissimus Deus concitetur aut irascatur propriè in se ipso; sed quantum ad similitudinem operis, per modum concitati et irati se habet, qui utique in se ipso æternaliter æque tranquillus est. Unde in libro Sapientiæ fertur: Tu, Domine, cum tranquillitate judicas. Et ipse per Jeremiam testatur: Numquid me ad iracundiam provocant? Nonne semetipsos in confusionem vultus sui? *Congregamini, et videte oculo interiori quæcumque ad adificationem ostensa sunt animæ meæ.*

Præordinemus et præhonoremus narrationem operum honorabilium inhonoratorum, id est, ordinate ac venerabiliter recitemus in primis opera pœnitentialia quorundam incarcerationum et contemptorum, qui propter pœnitentiam suam ceterasque virtutes vere honorabiles sunt effecti. *Audiamus et custodiamus et faciamus ea quæ dicam, quicumque passus sumus aliquem improbum lapsum non placitum Deo. Resurgite a vitis, et sedete*, id est, in actibus virtuosis quiescite, qui ja-

ctis subtus positi, id est viles effecti et terrenis atque carnalibus rebus infixi, *per casus et lapsus*, hoc est per peccata in Deum et proximum, vel per spiritualia et carnalia vitia. *Attendite, fratres mei, verbo meo: inclinate aurem vestram, volentes Deum reconciliare iterum vobis ipsis, et per veram conversionem commutare eum a rigore justitiæ ad effectum clementiæ.*

Audiens ego infirmus, esse quamdam magnam et peregrinam, id est insolitam, humilitatem et institutionem degentium, hoc est observantiam Fratrum habitantium, in mansioni singulari semota, carcere dicta, supposita præmemorato illi luminarium luminari, id est subjecta præfato abbati, qui fuit luminare præcipuum et lumen multorum perfectorum virorum qui luminaria erant, *exoravi justum, videlicet dictum abbatem, ut me permitteret ibidem accedere. Etenim auditum præbuit meæ obsecrationi et consolationi*, quæ consistebat in hoc ut viderem Fratres illos incarcerationis, *magnus ille abbas, qui nunquam penitus voluit animam contristare*, id est inordinato mœrore aut injuste affligere.

Quum igitur accessissem in mansionem pœnitentium, et vere in regionem lugentium, vidi verissime utique, nisi præsumptuosum sit dicere, quæ nec oculus hominis negligentis adspexit, et auris pusillanimis non audivit, et quæ in cor hominis otiosi non ascenderunt, utpote verba et gesta Deum quasi violentare et superare valentia, adinventiones et figuras, id est dispositiones seu maneries, *celeriter incurvantes, hoc est, ad se trahentes ac provocantes, benignitatem Dei.*

Vidi enim quosdam illorum noxiorum innoxiorum, id est, qui ante culpabiles erant, sed tunc per pœnitentiam a culpis præteritis erant innoxii seu purgati, *cunctis noctibus vigiles usque mane stantes sub æthere, habentes pedes immobiles, miserabiliterque confractos ex violentiâ illa nature et somni defectu, qui deficientes se ipsos increpabant se ignominiiis*, id est

Sap. xii, 18.

Jer. vii, 19.

Cf. p. 82 in fine.

improperiis, nullam sibi requiem largientes. Vidi alios miserabiliter adspicientes in celum, invocantes sibi auxilium inde cum fletibus et lamentis ac vocibus.

Alios vidi in oratione stantes, et more damnatorum tenentes manus suas retro ligatas: qui vultum suum obscurum, discoloratum ac tristem declinantes in terram, judicabant se indignos adspicere sursum in celum; et aporiat, id est laborantes vel depauperati, a cogitationibus suis et confusione seu pudore conscientie suae, nec habentes quod ad Deum dicerent, nec invenientes unde aut qualiter orationem formarent, exhibebant Deo solum animam sine voce, et mutam mentem sine ratione, id est sine rationabili consideratione divinae misericordiae, ad tempus repletum tenebris et exili desperatione, id est grandi mœrore et vitiorum suorum ponderatione mœstissima, ex quibus oriebatur in eis desperatio aliquantula. Considerabant enim nimis morose et acute propriam defectuositatem et culpam, absque permixtione considerationis pietatis divinae, et absque admixtione consolationis ac respirationis internae, quae concipi solet ex inspectione et confidentia misericordiarum Altissimi. Ideo aliquantulum desperabant per respectum ad infirmitatem culpamque propriam: non tamen simpliciter desperabant, nec jugiter inhaeserunt praefatae considerationi suae iniquitatis et mœrori inde provenienti, sed tandem in misericordiis Altissimi respirabant.

Alios vidi in pacimento sedentes in sacco et cinere, qui faciem genibus operientes, percutiebant frontem in terram. Alios pectus suum semper tundentes, etc.

Alii denum quam essent sub onere conscientiae prorsus perterriti, sincere dicebant: Domine Pater, si possibile est, nec cruciemur nec regni digni efficiamur, et sufficit nobis. Circa hoc queritur, qualiter poterant dicere hoc « sincere ». Et respondendum, quod non absolute rogabant hoc, sed sub conditione, utpote si esset « possibile », id est non contrarium praedi-

nationi divinae. Arbitrabantur quippe sibi instare tantum damnationis periculum, quod quantum in ipsis erat, fuissent contenti de medio illo inter salvationem et condemnationem. Talis autem voluntas erat potius quædam velleitas quam perfecta voluntas; nec fuit culpabilis, sed potius bona ex sua radice. Veruntamen quod dixerunt, Nec salvemur nec condemnemur, posset dupliciter intelligi. Primo, ut optassent non esse, nec remanere post vitam hanc. Secundo, quod optassent esse quasi in statu infantium non baptizatorum, qui nec habent penam sensus, nec digni sunt regno caelesti: quod utique desiderabilius esset quam prorsus non esse.

Vidi ibi animas humiles et contritas et incurvatas existentes sub pondere oneris, id est sub gravamine ex vitiorum consideratione, potentes compungere sensum lapideum per voces suas exclamatas ad Deum. Adspicientes namque in terram, ita dicebant:

Scimus ergo, o Domine, scimus quoniam digni sumus omni tormento et pena, et juste. Neque enim de cetero sumus sufficientes ad satisfactionem et rationem reddendam super multitudinem debitorum nostrorum, etiam si convocaverimus universum orbem ad flendum pro nobis et flentem nobiscum. Illud autem solummodo petimus, deprecamur et eoramus: Ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua corripas nos, neque crucies nos iuxta tuum iudicio; sed parce, et sufficit nobis, et libera nos a multis comminationibus tuis, et a tormentis dissimilibus et innuminatis atque occultis, hoc est ab infernalibus poenis, quae valde dissimiles sunt poenis huius saeculi, nec omnes distincte cognoscuntur a nobis: ideo eas propriis appellationibus explicare nequimus, sed latent nos pro maxima parte.

Non enim audemus remissionem petere ad perfectum in finem, id est plene finaliter, ut scilicet dimittas nobis omnino poenam cum culpa. Hoc dixerunt ex profundissima humilitate et peccatorum suo-

rum acutissima consideratione, non ex infidelitate aut ignorantia, quasi putaverint misericordiam Dei non esse infinite majorem omni malitia hominum. Ideo subditur : *sicut qui promissionem* (id est professionem) *nostram non custodimus, sed violamus ipsam post priorem benignitatem et remissionem*, id est post gratiam conversionis nostræ qua primo religionem intravimus et veniam vitiorum in sæculo contractorum quasi accepimus, præsertim in professione, in qua creditur dari gratia quæ in Baptismo confertur, ut quidam Patrum se vidisse perhibuit, et Thomas super quartum tangit Sententiarum. Illi autem devotissimi pœnitentes quæcumque inobedientiam reputabant suæ professionis violationem : nam venialia abhorrebant ac deplorabant quasi mortalia.

Sane, amici, ibi vere, ibi erat manifeste et efficaciter contemplari verba David, videlicet : homines miseros factos et incurvatos usque ad finem vite suæ, totoque die contristatos ingredientibus, et putrescentes corruptis cicatricibus corporis, et absque omni sollicitudine existentes ; qui obliti erant comedere panem suum, poculum aquæ miscentes cum fletu : qui pulcerem et cinerem cum pane et pro pane edebant ; qui ossa habebant adherentia carni, et ipsi arefacti fuerunt ut fenum. Nil erat apud eos aut ab eis audire nisi ista et hujusmodi verba : Ah, ah ; vae, vae ; juste, juste. Quidam namque dicebant : Miserrime, miserere. Alii miserabiliter exclamabant : Indulge, indulge, Domine, si possibile est. Porro quod addiderunt, « si possibile est », adjecerunt non quod divinæ omnipotentissimæ pietati putaverint aliquid impossibile esse, sed ad insinuandum enormitatem sui excessus, quem ineffabiliter ponderaverunt. Inter illos erat videre linguas adustas et instar canum ex ore projectas. Aliqui quoque in caumate puniebant se ipsos, etc.

Ista erant quæ ab illis continuo dicebantur atque ad Dominum clamabantur, etc. Itemque alius : Forsan Dominus deinceps consolabitur utique super nos. Forte audiemus eum dicentem nobis existentibus in vinculis insolubilibus, id est difficulter solvi valentibus, utpote in hac incarceratione perenni, aut in peccatis vel reatibus vitiorum : Ecce de inferno parvultus, hoc est de hac gravi afflictione pœnitentiali, et indulgentiam ac absolutionem accipite. Forsan introiit clamor noster in aures Dei.

Omnes vero sedebant habentes mortem semper præ oculis, et dicebant : Utique quid est quod a debito est absorptum ? id est, quæ peccata indulta sunt nobis ? Utique quæ satisfactio ? id est, quæ vera et efficax est satisfactio nostra ? Nempe quis finis noster ? hoc est, quis scit qualem finem habebimus ? Putas forte est revocatio ? id est, estne redditus ad pristinam gratiam, et an poterimus reduci ad illam ? Forte indulgentia est nobis humilibus, id est vilibus, condemnatis, id est huic carceri adjudicatis, existentibus in tenebris ? Forte obsecratio nostra prævaluit in conspectu Domini introire ? An Dominus juste eam avertit a se, et repulsa est et confusa et humiliata, id est vilificata ac reprobata ? Et si introiit, quantum obtinuit ? etc.

Denique talia inter se conquerebant dicentes : O fratres, an forte obtinuimus veniam ? An forte exauditionis participes facti sumus ? Forte denuo suscipiet Deus, forte aperiet ? Alii vero responderunt ad ista : Quis novit, sicut dixerunt fratres Ninivite, si quo modo convertatur Dominus a suo furore, et redimat nos saltem a suo supernitio cruciatu, id est æterno supplicio ? Nos nihilo minus faciamus quod nostrum est : et si aperuerit nobis, bene quidem ; sin autem, benedictus Dominus Deus juste utique nos excludens. Veruntamen perseveremus usque ad finem vite nostræ pulsantes : forsitan enim ipse bonus aperiet multæ nostræ importunitati atque instantiæ.

Quocirca resuscitabant se ipsos, dicendo : Curramus, fratres, curramus. Cursus

Cf. l. XXIV, p. 134 B.

Ps. XXXVII, 7, 6.

Ps. CI, 5, 10, 6, 12.

p. 139.

ibid. in me-
dio.

II Mach. VII, 6.

Is. XLIX, 9.

Ps. XVII, 7.

p. 139 circa
finem.

Jonæ III, 9.

enim nobis necessarius est, cursusque nimis magnus, quoniam bonum societatem nostram reliquimus. Curramus, non parcentes carni nostræ bestiali ac sordidæ, sed occidamus eam sicut occidit nos, id est, quemadmodum traxit nos ad mortem culpæ, sic quoque et nos mortificemus eam assidue per castigationem pœnitentiæ sanctorum. Quemadmodum et faciebant beati illi obnoxii. Si hoc accipiat et intelligatur quasi prolutum et additum ore auctoris, tunc sensus est, quod sicut pœnitentes isti ex culpa præterita obligati et adstricti ad carcerem, sed tamen « beati » in spe et merito per emendationem condignam, sicut (inquam) dixerunt se invicem exhortando, ita egerunt. Si autem verbum hoc accipiat et intelligatur quasi prolutum aut productum ore pœnitentium horum, sententia atque sensus est, quod admonerant se invicem exemplo prædecessorum suorum, qui ita satisfecerunt.

p. 140 in medio.

Vili in illis genua arefacta ex multitudine atque assidue genuflexionum, etc.

Migraturi namque a corpore et protinus presentandi justissimo Dei tribunal, quod

1 Petr. 1, 17.

est sine personarum acceptione, illi boni civis regionis pœnitentiæ, utpote in carcerati præfati, deprecabantur cum iurejurando abbatem per senem eis præpositum, ne unquam dignaretur eos humano sepulchro, sed instar brutorum projiceret eos in flumen, aut in campum ad bestias. Cui petitioni frequenter consensit discretionis lucerna, videlicet abbas, iubens eos omni honore ac palmis privatos extra caementarium sepeliri.

Porro quam miserabile ac pœnendum spectaculum erat, videre extremam horum ipsorum! Quando enim concarcerati sciebant et presentiebant aliquem ex eis protinus moriturum, circumdebant eum mente ejus adhuc bene valente, sitientes et lugentes, et desiderantes, more nimium miserabili ac tristi sermone interrogabant agonizantem, moventes capita sua ex compunctione, et pietate ardentes dicebant ulcui: Quid est, o frater et simul nobis

A cum damnate, id est huic carceri mancipate? Quomodo et quid dicis? etc.

p. 141.

Ego vero, o pater Joannes, ista conspiciens apud illos, paulo minus desperavi me ipsum, videns indifferentiam (id est eommunitatem, superficialitatem seu in-eustodiam) meam, et comparans eam ad differentiam, id est singularem compunctionem, satisfactionem atque custodiam, illorum malorum vere pœnitentium, qui ante mali fuerunt seu rei.

Nempe qualis erat statio et habitatio B loci, hoc est situs ac dispositio carceris?

Tota fetens, tenebrosa, sordida et caliginosa: ita quod ipse aspectus loci fuit magister totius luctus et pœnitentiæ universæ. Rationabiliter namque et bene appellatus est carcer. Sed ea quæ aliis sunt gravia, contraria et insusceptibilia, sunt accessibilia atque facilius susceptibilia his qui ceciderunt ex spiritualibus divitiis ac virtutibus, id est, qui a pristina perfectione virtutum actuumque bonorum prolapsi sunt. Anima namque privata priori fiducia, et lapsa a spe impassibilitatis, hoc est expurgationis a passionibus, frangensque et aperiens signaculum castitatis, id est votum continentie sive propositum puritatis, et passa depredationem a divitiis charismatum, hoc est spoliata priori abundantia divinorum charismatum, et alienata a consolatione divina, quæ irritavit compositionem pactumque Domini, id est, obligationem et fœdus suæ professionis cum Deo inite violavit, et extinguens pulchritudinem boni ignis lacrimarum, hoc

D est, sinceritatem divini fervoris, ex quo lacrima saluberrima profluit, in se opprimens et offuscans per negligentiam suam et sensualem amorem, seu per quodcumque aliud mortale peccatum, et percutitur et plagatur horum memoria, id est, ex recordatione perfectionis fervoris et compunctionis suæ prioris rursus compungitur, ac dolore quodam interno salubritur educatur, non solum præfatus labor et dolores cum omni promptitudine suscipit, sed et pie statim invenire querit

valeat et se ipsam interimere secundum A
fidem per virtutum exercitia, hoc est, quomodo possit se ipsam vitaliter ac fideliter mortificare per exercitationes virtuosas ac disciplinares, quibus iugiter se ipsam castiget, omnes proprias voluntates et sensuales affectiones omnino conculcet; si tamen in ea sunt scintillæ aut reliquie caritatis timorisve Dei, id est, si modicum quid dispositionis ad pristinam opulentiam spiritualem perseverat in ea. Quemadmodum enim in noviter conversis, post contritionem et abrenuntiationem manent ad tempus reliquie vitiorum præteritorum, videlicet pronitas seu inclinatio ad peccandum, et debilitas resistendi; ita in his qui a perfectione et internis divitiis corruunt, manent ad tempus post lapsum reliquie præteritorum bonorum. Quæ reliquie sunt quedam habilitates et dispositiones ad bona præterita. Quales erant vere isti beati, hoc est prædicti incarcerati.

Habentes enim in mente quæ diximus, et recogitantes utilitatem virtutum a

Ps. CXLII, 5. qua corruerunt, dicebant : Recordamur C
fervoris et sollicitudinis quos habuimus in diebus antiquis. Alii ad Deum clamabant : Ubi sunt misericordie tue anti-

P&LXXXVIII, 50, 51. quæ, Domine, quas ostendisti animæ nostræ in veritate tua? Memorare opprobrii atque angustie servorum tuorum. Et alii

Job XXIX, 2, 3. us : Quis (inquit) me ponet iuxta menses pristinos, in quibus custodiebat me Deus, quando splendebat lucerna luminis ejus super caput cordis mei, id est apicem intellectus? Sicque recordabantur devotionem suarum primarum, et instar parvulorum lugentium hæc dicebant : Ubi orationis munditia? Ubi alacritas spei in Domino? Ubi dulce donum pro amaro lacrimarum? Hoc est : Ubi jam est pristina consolatio, pax pectoris, sinceritas conscientie, pro quibus amissis afficimur modo acerbis his fletibus? Ubi spes omnimodæ castitatis ac puritatis? Ubi expectatio beatæ impassibilitatis, id est plenæ reformationis a passionum excessibus? Ubi confidentia ad abbatem? Ubi in nobis ipsis

efficax operatio ejus orationis? Perierunt omnia ista, et defecerunt quemadmodum aliqua nusquam apparentia, et quasi non existentia exterminata sunt, et celeriter abierunt. Nempè aliqui ista dicentes ac clamantes, optabant demonem, id est a diabolo possideri, quatenus sustinendo afflictionem ejus in vita hac, eruerentur a pœnis vitæ sequentis. Aliqui vero orabant Deum incurrere magnam infirmitatem. Quidam optabant oculis monstruose erutis faciem perdere, spectaculumque miserabile fieri ac proponi. Nonnulli rogabant effici paralytici et contracti, et solum non experiri afflictionem ponarum eis venturam, ut formidabant, nisi hic satisfacerent plene.

Ego vero, o dilecti, oblitus sum mei ipsius immorando in medio illorum degentium in penitentia regione, et totus pariter mente raptus, me ipsum continere nequiei ab admiratione, compunctione et lacrimis. Sed redeundum est ad sermonem.

Permanens ergo in carcere illo per dies triginta, redii ad carcerem magnum impatiens quod in carcere diutius permanere non potui, ac contra proprias culpas indignans ac mœstus. Redii itaque ad abbatem, qui adspiciens me totum quasi alienatum atque stupentem, cognovit sapientissimus causam alienationis, et dixit mihi : Quid est, pater Joannes? Vidisti certamina fatigantium, id est penitentialia exercitia Fratrum incarceratorum se ipsos lassantium per exercitia sua laboriosa, quantum ad corpora sua, qui etiam demones fatigabant, affligebant ac superabant sua humilitate, penitentia, caritate, exercitiisque præactis? Ego vero dixi : Vidi, Pater, et admiratus sum; beatioresque dixi illos lapsos et taliter penitentes, his qui lapsi non sunt neque lugent : quia per lapsum resurrexerunt resurrectione non periculosa.

Qui ait : Ita se habet res. Et retulit mihi veram linguam ipsius, Quia ante decem annos habui hic Fratrem operatorem et omnino sollicitum. Quem quum talem

viderem et spiritu tam ferventem, tremebam ac formidabam iritiam diaboli contra eum; et inule timui ei ne forte ferventi cursu offenderet ac lapidem: quod evenire velociter currentibus saepe contingit; sicut et contigit Fratri huic. Deinde rediit ad me vespere jam profundo, et plagam seu culpam suam nudam mihi monstrat, quarit emplastrum, petit adustiones, id est duras correctiones, vehementissime turbatur. Deinde videns me medicum seu pastorem suum eo dure uti non volentem, quoniam et compassione exstitit dignus, se ipsum prostravit in pavimentum, pedes meos amplectens et eos sufficienter lacrimis lavans, ac postulans condemnari ad carcerem quem vidisti. Impossibile (inquiens) est me illuc non ire. Et ita vim intulit, ut transferret viscerositatem medicum in duritiam, hoc est caritatem et pietatem mei (qui spiritualis ejus medicus fui) ad disciplinæ rigorem: quod rarissimum est superclarissimumque infirmis. Accedit ergo celeriter penitentes, fit eis communicator in planctu atque comparticeps promptus ac dolens. Itaque habens cor plagatum per caritatem quasi tristitia gladio, octava die migravit ad Dominum, petens non sepeliri. Ego vero illum tanquam condignum huc attuli et cum Patribus sepelivi, eo quod post servilem hebdomadam, id est post septem poenitentiae dies in quibus servivit Deo humillime, octava die solutus est a corpore et carcere poenitentiae, et liber factus est a reatu peccati.

Est autem quidam pro certo cognoscens, quod non ante surrexit a vitiis ac sordiditibus meis, quam Deum reconvi-liaret, id est, Deum sibi placaret per tantam suam contritionem et humiliationem. Nec mirum. Nam corde resumens fidem illius fornicatricis, id est beatissimæ Mariæ Magdalene, quæ ante suam conversionem fuerat fornicatrix ad minus spiritualiter, imo et corporaliter, ut sentire videtur Gregorius, dicens quod mulier illicitis actibus intenta, etc., et ipse promeruit ta-

lem plenitudinem certificationis de venia, qua tamen certificatio facta est alteri de ipso: promeruit, inquam, viles pedes meus lacrimis sic rigando. Porro Dominus dixit omnia possibilis esse credenti. Vidi immundas animas circa concupiscentias carnis insanientes et furiose, id est cum impetuosa et libidinosa irrationabilitate, effusas, quæ animæ ex insani et carnalis amoris experientia sumentes occasionem ad melius, transtulerunt sancte eundem amorem ad Dominum, id est, carnalem et turpem amorem mutaverunt virtuose in divinam dilectionem. Forsan enim sic cogitabant: Si tanto amore afficimur ad carnem mortalem, quanto magis Deum amaremus merito plus intense! Et confestim supergredientes omnem timorem, id est, carnalem et sæcularem timorem vincen-tes, a servili quoque timore ad altiore caritatis gradum ascendentes, insatiabiliter actæ, hoc est inextinguibili desiderio proficiendi motæ a Spiritu Sancto, in Dei caritatem inserte sunt, hoc est, divino amore sunt informatæ et Deo ferventer unitæ, in bonam quoque olivam ex oleastro sunt insitæ. Quocirca Christus non dicit de illa casta fornicatrice, id est post fornicationem effecta casta, utpote sacratissima Magdalena, quoniam timuit, sed quoniam dilexit multum; et potuit opportune amore amorem repulsare, id est, Magdalena illa convenienter potuit a se abicere amorem carnalem spirituali amore.

Ego, admirabiles Patres ac Fratres, non ignoro quod certamina illorum beatorum penitentium quæ narrari, videantur quibusdam incredibilia. Aliis vero videbantur quasi desperationem inducentia; vir autem virilis, utpote vere virtuosus ac discretus, sumet ex eis magis stimulum et sagittam igitur, id est, illorum exemplis amplius accendetur, amoris quoque jaculo perfodietur, et zelum proficiendi portans in corde pergit ad mutandum utrumque exempla illorum, certus quod Deus qui debuit illis gratiam tantam, possit et sibi aliquid dare, qui huc promptitudinē subiectus

est, et deficit ab ea, id est, præacta alacritate fervet et ei se subiecit, nec potest eandem opere exsequi, aut ab ea refriguit, *hic cognovit propriam infirmitatem*: nam eam ex sua deficientia et insufficientia experietur; *et possidens humilitatem per accusationem propriæ culpæ*, ex qua accusatione humilitas oritur ac fovetur, *præiore posterius currit*, hoc est, post hanc suæ infirmitatis recognitionem adjutus a Spiritu Sancto, « currit » cursu ac fervore « præiore », utpote tam prompte ac fervide sicut ante in sua prima devotione. Ignoro vero si non et pertingens apprehendit: hoc est, si taliter currens non adipiscitur præmium Beatorum, tunc ignarus et imperitus sum.

Porro vir negligens non accedat nec audeat jam prædicta de incarcerationum illorum pœnitentia, nequando desperans dispergat et dissipet id ipsum modicum quod operatur, hoc est, ne parva opera bona ac pœnitentia quæ peregit, a fructu et mercede evacuet atque postponat, desperando ex consideratione imperfectio-
C nis defectuositatisque suæ respectu fervoris et pœnitentiæ incarcerationum illorum; *et fiet super eum quod fatur eloquium*, hoc est, in eo complebitur verbum Christi in Evangelio asserentis: *Ab eo qui non habet, etiam et illud quod videtur habere, auferetur ab eo*, hoc est, qui promptitudinem perfectam non habet, imperfectam suam promptitudinem perdet.

Lapsi in lacum iniquitatum, hoc est foveam vitiorum, non solemus naturaliter inde trahi aut egredi, nisi fuerimus ingressi in abyssum humilitatis pœnitentium: hoc est, non ante relinquimus vitia consueta, nisi adepti fuerimus profundam pœnitentium humilitatem, per quam acusemus et dijudicemus nos ipsos, et confiteamur tantos nostros excessus.

Sane alia est merens humilitas lugentium, et alia est condemnatio conscientie adhuc peccantium: hoc est, humilitas deplorantium sua peccata atque vitantium ea, multum quidem differt a condemna-

A tione qua conscientia permanentium in suis peccatis eos condemnat seu reprobat. Quæ « condemnatio » seu accusatio propriæ pravitatis vocatur quædam humilitas, seu humiliatio sui ipsius: non quod sit vera virtus aut actus virtutis, quum tales sint in peccato mortali; sed est dispositio ad virtutem, et similitudinem habet cum ea. « Humilitas » autem « lugentium » dicitur « merens », quoniam ad salubrem movet tristitiam. *Alia quoque est ditans humilitas, perfectis adveniens*
B *per operationem Dei*. Hæc enim humilitas perfectorum est altior illis duabus. Quæ dicitur « ditans », quia meretur abundantiam divinorum charismatum; advenitque « perfectis per operationem Dei », quia confertur eis per infusionem a Spiritu Sancto, tanquam præcipuum munus ipsius. *Non festinemus hanc tertiam invenire*: hoc est, non aestinemus et properemus ad hoc quod istam perfectorum humilitatem adipisci possimus per sola verba, utpote pulchre loquendo de ea, sicut
C nonnulli blandiuntur sibi de humilitate, quum fuerint copiose locuti de ea. *Taliter enim curremus in vanum*, hoc est, hoc putando frustra conamur. *Nam signum secundæ humilitatis, est perfecta patientia improperii et ignominie*. Secunda quippe humilitas, est accusatio et condemnatio qua iniqui in vitiis permanentes dijudicant semetipsos; et signum quod ex corde hoc faciant, est si æquanimiter ferant injurias et tribulationes sibi inflictas, recognoscendo se dignos esse propter sua
D peccata. Vel potius secunda humilitas, est humilitas ex contritione lugentium.

Tyrannizat et super lugentem sæpius præsumptio: hoc est, ipsi qui salubriter lugent, frequenter tentantur de præsumptione, et ipsa præsumptio tanquam tyrannus eos importune molestat. Suggestit namque eis diabolus ut de meritis et viribus suis præsumant, magna sentiendo de se, eo quod habeant gratiam lacrimarum, quæ solet esse indicium specialis devotionis. *Et non est mirum quod ita tentantur,*

quoniam occasionem habent ad hoc ex A ne, et in his qui pœnitent circa finem. speciali hoc munere Dei.

De iudiciis et lapsibus sermo tenebrosus est, hoc est, tractare et loqui de oculis Dei iudiciis circa homines, et de variis hominum lapsibus seu ruinis, est valde difficile et obscurum, et omni animæ incomprehensibilis, hoc est, nulla anima viatrix potest perfecte comprehendere talem sermonem. Qui quidem sunt per negligentiam, hoc est, qui lapsus seu culpæ contingunt homini ex negligentia sua, qua omittit implere quod in Proverbiis scriptum est, Omni custodia custodi cor tuum: et illud, Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. Qui vero ex permissione dispensativa, id est, qui lapsus accidunt homini, Deo id permittente, moderamine pio, ex ratione occulta: sic enim lapsus est princeps Apostolorum ter Christum negando. Qui vero lapsus sunt nobis evenientes per animadversionem Dei, hoc est justo Omnipotentis iudicio rigoroso, qui propter præcedentes peccati demeritum per pœnitentiam non deletum, permittit ex divina iustitia cadere hominem in aliam culpam etiam quandoque gravio-rem: sic enim idem peccatum, est peccatum et pœna peccati.

Quidam autem mihi narravit quod dicam: quoniam celerem conversionem posidemus a lapsibus contingentibus nobis secundum dispositionem*, hoc est, velocius pœnitemus de culpis quas incidimus ex dispensatione divina, seu permissione dispensativa. In tali enim casu Deus prior est ad præveniendum gratiose eum D qui corrui: siquidem propter majus bonum permisit cadere illum. Non enim permittit nos Deus supra multum detineri, id est, quamvis Deus occulta dispensatione permittat interdum electos suos in aliquas ruere culpas, non tamen permittit eos nimis multum detineri in eis: quemadmodum patet in David et Paulo apostolo, multisque aliis. Interdum tamen permittit quosdam electos usque ad diem mortis quosdam electos in vitiis: ut patet in latro-

Qui cecidimus, contra demonem tristitia præ omnibus pugnemus, hoc est, quando peccavimus, specialiter resistamus diabolo, qui conatur ad mortiferam tristitiam, pusillanimitatem aut desperationem pertrahere. Ipse enim tempore orationis adsistens, et priorem confidentiam rememorans, id est, diabolus adstans nobis quando oramus, et ad memoriam nostram reducens qualem et quantum habebamus in Deo fiduciam ante lapsum, vult nos evacuari ante orationem, hoc est, nititur nobis persuadere ut ab oratione cessemus, et spem exauditionis abiciamus a cordibus nostris propter excessus nostros, quasi exaudiri non valeamus.

Ne stupeas quotidie peccans, hoc est, de hoc quod quotidie peccas non ita mireris ut cesses resurgere et actibus bonis insistere, quia humanum est peccare. Ideo subditur: neque resiliat a bono inchoato et a prælio contra peccata, sed sta viriliter, et angelus custodiens te recrebitur omnino sufferentiam tuam, hoc est, merito patientiæ tuæ te honorabit, et tibi reverenter succurret.

Quandiu plaga est revens et calida, medicabilis est bene atque faciliter: hoc est, sicut corporale vulnus curatur facilius statim quam fuerit inflictum, ita et culpa nondum inveterata velocius potest curari. Nam et plage neglectæ et temporaneæ utique curantur, hoc est, quæ diu absque remedio medicinali dimissæ sunt, graviter sanabiles et medicabiles sunt, et ad medicinum earum indigent medicantes multo labore, et ferro, et rasorio, et igne. Ita et vitia inveterata difficulter sanantur, imo ad eorum modicam opus est certe laud exigua a labore, et ferro», id est dura castigatione, a et igne» correctionis interne. Hinc subditur: Antiquatæ et multo temporis, hoc est plage seu culpe diu continuatæ aut sine contritione et confessione dimissæ, insanabiles sunt, hoc est difficulter sanabiles, sicut et vulnera pu-

Prov. iv. 23.

Ecl. vii. 10.

Matth. xxvi. 69. 75.

* dispensationem

H Reg. xi. xlii. Act. ix.

Luc. xxi. 39. 44.

Matth. xix,
26.

trefacta laboriose curantur. *Apud Deum vero sunt omnia possibilia.* Deus quippe est omnipotens medicus animarum : idcirco de nullo est desperandum.

Ante ruinam et lapsum, demones dicunt Deum esse benignum; post lapsum vero, dicunt esse durum : hoc est, antequam peccamus, demones loquuntur nobis interius, quod Deus sit pius et pronus ad indulgendum, ut per hoc ingerant nobis audaciam ad peccandum in spe; quumque fuerimus lapsi, suggerunt nobis quam iustus et rigorosus sit Deus, quatenus ad desperationem alliciant nos.

Non obedias dicenti post lapsum super parvis defectibus et offensionibus, quia hoc aut illud non fecisti, id est, non acquiescas tentatori persuadenti tibi jam lapsus ut excuses te de peccatis tuis « parvis » et quotidianis, dicendo : Non feci hoc aut illud. *Istud vero nihil est,* hoc est, excusatio talis nil valet; *multoties namque parva dona fecerunt cessare furorem iudicis multum :* idcirco expediens est ut peccata talia humiliter fateamur, quatenus per hoc misericordiam consequamur. Vel sic : « *Istud vero nihil est,* » hoc est, non acquiescas diabolo tibi suggerenti quod bona quæ agis non sint alieius momenti ac meriti, propter quod debeant omnino postponi; sæpe enim « parva dona », etc. : sic quoque modica opera bona frequenter mitigant iram Dei, præsertim si ex magna caritate, devotione et humilitate procedant.

Qui in veritate vindictas et pœnas exsolvit, id est, justas correctiones et disciplinas sponte sustinet pro suis peccatis, *reputat se quasi perdidisse omnem diem in qua non lugeat pro suis culpis, etiam si faciat aliqua alia bona in ea die :* nam principale suum intentum, est culpas suas deplangere.

Nemo lamentantium se propter lapsus suos atque offensas, recipiet plenam certificationem repromissionis in exitu, utpote tempore mortis. In talibus namque reimmeris conscientiæ urget, eo quod nondum

satisfecerint plene : ideo cum formidine divini iudicii moriuntur.

Ubi Spiritus Domini, ibi vinculum est solutum. Hoc videtur ita sonare quasi Spiritus Domini non esset in lugentibus suos lapsus, quum tamen sit scriptum : Beati qui lugent. Est itaque sensus : « Ubi Spiritus Domini », id est spiritualis alacritas a Spiritu Sancto infusa, aut testimonium Spiritus Sancti internum de remissione peccati, « ibi vinculum est solutum », culpa dimissa. *Ubi humilitas inæstimabilis et invincibilis,* id est pretiosissima atque fortissima, qualis est humilitas perfectorum, *ibi vinculum est solutum similiter.* Qui enim sine his duobus, videlicet spirituali alacritate et inæstimabili humilitate, sunt et decedunt, non seducantur, quia ligati sunt, id est, non putent se penitus liberos et immunes, quoniam etsi dimissa sunt eorum peccata quantum ad culpam, non tamen totaliter quantum ad penam.

Qui in mundo vivunt, alieni sunt a certificationibus his, quæ dantur his in quibus est Spiritus Domini, et perfecte humilibus, et maxime alieni sunt a prima certificatione, quæ est ubi est Spiritus Domini. *Istud communiter ita est.* Verumtamen quidam in mundo degentes sunt perfecti et sancti ex gratia speciali, quibus certificationes istæ donantur. Porro certificatio absolute certa et plena de remissione peccati non habetur sine revelatione divina, quia ad illam certificationem consequitur inevitabiliter caritas, quam nemo scit cum absoluta certitudine se habere, absque revelatione. Certificatio autem probabilis potest haberi ex bono testimonio conscientiæ bene discussæ. *Quidam tamen per misericordias et eleemosynas currunt,* hoc est, ad cœleste regnum pertingere properant per corporalia atque [spiritualia] misericordiæ opera, *cognoscentes lucrum (id est præmium) suum in exitu :* quia in hora mortis suscipiunt quod promeruerunt, et pro parvis ac temporalibus sortiuntur æterna ac maxima bona.

Lamentans ac lugens se ipsam, non

II Cor. iii,
17.

Matth. v, 5.

B

C

D

Eccle. ix, 1.

agnoscat luctum ac lamentum, aut lapsum, aut querelam alterius : id est, qui propria mala digne et efficaeiter deflet, tantum habet agere cum se ipso, et ita occupatur in propria causa, quod non advertit nec observat, neque inquirat nec superflue pensat culpam aut poenitentiam aliorum.

Canis patiens morsum a fera, ampliori furore agitur contra eam, dolore plagae sibi illatae furens incomparabiliter contra ipsam. Ex hoc patet eliei duplex doctrina. Prima est, ut et nos tanto vehementius accendamus contra diabolum zelo justitiae, quanto gravius impugnatur aut laesi sumus ab eo. Secunda est, ut non instar eorum irascamur injuriantibus aut affligentibus seu corripientibus nos : et huic sensui magis concordat quod sequitur. Attendamus ne stimulus et remorsus conscientiae nostrae cessaverit unquam in nobis non ex munditia, id est puritate et innocentia vitae nostrae, sed ex malitia, hoc est vitiosa consuetudine et obstinatione, quae mentem ita exerceat, quod sua vitia non attendit, nec de eis habet remorsum. Signum illius solutionis quae est in lapsu, hoc est iudicium satisfactionis pro culpa, est te ipsum semper debitorem, id est peccatorem, existimare : hoc enim est signum quod humilis sis, et Deo complacens, et per consequens quod tibi ignovit.

Nihil est majus vel aequale propitiationibus Dei, de quibus canit Psalmista :

Ps. lxxxviii. Misericordias Domini in aeternum cantabo. Quia ex re, qui desperat, occidit se ipsum.

Desperatio namque est mors animae, et peccatum gravissimum et divinae pietati prorsus contrarium. Effectus quoque divinae pietatis excedunt cetera opera Creatoris, secundum illud quod Psalmista ait :

Ps. cxlvi. Miserationes ejus super omnia opera ejus. Signum sollicitae mentis et studiosae poenitentiae, est nos ipsos reputare dignos universis tribulationibus et adversitatibus nobis advenientibus, visibilibus et invisibilibus, utpote exterioribus et interioribus, et adhuc amplioribus.

Postquam Moyses vidit Deum in rubo, hoc est angelum in persona Dei loquentem de medio ignis rubum operientis, reversus est iterum in Egyptum (quae quidem intelligitur seu interpretatur quasi tenebratio) ad operationem laterum quasi intelligibilis Pharaonis, hoc est ad filios Israel, qui servierant Pharaoni in operibus duris luti ac lateris : quod Pharaon rex Egypti eis praecepit instigante intelligibili Pharaone, puta diabolo, qui designatur per Pharaonem praefatum, sicut et mundus in

Exod. iii. 2 et seq. Ibid. xv. 18 et seq.

Ibid. i. 11.

I Joann. v. 19.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

Exod. xix.

res, nec alacriter ac ferventer resurgunt A ut ceteri quidam qui bonæ sunt spei. *Spem impassibilitatis alapis percutientes*, hoc est, lapsus tales pereunt, hoc est, ipsos pusillanimes ac negligentes inducunt ad pereutiendum « alapis », hoc est ad colaphizandum ac dissipandum, « *spem impassibilitatis* », hoc est fiduciam quam ante lapsum habuerunt de perveniendo ad plenam reformationem passionum suarum. Quum etenim fuerint lapsi, pusillanimitate et negligentia propria fracti, suggerente adversario nostro diabolo, cessant a bonis exercitiis inchoatis. *Et beatum persuadentes arbitrari*, saltem totaliter resurgere de fossa, id est, lapsus isti crudeles sunt, etiam « persuadentes » negligentibus et pusillo animo existentibus, ut arbitrentur « beatum » esse et eis ad salutem sufficere, si « saltem » per pœnitentiam a profundo suæ ruinæ resurgant, et cessent ab huiusmodi casu, nec oportere aggredi opera perfectionis alta ac ardua. Ecce quam periculosa est pusillanimitas ista.

Vide, vide quia non revertimur ea via C qua erravimus et seducti sumus. Oportet enim per aliam viam reverti ad patriam illam cœlestem, et contraria curare contrariis, utpote vitia per virtutes : via namque salutis contraria est viæ perditionis. *Sed per aliam viam breviorē*, id est, per aretam viam et angustam portam, quæ est via est humilitas vera, seu obedientia sancta, vel cordis custodia : quæ omnia in-cluduntur in vita pœnitentiali.

Vidi duos gradientes uno modo, id est in eadem observantia regulari, et victu consimili, et contemporanee, hoc est eodem tempore. *Et unus senior erat, præhabens in doloribus*, id est, plura passus ac sustinens graviores labores; *alter vero fuit discipulus senioris illius, et præcurrit citius senem, et intravit prior in monumentum humilitatis*, id est, cum minori afflictione et labore magis profecit

et citius introivit in abyssum humilitatis quam senior, quoniam ea quæ fecit, cum majori cordis fervore et diligentia ac puritate ampliori peregit. « Monumentum » autem « humilitatis », est ipsa profunda humiliatio qua optamus nesciri, abscondi, atque in cordibus aliorum, tanquam non existentes, pro nihilo reputari. Itaque non confidamus in temporis diuturnitate aut laborum afflictione, quasi in illis virtus meritum consistat, sed totis viribus studcamus puritati internæ, diligentie incessanti, caritatis profectui ac fervori, et humilitatis sepulcrum intremus.

Attendamus universi, peramplius vero nos qui fuimus habentes et cadentes, id est, qui aliquid gratiæ ac virtutum habuimus, atque hoc ipsum peccando amisi-
mus, *in corde infirmitatem impij Originis sine Deo*, hoc est, attendamus ut infirma ac falsa doctrina erronei « Originis », qui exstitit « sine Deo », infirmetur ac reprobetur a nobis. Et istud auctor intelligit de errore Originis quo dixit pœnas inferni tandem finiri : qui error, imo quæ perfidia, præstat hominibus pravis peccandi audaciam, sicut subjungitur. *Inquinata enim mens allegans Dei benignitatem*, id est, credens et asserens Deum esse tam pium ut tandem remittat inferni supplicia. *fit leviter receptibilis amoris concupiscibilium et delectabilium*, id est, cito et faciliter admittit et recipit in se carnalem amorem ad sensibilia et voluptuosa objecta. Ecce qualiter sanctus vir iste accensus fidei zelo loquitur contra Originem : de quo et simili modo loquebatur sanctus et magnus pater Pacomius.

In meditatione mea, magis vero in pœ- Ps. xxxviii, *nitentia mea*, videlicet in contritione, confessione et satisfactione, quæ sunt tres pœnitentiæ partes, *exardescet ignis*, id est fervor, *orationis omnem silvæ adurentis*, hoc est, infructuosorum operum vitia tanquam ligna sterilia consumentis.

Præmemorati sancti condemnati, id est prædicti incarcerationi perfectissime pœnitentes, *sint tibi determinatio, typus, ex-*

Matth. vii,
14.

emplar et figura ad poenitentiam peragen- A *sursum Christus Jesus, Filius Dei, verus*
dam, quatenus corde, ore, commissione et *Deus, in resurrectione poenitentia solli-*
omissione sequaris eos in poenitendo; et *cita, studiosa, hoc est, quousque Christus*
nequaquam indigebis totaliter libro in to- *tibi appareat per illuminationem animæ*
ta vita tua, ut ex libro formam poenitendi *tuæ ab ipso, dum spiritualiter surgis per*
addideas (validiora etenim sunt exempla *poenitentiam sollicitam et studiosam, id*
quam verba), quousque illucescat tibi de- *est operosam ac diligentem.*

GRADUS VI

DE MORTIS MEMORIA.

OMNE verbum præcedit intentio. Memoria vero mortis et offensionum præcedit planctum et luctum : quapropter secundum proprium ordinem in sermone ponuntur.

Memoria mortis est quotidiana mors ; memoria vero exitus est singulis et continuis horis suspirium. — Pavor mortis est proprietas naturæ, adveniens ex prævaricatione inobedientis ; tremor vero mortis est argumentum poenitentia non actæ de offensionibus. Pavet Christus mortem, non tremit, ut duarum naturarum proprietates manifeste declararet.

Quemadmodum panis est necessarius magis omnibus alimentis, ita intenta meditatio mortis et Dei præ omnibus operationibus. — Memoria mortis, his qui sunt necum gignit labores, dolores et exercitationes, magis vero delectationem beate ignominia. Apud eos vero qui sunt solitarii parit depositionemurbationis et tumultus curarum, indesinentem orationem, et mentis custodiam. Istæ vero ejusdem memoria mortis et matres et filia exstiterunt.

Sicut manifestum est stannum ab argento, quamvis in adpectu similitudinem habeant ; ita apud sapientes manifestus et clare distinctus est pavor naturalis ultimi exitus, et timor ejusdem qui est præter naturam. Istud est enim verum argumentum memorantium Dei et mortis in sensu cordis : spontanea impassibilitas affectionis ad omnem creaturam, et perfecta derelictio propriae voluntatis. — Probatus quidem est, qui mortem expectat sibi quotidie ; sanctus vero est, qui ex humilitate desiderat hanc singulis horis. — Non omnis concupiscentia mortis est bona. Sunt enim aliqui qui indesinenter offendunt in habitus naturæ, et mortem optant cum humilitate. Et rursus sunt aliqui poenitere nolentes, et ex desperatione advocant mortem. Et adhuc sunt aliqui qui habent ex elatione se ipsos impassibiles, et hanc tunc usque non formidant. Et sunt, si tamen et nunc forte sunt, qui per operationem Spiritus Sancti suam ipsorum peregrinationem exquirunt.

Quidam colentium Deum, quærant et dubitant cur Deus abscondit a nobis præ-

cognitionem horæ mortis, quum tamen mortis memoria agat et præstet nobis tam multa et magna bona : non cognoscentes quod Deus per hoc mirabiliter operetur nostram salutem. Nemo enim mortem suam præcognoscens, cucurrisset diu ante eam ad Baptismum aut ad conversationem monasticam ; sed cunctis diebus suis permanens in iniquitatibus, pervenisset ad Baptismum ac pœnitentiam in hora exitus sui, siquæ qualificatus et assuefactus malitiâ, maneret de reliquo usque in finem perfecte indirectus.

Lugens, nunquam suscipias canem illum suggerentem tibi Deum esse benignum ; sed tunc memento benignitatis illius, quum videris te esse detractum in desperationem profundam, aut de desperatione tentari. Intentio enim præfati suggestoris est ut per talem suggestionem repellat a te luctum, et Dei sine timore timorem. — Qui vult conservare in se ipso memoriam mortis iudicii quæ æterni, et Domini nostri Jesu Christi, et tradit se curis et occupationibus materialibus, similis est natanti ac volenti plaudere manibus suis.

Efficax memoria mortis rescindit cibos ; escis vero et cibus superfluis rescissis in humilitate, rescinduntur simul et vitia. Privatio doloris cordis excæcavit mentem ; multitudo vero ciborum exsiccavit fontes. Sitis et vigilia cor affligunt ; corde vero tribulato, emanaverunt aquæ. Ista autem quæ dicta sunt, sunt dura gulosis, et negligentibus incredibilia ; vir autem activus prompte probabit. Qui experientiam adinvenit, subridebit super istis ; inquirens vero tristior erit. — Sicut Patres determinant perfectam caritatem nunquam excidere, ita et ego affirmo et declaro perfectum mortis sensum sine timore esse.

Multe sunt operationes mentis activæ. Dico autem has esse : intentionem caritatis ad Deum ; memoriam Christi, memoriam regni cœlestis, memoriam zeli et patientiæ sanctorum martyrum, memoriam quoque ipsius Dei præsentis (secundum *Ps. xv, 8*, eum qui dixit, Providebam Dominum in conspectu meo semper), memoriam sanctorum intellectualium virtutum ; memoriam exitus, obviationis sententiæ, et cruciatus. — A magnis initiavimus ; in non valentibus cadere finivimus.

Narravit mihi aliquando quidam Ægyptius monachus, Quia post inflexionem mortis quæ est in corde secundum sensum, ego volens aliquando consolari ad modicum carnem, superveniente necessitate, prohibitus fui a memoria mortis, quasi a iudice sententiante ; et quod magis mirabile est, quia volens eandem repellere, nequivi. — Alter vero quidam hic habitans, in loco qui dicitur Tholas, sæpe patiebatur mentis excessum ex meditatione mortis intenta, et quasi deficiens mente defectivusque factus, fere absque flatu reportabatur a Fratribus qui eum inveniebant.

Non tacebo tibi historiam solitarii Chorebitici, seu habitantis in Choreb, qui nullam pene curam gerens animæ suæ, in omni negligentia diu debebat. Tandem ergo extreme infirmatus corpore, migravit perfecte a corpore quasi spatio horæ unius ; rediensque ad se, rogavit nos omnes confestim discedere. Obstruens itaque januam cellæ suæ, mansit intus duodecim annis, cum nullo penitus colloquium habens, nec parvum nec magnum, nil quoque gustans nisi panem et aquam. Sicque tantummodo

sedit stupens ex his quæ vidit in ecclasi, ad quæ moriens sic intendebat, quod nunquam deinceps mutavit proprium morem. Attentus vero intendens et se excedens, fundebat calidas lacrimas sine strepitu semper. Quumque migraturus esset ad Dominum, destruentes portam cellæ, intravimus; et multum deprecantes ut aliquid diceret nobis, hoc solum ab eo audivimus : Indulgete mihi, nemo habens et noscens mortis memoriam, poterit peccare aliquando. Nos vero stupebamus, videntes hominem prius tam negligentem, repente sic mutatum et transformatum mutatione et transformatione beata. Sepelientes igitur eum sancte in propinquo monasterio castri, et post diem quærentes sanctas ejus reliquias, non invenimus eas : Deo per hoc certificante de penitentia ejus sollicitè studiosa ac laude digna, universos volentes dirigere semetipsos etiam post negligentiam multam.

Quemadmodum aliqui dicunt abyssum esse infinitam (vocat etenim eam locum absque fundo), ita intenta meditatio mortis possidet castitatem et operationem inextinguibilem : quod praefatus sanctus solitarius suo confirmat exemplo. Taliter autem de morte meditatores assumunt incessanter timorem super timorem, nec cessant quousque virtus ossium consumatur in eis. Sciamus pro certo et hoc esse donum Dei, cum omnibus bonis suis. Alioqui, quomodo manemus saepe duri et sine lacrimis etiam accedendo sepulcra, et praeter eorum adspectum plerumque compungimur?

Qui mortificatus est ab universis, iste habuit mortis memoriam ; qui vero habet adhuc affectionem et amorem ad aliquid, non vacabit sibi, prodens se sua voluntate insidiose. — Noli omnes certificare per verba de caritate tua ad ipsos, sed pete a Deo ut eam manifestet aliis ineffabiliter et secreta : alioqui tempus non sufficiet ad affectionis detectionem, et compunctionem.

Ne seducaris, operator insipiens, restaurans tempore tempus, et denuo readimplens : nulla enim dies hominibus sufficit ut possint in ea suum debitum solvere Domino sine diminutione et defectu. — Quidam ait : Non potest quis presentem diem pie transire et exsequi, nisi existimet eam esse ultimam et extremam diem totius vite suæ. Et mirum certe quomodo et Græci aliquid tale effati sunt, quoniam et philosophos dicunt esse meditationem mortis.

ARTICULUS IX

EXPOSITIO HUIUS GRADUS SEPTI.

OMNE verbum praecedit intentio, id est, « verbum » vocale « praecedit » tempore vel ordine naturae conceptus interior, vel propositum aliquid insinuandi: nam ea quae sunt in voce, sunt notae seu signa conceptionum affectionumque animae. *Memoria vera mortis et offensivum*, id est culpae, *praecedit planetum et luctum*, non quolibet, sed illum luctum ac planetum qui procedit ex recordatione

mortis aut culpæ. Sunt autem et aliæ fle- A per pavorem mortis demonstraret in se
tum causæ, ut infra dicetur. *Quapropter*
secundum proprium ordinem in sermone
ponuntur : hoc est, de memoria mortis et
luctu in isto tractatu convenienti ordine
tractatur, videlicet, primo de memoria mor-
tis in præsentis capitulo, deinde de luctu
in sequenti.

Memoria mortis est quotidiana mors, id
est mortificatio sui ipsius salubris. *Memo-*
ria vero exitus, id est separationis animæ
a corpore, *est singulis et continuis horis*
suspirium, id est omni hora atque assidue
seu omni tempore opportuno suspirare ac
gemere ex compunctione interna et dolore
propriæ culpæ, aut timore divini iudicii,
seu desiderio regni, vel propter acerbita-
tem et tentationes atque pericula quæ oc-
currunt in morte. Interea, quamvis mors
et exitus sæpe pro eodem sumantur, ta-
men hoc loco ex modo loquendi auctoris
videntur aliquo modo distingui, ita ut
mors sumatur pro ipsa infirmitate morti-
fera separationem animæ a corpore indu-
cente, exitus vero pro separatione hac C
ipsa.

Pavor mortis est proprietas naturæ,
adveniens ex prævaricatione inobedientis,
hoc est, pavor mortis est passio naturalis
consecuta ex transgressione seu inobe-
dientia primi parentis : ex qua transgres-
sione seu originali Adæ peccato, consecuta
est et mors, quæ est poena peccati illius.

Rom. v, 12;
vi, 23.

Tremor vero mortis est argumentum pen-
nitentiæ non actæ de offensionibus, hoc est,
immoderata mortis formido, quæ interdum
concutit corpus, est signum quod talis non
egit pœnitentiam de suis peccatis condig-
nam. Ideo abbas Mutius dixit discipulo
suo, quem vidit in agone valde mortem
timere : Unde tantus timor mortis in te,
nisi quia accensatrix conscientia pergit
tecum?

Pavel Christus mortem, non tremit, ut
duarum naturarum proprietates manife-
ste declararet : id est, Christus mortem
naturaliter formidavit, non inordinate aut
immoderate eandem exhorruit, quatenus

Quemadmodum panis est necessarius
B magis omnibus alimentis, id est, præ ce-
teris cibis magis necessarius est panis ad
sustentationem vitæ; *ita intenta meditatio*
mortis et Dei necessaria est ad abstinend-
um a vitiis et ad spiritualem profectum,
præ omnibus operationibus, id est præ ce-
teris actibus hominis. Meditatio etenim
mortis ac divinæ præsentiae facit vitare
omne peccatum, et provocat ad omnia bona
agenda. Posset autem et sic exponi :
« ita intenta meditatio mortis » necessaria
est « præ omnibus operationibus Dei », id
est præ ceteris bonis operibus quæ Deus
operatur in nobis, juxta illud Isaïæ : Quia Is. xxvi, 12.
opera nostra operatus es nobis.

Memoria mortis, his qui sunt mecum,
id est viventibus in congregatione, *gignit*
labores, dolores et exercitationes, magis
vero delectationem beatæ ignominie : hoc
est, inducit et incitat eos ad hoc ut labores
et dolores pœnitentiales libenter sustine-
ant, imo et sponte assumant (ad corpora-
les quoque labores eis injunctos atque ad
fatigationes et salubres dolores efficit eos
D pronos). et item ad hoc ut se invicem pia
intentione exercent, et in ignominis ac
injuriis seu tribulationibus delectentur,
quatenus in hora mortis refrigerium sor-
tiantur. *Apud eos vero qui sunt solitarii*,
id est in anachoretis ac solitariis, memoria
mortis *parit depositionemurbationis et*
tumultus curarum, indesinentem oratio-
nem, et mentis custodiam. Provocat nam-
que eos ad hoc ut removeant a se motus
turbationum, iram, impatientiam, inquie-
tudinem, orationibus quoque insistant as-

sidue, et mentem suam ab omni præserved peccato. *Istæ vero ejusdem memoriæ mortis et matres et filii exstiterunt*, id est, hæc tria, videlicet depositio turbationum atque tumultuum, indesinensque oratio et mentis custodia, sunt « matres » seu origines « memoriæ mortis », quia disponunt ad ipsam, et sunt « filię » ejus, in quantum procedunt ex ea. Nempe per hoc quod homo quiescit mente a motibus passionum, fit aptus ad meditandum de morte; indesinenter quoque orando, habet frequenter mortem præ oculis, imo et promeretur gratiam meditandi intente de morte; similiter eustodia cordis parit meditationem mortis perutilem. Rursus, qui mortem suam assidue et intente habet præ oculis, facilius spernit, vincit et abjicit passiones, turbationes inquietudinesque præfatas; et semper orando ac mentem eustodiendo, præparat se ad mortem. Sed prædictis objici possit, quia si eadem sunt matres ac filię memoriæ mortis, unum et idem erit prius posteriusque se ipso. Et respondendum, quod loquitur de eisdem specie, non numero.

Sicut manifestum (id est manifeste distinctum) *est stannum ab argento, quumvis in adspectu similitudinem habeant; ita apud sapientes manifestus et clare distinctus est pavor naturalis ultimi exitus, et timor ejusdem qui est præter naturam, utpote immoderatus, ex remorsu conscientię veniens. Istud est enim verum argumentum memorantium Dei et mortis in sensu cordis, id est cum gustu interno et perceptibili quodam sapore et cogitatione profunda: spontanea impassibilitas affectionis ad omnem creaturam, hoc est voluntaria expurgatio ab omni inordinata et passionata affectione circa quodcumque creatum, et perfecta derelictio propriæ voluntatis: istud, inquam, est iudicium quod quis recordetur Dei ac mortis « in sensu cordis », non superficialiter tantum; et qui ex tali meditatione divini iudicii imminentisque exitus pavet mortem, moderate metuit eam.*

Probatum quidem est, id est bonus ac approbatus, qui mortem expectat sibi quotidie, ita quod habet se quasi moriturus quotidie, omnem diem suum cogitans quasi diem suæ vitæ extremum. Sanctus vero est, qui ex humilitate desiderat hanc singulis horis, non præsumendo de propriis meritis, sed de misericordia Creatoris. Talis enim perfectus est, non habens conscientię remorsum de aliquo vitio expiando.

Non omnis concupiscentia mortis est bona. Sunt enim aliqui qui indesinenter offendunt in habitus naturæ, id est in naturales qualitates ac dispositiones, hoc est, qui assidue infirmantur vel adversis gravantur, sique impingunt adversus habitudinem naturæ bene dispositæ; et mortem optant cum humilitate, id est, humiliter cupiunt eripi a præsentis vitæ miseriis, dummodo placeat Deo. Sic enim Moyses, Elias et Tobias gravati adversis et afflictionibus mortem petisse leguntur. Et rursus sunt aliqui penitere nolentes, et ex desperatione advocant mortem, eam optando aut sibi inferendo. Quales fuerunt Achitophel et proditor Christi. Si autem hujusmodi homines veraciter peniterent, tristitiam suam moderarentur spe veniæ, et pro suis excessibus æquanimiter ferrent adversa, nec ex desperatione mortem sibi inferrent aut cuperent. Aliqui quoque optant et inferunt sibi mortem ex tristitia, impatientia, et tædio pessimæ vitæ præsentis. Et adhuc sunt aliqui qui habent, id est reputant, ex elatione se ipsos impassibiles, hoc est plenarie reformatos, et hanc tunc usque non formidant, id est, mortem non verentur quandiu se ipsos tales existere arbitrantur. Isti sunt male audaces, sibi inaniter complacentes. Et sunt, si tamen et nunc forte sunt, qui per operationem Spiritus Sancti suam ipsorum peregrinationem exquirunt, id est, qui ex oculo instinctu Spiritus Sancti cupiunt a corpore emigrare, juxta illud Apostoli: Audemus et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et

*Num. xi, 15,
III Reg. xix,
v. Tob. iii, 6.*

*II Reg. xvii,
21, Matth.
xxiii, 5.*

II Cor. v, 5.

præsentes esse ad Dominum. Et quia per-
panci sunt qui ita optant dissolvi, dictum
est: « si forte et nunc sunt ».

*Quidam colentium Deum, quarunt et
dubitant cur Deus absconlit a nobis præ-
cognitionem hora mortis, quum tamen
mortis memoria agat et præstet nobis tam
multa et magna bona: non cognoscentes
quod Deus per hoc mirabiliter operetur
nostram salutem. Nemo enim mortem su-
am præcognoscens, cucurrisset diu ante
eam ad Baptismum aut ad conversatio-
nem monasticam; sed cunctis diebus suis
permanens in iniquitatibus, pereuisset
ad Baptismum ac poenitentiam in hora
eritus sui, sicque qualificatus et assuefa-
ctus malitia, maneret de reliquo usque in
finem perfecte indirectus, id est non con-
versus ad Dominum, propter consuetudi-
nem vitiosam contractam ex tempore diu-
turno. Nam dato quod videretur aliquan-
tisper poenitere et boni aliquid agere, faceret
hoc non ex caritate aut zelo justitiæ, sed
ex servili timore.*

*Lugens, nunquam suscipias canem il-
lum suggerentem tibi Deum esse beni-
gnum, id est, si veraciter lugens ac poe-
nites, nunquam acquiescas demoni aut
hæretico qui tibi persuadet quod Deus ex-
stet misericors: non quod falsum sit Deum
esse benignum, vel quod non sit creden-
dum atque aliquando attendendum; sed
ne ex tali suggestionem et consideratione
aliquis agat remissius, et ad peccandum
fiat audacior. Sed tunc memento benigni-
tatis illius, quum videris te esse detrac-
tum in desperationem profundam, aut
de desperatione tentari. Intentio enim
præfati suggestoris est ut per talem sug-
gestionem repellat a te luctum, et Dei si-
ne timore timorem, quasi videlicet suffi-
ciat tibi in mortis articulo poenitere.*

*Qui vult conservare in se ipso memori-
am mortis judicii æterni, et Domini
nostri Jesu Christi, et tradit, id est, spon-
te involvit, se curis et occupationibus ma-
terialibus, similis est natanti ac volenti
plaudere manibus suis. Vult enim duo se*

invicem impediencia. Nam sicut qui natat
non potest simul plaudere manibus, ita
involvens se curis occupationibusque ter-
renis, non potest simul habere præfatam
memoriam, sed curæ et occupationes illæ
excludunt saluberrimam istam mortis me-
moriam.

*Efficax memoria mortis rescindit ci-
bos, id est, gulam facit vitari; escis vero
et cibus superfluis rescissis in humilitate,
videlicet absque vana gloria ac spirituali
superbia, rescinduntur simul et vitia, id
est, alia quamplura peccata vitantur. Pri-
vatio doloris cordis, id est interioris ac
poenitentialis et salubris doloris repulsio
seu carentia, excavavit mentem, quomodo
sit causa corripiendi in vitia multa; multitudo
vero ciborum, videlicet crapula, exciecit
fontes, id est, gratiam abstulit lacrima-
rum. Sitis et vigilia cor affligunt: nam
corpori et animæ sunt molestæ. Loquitur
enim de vigilia diuturna, qua aliquid ultra
naturam subtrahitur somno. Corde vero
tribulato, emanaverunt aquæ: hoc est,
dum quis voluntarie propter Deum se
ipsum afflixerit per sitim atque vigiliam,
accipiet gratiam flendi salubriter.*

*Ista autem quæ dicta sunt, sunt du-
ra gulosis, qui famem et sitim abhorrent,
et negligentibus incredibilia. Negligentes
quippe reputant talem sitim ac vigiliam
ad indiscretionem ac vitium pertinere, ac
per eas non posse se ad fontem lacrima-
rum pertingere. Vir autem activus, id est
servens ac agilis, prompte probabit quod
vera sint ista. Qui experientiam adinve-
nit, id est, qui horum veritatem expertus
est, subridebit super istis, hoc est, cum
risu modesto ac pio annuet vera hæc esse.
Vel, « subridebit super istis », id est, gu-
losos et negligentem ex zelo justitiæ deri-
debit. Inquirens vero tristior erit: hoc
est, qui adhuc conatur et querit experiri
quæ dixi, interim patitur difficultatem,
afflictionem et moerorem ex siti, vigilia,
et consimilibus poenitiæ exercitationi-
bus, donec vincat se ipsum, et habitum ac
consuetudinem bene agendi acquirat.*

Sicut Patres determinant perfectam caritatem nunquam excludere, quum dicat

1 Cor. xiii, 8. *Apostolus. Caritas nunquam excludit; ita*

et ego affirmo et declaro perfectum mortis sensum sine timore esse, id est, eum qui habet perfectam mortis memoriam cum interno affectu, alia non timere, quæ scilicet non sunt secundum rectam rationem timenda. Porro, quod perfecta caritas dicitur nunquam excludere, non est intelligendum quasi viator talem caritatem habens, non possit eam peccando amittere, nisi forte sit confirmatus in gratia, quum

II Reg. xxi.

et David post magnam caritatis perfectionem adulterium homicidiumque inciderit. Sed ideo dictum est hoc, quoniam caritas viæ manet in patria, et ibi perficitur, et quia perfecti in caritate raro ac difficulter deiciuntur. Itemque quoniam caritas perfecta, quantum est ex parte ipsius, fortissima est, insuperabilisque consistit, quemadmodum scriptum est: Aquæ multe non poterunt extinguere caritatem. Sed per infirmitatem sui superatur subjecti, quemadmodum fortis bellator deiecit equo il-

Cant. viii.

7.

lius læso. Multæ sunt operationes mentis activæ, id est agilis ac devotæ. Dico autem has esse operationes huiusmodi mentis: intentionem caritatis ad Deum, quia in cunctis quæ agit, intendit in Dei amore proficere; memoriam Christi, videlicet recordationem eorum quæ Christus pro nostra salute egit, assumpsit et pati dignatus est; memoriam regni celestis; memoriam zelii, id est fervoris, et patientiæ sanctorum martyrum; memoriam quoque ipsius Dei præsentis, id est considerationem præsentiae Dei omnia intentantis, secundum eum quæ dicit, Providebam Dominum in conspectu meo semper; memoriam sanctarum intellectualium virtutum, id est contemplationem angelorum sanctorum; memoriam crucis, id est mortis, abjectionis sententiæ, id est divini iudicii proferendi contra se aut de se, et cruciatus purgatorii aut inferni.

Ps. vii, 8.

A magnis initiavimus, id est, ab abne-

gatione propriæ voluntatis, derelictioneque mundi et religionis ingressu, cepimus Deo servire; in non valentibus cadere finivimus, id est, proficiendo devenimus ad caritatem non excludentem, ad cordis constantiam, ad imperturbabilem humilitatem. Hoc ait auctor in persona eorum qui digne in claustro sunt conversati.

Narravit mihi aliquando quidam Ægyptius monachus, Quia post infirmitatem, id est fortem impressionem, mortis quæ est in corde secundum sensum, hoc est memoriæ mortis, quam cordi meo impressi cum sensu et gustu interno, ego volens aliquando consolari ad modicum carnem, id est proprium corpus a solito rigore abstinentiæ vigiliarumque relevare, superveniente necessitate, utpote infirmitate aut simili causa, prohibitus fui hoc facere a memoria mortis, quasi a iudice sententiantem, id est, oppositum dictante; et quod magis mirabile est, quia volens eandem memoriam mortis repellere, nequiri eam abicere. Consuetudo enim est quasi altera natura. Ideo quod in consuetudinem versum est, vix potest relinquì: et ita monachus ille in consuetudinem traxit mortis memoriam.

Alter vero quidam hic habitans, in loco qui dicitur Tholus, sæpe patiebatur mentis excessum ex meditatione mortis intentam, et quasi deficiens mente defectivusque factus, fere absque flatu reportabatur a Fratribus qui eum inveniebant.*

* Tholus

Non tacebo tibi historiam solitarii Choroibitici, etc. Quumque migraturus esset ad Dominum, destruentes portam cellæ, intravimus; et multum deprecantes ut aliquod diceret nobis, hoc solum ab eo audivimus: Indulgete mihi, nemo habens et nascens mortis memoriam, poterit peccare aliquando. Talis enim non potest peccare in quantum habet memoriam mortis. Juxta quem sensum princeps ille Apostolorum, beatissimus Petrus, in secunda sua epistola ait, Hæc facientes non peccabitis aliquando; Joannes quoque apostolus, Qui natus est ex Deo, non peccat. Nos vero

p. 158 in fine.

1 Petri ii, 12.

1 Joann. v, 17.

stupebamus, videntes hominem prius tam negligentem, repente sic mutatum et transformatum mutatione et transformatione beata. Sepelientes igitur eum sancte in propinquo monasterio castrî, et post diem quarentes sanctus ejus reliquias, non invenimus eas : Deo per hoc certificante de penitentia ejus sollicitè studiosa ac laude digna, universos volentes dirigere semetipsos etiam post negligentiam multam.

Quemadmodum aliqui dicunt abyssum esse infinitam (vocant etenim eam locum absque fundo), ita intenta meditatio mortis possidet castitatem et operationem inextinguibilem; hoc est, in castitate et bona operatione indesinenter conservat sic meditantem. Quod præfatus sanctus solitarius suo confirmat exemplo. Porro abyssus dicitur infinita et absque fundo, non quod sit simpliciter talis, sed quoniam fundus ejus ab homine non potest investigari aut percipi. Taliter autem de morte meditatores assumunt incessanter timorem super timorem, nec cessant quousque virtus ossium consumatur in eis. Ex cogitationibus namque et affectionibus talibus formidolosis corpus valde extenuatur, arescit, et ossium robor minuitur : sicut ait Scriptura, Spiritus tristis exsiccet ossa; et rursus, A voce gemitus mei adhæsit os meum carni (id est pelli) meæ. Sciamus pro certo et hoc, videlicet intentam mortis meditationem, timorem, et compunctionem, esse donum Dei, cum omnibus bonis suis, id est cum ceteris beneficiis ejus. Alioqui, quomodo manemus sæpe duri et sine lacrimis etiam accedendo sepulcra, et præter eorum adspectum plerumque compungimur?

Qui mortificatus est ab universis, ita quod ad nihil creatum inordinate afficitur, iste habuit mortis memoriam, per quam venit ad tantam perfectionem. Qui vero habet adhuc affectionem et amorem sensualem ad aliquid, non vacabit sibi, id est, propriæ salutî non erit sincere intentus quamdiu manet in tali affectione, prædens se sua voluntate insidiose, id est, per

A improbum amorem propriæ voluntatis manifestat se ipsum hostibus suæ salutis, eorum insidiis, qui explorant secrete qualis sit unusquisque.

Noli omnes certificare per verba de caritate tua ad ipsos. Nam per verba caritatem suam ostendere aliis, habet sæpe speciem adulationis. Non est tamen malum in se : imo potest esse laudabile, si fiat veraciter et sincere; præsertim si alter sit male informatus aut suspicans quid perversum : tunc enim est caritatis provocationis et vitii expulsum. Sed pete a Deo ut eam manifestet aliis ineffabiliter et secrete, id est per inspirationem occultam, quæ ineffabilibus modis fieri potest. Alioqui tempus non sufficiet ad affectionis detectionem, et compunctionem, id est, ad hoc ut affectiones tuas caritativas ad alios eis loquendo insinues, compunctionem vaces. Talis enim insinuatio atque locutio parit distractionem et cordis dispersionem.

Ne seducaris, operator insipiens, restaurans tempore tempus, et denuo readimplens : hoc est, o piger ac negligens, noli una hora te remisse habere, et negligentis, loquacitati, vanitati, distractioni aut risui locum dare, cogitando quod velis alia hora recuperare deperdita, emendare delicta, et tempus inaniter consumptum implere et recuperare per opera bona. Nulla enim dies hominibus sufficit ut possint eam suum debitum solvere Domino sine diminutione et defectu, hoc est, ut valeant Deo servitutem debitam exhibere cum tanta recollectione ac reverentia ut oportet. Imo multæ defectuositates venialesque culpæ se miscent : quantumcumque igitur fructuose expenderit diem, vix satisfacimus debito ejus; et ultra hoc, incidimus multa mala.

Quidam ait : Non potest quis præsentem diem pie transire et exsequi, hoc est fructuose expendere, nisi existimet eam esse ultimam et extremam diem totius vite suæ : non quod debeat hoc affirmare, quia ignorat hoc, et sæpius mentiretur;

PROP., XVII,
22.
Ps. CI, 6.

sed debet quamlibet diem vite suæ sic apprehendere, quod forsitan erit sibi ultima dies. Hoc multi Sancti dixerunt. *Et mirum certe quomodo et Græci aliquid tale effati sunt.* Non de Christianis, sed de philosophis Græcis dicitur istud. Non enim mirum est quod Joannes Chryso-

stomus, Gregorius Nazianzenus, et similes eis Græci fideles, istud dixerunt. *Quoniam et philosophiam dicunt esse meditationem mortis.* Hoc Plato in Phædone aperitissime dicit, et multa scribit ibidem de hoc. Unde S. Ambrosius asserit id dixisse Platonem.

GRADUS VII

DE LUCTU LÆTIFICANTE.

LUCTUS secundum Deum, est affectio animæ contristata in cordis dolore : quem silit sempiternæ, quærens eum ferventer et impetuose, et in privatione consecutionis quæsi persequens dolorose et laboriose, et postmodum lamentabiliter ejulans. Aut ita : Luctus est aureus stimulus animæ, mundativus omnis adhæSIONIS, afflixionis et affectionis, et infixus cordi a sancta tristitia, in visitatione cordis ; timor liquefaciens atque humilians. — Compunctio est perpetuus conscientie cruciatus, per intellectualem confessionem negotians resuscitatione ignis cordis. — Confessio est oblivio naturæ : si tamen quis ex hoc oblitus est comedere panem suum. — Pœnitentia est continua privatio consolationis corporalis sine tristitia.

Abstinentia et silentium laborum propria sunt in beato luctu proficientium adhuc ; eorum vero qui jam profecerunt, non irasci, et oblivio ultionis atque malitiæ ; perfectorum vero proprium est, humilitas, desiderium ignominiarum, voluntaria fames tribulationum non spontanearum, non condemnare ac judicare peccantes, compassio super virtutem. Acceptabiles sunt primi ; secundi laude sunt digni ; beati vero esurientes ignominiam et tribulationem, quoniam ipsi saturabuntur alimento insatiabili.

Qui tenes luctum, ex omni virtute tene eum : nam ante qualificationem, habet naturam leviter posse auferri, faciliterque resolvitur et liquescit a tumultibus, conturbationibus, corporalibus curis, deliciis, et maxime a multiloquio et scurrilitate, sicut cera resolvitur a facie ignis.

Luctus seu fons lacrimarum constitutus est major baptismus post Baptismum : licet istud quod dicitur, sit quodammodo præsumptuosum ex parte, eo quod ille sit purgativus a peccatis nobis ingentis et a malis ante patratís, iste vero postea patratum. Et illum quidem parvuli omnes suscipientes sordidavimus ; per hunc vero et illum repurgamus. Qui nisi a Deo datus esset benigne hominibus, rari invenirentur et difficulter qui fuissent salvati. — Et quidem mœstitia et suspiria clamant ad Dominum : lacrimæ vero quæ sunt ex timore, intercedunt ; quæ vero sanctissimæ caritatis, declarant nobis supplicationem nostram esse Deo acceptam.

Si nihil ita convenit humilitati ut luctus, nihil ita contrariatur humilitati ut risus. — Detinens detine beatam spem, et gaudentem compunctionis lætitiā. quousque exhibeat te mundum Christo et sublevatum ab his præterentibus. — Reforma in te ipso et scrutari ne cesses abyssum ignis æterni, et immanes ministros, impassibilem Judicem et absque indulgentia, infinitum chaos flammæ infernalis, et subterraneum locum terribilem et pavendum, et hiatus tetro et angustos descensus, et hujusmodi imaginationes talium rerum : quatenus immunditia et luxuria existente in anima nostra, concussa et deleta multo tremore, accendatur anima tua incorruptibili castitate, faciente animam quæ recipit suam apparitionem, splendere plus omni igne.

Sta in orationis obsecratione cum timore, sicut condemnatus est condemnanti adsistens, ut extinguas furorem Judicis justæ extrinseca specie et extrinseco timore. Non enim feret adsistentem sibi despiciere animam viduam, et oppressam et dolentem, præstantem et inferentem labores ei qui laborare non potest.

Si quis possidet lacrimas spirituales, huic omnis locus aptus et congruus erit ad luctum ; si vero afficitur adhuc solum exterius, et per corporales lacrimas operatur, modos et loca discernere non desistet. Nam sicut thesaurus absconditus imprædabilior est eo qui est in foro, ita intelligamus præfata.

Non sis sicut qui sepeliunt mortuos, et interdum plorant super eos, quandoque vero inebriant se propter ipsos ; sed esto sicut qui sunt in metallis vineti, continuis horis flagellati a vulgaribus publicisque custodibus. Nam qui aliquando luget, et aliquando deliciatur ac ridet, similis est ei qui lapidat canem amoris concupiscentiæ cum pane : qui specie tenuis eum persequitur, re autem exhortatur eum asseverare.

Esto moriens absque amore ostentationis, ad cor tuum inquisitionem agens. Dæmones enim timent morerem sicut latrones canes. — O amici, non sumus ad præsens hic convocati ad nuptias. Igitur qui vocavit nos nunc in his, vocavit nos utique ad luctum nostri ipsorum.

Quidam lacrimantes violentant importune se ipsos nihil penitus meditari in tempore illo beato, non intelligentes quod lacrimarum effusio facta sine intentione et meditatione, propria est irrationalis naturæ, non rationalis. Lacrimæ sunt genimen intentionum et meditationum ; rationalis vero intellectus est pater meditationis ac intentionis.

Reclinatio tua in stratu tuo fiat tibi figura reclinacionis tuæ in sepulcro, et minus dormies. Et convivatio tua in mensa fiat tibi rememoratio dolorosæ partis mensæ vermium illorum, et minus delectaberis. Neque potum aquæ sumens oblivisceris sitis illius quæ est in flammis inferni, et omnino violentabis naturam. In honorabili præsentis ignominia, redargutione et increpatione, intendamus ac meditemur ^{Matth. xxv,} pavendam sententiam Judicis summi ; et superseminatam in nobis irrationabilem ^{41.} tristitiam et amaritudinem penitus occidemus mititate et patientia, quasi gladio ex ^{Job xiv, 41.} utraque parte acuto. In tempore mare dispergitur, sicut diei Job ; et præfata adveniunt et perficiuntur in nobis et ad modicum et paulisper, et in tempore, et in

patientia. — Memoria ignis aeterni singulis vesperis cœnet et dormiat tecum, et tecum pariter surgat; et negligentia nunquam dominabitur tibi in tempore psalmodiæ.

Agat et persuadeat te ad operationem luctus et ipsum tuum vestimentum. Omnes enim qui lugent mortuos, vestiunt se vestibus nigris. Igitur si non luges, propter hoc luge; si autem luges, propter hoc magis lamentare, quia subinduxisti te ipsum ex ordine qui sine dolore est, ad dolorosum, propter duas offensiones.

Virtus naturæ penitus judicatur a bono et justo Iudice nostro in lacrimis, sicut et in aliis universis. Vidi enim parvas guttas cum dolore effusas, et vidi fontes lacrimarum sine dolore emanantes: et ego judicavi laborantes magis secundum dolorem, et non secundum lacrimas; arbitror autem quod et Deus.

Non convenit theologia lugentibus: nam theologia naturaliter solvit luctum eorum. Nempe theologus comparatur sedenti magistraliter super thronum; lugens autem comparatur sedenti in sterquilinio et in sacco. Et hoc est, ut arbitror, quod magnus David, licet doctor et sapiens esset, respondit ad interrogantes quum fletet: *Ps. cxxvi, 3, 1.* Quomodo (inquiens) cantabimus canticum Domini in terra aliena, scilicet vitiosa?

Et in creatura et in compunctione est per se motus, et ex altero motus. Quando anima nostra fit lacrimosa, devota et mansueta, nobis non festinantibus vel studentibus nec adinvenientibus quidquam, curramus: Dominus enim non vocatus advenit, tradens nobis spongiam tristitiæ Deo dilectæ, aquam refrigerationis devotarum piarumque lacrimarum, ad deletionem earum quæ sunt in charta offensionum. Custodiamus eam ut pupillam oculi, donec recedat. Multa enim est virtus ac potentia hujus compunctionis super compunctionem proveniente ex nostra sollicitudine, festinantia et meditatione intenta.

Non ille qui lugeat quando vult, pervenit ad pulchritudinem luctus, sed qui lugeat in his quæ vult; et neque qui lugeat in his quæ vult, sed qui lugeat quod debet, et quemadmodum Deus vult.

Lugere secundum Deum, fecit plerumque amplexari ingratisimas lacrimas gloriæ vanæ. Istud autem probe et bene pie cognoscemus verum esse, quando viderimus nos ipsos lugentes et malignantes. — Compunctio proprie est dolor animæ non elatus, nullam consolationem præbens sibiipsum, solamque suam resolutionem imaginans omnibus horis, et expectans consolationem Dei consolantis humiles monachos, quasi frigidam aquam. — Quicumque possederunt luctum in sensu cordis, habuerunt odio vitam suam, tanquam existentem conciliatricem alienius rei lacrimosæ et lacrimabilis ac lamentabilis; corpus vero suum averterunt quasi inimicum. — Quando intuentur superbiam in his qui videntur secundum Deum lugere, horum lacrimas reputemus contrarias: nam cordis elatio et propria reputatio est germen illegitimæ compunctionis. Laudabilis vero est humiliatio et consolatio. — Sicut ignis consumptivus est stipula, ita et lacrimæ easde, omnis inquinamenti et sordis intellectualis et apparentis.

A multis Patribus determinatur sermo tenebris de lacrimis, et difficulter nve-

nibilis, et maxime in his qui introducuntur. Ex multis namque et differentibus modis ipsas parturiri dicunt : dico vero, ex natura, ex Deo, ex tribulatione contraria, quandoque ex laude et laudatis, ex vana gloria, ex fornicatione, ex ebrietate, ex caritate, ex memoria mortis, atque ex aliis multis causis. Nos vero cum Dei timore exercitantes et discernentes et excolentes modos universorum istorum prædictorum lugentium, adipiscamur mundas lacrimas nostræ resolutionis, sine dolo : nam elatio propriæ reputationis non est in lacrimis istis, aut furtum ; magis vero est in eis purgatio, et profectus caritatis in Deum, et peccati consumptio, et impassibilitas passionum. Plerumque enim qui lugent, incipiunt lacrimari ex bonis initiis, et desinunt in maligna : et non est mirum. At ex contrariis et naturalibus transmutari et inseri in spiritualia, est vere utique laude dignum. Hanc propositionem clare sciunt qui erga vanam gloriam repentes inclinabilius se habent.

Ne tradas fidem fontibus tuis ante perfectam purgationem : non enim fidem habet vinum ex canalibus confestim exhaustum. Nemo etenim contradicit quod multæ lacrimæ existentes secundum Deum, sint multum proficiuæ ; quæ vero earum utilitas, cognoscemus in tempore mortis.

Quicumque graditur in incessabili luctu secundum Deum, non desistit quotidie agere diem festum ; qui vero non cessat corporaliter agere diem festum, hunc luctus æternus suscipiet in futuro. — In carcere non est gaudium his qui acceperunt damnationis sententiam ; et veris monachis non est super terram festivitas. Quocirca

Ps. cxli, 8. pulchre dixit suspirans ac lugens : Educ de carcere animam meam, ut deinde exsultet in lumine tuo arcano. — Esto tanquam rex altus sedens in corde tuo in

Matth. xiii, 9. humilitate, jubens risui, Vade, et vadat ; et dulci luctui. Veni, et veniat ; et servo nostro et tyranno corpori, Fac hoc, et faciat. — Si quis induit luctum beatum et gratiosum, quasi diploidem sponsalem ac nuptialem, iste cognovit spirituales animæ risum.

Quis ergo est talis, qui omne tempus suum consummavit tam pie in conversatione monastica, ut in nulla die neque hora neque momento fuerit perpressus utcumque damnum, sed eandem tradiderit Domino, existimans quia non contingit hanc ipsam horam et diem iterato videre in vita presenti ? Beatus vero monachus qui intellectualibus virtutibus potest intendere sursum oculis animæ ; sed cadere vere non potest, qui genas suas indesinenter rigat aquis viventibus ex memoria mortis et offensionum. Non laboro credere quomodo prior transivit per conscensionem secundam.

Vidi pauperes inverecundos ac mendicantes, sub compendio inclinantes corda regum ad compassionem elegantibus verbis. Et vidi pauperes et egenos in virtutibus, clamantes ad supercœlestem Regem, non elegantibus sed magis quibusdam obscuris atque humilibus ac hæsitantibus verbis, ex corde profundo et quasi desperato, inconfuse et perseveranter ; et sua violentia violentaverunt viscerositatem et naturam ejus qui non patitur vim.

Qui de suis lacrimis animaliter inflatur, et non lacrimantes in se ipso dijudicat,

similis est ei qui contra inimicos postulavit armaturam a rege, et se ipsum occidit per eam.

O amici, Deus non eget nec vult hominem lugere ex cordis mœstitia ac dolore, sed multo magis exsultare in risu animæ ex caritate in ipsum. Aufer peccatum, et superfluum erit dolor et mœstitia lacrimarum sensibilibus oculis effusarum: non enim necessaria est ratio, cecatrice non existente. Non erat profluvium lacrimarum in Adam ante prævaricationem, quemadmodum nec post resurrectionem erit, peccato destructo, quoniam fugiet dolor et tristitia atque suspirium.

Apoc. XXI, 3.

Vidi in quibusdam luctum. Vidi in aliis luctum propter penuriam luctus: qui licet sint habentes, afficiuntur tamen tanquam non detinentes; et per ignorantiam pulchram et bonam, imprædabiles manent. Et hi sunt de quibus dicitur: Dominus sapientes facit cæcos. Solet enim domum lacrimarum magis vacuos plerumque extollere. Quamobrem quibusdam non datur, ut alligant se ipsos in suspiriis et mœrore atque tristitia animæ, privatione et inquisitione doni istius, et angustientur profunda contristatione et extenuatione penuria luctus: quæ naturaliter et sine periculo habent locum supplere lacrimarum, quamvis et hoc convenientius reputetur ab eis pro nihilo.

Ps. CXLV, 5.

Observantes inveniemus frequenter amarum derisum in nobis a demonibus factum. Quum enim saturati fuerimus, compungunt nos devotione et lacrimis; et rursus indurant nos jejunantes ac vigilantes: ut lacrimis adulterinis seducti, tradamus nos matri omnium vitiorum, videlicet deliciis gula. Quibus talibus non convenit obedire; magis vero convenit contrarium facere.

Ego vero intelligens et ipsam qualitatem compunctionis, stupeo qualiter luctus et secundum Deum tristitia possident gaudium spirituale et complexam letitiam, quasi favum mellis. Quid ergo docemur ex hoc? Quia talis compunctio dicitur proprie esse donum Dei; tunc vero est in anima delectatio absque delectatione, Deo latenter consolante contritos corde.

Ad occasionem ergo luctus utique efficacissimi ac salutiferi manifeste utilisque doloris, audiamus narrationem proficuum animæ et miserabilem nimis. Stephanus quidam habitans in isto eodem montis Sinai loco, solitariam et tranquillam salutans vitam et quietem ab aliis remotam, plurimisque temporibus permanens contritus in palestra, ornatus permaxime jeuniis et lacrimis, et circumseptus aliis pluribus exuberantibus bonis, habuit cellam in sancto hoc monte juxta descensum sancti Eliæ contemplatoris Dei. Iste ergo, iste perpetuus Stephanus, ductus intentione penitentiae efficacioris et dolorosioris, intravit locum anachoretarum nomine Syddu, faciens ibi aliquos annos in angustissima et superardua vita ac penitentia: quia et locus absque consolatione fuit, et fere inaccessibilis cunctis hominibus, et a monasterio nomine Castri quasi septuaginta millibus distans. Qui rursus circa finem vite suæ venit ad propriam cellam montis sancti. Habuit autem duos discipulos de Palestina multum atque religiosos, qui et primo custodierunt cellam ipsius. Vixens itaque paucis diebus in cella hac, infirmatus est infirmitate qua obit. Igitur ante

unum diem suae resolutionis factus in ecstasi mentis, apertis oculis intendebat ad dexteram lectuli ac sinistram, et quasi ad reddendam rationem a quibusdam exactus, adstantibus dixit, audientibus cunctis qui aderant. Interdum equidem dixit sic : Utique verum est ; sed confessus sum, et tanto tempore jejunavi pro isto peccato. Aliquando vero dixit : Nequaquam, sed mentimini ; istud enim non feci. Quandoque vero dicebat : Ita vere, istud sic est, sed ploravi ac ministravi. Vicissim vero locutus est : Calumniose me accusatis. Rursus ait ad aliqua : Ita est vere, nec ad hoc aliquid habeo ; sed Deus misericors est. Eratque exsecutorium illud rationis exactae invisibile et irremissibile, valde horrendum atque terribile. Denique magis terribile exstitit ac pavendum, quoniam accusabant et inquirebant eum in his quae pavebat nec fecerat.

O eia ! vir quietus ac anachoreta de aliquibus suis culpis dixit, Quia ad hoc non scio nec habeo aliquid dicere : qui jam quasi per quadraginta annos monachus fuerat, et donum habuit lacrimarum. Vae, vae, ubi tunc fuit verbum Ezechielis, ut diceret illud accusatoribus suis, In quacunque hora fuerit peccator conversus ad poenitentiam, etc. ; et iterum, In quo te invenero, iudicabo te, dicit Dominus ? Vere nihil tale potuit dicere pro satisfactione. Cujus gratia soli cognoscenti gloria. Quidam autem veraces mihi dixerunt, quod Stephanus iste pascebat leopardum venientem ad se in deserto. Et ecce hic tantus, constitutus sub exactione rationis, recessit a corpore non faciens penitus certitudinaliter manifestum quod fuerit ejus iudicium, aut quae sententia de ipso prolata sit, et quis finis rationis exactae.

Quemadmodum vidua virum suum abiciens, et unicum filium habens, illum solum habet consolationem post Deum ; ita animae peccatrici non est similis consolatio in tempore exitus sui, sicut laborasse contra gulam, et lacrimae. Tales nunquam melodizabunt apud se ipsos, neque jubilabunt in hymnis : nam talia sunt naturaliter exterminativa luctus. Si per hoc adinveneris advocare luctum, longe distat a te operatio et misericordia ejus. Luctus enim est dolor animae qualificatus ignitae, factus praecursor beate impassibilitatis in multis ; et luctus est praevergens et praescopans et praecconsumens silvam.

Narravit mihi quidam probatus operator luctus istius, Quia adveniens quidam narravit mihi exportari plerumque ad gloriam vanam, vel ad iram, aut ventris satietatem. Cogitatio autem luctus intus clamans contestabatur me, dicens : Ne vane glorieris, quia recedam a te. Similiter et in aliis passionibus et vitiis. Ego vero dixi ad eum : Nunquam ero tibi obediens, donec repraesentes me Christo.

Nempe abyssus luctus vidit consolationem ; munditia vero cordis suscepit illuminationem divinam. Illuminatio est arcana operatio incognoscibiliter intellecta, et invisibiliter visa. Consolatio est refrigeratio in dolore animae, instar parvuli plorantis cum singultibus in se ipso, et clare pariter subridentis. — Opitulatio est recreatio et renovatio animae deorsum labentis praeter tristitia, mirabiliter transformans ac reparans profluvium lacrimarum dolorosum in non dolorosum.

Profluvium lacrimarum parit timorem ; timore vero pariente securitatem, supe-

Ezech.
xviii, 21, 27.
Ibid. vii, 8.

ravit gaudium; gaudio vero indesinente finiente, exortus est flos caritatis. — Declina et repelle manu humilitatis, gaudium peregrinans, tanquam indignus, ne existens nimis levis ad recipiendum, recipias lupum pro pastore. — Non præcurras contemplationi in tempore non contemplationis, ut insequens pulchritudinem humilitatis tue jungat se atque in castissimis nuptiis copuletur tibi in sæculum sæculi.

Parvulus in principiis patrem suum agnoscens, fit totus gaudio plenus. Ipso revera ad tempus dispensative peregrinante, et eo rursus a peregrinatione redeunte, puer repletur gaudio et mœrore: gaudio, quoniam videt patrem desideratum; mœrore, quia formidat quod pater peregrinabitur iterum, et propter privationem bonæ pulchritudinis tanti temporis. Mater abscondit se ipsam a parvulo suo, et jucundatur videns infantulum se querentem cum dolore et lamentantem: instruens parvulum ut sibi indesinenter adhæreat, sicque vehementer reinflammas affectionem amoris in parvulo ad se ipsam. Qui habet aures audiendi, audiat, dicit Dominus.

Condemnatus qui sententiam accepit, non curat de dispositione spectaculorum: sic qui lamentatur ac efficaciter luget, non intendet aliquando deliciis, nec gloriæ, nec iræ aut indignationi. — Luctus est fixus et qualificatus mœror animæ penitentis, addens quotidie mœrores mœoribus et dolores doloribus, quasi parturiens et dolens pariens.

Iustus et sanctus Dominus, compungens exsequentem quietem solitariam ratione, et lætificans quotidie subjectum et subditum ratione. Exsequens vero reliquum horum non absque seguitie, luctu privatur.

Expelle canem in profundissimo luctu advenientem, et supponentem Deum inviscerosum et incompassivum: nam et si observaveris eum, invenies eum tibi prædicantem ante peccatum, Deum esse compassivum, benignum et indulgentem.

Exercitatio generat frequentiam, ipsa vero exercitatio desinit in usum; in sensu vero qualificatum et actum difficulter auferitur. — Etiam si exsequimur aliquas conversationes magnas et altas, et non posidemus cor mœrens, reputemus eas quasi adulterinas et vanas. Oportet enim, et (ut ita dicam) vere oportet, inquinatos post lavacrum, abstergere manus suas ab inquinamento picis, irremissibili igne cordis et misericordia Dei.

Vidi apud quosdam terminum luctus superfluum: sensibiliter enim inspexi eos ex ore fundere sanguinem præ mœstitia cordis plagati; et memoratus sum dicentis, Percussus sum ut fœnum, et aruit cor meum. — Lacrimæ enim quæ sunt ex timore, habent in se ipsis tremorem, et custodiam possident; quæ vero sunt caritatis, sunt in quibusdam quasi leviter prædabiles autē caritatem perfectam, nisi forte ignis ille sempiternæ memorandus accenderit cor in tempore efficacis operationis. Et est mirabile quomodo quod humilius est, magis certum existit in tempore suo.

Sunt materiæ fontes nostros exsiccentes; sunt quoque materiæ parentes eorum et bestias: nam propter primas tot effectus est prævaricator cum propriis filiabus, propter secundas diabolus corrumpit. — Multa est apud inimicos nostros malitia. Quo-

modo enim inimici isti efficiunt matres virtutum occasionaliter matres vitiorum, et materias activas humilitatis faciunt actrices superbiæ?

Matth. xiv.
23; *III Reg.*
xix, 9 et
seq; *Luc.* i,
80.

Mansiones et adspectus habitationum nostrarum solent plerumque ex sua natura mentem provocare ad compunctionem: et hoc verum esse persuadeant tibi Jesus Christus et Elias et Joannes Baptista orantes seorsum ad se ipsos, quærentes et colentes remotionem et desertum. — Vidi multoties lacrimas motas in civitatibus atque tumultibus, ut arbitantes nos nihil lædi ex tumultibus, mundo appropinquemus: ista est enim intentio malignis daemoniis. — Unus sermo plerumque dissolvit lutum et murum; non tamen unus sermo hunc iterum congregavit.

Non inculpabimur, o amici, non inculpabimur in exitu animæ nec inquiretur a nobis quare non fecerimus miracula, sed neque quare non theologizaverimus, neque quare non fuerimus contemplati; sed omnino dabimus rationem Deo quare non egerimus pœnitentiam, et cur non exstiterimus humiles, et quare non luxerimus indesinenter.

ARTICULUS X

EXPOSITIO HUIUS GRADUS SEPTIMI.

LUCTUS secundum Deum, hoc est luctus salubris ac virtuosus, est affectio animæ contristatæ in cordis dolore. Ista descriptio datur vel de luctu interiori, per essentiam, vel de luctu exteriori, per causam. Luctus namque interior est realiter talis affectio; luctus vero exterior procedit ex ea. Itaque, « luctus est affectio animæ contristatæ in dolore cordis », id est dolore interno ac salubri afflicta, utpote dolentis ex consideratione propriæ culpæ aut aliorum, vel ex dilatione gloriæ, aut ex aliis causis piis, ut infra dicitur. Dicitur quoque luctus iste lætificans, quoniam consolationem habet admixtam, sicut et omnis actus virtuosus, et quoniam consolationem meretur atque ad sempiternam perducit lætitiā, juxta illud: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quem, scilicet Deum, anima sitit sempiternæ, id est indesinenter: nam et in patria Sancti sitiunt in æternum Deum quem possident, et possident æterna securitate quem sitiunt; querens cum ferventer et impetuo-

Matth. v. 3.

se, hoc est cum exessivo cordis affectu, et copioso ac indefesso obsequio, quemadmodum scriptum est in Psalmo: Sitiit anima mea ad Deum fortem vivum; et in privatione consecutionis quæsiti, id est, ex hoc quod nondum plene consecuta est summum bonum quod querit, persequens, hoc est, perfecte sequens et nitens ad ipsum beatifice possidendum (prout Paulus testatur, Ad destinatum persequor), dolorose et laboriose, hoc est eum interno dolore præfato et exteriori labore, imo potius etiam eum interiori eonatu, quo insistit eustodiæ cordis et evagationibus vitiisque resistit, et postmodum lamentabiliter ejulans, ut scilicet Deum super omnia desideratissimum adipiscatur, secundum illud Psalmi: Adhæsit anima mea post te. Ps. xlii, 3.

Aut ita describitur luctus iste: Luctus est aureus stimulus animæ, id est nobilissimus ac spiritualis aculeus, animam pungens ac elevans ad appetendum cœlestia et divina. Porro luctus carnalis ac vitiosus ex damnis terrenis vel adversis in-

Philipp. iii,
14.

Ps. lxi, 9.

II Cor. VII, 10. *ordinare proveniens, utpote ex tristitia seculari, quæ mortem operatur, dici potest stimulus ferreus. Itaque « luctus » bonus « est aureus stimulus », mundatius omnis adhesionis, affixionis et affectionis, id est, omnem carnalem adhesionem, immoderatam affixionem, illicitam appetitionem ac passionem purgans atque repellens, et infusus cordi a sancta tristitia, quæ concepta est ex commissione peccati, seu felicitatis carentia, aut ex simili causa, in visitatione cordis, id est gratiosa visitatione cordis a Spiritu Sancto, qui est principalis causa istius luctus, et requiescit super contritum et humilem spiritu: timor liquefaciens atque humilians: nam luctus iste animam liquefacit et humiliat per timorem multiplicem, puta, ne peccet, ne Deum amittat, ne condemnetur.*

Is. LVII, 15; LXVI, 1, 2. *Compunctio est perpetuus conscientie cruciatus, id est incessabilis quidam remorsus, per intellectualem confessionem, id est interiore propriæ defectuositatis et culpe recognitionem, sine qua nil prodest exterior confessio, negotians, id est, gratiam Dei acquirens salutemque operans, resuscitatione ignis cordis, hoc est per reductionem mentis ad pristinum caritatis fervorem. Sic enim disponit se homo et excitat ad divina charismata, faciendo quod est in se. Unde Apostolus secunda ad Timotheum: Admoneo (inquit) te, ut resuscites gratiam Dei quæ in te est.*

II Tim. I, 6. *Confessio est oblitio naturæ, id est tam cordialis ac vehemens agnitio propriarum culparum ex consideratione atque intuitu maiestatis divinæ, quæ per culpas offensa est, ut homo obliviscatur sui ipsius, nec satisfaciatur desideris suæ naturæ, nec sollicitetur de necessariis vitæ præsentis. Id eo subditur: si tamen quis ex hoc, id est ex confessione jam dicta, oblitus est comedere panem suum, hoc est, naturalem refectionem sibi subtrahit ad tempus ac partim, castigans se ipsum pro suis peccatis.*

Penitentia est continua privatio consolat

ationis corporalis sine tristitia. Hoc supra expositum est.

Abstinencia et silentium laborum propria sunt in beato luctu proficientium adhuc, id est, propriè competunt lugeutibus in statu proficientium constitutis, quia per abstinenciam atque silentium præservantur a peccatis multis ne retrocedant, et gratiam adipiscuntur per quam ad perfectionem pertingant: eorum vero qui jam profecerant, hoc est, lugeutibus jam quasi perfectis convenit, non irasci, et oblitio ultionis atque militiæ: perfectorum vero proprium est, humilitas, desiderium ignominiarum, voluntaria fames tribulationum non spontaneorum, id est violentarum, ex sua natura non appetibilem; non condemnare ac iudicare peccantes iudicio temerario, usurpato, injusto, compassio super virtutem, hoc est, ultra vires compati et succurrere velle tentatis, afflictis, lapsis ac miseris. Acceptabiles sunt primi, puta proficientes: secundi, qui jam profecerunt et quasi perfecti sunt, laude sunt digni: beati vero esurientes ignominiam et tribulationem, videlicet tertii, quoniam ipsi saturabuntur alimento insatiabili, id est refectione beatifica et æterna, qua nunquam poterunt sic satiari ut vertatur eis in nauseam, vel ut amplius non appetant eam.

Qui tenes luctum, id est, lacrimarum gratiam habes, ex omni virtute tene curæ, hoc est, diligentissime eam custodi, ne per dissolutionem, negligentiam, ingratitude aut vanam gloriam perdas illam. Nam ante qualificationem, habet naturam leviter posse auferri, id est, naturæ est luctui huius ut possit faciliter amitti, quousque fuerit radice atque in habitum seu consuetudinem versus; faciliterque resolvitur et liquecit, id est, perit ac tollitur, a tumultibus, conturbationibus, corporibus caris, delictis, et maxime a multiloquio et scurrilitate, sicut cerni res solvit a facie ignis.

Luctus seu fons lacrimarum ex æra contritione et caritate procedens, constituitur

tus est major baptismus, id est præcipua lotio et expurgatio animæ, *post Baptismum*, qui est primum sacramentum ab omni mundans peccato: *licet istud quod dicitur de hoc luctu, sit*, id est, esse videatur, *quodammodo præsumptuosum ex parte, eo quod ille*, videlicet sacramentalis Baptismus, *sit purgativus a peccatis nobis ingentis*, videlicet originalibus vitis, et partim a quatuor vulneribus per originale peccatum inflictis, *et a malis ante patrat*, id est a propriis et actualibus seu personalibus vitis ante Baptismum commissis, quæ delet Baptismus in adultis qui baptizantur, *iste vero postea patrat*, id est, baptismus lacrimarum purgativus est vitiorum quæ commissa vel admissa sunt post primum Baptismum. *Et illum quidem parvuli omnes suscipientes sortidavimus*, hoc est, nos omnes qui in infautia aut pueritia primum Baptismum suscepimus, inquinavimus eum quodammodo per hoc quod postea peccando mortaliter, amisimus gratiam et virtutes in eo nobis infusas; *per hunc vero et illum repurgamus*, hoc est, per baptismum lacrimarum redimus ad puritatem ac innocentiam baptismalem.

Qui lacrimarum baptismus, nisi a Deo datus esset benigne hominibus, rari invenirentur et difficulter qui fuissent salvati. Paucissimi namque sunt qui gratiam baptismalem non perdunt. Idcirco necessaria est secunda post naufragium tabula, puta pœnitentia seu confessio: quæ hoc loco in luctu includitur, quia nec luctus purgat a culpa, nisi oriatur ex pœnitentia, et proposito confitendi conjunctus sit.

Et quidem mœstitia, id est dolor interior, *et suspiria inde nascentia, clamant ad Dominum ut misereatur*. Lacrimæ vero quæ sunt ex timore saltem initiali, *intercedunt ad Deum*, et majoris sunt efficacæ, in quantum includunt suspiria ac mœrorem. *Quæ vero sanctissimæ caritatis*, id est lacrimæ ex caritate purissima profluentes, *declariant et protestantur nobis supplicationem nostram esse Deo acce-*

ptam. Porro lacrimæ istæ sunt, quando deflemus nostra peccata ideo pure quoniam Deum super omnia dilectum aliquo modo inhonoravimus sive offendimus, non ex timore supplicii, aut propter proprium damnum quod peccando incurrimus, et quando simili modo aliorum peccata deflemus, aut desiderio visionis divinæ ploramus. Quum autem ita lugemus ex caritate sanctissima, ex ipso nostro fletu concipimus spem et certitudinem quamdam quod orationes nostræ cum fletu tali Deo oblatae, sint ei acceptæ. Quamvis etiam non sumus absolute ac penitus certi quod simus in caritate, attamen satis probabilem certitudinem inde habent potissime hi qui caritatem sanctissimam habent. Ipse quoque Spiritus Sanctus testimonium super hoc perhibet spiritui nostro.

Si nihil ita convenit humilitati ut luctus iste pœnitentialis, nihil ita contrariatur humilitati ut risus. Hoc hyperbolice dictum videtur, et intelligendum est de risu immoderato ex mentis dissolutione, *C* petulantia, elatione proveniente: de quo loquitur Christus, *Væ vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis et flebitis*; et Salomon, *Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, ita et risus fatui*. Caveamus igitur cachinnos et risus vituperabiles.

Detinens detine beatam spem, id est proficiendi fiduciam, *et gaudentem compunctionis lætitiā*, hoc est spirituales juvenilitatem compunctioni annexam: Deus enim contritos vicissim piissime consolatur; *quousque exhibeat te mundum Christo et sublevatum ab his prætereuntibus*, id est a transitoriis et caducis. Vel sensus est: « Detinens detine beatam spem », hoc est, indesinenter persiste in spe consolationis divinæ, ut vanas consolationeulas et risum omnino abjicias. Idcirco subiungitur quæ sit spes ista beata, hoc est res sperata: « compunctionis gaudentem lætitiā », ut scilicet in compunctione permanes, risumque caveas, et spirituales lætitiā quæ compunctionem concomitatur, expectes, « quousque » spes seu

Rom. vii,
16.

Luc. vi, 25.

Eccle. vii, 7.

letitia illa « exhibeat te Christo » puram. A
« et a pratercuntibus sublevatum », id est,
tandiu donec letitiam experiaris, et ea
gustata rennas consolari in rebus vilibus
atque carnalibus.

*Reforma in te ipso et scrutari ne cesses
abyssum ignis aeterni*, hoc est, in corde
tuo figura seu describe jugiterque me-
tite magnitudinem et profunditatem quasi
immensam ignis infernalis: et *immanes
ministros*, id est atrocissimos demones,
divinae justitiae executores in reproborum
punitioe, saltem ad diem extremi judicii, B
post quod, ut aliqui dicunt, demones non
amplius torquebunt homines condemna-
tos, sed demones simul et homines impii
eisdem suppliciis torquebuntur juxta men-
suram demeritorum suorum: tunc enim
Christus evacuabit omnem principatum et
potestatem: *impassibilem Judicem et abs-
que indulgentia*: quia ex tunc Judex ille
supremus nunquam flectetur, nec compa-
tietur, neque ignoseet: *infinitum chaos
flammae infernalis*, quae non lucebit, sed
teter, tenebrosus et foetidus permanet ignis C
ille sulfureus, spissus ac calidissimus: et
*subterraneum locum terribilem et pavendu-
m*, Infernus enim sub terra est, atque
(ut dicitur) in medio terrae. Unde sanctus

I Cor. xvi,
21.

Job x, 20,
21.

Is. xlv, 33.

Job dixit: Dimitte me antequam vadam ad
terram tenebrosam. Isaias quoque propheta
eximius, Preparata est (inquit) ab heri
Topheth, a rege preparata, profunda et
dilatata. Et hiatuum tetros et angustos de-
scensus, id est infernarium apertionum
obscura et stricta itinera deorsum tenden-
tia: et hujusmodi imaginationes talium D
rerum: quatenus immunditia et luxuria,
id est spirituali fornicatione aut carnali
concupiscentia, existente in anima no-
stra, concussa et deleta multo tremore, hoc
est ex ingenti pavore ex tali imaginatione
infernalium tormentorum concepto atque
tremorem corporis inducente, accendatur
anima tua incorruptibili castitate, hoc est
inviolabili mentis et corporis puritate, faci-
ente animam quae recipit suam apparitio-
nem, id est veram et realem hujus castita-

tis praesentiam, *splendere plus omni igne*,
hoc est omni corporali luce ac flamma
clarius conrescare. Splendor namque virtu-
tum incomparabiliter pulchrior est emi-
nentiusque perornat omni materiali clari-
tate ac luminari.

Sta in orationis obsecratione cum timore,
hoc est, omni orationi timorare insiste,
sicut condemnatus est condemnanti ad-
sistens, id est reus judicii in tribunali
sedenti, ut *extinguas furorem Judicis ju-
sti extrinseca specie et extrinseco timore*,
id est exteriori humiliatione, apparatu ac
dispositione: non quod exteriora valeant
iram Dei extinguere, nisi in quantum ex
interiori radice sortiantur efficaciam hoc
agendi. Reus autem saepe stat coram judice
manibus retro ligatis: ita et nos in secre-
to, pro excitanda devotione, possumus nos
praesentem Judici summo manus retro te-
nendo, et accusare nos ipsos dicendo: Ecce,
o sancte ac juste Deus, omnium judex,
ego sum ille pravissimus fur et latro qui
honorem et gloriam quae tibi soli deben-
tur, toties injustissime usurpavi, qui et
peccando et alios scandalizando, tam fre-
quenter sceleratissime interfeci animam
meam et aliorum.

*Non enim feret adsistentem sibi despi-
cere animam viduam, et oppressam et do-
lentem*, hoc est, Deus non permittit se
ipsum contemnere animam sibi praetacto
modo se praesentantem ac invocantem.
Quae anima dicitur vidua, id est solatio
instar viduae destituta, vel quia peccando
fuerat Sponso caelesti privata. Unde et
de converso loquitur Jeremias: Non fuit
Israel viduatus a Deo suo. Est quoque
oppressa onere propriae culpae, seu timore
supplicii, aut tentationibus inimici, et do-
let de suis peccatis. Itaque non despiciet
Deus hujusmodi animam praestantem et
inferentem labores ei qui laborare non
potest, videlicet omnipotenti et impassibili
Creatori, cui omnia aequae facilia sunt. Cui
metaphorice dicitur anima praestare et in-
ferre labores, in quantum importune oran-
do et lacrimose insistendo, videtur quasi

Je. xi, 5.

extorquere ab eo gratiam concupitam, A hoc est, secundum exteriorem apparentiam quam ipse interdum differt atque dissimulat dare. Unde ait per prophetam Isaiam :
 Is. 1, 11.

Si quis possidet lacrimas spirituales, hoc est, in promptu habet interiores gemitus et singultus contritionisque motus, *huic omnis locus aptus et congruus erit ad luctum; si vero afficitur adhuc solum exterius,* id est, nondum interius affectus est, sed per exteriores gestus et modos sive objecta ad compunctionem se excitat, *et per corporales lacrimas operatur,* id est, orat et bona exerceat, *modos et loca discernere non desistet,* hoc est, non cessat judicare atque eligere qui modi et quæ loca sint sibi magis expedientia ad obtinendum et exercendum talem compunctionem ad extra corporalemque fletum : sunt enim industriae quædam ad hoc. Et magis convenit in secreto talia fieri. Ideo subditur : *Nam sicut thesaurus absconditus imprædabilis* (id est difficiliter anferibilis) *est a rapitore, eo thesauro qui est in foro,* puta in publico, *ita intelligamus præfata.* Quasi dicat : Sic et spiritualis et secretus luctus difficiliter potest a demonibus tolli, quam luctus exterior et apertus compunctioque externa. Imo et luctus exterior, si fiat in loco occulto, securius possidetur, nec tam cito per inanem gloriam perditur.

Non sis sicut qui sepeliunt mortuos, et interdum plorant super eos, quandoque vero inebriant se propter ipsos, devorando bona eorum, vel se carnaliter consolando de morte illorum; *sed esto sicut qui sunt in metallis vincti, continuis horis flagellati a vulgaribus publicisque custodibus.* Ita et nos debemus esse in assidua compunctione, custodia et timore ac disciplina, omnemque dissolutionem vanitatemque ac voluptatem carnalem vitare. *Nam qui aliquando luget, et aliquando deliciatur ac ridet, similis est ei qui lapidat canem amoris concupiscentie,* id est amoris concupiscentiali deditum ac subjectum, *cum pane : qui specie tenus eum persequitur,*

exorat et eiecit canem projiciendo panem cum impetu super eum; *re autem exhortatur cum asseverare,* id est, ipso facto allicit canem ad perseverandum secum. Ita qui aliquando luget, aliquando ridet, est sibi ipsi contrarius, et augeat sibi ipsi quod defeat. Verumtamen recreatio modesta non prohibetur.

Esto merens absque amore ostentationis, ut scilicet non cupias apparere aut reputari compunctus, *ad cor tuum inquisitionem agens,* id est, te ipsum rite discutens et conscientiam tuam examinans, ne quid vanitatis admisceat se. *Dæmones enim timent maiorem salubrem, sicut latrones canes.*

O amici, non sumus ad præsens hic convocati ad nuptias carnales et sæculares, in quibus carnalitati et consolationi sensuali vacatur. *Igitur qui vocavit nos nunc in his exercitiis,* ad præsens cœnobium aut certamen, *vocavit nos utique ad luctum nostri ipsorum,* hoc est ad deplorationem nos ipsos.

Quidam lacrimantes violentant seu cogunt importune se ipsos nihil penitus meditari in tempore illo beato quo lacrimantur, non intelligentes quod lacrimarum effusio facta sine intentione et meditatione, propria est irrationalis naturæ, non rationalis, id est, bestii congruit magis quam homini. Lacrimari ergo debemus cum intentione veniam implorandi, ac Deo placendi, et cum meditatione devota seu consideratione culparum nostrarum. *Lacrimæ sunt genimen,* hoc est effectus seu proles, *intentionum et meditationum :* quia ex recta intentione et salubri meditatione oritur luctus exterior fructuosus. *Rationalis vero intellectus,* id est discretus ac vera sapientia decoratus, *est pater meditationis ac intentionis :* nam talis intellectus excludit phantasias inutiles, et salutares considerationes parit ac fovet.

Reclinatio tua in stratu tuo fiat tibi figura reclinacionis tuæ in sepulcro, hoc

est, dum ponis te ad dormiendum in lectulo, cogita quod cito ita poneris in monumento, et minus dormies : meditatio enim talis minuet somnum. *Et conivatio tua in mensa fiat tibi rememoratio dolorosæ partis mensæ vermium illorum*, hoc est, quando manducas, cogita quod corpus tuum paulo post comedetur sub terra a vermibus, et minus delectaberis in cibo ac potu. *Neque potum aquæ sumens oblivisceris sitis illius quæ est in flammis inferni, et omnino violentæ naturæ*, id est, concupiscentiam potandi refrenabis ac vinces, ac te ipsum domabis. *In honorabili præsentis ignominia, redargutione et increpatione*, hoc est, quando a præsentente aliquid ignominie patimur, aut increpamur (quæ exercitatio seu redargutio honoranda est et reverenter suscipienda), intendamus ac meditemur parentum sententiam Judicis summi, qui dicit iniquis, *Matth. xxv, 41.* *He, maledicti, in ignem æternum : et superseminatum in vobis irrationabilem tristitiam et amaritudinem ex tali increpatione et exercitatione conceptam, penitus occidemus mititate et patientia, quasi gladio ex utraque parte acuto.*

Job xiv, 11. *In tempore mare dispergitur*, id est, aqua maris suo tempore fluit ac refluit, sicut dicit Job; et præfata exercitia optima adveniunt et perficiuntur in nobis et ad modicum et paulisper, et in tempore, hoc est, paulatim et successive, aut cito. Deo id operante, et in patientia, hoc est per patientiam, quæ specialiter necessaria est ad exercitia ista.

Memoria ignis æterni singulis vespertis cænet et dormiat tecum, id est, tibi cænant ac dormiant fixe inhercat, et tecum pariter surgat, ita ut memoriam illam resummas statim quando evigilas et consurgis; et negligentia nunquam dominabitur tibi in tempore psalmodiæ, imo nec in aliis actibus tuis.

Agat et persuadeat te ad operationem luctus et ipsum tuum vestimentum, hoc est, nigra vestis monastica quæ es induitus, moveat et informet te ad lamenta salu-

bria. Omnes enim qui lugent mortuos, restitunt se vestibus nigris. Igitur si non luges, propter hoc luge, quia non luges, et tuam deplange duritiam : si autem luges, propter hoc magis lamentare, quia subinduxisti te ipsum ex ordine, qui sine dolore est, ad dolorosum, id est, ex ordinatione, quæ in se jucunda ac dulcis est, deduxisti ac transtulisti te ad inordinationem, quæ in se exstat pœnalis (unde et animus inordinatus sibi ipsi pœnalis est), propter duas offensiones, hoc est per commissionem illiciti et omissionem præcepti sive consulti : his enim duobus modis peccatur. Porro qui peccat, recedit ab eo quod est secundum ordinem, et cadit in inordinationem : unde peccatum dicitur corruptio modi et speciei ac ordinis.

Virtus naturæ penitus judicatur a bono et justo Iudice nostro in lacrimis, sicut et in aliis universis, hoc est, Deus demonstrat nobis per lacrimas nostras, quemadmodum et per alia exercitia seu opera nostra, quid ex naturali virtute seu potentia valeamus : nam sine gratia supernaturali gratum faciente, possumus lacrimas copiosas effundere : non autem possumus modice lacrimari ex vera contritione sine hujusmodi gratia. Ideo sequitur : *Vidi enim parvas guttas cum dolore*, id est contritione, effusas, et vidi fontes lacrimarum sine dolore tali emanantes : et ego judicavi laborantes magis secundum dolorem, et non secundum lacrimas, hoc est, reputavi illum qui modicas lacrimas fudit ex interno dolore salubri, meliorem illo qui planxit copiosissime non ex tali dolore, sed ex causa non meritoria, id est ex radice non virtuosa; arbitror autem quod et Deus sic judicet.

Non convenit theologia lugentibus, id est, theologicæ facultati studere et libros theologicos profundos perlegere et in speculativis ac difficultibus questionibus occupari, non convenit insistentibus luctui penitentiali. Nam theologia naturaliter solvit, id est, tollit et impedit, luctum eorum. Nempe theologus comparatur se-

denti magistraliter super thronum, id est A in cathedra magistrali : occupatur enim in altis et magnis materiis. *Lugens autem comparatur sedenti in sterquilinio et in sacco* : quia versatur circa defectuositates et culpas suas, sequē in cunctis humiliat. Denique intentā occupationē circa unum obiectum, impedit aut minuit occupationem circa aliud : ideo occupari in theologiis, sublimibus et speculativis materiis, impedit aut remittit occupationem circa moralia, et circa vitia propria, et circa practica seu agenda. Quod verum est secundum legem communem : nihilo minus quidam, ex speciali gratia Dei, fuerunt circa theologiam vehementer intenti, et cum hoc perfecte lugentes, quemadmodum divinus Dionysius, S. Hieronymus, Gregorius, Thomas, et alii multi. Nam viri discreti, perfecti et sapientes, singulis horis certa et singula exercitia deputant, et prompte ab uno in aliud se convertunt. Quales etiam fuit Psalmista, sicut subiungitur :

Et hoc est, ut arbitror, quod magnus David, licet doctor et sapiens esset, utpote propheta et rex atque instructor populi sui, respondit, id est, in spiritu praevidit respondendum, *ad interrogantes quum fletet* : Quomodo (inquiens) cantabimus canticum Domini in terra aliena, scilicet vitiosa? quasi dicat : Quando intenti sumus considerationi vitiorum nostrorum, cantare et psallere non sic libet aut vacat.

Et in creatura et in compunctione est per se motus, hoc est, sanctus David ex contemplatione creaturarum « et in compunctione » sequente ex tali consideratione, « est motus » per lumen naturale et per gratiam illud lumen perficientem, et ex altero motus, id est, ex supernaturali et analogica illuminatione multo sublimius « motus » est ad contemplationem Creatoris compunctionemque cordis. Si autem « motus » nominaliter accipiat, sensus est quod « motus » quidam « per se » consistit « in creatura », id est consideratione seu speculatione illius, atque « in

compunctione » inde exorta, ad quam pergit quis per ea quae sunt in se ; consistit quoque « motus ex altero », quoniam ex praeveniente gratia interdum movetur homo ad contemplationem et compunctionem sine conatu et praeparatione sui ipsius ad eas, sicut subiungitur.

Quando anima nostra fit lacrimosa, devota et mansueta, nobis non festinantibus vel studentibus ad hoc, nec adinvenientibus quidquam per quod excitemur aut disponamur ad huiusmodi alterationem aut gratiam : tunc curramus, hoc est, frequenter ac fortiter sequamur motum gratiosae et praevenientis visitationis huiusmodi. *Dominus enim non vocatus advenit*, id est, non rogatus nos visitavit, *tradens nobis spongiam tristitiae Deo dilectae*, id est gustum contritionis, et salubrem tristitiam et fletum ex ea proveniente, videlicet aquam refrigerationis devotarum piarumque lacrimarum, ad deletionem earum quae sunt in charta offensionum, id est valentium ad delenda peccata nostra, quae scripta sunt vel memoriter tenta ab adversario nostrae salutis. *Custodiamus eam ut pupillam oculi, donec recedat*, id est, diligentissime conservemus in nobis hanc gratiam, quousque absque culpa et negligentia nostra dispensative tollatur seu cesset a nobis. *Multa enim est virtus ac potentia huius compunctionis super compunctionem proveniente ex nostra sollicitudine, festinantia et meditatione intentata*, id est, compunctio desuper infusa ex praevisione piissima, est multo efficacior ac virtuosior illa quam propria cura et festinatione ad eam ac praevia meditatione acquirimus.

Non ille qui luget quando vult, pervenit ad pulchritudinem luctus, sed qui luget in his quae vult, hoc est, ad luctum vere virtuosum et spiritualiter pulchrum perductus est non ille qui ad libitum potest fundere lacrimas, sed qui luget ex causis ex quibus voluntas sua movet eum ad luctum ; si tamen et alia concurrant ad hoc, secundum quod subditur : *et neque*

qui luget in his quæ vult, pervenit ad A pulchritudinem luctus, sed qui luget quod debet, et quemadmodum Deus vult, id est ex rationabilibus causis et cum moderamine absque desperatione. Oportet namque ut ratio dirigat voluntatem, et ratio ipsa agat secundum legem divinam, prout Deus requirit.

Lugere secundum Deum, fecit plerumque amplexari ingratisimas lacrimas gloriæ vana, hoc est, promptitudo lugendi salubriter, est sæpe occasio lugendi ex gloria vana, in quantum ex tali luctu salubri occasionaliter oritur vana complacentia sui ipsius, aut præsumptio de propriis viribus : per quod fit homo ingratisimus Deo, et ingratisimas lacrimas fundit, dum ita abutitur dono Dei, et illud partim adscribit meritis aut viribus suis, et complacet sibi in se. Istud autem probe et bene pie cognoscemus certum esse, quando riderimus nos ipsos lugentes et malignantes : hoc est, quando experimur quod tempore luctus nostri habemus motus vitiosos iræ, impatientiæ, amaritudinis, indignationis, tunc constat et scire valemus, quod non omnis fletus sit virtuosus, et item quod non omnis plorans dum vult, pervenit ad pulchritudinem luctus. Similiter, lugens ex complacentia sui cum gloria vana, est malignans adversus Deum, aspernaturque alios, et extollit se ipsum, nec pulchre sed turpiter luget.

Compunctio proprie est dolor animæ non elatus, id est superbiæ non admixtus, nullam consolationem carnalem, illicitam, præbens sibi in seipso, solamque suam resolutionem, id est mortem, imaginans omnibus horis, et expectans consolationem Dei consolantis humiles monachos, quasi frigidam aquam, id est ferventer, quemadmodum calefactus ac sitiens appetit frigidum potum. Vel « quasi frigidam aquam », quoniam ipsa consolatio Dei est spiritualis potatio ac recreatio animæ : de qua loquitur Isaias, Ros tuus, ros dilecti ; et Christus in Apocalypsi, Qui sitit veniat, et bibat aquam vitæ gratis.

Quicumque possederunt luctum in sensu cordis, id est ex cordiali affectu, habuerunt odio vitam suam, tanquam existentem conciliatricem, id est procuratricem et causam, alienius rei lacrimosæ et lacrimabilis ac lamentabilis. Odium tales vitam suam non secundum suam substantiam, sed in quantum est origo et causa diversarum culparum ac miseriarum quæ sunt lacrimosæ ac lamentabiliter deplangende, et in quantum eam castigant quotidie. Juxta quem modum ait Salvator : Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Corpus vero suum averterunt, id est, affligerunt atque a suis concupiscentiis retraxerunt, quasi inimicum : nam et propria caro est unus trium hostium animæ.

Quando intuemur superbiam manifestam ac inexcusabilem ac diu durantem in his qui videntur secundum Deum lugere, horum lacrimas reputemus contrarias fletui salutari, quia non oriuntur ex vera humilitate et compunctione sincera. Nam cordis elatio et propria reputatio est germen, id est effectus ac filia, illegitimæ compunctionis, quæ venit ex inani complacentia sui, aut simili causa culpabili : estque compunctio illa ficta et fallax. Laudabilis vero est humiliatio qua quis se ipsum vere et sponte humiliat, et consolatio tali humilitati conjuncta exstat laudabilis, non autem consolatio quæ spirituali superbiæ et vanæ gloriæ admiscetur.

Sicut ignis consumptivus est stipulæ, ita et lacrimæ castæ, id est sinceriter virtuosæ, sunt consumptivæ omnis inquinamenti et sordis intellectualis et apparentis, id est, omnis vitii interioris intus latentis, et omnis peccati quod foris apparet.

A multis Patribus determinatur ac datur sermo tenebrosus, id est obscurus, de lacrimis, et difficulter inventibilis, id est non facilliter intelligibilis aut experibilis, et maxime in his qui introducuntur, hoc est, novitius qui recentur instituuntur, ser-

Ih. xxvii, 19.

Apoc. xxi, 17.

Joann. vii, 25.

mo iste est præsertim obscurus et inveni-
bilis difficulter. *Ex multis namque et
differentibus modis ipsas parturiri di-
cunt*, id est, lacrimas asserunt generari
ex variis ac differentibus causis; *dico ve-
ro, ex natura, ex Deo, ex tribulatione
contraria*, hoc est, lacrimas dico oriri
quandoque ex naturali dispositione et cau-
sa (sicut quidam ex quadam naturæ mol-
litie facilius lacrimantur, potissimum fe-
minæ), interdum vero sunt ex gratia
Dei, quandoque ex duritia adversitatum :
quandoque ex laude et laudatîs, id est, B
quidam resolvuntur ad fletum ex laude
sibi oblata, et quia de virtutibus se au-
diunt commendari : quod malum est. Por-
ro si quis tam invite se audiat laudari, eo
quod humiliter se condemnat, hoc valde
laudabile est. Interdum oriuntur *ex rana
gloria*; quandoque *ex fornicatione*, quan-
doque *ex ebrietate*. Si ex fornicatione in
quantum offensiva est Dei quis ploret,
commendabile est; si autem quia dele-
tat, hoc pessimum est : sicut nonnulli
præ letitia lacrimantur dum male egerunt C
juxta omne desiderium suum. Quidam ve-
ro ad lacrimas proni sunt dum bene bibe-
runt. Quandoque lacrimæ oriuntur *ex ca-
ritate*, interdum *ex memoria mortis*, atque
ex aliis multis causis.

Nos vero cum Dei timore exercitantes et
discernentes et excolentes modos univer-
sorum istorum prædictorum lugentium,
ita ut vituperabiles modos discernamus ab
aliis ac vitemus, separando pretiosum a vi-
li, adipiscamur mundas lacrimas nostræ
resolutionis, id est ex mortis memoria D
provenientes, *sine dolo*, id est absque si-
mulatione et hypocrisi. *Nam elatio pro-
priae reputationis non est in lacrimis is-
tis, aut furtum*, id est desiderium proprii
honoris : quod spirituale est furtum, quum
omnis honor Domino debeatur pro sua di-
gnitate et pro beneficiis suis; *magis vero
est in eis purgatio a peccatis, et profectus
caritatis in Deum, et peccati consumptio,
et impassibilitas*, id est plena reformatio,
passionum.

*Plerumque enim qui lugent, incipiunt
lacrimari ex bonis initiis*, id est rationa-
bilibus causis, et ex devotione et compun-
ctione, et *desinunt in maligna*, id est, ad
vanam gloriam et spirituales superbi-
am ruunt occasione lacrimarum suarum : et
non est mirum, propter nimiam fragilita-
tem et pronitatem mentis humanæ ad ma-
la. *At ex contrariis et naturalibus trans-
mutari et insori in spiritualia*, hoc est, ex
malis et naturalibus affectionibus conver-
ti ad meliora ac virtuosas, et toto affectu
absorberi et affici illis, *est vere utique
laude dignum. Hanc propositionem*, id est
veritatem hujus dicti, *clare sciunt qui er-
ga vanam gloriam repentes inclinabilis
se habent*, id est, qui ex naturali disposi-
tione aut prava consuetudine intensius af-
ficiuntur ad gloriam vanam, temporalem
honorem et laudem humanam. Ii certe
per experientiam scire valent quam præ-
clarum sit, per indesinentem conatum ex
tali inclinatione aut usu transformari ad
affectum purum divini honoris, et soli
Deo velle placere atque in eo tantummo-
do glorari.

Ne tradas fidem fontibus tuis, id est,
non credas te sufficienter plorasse, vel
non præsumas nimis assertorie quod vere
a Deo sint lacrimæ tuæ, *ante perfectam
purgationem a vitiis*. Imperfecti enim fa-
cilis possunt falli circa qualitatem atque
originem lacrimarum. *Non enim fidem ha-
bet vinum ex canalibus confestim exhaus-
tum*, id est, de vino ex vase mox tracto
non ereditur quod valens sit coloremque
tenens, sed ad tempus reponitur et pro-
batur : sic et de fide lacrimarum est sen-
tiendum, secundum sensum prædictum.
*Nemo etenim contradicit quod multe la-
crimæ existentes secundum Deum, sint
multum proficue; quæ vero earum utili-
tas, cognoscemus per experientiam certam
in tempore mortis*, hoc est in hora parti-
cularis judicii nostri, quod fit tempore
obitus.

*Quicumque graditur in incessabili lu-
ctu secundum Deum, non desistit quotidie*

agere diem festum : est enim in devotione et alacritate assidua, et abstinere a negligentis ac peccatis. *Qui vero non cessat corporaliter agere diem festum*, hoc est, *Ps. LXXII, 5.* qui otio vacat et in labore hominum non est, hunc luctus æternus suscipiet in futuro.

In carcere non est gaudium his qui acceperunt damnationis sententiam; et veris monachis non est super terram festivitas, id est cultus exterior, otiositas et sæcularis celebritas. Quocirca pulchre dicit Psalmista suspirans ac lugens: Educ de carcere animam meam, ut deinde exsultet in lumine tuo arcano, id est, incomprehensibile lumen increatum beatifice intuendo plenissime delectetur.

Esto tanquam rex altus sedens in corde tuo in humilitate, hoc est, instar regis preside tibi ipsi in consistorio cordis tui cum humilitate, *jubens risui, Vade*, id est, recede a me, et *calat; et dulci luctui, Veni, et veniat*. Dicitur autem luctus salubris dulcis, ob causas præhabitas. *Et servo nostro et tyranno corpori, Fave hoc, C* et faciat. Porro corpus dicitur tyrannus, quoniam concupiscit adversus spiritum, et irrationabiliter ei resistit.

Si quis induit luctum beatum et gratiosum, quasi diploidem sponsalem ac nuptialem, iste cognovit spiritualem animum risum, id est consolationem internam, experiendo eandem; quia post fletum Deus exultationem infundit, et spes veniæ admixta est fletui tali, potestque dicere homini ille. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuas letificaverunt animam meam.

Quis ergo est talis, id est tam perfectus, *qui omne tempus suum quo fuit in Ordine, consummarit tam pie in conversatione monastica, ut in nulla die neque hora neque momento fuerit perpassus utramque*, id est qualitercumque, *damnam* spiritualis profectus per commissionem aut omissionem, *sed eandem tradiderit Domino*, id est, conversationem suam obtulerit irreprehensibiliter Deo, *existi-*

mans quia non contingit hanc ipsam horam et diem iterato videre in vita præseculi? Nam tempus præteritum revocari non valet. Quasi dicat: Vix est aliquis talis; nam et hoc est super hominem.

Beatus vero monachus qui intellectualibus virtutibus potest intendere sursum oculis animæ, hoc est, qui per donum sapientiæ et intellectus atque scientiæ, per fidem, spem et caritatem, potest prompte ac limpide contemplari divina. Caritas quippe movet et excitat ad contemplationem; spes quoque inducit ad idem. *Sed cadere vere non potest, qui genus suus indesinenter rigat aquis riventibus ex memoria mortis et offensionum*, hoc est culpæ suarum, aut etiam desiderio regni celestis, aut ex compassione dominicæ passionis, vel ex serenissima ac suavissima complacentia Dei, aut ex compassione fraterna. *Non laboro credere*, id est, firmiter credo ac agnosco, *quomodo prior, utpote contemplator, transiit per consensionem secundam*, hoc est, per fletum præfatum ascendit ad contemplationis sublimitatem.

Vidi pauperes inverecundos ac mendicantes, sub compendio inclinantibus corda regum ad compassionem elegantibus verbis, id est per apta et pulchra eloquia, quibus propriam indigentiam et regum excellentiam expresserunt. Ita et nos spiritualiter mendicantes panem supersubstantialem, sacramentalem, intellectualem a Deo, possumus summum Regem ad subveniendum ignoscendumque provocare, exprimendo affectuose propriam defectuositatem, ærumnam et culpam, Dei quoque omnipotentiam, pietatem et munificentiam collaudando. *Et vidi pauperes et egenos in civitatibus, utpote imperfectos, clamantes ad supercelestem Regem, non elegantibus sed magis quibusdam obscuris atque humilibus ac hesitantibus verbis, ex corde profundo et quasi desperato, clamantes (inquam) inconfuse et perseveranter; et sua violentia violenter viscerositatem et naturam ejus qui non patitur*

Ps. LXXII, 5.

Ps. CXLI, 8.

Matth. VIII, 9.

Galat. I, 17.

Job, III, 22.

Ps. XCIII, 19.

vin, hoc est, precibus suis tam importunis, tam impetuose ferventibus, tam incessanter effusis, Deum quasi superasse et compulisse videntur ad exaudiendum, secundum sensum vicissim inductum. Tales potissime exsisterunt devotissimi illi incarcerati, de quibus supra dictum est.

p. 137 in
fine et s.

Qui de suis lacrimis animaliter, id est insipienter, *inflatur*, et non lacrimantes in se ipso *dijudicat*, similis est ei qui contra inimicos postulat armaturam a rege, et se ipsum occidit per eam. Sic enim et talis utitur lacrimis suis ad sui ipsius interitum, dum temere iudicat alios, et stulte superbit de dono Dei, non pensans illud Apostoli: Quid habes quod non accepisti?

1 Cor. IV, 7.

O amici, Deus non eget nec vult hominem lugere ex cordis maestitia ac dolore, sed multo magis vult eum exsultare in risu, id est gaudio, *animæ ex caritate in ipsum Deum*, ut scilicet beatitudini Dei amorose congratuletur. Deus namque non requirit ab homine luctum poenitentialem principaliter ac directe, sed secundario et ratione peccati superinducti; principaliter vero et directe vult Deus ut homo ex caritate gloriatur in ipso. Ideo subditur: *Aufer peccatum, et superfluous erit dolor poenitentialis et maestitia lacrimarum sensibilibus oculis effusarum ex tali dolore*. Non enim necessaria est ratio, cicatrice non existente. Nec opus est medicina, si non est læsio neque infirmitas. Non erat profluvium lacrimarum in Adam ante prevaricationem, quemadmodum nec post resurrectionem erit, peccato destructo, *quoniam fugiet dolor et tristitia atque suspirium a Beatis*.

Apo. XXI, 4.

Vidi in quibusdam luctum, loquendo in generali. *Vidi in aliis luctum propter penuriam luctus*, id est, aliquos vidi se ipsos dolere, quoniam gratiam lacrimarum non habuerunt prompte ad libitum: qui licet sint habentes luctum interiorem assidue, luctum quoque externum interdum, afficiuntur tamen tanquam non detinentes, hoc est, reputant se quasi non servent lu-

etum in se; et per ignorantiam pulchram et bonam, qua ignorant se habere luctum interiorem multo præstantiorem solo luctu exteriori, *imprædabiles manent*, id est, tam fortes et fixi in humilitate quod diabolus non potest eos spoliare luctu interiori ceterisque charismatibus Spiritus Sancti. Interea ignorantia ista dicitur pulchra et bona, non in quantum ignorantia (imo perfectius est habere scientiam ei oppositam, ut sciat homo quæ a Deo donata sunt sibi), sed in quantum fit illis nondum perfectis occasio majoris humilitatis et inspoliabilitatis. *Et hi sunt de quibus dicitur: Dominus sapientes facit cecos*, ita Ps. CXLV, 8. quod salubriter quædam ignorant.

1 Cor. II, 12.

Ps. CXLV, 8.

Solet enim donum lacrimarum magis vacuos, id est imperfectiores, plerumque extollere. Quamobrem quibusdam non datur, ut affligant se ipsos in suspiriis et morore atque tristitia animæ, privatione et inquisitione doni istius, id est, ob hoc quod privati sunt gratia lacrimarum et eam adhuc exquirere indigent, et angustiantur profunda contristatione et extenuatione penuria luctus. *Quæ naturaliter et sine periculo habent locum supplere lacrimarum*, hoc est, suspiria, morores afflictionesque istæ venientes ex hoc quod gratia lacrimarum non adest, ex sua natura secure suppleant luctus defectum, nec homo ita faciliter ex illis inflatur sicut ex luctu, qui reputatur speciale ac evidens signum internæ devotionis; *quamvis et hoc*, quod scilicet talia habent sine luctu exteriori, *convenientius reputetur ab eis pro nihilo*, in quantum per hoc magis humiliant et contemnunt se ipsos.

Observantes, id est, diligenter considerantes nos ipsos, *invenimus frequenter amarum derisum in nobis a demonibus factum*, id est, graviter nos illusos ab illis reperimus. *Quum enim saturati fuimus*, compungunt nos devotione et lacrimis, id est, ad fictam devotionem et fletum nos incitant, proponendo nobis interius imaginationes mortis ac inferni; et rursus indurant nos jejunantes ac vigilantes: ut

lacrimis adulterinis seducti, tradamus A
nos matri omnium vitiorum, videlicet de-
licis gula, quasi tunc magis apti ad devo-
tionem et placentum. Quibus talibus, ut-
pote fallacibus demonibus, non convenit
obedire, gulam admittendo; magis vero
convenit contrarium facere, sobrietati et
abstinentiae inhærendo. Porro qualiter gula
sit mater omnium vitiorum, infra dicitur.

Grad. xiv.

Ego vero intelligens et ipsam qualita-
tem compunctionis, quæ in se amara est,
stupro qualiter luctus et secundum Deum
tristitia possident gaudium spirituale et B
complectam letitiam, hoc est consolatio-
nem virtualiter eis inclusam, quasi fa-
rum mellis, id est tanquam dulcissimum

Cl. p. 172 B.

aliquod. Qualiter autem hoc fiat, dictum
est saepe. Quid ergo docemur ex hoc? Ad
quod respondet: Quia talis compunctio
dicitur proprie esse donum Dei, qui ani-
mam taliter consolatur. Tunc vero est in
anima delectatio absque delectatione, id
est delectatio spiritualis sine carnali, seu
delectatio dolori permixta, Deo latenter
consolante contritos corde, de spe veniæ, C
et aliis modis. Porro si textus habeat, Tunc
non est in anima delectatio sine delecta-
tione, est sensus, quod in tali casu est in
anima delectatio vera et digna.

Ad occasionem ergo habendam luctus
utique efficacissimi ac salutiferi manife-
ste utilisque doloris, audiamus narratio-
nem proficuum animæ et miserabilem ni-
mis. Stephanus quidam habitans in isto
eodem montis Sinai loco, solitariam et
tranquillam salutans, id est, beatificans
ac diligens, vitam et quietem ab aliis D
remotam, plurimisque temporibus perman-
ens in pæstera, id est exerci-
tatio atque certamine conversationis mo-
nastica, ornatus permixtione jejuniis et
lacrimis, et circumseptus, id est circum-
datus ac repletus, aliis pluribus erudi-
tantibus bonis, habuit cellam in sancto
hoc monte juxta descensum sancti Elie
contemplatoris Dei. Iste ergo, iste perpæ-
tus Stephanus, id est perpetua memoria
dignus et quantum ad animam immorta-

lis, ductus intentione penitentiae effica-
cioris et dolorosioris, intravit locum ana-
chorotarum nomine Syddin, etc. Cujus
gratia soli cognoscenti gloria, id est, de
qua re sit gloria Deo, qui solus ex se ipso
cognoscit eum istud sic contigit. Quidam
autem veraces mihi dixerunt, quod Ste-
phanus iste pascebat leopardum venien-
tem ad se in deserto. Et ecce hic tan-
tus, constitutus sub exactione rationis,
recessit a corpore non faciens penitus
certitudinaliter manifestum quod fuerit
ejus judicium, aut quæ sententia de ipso
prolata sit, et quis finis rationis exactæ.

p. 169 in
fine.

Quemadmodum vidua virum suum
ajiciens, id est, defunctum sepeliens, seu
morientem relinquens, et unicum filium
habens, illum solum habet consolationem
post Deum; ita anima peccatrici non est
similis consolatio in tempore exitus sui,
sicut laborasse contra gulam, et lacrimæ
pro peccatis.

Tales nunquam melodizabant apud se
ipsos, hoc est, seorsum non cantabant sua-
viter, neque jubilabant in hymnis, id est,
non discantabant nec aliquid levitatis aut
petulantiae ostendunt in voce in laudibus
Dei: nam talia sunt naturaliter extermin-
ativa luctus. Si per hoc adinveneris ad-
vocare luctum, longe distat a te operatio
et misericordia ejus, id est, si seis aut
soles te provocare ad fletum per melo-
diam aut cantum hujusmodi, longe es a
luctu salubri atque a fructu et gratia ac
meritis ejus. Verumtamen multi devoti et
sancti fuerunt frequenter moti ad laci-
mas ex cantu et melodia Ecclesiae, sicut et
Augustinus de se ipso testatur. Sed ille
fuit cantus devotus, et magis movebantur
ex sensu verborum et contemplatione su-
blimina, quam ex sono aut melodia: quæ
tamen interdum disponunt ad compuncti-
onem et contemplationem. Propter quod
Eliseus fecit psalterium adduci, quo psallente
factus est super eum Spiritus Domini, et
prophetavit. Luctus enim est dolor animæ
qualificatus igniter, id est compunctionis
fervore ornatus, factus præcursor beati

17 p. 180

impassibilitatis in multis, hoc est, luctus iste multos disposuit ac perduxit ad plenam reformationem a motibus passionum; *et luctus est prævertens et præscopans et præconsumens sileam*, hoc est, luctus iste præ ceteris poenitentiae actibus evertit, abradit ac tollit sterilia opera vitiorum præteritorum, et imminetia vincit, futuraque præcavet.

Narravit mihi quidam probatus operator luctus istius, Quia adveniens quidam narravit mihi exportari, id est, tentator mihi suggessit ut efferrer et prorumperem plerumque ad gloriam vanam, *vel ad iram, aut ventris satietatem. Cogitatio autem luctus intus clamans contestabatur me*, id est, sub protestatione hortabatur me, *icens: Ne vane gloriaris, quia recedam a te*, si egeris hoc. *Similiter et in aliis passionibus et vitiiis*, id est, quando de aliis peccatis tentamur, cogitatio luctus suggerit non esse consentiendum, alioqui luctus recedet a nobis. *Ego vero dixi ad eum*, puta ad tentatorem: *Nunquam ero tibi obediens, donec representes me Christo*. Quasi dicat: Quia hoc nunquam facturuss es, nunquam consentiam tue suggestioni. Aliqui autem textus habent *inobediens*; et tunc iste est sensus: « Ego vero dixi ad eum », puta ad luctum, « nunquam ero inobediens tibi » prohibenti mihi inaniter gloriari, irasci et saturari, « donec representes me Christo », id est usque ad horam mortis, quando præsentabor Iudicis tribunali: non quod postea inobediens tibi ero, sed quia postea non erit tempus merendi aut demerendi.

Nempe abyssus luctus vult consolatiorem, hoc est, profundus et incessabilis luctus meruit atque obtinuit consolationem supernam; *munditia vero cordis suscepit illuminationem divinam*, imo et Dei inspectionem, quemadmodum scriptum est:

Matth. v. 8. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Illuminatio est areana operatio incognoscibiliter intellecta, et invisibiliter visa. Illuminatio activa divina, est Deus il-

luminans, qui est « incognoscibiliter » intellectus, quia sic intelligitur a nobis in vita hac, quod a nobis comprehendi non potest: sic et « invisibiliter » visus est, quia a mente per fidem et sapientiae donum, aut etiam per naturalem rationem sapientiamque acquisitam, videtur, et tamen nec corporaliter neque per speciem videri potest in vita presenti, juxta quod scriptum est. Deum nemo vidit unquam; et, Non videbit me homo et vivet. Porro illuminatio passiva divina, est occulta « operatio » Dei in anima, utpote supernaturalis ostensio veritatis. Quæ operatio est « incognoscibiliter intellecta », hoc est, ignote nota, et note ignota: quia et aliquo modo cognoscitur, et plene certitudinaliterque non scitur, quoniam nescit homo an existat in caritate, sine qua illuminatio de qua jam sermo est, non habetur. Sicque « invisibiliter visa » est visu interiori, quo tamen perfecte non cernitur. Ideo scriptum est: Quasi furtive suscepit auris mea venas sursum ejus: itemque: Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis; et tamen necesse unde veniat, aut quo vadat; et rursus: Si venerit ad me, non videbo eum, etc.

Consolatio est refrigeratio in dolore animæ, hoc est, consolatio spiritualis divina, est relevamen interioris doloris, et quedam exhilaratio mentis procedens ex contemplatione aut spe felicitatis futuræ, sive ex alia consideratione salubri aut causa pia: refrigeratio, inquam, habens se *instar parvuli plorantis cum singultibus in se ipso, et clare pariter subridentis*.

Quemadmodum enim infantulus, matre subtracta ex oculis ejus, graviter plorat, eaque denuo visa, cum ploratu subridet; ita in refrigeratione hæc sibi invicem misceantur dolor et gaudium: dolor in exitu proprii mali, gaudium ex intuitu alienius boni divini.

Opitultatio est recreatio et renovatio animæ deorsum labentis præ tristitia. Opitulari quippe idem est quod auxiliari. Quum itaque Deus piissimus videt animam ex consideratione suorum periculorum et vi-

1 Joann. iv, 12. Erod. xxxiii, 20.

Eccle. ix, 1.

Job iv, 12.

Joann. iii, 8.

Job ix, 11.

tiorum, atque infirmitatum ac tentationum, seu onere adversitatum suarum, deficere, cadere, et pusillanimitate mororeque obrui, subvenit ei, eam confortans ac recreans per gratiam, illuminationem et inflammationem Spiritus Sancti, « Recreatione et renovatio » illa virium animæ, dicitur « opitulatio », *mirabiliter transformans ac reparans profluvium lacrimarum dolorosum in non dolorosum*. Istud enim profluvium lacrimarum est « dolorosum », secundum quod oritur ex compunctione et lugubri ac pœnali contritione: est quoque « non dolorosum », quoniam consolatio ei miscetur ac recompensatur. Hoc profluvium, opitulatio ista, transformatur, id est, in melius mutat. Quum enim anima cadit deorsum ac deficit, solet lacrimari ex desolatione et pusillanimitate: quam lacrimationem opitulatio ista convertit in luctum salubrem, sicque fletum fructuosum jam ante peccando deperditum, reparat et instaurat.

Profluvium lacrimarum parit timorem. Qui enim sua deplorat peccata, meretur boni timoris augmentum, et roboratur ac renovatur in timore divini iudicii ac futuri supplicii. Frequenter quoque ex timore oritur fletus. *Timore vero pariente securitatem, superavit gaudium*, vel, ut aliqui habent, *superapparuit*. Deus etenim videns animam piâ grandi formidine afflicti et affligi, miseretur et infundit ei fiduciam atque probabilem securitatem, ex qua oritur gaudium spirituale superans, abundans, ac desuper veniens. *Gaudio vero indesinente finiente*, id est, gaudio spirituali cessante ad horam: quod tamen indesinens est, quia non penitus cessat, imo nunc inchoatur et multoties iteratur, atque in futuro perpetuatur: *erortus est flos caritatis*, id est, fervor, decore et viror divini amoris exsurgit ac innovatur: nam is qui sortitur a Deo præfatam securitatem ac magnam letitiam, inflammatur ac roboratur ex talibus donis Dei in amore ipsius. Aliqui autem habent: *Gaudium vero indesinente finiente*. Et tunc sic in-

telligi potest, quod anima « indesinente », id est immortalis, « finiente gaudium » suum: vel, Deo « indesinente », id est æterno, « finiente » in anima « gaudium », exortus est, etc.

Declina et repelle manu, id est virtute et actu, *humilitatis, gaudium peregrinans*, id est consolationem interiori peregrinationis præsentis, *tanquam indignus* consolatione divina in hac vita, *ne existens nimis levis al recipiendum* consolationem interiori, *recipias lupum pro pastore*, hoc est consolationem fallacem et diabolus ejus auctorem, pro consolatione vere divina et pro Christo ejus auctore. Potest namque diabolus quandam fictam devotionem et deceptoriam consolationem dispositive generare in anima: ideo non statim credendum est consolationi advenienti, quod vere a Deo sit.

Non præcurras contemplationi in tempore non contemplationis, hoc est, non te des nec ingeras te ad contemplandum eo tempore quo agendum est aliud. Quod intelligendum est de contemplatione tam intensa, ut impediat alios actus bonos tunc faciendos. Actio enim virtuosa excedenda est loco et tempore opportuno. Porro si quis desuper præveniatur, ita quod mens ejus perstringatur repente lumine gratiæ, atque inopinatis excessibus feratur in Deum, sive tam valide præoccupetur contemplationis excessu et anagogico motu, ut resistere nequeat, ille non ingerit se contemplationi, et quodcumque hoc fiat, æquanimiter ferri debet. Sic ergo non ingeras te tempore indebito, *ut contemplatio insequens pulchritudinem humilitatis tue*, ex qua non vis contemplator coram aliis apparere, *jamque se tibi perfectius postea, atque in castissimis nuptiis*, que sunt nuptiæ gloriæ æternalis, *copulatur tibi in sacrum saculi*.

Parvulus in principis sue cognitionis patrem suum agnoscebat, fit totus gaudium plenus. Sic enim et agnus visa matre letatur. Ipse revera patre ad tempus dispersante, id est ex certa causa, *peregrinatur*, et

eo rursus a peregrinatione redeunte, puer **A** *repletur gaudio et mœrore : gaudio, quoniam videt patrem desideratum; mœrore, quia formidat quod pater peregrinabitur iterum, et propter privationem bonæ pulchritudinis tanti temporis, hoc est ex timore quod iterum diu privabitur pulchra præsentiâ sui patris. Sic spiritualiter anima devota ex gratiosa Dei præsentiâ et suavi ejus experientia gratulatur, eisque subtractis tristatur, quibus denuo reparatis gaudet et mœret : gaudet enim de recuperatione boni optati; mœret vero ac metuit ne rursus peccando illud amittat.*

Mater abscondit se ipsam a parvulo suo, et jucundatur videns infantulum se querentem cum dolore et lamentantem de sua subtractione : per hoc instruens parvulum ut sibi indesinenter adhæreat, sicque vehementer reinflammas affectio- **B** *nem amoris in parvulo ad se ipsam. Qui habet aures audiendi, audiat, dicit Dominus, id est, spiritualiter ista intelligat. Sic enim æterna et increata Sapientia agit cum mente devota : cui interdum dispensative se subtrahit absque illius culpa, et videns mentem devotam contristari ac plangere eo quod putet se Deum et consolationem ejus amisisse per culpam, delectatur in hoc, et paulo post visitat eam suaviter: ac per hoc edocet eam ut semper sollicita sit ne gratiosa sua præsentiâ unquam privetur, et divinum amorem ita accendit valenter in ea.*

Condemnatus qui sententiam damnationis accepit, non curat de dispositione spectaculorum : sic qui lamentatur ac ef- **D** *ficaciter lugeat, non intendet aliquando delectari, nec gloriæ temporali, nec iræ aut indignationi.*

Luctus est fixus et qualificatus, id est stabilis et radicans, mœror animæ penitentis, addens quotidie mœrores mœroribus et dolores doloribus, quasi parturiens et dolens pariens, id est, sicut mulier parturiens sustinet doloris augmentum quousque projiciat fetum. Horum autem intellectus patet ex præinductis. Loquitur enim

de ordinato et pœnitentia dolore atque mœrore. Hinc ait sanctus pater noster Bernardus : Quosdam lugentes intueor; sed si de corde venient lacrimæ illæ, non tam cito moverentur ad risum.

Justus et sanctus Dominus, compungens exsequentem quietem solitariam ratione, id est, Deus est rationabiliter ac sapienter compunctionis gratiam tribuens ei qui solitariam vitam exsequitur rationabiliter et discrete, et letificans deliciarique faciens quotidie subiectum et subditum ratione, **B** *id est, cum qui rationi subjecitur rationabiliterque obedit : ita quod tam solitarios quam in obedientia stantes pie ac dulciter visitat, quando et ipsi se rationabiliter habent juxta Patrum doctrinam, non secundum proprium caput. Exsequens vero reliquum horum non absque segnitie, id est, qui solitariam aut cœnobiacalem vitam exercet cum pigritia et torpore, luctu privatur. Talis enim fit levis, carnalis, externus, non carneum sed lapideum cor habens.*

Expelle canem in profundissimo luctu advenientem, et supponentem Deum inviscerosum et incompassivum : hoc est, repelle a te diabolum, qui persuadet tibi quando cordialissime luges tua peccata, quod Deus sit durus et implacabilis, ut per hoc ad desperationem te trahat, et ad cessandum a saluberrimo luctu. Nam et si observaveris eum, id est, nequitias ac insidias tentatoris istius recte perpenderit, invenies eum tibi prædicantem ante peccatum, id est, antequam pecces et ei assentias, Deum esse compassivum, benignum et indulgentem, quatenus per talem suggestionem faciat te ad peccandum audacem, quasi postea pœnitentiam sis acturus, et veniam facilius adepturus.

Exercitatio, id est actus seu exercitium operis boni, generat frequentiam, hoc est usum et insistentiam in eodem; ipsa vero exercitatio desinit in usum, id est, perficitur et completur in gustu interno seu delectatione virtutum; in sensu vero qualificatum et actum difficulter auferitur,

hoc est, excreitum virtuosum quum fuerit in gustum consuetudinemque conversum. non facilius ex toto amittitur. Propter quod asserit Origenes : Nullus eorum qui in summo atque perfecto gradu exstiterit, subito evacuat, sed paulatim et per partes potest hoc fieri.

Etiamsi exsequimur aliquas conversationes, id est operationes, magnas et altas, et non possidemus cor mœrens, id est compunctum et lugubre tempore opportuno, reputemus eas quasi adulterinas et vanas. Oportet enim, et (ut ita dicam) vere oportet, inquinatos post lavacrum Baptismi seu Penitentiae, abstergere manus suas, id est potentias operativas seu operationes iniquas, ab inquinamento peccatis, id est ab omni sorde carnalitatis et culpa, irremissibili igne cordis et misericordia Dei, id est incessanti fervore ac miseratione divina.

Vidi apud quosdam terminum luctus superfluum, id est effectum quemdam finalem ex luctu proveniente non necessarium. Sensibiliter enim inspexi eos ex ore fudere sanguinem præ mortificatio cordis plagati, id est præ vehementissimo cordis mœrore et contritione cor sauciente. Tanta autem alteratio corporis ipsum ita discrucians ut sanguinem funderet, et ipsa effusio sanguinis ad quam luctus eorum terminabatur, necessariae non fuerunt, sed magis superfluae, in quantum efficiunt corpus indispositum et ineptum ad actus et labores virtutum : attamen commendantur ratione radicis, in quantum videlicet oriuntur ex contritione permaxima. Ideo subditur : et memoratus sum Propheta dicentis, Percussus sum ut fenum, et aruit cor meum.

Lacrimae enim quae sunt ex timore divini iudicii et inferni aut purgatorii, habent in se ipsas tremorem, id est, tantae sunt efficaciae quod et corpus tremore concutitur, sicut ait Hieronymus. Quoties diem iudicii cogito, toto corpore perhorresco; et custodiam possident, quia inducunt hominem ad sollicitam suae mentis

eustodiam. Quae vero sunt caritatis, id est lacrimae ex spirituali amore Dei aut proximorum manantes, sunt in quibusdam quasi leviter prædabiles ante caritatem perfectam : hoc est, quidam facilius amittunt lacrimas tales, quousque fuerint in caritate perfecti, per vanam gloriam, spiritualementi superbiam, nimiamque securitatem, dissolutionem aut negligentiam; nisi forte ignis ille sempiternae memorandus, videlicet Spiritus Sanctus, aut vehemens fervor amoris, accenderit cor in tempore efficis

operationis, id est eo tempore quo agunt aliquod opus virtutis, cum toto cordis sui conatu : tunc enim caritas augetur in homine. Et est mirabile quomodo quod humiliter est, magis certum existit in tempore suo, hoc est, mirum est quod lacrimae provenientes ex timore, securius ac certius possidentur et difficilius amittuntur quam lacrimae venientes ex caritate nondum perfecta, cui facilius miscetur vana gloria et cetera vitia jam praefata. quam timori, qui est caritate humilior, id est inferior.

Sunt materiae fontes nostros exsiccantes, hoc est, quaedam sunt vitia et opera aut substantiae quae tollunt a nobis fontes ac gratiam lacrimarum, quemadmodum vitia carnis, vinum, multiplices joci, risus, loquacitates, et consimilia. Sunt quoque materiae aliae parientes in fontibus istis eorum et bestias. Iste materiae aliae, sunt spiritualia vitia, puta superbia, ambitio, desiderium propriae laudis : quorum demeritis incidit homo in carnalia, fœda et irrationabilia opera, quae vocantur eorum et bestiae, fontesque obstruunt lacrimarum. Nam propter primas, videlicet materias, Luctus effectus est praevaricator cum propriis filiabus, hoc est, per delicias illas gulae et coitus Luctus perierat cum illis. Propter secundas materias, utpote superbiam, ambitionem, etc., diaboli currunt.

Multa est apud inimicos nostros, videlicet demones, malitia quoniam pabulum vitae conantur nobis convertere in pabulum mortis. Quomodo enim inimici isti efficiunt matres virtutum occasiones

matres vitiorum? Hoc est, nisi hostes nostri diaboli essent multum maligni, non inducerent nos ad hoc quod abuteremur virtutibus principalibus, quæ aliarum sunt « matres », inaniter presumendo, gloriano, aut nosmetipsos jactando de ipsis; per quod fiunt indirecte seu occasionaliter « matres » atque principia « vitiorum ». *Et materias activas humilitatis*, hoc est opera virtuosa, seu beneficia Dei, ex quibus debemus nos magis humiliare, et quæ ex sua natura sunt productiva humilitatis, *faciunt actrices superbiæ*, hoc est incitamenta elationis? in quantum ex talibus magnificamus atque extollimus nosmetipsos, aut alios aspernamur, aut propriis nostris viribus, industriis aut conatibus ea adscribimus: et ita virtutes earumque actiones sunt « actrices superbiæ », non elicitivæ (sic enim virtute nemo male utitur), sed indirecte, et abusu voluntatis perversæ.

Mansiones et adspectus habitationum nostrarum solent plerumque ex sua natura mentem provocare ad compunctionem: quod verum est de humilibus et simplicibus cellis, et habitaculis religiosorum seorsum sitis, præsertim in montibus et præruptis ac eremo. *Et hoc verum esse persuadeant tibi Jesus Christus et Elias et Joannes Baptista orantes seorsum ad se ipsos*, hoc est separatim ab aliis, *querentes et colentes*, hoc est frequentantes, *remotionem ab aliis et desertum*: ideo suo exemplo demonstrant quod situs ac dispositio loci provocant ad compunctionis augmentum. Jesus tamen tali adminiculo nequaquam indiguit.

Vidi multoties lacrimas motas in civitatibus atque tumultibus, hoc est, habitantes inter alios in urbibus et tumultibus mundi vidi frequenter lugentes quasi ex compunctione, *ut arbitantes nos nihil ladi ex tumultibus, mundo appropinquemus*. Non est dubium quin aliqui sæculares cives et conjugati, sint vere devoti, compuncti, salubriterque lugentes. Interdum tamen contingit ut demones moveant quosdam sæculares in præsentia religiosorum

A ac eremitarum ad quosdam gestus quasi devotiores et lugubres, ut per hoc religiosi ac eremitæ parvi pendant suam abstractionem ac distractionem, beatificentque mundanos, et mente ac corpore eis propinquent. Ideo subditur: *Ista est enim intentio malignis demoniis*, ut commisceant nos mundanis per tales immisiones, ut inquinemur exinde conversationibus operibusque eorum, conformando nos illis, contra illud Apostoli ad Romanos dicentis: Nolite conformari huic sæculo.

Rom. xii, 2.

B *Unus sermo plerumque dissolvit lutum et murum; non tamen unus sermo hunc iterum congregavit*. Hoc in exterioribus ita est, quod sæpe propter unum verbum offensivum aut præceptum alienjus, destruntur ædificia quadam ipsius sive alterius, quæ non possunt ita faciliter reparari. Spiritualiter quoque, perdit quis faciliter virtutum structuram et connexionem profereundo detractoria verba, aut alia mortaliter culpabilia; sed non ita faciliter recuperat quod amisit.

C *Non inculpabimur, o amici, non inculpabimur in exitu animæ nec inquiretur a nobis*, id est, coram Christo non accensabimur nec Christus requiret, *quare non fecerimus miracula, sed neque quare non theologizaverimus*, id est, cur non fuerimus intenti studio theologiæ, seu lectioni theologiorum voluminum, aut disputationibus talium, *neque quare non fuerimus contemplati*, id est contemplativi effecti, aut difficilia speculati, vel sublimiter rapti: *sed omnino dabimus*, id est, dare exige-

D mur, rationem Deo quare non egerimus poenitentiam, et cur non exstiterimus humiles, et quare non luxerimus indesinenter, hoc est omni tempore opportuno. Ista enim ad monasticos præcipue spectant; et si ista egissent, non dubium quin ad contemplationis gratiam pervenissent secundum aliquem gradum. Idcirco requiretur a nobis cur non profecerimus juxta exigentiam nostræ professionis; sed contemplatio sublimior, ad quam non adstringit nos vocatio nostra, non exigitur a nobis.

Matth. xiv, 23; III Reg. xix, 9 et seq.; Luc. i, 80.

GRADUS VIII

DE INIRASCIBILITATE, QUÆ DIFFICULTER ET GRAVITER
INVENITUR AC POSSIDETUR.

QUEMADMODUM flamma perfecte exstinguitur aqua modice addita, ita profluvium lacrimarum veracis luctus habet naturam occidere et exstinguere omnem flammam indignationis et furoris ac iræ. Quapropter et ordinavimus ista consequenter.

Inirascibilitas est insatiabile desiderium ignominiae, sicut et vane gloriosis est infinitum desiderium bonae famae. Inirascibilitas est victoria naturae consistens in insensibilitate injuriarum, adveniens ex agonibus atque sudoribus. Militas est immobilis constantia animae habens se similiter in ignominia et divulgationibus bonae famae. — Principium inirascibilitatis est silentium laborum servatum in cordis conturbatione; medium vero, silentium cogitationis in exili conturbatione animae; finis, fixa tranquillitas servata in suffocatione spirituum immundorum.

Ira est patientia et expectatio absconditi odii, videlicet memoria ultionis et malitiae. Ira est concupiscentia afflictionis exacerbantis. Furia est inflammatio cordis sine tempore facta. — Amaritudo est motus sine delectatione in anima residens. Furor est motus leviter vertibilis, inhonestas ac deformitas morum et animae. Sicut lumine apparente recedunt tenebrae, sic omnis amaritudo et furor exterminantur ex fragrantia et odore humilitatis. — Quidam existentes leviter ex furore prostrati et dejecti, negligenter se habent circa sollicitudinem curationis hujus mali, et miserabiles ac miseri, non audiunt dicentem: Momentum furoris ipsius ruina est.

J. h. v. 2.

Est acutus molae motus, in uno momento conferens et exterminans gramum animae et fructum vitae super alterius motum per diem. Propterea prudenter est attendendum. Est succensio flammæ in brevi accensa a spiritu vehementi, comburens et perdens agrum cordis super flammam diu immorantem.

Neque istud vos latere debet, o amici, quoniam maligni demones ad tempus subtrahunt se, ut negligentes magna vitia sicut parva, ex hoc insanabiliter infirmemur de cetero.

Quemadmodum lapis acutus, angulosus et asper, cum aliis lapidibus repercussus et confriatus deponit omnem suam acuitatem atque duritiam, et restituitur formae rotundae; ita et anima acuta, dura, et inconveniens, congregata et commixta multitudini durorum et furiosorum virorum, ac degens cum eis, sustinet munus ex duobus: nam aut ex patientia proprium vulnus curat; vel discedens, propriam infirmitatem cognoscit, eadem sua formidolosa et virili fuga manifestante ei propriam infirmitatem clare, tanquam in speculo quodam. Furiosus, est arrepticius

sponlaneus ex arreptione non voluntaria diruptus, consternatus et cadens. — Nihil ita incongruum est et tam inexpediens poenitentiam agenti, sicut furor conturbans. Igitur sicut conversio indiget multa humilitate, sic furor argumentum est omnis elationis. — Si ista est terminatio summæ mititatis, tranquillo corde et amorosa affectione disponi ad irritantem ac injuriantem, ipso præsentem; hæc est penitus determinatio furoris, compugnare verbis et figuris in se ipso et ad se ipsum, feraciter quoque consurgere adversus contristantem. — Si Spiritus Sanctus definitur et est pax animæ, ira vero dicitur et est perturbatio cordis; ideo nihil ita contrariatur adventui Spiritus Sancti in nobis, nec naturaliter ita impedit participationem gratiæ Spiritus Sancti, ut furor.

Nos cognoscentes furoris germina esse quamplurima atque crudelia, unam et solam sobolem ejus non voluntariam cognovimus esse proficuum, quamvis sit adulterina. Vidi quosdam furore succensos possidentes memoriam malitiæ, et temporaneam et intus in anima residentem evomentes, et per vitium taliter commutatos, misericordia de temporanea et diuturna tristitia, et reportantes ex contristato culpam aut certificationem et satisfactionem. Et vidi alios longanimes quantum ad apparentiam, agentes tonganimitate irrationabiliter, et ex silentio reponentes intus in corde suo memoriam malitiæ et livorem; et vocavi eos miserabiliores furentibus, et exterminantes columbam atramento.

Multa sollicitudo et cura necessaria nobis est contra istum serpentem: nam serpens iste naturam habet cooperatricem, sicut videlicet serpens possidet corporum carnes. Vidi irascentes et ex amaritudine cibum renuentes; et per eandem irrationabilem abstinentiam assumpserunt venenum cum veneno. Et vidi alios furore apprehensos, tradentes se ipsos propter hoc gulæ, sub hujusmodi occasione quasi rationali; vidique eos ex fovea in præcipitium corruentes. Alios vero intuitus sui habere prudentiam, qui tanquam medici contemperantes utraque, ideo consecuti sunt maximos profectus per contemperatam consolationem.

Canticum laudis divinæ cum melodia contemperata, quandoque dissolvit furem perfecte ac virtuose. Quandoque vero furor recedit cum amore spiritualium delectationum, sicut congregitur cum amore delectationis temporalium, si tamen fuerit immensurata et importuna. Ergo tempora regulantes, ita utamur eisdem cum conversatione discretæ.

Extra residens secundum aliquam necessitatem, audivi solitarios viros quasi perdices ad se ipsos garrule compugnantes ex amaritudine et furore, atque minantes insilire in personam contristantis, tanquam præsentia adstantis. Quibus præconsului non segregare se aut solitarie degere, ut non ex hominibus demones statuerentur. Et iterum vidi corda labentia luxu et cibus, specie tenus mites, atque (ut ita dicam) blandiores fratrum amatores, et apparenter existentes dilectores formosos in superficie. Quibus tranquillitatem solitariam exhortatus adire monui, quasi novaculam odientem ciborum ingluviem et lubricum turpis luxus, ut non miserabiliter transportati laberentur ex natura rationali in irrationalem. Sed quoniam quidam

dicebant mihi, se ipsos miserabiliter ruere ac lamentabiliter exportari in ambobus locis, istis ego omnino prohibui nullomodo proficisci post suum proprium arbitrium, nec in aliquo se regere sua propria voluntate. Eorum vero praelatis hoc amicaliter disposui et subordinavi, permittere ipsis aliquando quidem exsequi hanc temporis partem, aliquando vero illum ordinem, ita ut ipsi per omnia submitterent collum regenti et gubernanti, et perfecte ac firmiter obedirent. Nempe iste qui amator est delectationum, solet se ipsum exterminare, aut certe et alium unum qui ab eo doctus est amare id ipsum; furiosus vero, ut lupus frequentius conturbat universum gregem, et humilians plagavit animas multas.

Crudele est oculum animæ ex furore turbare, juxta dicentem : Turbatus est a furore oculus meus. Crudelius vero est impetum animæ ostendere labiis; at vero manibus, inimicum et extraneum est ubique conversationi monasticæ, angelicæ ac divinæ.

Si vis, magis vero si putas, sanare festucam in altero, non credes nec feries hanc trabem pro instrumento aut herba melissa. Trabes enim sunt, gravis et irosus sermo, et figuræ atque maneries indecentes; aliud vero est modesta doctrina et longanimitas increpatio. Apostolus ait, Argue, obsecra, increpa; non tamen ait, Percute. Si vero et isto opus fuerit, raro hoc fiat, et non per te ipsum.

Superintendamus, et in multis furiosorum, jejuniū, vigiliam solitariamque quietem intuebimur prompte consummari. Intentio enim est demoni imponere super eos sub occasione hujusmodi luctus et penitentię, materias augmentativas passionis.

Si unus lupus demonem possidens cooperatorem, potest gregem Fratrum conturbare, sicut præfati sumus; penitus et unus sapientissimus Frater, tanquam uter oleo plenus, valet placare elationes et fluctus, et faciet utique ratem salvari, habens angelum cooperatorem : et secundum magnitudinem iudicii prioris iste mercedem ex Deo reportans, factus est universis Fratribus typus utilitatis et profectus.

Principium beate abrenuntiationis est ignominias malitiæ et sufferentias mali suscipere cum amaritudine et dolore animæ; medium vero est sine tristitia in ipsis ignominias persistere; perfectio autem est easdem ignominias reputare quasi laudes bonæ famæ, sicut et sunt. Gande, o prime; vale, o secunde; beatus es, o tertie, exsultans in Domino.

Supernotavi in irosis mirabile theatrum eveniens eis ex elatione propriæ reputationis. Irascentes enim, rursus irascebantur sibiinertipsis propter succumbentiam, quia victi fuerant : et admiratus sum videns ruinam utriusque ruinæ, et inspicies vindicantes peccatum peccato; et expavescentes astutam circumventionem demonum stupui. Qui et a sua vita paulominus desperabant.

Si quis adspexerit se ipsum leviter victum ab elatione propriæ reputationis et indignatione furoris et malignitate atque hypoërisi, et propter hoc disposuit contra se ipsum evaginare ancipitem gladium malitiæ, abdicationis malitiæ et sufferentię mali; iste egressus accedat, et ingrediatur in dealbatorum salutis, in collegium

Fratrum, et maxime austerorum et durorum (si tamen vult ipsas passiones perfecte exspoliare), ut ibidem concussus intellectualiterque percussus contumeliis, injuriis, insuper et oppressionibus et increpationibus Fratrum, aut quasi alicubi sensibiliter ablatus et calcitratus ac conculcatus, lavet sordes insistentes in habitu animæ ejus. Ipsa vox popularis persuadeat te quod impropria sint lavatorium vitiorum animæ. Quidam enim in mundo, quum operuerunt aliquem improprie in faciem, dicunt gloriantes ad alios, Quia talem ita lavi. Quod utique verum est.

Alia est inirascibilitas procedens ex luctu in incipientibus et introductis, et alia immobilitas quæ consistit in perfectis : nam illa ligatur lacrimis tanquam quodam freno; ista vero tanquam serpens mortificatur ab impassibilitate quasi sub gladio quodam. — Vidi tres monachos unanimes ignominii affectos : et hic quidem mordetur et conturbatur, attamen tacet ; secundus vero gavisus est pro se ipso, conturbatur vero pro contristante et improprie; tertius vero, reformans proximi læstionem, effudit lacrimas calide. Et erat pulchrum videre operadores timoris, et mercedis, et caritatis.

Quemadmodum febris corporum una est, multas autem possidet causas et non unicam occasionem sui calor; ita et furor et motus iræ et ebullitio solent habere multas causas et differentes occasiones, sicut et reliqua vitia nostra : quapropter impossibile est ista determinare uno tantum modo. Arbitrium horum magis constituo in studiosa sollicitudine et festinantia uniuscujusque infirmantium; de cetero do semitam medicinæ atque antidotum vigilanter inquirere. Et prima cura erit cognoscere causam suæ plage : causa enim inventa, nos infirmantes suscipiemus adjutorium emplastri ex providentia Dei et spiritualium medicorum ad eandem, quasi sub exemplo et ænigmate. Qui volunt in Domino nobiscum intrare in propositum sententiarum, ingrediantur intellectuale adjutorium, et simul examinando, obscure inquirent de præfatis passionibus et causis.

Ligetur ergo furor tyrannus in vinculis mititatis, et longanimitate percussus, atque a sancta caritate tractus et præsentatus in isto tribunali hujus sermonis, torqueatur, et de his quæ ad rem pertinent dijudicetur, dicaturque ei : O insipiens et inhoneste furor, dic nobis appellationem te gignentis et male te parientis, nomina quoque filiorum et filiarum tuarum inquinatarum; non solum vero, sed etiam declara insignia impugnantium et interimientium te. Qui respondens ad nos, ita dicere visus est : Meæ generationes multæ, et pater meus non unus tantum; porro matres meæ sunt, amor pecuniæ, avaritia, ventris ingluvies, gula, aliquando vero et fornicatio; nempe pater meus appellatur tumor vel elatio; filiæ vero meæ sunt, memoria malitiæ, vindicta, inimicitia, justificatio in propriis verbis; filii mei, amor et odium; adversarii autem mei a quibus defineor nunc ligatus, sunt contrariæ his mitas, mansuetudo, inirascibilitas; meus quoque insidiator nuncupatur humilitas. Quis vero peperit illam, interrogate eam in proprio loco.

ARTICULUS XI

EXPOSITIO HUIUS GRADUS OCTAVI.

QUEMADMODUM flamma perfecte exstinguitur aqua modice addita, id est fusa in flammam ignis parvi, sicut est flamma candela, quæ magnam aquæ admixtionem ferre non potest sine sua corruptione; ita profluvium lacrimarum veracis, id est pœnitentialis virtuosique, luctus habet naturam occidere et exstinguere, hoc est efficaciam ad repellendam et exstinguendam, omnem flammam indignationis et furoris ac iræ. Quapropter et ordinacivus ista consequenter, id est, decenter et ordinate post præinductum capitulum de luctu, tractamus nunc de inirascibilitate, quæ per luctum acquiritur, quemadmodum de effectu tractatur post tractatum de causa ipsius.

Inirascibilitas est insatiabile desiderium ignominie, id est injuriæ aut ejuscumque parvipensionis. Nam sicut ira est appetitus vindictæ propter parvipensionem illatam, sic inirascibilitas dicitur « insatiabile desiderium » hujusmodi parvipensionis, quum tamen tale desiderium sit potius signum atque effectus inirascibilitatis quam essentialiter inirascibilitas ipsa. Sicut et ranc gloriosis, id est humane laudis et gloriæ cupidis, est, id est inheret, infinitum desiderium bonæ famæ, id est propriæ reputationis, ita quod quantumcumque fametur et commendentur, semper cupiunt amplius reputari et collaudari, per vitiosam ad se ipsos reflexionem.

Inirascibilitas est victoria natura, id est reformatio ac mortificatio naturalis iracundiæ, consistens in insensibilitate injuriarum, ita quod eas non curat, nec moleste aut graviter sustinet, adveniens ex agonibus atque sudoribus, id est per labo-

res atque sudores acquisita, utpote per magnum assiduumque conflictum contra se ipsum, per orationes et lacrimas, per exercitationesque laboriosas.

Militas est immobilis constantia animæ habens se similiter in ignominis et divulgationibus bonæ famæ, hoc est in diffamationibus : in quibus omnibus manet mansuetudo ista imperturbata, sicut loquitur Paulus, Per infamiam et bonam famam. Militas quippe est virtus moralis passionem iræ reprimens, moderans ac reformans. Porro quum duplex sit ira, utpote, ira per zelum, quæ exstat laudabilis, et ira per vitium : inirascibilitas ista laudabilis, intelligenda est de inirascibilitate per plenam exclusionem iræ per vitium : quæ inirascibilitas non aliud esse censetur quam mitas perfecta.

Principium inirascibilitatis est silentium labiorum servatum in cordis conturbatione. Per hoc enim incipit quis in mititate proficere, quod reprimit se ab iracundiæ verbis, dum sentit se intus turbari ex illata injuria aut quavis adversitate, sique exurgentem iræ motum in se ipso suffocat, et signa interioris commotionis foris monstrare devitat pro posse, ne scandalizet alios. Medium vero, id est profectus inirascibilitatis, est silentium cogitationis in exili conturbatione animæ, hoc est, cogitationem atque memoriam illatæ injuriæ intus exstinguere, dum anima sentit se adhuc aliquatiter ex injuriis commoveri interius : finis, id est perfectio inirascibilitatis, est pœva tranquillitas servata in suffocatione spirituum immundorum, hoc est in suggestionibus demonum ad memoriam hominum reducentium, exaggerantium mala seu aspera irrogata

II Cor. vi, 8.

Ira est patientia et expectatio absconditi odii, hoc est mala passio et dispositio ad occultum rancorem, qui dicitur ira inveterata, videlicet memoria ultionis et malitiae. Ira essentialiter est ipsa appetitio ultionis, sed saepe causatur ex memoria « ultionis » inferendar, et mali illati : imo et irascentem conservat et fovet in tali recordatione.

Ira est concupiscentia, id est appetitio, afflictionis exacerbantis alteri inferendar. Irascens enim cupit offendentem se aliquo modo affligere et exacerbare. Diciturque ira esse « concupiscentia afflictionis exacerbantis », quia irascens se ipsum affligit atque irritat.

Furia est inflammatio cordis sine tempore, id est subito, facta in appetitu sensitivo, qui nunc nomine cordis exprimitur.

Amaritudo est motus sine delectatione in anima residens. Ideo recte ait Scriptura : Non est sensus ubi abundat amaritudo. Verumtamen amaritudo poenitentiae bona est. — *Furor est motus leviter vertibilis*, hoc est cito faciliterque cessabilis : qui motus est inhonestas ac deformitas morum et animae. Est enim contrarius exteriori condecenciae morum, et intus deordinat animam. Ihonestas namque morum et animae decor est, ut homo in cunctis se habeat juxta rectae rationis judicium, quod per furorem penitus impeditur.

Sicut lumine apparente recedunt tenebrae, sic omnis amaritudo vitiosa et furor exterminantur ex fragrantia et odore humilitatis, hoc est ex vilipensione et humiliatione sui ipsius : quae vilipensio seu humiliatio vere suavis est et dulciter eoram Altissimo fragrans, proximis quoque exemplaris et grata. Porro qui se ipsum prorsus vilipendit ac deprimit, non amaritatem nec furit propter adversa.

Quidam existentes leviter ex furore prostrati et dejecti, negligenter se habent circa sollicitudinem curationis hujus mali, hoc est, diligentes non sunt neque solliciti qualiter Deo auxiliante possint curare hanc suam pronitatem ad furorem ac

iram; et miserabiles ac miseri, non audiunt aure cordis dicentem : *Momentum furoris ipsius rutina est*. Furens enim proprio furore subvertit et spiritualiter deiecit semetipsum. Job v, 2.

Est acutus motus, in uno momento conterens et exterminans granum animae et fructum vitae super alterius motum per diem. Iste « acutus motus » est intensissimus et irrationabilissimus iracundiae motus, rationem prorsus absorbens, sicut repente destruens « granum animae », id est verbum Dei, seu bonum propositum aut cogitationem salubrem, « exterminans » quoque « fructum vitae », id est, ab opere bono impediens, et opera bona jam facta mortificans seu merito privans, quum sit mortale peccatum : ideo facit haec mala « super alterius motum per diem », id est plus quam quorundam commotio remissior durans per diem totum. Propterea prudenter est attendendum ne incidamus in motum talem. Hinc quasi expositorie subditur : *Est successio flammæ*, hoc est inflammatio iræ, in brevi accensa a spiritu vehementi, puta diabolo et calido animo, comburens et perdens agrum cordis, id est, mentem spolians fructibus bonis, super flammam diu immorantem, id est plus quam quorundam minor inflammatio diu inherens. — Denique ira duobus modis est mortale peccatum : primo, quando in se ipsa tam vehementer fervet et rationi praedominatur, ut tactum est; secundo, dum vindicta quae appetitur aut inferitur, valde excedit quantitatem illatae injuriæ : hoc enim directe contrariatur justitiae.

Neque istud vos latere debet, o amici, quoniam maligni daemones ad tempus subtrahunt se, cessando a nostra impugnatione, ut negligentes, id est, negligenter admittentes ex torpore seu periculosa securitate, magna vitia sicut parva, ex hoc insanabiliter infirmemur de cetero, id est, tam graviter laedamur in anima, ut vix valdeque difficulter valeamus curari.

Quemadmodum lapis acutus, angulosus

et asper, cum aliis lapidibus percussus A
et confricatus, hoc est per confricationem
contritus, deponit omnem suam acuitatem
atque duritiam, non quod desinat esse
durus, sed duritiam angularem ex parti-
bus hinc inde eminentibus proveniente
amittit, et restituitur formæ rotundæ ;
ita et anima acuta, dura, et inconueniens,
hoc est, homo iracundus, impatiens, nec
aliis proportionatus ad convivendum, con-
gregata et commixta multitudinî duro-
rum et furiosorum virorum, ac degens
cum eis, sustinet unum ex duobus : nam B
aut ex patientia proprium vulnus curat,
hoc est, aut aliorum motus passionatos
aequanimiter ferens, sanat propriarum pas-
sionum impetuositatem ; vel discedens a
tali congregatione, propriam infirmitatem,
utpote iram et impatientiam suam,
cognoscit per experientiam, eadem sua
formidolosa et invirili fuga, hoc est dis-
cessionem, manifestante ei propriam infir-
mitatem clare, tanquam in speculo quodam.
Qui autem ex sua professione reclusus est
neque discedere potest, a passionatis hominibus cum quibus versatur multoties C
leditur, nisi disceat semetipsum frangere,
et aliorum quosvis defectus in omni cari-
tate, pietate et patientia supportare : quod
si impatiens fuerit et ad iram proclivis,
agnoscat ac defleat propriam infirmitatem
atque ærumnam.

Furiosus, est arrepticius spontaneus, ex
arreptione non voluntaria diruptus, con-
sternatus et cadens. In his verbis contra-
dictio esse videtur, sed intelligenda sunt
pie, ita ut « furiosus », id est excessive D
et impetuose irascens, dicatur « arrepti-
cius spontaneus », quoniam passionem sui
furoris aliquo modo sponte admisit ei non
debite resistendo, et per eam arrepticio
similis est tam irrationaliter se habendo ;
dicitur quoque « diruptus », id est
corde divisus et a ratione alienatus, « con-
sternatus », hoc est proprio vitio obrutus,
« et cadens » in foveam execrationis, ar-
reptione non voluntaria, id est inflamma-
tione rationem absorbente et voluntatem

vincente, ita quod ratio voluntarii valde
minoratur in tali inflammatione furoris :
ideo dictum est, « ex arreptione non vo-
luntaria ».

Nihil ita incongruum est et tam inee-
pediens penitentiam agentis, sicut furor
conturbans, qui non permittit hominem
humiliare se ipsum et propria pondera-
re peccata. Igitur sicut conversio mentis
ad Deum aut religionis ingressum indiget
multa humilitate, qua homo propria in-
dignitate pensata. Deo cum omni reveren-
tia subdat applicetque se ipsum, sic fu-
ror argumentum est omnis elationis : nam
quanto quis major est in oculis propriis,
tanto molestius sustinet sui contemptum,
et tanto plus reputat acriusque ulcisci de-
siderat injuriam sibi factam, quamvis in-
terdum non sit injuria, quemadmodum
quando quis caritative et juste corripitur
atque corrigitur.

Si (pro Quia) ista est terminatio, id est
finis et perfectio, summæ militatis, tran-
quillo corde et amorosa affectione dispo-
ni, id est moveri et affici, ad irritantem ac
injuriantem, ipso presente ; hæc est
penitus determinatio, hoc est certum si-
gnum et consummatio quedam, furoris,
compugnare verbis et figuris, id est ima-
ginationibus bellicis, in se ipso et ad se
ipsum, feraliter quoque consurgere ad-
versus contristantem, id est injuriantem
etiam absentem.

Si (pro Quia) Spiritus Sanctus defini-
tur, hoc est asseritur, et est pax animæ,
non formaliter, sed objective, itaque cau-
saliter (est enim causa pacis internæ, et
in eo tanquam in summo objecto consistit
pax pectoris), ira vero dicitur et est per-
turbatio cordis ; ideo nihil ita contrari-
atur alicui Spiritus Sancti in nobis,
nec naturaliter illi impedit participatio-
nem gratiæ Spiritus Sancti, ut furor.

Nos cognoscentes furoris germina, id est
opera ex furore prodeuntia, esse quam-
plurima atque crudelia, unam et solam
salutem ejus non voluntariam cognitionem
esse proficiam, quamvis sit adulterina,

Una et sola hæc proles furoris potest intelligi eruptio seu manifestatio interioris furoris : qua eruptione completa furor mitescit, sicut interior dolor minuitur per luctum exteriorem. Hinc subditur :

Vidi quosdam furore succensos possidentes memoriam malitiæ, id est injuriæ sibi factæ, *et temporaneam*, id est ad tempus durantem, *et intus in anima residentem exomentes eundem malitiæ suæ furorem*, et per vitium, hoc est per hanc furiosam eruptionem seu furoris ostensionem, *taliter commutatos misericordia*, id est per pietatem et gratiam Dei conversos, *de temporanea et diuturna tristitia*, id est ira seu impatentia et vitioso mœrore ad pœnitentiam, *et reportantes ex contristato*, id est ex molestia eis illata seu ex contristatione inde secuta, *culpam*, quando manserunt in impatentia et iracundiâ suâ, ex quibus reportaverunt et inciderunt rancorem contra injuriantem, aut certificationem et satisfactionem, quando injuriam et tribulationem eis factam æquanimiter pertulerunt ac indulserunt. Tunc enim probabiliter poterant certificari quod Deus eis similiter indulgeret, et item quod præsens tribulatio propter Deum laudabiliter tolerata reputaretur eis a Deo purgatio et satisfactio pro propriis culpis. Nam sicut homo facit proximo suo, ita meretur fieri sibi a Deo, quemadmodum ait Salvator : In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

Et vidi alios longanimes quantum ad apparentiam, agentes longanimiter irrationabiliter, hoc est, longanimitatem et patientiam forinsecus ostendentes fecte et callide, *et ex silentio reponentes intus in corde suo memoriam malitiæ*, id est injuriæ sibi factæ, *et livorem*, hoc est invidiam contra injuriantem. Illi sunt qui silent et dissimulant iram suam ad tempus, ut suo tempore se acrius vindicent. Unde et Salomon loquitur : Qui dissimulat injuriam, callidus est. *Et vocavi eos miserbiliores*, id est pejores et magis deflendos, *furantibus*, quia difficilius evantur quam

furentes, et peccant ex proposito, deliberatione ac certa malitia : ideo subditur, *et exterminantes columbam*, id est bonitatem, simplicitatem ac gratiam Spiritus Sancti, *atramento*, id est scripto quodam interiori, utpote pertinaci inmansione in malo.

Multa sollicitudo et cura necessaria nobis est contra istum serpentem, id est contra hanc venenatam et callidam simulationem artificialemque iram. *Nam serpens iste naturam habet cooperatricem* : id est, naturalis inelatio naturæ instigat ad vitium istud tam serpentinum, præsertim in his qui ex naturali dispositione, usu aut experientia, sunt versuti, simulatores et duplices animo, ac vindicativi; sicut videlicet serpens possidet corporum carnes, quas mordet aut vorat, sique intra se possidet seu continet eas.

Vidi irascentes et ex amaritudine cibum renuentes; et per eandem irrationabilem abstinentiam assumpserunt venenum cum veneno, id est, amaritudinem suam auxerunt, et passionem passioni apposuerunt, utpote iram, indignationem, rancorem amaritudinii præconceptæ, contra illud Deuteronomii : Non sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. *Et vidi alios furore apprehensos*, id est vehementer iratos, *tradentes se ipsos propter hoc gulæ, sub hujusmodi occasione quasi rationabili*. Ideo enim tradiderunt se gulæ, ut consolationem et refrigerium sui caloribus invenirent in cibo et potu, quam obtinere non poterant exsequendo ultionem optatam. *Vidique eos ex fovea in precipitium corruentes*. Dum enim voluerunt se extrahere de fovea caloribus iracundiæ suæ, præcipitaverunt se ipsos in gulam ac vitia ei annexa.

Alios vero intuitus sum habere prudentiam, qui tanquam medici contemperantes utraque, utpote iram et refectionem, ita quod propter iram non omiserunt moderatam eomestionem, et per eandem extinxerunt aliquid iram suam, ideo consecuti sunt maximos profectus per con-

Matth. xii,
2.

Prov. xii,
16.

Deut. xxxi,
18.

temperatam consolationem, id est, per hoc quod non immorando phantasiis injuriæ factæ, dederunt se ad moderatam refectionem, in qua adepti sunt « consolationem contemperatam », id est convenienter permixtam ex naturali consolatione refectionis atque ex refrigerio suæ iræ, ex quo didicerunt se ipsos de cetero frangere, nec amaritudinæ aut furori seu iracundiæ immorari.

Canticum laudis divinæ cum melodia contemperata, quandoque dissolvit furorē perfecte ac virtuosè in cantante vel tantum hujusmodi audiente. Ex tali etenim cantico concipitur sæpe devotio, et melodia talis ad piam affectionem disponit: estque delectabile sic psallere et cantare: sensus quoque verborum specialem vim habet ad consolandum et inflammandum in Deo.

Quandoque vero furor recedit cum amore spiritualium delectationum, id est, per hoc quod quis spirituales consolationes experiri desiderat, easque amat aut aliquantulum incipit degustare, sicut congregatur cum amore delectationis temporalium. hoc est, sicut pugnat contra amorem delectationis carnalis sive terrenæ, quam furens frequenter contemnit admittere ex vehementia iracundiæ suæ, sicut et cibum, si tamen fuerit immensurata et importuna, hoc est, si delectatio illa fuerit improporcionata ad relevandum ipsum furorē, et ingeratur loco ac tempore incongruo; si autem esset delectatio proportionata et opportune oblata, non eam abjiceret furens. *Ergo tempora regulantes*, id est, muni- que horæ congruam occupationem præfigentes ac dantes, ita utamur eisdem temporibus cum conversatione discretæ, exsequendo nunquodque opus tempore opportuno, nec aliquam temporis partem infructuose pertransientes, ita ut latium aut otiositas seu dissolutio nunquam inveniat in nobis.

Extra residens secundum aliquam necessitatem, id est, ex aliqua rationabili causa sedens aut stans extra cellam meam

aut aliorum, audiri solitarios viros quasi perdoes ad se ipsos garrule compugnantes, id est, loquaciter proferentes verba contentiosa instar avium garrularum, ex amaritudine et furore quos conceperunt ex injuria eis facta, atque minantes insillire in personam contristantis, tanquam præsentialiter adstantis, hoc est in eum qui eis fecit injuriam, quamvis absens esset. Quibus præconsultui non segregare se aut solitarie degere, ut non ex hominibus dæmones statuerentur, hoc est, rationabiliter eis persuasi ut non separarent se a cœnobio Fratrum nec in solitudine habitarent, propter nimiam suam imperfectionem, ne ex hominibus converterentur in dæmones, id est, ne dæmonibus similes fierent immorando phantasiis protervis, furori amenti irrationabilibusque affectibus, sed discerent se frangere inter Fratres.

Et iterum vidi corda labentia luxu et cibis, id est excedentia per carnalitatem et gulam, specie tenus mites, hoc est, homines talia corda habentes vidi apparenter esse mansuetos, atque (ut ita dicam) blondiores fratrum amatores, et apparenter existentes detectores formosos in superficie. Tales quippe interdum affabiles sunt et jucundi, scientes se aliis amabiliter applicare. Quibus tranquillitatem solitariam exhortatus adire monui, id est, solitariam vitam eis commendavi, et ut eam aggredierentur consului, quasi novaculam odientem ciborum ingluviem et lubricum turpis luxus, hoc est, vitam solitariam eis consului tanquam abrasivam et abominativam gulæ atque lascivias, quarum materie seu objecta non ita adsunt in solitudine sicut in medio fratrum, ut non miserabiliter transportati, id est ne infelicitè a ratione aversi et extra se positi, laberentur ex natura rationali in irrationalem, utpote ad vitia ignominiosa, brutalia, detestanda. Porro qui in cella aut solitudine diu persistit, vix potest contingere quin redeat ad cor. Propter quod dixit abbas Moyses: Sede in cella tua, et ipsa de omnibus te docebit.

Sed quoniam quidam dicebant mihi, se ipsos miserabiliter ruere ac lamentabiliter exportari in ambobus locis, videlicet tam inter alios quam in solitudine, istis ego omnino prohibui, id est, sub pia pariterque salubri prohibitione præcepi atque mandavi, *nullomodo proficisci post suum proprium arbitrium*, id est, propriam libertatem nullatenus sequi, *nec in aliquo se regere sua propria voluntate*, sed in omnibus obedire ac regi. *Eorum vero prælatis hoc anicabilerit disposui et subordinavi*, id est, insinnavi et clam seu per alios persuasi, *permittere ipsis aliquando quidem exsequi hanc temporis partem*, aliquando vero illum ordinem, hoc est, ut illis tam imperfectis darent licentiam occupandi se nunc in isto nunc in alio actu, exercitio seu labore ordinato, quoniam nimiam dominationem pati non possent, ideoque condescendendum est ad tempus infirmitati eorum: nam et alternis uti delectabile est. *Ita ut ipsi per omnia submitterent collum regenti et gubernanti, et perfecte ac firmiter obedirent*: nam tales interdum melius attrahuntur quadam pietate, quam immoderato rigore.

Nempe iste qui amator est delectationum gulæ et luxus, solet se ipsum ex-terminare, id est se solum perdere, *aut certe et aliam unum*, id est aliquem alterum, *qui ab eo doctus est amare id ipsum*, utpote delectationem carnalem; *furiosus vero, ut lupus frequentius conturbat universum gregem*, id est totum conventum, *et humilians*, id est, quadam humiliatione sui procurans se recipi, *plagavit animas multas*, id est, plurimos scandalizavit post suam receptionem; vel fecit hoc, «humilians», id est, alios vilipendens ac opprimens.

Crudele est oculum animæ, id est intellectum seu rationem, *ex furore turbare*, id est se ipsum aut alios concitare ad iram sive furem, *jueta Psalmistam dicentem*:

Ps. vi, 8.

Turbatus est a furore oculus meus. Furor etenim oculum animæ turbat, id est, ab usu rationis impedit, inquietat, deordinat.

Crudelius vero est impetum animæ ostendere labiis, id est per verba aut signa monstrare: quia hoc gravius scandalizat videntes. *At vero manibus*, hoc est, per manum violentam seu realem vindictam ostendere iram, *inimicum et extraneum est ubique conversationi monastice, angelice ac divine*.

Si vis, magis vero si putas, sanare festucam, utpote parvam culpam, *in altero, non cedas nec feries hanc trabe pro instrumento aut herba melissa*, id est, ad B exentiendam festucam illam ab alio non debes pro instrumento aut medicinali remedio assumere furorem aut iram, vel ultionem realem, seu turbulentum aspectum, aut invectivam increpationem. *Trabes enim sunt, gravis et irosus sermo, et figuræ atque maneries indecentes*, id est torvus apparatus in vultu turbulentique gestus; *aliud vero ab istis est modesta doctrina et longanimitas increpatio*, id est reprehensio caritativa, discreta ac patiens, suo loco ac tempore facta. *Apostolus ait*, C *Argue, obseca, increpa; non tamen ait*, II Tim. iv, 2. *Percute*. Si vero et isto opus fuerit, utpote percussione, raro hoc fiat, et non per te ipsum, id est, non propria manu percutias quemquam, sed præsidenti disciplinam ac ultionem injuriæ tibi illatæ committe, quando magnitudo culpæ aut alia rationalis causa id exigit.

Superintendamus, id est, diligenter consideremus, *et in multis furiosorum, jejuniū, vigiliam solitariamque quietem intuebinur prompte consummari*, hoc est, D plurimos valde iracundos videbimus expedite complere jejunia, vigiliæ ac solitariam mansionem. *Intentio enim est demoni imponere super eos sub occasione hujusmodi luctus et penitentiae, materias augmentativas passionis*, hoc est, inducere eos ad hoc ut sint audaciores ac priores ad passionem furoris ac iræ, eo quod videantur sibi ipsis esse devoti, lacrimosi, ac solitariam vitam efficaciter prosequentes, non obstante quod habeant motus furoris ac impetus iræ. Tales igitur non confidunt

judicio proprio, nec putent se Deo placere aut salubriter poenitere, nisi iram et furem satagant superare.

Si unus lupus demonem possidens co-operatorem, hoc est, si unus Frater iracundus, turbulentus et ferox, demone instigante, potest gregem Fratrum conturbare, sicut praefati sumus: penitus et unus sapientissimus Frater, tanquam uter oleo plenus, id est similis vasi repleto ex oleo, valet placare elationes et fluctus, id est impetus passionum in aliis, et faciet utique ratem salvari, id est navem claustralem periculum evadere, habens angelum cooperatorem: et secundum magnitudinem iudicii prioris iste mercedem ex Deo reportans, hoc est, Frater iste «oleo» caritatis, pietatis ac pacis repletus, et copiosus a Deo praestolans primum juxta mensuram gravissimi «iudicii» imminentis Fratri communitatem turbanti, factus est universis Fratribus typus utilitatis et profectus, id est exemplar spiritualis fructificationis ac virtuosus processus.

Principium beate abrenuntiationis est ignominias malitiae et sufferentias mali suscipere, id est injurias et afflictiones tolerare, cum amaritudine et dolore animae, id est cum difficultate atque renisu ac poena, ut dictum est supra; *medium vero*, id est profectus abrenuntiationis, est sine tristitia in ipsis ignominias persistere; *perfectio autem* abrenuntiationis est eandem ignominias reputare quasi laudes bonae fama, sicut et sunt, hoc est, tam gratanter eas amplecti, quasi sint laudes fama laudabilis: nam et sunt laudes fama hujusmodi, hoc est causa atque materia talis fama, quoniam eas patienter ferendo ac taliter reputando, efficitur digni optima fama. *Gaude, o prince*, qui modo praefato incipis abrenuntiare et patientiam dissecere; *gaude, o secunde*, qui taliter proficis; *beatus es, o tertie*, qui ignominias suffers ac reputas quasi laudes, *exultans in Domino* in adversis.

Supernotari, id est, cum eminenti diligentia consideravi, in irasis mirabile thea-

trum, hoc est mirum spectaculum, ludum seu praelium, *eveniens eis ex elatione propriae reputationis*. Irascentes enim propter injuriam seu adversitatem eis illatam, et ira illa cessante rursus irascebantur sibi metipsis propter succumbentiam, id est dejectionem suam ab ira, quia victi fuerant propria ira. *Et admiratus sum videns ruinam ultricem ruinae*, hoc est posteriorem iram esse punitricem irae prioris, et inspiciens vindicantes peccatum peccato, id est iracundos illos in se ipsis increpantes ac punientes iram culpabilem unam per aliam iram culpabilem; et *evapescens astutam circumventionem demonum stupui*. Qui et a sua vita paulatim desperabant, id est, praefati irosi et ita dupliciter irascentes quasi «desperabant» se posse corrigere vitam, videntes se undique sic superari ab ira. Interea advertendum, quod sibi ipsi irasci de propria ira priori, et eam ulcisci per iram ex propria reputationis elatione, qua tanta virtuositatis ac perfectionis se arbitrat, ut admiretur et sibi met irascatur quod potuit succumbere irae, est vitiosum.

Si quis adspexerit se ipsam leviter victum ab elatione propriae reputationis et indignatione furoris et malignitate atque hypocrisi, et propter hoc disposuit contra se ipsam evaginare ancipitem gladium militatis, abdicationis malitiae et sufferentiae mali, hoc est ipsam virtutem et actum mansuetudinis, quae est abdicationis «malitiae», id est expulsio irae per vitium, et sufferentiae «mali» illati, ita quod mititas instar gladii ex utraque parte acuti interuenit et abscondit commotiones furoris ac irae; *iste egressus accedat*, id est, a passionum motibus exiens aggreditur actus virtutum, et *ingredietur in deambulatorium salutis*, utpote in collegium Fratrum, et maxime austerorum et durorum, hoc est in cenobium monachorum austere viventium et per exercitia rigorosa se invicem exercitantium, ubi animae vitus demigrata salubriter dealbantur, si tamen cult ipsas

passiones perfecte exspoliare, id est a se omnino abjicere, seu frenare, ut ibidem concussus intellectualiterque percussus contumeliis, injuriis, insuper et oppressionibus et increpationibus Fratrum, aut quasi alicubi sensibilibus ablutus et calcitratus ac conculcatus, laet sordes insistentes in habitu animæ ejus, id est, per talia aspera et adversa abluat et expurget passiones et culpas sibi habitualiter inhærentes, ac si alicubi corporaliter purgaretur per ablutioem, calcitrationem et conculcationem.

Ipsa vox popularis, id est verbum vulgare, persuadeat te quod impropria sint lavatorium vitiorum animæ. Quidam enim in mundo, quum operuerunt aliquem improprie in faciem, id est, alicui dixerunt verba impropria aperte, dicunt gloriantes ad alios, Quia talem ita lavi. Quod utique verum est, utpote quod improperatio seu quævis injuria sive adversitas «lavatorium animæ» sit «vitiiorum», dummodo æquanimiter toleretur.

Alia est inirascibilitas procedens ex luctu in incipientibus et introductis, id est noviter conversis, et alia immobilitas, hoc est sublimior immunitas a motibus iræ aliarumque passionum, que consistit in perfectis. Nam illa, videlicet incipientium inirascibilitas, ligatur lacrimis tanquam quodam freno, id est, per orationes, compunctiones, gemitus et ploratus custoditur ac refrenatur, ne in motus iræ aut furoris erumpat. Incipientes namque nondum radicati sunt in mansuetudine et inirascibilitate, et nisi præfatis modis se custodiant ac refrenent, cito labuntur ad iram et impatientiam. *Ista vero*, utpote immobilitas perfectorum, tanquam serpens mortificatur ab impassibilitate quasi sub gladio quodam, hoc est, propria impassibilitate mortificatur seu præservat se a motibus passionum, quasi sub ense acuto, quia per impassibilitatem suam habituaem, quasi per validissimum gladium, repellit a se et occidit immoderantias passionum.

Vidi tres monachos unanimes ignomi-

niis affectos, id est injuriam passos : et hic quidem mordetur et conturbatur, at tamen tacet, id est, unus eorum, puta incipiens ac pusillus, sentit in se quendam renisum et conturbationem ex illata sibi injuria, reprimit tamen motus illos in se, nec per verba illicita illos ostendit; secundus vero, puta proficiens, gavisus est pro se ipso, id est, de injuria sibi illata lætatur est in quantum per eam promeruit, conturbatur vero pro contristante et impropere, hoc est, de injuriis

B peccato ac casu tristatur; tertius vero, reformans proximi lesionem, id est, perfectus, sua mititate, patientia, caritate et oratione proximo injurianti sibi veniam impetrans, et ejus malignitatem in bono vincens, effudit lacrimas calide, hoc est, ferventer et lacrimose oravit pro illo. Et erat pulchrum videre operatores timoris, et mercedis, et caritatis : nam primus horum trium operabatur ex timore supplicii, secundus intuitu præmii, tertius ex caritate sincera. Nihil minus duo primi operabantur etiam aliquo modo ex caritate, alioqui non fuisset meritorie operati; sed in primo timor magis apparuit, in secundo intuitus præmii.

Quemadmodum febris corporum una est in genere, multas autem possidet causas et non unicam occasionem sui caloris; ita et furor et motus iræ et ebullitio sanguinis circa cor solent habere multas causas et differentes occasiones, sicut et reliqua vitia nostra. Interdum enim oriuntur ira, furor et ebullitio illa, ex damnis rerum, interdum ex injuriatione verborum, quandoque ex justa increpatione ac disciplina, vicissim ex paupertate aut infirmitate, ac aliis modis diversis. Quapropter impossibile est ista determinare, id est, definire, tractare, elucidare, uno tantum modo. Arbitrium, id est judicium, horum magis constituo in studiosa sollicitudine et festinantia, id est celeri inquisitione, uniuscujusque infirmantium, hoc est passiones has sustinentium; de cetero do, id est, tradeo ac doceo, semitam medicinæ atque an-

Rom. xii, 21.

tidotum, hoc est salubria remedia contra A
vitia hæc, *vigilanter inquirere*.

Et prima cura, id est medicina, erit
cognoscere causam suæ plagæ, id est inter-
terioris læsionis et inordinatæ commotio-
nis. Causa enim inventa, nos infirmantes
vitiis passionum suscipimus adiutorium
emplastri ex providentia Dei et spiritua-
lium medicorum ad eundem plagam cu-
randam, quasi sub exemplo et ænigmate, id
est sub metaphorica et obscura minusque
obvia locutione, sub similitudine quoque
corporalium remediorum ac vulnerum. B
Hinc ænigmatice subditur: *Qui volunt in*
Domino nobiscum intrare in propositum
sententiarum, id est ad intelligentiam do-
ctrinarum salubrium proponendarum, in-
grediuntur intellectuale adiutorium, id
est internam advertentiam, audiendo auri-
bus cordis, et simul examinando, obscure
inquirant de præfatis passionibus et cau-
sis earum, quales existant et qualiter sint
sanandæ ac evitandæ.

Ligetur ergo furor tyrannus in vincu-
lis mititatis, hoc est, furor, qui similis est C
tyranno, compescatur virtute mansuetudi-
nis; et longanimitate percussus, atque a
sancta caritate tractus ad istam vincula-
tionem, et præsentatus in isto tribunali
hujus doctrinæ, torqueatur, et de his quæ ad
rem pertinent dijudicetur, dicaturque ei:
O insipiens et inhoneste furor, dic nobis
appellationem te gignentis et male te pa-
rientis, id est nomen patris tui ac matris
quæ vitiose te peperit, nomina quoque fi-
liorum et filiarum tuarum inquinatarum, D
hoc est vitiorum pullulantium ex te; non

solum vero hæc dicas, sed etiam declara
insignia impugnantium et interimentium
te, id est præclaras virtutes tibi contrarias,
a quibus impugnaris ac vinceris.

Qui furor respondens ad nos, ita dicere
visus est: *Mearum generationes multæ*, id
est, diversæ et multæ sunt causæ me ge-
nerantes, sicut prædictum est, et pater
meus non unus tantum, quia ex multis
principiis prodeo. Porro *matres mearum sunt*,
amor pecuniæ, avaritia, ventris ingluviæ,
gula (gulosi etenim vehementer irascuntur
si non fuerint saturati), aliquando vero et
fornicatio. Nempe pater meus appellatur
tumor vel elatio. Furor enim principalis
oritur ex superbia quam ex aliis causis:
idecirco superbia dicitur ejus pater, secun-
dum quod in generatione carnali pater est
principale principium filii. *Filii vero mearum*
sunt, memoria malitiæ, id est injuriæ ir-
rogatæ, vindicta, inimicitia, justificatio in
propriis verbis, id est per propria verba
defendere, excusare et justificare se ipsum.
Filii mei, id est principalia et pessima
germina ex me prodeuntia, sunt amor et
odium: furens enim amat eum qui sibi
adsistit ad vindicandum se de injuriante,
et injuriantem odit. *Adversarii autem mei*
a quibus detineor nunc ligatus, sunt vir-
tutes contrariæ his vitiis et inimicæ ho-
rum pravorum effectuum, utpote mititas,
mansuetudo, inirascibilitas. Meus quoque
insidiator nuncupatur humilitas, quæ sol-
licitat hominem ad vitandum ac destru-
endum furorem. Quis vero peperit illum,
puta humilitatem, interrogate eam in pro-
prio loco, videlicet in capitulo infra se-
quente in quo de humilitate tractatur. (grad xxx)

GRADUS IX

DE VINDICTA, SEU MEMORIA MALITIÆ, ID EST ILLATÆ INJURIÆ.

Act. xii, 7.
SANCTÆ virtutes comparantur scalæ Jacob; immundæ vero malitiæ comparantur catenæ cadenti a Petro vertice Apostolorum et principe chorifero. Illæ quidem unam uni præmittentes, ferunt eas præeligentes in cælum; istæ vero habent naturam constringere, et altera alteram simul gignere: propter quod audi-
Grad. viii in fine.
 vinus nunc insensatum furorem appellantem memoriam malitiæ proprium germen suum. Ideo nunc dicemus de ipsa, tempore vocante.

Memoria malitiæ est furoris consummatio, custos peccatorum, virtutum perditio, sagitta, rubigo venenumque animæ, vermis mentis, orationis confusio, obsecrationis destitutio, caritatis alienatio, clavus infixus animæ, sensus non delectabilis, amatus in delectatione amaritudinis, indesinens peccatum, transgressio et iniquitas non dormiens, quotidiana continuæque malitia. Et hoc vitium triste ac tenebrosum, dico vero malitiæ memoriam, existit unum gignentium, et non gignentium, vel etiam genitorum: unde de eo plura dicere nolumus.

Qui cessare facit iram, occidit memoriam malitiæ. Patre vivente, fit procreatio filiorum. — Possidens caritatem expulit ultionem in extranea; qui vero inimicatur, aggregavit sibi ipsi importunos labores. — Mensa caritatis dissolvit odium, et dona munda fecerunt animam mitem. Mensa studiose accurata et incircumspecta, est mater confidentiæ, et per fenestram caritatis insiliet ingluvies ventris.

Vidi odium dirumpere vinculum fornicationis temporaneum et diuturnum; et in hoc vidi memoriam malitiæ ipsum absque vinculis præter opinionem de celero servare. Miranda visio, videre dæmonem sanantem dæmonem; istud autem plane est opus Dei dispensative, et non dæmonum. — Memoria malitiæ longe est a caritate firma et naturali; fornicatio vero appropinquat leviter ei: et vides corruptionem latenter in columba.

Memor malitiæ, memorare malitiæ dæmonum; et inimicitias servans, inimicare corpori semper. Nam caro est amicus imprudens, irrationabilis, dolosus; et fota, maxime lædit.

Scripturarum narrator, memor injuriæ, allegorizat eloquia Spiritus ad propriam affectionem. Confundat eum oratio Jesu Christi, quam nos malignantes memores malorum dicere cum ipso non possumus.

Quando multum certans non potes perfecte dissolvere stimulum et pravitatem, saltem ore age pœnitentiam inimico, ut multum erubescens super hypocrisi coram ipso osteusa, ipsum finaliter perfecte diligas atque suscipias, punctus et victus a conscientia tua quasi ab igne. — Denique, tunc cognosces te commutatum a putredine

hujus, non quando oras pro contristante, nec quando remuneras ipsum donis, nec quando adducis eum ad mensam; sed quando didiceris ipsum concidisse spiritualis aut corporalis tribulationis eventum, et dolueris atque ploraveris super ipsum sicut super se ipsum, tunc eris vere immemor malitiæ.

Solarius memor malitiæ, est quasi aspis nidificans circumferens in se ipsa venenum mortiferum. — Memoria passionum Jesu Christi sanant animam injuriæ memorem, et fortiter erubescit ex sufferentia mali ejus. — In ligno putrido generantur interius vermes, et in adulterinis mansuetis, tranquillis moribus cohaeret ultio. Abjiciens eam inveniet indulgentiam, adhaerens vero privatur propitiationibus Dei.

Quidam tradiderunt se ipsos in doloribus et sudoribus propter indulgentiam vitiorum suorum a Domino obtinendam. Sed vir malitiæ immemor præanticipavit illos: si tamen verum est istud. Dimittite celeriter, et dimittetur vobis diffissime. — Oblivio malitiæ est argumentum penitentiae nobilis ac probata; qui vero inimicitiam detinet, et ponit apparet, similis est ei qui se in somnis currere putat. — Vidi quosdam injuriæ suæ memores, admonere alios de oblivione injuriæ: qui ex propriis sermonibus erubescerent, cessaverunt a vitio illo.

Luc. xi. 17.
28

Nemo suspicetur passionem hanc obtenebrantem esse exilem: naturam enim habet superextendi plerumque usque ad viros spirituales.

ARTICULUS XII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS NONI.

SANCTÆ virtutes comparantur scalæ. *Jacob*, quando ipsæ virtutes accipiuntur ut cunctæ invicem gradu et ordine condecant, prout de eis tractatur in præsentis volumine; *immande vero malitiæ*, id est peccata, comparantur catena cadenti a Petro vertice Apostolorum et principe chorifero, hoc est de manibus gloriosissimi ac beatissimi Petri, qui fuit summus Apostolorum et princeps apostolici chori, ferens, ducens ac præcedens ipsum hunc chorum, utpote vernus aliorum Apostolorum praelatus. Ecce quam catholice et aperte fatetur hic auctor primatum et excellentiam Petri. *Ille quidem virtutes unum uni præmittentes*, id est, se sibi mutuo præponentes ordinateque disponentes, di-

gnioribus dando locum eminentiorem, *ferunt homines eas præcipientes in altum*: ideoque sunt similes scalæ, in qua est talis dispositio et ascensus. *Iste vero malitiæ habent naturam constringere*, id est constringendi seu ligandi summi subjectum sub potestate et servitute diaboli, ne ascendat ad Deum, *et altera alteram simul gignere*, hoc est, naturam habent gignendi unam culpam ex alia. Ex capitalibus etenim vitiis alia maxima generantur; imo secundum diversam causiditatem et considerationem, vitia ex se invicem oriuntur.

Propter quod audivimus nunc, videlicet in fine præcedentis capituli, insensatam furorē appellatam memoriā malitiæ

Act. xii, 7.

p. 201 B.

proprium germen suum. Ibi equidem dictum est quemadmodum furor dixit memoriam malitiæ suæ injuriæ esse unam filiarum suarum. *Ideo nunc dicimus de ipsa* memoria malitiæ, *tempore vocante*, id est, ordine hujus doctrinæ id exigente, ut scilicet post matrem iniquam tractemus de filia ejus. Porro tempus dicitur facere ea quæ fiunt in tempore, et denominationem capit a talibus: ideo dicitur tempus ad istud vocare, quoniam ordo hujus determinationis factus in tempore, vocavit ad istud.

Memoria malitiæ est furoris consummatio, id est completio. Nunc enim per memoriam malitiæ intelligitur recordatio illatæ injuriæ ex proposito tenaciter conservata, eo quod ipsa injuria nequaquam ex corde remittitur. Contra quod Moyses jussit: Non eris memor injuriæ civium tuorum. Christus quoque: Si non remiseritis (inquit) unusquisque fratri suo ex cordibus vestris, nec Pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra.

Insuper « memoria » ista « malitiæ est » *custos peccatorum*: nam iram, furorem, indignationem et alia vitia inde nascentia conservat in suo vigore. *Virtutum perditio*: quum enim sit mortale peccatum, perdit et auferit virtutes infusas. *Sagitta, rubigo venenumque animæ*: nam pungit, penetrat, inveterat et inficit eam. *Vermis mentis*: nam instar vermis mentem corrodit atque affligit. *Orationis confusio*: quoniam facit orantem a Deo confundi, ipsamque orationem efficit inefficacem, distractam et erubescibilem. *Obsecrationis destitutio*: nam facit eam repelli a Deo, et reddit hominem inhabilem et indignum ad obsecrandum, saltem in propria persona, quamvis in persona Ecclesiæ possit interdum efficaciter obsecrare. Ideo loquitur Christus: Quum habitabis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem. *Caritatis alienatio*: quoniam caritati contrariatur, et eam tollit ac destruit. *Clavus influxus animæ*, id est gravis ac intensa vulneratio ejus, *sensus non delectabilis*,

Lev. xix, 18.

Matth. xviii, 35, vi, 15.

Marc. xi, 25.

amatus in delectatione amaritudinis, hoc est, apprehensio seu cogitatio amara, attamen amata ab his quibus miserabiliter delectabile seu placitum est conceptam passionis amaritudinem intra se retinere et confovere: qui sponte affligunt se ipsos, et esse sub sentibus deliciis computant. Quales sunt omnes qui iram, rancorem, invidiam, impatientiam, et furorem memoriamque injuriæ, et consimilia vitia in se ipsis pœnaliter et amara, nolunt a suis cordibus removere. *Indesinens peccatum*:

Job xxx, 7.

B non enim faciliter cessat. Transgressio et iniquitas non dormiens, quotidiana continuaque malitia: quia multum protrahitur, et frequenter reiteratur.

Et hoc vitium triste ac tenebrosum, dico vero malitiæ memoriam: quæ dicitur « vitium triste », quia in se ipso est pœnale, pariensque tristitiam de illata injuria, et quia optata ultio nondum expleta est. Hoc, inquam, vitium *existit unum gignentium, et non gignentium, vel etiam genitorum*, hoc est, inter vitia quæ ex se generant alia, et inter vitia quæ non gignunt alia, item inter vitia genita, est unum atque præcipuum. Gignitur enim ex illata injuria, furore et elatione; parit odium, ultionem, lites, et alia varia mala; interdum vero exstinguitur et placatur, itaque alias culpas non parit. Unde de eo *plura dicere nolumus*. Jam enim satis vituperatum est vitium istud. Religiosi quoque qui injurias sive molestias sibi factas facili occasione recolunt et resumunt, obijciunt atque improperant, etiam quamvis jam ante remiserunt eas, timeant vehementer: periculose etenim stant, vel potius jacent.

Qui cessare facit iram, occidit memoriam malitiæ, quæ procedit ex ira. Patre vivente, fit procreatio filiorum: sic ira durante, procreatur recordatio illatæ injuriæ.

Possidens caritatem expulit ultionem in extranea, id est, a se eam rejecit. Caritas enim non irritatur, non cogitat malum. *Qui vero ininiquatur, aggregavit sibi*

1 Cor. xiii,

5.

ipsi importunos labores : id est, varias ex-
cogitat practicas quibus valeat inimico suo
nocere, seu eum quem odit, gravare; im-
portune quoque laborat ad hoc exsequen-
dum, non opportune secundum processum
ae ordinem juris.

Mensa caritatis dissolvit odium, id est,
refectio caritative exhibita alteri, extin-
guit in eo rancorem; *et dona munda*, id
est pura intentione et gratis aliis præstita,
fecerunt animam mitem, id est, mentem
irratam reduxerunt ad mansuetudinem. Hoc

Prov. xxi,
15.

et in Proverbiis asseritur : Munus abscon-
ditum extinguit iras, et donum in sinu
indignationem maximam. Quod tamen com-
muniter ita contingit : verumtamen qui-
dam sunt ita pertinaces, malitiosi, indurati
atque ingrati, quod nec his modis possunt
ab odio suo ac ira curari.

*Mensa studiose accurata et incircum-
specta*, hoc est laute et exquisite parata,
non tamen prudenter quantum ad interio-
rem salutem; vel, ut aliqui habent, *incir-
cumspecta*, id est non debite limitata, sed
nimis abundans : *est mater confidentiæ*,
hoc est presumptionis sive audaciæ, quæ
ex refectione mensæ hujusmodi oritur;
vel est mater fiduciæ, quia qui tali men-
sa reficitur ab alio, fiduciam concipit de
caritate illius ad se. *Et per fenestram ca-
ritatis*, id est per hujuscemodi apparatus,
ad spectum ac aditum talis mensæ quasi
ex caritate exhibita, *insiliit ingruvis ven-
tris* : objecto enim tam copiose proposito,
faciliter peccatur in eo.

*Vidi odium dirumpere vinculum forni-
cationis temporaneum et diuturnum*, ita
quod odium istud dissipavit carnalem viri
ac femine amicitiam et fornicationem ex
ea nascentem; *et in hoc vidi memoriam
malitiæ ipsum absque vinculis præter opi-
nionem de cetero odium* illud in esse absque
vinculis aliis inopinatum, ita quod nullus
prævideret hoc ita futurum. *Miranda visio*,
videre demonem sonantem demonem, id
est conspiciere quod unum vitium expellit

aliud. *Istud autem plane est opus Dei dis-
pensative, et non demonum* : non quod
Dens sit directe causa peccati quantum ad
ejus formale; sed pio ac provido modera-
mine causa est actus mali quantum ad
ejus materiale, et in quantum est expul-
sivus periculosioris peccati.

*Memoria malitiæ longe est a caritate
firma et naturali*; fornicatio vero appropin-
quat leviter ei. Qui enim se invicem
diligunt naturali amore, intenso ac forti,
cito obliviscuntur offensæ ex prædominan-
te amore. Sed talis affectio facilius effi-
citur sensualis; sicque fornicatio eam con-
comitatur. *Et vides corruptionem latenter
in columba*, hoc est, conspicias qualiter quis
per amorem illum in se naturalem ac sim-
plicem, occulte inducitur ad carnalem af-
fectum et opus immundum. Ideo et in
claustris necessaria est cautela, ne quis
ineaute afficiatur ad aliquem naturaliter
forte magis amabilem, ne ex tali sensuali
affectu habeat se indecenter ad illum per-
tactum aut osculum sub specie boni, et
pariat ac injiciat sibi laqueum mortis, sti-
mulum carnis, aut mala similia.

Memor malitiæ, id est, tu qui «memor»
es injuriæ tibi ab homine factæ, *memora-
re malitiæ demonum*, id est, attende et
recole quantum tibi adversentur diaboli,
ad quanta vitia te traxerunt, ad quanta
peccata atque tormenta te perducere mo-
liuntur. *Et inimicitias servans, inimicare
corpori semper*, hoc est, servans in corde
tuo rancorem ad proximum, esto inimicus
jugiter proprio corpori quantum ad ea in
quibus te impedit a salute. Nam caro est
amicus imprudens, irrationabilis, dolo-
sus; quoniam blande et imprudenter al-
licit ad ea quæ adversantur salutis animæ,
imo et sui ipsius; *et sola*, hoc est delicate
ac gulose nutrita, *marine lardis*, trahendo
ad somnolentiam, pigritiam, ac varia vi-
tia alia.

Scripturarum narrator, *memor inju-
riæ*, *atque prius eloquia Spiritus ad pro-
priam affectionem*, id est, verba Spiritus
Sancti interpretatur et trahit ad suum af-

fectum. *Confundat eum*, id est talem expositorem, seu *cam*, hoc est ejus corruptam affectionem, *oratio Jesu Christi*, utpote

Ma'th. vi, 9-13.

Luc. xxiii, 34. *Oratio dominica*, quam Christus edocuit; vel oratio quam Christus in cruce pro crucifixoribus suis fudit: Pater, inquit, ignosce illis, etc. *Quam nos malignantes memores malorum*, id est injuriarum nostrarum, *dicere cum ipso non possumus*, praesertim in propria persona, videlicet istud: *Dimitte nobis debita nostra*, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.

Matth. vi, 12.

Quando multum certans non potes perfecte dissolvere stimulum et pravitatem, hoc est, quando contra propriam tuam perversitatem, iram et impatientiam multum laborans orando et Christi mansuetudinem patientiamque pensando, non vales in te ipso plene extinguere punctionem et pravam affectionem ad proximum, *saltem ore age poenitentiam inimico*, id est, fac quod in te est, et prolinus veniam pete seu amicabiliter loquere ei quem reputas adversarium tuum, *ut multum erubescens super hypocrisi coram ipso ostensa*, id est de propria simulatione quam proximo tali exhibuisti, *ipsum finaliter perfecte diligas atque suscipias in visceribus caritatis*, *punctus et victus a conscientia tua*, id est pudore, remorsu et judicio conscientiae propriae, *quasi ab igne*.

Denique tunc cognosces te commutatum a putredine hujus, id est emundatum a corruptione memoriae injuriarum, seu irae, seu invidiae, *non quando oras pro contristante*, id est pro injuriatore seu adversario tuo, *nec quando remuneras ipsum donis*, *nec quando adducis eum ad mensam tuam*; *sed quando didiceris ipsum concidisse spiritalis aut corporalis tribulationis eventum*, et dolueris atque ploraveris super ipsum, id est de adversitate et dejectione ipsius, *sicut super te ipsum*, secundum quod exigit fraterna dilectio, tunc, quando sic agis, *eris vere immemor malitiae quam tibi inflixit*.

Solitarius memor malitiae, est quasi aspis nudiicans circumferens in se ipsa ve-

A *nenim mortiferum*. Talis quippe solitarius aculeo hujus memoriae et stimulo propriae irae pungit, affligit inficique se ipsum, et tanto plus, quanto minus occupatus est circa diversa: et ita facit sibi infernum in praesenti, quem et praeparat sibi in futuro. Ideo solitario specialissime necessaria est et jugiter amplectenda tranquillitas cordis, mansuetudo, caritas quoque sincera ad omnes.

Memoriae passionum Jesu Christi sanant animam injuriae memorem. Homo enim ad memoriam reducendo quae et quanta Christus pro nobis sustinuit, vincit iram, et memoriam irrogat sibi injuriae omnino repellit. *Et fortiter erubescit de propria ira*, impatientia memoriae injuriae suae, *ex sufferentia mali ejus*, hoc est ex consideratione patientiae qua Christus tot et tanta mala tam patientissime pertulit.

In ligno putrido generantur interius vermes, et in adulterinis mansuetis, tranquillis moribus cohaeret ultio, id est, in his qui foris fecte ostendunt mansuetos tranquillosque mores, frequenter est occulte desiderium ultionis, et memoria injuriae eis illatae, et saepe tanto plus, quanto minus putatur ab aliis. Tales namque inaniter complacent sibi, et cupidi sunt honoris, non vere mortificati ac humiles: ideo pati nequeunt aspernationes sive injurias, imo nec caritativam increpationem justamque disciplinam. *Abjiciens eam*, videlicet ultionem suae injuriae, *inveniet indulgentiam*; *adharens vero ultioni privatur propitiationibus Dei*: quemadmodum in Ecclesiastico legitur, Qui vindicari vult, a Deo inveniet vindictam, et servans peccata illius servabit.

Ecclesi. xxviii, 1.

Quidam tradiderunt se ipsos in doloribus et sudoribus, id est, exercitia poenitentialia, laboriosa et gravia assumpserunt et exercuerunt, *propter indulgentiam vitiorum suorum a Domino obtinendam*. *Sed vir malitiae immemor*, utpote aliis pure ignoscens, *praeventipavit illos*, id est, celerius consecutus est veniam; *si*

Luc. vi, 37, tamen verum est istud, Dimittite celeriter, et dimittetur vobis ditissime, id est,

copiosissime. Efficacior ergo est ad impetrandum veniam, imo et gratiam Dei, remissio cordialis injuriæ propriæ, quam exteriora pœnitentiæ opera. Ideo quidam religiosi duri et vindicativi minus proficiunt, imo et gravius peccant, quam sæculares.

Oblivio malitiæ est argumentum, id est signum, pœnitentiæ nobilis ac probati. Qui vero inimicitiam detinet, et pœnitere apparet, similis est ei qui se in somnis

currere putat, quum tamen quiescit : interdum enim quidam in somno surgunt,

currunt seu ambulant. — Vidi quosdam injuriæ suæ memores, admonere alios de oblivione injuriæ : qui ex propriis sermonibus erubescerent, cessaverunt a vitio illo.

Nemo suspicetur passionem hanc obtenebrantem, id est injuriæ memoriam sive iram, quæ mentem excæcat atque obtenebrat, esse exitum, id est parvum peccatum. Naturam enim habet supercendi, id est pertingere, plerumque usque ad viros spirituales. Caveant ergo viri religiosi a vitio isto : imo nunquam appetant se ulcisci, sed omni correptione, aspersione et tribulatione dignos se arbitrentur.

GRADUS X

DE DETRACTIONE.

NEMO bene prudentium contradicit, ut arbitror, detractionem generari ex odio et memoria injuriæ. Propterea post suos progenitores quasi in connexionem ordinatur.

Detractio est soboles odii, exilis infirmitas, crassa vero, abscondita et latens sanguisuga caritatis, consumens et exterminans sanguinem animæ, hypocrisis caritatis, conciliatrix sordis cordis et oris, et exterminatio castitatis. — Quemadmodum sunt adolescentule quedam quæ absque rubore perpetrant mala, et sunt aliæ quæ latenter ac verecundius pectunt pejora prioribus ; ita et in passionibus ignominie est. Tales adolescentule sunt, hypocrisis, malignitas, tristitia, memoria injuriæ, detractio cordis : alia quidem in apparentia supponentes, alia vero prospicientes.

Audiui detrahentes, et reprehendi eos. Qui mali operarii excusantes se, responderunt quod facerent istud ex caritate et pro cura illius cui detrahebant. Quibus dixi : Cessate, fratres, a tali caritate, ut non faciatis mendacem dicentem : Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequabar. — Si dicis te diligere eum, ora latenter pro eo, et ne impropere nec maledicas ei : iste enim modus caritatis acceptus est apud Deum. — Neque hoc te lateat, et evigilabis penitus ut non iudices offendentem : Judas erat in choro discipulorum, latro autem in numero homicidarum ; et mirum quomodo in uno momento facta est transmutatio.

Si quis vult vincere spiritum detractionis, non adscribat neque judicet querelam super offendentem, et demoni qui detractionem ei suggessit, adscribat eandem.

Nemo enim vult in Deum peccare, quamvis sine violentia universi peccemus. — Vidi aliquem manifeste peccantem, et occulte poenitentem; et quem judicavi fornicatorem, inveni castum reputatum apud Deum.

Non reverearis detrahentem apud te proximo, magis vero dic ad eum : Quiesce, frater; ego quotidie in pejoribus offendo, quomodo illum valeo judicare? Nam in uno emplastro lucraris hæc duo, quia et te ipsum sanas, et proximum. Nempe et ista una est brevium viarum deducendum ad remissionem culparum; dico vero non
Luc. vi, 37. judicare proximum : si tamen verum est istud, Nolite judicare, et non judicabimini. — Sicut alienus seu differens est ignis ab aqua, sic judicare alium debet esse alienum a volente poenitentiam agere.

Etiam si videris aliquem peccantem in hora mortis suæ, nec tunc judices eum : incertum est enim hominibus judicium Dei. — Manifeste aliqui offenderunt in magnis peccatis, et in occulto operati sunt bona majora. Idcirco seducti sunt, qui facta aliorum libenter explorant, refinentes fumum pro sole.

Audite me, audite, o omnes mali positores rationis aliorum. Quippe si verum
Ibidem. est, quemadmodum utique verum est, quod ait Salvator, Nolite judicare, et non judicabimini; in quibus vituperamus proximum, sive in spiritualibus sive in corporalibus, in ea penitus incidemus : et non est aliter.

Qui sunt acuti, celeres et districti positores et exactores rationis delictorum proximi, patiuntur hoc vitium quoniam nondum assumpserunt irreflexam curam de propriis culpis : ideo obligati succumbunt sub aliorum peccatis. Si enim quis propria vitia velo amoris arrogantiae operta disvelans, diligenter inspexerit, nullius alterius curam geret de cetero in hac vita, existimans tempus suum sibi non sufficere ad proprium luctum, etiam si centum vixerit annis, atque Jordanem fluvium viderit totum per lacrimas procedentem ex oculis propriis. — Notavi super luctum, et non inveni in eo vestigium detractionis vel condemnationis. — Dæmones autem exhortantur et suggerunt nobis ut peccemus, aut ut judicemus peccantes ac delinquentes, ut per secundum moliantur et primum, sicque homicidæ nos maculent.

Cognosce hoc esse argumentum et notionem memorantium et fascinantium mala, quia libenter atque faciliter vituperant doctrinas, negotia, res et directiones proximi, et miserande submersi trahuntur spiritu odii. — Vidi quosdam perpetrantes latenter et non publice omnia dira periculosaque crimina, et autumatores suæ munditiæ, instantes adversus eos qui offendeant in quibusdam minimis et publicis, ut nimis just.

Judicare, est irreverens rapina dignitatis Dei; condemnare vero proximum, est interitus propriæ animæ. — Quemadmodum elatio propriæ reputationis potest hominem eam habentem perdere sine alia passione ei adjuncta, ita judicare exsistens in nobis, valet per se ipsum solum perdere nos perfecte : si tamen Pharisæus
Ibid. xvi, 10-14. ille condemnatur ex hoc.

Bonus racemorum collector manducans racemos maturos, non colliget uvas acerbas super eis : et bene prudens, habens mentem prudentem et intendentem,

notabit sollicitus festine quascumque virtutes in aliis viderit; insipiens vero et imprudens scrutabitur querelas et defectus : de quo et dicitur. Scrutati sunt iniqui- P. LAM. 7.
tates, defecerunt scrutantes scrutinia. — Neque tuis oculis videns dijudices : ple-
rumque enim et ipsi oculi seducuntur et errant.

ARTICULUS XIII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS DECIMI.

NEMO bene prudentium contradicit, ut **A** terminatio castitatis, id est interioris mun-
ditiæ, arbitror, detractorem generari ex
odio et memoria injuriæ. Propterea post
suos progenitores quasi in connexionem or-
dinatur : id est, idcirco jam in isto capi-
tulo de ea tractandum est, postquam
præcedenti capitulo dictum est de odio
aliquid, et multum de memoria malitiæ,
ex quibus procedit.

Detractio est soboles, id est filia, odii,
exilis infirmitas, quia detrahenti videtur
quod detractio sua sit parvum peccatum,
quum tamen sit peccatum grande atque **B**
mortale, et gravius furto ex genere suo :
ideo subditur, crassa vero, abscondita et
latens sanguisuga est caritatis : nam in-
star sanguisugæ extrahit caritatem de cor-
de, detractoris ore. Imo audientem, si
consentit, spoliatur caritate; is quoque cui
detractum est, percipiens qualiter quis de-
traxerit sibi, interdum accenditur odio con-
tra illum, et caritate privatur : sicque
maledictus detractor plures interimit ani-
mas. Est itaque detractio « sanguisuga ca-
ritatis crassa », id est pravitate abundans ; **C**
« abscondita et latens », quoniam detrahens
non advertit enormitatem vitiositatemque
sue detractiois, et latet eum cui obloquitur ;
consumens et exterminans sanguinem
anime, id est calorem vivificum ac spi-
ritualem humorem sapientiæ salutaris ;
hypocrisis caritatis, quia detractor frequen-
ter se fingit quasi ex caritate loqui mala
de alio ; conciliatrix sordis cordis et oris,
id est inquinatrix horum amborum, et ca-

terminatio castitatis, id est interioris mun-

ditiae.

Quemadmodum sunt adolescentulæ quæ-

dam quæ absque rubore perpetrant mala,

quibus facta est frons mulieris meretricis,

et sunt aliæ quæ latenter ac verecundius

perficiunt peccata prioribus, ut sunt femi-

næ incestuosæ, sacrilegæ, et vitia contra

naturam agentes ; ita et in passionibus

ignominia est, id est in vitiosis ac turpi-

bis passionibus animæ : sic quod quedam

passiones instar priorum adolescentularum

prorumpunt aperte in vitia quædam, ut

appetitus gulæ ac venereorum ; aliæ vero

passiones procedunt occulte in vitia gra-

viora. Tales adolescentulæ sunt, hypocri-

sis, malignitas, id est habituata malitia,

tristitia sæculi, memoria injuriæ, detra-

ctio cordis, id est desiderium detrahendi,

seu detractio ex corde proveniens. Aliæ

quidem in apparentia supponentes, hoc

est, passiones seu adolescentulæ istæ aliæ

præstendunt sive ostendunt secundum ap-

parentiam, quia colore virtutum se pal-

liant ne agnoscantur ; aliæ vero prospici-

entes, quia revera intendunt et quærunt

atque respiciunt mala, ut apertissime patet

de hypocrisis et detractioe ; memoria

autem injuriæ interdum præstendit se quæ-

rerere injuriantis correctionem, quum ta-

men quærat ipsius confusionem ac nocu-

mentum.

Audiri detrahentes, et reprehendi eos,

qui mali operarii excusantes se, respon-

derunt ad hoc, quod facerent istud ex

caritate et pro cura illius cui detrabant. Quibus dixi: Cessate, fratres, a tali caritate, ut non faciatis quantum in vobis est mendacem Prophetam dicentem: Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequerbar. — Si dicis te diligere eum cui obloqueris, ora latenter pro eo, et ne improperes nec maledicas ei: iste enim modus caritatis acceptus est apud Deum et Dominum Jesum.

Neque hoc te lateat, et cogitabis penitus ut non judices temerarie et incaute offendentem, id est eum qui peccat: Judas erat in choro discipulorum, utpote unus Apostolorum, latro autem in numero homicidarum; et mirum quomodo in uno momento, id est in brevi tempore, facta est transmutatio: ita quod Judas factus est homicida, imo (ut sic loquar) deicida, Christum Jesum tradendo in mortem; latro autem pœnitendo computatus est in numero discipulorum.

Si quis vult vincere spiritum detractionis, non adscribat neque judicet querelam super offendentem, id est, peccantem quantum potest habeat excusatum, et demoni qui detractionem ei suggessit, adscribat eandem. Nemo enim vult in Deum peccare, id est, vix aliquis ita perversus est ut peccando intendat formaliter ac directe Deum offendere, licet intendat istud quod offensivum est Dei, quamvis sine violentia universi peccemus, id est sine necessitate et absoluta coactione: peccatum enim est voluntarium aliquo modo. In aliquibus tamen peccatis est quædam admixtio involuntarii, seu necessitatis aut violentiæ: sicut in his qui mentiuntur ex vehementia pœnæ aut mortis timore.

Vidi aliquem manifeste peccantem, et occulte pœnitentem; et quem judicavi fornicatorem, una hora inveni castum reputatum apud Deum, id est alium fieri in momento. Idcirco judicare et obloqui stultum est et incantum.

Non reverearis detrahentem apud te proximo, magis vero dic ad eum: Quiesce, frater, a detractione seu tali locutio-

ne; ego quotidie in pejoribus offendo, id est, gravius pecco actu vel potentia quam ille, quomodo illum valeo judicare, qui in iisdem aut majoribus vitiis reus sum? Nam in uno emplastro, id est per unum tale responsum medicinale ac sapientiale, lucraris hæc duo, quia et te ipsum sanas, id est, a consensu detractionis præservas, et proximum, quem a detractione facis cessare ac pœnitere. Nempe et ista exhortatio sive correptio detrahentis, vel potius temerarii judicii evitatio, de qua nunc mentio est, una est brevium viarum deducentium ad remissionem culparum; dico vero non judicare proximum: si tamen verum est istud, Nolite judicare, et non

Luc. vi, 37.

judicabimini. Sicut alienus seu differens est ignis ab aqua, sic judicare alium inordinate debet esse alienum a volente pœnitentiam agere.

Etiā si videris aliquem peccantem in hora mortis suæ, nec tunc judices eum: potest enim in momento pœnitere, nemine istud sciente. Ideo sequitur: incertum est enim hominibus judicium Dei, de homine tali. Manifeste aliqui offenderunt Deum in magnis peccatis, et in occulto operati sunt bona majora. Idcirco seducti sunt, qui facta aliorum libenter explorant, retinentes fumum pro sole, id est incertam suspicionem pro clara veritatis notitia. Hinc ait et Salomon: Qui observator est malorum, opprimetur ab eis.

Prov. xi, 27.

Audite me, audite, o omnes mali positores rationis aliorum, hoc est, temerarii exactores ac judices eorum proximi vestri talia aut talia commiserint sive omiserint. Quippe si verum est, quemadmodum utique verum est, quod ait Salvator, Nolite judicare, et non judicabimini; in quibus vituperamus proximum, sive in spiritualibus sive in corporalibus, in ea penitus incidemus: et non est aliter. Non apparet quod vituperans aut detrahens cadat semper in eadem omnia vitia de quibus vituperat alium; sed corrui in reatum consimilem. Vituperans enim potest mox pœnitere de sua inordinata vituperatione.

Luc. vi, 37.

Qui sunt acuti, ceteros et districti positi- A tores et extractores rationis delictorum proximi, patiuntur hoc vitium quoniam nondum assumpserunt irreflexam curam de propriis culpis, qualiter eas plene ad memoriam revocent, sincere ac contrite confiteantur, satisfaciantque pro eisdem, et de cetero vitent eas. Ideo obligati succumbunt sub aliorum peccatis, quæ curiose scrutando et graviter ponderando, maculant, deprimunt, atque a salutarum propriarum culparum perscrutatione, ponderatione, dijudicatione, deploratione et emendatione B impediunt semetipsos. Si enim quis propria vitia velo amoris arrogantiae operata, id est a proprii cordis intuitu abscondita ex elatione quam amat, discedans, hoc est, elatione remota denudans, diligenter inspecerit, considerando quam multa et magna sint, nullius alterius curam geret de cetero in hac vita, id est, de aliorum observatione et dijudicatione non erit sollicitus, existimans tempus suum sibi non sufficere ad proprium luctum, etiam si centum vixerit annis, atque Jordanem C fluvium viderit totum per lacrimas procedentem ex oculis propriis. O quam profundum, salubre et illuminatum verbum est hoc! Ex quo perpendere possumus quam vehementer distemus a condigna et clara vitiorum nostrorum agnitione ac deploratione.

Notari super luctum, id est, luctus patnitentialis naturam et actum diligenter perpendi, et non inveni in eo vestigium detractiois, vel condemnationis proximorum, sed sui ipsius.

Dæmones autem exhortantur et suggerunt nobis ut peccemus, aut ut judicemus peccantes ac delinquentes, ut per secundum maliantur et primum, hoc est, quatenus inducendo nos ad iudicandum alios, pertrahant nos ad eadem quæ iudicamus in aliis, vel majora, sicut homicidium nos maculent, hoc est, homicidas iudicando incaute, inquinemur proprio iudicio stolido; vel, « sicut homicida », id est dæmones, qui spiritualiter interimunt homi-

nes, « maculent nos » : diabolus etenim homicida est ab initio. Joann. viii, 44.

Cognosce hoc esse argumentum et notionem, id est evidens signum, memorantium et fascinantium mala, id est, recoletium injurias sibi illatas et suspicantium mala de aliis, quia libenter atque faciliter vituperant doctrinas, negotia, res et directiones, id est actiones ac regulaciones, proximi, et miserrande submersi fluctibus vitiorum suorum, trahuntur spiritu odii.

Vidi quosdam perpetrantes latenter et B non publice omnia dira periculosaque crimina, et autumatores suæ munditiæ, id est, reputantes se quasi mundos : hos, inquam, vidi instantes adversus eos qui offendeabant in quibusdam minimis et publicis, hoc est in venialibus et apertis levissimis culpis, ut nimis justis, id est, quasi ipsi latenter pessima perpetrantes existerent valde perfecti. Istud frequenter contingit, quod quidam simulators et callidi in secreto gravissime excedentes, et tamen se quasi mundos autumantes, reprehendunt ac persequuntur quosdam se meliores, qui in aliquibus venialibus aperte culpabiles sunt, quasi ipsi essent virtuosiores quam isti. Tales quoque fuerunt Scribæ et Pharisei intus vitiosissimi, qui Christi discipulos arguebant de hoc quod manibus non lotis edebant. Hi pessimi hypocrita videntes festucam in alio, trabem Luc. vi, 41.

autem non conspicientes in se ipsis, non timent iudicium Dei. *Judicare, est irreverens rapina dignitatis Dei*, id est irreverentialis usurpatio D judicariæ auctoritatis quæ Deo debetur; *condemnare vero proximum, est interitus propriæ animæ*, hoc est mortale peccatum et condemnatio sui ipsius; quæ omnia intelligenda sunt de iudicio et condemnatione usurpatis, temerariis, illegitimis, falsis.

Quemadmodum elatio propriæ reputationis potest hominem eam habentem perdere, id est damnationi æternæ addicere, sine alia passione ei adjuncta, ita iudicare existens in nobis, id est illicitus

actus judicandi, valet per se ipsum solum A perdere nos perfecte, quum sit culpa mortalis; si tamen Phariseus ille (de quo in Evangelio dicitur, Lucæ octavodecimo, ubi habetur : Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus Phariseus, etc.) condemnatur ex hoc quod vitiose judicavit Publicanum. Porro « elatio propriæ reputationis » dicitur qua homo extollit se, reputando se plus quam est, vel id quod habet meritis suis adscribit, aut singulariter id se habere præsumit : quod totum est fatuum.

Bonus racemorum collector manducans racemos maturos, non colligit uvas acerbæ super eis, id est de eis vel ultra eos. Et bene prudens, habens mentem prudentem et intendentem, hoc est salubriter considerantem, notabit sollicitus festine, id est, eum spirituali cura ac festinantia diligenti cordi suo memoriter imprimet ac sequetur, quascunque virtutes in aliis viderit : quemadmodum beatissimus pater omnium nostrum Antonius, instar prudentissimæ apîs consideravit diversas diversorum Pa- C trum ac Fratrum virtutes, quas in corde suo recondidit exercereque studuit. Insuperius vero per defectum contemplationis divinorum, et imprudens per veræ discretionis carentiam, scrutabitur quæretas et

A defectus, hoc est, ea potius observabit atque memoriæ imprimet, quæ reprehensibilia et defectuosa exstant in proximis. Ex quibus efficit sibi turpissimum nidum in proprio corde, in quo nido per considerationem quiescit : quemadmodum quædam immundæ aves constituunt sibi nidum ex stercorebus bestiarum. De quo et dicitur : *Scrutati sunt iniquitates, defecerunt scruta- Ps. lxxiii, 7.* tantes scrutinia.

Neque tuis oculis videns dijudices, id est, etiam si videris quemquam peccare, non præsumas eum dijudicare, quasi finaliter periturus sit aut emendari non possit. Plerumque enim et ipsi oculi seducuntur et errant circa suum objectum, vel circa quædam concernentia ipsum.

De hac autem materia, scilicet, de detractione, quid sit, et quot modis contingat, et de gravitate ipsius, de inordinatis quoque judiciis, et qualiter liceat judicare ac condemnare, et qualiter non, plurima dici hic possent : de quibus brevitati studens pertrauseo, quum et in aliis locis quampluribus diffuse inde conscripserim. Sed præinducta vigilantissime consideremus, et detractiones temeraria quoque judicia tanquam diabolica vitia infernalique venena, cum summa circumspectione indesinenter vitemus.

GRADUS XI

DE MULTILOQUIO.

D IXIMUS compendiose in præactis, quomodo judicare est valde periculosum et dubium et durum, atque subintrans eos qui religiosi videntur. Magis vero judicare, est judicari. Judicare quoque magis, est tormentari ac cruciari a linguis. Nunc vero consequens est ordinare et dicere paucis causam et portam per quam ingreditur.

Multiloquium est vanæ gloriæ cathedra, per quam naturam habet manifestare atque pompaticè propalare se ipsam. Multiloquium est insipientiæ argumentum,

detractionis porta, manuductor scurrilitatis, minister mendacii, resolutio compunctionis, dispensor acuitatis intelligentiae, aecidiae vocator et conditor, praecursor somni, dissipatio mœroris, exterminatio custodiae cordis, frigefactio fervoris atque caloris, obscuratio orationis.

Silentium in scientia est mater orationis, revocatio a captivitate, custodia ignis, episcopus cogitationum, intentio pugnatorum, colligatio luctus, amicitia lacrimarum, operator memoriae mortis, pictor aeternae poenae, diligens inquisitor aeterni iudicii, minister mœstitiæ, inimica propriae confidentiæ, conjugalis convictus tranquillitatis, repugnator amoris docendi, additamentum scientiæ, conditor verborum Dei, profectus non apparens, latens ascensus.

Cognoscens delicta tenuit linguam; qui vero multiloquus est, nondum cognovit se ipsum sicut oportet. — Amicus silentii Deo appropinquat, et latenter colloquens illuminatur a Deo. — Silentium Jesu Christi avertit et inflexit Pilatum; et tranquillitas vocis evacuat vanam gloriam viri. — Verbum dicens Petrus flevit amare, non memorans dicentis : Dixi, Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea; et alterius qui ait, Melius est cadere in terram ab altitudine, quam a lingua.

Matth.
xxvii, 14.
Ibid. xxvi,
69-75.
Ps. xxxviii,
2.
Ecclesi. xx,
20, juxta
LXX.

Ego vero nolo de his scribere multa, quamvis vitiorum astutiæ me exhortentur hoc facere. Verum audi vi a quodam quem aliquando diligenter et amicebiliter interrogavi de oris custodia et quiete. Qui dixit, multiloquium penitus generari ex uno horum : aut ex educatione et conversatione, et ex consuetudine maligna non valenti contineri (dixit enim : Quum lingua sit corporis membrum, quemadmodum fuerit disciplinata, requirit illud ex consuetudine bona); aut iterum in agonizantibus, ex certamine; aut maxime oritur ex vana gloria. Interdum quoque procedit ex gula seu ventris ingluvie. Quocirca multi plerumque frenantes ventrem a gula, vi ac vehementia quadam et cum debilitate corporis, concludunt et linguam et multiloquium quod est ex ea.

Sollicitus de exitu, circumcidit sermones; et qui luctum animæ possidet, avertit a se multiloquium quasi ignem. — Qui quietem solitudinis diligit, os suum recludit; gaudens vero in processibus et actibus hominum, expellitur de cella, persecutus a passione vitii. — Qui novit odorem ignis altissimi, fugit homines quemadmodum apis fumum : illam quidem fumus persequitur et expellit, hunc vero adunatio hominum multiloquorum. Qui vero multiloquus est, querit consortia similium sibi.

Valde paucorum est aquam fluentem non obstruam prohibere; pauciorum vero est domare os incontinens.

ARTICULUS XIV

EXPOSITIO HUIUS GRADUS UNDECIMI.

D*IXIMUS* compendiose in *præactis*, A quomodo *judicare* est valde periculosum et dubium, id est incertum ac discriminosum, et dirum, atque subintrans eos qui *religiosi videntur*, qui sæpe sunt valde suspiciosi, et ad incauta ac temeraria *judicia* proni, nisi sint notabiliter timorati ac sapientes. *Magis vero judicare, est judicari*, hoc est, plus « *judicare* » de aliquo quam licet, meretur « *judicari* » ac reprobari a Deo. *Judicare quoque magis, est tormentari ac cruciari a linguis*, id est affligi ex pravo eloquio seu falsa sententia *B* *judicantis inordinate*. Vel, « *judicare magis, est tormentari a linguis* », hoc est, torqueri meretur post vitam hanc et condemnari, propter illicita *judicii* verba linguis prolata. Dicitur autem *judicare* sic, « *tormentari* », quia est causa meritoria pœnæ quæ propter ipsum infligitur. *Nunc vero consequens est ordinare*, id est ordine decenti inserere, et dicere paucis verbis *causam et portam per quam ingreditur*: hoc est, restat nunc loqui de multiloquio, per quod quis faciliter incidit incauta *C* *judicia*.

Multiloquium est vanæ gloriæ cathedra: nam gloriatio vana in multiloquio quasi in solio residet; *per quam cathedram vana gloria naturam habet*, id est, naturaliter solet, *manifestare atque pompatice propagare se ipsam*, hoc est excellentiam sui subjecti. Homo enim in se inaniter gloriosus manifestat et jactat se ipsum per multiloquium suum, quo talia loqui conatur per quæ reputetur et gloriificetur ab aliis.

Multiloquium est insipientiæ argumentum: ideo ait Scriptura, Stultus verba multiplicat; *detractionis porta*: detractio namque per multiloquium intrat, et ei se

miscet; *manuductor scurrilitatis*, quam protrahit; *minister mendacii*, quod multiloquus incidit variis modis de facili; *resolutio compunctionis*: quia resolvit et tollit eam, mentem infrigidando et vagam atque instabilem faciendo, ita quod incipit abhorrere spiritualia opera; *dispersor acuitatis intelligentiæ*: quoniam intellectum facit obtusorem, distractum et variis rebus intentum; *acediæ vocator et conditor*: inducit enim acediam; *præcursor somni*, qui ex acedia oritur etiam in divinis; *dissipatio mœroris* pœnitentialis: inducit namque ad risus et vana solatia; *exterminatio custodiæ cordis*, quæ per multiloquium tollitur; *frigeffectio ferocis atque caloris*: quoniam ab ardore divini ac fraterni amoris frigeat; *obscuratio orationis*, quam efficit indevotam et vagam. Ideo scriptum est in Ecclesiastico: Qui multis utitur verbis, lædit animam suam; itemque in Proverbiis: Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala; et, Qui custodit os suum, custodit ab angustiis animam suam.

Silentium in scientia, id est discretum silentium, est *mater orationis*: quanto enim silens minus cum hominibus loquitur, tanto fit aptior ad loquendum cum Deo, orando atque psallendo; *revocatio a captivitate*, id est reductio mentis a distractione, vitiorumque nexu ac jugo; *custodia ignis sanctæ dilectionis*, de quo ait Salvator: Ignem veni mittere in terram, etc.; *episcopus*, id est superintensor, *cogitationum*, quæ in silentio melius considerantur ac discutuntur; *intentio pugnatorum*, id est, res quam præliantes contra peccata multum intendunt et quaerunt; *colligatio luctus*, quia continuat fletum;

Eccle. x. 14.

Prov. xiii. 3.

Ibid. xxi. 23.

Luc. xii. 49.

amicitia lacrimarum, quas facit amari; *A* *operator memorie mortis*; *pictor aeternae* *purne*: nam facit hominem imaginari et corde suo inscribere penas inferni; *diligens inquisitor aeterni iudicii*: disponit namque hominem ad hoc ut vigilanter perpendat rigorem divini iudicii, quod vocatur aeternum, quia ejus effectus, videlicet condemnatio et salvatio, sunt aeterni; *minister mortis* quae secundum Deum est; *inimica propriae confidentiae*: silentium enim facit hominem propriam infirmitatem et defectuositatem cognoscere, ita *B* quod detestatur ac odit confidere in se ipso; *conjugalis convicius tranquillitatis*, hoc est familiaris consocia internae quietis ac pacis; *repugnator amoris docendi* per verba, nisi caritas sive necessitas aliud postulet; *additamentum scientiae*: anima enim quiescendo, silendo ac meditando, crescit in scientia; *conditor verborum Dei*, hoc est, reponens ea in corde memoriterque reservans; vel, « conditor verborum Dei », id est, disponens ad hoc ut quando loquendum est, non fiat verbum nisi de *C* Deo et pertinentibus ad salutem; *profectus non apparens*: quia ad interiorum profectum non mediocriter confert; *latens ascensus*: quia ad ascensum mentis in Deum specialiter prodest, quemadmodum scriptum est: *Sedebit solitarius et tacebit, quia levabit se super se*. Itemque *Isaias* ait: *In silentio et spe erit fortitudo vestra*.

Thren. III,
8.

Is. XXX, 13.

Cognoscens delicta, id est, peccata sua condigne intuens ac deplorans, *temit linguam*, hoc est, a verborum excessu eam repressit; *qui vero multiloquus est, non dum cognovit se ipsum sicut oportet*, id est, peccata et pericula sua efficaciter non advertit.

Amicus silentii Deo appropinquat, et latenter colloquens, id est, secrete orans, psallens ac meditans, *illuminatur a Deo*.

Silentium Jesu Christi avertit et implevit Pilatum, id est, ab austeritate induxit eum ad quandam compassionem. Mirabatur enim Pilatus vehementer quod Christus non respondebat: *Mihi (inquirens) non lo-*

Matth.
XXIII, 13.
Joann. XIX,
10.

queris? *Et tranquillitas vocis evacuat vanam gloriam viri ita loquentis*. Quemadmodum enim vox sonora et clamorosa incitat quandoque loquentem ad gloriam vanam et elationem, illa locutio bassa, modesta, tranquilla, evacuat vitia illa, et humilitatis amica est.

Verbum dicens Petrus Christum negando, flevit amare, non memorans dicentis: Dixi, Custodiam vias meas, ut non delin- *Math.*
quam in lingua mea; et alterius qui ait, *xxvi, 69-75.*
Melius est cadere in terram ab altitudine, *Eccli. xx,*
quam a lingua, hoc est, minus malum est *20, juxta*
corporaliter cadere a loco aliquo sublimi, *LXX.*
et ledere corpus, quam in verbis excedere, et ledere animam: quoniam malum culpae incomparabiliter pejus ac fugibilius est malo pene.

Ego vero nolo de his scribere multa, quamvis vitiorum astutiae me exhortentur hoc facere, hoc est, quamvis vana gloria et spiritualis elatio « exhortentur » et pulsent « me » ut de his plura conscribam, quatenus ex hoc doctior ac sanetior reputer. Nam et vir perfectus potest interdum pulsari hujusmodi motu, sed facilius vincit eundem. Vel sensus est, quod versutiae istae movebant eum ad istud ut non scriberet multa de his, quatenus ex hoc videretur humilior, et vanae gloriae laudisque fugacior.

Verum audiri a quodam quem aliquando diligenter et amabilius interrogavi de oris custodia et quiete. Qui dicit, multiloquium penitus generari ex uno horum, hoc est ex aliquo eorum quae subsequuntur, videlicet: aut ex educatione, hoc est superflua et delicata nimis refectione, et conversatione, hoc est ex convitiis et societate loquacium, et ex consuetudine maligna non valenti contineri, hoc est, quae non potest faciliter refrenari ac cohereri. Dixit enim: Quum lingua sit corporis membrum, quemadmodum fuerit disciplinata, hoc est per disciplinam atque prudentiam firmiter coherenda et probe ac laudabiliter gubernata, requirit illud, hoc est, silentium diligit et servabit, ex con-

suetudine bona : ita, supple, quum fuerit A
indisciplinata, multipliciter excedet in ver-
bis. Aut iterum in agonizantibus, hoc
est laborantibus ac praeliantibus, multilo-
quium oritur ex certamine quod habent
contra adversarios suos : de qua re quam
libentissime loquuntur, et interdum se ja-
cant ; quandoque vero de modo pugnandi
ac resistendi abundanter ac copiose inter-
rogant. Aut maxime oritur ex vana glo-
ria. Interdum quoque procedit ex gula
seu ventris ingluvie. Quocirca multi ple-
rumque frenantes ventrem a gula, vi ac
vehementia quadam : quod competit im-
perfectis, quibus adhuc laboriosum est
abstinere ; et cum debilitate corporis, quam
incurrunt ex ventris refrenatione, secun-
dum illud Psalmistæ eloquium, Genua mea
infirmata sunt a jejunio ; concludunt et
linguam et multiloquium quod est ex ea,
reprimendo utrumque.

Ps. cxxii, 24.

Sollicitus de exitu, circumcidit sermo-
nes, hoc est, anxius de hora mortis, eu-
ramque gerens qualiter felicem habeat
exitum, verba sua ab immoderantia et ex-
cessu præscindit, ac amputat omne quod
verbosum est a suo eloquio ; et qui luctum
animæ possidet, avertit a se multiloquium
quasi ignem. — Qui quietem solitudinis
diligit, os suum recludit ; gaudens vero
in processibus et actibus hominum, hoc
est, qui delectatur inter homines obambu-
lare ac occupari, seu hominum actus ac
processus conspiciere, expellitur de cella,
persecutus a passione vitii, hoc est a pro-
pria concupiscentia mundana passioneque
vitiosa impugnatus ac victus, juxta illud
quod S. Jacobus apostolus in sua scribit
D Canonica : Unusquisque tentatur a concu-
piscentia sua, abstractus et illectus.

Jacob. i, 14.

Qui novit odorem ignis altissimi, hoc
est, qui expertus est fervorem illum ar-
dentissimum atque dulcedinem Spiritus
Sancti, qui est ignis summus et consu-
mens, fugit homines, quantum rationabi-
liter potest, quemadmodum apis funum,
ne scilicet ex conversatione et colloctio-
ne humana incurrat sui fervoris et internæ
dulcedinis detrimentum. Illam quidem,
videlicet apem, fumus persequitur et ex-
pellit, a domo scilicet ; hunc vero, qui
novit suavem illum odorem ignis altissimi,
B molestat et pellit adunatio, hoc est con-
gregatio seu multitudo, hominum multi-
loquorum, quos fugit, nisi ex caritate aut
debito justitiæ eos accedat pro conversio-
ne eorum aut alia pia causa. Qui vero
multiloquus est, querit consortia simili-
um sibi : quum enim ipsa loquacitate læ-
tetur, potest cum illis abundantius dele-
ctari in fabulando ac fabulas audiendo.

Valde paucorum est aquam fluentem
non obstrusam, id est aggere, ripa seu lit-
tore non conclusam, prohibere a suo fluxu :
C pauciorum vero est domare os incontinen-
s, id est propriam seu alterius linguam
loquacem cohibere a verborum excessu.
Unde et Jacobus apostolus in sua Cano-
nica ait : Linguam nullus domare potest ; Jacob. iii, 8.
et, Si quis non offendit in verbo, hic per-
fectus est vir. Ibid. 2.

Eecce sanctus vir iste quam vehementer
detestatur ac vituperat multiloquium. Id-
circo qui istud non vitat, ostendit se no-
mine et habitu religiosi indignum, præser-
tim quum scriptum sit : Si quis putat se
D religiosum esse, non refrenans linguam
suam, hujus vana est religio. Qui ergo ve-
raciter cupit proficere, quieti et silentio
eum omni diligentia vacet. Ibid. i, 26.

GRADUS XII

DE MENDACIO.

GENIMEN lapidis et ferri est ignis; mendacium autem est genimen multiloquii et scurrilitatis.

Mendacium est caritatis exterminium; perjurium vero est negatio Dei. — Nemo bene prudentium suspicetur mendacium esse peccatum aliquod minimum. Nam supersanctissimus Spiritus Sanctus contra talem suspensionem usus est sententia super omnia pavenda, dicendo per David : Perdes omnes qui loquuntur *Ps. v. 7.* mendacium. Quid ergo patientur qui cum perjurio fingunt ac parant mendacium ?

Vidi quosdam sibi ipsis blandientes super mendaciis, atque per scurrilitatem et otiosum eloquium contextentes quosdam incongruos risus, et miserabiliter exterminantes ea quæ erant opportuna luctui audientium. — Quum demones viderint quod probamus experiri recedere ab auditu urbanorum quasi a pestilentiali infirmitate, cum evacuatione atque destructione narratoris crudelis, tunc conantur nos illudere duabus cogitationibus : aut enim immittunt nobis non contristare narrantem, aut non propalare nos ipsos existere Dei amatores magis adstantibus. Resili, ne tardes : alioqui in oratione tua reformabis intentiones meditationesque risuum. Non solum fugias tales fabulatores, sed et malignum consistorium pie dissolvas, cor ponens in medio mortis et commonitione æterni iudicii. Melius etenim et utilius est tibi, ex hoc respergi aliquantulum modice vana gloriacione, et reperiri conciliatorem profectus et utilitatis multis hominibus.

Hypocrisis est mater mendacii, et multoties hypocrisis est suppositio et occasio ejus. Quidam enim determinant, hypocrisim nil aliud esse quam meditationem et perpetrationem mendacii, habentem juramentum sibi coherens et connexum.

Qui timorem Domini possidet, condemnationem mendacii suscipit hospitio, et consiliatores mendacii expellit a se tanquam extraneos, habens propriam conscientiam tanquam implacabilem judicem. — Quemadmodum in omnibus passionibus novimus esse differentiam lesionis, ita et in mendacio. Aliud quidem crimen et iudicium est illius qui mentitur timore penæ, et aliud illius qui mentitur non imminente neque proposito sibi periculo nisi mentiatur. Nempe alius mentitur propter delicias, alius vero propter delectationis amorem; alius ut procreet adstantibus risum, alter vero ut pareat fratri insidias, et hunc ledendo affligat. — Ex cruciatibus principum deletur mendacium, et ex multitudine lacrimarum mendacium dispergitur perfecte usque in finem.

Conqueritur et causalur dispensationes, mendacii suppositor et conciliator ejusdem, et justitias putat frequentius esse anime perditiones. — Vir fictor mendacii

argumentatur se esse imitatore[m] Achab, et per propriam perditionem dicit se mercari aliorum salutem. — Ait quidam : Quando mendacia purgavimus plene ex toto, tunc cum multo timore subinus ipsum, tempore vocante.

Non novit parvulus mendacia, nec anima malignitate privata. — Vino letificatus loquitur vera in omnibus non spontanee, et inebriatus compunctione mentiri non poterit.

ARTICULUS XV

EXPOSITIO HUIUS GRADUS DUODECIMI.

GENIMEN, id est effectus, lapidis et A ferri est ignis, qui generatur ex concussione illorum; mendacium autem est genimen multiloquii et scurrilitatis.

Mendacium est caritatis exterminium, id est expulsio. Jam enim est sermo de mendacio pernicioso : quod quum sit culpa mortalis, cum caritate stare non valet. Perjurium vero est negatio Dei æquivalenter, quia perjurans accipit Deum in suæ falsitatis attestatorem.

Nemo bene prudentium suspicetur mendacium esse peccatum aliquod minimum. B Nam supersanctissimus Spiritus Sanctus, qui est essentialiter et incircumscriptibiliter sanctus, contra talem suspicionem usus est sententia super omnia pavenda, Ps. v, 7. dicendo per David : Perdes omnes qui loquuntur mendacium, nisi pœniteant. Quid ergo patientur qui cum perjurio fingunt ac parant mendacium?

Vidi quosdam sibi ipsis blandientes, id est complacentes, super mendaciis quæ dixerunt, atque per scurrilitatem et otiosum eloquium conteuentes, id est, provocantes et continuantes, præsertim in aliis, quosdam incongruos risus, et miserabiliter exterminantes, hoc est eradicantes, ea quæ erant opportuna luctui audientium : de quorum cordibus expellebant compunctionem, et divinorum verborum memoriam ex quibus poterant excitari ad luctum salubrem.

Quum demones viderint quod probamus experiri, id est, realiter attentamus, recedere ab auditu urbanorum, id est curiosorum sæculariumque verborum, quasi a pestilentiali infirmitate, quæ inficit alios, sicut et verba huiusmodi inficiunt audientes. Corruptunt enim (ut ad Corinthios Apostolus scribit) bonos mores colloquia prava. Itaque dum ita « probamus recedere » cum evacuatione atque destructione narratoris crudelis, hoc est, ipsum talium verborum prolatorem se ipsum aliosque ledentem dimittendo in sua vanitate et corruptione; tunc demones conantur nos illudere duabus cogitationibus : aut enim immittunt nobis non contristare narrantem, hoc est, suggerunt nobis ne avertamus nos ab auditu verborum inanium, ne contristemus et offendamus eum qui profert huiusmodi verba, aut non propalare nos ipsos existere Dei amatores magis adstantibus, hoc est, suggerunt nobis non recedere a verborum illorum auditu, ne recedendo ostendamus nos esse meliores et in Dei amore ferventiores aliis qui adstant et audiunt, nec recedunt. Porro hæ persuasiones sunt frivola. Non enim debemus aliquem inducere ad inordinatam et sæcularem tristitiam, sed ad tristitiam pœnitentialem, ut ait Apostolus : Gaudeo non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Insuper non debemus nos ostendere aliis melio-

1 Cor. xv, 33.

II Cor. vii, 9.

res, faciendo in aliorum præsentiâ opera singularis devotionis ad quæ non tene-
mur, quæ in secreto potius sunt agenda :
sed si alii agunt illicita, non debemus nos
eis conformare in talibus, neque omittere
ad quæ tenemur.

Resili, id est, cito recede a talibus ver-
bis, *ne tardes* : *alioqui in oratione tua*
reformabis intentiones meditationesque ri-
suum, id est, tempore orationis ac divini
Officii occurrent memoriæ tuæ verba au-
dita et res significatæ per ea, ex quibus
rursus ad risum moveberis, vel ex quibus

B ante risisti.
Non solum fugias tales fabulatores, sed
et malignum consistorium pie dissolvas,
hoc est, consortium et collectionem eor-
um ab invicem bona intentione disjun-
gas, *cor ponens in medio mortis et com-*
monitione aterni iudicii, id est, mentem
tuam defigens in profunda meditatione de
morte, et admonens eam de metuendo Dei
iudicio : imo et ista propones loquacibus
illis, ut cessent a verbis inanibus. *Melius*
etenim et utilius est tibi, ex hoc, hoc est
ex prædicatione talis divisionis, *respergi*,
hoc est pulsari, *aliquantulum modice van-*
na gloriatione, tamen absque consensu,
et reperiri conciliatorem, hoc est proen-
ratorem, *profectus et utilitatis multis ho-*
minibus, quos sic retrahis a peccatis, quam
cessare a tali divisione et proenratione
profectus proximorum. Verumtamen homo
non debet committere peccatum minus, ut
præservet alium a graviore peccato : imo
nec veniale, ut præservet alium a mortali,
ut asserit S. Thomas.

Hypocrisis est mater mendacii, et mul-
tiplies hypocrisis est suppositio et occasio
ejus. Hypocrita namque factis et verbis
pratendit se esse quod non est, in verbis
quoque et factis suis præsupponit multo-
ties falsa, et sua hypocrisis est sibi occasio
falsitatum multarum, ita quod directe et
indirecte inducit ad falsitates. *Quidam*
enim determinant, hypocrisim nil aliud
esse quam meditationem et perpetratio-
nem mendacii, id est excogitatum simula-

tionem aut prolationem mendosam seu
deceptivam, *habentem juramentum sibi*
coherens et connexum : non quod in om-
ni hypocrisi sit juramentum actualiter at-
que formaliter, sed quia hypocrita potius
vult suam simulationem et falsitatem ju-
ramento firmare, quam nudam veritatem
fateri aut demonstrare.

Qui timorem Domini possidet, condem-
nationem mendacii suscipit hospitio, id
est, in thalamo cordis sui ex pleno affectu
detestatur ac vitat mendacium, *et consilia-*
tores, id est persuasores seu affirmatores,
mendacii expellit a se tanquam extraneos
a Deo et a se, *habens propriam conscien-*
tiam tanquam implacabilem judicem, id
est, omne mendacium inflexibiliter repro-
bantem sine personarum acceptione.

Quemadmodum in omnibus passionibus
novimus esse differentiam lesionis, id est
diversos gradus culparum, secundum quod
passiones sunt magis et minus intensæ,
continuata, et ad opus perductæ, et prout
eis magis aut minus ratio præbet consen-
C sum, ita et in mendacio est differentia
lesionis, ita quod unum mendacium est
deterius alio. *Aliud quidem crimen et ju-*
dicium est illius qui mentitur timore po-
enæ, id est, minus vitiosum est tale men-
dacium, et minus supplicium imminet
ei, *et aliud*, id est gravius, est illius men-
dacium *qui mentitur non imminente ne-*
que proposito sibi periculo nisi mentiatur :
nam timor poenæ minuit rationem volun-
tarii, et per consequens rationem peccati.
Nempe alius mentitur propter delicias
D gustus aut tactus acquirendas aut conser-
vandas, ut faciunt gulosi ac lubrici; *alius*
vero mentitur propter delectationis amo-
rem : quam delectationem habet in men-
tiendo. Quemadmodum enim garruli de-
lectantur in fabulando, sic quidam mendaces
ita corrupti sunt mente, ut delectentur in
ipso mendacio. *Alius quoque mentitur ut*
procuraret adstantibus risum; alter vero ut
paret fratri insidias, et hunc laudando af-
fligit.

Ex cruciatibus principum detetur men-

dacium, hoc est, timore pœnarum quas A quum sit quidam recessus a summa veritate.
principes inferunt quibusdam mendosis, præsertim perjuriis, aliqui vitant mendacium; et ex multitudine lacrimarum pœnitentialium mendacium dispergitur perfecte usque in finem, hoc est, qui peccata sua copiose deplangit, vitat mendacium plene usque ad mortem.

Conqueritur et causatur dispensationes, mendacii suppositor et conciliator ejusdem, hoc est, is qui præsupponit mendacium, et procurat seu fingit illud, frequenter cum querimonia reprehendit ea quæ B etiam juste fiunt veraciterque dicuntur: nam talia odit et impedire conatur. *Et justitias putat frequentius esse animæ perditiones*, hoc est injustitias seu peccata. De quibus loquitur Spiritus Sanctus per prophetam Isaiam: Væ qui dicitis bonum malum, et malum bonum, etc.: et per Amos vi, 13.

Vir factor mendacii argumentatur se esse imitatore[m] Achab regis Israel: qui C quamvis idololatra pessimus fuerit, tamen videtur aliquando pie mentitus, pro communi bono populi sui falsa quædam insinuando regi Syriæ: atque in hoc is qui fingit mendacia, perhibet se imitari regem nunc præfatum. Hinc subditur: *et per propriam perditionem*, utpote per mendacium quo perdit semetipsum, *dicit se mereri aliorum salutem*, hoc est procurare ea quæ aliis ad salutem exstant utilia. Quod injustum et fatuum est, et vana est palliatio ista mendacii. Quid enim prodest D homini (inquit Christus) si lucretur universum mundum, se ipsum autem perdat et detrimentum sui faciat? Omne quoque mendacium in se ipso culpabile est,

Ait quidam: Quando mendacia purgavimus plene ex toto, id est, nosmetipsos ab omni mendacio perfecte mundavimus, tunc cum multo timore subimus ipsum, tempore vocante, hoc est, causa rationabili id exigente pro loco et tempore, dicimus aut facimus aliqua quæ falsa sunt secundum apparentiam exteriorem et prout accipiuntur seu intelliguntur ab aliis, eum magno Dei timore. Quamvis enim sciamus quod illa secundum aliquem pium intellectum aut designationem sint vera, sicut quum Abraham et Isaac dixerunt suas conjuges esse suas sorores, formidamus tamen ne forte in talibus excedendo aliquantulum, Deum inhonoremus.

Non novit pœventus mendacia, id est, mentiri nescit, quum nondum habeat usum rationis, *nec anima malignitate privata*, hoc est, homo ab omni pravitate purgatus, cujus cor in veritatis et æquitatis affectum exstat conversum, mentiri ignorat.

Vino letificatus loquitur vera in omnibus non spontanee, hoc est, non pure voluntarie, sed partim ex naturali operatione quam vinum facit in eo; et *inebriatus*, id est repletus, *compunctione salubri mentiri non poterit*: non quod nullatenus possit hoc, quum non sit confirmatus in gratia, sed quia vix potest hoc, præsertim durante compunctione in eo.

Ecce vir iste illuminatus quam terribiliter scribit contra mendacium atque perjurium. Ille ergo tanquam venena æternæ mortis inflietiva purissime devitemus, et culpas nostras publice ac privatim sincerissime fateamur, nec ex aliquo metu, rubore, aut alia causa, eas negemus, palliemus aut defendamus.

Is. v, 20.

Amos vi, 13.

III Reg. xx, 4.

Matth. xvi, 26; Luc. ix, 25.

Gen. xii, 13; xx, 2; xxxvi, 7.

GRADUS XIII .

DE ACEDIA.

ISTE est unus ramorum multiloqui, et plerumque primogenitus, sicut prætan- Grad. xi
p. 213.
gentes id diximus : dico vero de acedia. Propterea distribuimus ei ordinem congruentem in catena maligna.

Acedia est remissio animæ et resolutio mentis, pusillanimitas exercitationis, odium professionis, mundanorum beatificatrix, detractrix Dei, quasi inviscerosi existentis et sine benignitate; attonita in psalmodia, infirmans in oratione, ferrea in operatione, in opere manuum non pigra, in obedientia improba.

Vir subditus et obediens, est ignarus acediæ, per sensus intelligibilia dirigens. Cenobium est luctator contrarius acediæ; at vero solitario conjugalis perpetua, ante mortem ejus non recedet ab ipso, et ante obitum ejus certabit quotidie. Cellam anachoretæ videns acedia subrisit, tetenditque tabernaculum juxta ipsum.

Medicus mane visitat infirmantes, et acedia circa meridiem exercitatores. — Hospitalitas est suggestio et immissio acediæ, et propter eam deprecatur operari eleemosynas ex operibus manuum. Suggestit quoque et hortatur, prompte visitare infirmos, ad memoriam reducens dicentem : Infirmus fui, et venistis ad me. Matth. xxv,
36. Exhortatur item acedia accedere ad mæstos et pusillanimes, submittens memoriæ verbum illud : Consolamini pusillanimes. — Stantibus in oratione acedia reducit 1 Thess. v,
14. ad memoriam necessaria negotia exteriora, et omnem machinationem atque industriam denuo movet ipsa irrationalis, ut ab eadem oratione nos subtrahat quasi quodam capistro rationabiliter. — Demon acediæ fecit discrasiam, capitisque dolorem, febrem, rigorem, torsionem ventris, ac protensiones, horrorem trium horarum. Nona apprehendente, innuit modicum; porro mensa posita, exsiluit de stratu. Oratione superveniente post refectionem, gravatur iterum corpus; stantem in oratione submersit rursus somno, et importunis apertionibus oris rapuit versus Psalmi ab ore.

Reliqua quidem vitia secundum unumquodque destruuntur per singula virtute aliqua una; acedia autem monacho cohabitata est mors. — Fortitudo animæ mentem morientem resuscitavit; acedia vero et otiositas dispergunt et auferunt universas virtutum divitias.

Uno isto acediæ vitio existente graviore octo præfectis malitiæ, faciamus et ipsorum illorum sequentiam. Sed et illud apponam : Non presente psalmodia, acedia non apparet; et finito canone, aperti sunt oculi. — In tempore acediæ apparent violenti : nihil enim ita aliud conciliat monacho coronas, sicut acedia. — Considera, et invenies acediam impugnantem monachum in statione pedum, et suggerentem monacho ut sedeat in cathedra; et sedentem reclinare te parieti probat; et stantem

exhortatur rursus incurvari muro cellæ, ut faciat fragores ac strepitus pedum. — Qui luget se ipsum non novit acediam.

Ligetur et iste tyrannus recollectione propriarum culparum ac delictorum, percutiatur opere manuum, pertrahatur intentione et attenta meditatione futurorum bonorum. Coram stans et præsentatus interrogetur de pertinentibus ad rem : Dic, tu remisse et dissolute, quis est male te pariens? Quales sunt primogeniti tui? At ille violentiam passus, visus est respondere : Ego non habeo ubi caput reclinem apud eos qui sunt vere obedientes; in his vero in quibus habeo, secundum requiem solitariae remotionis, simul dego cum eis. Genitrices meæ sunt multæ ac differentes : interdum namque me gignit animæ insensibilitas; quandoque vero me gignit oblivio supernorum; aliquando quoque gignit me nimis fatigationum excessus. Primogeniti mei sunt transmutationes locorum. Mecum geniti, sunt inobedientia Patris, oblivio divini iudicii; est etiam quandoque derelictio promissionis. Adversarii mei a quibus nunc teneor vinculis ligatus, sunt psalmodia cum opere manuum. Impugnatrix mea est intenta meditatio mortis. Porro causa me perfecte mortificans, est oratio cum firma spe futurorum bonorum. Quis vero sit generans ac pariens orationem, ipsam interrogate.

ARTICULUS XVI

EXPOSITIO HUIUS GRADUS TERTIODECIMI.

ISTE est unus ramorum multiloquii, A utpote aecidia, et plerumque primogenitus, hoc est primus multiloquii ramus, videlicet peccatum primo procedens ex illo, sicut prætangentes id diximus : dico vero de aecidia. Propterea distribuimus ei ordinem congruentem in catena maligna, hoc est in vitiorum istorum connexione, loquendo de ea in præsentis capitulo.

Aecidia est remissio, id est tepefactio, animæ, et resolutio mentis ab interiori custodia, pusillanimitas exercitationis, hoc est formido seu parvitas animi ad aggregandum exercitia virtuosa, ntpote torpor et tedium talium; odium professionis : quoniam aecidia tandem causatur detestatio seu odium monasticæ professionis assumptæ aut assumendæ; mundanorum beatificatrix : quia perducit hominem ad hoc ut in corde suo beatificet carnales di-

vitias, delicias ac honores, mundanosque homines qui abundant in talibus. juxta illud Psalmistæ, Beatum dixerunt populum cui hæc sunt; detractrix Dei, quasi inviscerossi existens et sine benignitate. Aecidia quippe interdum sic crescit, invalescit dominaturque homini, quod Dei aut religionis præcepta et instituta videntur ei tam dura et ardua, ut quodammodo sentiat, aut forsitan aliquanter dicere audeat, Deum non esse viscerosum sen pium, sed nimis austerum, et quasi impossibilia ab hominibus exigentem.

Est quoque aecidia attonita in psalmodia, id est, psalientem hebetante stupore percutiens, ac stolidam admiratione dejiciens, ut stet quasi emortuus, et a semetipso quodammodo alienatus, non instar heroicorum virorum ex vigore et altitudine contemplationis, sed ex prædominantia

Ps. cxliii, 15.

passionis rationem a vigore suæ agilitatis A impediendæ, *infirmans in oratione*, id est, orantem reddens indevotum ac debilem, tardum ac negligentem ad resistendum suo torpori atque distractioni, *ferrea in operatione* virtutum, quas facit cum cordis duritia, sine gustu interno, *in opere manuum non pigra*, id est fervida, sed importune, videlicet loco ac tempore indeliberato : tunc enim est ad opera manuum prompta, quando interesse deberet qui eam habet, divino obsequio; *in obedientia improba* : quia ad ea quæ injunguntur est B tarda, ad ea vero quæ sunt propriæ voluntatis, parata.

Vir subtilis et obediens, est ignarus acedie, hoc est, eam non approbat nec admittit, *per sensus intelligibilia dirigens*, hoc est, per exteriora et sensibilia ad interiora ac spiritualia se sustollens et ad divina se elevans. *Cornubiū est tuctator contrarius acedie*, id est, conventus religiosus mutuo se exercens, exhortans, increpans et inflammans, impugnat ac vincit acediam : *at vero solitario conjugalis perpetua*, hoc est, ipsa acedia non cessat solitario adhærere eum tentando. Ideo subditur : *ante mortem ejus non recedet ab ipso, et ante obitum ejus certabit*, id est, impugnet eum, *quotidie*. Unde ut in

Cf. LXXVII,
p. 99 A.

Collationibus Patrum habetur : Acedia aerius solitarios tentat, quoniam non excitantur nec increpantur, neque notari verentur ab homine, et majoris sunt libertatis quam in congregatione viventes. Hinc metaphoricæ sequitur : *Cella anachoreta videns acedia subrisit*, quasi presumens de victoria contra illum, *tetenditque tabernaculum juxta ipsum*, hoc est, ei coherere atque insistere sine cessatione decrevit. Hinc quoque Cartusieneses et ceteri soli degentes, acediam jugiter abhorrere et propius abjicere debent, omneque tempus fructuose expendere, et in divinæ majestatis presentia se reverentius habere.

Medicus mane visitat infirmantes, et acedia circa meridiem specialiter visitat et impugnat exercitatores, hoc est virtu-

tum operatores, videlicet refectione instantæ, seu peracta, quia tunc minus delectat spiritualibus actibus et exercitiis immorari.

Hospitalitas est suggestio et inmissio acedie. Hospitalitas in se quidem bona est, sed ideo dicitur « suggestio et inmissio acedie », quia sub colore et occasione hospitalitatis frequenter admittitur et miscetur ac intrat acedia. *Et propter eam deprecatur operari elemosynas ex operibus manuum*, hoc est, acedia sub specie boni hortatur hominem spirituales a spiritualibus actibus se abstrahere atque labori insistere manuali, ut procuret necessaria ad exhibendam hospitalitatem atque ad dandum elemosynas indigentibus.

Suggerit quoque et hortatur, prompte visitare infirmos, ad memoriam reducens dicentem : Infirmus fui, et venistis ad me, *Ehortatur item acedia accedere ad mæstos et pusillanimes, submittere memoriam verbum illud Apostoli ad Thessalonicenses dicentis : Consolamini pusillanimes*. Hæc omnia suggerit, ut a quiete cellæ et spirituali occupatione ac profectu assiduo religiosum expellat, prædictaque faciat importune aut ex prava radice, quæ utique fieri possunt loco et tempore apto, ex vera caritate et pietate.

Stantibus in oratione acedia reducit ad memoriam necessaria negotia exteriora, et omnem machinationem atque industriam denuo macet ipsa irrationalis acedia, agens hæc ut ab eadem oratione nas subtrahat quasi quodam capistro rationaliter, hoc est, sub specie virtuosæ occupationis ac rationalis causæ.

Dæmon acedia fecit discrasiam, capitisque dolorem, febrem, rigorem, hoc est corporis constrictionem, torsionem ventris, ac protrusiones, id est operum protrusiones : hæc, inquam, fecit horrorem trium horarum, hoc est, per ista convertit nobis tres horas diei in horrorem ac tedium, illas videlicet horas in quibus hæc magis accidere solent, utpote primam, tertiam et sextam, juxta nonnullos. *Nona*

apprehendente, innuit modicum, hoc est, nona hora instante, aliquid pandit se; porro mensa posita, exsiliit de stratu, hoc est a loco in quo prae tepore quasi infirma decubuit, sed ad corporalia comoda et fomenta vivax invenitur ac valida. Oratione superveniente post refectio- nem, gravatur iterum corpus; stantem in oratione submersit aecidia rursus somno, et importunis apertionibus oris, id est oscitationibus, rapuit versum Psalmi ab ore.

Reliqua quidem vitia secundum unum- B quodque destruuntur per singula virtute aliqua una, hoc est, quodlibet aliud vitium superatur et expellitur virtute una sibi directe contraria, sicut elatio humilitate; aecidia autem monacho cohabitata est mors, id est, firmiter radicata in religioso est mors animae ejus, omne spiritu- ale bonum impediens.

Fortitudo animae mentem morientem, id est peccato quasi consentientem aut succumbentem et victam, resuscitavit, hoc est, surgere fecit ac agilem reddidit: quod C intelligi potest de fortitudine prout est virtus cardinalis et cooperatur ad hoc, et item de fortitudine quae est unum septem donorum Spiritus Sancti, de fortitudine quoque prout est virtus communis, hoc est de vigore seu constantia mentis. Aecidia vero et otiositas dispergunt et aufe- runt universas virtutum divitias.

Uno isto aecidia vitio existente gra- viore octo praefectis malitiis, id est octo principalibus et capitalibus vitiis: inter quae tamen aecidia vitium unum est; id- D circo quod dicitur gravior illis octo, intel- ligendum est inter octo illa, utpote ceteris omnibus praeter se. Juxta quem modum ait Apostolus: Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria haec; major autem ho- rum est caritas. Sed circa hoc quaeritur, qualiter aecidia sit gravior ceteris illis, praesertim quum superbia dicatur regina et caput vitiorum; nec aecidia est gravior culpa quam odium. Et respondendum, quod secundum diversas considerationes

et proprietates, diversis peccatis attribui- tur esse gravissimum inter cetera pecca- ta: sicque aecidia dicitur esse gravior ceteris, in quantum contrariatur universa- rum virtutum idoneae executioni atque profectui, et pravissimos gignit effectus, ut paulo superius tactum est. Faciamus et ipsorum illorum sequentiam, hoc est, proportionabiliter ita tractemus de aecidia vitio, sicut de ceteris aliis sumus locuti.

Sed et illud apponam quod nunc subdi- tur. Non praesente psalmodia, aecidia non apparet, hoc est, extra horam divini Offi- cii aecidia non tam evidenter ac manifeste semetipsam monstrat; et finito canone, hoc est canonico ac legitimo psalmodum orationumque numero, aperti sunt oculi, qui tempore orationis ac psalmodiae som- no deprimebantur.

In tempore aecidia apparent violenti, hoc est, aecidia homines impugnante, monst- rantur qui efficaciter et condigne pugnant contra se ipsos et propriam vincunt natu- ram, expugnando aecidiam et ejus effectus.

De quibus violentis ait Salvator: Violenti Matth. xi, 12. aliud conciliat monacho coronas, sicut aecidia, hoc est, per nullam rem meretur monachus tam gloriose coronari a Deo, quemadmodum per expugnationem aecidia, quam extirpando crescit in omni vir- tute, et aptus efficitur ad proficiendum in caritate, sapientia ac omni perfectione.

Considera, et invenies aecidiam impu- gnantem monachum in statione pedum, ita quod inducet eum ad sedendum in cho- ro pedibus cancellatis seu supra se invi- cem positus, et suggerentem monacho ut sedeat in cathedra, id est in suo sedili, quando potius standum est coram Deo; et sedentem reclinare se parieti probat, id est, dum sedes conatur te inducere ad re- linandum dorsum tuum ad parietem. Et stantem exhortatur rursus incurvari, id est se ipsum applicare et reclinare, muro, id est parieti, cellae; ut faciat fragores, id est sonos, ac strepitus pedum, qui sequun- tur ex reclinacione hujusmodi, propter

Is. xi, 2.

1 Cor. xiii, 13.

quos faciendos concomitanter reclinat se, *Adum namque me gignit animæ insensibilitas*, id est duritia seu insipiditas, seu

carentia consolationis internæ : nam sicut delectatio conservat operantem in opere, sic delectationis privatio parit tedium operandi retrahitque ab opere. *Quandoque vero me gignit oblivio supernorum* : nam

sicut memoria seu consideratio celestium præmiorum incitat et inflammat ad bene agendum, ita oblivio seu inconsideratio bonorum illorum parit acediam. *Aliquando quoque gignit me nimius fatigationum*

excessus, id est vehementia tentationum, tribulationum, aut laborum lassantium. *Primogeniti mei sunt transmutationes locorum. Mecum geniti*, id est peccata quæ simul mecum oriuntur ex vitiosa radice, *sunt inobedientia Patris*, hoc est non obedire Patri spirituali, *oblivio divini iudicii* ; est etiam *quandoque derelictio promissionis*, hoc est, violatio sive omnimoda desertio professionis interdum oritur simul mecum aut ex me. *Adversarii mei a quibus nunc tencor vinculis ligatus, sunt psalmodia cum opere manuum*, id est, nunc insistere psalmodiæ, nunc operi manuali, nec in opere tali a psalmodiâ cessare. *Impugnatrix mea est intenta meditatio mortis*. Porro *causa me perfecte mortificans, est oratio cum firma spe futurorum bonorum* : talis namque oratio sapientiam impetrat ac fervorem. *Quis vero sit generans ac pariens orationem*, id est pater ac mater orationis, *ipsam interrogare*, hoc est, infra hoc considerare, *Grad. XXXII*

videlicet capitulo de oratione. *At ille violentiam passus, id est coactus, visus est respondere : Ego non habeo ubi caput reclinem apud eos qui sunt vere obediētes ; in his vero in quibus habeo ubi caput meum reclinem, secundum requiem solitarie remotionis*, id est, prout moris est me reclinari in solitariis remotis ab aliis, *simul dego cum eis*, id est, in solitariis negligentibus caput meum repauro et perseveranter permaneo. *Genitricēs* (id est matres) *meæ*, utpote culpæ ex quibus nascor, *sunt multæ ac differentes. Inter-*

GRADUS XIV

DE GULA.

DICTURI de gula et ventre, proponimus quasi in omnibus philosophari contra nos ipsos : miror enim si quis est factus liber ab ea, nisi habitans sepulchrum.

Gula est hypoerisis ventris : nam venter saturatus existens, indigentiam reboat ; refectus et semipleus, famem reclamation. — Gula est conditrix prepara-

tionis delectationem delectantium, fons delectationum libidinis. Evacuasti venam, aliunde refluxit; et obstruxisti eandem, aperuit alteram. Exstinxisti flammam, et aliunde revixit; et istam destruens, altera es devictus. — Gula est seductio oculorum, compassionem, temperantiam et humiliationem, accepta simul omnia sub uno suggerens devorare. — Gula est ciborum satietas, pater fornicationis; tribulatio autem ventris est conciliator castitatis.

Plerumque aliquis mansuefecit leonem blanditiis; qui vero corpus curans foverit, facit ipsum ex hoc magis silvestre.

Gaudet Judæus sabbato, et diem festum facit; et gulosus monachus, sabbato et die dominica. — Pascha computat servus ventris, in quibus cibis faciat dies festos; servus vero Dei attendit in quibus gratiis dives fiat. Peregrino hospite veniente in caritate, totus movetur ex gula, et suam resolutionem æstimat fratris consolationem. In adventu aliquorum ad ipsum, morem frangens, præmeditatus est admittere vinum; et opinatus virtutem abscondere, factus est servus passionis.

Gula inimicatur plerumque gloriæ vanæ, et simul pugnant in misero monacho, quasi super servo empticio: illa quidem interrompere et resolvere violentat; ista vero virtutem suam triumphare submergit. Sapiens monachus ambas effugiet, in proprio tempore alteram altera repellens ac removens. — Incescente igne carnis, puniamus eandem, atque in omni loco et tempore abstinentiam observemus; eodem vero igne carnis sedato et quiescente (quod non credo perfecte fieri ante sepulcrum et mortem), abscondamus nostram operationem. — Vidi presbyteros a dæmoniis illusos, et absolventes cum benedictione juvenes eis non subditos, in potationibus vini et reliquorum. Nempe si ipsi in Domino testimonium habent, temperate solvamus; si vero sunt negligentes, nihil curemus de benedictione eorum, et magis si sumus in pugna ignis.

Probavit a Deo missus Evagrius, sapientium sapientior, promptitudine et sensibus fieri; sed fraudem passus, mentitus est miser sibi, apparens magis insipiens insipientium in aliis multis, sed et in isto. Ait enim: Quum anima concupiscit varios cibos, angustietur pane et aqua. Simile vero aliquid dixit puero, qui dixit se velle ascendere scalam in uno passu. Igitur et nos evertentes definitionem illius, dicimus: Quum anima concupiscit diferentes cibos, concupiscit et quærit aliquid proprium naturæ. Quocirca utamur industria adversus machinatricem multimode ingeniosam: alioqui statuet contra nos gravissimum prælium, aut ruinarum obligationes parabit. Recidamus nunc primo impugnantia*, deinde ardentia, adhuc similiter delectantia. Si possibile est, da ventri cibum replentem, levem, vilem atque exiguum, ut per repletionem satiemus insatiabilem ejus deliberationem. Per exiguum vero, levem ac vilem cibum, habeamus celerem respirationem, et redimamur a calore et inflammatione, quasi a flagello. Superintendamus. et inveniemus plurimos rerum spirantium cibos, moventes et incitantes calores in nobis.

Deride dæmonem qui suggerit tibi tardare refectionem usque ad horam cœnæ: nova enim deinceps apprehendente, præanticipantis concordiam abnegavit.

* impinguantia

Alia abstinencia congrua existit et consonans innocens, et alia nocivis. Illi quidem motum possident in signum; isti vero usque ad finem vite et mortem perseverant et adjacent inconsolabiliter et implacabiliter abstinentes. Primi enim volunt et debent sempiternæ custodire contemperantiam et complexionem mentis spontaneæ; isti vero placant Deum per spiritualem tristitiam et mortificationem propriæ sensualitatis ac improbæ voluntatis. — Nimirum tempus consolationis et lætitiæ, et privatio sollicitudinis in universis, viro perfecto; agonizanti vero est tempus certaminis; vitioso vero, festivitas festivitatum et frequentia frequentiarum. — In cordibus gulosorum sunt somnia ciborum et escarum; somnia vero pœnarum et iudiciorum sunt in cordibus lugentium.

Tene et vince ventrem antequam vinceret te, et tunc futurus es abstinere eum inconfusione. Sciunt quod dictum est qui ceciderunt in foveam non dicendam; viri eunuchi non noverunt experientiam rei istius. — Gulam quippe circumcidit intenta meditatio ignis æterni. Huic quoque quidam præbentes auditum, exciderunt sua ipsorum membra, et interierunt duplici morte.

Queramus, et penitus inveniemus hanc gulam per se solam operantem naufragia apud nos. — Mens jejunantis orat vigilanter et sobrie; mens autem non abstinentis repletur immundis idolis. — Ventris satiety exsiccat fontem; ipso vero siccat, satiety genuit aquas. — Qui suum ventrem nutrit et fovet, et conatur spiritum fornicationis vincere, similis est volenti cum oleo ignem exstinguere. — Tribulato ventre, humiliatur cor; ventre autem consolato, superbit cogitatio. Te ipsum palpa circa primam horam diei, et circa mediam, et circa extremam horam ante cibum; et ex hoc ex te ipso disces utilitatem jejunii. Mane exsultat cogitatio carnis; apprehendente Sexta, deorsum modice inclinatur; ac circa solis occasum humiliatur in finem. — Afflige ventrem, et omnino claudes os tuum: a multitudine namque ciborum lingua enervatur.

Contristans pugna contra ventrem, et vigilans vigila propter eum. Si enim dolueris modicum fatigatus, Dominus confestim cooperabitur tibi. — Mollificati utres supercapiunt ad mensuram; contempti vero et sine cura relict, non capiunt tantum. Cogens necessitate ventrem, ampliavit interiora; agonizans vero contra ipsum, constrinxit eadem: quibus angustiat, seu constrictis, non opus est multis cibis, atque ex tunc efficimur de cetero naturaliter jejunantes. — Sitis sitim plerumque cessare facit; famem vero circumcidere fame, est impossibile et crudele. Quum te vicerit, in laboribus doma eam; si autem et hoc tibi impossibile est propter infirmitatem, iterum pugna contra eam vigiliis. Oculis aggravatis, opus manuum apprehende; somno autem non iustante, orationis tempore non attingas ipsum: non enim est possibile servire Deo et mammonæ, hoc est, non expedit mentem exhibere et representare operi manuum quum Deo adsis.

Cognosce quia plerumque demon super stomachum sedet, et præparat ac disponit hominem satiari non posse, etiam si comederet universam Egyptum, et biberet Nilum. — Immundus hic demon recedit post cibum, et fornicationis spiritum mittit

Matth. vi.

21

nobis, ammittans ei quod factum est; et ait: Apprehende, apprehende atque conturba ipsum; ventre enim repleto et gravato, non multo labore mactabis. Qui quum venisset, subrisit; et ligans manus nostras ac pedes somno, omnia de cetero quaecumque voluit fecit in nobis, et corpus ac animam fœdavit et sordidavit phantasiis et iniquationibus et colluvionibus. — Mirum est mentem incorpoream a corpore sordidatam et tenebratam videre, et iterum repurgatam ac subtiliatam per lactum immaterialem.

Si spondidisti Christo ambulare per viam angustam et arctam, reprime ventrem: isto enim curato et ampliato irritasti compositiones et fœdera. Excogita et intende et audi dicentem: Ampla et spatiosa est via ventris, quæ ducit ad fornicationis perditionem, et multi vadunt per eam; angusta est porta et arcta abstinentiæ via, quæ ducit in castimonie vitam, et pauci ingrediuntur per eam.

Lucifer qui ruit, est princeps dæmoniorum; et princeps vitiorum est gula et ingluvies ventris.

Recumbens ad refectionem in mensa alimentorum, affer in medium memoriam mortis atque iudicii, et etiam sic vix impedies modicum vitium. Poculum bibeus, non cesses memorari fellis et acetii Christi Regis ac Domini, et penitus abstinere a potu, aut suspirabis, aut sapere magis humile facies. — Ne seducaris. Non enim utique liberaberis a Pharaone, nec supernum Pascha videbis, nisi semper comedas lactucas agrestes et azyma. Lactucæ agrestes sunt, violentia jejunii, labor, dolor et sufferentia malorum; azyma vero, est sapere non elatum aut inflatum. — Tuæ inspirationi collaereat verbum dicentis: Ego autem quum mihi molesti essent, inducbar cilicio, et humiliavi in jejunio animam meam, et oratio mea in sinu meo convertetur.

Jejunium est violentia naturæ, decisio delectationis gutturis, recisio caloris concupiscentiæ, succisio cogitationum et intentionum malarum, libertas somniorum, munditia orationis, animæ luminare, mentis custodia, solutio cæcitatatis, porta compunctionis, suspirium humile, contritio hilaris, restrictio multiloquii, occasio tranquillitatis, obedientiæ custos, evacuatio et alleviatio somni, sanitas corporis, conciliatio atque adductio impassibilitatis, remissio peccatorum, porta et deliciæ paradisi.

Hunc quippe tyrannum, qui est præceptor malorum nostrorum impugnatorum, porta vitiorum, lapsus Ade, perditio Esau, interitus Israelitarum, Noe inhonestas, proditor Gomorrhæorum, Lot querela, exterminium filiorum Heli sacerdotis, manductor iniquationum et cogitationum malarum, ante omnia magis investigemus unde gignatur, et qui et quales sint geniti ex eadem gula, quisve sit conterens eam, et quis sit perdens eam in finem. Dic nobis, o tyranne omnium mortalium, qui omnes enisti auro insatiabilitatis: Unde possedisti in nobis ingressum? Et quid naturaliter habes parere post ingressum? Et quis est egressus tuus ex nobis et liberatio?

Ipsa vero super injuriis dolens, tyrannice furiosa ac feralis, respondit ad nos:

Matth. vii,
13, 14.

Exod. xii,
8.

Ps. xxxiv,
13.

Gen. iii, 6-
24; *xv, 20-*
34; *Num. xxi,*
4, 33; *Gen.*
ix, 24; *xviii,*
20; *xix, 33-*
35; *1 Reg.*
ii, 12 et seq.;
iv, 11.

Quid me dejecitis impropriis, existentes mihi obnoxii debito? Et quomodo festinatis separari a me? Ego quoque naturæ sum colligata. Porta mea est natura ciborum; consuetudo vero est causa meæ insatiabilitatis; occasio autem passionis est esus præanticipatus, et earentia doloris, atque oblitio mortis. Quoniam vero queritis discere quæ sint nomina filiorum meorum, dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur. Attamen audite qui ita appellantur dilecti et primogeniti mei. Primogenitus filius meus est fornicationis minister; cui secundus est duritia cordis; tertius est somnus. Ex me procedunt mare cogitationum, fluctus et undæ iniquationum, profundum quoque ignotarum et indicibilium inmunditiarum. Filiae meæ sunt, otiositas, multiloquium, confidentia, risus patratio, scurrilitas, contradictio, cervicosa durities, inaudientia, insensibilitas, captivatio, magnificentia, gloriatio, audacia, amor mundi: quem consequitur oratio sordida, et incurvationes cogitationum, plerumque vero eventus non expectati et insperati, quos rursus sequitur desperatio crudelior. Porro memoria offensionum et criminum impugnat me, non tamen vincit; intenta autem meditatio mortis et ultimi exitus inimicatur mihi ex toto; nihil vero est me evacuans et perfecte in omnibus destruens. Qui possidet Paracletum, interpellat contra me, et ille exoratus non sinit me vitiose operari: qui enim sunt sine gustu illius, quærent penitus delectari per meam dulcedinem.

ARTICULUS XVII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS QUARTIDECIMI.

DICTURI de gula et ventre, proponi-
mus quasi in omnibus philosophari
contra nos ipsos, hoc est perscrutari ac
disputare de vitio a quo nos ipsi non su-
mus pure immunes. *Miror enim si quis
est factus liber ab ea, nisi habitans se-
pulcrum*, hoc est, puto quod nemo in hac
vita existat qui non interdum aliquantulum
excedat per gulam, sed qui mortuus est,
factus est liber ab ea.

Gula est hypocrisis ventris, hoc est su-
perfluus appetitus cibi ac potus sub colo-
re et simulatione fallaci indigentie ventris
admissus. Ideo subditur: *nunc venter sa-
turatus existens*, id est satis refectus, *in
dignitatem reboat*, id est, plus indigere se
vociferatur; *refectus et semiplenus, fa-
mem reclamant*, quasi nil accepisset.

Gula est conditrix, hoc est excogitatrix
et instigatrix, *preparationis delectatio-
nem delectantium*, hoc est delectabilium
et lautorum alimentorum: quia ad talia
preparanda ac obtinenda instigat; *fons de-
lectationum libidinis*: quia ad voluptates
et inquinamenta luxuriæ disponit ac in-
troducitur.

*Evacuasti ventem per jejunium et absti-
nentiam, aliunde refluxit*, puta ex gula:
*et obstruxisti eandem, te macerando et
concupiscentiam edomando, aperuit altera-
ram*: hoc est, una appetitione carnali illi-
cita jam repressa quæ circa hoc aut illud
objectum versatur, repressio illa facta est
ocasio alterius sensuæ appetitionis illi-
cite circa aliud objectum versantis, *ex-
sternasti flammam*, hoc est fetorem hu-

jus desiderii pravi, *et aliunde revixit* : quia A ex alia causa rursus accensa est talis flamma; *et istam destruens, altera es devictus*, hoc est, unam vitiosam affectionem carnalem superans, ab alia permisisti te superari. Contingit quippe multoties quod is qui temperavit et refrenavit suum affectum circa illam aut illam escam sive personam, protinus impugnetur inordinato affectu alterius alimenti sive suppositi : sique corruptio unius desiderii sensualis, fuit generatio alterius. Exteriora quippe B objecta, et praesertim diabolus, frequenter renovant et accendunt desideria gulae concupiscentiasque carnales. Ideo dicit S. Augustinus : Hoc est bene vicisse, omnes aditus vitiorum vicisse.

Gula est seductio oculorum, compassionem, temperantiam et humiliationem, accepta simul omnia sub uno suggerens devorare : hoc est, vorax appetitio cibi ac potus est causa seductionis oculorum, id est interioris iudicii de cibis ac potibus visis, ita quod gulosus putat se omnia visa posse vorare, vel ea non sufficere sibi. Sic C que seductio ista suggerit ut « omnia » alimenta proposita « simul » sub una hora aut una refectioe devoret. Quod faciendo devorat « compassionem, temperantiam et humiliationem » : quia facit contra hos actus bonos, et destruit eos in se ipso ; et illa gulose consumit ex quibus debuit potius indigentibus subvenire ; nec consideravit sua peccata, ex quorum consideratione debuit se humiliare et sobrie manducare.

Gula est ciborum satietas. Interdum enim accipitur gula pro ipsa repletionem superflua, interdum pro immoderato affectu ad illam. Est etiam gula *pater fornicationis*, cui praebet materiam et fomentum ; *tribulatio autem ventris*, videlicet abstinentia, *est conciliator*, id est procurator et custos, *castitatis*.

Plerumque aliquis mansuefecit leonem blanditiis ; qui vero corpus curans fovet, id est, exquisite nutriverit illud, *facit ipsum ex hoc magis silvestre*, hoc est magis indomitum ac rebellem.

Gaudet Judaeus sabbato, et diem festum facit, sabbatum celebrando ; et gulosus monachus, sabbato et die dominica, quia tunc melius habet ad comendandum : sicque instar Judeorum gaudet non ex vera devotione, sed ex sensuali amore.

Pascha computat servus ventris, in quibus cibis faciat dies festos, hoc est, gulosus suo ventri deserviens, considerat quando veniet paschalis festivitas, quam solennizet vacando gulae magis quam puritati internae ; *servus vero Dei attendit in quibus gratis dives fiat*, hoc est, qualiter copiosius compendiosiusque proficere possit.

Peregrino hospite veniente in caritate, id est, caritative visitante Fratrem gulosum, ipse gulosus *totus movetur ex gula*, Fratrem illum libenter videndo ac recipiendo, ut hac occasione valeat aliquid lautius preparare et abundantius sumere, *et suam resolutionem, id est gulosam relaxationem, astatin fratris devoti consolationem.*

In adventu aliquorum ad ipsum, mox, hoc est consuetam abstinentiam suam, frangens, praemeditatus est admittere vinum, id est, vinum potare decrevit ; *et opinatus virtutem abscondere, factus est servus passionis*, hoc est, ipse gulosus, qui cogitavit abstinentiam suam occultare, victus est a concupiscentia gulae : nam vinum admittit non ex spiritali visitantium dilectione, sed ex propria carnalitate.

Gula inimicatur plerumque gloriae vanae, quia instigat ad manducandum laute atque superflue : per quod quis privatur humana laude et gloria ; *et simul pugnant in misero monacho, quasi super servo empticio*, hoc est, gula et vana gloria praellantur contra se invicem in misero religioso, quae earum subiciat sibi illum, sicut pugnatur pro obtinendo servo empticio quem plures emere cupiunt. *Ille quidem interrumpere et resolvere violentat*, hoc est, gula impetiose instigat ut abstinentia intermittatur jejuniumque frangatur : *ista vero virtutem suam triumphare submergit*, hoc est, vana gloria cum sui ipsius

submersione seu perditione persuadet su-
am vim prævalere, ut scilicet absteineatur
ac jūnetur desiderio laudis humanæ. *Su-
piens monachus ambas effugiet, in pro-
prio tempore alteram altera repellens ac
removens*, hoc est, religiosus discretus vin-
cet gulam et gloriam vanam, cum una ea-
rum alteram repellendo tempore opportu-
no. Non quod unquam debeat admittere
aliquod vitiorum istorum: sed quando
tentatur de gula, potest eam abjicere ex
consideratione suæ inhonestatis, et quia
scandalizativa est aliorum: et ita quodam-
modo fugit eam ex consideratione simili
considerationi illi ex qua vitat eam vane
gloriæ servus, qui fugit eam quia inhone-
sta est coram aliis, et minorativa propriæ
laudis atque humani honoris. Conformiter
quando tentatur de vana gloria, ut intuitu
ejus absteineat, potius comedit, attamen
moderate et ex rationabili causa, ut glo-
riam vanam et inanem confundat.

Increscente igne, hoc est fervore et con-
cupiscentia, *carnis*, puniunt eandem per
abstinentias, disciplinas, vigilias et labo-
res, atque in omni loco et tempore oppor-
tuno abstinentiam observemus. Eodem ve-
ro igne carnis sedato et quiescente (quod
non credo perfecte fieri ante sepulcrum
et mortem), abscondimus nostram opera-
tionem, hoc est exercitationem et profe-
ctum, quantum ad id quod supererogatio-
nis et specialis devotionis in ea est, et
quoad intentionem, quia soli Deo finaliter
complacere omnes optamus. Vel sensus
est, quod « igne » illo « sedato », servetis
solitam abstinentiam in secreto: sed pro-
pter aliorum adventum possumus aliqua-
liter relaxare eandem.

Vidi presbyteros, id est sacerdotes seu
seniores, a demoniis illusos, et absotren-
tes cum benedictione juvenes eis non sub-
ditos, in potationibus vini et reliquorum,
hoc est, vidi quod illi presbyteri hortaban-
tur juniores quibus non præfuernunt, ad
potandum vinum et ad accipiendum ciba-
ria reliqua, ita quod absolverunt jeniore
illos cum benedictione a culpa existente

in talibus. *Nempe si ipsi in Domino testi-
monium habent*, hoc est, si presbyteri illi
sunt veraciter bonæ famæ, *temperate sol-
eamus*, hoc est, propter eorum præsen-
tiam atque instantiam eum moderatione
relaxemus rigorem abstinentiæ nostræ. *Si
vero sunt negligentes aperte, nihil cure-
mus de benedictione eorum*, ita ut pro-
pter eam non acquiescamus indiscretæ ac
minus discussæ exhortationi ipsorum; et
magis si sumus in pugna ignis, hoc est,
si concupiscentiis carnalibus infestemur,
tunc rigorem nostrum diligentius majori-
que cum sollicitudine conservemus.

*Probat a Deo missus Evagrius, sa-
pientium sapientior*, hoc est, abbas Eva-
grius, vir divinus atque doctissimus, ap-
probavit, sive expertus est, *promptitudine
et sensibus fieri*, hoc est omnia bona esse
agenda animo prompto ac discreto secun-
dum spiritualem scientiam; sed *fraudem
passus*, hoc est deceptus, *mentitus est mi-
ser sibi, apparens magis insipiens insi-
pientium in aliis multis, sed et in isto
quod nunc subditur*. *Alit enim: Quam ani-
ma concupiscit varios cibos, angustietur*,
hoc est, parce sustentetur, *pane et aqua*.
*Simile vero aliquid dixit puer, qui dixit
se velle ascendere scalam in uno passu*,
hoc est repente velle perfectum fieri, aut
subito viam perfectionis apprehendere si-
ve accedere.

Iste videtur fuisse abbas Evagrius, ejus
præconia in secundo Vitaspatrum volumi-
ne describuntur. Denique, sicut ex his
que continentur ibidem probatur, ipse
B. Evagrius erat vir mirabili sapientia, elo-
quentia, abstinentia sanctitateque vite su-
blimitate decoratus. Unde et reprobatio tanti
viri hoc loco introducta, immoderatio es-
se censetur, nec tanta laudatio tantæ viti-
perationi consona reputatur: præsertim
quia et error qui ei ab auctore imponitur,
non est adeo gravis aut periculosus ut
tantam talemque reprobationem merue-
rit; neque in aliis tantum errat, sed erat
vir valde catholicus, hæreticis quoque ve-
hementissime restitit adhuc in sæculo con-

stitutus. Quid autem locutus sit puero de A quo facta est mentio, non est hoc loco expressum. Insuper, salva per omnia reverentia hujus auctoris, rationabilior videtur esse doctrina ista sancti abbatis Evagrii de abstinentia observanda, quam quod auctor hic edocet contra illum, subdendo:

Igitur et nos evertentes definitionem illius, hoc est doctrinam Evagrii, dicimus: Quum anima concupiscit differentes, hoc est distinctos ac varios, cibos, concupiscit et quærit aliquid proprium naturæ, hoc est quoddam conveniens naturæ humanæ aut appetitui naturali. Quocirca utamur industria, utpote bona cautela aut arte, adversus machinatricem multimode ingeniosam, hoc est contra gulam varias et acutas practicas suggerentem ad prosequendum quod appetit. Alioqui statuet contra nos gravissimum prælium, hoc est, fortissime nos tentabit, aut ruinarum obligationes parabit, hoc est, conabitur nos tam artificiose ac valide impugnare, ut non aut vix possimus evadere. Recidamus

* impin-
quantia

nunc primo impugnantia*, deinde ardentia, adhuc similiter delectantia. Per « primo impugnantia », possunt intelligi tentationes et pravae affectiones quæ ingeruntur ab extra exterioribusve objectis, quæ primo sunt abscondendæ ac repellendæ. Porro per « ardentia », intelligi possunt ignita desideria mala ab interiori causa exorta, videlicet a propria sensualitate, voluntate, aut corporis dispositione, quæ « deinde » sunt expugnanda. « Adhuc » quoque « similiter » sunt expugnanda « delectantia », hoc est, quæcumque inordinate complacent aut delectant, quantum ad id quod faciunt hoc, puta in quantum scandalizant, sicut ait Salvator: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te. Si possibile est, da ventri cibum replentem, lerem, vilem atque exiguum, ut per repletionem satiemus insatiabilem ejus deliberationem, hoc est voracitatem intentam, cui videtur quod saturari non valeat. Per exiguum vero, lerem ac vilem cibum, habeamus celerem respirationem, hoc est,

Matth.
xviii, 9.

velociter alleviemur a satietate præfata, et redinamur a calore naturæ et inflammatione concupiscentiæ, quasi a flagello: nam calor hujusmodi et inflammatio talis valde molesta sunt ac displicent homini bono. Superintendamus, id est, diligentissime consideremus, et inveniemus plurimos rerum spirantium cibos, videlicet carnes, moventes et incitantes calores in nobis, hoc est sanguinis fervorem, et concupiscentiam quæ inde causatur.

Nunc breviter consideremus quæ doctrina sit aptior, istane, an præfata doctrina abbatis Evagrii. Quocirca, quantum intelligere queo, melior est doctrina Evagrii, præsertim pro loco et tempore et personis unde loquebatur, quando videlicet consuetum fuit monachis in eremo demorari, atque ibidem pane et aqua permodici contentari. Itaque dum anima cibos varios concupiscit, si tunc pane angustietur et aqua, plenior exstat victoria. Refrenatio quoque concupiscentiæ acrior est, si angustietur pane et aqua, quam si ei aliquantulum consentiatur, præbendo ei gustum eorum quæ concupiscit: ex quorum etiam experientia et sapore posset concupiscentia magis augeri et gravius impugnare, quam si penitus refrenaretur a talibus: siquidem abstrahere se a voluptate experta, difficilius perhibetur. Præterea, dare « ventri cibum replentem », quamvis « levem, vilem » et « exiguum », non videtur perfecto jejunio seu abstinentiæ consonare, sed corpus ad tempus aliquantulum onerare, atque ad spiritualia opera indpositum reddere. Iterum, « per repletionem » satiare « insatiabilem » ventris « deliberationem », non videtur sonare in bonum, nec esse perfectionis, nec dispositivum ad eam. Hæc vero pro captu meo brevissime tango, non præjudicans melius sentienti aut profundius penetranti.

Deride daemonem qui suggerit tibi tardare refectionem usque ad horam cenæ: quia refectio tam diu dilata, efficit hominem ad devotionem ineptum in matutinali Officio, prout de hoc in Collationibus Pa-

C/LXXVII,
p. 162 B.

trum plenius scribitur. *Nova enim deinceps apprehendens, præanticipantis concordiam abnegavit*, hoc est, demon hoc suggerens aufert concordiam ei qui ita non differt refectionem, ita quod ille fit discors a differente eandem, refectione « nova », id est insolita hora facta, « deinceps apprehendente », id est, invalescente ac permanente in uno. Eadem ergo hora reficiantur Fratres qui pariter commorantur, nisi rationabilis causa aliud exigit aut permittat.

Alia abstinencia congrua existit et consonans innocuis, id est perfectis, innocentibus seu reformatis hominibus, *et alia nocivis*, hoc est passionatis adhuc et imperfectis. *Illi quidem*, puta innocui, *motum possident in signum*, id est, concupiscentiæ stimulum, saltem naturalem, patiuntur interdum « in signum » quod vere sint homines fragili carne circumdati. *Isti vero*, videlicet nocivi, *usque ad finem vitæ et mortem perseverant et adjacent inconsolabiliter et implacabiliter abstinentes*, hoc est, incessabiliter indigent corpus suum domare cum duritia et rigore, nec consolationem contra hoc debent requirere, sed adjacere seu inhærere actibus penitentiae salutaris quamdiu sunt tales. *Primi enim*, puta innocui, *volunt et debent sempiternæ, seu jugiter, custodire contemperantiam et complexionem mentis spontanea*, hoc est bonam habitudinem, sinceritatem et tranquillitatem cordis sui in bonis actibus prompti ac fervidi, ut sint quasi religio celestium corporum, ad quam meteorologicæ impressiones quasi fiunt in aere, non pertingunt. *Isti vero*, videlicet nocivi, *placent Deum per spirituales tristitiam quam habent de suis defectuositatibus et peccatis, et mortificationem propriæ sensualitatis ac improbe voluntatis*.

Nimirum tempus consolationis et luctus spiritualis, et privatio sollicitudinis in universis, id est immunitas ab omni seculari inordinataque cura, conveniunt et sunt viro perfecti. Talia enim ei debentur

A ac desuper conceduntur, qui est quasi emeritus miles, et quem non contristat quid ei acciderit. *Agonizanti vero*, id est, laboranti contra passionem, tentationes et vitia, *est tempus certaminis contra diabolum, mundum, et contra se ipsum: ritioso vero, festicitas festivitatum et frequentia frequentiarum*, hoc est, homo impœnitens, obstinatus et libidini subditus, deletatur quotidie in voluptatibus, vanitatibus, jocis et risibus suis, inter alios se commiscens, et illos sibi alliciens: sicque B in bonis fallacibus ducens dies suos, descendit in puncto ad inferos.

In cordibus gulosorum sunt somnia ciborum et escarum. Quod enim in vigilia optant, tractant et cogitant, et imaginantur in somno. *Somnia vero penarum et iudiciorum sunt in cordibus lugentium*, hoc est, penitentes ac lugubres etiam in somno habent imagines et cogitationes de penis inferni et de iudiciis Dei.

Tene et vince ventrem, id est, gulam refrena ac supera, *antequam vincat et teneat te*; et tunc futurus es abstinere cum inconfusione, id est, inconfusibiliter abstinebis si non a ventre fueris victus, si tamen veraciter penitere volueris, utpote eum condigno pudore, de turpitudine intemperantiae tuæ. *Sciunt quod dictum est qui ceciderunt in foveam non dicendam*, hoc est, qui lapsi sunt in ignominiosam carnalitatem, agnoscunt quod victi a ventre penitent cum confusione: *viri cumachi*, videlicet penitus casti et concupiscentiarum conculeatores, *non moverunt experientiam rei istius*, qualiter scilicet indigent abstinere qui lapsi sunt modo practacto: possunt tamen hoc scire speculative.

Gulam quippe circumcidit intenta meditatio ignis æterni. Huic quoque quidam præbentes auditum, *exceiderunt sui ipsorum membra*, hoc est, aliqui diligenter considerantes inferni supplicia, ex illorum timore absciderunt propria membra, ne peccarent per ea, *et interierunt duplici morte*, id est corporali ac spirituali, vel

Prov. xii, 21.

Job xxi, 13.

morte culpæ in presenti, et morte damnationis perpetuæ in futuro.

Quaramus, et penitus inveniemus hanc gulam per se solam operantem naufragia apud nos : quoniam gula inducit nos ad diversa pericula et peccata.

Mens jejunantis orat vigilanter et sobrie, dummodo in diebus jejunii sui non inveniatur voluntas sua in eo; mens autem non abstinentis repletur immundis idolis, id est turpibus phantasiis.

Ventris satietas exsiccat fontem, id est, gratiam abstulit lacrimarum : quoniam vera compunctio non invenitur in gulo. Ipso vero fonte lacrimarum siccat, satietas genuit aquas concupiscentiæ, atque carnalium desideriorum profluvia.

Qui suum ventrem nutrit et fovet gulo, et conatur spiritum fornicationis vincere, similis est volenti cum oleo ignem extinguere : nam sicut ignem extinguere volens cum oleo, præbet igni materiam et augmentum ; sic delicate aut immoderate se nutriens, fornicationi ministrat materiam ac incitamentum. Quod si ab actu refrenetur obsceno, imaginationibus tamen, affectionibus stimulisque fœdatur.

Tribulatio ventre per famem et abstinentiam, humiliatur cor : quum ratio quippe humilitatis merito hujusmodi tribulationis confertur a Deo, tribulatio quoque corporis ad sui ipsius humilem recognitionem disponit. Ventre autem per saturationem consolato, superbit cogitatio.

Te ipsum palpa, id est, per considerationem prudentem tange ac discute, circa primam horam diei, et circa mediam, et circa extremam horam ante cibum ; et ex hoc ex te ipso discas utilitatem jejunii per modum qui subditur. Mane exsultat cogitatio carnis, hoc est, carnalis cogitatio, ex qua stimulus oritur, hora Primæ plus viget, ventre nondum evacuato ; apprehendente Sexta, deorsum modice inclinatur, hoc est, hora Sexte instante, cogitatio talis aqualiter deficit ; ac circa solis occasum humiliatur in finem, id est, omnino deiecit ab usque tunc jejunante.

Afflige ventrem, et omnino claudes otuum, id est, facilius servabis silentium. A multitudine namque ciborum lingua cuervatur, id est, ex gula loquacitas generatur.

Contristans, id est, te ipsum affligens, pugna contra ventrem, et vigilans vigila propter eum, id est, ut te ipsum refrenes adhibe diligentiam omnem. Si enim dolueris modicum fatigatus, id est, aliquid pœnæ pertuleris ex abstinentia, Dominus confestim cooperabitur tibi, confortando B et consolando te per gratiam suam.

Mollificati utres supercapiunt ad mensuram, id est, plus capiunt quam siccati ; contempti vero et sine cura relictis, hoc est ex negligentia duri effecti, non capiunt tantum. Cogens necessitate ventrem, utpote non ex virtute sed ex parcitate aut inopia abstinens, ampliavit interiora : quia ex desiderio alimentorum invalescente et crescente, quasi hiant et dilatantur ad horam. Agonizans vero contra ipsum, id est, ex virtute et gratia laborans ventrem restringere ab immoderata appetitione ac sumptione escarum ac potuum, constrinxit eadem interiora. Quibus angustiatibus seu constrictis, non opus est multis cibis ; atque ex tunc efficitur de cetero naturaliter jejunantes, hoc est facilliter et ex usu, qui est quasi altera natura.

Sitis sitim plerumque cessare facit. Hoc experientia verum esse testatur : siquidem multi patienter sustinendo sitim post prandium aut alia hora, paulatim liberantur a siti in talibus horis. Vel sensus est, quod D « sitis » spiritualium aufert aut minuit « sitim » corporalem. Famem vero circumcidere, hoc est auferre, fame, est impossibile et crudele. Quum te vicerit fames, trahendo te ad reprehensibilem appetitionem sumptionemve cibi aut potus, in laboribus dona eam, hoc est, per labores famem castiga, atque a tali pravo affectu refrena ; si autem et hoc tibi impossibile est propter infirmitatem corporis tui, iterum pugna contra eam vigiliis, insistendo orationibus diuturnis pro virtute et gratia

refrenandi hanc famem modo præfacto. A Qui autem eum tanta puritate, voluptate ac fervore internis insistit spiritualibus actibus, ut desiderium cibi reprimatur seu extinguatur in eo, salubriter vicit famem.

Oculis aggravatis somnolentia, opus manuum apprehende. Somno autem non instante, orationis tempore non attingas ipsum manuum opus : quia orationis tempore vitandum est hoc opus, loquendo de orationibus quæ ex debito persolvuntur.

Matth. vi. 25. Ideo subditur : non enim est possibile servire Deo et mammonæ, hoc est, non expedit mentem exhibere et repræsentare, hoc est corde intendere, operi manuum, quum Deo assistis in divino Officio, seu persolvendo orationes aut horas canonicas.

Cognosce quia pterunque demon super stomachum sedet, et præparat ac disponit, hoc est, suggerit et suadet, hominem satiari non posse, etiam si comederet universam Ægyptum, et biberet Nilum, qui est flumen Ægypti : tanta enim voracitate seu gula inflamat aliquando hominem.

Inmundus hic demon recedit post cibum a nobis superflue sumptum, et fornicationis spiritum mittit nobis, annuntians ei quod factum est, qualiter scilicet crapulose comedimus; et ait spiritui fornicationis : Apprehende, apprehende atque conturba ipsum, hoc est, tenta, impugna ac dejice istum gulose repletum : ventre enim repleto et gravato, non multo labore mactabis, hoc est, faciliter eum ad alia vitia pertrahes spiritualiterque occides. Qui quum venisset, subrisit, hoc est, spiritus fornicationis adveniens, gulosum derisit, quasi certus quod eum de facili vincet; et ligans manus nostras ac pedes somno, hoc est, a bonis operibus nos per somnum impediens, omnia de cetero quæcumque voluit fecit in nobis, et corpus ac animum fudavit et sordidavit phantasiis et iniquationibus et collutionibus.

Mirum est mentem incurparem a corpore sordidatam et tenebratam, hoc est concupiscentiis et operibus carnis feda-

re purgatam ac subtiliatam, hoc est ad divina erectam, per luctum immaterialiæ, hoc est compunctionem et contritionem internam.

Si spopondisti Christo ambulare per viam angustam et arctam, reprime ventrem : isto enim curato et ampliato, hoc est concupiscentia et edacitate ventris non refrenata sed aucta, irritasti compositiones et fudera, hoc est, initum foras eum Deo et promissionem de rigore vivendo violasti. Hinc S. Benedictus ait in Regula : Aute omnia removeatur erapula, ut nunquam superbat monacho indigeries, quia nihil sic contrarium est omni Christiano ut erapula, sicut ait Dominus noster : Videte ne graveur corda vestra

Luc. xxi. 34.

erapula vel ebrietate. Ereogita et intende et audi dicentem : Ampla et spatiosa est via ventris, id est immoderantia gula, quæ ducit ad fornicationis perditionem, et multi cadunt per eam; angusta est porta, hoc est observatio jejuniæ, et arcta abstinentiæ via, quæ ducit in castimoniam vitam, et pauci ingrediuntur per eam.

Matth. vii. 14, 15.

Lucifer qui ruit, est princeps demoniorum; et princeps vitiorum est gula et ingluvies ventris. — Recumbens, id est sedens, ad refectorem in mensa alimentorum, affer in medium memoriam martiris atque iudicii, et etiam sic vir impediens modicum vitium, id est, ita agendo vix evades venialem culpam, quæ refectio communiter admiscetur. Poculum corporum bibens, non cesses memorari fellis et aceti Christi Regis ac Domini, hoc est suæ felleæ et acetosæ potationis pro nobis in cruce; et penitus abstinebis a patra, saltem superfluo, aut suspirabis ex compassione passionis dominicæ et de propria calamitate, aut sapere magis humile facies, id est, profundius te ipsum humiliabis, tuamque abstinentiam et penitentiam pro nihilo reputabis.

Ne seducaris periculosa scenritate. Non enim atque liberaberis a Pharaone, id est iugo peccati et servitutis diaboli, ne-

supernum Pascha, videlicet Christum, qui A
 1 Cor. v, 7. immolatus est pascha nostrum, seu trans-
 itum tuum ad regnum cælorum, *videbis*
 clare per speciem, nisi *semper* comedas
 interim, scilicet omni tempore opportuno.
 Erod. xii, 5. *lactucas agrestes et azyma*. *Lactucæ agre-*
stes sunt, violentia (id est magnus rigor)
jejunii, labor exterior, dolor contritionis
interior, et sufferentia malorum, id est
 adversitatum, tentationum et tribulatio-
 num; *azyma vero, est sapere non elatum*
 aut *inflatum*, id est humiliter sentire de
 se ipso.

Tuæ inspirationi, id est interiori sug-
 gestioni et cogitationi, *cohereat verbum*
 Ps. xxxiv, 13. *Psalmista dicentis: Ego autem quum mihi*
molesti essent, videlicet dæmones, induc-
bar cilicio, et humiliari in jejuniis ani-
ma meam, et oratio mea in sinu meo
convertetur.

Jejunium est violentia, id est afflictio
 dura et conculcatio quædam, *naturæ*, cui
 per jejunium subtrahitur quod naturaliter
 affectatur; *decisio delectationis gutturis* :
 quum enim abscidat cibum, abscidit C
 delectationem que in cibi sumptione con-
 sistit; *recisio caloris concupiscentiæ* :
 quem calorem dimittit, sicut et sangui-
 nem, qui generatur ex alimento; *succisio*
cogitationum et intentionum malarum,
 quas succidit tripliciter : primo, quoniam
 subtrahit ventri repletionem, ex qua fre-
 quenter gignuntur cogitationes intentio-
 nesque malæ; secundo, quia meretur gra-
 tiam resistendi eisdem; tertio, quoniam
 rationem efficit aptam et expeditam ad
 cogitationes sincere ac rectas intentio-
 nes; *libertas somniorum* : quia præservat
 ac liberat a somniis fœdis ac gravibus,
 quæ oriuntur ex gula; *munditia oratio-*
nis, ad quam disponit ac confert : *anima*
luminare : eam namque illuminat, et illu-
 minationem meretur supernam; *mentis*
custodia : *solutio cæcitatibus* : quia ab in-
 teriori excecatione dissolvit; *porta compun-*
ctionis, quæ per jejunium impetratur et
 intrat; *suspirium humile* : nam parit hu-
 milem gemitum et non fictum ad Domi-

num; *contritio hilaris* : quia per jejunium
 corpus conteritur, cor quoque compungitur
 penitentiali dolore, et utrique contritioni
 admiscetur consolatio spiritalis; *restric-*
tio multiloqui : quemadmodum enim ex
 gula generatur loquacitas, ita ex jejunio
 taciturnitas moderata; *ocasio tranquillita-*
tis : disponit namque ad pectoris pa-
 cem; *obedientia custos*; *evacuatio et alle-*
viatio somni, qui per sobrietatem minuitur
 ac levior redditur; *sanitas corporis*; *con-*
ciliatio atque adductio impassibilitatis :

B quia ad reformationem passionum plena-
 riam non mediocriter cooperatur; *remissio*
peccatorum : est enim magna pars satisfac-
 tionis; *porta per delicias paradisi* : quo-
 niam ad cœlestis paradisi delicias introdu-
 cit, sicut et gula a terrestri paradiso eiecit.

Hunc quippe tyrannum, videlicet ven-
 tris ingluviam seu gulam, qui tyrannus
 est præceptor malorum nostrorum impu-
 gnatorum, hoc est vitiorum, quæ sunt no-
 stri impugnatores, *porta vitiorum*, quæ
 ingrediuntur per gulam, *lapsus Adæ*, qui
 manducando de fructu prohibito cecidit, Gen. iii, 6-24.
perditio Esau, qui propter unam escam
 vendidit primogenita sua, *interitus Isra-*
elitarum, qui desiderando esum carni-
 um divinitus sunt plagati, *Noe inhonestas*, qui
 ex vino inebriatus, nudatus est in taber-
 naculo suo, *proditor Gomorrhæorum*, qui
 ex satietate corruerunt ad ignominiosa fa-
 cinora, *Lot querela*, id est culpa ipsius
 Lot, qui ex vini inebriatione devolutus est
 ad incestum, *exterminium filiorum Heli*
 sacerdotis, qui interfecti fuerunt, quoniam
 D carnes Deo oblatas, contra Dei præceptum
 usurpaverunt in usum suum, ut legitur
 primo Regum, *manuductor iniquationum*
 et *cogitationum malarum*, quas continu-
 ando prosequitur : hunc, inquam, tyrannum
 ante omnia magis investigemus unde gi-
 gnatur, et qui et quales excessus sint ge-
 niti ex eadem gula, quise sit conterens,
 id est destruens, eam, et quis sit perdens
 eam in finem, eradicando eam totaliter.

Dic nobis, o tyranne omnium mortali-
 um, id est tu gula, quæ irrationabiliter

Gen. iii, 6-24.

Ibid. xvi, 29-33.

Num. xi, 4, 33.

Gen. ix, 21.

Ibid. xviii, 20.

Ibid. xix, 33-35.

1 Reg. iii, 12 et seq.; iv, 11.

impugnas ac lēdis homines universos, qui A *nomina filiorum meorum, dinumerabo eos, Peccavisti, omnes emisti auro insatiabilitatis, id est, tuae culpae jugo et tuae servitutis obsequio subjungasti cunctos tuae insaturabilitatis demerito: Unde, id est ex qua causa, sive per quem modum, possedisti in nobis ingressum? Et quid naturaliter habes parere post ingressum? id est, quae vitia generas in nobis quum introieris nos? Et quis est egressus tuus ex nobis et liberatio? id est, qualiter valeamus expellere te et liberari a te?*

Ipsa vero super injuriis dolens, id est, B *gula de inquisitione hac increpatoria, quae et videbatur admodum injuriosa, indignans, tyrannice furiosa ac feralis, respondit ad nos: Quid me dejecit in propriis, hoc est, cur adeo vituperose contemnitis me vos, existentes mihi obnoxii debito, hoc est, qui per propriam culpam servi mei estis effecti et sponte subiecisti vos meo dominio? A quo enim quis superatus est, hujus et servus est. Et quomodo festinatis separari a me quae radicaliter vobis inclusa sum? Ideo subditur: Ego quoque*

*natura sum colligata, hoc est, inseparabiliter adhæreo naturae per originale peccatum corruptae quantum ad originem radicalem seu fomitem. Naturalis quippe est alimentorum appetitus, et idem ex originali per fomitem est corruptus. Porta mea est natura ciborum, id est, appetibilitas seu delectabilitas alimentorum me introducit ac provocat, et ipsa alimenta sunt materia per quam intro. Consuetudo vero est causa mea insatiabilitatis. Certum est quod gulosus ad horam satiatur, saturatus D *que manet ad tempus; sed consuetudo ac repetitio comedendi, insatiabilitatem inducit. Occasio autem passionis, hoc est concupiscentiae et immoderantiae meae, est esus praecipitatus, id est manducatio ante congruum tempus praesumpta, et earentia doloris, id est salubris compunctionis contritionisque animae, atque oblivio mortis, cujus memoria actualis reprimit gulam.**

Quoniam vero quaritis discere quae sint

et super arenam multiplicabuntur, hoc est, plene dinumerari nequibunt. Attamen audite qui ita appellantur dilecti et primogeniti mei. Primogenitus filius meus est fornicationis minister, id est venereorum cupido; cui secundus est duritia cordis; tertius est somnus extraordinarius atque superfluus. Ecce me procedunt mare, id est copiosissima multitudo, cogitationum carnalium, ac turpium imaginationum, fluctus et undae iniquitatum, hoc est abundantia culpabilium fœdatorum in oculis, amplexibus, contactibus et commixtionibus lubricis, naturalibus tamen, profundum quoque ignotarum et indicibilium immunditiarum, hoc est vorago ac scelus vitiorum contra naturam.

Filiae meae sunt, otiositas, multiloquium, confidentia de propriis viribus, risus patrio, id est provocatio aliorum ad risum, ac proprius risus ex levitate et vanitate procedens, scurrilitas, contradictio, cervicosa durities, hoc est contumax obduratio cordis, inaudientia, insensibilitas, qua animalis et gulosus homo non sapit I Cor. II, ea quae Dei sunt, captivatio, id est distractio mentis, seu ejus redactio in servitum vitiorum ac demonis, magnificientia sui ipsius, seu apparatus magnificus in cibis ac poculis, gloriatio vana, aulicitas, quae in ebriis saepe regnat, quoniam sua pericula, ratione jam obscurata, non pensant, amor mundi: quem consequitur oratio sordida, id est distractionibus plena et cogitationibus affectionibusque mundanis coinquinata, et incurvationes cogitationum, hoc est reflexiones earum ad propria oblectamenta ac commoda, plerumque vero eventus non cœspetati et insperati, videlicet lesiones, ruinae, damna rerum, offensio amicorum et cognatorum, diffortunia quoque diversa ac improvisa. Propter quod Salomon loquitur Proverborum vicesimo tertio: Cui valet ejus patri valet I Cor. XII, cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino? etc. Quae rursus sequitur

desperatio crudelior omnibus jam præ- A
fatis.

Porro memoria offensionum et crimi-
num, id est vitiorum quæ quis incurrit
per omissionem vel commissionem, im-
pugnat me, non tamen vincit. Recordatio
etenim propriarum culparum gulam im-
pugnat ac minuit, sed non penitus superat
eam. Intenta autem meditatio mortis et
ultimi exitus inimicatur mihi ex toto, id
est, valde me dejecit, similiter intenta me-
ditatio divini judicii ac futuri supplicii.
Nihil vero est me evacuans et perfecte in B
omnibus destruens: quamvis enim ad tem-
pus actualiter superetur, tamen radicaliter
manet.

Qui possidet Paracletum, id est, Spiri-

tum Sanctum habet, interpellat contra me,
deprecans sibi dari virtutem adversum me,
et ille, videlicet Spiritus Sanctus, exoratus
devote a viro virtuoso, non sinit me vitio-
se operari, sed per gratiam suam me tenet
ligatam, ita quod hominem talem supera-
re non valeo, saltem ad mortale peccatum
trahendo, quamvis interdum venialiter ex-
cedat in cibo ac potu. Qui enim sunt sine
gustu illius, hoc est, qui spirituali conso-
latione et gustu interno divinæ dulcedinis
carent, querunt penitus delectari per me-
am dulcedinem, id est, consolationem qua-
runt carnalem in cibo et potu. Homo quip-
pe naturaliter appetit delectari: ideo qui
in spiritualibus non lætatur, in carnalibus
oblectari conatur.

GRADUS XV

DE INCORRUPTIBILI CASTITATE ET TEMPERANTIA EX SUDORIBUS
ATQUE LABORIBUS ACQUISITA.

AUDIVIMUS insaniam nunc dicentem ejus esse genitum, ad corpora pugnam.
Et mirum non est: docet enim hoc et antiquus ille noster progenitor
Adam. Nisi enim victus fuisset a ventre, nec conjugem quid erat cogno-
visset. Igitur primum mandatum servantes secunda transgressione non corruunt, sed
manent filii Adam, non cognoscentes quid erat Adam, sed paulo minus ab angelis
sunt minorati: et istud, ut malum in posteris non maneret nec esset immortale, ut
ait theologiæ nomine nuncupatus.

Castitas est naturæ incorporeæ appropriatio. Castitas est domus amabilis Jesu
Christi. Castitas quoque est sentum cordis superterrestre. Castitas est abnegatio
naturæ humanæ supernaturalis et supergloriosa, et vere supermirabilis cohortatio
corporis corruptibilis ac mortalis ad incorporeos spiritus.

Castus est qui repercutiens exstinguit amorem et concupiscentiam amore et
concupiscentia, et ignem igne immateriali. — Continentia est universalis virtutum
omnium cognominatio. Continens et castus est qui in ipsis somnis nullum sentit
motum aut commutationem præexistentis consistentiæ in se ipso. Continens et
temperatus est qui possidet semper perfectam insensibilitatem super differentia cor-
porum. — Iste est canon perfectæ atque castissimæ castitatis, æque similiter adja-
cere ad animata et inanimata, rationabilia atque irrationabilia corpora.

Nemo obtinentium castitatem, sibi ipsi imputet ejus possessionem. Nimirum quia quod quis vincat suam naturam, non est utique ex contingentibus, aut suscipientium virtus. Ubi facta est naturæ victoria, ibi cognoscitur adventus ejus qui supernaturalis est: nam absque omni contradictione, quod minus est, a majore *Hebr. xv. 7.* benedicitur.

Principium castitatis, non consentiens cogitatio, et præter idolum ex temporibus respersio; medium castitatis, motus existentes ex multitudine alimenterum absque speciebus rerum, qui sunt liberi a resperione colluvionis; finis vero, mortificatio corporis, præmortuis cogitationibus. Beatus vere est qui possidet insensibilitatem perfectam in specie omnis substantiæ, colore, pulchritudine, et temporum vicissitudine.

Non qui lutum absque sorde custodit castus est, sed qui membra corporis perfecte supponit ac subjicit animæ. — Magnus quippe est qui in tactu impassibilis permanet; major vero est qui manet impercussus in adpectu, et invictus vincit adpectu ignis atque intenta meditatione pulchritudinis supernorum.

Qui oratione canem expellit, comparatur certanti cum leone; qui vero hunc contradictionibus retrovertit, persequenti adversarium suum; qui autem ex toto spernit hujus insultum, quamvis in carne degat, attamen ex loculo resurrexit.

Si istud est vere castitatis argumentum, immobilem esse in phantasmatibus somniorum; ista est penitus terminatio luxuriæ, vigilantem sustinere fluxum in cogitationibus.

Qui cum sudoribus et laboribus pugnat cum adversario isto, comparatur effuganti inimicum suum cum brulla²; qui vero cum abstinentia et vigiliis, comparatur ei qui aggreditur inimicum cum clava; qui vero per humilitatem et inirascibilitatem et sitim, comparatur interficienti adversarium pugnatorem, et occullanti eundem in sabulo. Sabulum humilitatem intellige: non enim est pascua vitiorum, sed est terra et cinis.

Alius est qui tyrannum tenet ligatum ex agonibus, alius qui ex humilitate, alius qui ex revelatione divina: et primus comparatur lucifero, secundus magnæ lunæ, tertius autem soli fulgenti. Utrique autem conversationem habent in cælis. Nempe ex splendore auroræ lux, ex luce vero ortus est sol: ita et super præfatis est intelligere ac invenire.

Simulat vulpes somnum, daemon vero et corpus simulat castitatem; sed illa ut aves seducat, isti vero ut animam perdant. — Ne credas luto carnis in omni vita tua, et non confidas in ea donec obviaveris Christo Jesu. Noli confidere ex abstinentia tua cadere te non posse: nihil enim quis edens, e caelo projectus est.

Quidam scientes, bene definitentes abrenuntiationem, dicunt eam esse inimicitiam ad corpus, et pugnam ad ventrem. Et quidem in introducendis, qui sunt corporis lapsus, ut plurimum ex deliciis naturaliter fieri habent; in mediis vero, ex alte sapere seu elatione, sed et hoc similiter in introducendis. In his autem qui propinquaverunt perfectioni contingunt hujusmodi lapsus ex eo termino quod proximum judicent.

Quidam beatificaverunt naturaliter eunuchos natos, tanquam redemptos a tyrannide corporis. At ego beatificavi quotidianos eunuchos : qui tales habent cogitatione tanquam gladio recidere sibi ipsis extremam naturam.

Vidi quosdam non voluntarie cadentes ; et vidi quosdam volentes cadere voluntarie, sed nequeuntes : quos dixi miserabiliores cadentibus quotidie, tanquam qui a dissuavitate fetoris non poterant compesci.

Miserabilis est qui cadit ; sed miserabilior est qui hoc alteri conciliat, quoniam sustinet pondus lapsuum et criminum duorum, et delectationis et concupiscentiæ alterius.

Ne velis verborum justificationibus et contradictionibus repercutere et retrovertere dæmonem fornicationis, eo quod ille rationabilia possideat sicut naturaliter nos impugnans. — Qui suam carnem vult expugnare et vincere ex se ipso, currit in *Ps. cxxvi, 1.* vanum : nisi enim Dominus dissolverit et destruxerit domum carnis, et ædificaverit domum animæ, in vanum vigilat et jejunit qui vult dissolvere. Representa et pone coram Deo infirmitatem naturæ et carnis tuæ, recognoscendo totaliter impotentiam propriam et donum castitatis insensibiliter esse a Deo.

Est in libidinis sensus ejusdam concupiscentiæ corporum (quemadmodum mihi narravit quidam ipsorum in experientia factus, post evigilantiam sobriam), et spiritus non erubescens, irreverens, crudelis et inhumanus, insidens sensui cordis irreverenter, qui præparat illum qui impugnatur etiam sentire dolorem corporei cordis in similitudinem fornacis ignis. Nempe Deum non timet, memoriam pænæ æternæ quasi nihil contemnit, orationem abominatur, ossa mortuorum quasi lapides inanimatos intuetur etiam in ipsa actione fere consummata. Facit amentem hunc patientem et excedentem, esse inebriatum indesinenti concupiscentia rationalis et irrationalis substantiæ. Cujus dies nisi fuissent breviati, non fieret salva omnis caro luto isto complexionata ex sanguine et sordido limo. Nec mirum, quoniam omne quod factum est, insatiabiliter concupiscit suam cognationem, sanguis sanguinem, vermis vermem, limus limum ; ergo et caro carnem : licet nos qui sumus violentatores naturæ et concupitores regni cœlestis, experiamur seductorem seducere aliquos quibusdam circumventionibus et astutiis.

Matth.
xxiv, 22.

Non experti pugnam præfatam beati sunt. Nos quoque oremus redimi plene a tali experientia ejus. Qui enim lubricaverunt ruentes in foveam præfatam, longe remoti sunt et prolapsi ab ascendentibus et descendentibus in scala virtutum. Porro ad resurgendum de fovea illa, indigent sudoribus, doloribus, afflictionibus, fame, et penuria supersumma.

Intendamus qualiter in inimicis nostris intellectualibus unusquisque eorum ordiatur exsequi contra nos aliquam propriam commissionem, quemadmodum fit in sensibili prælio, in ipsa acie et bello.

Quod mirum est, supersignans notavi in tentatis et vidi casus casibus crudeliores. Qui habet mentem audiendi, audiat. Dæmon solitus est commovere et exercere omnem impetum suum, festinantiam, industriam, versutiam, circumvenientiam et

conspirationem, maxime et agonizantibus et monasticam vitam exsequentibus; magis vero sollicitus est commovere in eis plures motus in his quæ sunt præter naturam, et non in his quæ sunt secundum naturam, et parat ipsos hinc amplius impugnare. Unde et quidam plerumque degentes cum femina, ex hoc non impugnantur concupiscentia, nec inducuntur in cogitationum tentationem: quæ ex re ipsi miserabiles beatificaverunt se ipsos, ignorantes quia ubi major interitus, ibi non opus minori custodia. Puto quod istis duabus de causis homicidæ et facinorosi consueverunt impugnare et debellare nos miserandos, in his quæ sunt contra naturam: sicut invenire valentes ubique materiam talis lapsus, et sicut qui suscepturi sumus et possessuri inde majorem punitionem ac penam.

Novit quod dictum est, primo quidem adducens onagros et convertens, tandem vero ab onagris spiritualibus miserande eversus et illus; et celesti pane nutritus, ultimo est privatus hoc bono. Hoc quoque mirabilius est, quia magister noster Antonius amare dolens dixit post penitentiam ejus: Magna columna Ecclesiæ cecidit. Abscondit vero maneriem sapiens: noverat namque fornicationem esse corporaliter, et præter corpus alterius.

Est quedam in nobis mors et perditio lapsus, nobiscum et in nobis semper simul circumlata, et maxime in juventute: quam ego scripto tradere non præsumpsi. Continuit enim manum meam qui dixit: Quæ enim in occulto fiunt a quibusdam, turpe est dicere et audire. Meam quidem carnem istam et non meam, et inimicium carnis amatricem. Paulus vocavit mortem, dicendo: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Alter vero theologus hanc carnem appellavit libidinosam et servam et nocturnam. Cujus vero gratia usi sunt talibus appellationibus ad ipsam carnem, discere sitiebam. Si caro est mors, quemadmodum dictum est, qui vincit eandem, penitus non morietur. Et quis utique est homo qui vivet, et non videbit mortem iniquationis carnis suæ? Ephes. v. 12.
Rom. vii. 24.
Ps. lxxxviii. 19.

Quærendum est, obsecro, quis est major, moriens et resurgens, vel omnino non moriens. Et aliquis quidem secundum beatificans, est fraudatus (Christus enim moriens resurrexit); hic vero primum, apud morientes, magis vero apud cadentes, nullam desperationem voluit esse. — Inimicus inimicus, fornicationis præfectus. Deum dicit benignum et conferentem indulgentiam multam hinc passioni sicut et naturali. Dolos demonum observemus, et post peccatum jam consummatum inveniemus eos dicentes, Deum esse incompassivum et judicem justum. Ibi quidem hoc supponebant, ut exhortarentur nos ad peccandum; nunc autem e contra, ut ad desperationem nos inducant et submergant. Nempe tristitia et desperatione contra nos insurgente, non possumus nos ipsos miseros dicere aut vituperare, aut super lapsu sumere ultionem de nobis; eadem vero extincta, tyrannus benignitatis ei succedens iterum recipit nos.

In quantum Deus est incorruptibilis et incorporeus, in tantum exultat et epulatur de castitate et incorruptibilitate corporis nostri. Quidam dixerunt, demones in nullo alio ita gaudere sicut in tali fetore et prava suavitate luxuriæ: ergo neque

in alio vitio ita lætantur sicut in corporis inquinamento. — Castitas est proprietas et similitudo Dei secundum quod hominibus possibile est.

Mater dulcedinis est terra et ros; mater vero castitatis est quies solitaria cum obedientia. — Impassibilitas quæ ex solitaria quiete directa est, mundo propinquans, plerumque non mansit inconcussa; castitas autem quæ ex obedientia venit, ubique probata atque immobilis est.

1 Cor. ii, 16. Vidi superbiam humilitatis conciliatricem, et memoratus sum dicentis: Quis cognovit sensum Domini? — Lapsus tumoris est latus et paratus; lapsus vero fit sæpe humilitatis occasio in volentibus.

Qui cum gula et satietate vult fornicationis spiritum vincere, similis est volenti extinguere incendium cum oleo. Qui probat facere cessare prælium istud cum abstinentia sola, similis est ei qui cum una manu natat, et a pelago liberari contendit. Coniunge abstinentiæ humilitatem: præter secundam enim et prior inutilis invenitur.

Qui viderit se ipsum ab aliquo vitio circumventum, ante omnia muniat se contra illud; et maxime contra domesticum inimicum: isto namque non destructo et
Exod. ii, 12; m, 2. everso, nihil proficiemus ex victoria reliquorum hostium. Et nos ergo percutientes Ægyptium istum, omnino videbimus Dominum in rubo humilitatis. Ego quoque tentatus sensi hunc lupum, qui seductorie faciebat animæ irrationabile gaudium et consolationem et lacrimas, et pueriliter videbatur mihi retinere fructum, et non corruptionem.

1 Cor. vi, 18. Si omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in proprium corpus peccat (quod propterea dicitur, quoniam naturale est nobis inquinare ipsam carnis substantiam fluxu, quod in alio peccato fieri impossibile exstat); quæro ego qualiter homines in omni peccato consuevimus appellare ac dicere peccantes et offendentes, quando vero audimus aliquem fuisse fornicantem, dolentes de ejus peccato et lamentantes dicimus, Cecidit talis.

Piscis velox fugit hamum, et anima amatrix concupiscentiarum ac delectationum aversatur solitariam quietem ac vitam. — Quando diabolus vult aliquos simul ligare vinculo turpi, probat alterutras partes, et inde initiat ignem. — Lubricantes circa concupiscentiarum amorem, naturam habent esse compassivi, misericordes, contriti atque devoti; qui vero gerunt curam ac studium castitatis, non sic possident talia.

Vir cognitione plenus interrogavit me de propositione terribili, dicens: Quale peccatum est gravius vitiis universis, negatione Dei homicidioque exclusis? Et me dicente quod hoc sit in hæresim cadere, ille dixit: Quomodo Ecclesia catholica hæreticos suscipiens ad veniam quando pœnitent, post integram et sinceram anathematizationem propriæ hæresis dignatur eos assumptione mysteriorum, eum vero qui fornicatur, confessum et a peccato cessantem, suscipiens ad veniam, segregat eum ad tempus ab immaculatis mysteriis, quemadmodum apostolicis sanctum est regulis? Me quoque hæsitazione stupente super quæstione, quæsitum mansit insolutum ac dubium.

Scrutemur, mensuremus et observemus, quæ et qualis est delectatio et concupiscentia quæ in nobis efficitur in psalmodia ex dæmone fornicationis, quæ adveniens ex cogitationibus Spiritus, et ex gratia ac virtute existente in eis. — O tu qui juvenis es, non lateat te quod dico. Vidi enim quosdam orantes pro suis familiaribus ac dilectis, ex spiritu et anima, qui moti ex fornicatione, putabant se per talem memoriam implere atque perficere decretum ac legem caritatis.

Est per tactum corporaliter inquinari : nihil enim eodem gravius sensu. Memento complectentis et theristrum manui involventis, et habere manum consopitam super naturalibus et non naturalibus, et super proprio corpore ac alieno. — Arbitror neminem dici sanctum vere nomine illativo, nisi prius transformaverit terram hanc in sanctificationem, si tamen inest transformari.

In stratu jacentes, tunc vigilemus, eo quod mens certat tunc cum dæmonibus sine opere, et si invenitur amatrix concupiscentiæ, fit libenter proditrix sui ipsius. — Memoria mortis dormiat penitus tecum, et tecum resurgat, et soliloqua Jesu oratio : nulla enim invenies adjutoria ut ista.

Quidam docent ex escis tantum fieri pugnas et fluxus ; ego vero vidi infirmantes usque ad extremum et ad summum jejunantes, fortiter inquinatos in somno. Interrogavi de his nocturnis illusionibus aliquando monachum quendam ex probatissimis Patribus discretiorem, et docuit me ille beatus valde maxime prudenter. Ait enim hic perpetuus : Est in somnis fluxus ex multitudine escarum et quietis ; alter ex superbia, quando ex influxibilitate nostra longa ac diuturna inflamur ; et rursus eo quod proximum temerarie judicamus. Quarum colluvionum duæ primæ possunt accidere et supervenire infirmis, æque vero et tres. Si vero aliquis viderit et contrectaverit se expurgatum ab omnibus causis colluvionum prædictis, beatus est hic operator talis impassibilitatis, patiens solum ex invidia dæmonum id quod evenit ei in somno, permittente Deo fieri hoc in ipso ad tempus, ut possideat humilitatem altissimam per eventum fluxus qui est sine peccato.

Nemo per diem ad se ipsum reversus post somnum, recogit et phantasmata somniorum : intentio enim est dæmonum ut inquinent nos vigilantes ex somniis. — Audiamus et aliam inimicorum nostrorum astutiam. Quemadmodum alimenta corpus ledentia consuetudinem habent facere in nobis infirmitatem corporalem post tempus aut diem, ita plerumque fit in causis inquinantibus animam.

Vidi quoque comedentes et commorantes cum mulieribus, non habentes ad præsens aliquam meditationem aut intentionem malignam ; et hinc ipsi seducti confidentes, et existentes absque cura ac vigilantia sui ipsorum, passi sunt repentine exterminium atque interitum, quando putabant pacem esse et in cellis suis quietem et securitatem habere. Porro, quod exterminium et quis interitus spiritualis sit ingenitus et contingens corporaliter ac spiritualiter nobis degentibus solis, singulariter ac solitario modo, expertus novit, inexpertus nosse non indiget. In tempore illo bonum auxilium sunt, saccus et cinis, statio totius noctis in vigiliis, desiderium panis, lingua ardens et adusta, et temperate irrorata, habitatio loculorum, et præ

omnibus humilitas cordis; et si possibile est, Pater aut Frater sollicitus, senex prudentia, in adiutorium. Miror enim si aliquis solus salvare potuerit navem ex pelago. — Iste lapsus ab altero actus, iudicium centuplum possidet ex modo quo fit, ex loco, ex profectu, et ex aliis multis.

Super opinionem et super summam castitatis definitionem aliquis mihi narravit: Pulchritudinem quis (ait) intuitus, ex illa magnifice glorificavit factorem; et motus solo adspectu, fontem lacrimarum effluebat, et in caritatem Dei sursum actus ferebatur: stuporque erat, videre alterius foveam factam alteri occasionem coronæ super naturam. Si iste talis possidet talem operationem et sensum ubique et semper atque in omnibus, ante communem resurrectionem resurrexit, in corruptibili incorruptus. — Eodem canone utemur in melodiis et hymnis ac canticis: nimirum quia amatores Dei habent naturam moveri in hilaritatem et caritatem et excessum, et ad divinum ineffabile gaudium ac lacrimas, ex his quæ extra sunt, et ex laudibus Dei et canticis et verbis spiritualibus; amatores vero concupiscentiarum et delectationum carnalium patiuntur contrarium.

*Cf. p. 240
in fine.*

Secundum quod prætangentes diximus, quidam in locis solitariis et quietis multo amplius impugnati sunt. Et non est mirum: dæmones enim diligunt inibi habitare, exsulati in desertis et in abyssis a Jesu Christo salutem nostram zelante. Ipsi magistri malignitatis et dæmones fornicationis impugnant crudelius viros in solitudine quiescentes, ut reducant illos ex solitudine ad mundum, quasi ex deserto nihil proficientes. Recedunt a nobis in mundo morantibus, ut quasi non impugnati ibi, demoremur libentius cum mundanis hominibus. Ubi enim impugnamur a dæmonibus, ibi penitus impugnamus dure et crudeliter inimicum; et ipse non impugnatus a nobis, invenitur amicus noster. — Degentes in mundo secundum aliquam necessitatem, protegemur manu Dei, æque vero ex oratione Patris spiritualis ut plurimum, ne et Dominus noster blasphemetur propter nos. Quandoque vero non sentimus pugnas tentationum ex privatione doloris, et ex eo quod sumus in multa satietate et experientia eorum quæ dicuntur, aguntur et inspiciuntur, vel etiam quia dæmones voluntarie recedunt a nobis, ut relinquunt in nobis locum elationis complentem vitia universa.

Alteram audite machinationem et astutiam seductoris istius, et custodite, omnes qui prælegistis exercitare et colere castitatem. Enarravit mihi quidam in experientia doli factus, quoniam dæmon corporum plerumque subtrahit se perfecte in finem, et submittit ac ingerit monacho supersummam religiositatem, reverentiam et honestatem, imo et fontem lacrimarum ad tempus; tum vero suggerit ei familiariter loqui ac residere cum mulieribus, easque admonere et exhortari de castitatis honestate et continentia, de memoria mortis et æterni iudicii, ut propter sermonem et fictam religiositatem miserales præoccurret lupo ut pastori, sicque de cetero consuetudine ac familiaritate contracta, et securitate et confidentia facta, tunc ipse miserrimus lapsum sustineat ac ruinam. Fugientes fugiamus, ut non videamus nec audiamus fructum de quo nunquam gustare ordinati et constituti

sumus. Miror enim si reputamus nos ipsos fortiores David propheta : quod vere impossibile est.

Gloriosa laudatio castitatis est tam alta et magna, quod quidam Patrum ausi sunt ipsam castitatem vocare impassibilitatem. Quidam vero dixerunt impossibile esse aliquem de cetero nominari veraciter castum post gustum peccati. Ego autem hos avertens ac respuens, determino possibile, rectum et leve esse volenti oleastrum in bonam olivam inserere. Si enim claves supernorum sunt creditæ ac traditæ virgini corpore, prædicti docuerunt forsitan iusta ; si vero non, confundat eos socrum Luc. iv. 38. possidens, et castus factus et ferens claves castitatis et regni.

Multiformis est corporum serpens : intus seminans inexpertis, in experientia tantum fieri et cessare ; expertos vero provocans, rursus ad experientiam ejus ex memoria incitat infelix. Multi priorum non sunt impugnati, ex ignorantia mali ; secundi vero, facti in experientia odii hujus, exinde molestias ac prelia sustinent : verum et contrarium sæpius est.

Quando ex somnis surgimus boni, suaves et pacifici, hoc occulte accipimus ab angelis sanctis, et consolamur ab eis maxime quando post multam orationem vigiliamque dormivimus. Quandoque autem contingit quod a somno surgimus suaves et boni, et patimur hoc a somniis visionibusque malignis. — Vidi impium super-exaltatum et elevatum et conturbatum et furem in me sicut cedros Libani ; et transivi per abstinenciam, humilians cogitationem meam, et non est inventus locus aut vestigium ejus in me. Ps. xxxvi, 35, 36.

Quicumque corpus vicit, iste naturam vicit ; naturam vero vincens, factus est super naturam, paulo minus ab angelis minoratus, pene, ut non dicam nihil. Non est mirum, cum immateriali immateriale certare ; vere autem mirabile est, materiale certans cum inimicitia ista et insidiante materia, immateriales inimicos debellare. — Dominus multum bonus, gerens et habens de nobis curam ac providentiam, obstruxit atque repressit teminam erubescentiæ freno : si enim audens illa ad masculum præcurreret, non fuisset salva omnis caro. Ps. viii, 6.

Illi qui sunt inter Patres discretiores determinant quod aliud sit insultus aliudque immorantia, aliud quoque consensus et aliud captivatio, et aliud certamen ac aliud quod in anima dicitur passio. Insultum quippe beati Patres illi dicunt esse tenue verbum vel imaginem ejusdemque evenientis in corde importati, noviter apparentis. Immorantiam vero dicunt, cum apparente pariter loqui secundum passionem vel impassibiliter. Porro consensum dicunt nutum et concupiscibilem animæ inclinationem ad factum apparens. Captivationem dicunt vehementem et involuntariam animæ eversionem, aut perseverantem conjunctionem ad contingens, et virtuosæ nostræ constitutionis atque constantie exterminativam. Certamen esse determinant virtutem æque fortem ad pugnandum, voluntarie autem vincentem aut sustententem debellationem. Passionem proprie dicunt quod longo tempore in anima indifacit et fructificat, passibiliter et vitiose ducens eam consuetudine quasi habitu ad se ipsum, tanquam spontanea familiariterque currentem ad illud. Horum omnium pri-

mum est sine peccato; secundum vero non omnino; tertium vero, secundum agonizantis constantiam et consistentiam; certamen vero causativum est coronarum sive penarum; captivatio autem aliter judicatur in tempore orationis, et aliter in non tempore, et aliter in mediis aliterque in malignis cogitationibus; passio in omnibus absque dubitatione aut purgatur poenitentia contra eam æque librata, aut poenae supponitur. Igitur qui primum impassibilitatem meditatur, omnia extrema sub uno recidit.

Apud sublimissimos Patrum disciplinatorum est et altera quædam inventa meditatio subtilior his quæ prædixi, quam aliqui dicunt nominari præreptionem, quæ habet naturam significare aliquid patienti passionem, sine tempore, acutius verbo et imagine. Nihil enim invenitur in spiritibus acutius, aut celerius, aut magis inapparens, hac memoracione subtili, quæ est sine mora et tempore, atque impræventa et ignota, manifestans adventum suum in anima. Si quis ergo talem ipsius subtilitatem per luctum comprehendere potuit, iste nos valet docere quomodo est animam vitiose fornicari solo oculo exilique visione, et tactu manns ac melodice auditu, absque omni meditatione et intentione.

Quidam dixerunt ex cogitationibus cordis corpus pervenire in passionem fornicationis; quidam vero dixerunt rursus contrarium, malignas cogitationes gigni ex sensibus corporis. Et priores dixerunt quod nisi mens præcurrat, non utique corpus sequetur. Secundi vero malam operationem corporalis passionis ferunt in propriam allegationem, dicentes quod cogitationes sumunt ingressum in cor plerumque ex speciosa facie, vel tactu manus, aut ex fragrantia suavis odoris, seu auditu delectabilis vocis. De his qui potest, in Domino doceat. Ista enim sunt multum necessaria et utilia ad sciendum exsequentibus vitam activam, et adjuvantia. Existentibus

¹ Cor. vii, 7. namque in simplicitate et rectitudine cordis, de his sermo nullus: non enim omnium est scientia; neque omnium est beata simplicitas, quæ lorica est contra dolos malignorum. Quædam namque passionum, ex his quæ intus sunt ad corpus proveniunt; alique vero passiones faciunt ingressum ad animam ex his quæ sunt extra: et apud eos qui sunt in mundo, secundum; apud eos vero qui vitam monasticam exsequuntur, primum, propter penuriam atque abstinenciam materialium. Ego autem de hoc illud dico: Quæres prudentiam et intellectum apud malignos, et non invenies.

Quum multa agonizantes contra conjugalem dæmonem luti, cruciantes et resolventes enim ex corde nostro per lapidem jejunii et gladium humilitatis, extra fuerimus persecuti; tunc jam in corpore quemadmodum vernis quidam insidens, ipse miserabiliter gargarizans, molitur nos inquinare in quosdam motus irrationabiles, importunos atque ineptos. Hoc autem maxime pati solent præbentes auditum dæmoni superbiæ, qui ex eo quod nequaquam meditentur frequenter ulterius in corde fornicarias cogitationes, appropinquaverunt frequenter illi passioni ac vanitati. Et quia dictum hoc sine mendacio est, quando isti suscipiunt aliquam quietem, judicent et scrutentur prudenter se ipsos, et penitus invenient in profundo cordis sui quasi serpentem in stercore absconditum, quamdam cogitationem particulariter supponen-

tem eos direxisse directionem cordialis castitatis ex propria festinantia, promptitudine et sollicitudine : non intelligentes, miseri, verbum quod ait, Quid habes quod ^{1 Cor. iv. 7.} non acceperis gratis aut ex Deo, aut ex cooperatione et oratione alterius? Intendant ergo in omni festinantia, et expellant prædictum serpentem de corde suo per nimiam humilitatem, mortificantes carnalem sensualitatem, ut et isti alienati ab ipso, possint æque particulariter exspoliare pelliceas tunicas, et triumphalem castitatis hymnum Domino decantare super victoria, sicut aliquando parvuli casti fecerunt; si tamen spoliati non inveniantur audi.

Observat et ipse iste daemon multo amplius aliis temporum vices, et tunc iste immundus spiritus conatur nos maxime impugnare, quando non possumus corporaliter contra eum orare. Annisus qui est in corporali oratione, dico vero extensio manuum, tunsio pectoris, jugis intuitus sursum in cælum, conturbatio suspiriorum, frequentes genuum flexiones, convenit maxime his qui necdum possident veram cordis orationem. Quæ adminicula non valentibus nobis facere plerumque propter præsentem, tunc daemones permaxime nos impugnant; et nos non valentes adhuc inimicis istis resistere fortitudine mentis, infusione divina, et invisibili virtute orationis, quasi ex necessitate cedimus eis. Resili quam citius, si est possibile; incognite abscondere modicum. Si hoc potes, sursum adspice oculo spirituali; si vero non potes, saltem exteriori oculo. Crucifige immobiliter manus, ut per crucis figuram confundas et vincas Amalec. Clama ad eum qui salvare te potest, non in humane sapientiæ verbis, sed in omnibus præcæmians in humilibus elocutionibus : Miserere ^{Ps. vi. 3.} mei, Deus, quoniam infirmus sum. Tunc accenderis virtute Altissimi, et per invisibile adjutorium invisibiliter persequeris invisibiles hostes. Iste qui assuetus est ita pugnare, poterit cito et sola anima persequi inimicos : domum enim secundum largitum est operatoribus a Deo pro primo; et juste fit.

Inventus alicubi in Fratrum collegio, notavi Fratrem sollicitum et festinum a malignis cogitationibus molestatum, qui non invento loco congruo ad orandum, simulavit se ire ad requisita nature, quasi victus necessitate ventris; et oraturus intravit latrinas, et concertavit ibidem per vehementem orationem contra impugnatores suum diabolum. Me vero appetente hunc Fratrem querelis de inconvenientia et ineptitudine loci, ait : In loco immundo oravi a sorde mundari, pro persecutione immundarum cogitationum.

Universi quidem daemones agonizant obtenebrare nostram mentem intellectualem, ita deinde ipsis amica submittunt : nisi enim mens ceca claudatur, non poterit thesaurus auferri. Fornicationis vero demon plus omnibus obtenebrat mentem. Iste obtenebrans plerumque intellectum ducativum, hortatur et præparat hominem facere illa etiam coram hominibus, quæ soli insaniæ tantummodo operantur. Unde mente post tempus evigilante et resipiscente, erubescimus non solum videntes, sed et nos ipsos, atque confundimur super impudicis actibus, colloquutionibus et moribus nostris, et formidamus, nostram primam cecitatem expavescendo : nam plerumque quidam ex tali discretione cessaverunt a malo.

Averte expugnatorem impediētem te post actionem peccati orare, aut Deum colere, aut vigilare, memorans dicentis: Quoniam anima mea infert mihi labores et est mihi molesta, a præsumptionibus tyrannizata, vindicabo eam de omnibus inimicis suis.

Quis est qui propriū corpus vici? Quicumque cor suum contrivit. Quis cor contrivit? Qui se ipsum perfecte negavit. Quomodo enim non est contritus, qui est voluntati propriæ mortuus?

Unus vitiosus est vitiosior alio, et confessionem iniquationum suarum facit in concupiscentia cum vitiosa delectatione.

Turpes et immundæ cogitationes quæ oriuntur in corde, naturam habent fieri ex seductore cordis dæmone fornicationis: quas humilis abstinētia medetur et sanat, facitque eas penitus reputari pro nihilo.

Ego exquirens quali more et modo ligans hunc meum amicum, condemnem eum secundum convenientiam cum reliquis, nescio hoc: nam solvitur antequam ligem eum; et antequam eum condemnem, reconcilior ei; et antequam puniam eum, subrecurvor. Quomodo vinciam hunc amicum, quem (ut constat) natura diligit? Quomodo liberabor ab eo, cui colligatus sum in æternum? Quomodo destruam eum, qui mecum mihi resistit? Quomodo ostendam incorruptibile, quod corruptibilem accepit naturam? Quid rationabile dicam possidenti irrationabilia per naturam? Si hunc amicum per abstinētiā ligavero, iterum illi trador proximum iudicando; et si proximum iudicare cessans, vicero hunc, elatus corde, subactus per hanc pompam deorsum ducor. Et cooperator mihi in isto est et impugnator, et adjutor et adversarius, et susceptor et insidiator. Amicus iste curatus et fatus, pugnat; et domitus et afflictus, fit tabescens et attonitus; quietatus insolescit, et oppressus et fatigatus non sustinet. Si contristavero, periclitor; si plagavero, non habeo per quem virtutes possideam. Eundem avertō et amplector.

Quid est hoc? Quid mysterii est circa me? Quæ est ratio meæ complexionis? Quomodo mihi ipsi amicus et inimicus sum constitutus? Dic mihi, tu dic mihi, o meus collega, o mea natura: non enim indigeo ab alio discere de te. Quomodo ex te sine vulnere maneam? Quomodo valeam naturale periculum fugere, quoniam ex hoc Christo taxavi et spopondi non inimicari adversus te? Quomodo vincam tuam tyrannidem, quoniam prælegi esse tuus violentator?

Ipsa vero caro ad animam suam respondens, sic dicere visa est: Non habeo quid tibi dicam quod tu ipsa non noscas, sed quod ambæ simul tenemus cognitione atque scientia. Ego in me ipsa habeo amorem patrem exterioris inflammationis; habeo quoque generalem genitricem nutricis meæ, ipsam in deliciis requiem et quietem. Occasiones intrinsecæ flammæ et motionis cogitationum oriuntur et pariuntur ex

* concipiens præcepta quiete et actionis executione. Ego concepta* in utero, iniquas pario ruinas ac lapsus; illi vero geniti, per desperationem generant mortem. Nempe si cognoveris meam et tuam profundam infirmitatem, manus meas ligasti; si cruciaveris gulam, ligasti pedes meos ut non vadant ad corpus; si jungaris obedientiæ, disjuncta es a me; si possideas humilitatem, caput meum abscidisti.

ARTICULUS XVIII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS QUINTIDECIMI.

AUDIVIMUS insaniam, id est insanam et irrationabilem gulam, *nunc*, in capitulo præcedenti, *dicentem ejus esse genitum, ad corpora pugnam*. hoc est, quod impugnatio ad corporalem commixtionem seu fornicatio sit filius ejus. *Et mirum non est : docet enim hoc et antiquus ille noster progenitor Adam. Nisi enim vitus fuisset a ventre*, hoc est a gula, *nec conjugem quid erat cognovisset*, hoc est, non habuisset appetitum libidinosum ac carnis pruritum ad Evam, nec cognovisset per talem effectum, quod ipsa exstitit munda : per originalem enim justitiam præservabatur a tali excessu ante transgressionem divini præcepti.

Gen. iii, 7.

Igitur primum mandatum servantes, quod est de gula vitanda et sobrietate servanda, *secunda transgressionem non corrumpit*, hoc est, fornicationem ex gula nascentem non incidunt, *sed manent filii Adam*, id est, eum sequuntur quantum ad integritatem virtutum quam habuit ante transgressionem, *non cognoscentes per experientiam propriæ culpæ seu concupiscentiæ vitiosæ quid erat Adam*, id est, qualis factus est per peccatum : quamvis hoc sciant per nudam notitiam, qua etiam Adam et Eva ante peccatum suum sciverunt se esse nudos; *sed paulo minus ab angelis sunt minorati* : quia per gratiam magnam et castitatis sinceritatem habent conformitatem grandem cum angelis, ita quod dicere possunt, *Nostra conversatio in caelis est. Et istud sic factum est, ut matum culpæ in posteris non minueret nec esset immortale*, sed potius deleteretur vacando virtutibus quibus Adam fuit ante ruinam suam ornatus, *ut ait theologus nomine nuncupatus*, id est Gregorius Nazian-

Philipp. iii, 20.

zenus, qui vocatus est Theologus Gregorius, fuitque tantæ auctoritatis, secundum Hieronymum, quod nullus fuit ausus eum unquam negare.

Castitas est naturæ incorporeæ appropriatio, hoc est proprietas angelorum, quibus competit ex natura. *Castitas est domus amabilis Jesu Christi*. Sicut enim in pace, *Eccli. xxi, 3.* ita in castitate factus est locus ejus. In castitate equidem habitat Dominus : omnis namque ponderatio non est digna continentis animæ. *Castitas quoque est scutum cordis superterrestre*, id est scutum celeste, per quod anima avertit et repellit a se tela libidinis, concupiscentias carnis, imo et innumeris resistit peccatis, quibus homo non armatus hoc scuto leditur ac succumbit.

Eccli. xxi, 20.

Castitas est abnegatio naturæ humanæ, cui naturale est sibi simile generare, *supernaturalis et supergloriosa*. Dicitur itaque castitas « abnegatio », id est superatio, « naturæ », seu virtus qua negatur naturæ quod ei connaturale est valde. Quæ abnegatio est « supernaturalis », quoniam fit supernaturali adjutorio gratiæ Dei, et castitas ista est virtus infusa; est quoque « supergloriosa », hoc est valde præclara atque supernaturalis beatitudinis meritoria. *Et vere est supermirabilis cohorsio corporis corruptibilis ac mortalis ad incorporeos spiritus* : hoc est, castitas est virtus qua corpus nostrum supernaturaliter admonemus ut se angelicæ puritati quantum possibile est conformet, quatenus ad participationem celestis beatitudinis perducatur, in qua non nubent neque nubentur.

Castus est qui repercutiens carnem et concupiscentiam et carnem et concupiscentiam

Mt. v, 28.

cupiscentia, et ignem igne immateriali. A « Amorem » namque carnalem « et concupiscentiam » sensualem repercutit et exstinguit « amore » divino « et concupiscentia » spirituali, de qua fertur. Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini; itemque, Concupiscentia sapientiæ deducet ad regnum perpetuum. Sed « et ignem » libidinis exstinguit « igne » sanctæ dilectionis, aut etiam consideratione ignis gehennæ.

Continentia est universalis virtutum omnium cognominatio, id est commune nomen omnis virtutis: omnis etenim virtus est continentia quædam qua vitia ei opposita refrenantur, et virtuosus sub Dei voluntate ac lege se continet seu conservat.

Continens et castus est qui in ipsis somnis nullum sentit motum aut commutationem, id est alterationem, *præexistentiæ consistentiæ in se ipso,* hoc est in aliquo actu, cogitatu, affectu aut verbo quæ tempore vigiliæ ante fuerunt in ipso. Hinc in Collationibus Patrum asseritur, quod C stimulari aut inquinari in somno, est signum concupiscentiæ nondum ad plenum edomitæ et exstinctæ, castitatisque imperfectæ. *Continens et temperatus est qui possidet semper perfectam insensibilitatem super differentia corporum,* hoc est, qui ad nullum corpus qualitercumque dispositum ab aliis distinctum, inordinate afficitur sensualiterque movetur.

Iste est canon, id est regula, perfectæ atque castissimæ castitatis, æque similiter adiacere, id est se habere et affici, *ad animata et inanimata, rationabilia atque irrationabilia corpora,* quantum ad hoc quod nullum eorum ametur inordinate, sed secundum Deum duntaxat. Verumtamen corpora humana aliter sunt amanda quam inanimata et irrationabilia corpora, quia ex caritate sunt diligenda, in quantum sunt aliquo modo beatitudinis susceptiva, sicut in libro de Doctrina christiana edocet Augustinus.

Nemo obtinentium castitatem, sibi ipsi

imputet ejus possessionem, hoc est, nullus veraciter castus castitatem suam adscribat viribus suis, aut principaliter propriis meritis. *Nimirum quia quod quis vincat suam naturam, non est utique ex contingentibus,* id est, non est de numero fortuitorum effectuum, aut ex naturali potentia evenientium, *aut susipientium virtus,* id est, non est industria aut potestas eorum qui castitatem hanc sortiuntur. *Ubi facta est naturæ victoria,* hoc est, ubi passiones et concupiscentiæ voluntasque propria virutibus sunt subjectæ. *ibi cognoscitur adventus ejus qui supernaturalis est,* id est, gratiosa visitatio Spiritus Sancti, qui omnem naturam excedit, agnoscitur advenisse in homine taliter reformato. *Nam absque omni contradictione, quod minus est, a Hebr. vii, 7. majore benedicatur,* secundum Apostolum ad Hebræos: sic enim et homo, qui est inferior Deo, benedicitur, reformatur et sanctificatur ab eo.

Principium castitatis, non consentiens cogitatio, hoc est, primus castitatis gradus est non consentire suggestioni aut tentationi carnali, *et præter idolum ex temporibus respersio,* id est pollutio nocturna in somno facta per temporum intervalla absque imagine concupiscibilium rerum; *medium,* id est secundus gradus, *castitatis sunt motus existentes ex multitudine alimenterum absque speciebus rerum,* videlicet sine prævia inspectione, imaginatione aut cogitatione objectorum, *qui motus sunt liberi a respersione colluvionis,* hoc est immunes a seminis effusione quacumque; *D finis vero,* id est perfectio et tertius gradus castitatis, est mortificatio corporis a carnalibus motibus, *prænotatis cogitationibus,* hoc est cogitationibus primo mortificatis ab illicitis affectibus ac ceteris culpis quæ cogitationibus solent misceri.

Beatus vere est qui possidet insensibilitatem perfectam, id est plenam a carnali affectu ac motu immunitatem ac puritatem, *in specie omnis substantiæ, colore, pulchritudine, et temporum vicissitudine,* id est, quidquid adspexerit, enjuncumque

Ps. LXXXIII.
5.

Sap. vi, 21.

Cf. LXXVII.
p. 286 B et s.

coloris sive decoris sit, et quocumque tempore istud contigerit.

Non qui lutum absque sorde custodit castus est, id est, is qui corpus suum ab inquinamento exteriori præservat dumtaxat, castus non reputatur, *sed qui membra corporis perfecte supponit ac subiecit animæ*, id est recte rationis iudicio, juxta illud Apostoli : Exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem. Talis namque inordinatos concupiscentiæ motus exstirpat.

Magnus quippe est qui in tactu impasibilis permanset, hoc est, ex contactu seu palpatione carnis non stimulator nec prave afficitur. *Major vero est qui manet impercussus in adspectu*, id est, ex inspectione carnalis objecti non læditur, et *invictus vincit* motus inordinatos *ad spectu ignis*, id est consideratione infernalis incendii, atque *intenta meditatione pulchritudinis supernorum*, hoc est diligenti contemplatione et amore speciositatis regni cælestis ac civium ejus, præsertim supergloriosissimi et superpulcherrimi Dei, juxta quod scriptum est : Domine, dilexi decorem domus tue; et, Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus.

Qui oratione canem expellit, id est, carnalia desideria abiecit orando, *comperatur certanti cum leone* : quemadmodum enim prælians contra leonem vehementer laborat, ita qui virtute assidue orationis carnem restringit, grandem habet interiorem conatum. *Qui vero hunc contradictionibus retrovertit*, hoc est, qui est tantæ castimonie ac virtutis, ut solo dissensu ac reprobatione cogitationis et affectionis illicitæ rejiciat suggestiones et motus carnales, comparatur *persequenti adversarium suum* : nam sicut persequens talis est hoste suo valde robustior, ita et iste virtute castimonie suæ dominatur ac prævalet motioni ac concupiscentiæ carnis. *Qui autem ex toto spernit hujus insultum*, hoc est, motum et suggestionem carnis tam plenarie despicit quod eis nullum locum,

immorantiam aut advertentiam præbet, sed protinus se avertit ab eis, ad salutaria se convertens, *quævis in carne degat, attamen ex luculo resurrexit*, hoc est, de sepulchro et fovea carnalitatis consurrexit eum Christo, estque unus eorum quibus loquitur Paulus : Vos autem in carne non estis, sed in spiritu.

Si (pro Quia) istud est veræ castitatis argumentum, id est perfectæ castimonie signum, *immobilem esse in phantasmatibus somniorum*, hoc est nequaquam alterari aut inquinari in somno ex imaginationibus occurrentium specierum, eo quod tantus sit castimonie vigor et efficacia, ut in somno quoque operetur ac reprimat sensualitatem; *ista est penitus terminatio*, id est consummatio et summa corruptio, *luxuriæ, vigilanter sustinere fluxum in cogitationibus*, hoc est ex sola apprehensione libidinosæ carnalis objecti.

Qui cum sudoribus et laboribus pugnat cum adversario isto, id est, cum exterioribus et fatigationibus conatur carnem domare, *comparatur effuganti inimicum suum cum brulla* : talis enim magis laborat, et tamen proficit minus. *Qui vero cum abstinentia et vigiliis contra proprium corpus pugnat, comparatur ei qui aggreditur inimicum cum clava* : nam sicut cum clava adversarius graviter vulneratur ac debilitatur, ita per abstinentias et vigilias sacras caro non mediocriter refrenatur, quemadmodum scriptum est, Vigilia honestatis tabefacit corpus. *Qui vero per humilitatem et invincibilitatem*, id est mansuetudinem plenam, et sitim corporalem, aut spirituales, quæ est desiderium fervens ad bona, dimicat contra corpus suum et concupiscentias passionesque sensuales, *comparatur interficienti adversarium pugnatorem, et occultanti eundem in sabulo* : passiones namque et vitia carnis per humilitatem, mansuetudinem præfatamque sitim proorsus vincuntur. *Sabulum humilitatem intellige* : non enim est pascuæ vitiorum directæ, sed est terra et cinis, id est, terre et cineri comparatur

Ps. xlv, 8.

Ps. xli, 2.

* ζουλιον

Eccl. xxx.

1.

humilitas, quærendo jugiter infimum locum, et eum cui inest, facit recognoscere quod sit terra cujusque.

Alius est qui tyrannum, id est impetuosum passionis seu vitii motum, *tenet ligatum*, hoc est ab effectu vitioso refrenatum et rationi subjectum, *ex agonibus*, id est per exercitia laboriosa; *alius est qui tenet eum ligatum ex humilitate*: iste enim est perfectior præcedente; *alius quoque qui tenet illum ligatum ex revelatione divina*, hoc est ex vigore illuminationis sibi desuper laeta, et ex consolatione atque sapore interno Spiritus Sancti; sive « ex revelatione divina », id est præveniente ac gratiosissima subventionem Altissimi. *Et primus horum trium comparatur lucifero*, qui est stella præsplendida, *secundus comparatur magnæ*, id est plenæ, *lunæ*, *tertius autem soli fulgenti*: nam tertius iste plus habet de luce gratiæ et splendore virtutum quam alii duo; secundus quoque plus habet quam primus. *Utrique autem*, id est omnes hi tres, præsertim secundus et tertius, *conversationem habent in cælis*. Nempe *ex splendore auroræ lux*, *ex luce vero ortus est sol*, hoc est, post splendorem auroræ fulget clarior lux diei, post quam incipit sol videri, et lux meridiana clarissima micat. *Ita et super præfatis est intelligere ac invenire*, id est, conformiter intelligendum est quod nunc dictum est de his tribus, quantum ad gradum ac ordinem gratiæ et virtutum in eis: a primo etenim gradu, quo tyrannus tenetur ligatus ex agonibus seu laboribus, pertingitur ad secundum, et a secundo ad tertium.

Simulat vulpes somnum, *dæmon vero et corpus simulant castitatem*: hoc est, vulpis se fingit dormire, diabolus quoque suggerit homini ut arbitretur se castum, imo et cessat quandoque hominem impugnare de stimulo carnis, ut homo existimet se stimulum istum vicisse; corpus vero quando ad tempus non stimulatur neque in somno polluitur, materialiter istud suadet ac simulat. *Sed illa*, utpote

vulpis, simulat somnum *ut aves seducat*. Aves quippe vulpem mortuam esse aut dormire putantes, super eam descendunt, ac capiuntur ac devorantur a vulpe. *Isti vero ut animam perdant*, id est, dæmon et corpus simulant castitatem ut animam trahant ad falsam æstimationem præfatam, atque ad periculosam securitatem.

Ne credas luto carnis, id est carni tuæ lutosæ, immundæ, *in omni vita tua, et non confidas in ea*, quod scilicet habeat castitatem plenariam, nec amplius contra spiritum concupiscere queat, *dones obveris Christo Jesu*: quod erit in die iudicii tui, quo ex divina sententia scies certissime qualis fuisti. *Noli confidere ex abstinentia tua cadere te non posse*: nihil enim quis edens, hoc est diabolus nunquam manducans, *e celo projectus est*, et ita corrui elatione ac loco.

Quidam scientes, id est eruditi, *bene definiētes abrenuntiationem*, dicunt eam esse inimicitiam ad corpus, et pugnam ad ventrem. Abrenuntiatio namque requirit ut homo in exercitiis penitentiae observantiisque regularibus corpus suum affligat assidue, et concupiscentiis ventris acriter prælietur: sicque abrenuntiatio inimica est desideriis carnis. *Et quidem in introducendis, qui sunt corporis lapsus, ut plurimum ex deliciis naturaliter fieri habent*, hoc est, lapsus seu vitia carnis quæ contingunt in incipientibus, communiter oriuntur et naturaliter fieri solent ex refectionibus delicatis, vel ex deliciarum amore impuro, quo cupiunt delectabilia carni. *In mediis vero, ex alte sapere seu elatione*, hoc est, in proficientibus oriuntur ex spiritali superbia, qua sublimiter ac fallaciter sentiunt de se ipsis: ejus demerito relinquantur a Deo, ita ut corruant in aperta ac fæda peccata, sicque propriam infirmitatem et vitiositatem agnoscant; *sed et hoc similiter in introducendis*, id est, incipientes quoque ex tali elatione aliquando corrunt ad peccata carnalia. *In his autem qui propinquaverunt perfectioni contingunt hujusmodi*

lapsus ex eo termino, id est, quia deveniunt ad hoc, *quod proximum judicent temerarie et injuste.*

Quidam beatificaverunt naturaliter eunuchos natos, tanquam redemptos a tyrannide corporis, id est stimulo carnis. *At ego beatificavi quotidianos eunuchos*, eos videlicet qui quotidie concupiscentiam et pruritum carnis impugnant, abscindunt et vineunt: *qui tales habent*, hoc est, quibus incumbit, *cogitatione tanquam gladio recidere sibi ipsis extremam naturam*, id est genitalia, quæ sunt quasi totius corporis cauda, secundum Albertum. Quæ debent sibi spiritualiter amputare per bonas cogitationes, meditationes, orationes, exstirpando cogitationes immundas, affectus lascivos, et usum membrorum illorum illicitum, ut sint de quibus in Evangelio legitur: *sunt eunuchi qui castraverunt se ipsos propter regnum Dei.*

Matth. xix,
12.

Vidi quosdam non voluntarie cadentes. Non voluntarie cadere perhibentur qui ex ignorantia aut passionis seu concupiscentiæ vehementia peccant. In quibus tamen est aliquid de voluntario mixtum: alioqui non peccarent, quum omne peccatum sit aliquo modo voluntarium. *Et vidi quosdam volentes cadere voluntarie, sed nequeunt.* Tales sunt qui cupiunt se ulcisci aut fornicari, sed nequeunt opere adimplere ex defectu potentia seu materia. *Quos dixi miserabiliores cadentibus quotidie*, hoc est pejores his qui peccant omni die non voluntarie: primo, quoniam gravior est culpa ipsorum et inexcusabiliores existunt, quoniam ex deliberatione ac certa scientia optant peccare, et talis voluntas reputatur pro opere; secundo, quoniam absque opere ac reali delectatione incidunt in reatum et pœnam operis ac pravi delectationis. *Tanquam qui a dissuavitate fororis non poterant campesci*, id est, a mala suavitate actus obsceni non volebant nec facili conatu valebant se refrenare. Vel si legatur, ut aliqui textus habent, *tanquam qui a dissuavitate fororis non poterant concupisci*, sensus est,

quod ipsi non valebant, imo potius non volebant, concupiscere dissnavitatem fororis, id est amaritudinem forori vitiorum contrariam, utpote acerbiteriam contritionis, penitentia quoque rigorem.

Miserabilis est qui cadit: peccando enim fit miser, et condolendum est ei, quum laedat se ipsum: *sed miserabilior est*, id est infelicior atque deterior, *qui hoc alteri conciliat*, id est, alium ad peccandum inducit, *quoniam sustinet pondus lapsuum et criminum duorum, et delectationis*. B *et concupiscentia alterius*, hoc est, tam proprium quam alterius peccatum ei imputatur.

Ne velis verborum justificationibus et contradictionibus repercutere et retrovertere demonem fornicationis, hoc est, noli putare quod spiritum fornicationis vincere et rejicere possis contra ipsum argumentando, eumque verbis solummodo reprobando, *eo quod ille rationabilia possideat*, hoc est, motiva et argumenta quæ rationabilia esse videntur habeat ac proponat, *sicut naturaliter nos impugnant*, id est, tanquam nos tentans de his ad quæ naturaliter proni sumus: idcirco ex tali argumentatione et ex justificatione tuæ partis, concupiscentia magis accenderetur considerando venerea, et naturam, proprietatem ac voluptatem eorum. Melius ergo vincitur spiritus fornicationis per hoc quod homo omnino avertit se a suggestionem, considerationem ac memoriam venereorum, et convertit se ad considerationem eorum quæ compunctionem timoremque pariunt. D

Qui suam carnem vult expugnare et vincere ex se ipso, id est propriis viribus, *currit in vanum*: nisi enim Dominus p. xxxi, *dissolverit et destruxerit domum carnis*,¹ id est carnalium desideriorum congeriem et machinam actuum malignorum, et edificaverit domum autem, hoc est virtutum structuram in mente, *in vanum vigilat et jejunit qui vult dissolvere domum* vitiorum propria potestate. *Representa et pone coram Deo inprimulam naturæ et carnis*

tuæ, recognoſcendo totaliter impotentiam propriam et donum caſtitaſis inſenſibiliter eſſe a Deo, juxta quod ſcriptum eſt :

Sap. xiii, 21. Nemo poteſt eſſe continens niſi Deus det.

Eſt in libidinoſis ſenſus cujuſdam concupiſcentiæ corporum, hoc eſt ſenſibilis perceptio concupiſcentiæ ſenſualis et pruritus carnalis, quemadmodum mihi narra- vit quidam ipſorum in experientia factus, poſt erigilantiæ ſobriam, hoc eſt, quidam qui fuit hujus rei veritate in ſe ipſo expertus, qui poſtquam ab illa paſſione ac tentatione perductus eſt ad mentis ſobrietatem evigilantiæque prudentem, retulit mihi hæc; et ſpiritus non erubeſcens, videlicet dæmon fornicationis, irreverens, id eſt Deum inhonorans, ejus templum incendit, animam fidelem male inflammans, crudelis et inhumaniſ, inſidens ſenſui cordis, id eſt interiori cogitationi ſeu perceptioni immundæ ac lubricæ, irreverenter, qui præparat illum qui impugnatur etiam ſentire dolorem corporei cordis in ſimilitudinem fornacis ignis, hoc eſt, dæmon iſte conatur eum quem tentat tanto ardore libidinis inflammare, ut ſenſibiliter affligatur hac concupiſcentiæ flamma, quaſi ab igne fornacis ardentis. Porro cor quandoque accipitur pro intellectiva parte animæ, utpote pro intellectu aut voluntate; et hoc eſt incorporeum. Interdum vero accipitur pro certa corporis parte quæ eſt fons caloris et vitæ ſenſibilis: de quo ait Philoſophus, quod ſit primum vivens in animali, et ultimum moriens. Quod utique præ amoris carnalis et concupiſcentiæ ac ardoris magnitudine graviter in libidinoſis quibusdam torquetur. Nempe Deum non timet qui tam vehementiſſime eſt accenſus libidine, memoriam pænæ æternæ quaſi nihil contemnit, orationem abominatur, oſſa mortuorum quaſi lapides inanitates intuetur, ita quod eorum adſpectu nequaquam compungitur, in tantum ratio abſorbetur vehementia paſſionum et importunitate tentationum, etiam in ipſa actione carnali fere conſummata, hoc eſt quaſi ad opus perducta.

A Facit amentem hunc patientem et excedentem, id eſt hominem paſſione quaſi devietum, qui impugnationem hanc ſuſtinet, et præ ea quaſi a ſe ipſo alienatur atque excedit: « hunc », inquam, diabolus « facit » eſſe inebriatum inſenſibili concupiſcentia rationalis et irrationalis ſubſtantia, hoc eſt animæ et corporis. Sic enim tentavit diabolus etiam quosdam innocentes ac Sanctos, et beatiffimum patrem Benedictum in adoleſcentia ſua, ita quod pene deerexit relinquere eremum.

B Potest enim diabolus, quando permittitur, ſanguinem excitare, lumbos et latera inflammare, ſuggeſtiones et imaginationes fœdas proponere et augere. Cujus dies niſi fuiſſent breviati, non fieret ſalva omnis caro, hoc eſt, niſi Deus talem tentationem cito releveret ac tolleretur, qui ſuſtinent eam deficerent, tuto iſto complexioneata, id eſt, eo quod caro noſtra complexioneata ſit ac veſita, ex ſanguine et ſordido limo. Nec mirum, quoniam omne quod factum eſt, inſatiabiliter, id eſt jugiter ex ſua natura, concupiſcit actu vel potentia ſua cognationem, id eſt ſimile ſibi in natura, utpote, ſanguis ſanguinem, vermis vermem, limus limum; ergo et caro carnem, quemadmodum ſcriptum eſt: Omne animal diligit ſimile ſibi, ſic et omnis homo proximum ſuum; omnis caro ad ſibi ſimilem conjungetur, et omnis homo ſimili ſibi ſociabitur. Licet nos qui ſumus violentatores nature, id eſt propriæ ſenſualitatis vietoſes quodammodo violenti, et concupitoſes regni cœleſtis, quod vim patitur atque a violentis diripitur, experiamur ſeductorem, puta diabolum, ſeducere aliquos quibusdam circumventionibus et aſtutiis. Quos enim ſeducere nequit per evidentia mala, conatur dejicere per apparentia bona: et per talia, quæ ſub ſpecie boni proponit, multos evertit.

Non experti pugnam præfatam beati ſunt quantum ad hoc, et ceteris paribus, beatioſes quam experti eandem. Nos quoque oremus redimi plene a tali experientia ejus, videlicet ab experientia propriæ

Matth. xiv, 22.

Eccle. xiii, 19, 20.

Matth. xi, 12.

dejectionis et ruinæ per ipsam : attamen A eam experiri sine consensu non est ita horrendum. Qui enim lubricaverunt rutes in foveam præfatam, hoc est in consensum aut opus prædictæ tentationis carnalis ardentissime et quasi totaliter predominantis, longe remoti sunt et prolapsi ab ascendentibus et descendentibus in scala virtutum, in qua per actus virtutum theologicarum ascenditur ad Dei intuitum ac amorem, atque per actus caritatis fraternæ et pietatis ac obedientiæ, ad proximorum subventionem descenditur. Porro ad resurgendum de fovea illa, indigent sudoribus, doloribus, afflictionibus, fame, et penuria supersuama, id est maxima paupertate, saltem per aversionem mentis a rebus carnalibus ac terrenis, ne si rursus se delicate nutriverint, tententur ut prius. Verumtamen Deus interdum misericordissime prævenit et compungit ac relevat tales a fovea tantæ ruinæ.

Intendamus qualiter in inimicis nostris intellectualibus, puta daemonibus, unus- C quisque eorum ordiatur, id est incipiat, exsequi contra nos aliquam propriam commissionem, id est impugnacionem per quam ipse specialiter tentat, quemadmodum fit in sensibili prælio, in ipsa acie et bello, in quo unusquisque visibilium hostium conatur ledere adversarium propriis armis specialive modo juxta artem sive industriam suam. Unde quilibet demonum juxta suam malevolentiam, versutiam, commissionem aut deputationem sibi factam a principe suo, impugnat et ledere nos D molitur, et diversi de diversis vitis tentant : nam et ordo quidam in daemonibus mansit.

Quod mirum est, supersignans, hoc est, diligentissime intuens, notari in tentatis et vili casus casibus crudeliores, ita quod de vitis minoribus ad enormiora dilapsi sunt, quia de prioribus vitis statim non ponituerunt. Qui habet mentem audiendi, audiat, id est, sapienter ista advertat, et ad suam instructionem ea convertat.

Dæmon solitus est commovere et exercere omnem impetum suum, festinantiam, industriam, versutiam, circumvenientiam et conspirationem, maxime et agonizantibus, id est virtuose contra peccata pugnantis, et monasticam vitam exsequentibus; magis vero sollicitus est commovere in eis plures motus in his quæ sunt præter naturam, et non in his quæ sunt secundum naturam, hoc est in vitis innaturalibus ac ignominiosis, et parat, id est, disponit ac nititur, ipsos hinc, hoc est de vitis istis innaturalibus, amplius impugnare. Unde et quidam plerumque degentes cum femina, ex hoc non impugnantur concupiscentia vitiosa, nec inducuntur in cogitationum tentationem, ita quod nec turpiter de femina cogitant. Quæ ex re ipsi miserabiles beatificaverunt se ipsos, se extollendo atque de suis quasi viribus inaniter gloriando, ignorantes quia ubi major interitus, utpote ruina in peccata præter naturam, ibi non opus minori custodia, id est, necesse non est ut homo talibus gravioribus vitis implicatus, custodiat se a minoribus culpis quæ sunt secundum naturam, quia de illis diabolus enim non tentat, ut in majoribus enim detineat captum.

Puto quod istis duabus de causis homicida et facinorosi, hoc est indurati diaboli animarum interfectores, consueverunt impugnare et debellare nos miserandos, in his quæ sunt contra naturam. Primo, quia ubique inveniunt materiam talis facinoris : ideo subditur, sicut invenire valentes ubique materiam talis lapsus, qui exercetur in propriam alienamque carnem. Secundo, quoniam vitia illa sunt graviora : ideo subjungitur, et sicut qui suscepturi sumus et possessuri inde majorem punitionem ac poenam.

Novit quod dictum est, per experientiam proprii casus, primo quidem adducens anagros et convertens, tandem vero ab onagris spiritualibus miserande eversus et illusus. Hic breviter tangitur quod in quinto libro Vitaspatrum plenius recitatur, de quodam juvene monacho tam vir-

tuoso quod ad ejus imperium onagri veniebant et Fratribus ministrabant. Quod quum beatissimus pater Antonius audisset, locutus est: Videtur mihi monachus iste similis esse navi omni bono onustæ, de qua incertum est ad quem finem deveniet. Nam et monachus ille post modicum tempus in grave corruit crimen, et sicut hic insinuari videtur, in vitium contra naturam. Itaque monachus iste primo adduxit onagros, præcipiendo eis ut venirent, deinde eos convertit, id est, præcipiendo abire fecit. *Et cælesti pane nutritus, ultimo est privatus hoc bono.* Certum est autem quod monachus ille tempore suæ perfectionis reficiebatur spiritualiter pane cælesti, an vero etiam corporaliter, latet me: non enim de ipso hoc legitur libro præallegato.

Hoc quoque mirabilis est, quia magister noster Antonius amare dolens de lapsu monachi memorati, dixit post penitentiam ejus: Magna columna Ecclesia cecidit. Quum enim quidam Fratres ad gloriosum patrem nostrum Antonium transientes vidissent monachum jam præfatum super mattam suam sedentem, et peccatum suum graviter deplorantem, dixit ad Fratres illos: Dicite seni (puta Antonio) ut oret pro me, quatenus decem dies concedantur mihi ad penitendum. Quibus auditis, luxit sanctus pater Antonius, extrahens proprios crines, et præinducta proferens verba. Porro monachus ille post quinque dies defunctus est. *Abscondit vero maneriem sapiens, hoc est, abbas Antonius omni sapientia decoratus, non expressit modum aut speciem peccati monachi ante dieti. Noverat namque sanctus, innocens virginisque Antonius, fornicationem esse corporaliter, et præter corpus alterius, hoc est contra naturam et secundum naturam aliquando fieri.*

Est quedam in nobis mors et perditio lapsus, nobiscum et in nobis semper simul circumlata, et maxime in juventute: quam ego scripto tradere non præsumpsi. Continuit enim manum meam a descriptione et nominatione vitii hujus, qui dixit, vi-

A delicet Paulus apostolus: *Quæ enim in occulto fiunt a quibusdam, turpe est dicere et audire.* Si ergo auctor scelus non exprimit propter verbum Apostoli, nec ego illud exprimere debeo. Verumtamen verba textus istius sunt sane intelligenda. Non enim vult dicere, quod mors seu perditio hujus ruinæ insit actualiter atque realiter omnibus nobis: sed asserit ista in persona eorum quibus inhæret, et qui eam semper circumferunt secum. præsertim in juventute. Vel omnibus inest quodammodo radicaliter, ex fomitis corruptione.

Meam quidem carnem istam et non meam, et inimicitiam carnis amatricem. hoc est, carnem mortalem, quæ est nostra in quantum est substantialis pars hominis et materia corpusque animæ, et quæ etiam non est nostra in quantum contra spiritum concupiscit et animæ contrariatur, « et inimicitiam carnis amatricem », id est concupiscentiam sensualem ac pravam, quæ inimica est animæ, et appetit carni uniri: hanc, inquam, carnem et inimicitiam, *Paulus vocavit mortem, dicendo: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Alter vero theologus, utpote Gregorius Nazianzenus, hanc carnem appellavit libidinosam et servam, id est sub peccato venundatam et vitiorum servituti subactam, et nocturnam, hoc est variis concupiscentiis ac fœditatibus obscuratam. Cujus vero gratia, id est ex qua causa, usi sunt Paulus apostolus Gregoriusque præfatus talibus appellationibus ad ipsam carnem significandam, discere sitiebam, et modo id tactum est.*

Si caro est mors, quemadmodum dictum est eam esse mortem animæ, quoniam multipliciter inficit eam ac sæpius perimit eam, qui vincit eandem carnem, penitus non morietur morte peccati, dicente Apostolo: Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Et quis utique est homo qui vivet, et non videbit mortem iniquationis carnis suæ, id est, qui propriæ carnis concupiscentias et stimulos interdum expertus non est?

Ephes. v. 12.

Galat. v. 17.

Rom. vii. 24.

Ibid. 14.

Ibid. viii. 13.

Ps. lxxxviii. 49.

Quarendum est, obsecro, quis est maior, moriens et resurgens, vel omnino non moriens. Si hæc questio intelligatur de morte corporali et resurrectione huiusmodi, sic est aliquis qui obiit et resurrexit, et maior est angelo quocunque, qui ex sua natura est immortalis: sicque auctor intelligit questionem propositam. Nam subditur: *Et aliquis quidem secundum beatificans, est fraudatus, hoc est, quidam affirmans eum qui omnino non moritur, esse majorem moriente ac resurgente, deceptus est; Christus enim moriens resurrexit.* Verumtamen loquendo de morte spirituali, videlicet de peccato, ille qui nunquam mortuus est, utpote innocens, maior est, loquendo in generali ac ceteris paribus, eo qui mortuus est peccando et per pœnitentiam resurrexit. *Hic vero primum, apud morientes, magis vero apud cadentes, nullam desperationem coluit esse.* Forsan hoc dicit de Origene, qui dixit de nullo moriente aut cadente seu in damnatione manente, esse desperandum, qualiterque moreretur, quoniam pœnas inferni dixit finire.

Immanis inimicus, fornicationis prafectus, hoc est præfatus assertor, qui est enormis adversarius fidei recte, et princeps hæretica pravitatis, quæ est fornicatio spiritualis. *Deum dicit benignum et conferentem indulgentiam multam huic passioni innaturali et ignominiosæ, sicut et naturali,* ita quod etiam post vitam pœna ejus finitur in inferis, quum tamen Apostolus dicat: Neque molles, neque fornicarii, neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt. Vel « conferentem indulgentiam huic passioni sicut naturali », id est tanquam naturali, seu quia naturalis est, loquendo de fornicatione quæ est secundum naturam.

Dolos demonum observemus, et post peccatum jam consummatum inveniemus eos dicentes, Deum esse incompassivum et judicem justum, ut tali suggestione ad desperationem nos pertrahant. Ibi quidem, id est, antequam peccaremus, hoc suppose-

bant, id est, Deum esse justum, inflexibilem, incompassivum subiecerunt, imo eum esse piissimum suggererunt, ut exhortarentur nos ad peccandum; nunc autem e contra, id est, postquam peccavimus suadet oppositum, utpote Deum esse incompassivum, inflexibilem, justum, ut ad desperationem nos inducant et submergant in profundum inferni.

Nempe tristitia seculari inordinata et desperatione contra nos insurgente, id est prædominante, ita quod eis consentimus, non possumus nos ipsos miseros dicere aut vituperare, aut super lapsu sumere ultionem de nobis, hoc est, non valemus nos ipsos humiliter accusare aut pœnitentialiter dijudicare, nec propria peccata vindicare in nobis ex zelo justitiæ per pœnitentiæ opera; eadem vero castigata, id est desperatione victa et ablata, tyrannus benignitatis ei succedens iterum recipit nos, hoc est, demum qui immoderate fallaciterque suadet Deum esse benignum, rursus invadit nos, ut tali suasionem faciat nos pœnitentiam veram differre, atque ad peccandum esse audaces, contra id quod scriptum est: Non adjicias peccatum super peccatum, et ne dicas, Misericordia Domini magna est.

In quantum Deus est incorruptibilis et incorporeus, in tantum exultat et epulatur de castitate et incorruptibilitate corporis nostri. Quidam dicunt, demum in nullo alio ita gaudere sicut in tali fastore et prava suavitatis luxurie: ergo neque in alio vitio ita latantur sicut in corporis inquinamento. Quod potissime verum est de spiritibus fornicationis, et propter diversa mala fornicationi annexa et eam concomitantia. Verumtamen quum demones sint spirituales et incorporeales substantie, non delectantur in ipsa luxuria secundum se, quemadmodum nec in comedendo sive bibendo, sed in quantum luxuria est immunditia quædam et Dei offensio, et spiritualium operum inducens fastidium.

Castitas est proprietas et similitudo Dei

secundum quod hominibus possibile est, id est, castitas perfecta est virtus præclara per quam homines Deo assimilantur et consignantur, carendo omni motu et actu libidinis instar Dei et angelorum, quantum humanæ naturæ exstat possibile in hac vita.

Mater dulcedinis est terra et ros, quoniam fructus dulces nascuntur ex terra, rore cooperante; *mater vero castitatis est quies solitaria cum obedientia*. Conversatio etenim solitaria caret objectis variisque incitantibus et occasionibus turpitudinis carnalis: sicque ad castitatem disponit et confert, præcipue quando conversatio ista fit secundum Patrum decreta.

Impassibilitas, id est castimonia corporis, quæ ex solitaria quiete directa est, id est exercita seu adepta, mundo propinquans, plerumque non mansit inconcussa, id est, frequenter periclitata est et amissa inter homines, propter inexperientiam et incircumspectionem eorum qui eam habebant, qui pericula suæ castitatis non satis præintendebant. *Castitas autem quæ ex obedientia venit, ubique probata atque immobilis est*. Castitas de qua nunc sermo, est virtus infusa: sed ex humilitate seu obedientia generari ac descendere dicitur, in quantum solitudo et obedientia ad eam disponunt et ejus incrementum ac roborationem merentur. Porro castitas ex obedientia nascentis, « ubique probata atque immobilis » assertur, quoniam qui sub obedientia vivunt, a spirituali Patre de omnibus plenius informantur, et de periculis castitatis vitandis præavisantur. Interdum tamen et talium castitas mota est et amissa: ideo non præsumant. Dicitur ergo « immobilis », quoniam difficulter auferitur.

Vidi superbiam humilitatis conciliatricem, id est procuratricem. Quidam enim, Deo illuminante, propriam superbiam advertentes ac abhorrentes, tauto profundius se ipsos humiliant quanto superiores fuerunt: qualis fuit et Paulus, qui ante suam conversionem erat contumeliosus,

postmodum vero humillimus est effectus. *Et memoratus sum dicentis: Quis cognovit sensum Domini?* Ex tali etenim mutatione dexteræ Dei, constat quam incomprehensibilia sint judicia Omnipotentis, qui interdum permittit cadere suos electos in aliqua gravia crimina, ut postea humiliores et cautiores consistent: imo et ubi abundavit iniquitas, superabundare gratiam facit.

Lapsus tumoris est latus et paratus, hoc est, ruina seu culpa superbiæ undique se extendit et regnat in multis, ac evidens est, homines quoque suo proni ad eam; *lapsus vero fit sæpe humilitatis occasio in volentibus lapsum suum pensare ac pœnitere*, sicut jam dictum est.

Qui cum gula et satietate vult fornicationis spiritum vincere, similis est volenti extinguere incendium cum oleo. Hoc quoque superius habitum est atque expositum. Qui probat facere cessare prælum istud, hoc est, qui conatur tentationem concupiscentiæ carnalis convincere, cum abstinentia sola, similis est ei qui cum una manu natat, et a pelago liberari contendit: nam sicut talis cito submergitur, sic et ille nil proficit. *Conjunge abstinentiæ humilitatem: præter secundam enim et prior inutilis invenitur*, hoc est, præter humilitatem abstinentia nihil meretur, imo elationem parit et gloriam vanam. Oportet ergo humiliare se ipsum, et in solo Deo confidere, ac recognoscere quod propria exercitatio nequaquam sufficiens sit ad prævalendum tentationibus, passionibus et peccatis.

Qui viderit se ipsum ab aliquo vitio circumventum, id est repente seductum aut fraudulenter devictum, ante omnia muniat se contra illud, ut non solvatur ab illo: hoc est, de vitio illo confestim pœniteat, et in virtute peccato illi contraria se condigne firmiterque exerceat: et maxime contra domesticum inimicum se muniat, utpote contra propriam carnem et concupiscentias ejus: contra quem nos munire debemus sobrietate, castitate, dis-

¹ Tim. i, 13.

Cf. p. 150 D et s.

p. 234 B.

erectioe ac fortitudine, imo et devotionis fervore. *Isto namque non destructo et everso*, id est non victo nec rationi subiecto, *nilhil proficiemus ex victoria reliquorum*

Jacob. ii. 10. *hostium animae nostrae. Qui enim in uno offendit, fit omnium reus. Et qui ab uno adversario superatur, sic victus est et sic perit, sicut qui superatur a multis. Et nos ergo percutientes Aegyptium istum, vide-*

Exod. ii. 12: m. 2. *licet domesticum hostem vincentes, sicut Moyses trucidavit Aegyptium, omnino videbimus Dominum in rubo humilitatis, hoc est, merito fervide humilitatis, quae rubo comparatur, contemplabimur Deum. Rubus quippe non crescit in altum, nec humilitas se extollit.*

Ego quoque tentatus sensi hunc lupam, puta domesticum hostem fornicationisque spiritum, qui seductive faciebat animae irrationabile gaudium et consolationem et lacrimas, et pueriliter videbatur mihi retinere fructum, et non corruptionem. Istud contingit quando quis, procurante hoste antiquo aut alia causa, non sentit impugnationem nec inquisitionem ex carne, atque ex hoc putat se corpus suum plenarie subjugas- : sicque irrationabiliter gaudet se aliquid esse, et consolationem inanem sortitur, ex qua blandiens sibi, movetur ad lacrimas, et pueriliter sibi apparet quod fructum possideat ex corporis subjugatione.

I Cor. vi. 18. *Si (pro Quia) omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in proprium corpus peccat, ut ait Apostolus, quod propterea dicitur, quoniam naturale est nobis inquinare ipsam carnis substantiam fluxu seminis, quod in alio peccato fieri impossibile existat; quare ego qualiter homines in omni peccato consueverimus appellare ac dicere peccantes et offendentes, quando vero audimus aliquem fuisse fornicantem, dolentes de ejus peccato et lamentantes dicimus, Cecidit talis. Hanc questionem auctor non solvit, cur scilicet eos qui in aliis culpis delinquant, appellamus communiter peccantes seu offendentes, forni-*

cantem vero vocamus eadentem. Cujus rei ratio potest haec assignari. Summum enim et proprium hominis est inter essentialia gradus perfectionum esse rationalem. Quum ergo in fornicatione ratio totaliter absorbeatur vehementia delectationis, ita quod fornicans durante hoc actu non vivit nisi vita brutali, constat quod in ea specialissime cadit et maxime ruit ab eo quod in ipso est summum ac proprium: ideo dicitur cadens. In fornicatione quoque est evidenter turpitudine et inverecundior inhonestas: propter quod specialiter dicitur casus.

Piscis velox fugit hamum, et anima amatrix concupiscentiarum ac delectationum aversatur et fugit solitariam quietem ac vitam.

Quando diabolus vult aliquos simul ligare vinculo turpi, id est carnali amore, sive ad foedam commixtionem perducere, probat alterutras partes, hoc est, amborum naturam, complexionem, inclinationem, consuetudinem moresque discit ac perpendit, et inde initiat ignem, hoc est, ex ea parte seu causa incipit eos carnali affectu accendere, unde invenit in eis majorem aptitudinem suscipiendi concupiscentiam sensualem ad invicem.

Lubricantes circa concupiscentiarum amorem, hoc est lubrici seu lascivi, qui vacillant a via salutis concupiscentias amplectendo, naturam habent esse, id est, naturaliter (ut in pluribus) sunt, ex quadam naturali dispositione seu promptitudine, compassivi, misericordes, contriti atque devoti: non quod vere et virtuose sint misericordes, devoti et contriti, sed dispositive, et simile aliquid habent ad hujusmodi actus virtutum. Tales namque lascivi frequenter sunt homines molles ac teneri, imo et indolis bonae multoties. Qui vero gerunt curam ac studium castitatis, non sic possident talia. Sunt enim frequenter rigoresi ac seriosi, circa corporis dominationem ac cordis custodiam multum solliciti.

Vir cognitione plenus, id est valde da-

etus et illustratus. *interrogavit me de pro-* A
positione terribili, dicens : Quale pecca-
tum est gravius vitiis universis, negatione
Dei homicidioque exclusis? Et me dicente
quod hoc sit in hæresim cadere, ille di-
xit : Quomodo Ecclesia catholica hæreti-
cis suscipiens ad veniam quando penitent,
post integram et sinceram anathematiz-
ationem propriæ hæresis dignatur eos
assumptione mysteriorum, id est, dignan-
ter eos admittit dignosque arbitrat ad ac-
cipiendum Eucharistiæ sacramentum, eum
vero qui fornicatur, confessum et a pec- B
catu cessantem, suscipiens ad veniam, se-
gregat eum ad tempus ab immaculatis
mysteriis, id est dominicis sacramentis,
quemadmodum apostolicis sancitum est re-
gulis? Me quoque hesitatione stupente su-
per questione, hoc est, me admittente ac
hesitante propter difficultatem questio-
nis et objectionis istius, quæsitum mansit
insolutum ac dubium, id est, quæstionem
istam dimisimus insolutam ac dubiosam.
Veruntamen agnoscendum, quod peccata
in Spiritum Sanctum, vitia contra natu- C
ram, et alia quædam, sunt absolute lo-
quendo graviora quam fornicatio ipsa. Apo-
stoli tamen instituerunt quod tactum est,
propter evidentiorē atque præcipuam
fœditatem luxuriæ, quæ puritati ac digni-
tati sacerdotii evangelicæ legis et Eucha-
ristiæ multum repugnat.

Scrutemur, mensuremus et observemus,
quæ et qualis est delectatio et concupiscen-
tia quæ in nobis efficitur in psalmodia ex
dæmone fornicationis. Tales enim dele-
ctationes et concupiscentiæ sunt carnales D
ac fœdæ, imo et culpabiliores quam si
extra divinum Officium sacrumque locum
acciderent. Oriuntur quoque ex inspectio-
ne, cogitatione seu apprehensione sensuali
incauta. Scrutemur quoque quæ et qualis
est delectatio et concupiscentia in divinis
adveniens ex cogitationibus Spiritus, id
est spiritualibus meditationibus inspira-
tionibusque Spiritus Sancti, et ex gratia
ac virtute existente in eis, utpote, ex
gratia gratum faciente, quæ est primum

et generale principium formale omnis me-
 ritorii actus, et ex latrâ, fide, spe, carita-
 te ac sapientia salutari. Talis delectatio et
 concupiscentia sunt intellectuales, virtuo-
 sæ ac puræ.

O tu qui juvenis es, non lateat te quod
dico. Vidi enim quosdam orantes pro suis
familiaribus ac dilectis, ex spiritu et ani-
ma, hoc est ex corde et multum ferven-
ter, qui moti ex fornicatione, hoc est ex
carnali amore ex pristina fornicatione seu
aliunde concepto, putabant se per talem
memoriam implere atque perficere decre-
tum ac legem caritatis. Quod enim fece-
runt ex sensuali affectione, putabant se
facere ex spirituali caritatis affectu.

Est per tactum corporaliter inquinari,
 hoc est, ex tactu interdum incurrit quis
 corporis alterationem ac motum, in tan-
 tum ut maculetur turpi affectu, aut (quod
 gravius esset) etiam obsceni humoris ali-
 quanta resolutione. *Nihil enim eodem gra-*
vius sensu, id est, tactu nihil est periculosi-
us nisi custodiatur ac reprimatur. Memento
complexentis et theristrum manui invol-
ventis, id est, considera et sectare Fratrem
de quo in Vitaspatrum habetur, qui ex ne-
cessaria causa portaturus per aquam pro-
priam matrem jam vetulam, manus suas
panno involvit ne tangeret corpus matris,
et habe manum consopitam super natura-
libus et non naturalibus, et super proprio
corpore ac alieno, hoc est, manum tuam
omnino custodi mortificatamque exhibe
ab universis contactibus corporum cum
quibus vel naturaliter vel innaturaliter
quis potest peccare: nec minus vitanda
sunt amplexus et oscula periculosa.

Arbitror neminem dici sanctum vere
nomine illativo, hoc est, appellatione rea-
li condigna, ex qua inferitur si esse ut
dicatur, apud sanctissimum utpote Deum,
qui solus est Sanctus Sanctorum et essen-
tialiter sanctus, nisi prius transformaverit
terram hanc in sanctificationem, id est, pro-
prium corpus perfecte subjecerit rationi
atque spiritui, si tamen inest transforma-
ri, hoc est, si talis transformatio compe-

tere corpori potest, cui in hac vita non A potest tam perfecte competere et inesse quemadmodum in futuro, quando plenissime erit subjectum et obediens animæ sanctæ, ad cuius imperium movebitur prorsus promptissime, nec resistet ei in aliquo.

In stratu jacentes, tunc vigilemus : non quod debeamus tunc nos a somno avertere propter quem reclinavimus nos in stratu; sed « vigilemus », hoc est, cogitationes inutiles imaginationesque turpes cum diligentia omni vitemus, atque in devotis meditationibus obdormire curemus; eo quod mens certat tunc cum daemonibus sine opere exteriori : daemones enim tunc moluntur menti inserere cogitationes immundas, ex quibus ad illicitas ruat affectiones. *Et si invenerit amatrix concupiscentiæ, fit libenter proclitrix sui ipsius.* Si enim concupiscentias amat, proclit se ipsam turpes cogitationes faciliiter admit- tendo, et eis diutius immorando, atque ex eis stimulos sentiendo, aut etiam illusiones in somno.

Memoria mortis dormiat penitus tecum, et tecum resurgat, hoc est, in actuali memoria mortis obdormias, et ipsa tecum quiescat, et quando evigilas aut consurgis, illam mox reassumas, et soliloqua Jesu oratio, id est secreta invocatio Christi, qua cum eo solo loquaris; vel « soliloqua Jesu oratio », est oratio illa dominica. Pater noster, qua cum solo Patre celesti Deo uno ac trino suppliciter loquimur. Ilæc ergo Jesu oratio debet nobiscum dormire ac surgere. *Nulla enim invenies adjutoria* tam accommodata in somno ut ista, quæ quiescentibus in lecto sunt valde salubria : similiter memoria dominicæ passionis, infernalis purgatoriique supplicii, ac divini iudicii.

Quidam docent ex esecis tantum fieri pugnas et fluxus, hoc est, carnales tentationes et pollutiones in somno asserunt solummodo generari ex superfluitate alimentorum; ego vero vidi infirmantes usque ad extremum, id est mortaliter seu

usque ad mortem ægros, et ad summam, id est rigorosissime, jejunantes, fortiter inquinatos in somno. Interrogavi de his nocturnis illusionibus aliquando monachum quendam ex probatissimis Patribus discretiorem, hoc est ingenti discretione ornatum, et docuit me ille beatus valde maxime prudenter. Ait enim hic perpetuus, id est æterna memoria dignus : *Est in somnis fluxus ex multitudinem escarum et quietis, id est, resolutio seminis fit in somno interdum ex superfluo cibo et potu, aut etiam ex nimio somno, qui disponit ad somnia, ex quibus illusiones et inquisitiones causantur; alter ex superbia, quando ex inflexibilitate nostra longa ac diuturna inflamur, hoc est, fluxus iste ex demerito nostræ elationis quandoque causatur, quando videlicet Deus permittit nos illudi ac pollui, quia superbibimus et gloriati inaniter sumus de hoc quod longo tempore non sumus fluxum istum perpepsi, quasi propter merita nostra hoc ipsum contigerit nobis. Et rursus* C oritur fluxus iste eo quod proximum temerarie judicamus. Quam colluvionem, id est pollutionum, due primæ possunt accidere et supervenire infirmis, id est corpore ægris, seu omnino imperfectis, aque vero et tres, id est, omnes colluviones præfate, quæ tres sunt, possunt evenire infirmis, itemque pusillis.

Si vero aliquis viderit et contractaverit, id est, diligenter pensando invenerit, se expurgatum ab omnibus causis colluvionum prædictis, beatus est hic operator D talis impassibilitatis, qui scilicet per exercitia virtuosa pervenit ad immunitatem istam ab illusionibus et fluxibus somniorum, patiens solum ex invidia demonum id quod evenit ei in somno, permittente Deo fieri hoc in ipso ad tempus, ut possideat humilitatem altissimam per eventum fluxus qui est sine peccato ex sola demonis illusionem. Verumtamen fluxus ille potest causari in somno ex causa pure naturali et sine peccato; nam quamvis quis sobriissime vivat, generatur tamen in eo

Matth., vi,
9-13.

semen, quod dum receptacula sua impleverit, petit egressum. Interdum quoque contingit hic fluxus sine peccato ex nimia abstinentia, exinanitione vel debilitate naturæ, ita quod apertis meatibus, retinere semen non valet.

Nemo per diem ad se ipsum reversus post somnum, recogitet phantasmata somniorum: intentio enim est demonum ut inquinent nos vigilantes ex somniis, hoc est ex reoordatione somniorum, nisi forte essent somnia vere significativa ac mystica.

Audiamus et aliam inimicorum nostrorum, videlicet demoniorum, astutiam. Quemadmodum alimenta corpus ludentia, id est nociva eidem, consuetudinem habent facere in nobis infirmitatem corporalem post tempus aut diem, quando videlicet mali humores in corpore remanent alimentis illis digestis; ita plerumque fit in causis inquinantibus animam, utpote, ex superfluitate gulosa, inflatione superba aut temeraria aliorum dijudicatione patimur fluxum non statim proxima nocte sequente, sed post longius tempus. Denique fluxus iste aliquando nascitur ex cogitationibus inspectionibusque ineautis in vigilia præhabitis, sive ex tactibus, oculis, amplexibus aliisque carnalitatibus aut colloquiis in vigilando commissis aut certe admissis. De hac autem materia in Collationibus Patrum plenius continetur.

Vidi quoque comedentes et commorantes cum mulieribus, non habentes ad præsens aliquam meditationem aut intentionem malignam; et hinc ipsi seducti confidentes de sua virtute, et existentes absque cura ac vigilantia sui ipsorum, passi sunt repentine exterminium atque interitum, hoc est amissionem gratiæ ac virtutum per mortale peccatum, quando putabant pacem esse et in cellis suis quietem et securitatem habere. Tunc enim ex præteritorum memoria multipliciter sunt tentati et victi.

Porro, quod exterminium et quis interitus spiritualis sit ingenuus et contingens

*corporaliter ac spiritualiter nobis degen-
tibus solis, singulariter ac solitario mo-
do, videlicet secundum quod moris est ha-
bitare solitariis eremitis, expertus hunc
lapsus novit, inexpertus nosse non indi-
get: idcirco auctor non specificat lapsum
hunc et excessum. Nec me concedet ipsum
exprimere: imo nec certo cognosco eum-
dem. Sed hinc admonendi sumus ut in
omnibus timorati, custoditi ac summe sol-
liciti existamus, eo quod et anachoretici
possit tam enormis accidere lapsus. Et*

B juxta Apostolum, Qui stat, videat ne eadat. 1 Cor. x, 12.

*In tempore illo quo de tali lapsu tenta-
mur aut eum incidimus, bonum auxi-
lium ad eum vitandum, vel ad satisfaciendum
pro eo, sunt: succus, id est aspera
vestis, et cinis, id est humilis in terram
prostratio, aut superjectio cineris super
caput in signum poenitentiae ac humili-
tationis præcipuæ: unde et sanctus Job ait.
Ago poenitentiam in sacco et cinere: statio
Job xlii, 6;
totius noctis in vigiliis, nec dubium quin
xvi, 16.
et in orationibus, desiderium panis, id est
abstinentia in pane et aqua, lingua ardens
et adusta præ magnitudine sitis, et tem-
perate irrorata, hoc est modico aquæ po-
culo humefacta, habitatio loculorum, id
est mansio in sepulcris ac foveis, et præ
omnibus his humilitas cordis, qua ex re-
cognitione propriæ infirmitatis aut impie-
tatis vilipendamus et dejiciamus nos cor-
ram Altissimo dejectione profundissima et
vilipensione immensa; et si possibile est,
Pater aut Frater sollicitus, senex pru-
dentia, hoc est, qui senex sit non tantum
D atate, sed potius discretione ac sapientia,
in adiutorium, ita quod consilio et auxilio
valeat nobis in tali angustia subvenire.
Miror enim si aliquis solus salvare po-
tuerit navam ex pelago, hoc est, mirabile
reor ut aliquis taliter lapsus sive tentatus,
sine humano subsidio queat se ipsum de
periculo tanto educere: quod tamen per
Dei omnipotentis gratiam fieri potest.*

*Iste lapsus ab altero actus, ad quem
scilicet instigavit diabolus, vel quem so-
litarium a communi hominum vita aliena-*

tus, differens ac distinctus, commisit, *juxta A*
dicium centuplum possidet, id est, multo
 gravior est atque majoribus dignus tormenta-
 mentis, *ex modo quo fit*, qui rationi et
 ordini naturali prorsus contrariatur, *ex*
loco, quum fiat in cella aut solitudine, ubi
 insistendum est tantum actibus sanctis, *ex*
profectu ad quem talis sic lapsus obliga-
 tur, vel quem jam ante hunc lapsum obti-
 nuit, sicque peccando tam dire, factus est
 Deo valde ingratus, nec per ignorantiam
 excusatur. Propter quod ait Apostolus :
 Voluntarie nobis peccantibus post acce-
 ptam notitiam veritatis, jam non relinqui-
 tur pro peccatis hostia; itemque : Impos-
 sibile (inquit) est eos qui semel illuminati
 sunt, etc., renovari ad penitentiam, etc.
Et ex aliis multis, puta ex professione,
 Ordine sacro, et consimilibus quæ aggra-
 vant culpam.

Super opinionem et super summam ca-
stitalis definitionem aliquis mihi narra-
vit, hoc est, quidam retulit mihi rem quæ
 æstimationem excedit, et altior est summo
 castimonie gradu qui communiter assi-
 gnatur. Quæ autem sit res hæc subditur.
Pulchritudinem quis (ait) intuitus, ex il-
la magnifice glorificavit factorem : hoc
 est, ille qui mihi hæc recitavit, ait, Quidam
 inspicens pulchritudinem formosissimæ
 mulieris, ex consideratione tam pulchræ
 creaturæ laudavit sublimiter Creatorem ;
 et motus solo adspectu mulieris illius, *fon-*
tem lacrimarum effluebat, et in carita-
tem Dei sursum actus ferebatur, id est,
 copiosissime flevit, et Creatoris amore
 succensus elevabatur mente ad ipsum. *Stu-*
porque erat, videre alterius faciem fa-
ctam alteri occasionem coronæ super natu-
ram, hoc est, stupendum fuit spectaculum
 istud, quod scilicet pulchritudo mulieris
 adspecta, quæ solet esse aliis incitamen-
 tum ruinæ perditionisque læus (juxta quod
 Salomon ait : Fovea profunda meretrix),
 quod, inquam, hæc pulchritudo sic visa,
 facta est huic viro incitamentum glorifi-
 candi ac ferventius diligendi summum fa-
 ctorem.

Denique de quo viro istud narretur, cer-
 tum non habeo, sed videtur posse intelli-
 gi de beatissimo Nonno episcopo, qui visa
 S. Pelagia adhuc in meretricio atque in
 admirabili pulchritudine constituta, dili-
 gentissime fixis oculis eam inspexit, et
 delectatum se dixit in pulchritudine ejus ;
 deinde amarissime flevit tam de vanitate
 illius, quam de hoc quod ipse non fuit
 tam studiosus ad complacendum Creatori
 altissimo, sicut meretrix illa ad compla-
 cendum amatoribus suis : prout istud in
 Legenda S. Pelagie plenius, imo et devo-
 tissime recitatur. Hinc quoque dicunt do-
 ctiores, quod inspicere feminam, et dele-
 ctari in pulchritudine ejus in quantum est
 pulchra creatura, non sit culpa. Verum-
 tamen non expedit sub hoc colore admit-
 tere talem intuitum ac delectationem, nisi
 forte quis esset valde perfectus.

Si iste talis, id est vir præfatus, possi-
 det talem operationem et sensum ubique
 et semper atque in omnibus, id est, si in
 omni loco et tempore vitæ suæ tam spi-
 ritualiter et perfecte, tam caste et pure se
 habuit, ante communem resurrectionem
 resurrexit, in corruptibili incorruptus, id
 est, jam adhuc in carne mortali degens
 ad tantam devenit munditiam, ut multum
 assimiletur Sanctis in corpore glorifican-
 dis, et factus est « incorruptus », hoc est
 integer mente et inviolabiliter castus, in
 corpore « corruptibili » ac mortali.

Eodem canone, id est eadem considera-
 tione, doctrina et regula, utemur in *melo-*
diis et hymnis ac canticis. Nimirum quia
 amatores Dei habent naturam moveri, id
 est, naturaliter et gratiose moventur, in
 hilaritatem, id est ad spirituales læti-
 tiam, et caritatem et excessum, et ad di-
 vinum ineffabile gaudium ac lacrimas
 devotionis ex juvenilitatis internæ abun-
 dantia profluentes, *ex his quæ extra sunt*,
 id est ab exterioribus creaturis sensibili-
 busque objectis, et *ex laudibus Dei et*
canto is et cæcis spiritualibus, ex quibus
 excitamur ad contemplationem, admiratio-
 nem fervidumque amorem sapientia, ho-

Hebr. x, 26.

Ibid. vi, 6.

Prov. xxiii, 27.

nitatis ac omnipotentiae Creatoris, imo quandoque ad raptum et ad sincerissimam ac intensissimam delectationem in ipso. Si enim supergloriosissimus Conditor tantam pulchritudinem, amabilitatem et suavitatem posuit in facie et corpore hominis, in carnea massa, in terrea gleba, in materia parva lutosa mox in putredinem redigenda, ut quidam prae ejus amore insaniant erotosque amore languescant, in sonis quoque et symphonii ac cantibus; qualis et quanta est superbenedicti hujus artificis pulchritudo, amabilitas et dulcedo in semetipso? Et quam ardentissime ac incomparabiliter amandus, desiderandus ac considerandus est ipse? *Anatores vero concupiscentiarum et delectationum carnalium patiuntur contrarium*, quoniam ex intuitu et auditu rerum sensibilium praedictarum inflammantur carnali amore et delectatione inani.

Cf. p. 255 A^o
et s.

Secundum quod praetangentes diximus, quidum in locis solitariis et quietis multo amplius impugnati sunt. Et non est mirum: daemones enim diligunt inibi habitare, exsulati in desertis et in abyssis a Jesu Christo salutem nostram zelante. Ipsi magistri malignitatis et daemones fornicationis impugnant crudelius viros in solitudine quiescentes, ut ipsi daemones reducant illos ex solitudine ad mundum, quasi ex deserto nihil proficientes, id est, per hoc quod solitarii illi in solitudine tam acriter tentati, aestimant solitudinem sibi magis obesse quam prodesse ad spirituales profectum. Recedunt a nobis in mundo morantibus, non tentando nos ibi ad tempus, ut quasi non impugnati ibi, demoremur libentius cum mundanis hominibus. Ubi enim impugnatur a demonibus, ibi penitus impugnatur dure et crudeliter inimicum. Dum enim videt nos tentator, perperius inimicus noster diabolus, studere virtutibus, tunc gravius nos impugnat. Porro virtutibus insistendo, «impugnatus» diabolum «dure et crudeliter», ut ei apparet. Et ipse non impugnatus a nobis, id est non afflictus neque

A offensus, eo quod non insistamus virtuosis operibus, *invenitur amicus noster*, id est, consentit nobis, simulatque se nos amare, quum tamen sit invidiosissimus contra nos.

Degentes in mundo secundum aliquam necessitatem, protegimur manu Dei, id est, quando manemus in saeculo inter homines ex necessaria et rationabili causa, tunc Deus per misericordiam suam a tentationibus nos defendit, *aeque vero ex oratione Patris spiritualis ut plurimum*, hoc est, etiam meritis et precibus praesidentis protegimur valde frequenter, *ne et Dominus noster blasphemetur propter nos*, id est, ne homines saeculares nostra vitia intuenti, graviter scandalizentur, et contra Deum irreverenter loquantur. Unde per Isaiam Deus testatur: Propter me ego faciam, ut non blasphemem. *Quandoque vero non sentimus pugnas tentationum ex privatione doloris*, id est, ob id quod daemones vident nos esse absque omni salubri compunctione, et ex eo quod sumus in multa satietate et experientia eorum quae dicuntur, aguntur et inspicuntur, id est, quando exterarum rerum saecularium quoque verborum et operum iniquorum amore, consensu et executione replemus nos, et sine timore ac renisu peccamus: ideo opus non est ut a demonibus impellamur ad ista, quoniam sicut abbas Pastor disseruit, cogitationes nostrae perversae, factae sunt daemones; *vel etiam quia daemones voluntarie recedunt a nobis, ut relinquunt in nobis locum elationis complentem vitia universa*, id est, quatenus extollamur de hoc quod non tentamur, et reputemus nos aliquid esse, atque ex pompa hac incidamus in omnia mala.

Alteram audite machinationem et astutiam seductoris istius, puta diaboli, et custodite vos ab ea, omnes qui praelegistis exercitare et colere castitatem. Enarravit mihi quidam in experientia doli factus, id est fraudem istam expertus in se ipso sive in alio, quoniam daemon corporum, id

Is. XLVIII,
11.

est spiritus carnalium fornicationum, *ple-* A
rumque subtrahit se perfecte in finem, id
 est, valde diu cessat a monachi impugna-
 tione, et submittit ac ingerit monacho su-
 persumam, id est quasi permaximam,
 religiositatem, reverentiam et honestatem,
 imo et fontem lacrimarum ad tempus,
 secundum quod sue intentioni dolose con-
 spicit opportunum. Sed si demon recedit
 a monacho, quomodo immittit hæc ei? Et
 respondendum, quod recedit in quantum
 non tentat eum de evidenti aliquo malo,
 immittitque ista inclinando monachum ad B
 honestatem exterioriorem et fictam religio-
 sitatem. Tum vero suggerit et familiariter
 loqui ac residere cum mulieribus, eas-
 que admonere et exhortari de castitatis
 honestate et continentia, de memoria mor-
 tis et æterni iudicii, ut propter sermonem
 et fictam religiositatem miserabiles mu-
 lieres præoccurretur lupo ut pastori, id
 est, festinanter accedant huiusmodi mo-
 nachum apparenter devotum et sanctum,
 sed intus lupum rapacem, sique de vetero
 consuetudine ac familiaritate contracta, C
 et securitate de obtinendo consensu ad
 invicem et confidentia perpetrandi opta-
 tum facta, tunc ipse miserrimus monachus
 lapsus sustineat ac ruinam, utpote inte-
 riorem exterioriorem casum.

Fugientes fugiamus hunc dolum ac la-
 queum, ut non videamus nec audiamus
 fructum de quo nunquam gustare ordi-
 nati et constituti sumus, id est, ut non
 experiamur in nobis, nec videamus in
 aliis, neque de aliis audiamus hanc car-
 nalem ruinam, quæ est fructus mortis, ad D
 quem nunquam gustandum seu experien-
 dum creavit ac ordinavit nos Deus. Miror
 enim si reputamus nos ipsas fortiores, id
 est virtuosiores, David propheta : quod
 vere impossibile est, id est valde difficile :
 non enim est absolute impossibile, neque
 ex parte Dei, neque ex parte nostri.

Gloriosa laudatio castitatis est tam alta
 et magna, quod quidam Patrum ausi sunt
 ipsam castitatem vocare impassibilitatem.
 Quidam vero dixerunt impossibile esse

aliquem de cetero nominari veraciter cas-
 tum post gustum, id est perperatorem,
 peccati mortalis. Ego autem hos avertens
 a me ac respuens, determino possibile, re-
 ctum et leve esse volenti oleastrum in ho-
 num olivam inserere, id est, ego affirmo,
 quod volenti se emendare, possibile, iustum
 ac facile exstet eum adiutorio Dei, se per
 contritionem a corpore diaboli et statu
 perditionis abstrahere, et Christo se in-
 corporare, sique de arbore sterili in ar-
 bore fructuosam mutari.

Si enim claves supernorum, id est regni
 cælorum, sunt credite ac tradite virgini
 corpore, id est viro carnalem copulam
 nunquam experto, prædicti docuerunt for-
 sitan justa, id est vera, dicendo neminem
 posse castum vocari post gustum peccati ;
 si vero non, id est, quia claves non sunt
 a Christo commissæ Joanni apostolo vir-
 gini, nec alteri tali, confundat eos socrum Luc. iv, 38.
 possidens, et castus factus et ferens claves
 castitatis et regni, videlicet Petrus, qui
 exstitit uxoratus, nec hoc obstante casti-
 tatem habuit conjugalem, imo post susce-
 ptionem Spiritus Sancti in signo visibili,
 nunquam cognovit uxorem, sed castis-
 simus est effectus. Ecce in verbis istis
 insinuat auctor, beatissimi Petri eminentiam
 ac primatum, et quod claves regni
 cælestis ei specialiter sint commissæ; quæ
 dicuntur « claves castitatis », eo quod cas-
 titas specialissimè spectet ad eos quibus
 datæ sunt claves.

Multiformis est corporum serpens, id
 est, spiritus fornicationis variis modis do-
 losus est et multipliciter decipit homines :
 intus seminans incertis, in experientia
 tantum fieri et cessare, id est, virginibus
 corpore incorruptis occulte suadens ut sal-
 tem semel experiantur quid sit copula illa
 carnalis, quia hoc facto poterunt inde ces-
 sare omnino; solent enim virgines ex qua-
 dam curiositate tentari ut velint experi-
 ri quid sit commixtio illa; expertos vero
 hanc copulam provocans, rursus inde ex-
 perientiam ejus ex memoria prioris com-
 mixtionis ac voluptatis incitat infelix ser-

pens praedictus. *Multi priorum, scilicet A* virginum, *non sunt impugnati* de fornicatione, *ex ignorantia mali*, id est, ob hoc quod per experientiam non noverunt voluptatem vitii hujus; *secundi vero, facti in experientia odii hujus*, id est experti vitium istud odibile, *exinde molestias ac praelia sustinent*, id est, gravius impugnantur de immunditia ista, quia experti sunt eam. *Verum et contrarium saepius est*, id est, valde saepe contingit oppositum, videlicet quod virgines gravius impugnantur ex curiositate et suggestione praetacta.

Quando ex somnis surgimus boni, suaves et pacifici, id est tranquilli et bene dispositi, *hoc occulte accipimus ab angelis sanctis, et consolamur ab eis maxime quando post multam orationem vigiliamque dormivimus. Quandoque autem contingit quod a somno surgimus suaves et boni*, id est cum devotione quodammodo, *et patimur hoc a somniis visionibusque malignis*, id est ex operatione diaboli, qui somnia quaedam et visiones imaginarias ac fallaces formavit in nobis, ut evigilantes putemus ea esse a Deo, sieque inflemur ac inaniter gloriemur quasi amici Dei quibus ipse ostendit sua secreta, et quasi gratiam visionum ac prophetiae habentes. Quum itaque isti effectus angeli boni et angeli mali sint ita consimiles, necessaria est gratia discretionis spirituum; nec facile est credendum somniis et visionibus aut suavitatibus et tranquillitatibus illis, imo discernendum est pretiosum a vili, et invocandus est Deus ne nos falli permittat; pensandum est quoque quid in vera humilitate fundetur, quid item ad spirituale profectum, et quid ad vanitatem, praesumptionem pertinaciamque deducat.

Vidi impium superexaltatum et elevatum et conturbatum et furem in me sicut cedros Libani. Per impium istum intelligitur hoc loco diabolus: qui superexaltatur in homine, dum suis tentationibus pertrahit hominem ad aliquam passionem praedominantem, aut culpam

se superaturum quem tentat; elevatur quoque in homine, dum eum inducit ad culpam et negligentiam venialem; conturbatur vero, dum fortiter ei resistitur; et furit, quum vincitur. *Et transivi per abstinentiam*, id est, abstinendo et jejunando restiti ei, *humilians cogitationem meam*, id est, humiliter cogitans me posse contra eum prevalere non viribus meis, sed ope et gratia Salvatoris, *et non est inventus locus aut vestigium ejus in me ad tempus*: verumtamen cito redit, praesertim quum de Christo dicat Lucas evangelista, quod consummata omni tentatione, diabolus recessit ad tempus ab eo. Luc. iv, 13.

Quicumque corpus vicit, redigendo carnem suam in animae servitutem, *iste naturam vicit*, id est naturales motus et inclinationes sensitivae partis, reformando easdem. *Naturam vero vincens, factus est super naturam*, id est altior semetipso quantum ad sensualitatem, imo per dona gratiae sublimior est se ipso quantum ad naturalia sua, paulo minus ab angelis minoratus, *pene, inquam, ut non dicam nihil*: id est, valde assimilatus est angelis sanctis et non multum inferior eis quantum ad charismata supernaturalia sibi collata; et dico « pene », hoc est, quasi coequatus est eis, « ut non dicam » quod « nihil » distet ab eis. Et istud verum est comparative loquendo, et quantum ad merita relata ac praemia. Etenim comparatione hominis carnalis incontinentis, castus et virtuosus videtur paulo minus ab angelis minoratus. Ps. viii, 6.

Non est mirum, cum immateriali immateriale certare, id est unam incorporealem substantiam contra aliam incorporealem pugnare, videlicet angelum contra diabolum, juxta illud: Factum est praelium in caelo, Michael et angeli ejus praeliabantur eum dracone. *Verè autem mirabile est, materiale certans cum inimicitia ista et insidiante materia, immateriales inimicos debellare*: id est, multum mirabile est ut homo materialis ac fragilis pugnans

Ps. xxxvi,
35, 36.

Apoc. xii, 7.

Galat. x. 17.

contra invisibiles hostes « cum inimicitia » quæ est ex amore virtutum contra vitia, vel cum inimica « et insidiante materia », id est cum carne propria, quæ adversatur spiritui, et aperte ac clam contra spiritum concupiscit : mirum est, inquam, ut talis substantia materialis superet demones. Ideo adscribendum est hoc gratioso adjutorio Dei.

Dominus multum bonus, gerens et habens de nobis curam ac providentiam, obstruxit atque repressit feminam erubescentiæ freno; si enim audens illa ad masculinum præcurreret, non fuisset salva omnis caro : id est, Deus fecit feminas naturaliter verecundas ac timidas; si enim audaces essent et inverecunde præcurrentes ad viros, sicut e contra viri currunt post eas, vix aliquis evaderet lubricum carnis.

Hi qui sunt inter Patres discretiores determinant quod aliud sit insultus aliudque immorantia, aliud quoque consensus et aliud captivatio, et aliud certamen ac aliud quod in anima dicitur passio. Insultum quippe beati Patres illi dicunt esse tenue verbum vel imaginem cuiuscumque evenientis in corde importati, noviter apparentis, id est, insultus est repentinus conceptus seu subita imaginatio cuiuscumque rei concupiscibilis animo occurrentis, illata seu « noviter apparentis » in eo. Immorantiam vero dicunt, cum apparente pariter loqui secundum passionem vel impassibiliter, id est, spiritualiter aut corporaliter fabulari cum re concupiscibili apprehensa realiterve presente, sive confabulatio illa sit cum sensualis affectione, sive non. Porro consensus dicunt nutum et concupiscibilem animæ inclinationem ad factum apparens, id est ad opus imaginatum sive propositum apparatus, ita quod inclinationi additur nutus, quo consensus designatur. Captivatiorem dicunt vehementem et involuntariam animæ eversionem, id est dejectionem hominis, qua vincitur magnitudine passionis, aut tentationis tam impetuosæ ut vi-

deatur quasi involuntarie superatus, aut perseverantem conjunctionem ad continens, id est fixam adhesionem cum obiecto occurrente eni vitiose coheret, ita quod captivus tenetur a diabolo ad voluntatem ipsius : propter quod subditur, et virtuosæ nostræ constitutionis atque constantiæ exterminativam. Hæc namque interior captivatio, incarceration, sive conjunctio, quum sit mortale peccatum, aufert omnem structuram, fundationem constantiamque virtutum. Certamen esse determinant virtutem æque fortem ad pugnandum, voluntarie autem vincentem aut sustinentem debellationem, id est, certamen vocatur conflictus inter eos qui æque fortes consistunt, quorum unus alterum debellare exoptat : nam et homo heroicus ac perfectus per supernaturalia sua auxilia æque fortis est et interdum fortior quam invisibilis hostis. Passionem proprie dicunt quod longo tempore in anima nidificat, id est manet, et fructificat, passibiliter et vitiose ducens eam consuetudine quasi habitu ad se ipsum, id est ad vitium ipsum, tanquam spontanea familiariterque currentem ad illud, ita quod talis peccat ex malitia aut habitu vitioso, atque proposito.

Horum omnium primum, puta insultus, est sine peccato : non enim in nostra est potestate talem conceptum primumque motum vitare; secundum vero non omnino, id est, immorantia est aliquo modo culpabilis, præsertim quando est secundum passionem, quia vitari potest et subito abjici; tertium vero, secundum agonizantis constantiam et consistentiam, id est, consensus exstat culpabilis magis aut minus, secundum quod is qui tentatur est majoris aut minoris stabilitatis et perfectionis. Certamen vero causaticum est coronatum sive panarium. Qui enim contra vitia certat, si prævalet, coronari meretur; si succumbit, punitione fit dignus. Captivatio autem aliter judicatur in tempore orationis, et aliter in non tempore: est enim reprehensibilior tempore divinorum

II Tim. ii, 26.

quam aliis horis; *et aliter in mediis aliter-que in malignis cogitationibus*, id est, peior est quando fit ex cogitationibus in se viti-osis, quam dum fit ex cogitationibus quæ sunt de rebus indifferentibus, vel quæ in se ipsis sunt indifferentes seu modo medio se habentes, videlicet nec meritorie neque demeritorie. *Passio in omnibus absque dubitatione aut purgatur penitentia contra eam æque librata*, id est per contritionem condignam et proportionatam multitudini magnitudinique culparum: oportet enim, ut sanctus ait Hieronymus, quod contritio culpam adaquet. Contritioni quoque sunt adjicienda confessio oris et satisfactio operis. *Aut pœna supponitur*, id est, damnationem incurrit.

Igitur qui primum impassibilitatem meditatatur, id est, qui cogitationem suam in primis custodit, ne inordinata aut sensualis exsistat, *omnia extrema sub uno recidit*, id est, cetera mala jam tacta ex prima cogitatione provenientia, abscidit et vitat, custodiendi immaculate cogitationem illam primævam.

Apud sublimissimos Patrum discipulorum est et altera quedam inventa meditatio subtilior his quæ prædicti, id est, summi Patres exercitati ac sapientes invenerunt seu consideraverunt quamdam cogitationem prædictis agiliorem seu velociorem, *quam aliqui dicunt nominari præreptionem*, nos autem vocamus eam communiter subreptionem, *quæ habet naturam significare aliquid patienti passionem, sine tempore, acutius verbo et imagine*. Hæc enim præreptio est celerrima quedam conceptio maxime improvisa, insinuans aliquid: et ei qui patitur eam, pandit mobilitatem propriæ mentis. Ideo subditur: *Nil enim invenitur in spiritibus*, id est mentibus creatis, *acutius, aut celerius, aut magis inapparens*, id est se cretius, hæc memoratiōne subtili, *quæ est sine moru et tempore*: est enim instantanea: atque impræventa et ignota: non enim prævenitur aliqua deliberatione, nec faciliter perscrutabilis est; *manifestans*

adventum suum in anima: quoniam per se ipsam aut per aliquid eam concomitans ostendit se ortam esse in anima, quæ ejus adventum prævidere et vitare nequivit.

Si quis ergo talem ipsius subtilitatem per luctum comprehendere potuit, id est, propriam imperfectionem seu instabilitatem deflendo ita illustratus est desuper, quod potest cognoscere et scrutari naturam subreptionis istius, *iste nos valet docere quomodo est*, id est, qualiter contingit, *animam vitiose fornicari*, hoc est culpabiliter et sensualiter affici, *solo oculo exilique visione et tactu manus ac melodiæ auditu*, id est ex sola apprehensione sensitiva exteriori sensibilibus objectorum, *absque omni meditatione et intentione*, id est absque intellectiva apprehensione atque proposito. Ex apprehensione namque exteriori sensitiva procedit imaginatio, et ex imaginatione sensualis appetitio. Exterior quoque apprehensio seu cognitio sensitiva superflue immorans et inordinate delectans in suo objecto, est fornicatio spiritualis, utpote quædam abusio. Ex hujusmodi autem sensitiva apprehensione, subrepiit frequenter præfata cogitatio subita.

Quidam dixerunt ex cogitationibus cordis corpus pervenire in passionem, id est in concupiscentiam seu affectum, *fornicationis*; *quidam vero dixerunt rursus contrarium, scilicet malignas cogitationes gigni ex sensibus corporis*. Et priores, videlicet illi de prima opinione, *dixerunt quod nisi mens præcurrat*, aliquid præconcipiendo aut appetendo, *non utique corpus sequetur*, id est, non movebitur ad illud. *Secundi vero, qui scilicet sunt de secunda opinione, malam operationem corporalis passionis, videlicet carnalis concupiscentiæ, ferunt in propriam allegationem*, id est, referunt ad carnem, et ei, utpote sensui aut sensualitati, imputant eam, *dicentes quod cogitationes sumunt ingressum in cor plerumque ex speciosa facie*, id est corporali intuitu vultus formosi, *vel tactu manus, aut ex fragrantia*

suavis odoris, seu auditu delectabilis vocis. Isti habent pro se quod ait apostolus Paulus, Caro concupiscit adversus spiritum; alii vero quod asserit Christus, De corde exeunt cogitationes malae, furta, adulteria, etc.

De his qui potest, in Domino doceat, quae scilicet harum opinionum sit verior. *Ista enim sunt multum necessaria et utilia ad sciendum ersequentibus vitam acti- ram, et adjuvantia* eos qui adhuc dimicant contra passiones et vitia, quibus expedit scire quid ex quo nascatur. *Ersequentibus* namque in simplicitate et rectitudine cordis, de his sermo nullus, id est, justi et simplices non indigent persecutari aut informari de istis: quum enim sint columbina simplicitate atque iustitia decorati, dominantur passionibus suis; et sua simplicitate contenti, occupant se circa

I Cor. viii, 7.

Proe. ii, 7.

Ibid. x, 9.

spiritualia ac divina. *Non enim omnium est scientia; neque omnium est beata simplicitas, quae torica est contra dolos malignorum,* quum Salomon protestetur, Sapientia protegit gradientes simpliciter: *C* itemque, Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Imo, sicut comparative loquendo perpauci sunt in caritate, ita et donum scientiae et bona ista simplicitas insunt perpaucis, utpote solis caritatem habentibus.

Deinde auctor aliquatiter instruit nos de veritate praetactarum opinionum. *Quaedam namque passionum, ex his quae intus sunt ad corpus proveniunt,* id est, aliquae passiones seu concupiscentiae procedunt ad corpus ac opus seu executionem ex cogitationibus cordis et appetitionibus voluntatis. Vel sensus est, quod aliquae passiones ex interiori inclinatione ad ea quae carnis sunt seu fomite oriuntur. *Aliquae vero passiones faciunt ingressum ad animam ex his quae sunt extra,* id est, ex sensatione et apprehensione praesentiali objectorum exteriorum oriuntur, et mentem ingrediuntur paritque cogitationes et appetitiones quasdam in ea. *Et apud eos qui sunt in mundo, secundum,* id est,

A in saecularibus hominibus magis contingit quod passiones oriuntur ab extra: ambulat enim inter objecta sua: *apud eos vero qui vitam monasticam ersequuntur, primum* istorum magis accidere solet, propter penuriam atque abstinentiam materialium, id est, ob hoc quod abstracti sunt a sensitiva perceptione exteriorum sensibilibum concupiscibilium objectorum, videlicet mulierum, pecuniarum, ciborum potuumque lautorum, et consimilium.

Interca, circa praetactas opiniones sciendum, quod ambae aliquid continent veritatis. Interdum namque contingit quod ex cogitationibus cordis aliquis corruiat in passionem corporalis fornicationis; vicissim vero accidit quod pravae cogitationes nascuntur ex sensibus corporis. Quum enim omnis cognitio intellectiva procedat ex pravia aliqua cognitione sensitiva exteriori, videlicet originaliter, et etiam interiori consequenter (propter quod ait Boetius, quod ex sensatis et imaginatis procedunt intellecta), constat quod ex sensitiva apprehensione gignantur cogitationes bonae ac malae in anima: unde unus edificatur vel scandalizatur ex his quae videt in alio. Sed quia mens in absentia exteriorum, et sensibus exterioribus clausis, potest cogitare ac recordari de rebus et actibus exterioribus, et recordando ac cogitando eadem velle, seu per voluntatem, quae est superior appetitus, affectare: potest et inferiorem animae partem, videlicet sensitivam, post se trahere: sique ex cogitationibus cordis corpus pervenit ad passionem fornicationis. Rursus accidere potest ut homo exteriora sentiendo et imaginando, non afficiatur inordinate ad ea, sed per intellectum ea acutius considerando, incipiat ea appetere. Unde in his qui peccant ex deliberatione et habitu pravo, passiones corporis sapius oriuntur ex cogitationibus cordis: qui autem peccant ex infirmitate, in eis frequentius evenit quod ex sensibus corporis malae cogitationes gignantur.

Ergo autem de hoc illud dico, id est, circa

prædicta affirmo : *Quares prudentiam et intellectum apud malignos, et non invenies* : non enim habent veram prudentiam quæ est virtus, nec intellectum qui est unum de septem donis Spiritus Sancti, nec sapientiam salutarem; sed obscuratum est insipiens cor eorum.

It. xi, 2.

Rom. i, 21.

Quum multa agonizantes contra conjugalem dæmonem luti, id est, quando per varia exercitia laborantes contra spiritum fornicationis, qui luto seu carni familiaris et conjugalis est, cruciantes et resolventes, id est, affligentes et expellentes, eum ex corde nostro per lapidem jejunii et gladium humilitatis, id est, per jejunium, quod grave et durum est dæmoni quasi lapis, et per humilitatem, quæ eum abscindit a corde ut ensis, extra fuerimus persecuti, id est, persequendo ejecerimus eum de corde nostro, excludendo suggestionem ipsius et consensum eidem; tunc jam in corpore quemadmodum vermis quidam insidens, id est, carnem nostram interius alterans, ipse miserabiliter gargarizans, hoc est, instar garrientium interius clamitans, molitur nos inquinare, id est inquinando inducere, in quosdam motus irrationabiles, importunos atque ineptos, videlicet in corporis stimulos impudicos, sive in motus præsumptionis et gloriationis inanis.

Hoc autem maxime pati solent præbentes auditum dæmoni superbiæ, utpote inaniter gloriosi, qui spiritu superbiæ acquiescunt, qui ex eo quod nequaquam meditentur frequenter ulterius in corde fornicarias cogitationes, saltem ad tempus, appropinquaverunt frequenter illi passioni ac vanitati, id est, quoniam adscriperunt meritis aut industriis suis, quod non cogitaverunt fœda ac turpia, propter hoc meruerunt illudi, et ad præfactos motus ac vanitates induci.

Et quia dictum hoc sine mendacio est, quando isti suscipiunt aliquam quietem, ita quod ad tempus non sentiunt cogitationes immundas, judicent et scrutentur prudenter se ipsos, et penitus invenient

in profundo cordis sui quasi serpentem in stercore absconditum, utpote quamdam cogitationem particulariter supponentem, hoc est, distincte seu specialiter de eis tanquam pro certo affirmantem, eos direxerisse directionem cordialis castitatis, id est promeruisse et conservasse et recte exereuisse virtutem et actus castitatis internæ, ex propria festinantia, hoc est fervore et agilitate, promptitudine et sollicitudine : non intelligentes, miseri, verbum quod ait, *Quid habes quod non acceperis* gratis aut ex Deo, aut ex cooperatione et oratione alterius, scilicet angeli sancti aut hominis boni ?

Intendant ergo in omni festinantia, et expellant prædictum serpentem de corde suo per nimiam humilitatem, qua omne bonum Deo, et omnem defectuositatem et culpam atque miseriam sibi ipsis adscribant, mortificantes carnalem sensualitatem, videlicet sensum et motum illum carnalem, ut et isti alienati ab ipso, id est a prædicto serpente liberati, possint æque particulariter cæspoliare pelliceas tunicas, hoc est carnales mollities et ceteros passionum motus ac involutions prorsus abjicere, et triumphalem castitatis hymnum Domino decantare super victoria, id est Deo humiliter regratiari et laudes offerre pro victoria quam eis contra carnalitates largitus est, sicut aliquando parvuli casti fecerunt, videlicet pueri Hebræorum, qui Christum laudaverunt in die Palmarum, aut alii quique humiles ac purgati; si tamen spoliati pelliceis tunicis non inveniantur nudi, id est carentes innocentia et naturali humilitate parvulorum illorum, qui ex naturali dispositione quamdam habent humilitatem, seu dispositionem ad eam.

Observeat et ipse iste dæmon multo amplius aliis temporum vices, hoc est, spiritus iste superbiæ præ ceteris dæmonibus observat multo callidius quibus temporibus valeat efficacius impugnare ac prævalere, et tunc iste immundus spiritus conatur nos maxime impugnare, quando

Matth. xxi,
9, 15.

non possumus corporaliter contra eum A orare, hoc est vocales fundere preces.

Annus qui est in corporali oratione, hoc est conatus exterior ad compunctionem, devotionem ac lacrimas provocans, dico vero extensio manuum, tussio pectoris, jugis intuitus sursum in caelum, conturbatio, id est vehementia, suspensorium, frequentes genuum flexiones: hic (inquam) annus, convenit maxime his qui necdum possident verum cordis orationem, id est orationem internam ferventem ac promptam, quam qui habent B ad manum, non indigent exterioribus excitationibus ac adminiculis illis, nisi fortassis ad tempus fervor devotionis subtrahatur eis dispensative a Domino. Quae adminicula non valentibus nobis facere peritumque propter praesentes, tunc demones per maxime nos impugnant: et nos non valentes adhuc inimicis istis resistere fortitudine mentis, id est interiori perfectione, infusione divina, id est adjutorio Dei repente infuso, et invisibili virtute orationis internae, quasi ex necessitate cedimus, id est succumbimus eis: non tamen simpliciter ex necessitate, quoniam I Cor. x, 13, non permittit nos Deus ultra vires tentari: sed « quasi ex necessitate », quia difficulter et vix valeamus eis resistere.

Resili quam citius, si est possibile, id est, valde velociter recede a loco publico dum ita tentaris, si potes: incognite abscondere modicum, id est, te ipsum absconde nullo sciente. Si hoc potes, sursum adspice oculo spirituali, mentem elevando ad Deum, ut tibi succurrat: si vero non D potes id facere, eo quod imperfectus sis, et indispositus corde ex vehementi tentatione, saltem exteriori oculo respice sursum, ut per hoc ad Dei memoriam revoceris, atque ad ipsum adspires, et novissima tua recogites. Crucifige immobiliter manus, id est, brachia tua tene extenta in forma crucis, ut per crucis figuram confundas et vincas Amalec, id est diabolum, quemadmodum Josue prevaluit contra Amalecitas Moysse manus suas extendente ad Benni.

Clama ad eum qui salvare te potest, non in humanae sapientiae verbis, sed in omnibus proormians, id est, orare incipiens, in humilibus elocutionibus, dicendo: Miserere mei, Deus, quoniam infirmus sum, et consimilia verba. Tunc accenderis virtute Altissimi, et per invisibile, id est secretum ac internum, adjutorium Dei invisibiliter persequeris invisibiles hostes. Porro invisibile adjutorium Dei, est illuminatio mentis in fide, confortatio in spe, inflammatio in caritate, humiliatio sui ipsius, inspiratio ad ferventes orationes, consideratio passionis dominicae, novissimorum praevisionis.

Iste qui assuetus est ita pugnare contra diabolum, poterit cito et soli anima, id est sola interiori oratione ac consideratione, fide, spe ac caritate, persequi inimicos, quemadmodum scriptum est: Persequar inimicos meos, et comprehendam eos. Donum enim secundum largitum est operatoribus a Deo pro primo: hoc est, operarii boni et repugnantes peccatis, per unam idoneam resistantiam contra diabolum atque per unum actum virtuosum ferventem meruerunt a Deo augmentum gratiae ac virtutum et fortiorem triumphum, quum tamen omnia opera nostra bona sint Dei dona: et juste fit istud: habenti enim dabitur, et abundabit. Math. xxv, 29.

Inventus, id est existens, alicubi in Fratrum collegio, notari Fratrem sollicitum et festinum, id est ferventem ac agilem, a malignis cogitationibus molestatum, qui non in cento loco congruo ad orandum, simulavit se ire ad requisita nutura, quasi victus necessitate ventris; et oraturus intravit latrinas, et concertavit ibidem per vehementem orationem contra impugnatorem suum diabolum. Meo appetente hunc Fratrem querelis, id est, conquirente et accusante eundem, de inconvenientia et ineptitudine loci, ait: In loco immundo oravi a sorde mundari, pro persecutione immundarum cogitationum, hoc est, ut cogitationes turpes persequeretur ac vitarem.

I Cor. x, 13.

Ps. vi, 3.

Ps. xvii, 38.

Math. xxv, 29.

Exod. xvi, 8-13.

Deinde sequuntur verba auctoris. *Un-* *versi quidem dæmones agonizant, id est student, obtenebrare nostram mentem intellectualem, ita deinde ipsis amica submit-* *tunt, hoc est, mentibus nostris obtenebratis per teutationes ac passionem dæmones suggerunt quædam eis placencia aut quasi convenientia; vel, « deinde ipsis amica », id est, mente nostra per obtenebrationem dæmonibus amica seu concorde effecta, suggerunt ei prava. Nisi enim mens* *cavea claudatur, id est, nisi mens per vitium et negligentiam obtenebretur, et lumine salutis considerationis privetur, non poterit thesaurus auferri, id est, sua spiritali opulentia spoliari non valet. Fornicationis vero dæmon plus omnibus obtenebrat mentem : quod utique verum est durante actu obsceno, in quo ratio penitus absorbetur; et propter carnalitates et vitiositates fornicationi conjunctas, ipsa valde specialiter mentem excæcat, quanquam hæresis et alia quædam eam absolute loquendo magis obnubilent.*

Iste, videlicet dæmon fornicationis, obtenebrans plerumque intellectum ducativum, id est aliarum virium directivum, hortatur et præparat hominem facere illa etiam coram hominibus, quæ soli insipientes tantummodo operantur. Unde mente post tempus evigilante et resipiscente, id est, post talem inebriationem passionum ac vitiorum redeunte ad sobrietatem, erubescimus non solum videntes, id est alios qui opera nostra tam inhonesta viderunt et audierunt, sed et nos ipsos, atque confundimur intra nos ex remorsu conscientie ac reuisc synderesis super impudicis actibus, colloctionibus et moribus nostris, et formidamus, nostram primam cæcitatem expavescente, id est obstupescendo quod sic excæcari potuimus ante perpetrationem operis inhonesti ut talia publice faceremus. Nam plerumque quidam ex tali discretionem, id est tali iudicio conscientie atque synderesis, cessaverunt a malo.

Averte expugnatorem impediementem te

A post actionem peccati orare, aut Deum colere, aut vigilare. hoc est, repelle a te diabolum qui expugnauit te, inducendo te ad peccatum, qui post peccatum nititur te ad desperationem pertrahere, ut sic esses ab orationibus, vigiliis, obsequiisque diuinis : repelle, inquam, memorans dicentis : Quoniam anima mea infert mihi labores et est mihi molesta, a præsumptionibus tyrannizata, hoc est tyrannice tribulata præsumptuosis cogitationibus quas ei adversarius suggerit, per quas etiam me affligit, vindicabo eam de omnibus iniuriis suis : hoc est, tanto ferventius incessabilisque ero intentus actibus virtuosis, quanto acrius tentabor : per quod hostes animæ meæ summe affligam, et ejus ulciscar injurias. Hæc est saluberrima ultio, magnanimitas optima, virilitas sancta.

Quis est qui proprium corpus viciit ?

Respondet : Quicumque cor suum contrivit. Quis cor contrivit ? Qui se ipsum perfecte negavit, id est, abnegavit, reliquit, viciit, mortificavit. Quomodo enim non est contritus, qui est voluntati propriæ mortuus ? Quemadmodum autem in corporibus id dicitur conteri quod in minutissimas frangitur partes, ita in spiritualibus aliquis dicitur conteri, quando ex dolore vitiorum suorum, aut ex devotione, caritate seu obedientia, deserit prorsus se ipsum, nec aliquid sui relinquit sibi, sed est resignatus in omnibus, vivendo in omnibus juxta Dei et superiorum suorum præcepta.

Unus vitiosus est vitiosior alio, et confessionem inquisitionum suarum facit in concupiscentia cum vitiosa delectatione. Talis autem confitetur ex sola consuetudine aut fictione, estque sacrilegus, utpote sacramento Confessionis tam prave abutens.

Turpes et immunda cogitationes quæ oriuntur in corde, naturam habent fieri ex seductore cordis, videlicet dæmone fornicationis : quas humilis abstinencia medetur et sanat, facitque eas penitus reputari pro nihilo.

Ephes. v.
29.

Ego exquirens quali more et modo ligans hunc meum amicum, id est proprium corpus, quod nemo odit, sed fovet (nam quantum ad suam substantiam est amicus, et ex caritate diligitur): qualiter, inquam, condemnem eum secundum convenientiam, id est apte et convenienter, cum reliquis, nescio hoc: nam solvitur antequam ligem eum; et antequam eum condemnem, reconcilior ei, acquiescendo desiderii ejus aliquo modo; et antequam puniam eum, subrecreor, id est, rursus ei subjiçior. Quomodo vinciam hunc amicum, quem (ut constat) natura diligit? Quomodo liberabor ab eo, cui colligatus sum in æternum, hoc est per totum tempus vitæ meæ in sæculo isto? Quomodo destruiam eum, qui mecum mihi resistit?

Galat. v. 17.

Caro enim contra spiritum concupiscit. Quomodo ostendam incorruptibile, id est, qualiter corpus meum exhibebo inviolabilem castum ac integrum, quod corruptibilem accepit naturam, utpote carnem redigendam in pulverem? Quid rationale dicam possidenti irrationabilia per naturam? id est, quid rationale potest esse in corpore, quod naturaliter possidet in se vires vegetativas ac sensitivas, per quas eum plantis et brutis communicat?

Si hunc amicum per abstinentiam ligavero, iterum illi trador proximum judicando. Abstinentes namque solent eos qui non abstinere judicare incaute, et ita ubi ex una parte evadunt corporis tentationes, ex alia parte incidunt eas. Et si proximum judicare cessans, vivo hunc amicum, elatus corde, id est, me extollens de hoc ipso quod judicare alios cesso, subactus per hanc pompam deorsum ducor. Et cooperatori mihi in isto est et impugnator, id est, amicus iste, videlicet corpus, in isto certamine juvat me, et etiam impugnat ac impedit me. In aliquibus enim bonis operibus prosequendis cooperatur, servit obediuntque animæ; et ex alia parte impugnat ac impedit, in quantum inclinât et movet ad multa salutis contraria. Sic quoque est et adiutor et adversa-

rius hominis seu animæ, et susceptor et insidiator ipsius, quia obedit atque recalcitrât etiam in occulto.

Amicus iste curatus et fatus, pugnat: quoniam si ei de necessariis provideatur et nutriatur, nihilo minus contra salutem animæ plurima cupit; et domitus et afflictus, id est, si refrenetur ac castigetur, fit tabescens et attonitus, id est deficiens et quodammodo admirans cur taliter affligatur. Quietatus, id est somno aut aliter repausatus, insolescit, ad lascivias inclinando; et oppressus et fatigatus per labores et penitentiae actus, non sustinet, sed conqueritur et reclamation, aut deficit. Si contristavero hunc amicum, necessaria viæ detrahendo, aut sæcularem tristitiam admittendo, periclitor, quoniam pecco: si plagavero, id est, amicum hunc læsero et nimis debilitavero, non habeo per quem virtutes possideam, hoc est, adiutorem mihi conjunctum non habeo, per quem tanquam per instrumentum valeam exercere opera abstinentiæ, penitentiae, obedientiæ, consiliumque virtutum. Eundem avertor et amplector, hoc est, idem corpus meum in aliquibus tanquam rebellem et inimicum retundo, in aliquibus quoque tanquam in bonis cooperans, approbo et accepto.

Quid est hoc? Quid mysterii est circa me? id est, quam mirabilis creatura existo! et cur institutus et creatus sum taliter? *Quæ est ratio meæ complexionis*, id est compositionis et harmoniæ? Quomodo mihi ipsi amicus et inimicus sum constitutus, ita quod quantum ad sensualitatem salutis meæ contraria appetit, et quantum ad rationem ad bona inclinat? *Dic mihi*, tu dic mihi, o meus collega, o mea natura, id est tu caro mihi naturaliter sociata; non enim indigo ab alio discere de te, id est, non est necessarium mihi ut alter informet me de te, quum tu sis mihi tam proxime juncta, si tamen volueris et potueris me docere. Quomodo ex te sine vulnere maneam? id est, qualiter ita te regere possim ut non lædatur a te? Quomodo valeam naturale periculum fugere, id

est naturalibus et carnalibus concupiscen- A
tiis non consentire, *quoniam ex hoc Chri-*
sto taxari et spondi non inimicari ad-
versus te, id est tuæ salutis non adversari
nec necessaria tibi negare, ut evadam omne
periculum? *Quomodo vincam tuam ty-*
rannidem, id est duram et irrationabilem
resistentiam qua in multis meæ salutis resis-
tistis, *quoniam prælegi esse tuus violenta-*
tor, id est refrenator desideriorum tuorum
carnalium?

Ipsa vero caro ad animam suam respon-
dens, sic dicere visa est: Non habeo quid B
tibi dicam quod tu ipsa non noscas, sed
quod ambæ simul teneamus cognitione at-
que scientia, id tibi valeo respondere. *Ego*
in me ipsa habeo amorem patrem exte-
rioris inflammationis: hoc est, carnis in-
flammatio oritur ex amore quo naturaliter
ad humanam carnem afficio. qui amor
concupiscentialis ac libidinosus existens
in me, est quasi pater inflammationis car-
nalis: habeo quoque generalem genitricem
nutricis mee, ipsam in deliciis requiem
et quietem, hoc est, quies seu repausatio C
« in deliciis » gulæ est communis mater
« meæ nutricis », id est materiæ seu delec-
tationis me foventis. *Occasionem intrin-*
secæ flammæ, hoc est interioris inflammati-
onis lascivæ, et motionis cogitationum, hoc
est cogitationum inquietarum ac tumultu-
antium, oriuntur et pariuntur ex præ-
capta quiete et actionis executione, hoc
est ex recordatione voluptatis præteritæ et
actionis ante completæ. *Ego concepta* in*

utero, iniquas pario ruinas ac lapsus, quia
ex infectione originalis peccati, quod qua-
si materialiter et radicaliter in me est ac
mecum traducitur, inclino ad varias con-
cupiscentias, affectiones, corruptiones et
actiones culpabiles; *illi vero geniti*, id est
vitia illa ex me orta, *per desperationem*
generant mortem æternæ damnationis in
his qui non sperant se posse per Dei gra-
tiam superare concupiscentias et vitia sua.

Nempe si cognoveris meam et tuam
profundam infirmitatem, id est origina-
lem infectionem tibi et mihi communem,
quam tu contraxisti a me, et pronitatem
nostram ad omne malum, debilitatem quo-
que resistendi temptationibus et peccatis,
manus meas ligasti, hoc est, multum me
repressisti ac debilitasti: ex hac quippe
cognitione potes te valde humiliare, et Dei
auxilium fervide invocare, sicque contra
me prævalere. *Si cruciaveris*, id est, re-
frenaveris et abstinendo privaveris, *gula-*
ram, ligasti pedes meos ut non vadant ad
corpus, hoc est, ab actu veneriorum me
revocas. *Si jungaris obedientiæ*, id est, in
omnibus sub obedientia vixeris, *disjuncta*
es a me, hoc est, repulisti concupiscentias
et tentationes meas a te: quoniam obei-
diendo promereris gratiam contra eas, et
ipsæ minus adversus te insurgunt. *Si pos-*
sideas humilitatem, caput meum abscidi-
sti, hoc est, me prorsus vicisti, seu impu-
gnationum mearum principia primosque
motus vincere meruisti, et meam super-
biam seu rebellionem annihilas.

* concipiens

GRADUS XVI

DE AVARITIA.

MULTI sapientium magistrorum, post prædictos tyrannos consueverunt in or-
dine ponere dæmonem philargyriæ multorum capitum. Ne ergo nos non
sapientes, commutemus ordinem sapientium, sequamur eandem regulam et
definitionem. Quare, si videtur, assumamus pauca de infirmitate; deinde breviter con-
scribamus de sanitate.

Avaritia est adoratio idolorum, mater infidelitatis, infirmitatum causatrix, senectutis divinatric, siccitatis conjecturatric, famis præexpectatrix, privationis pluviae præsuppositrix. *Ephes. v. 5.*

Avarus est Evangeliorum Christi subsannator et voluntarius prævaricator. — Qui possidet caritatem, dispergit pecuniam; qui vero dicit se cum caritate et pecunia vivere, seducit se ipsum et sibi ipsi mentitur. — Qui luget se ipsum, corpus negavit: tempore enim vocante luic non pepercit. — Ne dicas te congregare pauperum causa: duo enim minuta comparaverunt regnum. *Luc. xxi, 2-4.*

Hospitalitatem diligens, et avarus sibi invicem obviaverunt, et secundus nominavit primum indiscretum. — Qui vicit passionem avaritiæ, recidit sollicitudines; qui vero ligatus est, nunquam orabit munde.

Principium avaritiæ, suppositio elemosynæ; finis vero ejusdem. odium ad pauperes. Quamdiu congregat, fit aliquis misericors; pecuniis aggregatis ad præsens, manus restrinxit. — Vidi pauperes ditatos pecuniis exhibitis in spiritu, conversatione et alimento pauperum; et hi hujusmodi obliti sunt suæ prioris penuriæ.

Monachus amator pecuniarum, est ab acedia alienus, horisque singulis recordatur verbi apostolici hujus, Qui otiosus est non manducet; et iterum, Manus meæ istæ *II Thess. iii, 10.*
ministraverunt mihi et his qui mecum sunt. *Act. xx, 34.*

Lucta est ista, quam qui vincit, possidet caritatem aut sollicitudines vitæ.

DE PAUPERTATE.

Paupertas est depositio sollicitudinum, privatio curæ vitæ prætereuntis, itineratio sine impedimento, tristitiæ alienatio, fides mandatorum, fundamentum pacis, munditiæ semita. *GRÆGUS XVII
SEC. ITRACUM.*

Pauper monachus dominus mundi, Deo curam sui credens, omnes possidet servos per fidem. Non loquitur alicui homini de indigentia sua, venientia vero suscipiet quasi de manu Domini. — Ad extremam necessitatem pauper operatur; existens filius non habendi affectum ad aliquid vitiose, reputans ea quæ habet et quæ sibi præstantur quasi non sint, arbitratur ea ut stercora superveniente et præanticipante recessu. Si vero in aliquo contristatur, nondum factus est pauper. *Philipp. i, 8.*

Pauper vir, in oratione est mundus; anans autem possidere, adorat et veneratur imagines materiæ et delectationes concupiscentiæ.

Qui cum contritione manent in obedientia, alicui sunt ab avaritia; ex quo enim corpus ac propriam voluntatem tradiderunt, quid de reliquo proprium possident? In uno tales lædi solent, quoniam leves et parati sunt ad transmutationes. Vidi materiam generantem monachis patientiam in loco eorum; illos vero magis beatificavi, qui propter Deum appropinquant ad eam.

Qui gustavit superna, faciliter inferiora contemnit; qui vero illa non gustavit, in inferioribus exultat. — Qui pauper est irrationabiliter et indiscrete, læditur in

duobus, quia præsentibus bonis caret, et privatur futuris. Non ergo appareamus

Matth. vi, 26. infideliores volucribus, o monachi : non enim sollicitæ sunt aves, nec congregant.

Ibid. xix, 29. Magnus est qui pecunias abdicat pie ; sanctus vero est qui deponit voluntatem suam : ille quidem accipiet centuplum aut per pecuniam aut per charismata ; iste vero possidebit vitam æternam.

Fluctus non deficiunt mari, sic et avaro non deficiunt ira et tristitia. — Qui contemnit materias, liberatur a contradictione verborum et litigatione ; amator vero possidendi pugnat usque ad mortem pro acu. — Fides indeclinabilis recidit curas ; memoria vero mortis abnegat corpus. Non erat in Job vestigium avaritiæ, qui omnibus terrenis privatus, mansit imperturbatus.

1 Tim. vi, 10. Avaritia dicitur et est radix omnium malorum : generat enim odium, furta, invidias, dissensiones, inimicitias, conturbationes, ultiones, memoriam injuriarum, incompassiones, crudelitates, prodiones, homicidia. Modico igne aliqui combusserunt silvam magnam, et una virtute fugantur omnia vitia predicta, præterita et presentia. Ipsa vocatur *ἡ πρῶτη ῥίζα*. Eandem vero parit gustus Dei, et experientia et scientia atque notitia divinorum, et cura satisfactionis exitus.

Sermo matris omnis mali non ignoratur a legente cum attentione : ait enim lapidem insensibilitatis esse primogenitum servi ejus, in maledicta propagatione filiorum ipsius. Serpens vero idololatriæ multorum capitum sortitus tertium ordinem a discretioribus Patrum, nescio quomodo, in octo vitiorum catena prohibuit me distribuere ei proprium ordinem. Quam temperate transvadentes, disponimus de reliquo dicere de insensibilitate, sicut tertia existente, in generatione vero secunda. Cum qua dicemus de somno et vigilia ; nec solum de hoc, sed etiam de puerili et invirili formidine brevia perstringemus : tales enim infirmitates sunt incitamentum producendorum.

Possidens autem bravium victoriæ hujusmodi, ad cælum immaterialis itinerat.

ARTICULUS XIX

EXPOSITIO PARTIS PRIMÆ GRADUS HUIUS SEXTIDECIMI : DE AVARITIA.

MULTI sapientium magistrorum, post A mutemus ordinem sapientium, sequamur predictos tyrannos, id est præinductos vitiosos tyrannicosque excessus, consueverunt in ordine ponere dæmonem philargyriæ multorum capitum, id est spiritum seu vitium avaritiæ, ex qua prodeunt multa vitia magna, quæ etiam sunt capita vitiorum quorundam ex ipsis manantium. Ne ergo nos non sapientes, com-

eamdem regulam et definitionem, id est doctrinam, determinationem ac ordinem a sapientibus introductos. Quare, si videtur, assumamus, id est tractemus, pauca de infirmitate, puta de avaritia, quæ est læsio et infirmitas animæ ; deinde brevia conscribamus de sanitate, id est de paupertate spontanea.

Avaritia est adoratio idolorum. Hoc A
Ephes. v. 5. idem ait Apostolus; et est sensus, quod
avaritia est vitium simile idololatriæ: nam
sicut idololatra colit statuam, ita avarus
pecuniam, et ponit in ea spem suam. Est
quoque avaritia mater infidelitatis, quoniam
est causa quod homo non confidit
in paternali providentia Dei, sed magis in
nummis: quod ad infidelitatem certum
est pertinere. Est item avaritia infirmitas
causatrix, vel quia avarus non au-
dens uti pecuniis suis, subtrahit sibi ac-
commoda, vel quia timendo de pecuniarum B
suarum perditione, fit saepe indispositus
corpore; senectutis divinatric, siccitatis
conjecturatric, funis præexpectatric, pri-
vationis pluvie præsuppositric. Et enim
avarus videatur rationabiliter sibi congre-
gare divitias, prophetat et imaginatur se
diu victurum, atque in senio exsiccand-
um; cogitat quoque tempora cara instare,
et terram non irrigandam ex pluviarum
defectu, ideo sterilitatem esse futuram:
propter quæ omnia sibi videtur quod sa-
pientissime agat colligendo aut conservan- C
do divitias, nec se posse in hoc ipso ex-
cedere, præsertim quia in senio pluribus
indigebit.

Avarus est Evangeliorum Christi sub-
sannator et voluntarius prævaricator. Chri-
stus namque in Evangelio specialiter re-
probat avaritiam sollicitudinemque de
crastino, paupertatem quoque commen-
dat, et docet ut eum filiali fiducia spere-
mus in providentia et provisione Patris
coelestis, totaque mente tendamus ad fe-
licitatem futuram, ac spiritualibus virtu- D
tum divitiis inhiemus. Ille autem subsan-
nat avarus saltem opere ipso, et sponte
agit oppositum. Unde et in Evangelio legi-
tur: Audierunt hæc Scribæ et Pharisei, qui
erant avari, et deridebant eum.

Qui possidet caritatem, dispergit pecu-
niam, expendendo eam in pios usus. Qui
vero dicit se cum caritate et pecunia ri-
vere, seducit se ipsum et sibi ipsi mentit-
ur. Hoc est arduum verbum: quod tamen
oportet intelligi de eo qui conservat et

procurat pecuniam immoderate et sine ra-
tionabili causa.

Qui luget se ipsum, deplorando sua pec-
cata atque pericula ac præsens exilium,
corpus negavit, id est, concupiscentiis et
voluptatibus suæ carnis renuntiat, et eam
aceriter domat ac disciplinat. Ideo subdi-
tur: *tempore enim vocante, id est oppor-*
tuno, huic non pepercit.

Ne dicas te congregare temporalia pau-
perum causa; duo enim minuta compara-
verunt regnum, id est, paupercula vidua Luc. xxi. 2-
proieciendo in gazophylacium duo minuta 4.
promeruit regnum celeste: ideo et tu
si modicum habes, et de modico illo mo-
dicum impertiris pauperibus ac ministris
Ecclesiæ, tantum mereris sicut dives qui
multa distribuit.

Hospitalitatem diligens, et avarus sibi
invicem obriaverunt, id est, unus alterum
consideravit, et contrario modo egerunt:
et secundus nominavit primum indiscer-
tum, id est, avarus iudicavit hospitalitatis
amatorem agere imprudenter, expendendo
sua liberaliter in pauperum usus.

Qui vicit passionem avaritiæ, recidit
sollicitudines, id est, curas superfluas si-
bimet amputavit; *qui vero ligatus est cu-*
piditate, nunquam orabit mundo quamdiu
manet in vitio isto: nam tempore oratio-
nis hinc inde distrahitur cogitationibus, cu-
ris ac dispositionibus temporalium rerum.

Principium avaritiæ, suppositio lec-
mosynæ, id est, per hoc quis primo incipit
cupiditatem admittere, quia præsupponit
se eleemosynas facturum: *finis vero ejus-*
dem avaritiæ, odium ad pauperes. Ad hoc
quippe avaritia tandem pertrahit homi-
nem, ut odiat pauperes tanquam eos qui
divitiarum suarum sunt minorativi, et a
quibus procurare nil potest. *Quandiu con-*
gregat ista terrena, fit aliquis misericors:
pecuniis aggregatis ad præsens, manus res-
trinxit, id est, ab erogatione pia pecu-
niarum retraxit.

Vidit pauperes ditatos pecuniis exhibitis
in spiritu, conversatione et alimento pau-
perum, id est erogatis pro recreatione

Luc. xii.
15; xvi. 13;
Matth. v. 3;
vi. 25-31.

Luc. xvi. 15.

devotaque conversatione ac sustentatione A indigentium: et *hi hujusmodi*, id est pauperes ita ditati, *obliti sunt suae prioris penuriae*. Imo tales fiunt saepe aliis superbiores, et vix dignantur cognoscere pauperes, nec attendunt pauperes se fuisse.

Monachus amator pecuniarum, est ab aecidia alienus, id est. otiositatem vitat, horisque singulis recordatur verbi aposto-

II Thess. iii, 10.
Act. xx, 34.
lici hujus, *Qui otiosus est non manducet; et iterum, Manus meae istae ministraverunt mihi et his qui mecum sunt*. Verumtamen monachus pecuniarum amator, ut-

pote proprietarius, piger est ad divinum obsequium. Nunc quoque est sermo de monacho qui non habet pecunias, nisi quas laborando procuret. Sunt autem monachi quidam proprietarii quibus datur pecunia, nec indigent laborare pro ea; et tales vacant otiositatibus, loquacitatibus, et carnalitatibus suis.

Lucta est ista, id est, avaritia seu ejus tentatio est res hominem impugnans, quam qui vincit, possidet caritatem aut sollicitudines vitat, imo frequenter consequitur B horum utrumque.

ARTICULUS XX

EXPOSITIO PARTIS SECCUNDE GRADUS HUIUS SEXTIDECIMI: DE PAUPERTATE.

PAUPERTAS est depositio sollicitudinum terrenarum et superfluarum, *privatio curae vitae praetereuntis*. id est. spontanea haec paupertas est abjectio curae de provisionibus hujus transitoriae vitae, *itineratio sine impedimento*, id est expedita via seu promptus processus ad patriam; *tristitia alienatio*: avertit enim a saeculari tristitia, quae solet contingere ex temporalium amissione; *fides mandatorum*: quia per eam fideliter adimplentur mandata. Vel dicitur « fides mandatorum », id est ostensio fidei in observationibus praeceptorum: per hoc enim quod homo terrena contemnit, monstratur veraciter fidem D habere futurorum bonorum in observantiis jussionum. *Fundamentum pacis*: fundat namque ac roborat hominem in pace pectoris, quum nihil exstet tranquillius quam nihil hujusmodi appetere. Est item *munditiae semita*: quemadmodum enim opulentia est mater et causa ad varia mentis et corporis inquinamenta; ita paupertas spontanea, via et causa est sobrietatis, castitatis et puritatis internae.

Pauper monachus dominus mundi, id

est superior rebus mundanis terrenis, quas vilipendit, et quarum affectui dominatur, *Deo curam sui credens, omnes possidet servos per fidem*: credit enim quod Deo disponente. alii sibi necessaria ministrabunt, si fuerit opportunum. *Non loquetur alicui homini de indigentia sua, venientia vero*. id est ea quae caritative donantur, *suscipiet quasi de manu Domini*, si tamen indigerit eis, alioqui rogabit ut indigentibus dentur.

Ad extremam necessitatem pauper operatur, id est, egeus operando sibi, procurabit quantum sibi necesse est; *existens filius non habendi affectum ad aliquid vitiose, reputans ea quae habet et quae sibi praestantur quasi de manu Domini*, id est, transitoria cuncta despiciens, *arbitratur ea ut Philipp. iii, stercora, supercipientem et praeanticipantem* ^{8.} *recessu*, id est, dum advenit sibi mors, sive dum ante tempus ac subito morte praecipitur. Potest quoque per recessum intelligi amissio temporalium violenta sive fortuita. *Si vero in aliquo contristatur de temporalium amissione, nondum factus est pauper perfecte*.

Pauper vir, qui propter Deum spon-
te est pauper, in oratione est mundus,
non distractus imaginationibus divitiarum;
amans autem possidere terrena, ulorat et
veneratur imagines materiae et delectatio-
nes concupiscentiae, quoniam etiam in di-
vinis magis intentus est eis quam devotio-
ni ac Deo: ideo ita se habet, quasi talia
adore, non verum Deum.

Qui cum contritione manent in obe-
dientia, alieni sunt ab avaritia: ex quo
enim corpus ac propriam voluntatem tra-
diderunt, id est, Deo obtulerunt se totos
in holocaustum in manu superiorum suo-
rum tempore professionis, quid de reliquo
propriam possident? Nihil: nec cupiunt
quidpiam possidere nisi virtutes et actus
earum. In uno tales laedi solent, quoniam
leves et parati sunt ad transmutationes
locorum: quum tamen scriptum sit, Non
deserentes collectionem nostram: item-
que, Sicut avis transmigrans de nido suo,

Hebr. x. 25.

Prop. xxviii.
8.

ita homo qui relinquit locum suum. Vidi
materiam generantem monachis patien-
tiam in loco eorum. Aliqui enim monachi
ex timore amittendi ea quae habent, sine
renu et murmuratione sustinent corre-
ptiones, et patienter manent in suo caeno-
bio. Illos vero monachos magis beatificari,
qui propter Deum appropinquant ad eam,
id est, patientiam apprehendunt, atque in
loco stabiles manent.

Qui gustavit superna, facilliter inferio-
ra contemnit: sapor enim divinorum spi-
ritualiumque bonorum multo suavior est
et praestantior dilectione inferiorum. Qui
vero illa non gustavit, in inferioribus
exultat. Homo enim naturaliter appetit
delectari: ideo qui spirituales consolatio-
nes non exsequitur, nec sapit quam duleis
est Dominus, consolationes quaerit in vili-
bis rebus, in risu, joco, ludo, loquacitate,
eibo, potu, somno, rebusque curiosis.

Qui pauper est irrationaliter et in-
discrete, id est, paupertatem suam impa-
cienter tolerat, aut ea abutitur, nec ad
spiritualem opulentiam refert eandem. ta-
ditur in duobus, id est, duplex sustinet

damnum, quia praesentibus bonis caret, et
privatur futuris, et ita est miser in praesenti
temporaliter, et in futuro aeternaliter. Non ergo appareamus infideliores
volueribus, o monachi, habendo sollicitu-
dinem de temporalibus rebus ex diffiden-
tia providentiae Dei. Non enim sollicitae
sunt aves, nec congregant. Verumtamen
formicae et quaedam aves sollicitae congre-
gant pro se et pullis suis, non tamen im-
moderate.

Math. vi.
26.

Magnus est in virtute qui pecunias ab-
dicat pie, id est, recta intentione removet
eas a se in pios usus: sanctus vero est qui
deponit voluntatem suam, id est, propriam
voluntatem in omnibus abnegat. Ille qui-
dem qui pecunias pie abdicat, accipiet
centuplum aut per pecuniam aut per cha-
rismata, id est, centies plus a Deo reci-
piet, vel in temporalibus, vel spiritualibus,
quia spiritualia charismata desuper nunc
sortitur, quae centies praestantiora sunt
omni pecunia: iste vero qui propriam de-
serit voluntatem possidebit vitam aeter-
nam: quam utique etiam ille sic abdi-
cans possidebit sicut et iste: sed iste erit
gloriosior illo, nisi et ille abneget se per-
fecte.

Ind. vi.
29.

Fluctus non deficiunt mari, sic et ava-
ro non deficiunt ira et tristitia. Irascitur
namque de facili, et inordinate tristatur, si
adversum aliquod accidat sibi circa ea quae
possidet vel affectat.

Qui contemnit materias istas terrenas,
liberatur a contradictione verborum et li-
gatione, quia non ita impetitur nec ri-
xatur propter transitoria ista sicut avari:
amator vero possidendi pugnat usque ad
mortem pro actu, id est, pro rebus vilissi-
mis invicemque contendit. Sic et quidam
religiosi qui gloriantur se nihil proprium
possidere, tam immoderanter afficiuntur
ad ea quibus utuntur, ut pro rebus par-
vissimis, si auferantur aut deteriorentur
ab aliis, vehementer turbentur, irascantur
ac litigent, prout hoc in Collationibus Pa-
trum plenarie continetur.

Capitulum
lxviii.

Fides indeclinabilis recedit curas, Qui

eum firmiter credit Evangelio Christi, certus est de providentia Dei, nec immoderate sollicitus de crastino, sciens verum esse quod ait Salvator: *Querite primo regnum Dei, etc., et hæc omnia adjicientur vobis. Memoria vero mortis abnegat corpus*, id est, voluptates corporis facit vitari et carnem salubriter mortificari. *Non erat in Job vestigium*, id est aliquid signum, pars, sive affectus, *avaritiæ, qui omnibus terrenis privatus, mansit imper-*

Job 1, 21. *turbatus*. Nam dixit: Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictum.

Matth. vi,
33.

1 Tim. vi,
10.

Avaritia dicitur et est radix omnium malorum: generat enim odium, furta, invidias, dissensiones, inimicitias, conturbaciones, ultiones, memoriam injuriarum, incompassiones, crudelitates, proditones, homicidia, imo et alia multa, videlicet dolos, mendacia, perjuriam et rapinas. Mando igne aliqui combusserunt silvam magnam, et una virtute fugantur omnia vitia prædicta, præterita et præsentia. Ipsa quoque virtus fugans omnia mala hæc ex avaritia procedentia vocatur ἀποσπένδεια, quod est non diligere aliquid vitiose: per quod nunc designatur virtus seu actio virtuosa directe contraria avaritiæ. Eandem vero virtutem, quæ est non affici ad aliquid vitiose, parit gustus Dei, id est sapor internus divinæ bonitatis atque dulcedinis, quo percepto desipit omnis caro et effugatur inordinata affectio ad caduca, et experientia et scientia, id est exercitatio experimentalis, atque notitia divinorum formata ac salutaris, gignunt præfatam virtutem, et cura satisfactionis cælitus, hoc est cura satisfaciendi Deo in hora mortis.

Sermo matris omnis mali, id est verbum avaritiæ, quæ est mater seu radix omnis peccati, non ignoratur a legente cum attentione: ait enim sermo ille lapidem insensibilitatis esse primogenitum servi ejus, id est avari, qui est avaritiæ servus, in maledicta propagatione filiorum

A ipsius, hoc est in reprobâ generatione vitiorum quæ ex avaritiâ oriuntur. Per « lapidem insensibilitatis » intelligenda est insensibilitas ipsa, instar lapidis dura. Avarus itaque primo sic induratur seu insensibilis redditur propria cupiditate, quod ad ea quæ Dei sunt durus et quasi mortuus exstat.

Serpens vero idololatriæ, id est avaritia, quæ est servitus idolorum, multorum capitum, sicut expositum est, sortitus tertium ordinem a discretioribus Patrum, nescio quomodo, id est, avaritia, cui discretissimi Patres dederunt tertium locum, in octo vitiorum catena, id est in numero octo principalium vitiorum, prohibuit me distribuere ei proprium ordinem in processu tractandi de istis. Quam catenam vitiorum temperate transcentes, id est, moderate pertranseunt, loquendo de vitiis non nimis prolixè, disponimus de reliquo dicere de insensibilitate, sicut tertia existente, id est, tanquam de ea quæ est tertia in ordine pertractandi (jam enim primum dictum est de avaritiâ, deinde de paupertate, et mox in sequenti capitulo sequetur tractatus de insensibilitate), in generatione vero secunda, id est, insensibilitas ista, quantum ad ordinem suæ propagationis, mox post avaritiam sequitur. Cum qua dicemus de somno et vigilia; nec solum de hoc, sed etiam de puerili et invirili formidine breviter perstringemus: tales enim infirmitates, id est passionibus et culpæ, sunt incitamentum producentium, id est eorum qui incipiunt Deo servire, et edocendi ac perducendi sunt ad profectum majorem.

Possidens autem brevium victoriâ hujusmodi, id est, qui infirmitates illas perfecte vicit, et virtutem constantiæ ac fortitudinem mentis adeptus est, ad eolum immaterialis itinerat, id est, ad futuram beatitudinem per spiritualia exercitia ipse jam spiritualis effectus procedit, estque de numero horum de quibus ait Apostolus: Vos in carne non estis, sed in spiritu.

Coloss. iii,
5; *Ephes.* vi,
5,
p. 276 A.

Rom. viii 9.

GRADUS XVII

DE INSENSIBILITATE ET MORTIFICATIONE ANIMÆ, ET MORTE MENTIS
ANTE MORTEM CORPORIS.

INSENSIBILITAS est mortificatio sensus in corporibus et in spiritibus, ex diuturna infirmitate et negligentia in insensibilitatem desinens et relinquens. — Privatio doloris est negligentia qualificata, consopita et retardata intentio et deliberatio, germen audaciæ et præsumptionis, captio promptitudinis spiritualis, porta promptitudinis carnis, fortitudinis laqueus, compunctionis ignorantia, desperationis ostium, mater oblivionis, et post partum, matris propriæ mater et propriæ filiæ filia, repulsio timoris.

GRADUS XVII
sec. Giracum.

Non dolens est insipiens philosophus, per se dijudicatus expositor, locutor per se sibi contrarius; verbis studere amans, magister cæcus videndi. Disputat de plagæ sanatione, et non cessat plagam superentere sibi. Contra vitia loquitur, et non quiescit edens lædentiæ. Contra se perorat, et mox ad suam operationem consuetam iniquam procedit. Super hac operatione irascitur contra se ipsum, et erga sua verba non confunditur. Clamat, O miser ego, male ago; et prompte superapponit. Ore contra vitium orat, et pro ipso corpore agonizat. De morte philosophatur, et sicut immortalis persistit. De separatione suspirat, et sicut æternus dormitat. De abstinentia disceptat, et pro gula concertat. De vana gloria meditatur, et in ipsa meditatione lectionis vane gloriatur. De iudicio Dei legit, et ridere incipit. De vigilia disserit, et mox se ipsum sonno immergit. Orationem laudibus effert, et tamen recedit ab ea quasi a flagello. Obedientiam beatificat, et primus ipse obedientiam frangit. Laudat non amantes aliquid vitiose, et propter acum aut vilem panum rixatur, memor injuriæ, et non confunditur. trascens amaricatur, et rursus irascitur super amaritudine; et addens diminutionem diminutioni et succumbentiam succumbentiæ, non sentit. Saturatus, penitentiam habet; modicumque progrediens, apponit iterum saturari. Silentium dicit beatum, et per multiloquium ipsum extollit. De mititate docet, et in ipsa doctrina frequenter irascitur. Sursum adspiciens, suspiravit; et caput movens, iterum vitio appropinquat. Risum vituperat, et subridens de luctu docet. Se ipsum vituperat in quibusdam quasi captum gloria vana, et per vituperium illud mercatur gloriam sibi. Vitiose in faciem intuetur, et de castitate et continentia disputat. Laudat solitarie quiescentes ipse in mundo degens, et se ipsum confundens non considerat. Misericordes glorificat, et pauperibus improperat. Semper fit accusator sui ipsius, et non vult venire in sui ipsius sensibilitatem, ut non dicam non potest. Vidi multos tales audientes de exitu mortis et ponendis iudiciis Dei, et flentes ex quadam compunctione; atque existentibus adhuc la-

crimis in oculis eorum, festinantes ibant ad mensam : et admiratus sum quomodo ipsa insensibilitas roborata ex multa privatione doloris, potuit triumphare de ipso luctu absque deliberatione domina vitæ.

Juxta exilem virtutem et cognitionem in me præexistentem, denudavi fraudes et dolos et cicatrices hujus insensibilitatis lapideæ, duræ, vesanæ ac fatuæ. Non autem sustineo plus docere contra ipsam verbis. Qui vero potens est in Domino afferre ex propria experientia antidota cicatricibus, non pigritet vel retardet : non enim erubescio et ego impotentiam allegans, sicut ab eadem fortiter detentus. Neque enim valui apprehendere a me ipso dolos et industrias ejus, nisi quia ipsam in quodam capiens loco, cum violentia tenui eam, et crucians eam flagello timoris Dei, et incessabili oratione cædens eandem, feci eam confiteri præfata.

Quocirca ipsa, quæ est tyrannus atque malefica, visa est dicere : Mei confederati videntes mortuos, rident ; stantes quoque in oratione, sunt toti lapidei, duri et obtenebrati ; quum vident sanctam mensam et sacris intersunt obsequiis, irreverentes sunt et insensibiles ; sumentes Eucharistiam, afficiuntur quasi gustu vilis panis. Ego videns compunctos, subsanno eos ; universa autem bona quæ fiunt ex fortitudine et desiderio, interficere didici ab eo qui me genuit patre. Ego sum mater risus, auctrix somni, amica saturitatis ; ego redarguta non doleo ; ego fictæ reverentiæ et fictæ religiositati connector.

Miser ego stupens et pavens in verbis furentis vesaniæ, interrogavi, volens discere nomen gignentis eam. Quæ ait : Ego non habeo unam genituram, sed generatio mea est mixta, varia et quodammodo instabilis. Saturitas roborat me ; tempus facit me crescere. Maligna consuetudo me fixit : quam qui retinet, nunquam erit liber a me. Persevera cogitans in vigilia multa æternum judicium : forte relaxabor paululum a te. Vide causam meam ex qua in te gignor, et contra matrem meam fortiter agoniza : non enim in omnibus habeo causam unam. Ora plurimum in loculis mortuorum, depingens in corde tuo imaginem horum continuo indelebilem et indeficientem : nisi enim imago istorum fuerit in corde tuo depicta stilo jejunii et penna vigiliæ, nunquam me vinces.

A lapidea insensibilitate, videlicet prava mortificatione animæ et morte mentis, ante mortem corporis liberet nos Deus Jesus Christus sua passione, per quam redemptus obtinet gradum et ascensum virtutis in sanctificationem vitæ.

ARTICULUS XXI

EXPOSITIO HUIUS GRADUS SEPTIMIDECIMI.

INSENSIBILITAS est mortificatio sensus, id est privatio perceptionis salubris eorum quæ Dei sunt atque salutis, A utpote duritia et obstinatio quædam habitualis, in corporibus et in spiritibus, id est in spiritualibus corporalibusque sub-

stantiis, vel in animabus rationalibus et A damnationis formidinem efficacem insensibilis abjicit.

Non dolens dolore salubri, est insipiens philosophus, id est stultus inquisitor veritatis, quum negligat suam salutem. Propter quod in Ecclesiastico dicitur : Altiora te ne quasieris ; sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper. *Per se dijudicatus expositor*, id est, explanator veritatis propria explanatione se ipsum dijudicabilem ac vitiosum demonstrans : ita quod dicitur ei, Ex ore tuo te judico, serve B nequam. *Locutor per se sibi contrarius* : quoniam opera sua non correspondent propriis verbis, nec agit quæ docet. *Verbis studere amans*. Assertit enim se amare studium sapientiæ, et plurima loquitur inde. *Magister cæcus videndi*, id est ignarus ad contemplandum.

Ecclesi. iii. 22.

Luc. xix. 22.

Privatio doloris, id est compunctionis sive contritionis, est negligentia qualificata, id est radicata et habituala : quia procedit ex ea ; *consopita et retardata intentio et deliberatio*, id est extinctio rectæ intentionis et retardatio deliberationis ad bonum ; *germen audaciæ et presumptionis* : causatur namque ex hoc quod quis tenere audax est, non metuens Deum, et de se nimis præsumit ; *captio promptitudinis spiritualis* : ligat quippe et retrahit eum ab omni alacritate virtuose agendi ; *porta promptitudinis carnis* : quia per insensibilitatem fit homo promptus ac alacer ad commoda corporis sui ; *fortitudinis luquens* : quoniam fortitudinem spirituales abstrahit et captivat ; *compunctionis ignorantia ; desperationis ostium* : valde enim disponit ad desperandum, præsertim in fine vitæ ; *mater oblivionis* omnium pertinentium ad salutem, a quorum consideratione et recordatione impedit insensibilitas hæc ; et post partum, matris propria mater et propria filii filia. Quemadmodum enim insensibilitas ex negligentia oritur, sic orta negligentiam parit similem ac majorem, et ita fit « mater » suæ « matris », loquendo in generali : non enim de negligentia eadem numero, sed specie, verum est istud. Juxta quem sensum insensibilitas dicitur « filia filiarum » suarum, quia ex negligentia quam producit, augetur et innovatur. *Repulsio timoris* : omnem etenim divini judicii atque future

Disputat de plague, id est peccati, sanatione, et non cessat plagam supercutere sibi, adijciendo vitia vitiis. *Contra vitia loquitur, et non quiescit edens ludentia*, hoc est, per opera prava se oblectans et corruptum desiderium suum reficiens. *Contra se perorat*, accusando se ipsum, aut disserendo contra proprias culpas, et mori ad suam operationem consuetam iniquam procedit. *Super hac operatione hujus insensibilitatis aut alterius culparum itaseitur contra se ipsum*, indignando interdum contra propriam pronitatem peccandi, et contra pessimum suum usum, et erga sua verba non confunditur, id est, paulo post inverecunde agit contra verba quibus tedarguebat se ipsum. Ideo subditur : *Clamat, O miser ego, male ago ; et promptè superapponit*, sua peccata augendo.

Ore contra vitium orat, et pro ipso corpore agonizat, id est, opere quaerit ea quæ carnis sunt. *De morte philosophatur*, loquendo scholasticæ de brevitæ vitæ præsentis et amaritudine mortis, et sicut immortalis persistit : quia in vitiis perseverat, quasi moriturus non esset. *De separatione suspirat*, id est, aliquando gemit, quoniam moriturum se noscit, et sicut æternus dormitat, hoc est, in sui corporis ignavia per-

manet quasi nunquam recessurus sit ab hac vita. *De abstinentia disceptat* quam magna virtus sit, et *pro gula concertat* : nam opere nititur ad vivendum gulose. *De vana gloria meditatur*, cogitando de ea dum legit aut audit seu recordatur de ipsa, et *in ipsa meditatione lectionis vane gloriatur*, id est, in meditatione quam habet legendo, gaudet inaniter. *De iudicio Dei metuendissimo legit*, et *ridere incipit*, id est, ad vanam exultationem resolvitur, quia quod legit non penetrat mentem suam. *De vigilia disserit* quam fructuosum sit sacris insudare vigiliis, et *mor se ipsum somno immergit*. *Orationem laudibus offert*, et tamen recedit ab ea quasi a flagello. *Obedientiam beatificat*, et *primus ipse obedientiam frangit*. *Laudat non amantes aliquid vitiose*, et *propter acum aut vilem pannum rixatur*, memor injuriæ sibi factæ, et *non confunditur* quod ipse tam vitiose ad parva afficitur.

Irascens amaricatur, id est, de se ipso et contra se ipsum fit amarum eo quod iram admisit, et *rursus irascitur super amaritudinem*, id est de propria amaricatione, quod per eam ita affligit se ipsum; et *addens diminutionem diminutioni*, id est culpam culpæ, per quam facit se ipsum spiritualiter magis ac magis minorem seu vilioiorem, et *succumbentiam succumbentiae*, quia propriis passionibus magis ac magis dejicitur ac succumbit, *non sentit* proprias laciones. *Saturatus, penitentiam habet*, id est, dolet quod comedit tam excessive; *modicumque progrediens, apponit iterum saturari*. *Silentium dicit beatum*, et *per multiloquium ipsum extollit*, id est, in commendatione silentii excedit per verbositatem, imo et saepe frangit silentium. *De mititate docet*, et *in ipsa doctrina frequenter irascitur*.

Sursum adspiciens, suspiravit ad Deum ac patriam illam cœlestem, compunctione quadam repentina volatili; et *caput movens*, id est, ad alia intuenda inclinans, *iterum vitio appropinquat*. *Risum vituperat*, et *subridens*, id est cum risu, de

luctu docet. *Se ipsum vituperat in quibusdam quasi captum gloria vana*, et *per vituperium illud mercatur gloriam sibi*, hoc est, inanem gloriationem sibi metiparitur, vel honorem et laudem acquirit ab aliis quasi sit humilis. *Vitiose in faciem intuetur*, id est, vultum alterius inspicit libidinose, sensualiter seu morose, et *de castitate et continentia disputat*. *Laudat solitarie quiescentes ipse in mundo degens*, et *se ipsam confundens non considerat* quanta sit execratio et perversitas sua. *Misericordes glorificat*, et *pauperibus improperat* pauperitatem eorum. *Semper fit accusator sui ipsius*, quia conscius est sibi evidenter de malis, et *non vult venire in sui ipsius sensibilitatem*, id est ad formatam et practicam sui notitiam, ad veram contritionem, ad efficacem suæ pravitatis attentionem, *ut non dicam non potest* : nam utique potest ad eam pertinere, et si quod in se est faceret, statim pertingeret.

Vidi multos tales audientes de exitu mortis et ponendis iudiciis Dei, et *flentes ex quadam compunctione*; atque *existentibus adhuc lacrimis in oculis eorum*, *festinantes ibant ad mensam, cito obliti suæ compunctionis*. *Et admiratus sum quomodo ipsa insensibilitas roborata ex multa privatione doloris, potuit triumphare de ipso luctu absque deliberatione domina vitæ*, quia per deliberationem regitur vita : siquæ deliberatio domina vitæ appellatur. Vel « *admiratus sum quomodo ipsa domina vitæ* », id est gula seu insensibilitas ista dominans animæ, et locus ejus, in quo ipsa per appetitionem quiescit. « *potuit triumphare de luctu absque deliberatione* », hoc est tam repente et improvise.

Juxta exilem virtutem et cognitionem in me præexistentem antequam seripsi hæc, denudavi fraudes et dolos et cicatrices hujus insensibilitatis lapideæ, duræ, vesane ac fatuæ. Non autem sustineo, id est, non permitto me, *plus docere contra ipsam verbis quam doceo in hoc loco*.

Qui vero potens est in Domino afferre

ex propria experientia antidota cicatricibus, id est remedia vitiiis seu eorum reliquiis, non pigritet vel retardet ad hæc exsequendum : ad quod multum confert experientia propria. *Non enim erubescit et ego impotentiam allegans*, hoc est, insufficientem me recognoscens, sicut ab eadem fortiter detentus, id est tanquam dire ligatus ab insensibilitate. *Neque enim valui apprehendere, id est cognoscere, a me ipso dolos et industrias ejus, nisi quia ipsam in quodam capiens loco, cum violentia tenui eam*. Loquitur autem auctor hoc loco B metaphorice de captione, tentione, afflictione, percussione, extortione et repressione insensibilitatis, quasi de captione, tentione et afflictione visibilis inimici : itaque captio violentaque tentio insensibilitatis, est diligens et distincta consideratio ejus. *Et crucians eam flagello timoris Dei, et incessabili oratione credens eandem, feci eam confiteri præfata quæ de ea nunc scripsi* : hoc est, me ipsum affligens Dei timore quasi flagello, et orando assidue me fatigans, induxi me ad considerandum C prædicta de insensibilitate, quæ ipsa me docuit materialiter, imo et occasionaliter.

Quocirca ipsa, quæ est tyrannus atque malefica, visa est dicere : *Mei confederati, id est, hi qui me familiariter admiserunt et mihi concordēs effecti sunt, videntes mortuos, vident, nec cogitant se mortuos, cum interna compunctione ex tali spectaculo; stantes quoque in oratione, sunt toti lapidei, duri et obtenebrati; quum vident sanctam mensam, id est altare aut sacram communionem, et sacris insensunt observantibus, irreverentes sunt circa divina et insensibiles insensibilitate præmissa; sumentes Eucharistiam, afficiuntur quasi gustu vilis panis. Ego insensibilitas videns compunctos, subsanno eos, præsumens quod cito dejiciam eos; universa autem bona quæ fiunt ex fortitudine animi et desiderio cordis, interficere didici ab eo qui me genuit patre, puta diabolo vel negligentia. Ego sum mater risus, auctrix somni, amica saturitatis ac satieta-*

tis. Ego redarguta non doleo, id est, eum cui insum facio imponentem etiam tunc dum juste corripitur. Ego fictæ reverentie et fictæ religiositati connector, id est, conconnector eas et eis me socio.

Miser ego stupens et pavens in verbis furantis vesaniæ, id est irrationabilis insensibilitatis istius, interrogari, volens discere nomen gignentis eam. *Quæ ait* : *Ego non habeo unam genituram, id est unicam generationem dumtaxat, sed generatio mea est mixta, varia et quodammodo instabilis* : hoc est, interdum gignor ex una causa, quandoque ex pluribus, nec certa est regula super hoc. *Saturitas roborat me; tempus facit me crescere, quia paulatim prævaleo. Maligna consuetudo me fixit*, id est, stabilivit in homine negligentioso; *quam consuetudinem qui retinet, nunquam erit liber a me. Persevera cogitans in vigilia multa æternum judicium, hoc est, perseveranter cum diuturna vigilia considera Dei judicium, cujus retributio manet semper. Forte relaxabor paululum a te* : quia ex tali meditatione incipies emolli et atque compungi; sicut partim recedam a te. *Vide causam meam ex qua in te gignor, et contra matrem meam, utpote causam illam, fortiter agoniza*, id est labora : nam causa evulsa cessabit effectus. *Non enim in omnibus habeo causam unam. Ora plurimum in loculis mortuorum, id est foveis factis pro defunctorum sepelitione, depingens in corde tuo imaginem horum, videlicet defunctorum, continuo indelebilem et indeficientem : nisi enim imago istorum fuerit in corde tuo depicta stilo jejuniæ et penna vigiliæ, id est jejunio ac vigiliarum protractione tanquam penna et graphio, nunquam me vinces.*

A lapideis insensibilitate, videlicet præva mortificatione animæ et mortē mentis, hoc est superiorum inferiorumque virium hominis, ante mortem corporis naturalem liberet nos Deus Jesus Christus sua passionē, per quam redemptus ab hac insensibilitate obtinet gradum et ascensum virtutis in sanctificationem vitæ.

GRADUS XVIII

DE SOMNO, ET ORATIONE, ET PSALMODIA IN CONGREGATIONE.

GRADUS XIX
sec. Græcum.

SOMNUS est adunatio et collectio naturæ particulariter. Somnus est imago mortis, otium sensuum. — Unus est somnus, sicut concupiscentia; sed habet plures suppositiones et occasiones: dico vero, ex natura. ex corporibus, ex cibis, ex dæmoniis, aut ex summo et quasi superextento jejunio, a quo caro extenuata et debilitata cupit deinde restaurare se ipsam per somnum. — Sicut multa potatio consuetudine tollitur, ita et multa dormitio. Qua ex re maxime laboremus contra eam in principiis abrenuntiationis: crudele enim est curare ægritudinem longam.

Observemus, et inveniemus spirituali tuba sonante ac signum dante. Fratres visibiliter congregatos, inimicos vero invisibiliter congregatos similiter cum Fratribus. Propterea alii ipsorum instant cubiculo, et postquam erexerimus nos de stratu, violentant ut reclinemus nos iterum super eundem lectum. Dicunt: Mane in lectulo usque ad complementum hymnorum qui in procæmiis Officii dicuntur, et tunc deinde ad ecclesiam ibis. Alii immergunt somno eos qui orationi incumbunt; alii torquent ventrem doloribus inordinate præter consuetudinem; alii suggerunt et exhortantur fieri colloctiones in sancto loco et tempore orationis; alii trahunt mentem in turpes cogitationes; alii confortant nos reclinare parieti, quasi extenuatos ac debiles. Est vero quando nos circumvallant plurimis apertionibus et protensionibus oris. Sed et quidam eorum ad risum movent tempore orationis, ut per illum suscitent Deum contra nos ad indignationem. Alii compellunt festinare nos in prolatione versuum ex negligentia; alii exhortantur psallere morosius, amore et concupiscentia vanæ delectationis. Quandoque etiam assident ori, et faciunt illud clausum atque ad aperiendum difficile. Qui putat adaptare se Deo in sensu cordis, invenitur in oratione columna immobilis, a nullo prædictorum dæmoniorum illusus.

Qui est vere obediens, stans in oratione fit plerumque totus exsultans et illuminosus: nam ante orationem erat preparatus ut pugil, et præignitus fuit per legitimam ministrationem.

Universis possibile est cum multitudine orare; multis autem congruum est cum unanimi solo: nam valde paucorum est oratio solitaria ac singularis. Cum multitudine hymnos cantans, non poteris immaterialiter orare. Est vero tibi ad operationem mentis, contemplatio cantatorum hymnorum, aut iterum oratio definita, intellectualiter et fixe meditando in mora proximi versus.

Nulli convenit in oratione tenere prævaricationem operis, magis vero destructio-

nem : hoc enim sapiens angelus disciplinavit, secundum magnum Antonium. --- Caminus probat et examinat aurum ; orationis vero adistentia probat ac monstrat caritatem, sollicitudinem et festinantiam monachorum ad Deum. PROP. XVII,
3.

ARTICULUS XXII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS OCTAVIDECIMI.

SOMNUS est adunatio et collectio naturae particulariter. In somno enim cessat dispersio sensuum exteriorum circa diversa, et ita natura recolligitur in se. Somnus est imago mortis : quia in multis convenientiam habet cum morte, et dormiens mortuo assimilatur. Est quoque somnus otium sensuum, id est vacatio sensuum exteriorum ab actibus.

Unus est somnus in generali, sicut concupiscentia est una in genere ; sed somnus habet plures suppositiones, id est causas, et occasiones. Dico vero : ex natura, ex corporibus, ex cibis, ex demoniis, hoc est, somnus aliquando oritur ex indigentia seu inclinatione naturali, quandoque ex corporum dispositione, interdum ex cibis superfluis, vicissim ex demonum operatione, qui multipliciter faciliterque possunt provocare ad somnum ; aut ex somno et quasi superextento jejuniis, id est, somnus quandoque causatur ex abstinentia seu jejuniis vehementi, quod quasi extenditur super vires naturae, a quo caro extenuata et debilitata capit deinde restaurare se ipsam per somnum, qui quiescentem refocillat, et contra tristitiam valet, et famis praenam facit non sentire ad tempus.

Sicut multa potatio consuetudine tollitur, ita et multa dormitio : hoc est, quemadmodum potator paulatim superat consuetudinem ac inclinationem multum potandi, imo et assuefactione potandi quotidie parum (quae assuefactio est in principio laboriosa) vincit usum potandi mul-

tum, ita quod postea leve est ei abstinere a potu multo ; ita potest quis vincere consuetudinem et inclinationem dormiendi diutius. Quae ex re maxime laboremus contra eam, videlicet multam dormitionem, imo et contra multam potationem, in principis abrenuntiationis : crudele enim, id est difficile ac molestum, est curare argritudinem longam, hoc est inveteratam passionem et consuetudinem vitiosam.

Observeamus, et inveniemus spirituali tuba sonante ac signum dante, puta campana, quae dicitur spiritualis tuba, quoniam ad spirituale ac divinum vocat Officium : tunc itaque « inveniemus » Fratres visibiliter congregatos in ecclesia, invisibiles vero, videlicet demones, invisibiliter congregatos similiter cum Fratribus ut eos impugnent. Propterea alii ipsorum, id est quidam demonum, instant cubiculo, et postquam creverimus nos de stratu, violentant, hoc est, importune suggerunt ac disponunt, ut recinemus nos iterum super eundem lectum. Dicunt, hoc est, unicuique suggerunt : Mane in lectulo usque ad complementum hymnorum qui in proemio Officii matutinalis dicuntur, et tunc deinde ad ecclesiam ibis.

Alii demones immergunt somno eas qui orationi incumbunt ; alii torquent ventrem doloribus inordinate praeter consuetudinem ; alii suggerunt et cohortantur fieri colloquutiones in sancto loco et tempore orationis ; alii trahunt mentem in turpes cogitationes ; alii confortant, id est, fortiter

incitant, *nos reclinare pariet* in divino Officio, *quasi extenuatos ac debiles. Est vero quando nos circumvallant*, hoc est, aliquando contingit quod nos tentant, *plurimis apertionibus et protensionibus oris*, id est assiduis et continuatis oscitationibus. *Sed et quidam eorum ad risum movent tempore orationis, ut per illum suscitent Deum contra nos ad indignationem*, eo quod in suo cultu habeamus nos irreverenter ac leviter. *Alii compellunt*, id est, importune inclinanti, *festinare nos in prolatione versuum ex negligentia*; alii exhortantur psallere morosius, amore et concupiscentia vanæ delectationis, id est, non ex devotione. sed desiderio laudis humanæ, sive ex complacentia vana. *Quandoque etiam assident ori, et faciunt illud clausum atque ad aperiendum difficile. Qui putat adaptare se Deo in sensu cordis*, id est, cum gustu interno et mentali attentione confidenter disponit et applicat se Deo, *invenitur in oratione columna immobilis*, utpote fixus ac stabilis instar columnæ, a nullo prædictorum demoniorum illusus. imo superat eos.

Qui est vere obediens, stans in oratione fit plerumque totus exsultans et illuminosus: nam ante orationem erat *preparatus ut pugil* ad orandum stabiliter ac devote, ad resistendum quoque præfatis demonibus, et *præignitus fuit*, id est igne amoris accensus, *per legitimam ministrationem* qua Deo ac præsentibus ac Fratribus ministravit prout obedientiam decet: idcirco in oratione confortatur et copiosissime illustratur a Spiritu Sancto. Unde in

Eccli. xviii,
23.

Eccelesiastico dicitur: Ante orationem præpara animam tuam, et noli esse sicut homo tentatus Deum.

Universis possibile est cum multitudine orare, cantare et psallere; *multis autem congruum est cum unanimi solo*, id est, magis convenit multis orare seu divinum Officium solvere cum uno solo secum corde. *Nam valde paucorum est oratio solitaria ac singularis*, id est, paucissimis convenit seorsum et private orare ac psal-

lere cum interna devotione sicut oportet. *Cum multitudine hymnos*, id est psalmos ac laudes Dei, *cantans, non poteris immaterialiter orare*. hoc est pure, abstracte ac irreflexe Deum laudare ac invocare. *Est vero tibi ad operationem mentis, contemplatio cantatorum hymnorum*, id est, dum cantas cum aliis, consideras qui psalmi cantati sunt: quod cogitas ultra mentis tuæ devotionem; *aut iterum est tibi oratio definita*, id est determinata. *intellectualiter et fixe meditando in mora proximi versus*, id est infra horulam moræ illius quæ est inter finem versus quem cantasti et inter inchoationem versus sequentis quem cantabis. Vel « in mora proximi versus », hoc est infra horulam qua alius chorus cantat versum proxime subsequentem: et redit in idem. Nam infra tempus quo alius chorus psallit, potes orare ac meditari interne, sed breviter: sic tamen ut versum alterius chori advertas, aut sensum ejus concipias, nisi forte aliquid altius contempleris. Itaque psallentem cum aliis oportet multa advertere quæ eum impediunt ab immateriali, pura et irreflexa ad Deum elevatione.

Nulli convenit in oratione tenere prævaricationem operis, hoc est executionem sive memoriam exterioris occupationis: per quod Deus offenderetur; *magis vero convenit tenere destructionem*, id est obli-vionem interruptionemque operis usque ad finem orationis. *Hoc enim sapiens angelus disciplinavit*, hoc est edocuit. *secundum magnam Antonium*. Hic tangitur quædam historia quæ in quinto Vitaspartum narratur. Quum enim quadam vice beatissimus pater Antonius in solitudine residens, Deo permittente quodam tadio aliquantulum tangeretur et cogitationum confusione, adspiciens vidit quemdam in specie sua sedentem et manibus operantem, deinde ab operatione illa cessantem atque orantem, et rursus post orationem ad opus manuum redeuntem, ac denuo postposito opere deprecantem, et ita frequenter agentem. Erat autem angelus Dei,

missus ad instructionem ac consolationem Angelus Antonii: moxque disparuit angelus. Antonius quoque audivit vocem sibi dicentem: Antoni, sic fac, et salvus eris. Quibus visis et auditis, sacratissimus vir fuit magnifice consolatus: et fecit sic, aliosque instruxit sic agere.

PROV. XVII.
3. *Caminus probat et examinat aurum; orationis vero adstantia, id est oratio Deo oblata, per quam homo Deo adstitit et ei se repræsentat, probat ac monstrat caritatem, sollicitudinem, et festi-*

nantiam, hoc est ferventem tendentiam, monachorum ad Deum. Si enim assidue, puras ac fervidas orationes offerunt Deo, et coram ipso se habent timorate ac custodite, signum est quod in Dei amore sinceri spiritualiterque solliciti sunt, ne Creatorem suum in aliquo inhonorent, et item ut coram ipso condigne et fructuose se habeant; si autem in orationibus suis sint vagi, frigidi, pigri, et absque gustu mentali, malum est signum et pessimum valde.

GRADUS XIX

DE CORPORALI VIGILIA, ET QUALITER PER EAM ADVENIAT SPIRITUS
SANCTUS, ET QUOMODO EXSEQUI EAM OPORTEAT.

REGIBUS terrenis quidam adstant quasi immateriales et nudi; aliqui vero tenent virgas, alii scuta, alii gladios. Multa est differentia primorum ad extremos, et incomparabilis est excellentia illorum primorum ad ultimos: hi enim solent esse consanguinei proprie atque domestici regis. Et ista quidem ita se habent in his terrenis. Age ergo videamus et nos, qualiter de cetero faciamus adstantiam nostram ad Deum et Regem nostrum in adstantiis et orationibus diurnis et vespertinis atque nocturnis.

GRADUS XX
sec. Gradum.

Quidam vero in vespertina oratione et pernoctatione, immateriales et nudi ab omni cura in prece manus extendunt; alii vero cum psalmodia in eadem adstant; alii lectioni magis incumbunt; alii ex infirmitate per opus manuum viriliter contra somnum certant; alii vero vacant intente meditationi mortis, volentes compunctionem sumere per eandem. Horum omnium primi et novissimi incumbunt pernoctationi Deo dilectæ, secundi vero monasticæ; tertii autem gradiuntur viam magis infirmam. Veruntamen Deus suscipit et reputat dona secundum intentionem et virtutem facientium ea.

Vigilans oculus emundavit mentem; multitudo somni excecavit animam. — Vigilans monachus est inimicus fornicationis, somnolentus vero est conjugatus eidem.

Vigilia est confractrix ignitionis corporis, redemptrix somniorum, devotus et humens oculus, luctans cor, cogitationum custodia, fornax escarum, domatio vitiorum, restrictio linguæ, effugatio quoque phantasmatum. Monachus vigil, cogitationum piscator, valet super eas intendere et capere eas in noctis tranquillitate.

Monachus amator Dei, tuba orationis signum dante dicit, Euge, euge; negligens vero dicit, Heu, heu! — Præparatio mensæ probavit gulosos, operatio orationis amatores Dei. Sed primus videns eam, exsultavit; secundus vero contristatus est.

Somnus multus est conciliator oblivionis; vigilia vero purgat memoriam. — Divitiæ congregantur agricultoribus in area atque canalibus; monachis vero divitiæ et scientia in adsistentiis vespertinis et matutinis, et operationibus mentis. — Somnus multus est conjux injusta: mediam vitam negligentis rapit, quamvis et amplius.

Improbis monachus in colloctionibus hominum vigil est; et hora orationis apprehendente, oculos aggravavit. — Monachus vacuus, in multiloquiis probus; lectione illata, præ somno videre non potuit. — Tuba novissima insonante et vocante, erit resurrectio mortuorum; et otiosa verbositate superveniente, somnolenti evigilant.

Dolosus amicus somni cedit plerumque saturitati, et in fame et siti fortiter pugnat, opus manuum in orationibus portare supponens: aliter enim exterminare non valet orationem vigilantium. Iste subingreditur primus impugnare initiantes ac introducendos, ut faciat eos negligere atque pigrescere ex proœmiis, vel ut ante faciens, paret viam dæmoni fornicationis. Non devitemus psallere cum multitudine quousque liberemur ab isto: sæpe enim erubescences non dormitamus. Canis inimicatur lepusculis, et dæmon vanæ gloriæ somno.

Venditor computat lucrum suum post diem, post psalmodiam vero operator. — Exspecta et persevera in oratione vigilanter, et tunc videbis inpetus dæmonum tanquam impugnatos a nobis. Post orationem inhonestis phantasiis nos configere probant.

Residens observa, et videbis eos qui consueverunt animæ primitias rapere. Est quidem ex attenta frequentatione meditari in somnis psalmodum eloquia; est vero quando et dæmones eadem nobis supponunt et ingerunt, ut ad superbiam nos extollant. Tertium vero dicere nolui, sed vim mihi aliquis intulit.

Anima quæ verba Dei indesinenter meditatur in die, habet naturam ex amore degere in eisdem etiam in somno: nam remuneratio propriæ prioris mercedis est secundum aversionem spirituum atque phantasmatum.

ARTICULUS XXIII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS NONIDECIMI.

REGIBUS terrenis quidam adsistunt **A** in manu, ad extremos, qui gladios portant, quasi immateriales et nudi, hoc est et incomparabilis est excellentia illorum primorum ad ultimos: hi enim primi solent esse consanguinei propriæ atque domesticæ regis. Et ista quidem ita se habent in his terrenis. Age ergo videamus

et nos, qualiter de cetero facimus ad- A *illæ non sunt ita divinæ, nisi forte quis*
stentiam nostram ad Deum et Regem no-
strum, hoc est, qualiter coram Dei conspectu
nos habeamus ac præsentemus, videlicet
in adstantiis et orationibus diurnis et
vespertinis atque nocturnis.

Quidam vero in vespertina oratione et
pernoctatione, immateriales et nudi ab
omni cura, id est abstracti a phantasma-
tibus et considerationibus corporalium re-
rum carnaliumque curarum, in prece ma-
nus extendunt, orationibus insistendo. Alii
vero cum psalmodia in eadem pernocta- B

vero cum psalmodia in eadem pernocta-
tionem Deo adstant. Alii lectioni magis
incumbunt. Alii ex infirmitate per opus
manuum viriliter contra somnum certant.
Si isti « viriliter certant » adversus « som-
num », quomodo « ex infirmitate » facere
hoc dicuntur? Et respondendum, quia hoc
ipsum quod somnum vincere nequeunt ni-
si per opus manuum, infirmitatis est, id
est imperfectioris : nondum enim sunt
assuefacti et exercitati in spiritualibus
exercitiis atque vigiliis. Alii vero vacant
intente meditationi mortis, volentes com- C
punctionem sumere per eandem. Horum
omnium primi et novissimi incumbunt
pernoctationi Deo dilectæ; secundi vero
incumbunt pernoctationi monasticæ; ter-
tii autem gradiuntur viam magis in-
firman.

Jam posuit auctor quinque gradus vi-
gilantium et pernoctantium in actibus
bonis; nunc vero resumit et ponit tres
gradus. Nam primos et novissimos, utpo-
te existentes de primo gradu et quinto,
comprehendit sub ordine uno, in quantum D
in sua pernoctatione vacant occupationi
valde salubri : nam primi orationi sinee-
ræ, quinti autem meditationi mortis præ-
cordiali. Idecirco eorum pernoctationem vo-
cat Deo dilectam. Eos vero qui in psalmodia
pernoctant, dicit incumbere « pernoctati-
oni monasticæ », id est cenobiali : quo-
niam in cœnobiis monachorum, psalmi
cantantur in nocte. Porro eos qui lectioni
et operi manuali insistant, dicit incedere
viam infirmiorē : quoniam occupationes

incumbat lectioni aut studio seu dietatio-
ni librorum, aut expositioni Scripturæ, ex
caritate ferventi, propter bonum commu-
ne. Possunt quoque et alii gradus perno-
ctantium assignari, et inter illos et eos qui
modo sunt positi, dignissimus exstat eo-
rum qui in contemplatione ac mystica
theologia aut etiam raptu pernoctant.

Veruntamen Deus suscipit et reputat
dona, hoc est opera bona præfatorum, quæ
offerunt Deo, et quæ de manu Domini ac-
ceperunt, quoniam merita nostra sunt ejus
dona : hæc, inquam, opera Deus acceptat
ac numeral secundum intentionem et vir-
tutem facientium ea : nam quanto illorum
intentio purior est et virtus intensior, tan-
to plus promerentur per opera sua præ-
tacta.

Vigilans oculus emundavit mentem, id
est, corporalis vigilia, quæ per oculorum
vigilantiam præcipue demonstratur, con-
fert atque disponit ad interiorem mundi-
tiam, dummodo illa vigilia in virtuosis
exercitiis expendatur. Si autem intelliga- C
tur de oculo interiori, certum est quod ille
« vigilans », hoc est, diligenter se obser-
vans, mentem, imo se ipsum, expurget.
Multitudo somni creaverit animam, id
est, somnus superfluous facit hominem ad
opera virtuosa ineptum, gravatque corpus
et mentem, atque ut asserit Cato, vitiis
alimenta ministrat. In tali quoque somno
tempus infructuose consumitur, et multa
bona opera negliguntur.

Vigilans monachus, hoc est bonis operi-
bus ac sacris vigiliis diligenter ac discrete
intentus, est inimicus fornicationis : D
quoniam detestatur eandem, et tentationi-
bus ejus efficaciter reluctatur ; somno-
lentus vero est conjugatus eidem, id est
fornicationi familiaris ac junctus : nam
et si corporaliter non fornicetur, stimu-
lis tamen, concupiscentiis tentationibusque
succumbit.

Consequenter commendat et quasi de-
scribit vigiliam, non utique qualemcum-
que, sed vigiliam fructuosam exercitiis oc-

cupatam. *Vigilia est confractrix ignitionis corporis* : frangit etenim et exstinguit, excludit et auferit corporis inflammationem ac stimulum; *redemptrix somniorum* : quia per eam somnia, quae somnolentis accidunt, evitantur; *devotus et humens oculus*, hoc est, ad lacrimosam devotionem disposens; *luctans cor* : quia inducit ad hoc ut cor vitiiis renitatur; *cogitationum custodia*; *fornax escarum*, consumendo easdem, vel quoniam in vigilia preparantur cibaria animae, quemadmodum panes in fornace; *domatio vitiorum*, restrictio linguae, effugatio quoque phantasmatum : per vigiliam namque acquiritur incrementum gratiae ac virtutum, per quas vitia compescuntur, lingua frenatur, distractiones vitantur. *Monachus vigil, cogitationum piscator*, id est propriarum cogitationum inquisitor, captor et dijudicator, *valet super eas intendere*, considerando qualitatem earum, et *capere eas* ad iudicandum in noctis tranquillitate, hoc est in tempore noctis quieto.

Monachus amator Dei, tuba orationis signum dante dicit, Euge, euge : id est, qui fervide diligit Deum, gaudet et signa sanctorum juvenilitatis effundit, dum audit pulsum ad divinum obsequium. Servit etenim Domino corde vero atque promptissimo, et intime delectatur in laudibus ac honorificentia ejus. *Negligens vero dicit, Heu, heu!* Mallet enim manere in lecto, et loquacitati vacare, imo et operi manuali insistere, quam ad Matutinas consurgere, sive ad ceteras horas persolvendas accedere.

Preparatio mensae probavit gulosos, hoc est, manifestavit eosdem. Quum enim obiecta moveant suas potentias, gulosus visa mensa laute parata, carnaliter et delectabiliter ad eam afficitur ac festinat : per quod propriam gulositatem ostendit. *Operatio*, id est executio, *orationis* probavit *amatores Dei*. Si enim quis insistat orationi ferventer, pure ac diurne, signum est quod diligit Deum. In oratione quippe alloquimur cum quem exoramus : qui au-

tem amat Deum sincere, cum ipso libenter confabulatur. *Sed primus videns eam*, id est, gulosos mensam conspiciens, *consultavit*; *secundus vero contristatus* est mensam inspieiendo, quoniam timet in comedendo excedere, et mallet spiritualibus occupari.

Somnus multus est conciliator, id est adductor et causa, *oblivionis* rerum spectantium ad salutem; *vigilia vero purgat memoriam* : imo ornat et perficit eam.

Dicitur congregantur agricultoribus in Arca atque canalibus, hoc est in horreis et repositoriis ceteris in quibus reponuntur fructus ac ceterae possessiones. *Monachis vero divitiae et scientia*, id est spiritualis profectus et salutaris scientia, acquiruntur et colliguntur in *adsistentiis*, id est vigiliis, quibus representant se Deo : *adsistentiis*, inquam, *vespertinis et matutinis*, et *operationibus mentis*, hoc est exercitationibus interioribus, per quas potissime crescunt.

Somnus multus est conjux injusta, id est mala conforalis : quia per somnum superfluum non fit homo fecundus, sed sterilis corde. *Mediam vitam negligentis rapit*, hoc est, medietatem temporis quo vivit, infructuose consumit, *quamvis et amplius noceat quam tantum*.

Improbis monachus in colloquutionibus hominum vigil est : delectatur namque in fabulando; et *hora orationis apprehendite*, id est adveniente, *oculos aggravavit* : quoniam in divino obsequio piger, fastidiosus ac somnolentus efficitur. — *Monachus vacuus*, hoc est mente inanis, *in multiloquio probus*, in quibus conatur prudentiam suam monstrare; *lectione sacrae Scripturae illata, prae somno videre non potuit* : attædiatur enim et cito lassatur de ea, et dormit prae tædio. — *Tuba novissima insonante et vocante*, id est, dicente, *Surgite, mortui, venite ad iudicium, erit resurrectio mortuorum*; et *otiosa verbositate superveniente, somnolenti evigilant*, qui in bonis sermonibus obdormierunt.

Dolosus amicus somni, qui scilicet somnus sic diligit ut alios a fructuosa vigilia male vigilando impediatur, *cedit plerumque saturitati*, id est, eam aliquando vitatur, et in fame et siti fortiter pugnat, hoc est, famem ac sitim aequanimiter tolerat, *opus manuum in orationibus portare supponens*, id est, præsupponens et affirmans se posse simul exercere opus manuum et orationes persolvere, seu tempore orationis esse laborandum; *aliter enim exterminare*, id est impedire sive abrumperre, non valet orationem vigilantium, quos suo exemplo et documento perverso conatur ad exteriorem occupationem inducere, quando spiritualibus actibus est vacandum. Iste dolosus subingreditur primus impugnare initiantes ac introducendos, id est, præ aliis nititur a spirituali impedire profectu noviter conversos, qui ad meliora sunt instruendi, ut faciat eos negligere atque pigrescere ex præmissis, hoc est ab exordio conversionis ipsorum, vel ut ante faciens, id est, malum exemplum præmonstrans, parat viam demoni fornicationis, preparando ei ingressum ad incipientes pigrescentes seque negligenter habentes.

Non derelinquit psallere cum multitudine Fratrum quousque liberemur ab isto, hoc est a machinationibus istius dolosi, seu spiritus fornicationis; *sæpe enim erubescerent non dormitamus*, id est, ex verecundia sæpe vitamus somnum in divino Officio propter adstantes. *Canis inimicatur lepuseulis, et demon vanæ gloriæ inimicatur somno*, Demon enim qui instigat ad gloriam vanam, facit ea vitari per quæ fit homo aliis evidenter contemptibilis: inter quæ est somnolentia in divinis, et somnus aperte superfluous. Unde vanæ gloriæ demon excitat multoties hominem ad vigilandum, cantandum ac laborandum vacuè.

Venditor computat lucrum suum post diem, puta de vespere, venditione diei cessante; *post psalmodiam vero operatur*, id est, monachus agilis ac devotus finito divino obsequio discutit conscientiam suam,

A qualiter se habuerit et quantum profecerit in divinis.

Expecta et persevera in oratione vigilantiter, et tunc videbis impetus demonum tanquam impugnatos a nobis, id est, per experientiam in te ipso cognosces quod vehementie diabolicarum tentationum debilitentur in nobis virtute ferventis et assidue orationis. *Post orationem inhonestis phantasiis nos configere probant*, hoc est, quando ab oratione cessamus et animum relaxamus ab actuali elevatione ad Deum, tunc demones student nobis inmittere cogitationes vanas et fardas, ut per eas nos vulnerent. Ideo dum ab oratione cessamus, custoditi ac timorati permaneamus.

Residens observa, id est, quieta mente considera pertinentia ad salutem, hoc est, videbis eos qui consueverunt anime primitias rapere, hoc est, dolos ac machinas demonum in te ipso intelliges, qui solent animas incustoditas spoliare præcipuis fructibus devotionum suarum, ita quod anime tales una hora amittunt quod alias congregant, et instar canerorum nunc procedunt, nunc retrocedunt.

Est quidem ex attenta frequentatione, hoc est, vicissim contingit ex devota frequentatione in decantatione et prolatione psalmodiarum tempore vigilantium, *meditari in somnis psalmorum eloquia*. Quod enim in vigilando quis attentius diuturniusque exerceat, hoc solet sibi in somno occurrere: imo interdum vir devotus in somno devotissime meditatur, imo et aliquando profert verba psalmorum; limpidius quoque intelligit sensum eorum, quam in vigilia intellexit. *Est vero quando et demones eadem nobis supponunt et ingerunt*, id est, demones interdum in somno inmittunt ac ingerunt nobis psalmorum et aliorum divinarum memoriam, ut ad superbiam nos extollunt, hoc est, ut arbitremur nos esse alicujus perfectionis, et meritis nostris talia fieri in nobis a Deo. *Tertium vero dicere volui, sed cin mibi aliquis intulit*. Quid intelligat per tertium istud, et cur noluit illud exprime-

re, certitudinaliter non cognosco; sed forte A per tertium innuit quod quandoque meditatur psalmorum verba in somno ex illuminatione divina aut inspiratione angelica: quod ex humilitate non expressit, ne videretur notare se ipsum, quum tamen aliquis importune petierit ut istud exprimeret.

Anima quæ verba Dei indesinenter meditatur in die, habet naturam ex amore degere in eisdem etiam in somno, hoc est,

connaturale est ei ex divina dilectione, ut et in somno quiescat in meditatione actuali verborum hujusmodi. *Nam remuneratio proprie prioris mercedis est secundum aversionem spirituum atque phantasmatum, hoc est, juxta diversum occursum considerationum et imaginationum in somno occurrentium, attenditur retributio quædam actuum in vigilia habitorum: nam juxta merita sive demerita actionum priorum contingunt dispensanturque somnia.*

GRADUS XX

DE INVIRILI ET PUERILI FORMIDINE.

GRADUS XXI
sec. Grecum.

QUI in cœnobiis et congregationibus virtutem exsequitur, non consuevit nimis a formidine impugnari; degens autem in quiete et locis magis solitariis, laboret nequando dominetur ei formido germen gloriæ vanæ et filia infidelitatis.

Formido est puerilis mos in anima senescente vane gloriosa. Formido est aversio fidei in expectatione improvisorum aut displicentium. — Timor est præmeditatum periculum; vel iterum timor est contremiscens sensus cordis, de incertis periculis animum frangens, consternans et tristans. Timor est certitudinis et securitatis privatio.

Superba anima de se ipsa confidens, est serva formidinis, et fragores et strepitus creaturarum et umbras timet. Nam lugentes et desperantes formidinem non possident. Formidolosi vero multoties ecstasim sustinent: et rationabiliter. Justus est enim Deus, qui superbos relinquit ut et nos reliqui corrigamur non extolli.

Omnes enim formidantes sunt vane gloriosi; sed non omnes qui non formidant sunt humiles aut humile sapere habentes: quoniam et latrones et sepulera perfodientes non formidant faciliter pro omni contingente.

Ad loca in quibus consuevistis expavescere, non negligas accedere ad pernoctandum: quia si relaxaveris paulisper, consenescet puerilis hæc passio atque derisio. Accedens, oratione te arma; apprehende armaturam, et manus ad Jesum extendens, Jesu nomine flagella impugnatores: non enim est fortior armatura in cœlo et in terra. Liberatus ab infirmitate, lauda redemptorem, agens gratias ei, et in sæculum proteget te.

Nunquam poteris ventrem sub uno satiare, quemadmodum neque formidinem vincere. Secundum mensuram luctus celeriter victa recedit, et secundum illius diminutionem et defectum formidolosi formidamus.

Inhorruerunt pili mei et caro, ait Eliphaz, dæmonis versutiam monstrans. — *Job* iv, 15. Aliquando anima, aliquando corpus formidat, et alteri passionem tradidit. Quando formidante carne formido non pertransit in animam, propinqua est infirmitatis liberatio. Quum autem ex cordis contritione expectamus prompte cuncta improvisa ac displicentia, tunc vere a formidine liberamur : non enim locorum tenebræ et solitudo faciunt dæmones invalescere contra nos, sed sterilitas animæ. Est vero quando disciplina seu correctio dispensativa hoc facit.

Qui factus est servus Domini, propter Dominum et solum timebit ; qui vero hunc nondum timet, propriam umbram multoties pertimescit.

Astante invisibili spiritu, timet corpus ; adstante autem angelo, exsultat humilis anima. Quapropter intelligentes adventum ejus ex efficacia et operatione ipsius, ad orationem secedamus : bonus enim custos noster advenit orare nobiscum.

ARTICULUS XXIV

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI.

QUI in cornubiis et congregationibus A *virtutem exsequitur*, id est, virtuose conversatur, non consuevit nimis a formidine impugnari, hoc est, talis non solet valde multum tentari de passione timoris immoderati, quum inter alios degat. *Degens autem in quiete et locis magis solitariis*, id est, solitariam et quietam agens vitam, laboret in virtutibus crescere, præsertim in humilitate et fortitudine cordis, nequando dominetur ei formido carnalis, quæ est *germen gloriæ vanæ et filia infidelitatis* : causatur namque ex imper- B fectione defectuque fidei.

Formido est puerilis mos, id est passio stulta, *in anima senescente vanæ gloriæ*, hoc est in homine qui vel tempore vel vitiis inveteratur atque inaniter gloriatur, propter quod meretur hujc tam vili subijci passioni, ut instar puerorum formidet.

Formido est aversio fidei, id est passio per quam a fidei perfectione receditur, *in expectatione improvisorum aut displicentium*. Quemadmodum enim dolor est de malo præsentis, sic formido seu timor est

fuga seu detestatio mali futuri, puta periculorum seu adversitatum improvise aut præscienter seu opinanter proventurorum.

Timor est præmeditatum periculum, id est abominatio præconcepti periculi. *Vel iterum timor est contremisecens sensus cordis*, id est affectio horrens sensitivi appetitus, *de incertis periculis animum frangens, consternans et tristans*, hoc est, dejiciens et affligens. Timor enim magis proprie est de malis incertis, quam certitudinaliter futuris : quæ enim pro certo futura sunt, quasi presentia apprehenduntur, et magis inducunt tristitiam aut dolorem quam timorem.

Timor est certitudinis et securitatis privatio. Jam enim prædictum est, quod est de incertis eventibus : sique ponit hominem in incerto, et facit eum fluctuare in expectatione adversitatis de cujus eventu ambigimus est. Timor quoque securitati opponitur, loquendo de bona securitate, quæ ex confidentia divina protectionis aut subventionis procedit, et est constantia quamvis mentis in Deo. Unde et Salomon loquitur in Proverbiis : Justus t.

quasi leo confidens, absque terrore erit. A Itaque formido ista carnalis, inordinata, stulta et puerilis, valde impedit devotionem, tranquillitatem et delectationem internam, quum scriptum sit, Secura mens quasi iuge convivium. Conformiter diei potest: Timida mens quasi iuge tormentum. Hinc quoque prædictum est, quod « formido est aversio fidei ». Si enim firmam et plenam quis habeat fidem de providentia, præsentia et adistentia Dei tanquam piissimi patris et fidelissimi protectoris omnipotentisque domini, sine cuius seitu et permissu nulla potest adversitas evenire, et speret in ipso, nullam admittet jam insipientem formidinem.

Superba anima de se ipsa confidens, est serra formidinis, et fragores et strepitus creaturarum et umbras timet. Quum enim superba sit atque de viribus suis confidens, indignam se facit gratiosa confortatione Omnipotentis; et sicut nunc vane præsumit, ita nunc viliter et minima quæque formidat. *Nam lugentes et desperantes formidinem non possident.* Qui enim peccata sua deplorant veraciter, sic metuunt Deum et ejus iudicium, quod fatuam excludunt a suo corde formidinem. Denique qui vel omnino vitiose desperant, vel de suis viribus nihil præsumunt, abjiciunt hunc timorem. Qui enim omnino desperant, quasi certos se arbitrantur de suis periculis. Qui vero nequaquam præsumunt de se, divino inmittunt auxilio: sicque securitatem sortiuntur in Deo, quemadmodum scriptum est Machabæorum primo, Omnes qui sperant in eum non infirmantur.

Formidolosi vero multoties ecstasim sustinent, hoc est, in tantum quandoque vincuntur passione ista miserrima, quod ratio absorbetur, et præ timore deficiunt ac alienantur a semetipsis; *et rationabiliter,* id est, juste istud contingit. *Iustus est enim Deus, qui superbos juste relinquit,* permittens eos taliter passionari ut dictum est, *ut et nos reliqui corrigamur,* hoc est, per aliorum ruinam erudiamur.

non extolli, id est, ne similem incidamus formidinem timorisque ecstasim.

Omnes enim formidantes sunt vane gloriosi, id est, quicumque præfate succumbunt formidini, nondum a vana gloria sunt purgati: *sed non omnes qui non formidant sunt humiles aut humile sapere habentes,* hoc est de se ipsis humiliter sentientes, *quoniam et latrones et sepulcra perfodientes ut rapiant ea que apud defunctorum sunt corpora, non formidant faciliter pro omni contingente,* id est pro quacumque adversitate imminente: imo quidam habent quandam leoninam animositatem, ita quod nec tunc metuntur quando periculum exstat in foribus.

Ad loca in quibus consueveris expavescere, non negligas accedere ad pernoctandum: quia si relaxaveris paulisper, hoc est, si fueris aliquantulum laxus in resistendo huic formidini et eam paulisper admiseris, consenesce, id est, usque ad finem vitæ tuæ tecum manebit, *puerilis hæc passio atque derisio,* quæ vocatur « derisio », *quia per eam diabolus illuditi homini, ita quod timet ubi non est timendum. Accedens ad loca præfata, oratione te arma,* Deum fiducialiter invocando, et ei plena fide te committendo. *Apprehende armaturam spiritualem, et manus ad Jesum extendens, Jesu nomine flagella impugnatores,* hoc est, Jesum amorose ac dulciter nominando, laudando et exorando, afflige demonia; *non enim est fortior armatura in cælo et in terra. Liberatus ab infirmitate,* id est a præfata vili debili formidine, *lauda redemptorem, agens gratias ei, et in sæculum proteget te:* qui enim de acceptis muneribus gratus est, meretur majora.

Nunquam poteris ventrem sub uno, id est repente, seu uno momento, satiare, quemadmodum neque formidinem vincere, sed sicut venter paulatim reficitur et impletur, ita formido per assiduas orationes, compunctiones et virtutum profectus successively eradicatur. *Secundum mensuram luctus celeriter victa recedit:* hoc

1 Mach. ii, 61.

est, quanto plus in gratia lacrimarum proficiamus, tanto velocius hanc formidinem superamus; et secundum illius diminutionem et defectum formidolosi formidamus: id est, quanto luctus salubris magis deerescit in nobis, tanto amplius manet in nobis passio ista.

Inhorruerunt pili mei et caro, ait Eliphaz, demonis versutiam monstrans. Ille breviter tangitur quod in libro Job plenius continetur. Ibi quippe Eliphaz loquitur: In horrore visionis nocturnae pavor

Job iv, 13-15.

tenuit me et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt; et quum spiritus me praesente transiret, inhorruerunt pili carnis meae. Sed quomodo auctor hic asserit, quod Eliphaz narrat ibi « versutiam demonis », quam Eliphaz ipse affirmet visionem illam sibi divinitus factam, ut patet ex verbis quae ibi sequuntur? Naturale est quoque fragilitati humanae in talibus apparitionibus vehementer timere. Quocirca sciendum, quod quidam expositores dicunt ipsum Eliphaz visionem illam finxisse: quod etiam S. Thomas sentit ibidem. Alii dicunt, quod habuit visionem illam a Deo ministerio angeli sancti. Sed auctor iste videtur sentire, quod visio illa fuit de daemone, qui se in angelum lucis aliquando transfiguratur, et vera quaedam versute denuntiat, ut tandem sibi credentem gravissime fallat.

II Cor. xi, 14.

Aliquando anima, aliquando corpus formidat. Formido ista quum sit passio, est subjective in appetitu sensitivo: et ita per eam corpus formidat, quum appetitus ille sit potentia materialis organica. Porro dum ratio passioni illi renittitur nec consentit, tunc anima dicitur non timere. Et alteri passionem tradidit, hoc est, corpus seu anima timens, quandoque transfundit passionem suam in alium.

Quando formidante carne formido non pertransit in animum, propinqua est infirmitatis liberatio, hoc est reformatio passionis istius: tunc etenim ratio reprimit hunc timorem. Quem autem ex cordis contritione expectamus prompte cuncta

A *improvisa ac displicentia*, id est, dum tantum dolemus de nostris peccatis quod parati sumus pro eis tolerare quaecumque adversa et gravia, tunc vere a formidine liberamur: non enim locorum tenebrae et solitudo faciunt daemones invadescere contra nos, sed sterilitas animae, id est propria defectuositas a plenitudine fidei, spei, caritatis, et poenitentiae fortitudinisque internae. Caligo tamen et solitudo dispositive et occasionaliter timorem ineuntium imperfectis. Est vero quando disciplina seu correctio dispensativa hoc facit, hoc est, viciis contingit ut propter aliqua nostra peccata Deus dispensative permittat nos hac formidine concuti, ita nos puniens ut magis humiliemur.

Qui factus est servus Domini, propter Dominum et solum timebit, id est, qui Deo sinceriter servit servitute filialis timoris, nihil veretur nisi Deum propter se solum, et alia propter ipsum, et prout complacet Deo et sicut ipse requirit. Propter quod scriptum est: Qui timet Dominum, nihil trepidabit. Qui vero hunc non-dum timet, propriam umbram multoties pertimescit.

Ecclesi. xxxiv, 16.

Adstante invisibili spiritu, timet corpus; adstante autem angelo, exsultat humilis anima. De quo invisibili spiritu auctor hoc dicat, non exprimit: tamen ex eo quod subditur, « adstante autem angelo », etc., videtur loqui de invisibili spiritu malo. Constat autem quod non solum ex visibili apparitione diaboli in sua natura invisibilis, sed item ex visibili apparitione angeli sancti, corpus, imo totus homo, etiam vir perfectus, formidat, secundum quod Daniel recitat de se ipso, et idem patet de David atque de Zacharia; sed angelus statim confortat consolaturque hominem, daemon vero augeat sui horrorem. Unde subiungitur: Quapropter intelligentes adventum ejus, videlicet angeli sancti, et effugia et operatione ipsius jam facta, ad orationem succedamus, id est, seorsum eamus ad orandum fervide ac secrete. Bonus enim custos noster, scilicet

II Cor. xii, 1.
I Par. xxi, 16, 30.
I Cor. x, 12.

angelus, *advenit orare nobiscum*, hoc est. A angelo adstante, possunt etiam accipi de ut incitet nos ad orandum, imo etiam ut invisibili et spiritali eorum adstantia seu sua oratione suppleat insufficientiam defectuositatemque nostram. Postremo, quæ adstantiam incutit interdum timorem, angelus vero lætitiā.

GRADUS XXI

DE VANA GLORIA.

GRADUS XXII
sec. Græcum.

ALIIQUI distincto ordine verborum diligunt terminare vanam gloriam præter superbiam. Unde dicunt octo esse cogitationes malitiæ quæ præsent et auctores sunt. Theologus vero Gregorius et alii magistrorum tradiderunt has septem esse : quibus et ego magis obedio. Quis enim vanam gloriam vincens, superbiam possidet ? Tantam autem differentiam habent ab invicem quantum puer natura habet a viro, et granum a pane : principium quidem prima est, finis vero secunda. Igitur de immunda elatione, quæ est principium et consummatio vitiorum, dicamus, tempore vocante, breviter et sub compendio : qui enim perlatus de his philosophari conatur, similis est ei qui frustra inquit curiose de ventorum libratione.

Vana gloria secundum speciem est naturæ immutatio, perversio morum, et observatio querelæ. Secundum qualitatem vero est laborum dispersio, sudorum perditio, insidiatio proditioque thesauri, infidelitatis proles, superbie præcursatrix, naufragium in portu, formica in area : minima quidem existens, universæ fatigationi et fructui insidiatur. Exspectat fornica granum perfici, et vana gloria exspectat divitias congregari ; et fornica gaudet ut furetur, ista vero ut dispergat.

Spiritus desperationis gaudet videns multiplicatam malitiam ; spiritus vero vanæ gloriæ, videns multiplicatam virtutem. Porta prioris, multitudo vulnerum ; porta vero secundæ, multitudo fatigationum et laborum.

Vigilanter observa, et florentem usque ad monumentum immundum invenies. In vestimentis, unguentis, processu pompatico, aromatibus et aliis universis copiose refulget sol ; et vana gloria gaudet super adinventionibus universis. Quale aliquid dicam : jejunans, vane glorior ; et frangens jejunium ut non cognoscar nec innotescam, rursus inaniter glorior quasi prudens. Præclare vestitus, vincor ab eadem gloria ; vilia commutans, iterum glorior vane. Loquens, vincor ; et tacens, rursus succumbo. Quocumque projeceris tribulum istum, stat erecto aculeo.

Vane gloriosus, est cultor idolorum fidelis, colens Deum secundum apparens, hominibus vero placere desiderans, et non Deo. — Omnis ostentator et ostentationis amator, est vane gloriosus.

Jejunium inaniter gloriosi caret mercede, et oratio ejus est importuna : propter

laudem enim hominum facit ambo. — Exercitator vane gloriosus dupliciter læditur : nam corpus suum contabescere facit, et mercedem non accipit. — Quis non deridebit operatorem gloriæ vanæ stantem in psalmodia, et motum ab eadem modo ridentem, modo flentem coram omnibus ?

Abscondit Deus multoties ab oculis nostris bona virtutum quæ possidemus ; vir autem laudator, magis autem seductor, per laudes aperuit oculos nostros : porro oculis nostris ita apertis, divitiæ disparuerunt a nobis. — Adulator est dæmonum minister, superbiæ manu ductor, compunctionis dispersor, bonorum operum exterminator, viæ seductor. Beatificantes enim vos, ait, seducunt vos.

Is. 10, 12.

Sublimium quippe est supportare injurias libenter ac genereose ; sanctorum autem et dignorum virorum est laudes sine læsione transire. Vidi lugentes laudatos, et ex hoc ira successos, et quasi in foro commutantes passionem passione. — Nemo cognoscit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in ipso. Confundantur igitur et obmutescant qui beatificare in faciem annituntur.

1 Cor. ii. 11.

Quum audieris quia proximus tuus et amicus tuus maledicit te absentem sive præsentem, tunc ostende caritatem laudando ipsum. — Magnum est laudes hominum amovere ab anima, majus vero est dæmonum laudes avertere. — Humilitatem ostendit non qui se ipsum vilificat (quomodo enim non supportabit se ipsum ?), sed ab alio improperatus, et caritatem ad ipsum non minuens.

Notavi dæmonem vanæ gloriæ immittentem cogitationes alicui Fratri, et revelantem has alteri, et præparantem dicere quæ latebant in corde ipsius, et beatificantem hunc de cetero quasi præcognitorem. — Et hic spiritus immundus iterum habet naturam contrectare et tangere corporis membra, et facere in eo quasdam saltationes et motus. — Non suscipias eum quum tibi submittit episcopatum, et Fratrum dñatum aut magisterium, sed omnem ambitionem abhorre : labor est enim hunc canem a mensa macelli repellere. — Quando conspexerit aliquem habentem hic modicum quid institutionis pacificæ atque constantiæ, confestim exhortatur eum ex deserto ire ad mundum. Vade, inquit, ad salutem pereuntium animarum.

Alia forma Æthiopum, et alia forma simulacrorum : ita et alius est modus vanæ gloriæ degentium in cenobio, a modo vanæ gloriæ eorum qui in desertis morantur.

Vana gloria præanticipat adventum sæcularium hominum, et leviores monachos exhortatur exire in occursum advenientium ; ante pedes illorum festinat procidere, et repleta superbia, festinat ad humilitatem, morem et vocem extenuans subtrahit ; atque ad manus peregrinantium intuetur, ut accipiat aliquid : nam peregrinantes et visitantes vocat dominos et præfectos, et vitam donantes post Deum. Ad mensam recumbentes hortatur abstinere ; hortatur quoque eos redarguere inferiores sine misericordia. Stantes negligenter in psalmodia fecit viriles, et eos qui non habent bonas voces fecit habere pulchras voces, et dormitantes fecit vigiles. Eum qui est super canonem demulcet blanditiis, et rogat sibi donari priora ; patrem et magistrum vocat eum usque ad recessum ab hospicio. Præhonoratos superbos constituit, et contemptos demonstravit memores malitiæ.

Vana gloria sæpe facta est conciliatrix ignominiae vice honoris : discipulis enim suis irascentibus magnam attulit confusionem. — Vana gloria veloces ad iram, fecit coram hominibus mites. — Naturalibus donis magnifice prosilit, et per hoc dejecit frequentius miseros.

Vidi dæmonem contristantem fratrem suum et persequentem. Nempe Fratre quandoque irascente, procuravit diabolus interim sæcularium adventus, et miser Frater ex ira mercatus vanam gloriam, vendidit : simul enim ambabus unanimiter servire non potuit.

Qui vanitatem lucrando mercatur, duplicem possidet vitam : nam inter monachos habitu et figura moratur ; in mundo autem versatur mente, cogitatione et prudentia. — Si vero acceleramus currere ad supernam beneplacientiam, festinemus gustare gloriam superiorem. Illam enim gustans, omnem terrenam est contemnens : miror enim si aliquis stravit secundam, nisi ante gustaverit priorem.

Nos sustinentes multoties deprædationem a vana gloria, conversi fuimus, gloriosius ipsam deprædati. Vidi operationes quasdam spirituales ex gloria vana inceptas, et vituperabili principio supposito et jactato, finis est factus laudabilis, eo quod intentio fuerit traducta in bonum.

Qui de naturalibus bonis ac divitiis, dico autem de acumine intellectus, docilitate ingenii, lectione, prolatione, promptitudine ad agendum, ingenuitate, et universis talibus quæ sine labore nostro existunt in nobis, extollitur, nunquam participabit vera bona supernaturalia. Qui enim in modico infidelis est, et in multo infidelis erit, utpote inaniter gloriosus.

Propter summam impassibilitatem, et divitiis charismatum, et miraculorum operationem, et præcognitionis virtutem, multi supervacue conferunt corpora sua : latet etenim miserabiles eos quomodo non labores et dolores, sed humilitas magis existat talium mater. — Qui dona pro laboribus requirit, fallax subtile jecit fundamentum ; qui vero se ipsum reputat debitorem, inexpectatas divitias repente accipiet.

Non obedias exterminatori qui suggerit tibi propalare virtutes tuas sub specie utilitatis audientium. Quid enim proficit homo, si universum mundum ædificet, se ipsum vero damnificet ? Nihil enim ita ædificare potest videntes et etiam audientes, ut humiles mores et sine segnitie, et verbum non fictum. Fit enim aliis viaticum ac itinerarium nunquam superbiendi : quo utique nil majus existit ad utilitatis rationem.

Quidam contemplativorum signanter notavit et visum narravit, dicens : Sedente me in congregatione, venientes dæmones vanæ gloriæ et superbiæ, sederunt juxta me, unus ex una parte, alter ex altera. Et unus hinc pungens latus meum digito suo inaniter glorioso, exhortabatur me dicere quamdam theoriam et operationem quam feceram in deserto. Quin autem amovissem hunc, dicens, Convertantur retrorsum et confundantur qui cogitant mihi mala ; adstans celeriter qui erat a sinistris, ad aurem meam dixit : Euge, euge, bene fecisti et magnus effectus es, vincens irreverentissimam matrem meam. Ad quem ego directe intuens, recteque jaciens sagittam

Luc. xvi, 10.

Matth. xvi, 26 ; Luc. ix, 25.

Ps. xxviii, 15 ; Lxix, 4.

verbi cœlestis, resumens quod sequebatur de versu, dixi : Avertantur statim erubescences, qui dicunt mihi, Euge, euge, bene fecisti. — Interrogante me hunc eundem quomodo vana gloria mater esset superbiæ, dixit : Nimirum quia laudes exaltant et inflant animam quæ laudatur : qua taliter exaltata, sumens eam superbia effert eam sursum usque ad cœlos, et subitus defert eandem usque ad abyssos.

Est gloria ex Deo proveniens : nam Dominus ait, Glorificantes me ego glorificabo. *1 Reg. ii, 30.* Et est gloria prosequens ex diabolica præparatione : unde Dominus ait, Væ quum benedixerint vobis omnes homines. Sapienter cognosces priorem gloriam quando averteris eam ex omni industria, reputans eam tanquam nocuum. Secundam vero sic cognosces : quando videlicet contingit nos operari vel agere quodcumque quod etiam ad rem pertinet, et gloria ista persuadet nos facere istud ut ab hominibus videamur, et configurare ad ostendendum virtutem non existentem in nobis, aut inquietat aut supponit existentem, et suggerit hoc : sic enim ait, Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. *Luc. vi, 26.*

Deus frequenter restituit vane gloriosos in odium vanæ gloriæ per ignominiam eis supervenientem. — Custodia oris et amor ignominie est principium privationis vanæ gloriæ ; medium vero, abscisio omnium interiorum vitiosarum adinventio- num gloriæ vanæ ; finis autem (si tamen finis est abyssus), insensibiliter advenire ea quæ ad ignominiam conferunt et eam consummant coram multitudine. Noli occultare tuam confusionem sub intentione et respectu non dandi reliquis impedimentum et offensam.

Ceterum non convenit uti eodem emplastro juxta speciem offensionis culpæ. Quodcumque gloriam nobis advocamus, et quando venit ad nos premissa ab aliis, non vocata, et quando nitimur facere aliquas adinventiones ad vanam gloriam, reminiscamur luctus nostri, et timentis coram Deo adistentiæ solitiæ immorari in nobis tempore orationis, et penitus avertamus a nobis et erubescere faciemus pro- cæcem, si tamen habemus curam et studium veræ orationis ; si vero non, capiamus celeriter memoriam exitus nostri ; sin autem, timeamus saltem illam confusionem quæ consequitur gloriam vanam : qui enim se ipsum exultat, humiliabitur, non solummodo in futuro, sed etiam nunc. — Quum seductores incipiunt nos laudare, festine- mus memoriter considerare multitudinem iniquitatum nostrarum, et inveniemus nos ipsos indignos his quæ dicuntur vel aguntur ad nostrum præconium et honorem.

Sunt penitus gloriosi inaniter qui debent exaudiri a Deo in aliquibus petitionibus suis, quorum orationes et obsecrationes solet Dominus anticipare, ut accipientes quod optant non per orationem, addant elationem suæ elationi. Qui sunt omnino simpliciores, non consueverunt cornere isto veneno : nam vana gloria est simplici- tatis abjectio, et institutio et conversatio ficta.

Vermis quum creverit, alas naturaliter mittens, plerumque in altum extollitur ; et vana gloria consummata parit superbiam, quæ est complementum et auctrix om- nium vitiorum. Qui vero non capitur a gloria vana, non corruet in superbiam Deo inimicam et adversantem, et sine capite existentem.

ARTICULUS XXV

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI PRIMI.

ALIIQUI distincto ordine verborum dī-
 ligunt terminare vanam gloriam prae-
 ter superbiam, hoc est, quidam in ordine
 capitalium vitiorum distinguunt inter va-
 nam gloriam atque superbiam, et distincte
 de eis determinant. Unde dicunt octo esse
 cogitationes malitiae quae praesunt et au-
 ctiores sunt, id est, isti dicunt esse octo
 capitalia vitia, quae eminent aliis et alio-
 rum vitiorum exstant origines. Huius au-
 tem positionis fuit Cassianus, ut patet in
 libro suo de Institutis Patrum. Quamvis
 autem capitalia vitia non sunt realiter co-
 gitaciones, nunc tamen vocat auctor ea
 « cogitationes » : et est praedicatio per cau-
 sam, quia ex praekoncepta aliqua cogitati-
 one nascuntur. Juxta quem modum ait
 sanctus Papa Gregorius : Amor ipse noti-
 tia est.

Theologus vero Gregorius, utpote Gre-
 gorius Nazianzenus, et alii magistrorum,
 tradiderunt has septem esse, id est, do-
 cuerunt esse septem capitalia vitia tan-
 tum. Quibus et ego magis obedio, hoc
 est, eorum doctrinae in hac parte magis
 consentio. Istud quoque communiter nunc
 tenetur. Quis enim vanam gloriam vin-
 cens, superbiam possidet? Nullus plane,
 quum omnis superbus sibi ipsi vane com-
 placeat atque inaniter gloriatur in se. Tan-
 tam autem differentiam habent ab invicem
 solum quantum puer natura, id est aeta-
 te, habet a viro, et granum a pane. Prin-
 cipium quidem prima est, finis vero se-
 cunda, hoc est, vana gloria est inchoatio
 quaedam superbiae, superbia vero est con-
 summatio gloriae vanae : sique videntur
 differre ab invicem sicut perfectum et
 imperfectum in eodem genere, in quo ma-
 gis et minus non variant speciem.

Igitur de immunda elatione, quae est
 principium et consummatio, id est origo
 et finis, ceterorum vitiorum, dicamus, tem-
 pore vocante, hoc est suo loco et tempore,
 breviter et sub compendio : qui enim per-
 latius de his philosophari conatur, id est,
 qui de vana gloria et superbia vult scrutari
 ac disputare diffusius quam oportet,
 similis est ei qui frustra inquirat curiose
 de ventorum libratione : quemadmodum
 enim talis invenire plene non valet quod
 investigat, ita nec omnia quae de elatione
 et vana gloria enarrari inveniri que pos-
 sunt, potest aliquis perscrutari.

Vana gloria secundum speciem est na-
 turae immutatio, hoc est, ex ratione sua
 specifica competit ei ut immutatio sit or-
 dinis naturalis. Qui utique exigit ut omnis
 honor et gloria Deo finaliter ac principaliter
 adscribantur, et universa ad Creatoris
 honorem ac gloriam referantur : quum er-
 go inaniter gloriosus sibi usurpet hono-
 rem et gloriam, constat quod pervertat
 ordinem naturalem. Est quoque perversio
 morum, id est corruptio actionum ac ap-
 paratum. Qui enim vanae gloriae servus
 est, ad proprium refert honorem etiam
 opera quae ex genere suo sunt bona, et
 quasi in omnibus intentionem habet cor-
 ruptam : ideo totum corpus suum est te-
 nebrosus, id est, universa operum suorum
 congeries est infecta. Et observatio quere-
 lae, hoc est, vana gloria est causa observa-
 tionis querelae. Qui enim inaniter gloriatur
 in se et propriam quaerit laudem, nititur
 alios denigrare, et observat in quibus eos
 valet accusare et conqueri contra ipsos.

Secundum qualitatem vero vana gloria
 est laborum dispersio, sudorum perditio,
 insidiatio proditioque thesauri : hoc est,

CLXXVII.
p. 51 A et s.

Matth. vi,
23.

consequenter competit gloriæ vanæ ut pri-
vet hominem fructu ac præmio laborioso-
rum operum ex genere suo bonorum quæ
fecit, et tribulationum quas pertulit; sic-
que maledicta hæc gloria insidiatur spiri-
tuali meritum thesauro, et prodit eum
dæmonibus, quibus exponit eum ut per-
dat ipsum, quia de talibus ait Salvator :

Matth. vi,
2, 5, 16.

Receperunt mercedem suam. *Infidelitatis
protes.* Qui enim vane gloriatur, divini ri-
gorem iudicii non attendit; nec fidelis mi-
nister est, quia usurpat sibi quod Domino
suo debetur. *Superbia præcursatrix:* quia
disponit ad eam; *naufragium in portu:*
quia per eam periclitatur homo in actibus
bonis, in quibus videtur esse securus: *for-
mica in area:* quemadmodum enim for-
mica aufert granum ab horreo, sic gloria
vana tollit opera bona ab animo. *Minima
quidem existens, universæ fatigationi et
fructui insidiatur:* hoc est, motus gloriæ
vanæ quamvis parvus appareat, corrupti-
vus est tamen paulatim omnium merito-
rum, quæ cum labore et fatigatione sunt
acquisita.

Expectat formica granum perfici, id
est exenti et purgari, ut tunc auferat illud,
et vana gloria expectat divitias congregari.
Quum enim quis fecit opera bona
multa aut magna, magis tentatur a gloria
vana: ideo spiritus vanæ gloriæ præstola-
tur quousque spirituales divitiæ acquiran-
tur, quatenus tunc eas privet mercede,
inducendo ad consensum gloriæ vanæ. Ve-
rumtamen interim tentat: imo et incipi-
entes sæpe impugnat. *Et formica gaudet,*
visu grano, ut illud furetur: portat enim
granum ad suam cavernam, ut in hieme
sustentetur ex illo; *ista vero,* videlicet vana
gloria, gaudet ex apprehensione opu-
lentæ spiritualis, ut dispergat eandem, id
est, auferat et a mercede evanescat.

*Spiritus desperationis gaudet videns
multiplicatam militiam,* hoc est, diabolus
de desperatione tentans latrare quum vi-
det quempiam multipliciter enormiterque
peccasse, quia præsumit se tunc posse
peccatorem ad desperationem pertrahere;

*A spiritus vero vanæ gloriæ jucundatur vi-
dens multiplicatam virtutem,* id est, dum
inspicit aliquem virtutibus earumque acti-
bus abundare: non quod de bonis abso-
lute lætetur, sed in quantum sunt materia
atque occasio inaniter gloriandi. *Porta
prioris, multitudo vulnorum,* id est, spi-
ritus desperationis ingreditur ad tentan-
dum ubi invenit multitudinem magnitu-
dinemque culparum: *porta vero secunda,*
utpote vanæ gloriæ, est multitudo *fi-
tigationum et laborum* in Dei obsequio
virtuosisque actibus: per hanc quippe
multitudinem intrat vana gloria ad ten-
tandum.

*Vigilanter observa, et florentem usque
ad monumentum inmundum invenies,*
hoc est, sordidum spiritum seu motum va-
næ gloriæ reperies in te vigere ac reno-
vari usque ad mortem tuam. Vel sensus
est, quod peccatorem ac reprobum inve-
nies prosperari usque ad terminum suæ
vitæ: hoc enim frequenter contingit, sicut
in libro Job plenius edocetur.

Job xvi, 7 et
seq.

*C In vestimentis, unguentis, processu pom-
patico, aromatibus et aliis universis co-
piose refulget sol,* id est, claritatem su-
am omnibus his abundanter infundit:
lucet etenim bonis et malis, et inferiori-
bus cunctis suæ claritatis capacibus. *Et
vana gloria gaudet,* id est, formaliter facit
gaudere, *super atinventionibus universis,*
hoc est de omni opere excogitato, tam bo-
no quam malo. *Quale aliquid dicam: je-
junans, vane glorior de ipso jejuniis meo;*
et frangens jejunium ut non cognoscar
nec innotescam jejunans, rursus inaniter
glorior quasi prudens, hoc est, tanquam
discrete hoc agens. *Præclare cecidit, vin-
cor ab eadem gloria vana,* de ornatu et
curiositate vestium inaniter gloriando; *vi-
lit commutans,* hoc est, pro vestimentis
præclaris parum valentia grossaque in-
ducens, iterum gloriatur vane quasi multum
humiliter agens. *Loquens, vincor,* id est,
loquendo inaniter gloriatur, quasi sapienter
aut facunde fructuoseve loquens; *et ta-
cens, rursus succumbo eodem peccato,*

glorians in me, quasi humilitate et taci-
turnitatis virtute ornatus. *Quocumque pro-*
jeceris tribulum istum, stat erecto aculeo,
id est, qualitercumque vanam gloriam
tribulo similem a te ipso repuleris, eri-
git se et insurgit adversus te, quia de ipsa
ejus repulsione inaniter gloriari pulsaris.

Vane gloriosus. est cultor idolorum fi-
delis, hoc est, similis est idololatræ, qui
Deum verum contemnit et idola colit ex
corde. Ideo subditur : *colens Deum secun-*
dum apparens, id est, apparenter vene-
rans Deum faciendo opera bona ex genere,
hominibus vero placere desiderans, et non
Deo. — *Omnis ostentator et ostentationis*
amator, hoc est, omnis qui jactat se ipsum
apparereque cupit ob propriam laudem,
est vane gloriosus.

Jejunium inaniter gloriosi caret mer-
cede felicitatis æternæ, et oratio ejus est
importuna, id est, inepta, et loco ac tem-
pore inconvenienti fit sæpe. Modus quo-
que ipsius est inordinatus, quia in præsen-
tia hominum fieri solet, tunc potissime
quando putat qui talis est magis posse
adipisci laudem humanam. Unde et in
præsentia hominum orat prolixè cum qui-
busdam signis præcipuæ devotionis, quem-
admodum Christus in Evangelio de Scribis
Pharisæisque loquitur. *Propter laudem*
enim hominum facit ambo, id est utrum-
que, puta orationem atque jejunium.

Exercitator vane gloriosus dupliciter
læditur : nam corpus suum contabescere
facit, hoc est, per jejunium et consimilia
opera laboriosa affligit, et mercedem non
accipit.

Quis non deridebit operatorem, id est
servum et conceptorem gloriæ vanæ stan-
tem in psalmodia, et motum ab eadem
gloria vana modo ridentem in Dei præ-
sentia, modo flentem coram omnibus? qua-
si dicat : Talis est valde miser, inanis, ac
merito ex zelo justitiæ deridendus.

Abcondit Deus multoties ab oculis no-
stris interioribus bona virtutum quæ pos-
sideremus, ne extollamur aut inaniter glo-
riemur de eis. Vir autem laudator, magis

autem seductor, per laudes aperuit oculos
nostros : hoc est, qui incaute nos laudat,
imo laudando seducit, suis laudibus inci-
tat nos ad considerandum ac magnifican-
dum bona quæ egimus. Porro oculis no-
stris ita apertis, divitiæ disparuerunt a
nobis, id est, privati sumus mercede, et
mortificata sunt opera bona per gloriam
vanam et elationem atque ingratitude.

Adulator est demonum minister, quia
cooperatur et subservit diabolo ad interfici-
endum animas eorum quibus blanditur
per vana præconia, *superbiæ manuductor*,
quia ad elationem inducit, eam conservat
ac auget, compunctionis dispersor, bono-
rum operum exterminator, *vivæ seductor*,
quia abducit ab areta viæ salutis ad latum
iter perditionis. *Beatificantes enim vos,*
ait, seducunt vos. Deus ait per Isaiam :
Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi
te decipiunt et viam gressuum tuorum
dissipant. Merito itaque ait Psalmista :
Oleum peccatoris non impinguet caput
meum. Vitemus igitur pestiferam adula-
tionem, quum in Ecclesiastico scriptum
sit : Ne laudes hominem in vita sua.

Sublinium quippe est, id est excellen-
ter virtuosorum, *supportare injurias li-*
benter ac generose; sanctorum autem et
dignorum virorum est laudes sine læsio-
ne transire, hoc est proprias laudes abs-
que inani complacentia et peccato audire
et dissimulare. *Vidi lugentes laudatos ab*
hominibus, et ex hoc ira succensus contra
suos laudatores, et quasi in foro commu-
tantes passionem passione, hoc est, post
contritionem admittentes iracundiam pro
gloria vana vitanda, sicut in foro unum
pro alio commutatur seu venditur.

Nemo cognoscit quæ sunt hominis, ut-
pote interiores actus, cogitationes, affe-
ctiones, intentiones ipsius, nisi spiritus
hominis qui est in ipso : hoc enim ait
Apostolus. *Confundantur igitur et obmu-*
tescant qui beatificare in faciem annunt-
antur, id est, qui se ipsos non cohilant
ab incauta aliorum commendatione in ipso-
rum præsentia : quoniam graviter pec-

Is. iii, 12.

Ps. cxl, 5.

Ecclesi. xi, 30.

Matth. vi,
5.

I Cor. ii, 11.

cant, et aliis præbent multiplicis ruinæ A occasione. — *Quum audieris quia proximus tuus et amicus tuus maledicit te absentem sive præsentem, tunc ostende caritatem laudando ipsum, ut reddas bonum pro malo.*

Magnum est laudes hominum amovere ab anima, hoc est propriam animam taliter custodire ut laudes hominum non affe-ctet neque recipiat, sed potius spernat; majus vero est dæmonum laudes acertere, id est suggestiones dæmonum callidissimas et secretas quibus incitant nos ut magnifi- B *cemus nos ipsos, abjicere.*

Humilitatem ostendit non qui se ipsum vilificat (quomodo enim non supportabit se ipsum?); sed ab alio impropere, et caritatem ad ipsum non minuens, ostendit veraciter humilitatem, imo et patientiam. Verumtamen qui ita se ipsum parvi pendit quod dispositus est æquanimiter sustinere si vilipendatur ab aliis, ostendit humilitatem; sed qui ita se ipsum vilificat ut indignetur si contemnatur ac vituperetur ab aliis, nondum factus est sinceriter humilis.

Notavi dæmonem vane gloriæ immit-tentem cogitationes alicui Fratri, et reve-lantem has alteri, et præparantem, id est, instigantem illum cui revelavit cogitatio-nes alterius, dicere quæ tacebant in corde ipsius cujus cogitationes cognovit ex reve-latione diaboli, et beatificantem hunc de cetero quasi præcognitorem: hoc est, no-tavi quod Frater cujus cogitationes sic pa-tefactæ fuerunt per alium, reputabat de cetero alium illum quasi inspectorem se-cretorum ac prævisorem futurorum; vel D *sensus est, quod diabolus instigavit alium illum ut talem præcognitorem reputaret se ipsum.*

Et hic spiritus immundus iterum ha-bet naturam contracturæ et tangere cor-poris membra, et facere in eo quasdam saltationes et motus. Diabolus namque quando permittitur, diversimode alterat et concitat corpus ac membra ipsius, sive ab intus sive ab extra, et facit in eo varios motus, horripilationes ac stimulos.

Non suscipias eum per consensum quem tibi submittit episcopatum, et Fratrum ducatum aut magisterium, hoc est, quum te movet ad appetitum istorum, sed om-nem ambitionem abhorre: labor est enim hunc canem a mensa macelli repellere, id est, difficile est impudicum ac rabidum spiritum ambitionis a corde et appetitu sensitivo repellere. — Quando conspexerit aliquem habentem hic modicum quid in-stitutionis pacificæ atque constantiæ, con-festim exhortatur eum ex deserto, id est B *ex claustro, ire ad mundum. Vade, inquit, ad salutem et conversionem pereun-tium animarum.*

Alia forma Æthiopum, et alia forma simulacrorum. In Æthiopibus etenim est forma naturalis, et nigredo foris apparens ab intrinseco causata principio; in simu-lacris autem est forma artificialis, et ni-gredo aut alius color ab extra inductus. Ita et alius est modus vane gloriæ de-gentium in canobio, a modo vane gloriæ eorum qui in desertis morantur. Canobi-tæ enim tanguntur vana gloria sæpe ex occasione realis præsentia aliorum, soli-tarii vero frequenter ex apprehensione phantastica. Iterum, canobite interdum inaniter gloriantur, putantes facta sua ab hominibus magnificari; solitarii vero, dum astinant conversationem suam a Deo ac angelis hominibusque absentibus repu-tari.

Vana gloria præanticipat adventum secularium hominum, id est, præcogitat et expectat aut cupit, aut prævenit cor-poraliter obviando venientibus, sicut sub-jungitur: et leviores monachos exhortatur erire in occursum advenientium; ante pedes illorum festinat providere ex ficta humilitate, ut magis glorificetur ab illis, et repleta superbia, festinat ad humilita-tem fictam, morem et vocem externans subtrahit, hoc est, ultra modum quandam religiositatem assunuit in verbis ac mori-bus, vocem parvificando et mores subti-liando; atque ad manus peregrinantium in-tinetur, ut accipiat aliquid, sique ad

avaritiam pertrahit, imo et ad adulatio- A inhonorantur, ostendunt se ipsos esse passionibus vitiosisque subjectos, utpote vanæ gloriæ, iræ, indignationi, impotentiae, elationi. Propter quod magnam confusionem incurrunt coram Deo et ejus ministris.

Ad mensam recumbentes hortatur abstinerere, id est, vana gloria eos quibus inest incitit ad sobrie manducandum, ut commendentur; *hortatur quoque eos redarguere inferiores sine misericordia*, id est asperere, ut per hoc justior et inculpabilior videatur.

Stantes negligenter in psalmodia fecit B viriles, id est, fortiter cantare fecit desiderio laudis humanæ, et eos qui non habent bonas voces fecit habere pulchras voces, ita quod per industrias et conatus profecerunt in vocis sonoritate, et dormitantes fecit vigilare.

Eum qui est super canonem, id est præpositum regulæ seu canonicæ institutioni, demulcet blanditiis, et rogat sibi donari priora, hoc est majora seu potiora, quum quærat commoda propria; *patrem et magistrum vocat eum usque ad recessum ab C hospitio*; quia tamdiu honorat eum præcipue, quamdiu ab ipso reficitur aut dotatur.

Præhonoratos superbos constituit, id est, vana gloria inducit ad superbiam eos qui præhonorantur, in quibus honores mutant mores: qui non implent quod in Ecclesiastico dicitur, In die honoris tui non extollaris; et contemptos demonstravit memores malitiæ. Dum enim vane gloriosi spernuntur, ægre ferunt, et memores sunt injuriæ sibi factæ, quam et dum præva- D lent ulciscuntur.

Vana gloria sæpe facta est conciliatrix ignominie vice honoris, hoc est, vanæ gloriationi subjectus frequenter acquirit sibi ipsi aspernationem, dum obtinere conatur honorem: nam et qui vanitatem ejus considerant, eum frequenter despiciunt. *Discipulis enim suis irascentibus magnam attulit confusionem*, Discipuli vanæ gloriæ sunt qui eam addiscunt et assequuntur: qui dum irascuntur his a quibus

Vana gloria veloces ad iram, fecit coram hominibus mites, id est exteriorem commotionem et ultionem reprimentes, ne irascendo et vindicando redderentur contemptibiles. — *Naturalibus donis magnifice prosilit*, hoc est, ex eminentia naturalium donorum vana gloria fortiter oritur et exsurgit, et per hoc deficit frequentius miseros, id est homines vanos in naturalibus præfulgentes, videlicet eloquentes, ingeniosos, pulchros, ac similes.

Vidi demonem contristantem fratrem suum et persequentem, hoc est, consideravi quod unus demon alium demonem contristavit et expulit. Nempe Fratre quandoque irascente, procuravit diabolus interim secularium adventus, et miser Frater ex ira, id est post iram suam, mercatus, hoc est sortitus, vanam gloriam ex sæcularium visitatione, vendidit, hoc est, unum vitium commutavit pro alio, admittendo unum post aliud: simul enim ambabus, utpote iræ et vanæ gloriæ, unanimiter servire non potuit: sicque demon vanæ gloriæ contristavit et persecutus est demonem iræ.

Qui vanitatem lucrando mercatur, hoc est, qui temporalia per suos labores acquirendo incitatur ex hoc ad vanitates et complacentias stultas, duplicem possidet vitam, id est partim mundanam et partim claustralem. Nam inter monachos habitu et figura moratur; in mundo autem versatur mente, cogitatione et prudentia sua carnali.

Si vero acceleramus currere ad supernam beneplacitiam, hoc est, si Deo complacere ardentius optamus, festinemus gustare gloriam superiorem, id est spiritualem juvenilitatem, consolationem divinam, atque futuram beatitudinem prælibare. Illam enim, videlicet spiritualem dulcedinem, gustans, omnem terrenam

gloriam est contemnens. Miror enim si A aliquis stravit secundam, nisi ante gustaverit priorem, hoc est, mirum reor, aut non credo, quod aliquis superavit ac sprevit gloriam vanam, qui non gustavit spirituales letitiam dulcedinemque divinam.

Nos sustinentes multoties depravationem a vana gloria, hoc est privationem gratiæ ac virtutum et meritorum propter vanam gloriam a qua fuimus victi, conversi fuimus, gloriosius ipsam depravati, id est, pristina nostra dejectione pœnitentes, præclarior vicimus gloriam vanam, considerando ejus fatuitatem ac damna, quam eramus superati ab ea. Vidi operationes quasdam spirituales ex gloria vana inceptas, et vituperabili principio supposito et jactato, finis est factus laudabilis. Hoc contingit dum aliquis incipit aliquem actum cultus divini vana intentione, atque in prosecutione sui actus advertit suæ intentionis ac vanitatis stultitiam, damnum, et vitiositatem: propter quod pœnitet, et quod perverse incepit, virtuose prosequitur. Propter quod subditur: eo quod intentio fuerit traducta in bonum. Quemadmodum etiam sæpe contingit oppositum, ut scilicet actio bene incepta vitiose prosequatur ac finiatur, vana gloria aut alia tentationis pravitate aut negligentia ineidente. Porro qualiter hujusmodi actio sit una vel plures, quum una et eadem actio nequeat esse bona ac mala moraliter, alibi disenti habet.

Qui de naturalibus bonis ac divitiis, dico autem de acumine intellectus, docilitate ingenii, lectione, prolatione, id est facundia, promptitudine ad agendum, ingenuitate, et universis talibus quæ sine labore nostro existunt in nobis, extollitur, nunquam participabit vera bona supernaturalia gratum facientis, nec in futuro dona gloria æternalis, nisi de extollentia sua pœniteat. Qui enim in modico infidelis est, id est, bonis naturæ ac fortunæ abutitur, et in multo infidelis erit, id est in supernaturalibus donis gratiæ ac virtutum, se extollendo de eis, utpote inaniter gloriosus.

Propter suam impassibilitatem, et divitias charismatum, id est desiderio acquirendi plenam passionum reformationem atque virtutum perfectionem, et miraculorum operationem, et præcognitionis virtutem, id est gratiam prophetiæ, multi supervacue conerunt corpora sua per indiscretas abstinencias, vigiliis, disciplinas. Latet etenim miserabiles eos quomodo non labores et dolores corporales, sed humilitas magis existat talium mater. Hoc est, ideo tam indiscrete in exercitiis corporalibus se affligunt, quia ignorant qualiter supernaturalia dona illa gratiæ gratum facientis et gratiæ gratis datæ facilius et expeditius obtineantur per exercitationem virtutum, præsertim humilitatis internæ, quam per exercitia corporis laboriosa: quæ tamen conferunt ad hoc quando discrete fiunt. quemadmodum Daniel et socii ejus meruerunt sapientiam et intelligentiam per abstinentiam suam.

Qui dona pro laboribus requirit, hoc est, qui per exercitia sua exteriora laboriosa intendit adipisci dona gratiæ, quasi de condigno ac debito, fallax subtile fecit fundamentum, id est, in erroneo fundamento ac falsa opinione se figit: qui vero se ipsum reputat debitorem, hoc est, qui sentit se Deo debere se ipsum et quidquid potest, quia omne quod habet ac potest, a Deo sortitus est, inexpectatas divitias repente accipiet, id est, inopinate ac subito copiosiusque quam speravit, replebitur charismatibus Spiritus Sancti. Propter quod admonet Christus: Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.

Non obedias exterminatori, hoc est, nequaquam consensias tentatori, qui suggerit tibi propalare virtutes tuas sub specie utilitatis audientium. Quid enim proficit homo, si universum mundum edificet, se ipsum vero damnificet? Nihil enim ita edificare potest videntes et etiam audientes, ut humiles mores et sine sequitæ, id est mores et actus alacres, tor-

Dan. i, 8
et seq.

Luc. xvii,
10.

Math. xvi,
26. Luc. ix,
23.

cf. i. xxii,
p. 541 D'ets.

Luc. xvi, 10.

pore carentes, et verbum non fictum. *A* Fit enim alitis, id est, tale verbum seu ædificatio talis efficitur videntibus ac audientibus, viaticum ac itinerarium nunquam superbiendi, id est spiritualis reflectio et confortatio, et medium vitandi omnem superbiam. Quo utique nil majus existit ad utilitatis rationem, id est ad spirituales ædificationem.

Quidam contemplativorum signanter notavit et visum narravit, dicens: Seden-
te me in congregatione, venientes damo-
nes vane glorie et superbiæ, sederunt
juxta me, unus ex una parte, alter ex
altera. Et unus, videlicet dæmon vane
glorie, hinc pungens latus meum digito
suo inaniter glorioso, id est, animam me-
am pulsans suggestione gloriationis ina-
nis, exhortabatur me dicere, hoc est præ-
sentibus recitare, quandam theoriâ et
operationem quam feceram in deserto, id
est quandam contemplationem et actio-
nem præcipuam quam in solitudine ha-
bui. Quum autem amovissem hunc damo-

Ps. xxxix,
15; lxix, 4.

nem, dicens, Convertantur retrorsum et
confundantur qui cogitant mihi mala;
astans celeriter qui erat a sinistris, vi-
delicet dæmon superbiæ, ad aurem meam,
videlicet interiori auditui meo, dixit: Eu-
ge, euge, bene fecisti et magnus effectus
es, rîuens irreverentissimam matrem me-
am, videlicet inhonestissimam gloriam va-
nam, quæ parit ac introducit superbiam.
Ad quem dæmonem ego directe intuens,
recteque jaciens sagittam verbi cælestis,
resumens quod sequebatur de versu, id
est post versum prædictum, dixi: Acre-
scentur statim erubescetes, qui dicunt mi-
hi, Euge, euge, bene fecisti.

Ps. xxxix,
16; lxix, 4.

Interrogante me Climæo hunc eundem
contemplativum quomodo vana gloria mater
esset superbiæ, dixit: Nimirum quia
laudes exaltant et inflant animam quæ
laudatur, quæ nondum perfecta est; qua
taliter exaltata, sumens eam superbia ef-
fert eam sursum usque ad cælos, et subitus
defert eandem usque ad abyssos: nam eo
ipso quo homo se ipsum vane extollit et

quasi angelicum reputat, cadit, et vincitur
dæmonibusque subieitur.

Est gloria ex Deo proveniens, id est,
quædam est gloriatio, exaltatio ac honori-
ficentia hominis bona, ordinata ac saluta-
ris, qua gloriatur in Domino et exaltatur
ab ipso. Nam Dominus ait: Glorificantes
me ego glorificabo. Et est gloria prose-
quens ex diabolica præparatione, id est

1 Reg. ii, 30.

inductione proveniens, utpote gloria vana
animam lædens. Unde Dominus ait in
Evangelio: Vae quum benedixerint vobis
Luc. vi, 26.

Omnes homines. Sapienter cognoscas prio-
rem gloriam, id est, tunc scies quod gloria
seu honoratio quæ tibi ab aliis ex-
hibetur, tibi sinceriter debeat pro tua
humilitate, ac Deo agente impendatur,
quando averteris eam ex omni industria,
reputans eam tanquam nocuum, id
est, quando hanc tui ipsius honorationem
ac laudem eum molestia ac tædio toleras,
arbitrans eam esse periculosam, et quan-
tum in te est mallens vilipendi quam in
vita hac honorari. Secundam vero, utpote
gloriam vanam, sic cognoscas: quando vide-
licet contingit nos operari vel agere quod-
cumque quod etiam ad rem pertinet, hoc
est aliquod salutare ac debitum, et gloria
ista seu dæmon gloriæ hujus, persuadet
nos facere istud ut ab hominibus videamur,
et persuadet quoque nos configurare,
id est, ut disponamus nos, aut aliis con-
formemus nos, ad ostendendum virtutem
non existentem in nobis: quod est dete-
standa ac duplex hypocrisis; aut inquietat
aut supponit existentem, id est, moleste
nos tentat ut ostendamus et proponamus
aliis virtutem quæ exstat in nobis, et sug-
gerit hoc auctoritate Scripture. Sic enim
ait: Luceat lux vestra coram hominibus,
ut videant opera vestra bona: quod in-
telligendum est de operibus ad quæ te-
nemur.

Matth. vi,
1; xxiii, 5.

Deus frequenter restituit, id est reduxit,
vane gloriosos in odium vanæ gloriæ per
ignominiam eis supervenientem. Dum enim
experiuntur se despicere propter suas vani-
tates et ambitiones ac complacentias va-

ibid. v, 16.

Is. xxviii,
19.

enae, tandem Deo moderante avertunt, ac A
deflent suae gloriae fatuitatem, vexatione
eis intellectum praestante.

Custodia oris et amor ignominiae, id est
iniuriae seu vituperationis, *est principium*
privatioris, id est extirpationis, *vanae*
gloriae, quae frequenter prorumpit in ver-
ba jactantiae, et per ea se ipsam ostendit
ae lovel. *Medium vero*, id est profectus in
extirpatione vanae gloriae, est *abscisio om-*
nium interiorum vitiosarum adinventio-
num gloriae vanae, utpote singularitatum
et superstitionum ae simulationum ae dup- B
licitatum. *Finis autem*, id est consum-
mata aspernatio et extirpatio vanae glo-
riae, si tamen finis est abysso, id est vanae
gloriae, quae sine termino se extendit, et
super se ipsam ae suam extirpationem
reflectitur : propter quod Oceano compa-
ratur, itaque « finis » ejus, est *insensibili-*
ter, id est intellectualiter, *advenire eo*
que ad ignominiam conferunt et eam
consumunt coram multitudine, hoc est
excoGITARE ae demonstrare coram aliis
quosdam gestus per quos maxime con- C
temnaris et humiliteris ab illis, sic tamen
ut gestus illi non sint in se illiciti. Sed
quia posset quis dicere, istud non esse
agendum, ne quis alios scandalizet, idecirco
subjungitur :

Noli occultare tuam confusionem, id est
tuam confusibilitatem aut propriam « con-
fusionem » qua in te ipso de tuis peccatis
confunderis, aut « confusionem » qua ab
aliis meriti confundi, *sub intentione et*
respectu nondandi reliquis hominibus im-
pedimentum salutis et offensam, id est scan- D
dalum. Prædicti enim gestus, per quos quis
ab aliis maxime inhonoratur ae spernitur,
saepè sunt aliorum scandalizativi, utpote,
amentiam fingere, culpam non commis-
sam a se sibi imputare, abusiva quæ-
dam peragere : ideo posset quis opinari
nullum debere talia facere ut magis vili-
pendatur. Et docet hic auctor, quod talia
non sunt vitanda istis ex causis. Et de hoc
leguntur in Vitae patrum quaedam exem-
pla. Veruntamen multi doctores affirmant

taliam non esse agenda de lege communi,
quum dicat Apostolus, Nemini dantes ul-
lam offensionem, ut non vituperetur mi-
nisterium nostrum; itemque, Ne ponatis
offendiculum fratri, vel scandalum; et
rursus, Omnia honeste et secundum ordi-
nem fiant in vobis : imo quum dicat Sal-
vator, Videte ne scandalizetis unum de
pusillis istis: et, Vae homini per quem
scandalum venit. Porro, quod aliqui Sancti
taliam laudabiliter egisse dicuntur, salvant
dicendo, quod ex speciali instinctu Spiri-
tus Sancti fecerunt hujusmodi opera :
quod ad imitationem trahendum non est.

Ceterum non convenit uti eodem empla-
stro juxta speciem offensionis culpa, id
est, juxta diversitatem vitiorum uti oportet
diversis remediis contra ea. *Quando cum-*
que gloriam nobis advocamus, id est, quan-
do nos ipsi acquirimus nobis gloriam seu
honorem, *et quando venit ad nos prae-*
missa ab aliis, non vocata, id est, quando
sponte exhibetur nobis ab aliis absque
procuratore et practica nostra, *et quando*
nitimur facere aliquas adinventiones, id
est aliquos gestus seu mores ad singula-
ritates monstrare, *ad vanam gloriam* pro-
vocandam seu obtinendam, *revertimur*
luctus nostri, qualiter scilicet peccata et
pericula nostra consuevimus deplorare, *et*
timemus coram Deo assistentia salutariter
immorari in nobis tempore orationis, id est,
recolamus etiam qualiter consuevimus nos
habere timorate et immorari timori in Dei
praesentia, praesertim quando oravimus
eum, *et penitus avertimus a nobis et eru-*
bescere faciemus prociem, id est gloriam
vanam, ita quod ex recordatione pristinae
nostrae compunctionis, humilitatis atque
timoris, ipsam abjiciemus, et nos ipsi de
ea erubescimus : *si tamen habemus curam*
et studium verae orationis, hoc est, si sol-
liciti et intenti sumus ut eum devotione
decenti Deo orationes fundamus, *si vero*
non sumus ad hoc solliciti, capiamus cele-
riter memoriam luctus nostri; seu autem,
timeamus saltem illam confusionem
quae consequitur gloriam vanam: qui enim

II Cor. xi, 3.

Rom. xiv,
13.I Cor. xiv,
40.Matth.
xviii, 6, 10.
Ibid. 7.[Luc. x, 11.]
xviii, 11.

se ipsum exaltat, humiliabitur, non solummodo in futuro, sed etiam nunc ad tempus.

Quum seductores, hoc est adultores, incipiunt nos laudare, festinemus memoriter considerare multitudinem iniquitatum nostrarum, et inveniemus nos ipsos indignos his quæ dicuntur vel aguntur ad nostrum præconium et honorem.

Sunt penitus gloriosi inaniter qui debent exaudiri a Deo in aliquibus petitionibus suis, id est, quidam vani gloriosi tales sunt, idque merentur, ut exaudiantur a Deo in quibusdam quæ petunt, quæ tamen ad salutem eorum nequaquam sufficiunt; quorum orationes et obsecrationes solet Dominus anticipare, id est præveniendo celeriter exaudire, vel antequam orent dare quod fuerant petaturi, ut accipientes quod optant non per orationem, id est absque diuturna petitione, aut etiam non orando, addant elationem suæ elationi, extollendo se ipsos tanquam multum

A devotos, quibus ad manum sit devotione et fervore perfundi, ac taliter præveniri et exaudiri. Tales igitur orent sibi desuper dari veram humilitatem, patientiam, ac mortificationem salubrem. Et in verbis his, « ut addant », etc., « ut » tenetur concomitanter, non causaliter. Qui sunt omnino simpliciores columbina simplicitate, non consueverunt corruiere isto veneno, id est decipi per hunc modum, qui eis venenum est. Nam vana gloria est simplicitatis abjectio, et institutio et conversatio ficta.

Vermis quum creverit, alas naturaliter mittens, plerumque in altum extollitur, sursum volando; et vana gloria consummata per consensum illicitum parit superbiam, quæ est complementum et auctrix omnium vitiorum. Qui vero non capitur a gloria vana, non corruet in superbiam Deo inimicam et adversantem, et sine capite existentem, quum ipsa sit caput, origo et radix malorum.

GRADUS XXII

DE SUPERBIA SINE CAPITE EXSISTENTE.

GRADUS XXII
sec. Græcum.

SUPERBIA est Dei negatio, inventio dæmonum, despectio hominum, mater condemnationis atque iudicii, laudum proles, infructificationis argumentum, effugatio adjutorii Dei, præcursor ecstasis et amentię, conciliator lapsuum et ruinarum, occasio defectionis, fons furoris, firmamentum dæmonum, custos vitiorum, inviscerositatis adductor, ignorantia compassionis, amarus positor et exquisitor rationis, exactor crudelis et inhumanus, luctator Deo contrarius, radix blasphemię.

Initium superbie, finis vanę glorię; medium superbie, contemptus proximorum, invereconda quoque manifestatio propriorum laborum et dolorum, cordialis etiam amor proprię laudis, et odium correctionis ac redargutionis; finis autem superbie, negatio adjutorii Dei, et extollentia proprię festinantie ac sollicitudinis, mos dæmoniacus.

Omnes volentes effugere foveam hanc, audianus. Passio hæc diligit frequentius paululum accipere: non enim supponit ac suggerit ab exordio sui Deum negare

irreverenter et sine rubore. Vidi referentem Deo gratiarum actiones ore, et extol-
lentem et magnificantem se ipsum ex propria prudentia. Testatur hoc Phariseus
ille ironice dicens : O Deus, gratias ago tibi.

Luc. xviii,
11.

Ubi ruina pertingit et advenit, ibi ante superbia tentorium fixit : diminutio enim
prioris esse secundum doceatur aut supponatur.

Audivi quendam memoria dignum et honorandum, dicentem esse duodecim pas-
siones ignominie. Si unam illarum (dico autem elationem) dilexeris voluntate, illa
elatio complebit locum undecimum.

Monachus altum sapiens contradicit vehementer ; monachus vero humiliter sa-
piens contradicere nescit. — Cypressus dedignatur pergere super terram, et arrogans
monachus superbus corde, dedignatur obedientiam possidere. — Vir altus corde
desiderat principari : aliter enim non potest (magis vero non vult) perdi in finem,
ut congruit.

Deus resistit superbis : quis autem valet misereri eorum ? Immundus est coram
Domino omnis arrogans corde : et quis de cetero valebit eos mundare ?

Jacob. iv, 6;
1 Petr. v, 5.
Prov. xvi, 5.

Correctio et disciplina superbiorum, est ruina et lapsus ; stimulus vero, daemon ;
derelictio autem, ecstasis atque amentia. — Nempe de primis homines ab hominibus
sunt curati, novissimum vero ab hominibus insanabile.

Qui amovet a se redargutionem, passionem significavit ; accedens vero, solvitur
a vinculo. — Si absque alia passione, propter hanc solam cecidit quis de caelo, quæ-
rendum est ne quando possibile sit ex sola humilitate sine alia virtute in caelos
ascendere.

Superbia est perditio spiritualium divitiarum et sudorum. Clamaverunt, nec erat
qui salvos faceret : quia cum superbia clamaverunt. Clamaverunt ad Dominum, nec
exaudivit eos : penitus ideo quia non absciderunt causas contra quas orabant.

Senex quidam cognitione et scientia plenus, spiritualiter admonuit Fratrem su-
perbientem. Ille vero excæcatus respondit : Indulge, Pater, non sum superbus.
Sapientissimus autem senex dixit ad Fratrem : Qualem evidentio-rem ostensionem
superbie poteris nobis exhibere, o fili, quam ut dicas, Superbus non sum ? — Obe-
dientia et subjectio omnino deest et convenit talibus, et constitutio magis crassa,
vilis et ignominiosa, et lectio directionum Patrum super naturam. Forte sic saltem
erit quedam parva spes salutis infirmantibus.

Confusio est super alieno ornatu extolli, extrema vero insipientia est super cha-
rismatibus Dei phantasticari. Quæcumque directiones tibi fuerunt ante tuam gene-
rationem, super his solis extolle te : quæ enim sunt post generationem, donavit
tibi Deus, sicut et ipsam generationem. Quascumque præter mentem virtutes dire-
xisti, hæc solæ tunc sunt : mentem enim Deus donavit. Quæcumque certamina victoria
ostendisti sine corpore, facta sunt ex sola festinantia tua : corpus enim non est
tua, sed est factura Dei.

Ne confidas usquequo sententiam acceperis, videns illum manibus et pedibus
vinctum, esse in tenebras exteriores projectum post vocationem et inter recumben-

Matth. xxvi,
11, 13.

tiam adistentium sponso. Noli arrogans altum sapere, quum sis terrenus : multi enim de cœlo ejecti sunt, quum fuissent immateriales et sancti.

Quando dæmon capit locum in operariis suis, tunc superapparens eis per somnia, aut etiam manifeste in visione, in figura cujuscumque angeli sancti aut martyris, tradit eis revelationem mysteriorum sive dona charismatum, ut miserabiles seducti falsis, excidant perfecte a sensibus.

Licet mille mortes sustinuerimus pro Christo, nondum tamen quod est congruum persolvemus : aliud enim est sanguis Dei, et aliud sanguis servorum, secundum dignitatem, non secundum essentiam. — Non cessemus nos ipsos semper inquirere, examinare et dijudicare per comparisonem ad Patres et luminaria qui fuerunt ante nos ; et tunc invenimus nos ipsos nondum calcasse vestigium diligentis conversationis, sed adhuc commorantes ac positos in institutione aut consistentia sæculari.

Monachus proprie est oculus non elatus, humilis animæ intuitus, et immotus corporis sensus. Monachus est qui impugnatores instar bestiarum advocat et irritat quum fugiunt ab eo. Monachus est incessabilis excessus, et tristitia vitæ. Monachus est qui ita afficitur et qualificatur virtutibus, sicut alius delectationibus vitiosis et concupiscentiis. Monachus est incessabile lumen in oculo cordis. Monachus est abysus humilitatis ex toto præcipitans et suffocans omnem spiritum alienum.

Tumor operatur peccatorum oblivionem ; sed conciliatio humilitatis, peccatorum memoriam. — Superbia est novissima animæ penuria, divitiis phantasticans, et lumen in tenebris videre se arbitrans. Non solum non progredi inquinata non sinit, sed et longe projicit ab altitudine.

Superbus est sanies intus putrescens, extrinsecus vero visione nitescens. — Monachus superbus non indiget dæmone : ipse enim sibi ipsi de cetero factus est dæmon et impugnator.

Tenebræ sunt alienæ et extraneæ a lumine, et superbus ab omni virtute exstat extraneus. — In cordibus superbiorum concipiuntur verba blasphemiarum ; in animabus vero humilium oriuntur ex Deo verba cœlestia. — Abominatur fur solem ; qui autem superbus est, vilipendit mites.

Plurimi superbiorum latent se ipsos, nescio qualiter ; et arbitantes se esse sine vitio et impassibiles, propriam penuriam in exitu cognoverunt. — Qui captus est ab ea, non obsecrabit Dominum : vana est enim apud illum salus hominum.

Apprehendi alicubi errorem et seductionem superbiæ, quæ est sine capite, in corde meo repentem cum labore remigii, vectam super humeros propriæ matris : quas illaqueans obedientiæ vinculo flagellansque vilitatis flagello, per tormenta exquisivi dicere introitum earum in me.

Quocirca flagellate dixerunt : Non nos habemus principium neque genituram, sed nos sumus principatrices et genitrices universarum passionum. Porro contritio cordis genita in obedientia non modice nos impugnat ; et non sustinemus ut aliquis dominetur nobis : propterea et in cœlis principantes factæ, apostatavimus inde. Et ut summam dicatur, nos sumus genitrices omnium vitiorum contra humilitatem

agentium ; universa vero cooperantia humilitati, apposita sunt nobis contrarie. Sed in cœlo vicimus, et tu quo a facie nostra fugies ? Nos naturaliter habemus ignominias frequentius consequi obedientiam et inirascibilitatem et oblivionem injuriæ et ministrationem. Nostræ progenies sunt : ruinae et lapsus spiritualium, ira, detractio, amaritudo, furor, clamor, blasphemia, hypocrisis, odium, invidia, contradictio, complacentia et regulatio propriæ voluntatis, impersuasibilitas et inobedientia. Unum est solum in quo non habemus virtutem superconari, et hoc tibi dicimus flagellatæ : si coram Deo persistas te ipsum integre vituperare et inculpate, reputabis nos quasi araneam. Ut vides, vana gloria est equus superbiæ, super quam ascendi. Sancta vero humilitas se ipsam inculpans atque vituperans, deridebit equum et ascensorem ipsius, delectabiliter canens in melodia laudem ac canticum super victoria : Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est ; equum et ascensorem dejecit in mare, et in abyssum humilitatis.

Ezod. xv.
1.

ARTICULUS XXVI

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI SECUNDI.

SUPERBIA est *Dei negatio*. Superbus A namque se ipsum sic erigit, et de dominis Dei ita extollit se ipsum, quasi ea habeat a se ipso : per quod æquivalenter abnegat Deum, et sequitur Pharaonem, cui Dominus ait per Ezechielem : Audi, Pharaon, draco magne, qui dicis, Meus est fluvius, et ego feci me ipsum.

Ezech.
xxix, 3.

Est quoque superbia *inventio demonum* : nam et primus ille apostata primus superbivit in cœlo, aliosque ad elationem induxit ; *despectio hominum* : quia per eam unus despicit alium ; *mater condemnationis atque iudicii* : superbi enim alios temerarie iudicant, reprobant et condemnant ; *laudum proles* : quoniam sæpe oritur ex laudibus aliorum, ut dictum est ; *infantificationis argumentum*, id est signum interioris sterilitatis, et quod superbus non proficit in gratia et virtute ; *effugatio adiutorii Dei* : facit equidem hominem ad iutorio Dei indignum ; *præcursor cæstis et æventis*, id est dispositio ad tantam infatuationem et deceptionem, ut homo

alienetur a se ipso, et usu rationis privetur, fiatque phantasticus ; *conciliator*, id est procurator, *lapsuum et ruinarum* : quia ad varia trahit peccata ; *ocasio defectiois*, id est debilitatis cordis ac capitis ; *fons furoris* : superbi enim facilius et vehementissime irascuntur, quoniam parvam injuriam reputant maximam, quum sint in oculis propriis magni ; *firmamentum demonum, custos vitiorum* : per superbiam quippe homo meretur in peccatis suis relinqui, et iugo demonum firmiter subijci ; *inviscerositatis adductor, ignorantia compassionis* : nam reddit hominem crudelem et incompassivum ; *amorus positor et æquisitor rationis* : superbus namque cum exacerbatione et rigore iudicat alios, et satisfieri sibi expostulat ; idea subditur, *erector crudelis et inhumanius* ; *luctator Deo contrarius*, cui rebellis est ; *causæ blasphemiarum*, ad quam tandem perducit superbum quum et contingunt adversa, in quibus fit repente valde impatientis.

p. 304 B,
308 D.

p. 302 D,
308 D, 310
E.

Initium superbiæ est finis vanæ gloriæ: A dum, id est alius casus? Quod quum diei quia ut patuit præcedenti articulo, vana gloria ad superbiam introducit, et ubi ipsa terminatur, superbia inchoatur. *Medium superbiæ est contemptus proximorum, in-
verecunda quoque manifestatio proprio-
rum laborum et dolorum, ex quibus po-
test quis excellentior apparere, cordialis
etiam amor propriæ laudis, et odium cor-
reptionis ac redargutionis. Finis autem
superbiæ est negatio adjutorii Dei, et ex-
tollentia propriæ festinantiae ac sollicitu-
dinis.* Ad hoc namque superbia finaliter B trahunt hominem. Si unam illarum, dico autem elationem, quæ est appetitus tem-
poralis excellentiæ aut humani honoris, dilexeris voluntate, utpote cum pleno con-
sensu, illa elatio complebit locum undeci-
mum, id est, undecima erit in ordine, forsam secundum aliquam consideratio-
nem.

*Omnes volentes effugere foveam hanc, audiamus. Passio hæc, puta superbia, di-
ligit frequentius paululum accipere, id
est, communiter oritur partim ex gratia-
rum actione. Non enim supponit ac sug-
gerit, id est, non præsumit nec instigat,
ab exordio sui Deum negare irreverenter
et sine rubore. Vidi referentem Deo gra-
tiarum actiones ore, et extollentem et ma-
gnificantem se ipsum ex propria pru-
dentia qua se it Deo esse regatandum
tanquam fonti omnium bonorum. Testa-
tur hoc verum esse Phariseus ille ironi-
ce dicens: O Deus, gratias ago tibi. Quam
gratiarum actionem dicitur ille Phariseus
Deo obtulisse « ironice », quia non egit D
hoc ex vera devotione et humilitate, sed
ex superba cognitione.*

Luc. xviii,
11.

*Ubi ruina pertingit et advenit, ibi ante
superbia tentorium fuit.* Cetera enim pee-
cata ex superbia oriuntur: ideo eam ali-
quo modo præsupponunt. *Diminutio enim
prioris esse secundum doceatur aut sup-
ponatur.* Hoc interrogative et negative le-
gendum videtur, ut sit sensus: Quis dicat
aut præsupponat quod minoratio super-
biæ, quæ est prima iniquitas, sit secun-

dum, id est alius casus? Quod quum diei non possit, constat quod ipsa superbia sit causa ruinæ sequentis.

*Audiri quemdam memoria dignum et
honorandum, dicentem esse duodecim pas-
siones ignominie.* Sic et philosophi et
theologi quidam dicunt esse duodecim
passiones animæ, loquendo in genere; qui-
dam vero asserunt quod undecim sint.
Quæ dicuntur « passionibus ignominie », id
est sensualitatis, quia rationi irreverenter
resistunt, atque ad ignominiosa opera per-
trahunt hominem. Si unam illarum, dico
autem elationem, quæ est appetitus tem-
poralis excellentiæ aut humani honoris,
dilexeris voluntate, utpote cum pleno con-
sensu, illa elatio complebit locum undeci-
mum, id est, undecima erit in ordine,
forsam secundum aliquam consideratio-
nem.

*Monachus altum sapiens, id est, magnum
et sapientem se reputans, contradicit ve-
hementer superiori ac aliis, præferens ju-
dicium suum judicio eorumdem; mona-
chus vero humiliter sapiens contradicere
nescit. — Cyprius designatur pergere
super terram, id est, ex sua natura ineli-
natur ad hoc ut crescat seque extendat in
aere et in alto; et arrogans monachus su-
perbus corde, designatur obedientiam pos-
sidere.*

*Vir altus corde desiderat principari:
aliter enim non potest (magis vero non
vult) perdi in finem, ut congruit, id est,
aliter non valet (imo nec vult) finaliter
condemnari tanque horribiliter et extre-
me perire, sicut decet eum perire propter
suam elationem: idcirco justo Dei judicio
permittitur ad ambitionem corruere, imo
et interdum ad majorem suam damnatio-
nem obtinere optatam prælationem.*

*Deus resistit superbis: quis autem va-
let misereri, id est auxiliari, eorum, nisi
omnipotens Deus? Immundus est coram
Domino omnis arrogans corde: et quis de
cetero valebit eos mundare?* Jacob. iv, 6;
1 Petr. v, 5.
Prov. xvi, 5.

*Correctio et disciplina superborum, est
ruina et lapsus: dum enim corripiuntur*

et castigantur, per impatientiam et indignationem suam gravius peccant et cadunt; *stimulus vero, daemon*, id est, diabolus pungit et incitat eos ad mala, deinde punit eos in sempiternum; *derelictio autem, ecstasis atque amentia*, id est, præcipua derelictio superbiorum a Deo, est quod elationis suæ demerito cadere permittuntur ad alienationem et infatuationem præfatas.

Nempe de primis homines ab hominibus sunt curati, id est, unus homo interdum curat alium ministerialiter de vitiis pertinentibus ad principium ac medium superbiæ, de quibus jam dictum est; *notissimum vero ab hominibus insanabile*, id est, hoc quod pertinet ad finem ac consummationem superbiæ, de quo nunc mentio facta est, non potest ab ullo homine viatore curari. Hoc enim est negatio adiutorii Dei : quæ fuit hæresis Pelagii, asserentis nos posse mereri sine gratia Dei. Unde Apostolus : Hæreticum hominem, inquit, post unam et secundam correptionem devita, etc.

Qui amovet a se redargutionem, id est, qui inerepari dedignatur, *passionem significavit*, id est, superbum, impatientem et passionibus subditum se esse monstravit; *accedens vero ad correptionem spontanea*, solvitur a vinculo suæ culpe.

Si absque alia passione, propter hanc solam cecidit quis de celo, id est, quoniam primus ille apostata de celo dejectus est propter solam suam superbiam, *querendum est ne quando*, hoc est anne aliquando, *possibile sit ex sola humilitate sine alia virtute in celos ascendere*. Ad quod breviter respondendum, quod per solam humilitatem homo potest ascendere et salvari, si humilitas accipiatur cum inclusione virtutum ei inseparabiliter annexarum; aliter non : nec enim possibile est hominem quemquam salvari sine caritate, imo nec sine fide, sine qua impossibile est Deo placere.

Superbia est perditio spiritualium divitiarum et sudorum, sicut jam habitum

A est. *Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret : quia cum superbia clamaverunt. Clamaverunt ad Dominum, nec exaudivit eos : penitus ideo quia non absceiderunt causas contra quas orabant*, id est, de suis peccatis non permittuerunt veraciter.

Senex quidam cognitione et scientia plenus, spiritualiter admonuit Fratrem superbientem, ut elationem omnem abjiceret. Ille vero *crevatus respondit* : Indulge, Pater, non sum superbus. Sapientissimus autem senex dixit ad Fratrem : *Qualenam evidentiorum ostensionem superbiæ poteris nobis exhibere, o fili, quam ut dicas*, Superbus non sum?

Obedientia et subjectio omnino debet et convenit talibus, puta superbis, et *constitutio magis crassa, rilis et ignominiosa*, id est contractatio, collocatio et humiliatio grossa, dejectiva, et quasi injuriosa, ut acriter exercentur, et frangere se addiscant omnibus obsequendo et infima loca tenendo, et *lectio directionum Patrum super naturam*, id est prælectio exercitiorum et operum sanctorum Patrum quæ supernaturaliter impleverunt, ut illorum exemplis ædificentur, sequæ humiliare et mortificare conentur. *Fortè sic saltem erit quedam parva spes salutis infirmantibus*, id est Fratribus tam superbis.

Confusio est super alieno ornatu extolli, id est de aliorum perfectione superbiere, quemadmodum quidam inflantur, quia in Ordine eorum fuerunt multi sapientes sanctique viri, quum tamen illorum non secetentur vestigia; *extrema vero insipientia est super charismatibus Dei phantasticari*, id est dona gratiæ Dei sibi ipsi, non divina pietati adscribere : quod est illusio prorsus phantastica.

Quæcumque directiones tibi fuerunt ante tuam generationem, id est, quæcumque opera bona fecisti antequam natus fuisti, aut regeneratus in Christo, *super his solis extolle te* : quæ utique nulla sunt. *Quæ enim sunt post generationem*, id est, bona quæ fecisti postquam natus es, *donavit tibi Deus, sicut et ipsam generationem* :

Ps. xvii, 32.

Tit. iii, 10.

B

C

D

Hebr. xi, 6.

p. 302 D.

idecirco non licet tibi superbire de illis. *A* Quas cumque præter mentem virtutes dixeristi, id est, actus virtuosos quos fecisti absque intellectu et usu rationis, hæc sola tuæ sunt, id est, tibi adscribi possunt: quæ nullæ sunt, quum sine rationis iudicio nulla sit actio virtuosa. *Mentem enim Deus donavit*: ideo omnis actio mentis est Deo attribuenda. *Quæcumque certamina victoriæ ostendisti sine corpore*, id est extra corpus existens, aut sine corporis tui concursu, *facta sunt ex sola festinantia* (id est agilitate) *tua*: corpus enim non est tuum, id est, a te ipso illud non habes, sed est factura Dei.

Ne confidas usquequo sententiam acceperis, id est, noli præsumere aut sine Dei formidine esse, antequam fueris iudicatus a Deo, *videns illum manibus et pedibus vinctum*, esse in tenebris exteriores projectum post vocationem et inter recumbentiam adsistentium sponso. Unde in

Matth. xxii,
11 et seq.

Evangelio legitur: Intravit rex ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, etc. *Noli arrogans altum sapere*, quum sis terrenus: multi enim de cælo ejecti sunt, quum fuissent immateriales et sancti, videlicet angeli qui cum Lucifero peccaverunt: qui sancti fuisse dicuntur, non quod Deo unquam beatifice fruebantur, sed quia in sanctitate quadam creati sunt, præsertim secundum eos qui asserunt eos esse creatos in gratia gratum faciente et caritate.

Cf. I. XXI,
p. 285 C et s.

Quando demon capit locum in operariis suis, tunc superapparens eis per somnia, aut etiam manifeste in visione, in figura cuiuscumque fructus sancti aut martyris, tradit eis revelationem mysteriorum sive dona charismatum, id est, secreta aliqua eis revelat, aut quædam similia divinis charismatibus eis largitur, ut inmiscrabiles seducti falsis, id est deceptionibus et talibus fallaciis, excident perfecte a sensibus, id est, amentiam incurrant, aut errores catholicæ veritati contrarios. Istud operatur diabolus in quibusdam quos vi-

det ad tales illusiones magis dispositos, et qui sua singularitate ac pravitate merentur ita relinqui a Deo ac subdi dæmonio.

Licet mille mortes sustinuerimus pro Christo, nondum tamen quod est congruum persolverimus, id est, nil condignum ei rependimus, nec vicem æqualem. *Aliud enim est sanguis Dei*, et aliud sanguis servorum: aliud, inquam, secundum dignitatem, non secundum essentiam specificam: id est, sanguis Christi, qui est Deus verus veraciter incarnatus, est incomparabiliter dignior sanguine nostro: idecirco passioni Christi nihil æquale aut dignum rependere possumus, quidquid et quotiescumque pro illo perperissi fuerimus. Quid ergo eveniet illis qui nec modicum verbum, nec parvam injuriam, nec poenitentiam afflictionem volunt pati pro Christo?

Non censemus nos ipsos semper inquirere, examinare et dijudicare per comparisonem ad Patres et luminaria, id est splendidissimos atque illuminatissimos viros, qui fuerunt ante nos; et tunc invenimus nos ipsos nondum calcasse vestigium diligentis, id est sollicitæ ac timoratae conversationis, sed adhuc commemorantes ac positos in institutione aut consistentia seculari, id est in vita et gradu hominum mundanorum respectu sanctorum Patrum.

Deinde ponuntur quædam descriptiones monachi: quæ qualiter intelligendæ sunt, patet ex dictis gradu primo, De inanis vitæ fuga.

p. 29 B'.

Monachus proprie est oculus non elatus, humilis animæ intuitus, et immotus corporis sensus. Ista descriptio datur de monacho per partem et per actum præcipue pertinentem ad ipsum. Potissime quippe spectat ad monachum oculum habere non elatum, sed exteriorem et interiorem intuitum humilem, in omnibus quoque sensibus esse custoditum, refrenatum ac fixum. *Monachus est qui impugnatores instar bestiarum advocat et irritat quum fugiunt ab eo*. Monachus namque debet esse tam fortis in fide, tam fixus in spe divini auxilii, tam fervens in caritate, et

tantæ constantiæ, ut invisibiles hostes, Deo A *progređi inquinata non sinit*, id est, vitiosa ista superbia non tantum impedit hominem a processu virtutum, *sed et longe projicit eum ab altitudine*, id est, maxime facit distare ab arce perfectionis, et quo superbus se erigit altius, eo propria animositate ruit profundius.

Superbus est sanies intus putrescens, extrinsecus vero visio nitescens. Superbus namque quanto plus extra ornatur, prosperatur et aliquid esse videtur, tanto interius fœdior abominabiliorque consistit, quemadmodum Christus de Scribis et Phariseis superbis disseruit : Similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris pulchra apparent, intus vero plena sunt omni spurcitia.

Monachus superbus non indiget dæmone quo tentetur; ipse enim sibi ipsi de cetero factus est dæmon et impugnator : nam instar diaboli concepit, cupit, profert et operatur ex se ipso superba, vana ac impia.

Tenebræ sunt aliene et extraneæ a lumine, loquendo de tenebris puris et permixtis, et *superbus ab omni virtute exstat extraneus*. — *In cordibus superborum concipiuntur verba blasphemie*, dum eis contingunt adversa; *in animabus vero humilium oriuntur ex Deo verba celestia*, id est inspirationes supernæ et illuminationes divinæ, ita quod dicere queunt: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Cum simplicibus enim atque humilibus sermocinatio Dei. — *Abominatur fur solem*, in quantum sol lumine suo prodit aut impedit eum; *qui autem superbus est, vilipendit mites*.

Plurimi superbiorum latent se ipsos, nescio qualiter : propria enim pericula et peccata non intuentur, excæcantes eos elatione ipsorum; et *arbitrantes se esse sine vitio et impossibiles*, id est a passionum excessibus reformatos, propriam penuriam in exitu, id est in hora mortis, cognoverunt, suas videlicet iniquitates, inopias et armillas, vel ex Dei judicio, quo tunc particulariter judicantur, vel ex dæmonis

Superbia est novissima, id est extrema et maxima, *animæ penuria, divitiarum phantasticarum*, id est, faciens hominem imaginari quod sit virtuosus ac dives, juxta illud in Apocalypsi : *Dicis quia dives sum et nullus ego, et nescis quia tu es miser et miserabilis; et lumen in tenebris videre se arbitrans* : facit enim hominem presumptuosum, ita ut quum sit in caligine vitiorum, putet se ad contemplandum sublimia ac divina idoneum. *Non solum non*

Math.
xxiii, 27.

Ps. lxxviii,
9
Prov. an, 32.

procuratore, qui tunc ad eorum reducit A memoriam peccata ipsorum, ut eos ad desperationem inducat, vel ex propria consideratione inducti timore servili divini iudicii ac infernalis supplicii.

Qui captus est ab ea, id est, elationi subiectus est, non obsecrabit Dominum ex vera devotione quamdiu in captivitate huiusmodi perseverat. *Vana est enim apud illum salus hominum*, id est, superbus nec sui ipsius nec aliorum salutem appetiatur, attendit aut curat.

Apprehendi alicubi errorem et seductionem superbie, quæ est sine capite, id est, in quodam loco existens adverti et consideravi errorem ac fraudem ex superbia orientem, in corde meo repentem cum labore remigii, id est, conatu pertinaciæ aut similis vitii cooperantis præfate deceptioni : « seductionem », inquam, vectam super humeros propriæ matris, id est super ipsam elationem, ex qua gignitur, et cui ininitur, a qua etiam fulcitur atque defenditur. *Quas illaqueans obedientiæ vinculo*, id est, superbiam et ejus matrem C captivans ac ligans virtute et actu obedientiæ sanctæ, flagellansque eas vititatis flagello, id est humili subiectione et paupertate, seu proprii sensus resignatione, per tormenta exquisivi dicere introitum earum in me.

Quocirca flagellate dixerunt : Non nos habemus principium neque genituram, id est, ex aliis vitiis non generamur originaliter, communiter, aut directe, sed nos sumus principatrices et genitrices universarum passionum, imo et omnium vitiorum. Porro contritio cordis genita in obedientia, id est per obedientiam acquisita, non modice nos impugnat; et non sustinemus ut aliquis dominetur nobis : propterea et in cælis principantes factæ, id est, angelos inducentes ad desiderium principandi inordinate, apostatavimus inde. Et ut summam dicatur, nos sumus genitrices omnium vitiorum contra humilitatem agentium; universa vero cooperantia humilitati, apposita sunt nobis contrarie, id

est, omnia illa nobis repugnant. *Sed in celo vicinus angelos reprobos, et tu quo a facie nostra fugies?* Nos naturaliter habemus ignominias frequentius consequi obedientiam et inirascibilitatem et oblivionem injuriæ et ministracionem, id est, naturale est nobis ut practicemus et procuremus hoc, quod hi qui bene obediunt iramque vincunt et illatam sibi injuriam prorsus obliviscuntur, omnibus quoque humiliter obsequuntur, seu Deo rite deserviunt, ignominias et persecutiones sæpius patiantur, quia superbos excitamus ad molestandum, spernendum persequendumque tales : quemadmodum scriptum est, Abominatio superbo humilitas; et, Deridetur justi simplicitas.

Nostræ progenies, id est vitia orientia ex nobis, quæ sunt filie nostræ, sunt : *invidia et lapsus spiritualium*, qui sæpe per superbiam et ejus seductionem deiciuntur, ira, detractio, amaritudo, furor, clamor, blasphemia, hypocrisis, odium, invidia, contradictio, complacentia et regulatio propriæ voluntatis, impersuasibilitas et inobedientia. Superbi enim suis adversariis, et sui honoris, promotionis ac excellentiæ impeditoribus, cito et vehementer irascuntur, obloquuntur et amarificantur, et contra eos furere atque clamare non erubescunt, quibus et invident ac resistunt; sunt etiam pertinaces in proprio sensu, et complacentiam habent in his quæ sunt propriæ voluntatis eorum, et juxta eam se regulant; superioribus quoque multoties contradicunt et inobedientes existunt, et simulant se quod non sunt.

Unum est solum in quo non habemus virtutem superconari, id est potestatem prævalendi, et hoc tibi dicimus flagellate, id est per flagella tua coactæ : si coram Deo persistas te ipsum integre vituperare et inculpare, id est humiliter accusare, reputabis nos quasi araneam, quæ quamvis sit venenosa, facilius tamen necatur. Ut vides, vana gloria est equus superbiæ, super quam ascendi, Sancta vero humilitas se ipsam inculpans atque vituperans, de-

*Eccli. xiii,
21.
Job xii, 4.*

ridebit equum et ascensorem ipsius, videlicet vanam gloriam et elationem, delectabiliter canens in melodia, id est consonantia verborum et morum seu operum, laudem ac canticum, id est, Deo gratias agens in hymnis et psalmis. super victoria, id est pro triumpho sibi concesso A contra vanam gloriam et elationem, dicetque : *Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est; equum et ascensorem deiecit in mare, et in abyssum humilitatis, id est, per profundam humilitatem eos submergit, quemadmodum olim submersit Pharaonem cum suis in mari Rubro.* *Erod. xv, 1.*

GRADUS XXIII

DE INEXPLICABILIBUS COGITATIONIBUS BLASPHEMIE.

AUDIVIMUS in præfactis, de crudeli radice et matre crudelissimam prolem esse exortam : dico autem nefandam propagationem blasphemie inquinatæ superbiæ. Propterea necessarium est eam in medium deducere. Blasphemia namque non est ex indifferentibus vel qualibuscunque, sed est utique omnium crudelissimus inimicus et impugnator. Et quod crudelius est, neque faciliter potest explicari, confiteri et manifestari medico : qua ex re peperit multis obstinationem et desperationem, immundus hostis consumens universam eorum spem, quemadmodum vermis in ligno consumit illius vigorem. *Cf. p. 313, 318 B'.*

Iste ergo, iste immundissimus inimicus multoties cupit, diligit et præsumit apud sanctas congregationes, in ipsa tremenda hora et visione mysteriorum, obloqui contra ipsa sancta quæ perficiuntur, et audet Dominum diffamare. Unde et sapienter ac maxime edocemur quod anima nostra non fuit interius loquens illa impia ac nefanda eloquia, sed diabolus odiens Deum, qui de cælo est effugatus eo quod fuerit arbitratus ibi immittere blasphemias contra Deum. Nempe si sermones illi inconvenientes et impudici sunt mei, quomodo Dominum sumens adoro? Quomodo possum maledicere similiter et benedicere?

Seducitor ille et animarum corruptor multos frequenter induxit in excessum sensuum atque amentiam. Nam nulla alia cogitatio est tam gravis ad confutendum ut ista : idcirco frequenter inveterata cum multis consenuit. Nihil etenim ita præbet virtutem demoniis ac impiis cogitationibus contra nos, quam eas non confiteri, sed in corde abscondere ac nutrire.

Nemo reputet se ipsum esse causam cogitationum blasphemie : Deus namque est cognitor cordium, et scit huiusmodi verba ac sensus non esse nostra, sed inimicorum nostrorum. Inebriari est causa impingendi, et superbiæ est causa indecentium cogitationum. Denique impingens non est causa impingendi, sed punietur propter suam inebriationem.

Stantibus nobis in oratione, insurgunt contra nos cogitationes illæ immundæ

atque nefandæ. Oratione autem completa, confestim recedunt : non enim consueverunt confligere contra eos qui eis non repugnant.

Impius ille non solum blasphematur Deum et cuncta divina, sed et intellectualiter loquitur in nobis quæque inconvenientia, immunda ac turpia verba, ut vel ab oratione cessemus, aut desperemus. Multos namque ab oratione abscidit et impedit, atque a sacris mysteriis separavit ; quorundam vero corpora fecit tabescere præ tristitia ; alios vero malignus et inhumanus iste tyrannus domavit per jejunium, et nullam requiem dedit eis. Denique fecit hoc diabolus iste non solum mundanis hominibus, sed etiam exsequentibus vitam monasticam, et supposuit eos de cetero non posse habere ullam salutem, sed miserabiliores esse infidelibus universis et ipsis gentilibus.

Qui a spiritu blasphemiae molestatur, et vult liberari ab eo, diligenter cognoscat animam suam non esse causam talium cogitationum, sed immundum dæmonem *Matth. iv.* eum qui olim dixit ad Dominum, Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris *9.* me : qui taliter nos impugnatur. Propterea et nos eum despicientes, et dicta ab eo non habentes in mensuram, dicamus : Vade retro, Satana, Dominum Deum meum adorabo, et illi soli serviam ; porro dolus tuus et suggestio tua convertetur in caput tuum, et blasphemia tua descendet in verticem tuum et nunc et in futuro sæculo. Amen. *Ibid. 10.*

Qui vero vult luctari contra blasphemiae dæmonem extra modum præfatum, similis est ei qui conatur coruscationem manibus suis tenere. Quomodo enim aliquis apprehendet eum, aut dimicabit contra spiritum istum prætereuntem repente in corde, et disparem confestim, et habentem momentum celerius verbo ? Omnes enim pugnatōres stant, et præliantur, et faciunt moram, et præbent temporum vices pugnantibus adversus eos. Iste vero ita non facit ; sed dum apparet, pariter mox recedit, et quum locutus fuerit, statim pertransit.

Plerumque consuevit libenter immorari dæmon huiusmodi in mente simplicium ac puriorum, qui maxime aut vehementius aliis agitantur et perturbantur ex tentationibus illis. In quibus dicimus hoc fieri non ex propria elatione ipsorum, sed ex malitia dæmonum. — Cessemus proximos iudicare et condemnare, et non timebimus cogitationes blasphemiae : primum enim est occasio et radix secundi.

Quemadmodum qui in domo conclusus est, audit verba prætereunantium extra, non loquendo cum ipsis ; ita et anima in se ipsa quiescens, percipiendo auribus cordis blasphemias dæmonis, intus turbatur : quas blasphemias per animam transiens loquitur. Qui hunc dæmonem despicit, liberatur ; qui vero contendit supervacue concertare cum ipso ex industria, in fine succumbet : qui enim vult spiritum continere verbis, similis est volenti concludere ventos.

Monachus quidam festinans atque sollicitus, ab ipso molestatus per annos viginti, corpus suum jejuniis vigiliisque afflixit ; et quia ex hoc nullum sensit relevamen, abiens et impugnationem suam in charta scribens, obtulit eam cuidam viro sancto, prostratus in faciem, nec audens sursum adspicere ad sanctum illum. Senex

autem quum chartam legisset subrisit, et elevans Fratrem : Fili, inquit, pone manum tuam super cervicem meam. Quod quum Frater fecisset, ait senex magnus : Super collum meum, o frater, sit hoc peccatum, et quaecumque hucusque in te fecit et faciet, sint super me ; solum id ulterius non habeas in mensuram. Denique Frater ille asseruit, quod antequam cellam senis egressus est, tentatio illa cessavit, nec ultra apparuit. Hoc mihi narravit qui istud in se ipso expertus est, gratias agens Deo.

ARTICULUS XXVII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI TERTII.

Cf. p. 318 B.

AUDIVIMUS in praetactis, videlicet in A praecedenti gradu, de crudeli radice et matre, id est de superbia, crudelissimam prolem seu filiam esse exortam : dico autem nefandam propagationem blasphemiae inquinatæ superbiae, id est, ipsam nefandam blasphemiam dico esse hanc crudelissimam filiam vitiosæ elationis. Propterea necessarium est eam in medium deducere, id est de hac filia in praesenti capitulo determinare, post determinationem de superbia matre sua factam capitulo praecedenti.

Blasphemia namque non est ex indifferen-
tibus vel quilibuscumque, id est de numero mediocrium aut communium hostium, sed est utique omnium crudelissimus inimicus et impugnator. Et quod crudelius est, neque faciliter potest explicari, confiteri et manifestari medico spirituali, utpote confessori aut praesidenti, seu unicuique viro sapienti ad consulendum idoneo : qui enim de blasphemia seu perfidia impugnantur, valde verecundantur, ac metuant aperire alieni quod patiantur. Quia ex re blasphemia ista peperit multis obstinationem et desperationem, immundus hostis consumens universam carum spem, quemadmodum vermis in ligno consumit illius vigorem.

Iste ergo, iste immundissimus inimi-

cus, videlicet spiritus blasphemiae atque perfidia, multoties cupit, diligit et praesumit apud sanctas congregationes, id est in cordibus devotorum ac perfectorum, in ipsa tremendâ hora et visione mysteriorum, id est tempore consecrationis et elevationis Sacramenti adorandi ac superdignissimi, obloqui per suggestiones pestiferas, perfidas ac blasphemias, contra ipsa sancta quae perficiuntur, et audet Dominum diffamare, immittendo cogitationes quod Dominus Jesus sit auctor ac testis

B falsitatis. Unde et sapienter ac maxime edocemur quod anima nostra non fuit interius loquens illa impia ac nefanda eloquia, sed diabolus odians Deum, qui de celo est effugatus eo quod fuerit arbitratus ibi immittere sibi aut aliis blasphemias contra Deum, dicendo, Similis ero Altissimo, aut aliquid tale. Nempe si sermones illi inconvenientes et impudici, utpote praetacta interiora eloquia blasphemis plena, sunt mei, id est ex me ipso concepti, quomodo Dominum simulans adoratur? id est, qualiter esse potest quod ex intentione adoro Sacramentum quod sumo? Quomodo possum maledicere similiter et benedicere Sacramento?

Seductor ille et animarum corruptor multas frequenter inducit in excessum sensuum atque amentiam, qui nimis im-

B. xv. 14.

morabantur cogitationibus impiis, contra A remediis contra tentationes hujusmodi. eas disputando, et se ipsos contristando, quoniam ignorabant qualiter eis sit resistendum. *Nam nulla alia cogitatio est tam gravis ad confitendum ut ista: idcirco frequenter ineletrata cum multis consequitur, manendo in eis usque ad mortem. Nihil etenim ita præbet virtutem demoniis ac impiis cogitationibus contra nos, quam eas non confiteri, sed in corde abscondere ac nutrire.*

Nemo reputet se ipsum esse causam cogitationum blasphemiarum, nisi forte per B præcedentia vitia sua. Deus namque est cognitor cordium, et scit hujusmodi verba ac sensus blasphemiarum non esse nostra, sed inimicorum nostrorum, qui ea inspirant. Inebriari est causa impingendi: quia rationem obscurat et impedit motum; et superbire est causa indecentium cogitationum: quoniam superbiendo meremur eas incidere. Denique impingens non est causa impingendi, id est, ipse inebriatus ambulando se contra aliquid trudens, non est causa voluntaria et directa quod ita impingit, quia fit absque proposito et advertentia sua, sed punietur propter suam inebriationem. Simili modo superbiens non est semper voluntaria causa ac directa cogitationum blasphemiarum, et tamen propter suam superbiam punietur.

Stantibus nobis in oratione, insurgunt C contra nos cogitationes illæ immundæ atque nefandæ. Oratione autem completa, confestim recedunt. Non enim consueverunt confligere contra eos qui eis non repugnant. Hoc dupliciter potest intelligi. D Primo, quod communiter non impugnant eos qui non erant in virtutibus crescere vitiisque resistere. Secundo, quod non impugnant eos qui tales cogitationes blasphemias ac perfidas irridunt, nec eas advertunt nec erant, sed tanquam diabolica quædam susurria dissimulant et contemnunt, insistentes virtutibus tanto ardentius, quanto talia importunius sentiunt sibi immitteri, et cum jucunditate Deo deservientes. Istud plane est unum de optimis

Diabolus enim quum sit superbissimus, diu pati non potest talem sui irrisionem et confutationem. Unde beatissimus ac admirabilis vir, seraphicus ille Franciscus, docuit Fratres suos ut in talibus tentationibus dicerent diabolo: Aperi os tuum, et projiciam tibi stercus. Aliud remedium est ut in confessione et extra confessionem clarissime aperiantur alicui viro sapienti, experto, idoneo. Tertium, ut homo simpliciter dicat: Ego credo sicut sancti patres B Martinus, Bernardus, Franciscus, et innumerabiles alii gloriosissimi Sancti, quorum non sum dignus osculari vestigia. Non autem expedit disputare cum impurissimis cogitationibus illis: nec debet se homo contristare propter eas, sed Deo servire in jubilo: communiter enim sunt signa magni profectus futuri.

Impius ille blasphemiarum spiritus non solum blasphematur, id est, non solum instigatur nos ad blasphemandum, Deum et cuncta divina, sed et intellectualiter loquitur in nobis quæque inconvenientia, immunda ac turpia verba, ut vel ab oratione cessamus, aut desperemus. Multos namque per hæc ab oratione abscedit et impedit, atque a sacris mysteriis, id est sacramentorum celebratione aut perceptione, separavit; quorundam vero corpora fecit tabescere præ tristitia, qui tantum tristabantur de tali tentatione, quod ex interiori mœrore eorum corpora aruerunt; alios vero malignus et inhumanus iste tyrannus domavit, id est extenuavit, per jejunium, qui putabant se posse tentationem hanc vincere abstinentendo, et nullam requiem dedit eis: quoniam taliter victus non fuit. Denique fecit hoc diabolus iste non solum mundanis hominibus, sed etiam consequentibus vitam monasticam, et suppositis, id est, assertive suggestit, eos de cetero non posse habere ullam salutem, sed miserabiliores esse infidelibus universis et ipsis gentilibus.

Qui a spiritu blasphemiarum molestatur, et vult liberari ab eo, diligenter cognoscat

animam suam non esse causam talium cogitationum, sed immundum demonem eum qui olim dixit ad Dominum, Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me; qui per se ipsum aut suos satellites taliter nos impugnât. Propterea et nos eum despicientes, et dicta ab eo non habentes in mensuram, id est, susurria ejus non ponderantes neque curantes, dicamus:

1. Thel. 10.

Vade retro, Satana, Dominum Deum meum adorabo, et illi soli serviam; porro dolus tuus et suggestio tua convertetur in caput tuum, et blasphemia tua descendet in verticem tuum et nunc et in futuro sæculo. Amen.

Qui vero vult luctari contra blasphemie demonem extra modum præfatum, videlicet aliter quam nunc dixi, similis est ei qui conatur coruscationem manibus suis tenere. Quomodo enim aliquis a blasphemie spiritu impugnatus apprehendet eum, aut dimicabit contra spiritum istum prætereuntem repente in corde, et disparentem confestim, et habentem momentum, id est instans seu punctum suæ præsentiae, celerius verbo? Quomodo, inquam, dimicabit adversus spiritum illum, nisi modo præfacto? Omnes enim pugnatōres visibiles, scilicet homines, stant, et præliantur, et faciunt moram, et præbent temporum rices pugnantī adversus eos. Iste vero blasphemie spiritus ita non facit; sed dum apparet, pariter mox recedit, et quum locutus fuerit impia inspirando, statim pertransit. Verumtamen interdum contrahit moram in tentando, suggerendo ac susurrando.

Plerumque consuevit libenter immorari demon hujusmodi in mente simplicium ac puriorum, qui maxime aut vehementius aliis agitantur et perturbantur ex tentationibus illis. In quibus dicimus hoc fieri non ex propria elatione ipsorum, sed ex malitia demonum. — Cessamus proximum judicare et condemnare, et non timebimus cogitationes blasphemie: pri-

mum enim, videlicet temeraria judicatio et condemnatio proximi, est occasio et radix secundi, puta cogitationis blasphemie.

Quemadmodum qui in domo conclusus est, audit verba prætereuntium extra, non loquendo cum ipsis; ita et anima in se ipsa quiescens, percipiendo auriibus cordis blasphemias demonis, intus turbatur: quas blasphemias diabolus per animam transiens loquitur suggerendo. Qui hunc demonem despicit, liberatur a passione impugnationis istius: qui vero contendit superracue concertare cum ipso ex industria, quasi per rationem contra ipsum disputando, in fine succumbet: diabolus quippe est ineffabiliter callidior atque acutior homine. Ideo subditur: qui enim vult spiritum continere verbis, id est demonem a suggestionibus suis disputando reprimere, similis est volenti concludere ventos.

Monachus quidam festinans, id est feruens et agilis, atque sollicitus, ab ipso blasphemie damone molestatus per annos viginti, corpus suum jejuniis vigiliisque afflxit; et quia ex hoc nullum sensit relevamen, abiens et impugnationem suam in charta scribens, obtulit eam cuidam viro sancto, prostratus in faciem, nec audens sursum aspicere ad sanctum illum. Senex autem quum chartam legisset subrisit, et elevans Fratrem: Fili, inquit, pone manum tuam super cervicem meam. Quod quum Frater fecisset, ait senex magnus: Super collum meum, o frater, sit hoc peccatum, id est, quod tu putas esse peccatum in te, quum potius sit exerci-

ditium et flagellum, et quæcunque hucusque in te fecit et faciet, sint super me; solum id ulterius non habeas in mensura, id est, hoc tantum rogo et hortor ut de cetero non cures nec ponderes bellum istud. Denique Frater ille asseruit, quod antequam cellam sentis egressus est, tentatio illa cessavit, nec ultra apparuit. Hoc mihi narravit qui istud in se ipso expertus est, gratus agens Deo.

Matth. iv. 9.

GRADUS XXIV

DE MITITATE, SIMPLICITATE ET INNOCENTIA
ACQUISITIS AUXILIO GRATIÆ AC STUDIO PROPRIÆ INDUSTRIÆ, ET NON
NATURALIBUS; ET DE MALIGNITATE.

*Matth. xi.
29.*

LUMEN auroræ præcurrit solem, et omnem humilitatem cursus mititatis. Quo-
circa audiamus Lumen ita subordinans ipsas gradus : Discite (inquiens) a
me, quia mitis sum et humilis corde. Fas est ergo illuminari a lumine ante
solem, deinde ipsum solem clare inspicere : non enim est, hoc non præcognoscentem
illud intueri, sicut docet vera institutio beatorum.

Mititas est intransmutabilis constantia mentis, æqualiter se habens in ignominia
et honoribus. Mititas est in perturbationibus proximi insensibiliter esse, et integre
pro ipso orare. Mititas est petra superposita mari furoris, dissolvens omnes fluctus
in se profluentes, et fractionem nequaquam sustinens.

Mititas est patientiæ firmamentum, caritatis porta, magis vero mater, suppositio
Ps. xxiv, 9. discretionis (docebit enim Dominus mites vias suas, ut ait Psalmista), remissionis
Cf. Is. lxxvi. adjutrix, confidentia in oratione, locus Spiritus Sancti, sicut ait : Super quem
1, 2; Lxxv, 15. respiciam, nisi super humilem et quietum?

Mititas est obedientiæ cooperatrix, fraternitatis directrix ac ductrix, insanien-
tium frenum, furentium decisio, gaudii administratrix, imitatio Jesu Christi, appro-
priatio angelorum, vinculum dæmonum, et contra amaritudinem scutum.

In cordibus mitium requiescit Dominus; anima vero conturbans et conturbata
Ps. xxxvi. est dæmonum sedes. — Mites hereditabunt terram, magis vero potestative domina-
41; Matth. buntur terræ; viri autem ulciscentes expugnabuntur de terra sua. — Anima mitis
v, 4. est thronus simplicitatis; mens vero iracunda est auctrix malignitatis.

Ps. xxiv, 9. Anima mansueta suscipiet et effundet sapientiæ verba : dirigit enim Dominus
mansuetos in iudicio, magis vero in discretionem. — Anima recta est conjux humili-
tatis; anima vero maligna est adolescentula superbiæ. — Animæ mansuetorum
implebuntur scientia; porro mens furiosa habitaculum est tenebrarum et insipientiæ.

Furiosus et simulator obviaverunt sibi, et non erat invenire verbum rectum et a
malignitate immune seu mundum in sermocinatione eorum. Si revolveris cor prio-
ris, invenies in eo insaniam; scrutans autem cor secundi, inspicias et videbis in eo
malignitatem.

Simplicitas est habitus animæ non varius, ad cogitationem mali factus immo-
bilis. — Malignitas est dæmoniaca deformatio et notitia, magis autem inhonestas,
veritate sterilis et privata, et multos latere putans.

Hypocrisis est corporis et animæ contraria consistentia, suspicionibus cunctis et machinationibus pravis perplexa. — Innocentia est hilaris consistentia animæ, liberata ab omni suspitione et ab universa versutia.

Rectitudo est intentio absque curiositate, et mos sine segnitie et adulteratione, non fictus vel ante præparatus. — Sermo immalignus est munda animæ natura ut exstitit condita, participationes ad omnes faciens. — Malignitas est commutatio rectitudinis, intentio seducta et errans, dispensatio mentiens, complexa et conjuncta juramenta, perplexi sermones, profundum cordis, abyssus fraudis, mendacium transformatum, elatio exinde naturalis, pœnitentiæ hypocrisis, elongatio a luctu, inimicitia confessionis, operatio proprii arbitrii et regula propriæ deliberationis, conciliatio ruinarum, contrariatio resurrectionis, injuriarum subrisio, evanescens mœstitia, ficta religiositas, dæmoniaca vita. — Malignus est collega diaboli contratiocinator, et cognominatio. Propter quod Dominus docuit nos ita debere diabolum nominare, dicendo : Libera nos a maligno.

Math. vi,
13.

Fugiamus a præcipitio hypocrisis, et a laeu adulationis linguæ, audientes dicentem : Quoniam qui malignantur exterminabuntur, et quasi fœnum herbe cito decident. Nempe hi tales dæmonum sunt pastores.

Ps. xaxvi,
9, 2.

Quemadmodum Deus nominatur caritas, ita et rectitudo. Eapropter Sapiens dicit ad cor mundum : Rectitudo diligit te. Et pater hujus ait : Dulcis et rectus Dominus. Et cognominatus cum eo dicit salvari. Ait enim : Qui salvos facit rectos corde; et iterum : Rectitudinem animarum vidit Deus, et visitavit eas vultu suo.

Joann. iv,
8, 16.
Cant. i, 3,
juxta LXX.
Ps. xxiv, 8,
Ps. vii, 11,
Ps. v, 8.

Prima proprietas ætatis puerorum est simplicitas non varia : quam quamdiu habuit Adam, non vidit animæ suæ nuditatem, neque inhonestatem carnis suæ. — Bona et beata est simplicitas quæ inhæret naturæ aliquorum; non vero sicut illa quæ est ex malignitate inserta per dolores et sudores. Illa quidem a multa malignitate et vitiis protegitur et custoditur, ista vero fit altissimæ humilitatis et mansuetudinis conciliatrix; et illi non multa merces debetur aut restat, huic autem superinfinita et superlaudabilis.

Universi nos volentes Dominum desursum attrahere ad nos ipsos, accedamus ad eum simpliciter et sine fictione et malignitate, tanquam ad magistrum in doctrinis, absque curiositate. Quum enim sit simplex et incompressus, quantum putas vult animas ad eum accedentes simplices esse ac innocentes? — Non est aliquando simplicitatem videre liberam et alienam ab omni humilitate.

Malignus est previsor mendax, phantasticus comprehendere cogitationes quæ sunt in corde, ex verbis, figuris ac gestibus. — Vidi rectos discentes et doctos a malignis malignari, et admiratus sum quomodo potuerunt tam cito perdere proprietatem nature et primitivam conditionem.

Quam faciliter recti cadunt, tam difficulter contrarii valent ad id quod rectum est transformari. — Vera peregrinatio et subjectio, et custodia oris, pluries multa prævaluerunt, et insanabilia præter opinionem mire transformaverunt.

Si scientia plurimos inflat, vide num forte sancta rusticitas et indisciplina

habent naturaliter humiliare. Sunt quidam, quamvis pauci, qui de sua ignorantia extolluntur.

Paulus Simplex beatus, factus est ostensio et definitio manifesta et efficax et typus beatæ simplicitatis. Nemo unquam in brevi vidit talem profectum, neque audivit, nec videre aliquando poterit.

Simplex monachus est animal rationale obediens sine rationis scrutatione, imponens perfecte proprium onus ducenti. Animal non contradicit liganti, neque anima simplex et recta præsidenti ac præcipienti; sequitur trahentem sicut vult, et usque ad mactationem contradicere nescit.

Matth. xix,
23.

Divites difficulter intrabunt in regnum, et prudentes imprudenter, in simplicitatem. — Lapsus et ruina fecit frequenter incontinentes et dueros, occasionaliter vero sobrios et continentes, quibus lapsus fuit donans salutem et innocentiam non voluntariam. — Lucta seducere tuum sapere et tuam prudentiam, et ita faciens, invenies salutem et æquitatem in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

ARTICULUS XXVIII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI QUARTI.

LUMEN auroræ præcurrit solem, id est solis adspæctum super nostrum horizontem, et omnem humilitatem præcedit cursus mititatis, id est actus seu exercitium mansuetudinis. Veruntamen virtutes istæ connexæ sunt et tempore simul; sed una aliam præcedere dicitur, in quantum actus unius præcedit actum alterius, et aliam auget ac perficit. Quocirca audiamus Lumen ita subordinans ipsas gradu, id est Christum, qui has duas exprimendo virtutes, primo nominat mititatem. *Discite (inquiens) a me, quia mitis sum et humilis corde. Fas est ergo, id est licitum atque possibile, illuminari a lumine auroræ ante solem, deinde ipsum solem clare inspicere: non enim est, hoc non præcognoscentem illud intueri, id est, consimili modo non contingit prius conspicere Christum omnia præcognoscentem, quam mens illuminetur lumine ejus, sicut docet vera institutio beatorum.*

Matth. xi,
29.

B Mentis, æqualiter se habens in ignominiiis et honoribus. Mititas namque est virtus moralis passionem iræ refrenans ac moderans, ne ex illatis injuriis homo per iracundiam conturbetur: sieque « mititas » ex sua natura « est intransmutabilis » et fixa « constantia mentis ». Veruntamen mititas nunc sumi videtur prout etiam ad patientiam se extendit: nam ad patientiam proprie pertinet facere hominem tranquillum et firmum « in ignominiiis et honoribus », seu in adversis ac prosperis.

Mititas est in perturbationibus proximi insensibiliter esse, id est adversitates et inquietudines a proximo irrogatas sine inquietudine sustinere, nec eas cum perturbatione sentire, et integre pro ipso qui infert adversa orare.

Mititas est petra, id est fortitudo, superposita mari furoris, hoc est amaritudini et fluctui furoris ac iræ, quos reprimat, dissolvens omnes fluctus in se profluentes, id est, omnes impulsus ac motus iræ et

Mititas est intransmutabilis constantia

furoris contra se insurgentes superans et A
extinguens, et fractionem nequaquam sustinens, hoc est, motibus passionum illarum non succumbens, si tamen perfecta sit.

Mititas proprie sumpta est patientia firmamentum : valde enim confortat eandem. Est quoque caritatis porta : quia ad caritatis divinæ ac fraternæ profectum inducit, eamque inflamat et auget, quemadmodum ira illam tollit aut minuit; magis vero mater, id est, mititas potius dici potest mater caritatis, quam porta illius : non quod generet habitum caritatis, sed

Ecclesi. iii, 19. *Eccelesi. iii, 19.*

Ps. xxiv, 9. *Ps. xxiv, 9.* doccebit enim Dominus vias suas, ut ait Psalmista. Quemadmodum enim ira rationem perturbat et discretionis iudicium impedit, ita mititas facit rationem expeditam ad discernendum prudenter atque ad iudicandum veraciter. Remissionis adiutrix. Per hoc namque quod mansuetudo iram exstinguit, facit hominem pronum ad remittendum injurias, et ex consequente ad impetrandum remissionem a Deo. Ideo subditur, confitentia in oratione, id est causa confidentiæ exauditionis a Domino. Qui enim indulget peccantibus in se, meretur a Deo indulgentiam consequi propriarum culparum. Propter quod ait Salvator : Dimittite, et dimittentur vobis peccata vestra. *Luc. vi, 37.*

Marc. xi, 25. *Marc. xi, 25.* itemque : Remittite si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater celestis remittat vobis peccata vestra. Locus Spiritus Sancti : per mansuetudinem quippe fit homo præcipue aptus ad hoc quod Spiritus Sanctus in eo moretur; sicut ait per Isaiam : Cf. Is. lxxvi, 1, 2; lxxvii, 15. *Cf. Is. lxxvi, 1, 2; lxxvii, 15.*

Mititas est obedientiæ cooperatrix : quemadmodum enim ira, furor, impatientsia ad inobedientiam pertrahunt, sic

mititas et patientia ad obediendum inclinant; fraternitatis directrix ac ductrix, id est fraternæ dilectionis, societatis et pacis gubernatrix et conservatrix : reddit enim hominem inter fratres pacificum, exemplarem et conciliativum; insipientium frenum : quoniam a furoris insaniam præservat ac reprimit eos; furentium decisio, id est amputatio motuum furibundorum; gaudii administratrix : præbet siquidem homini tranquillitatem et jucunditatem internam. Propter quod ait Scriptura : Mansueti delectabuntur in multitudine pacis. Imitatio Jesu Christi, quem per mansuetudinem præcipue imitatur; appropriatio angelorum, quibus naturale est nunquam irasci : sicut enim in demonibus est amens furor, juxta divinum Dionysium, ita in angelis sapientissima atque dulcissima mansuetudo; vinculum demonum, qui per mansuetudinem vincuntur atque ligantur, et contra amaritudinem secutum : nam contra vitiosam amaricationem protegit hominem.

C In cordibus militum requiescit Dominus; anima vero conturbans et conturbata, id est, que per iram et impatientiam suam alios turbat, imo et se ipsam turbulentam constituit, sive ab aliis facilius conturbatur, est demonum sedes. — Miles hereditavit terram, magis vero potestative dominabuntur terræ : nam proprio corpori præsidet virtuose, et rationi illud subjiçunt. Viri autem utescentes propriam injuriam expugnabuntur de terra sua : quia a propriæ carnis passionibus superantur, et privabuntur regno colorum. — Anima militis est thronus, id est sedes ac domus, simplicitatis columbinæ, qua vera mansuetudinis semper conjuncta est; mens vero iracunda est auctrix malignitatis.

Anima mansueta suscipit et effundet sapientię verba. Talis etenim anima informationem grater suscipit, et doctrinam quam didicit deinde caritative communicat aliis; loquitur quoque cum bona deliberatione et absque præcipitatione. *Ps. xxxv, 9.*

Ps. xxxvi, 11.

De Divin. nom. c. iv.

Ps. xxxvi, 11; Matth. v, 4.

quo se ipsos dijudicant, *magis vero dirigit* A vitioso : quod prorsus diabolicum est. Sicque malignitas dicitur « demoniaca notitia », quia per eam quis peccat ex certa scientia, et suam notitiam totam convertit ad excogitandum qualiter nequius peccet : ideo dicitur potius « inhonestas » quam notitia, quia directe contrariatur bono honesto, quod est bonum virtutis. Honestum etenim dicitur quasi status honoris : honor vero debetur virtuti : hinc honestas et virtus coincidunt. Unde sicut malitia, sic et inhonestas virtuti opponitur : propter quod

Anima recta est conjux humilitatis, hoc est, anima justa est humilitati familiariter amicebiliterque adhærens, sicut uxor marito; anima vero maligna est adolescentula, id est filia juvenilis ac stulta, superbia. — Animæ mansuetorum imple-

Is. xl, 2.

scientia illa quæ est donum Spiritus Sancti, per mansuetudinem quoque aptæ sunt ad proficiendum in vera discretionem, et salutari notitia divinorum : in futuro autem erunt plenæ scientia beatificæ visionis. Porro mens furiosa habitaculum est tenebrarum et insipientiæ.

Furiosus, qui est pravus aperte, et simulator, qui est pravus occulte, obviaverunt sibi : quia contrariis viis incedunt ; et non erat invenire verbum rectum et C *a malignitate immune seu mundum in sermocinatione eorum.* Furiosus enim irrationabilia loquitur evidenter ; simulator vero etsi bonum aliquid dicere videatur, intentio tamen ejus perversa est, seorsum quoque obloquitur et discordiam seminat. *Si revolveris cor prioris, id est, si mentem furiosi consideraveris, invenies in eo insaniam ; scrutans autem cor secundi, id est mentem simulatoris, inspicies et videbis in eo malignitatem, puta hypocrisim aut nocendi intentionem.*

Simplicitas est habitus animæ non varius, id est purus, planus, per duplicitatem non variatus, ad cogitationem mali factus immobilis, id est tam sincerus et innocens ut nequeat malum cogitare de proximo inordinate.

Malignitas est demoniaca deformatio et notitia, magis autem inhonestas. Malignitas namque est habituata ac deliberata malitia, qua quis peccat non ex infirmitate aut ignorantia, sed ex electione et habitu

B *malignitas recte dicitur inhonestas. Quæ « malignitas » est veritate sterilis et privata : caret enim veritate vitæ, veritate doctrinæ, et veritate justitiæ ; et multos latere putans : quia malignus seu malitiosus multoties putat malignitatem suam non considerari a multis.*

Hypocrisis est corporis et animæ contraria consistentia, id est dispositio per quam quis habet se contrarie seu repugnanter veris virtutibus, tam in corpore quam in anima. Hypocrita quippe ostendit foris apparatus et signa devotionis : sicut ait Salvator, quod exterminat faciem suam ut videatur jejuniare. In anima quoque ple-^{16.} nus est vana intentione et vili affectu ; nec erubescit taliter se habere in Dei præsencia. Et quia hypocritæ vitiose suspicantur de aliis, eisque insidiantur, putantes quod alii sint similes eis, ideo de hypocrisi subditur, *suspicionibus cunctis et machinationibus pravis perplexa.* Sonitus enim

Matth. vi, 16.

Joh. xv, 21.

D *Innocentia est hilaris consistentia animæ, id est virtus mentem lætificans, liberata ab omni suspitione et ab universa versutia.* Quemadmodum enim innocens nulli nocere intendit, ita putat neminem sibi nocere.

Rectitudo est intentio absque curiositate, et mos sine segnitie et adulteratione, id est interiori corruptione et abusione : mos, inquam, non fictus vel ante præparatus, id est cum excogitatione prævia nequaquam curiose exhibitus.

Sermo immalignus, id est locutio bona et innocens, est munda animae natura ut *ereditis condita*, id est proportionata, conveniens et conformis naturali atque ingentiae puritati animae in qua fuit creata: fuit enim in originali iustitia condita, quoniam Deus fecit hominem ab initio rectum: *participationes ad omnes faciens*. Hoc potest intelligi de sermone immaligno, et item de anima in puritate creata. Primo modo sensus est, quod sermo immalignus facit « participationes ad omnes », quia per eum est homo cunctis affabilis, nec alicui subtrahit suum alioquin ex aliqua protervia. Secundo sensus est, quod anima pura facit « participationes ad omnes », quia ad universos est caritativa, et gratiam quam accepit cunctis communicare parata est.

Malignitas est commutatio, id est corruptio et eversio, *rectitudinis, intentio seducta* a diabolo vel proprio corde iniquo et errans, *dispensatio mentiens*, id est erogatio fallax, seu *relaxatio juris mendosa, complexa et conjuncta juramenti perplexi sermones*. Hoc ideo dicitur, quia malignitas in hoc iuramenta malignitose connexa, et sermones sibi invicem contrarios, seu versutos, sophisticos et intricatos. Est quoque *profundum vortis*, id est causa subtilium cogitationum nequissimarum; *abyssus fraudis*, id est interminabilis abundantia dolositatum, *mentium transformatum*, id est sub colore et apparatu veritatis prolatum. *elatio exinde naturalis*, id est causa superbiae ex fictione, dolo et falsitate naturaliter exientis, *penitentiae hypocrisis*, id est causa penitentiae simulate et fictae, *elongatio a luctu, inimicitia confessionis*, id est adversaria confessioni, *operatio proprii arbitrii et regula proprii deliberationis*, quia ad hoc pertrahit hominem, ut proprio iudicio magis quam superiorum aut sapientiorum iudicio obtemperet, propriamque definitionem sequatur quasi iustitia regulam: ideoque est *conciliatio*, id est procuratio, *ruinarum*, quia ad graves et variis

trahit vitiorum ruinas: *contrariatio resurrectionis*, quoniam contrariatur spirituali resurrectioni a vitiis, *injuriarum subrisio*, id est callida perpersio injuriarum ad tempus, eum risu quodam, ut eas acius suo tempore ulciscatur, *evanescentes morstitia*, quoniam ad mororem vanum et inordinatum inducit, *facta religioſitas, damnata vita*.

Malignus est collega diaboli contrati-
cinator : quia cum diabolo inquirat ac

disceat quillud possit male concepta im-

plere, juxta illud Isaiæ, Ipse cogitationes

concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii : *et cognominatio*, id est, ma-

lignus communicat cum diabolo in nomi-

ne, qui communiter nominatur malignus.

Propter quod Dominus docuit nos ita

debere diabolum nominare, dicendo, Li-

bera nos a maligno : ubi nos dicimus, Li-

bera nos a malo. Unde et Christus de Juda

proditore maligno testatus est : Unus ex

vobis diabolus est.

Fugiamus a præcipitio, id est dejectione et vitio, hypoerisis, et a lacu adulationis lingue, audientes dicentem : Quoniam qui malignantes exterminabuntur, et quasi firmum herbar cito decident. Nempe hi tales, videlicet hypoeritæ, adulatores et maligni, demonum sunt pastores : quia per vitia ista eos reficiunt et oblectant, aliosque subvertunt.

*Quemulmoibm Deus nominatur cari-
tas, ita et rectitudo dicitur Deus. Expro-
pter Sapientem, scilicet Salomonem, dicit au-
tem mundum, Rectitudo diligit te : ubi
nostra habet translatio, Recti diligunt te.
Et pater hujus, videlicet David pater Sa-
lomonis, ait in Psalmo : Dulcis et rectus
Dominus. Et cognominatus cum eo, id est
rectos, qui habent hoc nomen quod potis-
sime competit Deo, dicit David salvari.
At enim : Qui saluos facit rectos corde;
et iterum : Rectitudinem animarum vidit
Deus, et visitavit eas iusto suo,*

Prima proprietas ætatis puerorum est simplicitas non varia, id est non simulata nec duplex, quam quædam habuit, Adam,

Is. xxxvi, 7.

1 *Joann.* ii,
13, 14; iii, 12;
v, 18, 19.

Matth. vi,
13.

Joann. vi,
74.

Ps. XXXVI,
9, 2.

1 Joann. iv,
s. 16.

Cont. 1, 3,
juxta LXX.

P. J. J. J. J.

$P_A = \sin 44^\circ$

1935-36.

non vidit animæ suæ nuditatem, id est, A
eam non incurrit nec expertus est, *neque inhonestatem carnis suæ* : quia tamdiu non sensit inhonestos motus seu stimulos in proprio corpore.

Bona et beata est simplicitas quæ inhæret naturæ aliquorum, id est, ad quam aliqui inclinantur ex naturali dispositione, qui ex ingenita indole sunt innocentes, pii ac simplices, non asperi, versuti aut duplices corde; *non vero sicut illa quæ est ex malignitate inserta*, id est, quamvis innata ac naturalis illa simplicitas bona existat, non tamen tam bona ac felix est « sicut illa quæ est » in quibusdam post malignitatem « inserta », id est eis infusa seu acquisita post pristinam malignitatem. *per dolores et sudores*, id est, per contritionem et compunctionem internam, post exteriores quoque pœnitentiæ actus laboriosos, quibus pristinam malignitatem funditus eradicaverunt et columbinam simplicitatem adepti sunt. *Illā quidem a multa malignitate et vitiiis protegitur et custoditur*, id est, innata simplicitas Deo moderante præservatur a gravibus vitiiis : homines namque naturaliter innocentes non ita inclinantur neque committere cadunt ad enormia mala ut alii; *istā vero fit altissimæ humilitatis et mansuetudinis conciliatrix*, id est, infusa et modo præfata acquisita simplicitas introducit ad profundissimam sui ipsius humiliationem et mititatem. *Et illi*, videlicet naturali simplicitati, *non multa merces debetur aut restat*, imo nulla merces gloriæ æternæ, nisi per dona gratiæ gratum facientis perficiatur, atque per actus infusarum virtutum exerceatur; *huic autem superinfinita et superlaudabilis*, id est, inestimabilis et gloriosissima merces præstabitur simplicitati infusæ et suo modo acquisitæ : quæ quanto laboriosius est adepta seu ad perfectionem deducta, tanto est gloriosius coronanda. Est autem infusa quantum ad suam essentiam, sed per dolores et sudores acquisita est dispositive et quantum ad suum profectum ac perfectionem.

Universi nos volentes Dominum desursum attrahere ad nos ipsos, ut scilicet corda nostra gratiose inhabitare dignetur, et per infusionem donorum suorum descendat ad nos, *accedamus ad eum simpliciter et sine fictione et malignitate*, tanquam ad magistrum in doctrinis, id est tanquam ad interiorem doctorem in omni instructione ac sapientia, *absque curiositate*. Accedimus autem ad Deum, ejus misericordiam invocando atque ad gratiam ejus nos præparando. *Quum enim sit simplex et incompressus*, utpote purus actus, *quantum putas vult animas ad eum accedentes simplices esse ac innocentes?* quasi dicat : Utiq̃ue valde hoc vult. Nam similitudo est causa amoris ac unionis : ideo justus, sanctus, pius et simplex Dens vult animas esse justas, sanctas, pias ac simplices.

Non est aliquando simplicitatem videre liberam et alienam ab omni humilitate, id est, nunquam contingit ut aliquis virtuosam habeat simplicitatem a duplicitate vitio liberam, et non habeat etiam humilitatem, quum istæ virtutes sibi semper connexæ sint.

Malignus est prævisor mendax, id est erroneus considerator et judex seu prænuntiator, *phantasticans*, id est, phantastice præsumens, *comprehendere cogitationes quæ sunt in corde, ex verbis, figuris ac gestibus*, id est ex exteriori locutione, dispositione et operatione, quæ non designant directe cogitationes ipsas, de quibus nunc sermo. Aliquæ autem cogitationes possunt cognosci ex verbis quæ ipsas directe significant, quum ea quæ sunt in voce sint signa et notæ interiorum conceptionum. Ex aliquibus quoque dispositionibus ac gestibus exterioribus possunt cogitationes aliquæ probabiliter deprehendi, juxta illud quod Salomon in Proverbiis ait : Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, ita et corda hominum manifesta sunt prudentibus. Unde et Plato edidit librum de Cogitationibus cognoscendis. Porro malignus, ex sua malevolentia,

ex levibus exterioribus signis vult nimis assertorie de interioribus judicare.

Vidi rectos, id est quosdam naturaliter simplices, innocentes atque ad sinceritatem dispositos, *discentes et doctos a malignis* hominibus *malignari*: juxta illud,

Ps. xvii, 27.
Ecclesi. xii, 1.

Prov. xiv, 15.

Cum perverso perverteris; et. Qui communicaverit superbo, induet superbiam. Tales enim recti ac simplices facilius seducuntur et corrumpuntur, quoniam innocens credit omni verbo. *Et admiratus sum quomodo potuerunt tam cito perdere proprietatem naturae et primitivam conditionem*, hoc est ingenitam simplicitatem naturalisque indolis bonitatem: quae tamen per peccata non penitus auferuntur neque totaliter corrumpuntur, sed laeduntur, debilitantur ac inficiuntur.

Quam facilius recti cadunt, tam difficulter contrarii, id est maligni seu naturali bonitate privati, *valent ad id quod rectum est transformari*, hoc est reformari.

Tercia peregrinatio, de qua dictum est supra, in expositione tertii Gradus (quae peregrinatio est aversio mentis a rebus caducis, seu derelictio terrenorum), *et subfectio*, utpote obedientia humilis, *et custodia oris*, pluries multa praevulnerunt, id est, frequenter multa et magna fortiter valde fecerunt, daemonum tentamenta vincendo, vitia expugnando, et insanabilia praeter opinionem mire transformaverunt, id est, peccata inveterata quae videbantur inenrabilia, passissimas quoque et concupiscentias intensissimas mirabiliter et inopinate reformaverunt.

Si (pro Quia) scientia plurimos inflat, *vide num forte sancta rusticitas et indisciplinatio*, id est incruditio seu imperitia, *habent naturaliter humiliare*, id est ad sui ipsius spontaneam humiliationem inducere. Quemadmodum enim « scientia inflat », quia ad excellentiam quandam spectat; ita « sancta rusticitas » et incruditio humiliant, quia ad defectuositatem et inferioritatem pertinere videntur. Veruntamen propter hoc non debemus odire scientiam aut studiosi non esse: nam

1 Cor. viii, 1.

et quod scientia inflat, per accidens fit: scientia vero per se appetibilis utilisque consistit ad multa. Nihilominus debemus multo plus vacare virtutibus, quam scientiae studio. Imo quum in multa sapientia sit indignatio, quanto quis doctior est, tanto major humilitas ei necessaria exstat. *Sunt quidam, quareis pauci, qui de sua ignorantia extolluntur*. Nempe nonnulli videntes se prosperari, ditari aut promotos esse praedictoribus, de sua ignorantia gloriantur, et doctos irridunt.

Ecclesi. i, 18.

Paulus Simplex beatus, factus est ostensio et definitio manifesta et efficax et typus, hoc est declarator, magister et exemplar, *beatus simplicitatis*, quam docuit et ostendit factis magis quam verbis. *Nemo unquam in brevi vidit talem profectum, neque audivit, nec videre aliquando poterit*, qualis fuit profectus Pauli Simplex. Ille videtur satis fortiter dictum, et per modum hyperbolicae locutionis intelligi potest. Quis enim cognovit sensum Domini, qui solus ponderator spirituum exstat, et ubi et qualiter et quantum vult spirat? Benique non opinor profectum hujus Pauli fuisse majorem et celeriore profectu gloriosi Servatii, B. Martini, aut S. Bernardi.

Rom. xi, 34.

Prov. xvi, 2.

Joann. iii, 8.

Simplex monachus est animal rationale obediens sine rationis scrutatione, imponens perfecte proprium onus ducenti, utpote praesidenti, cui se totum committit tanquam rationem daturum pro se. De hac obedientia indiscreta dictum est supra Gradum quartum. *Animal non contradicit liganti*, id est, jumentum domesticum non resistit liganti se, neque anima simplex et recta contradicit praesidenti ac praeipienti; sequitur trahentem sicut vult trahens, et usque ad mutationem contradicere aescit: quod tam de jumento quam de monacho simplici intelligi potest, quia et monachus usque ad mortem exemplo Christi obedire debet, secundum Basilium.

p. 21 et s.

Dirites difficulter intrabunt in regnum caelorum, et prudentes imprudenter, *ut*

Math. xix, 23.

simplicitatem, id est, docti et sapientes in oculis suis, sanctam simplicitatem apprehendere nequeunt, nisi propriam prudentiam relinquendo, et superiori absque discussione propriæ rationis obtemperando. *Rom. v, 20. Ibid. vii, 28.*

Propter quod ait Apostolus : Qui vult sapiens fieri, stultus fiat ut sit sapiens. *I Cor. iii, 18.*

Lapsus et ruina fecit frequenter incontinentes et duros. Unum enim peccatum pondere suo trahit ad aliud; ex actibusque pravis sæpe reiteratis generatur mala consuetudo : ideo multi ex lapsu suo interiori seu exteriori ruina, corruperunt ad incontinentiam et cordis obdurationem. *Occasionaliter vero sobrios et continentia*, hoc est, quidam ex suo lapsu occasionem sumpserunt emendationis ferventioris, considerando quam male ege-

runt, et tanto plus continenter et sobriose habentes, quanto plus excesserunt. In quibus impletur quod scriptum est : Ubi abundavit iniquitas, superabundavit et gratia. Isti sunt enim electi, quibus omnia cooperantur in bonum. *Quibus lapsus fuit donans salutem et innocentiam non voluntariam*, id est non intentam : nec lapsus hoc fecit directe et efficienter, sed occasionaliter ac materialiter.

Lucta seducere tuum sapere et tuam prudentiam, hoc est, labora ad hoc ut irrideas et postponas proprium tuum sentire ac judicare propriamque prudentiam, præferendo eis judicium et sapientiam superiorum tuorum, *et ita faciens, invenies salutem et æquitatem in Christo Jesu Domino nostro. Amen.*

GRADUS XXV

DE HUMILITATE VITIUM PERDITIONE.

VOLENS narrare per verbum visibile sensum et operationem caritatis divinæ propriæ, et sanctæ humilitatis decenter, et beatæ castitatis veraciter, et illuminationis Dei evidenter, et timoris ejus sine mendacio, et certificationis cordis sine errore, et putans de eisdem sua expositione illuminare eos qui non gustaverunt, facit aliquid tale, quale qui vult per verba et exempla docere de mellis suavitate eos qui nunquam gustaverunt. Sed secundus amat loqui in vanum, ut non dicam otiose nugari; primus autem est inexpertus propriæ narrationis, vel a vana gloria acute illuditur.

Coram posuit sermo thesaurum existentem reclusum ad securitatem in vasis fictilibus, magis vero in corporibus, ad exquisitionem et extortionem, manentem qualitate ignotum omni verbo; sola vero incomprehensibili inscriptione desuper circumpositum. exhibentem multam et infinitam scrutationem ac fatigationem quærentibus eum verbo. Habebat verbi dictio sic : Sancta humilitas. *II Cor. iv, 7.*

Quicumque Spiritu Dei aguntur, ingrediantur simul nobiscum in hoc intellectuale sapientissimumque collegium, proferentes tabulas scientiæ scriptas a Deo, intellectualibus manibus.

Et introivimus et exquisivimus atque extorsimus virtutem venerabilis et hono-

rabilis inscriptionis. Et ille quidem dixit humilitatem esse habituatam et attentam oblivionem directorum; alter vero, reputare se ipsum ultimum et magis omnibus peccatorem; alius, cognitionem impotentiae et infirmitatis propriae mentis; alter, praecipere proximum in concitationibus irae, et primum solvere ultionem, indignationem et furorem; alius, cognitionem caritatis et veritatis gratiae Dei et compassionis; alter iterum, sensum animae contritae, et abnegationem propriae voluntatis.

Ego vero illa omnia audiens, et ad me ipsum superintendens, et vigilanter extorquens, discere non valebam per auditum beatum illum sensum. Quocirca ego novissimus omnium, quasi canis eligens et colligens denuo de micis cadentibus a mensa sapientissimorum et beatorum Patrum illorum, definiens humilitatem dicam :

Humilitas est innominabilis gratia animae, nominabilis solum ab illis qui acceperunt experientiam ejus, ineffabilis nominatio et largitio divitiarum Dei. Discite, Matth. xi,
29. ait, non ab angelo, non ab homine, non a libro, sed a me, id est ex mea in vobis inhabitatione, illuminatione et operatione, quia mitis sum et humilis corde, cogitatione atque prudentia; et invenietis animabus vestris requiem a praeliis et alleviationem a cogitationibus.

Alia est visio hujus sanctae vineae adhuc in hieme vitiorum, et alia in vere fructuum, et alia in aestate virtutum : quamvis omnes contemplationes in unum occurrant, in unam fructificationem atque laetitiam. Unde et humilitas possidet quasi propria signa et argumenta fructuum. Nimirum quando botrus hujus sanctae humilitatis incipit florere in nobis, protinus cum labore et dolore odimus omnem humanam gloriam atque famam, exsultantes a nobis iram ac furiam. Proficiente autem in anima hac regina virtutum spirituali aetate, reputamus universa bona consummata et facta a nobis, in nihil, magis vero in abominationem, existimantes nos omni die amplius apponere oneri in ignota dispersione; abundantiam vero divinorum charismatum elargitam nobis desursum, arbitramur depositum poenae amplioris, quasi supra nostram dignitatem. Qua ex re mens manet impraedabilis, se ipsam recludens tutamque faciens in pera temperantiae et parvitatibus, audiens tantum strepitum et applausum latronum, et in nullo horum tentari valens : quoniam temperantia est inexpugnabile claustrum et conclave, contra quod conari non est usquequaque possibile.

In tantum ergo per minorationem eloquii philosophati sumus ea quae sunt productionis florum et profectus hujus brevis fructus sempiternae pullulantis. Quid ergo est perfectum bravium certaminis sacrosanctae, interrogate Dominum, o domestici Domini. De quantitate igitur hujus sanctae dicere, non est possibile; rursus quoque impossibilis est fari de qualitate ipsius. Iterum ergo conemur dicere de proprietate ejus secundum intentionem quae supergressa est in nobis.

Poenitentia sollicita, et luctus sanctificans ab omni macula, et sanctissima humilitas introducendorum, tantam habent ab invicem distinctionem et sufferentiam, quantum habent aqua et farina a pane. Anima enim conferitur et subtiliatur per

pœnitentiam efficacem ; porro per aquam luctus veracis unitur et (ut sic dicam) coadmascatur quodammodo Deo : ex quo accensa igne Domini efficitur azyma et panis beatæ humilitatis non tumens, et firmatur in Domino. Unde et sanctissima ista catena terne inserta, magis vero iris, quasi in unam virtutem et operationem sibi ipsi concurrens, possidet proprietates quodammodo proprias et operationes ; et quod dixeris esse signum unius, hoc invenies etiam esse factum notionem alterius. Propterea tentabimus dictum hoc firmare sub compendio.

Nempe prima et exceptuata proprietas hujus mirabilis trinitatis pulchræ et bonæ, est jucundissima et spontanea susceptio ignominie assumpta et amplexata expansis manibus animæ, sicut cessare faciens peccata maxima et comburens infirmitates animæ. Secunda vero proprietas ejus, est perditio omnis furoris, et temperantia in hujus obdormitione. Tertia vero proprietas seu tertius gradus pulcherrimus, est fidelis infidelitas propriorum honorum, et indeficiens desiderium doctrinæ ac disciplinæ.

Hom. x, 1.

Finis legis et Prophetarum est Christus ad justitiam omni credenti ; finis vero immundorum vitiorum, vana gloria et superbia omni non attendenti : quarum quum intellectualis terna ista collectio sit destructrix et interemprix, custodit suam convicticem, et facit eam irreceptibilem omnis veneni letiferi. Ubi enim in ipsa mente hujusmodi apparebit venenum hypocrisis ? Ubi virus detractionis ? Ubi serpens nidificans abscondetur ? Sed nonne expublicatus magis mortificabitur extra terram cordis ? Non est in ejus convictu et conjunctione odii apparentia, non species contradictionis, non odor infidelitatis, nec alicubi sermo de fide. Eidem sponsaliter unitus, est mansuetus, lenis, bene compunctus et devotus, et super omnia compassivus, tranquillus, alacer, clarus, obediens, frenabilis, ministrans absque tristitia, vigil, impiger : et quid expedit dicere plura ? impassibilis, quia in humilitate nostra recordatus est nostri Dominus, et redemit nos ex inimicis nostris, et ex iniquationibus et peccatis.

*Ps. CXXXV,
23, 24.*

Monachus humilis non scrutatur curiose arcana, superbus vero curiose scrutatur judicia Dei.

Cuidam Fratri scientia et cognitione doctissimo adstantes dæmones apparenter ad oculum, beatificabant et laudabant eum. Ipse vero Frater sapientissimus ait ad eos : Si cessaveritis me laudare cogitationibus in anima, existimabo me magnum ex vestro recessu ; si vero non cessaveritis me laudare, conjeciam ex laudibus vestris immunditiam meam : immundus enim est apud Deum omnis altus corde. Aut ergo recedite, et ecce magnus factus sum ; vel laudate me, et per vos possideo ampliorem humilitatem. Et stupentes quæstionem verbi, confestim disparuerunt.

Anima tua non sit lacus quandoque emanans vivificantem hanc aquam, quandoque vero iterum siccus et deficiens sub caumate elationis et gloriæ vanæ ; sed anima tua sit fons impassibilitatis, flumen paupertatis, ex se ipsa sempiternaliter sursum ferens.

Cognosce, o amator Dei, quia valles multiplicant in se spiritualem fructum

atque frumentum. Vallis est anima humiliata, semper immota et sine timore manens inter medium montium, laborum, virtutum et directionum.

Propheta non ait. Vigilavi, jejunavi, fatigatus sum, laboravi; sed, Humiliatus sum : et continuo adjecit, Et liberavit me. Nempe penitentia relevat, luctus vero pulsat in cælum, sancta vero humilitas aperit cælum. Ego autem dico et adoro trinitatem Personarum in unitate, et unitatem in trinitate.

Omnia quidem quæ videntur sol illuminat; universa vero quæ ratione aguntur humilitas tenet et roborat. — Non presente lumine, omnia sunt obscura; et humilitate absente, omnia nostra opera sunt vana et inutilia.

Unus in omni natura chorus semel vidit solem, et una cogitatio multoties peperit humilitatem. — Una et sola die universus mundus exsultavit, et una est virtus humilitatis non imitabilis dæmoniis.

Aliud est non extolli, et aliud humiliari : et ille judicat omnem diem, iste vero non judicat. Qui autem se ipsum dijudicat, hic quum sit incondemnatus continuo se ipsum semper condemnat. — Aliud est humiliari, et aliud agonizare, et aliud est laudare humilem : et primum quidem est perfectum, secundum vero est subjectorum verorum, tertium vero est universorum fidelium.

Qui ea quæ intus sunt humiliavit, non patitur furtum a labiis : quod enim thesaurus non habet, porta non profert. — Equus desolatus multoties se currere putat, coadunatus autem cognovit segnitiam propriam. — Si cogitatio amplius non extollitur in naturalibus nec magnum sapit, hoc est argumentum et experimentum initii salutis; usquequo autem dissuavem illum sentit factorem, non sentiet odorem hujus unguenti.

Sancta mens ait : Amator meus non irascetur aut arguet, non contendet, neque clamabit, non sophisticeaget, donec mihi coaptetur aut jungatur. Igitur post meam copulam, ei non imponitur lex.

Cuidam certatori ex festinantibus ad istam veram, immundi dæmones subseminaverunt in corde laudem. Ipse vero ex divina inspiratione machinatus est pia circumventionem malignitatem demonum vincere. Surgens quippe subordinavit in muro cellule suæ prædicationes altissimarum virtutum : dico autem, caritatis perfectæ, humilitatis angelicæ, puræ orationis, illibatæ et incorruptibilis castitatis, et similibus virtutum. Quum ergo cogitationes sue incipiebant eum laudare, dicebat eis : Eamus ad reprehensionem. Veniebat ergo, et definitiones seu prædicationes legebat, et contra se ipsum clamabat : Quando ista possederis, tunc cognosce quia adhuc longe es a Deo : quoniam si possederis hæc, servus inutilis es, fecisti quod facere debuisti; si vero non, longius distas ab observantia mandatorum Dei.

Quæ quidem sit virtus et substantia hujus solis, dicere non valemus. Ab operationibus ergo ejus comprehendimus et manifestamus substantiam quæ inest ei. Humilitas est divina protectio super privationem visionis propriarum directionum.

Humilitas est vilitatis abyssus, ad quam universi latrones conari nequeunt. Humilitas est turris fortitudinis a facie inimici. Nihil proficiet inimicus in ea, et filius (magis

Luc. xvii.
10.

Ps. cx. k.
Ps. lxxxviii.
23, 24.

vero cogitatio) iniquitatis non apponet nocere ei; et concidet a facie sua inimicos suos, et odientes eam in fugam convertet.

Sed studiosae et diligenter inquire notas proprietates divitiarum suarum existentes in anima hujus magni possessoris et institutoris, omnes manifestas praeter unam : illae enim sunt significativae divitiarum videntibus, praeter unam. Cognosces et non seduceris, videns in te existere hanc substantiam in multitudine luminis arcani. atque ineffabili orationis amore : quia procedit ante horum apprehensionem cor non maledicens aut indignans in offensionibus alienis. Praecursor praefatae proprietatis est odium omnis vanae gloriae.

Matth. xiii,
8.

Qui se ipsum cognoscit in omni sensu animae, super terram seminavit : non est enim, non ita seminantes humilitate florere. — Qui se ipsum cognoscit, accipit intentam meditationem timoris Dei; per eandem vero incedens, pervenit ad portam caritatis. — Humilitas est porta regni, introducens approximantes eidem. De ista

Joann. x, 9,
8.

arbitror Christum dixisse, quia si quis voluerit me sequi ingreditur, et egreditur ex vita absque timore, et pascua inveniet in paradiso. Omnes quicumque venerint per aliam portam in habitu et figura ista, fures sunt propriae vitae et latrones. Conquirentes nos ipsos, volentes comprehendere altitudinem humilitatis, non deficiamus, atque in sensu cordis propinquemus ad misericordiam, et proximum plus nobis ubique praehabere arbitremur. — Impossibile est ex nive procedere flammam; impossibilis autem est humilitatem esse in eo qui quaerit a quibuscumque hominibus gloriam. Humilitas est directio fidelium ac piorum, et haec est etiam eorum qui de reliquo sunt mundati a vitiis. — Plures ipsi nos ut plurimum dicimus et habemus nos peccatores; ignominia vero probat cor.

Tendens ad hunc portum tranquillum non cessabit faciens atque intelligens et supercogitans modum, mores, verba, intentiones, opiniones, inspirationes, quaestiones, institutiones, industrias, vota et orationes, donec per Dei cooperationem et per informationes humiliores liberet scapham animae suae, a mari elationis ac propriae reputationis aeternaliter fluctuante : qui enim factus est liber ab ista elatione, fiet bene facilliter excusabilis publicanus de universis aliis suis delictis.

Luc. xviii,
10 et seq.

Aliqui habuerunt praecommissa mala post horum remissionem in suppositionem humilitatis usque in finem, per illam colaphizantes vanum extolli elationis. Alii vero recogitantes passionem Jesu Christi, aestimant se ipsos aeternaliter debitores. Alii vilipendunt se ipsos ex quotidianis defectibus. Alii reperiunt elationem ex tentationibus, infirmitatibus et offensionibus accidentibus eis. Alii vero per intentionem charismatum, matrem gratiarum fecerunt sibi familiarem. Sunt vero quidam (si tamen et nunc sint, dicere non habeo) qui humiliantes se ipsos per ipsa Dei dona secundum horum processum, indignos se putant divitiis talibus, et sic immorantur, quasi suo debito apponentes. Hoc humilitas, hoc beatitudo, hoc perfectum victoriae bravium. Quando audieris aut videris aliquem infra paucos annos possidentem altissimam impassibilitatem, existima ipsum perrexisse pedestrem hanc brevem et beatam viam, non altam.

Sancta conjunctrix caritas et humilitas : hæc quidem exaltat ; illa vero exaltatos per humilitatem continens, nunquam cadit.

1 Cor. xiii, 8.

Aliud est contritio, aliud cognitio, et aliud humilitas. Contritio est lapsus germen. Qui enim cadit conteritur, et sine propria confidentia adsistit Deo in oratione cum laudabili verecundia ; et quasi contritus, superfirmatus est virga spei, et in ipsa canem desperationis persequitur. Cognitio est certa propriarum mensurarum comprehensio irrecurvabilis, memoria exilium offensionum. Humilitas est intellectualis doctrina Christi, faciens thalamum in cubiculo animæ intellectualiter dignis effectis, et sermonibus sensibilibus inaccessibilis existens. Qui dicit se in se ipso sentire totaliter odorem talis unguenti, et in tempore laudum vel ad modicum saltem corde movetur, aut verborum virtutem cognoscit : non seducatur, seductus est.

Audiui quendam in sensu animæ dicentem : Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Cognoscebat enim naturam non usquequaque permanere sine læsione ex se ipsa. Apud te, Domine, laus mea in Ecclesia magna, videlicet in futuro : nam ante illud non possum absque periculo ferre eamdem laudem meam.

Ps. cxiii, 1,
sec. IIebr.

Ps. xvi, 26.

Iste est terminus et sermo ac modus novissimæ superbiæ, virtutes sibi non inherentes simulare gratia gloriæ : idcirco et hoc est argumentum profunda humilitatis, causas culpæ quæ non sunt in nobis figurare in quibusdam gratia humilitatis. Ita fecit qui panem et caseum accepit in manibus. Ita fecit et exuens suam vestem et impassibiliter civitatem circumiens, sicut castitatis amator.

Qui tales sunt, de humano offendiculo non curabunt, eo quod virtutem susceperint certificare invisibiliter universos per orationem. De priori sollicitudinem gerens, secundi indigentiam significavit : ubi enim Deus paratus est nostram exaudire petitionem, ibi omnia possumus, moti ex virtute pro virtute. Vel possumus contristare homines magis quam Deum : gaudet enim videns nos attendentes ignominii ut contribuamus, plagemus et perdamus vanam elationem. — Summa peregrinatio conciliatrix est talium certaminum victoriæ : vere enim magnorum est ferre illud a familiaribus atque domesticis.

Ne stupeas aut conturberis in præfatis : nemo enim scalam aliquando sub uno tempore ascendere potuit.

In hoc cognoscent omnes quia discipuli Dei sumus, non quia daemonia nobis obediunt, sed quia nomina nostra scripta sunt in cælo humilitatis.

Luc. x, 20.

Sinere ramos arborum quæ citreæ dicuntur, exaltari naturaliter sursum in altum, habet ex natura ingignere eis sterilitatem ; sublus vero recurvati, celerius fructiferi fiunt. Prædenter intelligens cognosceat.

Unus possidet apud Deum ascensionem triginta graduum ejusdem sanctæ humilitatis, et unus sexaginta, et unus centum. Et quidem in extremo impassibiles, in medio viriles, in primo vero omnes possunt venire. — Qui cognoscit se ipsum nunquam conabitur illusus in his quæ sunt super se ipsum, sed solidabit pedem de cetero super trivium ejusdem beate.

Timent volucres falconis speciem ; operatores vero humilitatis abhorrent contra-

dictionis sonum. — Multi salutem adepti sunt sine prænuntiationibus et illuminationibus et signis atque prodigiis; nullus vero ingreditur ad Sponsum absque humilitate. Nempe priorum secunda est custos; hujus vero priora in levioribus facta sunt sæpius interemptiva.

Dispensavit Dominus circa nos humiliari nolentes et istud: quia nemo videre potest plagas proprias sicut proximus. Eapropter necesse est gratiam sanitatis dare non nobis ipsis, sed illi et Deo.

*Nam. xxii,
28-30.*

Qui humilis est mente, semper abominatur propriam voluntatem velut seductricem et errantem; et habet naturam discere. in orationibus suis inhæsitanti fide ad Dominum fusis, ea quæ pertinent ad rem, et obedire: qui non est attendens conversationi magistrorum, sed jactans reponit in Deo curam suam, qui per asinum docuit convenientia in Balaam. Quamvis hic talis operator universa quæ agit faciat, intelligat et loquatur secundum Deum, nec tamen sic tradet suæ voluntati, nec suo sensui credet: stimulus enim et pondus est humili, inhærere et obedire propriæ fidei, quemadmodum superbo stimulus est et intolerabile pondus, inhærere et obedire dictis ab altero.

1 Cor. iv, 4. Mihi videtur angeli esse, non pati furtum a delictis. Audivi enim terrenum angelum dicentem: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me Dominus est. Unde debemus dijudicare et vituperare nos ipsos, ut per voluntariam hanc vilificationem nostri abjiciamus peccata non voluntaria: alioqui in exitu pro eis dire exacti rationem ponere exquiremur.

*Luc. xviii,
13, 14.* Qui petitiones postulat a Deo sub sua ipsius dignitate, penitus quæ sunt supra se participabit: et de hoc testimonium perhibet publicanus petens remissionem, sed *Ibid. xxiii,
42, 43.* reportans justitiam. Et latro ille petiit tantum memoriam in regno, et totum paradisum hereditavit.

Non est in creatura parvum et magnum ignem natura videre, et non est in sincera humilitate remanere quam penitus speciem materiæ. Donec voluntarie offendimus, hoc in nobis non est; et hoc est signum adventus ejus.

*Joann. xiii,
4.* Cognoscens Dominus virtutem animæ figurari extrinseco habitu et institutione, accipiens linteum, ostendit nobis compendium viæ humilitatis. Nempe ad inventionibus corporis assimilatur anima, et formatur ad ea quæ agit, ac configuratur ad ipsa.

Principatus angelorum factus est cuidam suppositio alti sapere: qui non est propter hoc assecutus id quod superbe præsumpsit. — Aliter afficitur qui sedet super thronum, et aliter qui sedet super sterquilinum. Et propterea forsitan magnus *Job ii, 8.* ille justus in sterquilinio extra civitatem sedebat. Tunc enim perfectam humilitatem *Ibid. xliii, 6,
juxta LXX.* possidens, in sensu animæ dixit: Ipse me reprehendo, et cinerem me ipsum reputo; sed et favillam, terram, pulverem esse me fateor.

*IV Reg. xxi,
2 et seq.* Invenio Manassen illum peccantem sicut neminem alium, qui inquinavit templum Dei idolis, et omnem religionem contaminavit: pro quo si universus mundus jejunasset, nihil condignum econtra inducere potuisset; sed prævaluit humilitas, et insanabilia sanavit in eo. *II Par.
xxxiii, 12-
19.*

David loquitur Deo : Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique; totis *Ps. l., 15, 19.* corporibus per jejunium incensis non delectaberis; sacrificium Deo spiritus contri-
bulatus : et quod sequitur notum est universis. Beata ista humilitas aliquando cla-
mavit pro adulterio et homicidio, Peccavi Domino; et celerius audit : Dominus *II Reg. xii, 13.*
abstulit peccatum tuum.

Patres sempiternæ memoriæ asseruerunt corporales labores esse viam et suppo-
sitionem ejusdem. Ego autem dico, obedientiam et cordis rectitudinem cum eisdem
esse viam ad humilitatem : quæ naturaliter oppositæ sunt elationi ac propriæ repu-
tationi. — Si elatio quosdam fecit ex angelis demones, humilitas penitus facere
potest ex demoniis angelos : quapropter peccantes confidant.

Omni virtute festinemus et certemus ascendere ad verticem hujus; si quominus,
saltem superveli humeris ejus. Si vero hæsitamus aliquid aut fatigamur in hoc, non
excidamus ab ulnis ipsius : etenim cadens inde, admiror si fuerit consors aliquo
dono æterno.

Paupertas, peregrinatio, absconsio sapientiæ non apparens, non varia verbi pro-
latio, eleemosynæ quæsitio, occultatio propriæ generositatis, exulatio confidentiæ,
et elongatio a multiloquio, sunt nervi et viæ humilitatis, sed nequaquam signa. Nihil
enim poterit aliquando animam ita humiliare sicut pauper institutio medicantiumque
diæta. Tunc enim amor noster ad sapientiam et caritas nostra ad Deum monstra-
tur, quando possumus exaltari, et gloriam ac altitudinem fugimus irreconvertibiliter.

Si te aliquando armaveris contra vitium quodecumque, induc et posside hanc
compugnantem, et super aspidem et basiliscum ambulabis, leonem et draconem : *Ps. xc., 13.*
ego vero dico, super peccatum quodcumque inficiens mentem, et desperationem, et
diabolum, et draconem corporis. — Humilitas est siphon cælestis valens animam
sursum in cælum perducere ex vitiorum abysson.

Vidit aliquis aliquando pulchritudinem ejus in corde suo, et captus stupore,
interrogavit eam discere nominationem parientis eam. Ipsa vero subridens, juncunde
et tranquille ait : Quomodo quæris discere nomen gignentis me, et hic sine nomine
est? Nequaquam tibi dicam hoc nomen quousque possidebis Deum et Dominum
Jesum Christum. Ipsi gloria in sæcula. Amen.

Abyssus quidem est mater fontis; humilitas est mater discretionis.

ARTICULUS XXIX

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI QUINTI.

VOLENS narrare per verbum visibile, Asum, id est doctrinam, et operationem cari-
tatis divinæ propriæ, et sanctæ humilitatis
id est audibile : visus enim pro omni
sensu accipitur. Vel « per verbum visibi-
le », hoc est per verbum scriptum. Sen-
tatis divinæ propriæ, et sanctæ humilitatis
decenter, et beatæ castitatis veraciter, et
illuminationis Dei evidenter, et timoris

ejus sine mendacio, et certificationis cordis, id est pie ac consolatoriae assecurationis ejus in Domino, sine errore, et putans de eisdem sua expositione illuminare eos qui non gustaverunt per experientiam mentis spiritualia ista charismata, facit aliquid tale, quale qui nult per verba et exempla docere de mellis suavitate eos qui nunquam gustaverunt dulcedinem mellis. Sed secundus, utpote taliter docens de mellis dulcedine, amat loqui in vanum, id est infructuose, ut non dicam quod amet otiose nugari, hoc est fabulari sive mentiri. Primus autem, videlicet de præfatis charismatibus taliter docens, est inexpertus proprie narrationis, id est, ea quæ docet non seit per saporem internum et exercitationem virtutum illarum, vel a vana gloria acute illuditur, ita quod ad ostentationem tantummodo loquitur.

Sed contra hæc objici potest : sequeretur namque ex eis, quod mundanis carnalibusque hominibus non esset prædicandum de caritate, humilitate, castitate, timore illuminationeque Dei. Et respondendum, quod duplex est informatio ac intelligentia. Una vocatur speculative et nuda : sicut inexpertus mysticam theologiam et præfatas virtutes, possunt loqui et audire, informare et informari de eis. Alia est informatio atque intelligentia formata et practica, quæ est affectiva et boni approbativa : sicut veritatem sortitur quod communiter dicitur, quod nullus possit alium informare de vita spirituali interna ac mystica theologia, nisi qui eas expertus est; quod item nemo possit talia capere aut intelligere, nisi qui experientiam habet de eis. Et ita nunc loquitur auctor.

Coram posuit sermo thesaurum existentem reclusum ad securitatem in vasis fictilibus, magis vero in corporibus, ad exquisitionem et extortionem : hoc est, doctrina Christi, seu præsens tractatus et « sermo » iste, manifeste proposuit opulentissimam humilitatis virtutem, cui cetera dona gratiæ connectuntur : quæ humilitas clausa est in hominibus fragili

A carne circumdatis, ut diligentius eustodiatur, et unusquisque eam obtinere sive in ea proficere quærat ac studeat, imo indesinenti ac importuno quodam labore extorqueat, quia regnum cælorum vix patitur. Unde et Paulus apostolus : Habemus, inquit, thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas ejus sit virtutis Dei.

« Thesaurum », inquam, *manentem qualitate ignotum omni verbo seu sermoni, eo quod dignitas, efficacia ac profunditas humilitatis non queat verbis plenarie explicari aut insinuari. Sola vero incomprehensibili inscriptione desuper circumpositum.* Thesaurum istum dicit « circumpositum », id est extrinsecus consignatum, incomprehensibili titulo : qui titulus, ut paulo post subditur, est : Sancta humilitas. Quæ inscriptio seu intitulatio incomprehensibilis appellatur, eo quod virtus ac dignitas, excellentia atque profunditas humilitatis plene nequeant comprehendi. Propter quod sequitur, *exhibentem multam et infinitam scrutationem*, id est inquisitionem, ac *fatigationem quærentibus eum verbo*, hoc est, his qui verbaliter inquirendo, arguendo, legendo, volunt humilitatem cognoscere ac sortiri. Facilius enim per propriam abnegationem, subjectionem et cruciformem Christi imitationem humilitas ista acquiritur atque cognoscitur, quam per verba : non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. *Habebat verbi dictio, id est præfata inscriptio, sic : Sancta humilitas.* Per quod verbale complexum insinuatur interior ipsa humilitas saneta.

Quicumque Spiritu Dei aguntur, id est, fervore Spiritus Sancti tanguuntur et exeitantur, ingredientur simul nobiscum in hoc intellectuale sapientissimumque collegium, id est in hanc scholam virtutum, atque in hoc cælestis magisterii auditorium, et in præfatam virtutum congregationem, proferentes tabulas scientiæ scriptas a Deo, intellectualibus manibus, hoc est, portantes in cordibus suis notitiam Scripturarum observantiamque Decalogi, quas

*Matth. xi,
12.
II Cor. iv, 7.*

I Cor. iv, 20.

Deus per sapientiam, pietatem ac omni- A considerationem acutam ab intellectu meo
tentiam suam imprimit animalibus suorum
fidelium.

*Et introivimus in collegium istud, et
exquisivimus atque extorsimus, id est,*
cum importuna quadam fervoris instantia
obtinere conati sumus, *virtutem venera-*
bilis et honorabilis inscriptionis, hoc est
efficaciam et intelligentiam tituli humili-
tatis præacti, qui est « venerabilis » co-
ram hominibus « et honorabilis » coram
Deo.

Et ille quidem dixit humilitatem esse B
habituatam et attentam oblivionem dire-
ctorum, id est propriorum operum bono-
rum, illa non reputando nec attendendo
quasi adscribenda sint sibi aut coram Deo
condigna. *Alter vero dixit humilitatem*
esse reputare se ipsum ultimum et ma-
gis omnibus peccatorem, id est se ipsum
judicare peccatorem gravissimum atque
vilissimum. Quod secundum aliquam
considerationem verificatur, quum et Paulus
testetur : Venit Christus peccatores salvos
facere, quorum primus (id est maximus) C
ego sum. *Alius dixit humilitatem esse*
cognitionem impotentie et infirmitatis pro-
prie mentis. Alter dixit humilitatem esse
præanticipare proximum, hoc est cum
prevenire, veniam postulando, aut aliter
mitigando, *in concitationibus iræ, id est*
aliqua ira aut offensione inter eos exorta.
et primum salvere, hoc est præfato modo
extinguere, *ultionem, indignationem et*
furorē in se ipso aut alio. Alius dixit
humilitatem esse cognitionem caritatis et
veritatis gratiæ Dei et compassionis, id
est cognitionem « caritatis » et piæ sub-
ventionis Dei ad nos, « veritatis » quoque
beneficiorum quæ præstitit nobis. *Alter*
iterum dixit humilitatem esse sensum, id
est iudicium sive gustum internum, *ani-*
mæ contrita, sua recognoscentis peccata,
et abnegationem propriæ voluntatis.

Ego vero illa omnia ambiens, et ad in-
ipsum superintendens, id est, valde ad-
vertens, aciendo mentem meam ad intel-
ligendum audita, et vigilanter extorquens

Humilitas est innominabilis gratia ani-
me, nominabilis solum ab illis qui acce-
perunt experientiam ejus, hoc est, qui
exeritati sunt in ea. Est quoque *ineffabi-*
lis nominatio et largitio dicituram Dei,
id est ex opulencia et liberalitate Dei col-
lata. Porro humilitas dicitur « ineffabi-
lis » virtus seu « gratia » sive « largitio
Dei », quoniam sicut digne et plene com-
prehendi non valet, sic neque effari aut
nominari. *Discite, ait Christus, non ab*
angelo, non ab homine puro, non a libro,
sed a me, id est ex mea in vobis inhabita-
tione, illuminatione et operatione, quia
nihil sum et humilis corde, cogitatione
atque prudentia; et invenietis animabus
vestris requiem a præliis passionum et
tentationum, et alleviationem a cogitatio-
nibus aggravantibus animum.

Alia est risio hujus sanctæ vineæ adhuc
in hieme vitiorum, id est, humilitas san-
cta hæc, quæ vineæ comparatur, aliam
habet dispositionem aliumque adspectum
et gradum in imperfectis et incipientibus,
qui adhuc sunt in frigore tentationum et
defectuositatum, ac reliquiarum præceden-
tium vitiorum, et alia in vere fructuum,
hoc est, alia est dispositio humilitatis in
proficientibus, et alia in estate virtutum,
id est, alia est dispositio ejus in perfectis,
qui sunt in fervore et consummatione vir-
tutum ; *quævis omnes contemplationes*
in tantum occurrant, puta in unam fructi-
ficationem atque letitiam, hoc est, præfa-
tæ tres visiones seu dispositiones et inspec-
tiones humilitatis ad eundem properant
finem ac felicitatem, ut scilicet hominem

Matth. xi,
29.

coram Deo reddant sublimem in via per A dona gratiæ, et in cælis per munera gloriæ. Unde et humilitas possidet quasi propria signa et argumenta fructuum ex ea nascentium. De quibus subiungitur :

Nimirum quando botrus hujus sanctæ humilitatis, id est primus gradus ejus, incipit florere in nobis per opera sua bona, protinus cum labore et dolore odimus omnem humanam gloriam atque famam, in quantum fama illa redundat in nostrum honorem, non in quantum est ad Dei venerationem et proximorum ædificationem, B exultantes. hoc est, prorsus abjicientes, a nobis iram ac furiam. Incipientibus autem, propter reliquias pristinorum vitiorum in eis manentes, est adhuc laboriosum et pœnale illi odire omnem famam gloriamque humanam, ac taliter exstirpare iram ac furiam.

Proficiente autem in anima hac regina virtutum, puta humilitate, spiritali etate, id est quotidiano ac diuturno profectu, reputamus universa bona consummata et facta a nobis, in nihil, magis vero in C abominationem, id est pro nihilo et pro re abominabili, propter mala bonis actibus nostris permixta, et quoniam bona ipsa quantumlibet multa et magna, deficiunt infinite a cultu ac reverentia quibus dignus est Deus, existimantes nos omni die amplius apponere oneri, id est augere peccata præterita, in ignota dispersione, id est per occultas culpas, evagationes et negligentias, quæ tantæ sunt quod eas deprehendere non valemus; abundantiam vero D divinorum charismatum elargitam nobis desursum, arbitramur depositum pœnæ amplioris, quasi supra nostram dignitatem : id est, abundantiam hanc arbitramur thesaurum nobis a Deo commissum, ut eo fructuose utamur et immaculatum eum servemus; quod quia non facimus sicut oportet, arbitramur quod depositum istud fit nobis occasio pœnæ majoris, quoniam « supra dignitatem » meritorum nostrorum datum est nobis tantum bonum a Deo, de quo satis grati non sumus.

Qua ex re mens manet imprædabilis, id est, propter hanc considerationem anima privari non valet humilitatis virtute, se ipsam recludens tutamque faciens in perit temperantia et parvitas, hoc est in ocula consideratione propriæ parvitas ac moderationis, audiens tantum strepitus et applausus latronum, id est tentationes dæmonum, nunc per adversa, nunc per blanda tentantium, et in nullo horum tentari valens, quamdiu ita custodit se (a qua tamen custodia potest resolvi); quoniam B temperantia est inexpugnabile claustrum, id est castrum, et, conclare, contra quod conari non est usquequaque possibile, intelligendo per temperantiam discretionem seu moderationem præ tactam. quæ quantum in se est, non potest expugnari, quamvis subjectum ejus, videlicet ratio, valeat ladi, et per consequens discretio deieci.

Denique humilitas dicitur « regina virtutum », non quod sit absolute virtutum dignissima, sed quia multa privilegia et præconia habet, estque præcipue utilis et C necessaria.

In tantum ergo per minorationem eloqui, id est brevi sermone, philosophati (id est perscrutati) sumus ea quæ sunt productionis florum et profectus, hoc est ea quæ pertinent ad duos primos gradus, hujus brevis fructus sempiternæ pullulantis, id est fructuosæ humilitatis : quæ dicitur « brevis », quia parvifiat se : et pululat sempiternæ, indesinenter proficiendo in melius in vita hac in homine virtuoso ac perseverante. Quid ergo est perfectum D brævium certaminis sacrosanctæ, id est, quæ sit consummatio, plenitudo et vertex humilitatis, ad quam perfectionem humilitas certando pertingit, interrogate Dominum, o domestici Domini, hoc est, o fideles, præsertim religiosi, Deum rogate ut istud vobis revelet.

De quantitate igitur hujus sanctæ humilitatis dicere, non est possibile; rursus quoque impossibile est fari de qualitate ipsius : videlicet quia de nullo horum possumus plene et condigne determinare aut

p. 339 A, loqui, sicut prædictum est. Quis enim de- A
341 B, terminet quantum humilitas crescere possit? Impossibilis vero est dignitatem et efficaciam ejus plene exprimere. Iterum ergo conetur dicere de proprietate ejus, videlicet humilitatis, secundum intentionem quæ supergressa est in nobis, id est, quæ major in nobis est quam exsequi queat, ita quod vires nostras « supergressa est ».

Pœnitentia sollicita, et luctus sanctificans mentem ab omni macula, et sanctissima humilitas introducendorum ad B regnum cælorum sive ad perfectionem præcipuam, tantam habent ab invicem distinctionem et sufferentiam, id est mutuum contemperabilitatem seu miscibilitatem, quantum distinctionem et sufferentiam habent aqua et farina a pane. Anima enim conteritur et subtiliatur per pœnitentiam efficacem instar farinae: per pœnitentiam namque ab omni carnali spurcitia et grossitie et sensuali affectu se subtrahit. Porro per aquam luctus veracis, hoc est salubris pœnitentialisque fletus, unitur et (ut sic dicam) coadmassatur quodammodo Deo, sicut per aquam coadmassatur farina; ex quo luctu anima accensa igne Domini, hoc est calore Spiritus Sancti, efficitur azyma et panis beate hu-
I Cor. v, 8. militatis non tumens fermento malitiæ et nequitie, et firmatur in Domino, ut ei coherereat fortiter, quemadmodum massa per ignem fornacis firmatur et efficitur panis.

Unde et sanctissima ista catena terne inserta, hoc est connexio ista virtuosa ex D tribus consistens, puta ex pœnitentia et luctu salubri ac humilitate, magis vero iris, id est, quæ convenientius dicitur iris quam catena: nam sicut in iride triplex color apparet, per latum sibi coherens, ita in ista compositione virtutum est actus triformis, juxta se situatus, et a terrenis instar iridis elevatus; quasi in unam virtutem et operationem sibi ipsi concurrens, hoc est, quasi unam perfectam actionem virtuosam constituens, quæ dici potest

contritio lacrimosa ac humilis, et dicitur actio una aggregative, quemadmodum exercitus dicitur unus, possidet proprietates quodammodo proprias et operationes, id est, propria aliqua habet per quæ innotescit; et quod dixeris esse signum unius, videlicet pœnitentiæ, hoc invenies etiam esse factum notionem, id est notificans signum, alterius, puta luctus sive fervoris. Propterea tentabimus dictum hoc firmare sub compendio.

Nempe prima et exceptuata proprietas hujus mirabilis trinitatis pulchra et bone, utpote contritionis et luctus ac humilitatis, seu contritionis lacrimose ac humilis, est jucundissima et spontanea susceptio ignominie, id est ejusecundumque aspernationis et injuriationis seu adversitatis, assumpta et amplectata expansis manibus anime, hoc est ex totis desideriis eordis, sicut quis corporaliter suscipit et amplectatur amicum carissimum (quæ proprietas dicitur « exceptuata », quasi ex frequentibus ignominiarum susceptionibus generata, sicut cessare faciens peccata maxima (nam delet præterita et facit cavere futura), et comburens infirmitates anime, id est, passionem seu pronitatem ad culpam et tarditatem ad bona pro magna parte consumens seu defensus, saltem ad tempus, quia et magnum gratiæ ac virtutum meretur augmentum. Secunda vero proprietas ejus, est perditio, id est plena extinctio, omnis furoris, et temperantia in hujus obdormitione, id est moderata ac discreta persistentia, seu refrenatio voluptatum gustus et tactus, in cessatione furoris ac iræ. Tertia vero proprietas seu tertius gradus pulcherrimus, est fidelis infidelitas propriorum bonorum, hoc est propriis meritis non confidere, sed parvi pendere ea, et infidelis desiderium doctriæ ac disciplinæ, id est informationis, et correctionis atque correctionis pro culpis quotidianis: quod est summa humilitatis maximeque fervoris.

Hæc ergo sunt signa, proprietates et gradus præfate catenæ et trinitatis seu tri-

næ connexionis, ac iridis : per quæ signa A sponsæ amorose familiariterque conjunctus, est mansuetus, lenis, bene compunctus et devotus, et super omnia compassivus, tranquillus, alacer, clarus, obediens, frenabilis, ministrans absque tristitia, vigil, impiger : et quid expedit dicere plura ? impassibilis, id est, a cunctis passionum excessibus est purgatus ac reformatus, quia in humilitate nostra recor-

Ps. CXXV,
23, 24.

Rom. x, 4. *Finis legis et Prophetarum est Christus ad justitiam omni credenti; finis vero immundorum vitiorum sunt vana gloria et superbia omni non attendenti, hoc est omni homini inconsiderato ac negligenti, qui per cetera vitia sua finaliter cadit ad gloriam vanam atque superbiam, in tantum ut gloriatur quum male fecerit, et de impietatibus suis se extollat, quum tamen si bene attenderet, ex earum consideratione merito poeniteret seque humiliaret. Quarum, videlicet vanæ gloriæ et superbie, quum intellectualis terna ista collectio, scilicet contritio lacrimosa ac humilis, sit destructrix et interemptrix, custodit suam convetricem, id est mentem cui inhaeret, et facit eam irreceptibilem omnis veneni letiferi, id est omnis mortalis peccati, ita quod difficulter ad illud perducitur, seu perducere non valet, quamdiu triua hæc collectio manet in ea.*

Prov. II, 11.

Ubi enim in ipsa mente hujusmodi apparebit venenum hypocrisis, quod ab humilitate repellitur? Ubi virus detractionis, quod luctus salubris effugit? Ubi serpens nidificans, puta diabolus, qui ex cogitationibus pravis affectionibusque perversis turpissimum facit nidum in anima, absconditur, quem contritio abjicit? Sed nonne ex publicatus, hoc est per opera sua maligna manifestatus, magis mortificabitur extra terram cordis, id est, concubabitur et vincetur foras ejectus? sicut ait Salvator : Nunc princeps hujus mundi ejicitur foras.

Juann. XII,
31.

Non est in ejus convictu et conjunctione odii apparentia, hoc est, in mente in qua est contritio ista lacrimosa et humilis non est aliquod odium vere apparens, non species contradictionis, id est inobedientiæ, non odor infidelitatis, nec alicubi sermo de fide, id est aliqua curiosa disputatio de credendis.

Eidem sponsaliter unitus, hoc est homo contritioni lacrimosæ ac humili tanquam

B *Monachus humilis non scrutatur curiose arcana, superbus vero curiose scrutatur judicia Dei, quum tamen incomprehensibilia sint : ideo opprimetur a gloria.*

Rom. XI, 33.

Prop. XXV,
27.

Cuidam Fratri scientia et cognitione doctissimo adstantes demones apparenter ad oculum, beatificabant et laudabant eum. Ipse vero Frater sapientissimus ait ad eos : Si cessaveritis me laudare cogitationibus in anima, id est per cogitationes inanes quas animæ meæ ingeritis, existimabo me magnum ex vestro recessu, tanquam victorem impugnationum vestrarum : et ita in Deo magnificabo me ipsum, adscribendo ei magnitudinem gratiæ mihi concessæ. Si vero non cessaveritis me laudare, coniciam ex laudibus vestris immunditiam meam : immundus enim est apud Deum omnis altus corde, id est superbus. Aut ergo recedite tanquam victi, et ecce magnus factus sum, Deo præstante ; vel laudate me, et per vos possideo ampliozem humilitatem, quia tanto defectuosiore me reputo quanto plus a vobis magnifico. Et stupentes demones questionem verbi, id est argumentationem hanc Fratris istius, confestim disparuerunt.

Ibid. XVI, 5.

Animæ tuæ non sit lacus quandoque emanans vivificantem hanc aquam, hoc est, interdum in se habens alisque communicans humilitatem contritam et lacrimosam, quandoque vero iterum siccus et deficiens sub caumate, id est fervore, elationis et gloriæ vanæ ; sed animæ tuæ sit fons impassibilitatis, hoc est plenariæ re-

formationis, *flumen paupertatis, ex se ipsa* A *natura existens qui semel tantummodo sempiternaliter sursum ferens*, id est, ex interiori sua reformatione ac paupertate se ad Deum jugiter elevans. Unde ait Salvator: Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae.

Cognosce, o amator Dei, quia valles, utpote humiles mentes, multiplicant in se spiritualem fructum atque frumentum, hoc est interiora et exteriora opera bona. *Vallis est anima humiliata, semper inmotata et sine timore manens*, id est fixa, stabilis, et inordinate formidinis elationis- B *bitum. nisque expers, inter medium montium, laborum, virtutum et directionum*, hoc est, inter elationes, quas utroque latere vitat et inter quas exercetur, inter virtutes quoque quibus ornatur, et inter actus virtutum quos dirigit recte ad Dei honorem ac ultimum finem: de quibus non extollit se ipsam.

Propheta non ait in Psalmo, Vigilavi, jejunavi, fatigatus sum, laboravi; sed, Humiliatus sum: et continuo adjicit, Et liberavit me. Nempe poenitentia releverat C *hominem ab onere peccatorum, luctus vero pulsat in eolum, sancta vero humilitas aperit eorum: imo oratio humiliantis se penetrat caelos. Ego autem dico, id est, fideliter credo atque confiteor, et adoro trinitatem Personarum in unitate divinae essentiae, et unitatem essentiae in trinitate. Proportionabiliter poenitentia, lacrimatio et humilitas invicem sunt conjunctae atque in gratia Dei contentae.*

Omnia quidem quae videntur sol illuminat D *mediate aut immediate, vel potest illuminare: nam in nocte multa videntur luce candelae. Universa vero quae ratione aguntur, id est, rationaliter fiunt, humilitas tenet et roborat, hoc est, conservat ac figit in suo vigore. — Non praesente lumine, omnia sunt obscura: et humilitate absente, omnia nostra opera sunt vana et inutilia, id est non meritoria vitae aeternae.*

Unus in omni natura chorus semel vidit solem. Unus iste chorus in tota rerum

natura existens qui semel tantummodo vidit solem, potest intelligi fundus maris Rubri sub Moyse, seu Jordanis sub Josue: qui fundi siccati supernaturaliter, semel materialiter solem viderunt, id est, visibiles se praebant per lumen solis. Et una cogitatio, id est intenta consideratio propria defectuositatis, seu mortis, aut divinae districtiois, multoties peperit humilitatem, hoc est actualem sui ipsius humiliationem. Porro sicut una hirundo non facit ver, sic una actio sola non generat habitum.

Una et sola die universus mundus exsultavit: quod vel de die nativitatis Christi aut dominicae resurrectionis accipi potest: et una est virtus humilitatis non imitabilis demoniis, quae in sua elatione sunt obstinata.

Aliud est non extolli, et aliud humiliari: quoniam « non extolli » non dicit nisi privationem, seu elationis earentiam: « humiliari » vero dicit actum positivum. Et ille judicat omnem diem, iste vero non E *judicat, id est, unus inter omnem actum discernere audet, alter vero non praesumit hoc. Ista sunt verba Apostoli ad Romanos, quae ibidem plenius exponuntur. Qui autem se ipsum dijudicat, id est, accusat ac reprobatur, hic quomodo sit inculpatus, id est a Deo approbatus, continuo se ipsum semper condemnat, id est, proprias culpas jugiter recognoscit, et se ipsum redarguit. Unde Apostolus: Si nos ipsos dijudicamus, non utique judicemur.*

Aliud est humiliari, id est se ipsum sponte humiliare, et aliud agonizare, id est contra vitia pugnare et pro virtutum profectu laborare, et aliud est laudare humilem. Et primum quidem, videlicet humiliari, est perfectum, id est opus perfectorum, secundum vero, scilicet agonizare, est subjectorum verorum, id est veraciter obedientium, tertium vero, puta humilem commendare, est universorum perfectum.

Qui ea quae intus sunt, utpote intellectum ac voluntatem, humiliavit, non patitur furcari a labiis, hoc est, ex aliorum

*Erod. xiv, 21.
Josue iii, 15-17.*

Rom. xiv, 12.

1 Cor. xi, 31.

Joann. vii, 38.

Ps. cxiv, 6.

Ezech. xxxv, 21.

præconiis sibi adscriptis vel ex propriis A verbis non extollitur, nec spirituali opulentia sua privatur. *Quod enim thesaurus non habet, porta non profert*: id est, os non loquitur nisi quod mente concipitur; id quoque quod intus non est, foris non prodit.

Equus desolatus multoties se currere putat, hoc est, equus viribus destitutus aut solus stans, frequenter imaginatur se currere, *coadunatus autem cognovit segnitiam propriam*, id est, aliis equis velocibus sociatus suam impotentiam experitur. Similiter contingit quibusdam hominibus qui seorsum degentes aliorumve opera fortia non videntes, putant se ferventer servire, dum vero aliis associantur ut eorum virtuosus actibus se conforment, inveniunt se negligentes et pigros.

Si cogitatio amplius non extollitur in naturalibus nec magnum sapit, hoc est, si homo de cetero non extollit se neque magnifice sentit de se ex consideratione naturalium suorum, seu eorum quæ naturaliter possidentur, ut sunt dona naturæ et bona fortunæ ac habitus acquisiti, *hoc est argumentum et experimentum initii salutis*, id est exordii vitæ salubris ac spiritualis profectus. Ex quo constat quod de corporali pulchritudine, eloquentia, ingeniositate, nobilitate, divitiis, literatura, et consimilibus superbiere, sit rudis elatio atque indicium summæ distantiae a spirituali conversatione. *Usquequo autem dissuavem illum sentit fetorem*, id est, quamdiu homo afficitur fetore superbiæ, non sentit odorem hujus unguentī, hoc est hu-

Sancta mens ait: Amator meus non irascetur aut arguet contra superiorem, non contendet, neque clamabit, non sophistice aget, donec mihi coaptetur aut jungatur: non quod postea irascetur, contendet aut sophistice aget; imo post unionem hanc minus faciet mala hæc. Et potest per amatorem sanctæ mentis intelligi affectus seu virtus humilitatis. Igitur post meam copulam, ei non imponitur lex, hoc

est, humilitati non imponitur lex postquam fuerit sanctæ menti per inhabitatorem unita. Quod intelligendum est eo modo quo ait Apostolus: Justo non est lex posita.

Cuidam certatori contra peccata, ex festinantibus ad istam veram, id est existenti de numero ardentem properantium ad veram humilitatem, *inmundi demones subseminaverunt in corde laudem sui ipsius*, instigando eum ad gloriam vanam ac propriam reputationem. *Ipsæ vero ex divina inspiratione machinatus est pia circumventionem malignitatem demonum vincere. Surgens quippe subordinavit*, id est, ordinate scripsit, *in muro cellule sue predicationes*, hoc est doctrinas, *altissimarum virtutum: dico autem, caritatis perfectæ, humilitatis angelicæ, puræ orationis, illibatæ et incorruptibilis castitatis, et similibus virtutum. Quum ergo cogitationes sue incipiebant eum laudare, dicebat eis: Eamus ad reprehensionem*, id est ad intuendum doctrinam vos reprobantem. *Veniebat ergo, et definitiones seu predicationes in pariete scriptas legebat, et contra se ipsum clamabat: Quando ista possederis*, id est, documenta ista impleveris, seu istas virtutes habueris, *tunc cognosce quia adhuc longe es a Deo*, hoc est, secundum rigorem justitiæ multum distas a salute: *quoniam si possederis hæc, servus inutilis es, fecisti quod facere debuisti*: juxta quod loquitur Christus, *Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus, etc. Si vero non possides hæc, longius distas ab observantia mandatorum Dei.*

Quæ quidem sit virtus et substantia hujus solis, dicere non valemus, hoc est, plene docere non possumus quæ sit essentia, virtus et efficacia humilitatis, quæ instar solis splendet in anima, et totam eam illustrat. *Ab operationibus ergo ejus*, id est ab effectibus humilitatis, *comprehendimus et manifestamus substantiam quæ inest ei*, hoc est essentiam et virtutem humilitatis. Effectus etenim ducit in

LUC. XVII, 10.

cognitionem suae causae, et talis cognitio A
vocatur notitia a posteriori.

Humilitas est divina protectio, id est
virtus per quam Deus protegit hominem,
super privatione visionis propriarum di-
rectionum, hoc est per inattentionem pro-
prium actum virtuosorum. Nempe per
hoc quod homo propria merita non intue-
tur nec ponderat, a superbia praeservatur.

Humilitas est vilitatis abyssus, id est
profunda et copiosa consideratio propriae
vililitatis; vel dicitur « vilitatis abyssus »,
quoniam recipit patienter omnem vilifica-
tionem sive injuriam sibi illatam, sicut
abyssum recipit in se flumina cuncta; *ad*
quam universi latrones conari nequeunt;
quia nec invisibiles nec visibiles hostes
queunt eam auferre, nisi qui habet eam
permittit se sponte ea privari.

Ps. LX. 1. *Humilitas est turris fortitudinis a fa-*
Ps. LXXXIII. cie inimici. Nihil proficiet inimicus in
23. ea, et filius (magis vero cogitatio) iniqui-
tatis non apponet nocere ei, nisi, ut ta-

ibid. 24. etum est, subjectum humilitatis sponte
admittit hostem et ei consentiat; et cuncti-
det a facie sua inimicos suos, et odientes
eam in fugam convertit. Unde sanctus pa-
ter Antonius visis laqueis inimici, et ex-
clamans, Domine, quis hos evadet? audivit
vocem de caelo dicentem: Sola humilitas.

Sed studioso et diligenter inquire notas
proprietates divitiarum suarum existentes
in anima hujus magni possessoris et in-
stitutoris, omnes manifestas praeter unam.

Nota proprietates « divitiarum » seu gra-
dum atque perfectum humilitatis, sunt
jucundissima permissio injuriarum, extin-
ctio irae, et ceterae in articulo isto praeta-
cte: quae sunt « in anima hujus magni
institutoris et possessoris », id est viri per-
fecte humilis, qui vitam suam sapienter
instituit, eam in humilitate fundando, et
spiritualibus divitiis pleni. Quae proprie-
tates omnes sunt notae ac manifestae, in
quantum per actus suos foris apparent.
Propter quod subditur: *illa enim pro-*
prietates sunt significativae divitiarum ex-
istentibus, hoc est, intuitibus ostendunt

suas perfectiones per proprios actus, *prae-*
ter unam, quae est abyssalis seu profun-
dissima despectio sui ipsius latens in inti-
mo cordis.

Cognosces et non seducers, id est, absque
deceptione scies humilitatem esse in te,
videns, hoc est, quum videris, *in te exsi-*
stere hanc substantiam, utpote humilitatis
essentiam, *in multitudine luminis arcani*,
atque ineffabili orationis amore, hoc est,
per copiosum lumen internum desuper
tibi infusum, per indicibilem quoque affe-
tum seu fervorem quo traheris ad oran-
dum assidue, vel quem sentis in tua orati-
one. Per haec enim humilitatis praesentia
potest valde cognosci, quia humilibus da-
tur gratia copiosa, per quam ad orandum
ineffabiliter incitantur, in ipsis quoque
suis orationibus indicibiliter accenduntur.
Quia procedit ante horam apprehensio-
nem cor non maledicens aut indignans in
offensionibus alienis, hoc est, antequam
quis pertingat ad abundantiam illam lu-
minis arcani ineffabilemque orationis amo-
rem, oportet eum habere humilitatem ac
patientiam, ne in vitiis aliorum, seu inju-
riis quae sibi inferuntur ab illis, moveatur
ad maledictionem aut indignationem. *Præ-*
cursor praefate proprietatis, quae est non
maledicere nec indignari in offensionibus
aliorum, *est odium omnis vane gloriae*,
quam nisi quis odiat, indignationem et
maledictionem non evitabit: qui enim va-
nae gloriae servit, despectum sui aequani-
miter ferre non valet.

Qui se ipsum cognoscit in omni sensu
anime, hoc est in spiritali et affectiva
notitia mentis, considerando propria peri-
cula et peccata, et qualiter ac propter quid
a Deo creatus sit ac salvatus, multis quo-
que ac magnis beneficiis a Deo praeven-
tus, itemque quid sit per naturam et spe-
ciem, quam defectuosus ac fragilis in se
ipso, *super terram seminavit*, hoc est, in
sapientiali ac tuto fundamento se fixit et
collocavit; vel *seminavit in terra*, hoc
est, in fundo cordis sui fructuoso salubrem
considerationem plantavit: de qua terra

Luc. viii, 8.

Christus disseruit, Aliud cecidit in terram A bonam. *Non est enim, non ita seminantes humilitate florere*, id est, eos qui non seminant taliter, non contingit humilitate ornari et actus ejus quasi flores producere, quum humilitas fundetur in præfata cognitione.

Qui se ipsum cognoscit secundum notationem jam dictam, accipit intentam meditationem timoris Dei: quia ad Dei timorem movetur ex præinducta sui notitia. *Per eandem vero meditationem incedens, pervenit ad portam*, id est introitum, B *caritatis*. Timor enim quum retrahat a peccato, ad caritatem deducit.

Humilitas est porta regni cælestis, introducens in illud approximantes eidem, videlicet proficientes, qui quanto plus proficiunt, tanto amplius regno propinquant. De ista porta arbitror Christum dixisse, quia si quis voluerit me sequi ingredietur ad observantiam consiliorum, et egredietur ex vita, id est de isto exsilio ad superna, absque timore, et pascua inveniet, id est pabulum, in paradiso cælesti. Omnes quicumque venerint per aliam portam, id est per viam humilitati contrariam, in habitu et figura ista, hoc est in specie et apparentia veræ humilitatis, utpote in calliditate atque hypocrisi seu elatione, *fures sunt propriæ vitæ*, quoniam privant se meritis propriæ vitæ, et latrones, quia interdum animas suas, alios quoque interdum scandalizant, fallunt ac perimunt.

Conquirentes, id est perscrutantes, nos ipsos, *volentes comprehendere altitudinem humilitatis*, id est, perfectionem ejus acquirere cupientes, *non deficiamus laborando in hoc; atque in sensu cordis propinquemus ad misericordiam*. hoc est, cum cordiali attentione gratiam invocemus (juxta illud Apostoli, Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur), per quam. Deo auxiliante, apicem humilitatis obtineamus; et proximum plus nobis ubique præhabere arbitremur, hoc est, proximos et confratres

nostros reputemus nobis esse perfectiores in omnibus.

Impossibile est ex nive procedere flammam; impossibile autem est humilitatem esse in eo qui querit a quibuscunque hominibus gloriam, nisi primo peniteat de hujusmodi vanitate. *Humilitas est directio*, id est virtus directiva, *fidelium ac piorum*, similiter et justorum, et hæc humilitas est etiam eorum qui de reliquo sunt mundati a vitiiis.

Plures ipsi nos ut plurimum dicimus et habemus nos peccatores, hoc est, multi nostrum communiter dicunt ac reputant se esse peccatores; *ignominia vero probabit cor*. id est, adversitas seu injuria ab alio irrogata ostendet qui ex vera humilitate fateatur se esse peccatorem: si enim ignominiam æquanimiter sustinet eo quod toties Deum offenderit, signum est quod ex corde fassus sit peccatorem se esse.

Tendens ad hunc portum tranquillum, videlicet ad humilitatem perfectam, in qua mens dulciter ac secure quiescit, non cessabit faciens atque intelligens et supercogitans, id est, diligenter valde attendens, modum, mores, verba, intentiones, opinioniones, inspirationes, questiones, institutiones, industrias, vota et orationes, hoc est, per omnia ista ad humilitatis perfectionem conabitur, ordinando et exercendo considerandoque ea prout exigitur ad humilitatis profectum, donec per Dei cooperationem et per informationes humiliores ad obtinendum suum obtentum liberet scapham animæ suæ. hoc est navigium sive vehiculum sui cordis. videlicet fidei suæ directionem, seu mentis suæ discretionem (per fidem namque et discretionem tanquam per navem sive aurigam tendit ac proficit homo in via salutis), a mari, hoc est a profundo et abundantia ac amaritudine, elationis ac propriæ reputationis æternaliter fluctuante. id est jugiter inquieto: impii etenim et superbi quasi mare fervens quod quiescere nequit. *Qui enim factus est liber ab ista elatione, fiet bene faciliter excusabilis publicanus de*

Joann. x, 9, 8.

Hebr. iv, 16.

Is. lviii, 20.

universis aliis suis delictis. Ab elatione enim liberari non potest, nisi per veram humilitatem : quam si habuerit, indulta sunt ei omnia sua peccata quantum ad culpam, et similis est humili publicano qui oravit in templo : Deus, propitius esto mihi peccatori.

Aliqui habuerunt præcommissa mala post horum remissionem, id est peccata sua præterita jam eis remissa, *in suppositionem,* id est pro fundamento et conservatione, *humilitatis usque in finem,* hoc est, per totum tempus vitæ suæ reduxerunt ad suam memoriam proprias culpas, ut ex earum intuitu ac ponderatione se semper humiliarent, atque ab omni elatione ac vana gloria præservarent, *per illam memoratorem culparum suarum colaphizantes vanum extolli elationis,* hoc est, affligentes et expellentes omnem extollentiam inanem ac stultam.

Alii vero recogitantes passionem Jesu Christi, æstimant se ipsos æternaliter debitores, id est, ex consideratione dominicæ passionis recognoscunt se tam obligatos servire Christo et eum diligere in æternum, quod nunquam possunt ei aliquod condignum rependere, atque ex hac consideratione et causa se semper humilant.

Alii vilipendunt se ipsos ex quotidianis defectibus, id est ex consideratione culparum suarum quotidianarum. *Alii reperiunt elationem ex tentationibus, infirmitatibus et offensionibus accidentibus eis,* hoc est ex multitudine ac magnitudine tentationum, tribulationum, ægritudinum ac injuriarum quæ eis contingunt : quibus vexatio dat intellectum. *Alii vero per intentionem charismatum,* id est desiderio ac proposito proficiendi in charismatibus Spiritus Sancti, *matrem gratiarum,* videlicet humilitatem, *fecerunt sibi familiarem,* hoc est, amoroze ac studiose amplexati sunt eam, scientes se non posse ad desideratam charismatum abundantiam pervenire, nisi per humilitatem præcipuam. Dicitur autem humilitas mater gratia-

rum, quoniam per modum causæ meritorie disponit ac general eas.

Sunt vero quidam, id est, interdum fuerunt, *si tamen et nunc sint, dicere non habeo,* vel quia ignoro hoc, vel quia non volo prodere eos : « sunt » itaque « quidam » qui humiliantes se ipsos per ipsa Dei dona secundum horum processum, indignos se putant divitiis talibus, hoc est, qui ex consideratione divinarum charismatum eis datorum, se ipsos humiliant tanto plus quanto hujusmodi dona ipsis abundantius conferuntur, iudicando se prorsus indignos tantis beneficiis Dei, et sic immorantur, id est, in humilitate permanent fixi, quasi suo debito apponentes, hoc est tanquam tanto plus obligati Deo in omni gratiarum actione et humilitate servire, quanto majora ac plura ab ipso beneficia sortiuntur.

Hoc humilitas, hoc beatitudo, hoc perfectum victoriæ bravium : hoc est, taliter se habere, est præclara humilitas, sublimis felicitas seu insigne copiosumque meritum felicitatis futuræ, inno et præmium quoddam perfectum præcedentium triumphorum contra vitia obtentorum, per quos ad bonum istud tam magnum pertingitur : respectu quorum dicitur merces seu « bravium », quamvis sit meritum respectu felicitatis futuræ. *Quando audieris aut videris aliquem infra paucos annos possidentem,* hoc est adeptum, *altissimam impassibilitatem,* id est perfectissimam passionum reformationem, *existima ipsum perrexisse pedestrem hanc brevem et beatam viam,* utpote humilitatem, quæ compendiosissime ad perfectionem ducit, *non altam,* id est non viam præsumptuosam, singularem, et propria reputatione sublimem.

Sancta conjunctrix caritas et humilitas, hoc est, una alteri purissime sociatur, et mutuo sibi coherent. *Hæc quidem,* puta humilitas, *exaltat humilem coram Deo :* illa vero, scilicet caritas, *exaltatas per humilitatem continens in esse spirituali ad promerendum idoneo, nunquam cadit*

1 Cor., xiii, 8. quantum in se est, dicente Apostolo : Ca-

ritas nunquam excidit.

Aliud est contritio, aliud cognitio, et aliud humilitas. Contritio est lapsus germen, id est effectus, seu dolor ex ruina peccati conceptus. Qui enim cadit peccando conteritur pœnitendo, et sine propria confidentia adsistit Deo in oratione cum laudabili verecundia, qua de suis erubescit peccatis, non innitens propriis meritis; et quasi contritus, superfirmatus est virga spei, hoc est, in se ipso a proprio vigore deficiens et contraetus, innititur divinæ pietati per spem, tanquam per virgam seu baculum sustentantem, et in ipsa spe canem desperationis persequitur, hoc est, dæmonem impudentem ac rabidum de desperatione tentantem impugnat, vincit et abjicit. Cognitio est certa propriarum mensurarum, id est consistentiarum, conditionum, naturarum ac virium, comprehensio irrecurrebilis, hoc est directa irreflexibilisque, memoria exitium offensionum, id est exiguarum culparum, et multo plus vitiorum magnorum. Humilitas est intellectualis doctrina Christi, hoc est virtus interna a Christo specialiter docta per verba et opera, faciens thalamum in cubiculo animæ intellectualiter dignis effectis, id est, mansionem exhibens et quietem in interioribus ac secretioribus animæ viribus, utpote intellectu, voluntate et memoria, his qui spiritualiter digni sunt facti ut in ipsis tanta virtus quiescat et per eam Spiritus Sanctus, qui scilicet sine mortali sunt culpa, et sermonibus sensibilibus inaccessibilis existens, quia ut jam sæpius tactum est, humilitas ista exteriori sermone non potest condigne et plene notificari, commendari, describi.

Qui dicit se in se ipso sentire totaliter, hoc est perfecte, odorem talis unguenti, id est humilitatis dulcedinem ac vigorem, et in tempore laudum vel ad modicum saltem corde movetur, hoc est, aliquantulum per consensum tangitur vana gloria aut elatione quando laudatur, aut verborum virtutem cognoscit, id est, verba lau-

dis suæ sibi dicta experitur in se aliquid operari aut prævalere; non seducatur, putans se perfecta humilitate esse ornatum, seductus est, id est, jam deceptus est, taliter præsumendo de sua humilitate, laudibus suis aliquid condelectando, et non potius omne bonum Deo altissimo integerrime adscribendo atque in eo dumtaxat gaudendo.

Audiri quemdam in sensu animæ, id est ex cordiali et amorosa notitia, dicentem (puta Psalmistam) : Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Cognoscebat enim naturam non usquequaque permanere sine læsione ex se ipsa, hoc est, sciebat Psalmista mentem creatam non posse propriis viribus persistere sine culpa, sed Dei gratia iugiter indigere. Apud te, Domine, laus mea in Ecclesia magna, id est in Ecclesia triumphante, videlicet in futuro : nam ante illud non possum absque periculo ferre eandem laudem meam, hoc est, priusquam pervenero ad regnum cælorum, periculosum est mihi lau-

dari.
Iste est terminus et sermo ac modus novissimæ et summæ, et maximæ superbiæ, virtutes sibi non inhærentes simulare gratia gloriæ, hoc est, desiderio gloriæ vanæ simulare se habere virtutes quas non habet. Idecirco et hoc est argumentum profundæ humilitatis, causas culpæ que non sunt in nobis figurare in quibusdam gratia humilitatis, id est, ex humilitatis amore simulare in se interdum aliqua reprehensibilia non existentia in se, propter majorem sui vilipensionem et humiliationem. Ita fecit qui panem et caseum accepit in manibus. Iste, ni fallor, fuit abbas Simon, qui audito quod iudex provinciæ veniret ad videndum se tanquam virum famosum et sanctum, accepit in manibus panem et caseum, sedens in ostio cellulæ suæ, cœpitque comedere quasi amens : quo viso iudex eum desepxit, sicut in quinto Vitaspatrum narratur. Ita fecit et exuens suam vestem et impassibiliter, hoc est sine concupiscentia, civitatem

Ps. cxiii, 1,
sec. Hebr.

Ps. xxi, 26.

circumiens, sicut castitatis amator, id est A *tantum vir vere castus.*

Qui tales sunt, de humano offendiculo non curabunt, eo quod virtutem susceperint certificare invisibiliter universos per orationem, id est, gratiam habent a Deo, quod orando impetrare possunt ab eo ut ipse Deus cunctos de veritate certifice per inspirationem internam aut alio modo sibi placentem. De priori sollicitudinem gerens, hoc est, qui vere sollicitus exstat qualiter se ipsum plene aspernabilem præbeat, simulando reprehensibilia quæ non habet, secundi indigentiam significavit, id est, qui vero testatus est necessarium esse ut Deus scandala tollat quæ ex tali humilitatis simulatione possent oriri. Ubi enim Deus paratus est nostram exaudire petitionem, ibi omnia possumus, moti ex virtute, puta ex humilitate, sicut in præfacta simulatione, pro virtute, id est propter humiliationem majorem et pro ipsa humilitate perficienda ac conservanda. Quasi dicat: In tali casu possumus impetrare a Domino ut veritatem ostendat et scandala tollat. Vel possumus contristare, hoc est aliquo modo offendere, homines magis quam Deum: gaudet enim Deus videns nos attendentes ignominiam, id est intentos ad hoc ut vilipendamus et inhonoremur ab aliis, ut contribulemus, plagemus et perdamus vanam elationem.

Summa peregrinatio, hoc est perfectissima mentis aversio ab omnibus rebus sæcularibus et caducis, conciliatrix est talium certaminum victoria, id est, movet et incitat nos ad hujusmodi expugnationes elationis, per quas victoria ista totius vanitatis acquiritur. Vere enim magnorum est ferre illud, id est æquanimitè sustinere illusiones, a familiaribus atque domesticis.

Ne stupescas aut conturbaberis in præfatis, utpote, quod quidam ad tantam humilitatem ac patientiam pervenerunt, a quibus te longe distare vides, et vix ad eas te posse pertingere speras. Nemo enim scalam aliquando sub uno tempore ascendere po-

luit, id est repente, absque graduali et successivo ascensu. Quasi dicat: Sic nemo fit subito summus, sed paulatim proficitur, et continuando profectum ac perseverando perfectio obtinetur.

In hoc cognoscent omnes quia discipuli Dei sumus, non quia demonia nobis obediunt, sed quia nomina nostra scripta sunt in celo humilitatis, id est, quia inter humiles veraciter computamur, et in humilitatis tranquillitate quiescimus.

Luc. x, 20.

Sincere ramos arborum quæ citreae dicuntur, exaltari naturaliter sursum in altum, habet ex natura ingignere eis sterilitatem: hoc est, si rami arborum quæ vocantur citrea permittantur in altum exrescere, ex hoc sunt naturaliter infructuosi; subitus vero recurvati, celerius fructiferi fiunt, id est, dum rami illi reflectuntur et recurvati tenentur, velocius copiosiusque fructificant. Prudenter intelligens cognosce, hoc est, qui istud sapienter intelligit, advertit quid dicere velim: utpote, quod simili modo actiones humilium si permittantur per vanam gloriam ac superbiam elevari, protinus evanescent et steriles fiunt: si vero eas parvi pendendo deprimantur, fructum producant salutis.

Unus possidet apud Deum ascensionem triginta graduum ejusdem sanctæ humilitatis, et unus sexaginta, et unus centum: hoc est, secundum variam et proportionatam seu gradualem distinctionem, unus est perfectior alio in humilitate, juxta habitudinem ac distantiam numerorum præfatorum ab invicem. Porro hunc modum loquendi sumpsit auctor ex eo quod in Evangelio asserit Christus: Semen cecidit in terram bonam, et fructum fecit aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Et quidem in extremo impossibiles, hoc est, plenarie reformati ac perfecti sunt in centesimo gradu humilitatis; in medio viriles, id est, viriliter proficientes sunt in gradu humilitatis sexagesimo, vel possunt esse in eo; in primo vero, videlicet in gradu humilitatis trice-

Math. xxi, 21.

simo, omnes fideles, etiam incipientes, A tud quod subditur : quia nemo videre potest plagas (id est culpas) proprias sicut

Qui cognoscit se ipsum cognitione formata per donum scientiæ, nunquam coabitur illusus in his quæ sunt super se ipsum, id est, nunquam ex deceptione rationis extollet se ultra suam mensuram et conditionem, quamdiu manet in illa salubri sui ipsius notitia, sed solidabit pedem de cetero super trivium ejusdem beatæ, hoc est, cordis sui intuitum et affectum figet supra prædictam triplicem distinctionem graduum beatæ humilitatis, ut in eis B illi et Deo, id est, emendationem et profectum animæ nostræ oportet nos Deo ac proximo, non nobis, adscribere : Deus namque est principalis causa ac præstitor gratiæ, proximus vero cooperiendi cooperator est nobis in bonum.

Timent volucres falconis speciem, quem-admodum ovis lupum; operatores vero humilitatis abhorrent contradictionis sonum, id est inobedientiæ vocem rebellio-nisque verbum, tanquam diaboli tubam.

Multi salutem adepti sunt sine præmun-tiationibus, id est absque gratia prophetiæ, et illuminationibus, id est visionibus, et signis atque prodigiis, hoc est absque ma-joribus minoribusque miraculis; nullus vero ingreditur ad Sponsum absque hu-militate: quia ad spirituales nuptias Spon-si cælestis non pervenitur sine humilita-te, nec in militante nec in triumphante Ecclesia. Nempe priorum secunda est cus-tos, hoc est, humilitas custodit dona illa gratiæ gratis date primo nominata, ne quis extollatur ex illis, pereatque cum

Matth. vii.
22.

eis qui in die judicii dicent : Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? Illus vero priora in leviorebus facta sunt D sepius interemptiva, id est, præfata illa dona gratiæ gratis date, videlicet prophetia, visio, et operatio miraculorum, « levioribus » seu imperfectis hominibus exhibita, frequenter sunt destructiva humilitatis, inducendo eos quibus concessa sunt ad elationem et gloriationem inanem.

Dispensavit Dominus circa nos humiliari nolentes et istud, hoc est, Deus pie ac sapienter operatus est in nobis qui ad humilitatem sumus tardi ac renitentes, is-

tuus quod subditur : quia nemo videre potest plagas (id est culpas) proprias sicut (hoc est tam clare ut) proximus : quod de exterioribus vitiis potissime verum est, et aliquo modo de interioribus, secundum quod per exteriora innotescent. Idcirco communiter dicitur, quod homo non est bonus iudex sui ipsius : quod tamen de imperfectis præcipue verificatur; spiri-tualis autem omnia judicat, et ipse a ne-mine judicatur. Eapropter necesse est gratiam sanitatis dare non nobis ipsis, sed illi et Deo, id est, emendationem et profectum animæ nostræ oportet nos Deo ac proximo, non nobis, adscribere : Deus namque est principalis causa ac præstitor gratiæ, proximus vero cooperiendi cooperator est nobis in bonum.

1 Cor. ii. 15.

Qui humilis est mente, semper abominatur propriam voluntatem velut seductricem et errantem : ideo regulat eam juxta superiorum suorum commissionem et secundum Scripturas; et habet naturam, id est, per gratiam quasi connatu-rale factum est ei, discere, in orationibus suis inhaeritanti fide ad Dominum fusis, ea quæ pertinent ad rem : ita quod orando illuminatur a Deo ad cognoscendum necessaria atque utilia suæ saluti, secundum quod Jacobus ait apostolus : Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, et dabitur ei; postulet autem in fide nihil hæsitans. Connaturale quoque est humili et obedire : qui non est attendens conversationi magistrorum, hoc est, facta superiorum suorum non observat nec discutit curiose, tamen in bonis attendit ac sequitur eos, sed jactans reponit in Deo curam suam, qui per asinum docuit convenientiam in Balaam : quia per verba ab asino dicta redarguit eum. Nostra autem translatio continet « asinam » : idcirco asinus designat hic naturam, non sexum.

Jacob. i. 5,
6.

Quamvis hic talis operator, videlicet humilis valde, universa quæ agit faciat, intelligat et loquatur secundum Deum, nec tamen sic tradet, id est adscribet, suæ voluntati bona quæ taliter agit, nec suo

Num. xxii,
28-30.

sensui credet in quantum est suus : potest tamen ei credere in quantum est secundum Scripturas edoctus. Stimulus enim, id est tormentum, et pondus est humili, inherere et obedire proprie fidei, hoc est proprie opinioni et voluntati, quemadmodum superbo stimulus est et intolerabile pondus, inherere et obedire dictis ab altero.

Mihi videtur angeli esse, non pati furtum a delictis, id est, angelicum arbitror, non humanum, non incurrere detrimentum gratiae atque profectum ex quotidianis subrepentibusque peccatis, quum justus septies in die cadat. Audiet enim terrenum angelum, scilicet Paulum, dicentem : Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem iudicat me Dominus est. Unde debemus iudicare et vituperare nos ipsos, ut per voluntariam hanc vilificationem nostri abiciamus peccata non voluntaria, id est nobis nunc displicentia, quamvis aliquo modo voluntaria fuerint quando fiebant; vel « peccata non voluntaria » appellantur quae fiunt ex infirmitate et ignorantia, non ex deliberatione aut improba voluntate. Alioqui in exitu pro eis dire exacti rationem ponere exquiremur, id est, nisi ita egerimus, exigemur in hora mortis reddere rationem pro illis peccatis in particulari nostro iudicio cum districta exactioe.

Qui petitiones postulat a Deo sub sua ipsius dignitate, hoc est minores quam rationalis creatura dignitas accipere indiget, vel quam ipse per suam humilitatem dignus est seu meretur accipere, penitus quae sunt supra se participabit, id est, maiora dona quam meretur aut deprecatur obtinebit a liberalissimo et superpiissimo Deo, qui per abundantiam pietatis merita supplicum excedit et vota. Et de hoc testimonium perhibet materialiter, scilicet facto, non verbo, publicanus petens remissionem, sed reportans iustitiam ultra remissionem suarum culparum. Et latro ille petit tantum memoriam in regno,

et totum paradisum hereditavit, hoc est, in caelesti paradiso hereditatem gloriae impetravit.

Non est in creatura parvum et magnum ignem natura videre, hoc est, non contingit videre inter creata ignem qui ex sua natura sit magnus et parvus respectu ejusdem. Vel sensus est, quod videre non possumus ignem elementarem in sua sphaera : qui est magnus activitate, imo et quantitate, quoniam ambit cetera elementa; et parvus, quia in materia est summe subtilis et rarus. Et non est in sincera humilitate remanere quam penitus, id est aliquatenus, speciem materiae, hoc est affectionem sensualem ad aliquid materiale. Donec voluntarie offendimus, hoc in nobis non est, id est, quamdiu sponte et ex deliberatione peccamus, non est in nobis sincera humilitas, sed inordinata ac sensualis affectio; et hoc est signum adventus ejus, id est, nullam speciem materiae remanere in anima, est signum quod humilitas venit in eam.

Cognoscens Dominus virtutem animae figurari, hoc est convenienter ac similudinarie designari et exprimi, extrinseco habitu et institutione, id est exteriori dispositione ac apparatu, accipiens linteum, ostendit nobis compendium viae humilitatis : nam linteo se praecingens, et pedes Apostolorum lavans ac tergens, monstravit nobis compendiosissimum documentum et exemplum seu observantiam totius humilitatis. Nempe adinventionibus corporis assimilatur anima, id est, interiores animae affectiones conformantur exterioribus formationibus seu gestibus execogitatis, et formatur ad ea quae agit, id est, per similitudinem quamdam ad ea extenditur anima : nam agens producit simile sibi, et intellectualiter operans agit per formam operis sui in suo animo praeconeptam, ac configuratur ad ipsa opera sua : effectus namque est participata quamdam similitudo suae causae. Ita per exteriora opera sua docuit Christus interiora, et juxta variationem exteriorum diversimode qua-

Prov. xxiv, 16.

1 Cor. iv, 1.

Luc. xviii, 13, 14.

Ibid. xxiii, 42, 43.

Joann. xiii, 5.

lifieatur anima in cogitationibus et affectionibus suis.

Principatus angelorum factus est cuiusdam, videlicet Luciferi, suppositio, id est incitamentum sive occasio, alti sapere, id est arrogantiae. Ex hoc enim quod primus ille apostata angelus vidit se aliis angelis in naturalibus excellentiorem, ad superbiam motus est, et assimilari volebat Altissimo. Qui non est propter hoc assecutus id quod superbe præsumpsit appetere ac sortiri. Optatum quippe principatum secundum propriam voluntatem ac legem, nequaquam adeptus est, sed præcipitatus est protinus.

Aliter afficitur qui sedet super thronum, et aliter qui sedet super sterquilinum. Communiter enim gloriatur aut extollitur qui sedet in solio judiciali, magistrali aut regali, et sub ratione majoris ac eminentis se apprehendit; qui autem in sterquilinio sedet, solet tristari et humiliare se ipsum, quia sub ratione rei miseræ concipit se. Et propterea forsitan magnus ille justus, videlicet Job, in sterquilinio extra civitatem sedebat. Tunc enim perfectam humilitatem possidens, in

Job II, 8.

Ibid. XLII, 6, juxta LXX.

IV Reg. XXI, 2 et seq.

Invenio Manassen illum peccantem sicut neminem alium, id est præ omni alio homine gravius prævaricatum, qui inquinavit templum Dei idolis, et omnem religionem, id est verum Dei cultum ac legem divinam, contaminavit. Imo et alia multa enormia egit peccata, prout quarto Regum habetur. Verumtamen incertum reor an Manasses absolute loquendo peccavit gravius quam aliquis alius homo, quum et de filio ejus Amon legatur, quod multo majora deliquit. Similiter, Annas et Caiphas, multi quoque tyranni Christianorum persecutores, et quidam hæresiarchæ, sed et Jeroboam qui decem tribus traxit ad idololatram, nimis enormiter peccaverunt.

II Par. XXXIII, 23.

III Reg. XII, 25 et seq.

Pro quo Manasse si universus mundus jejunasset, nihil condignum e contra inducere potuisset, hoc est, pro excessibus Manasse satisfacere nequiverisset secundum rigorem justitiæ. Sed prævaluit humilitas, et insanabilia sanavit in eo: id est, Manasses se ipsum profundissime humiliando veniam impetravit, et vitia sua vix curabilia mox curavit.

David loquitur Deo: Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique; totis corporibus per jejunium incensis, id est afflictis, non delectaberis, nisi adsit et aliud; sacrificium Deo spiritus contribulatus: et quod sequitur notum est universis, videlicet, Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. Beata ista humilitas aliquando clamavit, hoc est, David regem movit ad declamandum ad Deum, pro adulterio et homicidio quæ commisit: Peccavi Domino. Et celerius, id est valde cito, audivit a Nathan: Dominus abstulit peccatum tuum.

II Par. XXXIII, 12-19.

Ps. I, 18, 19.

II Reg. XII, 13.

Patres sempiternæ memoriæ asseruerunt corporales labores esse viam et suppositionem, id est fundamentum, ejusdem humilitatis. Ego autem dico, obedientiam et cordis rectitudinem, hoc est sinceram intentionem, cum eisdem corporalibus laboribus esse viam ad humilitatem, id est ad ejus profectum ac perfectionem: obedientia enim et humilitas, quantum ad habitum sive essentiam suam, simul sunt tempore. Quæ obedientia rectitudoque cordis naturaliter oppositæ sint elationi ac propriæ reputationi.

Si elatio quosdam fecit ex angelis demones, humilitas penitus facere potest ex demoniis angelos. Potest enim ex obstinatis, superbissimis diabolicisque hominibus facere angelicos homines: imo et ipsa humilitas, quantum in se est, potest demones rursus transferre in angelos; sed obstat voluntas impiorum illorum obstinata in malo. Quapropter peccantes confident, id est, homines qui peccaverunt non desperent, quoniam pœnitendo et se humiliando possunt resurgere.

Omni virtute festinemus et certemus. A Si te aliquando armaveris contra vitium quodcumque, induc et posside hanc, utpote humilitatem. *compugnantes*, id est, ut per te et tecum contra vitium illud pugnet, et super aspidem et basiliscum ambulabis, leonem et draconem: ego vero dico, super peccatum quodcumque inficiens mentem, quod designatur per aspidem, et desperationem, quae designatur per basiliscum, quoniam instar basilisci incurabiliter laedit ac perimit, et diabolum, qui per leonem exprimitur, et draconem corporis, id est super proprium corpus, quod per draconem designatur, quum instar draconis immunditiis, sordibus fœtoribusque repletum sit.

Paupertas, peregrinatio, id est terrenorum et omnium transitoriorum derelictio, *absensio sapientiae non apparens*, id est vera, non simulata, non varia verbi prolatio, hoc est sincera ac simplex locutio, *elemosynae corporalis ac spiritualis questio, occultatio propriae generositatis, ersulatio confidentiae*, id est abjectio praesumptionis, et *elongatio a multiloquio*, sunt *nervi et viae humilitatis*: quoniam sicut viae perducunt ad locum intentum, et sicut nervi sunt media vitae in animalibus, ita praedicta sunt viae ac dispositiones ad humilitatis perfectionem: sed *aequaquam signa*, hoc est, nullo modo sunt signa humilitatis efficacia.

Nihil enim poterit aliquando animum ita humiliare sicut pauper institutio mendicantiumque diata. « Pauper institutio » est conversatio ab exordio sui fundata et informata in paupertate ad humilitatem; « mendicantium » vero « diata » est abstinentia magna et castigatio corporis, quae valde conferunt ad hoc quod anima se ipsam in cunctis humiliet. *Tunc enim amor noster ad sapientiam et caritas nostra ad Deum monstratur, quanto possimus exaltari, et gloriam ac altitudinem fugimus irreversibiliter*, id est, non ad tempus, sed usque in finem vitae praesentis.

Si te aliquando armaveris contra vitium quodcumque, induc et posside hanc, utpote humilitatem. compugnantes, id est, ut per te et tecum contra vitium illud pugnet, et super aspidem et basiliscum ambulabis, leonem et draconem: ego vero dico, super peccatum quodcumque inficiens mentem, quod designatur per aspidem, et desperationem, quae designatur per basiliscum, quoniam instar basilisci incurabiliter laedit ac perimit, et diabolum, qui per leonem exprimitur, et draconem corporis, id est super proprium corpus, quod per draconem designatur, quum instar draconis immunditiis, sordibus fœtoribusque repletum sit.

Humilitas est siphon callestis. Siphon dicitur tuba, aut concha, vel vas quoddam: sique humilitas dicitur « siphon callestis », utpote valens animum sursum in caelum perducere ex vitiorum abyso.

Vidit aliquis aliquando pulchritudinem ejus, videlicet humilitatis, in corde suo, et captus stupore, interrogavit eam discere nominationem parentis eam, id est, quæsitit ab humilitate ut doceret ac diceret quod sit nomen suae matris. *Ipsa vero subridens, jucunde et tranquille ait: Quomodo quæris discere nomen gignentis me, et hic sine nomine est?* Principalis etenim causa et mater humilitatis est increta sapientia Dei, quæ explicari non potest in vita hac nomine digno ac pleno, quo significetur, intelligatur ac comprehendatur secundum quod est aeternaliter in se ipsa. *Aequaquam tibi dicam hoc nomen*, id est, non revelabo tibi illud limpide ac perfecte, quousque possidebis Deum et Dominum Jesum Christum, videndo eum clare in regno caelesti per speciem beatificamque fruitionem: quia tunc erit Dominus unus, et nomen ejus unum. *Ipsi gloria in saecula. Amen.*

Abyssus quidem est mater fontis: nam et fons paradisi originem habet ex abyso. Humilitas est mater discretionis, sicut præhabuit est: et ita humilitas se habet ad discretionem sicut abyssus ad fontem.

*mendicantiumque

Pa. 8^a, 13.

2^a, 13.

Cl. p. 127 n.

GRADUS XXVI

DE DISCRETIONE.

DISCRETIO quidem in initiandis seu introducendis et informandis, est vera cognitio quæ est secundum se ipsos. In mediis vero, est intellectualis sensus discernens proprie bonum sine offensione ex naturali atque contrario. In his vero qui perfecti sunt, discretio est scientia et cognitio per divinam illuminationem inherens, qua valet sua ipsius lucerna illuminare quæ in aliis sunt obscure. Vel forte istud notificatur et est universaliter discretio : certa comprehensio divinæ voluntatis in omni tempore, loco et re. Quam constat esse in his solis qui sunt mundi corde, ore et opere : nam qui pie deiecit et destruxit tres principales malitias, destruxit et deiecit cum eis simul etiam quinque alias malitias ; qui vero illa negligit, neutrum vincet. Discretio est conscientia non inquinata et mundus sensus.

Nemo in conversatione monastica videns et audiens quædam quæ sunt super naturam, corruat ex insipientia ad infidelitatem : ubi enim Deus, qui est super naturam, peregrinatur, ibi plurima fiunt super naturam.

Omne diabolicum prælum constituitur in nobis istis tribus generalissimis modis : aut ex negligentia nostra, aut ex superbia nostra, aut ex dæmonum invidia. Miserabilis quidem est primus, infelicissimus vero est secundus, tertius autem est beatus. — Ante omnia post Deum et cum Deo utamur conscientia nostra ad directionem intentionis et mentis nostræ, et ad regulationem nostram, ut cognoscentes spirationem ventorum unde venit, extendamus deinceps vela contra eandem.

In universis operationibus nostris quæ fiunt secundum Deum, dæmones suffodiunt nobis tres foveas : nam primo luctantur ut impediunt fieri bonum ; secundo, videlicet post eorum primam succumbentiam, conantur ut bonum non fiat secundum Deum ; quum vero fures non fuerint intentionem hanc assecuti, tunc deinceps instantes quiete, beatificant nos tanquam conversantes secundum Deum in omnibus. Et inimicus primæ est sollicitudo et festinantia mortis ; inimicus autem secundæ est subjectio et obedientia, et contemptus ; porro inimicus tertiæ est se ipsum semper accusare et inculpate querelis. Hoc totum implere, est coram nobis labor et dolor, et directio et intentio, donec ignis Dei intret in sanctuarium nostrum. Nempè tunc non est in nobis necessitudo præsumptionum. Deus enim noster est ignis consumens omnem ignitionem et motum et præsumptionem et cæcitatem et tenebrefactionem intrinsecam et extrinsecam, visibilem et intellectualem. Dæmones iterum dictis contraria facere habent naturam. Quando enim circumdant et obtinent animam et lumen mentis pervertunt in nobis miseris, non erit ulterius vigilia, sobrietas,

Ps. lxxii,
16, 17.

Deut. iv. 24.

discretio, cognitio et reverentia Dei in nobis, sed privatio doloris et contritionis, insensibilitas, indiscretio, invidentia seu carentia visionis Beatorum. Sciunt prædicta penitus magis prudenter et clare, qui ex fornicatione respiscunt, et qui subtrahunt se ex elatione confidentiæ propriæ, et ex irreverentia Dei et inerubescencia peccati veniunt in sensum simul et sensificationem : quomodo post sobrietatem et evigilantiam ab insensibilitate mentis, magis vero post solutionem suæ cæcitatæ, erubescunt et verecundantur de se ipsis secundum mentem, vel (ut sic dicatur) de his quæ prius loquebantur et agebant degentes in cæcitate.

Nisi sero fiat et tenebrescat in die animæ, fures nequaquam furabuntur et mactabunt et perdent. Furtum est perditio substantiæ ; furtum est operari non bonum tanquam bonum ; furtum est captivatio animæ incognita. Mactatio est mors mentis rationalis corruentis in actus inconvenientes et inhonestos. Perditio est sui ipsius desperatio post iniquitatem. Joann. x, 10.

Nemo alleget impossibilitatem in evangelicis præceptis : sunt enim animæ quæ peregerunt super mandatum. Persuadeat te penitus hoc esse verum ille qui dilexit proximum super se ipsum, et pro eo animam posuit, quippe quum in hoc non portaverit imperium Domini.

Considerent humiliati quod dicam : vitiosi enim etsi ceciderint in vitiis et foveis universis, et illaqueati fuerint omnibus laqueis, et infirmati omni infirmitate ; tamen post sanitatem fient omnibus medici spirituales, et luminaria, et lucernæ, et gubernatores, docendo modos uniuscujusque infirmitatis, et ex propria experientia salvantes ruituros. Nempe si aliqui tyrannizantur ex præsumptionibus et passionibus ingenitis et anteactis, docere possunt vacuum verbum : qui licet doceant, non tamen præsent, nec alios regant. Nam forte erubescunt quandoque saltem proprios sermones, incipient practicam ; et eveniet eis quemadmodum vidi factum de quibusdam involutis volutabro luti : quum enim essent infixi in limo, inibi docuerunt prætereuntes modum propriæ submersionis, narrantes et negotiantes hoc propter salutem ipsorum, nequando et ipsi caderent in eodem itinere. Igitur omnipotens Deus redemit ipsos de luto propter aliorum salutem. Si vero vitiosi præcipitant se ipsos voluntarie in concupiscentiis et delectationibus, insinuent doctrinam suam silentio, attendentes ad ea quæ cœpit Jesus facere et docere. Apost. 1.

O humiles monachi, transvadamus pelagus crudele et vere crudele, et ferox et durum, et plenum multis spiritibus et sordibus et revolutionibus rheumatum et asperis scopulis et bestiis et piratis et fluctibus atque siphonibus. Sordem in anima intelligamus ferocem et repentinum furorem ; tetram vero rheumatum revolutionem intelligamus desperationem, quæ mentem circumdat, et eam festinat ferre deorsum in desperationis profundum ; scopulorum vero asperitatem dico ignorantiam deficientem id quod malum est tanquam bonum ; porro bestias voco hoc corpus grave et silvestre cum animalibus suis ; piratas autem dico ministros vanæ gloriæ, qui rapiunt omnes et laborem virtutum ; fluctus vero appello ventrem tumentem, repletum et elevatum, qui ex propriæ impetu et ardore mittit ad bestiam ; demum apho-

nem dico superbiam projectam et præcipitatum de cœlo, sursum ferentem, et deinde deferentem ad abyssum.

Omnibus eruditis in litteris notum est quæ sint doctrinæ ac disciplinæ eruditorum et initiantium, quæ vero mediorum, et quæ magistrorum. Attendamus ista prudenter, ne forte diuturne manentes in doctrina, immoremur adhuc in promissionibus introducendorum et erudiendorum : quod esset magnæ confusionis, utpote videre senescentem accedentem ad scholas puerorum.

Perfectum alpha. beta, universis initiantibus, hoc est : obedientia, jejunium, cilicium, cinis, luctus, confessio, silentium, humilitas, vigilia, virilitas seu fortitudo, frigus, nuditas, fames, sitis, labor, dolor, infirmitas, miseria, contemptus, contritio, non retribuere malum pro malo, sed oblivisci injuriæ, amor fraternitatis, mansuetudo, fides simplex et firma sine curiositate questionum, privatio curarum sæculi, sollicitudinis mundi et curæ carnis, odium parentum et propriæ regionis ac deliciosorum locorum sine odio, impropassio sui ipsius et omnium domesticorum, simplicitas cum innocentia, mortificatio voluntatis, et spontanea vilitas in vestitu, ministratione, et consimilibus. — Requies et numerus proficientium sunt : privatio vanæ gloriæ, esse sine ira et furore, bona et dulcis spes, requies sive discretio, fixa memoria æterni judicii, dulcis viscerositas et compassio, amor hospitalitatis, admonitio commensurata et temperata, oratio munda, inseducibilis et impassibilis, mores et affectus sine avaritia. — Iste est sermo terminatioque et lex spirituum et corporum in carne pie perfectorum : incaptivabile cor, perfecta caritas, fons humilitatis, peregrinatio mentis ad Deum, adventus spiritualis Christi Jesu, indutium luminis, imprædabilis orationis, substantialis superabundantia illuminationis divinæ, desiderium et concupiscentia mortis, odium vitæ præsentis, fuga corporis, interpellator et intercessor mundi, angelorum comminister, scientiæ abyssus, mysteriorum domus, arcanorum custos, salvator hominum per Jesum, dæmonum deus, vitiorum dominus, dominator et rex corporis et mentis, naturæ tutor, a peccato peregrinus, domus impassibilitatis, imitator Domini ex auxilio Domini.

Non modica vigilia indigemus quando corpus infirmatur. Dæmones enim videntes nos in terra positos et jacentes, nec valentes uti virtuosa exercitatione tunc contra eos propter impotentiam et destructionem naturæ, conantur nos tunc dure atque crudeliter impugnare. Et in his qui secundum mundum sunt, adhæret dæmon furoris et iræ; interdum vero eisdem infirmantibus blasphemie dæmon adhæret. Porro his qui sunt extra mundum, insidiatur et assidet tyrannus gulæ et luxuriæ, si faciliter possunt necessaria obtinere; si vero morantur in aliquibus locis remotis et certativis et consolatione privatis, insidiatur eis spiritus acediæ et ingratiitudinis.

Notavi lupum fornicationis apponentem laboranti ac infirmanti tristitias et dolores, et facientem in eodem motus concupiscentiarum et fluxus naturæ. Et quod fiebat erat stupendum videre : carnem bullientem delectatione concupiscentiæ atque libidinis, et vesane furentem in ipsis doloribus et afflictionibus nimis. Et reversus vidi deorsum positos in lecto jacentes, ab operatione divina et compunctione actos,

et oblectatos et consolatos : nimirum per infirmitatem quasi per increpationem quandam inveni eos commutatos in melius ; et per consolationem repercerunt afflictiones et dolores, ita ut de cetero nollent ab infirmitate liberari. Et glorificavi per lutum emundantem et purgantem lutum.

Mens intellectualis penitus circumoperit intellectualem sensum. Quem sensum in nobis existentem, et non existentem in nobis, non cessemus exquirere : illo enim apparente, ea quæ sunt extra desinent penitus spontanee propria operari. Et hoc est quod quidam sapiens cognoscens ait : Et divinum sensum invenies in te.

Vita monastica fiat in sensu cordis, in operibus quoque et sermonibus et cogitationibus et gressibus ; si vero non sic, jam non erit monastica, nedum dicam angelica.

Aliud est providentia Dei, et aliud opitulatio, et aliud custodia, et aliud misericordia Dei, et aliud consolatio : et illud quidem est in omni natura, aliud vero est in solis fidelibus, aliud autem est in vere fideliterque fidelibus, quartum autem est in his qui serviunt ei, ultimum vero manifestatur et ostenditur in diligentibus eum.

Est quando alterius antidotum fit alteri letiferum. Est etiam quum idem antidotum eisdem secundum proprium tempus prolatum, fit sanativum ; iterum vero non in tempore suo prolatum, est poculum mortis. — Vidi severum medicum graviter et importune afficientem ignominiiis infirmum, conquassatum, et nil amplius conciliantem ei nisi desperationem ; et vidi medicum chirurgum medentem per ignominie invectionem cor elatum et tumens, et evacuantem ab ipso omnem saniem. — Nempe vidi eundem infirmum bibentem aliquando obedientie medicinam propter purgationem sordis ; et vidi eum motum et circumquaque ambulantiem, et non dormientem. Quandoque vero vidi habentem oculum infirmatum, et quiescentem ; et vidi eundem perseverantem in silentio absque colloquio, et non dormientem. Qui habet aures audiendi, audiat.

LUC. XIV, 33.

Quidam, ut ita dicam, habent se inclinabiliter natura circa continens aut abstinentem, aut circa remotionis tranquillum, aut castum, aut non presumptuosum et confidens, aut circa compungibile mire seu facile. Unde vero hoc habeant non novi : neque enim didici curiose agere, et dona Dei elatione exquirere. Et sunt alii habentes suam naturam naturaliter resistentem eisdem et contra agentem, et inferentes sibi ipsis vim secundum virtutem : qui et si ad tempus succumbunt, attamen magis accepto eos ut violentatores naturæ. — Noli, o homo, altum sapere et extolli de divitiis acquisitis sine labore atque dolore : nam dator donorum prænoscebat multam lesionem et infirmitatem et perditionem tuam, voluit te salvare saltem particulariter preventionibus quæ sunt sine mercede. — Discipline et enutritiones et studia et adinventiones quæ sunt ex parvitate, congregantur aut et contrariantur nobis crescentibus in virtute et conversatione monastica.

Angelus est lumen monachis ; conversatio autem monastica est lumen omnium hominum. Monachi igitur agonizent fieri typus et forma universis, nonnulli dantes

Matth. vi. 23. ullam offensionem in aliquo in his quæ loquuntur et operantur. Si enim lumen tenebræ fiat, ergo tenebræ, videlicet homines sæculares secundum mundum conversantes, quantum tenebrescent? Si ergo, o obedientes, mihi obeditis, magis vero qui mihi obedire vultis, dico vobis: bonum est nos non variare nec partiri neque dividere nosmetipsos. Nostis autem miserabilem animam nostram esse congressam ad pugnandum cum mille millibus et decies millenis millibus inimicis: non enim sufficimus discere seu totaliter invenire universas illorum malignitates atque astutias. Trinitate sancta contra tria nos armemus: alioqui conciliabimus nobis ipsis vere multos labores.

Ps. lxxv. 6. Si Israel noster, qui convertit mare in aridam, id est mens nostra, fiat vere in nobis Deum videns, pertransibit penitus ipsum mare absque fluctibus, et in aqua lacrimarum videbit Ægyptios suffocatos. Illo autem non peregrinante in nobis, quis *Ps. lxxvii. 2.* sustinebit sonos fluctuum ejus, videlicet carnis hujus? — Si Dominus surrexerit in nobis per actionem, dispergentur inimici ejus; et si per contemplationem appropinquaverimus ei, odientes eum et nos fugient a facie ejus et nostra.

Festinemus discere divina sudoribus magis et labore ac dolore, et non exili sermone vel lectione: non enim verba sed opera in tempore exitus est ostendere. — Qui audiunt thesaurum esse absconditum in aliquo loco, cum magna inquisitionis fatigatione hunc quærent; inventum vero cum labore et dolore, custodiunt. Qui enim ditescent sine fatigatione, dispergunt facilliter.

Grave ac difficile est ut præsumptiones supervincamus. Qui vero non desinunt adhuc apponere eisdem, desperaverunt se ipsos, aut nihil profecerunt in subjectione

Luc. i. 37. et obedientia. Nempe novi quia omnia potest Deus: nihil enim impossibile est ei.

Interrogaverunt me quidam verbum Dei grave ad discernendum, et secundum me omnes superexcedens, et in nullo librorum qui pervenerunt ad me contentum. Dicebant enim: Quæ sunt proprie distinctæ progenitæ octo cogitationum? Aut quæ ex tribus præcedentibus exstat mater cujuslibet reliquarum quinque? Ego vero ignorantiam meam allegans ad interrogationem illam laudabilem, ita didici a sanctissimis viris illis: Mater fornicationis est gula, mater vero acediæ est avaritia et gloria vana, tristitia vero est germen trium, sicut et ira, rursus quoque vana gloria est mater superbiæ.

Ego vero rursus respondens, locutus sum ad illos sempiternæ memorandos, deprecans discere et germina, et quæ ejus existunt partus. At illi a vitiis mundi et impassibiles docuerunt me valde benigne, dicentes non esse ordinem aut intellectum in imprudentibus et insensatis hominibus, sed omnem inordinationem et seductionem. Et ipsi beati Patres persuadentes hoc congruis persuasibilibusque exemplis, dixerunt proponentes in medium plurimas declarationes: ex quibus aliquas ordinabo in præsentī sermone, quatenus ex illis illuminemur et doceamur de reliquis. Quale aliquid dicam:

Risus importunus aliquando gignitur ex fornicatione et crapula; quandoque vero ex vana gloria, quum aliquis in se ipso irreligiose jactanter extollitur; interdum

autem ex deliciis et vaniloquiis, et ex malignitate; aliquando vero ex daemoniis. Quandoque multus somnus causatur ex deliciis et ex repletionem; aliquando vero ex jejuniis, praesertim quum jejunantes extolluntur; aliquando vero ex acedia, aliquando ex natura. Multiloquium quoque aliquando oritur ex vana gloria, aliquando ex ingluvie ventris, quandoque ex stultitia et alienatione mentis, interdum ex agitatione daemonum instigantium ad fabulandum. Insuper acedia aliquando gignitur ex aliorum deliciis, interdum ex privatione timoris Dei, aliquando ex quiete carnali et multiloquio. Blasphemia autem est proprie germen superbiae; multoties quoque est ex hoc quod non cavemus judicare proximum in id ipsum, aut ab importuna invidia daemonum. Duritia cordis quandoque est ex saturitate, saepius vero oritur ex insensibilitate, et ex eo quod diligimus aliquid vitiose. Denique aliquid vitiose diligere, oritur quandoque a fornicatione, aut vana gloria, aut avaritia, aut a gula, atque ex aliis multis. Rursus malignitas est a propria reputatione et elatione et confidentia sui, et a furore et ira. Hypocrisis est ex arrogantia, et ex desiderio complacendi hominibus, et ex regulatione aut complacentia propriae voluntatis, et ex amore laudis, non ex amore sanctitatis. — Horum autem contraria ex contrariis generantur. Et ut non multa dicam (deficiet enim me narrante tempus, si exquirere volo unumquodque per singula), humilitas est proprie interemprix vitiorum omnium praedictorum: quam qui possident, omnia vicerunt.

Genitrix omnium malorum est delectatio concupiscentiae et malignitas. Quas qui intra se tenet, Dominum non videbit: nihil quippe proderit nobis depositio prioris praeter depositionem secundae.

Exemplum timoris Dei quis acceperit ex principibus et bestiis. Sed amor corporum fiat tibi typus desiderii ad Dominum: nihil enim nos prohibet facere exempla virtutum et ex contrariis.

Generatio praesens graviter malignatur, et tota repleta est elatione, vanitate atque hypocrisi. Nempe in corporales labores nostrorum antiquorum Patrum condescendens, eorum vero charismatibus non est digna habita. Equidem arbitror, nequaquam aliquando tanquam nunc charismatibus indigentiam habuisse naturam. Et merito patimur, quoniam Deus manifestatur apparens non laboribus, sed simplicitati et humilitati. Et si virtus Domini in infirmitate perficitur, itaque non replebit Dominus humilem operatorem? (11 C. 20.)

Quando aliquem pugilem Jesu Christi videmus corporatiter afflictum, non satagimus ex malignitate addiscere iudicium suae infirmitatis, sed potius suscipientes eum tanquam proprium membrum, et velut commilitonem nostrum et militem Christi in pugna plagatum, caritate simplici et sine malignitate curemus. — Est infirmitas propter purgationem offensionum, et est ad humiliandum sapere nostrae prudentiae. Bonus et optimus et superbiorum rex ac Dominus noster quum videret aliquos otiosos et ad virtutum exercitia pigriores, de cetero humiliat carnem eorum saepius per infirmitatem, quasi per remissionem exercitationem. Est autem quando emundat animam a vitiis cogitationibusque malignis.

Universa nobis accidentia, sive visibilia sive invisibilia, contingit suscipere virtuose, et vitiose, ac medie. Vidi tres Fratres damnum sustinentes : et ille indignatus est, iste vero permansit absque tristitia, hic autem gaudium multum lucratus fructificavit.

Vidi ab agricultoribus unum semen seminari ; sed unusquisque possidebat propriam intentionem : et ille quidem ut sua debita solveret, iste vero ut thesaurizaret sibi divitias, hic autem ut donis regem honoraret. — Alius facit bonum ut caplet laudem a prætereuntibus super bona opinione ; alius vero, ut tribulatione affligat inimicum suum zelantem et æmulantem ; hic autem, ne quasi otiosus impropria ab hominibus patiat. — Iste sunt appellationes seminis agricultorum : jejunium, abstinentia, vigiliæ, eleemosynæ, ministrations, et his similia.

Et sic Fratres extorqueant a se ipsis labores prompte in Domino, quemadmodum laurientes aquam ex fontibus prompte hoc faciunt. Est autem quando latenter laurimus ranam simul cum aqua dicta : ita et operantes virtutes perplexas, multoties exsequimur simul cum eis malitias non apparenter. Quale aliquid dicam : hospitalitati gula simul inseritur ; caritati, familiaritates carnales, nociva colloquia et fornicatio ; discretionis, versipellitas, astutia et reputatio propriæ sufficientiæ ; prudentiæ, malignitas ; mititati, sègnities, adulatio linguæ, otiositas, gravitas ; justitiæ, zelus, contradictio, complacentia ac regulatio propriæ voluntatis, duritia et inaudientia ; silentio, tumor docendi, iudicium, displicentia, insufferentia loquentium, amaritudo et indiscretio ; gaudio spiritus, elatio, jactantia et propria reputatio ; spei, pigritia, negligentia, tepiditas contritionis et pœnitentiæ ; caritati iterum, judicare proximos ; remotioni solitariæ, acedia, otiositas, vel exercitium inconveniens ac inutile ; castitati, arrogantia et amaritudo ; humilitati, silentium inconveniens tempore conculcationis justitiæ, et confidentia propria. Denique universis virtutibus his vana gloria concomitatur, tanquam commune collyrium, magis vero tanquam letiferum poculum.

Postulantes aliquid Dominum et non exauditi ab eo in longis temporibus, non contristemur, quoniam Dominus vellet omnes homines mundari a vitis in uno momento temporis. — Omnes postulantes et non reportantes ex Deo postulationes, non suscipiunt postulata penitus propter unam harum causarum : vel quia ante tempus petunt ; vel quia petunt indigne et vane gloriose ; vel quia suscipientes, futuri erant in superbiam extolli, aut deinceps negligenter vivere erant futuri post petitionis suæ possessionem.

Neminem arbitror hesitare, quod dæmones et vitia recedunt ex anima aliquo tempore, aut et continue ; quot vero modis fiat recessus horum a nobis, sic pauci sciunt. — Recesserunt vitia a quibusdam, non solum fidelibus, sed etiam infidelibus, præter unum, quod replet locum universorum : illo solo relicto, tanquam principante et primatum tenente in malis, quod et projectum est de cælo subitus. — Consumitur materia igne divino consumpta ; itaque silva vitiorum eradicata et anima expurgata, obdormiunt de reliquo vitia, nisi iterum ea contraxerimus alicubi propter cenosam et materialem conversationem. — Dæmones voluntarie recedunt a nobis,

preparantes nos degere sine sollicitudine et cautela ac studio spirituali, ut superveniendo repetentes rapiant miseram animam nostram. — Novi et aliam subtractionem bestiarum : nam postquam fecerunt animam perfecte assuescere moribus pravis, et vitiis eam qualificaverunt usque ad summum, cernentes animam jam factam insidiatricem sui ipsius per se et impugnatricem, tunc recedunt. Et hujus rei exemplum sunt parvuli : etenim post longam consuetudinem, jam sine ubere proprios digitos sugunt. — Novi et quintam impassibilitatem consistentem in anima ex multa simplicitate atque laudabili puritate. Justum enim est adjutorium talium a Deo, qui *Ps. vii, 11.* salvos facit rectos corde, et insensibiliter eos commutans, liberat eos a malis : quia et parvuli nudati et exspoliati minus cognoscunt.

Malitia aut vitium non est naturaliter in natura rationali : non enim vitiorum creator est Deus. Sed multae virtutes naturales a Deo in nobis sunt factae. Ex quibus manifeste sunt istae : misericordia, quoniam et ἑλεεινότης sunt compassivi ; amor, quoniam et irrationalia animalia pluries invicem lacrimantur super defectione privationis ; fides, omnes enim parturimus eam ex nobis ipsis ; spes, quia et qui redimimur, et qui mutuo commodamus, et qui navigamus ac seminamus, meliora speramus. Igitur sic ostensum est, quod caritas naturalis virtus existit in nobis : et ipsa est conjunctio et vinculum, et est plenitudo legis. Igitur virtutes non sunt longe a natura. Confundantur ergo et erubescant allegantes impotentiam super operatione earum. — Super naturam sunt castitas, inirascibilitas, humilitas, oratio, jejunium, vigiliae incessabilisque compunctio. Harum quarundam quidam homines sunt magistri, aliarum vero angeli, aliarum autem ipse Deus Verbum est magister et dator. *Coloss. iii, 14 : Rom., viii, 10.*

In comparatione malorum oportet nos quod levius est eligere : quale est, quod plerumque stantibus nobis in oratione Fratres ad nos veniunt, et alterum duorum necesse est facere, aut orationem relinquere, aut Fratrem sine responsione dimissum contristare. Major est caritas oratione : ista quidem est particularis ; illa vero comprehensiva est omnium, et confitetur. — Rursus, quum adhuc juvenis essem, veniens aliquando in villa et sedens in mensa, unanimiter comprehensus sum a cogitationibus gulae et gloriae vanae. Timeus ergo insanam gastrimargiae prolem, victus succubui magis vanae gloriae. — Novi ego, demonem gulae plerumque in juvenibus vincere eum qui est initium demonis vanae gloriae : et rationabiliter. Apud eos enim qui in mundo sunt radix omnium malorum est avaritia, apud monachos vero gula. *1 Timoth. vi, 10.*

In spiritualibus viris sunt plerumque quaedam minima vitia derelicta dispensative a Deo, ut maxime viluperantes se ipsos propter exilia quaedam quae sunt sine delicto, possideant divitias humilitatis impraedabiles. — Degentem sine obedientia et subiectione non contingit humilitatem possidere in proemnis : quoniam omnis qui discit artem industria atque arbitrio propriae voluntatis, phantasticatur. — In duabus generalissimis virtutibus Patres determinant vitam activam : et rationabiliter. Nam una earum est interemptiva concupiscentiarum et delectationum ; alia vero intereccionem muniens humilitate, certam facit eandem. Propter quod et luctus duplex, peccati interemptivum, et humilitatis effectivum.

Luc. vi, 30. Piorum est omni petenti tribuere; illorum vero qui sunt magis pii est tribuere etiam non petenti; at vero ab auferente non repetere, maxime quum possint, proprium est tantummodo impassibilem.

In omnibus vitiis et universis virtutibus ubi sumus exquirentes nos ipsos, non cessemus examinare utrum in principiis, aut in medietate, vel in fine. — Omnia praelia daemonum quæ sunt contra nos, constituuntur ex his tribus causis: aut ex amore concupiscentiæ et delectabilium, aut ex superbia, aut ex invidia. Et ultimi quidem beati sunt; primi vero inutiles sunt usque in finem; mediæ autem sunt omnino miserrimi.

Est quidam sensus, magis vero affectio et habitus, portator doloris aut amator dolorum dictus: a quo quis captus, non amplius formidabit aut aliquem dolorem avertet. Animæ martyrum tentæ eodem sensu, sempiternæ contempserunt cruciatus.

Aliud est custodia cogitationum, et aliud observantia mentis. Quantum distat ortus ab occidente, in tantum secunda laboriosior et altior est priore.

Aliud est orare contra cogitationes, et aliud est contra respondere et loqui eis, et aliud est eas vilipendere et superponi. Et primo quidem modo testimonium per-

Ps. lxxix, 2. hibet dicens, Deus, in adiutorium meum intende, et his similia. Secundo vero ait:

Ps. cxviii, 42. Respondebo exprobrantibus mihi, verbum contradictorium; et iterum, Posuisti nos

Ps. lxxix, 7. in contradictionem vicinis nostris. Tertio testis est melodizans: Obmutui et non

Ps. xxxviii, 10. aperui os meum; et, Posui custodiam ori meo, quum consisteret peccator adversum

Ibid. 2. me; et rursus, Superbi inique agebant usquequaque, a tua vero contemplatione non

Ps. cxviii, 51. declinavi. Et medius horum frequenter utitur primo modo propter præparationis

carentiam; primus vero nondum prævalet secundo modo inimicos repellere; tertius autem demones recurvavit et humiliavit ex toto.

Naturaliter difficile est incorporeum a corpore terminari; omnia vero possibilia sunt Deo creanti. — Quemadmodum qui sani et bene dispositi sunt in sensu odoratus, cognoscere possunt tenentem latenter aromata: ita et anima munda suavitatem et bonum odorem gratiarum sentit, quem et ipsa possedit ante ex Deo; fetorem vero vitiorum existentem in aliis, a quo ipsa commutata et liberata est, cognoscere habet naturam, insensibiliter dispositis aliis.

Nempe non universos impassibiles fieri possibile est; omnes vero salvari et Deo reconciliari non est impossibile. — Neque dominabuntur tui alienigenæ illi qui scrutari curiose et inquirere volunt arcanas et ineffabiles Dei dispensationes aut visiones in hominibus factas, et latenter supponunt Deum esse acceptorem personarum: qui sunt et esse noscuntur progenies propriæ reputationis et arrogantiae.

Dæmon avaritiæ est plerumque humilitatem simulans. Est et dæmon vanæ gloriæ ad eleemosynam exhortans, quemadmodum et dæmon anoris carnalis concupiscentiæ: si ergo fecimus emendationem amborum, non cessemus misereri in omni loco. — Quidam dixerunt, demones demoniis resistere, et unum alteri cedere ex timore; ego vero cognovi omnes nostram damnationem exquirere. — Omnem spirituales operationem, visibilem et invisibilem seu intellectualem, antecedit propositum pro-

prium et desiderium virtuosum cum cooperatione Dei factum ; prioribus autem non suppositis et submissis, secundum non habet naturaliter subsequi.

Si tempus est omni rei sub cœlo, quemadmodum ait Ecclesiastes, in omnibus *Eccle. iii. 1.* vero et negotia sanctæ nostræ conversationis existunt ; intendamus igitur, si videtur, et in unoquoque tempore, tempori propria quæramus. Tempus enim est penitus libertatis et emundationis vitiorum, id est impassibilitatis, in agonizantibus ; est et tempus passibilitatis pugnæ vitiorum propter agonizantium parvitatem. Tempus lacerinarum, et tempus obdurationis cordis ; tempus subjectionis et obedientiæ, et tempus præcipiendi et subordinandi ; tempus jejunii, et tempus refectionis ; tempus prælii inimici corporis, et tempus mortis ignitionis et calefactionis motus ; tempus hiemis, et tempus quietis mentis ; tempus tristitiæ cordialis, et tempus gaudii spiritualis ; tempus doctrine, et tempus auditionis ; tempus inquisitionum æque propter propriam reputationem, et tempus purgationis et munditiæ propter humilitatem ; tempus certaminis et luctæ, et tempus quietis certæ ; tempus tranquillæ remotionis, et tempus non occupantis occupationis ; tempus orationis sine intermissione, et tempus ministrationis sine simulatione. Non ergo quæ sunt temporis queramus ante tempus, seducti ex superba promptitudine. Non quæramus in hieme quæ sunt æstatis, non in semine quæ sunt manipulorum : quoniam tempus est seminandi labores et dolores, et tempus metendi gratias ineffabiles et arcanas. Alioqui neque in tempore reportabimus propria tempori.

Quidam ante labores, quidam in laboribus, quidam post labores, quidam in morte, sanctas remunerationes a Deo, secundum secretam dispositionem, de propriis fatigationibus portaverunt. Querendum quis altero est magis humilis.

Est desperatio proveniens ex multitudine peccatorum, et pondere conscientiæ, importabilique tristitia, eo quod anima superniæ submergatur in multitudine plagarum suarum, et ex earum onere absorbeatur subtus in desperationis profundum ; et est desperatio ex superbia et elatione nobis contingens, quum æstimamus nos ipsos quasi indignos eo lapsu et eventu qui accidit. Qui istud observat, proprietatem inveniet in ambobus : illius quidem obstinate insufferentiæ se ipsum tradere, istius vero virtuosam exercitationem in desperationem habere, quod est inconveniens. Sed et illum abstinentia et bonæ spei fiducia mederi naturam habet ; istum vero curat humilitas et neminem judicare.

Non oportet nos turbari aut peregrinari, videntes eos qui mala opera exsequuntur et agunt, bonos vero sermones proferunt : quoniam in paradiso æque perdidit illum serpentem exaltans elatio et propriæ reputationis confidentia.

In omnibus tuis conatibus, commissionibus et conversationibus, subjectis et non subjectis, visibilibus et intellectualibus, ista sit tibi forma et regula, an illa sint vere complacentia Deo, an non. Dico autem : Quando exsequentes aliquam commissionem aut advenientes studium, non assumimus humilitatem in anima amplius quam antea possidebamus, non videtur mihi nos esse exsecutos illud opus secundum Deum, sive parvum exstiterit sive magnum : nempe in vobis magis parvulus est ista

certificatio dominicæ voluntatis; in mediis vero, impugnantium æque et pugnarum recessus; in his qui perfecti sunt, additamentum, depositum et superabundantia divini luminis.

Quæ parva sunt apud magnos, non sunt utique parva; quæ autem sunt magna apud parvulos, non sunt penitus perfecta. — Aer purgatus a vaporibus, clarum demonstravit solem; anima vero a suis presumptionibus liberata, et digna effecta peccatorum suorum remissione, lumen divinum omnino vidit. — Aliud est peccatum, et aliud otiositas, et aliud negligentia, et aliud vitium, et aliud lapsus. Qui potest in Domino quærere, quærat prudenter.

Quidam beatificant operationem miraculorum, et quod videtur in spiritualibus charismatibus super omnia commendant, ignorantes quia multa charismata sunt superiora isto: quæ etiam sunt occulta, propter quod manent non valentia cadere.

Qui perfecte mundatus est, ipsam (quamvis non ipsam) animam proximi videt in quolibet adjacet et afficitur; qui vero adhuc proficit, eandem per corpus arbitrio conjicit. — Modicus ignis multoties totam materiam expurgavit, quemadmodum et parvum foramen sæpe totum laborem disperdidit.

Est requies quæ mentis virtutem inimicitia evigilat, et motuum carnis ignitionem
 II Cor. 1, 9. non excitat; est et multa maceratio carnis similiter motum movens, ut non simus confidentes in nobis, sed in Deo, qui viventem carnem incognite mortificat.

Quando videmus quod aliqui diligunt nos secundum Deum, ad illos permixte habeamus nos reverenter, et fugiamus audaciam et presumptionem: nihil enim habet naturaliter ita dissolvere caritatem et introducere odium, sicut confidentia presumptionis et audacia.

Optimus intuitus intellectualis est valde, et omnem ideam post incorporeas
 * quæ superexcedens substantias. Hinc est quod vitiosi sensus qui sunt in animabus aliorum, potuerunt cognoscere ex caritate multa ad eos: et magis quando sub cæno sordidati non demerguntur.

Si nihil ita opponitur et resistit immateriali naturæ, ut materiale, qui legit intelligat. Nam observationes in his qui in mundo sunt, resistunt providentiæ Dei, in nobis vero intellectuali scientiæ. — Illi quidem anima infirmi recognoscunt supernam visitationem Dei circa eos ex seditionibus atque periculis corporis tentationibusque exterioribus; perfecti vero, adventu Spiritus et additamento charismatum.

Quando in stratu reclinamur, est dæmon qui venit ad nos, et sordidis recordationibus ac malignis cogitationibus nos sagittat, quatenus detenti pigritia non surgamus ad orationem neque contra eum armemur, sed in immundis meditationibus obdormientes, sordida etiam somnia habeamus. — Est spirituum præcursor nuncupatus, qui nos a somno surgentes continuo vocat, magis vero suscipit nos, et primitivam intelligentiam coinquinat. Da primitias diei tui Domino: etenim præanticipantis erit. Operarius virtuosus dixit mihi sermonem dignum auditu: Ex ipso (inquiens) mane scio cursum diei mei.

Multæ quippe sunt viæ pietatis et perditionis. Quocirca aliquid plerumque alteri

oppositum et resistens, alteri decenter prospere cedit et convenit : nihilo minus tamen amborum intentio beneplacens est apud Deum.

Certant contra nos quidem daemones, suggerentes in tentationibus quæ accidunt nobis, dicere aut agere inconveniens aliquid; aut quando non potuerint aut non prævaluerint, tranquille instantes, supponunt et immittunt nobis superblam gratiarum actionem agere ante Deum.

Equidem qui sunt superna sapientes, segregati sursum particulariter regrediuntur; qui vero sapiunt ea quæ deorsum, deorsum iterum pergunt : segregatorum enim nihil de cetero medium statutum est.

Unum creatorum accepit esse in altero et non in ipso : et mirum quomodo habet naturam consistere præter illud in quo esse suscepit. — Pias filias matres parturiunt, matres vero Dominus. Et non erit imprudens similiter definire et prædicta regula uti in contrariis.

Moyses, magis vero Dominus per Moysen, jussit ut formidolosus non egrediatur ad prælium, nequando fiat novissimus animæ error super primum corporis lapsum vel ruinam : et rationabiliter. *Deut. xx. 8.*

DE DISCRETIONE BENE DISCRETA.

Quemadmodum cervus flammans desiderat aquarum fluentia, ita comprehensio divinæ et bonæ voluntatis desideratur a monachis veris; non solum autem, sed et cognitio commixti, insuper et contrarii. De quibus multus nobis sermo occurrit, et difficiliter interpretabilis : nimirum scire quænam sunt res secundum nos existentes quæ omni mora excepta, irretardabiliter et velocius fieri debent. juxta dicentem, Væ differenti de die in diem, et de tempore in tempus; quæ vero cum mansuetudine, beneficentia et circumspectione, sicut hortatur qui ait, Cum gubernatione geritur bellum; et iterum, Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Non est enim indifferentium cognoscere celeriter, bene clare et distincte *Eccli. x. 8.*
Prov. xv.
18. xxiv. 6.
1 Cor. xiv.
10.
II Reg. xx. 2.
Ps. cxv.
10.
Ps. cxv. 8.
Ps. cxv. 8.
 talia gravia ad discernendum : quoniam et David Dei lator et Spiritum Dei habens in se ipso loquentem, videtur hoc ipsum plerumque exorans. Et quandoque ait : Doce me facere voluntatem tuam, quia tu es Deus meus; quandoque vero : Dirige me in veritate tua; et iterum : Notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te animam meam levavi et exaltavi ab omni sollicitudine vitæ præsentis ac vitio.

Quicumque volunt voluntatem et beneplacitum Dei addiscere, tenentur et debent prius mortificare voluntates et complacentias proprias; fide autem et simplicitate columbina absque malignitate exorantes animas Patrum aut etiam Fratrum, atque interrogantes in humilitate cordis cum cogitatione inhaesitante, suscipiant consulta ab ipsis tanquam ex ore Dei, quamvis consulta et dicta Patrum ac Fratrum existant contraria eorum sensui, intentioni et affectioni, etiam si hi qui interrogati sunt non sint totaliter spirituales. Non enim injustus est Deus ut seducat animas humi-

liantes se ipsas fide ac innocentia, consilio atque iudicio proximi. Nempe si et hi qui interrogantur irrationabiles essent, sed qui loquitur immaterialis atque invisibilis est. Qui magna humilitate repleti fuerunt peramplius, exstiterunt ambulantes inhæsitantes secundum prædictam regulam. Si enim psalterio quis propositionem suam aperuit, quantum arbitrandum est rationalem mentem intellectualemque animam differre ab inanimata soni responsione?

Multi autem ex arrogantia et complacentia sui necdum apprehendentes hoc perfectum et leve bonum, sed conantes apprehendere beneplacitum Dei ex se ipsis, subinduxerunt nobis de hoc valde diversas ac plurimas auctoritates atque iudicia. Quidam exquirentium talia, fecerunt cogitationem suam recedere ab omni vitiosa ad aliquid affectione super duabus voluntatibus ipsius animæ, dico autem, super affirmante et contradicente; et suam mentem exhibentes Domino nudam a propria voluntate, participantem adepti sunt cognitionem voluntatis Dei in statutis diebus, aut mente intellectuali intellectualiter colloquente menti nostræ, aut una intentione perfecte exterminata ex mente ipsorum. Alii ex tribulatione et dissipatione quæ conamina subsequitur et animum ipsum, comprehenderunt esse divinum, secundum dicentem: Voluimus venire ad vos et semel et bis, et impeditur nos Satanas. Alii iterum contra e converso se habentes, ex inexpectata in re cooperatione hoc Deo beneplacitum esse senserunt, dicentes illud: Omni præeligi bonum cooperabitur Deus. — Qui possidet Deum in se ipso per illuminationem, nequaquam naturam habet certificari infra tempus secundo modo in rebus suprainductis et non expectatis: nam hæsitare in iudiciis et plurimum permanere absque certificatione, argumentum est animæ non illuminatæ, sed amatricis vanæ gloriæ. Non est Deus injustus ut excludat a pia exauditione pulsantes cum humilitate.

1 Thess. II,
18.

Rom. VIII,
28.

Intentio recta in omnibus est quærenda a Domino, et in exsequendis et in his quæ debent retardari. Nempe omnia quæ a vitiosa affectione atque ab omni inquinamento propriæ voluntatis sunt munda, utpote facta propter Deum, non propter aliud, et si omnino non sunt bona in se, attamen reputabuntur nobis bona. Inquisitio enim quæ est super nos, non possidet tutum finem. Iudicium Dei de nobis est ineffabile et arcanum. Deus plerumque vult dispensative voluntatem suam abscondi a nobis, sciens quod eam addiscentes, non obediemus, sed repellimus ipsam, et ita plures plagas suscipiimus. — Cor rectum liberum est a rerum varietate, navigans in navi innocentie sine periculo.

Sunt animæ viriles, quæ ex amore divino et humilitate admittuntur ad operationes quæ sunt super se ipsas, et sunt superba corda id ipsum peragentia. Intentio enim est inimicis nostris suggerere nobis plerumque quæ sunt super virtutem, ut propter illa anxii acedia, decidamus ab his quæ sunt secundum nostram virtutem, et de nobis ipsis risum maximum faciamus inimicis nostris. Vidi infirmas animas et corpora facientes conatum in institutis et conversationibus quæ erant super se ipsas, propter multitudinem offensionum, et non valentes sufferre talia. Quibus dixi ego, poenitentiam apud Deum iudicari quantitate humilitatis et non laborum.

Est quando enutritio existit causa ultimorum malorum, est vero quando conversatio et consocietatis mora; verum plerumque perversa anima sufficit sibi ipsi ad perditionem. Recedens a duobus, a tertio similiter liber existit. Tertium vero habens, in omni loco improbus erit: nullus enim est caelo firmior aut solidior.

Ab his infidelibus aut male credentibus qui mala voluntate impugnant nos, *Tit. m. 10.* cessemus post primam et secundam admonitionem; eis vero qui volunt addiscere veritatem, non deficiamus benefacere usque in aeternum: verum ad confirmationem nostri cordis ambobus utamur.

Irrationabilis est valde qui virtutes super naturam audiens esse in Sanctis et desperans perdit se ipsum. Magis enim de uno duorum virtuosus te corrigant: aut per suam sanctam fortitudinem sint excitantes te ad emulationem, aut per ter sanctam humilitatem convertant te ad multam condemnationem sui ipsius, et ad manifestationem infirmitatis et fragilitatis tibi unitae.

Sunt malignorum maligniores daemones, qui peccatum nos consulunt non solos operari, sed volunt nos habere et alios communicatores in malum, ut nobis crudellem poenam amplius operentur. — Vidi alterum addiscentem consuetudinem malignam ex altero; et tamen qui docuit ad sensum rediens, corpi poenitentiam agere, et a malo cessavit: at vero poenitentia ejus fuit sine fortitudine propter operationes discipuli.

Multa autem, multa et difficile comprehensibilis est malignitas spirituum, et perpaucis visibilis, arbitror vero quia nec perpaucis universa. Quomodo autem delicias et saturati, vigilamus plerumque alacris, jejunantes autem et miseria aut debilitate affecti, somno miserabiliter submergimur? famescimus et extenuati abstinentia, tentamur in somnis, et repleti, permanemus sine tentatione? indigentia et penuria obscuri, efficiuntur indevoti, in potatione vero vini efficiuntur hilares et devoti ac faciles ad compunctionem? Ad ista illuminet eos qui sine lumine sunt, qui id potest in Domino: nos enim in his talibus sine lumine sumus. Verum illud dicimus, quia haec talis commutatio et vicissitudo non fit ex daemoniis semper, sed est quandoque ex complexione colligata et data mihi nescio quomodo labenti sordida et carnali grossitie. De coincidentia seu casu praedictorum evenienti, ad discernendum difficili, deprecemur Dominum humiliter et sincere; et si post tempus hujusmodi orationis invenerimus tentationem similiter nobis contingere et operari in nobis quod fiebat in nobis ante orationem praetactam, cognoscemus quod non omnino ex daemoniis est, sed natura. Plerumque autem et divina dispensatio nos tanquam ingratos praeveniens, sua benignitate vult visitare in contrariis, et per omnia haec, excludit a nobis elationem et propriam reputationem.

Durum quippe et crudele est, curiose scrutari profunditatem judiciorum Dei: curiosi etenim navigant in navi elationis et arrogantiae. Tamen propter multorum infirmitatem aliquid dicendum.

Interrogavit quis quendam videre valentium: Quidam est quod Dominus praesciens et praesciens lapsus quorundam, ornavit hos quandoque charismatibus

atque prodigiis? Qui respondit : Ideo Dominus fecit hoc, ut ceteros spirituales muniret certitudine et veritate firmaret, et liberum arbitrium ostenderet, et cadentes faceret inexcusabiles in iudicio.

Eccli. xxix,
27.
Matth.
xviii, 15.

Etenim lex tanquam imperfecta ait : Attende tibi ipsi. Dominus vero tanquam superperfectus mandavit nobis et fratris directionem, dicens, Si peccaverit frater tuus, et quæ sequuntur. Si correctio tua est munda et humilis, magis vero si est revocatio ejus quod est Domini ad memoriam, quod est Domini facere non devitabis, et præsertim in his qui recipiunt; si vero nondum ad hoc pervenisti, saltem servitutum exerce legalem. — Non mireris et tuos conspiciens amicos inimicantes tibi super reprehensionibus tuis : nempe magis vacui et leviores sunt instrumenta operum dæmoniorum, et maxime in inimicis eorum.

Super uno existentium in nobis valde mihi advenit admirari, quomodo scilicet nos qui habemus Deum omnipotentem et angelos et sanctos ad cooperationem in virtutibus, solum vero malignum diabolum habemus instigatorem in contrariis, velocius et proclivius incurramur ad vitia. De his ergo nec volo nec valeo dicere diligerenter ad inquisitionem.

Si universa habent quæ facta sunt quemadmodum facta sunt naturam, quomodo imago sum Dei, et luto commassatus sum? sicut ait magnus Gregorius. Si vero alicui rei creatæ aliquid inexistit præter id quod factum est, unumquodque tale penitus insatiabiliter appetit suam ipsius cognitionem.

Unusquisque uti debet omni industria ac studio, ut sic loquar, quatenus lutum reducens ad thronum Dei inthronizet. Igitur nemo occasionem causetur ad ascensum : via enim et porta aperta est.

Auditio quidem virtutum et directionum spiritualium Patrum evigilat mentem et animam ad æmulationem; auditio autem doctrinæ eorum naturaliter habet æmulantes deducere ad imitationem. — Discretio est lucerna tenebrarum, reductio errantium a via, illuminatio palplantium cæcitate. Discretus est sanctitatis inventor, et infirmitatis emundator.

Omnes qui dicuntur admiratores rerum parvarum, solent hoc naturaliter pati aut ultimæ ignorantie gratia, aut intentione humilitatis, quia quæ sunt proximi magnificant et extollunt.

Agonizemus non solum luctari cum dæmoniis, sed etiam præliari. Ille enim quandoque impellit eum, quandoque vero impellitur; isti vero semper persequuntur inimicum.

Qui vicit vitia, vulnerat dæmones; qui vero simulat vitia se habere, per hoc utique inimicos suos seducit, et non impugnatur ab eis. — Quidam Frater affectus aliquando ignominia et nihil omnino corde motus, gratias agens, occulte secundum mentem oravit, deinde super ignominia lamentari cœpit, abscondens suam impassibilitatem. Alter Frater existens penitus sine appetitu præsidendi, simulavit se oppressum hoc ipso desiderio. Quomodo tibi exprimam castitatem illius qui apparens ingressus in lupanari causa peccati, fornicantem ad virtutum studium traxit? Iterum,

cuidam solitarie habitanti aliquis portavit botrum valde diluculo : qui post affe-
rentis recessum celeri impetu devoravit eum absque omni appetitu, se ipsum osten-
dens quasi gulosum daemoniis. Insuper, alius perdens folia parva palmarum, finxit
se toto die dolentem. — Vigilia multa est necessaria talibus, ne conantes illudere,
subducant quandoque se ipsos in illusiones. Isti enim sunt vere illi de quibus Apo-
stolus ait : Ut seductores, et veraces.

II Cor. vi, 8.

Si quis vult Christo castum exhibere corpus, et ultra hoc ostendere ei cor mun-
dum, servet se ipsum integre inirascibilitate et abstinentia : omnis enim labor noster
est inutilis absque virtutibus his.

Quemadmodum humana lumina sunt in hominibus differentia, ita multe ac
differentes sunt obumbrationes intelligibilis Solis. Nam alia fit per lacrimas corpora-
les, alia fit per lacrimas spirituales ; alia fit per oculos corporis, alia fit per oculos
intellectuales, alia ex auditu verbi. Et alia est exultatio in anima proprie a se mota,
alia exultatio est ex remotione et quiete, alia est ex obedientia. Ultra et super
hæc omnia est exultatio et illuminatio quæ per ecstasim exhibet mentem Christo
in lumine intellectuali ineffabiliter et arcane.

Sunt virtutes, et sunt matres virtutum. Qui ergo habet prudentiam, magis ago-
nizet super possessione matrum. Deus autem est magister matrum in propria ope-
ratione, filiarum vero plurimi.

Attendamus nequando cibi indigentiam per multam somnolentiam restauremus :
istud enim est insipientium opus, quemadmodum et contrarium est e converso. Vidi
operarios secundum aliquam circumstantiam parum condescendentes ventri ; oculus
vero viriles per totius noctis vigiliam et orationis adsistentiam, miseram carnem
cruciaverunt, et satietatem de cetero avertere eum gaudio correxerunt.

Dæmon avaritiæ luctatur acute cum professoribus paupertatis ; quum vero non
prævaluerit, tunc inducit et allegat pauperes in occasionem, et immateriales per-
suadet iterum fieri materiales.

Contristati non cessemus ad memoriam revocare mandatum Christi ad Petrum,
videlicet septuagies septies dimittere peccanti. Quod enim in altero fieri mandavit,
penitus et ipse multo amplius faciet. Elati vero rememoremur dicentis : Quicumque
totam legem spiritualem perfecerit, offenderit autem in uno vitio, puta in elatione,
factus est omnium reus.

Matth.
XIII, 22.
Jacob II, 10.

Sunt quedam conditiones spirituum immundorum et malignorum a sanctis vo-
luntarie discedentes, ut non fiant molestatis conciliatores coronarum super invictis
præliis.

Beati quidem pacifici, et nemo est contradicens ; ego vero vidi inimicitias facien-
tes beatos. Duo quidam affectionem amoris fornicarii possidebant invicem. Diaconus
autem quidam, vir probatissimus scientia inter doctos, factus est seminator discordiæ
inter utrosque : illum quidem quasi detrahentem huic et maledicentem improprie
accusans, et similiter accusavit istum illum. Et prævaluit sapientissimus repulsare hu-
mana industria malitiam demonum et operari odium, solvens vinculum fornicationis.

Matth. v, 9

Est qui mandatum per mandatum repulsat. Vidi enim juvenes invicem ligatos caritatis affectione secundum Deum : tamen certificantes se mutuo de integritate caritatis mutuae inviolata, elongaverunt se ab invicem ad tempus propter aliorum læsionem et conscientiam suam.

Sicut contrariæ sunt nuptiæ et mortuorum excubiæ, ita superbia et desperatio sunt inconsonæ. Est tamen ambas simul unanimiter videre ex dæmonum seductione.

Sunt quidam immundorum dæmonum subimittentes et narrantes nobis interpretationem Scripturarum divinarum in præmiis. Sed libenter hoc faciunt in cordibus vanè gloriosorum, et præsertim in cordibus exercitatis in doctrina extrinseca, ut seducendo eos, paulatim in hæreses blasphemiasque inducant. Theologiam, magis vero machilogiam et vanilogiam dæmonum cognoscemus ex subinductione conturbationis gaudiique pereffusi ac irreverentis in anima.

Quidam habuerunt ordinem et principium, quidam vero finem factorum a faciente; virtus vero finem possidet infinitum. Ait enim hymnizator canticorum :

Ps. cxviii, 96.

Ps. lxxxiii,

8 : *1 Cor.*

xiii, 8 : *Ps.*

cxx, 8.

Omnis consummationis vidi finem; latum vero et infinitum mandatum tuum nimis. — Si quidam boni operatores ibunt ex virtute activa in virtutem contemplationis, et si caritas nunquam desinit, et Dominus custodiet introitum timoris tui et exitum tue caritatis; vere infinitum est prædium finis ejus, in qua proficientes nunquam desinemus aliquo fine, neque secundum præsens neque secundum futurum, assumentes et addentes lumini lumen, et scientiam scientiæ. Licet quod dictum est videatur multis quodammodo peregrinum, tamen, o beate abbas, dicetur juxta determinationem a nobis præfatam : neque enim intellectuales substantias utique dixerim absque profectu; magis vero determino eas sempiternæ addentes gloriam gloriæ, assumentes cognitionem scientiæ super scientiam.

Si dæmones plerumque subimittunt et ingerunt nobis bonos sensus et in his intellectualiter contradicunt, ne mireris : intentio enim est inimicis nostris per hoc nos suadere, ut cognoscant intentiones et cogitationes in corde nostro latentes.

Noli esse amarus iudex et exquisitor eorum qui sermone magnifice docent, videns eos circa practicam aliquantulum pigrius persistentes : utilitas enim verbi adimplevit plerumque defectum operis. Non possidemus omnes penitus æqualia dona : in aliquibus enim sermo magis abundat quam opus; in aliis vero opus abundat magis quam sermo.

Malum Deus non fecit nec condidit; sed seducti sunt quidam, dicentes quædam vitia esse naturalia in anima, ignorantes quod suppositivas et substantivas proprietates naturæ nos ipsi transtulimus in vitia. Quale ait : Generativum semen est in nobis propter filiorum propagationem; nos autem transportavimus illud in fornicationem et libidinosam concupiscentiam. Furor irascibilis natura est in nobis contra serpentem et vitia; utimur autem furore seu ira contra proximum. In nobis est zelus ut æmulemur virtutes; nos vero zelum et emulationem habemus super malo. Naturaliter inest animæ concupiscere gloriam, sed supernam; naturale est animæ superbire, sed contra dæmones; similiter et gaudium, sed in Domino et propter

Dominum, et propter bona opera proximorum. Suscepimus naturaliter memoriam malitiæ, sed contra animæ inimicos; accepimus naturaliter desiderium alimenti, non autem comessionis et impudicitiae.

Anima quæ est sine pigrizia excitavit dæmones contra se ipsam: multiplicatis enim præliis tentationum, multiplicatæ sunt et coronæ. — Qui non est plagatus ab impugnatoribus, penitus non coronabitur; qui vero non fatigatur aut angustiat super occurrentibus casibus, glorificabitur ab angelis. — Tres quidem quis noctes in terra fecit in universo; qui vero tres horas vicit, non morietur.

Si secundum dispensativam correctionem, post ortum suum in nobis sol cognovit *Ps. cxi, 19-22.* diluculo occasum suum in nobis; penitus posuit tenebras in latibulo suo, et facta est nox. In ipsa ergo nocte pertransibunt ad nos mane recedentes catuli leonum silvestres et omnes bestię silvæ spinosorum vitiorum, rugientes ut rapiant spem in nobis, et quærentes a Deo escam vitiorum sibi, aut per intentionem perversam et meditationem, aut per actionem. Iterum vero ortus est in nobis sol per obscuram humilitatem, et ad se ipsas iterum bestię congregatæ sunt, et collocabuntur in cubilibus suis, videlicet in amatoribus concupiscentiarum, et non in nobis. Tunc dicent inter dæmones: Magnificavit Dominus iterum facere misericordiam suam cum eis. *Ps. cxxv, 2.* Nos vero dicemus ad eos: Magnificavit Dominus facere nobiscum; facti sumus *Ibid. 3.* letantes, vos vero persecuti.

Ecce Dominus sedebit super nubem levem, videlicet animam ab universa concupiscentia terrena exaltatam; et veniet in Ægyptiacum cor et primo tenebrosum, et commovebuntur manufacta idola et cogitationes mentis. *Is. xiv, 1.*

Si Christus ab Herode corporaliter fugit, quam esset omnipotens, corriganter *Matth. ii, 13, 14.* audaces præsumptuosi non se ipsos in tentationes projicere. Non des in commotionem pedem tuum, ait, et non dormitabit qui custodit te angelus. *Ps. cxxv, 3.*

Complectitur fortitudinem tumor, quemadmodum rubus quidam dictus smilax se conjungit cypresso. Opus perpetuum nobis sit ut neque exili intentione recogitemus nos possidere, quaecumque bonum; sed et diligenter intendentes et quærentes, inspicimus proprietatem ipsius boni si in nobis sit, et intelligemus nos penitus esse deficientes ab ipso bono. Quære incessanter in te argumenta vitiorum, et tunc intelliges multa ex vitiis in te esse. Quare bona possibilia homini agere aut nos ipsos cognoscere non valeamus, existentes in infirmitatibus universis? Aut propter infirmitatem, aut propter relictionem profundam.

Proposuit judicat Deus; in his autem quæ sunt secundum virtutem ipse Deus benignus exquirat et operationem. — Magnus est qui nihil eorum quæ sunt secundum virtutem suam minuit vel relinquit; major vero est qui in humilitate admittitur in his quæ sunt super virtutem. — Plerumque dæmones prohibent nos agere leviora et præsertim convenientia, et exhortantur nos prosequi graviora et inutilia.

Invenio illum Joseph patriarcham eximium, beatissimum propter aversionem a *Gen. xxxv, 17 et seq.* peccato, non propter ostensionem impassibilitati. — Quærendum nobis in quibus *Ibid. xxxv, 17.*

et quot a peccatis aversio possidet coronam. — Aliud est avertere et devitare malitiam, et aliud atque sublimius occurrere Soli justitiæ.

Obscurari est causa offendendi, offendere vero est causa cadendi, cadere autem est causa moriendi. — Obtenebrati ex vino, sobrie evigilarunt aqua; obtenebrati vero vitiis evigilant lacrimis.

Aliud est conturbatio, aliud diffusio, et aliud cæcitas : nam priorem sanat abstinentia humilis, secundam sanat quieta remotio et oratio, tertiam vero curat obedientia, et Deus incarnatus, factus obediens pro nobis usque ad mortem.

Philipp. II.
8.

Nos existimavimus duas egregias purgationes esse eorum qui superna sapiunt, exemplo duorum purgantium ea quæ sunt deorsum : et dealbatorium ablutionis quasi in ænigmate dicimus esse cœnobium quod est secundum Deum, quod est expurgans et removens sordes, hebetudinem crassitie deformitatemque animæ; tinctorium autem sit recessus his qui in cœnobio et congregatione deposuerunt luxum, gulam, memoriamque injuriæ et furorem, et a cœnobio Fratrum transierunt de cetero ad quietem solitudinis.

Quod eveniat aliquem corruere eisdem lapsibus, quidam dicunt esse ex defectu consonæ et convenientis pœnitentiæ, et ex defectu diminutionis resistentis et non sinentis exquirere directionem de præteritis malis. — Quærendum quoque est, an omnis qui non corrui eadem specie lapsus, jam digne pœnituit. — Ceciderunt quidam in eisdem aut prioribus lapsibus, sepulti in profundo oblivionis, vel ex dilectione concupiscentiæ suæ suspicantes Deum benignum, aut propriam salutem perdendo, excusantes et reuentes. Si autem nullus futurus esset mihi querelam imponere, dicerem utique, quod de cetero non valent inimicum istum ligare, tyrannide consuetudinis prævalente et vim eis pariter inferente.

Scrutandum quomodo incorporea anima non habet naturam videre peregrinantes consubstantiales, secundum naturam quam habent. Igitur nequando sit, propter conjugationem, quam solus ligans novit.

Quidam volens discere, interrogavit me aliquando edisserere aliquid intelligentium : qui spiritum humilient, et qui habeant naturam extollere mentem super peccatis. Me quoque ad propositam questionem hæsitante, et ignorantiam meam firmante cum juramento, ille iterum discere volens, cum paucis verbis me docuit, dicens : Fermentum discretionis tibi dans, derelinquo quærere de aliis. Spiritus fornicationis carnalis et ire et gulæ, acediæ quoque et somni, non sunt usquequaque extollentes cornu mentis. Spiritus autem avaritiæ et ambitionis et vanitatis ac loquacitatis, et alii plures, consueverunt malum malo coaptare : quocirca et spiritus iudicii inest istis pravis spiritibus proximus.

Qui ad mundanos accessit aut eos recepit, et de eorum recessu concepit sagittam tristiitiæ post horam vel diem, et non potius gaudium tanquam liberatus ab impedimento et laqueo, illuditur a dæmoniis vanæ gloriæ vel malignitatis. — Queramus ante omnia unde ventus perflat, nequando inveniamur extendentes vela contrarie.

Exora senes activos ex caritate, qui contriverunt corpora sua in exercitatione

sancta, modicam requiem exhibens eis. — Cogit juvenes abstinere qui contriverunt animas suas in peccatis, narrans eis memoriam poenae aeternae.

Non est usquequaque contingentium vel possibile, ut perfecte et ex toto expurgemus gulam et vanam gloriam in exordio nostrae conversionis, sicut et alibi diximus. Attamen non velimus vanam gloriam expugnare per delicias atque convivias. Nam talis victoria vanam gloriam parit : dico autem incipientibus, qui sunt magis erudiendi. Magis vero interpellemus Dominum adversus gloriam vanam per indigentiam atque penuriam : veniet enim hora, et nunc est, quando eandem subijciat Dominus sub pedibus nostris.

cf. p. 363
inter medi-
um et finem.

Non eisdem vitiis impugnantur juvenes et senescentes, sed plerumque possident infirmitates ex toto contrarias. Quapropter beata est vera humilitas, qua poenitentia fit munita, certa, vera et firma in juvenibus ac senescentibus.

Raræ quidem sunt anime recte et absque malitia, et libere a malignitate, hypocrisi et versipellitate, quibus apponatur cum hominibus conversari : quæ possunt enim dirigente cœlum intrare quasi ex quodam portu solitarie quietis, et non indigent supportareurbationes cœnobiticorum tumultuum ac scandalorum, quin imo indigent potius permanere experles talium.

Luxoriosos quidem homines, malignos vero angeli, superbos autem Deus sanare potest. — Ista fuit plerumque quasi species caritatis, proximo ad nos venienti derelinquere potestatem faciendi in universis quæ vellet, ostendentibus nobis super hoc omnem hilaritatem. — Querendum est, quomodo et usquequo et quando et utrum poenitentia sit resolutiva bonorum sicut malorum.

Multa discretione utamur, ut sciamus quando debeamus stare in prælio, et in quibus et usque ad qualia debeamus certare cum materiis vitiorum, quando vero discedere : est enim et fugam prædiscernere propter infirmitatem, ne moriamur. — Videamus et custodiamus in quo tempore et qualiter possumus evadere fel per amaritudinem. Consideremus item, qui demones exaltant, et qui humiliant ; et qui indurant, qui autem exhortantur et consolantur ; qui quoque obtenebrant, qui vero iterum illuminationem simulant ; qui segues sunt, qui autem versipelles ; qui etiam faciunt nos tristes, et qui iterum efficiunt nos hilares.

Quam viderimus nos ipsos magis vitiosos in proœmiis quam eramus in conversatione nostra mundana, non stupeamus. Oportet enim omnes causas moveri, et ita demum sanitatem nobis advenire : nam et bestiae tunc usque quasi abscondite, non videbantur. — Qui de cetero perfectioni approximant, si aliquando a demoniis vincuntur secundum aliquam contingentiam in aliquo exili, omni utantur industria hoc confestim ex eis rursus diripere centuplum.

Quemadmodum venti habent naturam quandoque perflare superficiem tranquillam, interdum vero conturbare profundum maris propter vehementem importationem ; ita et mihi videtur de obscuris et tenebrosis ventis malignitatis. Nam quidam ipsorum habent naturam facere fluctuare et hiemare sensum cordis hominum vitiosorum ; sed turbant superficiem mentis eorum qui jam profecerunt :

propterea isti propriam tranquillitatem permanentem protinus sentiunt inquinatam.

Perfectorum est cognoscere semper in anima propria quæ sunt conscientiæ, et quæ Dei, quæ etiam intentio dæmonum. Dæmones enim non supponunt nec ingerunt ex præcæmiis universa contraria : propterea propositio vere est tenebrosa.

ARTICULUS XXX

EXPOSITIO PARTIS PRIMÆ GRADUS HUIUS VICESIMI SEXTI : DE DISCRETIONE.

DISCRETIO quidem in *initiantibus* seu *A* et affective cognoscere quid Deo compleat et magis acceptum sit, *in omni tempore, loco et re* : juxta illud Apostoli, *Reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quæ sit voluntas Dei bona et beneplacens et perfecta. Quam discretionem constat esse in his solis qui sunt mundi corde, ore et opere.* Ad hanc quippe discretionem requiritur copiosissima et quasi continua supernaturalis illuminatio atque directio Spiritus Sancti, juxta illud : Quis *Sap. ix, 13, 17.* hominum poterit scire consilium Dei ? aut quis poterit cogitare quid velit Deus ? aut sensum tuum, Domine, quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris Spiritum tuum de cælis ? Tatis autem illuminatio non confertur nisi purissimis, qui mundi sunt cogitatione, affectione, verbo et actu : qui per donum sapientiæ consummatæ sunt velut secretarii et consilarii Dei, cuius unctio docet nos de omnibus. *1 Joann. ii, 27.*

Nam qui pie deiecit et destruxit tres principales malitias, destruxit et deiecit cum eis simul etiam quinque alias malitias. Illic insinuat auctor esse octo principalia vitia, quum tamen superius magis laudaverit eorum doctrinam qui ponunt septem. Porro per tria vitia quibus devictis vieta sunt alia, quandoque intelliguntur tria præfata, de quibus ait Joannes apostolus : Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ. Ad quæ tria reducuntur et alia : nam et gula ad concupiscentiam pertinet carnis. *Qui vero illa*

Vel forte istud notificatur et est universaliter, hoc est plene ac perfecte atque in omnibus, discretio : certa comprehensio divinæ voluntatis, id est certitudinaliter

Cf. p. 302 A et s.

1 Joann. ii, 16.

negligit, id est, superare non curat ac A
salagit, *neutrum vincet*, nullum videlicet
aliorum perfecte.

*Discretio est conscientia non inquinata
et mundus sensus.* Hoc ideo dicitur, quoniam
qui discrete se habet, possidet conscientiam
puram ac mundam notitiam : imo et discretio
est realiter munda quædam notitia et
iudicium secundum conscientiam.

*Nemo in conversatione monastica videns
et audiens quædam que sunt super naturam,
corrumpit ex insipientia ad infidelitatem,* imo
ex talibus edificetur in fide. *Ubi enim Deus,
qui est super naturam, peregrinatur,* id est,
visitando per gratiam ambulat, *ibi plurima
fiunt super naturam,* quæ non sunt adscribenda
magice arti aut demoni.

*Omne diabolicum prelium constituitur
in nobis istis tribus generalissimis modis,* id est,
omnis impugnatio qua a demonibus impugnamur,
contingit ex aliqua radice seu causa communissima
sequente, videlicet : aut ex negligentia nostra, aut ex
superbia nostra, aut ex demonum invidia. Sunt
tamen et aliæ causæ, sed reduuntur ad istas.
Miserabilis quidem est primus, qui ex negligentia
sua tentatur : *infelicissimus vero est secundus,* qui
ex superbia impugatur : *tertius autem,* qui
impugnatur non ex propria culpa, sed ex sola
demonum invidia, *est beatus.*

*Ante omnia post Deum et eam Deo utamur
conscientia nostra ad directionem intentionis
et mentis nostræ, ut ad regulationem nostram :*
quidquid enim est contra conscientiam, adificat
ad gehennam : ut cognoscentes spirationem ventorum,
id est impulsum tentationum, unde venit,
extendamus deinceps vela contra eandem
impulsionem, armando nos contra eam
oratione ac recordatione passionis dominicæ.
Verumtamen religiosus tenetur potius stare
iudicio sui superioris quam conscientie propriæ
(alioqui periret obedientia), nisi forte in his
quæ essent directe contra jus divinum aut naturale : in aliis

ergo conscientiam suam supponat iudicio
presidentis.

*In universis operationibus nostris quæ
fiunt secundum Deum, demones suffodiunt
nobis tres foveas, id est deceptiones, ruinas
seu laqueos. Nam primo luctantur ut
impediant fieri bonum. Secundo, videlicet
post eorum primam succumbentiam, id est
dejectionem, conantur ut bonum ex genere
non fiat secundum Deum, id est recta sed
prava intentione. Quum vero fures, puta
diaboli, non fuerint intentionem hanc
assecuti, tunc deinceps instantes quiete, id est,
quasi pacifice insidiantes, beatificant, id est
laudant, nos tanquam conversantes
secundum Deum in omnibus. Et inimicus
primæ foveæ est sollicitudo et festinantia
mortis, hoc est, sollicita et fervens meditatio
mortis, seu diligens et festinata preparatio
ad mortem (quia ne-*

*scimus diem neque horam), est id per quod
superatur suggestio retrahens a bonis
agentis. Inimicus autem secundæ foveæ, qua
suggeritur ut bonum fiat sinistra aut vana
intentione, est subjectio et obediencia, et
contemptus sui ipsius : per quæ contemnitur
suggestio talis. Porro inimicus tertie foveæ
est se ipsum semper accusare et inculpare
querelis, conquerendo de propria imperfectione
et defectuositatibus omni actui bono in nobis
quasi semper admixtis : per quod vincitur
tertia illa suggestio. Hoc totum implere,
præsertim hoc tertium, est curam nostram,
imo et in nobis, labor et dolor, id est
laboriosum et grave, et directio et intentio,
id est exercitatio directiva ad bonum atque
intenta potius quam impleta, donec ignis Dei
intret in sanctuarium nostrum, id est, quousque
Spiritus Sanctus seu fervens dilectio ejus
ingredietur cordis nostri secretum ac templum,
in quo per fidem et caritatem habitat Deus.
Nempe tunc non est in nobis necessitudo,
id est necessaria aut importuna inharrentia,
præsumptio, huius enim noster est ignis
consumens omnem ignitatem, id est vitiosam
inflammationem, et motum carnis et præsura*

Math. xxv, 13.

Ps. cxviii, 16, 17.

1^a 2^a 3^a 4^a 5^a 6^a 7^a 8^a 9^a 10^a 11^a 12^a 13^a 14^a 15^a 16^a 17^a 18^a 19^a 20^a 21^a 22^a 23^a 24^a 25^a 26^a 27^a 28^a 29^a 30^a 31^a 32^a 33^a 34^a 35^a 36^a 37^a 38^a 39^a 40^a 41^a 42^a 43^a 44^a 45^a 46^a 47^a 48^a 49^a 50^a 51^a 52^a 53^a 54^a 55^a 56^a 57^a 58^a 59^a 60^a 61^a 62^a 63^a 64^a 65^a 66^a 67^a 68^a 69^a 70^a 71^a 72^a 73^a 74^a 75^a 76^a 77^a 78^a 79^a 80^a 81^a 82^a 83^a 84^a 85^a 86^a 87^a 88^a 89^a 90^a 91^a 92^a 93^a 94^a 95^a 96^a 97^a 98^a 99^a 100^a

ptionem et cavitatem et tenebrefactionem intrinsecam et extrinsecam, visibilem et intellectualem : universa enim delet peccata.

Dæmones iterum dictis contraria facere habent naturam, id est, dæmones rursus naturaliter agunt contraria præfate vitiorum eradicationi, secundum quod subditur : Quando enim circumdant et obtinent, id est vincunt, animam et lumen mentis pervertunt in nobis miseris, non erit ulterius vigilia, sobrietas, discretio, cognitio et reverentia Dei in nobis, nisi forte misericordia præveniamur a Domino; sed erunt in nobis privatio doloris et contritionis, insensibilitas, indiscretio, invidentia seu carentia visionis Beatorum, quorum beatificam visionem non considerabimus modo per fidem ac sapientiæ donum, nec habebimus eam per speciem et gloriæ lumen.

Sciunt prædicta penitus magis prudenter et clare, qui ex fornicatione resipiunt per penitentiam, et qui subtrahunt se ex elatione confidentiæ propriæ, et ex irreverentia Dei et inrubescencia peccati veniunt in sensum simul et sensificationem, id est, ad mentem et spiritualem vivificationem atque intelligentiam saporosam salubriter revertuntur : « sciunt », inquam, quomodo post sobrietatem et erigilantiam qua expergiscuntur ac resipiunt ab insensibilitate, id est obduratione, mentis, magis vero post solutionem suæ cæcitatís, id est post expulsionem suæ interioris excecationis, erubescunt et recundantur de se ipsis secundum mentem, quod tam viliter et inique se habuerunt, vel, ut sic dicatur, erubescunt de his quæ prius loquebantur et agebant degentes in cæcitate, id est, quando interius fuerant vitiiis obscurati.

Nisi sero fiat et tenebrescat in die anime, id est, nisi lux gratiæ seu mentis illuminationis deficiat et occumbat in anima, fures, id est callidissimi tentatores, nequam furabuntur et mactabunt et perdent, id est, animam suis charismatibus non

privabunt, nec spiritualiter eam occident. Furtum passivum est perditio substantiæ; furtum est operari non bonum tanquam bonum, id est sub specie boni, seu aestimando quod bonum sit : per quod homo privat se ipsum opulentiâ spirituali; furtum est captivatio anime incognita, id est occulta et insidiosa, per quam subijcitur anima jugo diaboli. Mactatio est mors mentis rationalis corrueutis in actus inconvenientes et inhonestos. Perditio est sui ipsius desperatio post iniquitatem.

Nemo alleget impossibilitatem in evangelicis præceptis. Maledictus quippe qui dicit Deum impossibili præcepisse. Sunt enim anime quæ peregerunt super mandatum, id est, quidam fecerunt majora quam sit observantia præceptorum, utpote qui evangelica servant consilia. Persuadent te penitus hoc esse verum ille qui dilexit proximum super se ipsum, id est plus quam proprium corpus corporalemque vitam, et pro eo animam posuit, id est, vitam animale[m] morti exposuit: quod maxime fecit Christus. Sed quia subiungitur, quippe quum in hoc non portaverit imperium Domini, id est, præceptum a Deo non sumpserit ad hoc agendum, videtur istud de aliquo alio dici, qui extra casum et articulum necessitatis istud implevit, ut S. Gregorius de Paschasio refert : in casu enim necessitatis unusquisque tenetur pro salute proximi corpus suum exponere morti, quum ordo caritatis requirat ut plus diligamus proximos quam proprium corpus.

Considerent humiliati quod dicam : vitiosi enim etsi ceciderint in vitiiis et focis universis, et illaqueati fuerint omnibus laqueis, et infirmati omni infirmitate, id est cunctis passionibus vicii; tamen post sanitatem, id est, quum fuerint ab omnibus vitiiis istis perfecte curati, fient omnibus medici spirituales, et luminaria, id est magistri virtutum, et lucerne, dando consilium et exemplum, et gubernatores, docendo modos uniuscujusque infirmitatis, qualiter scilicet unumquod-

Joann. x.
10.

que peccatum possit debeatque curari : A
quod in se ipsis didicerunt per exercitium
virtuosum : ideo sequitur, et ex propria
experientia salvantes, id est, a casu retra-
hentes, ruituros.

Nempe si aliqui tyrannizantur, id est,
importune seu quasi violenter interroga-
ntur, et respondere exigantur, ex presump-
tionibus et passionibus ingentis et an-
tractis, ad quas scilicet prout sunt ex
naturali inclinatione aut pristina consue-
tutine : docere possunt vacuam verbum,
id est nudam doctrinam et inefficacem B
sermonem : qui licet doceant, non tamen
presunt, nec alios regunt, ne illos suis
corrumpan exemplis. Nam forte erube-
scentes quandoque saltem proprios ser-
mones quibus instruunt alios, incipient
practicam, opus bonum implendo quod
docent : ideo tolerari potest aliquo modo
ut doceant. Et eveniet eis quemadmodum
vidi factum de quibusdam incolatis volu-
tario luti. Quam enim essent infiri in
limo, inibi docuerunt pretereuntes ma-
dum propriæ submersionis, narrantes et C
negotiantes hoc propter salutem ipsarum
prætereuntem, nequidam et ipsi præte-
rcentes caderent in eodem itinere. Hoc to-
tum corporaliter ac spiritualiter factum
est sæpe. Igitur omnipotens Deus redemit
ipsos de luto, id est vita inquinata, pro-
pter aliorum salutem, ut instruerentur ab
illis ita eritis et conversis.

Si vero citius præcipitant se ipsos vo-
luntarie in concupiscentiis et delectatio-
nibus carnis, insinuant doctrinam suam
silentio, id est, tacendo ostendant se esse D
indignos instruere alios, attendentes ad ea
que capit Jesus facere et docere, id est,
facta Christi considerent et sequantur,
quoniam Christus cepit facere, et postea
docuit quæ antea implevit, secundum quod
poterant exerceri ab eo : non enim egit
penitentiam de aliqua propria culpa :
quod tamen in primis docuit alios.

O humiles monachi, transvadamus pe-
lagus crudele et vere crudele, id est valde
periculosum, et ferax et durum, et plu-

num multis spiritibus, id est ventis ten-
tationum seu demonibus, et sordibus et
revolutionibus rheumatum et asperis rheu-
matibus et bestiis et piratis et fluctibus at-
que siphonibus. Deinde exponit hæc verba.
Sordem in animam intelligimus ferocem et
repentinum furorem : tetram vero rheu-
matum revolutionem intelligimus despera-
tionem, quæ mentem circumdat, et cum
festinat ferre deorsum in desperationis
profundum, utpote in infernum, seu in
omnimodam impoenitentiam : scopulorum
vero asperitatem dico ignorantiam deti-
nentem, id est, facientem teneri ac judi-
cari, id quod malum est tanquam bonum :
porro bestias rogo hoc corpus grave et sil-
vestre, id est indomitum, cum animalibus
(id est irrationabilibus motibus) suis : pi-
ratis autem dico ministros, id est demo-
nes, vane gloriæ, qui rapiant onus, id
est pretiositatem, et laborem virtutum,
evacuando eas a premio : fluctus vero ap-
pello ventrem tumentem, repletum et ele-
vatum ex saturitate, qui ex proprio impe-
tu et ardore mittit ad bestiam, id est ad
vitam seu concupiscentiam et similitudi-
nem bestialem : denique siphonem dico
superbiam projectam et præcipitatum de
celo, sursum ferentem per inanem affe-
ctum honoris, et deinde deferentem ad
abyssum.

Itaque crudele mare plenum omnibus
malis his, quod transvadare habemus, hoc
est sæculum nequam et præsens exilium
seu incolatus aut conversatio in hoc mun-
do. Unde jam patet quam timoratos, vigi-
les, indefessos et circumspectos, imo et
fortes, nos esse oporteat, ne pereamus in
pelago isto, ex quo perpauci evadunt.

Omnibus eruditis in litteris sanctis no-
tum est quæ sint doctrina ac disciplina
cruticularum et infantium, id est, ad
quæ exercitia instruendi sunt incipientes,
et quæ virtutes ac observantia ad eos per-
tineant, quæ vero medicorum, et quæ ma-
gistrorum, id est, quæ doctrina, virtutes
et exercitia spectent ad proficientes, quæ
item ad perfectos, qui ex propria expe-

rientia ac perfectione idonei sunt alios edocere. *Attendamus ista prudenter, ne forte diuturne manentes in doctrina*, id est in schola virtutum atque in exercitio disciplinae ecclesiae, *immoremur adhuc in promissionibus introducendorum et erudiendorum*, id est in donis gratiae ac virtutum quae Deus dare disposuit incipientibus: *quod esset magnae confusionis, utpote videre senescentem accedentem ad scholas puerorum*, id est eum qui diu fuit in Ordine adhuc oportere iustitui in rudimentis atque exordiis vitae monasticae, sicut quibusdam scribit Apostolus: Etenim quum deberetis magistri esse propter tempus, etc.

Hebr. v, 12.

Perfectum alpha, beta, id est a, b, hoc est perfectum alphabetum, seu primordiale documentum vel exercitium, *universis initiantibus*, hoc est: obedientia, jejuniun, cilicium, cinis, id est penitere et sedere in cinere, *luctus, confessio, silentium, humilitas, vigilia, virilitas seu fortitudo, frigus, nuditas, fames, sitis*, id est spontanea horum perpressio, *labor, dolor, infirmitas, miseria, contemptus, contritio, non retribuere malum pro malo, sed oblivisci injuriam, amor fraternitatis, mansuetudo, fides simplex et firma sine curiositate questionum, precatio curarum saeculi, sollicitudinis mundi et curae carnis, odium parentum et propriae regionis ac deliciosorum locorum sine odio eorundem*, hoc est odire haec in quantum impediunt a salute ac perfectione, non quantum ad id quod sunt: quod est odium ex caritate proveniens: *impropassio sui ipsius et omnium domesticorum*, id est non affici ei neque alicui enti vitiose, *simplicitas cum innocentia, mortificatio voluntatis, et spontanea vilitas in restitui, ministracione, et consimilibus*. Itaque omnia ista spectant ad incipientes, ad quorum observantiam sunt docendi.

Deinde exprimuntur pertinentia ad proficientes. *Requies et numerus proficientium*, id est catalogus bonorum in quibus proficientes se figere debent, *sunt: priva-*

tio vana gloriae, esse sine ira et furore, bona et dulcis spes, requies sive discretio, quae praeservat ab inquietudine, fixa memoria aeterni iudicii, dulcis viscerositas, id est interna pietas, *et compassio, amor hospitalitatis, admonitio commensurata et contemperata*, id est proportionata capacitati ac indigentiae eorum qui admonentur, non nimis dura et aspera, *oratio munda, inseducibilis et impassibilis*, id est distractionibus et passionibus non permixta, *mores et affectus sine avaritia*.

Consequenter ostendit quid pertineat ad perfectos. *Iste est sermo terminatioque et ler.*, id est, praesenti sermone docetur quid sit consummatio et legitima proprietates, *spirituum et corporum*, id est hominum ex anima rationali et corpore fragili compositorum, *in carne pie perfectorum: incaptivabile cor*, hoc est indistrahibile seu inavertibile a Deo, utpote valde difficulter avertibile, quamvis non sit simpliciter confirmatum in gratia, *perfecta caritas, fons humilitatis*, id est humilitas exuberans, ut instar fontis incessanter diffundat ex se actus et signa humilitatis, *peregrinatio mentis ad Deum per derelictionem et oblivionem omnium transitoriorum, adventus spiritualis Christi Jesu in mentem per assiduas irradiationes et influxiones in eam, induitio luminis*, id est tam copiosa illuminatio ut homo amictus sit intus lumine sicut vestimento, *impradabilis orationis*, id est oratio fixa, non vaga, nec auferibilis, *substantialis superabundantia*, id est firma substantia mirabiliterque fecunda copiositas, *illuminationis divinae, desiderium et concupiscentia mortis* in quantum est janua vitae beate sequentis et terminus vitae culpabilis, *odium vitae praesentis* in quantum culpabilis exstat et dilativa gloriae aeternalis, *fuga corporis, interpellator et intercessor mundi*, id est jugis oratio pro communi bono totius generis humani, *angelorum comminister*, id est angelica servitus Deo impensa, *scientia abyssus*, id est profunda et copiosa scientia spiritualis, quae est donum

Spiritus Sancti, *mysteriorum domus*, id est sapientialis possessio seu notitia mysticorum operum Dei, *arcanorum custos*, id est firma ac stabilis et grata recordatio secretorum Altissimi, *salvator hominum per Jesum*, id est per gratiam Dei Christo cooperari in hominum salvatione, *demonum deus, vitiorum dominus*, id est demonibus et peccatis deformiter prevalere ac imperare, *dominator et rex corporis et mentis*, id est corpus et animam in omnibus legitime gubernare, *naturæ tutor*, id est naturam propriam cum viribus suis per gratiarum charismata ab omni impedimento salutis tueri ac defensare, *a peccato peregrinus*, id est plena recessio a peccato, *domus impassibilitatis*, id est habitatio plenarie reformationis, *imitator Domini ex auxilio Domini*, id est gratiosa et præclara imitatio Christi per adiutorium ejus.

Non modica vigilia indigemus quando corpus infirmatur, imo tunc indigemus grandi custodia ac vigilantia mentis et etiam corporis, quantum possibile est. *Dæmones enim videntes nos in terra positos et jacentes, nec valentes uti virtuosa exercitatione tunc contra eos propter impotentiam et destructionem naturæ, conantur nos tunc dure atque crudeliter impugnare.* Veruntamen eorum rabies moderate compescitur ab angelis sanctis. *Et in his qui secundum mundum sunt, adhæret dæmon furoris et iræ.* hoc est, mundani homines et prope mundum morantes præcipue impugnantur, dum infirmantur, a spiritu iræ, impatientiæ et furoris; interdum vero eisdem infirmantibus blasphemie dæmon adhæret, ut ad blasphemiam provocet eos. Porro his qui sunt extra mundum, insidiatur et assidet tyrannus, id est dæmon, gula et luxuria, si faciliter possunt necessaria obtinere; si vero morantur in aliquibus locis remotis et certatis, id est solitariis, in quibus acrior pugna inminet contra invisibiles hostes, et consolatione humana privatis, insidiatur eis spiritus acidiæ et ingratiitudinis.

Notavi lupum, id est rapacem spiritum, *fornicationis apponentem laboranti ac infirmanti tristitias et dolores, et facientem in eodem motus concupiscentiarum et fluxus naturæ.* Et quod fiebat erat stupendum videre: carnem bullientem delectatione concupiscentiæ atque libidinis, et resane furem in ipsis doloribus et afflictionibus nimis. Et reversus ut visitarem infirmos, vidi deorsum positos in lecto jacentes, ab operatione (id est miseratione et inspiratione) divina et compunctione actos, id est motos et excitatos, et oblectatos et consolatos. Nimirum per infirmitatem quasi per increpationem quamdam inveni eos commutatos in melius: inerepat namque Deus per dolorem in lectulo: et per consolationem divinam ac spiritualem percusserunt, id est, patienter tulerunt ac superaverunt, afflictiones et dolores corporales, ita ut de cetero nollent ab infirmitate liberari. Et gloriificari per lutum emundantem et purgantem lutum, id est, Deum laudavi in operibus suæ pietatis quæ fecit in fragili homine quem ita purgavit.

Mens intellectualis penitus circumoperit intellectualem sensum: id est, intra se clausam tenet veram notitiam seu naturale judicatorium inter bonum et malum, puta synderesim seu conscientiam lucem: vestit quoque hunc sensum corporis tegumento, vel aliis habitibus scientiarum ac virtutum eum perornat. Quem sensum in nobis existentem obscure et imperfecte, aut etiam vitiiis offuscatum, et non existentem in nobis limpide et perfecte, non cessamus exquirere, id est reformare, consulere et audire. Illo enim apparente, ea quæ sunt extra desinent penitus spontanea propria operari, id est, vigente in nobis judicio synderesis, et lumine conscientie radiante evidenter in anima, cessabunt exteriora objecta ac incitamenta peccandi trahere ad peccata: synderesis quippe semper remurmurat malo, et conscientia dictat illud esse vitandum. Et hoc est quod quidam sapiens cognoscens ait:

Job xxxviii,
19.

Et divinum sensum invenies in te. Nam A plina uni fructuose exhibita, alteri esset intellectualis hic sensus, est sensus divinus, quum sit participatio quædam scientiæ increatæ, cuius quædam imago et scintilla exstat synderesis.

Vita monastica, id est conversatio religiosa et observantia regularis, fiat in sensu cordis, id est in exercitatione, meditatione et reformatione interna, in operibus quoque, et sermonibus exterioribus, et cogitationibus circa agenda forinsecus, et gressibus corporis, spiritualibusque perfectibus; si vero non fiat sic, jam non erit monastica, nedum dicam angelica, id est, ut non dicam quod non erit angelica, quum tamen debet esse angelica, imo et divina. Monachus ergo religiose habere se debet in occupatione interna, in verbis, in factis, in considerationibus agendorum ac vitandorum, atque in gressibus corporis: alioquin indignus est monachus appellari.

Aliud est prorsidentia Dei, et aliud opitulation, et aliud custodia, et aliud misericordia Dei, et aliud consolatio. Et illud quidem est in omni natura, hoc est, prorsidentia Dei ad omnia se extendit; aliud vero, puta opitulation, est in solis fidelibus, quibus præstantur quædam adminicula ac subsidia salutis (penes quæ attenditur opitulation secundum quod modo accipitur) quæ infidelibus non præstantur; aliud autem, videlicet custodia Dei, est in vere fideliterque fidelibus, qui fide et opere exstant fideles, quos Deus custodit a peccatis, ne pereant; quartum autem, scilicet misericordia Dei, est in his qui serviunt ei: quia hoc ipsum est donum et miseratione Dei, quod ei servimus; ultimum vero, utpote consolatio Dei, manifestatur et ostenditur in diligentibus eum, qui copiosius consolantur a Domino. Verumtamen ista per quamdam appropriationem, non per præcisionem aut exclusionem, sunt intelligenda: imo omnia ista in eodem homine esse possunt.

Est quando alterius antidotum fit alteri letiferum, id est, quandoque contingit quod spiritualis medicina, correptio, disci-

plina uni fructuose exhibita, alteri esset nociva, si ei exhiberetur. Quod enim humilis, prudens et patiens gratanter suscipit, impatiens et superbus indignanter acciperet. Est etiam quum idem antidotum eisdem secundum proprium tempus prolatum, fit sanativum: iterum vero non in tempore suo prolatum, est poculum mortis: hoc est, interdum contingit quod spirituale remedium prosit quibusdam, quando impenditur eis opportuno loco et tempore; quod tamen lit eisdem mortiferum, si impendatur tempore inconvenienti. Dum enim quis turbatus, tentatus, passionatus est, ferre non potest quod equanimiter toleraret dum exstat tranquillus; aliqui quoque gratanter suscipiunt in secreto quod moleste ferunt in publico.

Vidi severum medicum, id est durum et indiscretum prælatum, graviter et inportune afficientem ignominiam infirmum, conquassatum, hoc est subditum spiritualiter læsum ac debilem, et nil amplius conciliantem ei, id est, procurantem tali infirmo, nisi desperationem. Et vidi medicum chirurgum medentem per ignominiam invectionem, hoc est, medicinaliter curantem per moderatam increpationem, cor elatum et tumens, et evacuantem ab ipso corde elato omnem saniem, id est universam superbiam et vitiorum ex ea nascentium corruptionem.

Nempe vidi eundem infirmum bibentem aliquando obedientiam medicinam, hoc est, præceptum sui superioris benivole acceptantem et fideliter exsequentem, propter purgationem sordis, id est, ob hoc ut per talem medelam purgaretur a sordibus suis; et vidi eum motum et circumquaque ambulantem, et non dormientem, hoc est, consideravi quod per obedientiam medicinam fuit curatus, ita quod ad opera virtutum alacriter movebatur, atque ex omni parte occupavit se fructuose, nec dormivit somno negligentiam et torporis. Quandoque vero vidi habentem oculum infirmatum, hoc est visum interiorem per pravam affectionem ac vitia obscuratum,

et quiescentem in sua excæcatione; vel « quiescentem », id est, a præteritis culpis cessantem. Et vidi eundem postea perseverantem in silentio absque colloquio hominum, et non dormientem per cordis ignaviam, ita quod per observationem silentii rediit ad abstinentem, considerando propriam læsionem. Ideo loquitur Isaias : In silentio et spe erit fortitudo vestra. Qui habet aures audiendi, audiat, intelligendo ista prudenter.

Quidam, ut ita dicam, habent se inclinabiliter natura, id est ex naturali et ingenta dispositione ac aptitudine, circa continentis aut abstinens, aut circa remotionis tranquillum, aut castum, aut non presumptuosum et confidens, aut circa compungibile mire seu facite : hoc est, quidam ex præacta naturali aptitudine valde inclinantur ad actus continentie aut abstinentie, aut solitarie vite, aut castitatis, aut confidentie humilis, non presumptuosæ, aut compunctionis mirabiliter promptæ ac facilis, aut etiam ad plura vel ad omnia ista. Unde vero hoc habeant, id est ex quibus determinatis et proximis ac propriis causis, non nos in speciali, quamvis in generali constet quod tam ex providentia Dei, quam ex quibusdam naturalibus causis. Neque enim didici curiose agere, et dona Dei elatione exquirere, id est superbe scrutari. Et sunt alii habentes suam naturam naturaliter resistentem eisdem actibus virtuosis et contra agentem ad ista opera bona, qui scilicet naturaliter inclinantur ad vitia eis contraria, utpote ad incontinentiam, gulam, inquietudinem, et inferentes sibi ipsis eim secundum virtutem, id est, conantes pro posse ad extirpandum vitia ad quæ expériuntur se promos, atque ad obtinendum virtutes malis istis oppositas. Qui et si ad tempus succumbunt tentationibus et peccatis, attamen magis accepto, id est, laudo et approbo, eos ut violentatores natura, id est tanquam pugnatores fortissimos qui cum saluberrima violentia vicerunt se ipsos, et reformaverunt naturales suas in-

clinationes ita corruptas : qui tanto sunt laudabiliores, quanto plus inclinati erant ad vitia, et quanto laboriosius vicerunt se ipsos.

Noli, o homo, altum sapere et extolli de divitiis spiritualibus acquisitis sine labore atque dolore, id est cum parvo labore modicoque dolore : non enim quis proficit aut Dei gratiam acquirit sine omni labore et contritione. Nam dator donorum prænosens multam læsionem et infirmitatem et perditionem tuam, quas incurristi ante gratiosam Dei præventionem, aut incurrisse nisi Deus misericorditer te prevenisset, voluit te salvare saltem particulariter, id est partim et aliquantulum, præventionibus quæ sunt sine mercede, hoc est per piæ gratiæ visitationes et compunctiones, quæ non habent mercedem tam magnam ut devotæ affectiones et reformationes difficulter obtentæ : ideo salvatur per eas quis « particulariter », non tam plene. Verumtamen absolute loquendo, quicumque perfectius diligit Deum et ex majori caritate servit eidem, melior est et plus meretur de præmio essentiali. — Disciplina et nutritions et studia et adinventiones quæ sunt ex paritate, id est ex pusillanimitate, congregiuntur, id est, contra nos pugnant, aut et contrariantur nobis crescentibus in virtute et conversatione monastica.

Angelus est lumen monachis : illuminat enim mentes eorum. Conversatio autem monastica est lumen omnium hominum : nam universos edificat, estque bonus odor Christi in omni loco. Monachi igitur agonizant, id est laborem, fieri typus et forma, id est exemplar virtutum ac norma justitiæ, universis hominibus, nemini dantes ullam offensionem in aliquo in his quæ loquuntur et operantur. Si enim lumen tenebræ fiat, id est, si conversatio religiosorum fiat reprehensibilis, ergo tenebræ, videlicet homines seculares secundum mundum conversantes, quantum tenebrescent ? quasi dicat : Utiqve valde peccabunt.

Is. XXX, 15.

Luc. XIV, 35.

II Cor. II.

15.

Ibid. VI, 3.

Matth VI,

23.

Si ergo, o obedientes, mihi obeditis, magis vero qui mihi obedire vultis, dico vobis: bonum est nos non variare nec partiri neque dividere nosmetipsos, id est, expedit nobis ut non simus instabiles, nec loca mutemus, neque ab invicem separemus nos, nec dividamur a via virtutum. Nostis autem miserabilem animam nostram esse congressam ad pugnandum cum mille millibus et decies millenis millibus inimicis, id est contra innumerabiles daemones. Non enim sufficinus discere ab aliis seu totaliter invenire ex nobis ipsis universas illorum malignitates atque astutias.

Trinitate sancta contra tria nos armamus, id est, fide, invocatione et ope supergloriosissimæ Trinitatis muniamus nos contra tres hostes nostræ salutis, qui sunt, diabolus, mundus et caro: vel « contra tria » vitia cordis, oris et operis; seu contra concupiscentiam carnis, quæ contrariatur voto castitatis, contra concupiscentiam oculorum, quæ contrariatur voto paupertatis, et contra superbiam vitæ, quæ opponitur voto obedientiæ. Alioqui conciliabimus nobis ipsis vere multos labores, præsumendo quod nostris viribus prævalere poterimus.

Ps. lxxv, 6. Si Israel noster, qui convertit mare in aridam, desiccando concupiscentias carnis et expellendo flumina vitiorum, id est mens nostra, fiat vere in nobis Deum videntem, contemplando eum per fidem formatam ac sapientiam, pertransibit penitus ipsum mare absque fluctibus, id est, cum tranquillitate interna evadet ac vincet abundantiam tentationum et vitiorum, et in aqua lacrimarum videbit Egyptios suffocatos, id est, per luctum salubrem aspiciet demones victos. Illo autem, videlicet Israele nostro seu corde illuminato Deum contemplante, non peregrinante, id est non existente, in nobis in peregrinatione hujus exsili per prædominationem super sensualitatem; vel « illo », utpote Deo, « non peregrinante », id est non existente, « in nobis », instar peregrini per

visitationes interpolatas: quis sustinebit sonos fluctuum, id est impetus passionum et motus concupiscentiarum, ejus, videlicet carnis hujus?

Si Dominus surrexerit in nobis per actionem, hoc est, agiles nos fecerit in operibus vitæ activæ per gratiam suam, dispergentur inimici ejus, id est, peccata et daemones repellentur a nobis; et si per contemplationem appropinquaverimus ei, odientes eum et nos, puta diaboli, fugient a facie ejus et nostra.

Festinemus discere divina sudoribus magis et labore ac dolore, et non exili sermone vel lectione, id est, studeamus a Deo unctionem et illuminationem acquirere virtuosis exercitiis viriliter insistendo, salubriterque dolendo ex dilatione gloriæ, ex dominicæ passionis compassione, ex propria culpa et defectuositate, et non solum aut principaliter ex humana allocatione et transitoria lectione. Non enim verba sed opera, in tempore exitus, est, id est, contingit et oportet, ostendere: non quod de verbis non exigetur ratio, sed quoniam verba sola non sufficiunt ad salutem, et item quoniam opera bona principaliter exiguntur.

Qui audiunt thesaurum esse absconditum in aliquo loco, cum magna inquisitionis fatigatione hunc quæruunt; inventum vero cum labore et dolore, custodiunt, id est, thesaurum quem invenerunt cum labore et dolore, custodiunt diligenter; vel thesaurum inventum custodiunt cum labore et dolore, ne eum amittant per furtum aut vim seu alio modo. Qui enim ditescunt sine fatigatione, dispergunt facilliter suas divitias. Hoc est quod legitur: Substantia festinata minuetur; quæ autem paulatim colligitur mann, multiplicabitur. Per hæc auctor vult dicere et docere, quod sapientiam debemus exquirere sicut thesaurus inquiritur, et quod expedit nobis paulatim ac laboriose obtinere a Deo optatum profectum, ne ex facilitate exauditionis dona Dei parvi pendamus.

Grave ac difficile est ut præsumptiones

Prov. xiii, 11.

Luc. i. 37.

superincamus, id est. prævalendo fortiter superemus. Qui vero non desinunt adhuc apponere eisdem, præsumptionem presumptioni addendo, desperaverunt se ipsos, aut nihil profecerunt in subiectione et obedientia. Nempe nori quia omnia potest Deus: nihil enim impossibile est ei. Idecirco debemus in ipso confidere, non de nobis præsumere.

Interrogaverunt me quidum verbum Dei grave ad discernendum, id est difficile ad iudicandum de veritate ipsius, et secundum me omnes superexcedens, id est. meo iudicio transcendens alias quaestiones in difficultate, vel omnium capacitate et notitiam communiter vincens, et in nullo librorum qui pervenerunt ad me contentum. Dicebant enim: Quæ sunt proprie distinctæ progenitæ, id est filiæ, octo cogitationum? Aut quæ ex tribus præcedentibus, id est principalibus illis progenitis, existat mater cujuscunque reliquarum quinque?

Ego vero ignorantiam meam allegans ad interrogationem illam laudabilem, ita didici a sanctissimis viris illis: Mater fornicationis est gula; mater vero acedia est avaritia et gloria vana; tristitia vero inordinata, quæ mortem operatur, est germen trium, sicut et ira, hoc est, tristitia ista oritur tam ex acedia quam ex avaritia et vana gloria; rursus quoque vana gloria est mater superbiæ. Ista superius exposita sunt.

Ego vero rursus respondens, locutus sum ad illos sempiternæ memorandos, id est æterna memoria dignos apud Deum et omnes electos, deprecans discere et germen, et quæ ejus existant partus, id est, rogans illos ut docerent me quæ vitia producantur ex principalibus culpis illis, et qui « partus » seu filiæ sint singulorum. At illi a vitiis mundi et impassibiles, hoc est in passionibus reformati perfecte, docuerunt me valde benigne, dicentes non esse ordinem aut intellectum, hoc est ordinationem legitimam aut sapientiam salutarem, in imprudentibus et insensatis

hominibus, sed omnem inordinationem et seductionem: idcirco certus ordo quo diversa vitia ex eis procedunt, assignari non potest semper in particulari aut regulariter. Et ipsi beati Patres persuadentes hoc congruis persuasibilibusque exemplis, dixerunt proponentes in medium plurimas declarationes: ex quibus aliquas ordinabo in præsentî sermone, quatenus ex illis illuminemur et doceamur de reliquis. Quide aliquid dicam:

Risus importunus aliquando gignitur ex fornicatione et crapula; quandoque vero ex vana gloria, quum aliquis in se ipso irreligiose jactanter extollitur: interdum autem gignitur ex deliciis et vaniloquiis, et ex malignitate, quum alium quis irridet, et inde ridet; aliquando vero ex demonis reducentibus ad memoriam aliqua vana, ludiera et burdosa, ex quorum recordatione homo impellitur ad ridendum etiam in divino Officio. Quandoque multus somnus causatur ex deliciis præcedentibus, seu desiderio carnalis reparationis in quantum delectabilis reputatur, et ex repletionem; aliquando vero ex jejuniis, præsertim quum jejunantes extolluntur de jejuniis suis, propter quod diabolus permittit somnum augere in eis; aliquando vero causatur ex acedia, aliquando ex natura, id est ex causa pure naturali, secundum quod unus ex naturalibus suis præ aliis ad somnum dispositus est. Multiloquium quoque aliquando oritur ex vana gloria, aliquando ex ingluvie ventris, quandoque ex stultitia et alienatione mentis, interdum ex agitatione demonum instigantium ad fabulandum.

Insuper acedia aliquando gignitur ex aliorum deliciis, interdum ex privatione timoris Dei, aliquando ex quiete carnali et multiloquio. Blasphemia autem est proprie germen, id est effectus seu proles, superbiæ; multities quoque est ex hoc quod non cavemus judicare proximum in ut ipsam, id est de peccato in quo ipsiusmet culpabiles sumus, aut ab importuna invidia demonum. Est etiam quandoque ex im-

II Cor. vii. 10.

Cf. p. 237 A, 279 C, 318 B, 310 B.

patientia vehementique ira. *Duritia cordis* A quandoque est ex saturitate, sapius vero oritur ex insensibilitate, qua nihil spirituale aut salubre animo sapit, et ex eo quod diligimus aliquid vitiose. Denique aliquid vitiose diligere, oritur quandoque a fornicatione, aut vana gloria, aut avaritia, aut a gula, atque ex alijs multis. Rursus malignitas est a propria reputatione et elatione et confidentia sui, et a furore et ira. *Hypocrisis* est ex arrogantia, qua quis cupit honores, et ex desiderio complacendi hominibus, et ex regulatione aut complacentia propriæ voluntatis, et ex amore laudis, non ex amore sanctitatis.

Horum autem contraria ex contrariis generantur. Et ut non multa dicam (deficit enim me narrante tempus, si exquirere volo unumquodque per singula), humilitas est propriæ interemptionis vitiorum omnium prædictorum : quam qui possident, omnia vitia illa vicerunt.

Genitrix omnium malorum est delectatio concupiscentiæ et malignitas. Quas qui intra se tenet, Dominum non videbit : nihil quippe proderit nobis, quantum ad consecutionem salutis, depositio prioris, videlicet delectationis concupiscentiæ, præter dispositionem secunde, puta malignitatis.

Exemplum timoris Dei quis acceperit ex principibus et bestiis : hoc est, considerando quantum homines metuant principes terrenos et bestias quasdam sibi occurrentes, perpendere possumus quantum debeamus Deum timere. Sed amor corporum fiat tibi typus, id est exemplar et D forma, desiderii ad Dominum : id est, ex vehementia carnalis amoris quo multi afficiuntur ad carnem alterius videndam, palpandam et cognoscendam, attende cum quanto fervore debeas Deum desiderare, qui est infinite desiderabilior cunctis creatis. Nihil enim nos prohibet facere exempla virtutum et ex contrariis, id est ex actibus vitiosis.

Generatio præsens graviter malignatur, et tota repleta est elatione, vanitate atque

hypocrisi. Si hoc ita fuit tempore Climaci hujus, quid opinari oportet de generatione temporis facis istius? Nempe in corporales labores nostrorum antiquorum Patrum conscendens, hoc est, hæc generatio attingens hujusmodi labores Patrum nostrorum veterum, eorum vero charismatibus non est digna habita, id est, per se non meruit tantam abundantiam divinorum charismatum quæ fuerunt in Patribus nostris, nec exstitit digna hujusmodi donis.

Equidem arbitror, nequaquam aliquando tanquam nunc charismatibus indigentiam habuisse naturam, hoc est, puto quod genus humanum nunquam sub evangelica lege tantum indiguit gratiis Dei ut nunc, propter ruinam et inrigidationem multorum. Et merito patimur spirituales istam penuriam, quoniam Deus manifestatur apparens non laboribus, sed simplicitati et humilitati, id est, non per exteriores labores præcipue, sed per columbinam simplicitatem et intimam humilitatem, acquiritur illuminatio, contemplatio et gratiosa præsentia Dei. Et si virtus Domini in infirmitate perficitur (nam et virtus a Deo ^{II Cor. xii, 9.} infusa exerceatur et consummatur per patientiam in adversis), itaque non replebit Dominus humilem operatorem, id est humiliter obedientem? quasi dicat: Utique Deus implebit eum donis gratiæ ac virtutum.

Quando aliquem pugilem (id est fide- lium ministrorum ac militum) Jesu Christi videmus corporaliter afflictum, non satagamus ex malignitate addiscere judicium, id est causam, sue infirmitatis, suspicando et arbitrando quod propter sua peccata ita plagatus sit; sed potius suscipientes eum tanquam proprium membrum, et velut commilitonem nostrum et militem Christi in pugna contra aciem vitiorum plagatum ab invisibilibus hostibus: « suscipientes » itaque « eum », caritate simplici et sine malignitate curemus eundem a sua afflictione, tentatione seu culpa, orando, hortando, corripiendo, corrigendo et informando, exemplariterque vivendo.

Est infirmitas propter purgationem of- A
fensionum, id est, quædam infirmitates
inliguntur ut per eas nostra purgentur
peccata, et est ad humiliandum sapere
nostræ prudentiæ, id est, quædam infir-
mitas ordinatur ad existipandum extollen-
tiam scientiæ nostræ inflantis. Bonus et
optimus et superbomus rex ac Dominus
noster quum viderit aliquos otiosos et ad
virtutum exercitia pigriores, de cetero
humiliat carnem eorum sapius per infir-
mitatem, quasi per remissionem exercita-
tionem : nam exercitatio illa infirmitatis B
est minus periculosa et tolerabilior quam
diabolica tentatio et aliæ quædam tribula-
iones et persecutiones. Est autem quando,
hoc est interdum Deus per adversitatem,
emendat animam a vitis cogitationibus-
que malignis.

Universa nobis accidentia, utpote pro-
spera seu adversa, sive visibilia sive invi-
sibilia, contingit suscipere virtuose, et
vitiose, ac mediè, id est indifferenter. Dum
enim suscipimus adversa patienter, susci-
pimus ea virtuose ; quando impatienter, C
tunc vitiose ; quando autem suscipimus ea
tanquam aliquid naturale sive fortuitum,
et inde non perturbamur, neque ad finem
salubrem referimus ea, tunc suscipimus
ea indifferenter ac medio modo : similiter
dum prospera cum gratiarum actione sus-
cipimus, virtuose suscipimus ea : dum ve-
ro ex eis extollimur, vitiose hoc agitur.
Hinc subditur : Vili tres Fratres damnum
sustinentes : et ille indignatus est, impa-
tienter ferendo ; iste vero permansit abs-
que tristitia, tanquam naturale et solitum D
aliquid passus ; hic autem gaudium mul-
tum lucratus fructificavit, id est, cum
spirituali latitia sustinens, copiosam mer-
uit gloriam.

Vili ab agricultoribus unum semen se-
minari, id est a diversis Christifidelibus
in vinea Dei (quæ est Ecclesia) laboranti-
bz unum et idem opus fieri ; sed unus-
quisque agricolarum illorum possidebat
propriam intentionem : et ille quidem ut
sua debita solveret, id est, unus eorum

bonum egit ut præceptum impleret ; *iste*
vero ut thesaurizaret sibi divitias spiri-
tuales, et dives fieret in operibus bonis ;
hic autem ut donis regem honoraret, id
est, Deo servivit propter infinitam et pro-
priam honorabilitatem ipsius. Primum ho-
rum est servorum fidelium ; secundum est
mercenariorum (si tamen referatur ad de-
bitum finem, est proficientium) ; tertium
est amicorum et perfectorum.

Alius facit bonum ut caplet laudem a
prætereuntibus, puta a proximis morituris
ac defluentibus, super bona opinione, id
est de bona fama quam acquirit faciendo
bona opera ex genere. Iste miser sequitur
Pharisæos et viles fatuosque hypocritas.
Alius vero, ut tribulatione affligat inimi-
cum suum zelantem et emulantem : et
hoc bonum est, si de invisibili hoste intel-
ligatur : si autem de homine, malum est,
quum debeamus facere bona ut proximos
edificemus, non ut eos tribulemus. Hic
autem, ne quasi otiosus impropria ab ho-
minibus patiat : quod est facere bonum C
ex timore servili, carnali, humano ; nec
est meritum apud Deum.

Iste sunt appellationes, id est nomina,
imo et res significatæ per voces. seminis
agricultorum, id est, isti sunt actus vir-
tuosi eorum qui in agro et vinea Christi
laborant, videlicet : jejuniûm, abstenen-
tia, vigilia, elemosinæ, ministrations,
id est fraterna vel Dei obsequia, et his
similia.

Et sic Fratres extorqueant a se ipsi
labores prompte in Domino, quemadmo-
dua haurientes aquam ex fontibus prom-
pte hoc faciunt. Tunc utique semina-
bunt bene. Est autem quando latenter
haurimus ranam simul cum aqua dicta :
ita et operantes virtutes perplexas, id est
aliquid periculositatis annexum habentes
in actibus suis, propter mala quæ eis fre-
quenter faciliusque miscentur, multoties
exsequimur simul cum eis malitiis non
apparenter, sed occulte. Quale aliquid
dicam :

Hospitalitati gula simul inseritur ; ca-

ritati fraternalis miscetur familiaritas carnalis, nociva colloquia et fornicatio; discretioni se miscet versipellitas, astutia et reputatio propriae sufficientiae; prudentiae miscetur malignitas; militati, segnitiae, adulatio linguae, otiositas. gravitas. Hoc sic accipi potest, quod quatuor vitia ista mansuetudini inseruntur; potest quoque sic legi et accipi, quod « linguae », id est affabilitati, conjungitur « adulatio », et « otiositas » gravitati seu maturitati. Justitiae admiscetur zelus amarus et indiscretus, contradictio, complacentia ac regulatio propriae voluntatis, duritia et inaudientia, id est inobedientia: quae omnia saepe assumunt apparentiam quamdam justitiae. Silentio soeiantur tumor docendi, id est superbia pronitas ad docendum, judicium temerarium, displicentia irrationabilis in factis aliorum, insufferentia loquentium, amaritudo et indiscretio. Non ergo reputemus silentium nostrum, nisi vitemus haec omnia mala. Gaudio spiritus, id est gaudio spirituali, se commiscet elatio, jactantia et propria reputatio; spei miscetur pigritia, negligentia, tepiditas contritionis et poenitentiae; caritati iterum inseritur judicare proximos; remotioni solitariae copulantur acedia, otiositas, vel exercitium inconveniens ac inutile; castitati, arrogantia et amaritudo; humilitati, silentium inconveniens tempore conculationis justitiae, id est, quando defendenda est ipsa justitia verbo ac opere, et confidentia propria. Denique universis virtutibus his vana gloria comitatur, tanquam commune colligium excitans et quasi unguis sive illuminans ad agendum, magis vero tanquam letiferum poculum, id est potio venenosa omnem actum bonum corrumpens.

Postulantes aliquid Dominum et non exauditi ab eo in longis temporibus, non contristemur de hoc quasi ex diffidentia aut pusillanimitate, quoniam Dominus vellet, quantum in se est, omnes homines mundari a vitiis in uno momento temporis, sed ex rationabilibus causis differt

A exaudire, prout sapientia atque justitia ejus dictant.

Omnes postulantes et non reportantes ex Deo postulationes, id est orationum suarum auditiones, id est suscipiunt postulata penitus propter unam, id est aliquam, harum causarum: vel quia ante tempus petunt: non quia semper orandum non sit, sed petunt antequam Deus exaudire decrevit, ideo differt: ipsi tamen interim utiliter orant; vel quia petunt indigne, utpote vago corde et absque reverentia, et vane gloriose, praesumendo de meritis suis; vel quia suscipientes, futuri erant in superbiam extolli, hoc est, si exauditi fuissent, superbissent, aut deinceps negligeret vivere erant futuri post petitionis suae possessionem, id est exauditionem.

Neminem arbitror hesitare, quod demones et vitia recedunt ex anima aliquo tempore, aut et continue, id est statim ac simul: quod intelligendum est de anima poenitente atque tentata. Quot vero modis fiat recessus horum (videlicet demonum et vitiorum) a nobis, id est, quot modis discedant ab anima, sic pauci sciunt, id est, pauci ex nostra doctrina, vel pauci ex nostra societate.

Recesserunt vitia a quibusdam, non solum fidelibus, sed etiam infidelibus, praeter unum, quod replet locum universorum, utpote praeter superbiam, quae radicaliter continet in se vitia universa: illo solo vitio in hominibus relicto, tanquam principante et primum tenente in malis, id est inter peccata, quod et projectum est de

D caelo sublus.

Consumitur materia, id est eongeries vitiorum, igne divino consumpta: caritas enim operit multitudinem peccatorum. Itaque silva vitiorum eradicata et anima expurgata, obdormiunt de reliquo vitia, id est, esse cessant in anima tali, praesertim peccata mortalia, nisi iterum ea contraxerimus alicubi propter carnosam et materiale conversationem, id est per occupationem terrenam, et vitam carnalem, et negligentiam in divinis.

¹ Petr. iv.

^{8.}

*Dæmones voluntarie recedunt a nobis, A*rum creator est Deus. Unde vitium seu peccatum est recessus a ratione, ordine ac naturali institutione; et ipsa voluntas creata, secundum quod est ex nihilo et de se defectiva, est radix et origo peccati. *Sed multa virtutes naturales a Deo in nobis sunt factæ. Ex quibus manifestæ sunt istæ: misericordia, quoniam et "Εὐλαγία sicut*

Novi et aliam subtractionem bestiarum, id est alium recessum dæmonum quo subtrahunt se a nobis. Nam postquam fecerunt animam perfecte assuescere moribus pravis, et vitii eam qualificaverunt usque ad summum, cernentes animam jam factam insidiatricem sui ipsius per se et impugnatricem, ita quod habitibus et consuetudinibus vitiosis in se existentibus incitatur et agitur ad peccandum assidue, tunc recedunt, ut anima quasi secunda totaliter pereat. Et hujus rei exemplum sunt parvuli: etenim post longam consuetudinem qua ubera diu suxerunt, jam sine ubere existentes, utpote nutrice privati, proprios digitos sugunt, id est, ori imponunt ut sugant. Conformiter anima ex consuetudine peccandi provocat se ipsam ad mala.

Novi et quintam impassibilitatem a passionum impugnatione immutantem, consistentem in anima ex multa simplicitate atque laudabili puritate. Justum enim est adjutorium talium a Deo, qui salvos facit rectos corde, et insensibiliter eos commutans, liberat eos a malis, hoc est, per internam alterationem qua eorum corda compungit salubriterque immutat, præservat aut eripit eos a passionibus et peccatis, ita quod eorum immoderationem non sentiunt. Protegit enim Dominus gradientes simpliciter; et justitia simplicis diriget viam ejus. Quia et parvuli nati et exspoliati minus cognoscunt, id est, non multum advertunt suam nuditatem et exspoliationem.

Mutila aut vitium non est naturaliter in natura rationali, loquendo de natura integra, non violata, prout a Creatore est instituta. Ideo subditur: non enim vitio-

rum creator est Deus. Unde vitium seu peccatum est recessus a ratione, ordine ac naturali institutione; et ipsa voluntas creata, secundum quod est ex nihilo et de se defectiva, est radix et origo peccati. Sed multa virtutes naturales a Deo in nobis sunt factæ. Ex quibus manifestæ sunt istæ: misericordia, quoniam et "Εὐλαγία sicut compassivi; amor, quoniam et irrationalia animalia pluries invicem lacrimantur, id est tristantur, super defectione privationis, hoc est, propter hoc quod vident consortes suæ speciei deficere ex privatione necessariorum; fides, omnes enim parturimus eam ex nobis ipsis, id est, naturaliter exigimus ab invicem fidem, et sola fide tenemus quod ille aut ille sit pater noster aut avus; spes, quia et qui redimimur a temporali afflictione, et qui mutuo commodamus, et qui navigamus ac seminamus, meliora speramus.

Circa ista sciendum, quod quidam dixerunt virtutes atque scientias esse hominibus concreatas, etiam secundum distinctionem suorum habituum. Alii verius docuerunt, quod nobis innatæ sint secundum habitus quosdam confusos, indeterminatos ac generales, et quantum ad aliquam inchoationem ac aptitudinem: et istud auctor modo insinuat, quoniam misericordia, fides, amor et spes de quibus jam loquitur, non sunt virtutes, quoniam insint et brutis; sed ostendunt quod in hominibus sit inchoatio atque habitas ad veras virtutes quæ istis nominibus designantur et appellantur. Juxta quem sensum subiungitur:

Ignitur si ostensum est, quod caritas naturalis virtus existit in nobis. Caritas qua Deum proximumque diligimus, est virtus theologica, supernaturalis, infusa; sed dicitur «naturalis», quia natura rationali conveniens est, et ipsa natura inclinationem habet ad eam. Et ipsa est conjunctio et cunctum, id est virtus unitiva eum Deo et conservativa mentis in eo, et est plenitudo legis, sicut ait Apostolus: Plenitudo legis est dilectio. Ignitur

Pr. vii, 11.

Prov. ii, 7.

Isa. xl, 3.

1. 1. 1. 1.

11

Rom. xii, 10.

virtutes non sunt longe a natura, quum A sint ei tam convenientes et inchoatæ in ea. *Confundantur ergo* confusione salubri ad pœnitentiam, et *erubescant* de suo errore, *allegantes impotentiam super operatione earum*, id est, qui dicunt quod impossibile sit homini virtutum opera exercere.

Super naturam sunt castitas, intrasci-
bilitas, id est mititas, humilitas, oratio,
jejuniū, vigiliæ incessabilisque compun-
ctio : quia virtutes et actiones istæ secundum quod in evangelica lege præcipiuntur aut consuluntur, sunt infusæ aut superna-
turali ope Spiritus Sancti exhibitæ, nec ad eas sufficiunt naturalia sola, quemadmodum nec ad ceteras virtutes et actiones meritorias. *Harum virtutum et actionum quarundam quidam homines sunt magistri, aliarum vero angeli, aliarum autem ipse Deus Verbum est magister et dator.* Certum est quod omnium virtutum et actionum istarum magister principalis et dator efficiens sit Trinitas Deus, quum et

Is. xxvi, 12.

Isaias loquatur : Domine, dabis pacem nobis; omnia enim opera nostra operatus es in nobis. Propter quod orat Psalmista : Doce me facere voluntatem tuam; et, Doce me justificationes tuas. Similiter, tam angeli sancti quam homines possunt hortari ac informare nonnullos ad prædictas virtutes et actiones. Ideo auctoritas ista intelligenda est per quamdam appropriationem.

Ps. cxlii,

10.

Ps. cxviii,

12, 26, etc.

In comparatione malorum oportet nos quod levius est eligere. Ille est quod communiter dicitur : Inter duo mala minus malum est eligendum. *Quale est, quod ple-*
rumque stantibus nobis in oratione, Fra-
tres ad nos veniunt, et alterum duorum
necesse est facere, scilicet, aut orationem
retinere, id est interrompere, aut Fra-
trēm sine responsione dimissum contri-
stare. Major est caritas oratione, quæ est actus virtutis moralis, videlicet latriæ, quæ valde præstantior est caritas, utpote virtus theologica, et inter theologicas summa. Ideo oratio in tali casu est magis interrompenda, præsertim si Frater expectare non

possit, et oratio sit supererogationis, non debiti; alioqui aliter esset agendum. *Ista quidem est particularis, id est, oratio versatur circa obtinendum aliquid pro orante, aut est pro parte communitatis frequenter, quamvis quandoque fiat pro omnibus; illa vero, videlicet caritas, comprehensiva est omnium, quia ad universos, etiam inimicos et infideles, se extendit, et confitetur, id est, movet ad confessionem laudis divinæ, et ad confitendum ea quæ fidei sunt, pro communi bono Ecclesiæ, quod B præfertur bono particulari.*

Rursus, quum adhuc juvenis essem, veniens aliquando in villa et sedens in mensa, unanimiter comprehensus sum, id est simul concorditerque tentatus, et cogitationibus gulæ et gloriæ vanæ, ita quod cogitatio gulæ suggestit ut multum comederem, cogitatio vanæ gloriæ, ut parum, quatenus sobrius reputarer. Timens ergo insanam gastrinargiæ prolem, id est irrationabilem cogitationem seu fœditatem ex gula conceptam, victus succubui magis C vanæ gloriæ, modicum comedendo ex affectu laudis et reputationis humanæ. Veruntamen in tali tentatione et casu utrumque malum est superandum, ut cogitationi malæ resistat atque prævaleat virtus sobrietatis, cogitationi autem vanæ gloriæ sancta humilitas, sicque sobrie quis manducet propter Dei honorem propriamque salutem.

Novi ego, demonem gulæ plerumque in juvenibus vincere eum qui est initium demonis vanæ gloriæ, id est ipsum spiritum qui tentat originaliter seu principaliter de gloria vana : sicque « initium demonis vanæ gloriæ » est ipse demon initians vanam gloriam seu primordialiter ad eam instigans. Et rationabiliter dico istud. Apud eos enim qui in mundo sunt, radix omnium malorum est avaritia, apud D monachos vero gula.

1 Tim. vi, 10.

In spiritualibus viris sunt plerumque quedam minima vitia derelicta dispensative a Deo, ut maxime vituperantes se ipsos propter exilia quedam, scilicet par-

va ac venialia, quæ sunt sine delicto notabili ac mortali, possideant divitiis humilitatis impredebiles, id est, actiones et merita copiosa humilitatis inamissibiliter servant.

Degentem, id est, commorantem et viventem, sine obedientia et subiectione sub Patre spirituali, non contingit humilitatem possidere in proemiis, hoc est in principio suæ conversionis; quoniam omnis qui discit artem industria atque arbitrio propria voluntatis, phantasticatur, id est illuditur. Hoc secundum communem legem est verum; verumtamen Deus interdum per gratiam specialem aliter facit, et fecit multoties in quibusdam, quemadmodum in beatissimo Paulo primo eremita, et felicissima illa Maria Ægyptiaca.

In duabus generalissimis virtutibus Patres determinant, id est, principaliter constituunt et consummari affirmant, vitam activam: et rationabiliter dicunt hoc. Deinde innuit quæ sint ille virtutes. Nam una earum est interemptiva concupiscentiarum et delectationum carnalium. Hæc est temperantia, per quam delectationes gustus et tactus refrenantur. Alia vero intercessionem municens humilitate, certam fecit eandem. Hæc est obedientia, qua mortificationem concupiscentiarum ac delectationum humili subiectione confirmat securamque efficit. Propter quod et luctus duplex, id est, duplicem habet effectum, tanquam existens aliquid peccati interemptivum, et humilitatis effectivum. Luctus quippe penitentiae delet culpam, et sui ipsius humiliationem seu humilitatis augmentum meretur; imo ex attritione fit sæpe per luctum contritio, et tunc luctus humilitatem veram procurat.

Piorum est omni petenti tribuere id quod petunt, si rationabiliter petant et aliunde nil obstat, quum Christus locutus sit: *Omni petenti te, tribue. Illorum vero qui sunt magis pii est tribuere etiam non petenti. At vero ab auferente non repetere ea quæ abstulit, maxime quum possint ea repetere hi quibus ablata sunt aliqua, pro-*

aprium est tantummodo impassibilium, hoc est, solis perfectis id convenit, qui a passionibus reformati sunt plene. Verba hæc in Evangelio sunt contenta, et ibi diffuse exposita sunt.

Cf. Luc. vi, 30.

In omnibus vitiis et universis virtutibus ubi, id est in quibus, sumus exquirentes, hoc est, perscrutantes et discutientes, nos ipsos, non cessemus examinare utrum in principiis, aut in medietate, vel in fine. Hic supplendum est aliquid, ut sit sensus: «Non cessemus examinare utrum» in actionibus nostris inceptit ratio virtutis aut vitii statim a principio actionis, vel in prosecutione, aut in fine. Quandoque enim quod bene inceptum est, in prosecutione per vanitatem aut alterius vitii admixtionem corrumpitur aut fuscatur, interdum vero in fine; et mixta hæc oportet magis aut minus ponere, atque de cetero diligentius se habere.

Omnia prælia demonum quæ sunt contra nos, constituuntur ex his tribus causis, hoc est, ex aliqua harum trium causarum fiunt, videlicet: aut ex amore concupiscentiæ et delectabilium; quod contingit quando demones tentant nos eo quod videant nos inclinari ad oblectamenta sensualitatis et pronos esse ad concupiscentias; aut ex superbia; quod fit quando propter superbiam nostram tentari permittimur; aut ex invidia demonum contra nos. Ad quas tres causas tentationum ceteræ reducuntur. Et ultimi quidem, qui ex sola demonum invidia impugnantur, beati sunt jam in spe ac merito abundante, quum sint multum virtuosus; primi vero, qui tentantur ex amore concupiscentiæ, inutilis sunt usque in finem, utpote passionati, nisi emendent se; mediis autem, qui ex superbia impugnantur, sunt omnino miserrimi, quum sint filii infelicissimæ elationis; cui si restiterint et Deo auxiliante prævaluerint, incipiunt beatificari.

Est quidam sensus, magis vero affectio et habitus, portator doloris aut amator dolorum ductus; a quo quis captus, non

amplius formidabit aut aliquem dolorem avertet. Sensus iste dolorosus, qui potius dici potest affectio, est habitualis atque assidua recordatio passionum et omnium quæ Salvator pro nobis sustinuit, dolorosa quoque ac jugis consideratio divini iudicii, futuri supplicii, præsentis exilii, imo et peccatorum nostrorum, itemque periculorum et laqueorum quibus expositi sumus. Iste sensus est « portator doloris » et « amator » ipsius, quoniam facit nos omnem salubrem dolorem, afflictionem ac gemitum æquanimiter ferre, imo et affectare : « a quo » sensu qui « captus » est, id est qualificatus ac habituatus, non timebit de cetero aspera et adversa, nec ullum pinnæ « dolorem » repellat a se. *Animæ martyrum tente*, id est replete, eodem sensu, sempiternæ, hoc est indesinenter ac jugiter in hac vita opportune, contempserunt cruciatus, eos non metuendo nec fugiendo.

Aliud est custodia cogitationum, et aliud observantia mentis. Quantum distat ortus ab occidente, in tantum secunda, videlicet observantia mentis, laboriosior et altior est priore, id est custodia cogitationum. Quid ergo est horum utrumque ? Dicendum, quod « custodia cogitationum » est cogitationes illicitas evitare et bonis cogitationibus stabiliter immorari ; « observantia » autem « mentis » est ipsam mentem ab omni inordinato affectu et evagatu servare immunem per jugem elevationem et defixionem ejus in Deum, ita ut nec formas nec species impertinentes admittat sive recipiat.

Aliud est orare contra cogitationes, et aliud est contra respondere et loqui eis, et aliud est eas vilipendere et superponi. « Contra cogitationes orare » est Dominum invocare pro gratia et virtute fugiendi et abijciendi cogitationes illicitas : quod est infirmorum et incipientium. Porro cogitationibus « contra respondere et loqui » est eas rationabiliter confutare et eas abijcere considerando indecentiam earundem : quod est proficientium. « Eas » autem « vi-

lipendere et superponi » est eas prompte ad libitum ad primum earum pulsum repellere, dominarique eis per amorosam atque celerrimam elevationem ac stabilitatem mentis in Deo : quod est perfectorum.

Et primo quidem modo testimonium perhibet dicens, Deus, in adiutorium meum intende, et his similia : hoc est, Propheta orando præactum versiculum attestatur primo modo, utpote orationi contra cogitationes, ita quod in persona infirmorum Propheta hoc orat, quamvis oratio illa secundum variam expositionem possit proficientibus ac perfectis competere. *Secundo vero ait, id est, Propheta in persona respondentis et loquentis cogitationibus pravis, dicit : Respondebo exprobrantibus mihi, verbum contradictorium ; et iterum, Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris. Tertio testis est, hoc est, idem Propheta testatur tertio modo, melodizans, id est, psallens in persona vilipendentis cogitationes inutiles : Obmutui et non aperui os meum ; et, Posui custodiam ori meo, quum consisteret peccator adversum me ; et rursus, Superbi inique agebant usquequaque, a tua vero contemplatione non declinavi.*

Et mediis horum, qui cogitationes pravas confutat respondendo eis, frequenter utitur primo modo, id est, sæpe orat contra hujusmodi cogitationes, propter præparationis carentiam, hoc est, quia sine præparatione cordis cœpit orare aut alia bona opera facere : propter quod pravæ cogitationes ineidunt ei, quas non potest

ita faciliter sicut oportet repellere : ideoque Dei subsidium invocat. Hinc hortatur Scriptura : Ante orationem præpara animam tuam. Prænuo vero, qui orat contra cogitationes, nondum prævalet secundo modo inimicos, id est nocivas cogitationes, repellere, respondendo eisdem modo prætaeto : imo per hoc incideret distractionem majorem. Tertius autem, qui cogitationibus dominatur, demones recurrevit et humiliavit ex toto, id est, perfecte eos devicit.

Ps. LXXIX, 2.

Ps. CXVIII, 42.

Ps. LXXIX, 7.

Ps. XXXVIII, 10.
Ibid. 2.

Ps. CXVIII, 51.

Eccli. XVIII, 23.

Naturaliter difficile est incorporeum a corpore terminari; omnia vero possibilisunt Deo creanti. Non est hoc ita intelligendum quasi unio animæ rationalis immortalis et incorporalis cum corpore suo sit miraculosa aut innaturalis: sed verum est quod spiritus incorporeus, scilicet anima seu angelus, non terminatur circumscriptive a corpore, sed definitive.

Quemadmodum qui sani et bene dispositi sunt in sensu odoratus, cognoscere possunt tenentem latenter aromata, quem odorando adesse percipiunt: ita et anima **B** *minima suavitatem et bonum odorem gratiarum sentit, quem et ipsa possedit ante ex Deo.* Talis etenim anima interiori experitur sapore quam dulce sit virtutibus occupari atque divinis charismatibus adimpleri. Factorem vero vitiorum existentem in aliis, a quo ipsa commutata et liberata est per penitentiam et gratiam Dei, cognoscere habet naturam, id est, ex sua proprietate et gratia noscit, vel quia et ipsa fuit aliquando tali factore infecta, vel quia contrariorum est una notitia eademque **C** *scientia, insensibiliter dispositis aliis, id est, ipsis vitiosis hominibus non sentientibus nec attendentibus propriam foeditatem, quum palatum cordis eorum infectum sit.* Imo nonnulli Sancti exteriori etiam odoratu perciperunt factorem vitiorum in aliis.

Nempe non universos impossibiles fieri possibile est, id est, fieri non valet ut omnes perfecti sint. Quod utique secundum quemdam modum impossibile est, utpote stante et durante solito cursu, processu ac ordine vite humane. Alio autem modo **D** *possibile est, quum dicat Apostolus: Volo omnes esse sicut me ipsum Omnes vero viatores salvari et Deo reconciliari non est impossibile, absolute loquendo, quum et Deus velit omnes salvari.* Verumtamen ex suppositione impossibile est quum infallibiliter dictum sit: Multi sunt vocati, pauci electi.

Neque dominabuntur tui alienigenæ illi, puta hæretici alieni a fide, non per-

trahant te ad suos errores, qui scrutari curiose et inquirere volunt arcana et ineffabiles Dei dispensationes aut visiones in hominibus factas, hoc est secretas operationes, revelationes et illuminationes quas pietas Dei in quibusdam peregit per infusionem multiplicem suorum charismatum, quorum corda variis modis tetigit, compunxit, immutavit, inflammavit, edocuit, exhilaravit, rapuit et implevit, et latenter supponunt Deum esse acceptorem personarum: qui sunt et esse noscuntur progenies, id est filii, propriæ reputationis et arrogantie: quia superbe præsumunt discutere incomprehensibilia Dei, et quare hunc trahat et illum relinquat, et huic gratiosius adsit quam alteri, ac variis modis in hominibus operetur: non contenti nec territi ac reprehensi verbo Omnipotentis dicentis in Exodo: Miserebor cui voluero, et elemens ero in quem mihi placuerit.

*Exod.
xxxiii, 19.*

Demon araritiæ est plerumque humilitatem simulans: sicut dum aliquis cupidus suggerente diabolo excusat se ab eleemosynarum elargitione, ne videatur eleemosynas dare propter laudem humanam. Est et demon vanæ gloriæ ad eleemosynam exhortans eos quos videt pronos ad gloriam vanam, non ut eleemosynam dent, sed ut eam dando vanam intentionem gravius peccent, quemadmodum et demon amoris carnalis concupiscentiæ, id est, spiritus fornicationis interdum instigat quosdam dare indigentibus feminis, quatenus sibi in malo consentiant. Si ergo fecimus emendationem amborum, id est, si purgavimus corda nostra a vana gloria et carnali concupiscentiâ, non cessamus misceri, id est compati atque succurrere indigenti pro posse, in omni loco ad hoc opportuno.

Quidam dicunt, demones de oculis resistere, et unum alteri cedere ac timere. Quod verum est in particulari aliquo facto et materialiter: nam unus eorum instigat aliquando ad aliquod opus a quo retrahit alter. In communi tamen formaliterque concordant, quoniam omnes una-

1 Cor. vii, 7.

1 Tim. ii, 1.

*Matth. xx,
16.*

nimiter quærunt nostram damnationem. A
 bilem et invisibilem seu intellectualem,
 demones nostram damnationem exqui-
 rere.

Omnem spiritualem operationem, visi-
 bilem et invisibilem seu intellectualem,
 hoc est omnem actum virtuosum, interio-
 riorem et exteriorem, seu occultum et
 manifestum, antecedit propositum propri-
 um et desiderium virtuosum cum coope-
 ratione Dei factum, id est ex inspiratione
 divina conceptum. Sed quum ipsum pro-
 positum tale et desiderium virtuosum sint
 quidam actus virtuosus, quomodo præce-
 dunt omnem actum virtutum? Et respon-
 dendum, quod auctor loquitur de operatione
 spirituali quæ præsupponit propositum
 ac desiderium ex quibus causatur: actus
 quippe humanus vere intentus, ex deli-
 beratione atque proposito voluntatis desi-
 derio oritur ac procedit. Prioribus autem
 non suppositis et submissis, secundum non
 habet naturaliter subsequi, id est, natura-
 le et ordinarium non est ut opera virtuosa
 exerceantur, nisi propositum ac deside-
 rium faciendi ea præcedant.

Eccle. iii. 1. Si tempus est omni rei sub cælo, quem-
 admodum ait Ecclesiastes (quod tamen de
 mixtis præcipue dictum est, quibus præ-
 fixa est certa periodus), in omnibus vero
 et negotia sanctæ nostræ conversationis
 existunt, hoc est, in omni tempore exer-
 citia sanctæ vitæ fieri debent, et quælibet
 actio bona fieri debet tempore opportuno;
 intendamus igitur, si videtur, id est, quid
 agere debeamus consideremus: quod uti-
 que perutile nobis videri debet; et in uno-
 quoque tempore, temporis propria qua-
 ramus, hoc est, solliciti simus ut in omni
 tempore faciamus quod in eo agendum
 est, et unumquodque opus agamus tem-
 pore opportuno.

Tempus enim est penitus libertatis et
 inundationis vitiorum, id est impassibi-
 litatis, in agonizantibus, hoc est, ipsis
 laborantibus in via ac profectu virtutum
 competit et præfixum est tempus in quo
 merito debent esse liberi et purgati a vi-

tiis, quod est tempus «impassibilitatis», id
 est plenariæ reformationis ab immodera-
 tionibus passionum; est et tempus passi-
 bilitatis pugne vitiorum propter agoni-
 zantium parvitatem, hoc est, certum est
 tempus quo passionem adhuc excitantur in
 homine, per quas homines impugnantur
 a vitiis propter ipsorum hominum in Dei
 servitio laborantium imperfectionem. Et
 hoc est tempus propinquum abrenuntia-
 tioni et conversioni, in quo reliquæ vitio-
 rum motusque passionum et temptationum
 adhuc durant et vigent in homine.

Tempus lacrimarum, et tempus obdu-
 rationis cordis, in quo homo juste a Deo
 relinquitur, ita quod induratur; tempus
 subjectionis et obedientiæ, et tempus præ-
 cipiendi et subordinandi: qui enim ali-
 quibus præest et aliquibus subest, opportu-
 no tempore debet subditis suis præcipere,
 et aliquos sibi subordinare, et sicut vult
 sibi obediri a subditis, ita et ipse debet
 superioribus suis obtemperare; tempus je-
 junii, et tempus refectionis; tempus præ-
 lli inimici corporis, id est, tempus est quo
 caro animam ipsam impugnat, juxta illud,
 Caro concupiscit adversus spiritum, et tem- Galat. v. 17.
 pus mortis ignitionis et calefactionis mo-
 tus, hoc est tempus mortificandi ignitos
 stimulos inflammationesque motum ear-
 nis; tempus hiemis, id est tempus tribu-
 lationis et inquietudinis animæ, et tempus
 quietis mentis, id est internæ tranquillitatis;
 tempus tristitiæ cordialis, et tempus
 gaudii spiritualis; tempus doctrinæ, et
 tempus auditionis, hoc est, tempus est
 instruendi alios, et tempus est audiendi
 informationem ab aliis; tempus inquin-
 tionum aque, id est, tempus est quo juste
 incidimus varias iniquationes, propter
 propriam reputationem et elationem, et
 tempus purgationis et munditiæ propter
 humilitatem, hoc est, tempus est in quo
 purgamur a Deo, quia humiliter conside-
 ramus et confitemur nostros excessus;
 tempus certaminis et luctæ contra invi-
 sibles atque visibiles adversarios animæ,
 et tempus quietis certæ prælii illis; tem-

pus tranquilla remotionis, id est solitaria abstractionis, et tempus non occupantis occupationis, hoc est contemplationis, quae occupando non occupat, quia dulcissime et sine inquietudine ac libertatis minoratione actualat mentem: tempus orationis sine intermissione, et tempus ministrationis sine simulatione.

Non ergo quae sunt temporis quæramus ante tempus, id est, quæ certo tempore sunt agenda aut querenda non agamus nec inquiramus ante hoc debitum tempus, seducti ex superba promptitudine, hoc est, indiscreto fervore seu alacritate elationis admixta. Non quæramus in hieme quæ sunt æstatis, non in semine quæ sunt manipulorum, id est, tempore seminationis non quæramus mox fructum percipere: quoniam tempus est seminandi labores et dolores, hoc est occupandi se in exercitiis penitentialibus, laboriosis ac dolorosis, atque in præliis contra demones ac peccata, et tempus metendi gratias ineffabiles et arramas, id est obtinendi a Deo in vita hæc charismata copiosa, visitationes, inflammationes, illuminationes gratiosissimas et secretas, imo inexpertis prorsus ignotas. Alioquin neque in tempore reportabimus propria temporis, hoc est, nisi ita egerimus, non acquiramus a Deo in aliquo tempore quod in eo fuerat acquirendum.

Quidam ante labores, quidam in laboribus, quidam post labores, quidam in morte, sanctas remunerationes a Deo, secundum secretam dispositionem, de propriis fatigationibus portaverunt. Difficultatem intelligendi hæc facit additio ista: «de propriis fatigationibus». Quis enim ante labores fatigatur, aut de propriis fatigationibus remunerationem sortitur? Idcirco quod dicitur, «de propriis fatigationibus», non est referendum ad primam differentiam horum, puta ad eos qui ante labores remunerantur; vel si refertur ad eos, sensus est, quod Deus interdum dat aliquibus munera gratiosa propter futuras eorum meritorias fatigationes. Itaque Deus

secundum dispensationem suam «secretam», id est incomprehensibilem dispensationem et erogationem, donat aliquibus «sanctas remunerationes», utpote piissimas visitationes, inflammationes, consolationes, illustrationes, spirituales profectus, antequam pro his laborent: quos gratiosissime prævenit, et per talia allicit sibi. Quibusdam vero dat ista in ipsis eorum exercitiis virtuosis ac laboriosis; aliis, «post» diuturnos eorum «labores» propter ista obtinenda exhibito; ceteris, in ipsa hora mortis, vel ante vel post egressum: nam quidam durante aegritudine mortis mirabiliter visitantur et exultantur, imo et perficiuntur a Deo, vel post egressum optatam consolationem adipiscuntur. Quidam etiam toto tempore vitæ suæ adspirant ad eam, nec tamen experiuntur eam unquam in vitæ præsentis.

Quærendum quis altero est magis humilis, hoc est, quis inter hos omnes exstat humilior. Quæ questio hæc inquiri: quænam remunerationum istarum sit ex sua natura occasio seu incitamentum humilitatis majoris. Ad quod quidam respondent, quod illa quæ est post labores. Qui enim sic consolantur quod præveniuntur a Deo, habent occasionem sentiendi aliquid plus de se, quam qui tam difficulter aut tam tarde visitantur et exultantur a Domino: quamvis aliunde possit aliter evenire, præsertim quum et hi qui præveniuntur, possint etiam majori humilitate præveniri, seque tanto plus humiliare ac Deo subijcere gratesque agere, quanto minus talia meruerunt, quauquam raro contingat hoc ipsum.

Est desperatio proveniens ex multitudine peccatorum, et pondere conscientie, importabilique tristitia, eo quod anima supernit, id est valde permaxime, submergetur in multitudine phagarum (hoc est culparum) suarum, et ex earum onere absorbeatur subtilis in desperationis profundum. Desperatio ista directe contingit ex hoc quod peccator enormitatem suorum excessuum intuetur ac ponderat abs

que respectu ad immensitatem pietatis divinae. *Et est desperatio ex superbia et elatione nobis contingens, quum astinamus nos ipsos quasi indignos eo lapsu et eventu qui accidit*, hoc est, dum majora sentimus de nobis ipsis quam licet, ita quod arbitramur nos quasi Dei amicos aut ceteris meliores, ideoque condignos preservatione divina, qua defendamur a malo culpæ ac pœnæ; quumque oppositum accadat nobis, propter falsam superbiam nostram incidimus in desperationem, incipientes de Deo diffidere, qui ita reliquit nos inopinate.

Qui istud observat, id est, diligenter considerat, proprietatem inveniet in ambobus, id est, amborum desperantium horum qualitatem ac modum investigando cognoscet. *Illius quidem obstinate insufferentie se ipsum tradere*, id est, hoc advertit quod se ipsum sponte tradere impatientiæ induratae, proprietatis sit ejus qui ex superbia cadit in desperationem. Ex sua enim ruina et adversitate, qua se putat indignum, ita contra Dominum indignatur, aut in se ipso tam impatiens redditur propria sponte, quod incipit desperare. *Istius vero virtuosam exercitationem in desperationem habere*, hoc est, id quoque cognoscet quod proprietatis hujus qui ex consideratione peccatorum suorum desperat, sit quod exercitationem in se ipsa laudabilem vertit ad desperationem. Propria namque peccata acute inspicere, vehementer exaggerare, et ex eis gravari ac contristari, est exercitatio commendanda; sed sic ei immorari ut negligat quis abyssum misericordiae Dei attendere, et per consequens desperare cogatur, est virtuosam excretionem in desperationem habere ». *Quod est inconveniens*. Quod fecit et Judas, qui pensans quam impiissime egit Christum tradendo, dixit, Peccavi tradens sanguinem innocentem; et non attendens quam infinita sit misericordia Omnipotentis, ex desperatione se ipsum occidit.

Sed et illum abstinentia et bonæ spei

fiducia mederi naturam habet, hoc est, naturale est ut « abstinentia » corporalis a cibis et potibus, seu « abstinentia » spiritalis a pristinis culpis, atque « fiducia » ex divina pietate concepta, euret desperationem illius qui ex consideratione enormitatis suorum vitiorum desperat; *istum vero*, utpote ex superbia desperantem, *curat humilitas et neminem judicare*, hoc est se ipsum rite attendere atque in omnibus humiliare, sique reputare se ipsum omni tribulatione et derelictione condignum.

Non oportet nos turbari aut peregrinari, videntes eos qui mala opera exsequuntur et agunt, bonos vero sermones proferunt, hoc est, non debemus immoderate mirari, perturbari, aut a via virtutis ac veritatis recedere, ex hoc quod videmus quosdam impie conversari, et tamen bona ac salubria edocere ac loqui; *quoniam in paradiso æque perdidit illum serpentem exaltans elatio et propriae reputationis confidentia*. Si hoc intelligatur de paradiso cœlesti, certum est quod ibi elatio et confidentia vana ex sui ipsius reputatione procedens, perdidit et deiecit maximum illum serpentem diabolum; si vero intelligatur de paradiso terrestri, ibi quoque infernalis ille serpens ex sua superbia et confidentia impia tentans ac vincens, se ipsum gravius perdidit.

In omnibus tuis conatibus, commissionibus, id est actionibus, et conversationibus, *subjectis et non subjectis*, hoc est in statu obedientiæ sive in statu præsidentiae factis, vel « subjectis » Deo et rationi « et non subjectis » eisdem, *visibilibus et intellectualibus*, id est exterioribus et interioribus, *ista sit tibi forma et regula investigandi, an illa sint vere complacentia Deo, an non*. Dico autem : Quando exsequentes aliquam commissionem aut advenientes studium, id est aliquem conatum, seu introducti ad aliquid agendum, et ex hujusmodi operatione seu conatu non assumimus, id est, non aquirimus, humilitatem in anima amplius quam an-

Matth.
xxvii, 4.

Phil. 5.

tea possidebamus, non videtur mihi nos esse exsecutos illud opus secundum Deum, id est veraciter virtuose, sive parvum existiterit sive magnum. Veruntamen agnoscendum, quod sicut non oportet habitum caritatis augeri per quemlibet actum virtuosum ac meritorium, ita nec habitum humilitatis; sed quilibet actus secundum Deum exhibitus, auget caritatem et humilitatem dispositive aut complete.

Nempe in nobis magis parvulis est ista certificatio dominicæ voluntatis : hoc est, nos adhuc multum pusilli, incipientes et imperfecti, per modum tactum certificamur de hoc, an actiones nostræ sint consonæ ac placentes voluntati divinæ. Sed quum pro certo non possimus agnoscere an simus in caritate et humilitate prout sunt virtutes infuse, nisi ex revelatione superna, quomodo possumus per modum prædictum certificari quod actiones nostræ sint placitæ voluntati divinæ, et quod in humilitate crescimus? Et respondendum, quod ista sunt intelligenda de certificatione multum probabili, de qua ait C gloriosissimus princeps Apostolorum, Per bona opera certam faciatis vocationem vestram; non de certificatione simpliciter absoluta.

In mediis vero, impugnantium æque et pugnarum recessus, id est, in proficientibus certificatio ista accipitur ex hoc quod dæmones impugnantes temptationumque pugne vincuntur, fugiunt et elongantur ab ipsis; *in his qui perfecti sunt, additamentum, depositum et superabundantia divini luminis* sunt ex quibus D certificantur quod actus eorum secundum Deum sint. Dum enim ex actibus suis experiuntur se abundantissime illuminari, inflammarī et locupletari a Deo, advertunt quod secundum Deum sint conversantes. Porro additio et abundantia ista vocatur « depositum », quum sit donum a Deo collatum, quod custodire et de quo rationem dare tenemur.

Quæ parva sunt apud magnos, non sunt utique parva. Hoc dupliciter potest intel-

ligi. Primo sic : « Quæ parva sunt apud magnos », id est opera virtuosa a viris perfectis peracta, quæ tamen eorum reputatione sunt imperfecta et modica. « non sunt » absolute et omnifarie « parva ». Ipsi enim opera sua permaxima parvi pendunt ac reputant quasi panum menstruæ. Secundo sic : « Quæ parva sunt apud magnos », id est opera bona perfectis facilia, et inter eorum opera quasi minima aut minora, « non sunt » penitus « parva ». Quæ autem sunt magna apud parvulos, B hoc est opera reputatione incipientium magna, seu ab ipsis incipientibus facta, et inter opera eorum majora, *non sunt penitus perfecta :* imo sunt defectuosa communiter.

Aer purgatus a vaporibus, clarum demonstravit solem ; anima vero a suis præsumptionibus liberata, et digna effecta peccatorum suorum remissione, lumen divinum omnino vidit, id est, increatam lucem, quæ Deus est, clare per fidem illuminatam et sapientiæ donum est contemplata, lumen quoque gratiæ sibi infusum cognovit.

Aliud est peccatum, et aliud otiositas, et aliud negligentia, et aliud vitium, et aliud lapsus. Qui potest in Domino quærere, id est, qui vere et per Dei gratiam valet horum distinctionem investigare et assignare, *quærat hoc ipsum prudenter.* Quocirca sciendum, quod auctor brevitati studens et aliis occasionem fructuosæ exercitationis relinquens, non ponit distinctionem istorum. Præterea, in communi modo loquendi, unum horum pro alio frequenter accipitur : imo peccatum est quasi genus ad cetera omnia. Nihil minus appropriate loquendo possunt distingui formaliter, quamvis materialiter interdum et secundum quamdam distinctionem coincidunt : ut peccatum dicatur culpa illicitæ commissionis; otiositas vero, culpa omissionis; negligentia, culpa proveniens ex ignorantia aut infirmitate; vitium, culpa procedens ex pravo proposito aut certa malitia; lapsus autem, culpa in consuetu-

Is. lxxiv, 6.

Eccle. ix, 1.

II Petr. i, 10.

dinem versa. Iterum, possunt ista distingui A penes subiecta peccati : ut negligentia dicatur culpa rationis seu intellectus non considerantis efficaciter ea quæ impeditiva sunt culpæ; vitium autem dicatur culpa voluntatis; lapsus vero, culpa appetitus sensitivi concupiscibilis, ad quem pertinent desideria voluptatum gustus et tactus, quorum opera proprie ac specialiter lapsus vocantur, ut fornicatio et erapula; peccatum vero referatur ad opera passionum appetitus irascibilis, otiositas ad culpas oris. Rursus, peccatum potest B sumi pro culpa originali, vitium pro mortali, lapsus pro personali, otiositas pro veniali, negligentia pro consuetudinali. Postremo, peccatum est legis divinæ transgressio; otiositas, non laborare in vinca Dei; negligentia, ea quæ bona sunt agere cum irreverentia et torpore; vitium, publicæ malefacere, seu alios scandalizare; lapsus autem, in profundum per consuetudinem mergi.

Quidam beatificent, id est, laudant ac reputant, *operationem miraculorum*, et C *quod videtur in spiritualibus charismatibus*, utpote dona et opera quædam gratiæ gratis datæ sensibiliter apparentia, ut donum linguarum et prophetatio, *super omnia*, id est præ donis et actibus gratiæ gratum facientis, *commendant*, *ignorantes quia multa charismata sunt superiora isto dono miraculorum seu charismate sensibiliter apparente*, ut sunt caritas, contemplatio, et ceteræ virtutes infusæ, ac dona Spiritus Sancti caritati inseparabiliter annexa. *Quæ etiam sunt occulta*, quia D non sciuntur pro certo inesse; *propter quod manent non valentia cadere*, hoc est, charismata ista gratiæ gratum facientis sunt magis fixa stabiliisque inherere difficilius quoque tolluntur quam charismata illa gratiæ gratis datæ.

Qui perfecte mundatus est, ipsam (quamvis non ipsam) animam proximi videt in quolibet adjacet et afficitur : id est, vir heroicus et perfectus cognoscit ac deprehendit facilius aut aliquantulum animam

proximi sui in quacumque passione seu dispositione existat et afficiatur, quamvis eandem animam proximi non agnoscat perfecte, intuendo quidquid in corde ipsius voluntateque lateat, quum hoc sit proprium Deo. Agnoscit autem qua passione afficiatur, quodam occulto instinctu, aut inspiratione, aut superioritatis suæ vigore. Unde in Proverbiis dicitur : Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. *Qui vero adhuc proficit, eandem per corpus arbitrio conjicit*, hoc est, ei qui adhuc constitutus est in gradu proficientium proprie competit judicando conjicere conjecturaliterque cognoscere animam proximi, qualiter sit intus disposita, per dispositiones et apparatus reliceentes in corpore, juxta illud Ecclesiastici : Ex visu cognoscitur vir, et ab occurso faciei cognoscitur sensus; amictus corporis et risus dentium et ingressus hominis enuntiant de illo. Unde et Salomon : In facie (inquit) prudentis luet sapientia.

Modicus ignis multoties totam materiam expurgavit, quemadmodum et parvum foramen sæpe totum laborem disperdidit, id est, amitti fecit totam laboris mercedem sive pecuniam ex sacculo pertuso aut bursa modicum perforata.

Est requies quæ mentis virtutem inimicitia erigilat, hoc est, quandoque contingit quod corporalis repausatio sua diuturnitate excitat cordis fervorem ad aspernationem ipsius repausationis ex « inimicitia » seu contrarietate quam habet virtus et fervor mentis ad repausationem carnalem, quam utique detestatur tanquam valde noxiam atque inutiliter temporis consumptivam ac vilem, *et motuum carnis ignitionem non excitat*, id est, repausatio illa, quamvis diuturna, interdum non causat stimulum inflammationemque corporis : quod aliquando accidit procurante diabolo, ut securius quiescamus carnaliter. *Est et multa maceratio carnis similiter motum movens*, hoc est, quandoque contingit ut stimulos carnis sentiamus, dum corpus

Prov. XXVII,
19.

Ecclesi. XIX,
26, 27.

Prov. XVII,
24.

II Cor. I, 9.

affligimus magnis jejuniis atque vigiliis : A
quod item procurante diabolo solet acci-
dere, ut cessemus ab exercitiis illis, vel
ex debilitate naturæ. *Ut non simus confi-*
dentibus in nobis, id est in exercitiis, viri-
bus aut industriis nostris. *sed in Deo, qui*
viventem carnem incognite mortificat, hoc
est, carnem animatam et calidam a vitio-
sis concupiscentiæ motibus eripit rationi-
que subdit per oculos effectus ac modos
pietatis ac gratiæ suæ. — *Quando videmus*
quod aliqui diligunt nos secundum Deum,
ad illos permaxime habeamus nos reve-
renter, et fugiamus audaciam et præsum-
ptionem : nihil enim habet naturaliter
ita dissolvere caritatem et introducere
odium, sicut confidentia præsumptionis et
audacia.

Optimus intuitus intellectualis est val-
de, id est, cognitio intellectualis multum
præceminet omni alteri cognitioni, et om-
nem ideam post incorporeas superexce-
dens substantias, hoc est, cognitio illa
intellectualis transcendit omnem formam
creatam post angelos sanctos, quia attingit C
usque ad formas rerum omnino incorporalium. *Hinc est quod vitiosi sensus, id*
est intellectus, qui sunt in animabus*
aliorum, potuerunt cognoscere, id est ad
veram ac salutarem notitiam excitari, ex
caritate multa ad eos, hoc est ex carita-
tivis verbis et actibus exhibitis sibi copio-
se ab aliis, ex quorum intellectuali intuitu
frequenter conversi sunt : et magis quan-
do sub corno sordidati non demerguntur,
id est, quando non penitus absorbentur
turpitudine vitiorum, præsertim carnali-
um, et obdurationum.

Si nihil ita opponitur et resistit imma-
teriali naturæ, ut materiale : habent enim
proprietates diversas : qui legit intelligat,
id est, sapienter hæc penset ac penetret.
Quasi dicat : Sic caro resistit spiritui, et
carnalis affectio impedit intellectualis co-
gnitionis puritatem atque acumen. Nam
observationes in his qui in mundo sunt,
id est superflue occupationes, procratio-
nes et sollicitudines hominum mundano-

rum, resistunt providentiæ Dei : non quod
eam impediunt a suo effectu aut fallant,
sed quia ex quadam diffidentia aut inad-
vergentia divinæ providentiæ oriuntur. Si
enim adverterent Deum habere paternam
providentiam super eis, non tam im-
moderate sollicitarentur de temporalibus
rebus. Propter quod ait Salvator : Nolite
solliciti esse, etc. : scit enim Pater vester
quia his omnibus indigetis. *In nobis vero*
observationes illæ resistunt intellectu-ali
scientiæ : nam multum impediunt illu-
minationem mentis a Deo, et spiritualium
rerum contemplationem.

Math. vi,
31, 32.

Illi quidem anima infirmi, id est ho-
mines imperfecti et sæculares, recogno-
scunt supernam visitationem Dei circa
eos ex seditionibus atque periculis corpo-
ris tentationibusque exterioribus, id est,
ex præliis, infirmitatibus et persecutioni-
bus exterioribus advertunt se visitari pro
suis peccatis a Deo ; perfecti vero, adren-
tu Spiritus, id est copiosa infusione Spi-
ritus Sancti, et additamento charismatum,
hoc est ex augmento cælestium gratiarum
et profectu virtutum.

Quando in stratu reclinamur, est da-
mon qui venit ad nos, et sordidis recor-
dationibus et malignis cogitationibus nos
sagittat, quatenus detenti pigritia non
surgamus ad orationem neque contra eum
armemur, sed in immundis meditationi-
bus obdormientes, sordida etiam somnia
habeamus, ex quibus pollutiones nascun-
tur. Huic ergo demonio resistamus, po-
nentes nos in lecto quasi in monumento,
et dominica passionis memoria ac aliis
recordationibus saluberrimis occupantes
fortiter mentem nostram, obdormiamus in
illis.

Est spirituum precursor nuncupatus,
id est, quidam est demon impugnans nos
ante alios demones, et præparans illis vi-
am tentandi ac superandi nos, qui nos à
somno surgentes continuo vocat, id est, ad
vana allicit ac invitat, magis vero suscipit
nos, id est, invidiose apprehendit, ut ei
jungamur ad vitia, et primitivam intelli-

gentiam, hoc est primam considerationem A mentis nostræ quam concepit post somnum, *coinquinat*, ut vel ipsa consideratio seu intelligentia sit mala in se, vel si bona est, protinus maculeatur per distractionem et admixtionem cogitationum pravarum.

Da primitias diei tui Domino, hoc est, exordia dierum tuorum offer et consecra Deo. primum quærendo regnum Dei et iustitiam ejus, atque a virtuosis actibus diem incipiendo. *Etenim præanticipantis erit*, id est, exercitium tale est hominis boni prævenientis præfatum diabolum præcursorem spirituum. *Operarius virtuosus dixit mihi sermonem dignum auditu: Ex ipso (inquiens) mane scio cursum diem mei*, hoc est, ex qualitate actionum et occupationum mearum quæ mihi occurrunt in diei principio, elicio et conjicio qualiter mihi succedet per diem.

Multæ quippe sunt viæ pietatis et perfectionis, tot utique quot aetus virtutum et vitiorum. *Quocirca aliquid plerumque alteri oppositum et resistens, alteri decenter prospere cedit et convenit*, hoc est, frequenter contingit ut aliquid uni motivum sit et peccati occasio, quod tamen alteri cedit in prosperum. Tentatio namque quæ unum vincit, alium coronat; diligentibus quoque Deum, præsertim perfectis, omnia cooperantur in bonum. *Nihilominus tamen amborum intentio beneplacens est apud Deum*: nam et imperfecti, qui aliquando tentationi succumbunt, a principio piam et rectam habent intentionem, quamvis in processu vincantur.

Certant contra nos quidem dæmones, D *suggestentes in tentationibus quæ accidunt nobis, dicere aut agere inconveniens aliquid; aut quando non potuerint aut non prævaluerint nos ad hoc inducere, tranquille instantes, supponunt et immittunt nobis superbam gratiarum actionem agere ante Deum*, hoc est, cum quietâ suggestionem instigant nos ut eum Pharisæo illo superbò regratiemur Deo eum vana gloria reputationeque propria de excellentiâ gratiæ nobis ab ipso collatæ.

Equidem qui sunt superna sapientes, id est contemplativi et spirituales viri, qui sapiunt ea quæ Dei sunt, *segregati loco aut merito a carnalibus, sursum particulariter regrediuntur*, hoc est, ad divina per frequentes renovationes se elewant; *qui vero sapiunt ea quæ deorsum*, videlicet carnalia et terrena, *deorsum iterum pergunt*, id est, ad eadem appetenda, amplectenda seu exereenda multoties redeunt. *Segregatorum enim nihil de cetero medium statutum est*, hoc est, nullum est medium horum ita ab invicem «segregatorum», in quo possint se indifferenter occupare: aut enim superna sapinunt, seu ad debitum finem referunt ea quæ agunt, et sic meritorie operantur; aut ad inferiora inordinate fleetuntur, et ita peccant. Vel «segregatorum», hoc est a corpore separatorum per mortem, «nihil de cetero» constitutum est «medium», id est, nulla est hora in qua amplius possint mereri et demereri.

Unum creatorum accepit esse in altero et non in ipso. Hoc creatum, est anima rationalis, quæ creando infunditur et infundendo creatur, et ita incepit et sumpsit esse in corpore. *Et mirum quomodo habet naturam consistere præter illud in quo esse suscepit*, hoc est, magnum et mirum exstat, quod anima naturaliter manet subsistens et immortaliter vivens, corpore suo in quo esse suscepit, per mortem corrupto.

Pias filias matres parturiunt, matres vero Dominus. Per «matres» possunt intelligi animæ rationales, seu virtutes, quæ producunt operationes virtuosas tanquam «filias», per quas merentur post vitam hanc coronari. Dominus autem produxit et creavit has matres, quia virtutes infundit sicut et animas. *Et non erit imprudens*, id est insipientiale seu indiscretum, *similiter definire et prædicta regula uti in contrariis*, asserendo videlicet, quod habitus vitiosi et animæ prævæ producant filias impias, id est actus iniquos, per quos damnari in æternum merentur. Dia-

Matth. vi.
33.

Rom. vii.
28.

Luc. xviii,
11, 12.

holus quoque est pater talium animarum. A quantum ad esse culpæ, quemadmodum Christus dixit Judæis incredulis : Vos ex patre diabolo estis.

Joann. viii, 44.

Moses, magis vero Dominus per Moysen, sicut xx, 8, sen, jussit ut formidolosus non egredietur ad prælium : quod ad litteram jussum est de prælio corporali ; spiritualiter vero intelligitur ut passionibus subditus non

exponat se ipsum periculo tentationum, neque se ingerat tentamentis. *Nequando fiat novissimus animæ error super primum corporis lapsum vel ruinam, hoc est, ne ultra corporale peccatum anima tandem gravius pereat per immansionem et obdurationem in culpa : quod in vitiis carnis frequenter contingit. Et rationabiliter Dominus jussit hoc.*

ARTICULUS XXXI

EXPOSITIO PARTIS SECUNDÆ GRADUS HUIUS VICESIMI SEXTI : DE DISCRETIONE BENE DISCRETA, ID EST RATIONABILI ET RECTE DISCERNENTE SEU ORDINATE EXHIBITA.

QUEMADMODUM *cereus flammans, id est siti ardens ac æstuans, desiderat aquarum fluentia, ita comprehensio, hoc est cognitio ac adimpletio, divinæ et bonæ voluntatis desideratur a monachis veris ; non solum autem, sed et cognitio committi, insuper et contrarii, id est, monachi veri non solum ardentissime cupiunt scire quid Deo placeat, sed item quid ei displiceat, et quid aliquid habeat de ratione boni ac complacentis, et quid de culpa ac displicente, ut sunt opera bona defectuositati ac evagationi admix-*

Hebr. vi, 11.

ta. De quibus multus nobis sermo occurrit, et difficiliter interpretabilis, hoc est difficulter exponibilis. Nimirum scire oportet, seu difficile est, quamnam sunt res secundum nos existentes, id est, quæ sint actiones nobis convenientes, quæ omni mora excepta, irretardabiliter et velocius fieri debent, juxta dicentem in Ecclesiastico : Par differenti de die in diem, et de tempore in tempus. Quæ vero cum mansuetudine, beneficentia et circumspectione, id est cum bona et matura provisione, mititate et benefica erogatione, utpote sine rigore, sicut hortatur qui ait, videlicet Salomon : Cum gubernatione geratur bellum ; et iterum Paulus : Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis.

Prov. xx, 18 ; xxiv, 6, 1 Cor. xiv, 40.

Non est enim indifferentium, id est quorumcumque, cognoscere celeriter, bene clare et distincte hæc talia gravia ad discernendum : quoniam et David Dei lator, id est, qui Deum portavit in corde suo per fidem, caritatem gratiamque multiplicem, et Spiritum Dei habens in se ipso loquentem, videtur hæc ipsum plerumque errans. Et quandoque ait : Docce me facere voluntatem tuam, quia tu es Deus meus ; quandoque vero : Dirige me in veritate tua ; et iterum : Notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te animam meam levavi et exaltavi ab omni sollicitudine vite præsentis ac vitio.

11 Reg. xxiii,

Ps. cxlii, 10.

Ps. xlv, 5.

Ps. xlii, 8.

Quicumque volunt voluntatem et beneplacitum Dei addiscere, tenentur et debent prius mortificare voluntates et complacentias proprias ; fide autem et simplicitate columbina absque malignitate errantes pro consilio et informatione animas Patrum aut etiam Fratrum, atque interrogantes in humilitate cordis cum cogitatione inhesitante, suscipiant consulta ab ipsis tanquam ex ore Dei, quamvis consulta et dicta Patrum et Fratrum existant contraria eorum sensui, intentioni et affectioni, etiam si hi qui interrogati sunt non sint totaliter spirituales. Non enim injustus est Deus ut seducat, id est,

falli permittat, *animas humiliantes se ipsas a fide ac innocentia, consilio atque iudicio proximi quem inquirunt, et ejus informationi ac iudicio se inclinant ac subdunt. Nempe si et hi qui interrogantur irrationabiles essent, sed qui loquitur immaterialis atque invisibilis est*: hoc est, Deus intus inspirans ad loquendum, incircumscriptibilis incomprehensibilisque existit, qui dispensat verba et responsa interrogatorum, quamvis juxta sinceritatem, dispositionem ac merita interrogantium.

Qui magna humilitate repleti fuerunt peramplius, exstiterunt ambulantes inhabitantes secundum predictam regulam, id est doctrinam nunc datam. Si enim Ps. XLVIII, 5, psalterio quis propositionem suam aperuit, hoc est, quia Eliseus propheta regibus dedit responsum psalte coram ipso canente, ad ejus melodiam et sonum a Deo tactus et informatus est, quantum arbitrandum est rationalem mentem intellectualemque animam differre ab inanimata soni responsione? quasi dicat: Multo plus Deus inspirabit cordi interrogati quid dicat, propter humilem, piam et simplicem interrogationem ejus qui per verba coram Deo sapienter prolata quærit salutis suæ consilium.

Multi autem ex arrogantia et complacentia sui necdum apprehendentes hoc perfectum et leve bonum, id est, nondum acquiescentes huic documento compendioso quo diximus taliter esse obtemperandum responsionibus Patrum ac Fratrum, sed conantes apprehendere beneplacitum Dei ex se ipsis, subinducunt nobis de hoc valde diversas ac plurimas auctoritates atque iudicia, id est contra hanc nostram doctrinam, allegando adversus eam verba et jura seu determinationes Sanctorum et quedam exempla. Et certe Cassianus ex ore sanctorum Patrum, et quidam sanctissimi Patres, asseruerunt magnum esse periculum interrogare et consulere imperitos, inexpertos, indiscretos. Quod et ego arbitror verum. Veruntamen quando quis quærit eum tanta fide, simplicitate et

humilitate sicut nunc dictum est, pie dici potest enim auctore, quod Deus non permittit interrogantem periclitari.

Quidam exquirentium talia, id est, aliqui cupientes scire quid in istis esset agendum et observandum, fecerunt cogitationem suam recedere ab omni vitiosa ad aliquid affectione super duabus voluntatibus, id est duobus actibus voluntatis, ipsius animæ, dico autem, super affirmante et contradicente, hoc est, de obtemperacione et resistentia voluntatis id B dico, ita quod ex propria voluntate nec acquieverunt nec contradixerunt, sed juxta alterius informationem ac voluntatem fecerunt vel agere omiserunt. Vel sensus est, quod servaverunt se immunes in « duabus voluntatibus animæ » aliorum, ita quod uno illorum aliquid affirmante, et alio contradicente, isti nulli illorum vitiose affecti sunt, sed Deo ac sapientioribus potius commiserunt iudicium. Et suam mentem exhibentes Domino nudam a propria voluntate, participantes adepti sunt C cognitionem voluntatis Dei in statutis diebus, utpote tempore præordinato a Deo, aut mente intellectuali intellectualiter colloquente menti nostræ, hoc est per inspirationem et allocutionem internam mentis angelicæ seu divinæ ad mentem nostram, aut una intentione perfecte exterminata ex mente ipsorum, id est, per hoc quod in solo Deo spem suam fixerunt, et fluctuationem animi abiecerunt, non intendentes inniti in aliquo sibi ipsis: sicque una intentio qua fuerunt ad se vel ad aliquid D extra Deum reflexi, conversi sive intenti, fuit perfecte extirpata ab ipsis, nec claudicaverunt in duas partes.

Alii ex tribulatione et dissipatione que conamina subsequitur et animum ipsum, comprehenderunt esse divinum, id est, per multas tribulationes et dissipationes seu vulneraciones aut fatigationes subsequentes conatum « et animum » pertinendi ad salubrem veritatis notitiam, adepti sunt cognitionem Dei et voluntatis divinæ, secundum dicentem, hoc est, se-

Ps. XLVIII, 5, psalterio quis propositionem suam aperuit, hoc est, quia Eliseus propheta regibus dedit responsum psalte coram ipso canente, ad ejus melodiam et sonum a Deo tactus et informatus est, quantum arbitrandum est rationalem mentem intellectualemque animam differre ab inanimata soni responsione? quasi dicat: Multo plus Deus inspirabit cordi interrogati quid dicat, propter humilem, piam et simplicem interrogationem ejus qui per verba coram Deo sapienter prolata quærit salutis suæ consilium.

IV Reg. III, 15-19.

1 Thess. ii, eundum quod Paulus ait : *Voluimus vent-* A
18. *re ad vos et senel et bis, et impedivit nos*

Satanas. In quibus verbis Apostolus innuit, quod per tribulationes et dissipationes sibi ab infidelibus diabolo procurante inflictae, impeditus fuit ab executione voluntatis quam secundum Deum concepit. Ex tribulationibus quoque illis advertit salubre et Deo placitum exstitisse ut visitaret suos discipulos, ex quo inimicus omnis boni diabolus impedivit hoc ipsum tam studiose.

Alii iterum contra e converso, id est vice versa seu modo a praelictis contrario, se habentes, ex inexpectata in re cooperatione hoc Deo beneplacitum esse senserunt, hoc est, per hoc quod Deus cooperabatur eis inopinate seu praeter eorum expectationem et spem in aliquo facto, cognoverunt opus illud Deo complacuisse, dicentes B
illud quod ait Scriptura : Omni praelicti-
Rom. vii, *genti bonum cooperabitur Deus.*
28.

Qui possidet Deum in se ipso per illuminationem, nequaquam naturam habet certificari infra tempus secundo modo, C
utpote per exstirpationem perfectam unius intentionis, juxta sensum nunc introductum, in rebus suprainductis et non expectatis, hoc est in negotiis aut eventibus quae accidentaliter et fortuito superveniunt sibi : id est, homini copiose illuminato a Spiritu Sancto, non competit nec consuetudinarium est certificari a Deo in rebus et causis ambiguis post tempus certum. Quod intelligendum videtur de rebus necessariis ad salutem. In aliis enim leguntur Sancti in novo ac veteri Testamen- D

to informationem accepisse a Domino post tempus praefixum : ut patet de Daniele, et
Dan. x, 2
et seq. *Andrea apostolo, quando oravit pro Nicolao peccatore antiquo, atque Maecario, qui per unam hebdomadam jejnavit et Dominum exoravit ut sibi ostenderet conversationem duorum discipulorum suorum, et completa hebdomada fuerat exauditus. Unde de talibus necessariis ad salutem subiungitur : non haesitare in iudiciis, id est dubitare quid iudicandum sit de certis rebus*

et actibus, et plurimum, hoc est diu vel in multis, permanere absque certificatione, argumentum (id est signum) est animae non illuminatae, sed amatricis eae gloriae. Non est Deus injustus ut excludat a pia exauditione pulsantes eum humilitate.

Intentio recta in omnibus est querenda a Domino, et in exsequendis et in his quae debent retardari, hoc est tam in his quae oportet fieri cito quam in his quae expedit differri ad tempus. Nempe omnia quae a vitiosa affectione atque ab omni inquinamento propriae voluntatis sunt munda, utpote facta propter Deum, non propter aliud, et si omnino non sunt bona in se, attamen reputabuntur nobis bona, id est, Deus adjudicabit nobis illa ad meritum, ut sunt opera indifferentia, et quae prima facie irrationabilia aut inutilia esse videntur, qualia sancti Patres frequenter praeceperunt suis discipulis : quae exensantur et bonificentur, quia ex bona radice seu obedientia processerunt. Inquisitio enim quae est super nos, non possidet tutum finem,
hoc est, periculosum est scrutari ea quae nostram capacitatem excedunt, aut discutere praecepta et judicia superiorum nostrorum.

Judicium Dei de nobis est ineffabile et arcanum. Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis scit an praedestinatus existat? Deus plerumque vult dispensative,
id est ex certa ratione, voluntatem suam abscondi a nobis, sciens quod eam addiscentes, non obediemus, sed repellimus ipsam, et ita plures plagas suscipimus,
Rom. vi, 31.
hoc est, ideo vult Deus ut ignoremus quid fieri velit, quia si illud sciremus, non impleremus, sed majorem incideremus damnationem.

Utrum rectum liberum est a rerum varietate, id est ab instabilitate, duplicitate et simulatione, navigans in mari innocentia,
hoc est, per actus et merita innocentia tendens ad portum salutis, sine periculo,
Qui enim ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Nec vidi justum derelictum,
Psalmista.
Psal. xxi, 9
et seq. 29.

Sunt animæ viriles, quæ ex amore divi-
no et humilitate admittuntur ad operatio-
nes quæ sunt super se ipsas, id est, quidam
sunt homines virtuosos quos Deus propter
ipsorum ferventem amorem et humilita-
tem confortat ad faciendum opera pro-
prias eorum vires excedentia, ita quod
admirabiles abstinencias, vigilias, discipli-
nas, orationum et contemplationum pro-
tractiones exerunt; et sunt superba corda
id ipsum peragentia quantum ad corpora-
lia exercitia. Quidam enim instigante dia-
bolo, ex desiderio laudis humanæ aut
proprii commodi seu honoris, mirabiles
abstinencias et consimilia aliqua servave-
runt: quos digitus aluit. Intentio enim
est inimicis nostris demoniis suggerere
nobis plerumque quæ sunt super virtutem,
id est aliqua quæ vires nostras excedunt
in corporalibus exercitiis, ut propter
illa anxietati accidia, hoc est, ut præ horro-
re, difficultate aut impossibilitate adim-
plendi talia, incidamus accidiam, aut etiam
impotentiam ad ea quæ obligamur imple-
re, sicque decidamus ab his quæ sunt se-
cundum nostram virtutem, negligendo ta-
lia observare ad quæ extendunt se vires
nostræ, et de nobis ipsis risum maximum
faciamus inimicis nostris, id est demoni-
bus.

Vidi infirmas animas et corpora, id est
debilitatos homines, facientes conatum in
institutis et conversationibus quæ erant
super se ipsas, propter multitudinem of-
fensionum, ita quod propter gravitatem
culparum nitebantur servare statuta et ex-
ercitia vires eorum transcendencia, et non
valentes sufferre talia. Quibus dixi ego,
penitentiam, id est satisfactionem pœni-
tentialem, apud Deum judicari quantitate
humilitatis et non laborum, hoc est, quod
Deus reputaret satisfactionem ipsorum sibi
esse acceptam, juxta mensuram et vehe-
mentiam humilitatis ipsorum, quæ judica-
verunt se tantum peccasse quod satisfacere
non valerent, et non secundum mensuram
laboris eorum, imo supra hoc.

Est quando enutritio existit causa ul-

timorum malorum, id est, quandoque su-
perflua educatio corporis trahit hominem
ad mala turpissima: quod etiam de spi-
rituali enutritione qua quis nutrit cor su-
um per gloriam vanam intelligi potest; est
vero quando conversatio et consocietatis
mora, hoc est, interdum homo inducitur
ad peccata præcipua ex aliorum conversa-
tione scandalosa et societate perversa. Ve-
rum plerumque perversa anima sufficit
sibi ipsi ad perditionem, id est, ex propria
adinventione atque malitia incitatur ad
B vitia.

Recedens a duobus, id est, præfatam
enutritionem ac pravam societatem devi-
tans, a tertio similiter liber existit, id
est, ad tantam iniquitatem non venit ut
ex propria malitia peccet ac pereat. Ter-
tium vero habens, in omni loco improbus
erit, hoc est, dum homo ad tantam deve-
nit ruinam ut ipse sibi sufficiat ad perdi-
tionem, tunc ubique agat inique et vix
pœnitebit. Nullus enim est cælo firmior
aut solidior, id est angelo primo, qui in
C cælo corruit ex se ipso: ergo et iste sic
vitiatus, erit ubilibet improbus.

Ab his infidelibus aut male credenti-
bus, puta hæreticis, qui mala voluntate
impugnant nos, ut eorum erroribus con-
sentiamus, cessemus post primam et se-
cundam admonitionem, sicut ait Aposto-
lus, Hæreticum hominem post unam et
secundam correptionem devita; eis vero
qui volunt addiscere veritatem, non defi-
ciamus benefacere usque in æternum:
verum ad confirmationem nostri cordis
D ambobus utamur, videlicet incredulis at-
que credentibus. Quod fit dum ex incre-
dulorum obstinatione magis veremur oc-
culta ac metuenda Dei judicia, atque in
fidei veritate per illos exercemur, et pro-
bati innotescimus aliis: nam teste Aposto-
lo, oportet hæreses esse, ut qui probati
sunt, manifesti fiant in nobis. Ex studio-
sitate quoque et bonitate credentium adifi-
ficamur, eis quoque beneficiando vitam
meremur æternam.

Irrationabilis est valde qui virtutes su-

Tit. iii, 10.

I Cor. xii, 19.

per naturam, id est supernaturales et excedentes, *audiens esse in Sanctis*, non solum in comprehensoribus, sed etiam in viatoribus, et *desperans perdit se ipsum*, quum merito debeat exemplo Sanctorum qui ejusdem secum naturae sunt, confortari in spe, et inflammari ad proficiendum in omni virtute. *Magis enim de uno duorum virtuosus te corrigant*, id est, sancti homines suo exemplo faciant in te correctionem alterius horum duorum, seu in uno horum duorum te corrigant : ut scilicet aut per suam sanctam fortitudinem sint excitantes te ad emulationem, id est ipsorum imitationem, aut per ter sanctam humilitatem, id est humilitatem ter sanctissimam, convertant te ad multam condemnationem sui ipsius, id est, ad hoc quod valde reprobos et accuses te ipsum : sicque quod ait « condemnationem sui ipsius », tantum est dicere sicut ad condemnationem qua quis damnat se ipsum : et ad manifestationem infirmitatis et fragilitatis tibi unita, id est, ad hoc quod ad veritas et recognoscas defectuositatem fragilitatemque propriam ex consideratione fortitudinis et perfectionis Sanctorum illorum : quia opposita juxta se posita ac invicem comparata clarius innotescunt.

Sunt maligniores maligniores demones, hoc est, quidam sunt demones maligniores malignis, qui peccatum nos consultant non solos operari, id est, instigant ut peccemus non soli, sed volunt nos habere et alios communicatores in malum, hoc est, suggerunt ut habeamus alios socios atque participes in peccatis, alliciendo eos ad mala quae agimus, vel ut consentiant nobis in malo, aut alio modo nobiscum in culpa participant, ut nobis crudellem penam amplius operentur, id est, ad graviorum damnationem nos pertrahant.

Vidi alterum addiscentem consuetudinem malignam ex altero ; et tamen qui docuit verbo aut facto consuetudinem pravam, ad sensum rediens, cepit poenitentiam agere, et à malo cessavit : ut vero poenitentia ejus fuit sine fortitudine, id

A est inefficax et infirma, propter operationes discipuli, hoc est propter peccata ejus qui didicit consuetudinem malam ab ipso, a qua non cessavit. Hoc non est intelligendum quasi ille qui poenitet non possit salvari et salubriter poenitere nisi discipulus ejus poeniteat, quum hoc non sit in potestate sua ut poeniteat ille : sed pro tanto poenitentia hujus dicitur « sine fortitudine », quia non sufficit ei de culpis propriis poenitere, nisi pro posse laboret pro emendatione illius quem male instruxit. B scandalizavit, corrupti : laboret (inquam) orando, hortando, exemplum bonum praebendo. Ecce quam periculosum est alium verbo aut exemplo corrumpere.

Multa autem, multa et difficulter comprehensibilis est malignitas spirituum, id est demonum, et *perpaucis visibilis*, hoc est, valde paucis agnoscibilis est, quibus discretio spirituum data est ; *arbitror vero quia nec perpaucis universa*, hoc est, tota demonum malitia in speciali est nota perpaucis, imo forsitan nemini in hac vita. *C Quomodo autem delitantes*, id est, late viventes, et saturati, *vigilamus plerumque alacrius*, etiam in divino obsequio, *jejunantes autem et miseria paenae aut debilitate corporali affecti, somno miserabiliter submergimur ?* Hoc interrogandum est, quasi dicat : Mirum est qualiter id contingat. Juxta quem sensum subiungit : *fiavescentes et extenuati abstinentia, tentamus in somnis per diversa somniorum phantasmata, per terrores et alias afflictiones, et repleti per saturitatem, permanemus sine tentatione in somno ? indigentia refectionis et penuria nece sariorum ad vitam obscuri, id est afflicti, efficiuntur inderati et aridi, in potatione vero vini efficiuntur hilares et devoti ac faciles ad compunctionem ?*

Ad ista, hoc est ad intelligendum causas et modos istorum eventuum, illuminet eos qui sine lumine sunt, id est sine horum agnitione, qui id potest in Domino ; nos enim in his talibus sine lumine sitos, hoc est, plenarie non cognoscimus

horum causas. *Verum illud dicimus, quia* A *hæc talis commutatio et vicissitudo, id est varietas et alternatio ista, non fit ex demonis semper, sed est quandoque ex complexione colligata, hoc est inseparabiliter juncta, et data mihi nescio quomodo labenti sordida et carnali grossitie, id est mihi qui cado grosse ac viliter et nescio plenarie qualiter.*

De coincidentia seu casu prædictorum evenienti, ad discernendum difficili, deprecemur Dominum humiliter et sincere, ut causas ejus nobis revelet, atque ut auferat eum a nobis quantum ad id quod habet de culpa; et si post tempus hujusmodi orationis invenerimus tentationem, præsertim eandem, similiter nobis contingere et operari in nobis quod fiebat in nobis ante orationem prædictam, cognoscimus quod non omnino ex demonis est, sed natura, id est, ex naturali causa et dispositione nostræ complexionis contingit, et quantum ad hoc excusatur a culpa. Plerumque autem et divina dispensatio nos tanquam ingratos præveniens, sua benignitate cultu visitare in contrariis, hoc est per ista contraria: ita quod delictantibus, saturatis et vinum potantibus dat quamdam alacritatem devotionum, compunctionumque facilitatem; abstinentibus vero, indigentibus et in operibus pœnitentiæ fatigatis permittit accidere ariditatem, indevotionem, torporem, et tentationes in somnis. Et per omnia hæc, excludit a nobis elationem et propriam reputationem, ita quod in exercitiis et laboribus nostris inaniter gloriarî et confidere non valeamus.

Durum quippe et crudele est, curiose scrutari profunditatem judiciorum Dei: curiosi etenim narrant in navi elationis et arrogantia, hoc est, in sua præsumptione et audacia et superbia ambulant, ac vehuntur in fluctibus periculorum suorum quasi in navi. Tamen propter multorum infirmitatem aliquid dicendum.

Interrogavit quis quendam videre valentium, hoc est, quidam interrogavit vi-

*rum contemplativum et illuminatum: Quidnam est, id est, cur contingit, quod Dominus prænoscentis et præsciens lapsus quorundam, ornavit hos quandoque, videlicet ante ruinam eorum, charismatibus gratiæ gratum facientis atque prodigiis? Qui respondit: Ideo Dominus fecit hoc, ut ceteros spirituales miniret certitudine fidei per talia signa, et veritate firmaret catholica, et liberum arbitrium ostenderet per hoc quod de bonis fiunt mali, sicut econtra de malis boni, et cadentes faceret B *inexcusabiles in judicio, eo quod post tanta Spiritus Sancti charismata corruerunt.**

Etenim lex Moysis tanquam imperfecta ait, in Deuteronomio scilicet: Attende tibi ipsi. Dominus vero Christus Jesus tanquam superperfectus mandavit nobis et fratris directionem, ut scilicet proximum peccantem corripiamus, dicens, Si peccaverit frater tuus, et quæ sequuntur.

*Si correctio tua qua corripis fratrem peccantem, est munda et humilis, magis C vero si est revocatio ejus quod est Domini, id est divini præcepti, ad memoriam tuam; vel « si est revocatio ad memoriam », hoc est commemoratio culpæ fratris, ut ipse culpam suam attendat et vitet; quod est Domini facere non devitabis, hoc est, non omittes implere Christi præceptum de correctione fraterna, et præsertim in his qui recipiunt, hoc est, eos qui gratanter accipiunt correptionem potissime increpabis. Si vero nondum ad hoc pervenisti ut correptio tua sit munda ac humilis D *et commemoratio culpæ fratris, saltem servitutum exerce legalem, id est, præceptum legis observa attendendo tibi ipsi: quæ lex fuit lex timoris et servitutis.**

Non mireris et tuos conspiciens amicos inimicantes tibi super reprehensionibus tuis, id est, adversantes et indignantes tibi eo quod reprehenderis eos. Nempe magis vacui et leviores, hoc est homines magis vani, pusilli passionibusque subjecti, sunt instrumenta operum demoniorum, et maxime in inimicis eorum: quia per homi-

*Dent. v
et seq. Cf.
Eccli. xxiix,
27.*

*Matth.
xviii, 13.*

nes tales dæmonia tentant ac tribulant A homines alios, et maxime virtuosos, qui sunt demonum inimici.

Super uno existentium in nobis valde mihi advenit admirari, id est, grandis admiratio orta est mihi de una re existente in nobis, *quomodo scilicet nos qui habemus Deum omnipotentem et angelos et sanctos homines in cælo et in terra existentes, ad cooperationem in virtutibus, id est in auxilium ad virtuose agendum, solum vero malignum diabolum habemus instigatorem in contrariis*, hoc est in vitiis, *velocius et proclivius incurramur ad vitia. De his ergo nec volo nec valeo dicere diligenter ad inquisitionem*, id est, ad præfactam questionem non volo nec possum plenarie nunc respondere. Verumtamen auctor aliquater solvit hanc questionem, subdendo :

Si universa habent quæ facta sunt quemadmodum facta sunt naturam, id est in prima et naturali institutione, *quomodo imago sum Dei, et luto commassatus sum ? sicut ait magnus Gregorius*, utpote Gregorius Nazianzenus : hoc est, si cuncta creata consistent in ea integritate et proprietate in qua originaliter sunt plasmata, qualiter anima mea est imago Dei, et tamen conjuncta est carni immundæ, fragili ac mortali ? quasi dicat : Eo ipso quod anima rationalis, quæ Dei imago est, conjuncta est corpori tali, constat quod homo non mansit in tali dignitate et conditione in qua primo creatus est.

Si vera alicui rei creata aliquid inexistit præter id quod factum est, quemadmodum homini originale peccatum innascitur, et fomes manet in eo, ac quatuor vulnera ex originali peccato secuta, *utrumqueque tale penitus insatiabiliter appetit suam ipsius cognitionem plenariam*, qualiter scilicet primo creatum sit, et qualiter lapsus. In his verbis tangitur prædictæ questionis solutio. Natura enim rationalis eo ipso quod ex nihilo facta est, de se tendit ad nihil et ad defectum ac culpam, nisi conservetur a Deo. Denique

ultra hoc, multiplicem pronitatem habet ad mala ex originali peccato et fomite atque vulneribus ejus; et corpus ipsum corruptibile aggravat animam, mundus quoque et objecta ipsius non mediocriter tentant ac trahunt ad vitia.

Unusquisque uti debet omni industria ac studio, ut sic loquar, quatenus lutum reducens ad thronum Dei inthronizet, id est, ut carnem suam virtuose regendo reducat eam ad immortalitatem et ad thronum celestem, ut constituatur post diem novissimum in cælo empyreo, sicut in Apocalypsi asserit Christus : Qui vicerit, *Apoc.m,21.* dabo ei sedere in throno meo. *Igitur nemo occasionem causetur ad ascensum*, id est, nullus quærat occasionem excusandi se ab ascensu ad thronum gloriæ Dei. *Ita enim et porta aperta est : quoniam Christus per suam salutiferam passionem aperuit nobis aditum regni celestis, in sua quoque ascensione viam monstravit. fidem edocuit, spem firmavit : jam quoque innumerabiles Sancti nos præcesserunt ad patriam illam.*

Auditio quidem virtutum et directionum, id est actuum virtuosorum, *spiritualium Patrum erigunt mentem et animam ad amulationem*, id est ad amorem ipsorum Patrum ; *auditio autem doctrine eorum naturaliter habet amulantes*, id est amantes, *deducere ad imitationem Patrum seu completionem doctrinæ ipsorum.*

Discretio est lucerna tenebrarum : quia expellit tenebras ignorantiarum ac vitiorum, tenebrasque mentes illustrat ; *reductio errantium a via* : eos namque qui recedunt a via salutis reducit ad eam ; *illuminatio palpantium cecitate* : illuminat enim eos qui præ cordis excecatione ignorant quo eunt. *Discretus est sanctitatis inventor* : invenit quippe medium in quo ipsa virtus consistit, et animam ab immoderantis ac defectuositatibus curat : ideo subditur, *et infirmitatis emendator* : purgat namque ab utroque extremo vitioso, ne quid fiat magis aut minus.

Omnes qui ducuntur ad gloriam et eam

parvarum, solent hoc naturaliter pati, A hoc est, inducuntur ad hoc quod res seu actiones modice virtuosas mirantur et laudant tanquam eximias, aut ultimæ ignorantie gratia, hoc est, vel ex maxima ignorantia, quia tam imperiti sunt ut discernere nequeant inter magna et parva, aut intentione humilitatis, quia quæ sunt proximi, id est opera proximorum, magnificant et extollunt, ut comparatione illorum se ipsos amplius parviendant.

Agonizemus, id est studeamus, non solum B *luctari cum dæmoniis, sed etiam preliari.* Quamvis luctari ac præliari frequenter pro eodem accipiantur, nunc tamen distinctim sumuntur. Proprie enim contra se invicem luctari dicuntur, qui immediate cum manibus et brachiis se apprehendunt vel amplectuntur ut unus deiciat alterum; præliari vero, qui cum armis cadunt aut vulnerant hostem. Juxta similitudinem hanc admonet auctor ut non solum contra dæmonem luctemur, bona agendo cum quadam difficultate ac renitentia, aut existendo in statu incipientium, seu profitentium qui adhuc dimicant contra passiones et vitia, et cetera suæ salutis obstacula; sed cum omni alacritate, promptitudine ac fervore insistamus exercitiis virtuosis, et per ea prosternamus ac persequamur hostes, contra quos etiam mittamus sagittas verbi cælestis ac lapides fundæ, ut dicere ex sententia valeamus: Persequar inimicos meos, et comprehendam eos. Ille enim, puta luctator, quandoque impellitur cum, luctando, quandoque vero impellitur ab eodem; isti vero qui præliantur semper persequuntur inimicum, gravando eum aliquo modo.

Qui vicit vitia, vulnerat dæmones, affligendo, contristando eos non parum: qui vero simulat vitia se habere, per hoc utique inimicos suos seducit, et non impugnatur ab eis tam acriter ut impugnaretur si virtuosus esse sciretur. Ista est simulatio bona, si tamen veræ exemplaritati non contrarietur, nec scandalizet pusillos.

Deinde ponit exempla istiusmodi simu-

lationis. Quidam Frater affectus aliquando ignominia, id est, injuriam passus, et nihil omnino corde motus per impatientiam, gratius agens Deo et injuriatori, occulte secundum mentem oravit pro persecutore, deinde super ignominia lamentari cepit, hoc est, plorare se finxit propter injurias sibi illatas, abscondens suam impassibilitatem, id est plenariam patientiam mansuetudinemque perfectam, per fictam impatientie passionem. Alter Frater existens penitus sine appetitu præsidentis, simulavit se oppressum hoc ipso desiderio, id est pro frustratione affectus sui ficti. Quomodo tibi exprimam castitatem illius qui apparens ingressus in lupanari causa peccati cum meretrice exercendi, fornicantem ad virtutum studium traxit? Iterum, quidam solitarie habitanti aliquis portavit botrum valde diluculo: qui post afferentis recessum celeri impetu devoravit eum absque omni appetitu, se ipsum ostendens quasi gulosum dæmoniis. Insuper, alius perdens folia parva palmarum, finxit se toto die dolentem, quasi tam inordinate afficeretur ad folia illa.

Vigilia multa est necessaria talibus, hoc est, præcipua custoditio, circumspectio, humiliatio cordis opportuna est piis simulatoribus istis, ne conantes illudere dæmoniis, subducant quandoque se ipsos in illusiones, corruendo in spirituales superbiam aut gloriam vanam ex tali confitione, quasi ex actu profundissimæ humilitatis. Isti enim sunt vere illi de quibus Apostolus Corinthiis scribens ait: *Uti se-* II Cor. XI, 8.

Si quis vult Christo castum exhibere corpus, et ultra hoc ostendere ei cor mundum, servet se ipsum integre inirascibilitate et abstinencia: omnis enim labor noster est inutilis absque virtutibus his.

Quemadmodum humana lumina sunt in hominibus differentia, ita quod unum est clarius alio, ita multe ac differentes sunt obumbrationes intelligibilis Solis, hoc est illuminationes Dei, quæ fiunt in anima cum quadam umbrositate et obscuritate,

1 Cor. xiii,
12.

per quam proportionantur capacitati mentis humane : quia nunc videmus per speculum in enigmate. Ideo « obumbrationes » dicuntur. *Nam alia obumbratio fit per lacrimas corporales* : id est, quandoque homo ex divina illuminatione considerat gravitatem suorum excessuum, et ita in exteriorem resolvitur fletum; *alia fit per lacrimas spirituales*. Hoc fit dum homo ex divina illuminatione considerat multiplicia beneficia Dei atque promissa ipsius, et ita ex pia devotione et amore ad fletum movetur saltem spirituales. *Alia fit per oculos corporis*, quando videlicet ex corporali intuitu creaturarum, ad Creatoris contemplationem erigimur, quemadmodum Isaias hortatur, Levate in excelsum oculos vestros, et videte quis creavit hæc; *alia fit per oculos intellectuales*, quando ex cognitione intellectualium creaturarum, utpote angelorum ac proprie animæ, elevamur ad Dei contemplationem, et item quando per occultam et anagogicam illustrationem contemplamur Altissimum; *alia ex auditu verbi*, quando ex aliorum predicatione seu informatione, ad Dei contemplationem et eorum quæ fidei sunt intelligentiam excitamur. Potest quoque de interiori auditione Verbi æterni intelligi, juxta illud : Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. *Et alia est exsultatio in anima proprie a se mota*. Hoc est spirituale gaudium quod concepit anima ex contemplatione fidei ac sapientie existentium in se. *Alia exsultatio est ex remotione et quiete*. Hæc est spiritualis juvenilitas solitariorum, qui in psallendo, orando, meditando ac diligenter exsultant in Domino. *Alia est ex obedientia*. Hæc est letitia spiritualis cœnobarum, qui exsequendo sibi injuncta, cordialiter delectantur in actibus obedientie sanctæ.

Ps. lxxviii,
9.

Ultra et super hæc omnia est exsultatio et illuminatio quæ per ecstasim exhibet mentem Christa in lumine intellectuali ineffabiliter et æternæ. Hoc fit quando mens immediate per ferventissimæ caritatis ardorem a Deo tangitur, illuminatur,

imo lumine quodam theoreico copiosissime adimpletur, et tam clare ac proxime Deo unitur, quod prorsus deficit a se ipsa, et tota fertur et absorbetur in supersplendissimi luminis fontem, atque in divitias gloriæ rapitur, sique ineffabiliter ac tranquillissime in Creatore pacatur, quiescit, obdormit ac delectatur : in quo mystica theologia et sapientia flammigera unitiva consistit.

Sunt virtutes, et sunt matres virtutum. Omnes virtutes infusa, a Deo sunt immediate quantum ad habitum atque essentiam; sed una virtus dicitur mater alterius in quantum actio ejus imperat, causat seu disponit vel excitat actum virtutis alterius : sique virtutes theologice dicuntur matres virtutum (potissime caritas), obedientia quoque et humilitas, et virtutes cardinales. *Qui ergo habet prudentiam, magis agonizet super possessione matrum*, hoc est, qui veraciter prudens est, præcipue studeat possidere, augere et perficere in se illas virtutes quæ aliarum matres dicuntur, quia per hoc in aliis virtutibus facilius copiosiusque proficiet.

Deus autem est magister matrum in propria operatione, hoc est, Deo potissimum competit mentem instruere qualiter debeat se habere exercendo actus et exsequendo opera virtutum quæ aliarum sunt matres; *filiarum vero, plurimi*, id est, multi possunt esse magistri qualiter debeant exerceri virtutes quæ aliarum virtutum filiarum nuncupantur. Istud tamen per quamdam appropriationem est intelligendum : quia et Deus est principalis magister in omnibus actibus harum virtutum : homo quoque aliquantulum instruere potest alium in actibus virtutum quæ matres vocantur, utpote in actibus caritatis, humilitatis, prudentiæ, etc.

Attendamus nequaquam cibi indigentiam per multum somnolentiam restantem : hoc est, solertius maxime eum diligentia custodiamus nosmetipsos, ne nunquam deum nos ad somnum diuturnum atque superfluum ne ex jejuniis sentiamus affli-

etionem, vel ut debilitationem naturæ quæ ex abstinentia accidit, reparemus per somnum immoderatum. *Istud enim est insipientium opus, videlicet indigentiam cibi reparare per somnolentiam multam: nam plus damni homo incurrit per somnum huiusmodi, quam lucratur per indigentiam cibi; quemadmodum et contrarium est e converso, id est, sicut et vice versa contrarium huius, utpote indigentiam somni restaurare per abundantiam cibi, est insipientium opus.*

Vidi operarios secundum aliquam circumstantiam parum condescendentes ventri, hoc est, vidi quosdam ferventes in Dei obsequio, qui secundum habitudinem quandam satis sobrii erant in cibo et potu; oculus vero viriles per totius noctis vigiliam et orationis adstantiam, hoc est puram et prolixam orationem Deo sinceriter cordeque sincero præsentatam, miseram carnem cruciaverunt, et satietatem de cetero avertere cum gaudio correxerunt, hoc est, semetipsos sic exerceendo et affligendo, didicerunt satietatem refectiois ac somni cum jucunditate spirituali vitare, et talibus vigiliis atque orationibus viriliter inhærere.

Dæmon avaritiæ luctatur acute cum professoribus paupertatis, ut trahat eos ad habendum aut appetendum aliquid proprium, vel ut immoderate afficiantur ad communia eorum usui deputata. Quin vero non prævaluerit, id est, succubuerit in tentatione, tunc inducit et allegat pauperes in occasionem, hoc est, egenos reducit ad memoriam religiosorum, et immateriales, id est contemplativos pauperes professores, persuadet iterum fieri materiales, instigando eos ad hoc ut relictis exercitiis vite contemplativæ, monachi iterum occupent se corporalibus actibus misericordie.

Contristati, hoc est, injuriam passi, et ex hoc aliquo modo moerentes, non cessamus ad memoriam revocare mandatum Christi ad Petrum, videlicet septuagies septies dimittere peccanti. Quod enim in

A altero fieri mandavit, penitus et ipse multo amplius faciet, id est, Christus qui aliis jussit ut tam sæpe, imo tam semper ignorent peccantibus in se, multo plus ignoret his qui in ipsum peccant quotidie, dummodo ipsi propter Christum semper indulgeant forefacientibus sibi. Elati vero, id est, dum motum superbiæ sentimus in nobis de patientia in adversis, sive ex alia causa, rememoremur dicentis: Qui- cumque totam legem spiritualem et evangelicam perfecit, offenderit autem in uno vitio, puta in elatione, factus est omnium reus.

Sunt quædam conditiones spirituum immundorum et malignorum a sanctis voluntarie discedentes, id est, quidam diaboli sponte cessant impugnare quandoque viros perfectos, ut non fiant molestatis conciliatores coronarum super invictis præliis, id est, ne viri illi tentatione gravati acquirant præmia gloriosiora pro hoc quod invicti resisterunt ac prævaluerunt tentationibus dæmonum.

Beati quidem pacifici, et nemo est contra- tradicens huic auctoritati; ego vero vidi inimicitias facientes beatos, id est, quosdam conspexi viros virtuosos qui ex industria fecerunt discordiam inter quosdam. Duo quidam affectionem amoris fornicarii possidebant invicem, id est, sensualiter ac temporaliter amabant se mutuo, vel concordēs erant in fornicandi affectu. Diaconus autem quidam, vir probatissimus scientia inter doctos, factus est seminator discordiæ inter utrosque: illum quidem quasi detrahentem huic et maledicentem improperiis accusans, et similiter accusavit istum illi. Et prævaluit sapientissimus diaconus repulsare humana industria militiam dæmonum et operari odium inter illos, solvens per hoc vinculum, id est vitium, fornicationis.

Circa istud possent multa utiliter dici. Primo enim non debemus aliquo modo mentiri; secundo, non debemus facere mortale peccatum ut eruamus alium a peccato mortali; tertio, non debemus ali-

um directe inducere ad minus peccatum A ut per hoc abstrahamus eum a peccato majori, quamvis inter duo mala minus malum sit eligendum. Istud itaque factum non est ad imitationem trahendum, licet excusetur et ab auctore isto laudetur, quia processit ex bona radice et factum est pia intentione. Sunt autem aliae viae multo meliores ad extrahendum alios a prava concordia et a carnali affectu ad invicem. Denique licet malam concordiam rumpere et bonam discordiam inter male unanimes seminare, quemadmodum fecit Paulus inter Phariseos et Sadduceos : verumtamen nunquam licet inter alios directe seminare odium caritati contrarium, nec licet aliquem mendaciter accusare. Haec breviter tetigisse sufficiat, quae ex dictis Sanctorum copiose atque faciliter possent probari.

Act. xxiii,
6, 7.

Est qui mandatum per mandatum reputat. Nunquam licet unum mandatum transgredi ut aliud observetur : est igitur sensus horum verborum, quod quidam videatur per similitudinem operis unum mandatum infringere ne violent aliud. *Id enim iuvenes invicem ligatos caritatis affectione secundum Deum : tamen certificantur se mutuo de integritate caritatis mutuae inviolata, elongaverunt se ab invicem ad tempus propter aliorum lasionem vitandam et conscientiam suam salvandam, ne per caritatem mutuo familiarem ponerent offendiculum aliis qui ferre non poterant hanc eorum mutuam caritatem ; sique se ab invicem elongando, videbantur quodammodo facere contra caritatem.* Id fuerunt sapientissimi iuvenes : qui in hoc ipso sunt imitandi in casu consimili.

Sicut contraria sunt nuptiae et mortuarum exequia, ita superbia et desperatione sunt inconsonae, id est disconvenientes et improprietate ad invicem. Qui enim desperat, reputat se gravem peccatorem, sive tam primum ad mala aut impotentem ad bona ut non possit salvari : quae reputatio videtur esse elationi contraria. *Est*

tamen ambas simul unanimiter videre esse demonem seductione : id est, quandoque sunt vitia ista pariter in eodem, ex eo quod daemones ad contraria vitia instigantes, simul tentant et vincunt eundem, ita quod demon desperationis inducit hominem ad desperationem, et demon superbiae inducit eum ad elationem, sic quod indurato corde extollat se, damnationem suam futuram penitus parvi pendens aut non advertens.

Sunt quidam inmundorum demonum subinmittentes et narcantes nobis interpretationem Scripturarum divinarum in promissis, id est in principio, dum tentare aut apparere incipiunt. *Sed libenter hoc faciunt in cordibus rane gloriosorum, et praesertim in cordibus exercitatis in doctrina extrinseca, id est seculari, scholastica, acquisita, seu litterali, ut seducendo eos, paulatim in hereses blasphemiasque inducant.* Theologiam, magis vero machinologiam et vanilogiam demonum, id est notitiam divinarum Scripturarum nobis a demonibus inspiratam, quae potius dicenda est notitia practica mali atque vaniloqua, quam notitia vere affectiva, divina ac theologica : hanc (inquam) cognoscemus, id est, a vera theologica cognitione discernemus, *esse subinductione conturbationis quodlibet pereffusi ac irreverentis in anima,* id est, per hoc quod ex tali notitia vaniloqua faciliter oriuntur in anima motus indignationum et aspernationum contra alios, exilarationes quoque penitus dissolutae et irreverentiales.

Quidam habuerunt ordinem et principium, quidam vero finem factorum a faciente : id est, quidam receperunt a Deo omnium bonorum factore ordinatam inceptionem actionum bonarum, qui tamen non perseveraverunt usque in finem ; alii autem acceperunt ultra hoc consummationem perseverantiamque bonorum quae ineeperunt *Virtus vero finem posset infinitum.* Hoc intelligi potest, vel quia Deus immensus est finis virtutum, vel quia aeterna felicitas dicitur finis omnis virtuosae

actionis, vel quia durante hac vita debemus semper crescere in virtute. Ait enim *hymnizator canticorum*, id est Psalmista :

Ps. cxviii, 96. *Omnis consummationis vidi finem; latum vero et infinitum mandatum tuum nimis.*

Auctor iste consuetudinem habet quod allegando Scripturas aliquid addit et interponit, sicut et nunc. Dicitur autem « mandatum » Dei « latum nimis », quia ad omnes extenditur, et quia caritatis præceptum extendit se etiam ad inimicos. Porro idem mandatum dicitur « infinitum », vel quia durat usque ad finem mundi, vel quia caritatis præceptum in patria perfecte aternaliterque impletur.

Ps. lxxxiii, 8. *Si quidam boni operatores ibunt ex virtute activa in virtutem contemplationis,*

proficiendo ex actibus virtutum moralium ad actus virtutum theologicarum atque donorum intellectualium, præsertim ad actus sapientiæ unitivæ ac mysticæ theologiæ et

I Cor. xiii, 8. *ardentissimæ caritatis; et si caritas nunquam desinit,* quia non excidit, imo nunc inchoatur, et in futuro perficietur et continuabitur sine fine, *et Dominus custodiet*

Ps. cxv, 8. *introitum timoris tui,* id est principium tuæ emendationis, quæ incipit a timore,

et cælitum, id est processum seu finem, *tuæ caritatis : vere infinitum est prædium finis ejus,* id est, merces seu opulentia sive possessio caritatis est infinita in cælo, videlicet beatifica Dei fruitio, seu ipse Deus omnipotens, in qua caritate proficientes nunquam desinemus aliquo fine, neque secundum præsens neque secundum futurum, id est nec in præsentī vita nec in futura, assumentes et addentes lumini *lumen, et scientiam scientiæ.* In his verbis videtur auctor sentire, quod Sancti in patria proficiunt et crescent in lumine atque scientia : quod quibusdam tempore suo non placuit. Ideo subdit :

Licet quod dictum est videatur multis quodammodo peregrinum, id est alienum a veritate, tamen, o beate abbas cui hæc scribo, dicetur, id est, dicendum est, juxta determinationem a nobis præfatam : neque enim intellectuales substantias, id

est angelos, utique dixerim absque profectu; magis vero determino eas semperne addentes gloriam gloriæ, assumentes cognitionem scientiæ super scientiam.

Circa hæc advertendum, quod juxta doctrinam divini Dionysii et Sanctorum eum sequentium, angeli sancti usque ad diem finalis judicii proficiunt in cognitione quorundam effectuum Dei, et de talibus supremi illuminantur a Deo, imo et a Christo secundum naturam assumptam, superiores quoque angeli inferiores purgant, illuminant atque perficiunt. Insuper in præmio accidentalī proficere possunt usque ad diem judicii; sed in præmio essentiali, quod est beatifica et fructiva visio Dei, seu in Deitatis cognitione clara per speciem, nullus Beatorum proficit nunc ante judicium, neque post illud : Beati enim non sunt in statu merendi ante demerendi. Post diem autem judicii cessabunt omnes profectus in cognitione effectuum Dei atque in præmio et gloria accidentalī, mutua quoque angelorum purgatio, illuminatio et perfectio : imo omnia erunt tunc plenissime in termino consummato, nec ullum meritum erit, sed præmium purum, et omnis potentialitas erit in Beatis plenissime reducta ad actum, sicut ex dictis Sanctorum et doctorum scholasticorum posset copiose probari. Idcirco opinio præfacta auctoris non censetur posse salvari. Imo multa continentur in ea quæ paterent calumniæ : nam inter cetera sequitur ex ea, quod in angelis esset capacitas infinita respectu divinorum charismatum.

Si daemones plerumque submittunt et ingerunt nobis bonos sensus, hoc est veras sententias, et in his intellectualiter contradicunt, id est, occulte suggerunt et instigant nos ad non credendum sententiis illis, *ne mireris de hoc. Intentio enim est inimicis nostris dæmonibus per hoc nos suadere ad talia, ut cognoscant intentiones et cogitationes in corde nostro latentes, quatenus illis cognitis et exploratis, certius sciant qualiter aerius nos impugnent.*

De Coelst.
hier. c. vii,
x; De Eccl.
hier. c. vi.

Noti esse amarus, id est districtus, judex. A et exquisitor eorum qui sermone magnifice docent, videns eos circa practicam aliquantulum pigrius persistentes, hoc est aliquantulum tardos; utilitas enim verbi adimplerit plerumque defectum operis, id est, meritum informationis aliorum superavit frequenter imperfectionem conversationis. Non possidemus omnes penitus aequalia dona: in aliquibus enim sermo magis abundat quam opus; in aliis vero opus abundat magis quam sermo. Per hæc verba reprimitur quorundam temeraria audacia, qui quum sint malevoli, indociles et perversi, semper acuti sunt et proclives reprobare informationem eorum a quibus salubriter edocentur aut corripuntur, dicendo, Medice, cura te ipsum, aut aliquid tale.

Luc. IV, 23,

Malum culpæ Deus non fecit nec condidit: sed seducti sunt quidam, dicentes quædam vitia esse naturalia in anima, ignorantes quod suppositivæ et substantivæ proprietates nature, hoc est vires et inclinationes innatas, fundamentales et firmiter inherentes nature rationali, nos ipsi transulimus in vitia, abutendo eisdem. Quale ait, id est, quale est quod quidam dicit, videlicet istud: Generativum semen est in nobis propter filiorum propagationem; nos autem transportavimus, id est convertimus, illud in fornicationem et libidinosam concupiscentiam. Furor irascibilis natura, hoc est ex naturali conditione et institutione Creatoris, est in nobis contra serpentem et vitia, id est, ut irascamur contra diabolum et peccata; utimur autem furore seu ira contra proximum. In nobis est zelus, id est naturalis dilectio, ut amulemur, id est diligamus, virtutes; nos vero zelum et amulationem habemus super malo, id est, ad vana et vitiosa afficimur. Naturaliter inest animæ concupiscere gloriam, non inanem, sed supernam. Naturale est animæ superbire, sed contra divites, ut eis consentire ac subijci dedigneur. Similiter et gaudium naturaliter competit ani-

mae, sed gaudium in Domino et propter Dominum, id est ad Dei honorem, et propter bona opera proximorum. Suscepimus naturaliter memoriam malitiæ, hoc est injuriæ nobis factæ, sed contra animæ inimicos. Accepimus naturaliter desiderium alimenti, non autem comessationis et impudicitie.

Anima quæ est sine pigritia excitarit demones contra se ipsam: quo enim quis exstat ferventer, eo plus incitatur diabolus impedire profectum ipsius. Multiplicatis enim præliis tentationum, multiplicatae sunt et coronæ, id est præmia triumphorum his qui viriliter pugnaverunt.

Qui non est plagatus ab impugnatoribus, hoc est, qui a demonibus non est impugnatus et molestatus, penitus non coronabitur; qui vero non fatigatur aut angustatur super occurrentibus casibus, id est, per impatientiam non lassatur nec trepidat in tentationibus et adversitatibus advenientibus sibi, glorificabitur ab angelis tanquam pugnor idoneus.

Tres quidem quis noctes in terra fecit in universo. Per quemdam istum qui «in universo fecit tres noctes in terra», potest intelligi Christus, qui per synechocem tribus noctibus fuit in terra, id est sepultus in terra, sicut prædixit: Sicut Jonas fuit in ventre ceti, ita Filius hominis tribus noctibus erit in ventre terre. Insuper nox dicitur tempus dormitionis, quo anima communiter cessat per somnum ab exercitiis rationis, quæ in dormiente ligatur. Quoniam ergo anima Christi nunquam cessavit ab actibus rationis per somnum in vita hæc, sed in triduo sepulture corpus ejus dormivit in monumento, ideoque dicitur tres noctes fuisse in terra. Rursus per noctem intelligi potest adversitatis et tribulationis tempus. Quoniam ergo tota vita Salvatoris in mundo hoc persecutionibus et tribulationibus plena fuit, possunt per «tres noctes» intelligi tria tempora ætatis, videlicet infantie, pueritie ac juventutis, quibus tribulationes et persecutiones perpassus est.

Matth. xvi, 10.

Qui vero tres horas vicit, non morietur. A hoc est, qui prævaluerit in hora qua tentatur a carne, et in hora qua tentatur a mundo, et item in hora qua a dæmonibus impugnatur, « non morietur » morte culpæ, nec morte damnationis æternæ. Vel tres horæ sunt tempus quo tentamur per prospera, tempus quoque quo tentamur per adversa. et tempus periculosissimæ tentationis in morte. Rursus tres horæ sunt principium bonæ actionis, et medium seu prosecutio ejus, et finis ipsius : in quibus qui prævaluerit, salvus erit.

Ps. ciii, 19-22.

Si secundum dispensativam correctionem, post ortum suum in nobis sol cognovit diluculo occasum suum in nobis. Per solem intelligi potest sol materialis, et etiam Sol intelligentiæ, qui est Christus. Itaque « si sol post ortum suum in nobis », id est, mox postquam lucem suam super nos ludit, aut mentibus nostris lumen infudit, « cognovit diluculo », hoc est, mane seu cito nos cognoscere fecit, « occasum suum in nobis », id est recessum suum a nobis, « secundum dispensativam correctionem », qua interdum ad tempus relinquit nos dispensative, et tentari, tribulari ac contristari permittit, corrigens per hoc ingratitudinem, præsumptionem, et cetera vitia animæ nostræ, ita quod recognoscimus istud, sicque ad Deum rursus confugimus, *penitus posuit tenebras in latibulo suo*, id est, afflictiones, mæores et animi obseurationes produxit in nobis eo tempore quo ita abscondit gratiosam ac dulecem præsentiam suam a cordibus nostris, *et facta est nox*, id est ariditas et excecatio quædam in anima nostra interdum tam gravis ut cælum videatur nobis æreum terraque ferrum, et passionum caligine involvamur, cogitationum strepitu confundamur, et suspicemur nos prorsus destitutos a gratia. *In ipsa ergo nocte pertransibunt ad nos mane recedentes catuli leonum silvestres et omnes bestie silvæ spinosorum vitiorum*, hoc est, durante tali caligine mentis, statim oriuntur in nobis et invadunt ac impu-

gnant nos motus leoninæ animositatis ac ferocitatis, et amarissimæ punctiones iræ, impatientiæ, indignationis, invidiæ, *rugientes*, id est, intra nos tumultuantes, *ut rapiant spem perseverandi in nobis, et quærentes a Deo*, id est, ipso Domino permittente, *escam vitiorum sibi*, hoc est fomentum et incrementum suæ malitiæ, ut scilicet hos motus fovamus in nobis, *aut per intentionem perversam et meditationem*, id est per cogitationem et considerationem rerum ex quibus hæ pessimæ B motiones et affectiones passionum generantur, continuantur, renovantur et invalescunt, *aut per actionem*, utpote opere exsequendo ea ad quæ incitant seu inclinant.

Iterum vero ortus est in nobis sol per obscuram humilitatem, id est, Christus sol justitiæ denuo visitavit, exhilaravit et adimplevit nos amore ac gratiose, per hoc quod humiliter recognovimus proprias calamitates, defectuositates, præsumptiones et miserabiles pronitates ad omne malum, *et ad se ipsas iterum bestie congregatæ sunt*, id est, præfati motus bestiales simul de cordibus nostris expulsi sunt ex luminosa et consolatoria visitatione Altissimi, *et collocabuntur in cubilibus suis, videlicet in amatoribus concupiscentiarum, et non in nobis. Tunc dicent inter demones*, id est, immundissimi demones invicem dicent : *Magnificavit Dominus iterum facere misericordiam suam cum eis. Nos vero dicemus ad eos : Magnificavit Dominus facere nobiscum; facti sumus latantes, vos vero persecuti*, id est, D vos, o demones, estis nos persecuti tentando, et nos sumus vos persecuti resistendo ac prævalendo.

Ps. cxxxv, 2.

Ibid. 3.

Ecce Dominus sedebit super nubem levem, videlicet animam ab universa concupiscentia terrena exaltatam, hoc est, in anima a pondere vitiorum et terrestritate seu corpulentia passionum purgata sursumque elevata residebit ; *et veniet in Ægyptiacum cor et primo tenebrosum* : quia per hoc quod ita ingreditur animam, efficit eam illuminatam ac spiritualem, I. xix, 1.

quæ ante erat immunda ac obscurata: et A commovebuntur manufacta idola et cogitationes mentis, id est, vana phantasmata et fœdæ imaginationes cogitationesque illicitæ abjiciuntur de corde quod Christus inhabitat. Mystica ista locutio sumpta est ex Isaia, quemadmodum præinducta ex Psalmo.

Matth. u,
13, 14.

Si Christus ab Herode corporaliter fugit, quum esset omnipotens, propter quod non fugit ex infirmitate, sed pro nostra ædificatione, corrigantur audaces præsumptuosi non se ipsos in tentationes projicere, id est, Christi exemplo se corrigant, ita ut de cetero non præsumant tentationibus se ingerere, sed fragilitatem suam advertant. Non des in commotionem pedem tuum, ait Psalmista, et non dormitabit qui custodit te angelus; ex quibus verbis ostenditur quantum indigeamus auxilio Dei et angeli sancti.

Ps. cxv, 3.

Completitur fortitudinem tumor, hoc est, elatio sepe adjungit et circumvolvitur se fortitudini corporali ac spirituali, quemadmodum rubus quidam dictus smilax se conjungit cypresso. Opus perpetuum nobis sit, id est, indesinenter provideamus et observemus, ut neque exili intentione recogitemus nos possidere quaecumque bonum, id est, nullum bonum gratiæ et virtutum quantumcumque exiguum arbitremur nos habere quasi ex nobis, nec propriis id viribus adscribamus; sed et diligenter intendentes et quærentes, inspicimus proprietatem ipsius boni si in nobis sit, et intelligemus nos penitus esse deficientes ab ipso bono, ita quod nec bonum naturæ nec bonitas gratiæ ac virtutum sint in nobis sincere, perfecte ac pure, sed prorsus defectuose, permixte et obnubilata. Propter quod dixit Salvator: Nemo bonus, nisi solus Deus. Nempe tot mala nobis admixta sunt, ut etiam universæ justitiæ nostræ comparentur panno menstruato, quo vix aliquid turpius exstat. Proprietas autem boni, est appetibile esse; proprietas vero virtutis, est habentem facere bonum.

Luc. xviii,
19.
1a, lxxiv, 6.

Quære incessanter in te argumenta, id est signa et effectus, ritiorum, et tunc intelliges multa ex ritibus in te esse. Quære bona possibilia homini agere aut nos ipsos cognoscere non valemus, existentes in infirmitatibus universis? id est, cur nos existentes in defectuositatibus cunctis non possumus nos ipsos rite cognoscere, neque ad quæ extendat se possibilitas nostra? Et respondet: Aut propter infirmitatem, aut propter relictionem profundam. Quasi dicat: Excusationem non habemus de hoc quod non valemus ista, quia contingit ex nimia nostra pusillanimitate, tarditate et infectione, aut quia vehementer relictii sumus a Deo justo judicio, propter perversitates et ingrattitudines nostras, ita quod execratio atque acedia possident nos.

Propositum judicat Deus, qui scrutatur eorda et intentiones, et juxta interiora judicat hominem: quem si viderit esse boni propositi et facere quod in se est, impendit auxilium, et mentem illuminat. In his autem quæ sunt secundum virtutem, id est, in his quæ possibilia nobis sunt, ipse Deus benignus exquirat et operationem, ut talia faciamus secundum quod exigit vocatio nostra.

1 Par. xxxviii,
9; 1 Reg. xvi,
7.

Magnus est qui nihil eorum quæ sunt secundum virtutem suam minuit vel relinquit, id est, perfecte observat quæ possibilia sibi sunt, non faciens opus Dei fraudulentem aut negligentem: major vero est qui in humilitate admittitur in his quæ sunt super virtutem, hoc est, qui merito suæ profundæ humilitatis elevatur ad supernaturalia, et quanto minus de votis suis præsumit, tanto plus desuper adjuvatur, atque ad contemplationes sublimiores et ad transformationem in Deum, ad raptum ecstasique perducitur.

Jer. xxviii,
10.

Plerumque demones prohibent, id est, dissuadent et pro posse suo, seu potius quantum admittuntur, impediunt, nos agere levia et præsertim convenientia, et exhortantur nos prosequi graviora et inutilia, ut sic efficiamur dupliciter rei, vide-

licet bona agenda omittendo, et inutilia A faciendo.

Invenio illum Joseph patriarcham eximium, beatificum propter aversionem a peccato, qui renuit facere stuprum, non propter ostensionem impassibilitatis, id est, non ob hoc quod penitus caruit omni tentatione et motu, sed quia his gloriose praevaluit.

Quarrendum nobis in quibus et quot a peccatis aversio, id est a malo recedere, possidet coronam. Ad quod auctor non respondet : sed brevier dici potest, quod in omnibus aversio ista meretur vitam aeternam, in quibus homo tentatur aut incitatur ad malum, et tamen ex caritate resistit, repugnat ac praevalet; aversio autem quae est pura privatio, aut cessatio seu vacatio ab actu illicito, non meretur coronam. — Aliud est avertere et devitare malitiam, quod est recedere a malo, et aliud atque subtilius occurrere Soli iustitiae, id est bona aggredi solo intuitu et amore iustitiae.

Obscurari est causa offendendi, id est, excæcatio seu ignorantia mentis est occasio illicitæ appetitionis interioris et culpæ; offendere vero est causa cadendi, id est, prava et libidinosa affectio est causa exterioris peccati et actus obsceni; cadere autem est causa moriendi, id est æternaliter pereundi, secundum quod Iacobus ait : Peccatum quum consummatum fuerit, generat mortem. Quod non est intelligendum quasi obscuratio et offensio non sint causa moriendi, sed quod opus pravam additum illis, una cum eis magis sit causa mortis æternæ.

Obtenebrati ex vino, sobrie evigilarunt aqua, id est, post somnum lavando faciem et os aqua sobrii fiunt; obtenebrati vero vitii evigilant lacrimis, id est, peccata sua deflendo sobrii corde effecti sunt.

Aliud est conturbatio, aliud diffusio, et aliud cæcitas. Difficile esset hoc intelligere, nisi subjungeretur : nam priorem, utpote conturbationem, sanat abstinentia humilis; secundam, puta diffusionem, sa-

nat quieta remotio et oratio; tertiam vero, videlicet cæcitatem, curat obedientia, et Deus incarnatus, factus obediens pro nobis usque ad mortem. Ex quibus verbis elicitur, quod per conturbationem intelligat concupiscentiam gulæ et fornicationis, quæ humili abstinentia superatur; per diffusionem vero intelligit dispersionem mentis circa terrena et curiosa, quæ solitaria mansione et oratione exstinguitur; per cæcitatem demum intelligit propriæ voluntatis immansementem ac rebellionem, quæ sanatur per obedientiam, et præsertim per considerationem obedientiæ Christi usque ad crucis patibulum.

Nos existimavimus duas egregias purgationes esse eorum qui superna sapiunt, exemplo duorum purgantium ea quæ sunt decursum, id est iuxta similitudinem locorum seu remediorum quæ corpora purgant. Deinde subjungit quæ sint istæ egregiæ purgationes spiritualium hominum. Et dealbatorium ablutionis quasi in ænigmatæ, id est metaphorice, dicimus esse cœnobium quod est secundum Deum, id est cœnobium in quo est observantia regularis, quod est expurgans et removens sordes, hebetudinem crassitiei, id est carnalitatem, deformitatemque animæ. Tinctorium autem, quod est secunda purgatio egregia, seu remedium spiritualiter purgativum, sit recessus, id est habitatio et observantia solitariæ vite, his qui in cœnobio et congregatione deposuerunt luxuriam, gulam, memoriamque injuriæ et furorem, imo et ceteras passionum immoderationes et culpas, et a cœnobio Fratrum transierunt de cetero ad quietem solitudinis. Interea, quum vita solitaria anachoretarum perfectior sit conversatione cœnobarum, hinc anachoretica vita recte vocatur « tinctorium », vita autem socialis claustralium dicitur « dealbatorium ablutionis » : in tinctorio namque res pulchrius coloratur quam in dealbatorio.

Quod eveniat aliquem corruiere eisdem lapsibus, id est recidivare seu eadem peccata etiam post pœnitentiam iterare, qui-

Gen. XXXIX,
7 et seq.;
Eccli. XLIX,
17.

Jacob. I, 15.

Philipp. II,
8.

dam dicunt esse ex defectu consonæ et convenientis penitentia, id est, ex hoc quod peccator non egit penitentiam dignam, nec habuit contritionem multitudinis ac magnitudini vitiorum suorum proportionatam, vel quia non habuit specialem et condignam contritionem de peccato in quo relabatur, *et ex defectu diminutionis*, id est minorationis et evacuationis reliquiarum peccati præteriti : « diminutionis », inquam, *resistentis* veræ emendationi *et non sinentis exquirere directionem*, id est reformationem et satisfactionem. *de præteritis malis*. Resistit autem diminutio ista huic emendationi et satisfactioni, non in quantum diminutio reliquiarum peccati, imo sic confert ad eas, sed in quantum est defectuosa.

Querendum quoque est, an omnis qui non corrumpit eadem specie lapsus, id est, qui non iterat post penitentiam idem peccatum quod commisit aut incidit ante penitentiam illam, *jam digne penituit*. Ad hoc auctor non respondet. Sed dici potest, quod condigne penituit, si vitavit post penitentiam non solum illud peccatum, sed alia quoque, quantum permittit humana fragilitas : quia condigne penitere, est præterita mala defflere, et defflenda non iterare.

Ceciderunt quidam in eisdem aut prioribus lapsibus, hoc est, post penitentiam recidivaverunt, peccata confessa et ante habita seu commissa iterando, *sepulti in profundo oblivionis*, id est demersi gravi atque damnanda oblivione, qua obliiti sunt attendere quam graviter ante peccaverint, quam misericorditer Deus fecerit cum eis, quam ingrati sint de prioribus misericordiis suis tam viliter recidivando, *vel ex dilectione concupiscentie sue suspicantes Deum benignum*, id est ita misericordem et piū quod eos nequaquam relinquet finaliter, sed eorum recidivationi ignoscat, aut propriam salutem perdendo, excusantes propriam perversitatem et renuentes ea quæ necessaria sunt salutis. *Si autem nullus futurus esset mihi querelam*, id est

A *reprehensionem. imponere, dicerem utique, quod de cetero non valent inimicum istum ligare*, hoc est recidivationem præfatam frenare ac evitare, *tyrannide consuetudinis prævalente et vim eis pariter inferente*, hoc est, consuetudine prava instar tyranni trahente et quasi violentante ad vitia. Verumtamen consuetudo ista non cogit simpliciter, nec facit absolutam impossibilitatem ad bona agenda.

Scrutandum quomodo incorporea anima rationalis non habet naturam videre peregrinantes, id est angelos bonos ac malos vicissim accedentes ad ipsam, *consubstantiales*, id est ejusdem naturæ secum existentes, saltem in genere, utpote intellectualis : videre, inquam, *illos secundum naturam quam habent*, id est in propria eorum essentia seu secundum specificam rationem ipsorum. *Igitur nequidam sit*, id est, ne anima ita videat et agnoscat spiritus illos incorporeales, *propter conjugationem, quam solus ligans novit*, id est, hoc contingit ex conjunctione animæ cum carne mortali ac gravi, cui sic invisetur, ut cognitio ejus a sensibilibus sumat exordium, atque intelligentem oporteat phantasma speculari : quam unionem intellectualis animæ cum corpore isto pingui ac sordido, novit plenarie solus Deus, qui animam sic ligavit cum carne.

Quidam volens discere, interrogavit me aliquando edisserere aliquid intelligentium, hoc est, ad hoc interrogavit me, ut exponerem sibi aliquid quod scire est sapientium. Itaque interrogavit, *qui spirituum humilient, et qui habeant naturam extollere mentem super peccatis*, hoc est, qui dæmones extollant peccantem de suis peccatis, et qui humilient eum de suis excessibus. Me quoque ad propositam questionem hesitante, et ignorantiam meam firmante cum juramento, interrogator ille iterum discere volens, cum pueris verbis me docuit, dicens :

Fermentum, id est doctrinam, robur et saporem, *discretionis*, qua possis inter spiritus istos discernere (fermentum quippe

Matth. xii.
33.

quandoque in bonum accipitur, sicut in A
Evangelio : Simile est regnum cælorum
fermento, etc.), tibi dans, derelinquo quæ-
rere de aliis rebus. Spiritus fornicationis
carnalis et ira et gula, acedia quoque et
sonni, non sunt usquequaque, id est mul-
tum seu excessive, extollentes cornu men-
tis, hoc est libertatem et extollentiam
cordis : quia hæc vitia continent in se evi-
dentem vilitatem et defectuositatem. Qui-
dam tamen adolescentes in quibus nihil
prudentiæ est, solent de sua effrenata lu-
xuria superbire. Spiritus autem avaritiæ B
et ambitionis et vanitatis ac loquacitatis,
et alii plures spiritus maligni, consueve-
runt malum malo coaptare, id est, vitiis
jam præfatis ad quæ inclinant, superbiam
applicare et copulare. Quocirca et spiritus
iudicii, id est dæmon instigans ad judi-
candum temerarie de aliis, inest istis pra-
vis spiritibus proximus : quia iudicio stul-
to addit superbiam sui ipsius reputationem
aliorumque aspersionem.

Qui ad mundanos accessit, hoc est, qui
sæculares homines visitavit, aut eos rece- C
pit venientes ad se, et de eorum recessu
concepit sagittam, id est punitionem, tri-
stitiæ post horam vel diem qua abierunt
a se, et non potius gaudium tanquam li-
beratus ab impedimento spiritualis profe-
ctus et laqueo tentationis, illuditur a dæ-
moniis vanæ gloriæ vel malignitatis, id
est carnalis amoris, qui est malus et pes-
simus ignis.

Quæramus ante omnia unde ventus per-
flat, id est, ex qua radice motus desiderii
oritur, aut ex qua causa inspiratio seu co- D
gitatio venit, nequando inveniamur exten-
dentes vela contrarie, id est, perverse
consentientes malo, aut inordinate dissen-
tientes resistentesque bono, atque per hoc
periculose navigemus per mare sæculi
hujus.

Exora senes activos ex caritate, qui
contriverunt corpora sua in exercitatione
sancta : hos, inquam, « exora » ut orent
pro te, teque informant, vel ut rigorem
abstinentiæ temperent, modicam requiem

exhibens eis quousque te instruant. Coge,
id est, instanter hortare, vel si prælatus
es compelle per rigorem disciplinæ juxta
censuram prudentiæ. Juvenes abstinere qui
contriverunt, id est, spiritualiter destruxe-
runt, animas suas in peccatis, narrans
eis memoriam pænæ æternæ.

Non est usquequaque contingentium vel
possibilium, hoc est de numero rerum fa-
ciliter aut passim evenientium, ut per-
fecte et ex toto expurgemus gulam et
vanam gloriam in exordio nostræ con-
versionis, sicut et alibi, id est supra
in alio articulo, diximus. Attamen non
velimus vanam gloriam expugnare per
delicias atque convicia, utpote laute et
abundanter edendo ne per abstinentiam
videamur quærere gloriam propriam. Non
talis victoria, id est repulsio vanæ gloriæ,
vanam gloriam parit, dum de tali repul-
sione ipsius inaniter gloriamur. Dico au-
tem incipientibus, id est, de ipsis intelligo
ista potissime, qui sunt magis erudiendi
tanquam inexercitati ac rudes novitii. Ma-
gis vero interpellemus Dominum interces-
sione devota adversus gloriam vanam per
indigentium atque penuriam, id est absti-
nendo et paupertatem æquanimitè susti-
nendo. Veniet enim hora, et nunc est,
quando eandem vanam gloriam subijciat
Dominus sub pedibus nostris, si modo jam
tacto invocaverimus Dei auxilium per orationes,
abstinentias et paupertates.

Non eisdem vitiis impugnantur juvenes
et senescentes, id est, non semper et adæ-
quate seu præcise incitantur ad eadem
vitia, quamvis frequenter senes ac juvenes
tententur et superentur acedia, elatione,
loquacitate, suspicione, gula, ira, conten-
tione, ac aliis multis, sed plerumque pos-
sident infirmitates spirituales, imo et cor-
porales, ex toto contrarias, ut Hippocrates
ait. Quapropter beata est vera humilitas,
qua penitentiæ fit munita, certa, vera et
firma in juvenibus ac senescentibus, quia
amborum infirmitates potest curare humi-
litas, una cum penitentia per ipsam mu-
nita et stabilita.

Rara quidem sunt animæ recte et absque malitia, et liberæ a malignitate, hypocrisis et versipellitate, id est, pauci valde sunt homines iusti atque immunes omnino a vitiis istis, quibus apponatur, hoc est, conveniens sit et incumbat, cum hominibus conversari : quæ animæ possunt cum dirigente, id est cum homine eas regente, cælum intrare quasi ex quodam portu solitariae quietis; et non indigent supportare turbationes conviticorum tumultuum ac scandalorum quæ in congregationibus solent quandoque oriri, quin imo indigent potius permanere expertes, id est non participes, talium, ita quod magis expedit unienique homini tali habitare cum uno Patre spirituali et experto et ei in omnibus obedire, quam in cœnobio, ubi inquietudines et tentationes diversas incurret. Iste autem modus habitandi seorsum cum uno aut paucis, fuit communis tempore huius auctoris.

Luxoriosos quidem homines, malignos vero angelos, superbos autem Deum sanare potest, id est, homines boni possunt curare luxoriosos, angelos autem malignos, et Deus superbos. Quod cur dicatur, difficile reor, quoniam scriptum sit : Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es? Denique, sicut homo bonus interdum convertit luxuriosum, ita et superbum. Quos autem vocet malignos obscenum est. Itaque per appropriationem quandam intelligendum est istud, ut homo dicatur posse sanare luxuriosum ministerialiter et dispositive, loquendo ei ferventer de pœnis futuris et fœditate fornicationis et consimilibus, quæ specialiter valent ad detestationem luxuriæ. Angelus vero potest ministerialiter sanare malignum, id est malo igne cupiditatis ignitum, puta avarum, illuminando cor ejus ad contemplationem spiritualium; Deus autem directe et effective purgat superbum, imo et omnem veraciter pœnitentem. Sed cur homo dicitur sic posse sanare luxuriosum potius quam malignum aut superbum, et angelus malignum magis quam luxurio-

sum aut elatum, Deus quoque elatum magis quam luxuriosum sive malignum? Forte hoc est ad insinuandum ordinem gravitatis inter hæc vitia, ordinem quoque difficultatis in curatione ipsorum : nam et spiritualia vitia, loquendo in generali, sunt graviora quam carnalia.

Ista fuit plerumque quasi species caritatis, proximo ad nos venienti derelinquere potestatem faciendi in universis quæ vellet, ostendentibus nobis super hoc omnem hilaritatem. De hoc habetur exemplum in Vitaspatrum, quod senior quidam audiens duos fratres pariter habitantes esse præcipua humilitate et patientia decoratos, venit probare eos. Quumque fuisset ab eis caritative susceptus atque refectus, arrepto baculo destruxit omnia olera hortuli quem habebant : quod fratres illi cum omni patientia et humilitate intuebantur; dixeruntque seni : Vis, abba, ut simul gustemus eum qui remansit caulem? Quo audito, senex glorificavit Deum in humilitate et patientia fratrum duorum.

Quærendum est, quomodo et usquequo et quando et utrum pœnitentia sit resolutiva bonorum sicut malorum. Hanc questionem auctor non solvit. Ad quam arbitrator respondendum, quod pœnitentia ex propria natura resolvit seu tollit et dissipat vitia; non est autem « resolutiva » seu destructiva « bonorum », utpote actuum virtuosorum, directe, sed incidentaliter, in quantum remissio, tepor seu inestodia cordis ei annectitur, et ita recidivatio eam comitatur, per quod peccata dimissa quodammodo redeunt, et bona commissæ mortificantur, ingratitude quoque augetur; vel in quantum magnis et arduis pœnitentiæ actibus spiritualis superbia et vana gloria se adjuvcent.

Multa discretionem utamur, ut sciâmus quando debeamus stare in prælio contra aciem vitiorum, et in quibus et usquequo et qualia debeamus certare cum materiis vitiorum, quando vero discedere, hoc est fugere prælium. Quocirca sciendum, quod quædam sunt vitia in se ipsa pœnalia et

amara, aut afflictionem multiplicem sibi annexam habentia : ut sunt, ira, furor, impatientia, indignatio, amaritudo, contentio, tristitia, pigritia, invidia, et multa similia. Quando ergo tangimur aut tentamur de talibus vitiis, debemus stare, et contra eorum materias concertare, ac vitiis istorum naturas diligenter attendere, quousque penitus superentur : quo enim diligentius attenduntur, eo plus displicent. Alia autem vitia in se ipsis delectabilia sunt, sicut præsertim venerea, deinde opera gulæ, ludi quoque, joci, confabulationes et repausationes carnales: quæ quanto plus considerantur, tanto amplius attractiva et oblectativa consistunt. Ideo quando de eis tentamur, debemus nos ab eorum consideratione, memoria, occasione, materiis seu objectis avertere : quod vocatur fugere seu « discedere ». Sic enim compendiosius superantur. Porro aversio illa fit per hoc quod strenue damus nos ad considerationem eorum quæ compunctionem et timorem ineutiunt : ut sunt, passio Christi, memoria mortis, rigor iudicii, acerbitas pœnarum purgatorii et inferni.

Est enim et fugam prædiscernere propter infirmitatem, ne moriamur, id est, quandoque contingit et expedit ut homo ex consideratione propriæ fragilitatis proponat etiam ante bellum fugere tentationem, quantum rationabiliter potest, ne vincatur in ea : quod præsertim agendum est in impugnatione quæ fit a vitiis in se delectabilibus.

Videamus et custodiamus in quo tempore et qualiter possumus evacuare fel per amaritudinem, hoc est, quando et qualiter valeamus animas nostras expurgare a vitiis in se amaris, afflictivis et pungitivis, « per » bonam « amaritudinem » contritionis, fletus, et operum satisfactorum laboriosorum.

Consideremus item, qui demones exaltant, et qui humiliant, hoc est, qui instigant ad vitia quibus annectitur sui ipsius extollentia, et qui instigant ad peccata

quorum expletioni solet conjungi sui ipsius quædam dejectio : de quibus supra dictum est. *Et qui indurant, qui autem exhortantur et consolantur*. Quidam enim demones incitant ad manifesta mala; quidam vero quasi in angelos lucis se transformantes, suggerunt quædam bona, quamvis intentione perversa. Unde subiungitur : *qui quoque obtenebrant, qui vero iterum illuminationem simulant*. Aliqua namque dæmonia multitudine perstreptantium cogitationum tumultuantiumque desideriorum et immundorum phantasmatum mentem conturbant atque obtenebrant. Porro, quod additur, « iterum », potest referri ad eosdem demones, ut sit sensus, quod eadem dæmonia nunc obscurant, nunc quasi illuminant, ut saltem altero horum modorum prævaleant; vel ad verbum illud, « consideremus », ut sit sensus, quod utrumque horum pensandum est.

Consideremus etiam *qui demones segnes sunt*, ita quod tarde impugnare incipiant, ut minus præcaveantur et improvisius lædant, *qui autem versipelles*, id est singulariter callidi, qui sub colore et specie optimorum bonorum trahunt paulatim ad periculosissima mala, quæ tanto difficilius curantur quanto meliora putantur; *qui etiam faciunt nos tristes, et qui iterum efficiunt nos hilares* : quia dum nequeunt prævalere incitando ad inordinatam tristitiam, nituntur decipere per inanem lætitiā.

Quum viderimus nos ipsos magis vitiosos, id est magis tentatos ad vitia, in prociis nostræ conversionis, quam eramus in conversatione nostra mundana, non stupemus, hoc est, non admiremur superflue iude. Oportet enim omnes causas moveri, id est omnia quæ virtuti et gratiæ adversantur insurgere contra ipsas virtutes in conversionis primordio, quando reliquæ pristinorum vitiis adhuc manent in anima; tunc quoque demones magis insaniunt contra conversos, et ipsa novitas vitæ gravat, quum non sit facile consuetudinem permutare; et ita demum

p. 417 D.

II Cor. xi, 14.

oportet sanitatem nobis advenire, per expulsi-
onem videlicet reliquiarum peccati, et demonum conculeationem, consuetudinumque alterationem. Nam et bestie tunc usque quasi abscondite, non videbantur, hoc est, motus passionum bestiales qui ante conversionem regnabant in homine, non attendebantur ab eo tunc, quam scilicet detestabiles essent; sed post conversionem mente aliquantulum illuminata, incipiunt magis ponderari ac inspicere, ita quod conversus videtur sibi tunc pejor quam erat in seculo, eo quod adhuc sentiat in se huiusmodi motus, quos ante parvi pendebat.

Qui de cetero perfectioni approximant, si aliquando a demonibus vincuntur secundum aliquam contingentiam in aliquo exili, id est parvo peccato, hoc est, si contingat ipsos proficientes superari aliqua tentatione diaboli, omni utantur industria hoc confestim ex eis rursus diripere centuplum, id est, cum omni diligentia studeamus ut centies plus proficiamus quam per tentationem illam defecerimus, et tanto humiliter atque ferventius, imo et cautius, inhæreamus spirituali profectui, quanto invidiosius impugnatur a demone. Quod et utique agendum est, si (quod absit) victi fuerimus a diabolo in aliquo magno peccato.

Quemadmodum venti habent naturam quandoque perflare superficiem tranquillam, id est leviter ipsam aquam in superficie sua, interdum vero conturbare profundum maris propter vehementem importationem, id est impulsum; ita et mihi

A malignitatis, id est demonibus, qui intellectui et voluntate sunt obtenebrati et omni malignitate repleti. Nam quidam ipsorum habent naturam, id est proprietatem sive officium, facere fluctuare et hiemare, id est tempestatibus passionum ac rigore vitiorum inquietare, sensum, hoc est intellectum et cognitionem, cordis hominum vitiosorum; sed turbant, id est, aliquantulum inquietant, superficiem mentis eorum qui jam profecerunt. Verumtamen quandoque turbant et vincunt profundum cordis etiam perfectorum, ut patet in David et Ezechia, quamvis raro id accidat. Propterea isti qui jam profecerunt, propriam tranquillitatem permanentem protinus sentiant inquinatam, hoc est, dum aliquantulum corrumpunt et vincuntur, lapsum proprium mox advertunt, quoniam mente manent tranquilli et virtuosissimi, nec ordo et iudicium rationis obruntur in eis quamdiu non peccant mortaliter.

C Perfectorum est cognoscere semper in anima propria quæ sunt conscientie, et quæ Dei, hoc est, qualiter coram Deo disposita sit conscientia propria, et quæ Deo sint placita, quæ etiam existat intentio demonum. Demones enim non supponunt nec ingerunt ex proventibus universa contraria, id est, a principio suæ tentationis seu conversionis nostræ, non immittunt nec suadent cordibus nostris cuncta veræ salutis contraria, imo paulatim ad deteriora alliciunt. Propterea propositio, id est præseus inquisitio et doctrina, vere est tenebrosa, utpote non clara aut evidens, sed ad intueendum difficilis.

II Reg. xi,
xviii; II Par.
xxiii, 25, 31.

RECAPITULATIO PRÆDICTORUM

SUB COMPENDIO

FIDES firma, mater abrenuntiationis; contrarium vero est manifestum. — Indeclinabilis spes est porta impassibilitatis; contrarium vero est manifestum. — Caritas Dei est suppositio peregrinationis; contrarium vero est manifestum.

Abnegatio et condemnatio et appetitus sanitatis pariunt obedientiam et subjectionem. — Intenta meditatio mortis et fixa memoria fells et aceti regis nostri Jesu Christi, est mater abstinentiæ. — Tranquillitas mentis, oratio et remotio, est auxiliatrix continentiae. — Humile jejunium est inflammationis carnis vulnerator. Contritio vero mentis est expugnatrice turpium cogitationum resiliens.

Fides et peregrinatio est mors avaritiæ. Compassio vero et caritas tradunt corpus. — Oratio devota est exterminatio et interitus acedie. Memoria autem iudicii est conciliatrix promptitudinis, medicina furoris, et amor ignominie. — Canticum hymnorum, compassio et paupertas, est suffocatio iræ atque tristitiæ. Impropassio vero sensuum est contemplatio intelligibilium.

Silentium et requies est expugnatio vanæ gloriæ. Si vero in medio existis, ignominiam adveni et persequere. — Seditiones contristantes contrariique eventus medentur visibilem superbiam, invisibilem vero medetur Deus ante sæcula invisibilis. — Cervus est interemptor bestiarum venenatarum, humilitas vero est interemptrix omnium intelligibilium bestiarum. — Unum existentium per ea quæ habet secundum naturam, efficaciter et manifeste nos instruit intelligibilia.

Quemadmodum impossibile est serpentem exuere suam antiquitatem nisi intrando per angustum foramen, ita et nos non abjiciemus antiquas præassumptiones inveterationemque animæ et veteris hominis tunicam, nisi pergamus per angustam et arctam viam jejunii, et mortificationis sensuum ac propriæ voluntatis, et injuriarum atque impropiorum. — Sicut impossibile est quædam volatilia grave corpus habentia volare in cælum, ita et suam carnem nutriendes in deliciis impossibile est in cælum ascendere. — Porcus amplius non curat cœnum siccum, et dæmones non inquietabunt ulterius carnem mortificatam.

Quemadmodum humidorum lignorum multitudo faciens magnum fumum, plerumque suffocat et exstinguit flammam ignis; ita tristitia immoderata et excessiva multoties efficit animam fumo plenam et tenebrosam, et aquam lacrimarum salubrum siccatur. — Quemadmodum cæcus sagittator est reprobus, ita discipulus contradicens et litigans perdetur. — Sicut ferrum probatum valet acuire ferrum molle, ita Frater promptus ad ea quæ Dei sunt, salvavit frequenter negligentem.

Quemadmodum ova gallinarum in fimo fota vivificantur, ita et cogitationes non manifestatæ procedunt et prorumpunt in opus. — Quemadmodum equi currentes se mutuo cohortantur, ita congregatio et societas bona se ipsam excitat et exerceat ad cuncta bona. — Quemadmodum nubes solem abscondunt a nostro intuitu, ita malignæ intentiones mentem obscurant et perdunt.

Quemadmodum qui sententiam mortis accepit et pergit ad locum supplicii, non loquitur de spectaculis; ita qui luget in veritate, non curabit de ventre aliquando. — Quemadmodum pauperes videntes thesauros regios, peramplius suam paupertatem cognoscunt; ita et anima legens aut audiens magnas Patrum virtutes, humiliter sapit de se ipsa. — Quemadmodum ferrum per se pergit ad calamitatem et obedit ei tractum vi secreta naturæ, ita et qualificati voluntatum suarum præassumptionibus tyrannizantur ab eis.

Sicut oleum mansuescere facit mare nolens, ita jejunium exstinguit inflammationes corporis non spontaneas. — Sicut aqua angustata currit in altum, sic anima sæpe sub periculis angustata, per penitentiam ascendit ad Deum et salvatur. — Sicut qui portat aromata, etiam nolens redarguitur ab odore; ita Spiritum Domini habens, ex suis verbis et humilitate fit notus.

Quemadmodum spiritus conturbant abyssum, ita et furor plus omnibus perturbat deliberationem et mentem. — Sicut homo minime cupit gustare quæ nec oculis suis vidit neque ex auditu cognovit, ita casti et corpore ilibati possident ex hoc relevamina multa tentationum. — Quemadmodum fures videntes arma regia in aliquo loco sita, non ingrediuntur ibidem ut contingit; ita qui cordi suo orationem coaptat et jungit, non patitur predationem ab intellectualibus latronibus ut contingit.

Sicut ignis non parit nivem, ita qui in presenti quærit honorem, non fruetur jucunditate honoris futuri. — Sicut una scintilla frequenter combussit multam materiam silvæ, ita et unum invenitur bonum valens delere magnam multitudinem offensionum.

Sicut non est possibile sine armatura perdere bestiam fortem, ita non contingit inirascibilitatem possidere sine humilitate. — Sicut naturaliter non est possibile vivere diu sine esca, ita volenti salvari non convenit etiam per momentum usque ad mortem esse negligentem.

Quemadmodum radius solis ingrediens domum per foramen illuminat omnia, ita quod tunc possibile est videre tenuissimum pulverem volantem in aere; sic timor Dei ad cor veniens, ostendit ei omnia sua delicta atque peccata. — Quemadmodum cancri nequeunt velociter progredi, quia quandoque ante, quandoque retro gradiuntur, et ideo faciliter capiuntur; sic anima aliquando ridens, aliquando vero lugens, quandoque deliciis utens, quandoque penitentia se affligens, nihil proficere potest.

Quemadmodum dormientes solent leviter damna tentationis portare, ita qui exsequuntur virtutes et vitam religiosam juxta mundum similia patiuntur. — Quemadmodum qui cum leone pugnat, profectus perditur si alibi relexerit oculum, ita qui contra carnem suam praeliatur, si eandem carnem fovens voluerit quietare.

Quemadmodum periclitantur qui ascendunt in scalam teredine putrentem et vetustate corruptam, ita sub honoribus et gloria et fama et praelationibus periclitantur qui diligunt ea. quæ omnia sunt veræ humilitati contraria, et habentem ea dejiciunt. — Sicut impossibile est esurientem non habere memoriam panis, sic eum qui festinat salvari impossibile est non memorari mortis judiciiue æterni.

Quemadmodum aqua litteras delet, sic gratia lacrimarum delere potest offensiones et culpas. — Sicut sunt quædam litteræ quæ non possunt aqua deleri, sed modis aliis eas delent; ita sunt animæ quæ lacrimari et lugere non valent, sed per tristitiam et mœrorem contritionemque magnam atque suspiria diluunt et abstergunt peccata.

Quemadmodum multitudo stercoris multitudinem vermium facit, sic multitudo escarum multitudinem lapsuum et malignarum cogitationum ac somniorum producit. — Quemadmodum vinctus pedibus ambulare opportune non potest, sic qui pecunias thesaurizant, cœlum intrare non valent.

Sicut plaga recens et calida facilliter medicabilis sanabilisque consistit, ita vetusta et diuturna animæ vulnera patiuntur contrarium, et difficulter curabuntur, etiam quum curam medicamenti habuerint. — Sicut non est possibile morientem ambulare, ita et desperantem impossibile est salvari.

Qui rectam fidem habet et peccat, similis est vultui oculos non habenti. Qui autem fidem non habet et nihilo minus operatur aliqua bona, similis est haurienti aquam et mittenti eam in lagenam perforatam.

Quemadmodum navis habens bonum gubernatorem ingreditur portum, Deo cooperante, sine periculo; ita et anima habens bonum pastorem, etiam si plurima mala peregerit, cœlum facilliter intrat. — Quemadmodum non habens ductorem, licet sit valde prudens, in via leviter errat; ita qui præsumit viam monasticam pergere pro sua voluntate proprioque arbitrio, leviter perditur, quamvis omnem mundi sapientiam noverit.

Quando quis fuerit corpore infirmus et culpas crudeles perpetraverit, viam humilitatis et ejus itinera pergat, aliter salutem non consequetur. — Sicut non contingit de longa infirmitate in uno ictu sanitatem acquirere, ita passionibus infirmum non contingit repente vitiis superesse et superare peccata. — Omnis vitii et omnis virtutis signum quantitatem ejus habeto, et tui ipsius profectum aut defectum intelliges et cognosces.

Sicut damnum incurrunt qui aurum pro cœno commutant, sic damnificantur qui spiritualia dona et opera sua narrant et manifestant gratia corporalium. — Multi etenim confestim incurrunt remissionem; nemo vero repente possedit impassibilitatem, quia hæc indiget tempore multo, et Dei cooperatione atque auxilio gratiæ. — Queramus quæ bestię seu volucres insidiantur nobis in semine, quæ vero in herba, quæ vero in messe, quatenus statuamus congruentes laqueos venationis.

Quemadmodum non est justum ut febricitans se ipsum occidat, ita non convenit

aliquem desperare usque ad mortem. — Quemadmodum inverecundum et irreverentiale est, eum qui patrem proprium sepelivit atque a sepultura revertitur ad nuptias pergere; ita indecens et inexpediens exstat lugentibus et deflentibus peccata sua, in presenti sæculo ab hominibus querere honorem, requiem, aut præsidium seu fratrum ducatum.

Quemadmodum alia sunt habitacula civium et alia damnatorum, ita debita statio lugentium ad poenam obligatorum debet esse penitus aliena et commutata ab innoxiiis et non obligatis. — Quemadmodum rex non vult militem qui in sua præsentia recipit plagas crudeles ac duras expelli a militia, sed magis promoveri in ea; sic Rex supercælestis coronabit monachum multa tentamenta a daemonibus sustinentem.

Sensus animæ proprietates ejus; peccatum vero est colaphus hujus sensus. — Sensificatio generat mali cessationem, seu diminutionem; ipsa vero est genimen conscientie. Conscientia autem est verbum, ratio, sermo et redargutio nostri custodis, nobis ex Baptismo traditi. Hinc est quod non tantum existentes sine illuminatione Baptismatis invenimus in animabus suis percussos et verberatos super actibus malis, sed multo magis obscurius. Diminutio autem mali parit abdicationem mali; abdicatione vero mali est initium poenitentiae; initium vero poenitentiae est initium salutis; initium autem salutis est bonum propositum; bonum quoque propositum est generator laborum et dolorum. Principium autem laborum et dolorum est initium ad virtutes; principium autem virtutum est flos; flos autem virtutis est principium operationis. Pullulatio virtutis est attentio et continuatio. Habitus autem est germen et fructus attentionis et continuatæ meditationis; habitus vero partus est qualificatio boni; qualificatio autem boni est genitrix timoris; timor autem parit observantiam mandatorum Dei cælestium et terrenorum. Mandatorum custodia est caritatis argumentum; caritatis vero initium est humilitatis multitudo; multitudo autem humilitatis est pullulatio impassibilitatis; hujus vero possessio, caritatis est plenitudo, videlicet perfecta Dei inhabitatio in his qui per impassibilitatem sunt mundi corde: quoniam ipsi Deum Patrem videbunt. Cui gloria et honor et laus *Math. v. 8.* cum Filio ejus unigenito, et sancto et vivificante paraclito Spiritu, et nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

ARTICULUS XXXII

HUJUS RECAPITULATIONIS EXPOSITIO.

FIDES firma, mater abrenuntiationis: A contrarium vero est manifestum, utpote qui enim firma formataque fide considerat bona futura, æterna et divina, quod infidelitas mater sit proprietatis et cupiditatis, sollicitudinisque mundanae. faciliter potest abrenuntiare presentibus. *Indeclinabilis spes futurorum bonorum.* et terrenis, imo et se ipsum relinquere; *est porta impassibilitatis,* id est causa non

habendi affectionem ad aliquid vitiose; A quoque « ignominiae » seu patendi adversa, est « medicina » contra furorem ac iram.

Caritas Dei est suppositio peregrinationis, id est radix et causa derelictionis irreversibilis omnium transitoriorum, incessabilisque tendentiae ad paradysum coelestem : qui enim fervide amat Deum, cetera parvi pendit, atque ad ipsum affectuose suspirat; *contrarium vero est manifestum*, puta quod improbus amor sui ipsius est causa amandi viam pro patria, exsilium pro regno, creaturam pro Creatore.

Abnegatio et condemnatio, id est humilis accusatio sui ipsius, et *appetitus sanitatis*, hoc est desiderium interioris puritatis ac reformationis, *pariunt obedientiam et subjectionem*.

Intenta meditatio mortis et fixa memoria felleis et aceti regis nostri Jesu Christi, utpote dominicae passionis, et praesentium felleae potationis Christi, *est mater abstinenciae* : nempe qui ista vivaciter et profunde revolvit in animo, libenter abstinere ac jejuna. *Tranquillitas mentis, oratio et remotio*, id est solitudo, *est auxilium continentiae*.

Humile jejunium est inflammationis carnis vulnerator : nam minuit sanguinem, augeat virtutem, et stimulos carnis debilitat. *Contritio vero mentis est expugnatrice turpium cogitationum resistens eis*.

Fides et peregrinatio ad patriam coelestem est mors avaritia. Compassio vero et D caritas tradunt corpus, quod exponunt morti pro veritate fidei et salute proximi.

Oratio devota est exterminatio et interitus aecidiae. Memoria autem judicii est conciliatrix, id est causa et introductrix, *promptitudinis ad opera bona, medicina furoris, et amor ignominiae* : qui enim inspicit et veretur divini rigorem judicii, abjicit omnem torporem, et proprium placat furorem, appetitque injurias pati, ut evadat districtiorem tanti judicii. « Amor »

Canticum hymnorum, id est psalmodia, *compassio et paupertas, est suffocatio irae atque tristitiae inordinatae*. Propter quod Jacobus : Tristatur (inquit) aliquis vestrum? Oret aequo animo, et psallat. *Impropassio vero sensuum*, id est refrenatio exteriorum interiorumque sensuum ab inordinatis occupationibus circa sua objecta, *est contemplatio intelligibilem*, quia valde ad eam disponit.

Silentium et requies est expugnatio vanae gloriae. Si vero in medio existis, id est, inter alios conversaris, *ignominiam adinveni*, hoc est, exquire et excogita qualiter eam sustineas, *et persequere*, id est, perfecte sequere eam.

Seditiones contristantes contrariique eventus medentur visibilibus, id est carnalem, rudem et evidentem, *superbiam*. Taliter enim superbus videns alios contra se motos et multa sibi adversa accidere, incipit eorum suum deprimere. *Invisibilem vero*, id est interiorem *superbiam, medetur Deus ante saecula invisibilis*. — *Cervus est interemptor bestiarum venenatarum, humilitas vero est interemptrix omnium intelligibilium bestiarum*, id est irrationabilium vitiorum.

Unum existentium per ea quae habet secundum naturam, efficaciter et manifeste nos instruit intelligibilia. Forte per unum hoc intelligit orbem coelestem, ex cuius consideratione, motu, virtute, influentia philosophi multa cognoverunt de Deo et substantiis separatis. Vel per unum hoc intelligitur homo, qui est minor mundus, sen anima rationalis, ex cuius consideratione valde multa cognoscuntur de Deo et angelis seu intelligentiis, quum et Averroes dieat, quod si natura intellectus possibilis esset nobis ignota, non possemus distinctionem et differentias assignare inter substantias separatas. Nam inter omnia sensibilia ista solus homo ad Dei imaginem et similitudinem creatus est. Atque

Jacob. v. 13.

ut asserit Augustinus in libro de Civitate Dei: Majus miraculum quod per hominem fieri potest, est ipse homo.

Quemadmodum impossibile est serpentem exuere suam antiquitatem, id est pellem vetustam, nisi intrando per angustum foramen, ita et nos non abjiciemus antiquas praeassumptiones, id est consuetudines, inveterationemque animae in peccatis, et veteris hominis tunicam, id est conversationem carnalem, nisi pergamus per angustam et arctam viam jejunii, et mortificationis sensuum ac propriae voluntatis, et injuriarum atque improperorum.

Sicut impossibile est quaedam volatilia grave corpus habentia volare in caelum, sicut est struthio, ita et suam carnem nutriendi in deliciis impossibile est in caelum ascendere: quia nec modo ingrediuntur illud per contemplationem et sanctam dilectionem, nec postea per beatitudinis consecutionem. — *Porcus amplius non curat carnem siccantem, et demones non inquietabant ulterius carnem mortificatam.*

Quemadmodum humidorum lignorum multitudo faciens magnam fumum, plerumque suffocat et exstinguit flammam ignis: ita tristitia immoderata et excessiva multoties efficit animam fumo plenum et tenebrosam, id est pusillanimum, desolatam, aediosam (nam sicut vermis ligno, ita tristitia nocet cordi), et aquam lacrimarum salubritatem siccant.

Quemadmodum caecus sagittator est reprobus, id est errans et vituperabilis ac fatue agens, ita discipulus, hoc est subditus, contradicens et litigans, id est inobediens et murmurans et contendens, perdetur.

Sicut ferrum probatum ratet acere ferrum molle, utpote emollitum in igne, ita Frater promptus ad ea quae Dei sunt, solvavit frequenter negligentem, edificando eum suo fervore, vel hortando, corripiendo, orando.

Quemadmodum ora gallinarum in fumo futa vivificantur, ita et cogitationes non manifestatae procedunt et procreantur in

opus: quod intelligi potest in bono et in malo. Cogitationes enim turpes et vitiosae quae non producuntur in confessione nec spiritualibus viris aperiuntur, frequenter procedunt in opera detestanda: similiter cogitationes bonae quae non manifestantur inaniter et jactanter, saepe erumpunt in actus virtutum.

Quemadmodum equi currentes se mutuo cohortantur, hoc est, suo cursu se invicem provocant ad eurrendum velociter, ita congregatio et societas bona se ipsam excitat et exercet ad cuncta bona. — *Quemadmodum nubes solem abscondunt a nostro intuitu, ita malignae intentiones mentem obscurant et perdunt.*

Quemadmodum qui sententiam mortis accepit et pergit ad forum supplicii, non loquitur de spectaculis: ita qui tuget in veritate, non curabit de rebus aliquando sollicitudine immoderata aut voluptuosa. — *Quemadmodum pauperes videntes thesauros regios, peramplius suam paupertatem cognoscunt: ita et anima legens aut audiens magnas Patrum virtutes, humilior sapit de se ipsa.*

Quemadmodum ferrum naturali inclinatione per se pergit ad calamitam et obedit ei, hoc est, influxui calamitae subditur (calamita autem est quidam lapis attrahens ferrum), tractum vi secreta naturae: ita et qualificati voluntatum suarum praeassumptionibus, id est usus pravis, tyrannizantur, hoc est, violenter quodammodo vincuntur, ab eis.

Sicut oleum mansuescere facit mare nobile, id est, quasi resistens, ita jejunium exstinguit inflammationes corporis non spontaneas. — *Sicut aqua angustata currit in altum, sicut fit in canalibus, sic anima saepe sub periculis angustata, per penitentiam ascendit ad Deum et salvatur.* — *Sicut qui portat aromata, etiam volens redarguitur, hoc est ostenditur, ab odore: ita Spiritum Domini habens, et suis verbis et humilitate fit notus.*

Quemadmodum spiritus, id est ventus, aut etiam aliquando demones, conturbant

cf. Cangii
Glossar.

abyssum, ita et furor plus omnibus, hoc est præ ceteris passionibus, perturbat liberationem et mentem. — Sicut homo minime cupit gustare quæ nec oculis suis vidit neque ex auditu cognovit, ita casti et corpore illibati possident ex hoc relevamina multa tentationum.

Quemadmodum fures videntes arma regia in aliquo loco sita, non ingrediuntur ibidem ut contingit, hoc est usitato ingressu; ita qui cordi suo orationem coaptat et jungit, id est, qui cordialiter et assidue orat, non patitur prædationem ab intellectualibus latronibus, puta dæmonibus, ut contingit, id est, prout communitur aliis accidit. — Sicut ignis non parit nivem, ita qui in præsentī quærit honorem, non fruetur jucunditate honoris futuri.

Sicut una scintilla quæ excrevit in ignem frequenter combussit multam materiam silvæ, ita et unum invenitur bonum valens delere magnam multitudinem offensionum. Hoc bonum est ardor caritatis, quæ operit multitudinem peccatorum.

1 Petr. iv, 8.

Sicut non est possibile sine armatura perdere, id est capere et necare, bestiam fortem, juxta communem cursum, quamvis Samson nihil in manibus habens occiderit catulum leonis sævissimum; ita non contingit inirascibilitatem, hoc est perfectam mansuetudinem, possidere sine humilitate. — Sicut naturaliter non est possibile vivere diu sine esca, ita volenti salvari non convenit etiam per momentum usque ad mortem esse negligentem.

Judic. xiv, 5, 6.

Quemadmodum radius solis ingrediens domum per foramen, id est fenestram aut januam, illuminat omnia, hoc est, visibilia facit contenta in domo, ita quod tunc possibile est videre tenuissimum pulverem volantem in aere; sic timor Dei ad cor veniens, ostendit ei omnia sua delicta atque peccata. — Quemadmodum canceri nequeunt velociter progredi, quia quandoque ante, quandoque retro gradiuntur, et ideo faciliter capiuntur; sic anima aliquando ridens, aliquando vero lugens,

A quandoque deliciis utens, quandoque penitentia se affligens, nihil proficere potest.

Quemadmodum dormientes solent leviter damna tentationis portare, quia non sentiunt ea, ita qui exsequuntur virtutes et vitam religiosam juxta mundum, hoc est inter homines sæculares vel juxta eos, similia patiuntur, hoc est, detrimenta spiritualis profectus sæpe incurrunt ex communione sæcularium hominum, nec tamen advertunt aut deslent, sed leviter ferunt.

Quemadmodum qui cum leone pugnat, protinus perditur, id est, a leone occiditur, si alibi reflexerit oculum, hoc est, si visum a leone parum averterit; ita qui contra carnem suam preliatur, a passionibus et desideriis cito perimitur si eandem carnem forens voluerit quietare, id est ad ejus libitum satiare et repausare.

Quemadmodum periclitantur qui ascendant in scalam tereidine putrentem et vetustate corruptam, ita sub honoribus et gloria et fama et prelationibus periclitantur qui diligunt ea, quæ omnia sunt cere humilitati contraria, et habentem ea dejiciunt. — Sicut impossibile est esurientem non habere memoriam panis, sic eum qui festinat salvari impossibile est non memorari mortis judicii quæ æterni. — Quemadmodum aqua litteras delet, sic gratia lacrimarum delere potest offensiones et culpas. — Sicut sunt quædam litteræ quæ non possunt aqua deleri, sed modis aliis eas delent; ita sunt anime quæ lacrimari et lugere non valent, sed per tristitiam et mororem contritionemque magnam atque suspiria diluunt et abstergunt peccata. — Quemadmodum multitudo stercoris multitudinem vermium facit, sic multitudo escarum multitudinem lapsuum et malignarum cogitationum ac somniorum producit. — Quemadmodum vinctus pedibus ambulare opportune non potest, sic qui pecunias thesaurizant, eorum intrare non valent.

Sicut plaga recens et calida facilliter medicabilis sanabilisque consistit, si tamen aliunde incurabilitatem non habeat,

ita vetusta et diuturna animæ vulnera patiuntur contrarium, et difficulter curabuntur, etiam quum curam medicamenti habuerint : nam reliquæ talium vitiorum manent fortiter inherentes, etiam vitiis ipsis quantum ad culpam dimissis. Interdum tamen Deus dat gratiam tantam quod totum inopinata facilitate curatur, prout in libro Confessionum S. Augustinus in se factum testatur. — Sicut non est possibile morientem ambulare propriis viribus, ita et desperantem impossibile est saluari.

Qui rectam fidem habet et peccat, similis est vultui oculis non habenti. Sed quum fides ipsa sit oculus animæ, quomodo talis comparatur vultui non habenti oculos, quum habeat fidem rectam? Et respondendum, quod fides sine caritate et bona conversatione est similis oculo excecato. Qui autem fidem non habet et nihilo minus operatur aliqua bona ex genere, quæ non sunt vere virtuosa ac meritoria in infideli aut mortaliter vitioso, similis est haurienti aquam et mittenti eam in lagenam perforatam.

Quemadmodum navis habens bonum gubernatorem ingreditur portum, Deo cooperante, sine periculo; ita et anima habens bonum pastorem, etiam si plurima mala peregerit, calum facilliter intrat, si tamen exemplis et verbis sui pastoris vere pœniteat; alioqui dupliciter erit damnavilis. Aliqui enim tam duri et incorrigibiles exstant, quod sub optimis pastoribus pereunt, sicut et Judas sub Christo, et multi sub regimine Apostolorum.

Quemadmodum non habens ductorem, licet sit valde prudens, in viâ leviter errat; ita qui presumat viam monasticam pergere pro sua voluntate proprioque arbitrio, leviter perditur, quamvis omnem mundi sapientiam noverit. Quod potissime verum est de eo qui vivit sub Patre spirituali; in solitariis quoque multoties accidit, nisi speciali gratia desuper dirigantur ac præserventur.

Quando quis fuerit corpore infirmus et

A culpas crudeles perpetraverit, viam humilitatis et ejus itinera pergat, id est, suos excessus humiliter recognoscat, confiteatur, et satisfaciat pro eisdem. Hoc dicit, non quod actus isti sint differendi usque ad infirmitatem, sed ne quis in infirmitate desperet. Aliter salutem non consequetur. — Sicut non contingit de longa infirmitate in uno ictu sanitatem acquirere, ita passionibus infirmum non contingit repente vitiis superesse, id est prævalere, et superare peccata.

B Omnis vitii et omnis virtutis signum quantitatem ejus habeto, hoc est, quam bonus et malus sis perpende ex quantitate virtutum aut vitiorum, quam quantitatem habeas pro signo ad cognoscendum an in te sit virtus, an vitium; porro quantitatem virtutis ac vitii potissime pensa et accipe ex interioribus actibus ipsius vitii aut virtutis. Et tui ipsius profectum aut defectum intelliges et cognosces. — Sicut damnum incurrit qui aurum pro cono commutant, sic damnificantur qui spiritalia dona et opera sua narrant et manifestant gratia corporalium, hoc est propter commoda, honores et laudes vite præsentis.

Multi etenim confestim incurrit remissionem, id est teporem et cordis dissolutionem. Vel sensus est, quod multi confestim obtinent remissionem culparum suarum, videlicet statim quando veraciter pœnitent. Nemo vero repente possedit impossibilitatem, id est passionum plenariam reformationem, quia hæc indiget tempore multo, et Dei cooperatione atque auxilio gratiæ. Vermutamus quanto omnipotens Deus alicum gratiosius prevenit, tanto celerius citiusque acquirit reformationem hanc ipsam.

Quæramus quæ bestia seu volucres insidiantur nobis in semine, quæ vero in herba, quæ vero in messe : hoc est, prudenter examinemus nos ipsos, et inquæramus ab expertis et eruditis, quæ irrationalibus affectiones et motus carnalitatibus, aut qui motus elationis et vanitatis adversen-

tur nobis atque impugnent nos in ipso bono proposito seu conceptu in exordio operis boni, et quæ in prosecutione, quæ item in fine ipsius. Vel per semen intelligitur status incipientium, per herbam status proficientium, per messem status perfectorum. *Quatenus statuamus congruentes laquos venationis*, hoc est, ut per apta remedia ac spiritualia arma resistamus vitiosis motibus et tentationibus illis, et tanto ferventius exerceamus nos in certis virtutibus, quanto acrius impugnamur vitiiis eis oppositis. — *Quemadmodum non est justum ut febricitans se ipsum occidat, ita non convenit aliquem desperare usque ad mortem. — Quemadmodum invereccundum et irreverentiale est, cum qui patrem proprium sepelivit atque a sepultura revertitur ad nuptias pergere; ita indecens et inexpediens existit iugentibus et deflentibus peccata sua, in presenti saculo ab hominibus querere honorem, requiri, aut præsidentiam seu fratrum ducatum.*

Quemadmodum alia sunt habitacula civium et alia damnatorum, id est morti adiudicatorum, qui in carceribus recluduntur, ita debita statio, id est mansio et institutio, iugentium ad pernam obligatorum, hoc est monachorum qui excesserunt et recludi meruerunt, debet esse penitus aliena et commutata ab innociis et non obligatis, id est a mansione, loco et institutione seu conversatione monachorum qui ita non excesserunt neque incarcerationi promeruerunt. — Quemadmodum rex non vult militem qui in sua præsentia recipit plagas crudeles ac duras expelli a militia, sed magis promoveri in ea; sic Rex supercaelestis coronabit monachum multa testamenta a demonibus sustinentem.

Sensus animæ proprietates ejus. « Sensus animæ » dici potest intellectus aut cognitio intellectualis, juxta illud S. Joannis : Filius Dei venit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum. Hic sensus est « proprietates », id est naturalis vis, animæ, sumendo intellectum pro intellectiva po-

tentia; si vero sumatur pro intellectuali notitia, tunc est « proprietates » animæ, id est propria ejus actio, vel etiam proprius habitus animæ, sumendo sensum pro sapientia habituali. *Peccatum vero est colaphus*, hoc est colaphizatio seu illusio, hujus sensus. Omnis enim peccans est errans atque illuditur, prout Salomon loquitur : Stultis illuditur peccatum.

PROP. XIV, 9.

Sensificatio generat mali cessationem, seu diminutionem, hoc est, spiritualis vivificatio sive illuminatio animæ facit cessare a vitiis, aut ea diminuit : facit enim omnino cessare a culpa mortali, quamdiu manet in anima. *Ipsa vero est gentinen conscientie*, id est, sensificatio, vel certe cessatio a peccato, est effectus et fructus conscientie : quamvis enim principaliter sit a Deo, conscientia tamen cooperatur ad eam, detestando ac reprobando peccatum. Propter quod asserit Augustinus : Qui creavit te sine te, utpote sine tua cooperatione, non justificabit te sine te.

Conscientia autem est verbum, ratio, sermo et redargutio nostri custodis, nobis ex Baptismate traditi. Per custodem istum intelligitur sanctus angelus unicuique ad custodiam deputatus. Conscientia ergo dicitur « verbum » hujus « custodis », quia ex interna allocatione et inspiratione angelici sancti, bonitas conscientie in nobis communiter generatur ; dicitur quoque « ratio », id est rationabile dictamen ex illuminatione angelica ortum, et « sermo », quia interior dictat seu loquitur quid sit agendum aut evitandum, et « redargutio », quia redarguit mala culpæ. Verumtamen agnoscendum, quod angeli deputantur hominibus ad custodiam, non solum ab hora Baptismatis, quum et infideles habeant angelos, nec solum ab hora nativitatis ex utero, sed et ab hora conceptionis seu nativitatis in utero, ut S. Thomas et alii multi affirmant : nam et infanti in utero possunt adversa accidere, a quibus indiget ab angelo præservari. *Uinc est quod non tantum existentes sine illuminatione Baptismatis invenimus in animabus suis percussos*

et verberatos super actibus malis, sed multo magis obscurius, hoc est, infideles et inbaptizatos « invenimus » remorsu conscientiae intus cæcos de eorum peccatis « non tantum », sed multo imperfectius quam baptizati fideles repercutiuntur a conscientia sua. Fideles enim repercutiuntur a conscientia sua tanto amplius et clarius, quanto specialius diriguntur ac instigantur ab angelis. De hac percussione ait Apostolus: Peccantes in fratres et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.

Diminutio autem mali, id est peccati, parit *abdicationem mali*: peccatum enim paulatim eradicatur, et consuetudo prava successive evacuatur. *Abdectio vero mali est initium poenitentiae*: ad poenitentiam enim in exordio pertinet habere propositum abstinendi a culpa, executionem quoque hujus propositi inchoare. *Initium vero poenitentiae est initium salutis. Initium autem salutis est bonum propositum*, sicut jam factum est. *Bonum quoque propositum est generator laborum et dolorum*. Bonum namque propositum, si vere et imperative bonum propositum est, procedit in actum laudabilem mox dum congrue potest: et ita bonum propositum inducit ad laborandum pro extirpatione vitiorum et pro adeptione seu incremento virtutum, et ad dolendum salubriter de Dei offensione et propria defectuositate. *Principium autem laborum et dolorum istorum est initium ad virtutes*, quia disponit ad eas. *Principium autem virtutum est flos spiritualis. Flos autem virtutis est principium operationis*.

Pullulatio, id est fructificatio, *virtutis*, est attentio, id est diligentia, et continuatio operis boni. *Habitus autem est germen et fructus attentionis et continuata meditationis*: ex multis etenim actibus

gignitur habitus. *Habitus vero partus*, hoc est « habitus » jam natus in anima, vel « partus », id est actus et fructus, ipsius « habitus », est *qualificatio boni*, hoc est prompta assuefactio animae ad actus virtutum, ita quod anima est jam quasi conversa seu transformata in affectum boni honesti. *Qualificatio autem boni est generatrix timoris* illius perfecti de quo Salomon loquitur: Qui timet Deum nihil negligit. Ideo subditur: *Timor autem parit observantiam mandatorum Dei celestium et terrenorum*. Per mandata celestia possunt intelligi tria prima præcepta Decalogi, quia versantur circa Deum; alia septem dicuntur terrena, quoniam circa proximum immediate versantur. Rursus, præcepta Dei celestia accipi possunt decem præcepta a Deo per angelos data de cælo: præcepta vero vicariorum Dei a prælatis statuta, dici possunt terrena.

Mandatorum custodia est caritatis argumentum. Caritatis vero initium est humilitatis multitudo. Antequam enim peccatori caritas infundatur, necesse est ut se ex intimo cordis accuset et valde eorum Deo humiliet. *Multitudo autem humilitatis est pullulatio impassibilitatis*: quia per magnam humilitatem, ad plenam reformationem pertingitur; ex plena quoque reformatione, profundissima sui ipsius humiliatio originatur. *Hujus vero impassibilitatis possessio, caritatis est plenitudo, videlicet perfecta Dei inhabitatio in his qui per impassibilitatem*, qua immunes sunt a motibus illicitis passionum, sunt mundi corde: quoniam ipsi Deum Patrem videbunt. Cui gloria et honor et laetitia, id est adoratio omnisque veneratio debita Deo, cum Filio ejus unigenito, et sancto et vivificante paracleta Spiritu, et nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

Eccle. vii.
19.

Matth. v. 8.

1 Cor. xiii.
12.

p. 394 A.

GRADUS XXVII

DE SANCTA QUIETE CORPORIS ET ANIMÆ.

NOS tanquam perpetue existentes empticii servi spirituum immundorum et quasi sub fœdere eorumdem, ex hoc jam particulariter scimus dolos, fraudes, modos, atque jussiones, astutias horum spirituum dominantium miseræ animæ nostræ. Alii enim desuper illuminati, cognoverunt machinationes et industrias dæmonum, per operationem Spiritus Sancti et libertatem ab eis. Alius quidem coniciens arbitratur requiem sanitatis, ex dolore qui est in infirmitate; alius ex bono animo et bona dispositione sanitatis comprehendit et conjicit affectionem tristitiæ inordinate et anxietatem existentem in infirmitate.

Nos ergo tanquam infirmi expavimus vobis philosophari in sermone hujus doctrinæ de portu quietis, scientes quemdam canem in mensa bonæ conventionis adstare, qui et panem, videlicet animam, ex eadem rapere probat, ut et hunc panem ori suo illatum, de reliquo abiens currendo, in quiete manducet. Propterea ne per nostrum sermonem demus locum huic cani, et occasionem obloquendi nobis his qui quærunt occasionem, non æstimavimus fas nunc disputare de pace his agonizantibus Christi regis nostri, qui cum bono animo in prælio sunt. Porro hoc solum dicimus, quia coronæ pacis et tranquillitatis sunt potenter præliantibus circumplexæ. Nunc vero dicamus pauca quædam, si videtur, quasi in typo et forma discretionis, itaque ne forte contingat aliquos contristari, si inexercitatum admodum sermonem de hoc relinquamus in medio.

Quies quidem corporis est consistentia ac scientia morum ac sensuum; quies autem animæ est scientia cogitationum, imprædabilisque intentio. Amicus quietis istius, est cogitatio aliqua virilis, fortis et dura, et inflexibiliter justa, semper stans vigil in porta cordis, non dormitans, sed repellens et occidens cogitationes advenientes. Qui in sensu cordis quiescit, cognoscit quod dictum est; qui vero adhuc parvulus est, sine gustu et absque notitia est de hoc. — Quiescens intellectualis non indigebit sermonibus: etenim sermones operibus illuminat.

Initium quietis internæ est scire amovere atque repellere strepitus et fragores, tanquam perturbantes profundum mentis; finis vero ejusdem quietis est non timere tales tumultus, sed in his esse sine sensu. — Amator quietis extra progrediens, non est verbo progrediens, totus verbo mansuetus, domus caritatis, difficulter ad verbum invitabilis, immutabilis ad furem habens naturaliter esse. Contrarium vero est manifestum. — Quiescens incorporeum in corporali domo circumterminare contendit: quod est supergloriosum.

Venatrix et captrix observat murem vel talpam; intentio vero quiescentis observat

intelligibilem murem. Exemplum istud non sit tibi dejectum : si quominus, neeum cognovisti quietem. — Non sic quippe erit monachus, sicut monachus contendens, coadstans et conjunctus monacho. Monachus vero indiget vigilia et multa sobrietate, et mente irrecurva sine omni elatione. Equidem priori plerumque auxiliatus est alter, angelus vero cooperatur secundo. — Intellectuales virtutes simul ministrant et cohabitare amant in spiritali quiescente; contrarium vero lacebo tibi.

Altitudo dogmatum est profundissimum pelagus; mens vero quiescentis non exsiliet in ea absque periculo. — Non est tutum cum veste natare in pelago, neque vitium habentem tangere theologiam. — Cella quiescentis circumscriptio corporis, intrinsecus habens donum scientiae.

Qui adhuc infirmus est spiritalibus vitiis, et cœnobium relinquens conatur ad quietem, similis est ei qui ex navi saliens, in pelagus se immergit, et putat cum tabula ad terram perfringere sine periculo. — Quicumque voluntates proprias vincunt et cum luto fortiter praeliantur, istis in tempore proprio quies adveniet, si tamen possident ducem dirigentem. Etenim desolatum esse, et tamen ita proficere, indiget angelica fortitudine. Mihi vero sermo est de quiescentibus corpore et spiritu.

Quiescens negligens loquetur mendacium : exhortans homines vacare quieti per ænigmata indicat. Derelinquens cellam, inculpabit daemones; latet vero eum se ipsum esse factum demonem sibi ipsi. — Vidi quiescentes, per multam quietem insatiabiliter replentes concupiscentiam suam ferventem ac suspirantem ad Dominum, gignentes et augentes ignem igni, amorem amore, desiderium desiderio. — Quiescens est typus terrestris angeli, orationem suam liberans a pusillanimitate et negligentia, charta desiderii et litteris festinantiae. Quiescens est qui per opera virtuosa manifeste et efficaciter clamat : Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Quiescens est ille qui dicit : Ego dormio, et cor meum vigilat.

Ps. lxi, 8.

Cant. v, 2.

Claude portam cellæ corpori, portam vero linguae claude eloquio, et ostium intrinsecum spiritibus. — Tranquillitas maris et sol meridians arguit patientiam nante, et penuria necessariorum ostendit sufferentiam quiescentis; ille quidem tristitia anxius natat in aquis; iste vero tristitia agitated confunditur atque multitudinibus commisceatur. — Ne timeas strepitum et ludos tumultuum sive fragorum : luctus enim non conturbatur neque formidinem novit.

Quorum mens vere orare didicit, hi ante Dominum facti, coram ipso loquuntur sicut qui ad aurem regis. Quorum os orat, isti comparantur his qui coram omni convocatione procedunt ei. Quicumque in mundo degunt, isti in medio tumultus omnis populi regem exorant. Si artem scienter et regulariter didicisti, non ignorabis quod dictum est.

Sedens super altitudinem observa te ipsum, si nosti, et tunc apparebit et videbis quomodo et quando et unde et quot fures veniunt intrare, et quales botros furari intendunt. — Quum mens et intentio fuerit fatigata, surgens orabit; et sedens, rursus resumet viriliter operationem priorem. Quidam ista expertus voluit de his diligenter atque subtiliter loqui; sed timuit ne forte faceret Fratres hæc audientes sive legentes

negligere suas operationes, et strepitu ac fragore verborum dejiceret eos qui elegerunt hæc destinatione. — Qui narrat de quiete subtiliter et cum scientia, exponens notificative, facit dæmones insurgere contra se : nullus enim ita potest propalare inhonestates deformitatesque dæmonum sicut iste.

Qui quietem apprehendit, cognovit mysteriorum abyssum. Non enim pervenit ad istud nisi qui prius vidit et audivit ventos fluctuum ac tumultus spirituum, et æque adpersus fuerit. Magnus apostolus Paulus ratum fecit quod dictum est : nisi
II Cor. xii. enim raptus fuisset in paradisum quasi in requiem, non utique potuisset audire
 4. verba arcana. — Auris quietis suscipiet magna a Deo et excedentia sensum. Qua
Job iv. 12. ex re et ipsa dixit sapientissima in Job : Quando autem non suscepit auris mea ab eo magna et excellentissima ? — Quiescens est qui ita fugit omnes homines sine odio, sicut alius qui negligens est prompte occurrit.

Matth. xix. Tu qui vis recipere excisionem dulcedinis Dei, vade, disperge celeriter universa
 21; xvi, 24. quæ habes, et vende, et da ea pauperibus, infirmis et indigentibus monachis, ut per orationem tibi ad quietem concurrant ; et tolle crucem tuam, portans eam per obedientiam, et fortiter sustine pondus decisionis tuæ voluntatis ; et veni de reliquo, sequere me ad coaptationem beatissimæ quietis, et docebo te visibilem operationem et conversationem intellectualium virtutum. Non satiabuntur istæ fastidio, in sæcula sæculorum laudantes in sempiternum Deum factorem ; neque qui venit in cælum quietis cessabit laudare Creatorem. Imateriales non erunt solliciti de materialibus, neque de alimento materiales immateriales. Non edent priores cibum ; neque secundi indigebunt requisitione ejusquam hominum. Illi non erunt solliciti de possessionibus atque pecuniis, neque isti de afflictione spirituum. Non est in supernis desiderium et concupiscentia visibilis creaturæ, neque in inferioribus denuo concupiscentia sensibilis affectionis et speciei. Illi proficientes nunquam cessabunt a caritate ; neque isti cessabunt se illis quotidie cohortari. Apud illos divitiæ profectus et incrementi non sunt ignote ; neque amor ascensionis ignotus est his, neque stabunt quousque pertingant ad Seraphim, neque laborare cessabunt donec angeli fiant. Beatus qui sperat, ter beatus qui satagit, angelus qui apprehendit.

DE DIFFERENTIA ET DISCRETIONE QUIETUM.

Sunt in consistentiis omnium scientiarum (quod et omnibus notum est), modorum, opinionum, deliberationum et consiliorum differentiæ. Non enim omnium omnia sunt perfecta, propter indigentiam sollicitudinis et festinantæ, et propter penuriam et imbecillitatem virtutis. Sunt ergo qui in portum hunc, magis vero in pelagus vel profundum, ingrediuntur propter infirmitatem oris eorum et preassumptiones corporis ; alii quia incontinentiam ad furorem habent, et ipsi miserabiles nequeunt cum multitudine hunc continere ; alii ex complacentia et regulatione propriæ voluntatis, atque ex confidentia sui, magis vero proprio ducatu, prævident

navigare; alii quia non valent in medio materie a materiis abstinere; alii ut ex singulari et remota vita fiant festini et solliciti ad se ipsos; alii ut se ipsos incognite afficiant flagellis, contumeliis et plagis pro debitis poenarum; quidam vero ut adipiscantur sibi ipsis gloriam per eandem. Sunt vero et alii (si forte Filius hominis veniens tales inveniet super terram) qui conjuncti et coaptati sunt huic propter delicias et sitim caritatis atque dulcedinis sanctæ, nec prius hoc facientes, quam omni aecidiæ dent libellum repudii: nam hujus contactus reputatur fornicatio apud primam.

Secundum imperfectam et exilem scientiam mihi datam, ut architectus non sapiens fabricavi scalam ascensionis. Unusquisque ergo conspiciat in quo gradu stet: an ex complacentia propriæ voluntatis et sufficientiæ, an propter gloriam hominum, an propter infirmitatem linguæ, an propter incontinentiam furoris, an propter multitudinem propassionis junctæ ad aliquid vitiose; ut de se ipsis exigant vindictas et exsolvant; an ideo ut fiant festini et satagentes, an ut ignem assumant. Erunt *Matth. xix,*
30. novissimi primi, et primi erunt novissimi. Septem ergo sunt operationes septimanæ sæculi unnc præsentis: quedam quidem acceptæ, quedam vero non acceptæ. Octava vero operatio quia significativa existit futuri sæculi manifestum est.

O monache desolate, observa horas bestiarum: alioqui non valebis statuere congruos laqueos. Si perfecte recessit et abest quæ libellum accepit repudii, superfluum est opus; si vero adhuc præsumptuose audet, non cognosce quomodo quiescas.

Quid ergo? nisi quia tot et tanta apud sanctos Tabennensiotas luminaria quot apud Seythiotas fuerunt. Qui intelligit intelligat: ego enim loqui non valeo. magis vero nolo. Nempe alii vitia dirimunt; isti vero psallunt et in psalmodia plurimum perseverant; hi autem contemplationi intendunt qui degunt in isto profundo. Secundum scalæ modum quaeratur propositio. Qui capit, in Domino capit.

Sunt negligentes animæ in cœnobiis commorantes, et in eisdem faciliter habere valentes materias negligentiae suæ, qui ex hoc incurrerunt in perditionem perfectam. Et sunt iterum alii qui deponentes exuerunt negligentiam suam propter aliorum conversationem: hoc autem non solum in negligentioribus, sed etiam in festinis plerumque et sollicitis actum est. Eadem regula utamur super quiete: nempe probos multos suscipiens reprobavit propter complacentiam propriæ voluntatis et reputationem sufficientiæ suæ, arguens eos amatores concupiscentiarum; alios vero sumens festinantes, ex timore et sollicitudine portationis sententiæ sui judicii fecit eos ferventes.

Nemo stimulatus a furore, ira, propria reputatione et elatione, hypocrisi, memoria injuriæ seu livore vindictæ, presumat aliquando arripere principium quietis, nequando vexationem et amentiam inde lucretur. Si vero emundatus est a vitis istis, ipse cognosceat de cetero expediens: arbitror autem quia neque ipse.

Ista sunt signa, studia et argumenta eorum qui ratione exsequuntur quietem: intellectus non elatus, mens non dormitans nec arrogans de propriis meritis, sanctificata intentio, raptus ad Dominum, poenarum prædium, ostensio mortis, oratio

inaccessibilis, custodia imprædabilis, mortificatio fornicationis, ignorantia habendi affectionem ad aliquid passibiliter, mors mundi, privatio aviditatis gulæ et appetitionis omnium gulosorum, suppositio theologiæ, fons discretionis, lacrimarum libamen, multiloquii extinctio, interitus questionum omnisque contentionis et litis, et si qua talium sunt quibus multitudines amant opponi et resistere. Eorum vero qui eandem ratione non exsequuntur, sunt ipsa : spiritualium divitiarum penuria, incrementum iræ, depositum ultionis, apotheca memoriæ injuriæ, diminutio caritatis, assumptio timoris : et quod exinde sequitur tacebo.

Quoniam sermo iste subsequenter occurrit, necessarium duxi interponere aliqua de his qui sub obedientia vivunt, et præsertim quia ut plurimum sermo maxime extenditur, divulgatur ac defertur ad ipsos. Ista autem sunt et a Deiferis Patribus determinantur ac dicuntur esse argumenta illorum qui legitime et absque adulteratione et iniquatione se conjungunt et coaptant huic ornatui et decori, quæ tempore suo peracta, sed et quotidie superextensa, assumunt additamentum atque profectum : augmentum humilitatis institutiivæ, furoris diminutio (quomodo enim non fiet eclipsis tenebrefactionum, felle evacuato ?), assumptio caritatis, alienatio vitiorum, redemptio odii ex arguitione, defectio luxus, ignorantia acediæ, additamentum festinantiae, amor compassionis, peregrinatio a superbia, et directio universis optanda et paucis adveniens.

Aqua non existente in fonte, improprium erit nomen ; et quod inde consequens est, notum est habentibus intellectum.

Adolescentula non custodiens torum inquinat corpus suum ; anima vero non custodiens professionem et pactum compositionis, inquinat spiritum. Et illam sequuntur vituperium, odium, flagella, et separationes, quod miserabilis omnibus est. Istam vero sequuntur iniquationes : oblivio mortis, insatiabilitas ventris, apotheca inutilium cogitationum, depositum tumultuantium ratiocinationum, additamentum consensuum illicitorum, captivitas cordis, operatio conturbationis, contradictio, infrenabilitas, inobedientia, infidelitas certificationi eorum, privatum multiloquium, propassio, confidentia sui ipsius et propria reputatio omnium crudelior ; et quod omnibus miserabilis est, habere cor sine compunctione et contritione, ad quod sequitur salubris doloris privatio, præsertim in non attententibus. Doloris hujus carentia est mater spirituum et ruinarum ac casuum.

Contra quiescentes quinque, contra subjectos tres ex octo concertant. — Quiescens et contra acediam pugnans, multoties damnum incurrit : tempus enim orationis et contemplationis consumet in studiis et præliis contra acediam.

Quum aliquando in cella negligenter residerem, et hanc fere relinquere cogitarem, viri quidam supervenientes cœperunt me sufficienter beatificare ut quiescentem ; et protinus cogitatio negligentiae recessit depulsa a gloria vana. Et admiratus sum quomodo hic tribulus demon adversatur cunctis spiritibus.

Intuere singulis horis subreptiones et præreptiones, inflectiones et vicissitudinum alterationes conjugis tue, quomodo et ubi inclinatur et assensum possidet. Solus

qui per Spiritum Sanctum obtinet tranquillitatem, non ignorat hoc Dei verbum. Qui enim non possidet libertatem a sollicitudine, quomodo potest gerere curam orationis et cordialis accessionis?

Operatio quietis est privatio sollicitudinis : quæ est præposita omnibus rebus atque negotiis, rationabilibus et irrationabilibus. Qui enim prioribus aperit, omnino corruet in secundis. Oratio sit non pigra, devota, et sine intermissione. Et tertium est operatio cordis impredeabilis. Impossibile est cum qui non didicit litteras, naturaliter in libris meditari; impossibile vero est eos qui primum non possederunt, duo secundum rationem exsequi.

Exsequens medium, in mediis factus sum, et illuminavit me sitientem. Et ecce iterum eram in illis. Quid quidem erat in eo ante visibilem formam, docere non poterat : neque enim sinebat Princeps. Interrogabam vero et obsecrabam mihi dici quomodo nunc existat. In propriis quidem, dixit, sed non in istis. Ego vero : Quæ est dextera, statio et cathedra in causa? Ait : Impossibile est aure ista doceri. Ad hoc autem me desiderium traxit, et dixi : Adduc me ad tempus illud. Qui effatus est nondum venisse horam illam propter defectum ignis incorruptibilitatis. Ista vero sive cum pulvere non novi, sive sine eo dicere non audeo.

Durum est meridianum somnum exentere et repellere, præsertim in æstivis temporibus. Tunc enim solum et æque non est abjiciendum opus manuum cum oratione.

Novi accedie dæmonem præfabricantem et facientem viam dæmoni fornicationis, ut fortiter resolvens ac somno immergens corpus, operetur quasi manifeste inquisitiones in quiescentibus. Si fortiter restiteris eis, pugnabunt contra te potenter, ut faciant te cessare ab agonibus tanquam nihil proficientem. — Nihil tam evidenter manifestare valet victoriam dæmonum sicut crudelis et dura pugna ab eis contra nos facta.

In progressibus congregata custodi : nam aves quæ erant reclusæ evolant porta aperta; et tunc de cetero nihil profectus inveniemus de tranquilla quiete.

Modicus et parvulus pilus oculum turbat, et parva sollicitudo quietem mentis exterminat. — Quies est depositio intelligentiarum et sensuum, et abnegatio curarum bene rationabilium. — Qui quietem veraciter apprehendit, neque de sua carne curabit. Verax est enim qui evangelizavit et promisit. — Qui mentem mundam vult Deo exhibere, et curis ac sollicitudinibus vitæ se tradit, similis est ei qui pedes suos fortiter ligat et velociter currere tentat.

Rari quidem sunt qui disciplinati didicerint mundanam philosophiam ad summum; ego autem rariores esse dico eos qui verè sciant philosophiam quietis secundum Deum. — Qui nondum novit Deum erit improbus ad quietem, et multa pericula sustinebit. — Quies inexpertos et indoctos suffocat : existentes enim sine gustu dulcedinis Dei, consumunt tempus in captivitatibus, et furtis, et anxietatibus, et acediiis, et recurvationibus.

Qui orationis pulchritudinem tetigit, fugiet turbas ut onager. Quis enim dimisit hominem liberum ab omni conjunctione hominum, nisi oratio ista?

Qui circumvallatus est vitiis et in eremo commoratur, horum exercitationi attendit. Juxta quod et sanctus senex mihi dixit tale aliquid et docuit : Georgium dico Arsilaitem, quem et tu, honorande Pater, non ignoras. Iste Georgius aliquando ordinans et ad quietem adducens rudem animam, ait : Notavi in matutinis diluculo peregrinari quasi communiter dæmones vanæ gloriæ et concupiscentiæ, in meridie vero dæmones acediæ et iræ atque tristitiæ, in vespertis autem amatores stercorem et tyrannos miseri ventris.

Melior est pauper subjectus super occupatum quiescentem. — Qui ratione quietem exsequitur et non conspicit lucrum ejus quotidie, aut non rite quievit, aut ab elatione patitur furtum. — Quies est incessabilis latrìa Dei et adsistentia. — Jesu memoria tuo flatui uniatur, et tunc cognosces quietis utilitatem.

Propria voluntas est lapsus obedienti ; recessus vero et desistentia ab oratione est lapsus quiescenti. — Si gaudes de adventu Fratrum ad cellam tuam, agnosce te ipsum soli acediæ et non Deo vacare. — Exemplar perseverantiæ in oratione sit tibi vidua illa ab adversario læsa. Typus vero quietis sit tibi magnus et æqualis angelo Arsenius. Memento conversationis hujus angeli quiescentis in solitaria mansione, et vide quomodo plerumque quosdam ad se venientes remiserit, ne quod majus erat amitteret. Noverat quod dæmones frequentius persuadent irrationabilibus discursibus gyrovagorum accedere ad quiescentes secundum rationem, quatenus vel ad modicum possint impedimentum præbere operatoribus. Et tu, ut iste, non devites pie contristare tales similiter vagos et negligentes : forsitan enim ex tristitia cessabunt circuire. Vide ne forte gratia prædictæ intentionis, sine causa perturbes molestesque animam venientem ad te haurire ex siti. In omni vero re lucerna tibi opus est.

Vita quiescentium, magis vero monachorum existentium, fiat secundum conscientiam et sensum. — Qui ratione currit, adinveniens studia, cogitationes, locutiones, gressus et motus secundum Deum et propter Deum, exercet universa hæc in sensu animæ et in conspectu Altissimi. Si vero patitur furtum, nondum secundum virtutem conversatur.

Ps. XLVIII, 5. Quidam ait. Aperiam in psalterio propositionem meam et consilium meum, propter defectibile adhuc discretionis. Ego vero aperiam voluntatem meam per orationem. et inde certificationem recipiam.

Ps. XXXIV, 13. Fides est ala orationis. Si enim fidem non habuero, oratio mea in sinu meo iterum convertetur. Fides est statio animæ non hæsitans et secunda, a nulla contrarietate turbata et fracta. Fidelis est, non qui credit Deum cuncta posse, sed qui credit se omnium participem esse. Fides est insperatorum conciliatrix : quod et latro monstravit. — Gratia est mater fidei, fatigatio et cor rectum : et fatigatio facit constantem ; rectum vero cor est ancor ejusdem. — Fides est mater quiescentium. Nisi enim crediderit, quomodo quiescet ?

Vinctus in carcere, formidat a timore punientis, timor autem Dei parturivit quiescentem in cella. Prior non sic tormenta timet iudicii sæcularis sicut secundus

judicium Judicis summi. — O admirabilis, magnus timor Dei necessarius tibi est in quiete, quia nihil ita persequi acediam potest.

Qui damnatus est, intuetur semper quando iudex ad carcerem veniet; qui autem vere operarius est, intuetur quando veniat Christus educens eum de custodia corporis hujus. Pondus tristitiæ colligatum est primo; fons autem lacrimarum adest secundo.

Si possidens teneris patientiæ virgam, canes protinus derelinquent tibi commisceri. — Patientia est implagabilis dolor et invincibilis labor animæ, ab irrationabilibusque tumultibus non commotus. Patientia est præceptum tribulationis quotidie expectatum atque susceptum. Patiens est operator sine turbatione et lapsu, per casus et turbationes victoriam faciens. Patientia est excisio occasionum, est quoque propria accessio.

Nemo sic indiget cibo sicut operarius patientia: quia de defectu prioris coronam accipiet, sed de defectu secundæ interitum reportabit. — Vir patiens ante sepulcrum mortuus est, de cella sua sibi faciens sepulcrum. — Spes et luctus pariunt patientiam; qui autem est absque duobus his, est servus acedia.

Luctatorem Christi oportet cognoscere quos inimicos a longe persequatur, quos vero sinat contra se luctari. Quandoque lucta coronam adduxit, quandoque vero devitatio improbos fecit. Non est possibile talia verbo dicere vel doceri: non enim omnes eisdem dispositionibus aut habitibus qualificati sumus, neque similiter. — Unum spirituum malignorum observa vigilantius, quoniam incessanter repugnat homini bono in statione, et transmutatione, et sessione, et motu, et oratione, et reclinatione, et somno.

Eorum qui in via quietis resident, alii implent semper in se ipsis quod in Psalmo scriptum est: Providebam Dominum in conspectu meo semper. Non enim universi Ps. LV, 8.
panes spiritualis et cælestis alimenti sunt uniformes in operatione. Alii: In patientia Luc. XXI, 19.
vestra possidebitis animas vestras. Alii: Vigilate et orate. Alii: Para in exitum Matth.
opera tua. Alii: Non sunt condigne passionibus hujus temporis ad futuram gloriam. XXVI, 41.
Alii: Nequando rapiat et non sit qui eripiat. Omnes autem hi currunt, unus vero PROP. XXIV,
horum accipit bravium sine labore. 27, juxta LXX.

Qui proficit, operatur non solum vigilans, sed etiam dormiens: unde quidam in Rom. VIII,
ipsis somnis per demones ad se accedentes afficiuntur ignominia, et de castitate 18,
admonent feminas incontinentes. Psal. CX, 22,
1 Thim. II, 21.

Provenientes ad te non expectes, neque ante te prepares: consistentia enim quietis est tota simplex ac sine vincolo.

Nemo volens turrin aut cellam quietis edificare conetur ad hoc, nisi sedens Luc. XIV, 28.
prius per orationem computet et palpet an habeat proprietates necessarias ad consummationem, nequando post fundamenti positionem fiat inimicis suis in derisum, 30.
et aliis operariis impedimentum.

Intende et vide peregrinantem suavitatem, ne forte dolose admixta sit ab amaris medicis, magis vero insidiatoribus. — De nocte plurimum temporis da orationi, minus vero psalmodiæ; de die vero iterum parare secundum tuam virtutem.

Lectio Scripturarum naturam habet illuminare et coadunare mentem non modice. Verba enim Scripturæ sunt sermones Spiritus Sancti, et regulant exsequentes eos. — Ea quæ leguntur sint activa tibi qui operarius es, quoniam operatio horum facit lectionem reliquorum superfluum. — Quære illuminari a sermonibus veritatis laboribus et doloribus magis, et non libris. — Ne sequare venenativa mentis verba ante spiritualem virtutem : quum enim sint verba tenebrarum, impotentes obscurant.

Una phiala plerumque significavit gustum vini, et unus sermo quiescentis manifestavit sæpe gustare valentibus, omnem consistentiam et operationem ejus intrinsecam.

Irrecurvabilem oculum animæ possidebis contra elationem, quia non est quidpiam magis exterminans et occidens eandem elationem in furtis. — Parce lingue in processibus : novit enim celeriter multas fatigationes disperdere. — Exerce consistentiam tuam sine curiositate : curiositas enim inquinat quietem sicut aliquid aliud inquinare non potest. — Advenientibus appone necessaria, corpori dico et spiritui. Si autem sapientiores nobis existunt, ostendamus eis amorem sapientiæ per silentium ; si autem fratres sunt, secundum eandem institutionem temperate portam aperiamus : sed utilius est putare quod omnes excedant nos in vita et sapientia.

Qui arenam portavit in pallio et tota nocte vigilavit, detinuit me volentem penitus prohibere existentibus adhuc parvulis in congregationibus opus corporis. — Quemadmodum rationi dogmatis sanctæ et increatæ et adorandæ Trinitatis opponuntur quæ sunt de dispensatione incarnationis unius personæ ejusdem semper laudandæ Trinitatis (quoniam ea quæ sunt ibi pluralia, in isto sunt singularia ; et quæ ibi sunt singularia, in his sunt pluralia), ita et alia studia sunt convenientia quieti, et alia obedientiæ.

Rom. xi, 34.

Divinus Apostolus ait : Quis cognovit sensum Domini ? Ego autem dico : Quis cognovit mentem hominis corpore atque spiritu quiescentis ? — Fortitudo regi, divitiæ et multitudo ; imperium quiescenti, multitudo orationis.

ARTICULUS XXXIII

EXPOSITIO PARTIS PRIME GRADUS HUIUS VICESIMI SEPTIMI : DE SANCTA QUIETE
CORPORIS ET ANIMÆ.

NOS tanquam perpetue existentes em- A litate, quasi dicit : Sicut servi empticii
pticii servi spirituum immundorum hominum sciunt quales sint domini sui
et quasi sub fide corundem, ex hoc ex dominatione ipsorum super se, ita et
jam particulariter scimus dolos, fraudes, nos scimus demonum proprietates ac pra-
modos, atque jussiones, astutias horum vitates, quia experimur eas in nobis. Alii
spirituum dominantium miseræ anime enim desuper illuminati, cognoverunt mu-
nostræ. Hoc auctor ait ex præcipua humi- chinationes et industrias demonum, per

operationem Spiritus Sancti et libertatem A
ab eis, id est, per hoc quod liberi ac liberati sunt a iugo ipsorum.

Alius quidem coniectus arbitrat, hoc
est, cognoscit et iudicat saltem conjecturaliter, *requiem sanitatis, ex dolore qui est in infirmitate*, id est, ex tribulatione quam patitur ex demonum impugnatione, coniecit quid sit esse sanum, quietum ac liberum a talibus. *Alius ex bono animo et bona dispositione sanitatis*, id est sue interioris quietis ac integritatis, *comprehendit et coniecit affectionem tristitie inordinatæ* B
et anxietatem existentem in infirmitate, id est tentatione et defectuositate aliorum.

Nos ergo tanquam infirmi expavimus
vobis philosophari in sermone hujus doctrine de portu quietis, scientes quemdam canem in mensa bonæ conventionis adstare. Canis iste est spiritualis elatio seu vana gloria : qui adstat « in mensa bonæ conventionis », hoc est in propositione salubris doctrinæ, qua Fratres reficiuntur. *Qui et panem, videlicet animam, ex eadem mensa rapere probat*, id est, animam C
instrumentis conatur vanitate, loquacitate, ostentatione corrumpere et sibi incorporare : ideo subditur, *ut et hunc panem ori suo illatum, de reliquo abiens currendo, in quiete manducet*. Loquitur autem metaphorice de vitiis istis juxta morem canum qui adstant mensæ, et rapto frusto panis cursim recedunt, ac panem quiete manducant.

Propterea ne per nostrum sermonem
demus locum huic cani, et occasionem obloquendi nobis his qui quaerunt occasionem, D
non astinavimus fas nunc disputare de pace his agonizantibus, id est laboratoribus ac pugnatoribus, *Christi regis nostri, qui cum bono animo in prælio sunt contra hostes divini honoris atque humane salutis*. Porro hoc solum dicimus, quia coronæ pacis et tranquillitatis sunt potenter præstantibus circumferre, hoc est, diadema seu premium tranquillissime salutis æternæ omnino paratum est omni legitime decertanti.

Nunc vero dicamus pauca quadam, si
videtur, quasi in typo et forma discretionis, id est velut in umbra et similitudine quadam juxta discretionis censuram, ut quasi non loquendo de ista materia, aliquid inde loquamur, et loquendo sinus quasi non loquentes, *itaque*, id est ob hoc, *ne forte contingat aliquos contristari, si inexcitantur admodum sermonem de hoc*, id est de ista materia, *relinquamus in medio*, hoc est, si omiserimus in hoc loco, ubi ordo graduum scalarum requirit tractari de hac sancta quiete.

Quies quidem corporis est consistentia ac scientia morum ac sensuum, id est concedens habitudo ac disciplina exterioris apparatus et operationis, et sensuum corporis, ut homo in his facete ac ordinate se habeat. *Quies autem animæ est scientia cogitationum, imprædabilisque intentio*, hoc est, practica et idonea notitia habendi se virtuose et custodite in cogitationibus affectionibusque internis, atque intentio inviolabiliter sincera et recta.

Amicus, id est custos et conservator, *quietis istius, est cogitatio aliqua virilis, fortis et dura, id est rigorosa, et inflexibiliter justa, semper stans vigil in porta cordis*, puta in intellectu, *non dormitans, sed repellens et occidens cogitationes advenientes vanas, illicitas*. Denique cogitatio ista potest esse consideratio divinæ præsentiae, cujus intuitu erubescit quis indecenter se habere sen peccare in Dei aspectu, dicens cum Elia, Vivit Dominus in cuius conspectu sto hodie ; vel meditatio passionis dominicæ, aut consideratio novissimorum, quum scriptum sit, *Memento novissimam tuam, et in æternum non peccabis*.

Qui in sensu cordis quiescit, id est, internam exercitationem expertus est, et ea quæ Dei sunt sapit, atque in vera sapientia conquiescit, *cognoscit quod dictum est* : *experimentalem enim habet inde notitiam*. *Qui vero adhuc parvulus* (id est imperfectus et inexercitatus) *est, sine gustu et absque notitia est de hoc*, hoc est, verita-

III Reg.
xxvi, 1.

Ezech. vii,
10.

tem hujus dieti non sapit nec affective A cognoscit.

Quiescens intellectualis, id est, homo internus in Deo sapienter exercens se, *non indigebit sermonibus*, hoc est multa aliorum instructione: *etenim sermones operibus illuminat*, id est, conversatione ostendit quod alii docent, et sua exercitatione meretur illuminationem et intelligentiam

¹ Joann. II, 27. verborum salubrium, ita quod unctio docet eum de omnibus.

Initium quietis internæ est efficaciter scire anovere atque repellere strepitus et fragores, tanquam perturbantes profundum mentis, hoc est, exteriores sonos, clamores, pulsus et tumultuationes non advertere, sed dissimulare, eo quod inquietent intima cordis. *Finis vero ejusdem quietis est non timere tales tumultus, sed in his esse sine sensu*, id est eos non plus curare quam si omnino non fierent, quemadmodum abbas Theodorus dixit: Si cælum terræ adhaeret, Theodorus non formidet. Beatissimus quoque abbas Macarius super calvariam dormiens, et demonem ex calvaria loqui audiens, non expavit, sed eum capite suo tundens calvariam dixit diabolo: Si aliquid potes, fac.

Amator quietis extra progrediens, id est, cellam corporaliter exiens, *non est verbo progrediens*, hoc est, per internam allocationem intus manet, mentaliter Deum contemplando, laudando, orando, *totus verbo mansuetus, domus caritatis*, quæ manet in corde ipsius, *difficiliter ad verbum invitabilis*, id est difficilis ad loquendum, *immutabilis ad furorem habens naturaliter esse*, hoc est, per gratiam ita mitis effectus est ut provocari ad iram non queat. *Contrarium vero est manifestum*. Contrarium hujus amatoris quietis, est homo adhuc quietis impatiens, passionibus nondum prædominans, qui etsi corpore quiescat in cella, mente tamen vagatur per multa, pronus ad iram et confabulationem.

Quiescens incorporeum in corporali domo circumterminare contendit, hoc est, vitam quietam et contemplativam ducens

conatur incircumscribibilem Deum jugiter sic secum habere et mente complecti, quasi alibi non esset. Vel sensus est, quod conatur proprium spiritum rationalem ab evagationibus per mundum reprimere, et soli Deo præsentī infigere. *Quod est supergloriosum*, id est valde præclarum.

Tenatrix et captrix, videlicet muriceps, *observat murem vel talpam*, ut quum viderit eam, statim invadat. *Intentio vero quiescentis*, id est diligentia contemplativa, *observat intelligibilem murem*, puta diabolum, ne ledatur ab eo. *Exemplum istud non sit tibi dejectum*, id est vile sive ineptum. *Si quominus*, hoc est, si exemplum hoc despicias, *neccum cognovisti quietem* internam et vitam contemplativam per experientiam.

Non sic quippe erit monachus, id est, monachus professione et habitu « non erit monachus sic », hoc est conversatione, si juxta prætaetam similitudinem non observat diabolum, *sicut monachus contendens*, id est, efficaciter certans, *coadstans et conjunctus monacho*, hoc est, vero religioso per sanctam conversationem communicans et collaborans spiritualiterque unitus. Unde per monachum ultimo expressum, potest intelligi quicumque perfectus monachus, qui est aliis vitæ exemplar. *Monachus vero indiget vigilia* mentis et corporis, *et multa sobrietate, et mente irrecurva*, hoc est, non reflexa ad propria commoda aut honores, sed in Deo simplicata ac recte erecta, *sine omni clatione*. *Equidem priori plerumque auxiliatus est alter*, id est, monachus virtuosus et fervens frequenter subvenit negligenti, oratione, exemplo et verbo, *angelus vero cooperatur secundo*, videlicet monacho vero religioso, quem multipliciter adjuvat ac tuetur.

Intellectuales virtutes simul ministrant et cohabitare amant in spirituali quiescente. Per intellectuales virtutes possunt intelligi angeli sancti, qui monacho spirituali et contemplativo piissima dignatione deserviunt, atque eum ipso libenter morantur; habitus quoque virtuosī qui

quiescunt in eo. *Contrarium vero tucbo* A *tibi*, quia satis elici potest ex isto, videlicet quod demones libenter colibitant in monacho negligenti et passionato, cui et vitiorum fomenta ministrant.

Altitudo dogmatum est profundissimum pelagus per similitudinem. Mens vero quiescentis non cersiliat in ea absque periculo: quia periculosum est ei dogmata talia curiose scrutari, quemadmodum scriptum est: *Altiora te ne quaesieris*, et fortiora te ne scrutatus fueris.

Non est tutum cum reste natare in pe- B *lago, neque vitium habentem tangere theologia*, hoc est, periculosum est ut homo vitiosus occupet se in theologia speculativa et alta, in qua posset multipliciter deviare.

Cella quiescentis circumscriptio corporis, hoc est, cella exterior manu facta circumscribit et continet in se corpus cellitæ; vel « circumscriptio corporis », id est corpus monachi circumscriptum, est « cella » animæ ejus: in qua cella debet Deo jugiter vacare, sive sit sola sive inter C alios. *Intrinsceus habens donum scientiæ*, hoc est in mente, per quam potest Deo intendere.

Qui adhuc infirmus est spiritualibus ritibus, et cernobium, id est Fratrum congregationem, *relinquens conatur ad quietem*, hoc est ad solitariam ire vitam, *similis est ei qui ex navi saliens, in pelagus se immergit, et putat cum tabula in terram pertingere sine periculo*. Quemadmodum enim plura pericula sunt in mari quam navi, sic monachus nondum purgatus in D venit praviore tentationes in solitudine quam in claustro seu congregatione.

Quicunque voluntates proprias vincunt et cum tuto, id est contra propriam carnem, *fortiter prebiantur, istis in tempore proprio quies adveniet*, hoc est, tempore opportuno pertingent ad mentis tranquillitatem contemplationisque gratiam, imo ad solitariam perfectionem, *si tamen possident ducem dirigentem*, id est, si idoneum habent pastorem. *Etenim desi-*

latum esse, hoc est pastore carere, et tamen ita proficere, indiget angelica fortitudine, id est cælesti mentis stabilitate, assistentiaque et directione angelorum sanctorum præcipua. *Mihi vero sermo est de quiescentibus corpore et spiritu.*

Quiescens, id est monachus seu solitarius, *negligens loquatur mendacium: exhortans homines vacare quieti per vitiginitatem indicat*, id est, obscure seu implicite insinuat se Deo vacare et fructuose quiescere; sicque mentitur iniquitas sibi, quam vis verbo non mentiatur formaliter. *Dere-* *linquens cellam, imputabit demones*, id est, demonibus imputabit quod cellam suam inordinate relinquit sive apostatat; *latet vero cum se ipsum esse factum demonem sibi ipsi*, hoc est, non considerat quod ex propriis perversitatibus victus sit et de cella ejectus.

Viti quiescentes, per multam quietem insatiabiliter replentes concupiscentiam suam spirituales ferventem ac suspirantem ad Dominum, gignentes et augentes igneam igni, amorem amore, desiderium desiderio. Istud superius habitum est atque expositum. Omnes quoque veraciter monachi faciunt istud proficiendo quotidie in Dei ac proximi caritate, in desideriis sanctis, in suspiriis amorosis. Qui per exereitia interna « insatiabiliter » replent affectum suum ad Deum, quoniam quanto plus gustant dulcedinem Dei et in donis ejus proficiunt, tanto plus gustare et proficere cupiunt, juxta illud: *Qui edunt me* *adhuc esurient*.

Quiescens est typus terrestris angeli, id est, contemplativus et vere solitarius est similis angelo et quidam figura ipsius: quoniam conversationem habet in caelis, et Beatorum exercitiis pro posse intentus est, utpote contemplationi, dilectioni ac laudibus Creatoris; *orationem suam liberans a pusillanimitate et negligentia, charitatem desiderii et litteris festinatur*, id est, per hoc quod affectuose suspirat ad Deum et ardentem proficere cupit: per quod oratio sua experta est pusillanimitatis atque

Ecclesi. iii, 22.

Ps. xxvi, 12.

p. 16 A.

Ecclesi. xxxv, 29.

Philipp. ii, 20.

ignaviae, imo cum omni intentione, fiducia A ac magnanimitate invocat Deum.

Quiescens est qui per opera virtuosa, non per verba nuda, manifeste et efficaciter clamat : Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum ad omnia tibi placen-
tia. Quiescens est ille qui dicit : Ego dormio, et cor meum vigilat. Talis enim quiescens, etiam in somno solet Deo vacare per somnia pura et orationes ac contemplationes. Imo frequenter illuminatur in somno sublimiter, quemadmodum scriptum est : Quando sopor irruit super homines et dormiunt in lectulo, tunc Deus aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina.

Job xxxiii, 15, 16.

Claude portam, id est januam, cellae corpori, ut non excas cellam sine causa rationabili multum; portam vero linguæ, videlicet os, claude eloquio, silentium observando et omne verbum illicitum evitando; et ostium intrinsecum spiritibus, id est, aditum cordis præclude dæmonibus, juxta quod scriptum est : Nolite locum dare diabolo.

Ephes. iv, 27.

Tranquillitas maris et sol meridians arguit, hoc est demonstrat, patientiam nautæ qui non contristatur immoderate de carentia venti quo posset juvari, neque de solis ardore quo æstuat; et penuria necessariorum ad vitam ostendit sufferentiam quiescentis qui in tanta paupertate non inquietatur per impatientiam. Ille quidem tristitia anxius natat in aquis, id est, nauta cum mœrore natat dum nequit procedere; iste vero tristitia agitatus confunditur atque multitudinibus commiscetur, hoc est, quiescens quando impatiens est, inordinato agitatus mœrore in se ipso deordinatur, nec solitudinem aquanimitate ferre potest, sed quærit humana solatia.

Ne timeas strepitum et ludos tumultuum sive fragorum. Luctus enim, id est, qui virtuose et salubriter luctet, non conturbatur neque formidinem novit : est enim ad adversa cuncta paratus, nec putat se in vita præsentis posse sufficienter affligi pro suis peccatis.

Quorum mens vere orare didicit per formatam et efficacem scientiam, hi ante Dominum facti, id est, Deo se presentantes, coram ipso loquuntur sicut qui ad aurem regis, hoc est, cum omni attentione ac reverentia invocant ipsum. Quorum os orat, id est, qui ore, non mente, Dominum deprecantur, isti comparantur his qui coram omni convocatione, id est toto populo, procidunt ei, videlicet regi : nam sicut isti honorant regem forinsecus, ita et illi qui Deum ore exorant. Quicumque in mundo degunt, isti in medio tumultus omnis populi regem exorant, id est, similes sunt his qui terrenum regem exorant in medio totius plebis tumultuantis : quemadmodum enim isti rogant regem animo inquieto, ita homines sæculares corde variis modis distracto Deum precantur. Si artem orandi et spiritualiter conversandi scienter et regulariter didicisti, non ignorabis quod dictum est, imo prædictorum veritatem agnosces per ea quæ in te ipso expertus es.

C Sedens super altitudinem, id est in consistorio ac solio rationis, observa te ipsum, si nosti, hoc est, universa quæ tibi eveniunt intueri pro posse, et tunc apparebit tibi et videbis quomodo et quando et unde et quot fures veniunt intrare, et quales botros furari intendunt. Fures isti sunt dæmones, qui diversis modis quærunt « botros » abscindere, utpote vineam animæ conculcare, et eam suis fructibus spoliare. Interdum quoque veniunt plures fures simul : sicut dum homo pariter impugnatur D spiritu elationis, spiritu iracundiæ spirituque acediæ.

Quum mens et intentio fuerit fatigata ex occupatione exteriori, surgens orabit; et sedens, oratione completa, rursus resumet viriliter operationem priorem, ita quod nunc spiritualia, nunc corporalia exercitia exsequetur ordine concedenti, ut dictum est plenius. Quidam ista expertus coluit de his diligenter atque subtiliter loqui; sed tinnit ne forte faceret Fratres hæc audientes sive legentes ne-

gligere suas operationes, et strepitu ac A *verba in Job. Vel « ipsa » auris « sapien-*
fragore verborum dejiceret eos qui elege-
rant hæc destinatione, id est, ex cordis
proposito cum efficacia operum decreve-
runt apprehendere ac prosegui ista. Sæpe
enim contingit ut mens vehementer occu-
pata circa intelligentiam difficultum sen-
suum subtiliumque verborum, impediatur
a profectu sanctæ affectionis et virtuosæ
exercitationis.

Qui narrat de quiete subtiliter et cum
scientia, exponens notificative, id est, qui
multum doctrinaliter et affective tractat B
de ea, facit demones insurgere contra se,
quoniam multum irritat et provocat eos.
Denique eo ipso quo quis de virtutibus et
vitiis, de spirituali profectu, de alta per-
fectione præsumit profunde tractare, ju-
stum est ut permittatur tentari, sicque
appareat an facta verbis concordent in
eo, personaliterque observet quod edocet
alios. Nullus enim ita potest propalare
inhonestates deformitatesque demonum
sicut iste qui de quiete taliter narrat.

Qui quietem apprehendit, id est, vitam C
internam, tranquillam, contemplativam sta-
biliter obtinet et exerceat, cognovit myste-
riorum abyssum, hoc est multa divina
secreta, quia incerta et occulta sapientiæ
suscepsit. Non enim pervenit
ad istud nisi qui prius vidit et audivit
ventos fluctuum ac tumultus spirituum,
hoc est turbulentias et inquietudines ad-
versitatum, laborum, pugnarum, et tenta-
tionum diabolicarum, et æque adpersus
fuerit, id est, etiam hæc ipsa æquanimit
tulerit, imo et vicerit. Magnus apostolus D
Paulus ratum fecit, id est, exemplo con-
firmavit, quod dictum est : nisi enim ra-
ptus fuisset in paradysum quasi in re-
quiem, non utique potuisset audire verba
arcana.

Auris quietis, hoc est auditus interior
anime quiescentis, suscipiet magna a Deo
et excedentia sensum, utpote revelationem
et contemplationem divinorum et super-
naturalium veritatum. Quia ex re et ipsa
auris quietis præfata dicit sapientissima

in Job. Vel « ipsa » auris « sapien-
tissima », utpote illuminatissima. « dixit
in Job » : Quando autem non suscepit au-
ris mea ab eo magna et excellentissima ?
Hoc in nostra translatione non continetur
secundum formam verborum, sed quan-
tum ad sensum.

Quiescens est qui ita fugit omnes ho-
mines sine odio eorumdem, imo ut Deo
perfectius vacet, sicut alius qui negligens
est prompte occurrit hominibus desiderio
fabulandi aut propter commoda sua.

Tu qui vis recipere excisionem dulce-
dinis Dei, hoc est copiose acquirere di-
vina charismata atque in ipsis gustare
quam dulcis est Deus, eade, disperge ex-
teriter universa quæ habes, et vende, et
da ea pauperibus, infirmis et indigentibus
monachis, ut per orationem tibi ad qui-
tem concurrant, hoc est, suis orationibus
tibi cooperentur ad obtinendum a Domino
gratiam vitæ internæ ac quiescentis ; et
tolle crucem tuam, portans eam per ob-
dientiam, et fortiter sustine pondus deci-
sionis tuæ voluntatis, hoc est propriæ vo-
luntatis abdicationem, quæ solet aliquibus
gravis esse ; et veni de reliquo, sequere
me ad coaptationem beatissimæ quietis, id
est, ad hoc ut applies te saluberrimæ
huic quieti, et docebo te visibilem opera-
tionem et conversationem intellectualium
virtutum, hoc est, qualiter virtutes mentis
etiam foris evidenter exhibeas exemplari-
terque ostendas, vel qualiter angelorum
vitam imiteris in carne et per exteriora
exercitia quædam, videlicet Deum laudan-
do, adorando et honorando forissecus.

Non satiabuntur isti, id est, intelle-
ctuales virtutes seu angelicæ mentes non
replebuntur, fastidio, in sæcula sæculorum
laudantes in sempiternum Deum facto-
rem ; neque qui venit in coram quietis, id
est, ad præfatam eandem quietem seu angeli-
cam quietem ac pectoris pacem pertingit,
cessabit laudare Creatorem, quoniam in
præsentem et in futuro appetit eum sine fine
laudare.

Imateriales non erunt solliciti de ma-

Pr. 1, 8.

II Cor. xii, 1.

Job iv, 12.

I Petr. ii, 3.

Math. xix.

21, xvi, 24.

terialibus : quod intelligi potest de angelis, qui de « materialibus », id est terrenis divitiis, non sollicitantur, quamvis de hominibus sibi commissis habeant curam; *neque de alimento materiales immateriales*, id est, homines spirituales, contemplativi, quiescentes, angelici, non erunt immoderate solliciti de refectione corporali. *Non edent priores cibum*, id est, angeli non manducabunt cibum corporeum, quantum ad eibi digestionem; *neque secundi*, videlicet homines quiescentes angelici, *indigebunt requisitione cujusquam hominum* : quia non indigebunt ab hominibus cibum requirere, vel quia necessaria laborando acquirunt, vel in desertis ea inveniunt, aut si opus fuerit, desuper providentur. *Illi*, videlicet angeli, *non erunt solliciti de possessionibus atque pecuniis*, *neque isti de afflictione spirituum*, id est, spirituales et quiescentes non formidabunt dæmonum tentamenta, et afflictiones temporales pati parati sunt.

Non est in supernis, id est civibus cæli, *desiderium et concupiscentia visibilis creature*, hoc est sensualis ulla affectio ad terrena. Veruntamen Christi humanitatem, Virginem gloriosam corpore glorificatam, intellectualiter cupiunt et ardentissime diligunt; insuper animæ beatæ cupiunt suis reuniri corporibus glorificandis. *Neque in inferioribus*, id est quiescentibus jam præfatis, manet *denuo concupiscentia sensibilis affectionis et speciei*, hoc est pulchritudinis corporalis.

Illi, scilicet angeli, *proficientes nunquam cessabunt a caritate*. Qualiter de angelo-

rum profectu sit sentiendum, et quid inde senserit auctor, supra inductum est. *Neque isti quiescentes cessabunt se illis quotidie cohortari*, id est, indesinenter se admovent ad hoc ut ad angelorum societatem studeant pervenire, atque ut nunc illorum actibus se pro posse satagant conformare.

Apud illos, utpote angelos, *divitiæ profectus et incrementi spiritualis non sunt ignotæ*; *neque amor ascensionis*, id est affectio spiritualis ascensionis desideriumque pertingendi ad regnum cæleste, *ignotus est his quiescentibus*, quoniam experiuntur ea quotidie in se ipsis. *Neque stabunt quiescentes quousque pertingant ad Seraphim*. Quidam homines tantum proficiunt in hac vita, quod ad ordines primæ ac summæ hierarchiæ angelicæ perducuntur : quod præfatis quiescentibus videtur potissime convenire, quum sint viri heroici; non tamen oportet asserere quod omnes pertingunt ad summum hierarchiæ illius chorum, quum inter viros heroicos perfectos et sanctos sit multiplex gradus. *Neque laborare cessabunt donec angeli fiant*, id est, a bonis operibus non desistent quousque morte interveniente ad angelorum perducantur consortia.

Beatus qui sperat, ter beatus qui sategit, id est, qui toto conatu et summo affectu sibi possibili nititur ad patriam Beatorum, *angelus qui apprehendit*, id est, qui Deum beatifice videt : talis enim aut angelus est, aut angelis similis sen æqualis. Et sumitur angelus nunc prout commune nomen est ad universos spiritus illos immateriales jugiter separatos.

ARTICULUS XXXIV

EXPOSITIO PARTIS SECUNDÆ GRADUS HUIUS VICESIMI SEPTIMI : DE DIFFERENTIA ET DISCRETIONE QUIETUM.

SUNT in consistentiis omnium scientiarum (quod et omnibus notum est), modorum, opinionum, deliberationum et

consiliorum differentiæ : id est, quemadmodum omnibus constat, distinctiones seu « differentiæ » sunt in ipsis scientiis, ita

quod una scientia est altior, certior ac A generalior alia: similiter distinctio est in modis, mensuris et opinionibus ac deliberationibus atque consiliis. *Non enim omnia sunt perfecta*, hoc est, opera bona singulorum non sunt perfecte bona ac virtuosa, *propter indigentiam sollicitudinis et festinantiae*, id est, ob hoc quod non fiunt cum tanta sollicitudine spirituali et tanta alacritate seu agilitate ut decet, *et propter penuriam et imbecillitatem virtutis*, hoc est propter imperfectionem habitus virtuosi, ex quo actus elicitur et procedit. Itaque ex duobus contingit imperfectio actus boni: uno modo ex parte agentis, qui et si notabiliter virtuosus existat, aliquos tamen actus bonos exercet non tam timorate et diligenter ac expedite ut posset et expedit: uno modo ex parte virtutis, quæ quum adhuc sit imperfecta, non parit actus perfectos.

Sunt ergo qui in portum hunc, magis vero in pelagus vel profundum, ingrediuntur: hoc est, quidam arripiunt vitam hanc quiescentem, solitariam, contemplativam, quæ recte portus vocatur et est, sed ipsis de quibus nunc sermo, potius est pelagus et profundum, quia in ea merguntur et pereunt, quia arripiunt eam ex mala radice, nec ad eam sunt apti. Ideo subditur: *propter infirmitatem oris eorum*, id est linguæ irrefrenationem, quam inter fratres compescere nequeunt, et tantum excedunt in ea, quod solitariam vitam aggrediuntur quasi in ea minus casuri, *et præassumptiones corporis*, hoc est, ideo quoque vitam illam accedunt ut commoda corporis solita aut optata sive præsumpta liberius expleant, comedendo, dormiendo, surgendo, laborando ad placitum. *Alii quia incontinentiam ad furorem habent*, id est, proni sunt ad magnos iracundie motus, et ipsi miserabiles nequeunt cum multitudine fratrum vivendo hunc continere, hoc est furorem reprimere: ideo pergunt ad eremum aut solitudinis mansionem quasi non perturbandi ibidem. *Alii ex complacentia et regulatione propriæ voluntatis,*

atque ex confidentia sui, magis vero proprio ducatu, hoc est juxta proprium magisterium et dictamen, *prevident navigare*, id est, præordinant aut disponunt per solitariam vitam quasi per navim ad beatitudinem proficisci et mare sæculi transfricare.

Alii ideo vitam quiescentem aggrediuntur quia non valent in medio materiæ a materiis abstinere, hoc est, affectum suum nequeunt refrænare ab objectis quæ habent præ oculis, sed excedunt in illis. *Alii ut ex singulari et remota vita*, id est, conversatione solitaria et abstracta, *fiant festini et solliciti ad se ipsos*, hoc est agiles ac diligentes circa suam salutem. *Alii ut se ipsos incognite*, id est occulte, *afficiant flagellis, contumeliis et plagis pro debitis peccatorum*, hoc est pro culpis suis, per quas meruerunt puniri, vel pro debitis poenis, ad quas coram Deo sunt obligati pro suis peccatis. *Quidam vero ut adipiscantur sibi ipsi gloriam temporalem humanam per eandem solitariam vitam.*

Sunt vero et alii (si forte Filius hominis veniens tales inveniet super terram) qui conjuncti et coactati sunt huic, id est, se ipsos mancipaverunt solitariæ vitæ, *propter delicias spirituales et sitim caritatis atque dulcedinis sanctæ*, hoc est ex puro desiderio proficiendi in sincerissima dilectione et gustandi increatam Creatoris suavitatem: scientes scriptum esse de gustantibus multitudinem dulcedinis Dei, Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum, etc. *Nec prius hoc facientes, quam omni accedant libellum repudiij*, id est, vitam solitariam aggredi non præsumentes, nisi ante devicerint omnem accediam. *Nam hujus contactus*, id est sola pulsatio seu minima particula aut consensus accediæ, *reputatur fornicatio apud primam*, hoc est apud quietem, ita quod vere solitarius et quiescens reputat, abhorret et vitat solum contactum accediæ tanquam crimen mortiferum.

Secundum imperfectam et exilem scien-

tiam mihi datam, ut architectus non sapiens, id est minus perfecte sapiens: quod est verbum humilitatis: *fabricavi scalam ascensionis*, hoc est, gradus et causas ascensionum descripsi. *Unusquisque ergo conspiciat in quo gradu stet*, hoc est, ex qua causa solitariam vitam aggressus sit aut aggredi velit, aut quid moveat eum ad operandum: *an scilicet moveatur aut inceperit ex complacentia propria voluntatis et sufficientiæ, an propter gloriam hominum acquirendam, an propter infirmitatem linguæ, iuxta expositionem practactam, an propter incontinentiam furoris, an propter multitudinem propassionis*, id est affectionis, *juncte ad aliquid vitiose*, ita quod in medio materie nequit a materiis abstinere, sicut expositum est. Deinde ad pluralem numerum auctor se vertit. *Ut de se ipsis erigant vindictas et exsolvant*, hoc est, an ideo solitariam vitam aggressi sint, ut in ea libere se flagellent et proprias iniquitates vindicent in se ipsis; *an ideo ut fiant festini et satagentes*, hoc est alacres, expediti et efficaces; *an ideo ut ignem assumant*, id est, in caritate plenius inardescant.

Matth. xix,
30.

Erunt novissimi primi, hoc est, qui ideoque solitariam vitam aggressi sunt ut in Deo plus ardeant, qui ultimo loco expressi sunt, « erunt primi » et summi in gloria; *et primi*, qui scilicet propter linguæ irrefrenationem, etc., quiescentem aggressi sunt vitam, qui primo loco expressi sunt, *erunt novissimi*. Vel « primi » sunt qui propter propriam gloriam faciunt istud, qui expressi sunt immediate ante novissimos istos ultimo nominatos: qui primi merentur specialiter deprimi propter hanc vanitatem.

Septem ergo sunt operationes septimæ sæculi nunc præsentis, hoc est, septem sunt actiones juxta numerum dierum hebdomadæ temporis nunc currentis: quæ actiones diversos diversimode movent ad vitam solitariam, quiescentem. *Quædam quidem acceptæ, quædam vero non acceptæ*, id est, harum actionum aliquæ pla-

cent Deo, aliquæ vero non. Qui enim aggre-
diuntur hanc vitam ut fiant solliciti et
expediti ad ea quæ sunt suæ salutis, et qui
ut pro suis peccatis districtius se affligant,
bene moventur. Alii moventur vel prava
intentione, vel ex mala radice, ut elici
potest ex dictis. *Octava vero operatio quia
significativa existit futuri sæculi*, id est
beatitudinis electorum in patria, *manifestum est*. Octava quippe et ceteris melior
operatio, est actio horum qui solitariam
vitam arripiunt ut fiant ardentiores, et
Deo suavius, familiarius atque vicini-
us uniantur: quod est inchoatio, præliatio
ac figura felicitatis future. Itaque, si bene
computemus, auctor expressit octo opera-
tiones quæ movent ad solitariam vitam:
quarum septem pertinent ad cursum et
exercitium sæculi hujus; octava est typus
vitæ cælestis.

O monache desolate, id est humano so-
latio destitute, sicut est solitarius, *observa
horas bestiarum*, hoc est irrationabilium
motuum passionum, et diabolicarum tenta-
tionum, considerando quando et qualiter
impugneris ab eis; *alioqui non valebis
statuere congruos laqueos*, id est, intueri
non poteris per quæ exercitia poteris be-
stias illas convenientius capere, extirpare
ac vincere. *Si perfecte recessit et abest
quæ libellum accepit repudii*, id est ac-
cidia seu alia quæcumque culpa aut passio
quam detestatus es et cui renuntiasti, *superfluum est opus contra eam statuere
laqueos seu pugnare*; *si vero adhuc præ-
sumptuose audet invadere et tentare, non
cognosco quomodo quiescas*, hoc est, non
intelligo quod ducas vitam vere quiescen-
tem, solitariam, contemplativam.

Quid ergo? quasi dicat: Quid sequitur
ex his? *Nisi quia tot et tanta apud san-
ctos Tabemensiotas luminaria quot apud
Scythiotos fuerunt*. Tabemensiote dice-
bantur monachi ordinis S. Pacomii, præ-
sertim qui habitaverunt in primo cænobio
quod ipse fundavit. Scythiote autem erant
solitarii qui habitaverunt in solitudine Sey-
thi, quæ erat arduissimus locus omni hu-

mano solatio destitutus, in quo sanctissimi A Patres habitaverunt. Videtur itaque auctor insinuare, quod inter monachos cœnobitas ordinis S. Pacomii fuerunt tot et tanti viri perfecti, quot et quanti fuerunt inter solitarios Seythi : nisi forte fiat vis in eo quod ait, « nisi quia tot », etc., et non dicat nisi « quia tot » : sicque passus iste legatur interrogative, non assertive. Veruntamen nullum est dubium quin per specialem gratiam Dei aliqui possint in cœnobio, imo et in sæculo, pertingere ad omnem perfectionem ad quam perfectissimi B anachoretæ perducti sunt, ut patet de beatissimis Dei electis, Servatio, Martino, Bernardo, Francisco.

Qui intelligit intelligat. Quasi dicat : Deus omnipotens atque liberrimus diversimode agit in suis electis. *Ego enim loqui non valeo, magis vero nolo.* Tanquam dicat : Ego non volo nec expediens reor omnia prosequi. Ac si dicat : Quamvis per gratiam specialem quidam in congregatione aequales facti sint sanctis anachoretis, regulariter tamen communiterque loquendo, vita solitaria anachoretica præfertur vitæ cœnobiali, quamvis non velim illud exprimere propter pusillos, ne forte inconsulte se ingerant ad solitariam vitam. Hinc subditur :

Nempe alii vitia dirimunt, utpote incipientes, qui a vitiis quotidie se expurgant ; *isti vero*, videlicet Tabennensiote, *psallunt et in psalmodia plurimum perseverant* ; *hi autem*, puta Seythiote solitarii et anachoretæ, *contemplationi intendunt*, quod præclarior est, *qui dequint in isto* 1) *profundo*, hoc est in contemplationis sublimitate ; vel « in isto profundo », id est secretiori et remotiori eremi parte quæ Seythi vocatur. *Secundum scala modum quaratur propositio*, id est, intellectus horum verborum investigetur et accipiatur secundum quod quisque proficere obligatur juxta exigentiam suæ vocationis aut professionis. *Qui capit, in Domino capiat*, hoc est, veraciter ista intelligat.

Sunt negligentes animæ, id est mona-

chi, sumendo partem principalem pro toto, *in cœnobiis commorantes, et in eisdem faciliter habere valentes materias negligentia suar*, utpote occupationes infructuosas aut leves, aut negligentium Fratrum societates, *qui ex hoc incurrerunt in perditionem perfectam*, id est, inexcusabiliter peccaverunt ac perierunt. *Et sunt iterum alii qui deponentes cruerunt negligentiam suam propter aliorum conversationem*, id est, exemplo Fratrum ferventium ac diligentium se emendaverunt et facti sunt fervidi. *Hoc autem non solum in negligentioribus, sed etiam in festinis plurimque et sollicitis actum est*, id est, non solum Fratres multum negligentes emendaverunt se meliorum exemplo, sed et agiles atque solliciti Fratres frequenter profecerunt in sublimiora, accensi perfectorum exemplis.

Eadem regula utamur super quiete, id est circa quiescentes et solitarios, dicentes quod etiam in solitaria vita quidam negligenter se habent. *Nempe probos multos suscipiens reprobavit*, hoc est, quidam ad solitudinem venientes, in principio probi fuerunt, et tamen paulatim defeecerunt et reprobi facti sunt in ea, *propter complacentiam propriæ voluntatis et reputationem sufficientiæ suæ*, ita quod solitudo fuit arguens eos amatores concupiscentiarum : quoniam vani facti sunt, et ad propriorum commodorum atque honorum desideria sunt prolapsi. *Alios vero sumens solitudo festinantes*, id est, festinanter tendentes ad incrementa virtutum, *ex timore et sollicitudine portationis sententiæ sui iudicii*, quia pensabant quod scriptum est, *Horrendum est incidere in manus Dei viventis, fecit eos ferventes*, ita quod a timore et sollicitudine ista profecerunt ad spirituales libertatem ne ferventissimam caritatem.

Nemo stimulatus a furore, ira, propriæ reputatione et elatione, hypocrisi, memoria injuriarum seu livore civilitatis, presumat aliquando accipere principium quietis, hoc est solitarie vitæ, *nequando revatio-*

Jer. 17, 5.

et sollicitudine portationis sententiæ sui iudicii, quia pensabant quod scriptum est, Hebr. 10, 31.

nem et amentiam inde lucretur, hoc est, A interitus seu plena vitatio, signum est solitarii sapientis.

ne per id incurrat maiorem tentationum molestiam et cordis insaniam. Si vero emundatus est a vitiis istis, ipse cognoscet de cetero expediens, id est, quid sibi vere expediat, utpote solitudinem introire, an in congregatione manere. *Arbitror autem quia neque ipse*, hoc est, potius reor quod ipse nondum pro certo cognoscet quid inter hæc magis expediat sibi. sed securius sibi est credere sapientiorum et majorum suorum consilio, nisi forte adhuc altius creverit, et exercitior fuerit factus.

Ista sunt signa, studia et argumenta eorum qui ratione exsequuntur quietem, id est, solitariam vitam sapienter ac discrete prosequuntur atque continuant. *Intellectus non elatus, mens non dormitans per torporem, nec arrogans de propriis meritis, sanctificata intentio, qua omnia ad Dei honorem et gloriam purissime referunt, raptus ad Dominum, quo mens a sensuum usu alienata absorbetur in Deum, penarum prælium, id est afflictio castigativa propriæ culpæ, ostensio mortis*, hoc est salubris mortificationis sui ipsius, *oratio incessabilis, custodia imprædabilis, id est inaufertibilis custodia proprii cordis, mortificatio fornicationis non solum corporalis, sed etiam spiritualis, quæ est aversio mentis a Deo, ignorantia habendi affectionem ad aliquid passibiliter, mors mundi*, hoc est omnium mundanarum affectionum, *privatio aciditatis gulæ et appetitionis omnium gulosorum, id est lautorum alimentorum, suppositio theologiae*, hoc est non perscrutari sed præsupponere tanquam verissima ea quæ fidei sunt, *fons discretionis, lacrimarum libamen, multiloquii extinctio, interitus questionum omnisque contentions et litis*: verumtamen de pertinentibus et necessariis ad salutem facere questionem congruit solitario; et si qua talium sunt quibus multitudines amant opponi et resistere, hoc est, quibus communes hominum turbæ libenter oppoñunt se ac resistunt, ut sunt, detractio, susurratio, etc., horum (inquam)

litarii sapientis.

Eorum vero qui eandem ratione non exsequuntur, hoc est, signa, studia et argumenta eorum qui in solitudine non vivunt rationabiliter et condigne, *sunt ipsa: spiritualium divitiarum penuria, incrementum iræ, depositum ultionis*, id est reservatio vindictæ usque ad tempus opportunum, *apotheca memoriæ injuriæ*, hoc est tenax recordatio illatæ injuriæ, *diminutio caritatis, assumptio timoris inordinati ac puerilis. Et quod exinde sequitur tacebo*. Ex his equidem sequitur tedium professionis, reditus in Ægyptum, et apostasia ab Ordine.

Quoniam sermo iste subsequenter occurrat, id est, congruenter se offert, *necessarium duxi interponere aliqua de his qui sub obedientia vivunt, et præsertim quia ut plurimum sermo maxime exten-ditur, divulgatur ac deferitur ad ipsos*, id est, scripta doctrinalia magis deveniunt ad eos eisque se manifestant, quam ad solitarios. *Ista autem sunt et a Deiferis Patribus determinantur ac dicuntur esse argumenta*, id est signa et opera, *illorum qui legitime et absque adulteratione et iniquatione se conjungunt et coaptant huic ornatui et decori*, id est pulchræ ac splendide conversationi monasticæ sub obedientia regulatæ: quæ argumenta seu opera tempore suo peracta, sed et quotidie superextensa, id est sæpius iterata, assumunt additamentum atque profectum, ita quod successive perfectius exercentur. Quæ sunt: *Augmentum humilitatis instituti-væ*. Humilitas namque ad omne bonum instituit ac disponit. *Furoris diminutio*. Iræ frequenter nominat et designat per furorem, quum ira sit quædam mentis insania, et ut eam amplius detestemur. *Quomodo enim non fiet eclipsis tenebræ-factionum*, id est subtractio aut minoratio vitiorum obtenebrantium animam, *felle evacuato*, id est elatione, quæ mentem intoxicat, expulsa per humilitatem, quum superbia sit origo et radix ceterarum cul-

parum? *Assumptio caritatis, alienatio ritiorum, redemptio odii ex argutione*, id est preservatio cordis ab odio quod concipi solet ex reprehensione unius ab alio, *defectio lucus*, id est lascivia, *ignorantia aedii*, id est aediam non habere, *additamentum festinantiae*, id est alacritatis et agilitatis augmentum, *amor compassionis, peregrinatio*, id est recessus, a *superbia*, et *directio universis optanda et paucis adveniens*; per quam directionem discretio designatur, quae est virtutum omnium directiva, quam pauci habent perfecte.

Aqua non existente in fonte, improprium erit nomen, id est, non amplius dicitur proprie fons, dum aquam non habet; et quod inde consequens est, notum est habentibus intellectum. Inde enim mox sequitur, quod simili ratione dicitur cœnobita improprie aut monachus obedientiarius, in quo non sunt argumenta seu signa et opera jam præfata. Sequitur quoque inde, quod improprie monachus appellatur, in quo non est aqua lacrimarum piarum; quia ut dictum est supra, monachus est mœrens et lugens anima indesinenti mortis memoria.

Adolescentula non custodiens torum, id est, fidem conjugalem marito suo non servans, *inquinat corpus suum; anima vero non custodiens professionem et pactum compositionis factæ cum Deo*, ut ceteris cunctis renuntians, ei soli pure inhæreat, *inquinat spiritum*, id est se ipsam quantum ad vires suas superiores. Et illam, videlicet adolescentulam adulteram, sequuntur vituperium, odium, flagella, et separationes, quod miserabilis omnibus est, quoniam non obstante quod matrimonium sit insolubile vinculum, tamen propter adulterium separantur conjugati ab invicem. *Istam vero, scilicet animam violentam suam professionem, sequuntur iniquitationes sequentes*, quæ sunt: *oblivio mortis, insatiabilitas ventris, apotheca*, id est conservatio, *inutilium cogitationum, depositum tumultuantium ratiocinationum*, id est tenax repositio ac abundantia

perturbantium argumentationum discursuumque vanorum, *additamentum consensuum illicitorum*, quibus demonibus consentitur, *captivitas*, id est districtio cordis, seu subjectio ejus sub iugo diaboli, et constrictio per vincula vitiorum, iuxta quod scriptum est, iniquitates suæ capient impium, *operatio conturbationis, contradictio, infremabilitas, inobedientia, infidelitas certificationi eorum*, hoc est violatio fidelitatis cum assertionem factæ inter animam talem et Sponsum celestem. Anima enim cum solenni promissione protestata est Deo se totam ei in holocaustum per monasticam conversationem offerre: quod non implet fideliter. *Privatum multiloquium, propassio*, hoc est vitiose ad aliquid ligari per affectionem, *confidentia sui ipsius et propria reputatio unium crudelior*, id est præfatis vitiis sævior; et quod omnibus miserabilis est, *habere cor sine compunctione et contritione, ad quod sequitur salubris doloris privatio, præsertim in non attendentibus*, id est, in his qui non considerant ea quæ salutarem dolorem, compunctionem, devotionem custodiamque incutiant cordi, ut sunt: pericula quibus sumus expositi et laquei nobis extensi, et quoniam ignoramus an simus amore digni an odio et quid finaliter fiet de nobis, quatuor quoque novissima, passio Christi, quotidiana peccata, Dei beneficia ac promissa, bonitas et excellentia Creatoris. *Doloris hujus carentia est mater spirituum*, id est indignationum seu elationum, et ruinarum ac casuum.

Contra quiescentes quinque, contra subiectos tres ex octo concertant. Sensus hujus verbi mihi esse videtur, quod quinque ex octo principalibus vitiis impugnant solitarios, tria vero seu tres excessus aut tres spiritus ceterorum trium principalium vitiorum impugnant eos qui sub obedientia vivunt: quod totum per appropriationem quamdam intelligi certum est, quum constet tam solitarios quam subiectos frequenter tentari de unoquoque vitio princi-

Prot. v, 22.

Eccle. ix, 1.

pali. Porro quinque vitia quibus specialius A et appropriatius solitarii impugnantur, esse videntur, superbia, vana gloria, acedia, avaritia, gula. Tria autem quibus specialiter impugnantur subjecti in congregatione viventes, sunt, ira, invidia, luxuria : habent enim majorem occasionem ad ista ex his quæ sibi occurrunt quotidie. Quandoque tamen aliorum presentia magis incitat ad gloriam vanam quam solitaria vita : quæ nihilo minus ratione eminentiæ suæ ad inanem provocat gloriam. Qualiter etiam avaritia quadam tenet et vincat solitarios, in secundo Collationum habetur.

cfl. XXVII,
p. 361 Cets.

Quiescens et contra acediam pugnans, multoties damnum incurrit, quia deberet altioribus actibus occupari. Propter quod subditur : tempus enim orationis et contemplationis, id est, quo orationibus contemplationibusque vacaret, consumet in studiis et praeliis contra acediam.

Quum aliquando in cella negligenter residerem, et hanc fere relinquere cogitarem, viri quidam supervenientes ceperunt me sufficienter beatificare ut quiescentem, id est tanquam solitarium et contemplativum; et protinus cogitatio negligentiae recessit depulsa a gloria vana. Et admiratus sum quomodo hic tribulus demon, id est molestissima vana gloria seu spiritus ejus, adversatur cunctis spiritibus, id est cunctis animabus devotis, vel omnibus « spiritibus » malis. puta demonibus, in quantum homo amore vanæ laudis et gloriæ vitat peccata ad quæ alii demones incitant, et aliqua ex genere bona facit, imo et quasi fervens agilisque efficitur.

Intuere singulis horis subreptiones et præreptiones, inflectiones et vicissitudinum alterationes conjugas tuas. Per conjugem intelligitur caro, quæ socialiter atque inseparabiliter durante hac vita conjuncta est animæ, quemadmodum uxor marito : imo ad hoc caro conjuncta est animæ, ut pariter per opera bona fructificent. Hujus carnis « subreptiones » sunt motus primi qui ex aliqua imaginatione procedunt, et dicuntur motus secundo primi. « Præ-

reptiones » vero carnis sunt motus primo primi, utpote penitus naturales et ex sola naturali causa exorti : qui in se ipsis non exstant culpabiles ; sed nisi adhibeatur diligentia, culpa se miscet. Porro « inflectiones » sunt graves et intensæ impulsiones carnalium motuum ad peccandum quibus quis immoratur. « Alterationes » vero « vicissitudinum » sunt motus passionum contrarii inter se, quibus quis una hora tristatur, alia jucundatur ; una hora appetit alimenta, quæ alia hora detestatur ; nunc lassatus cupit dormire, nunc somno recreatus appetit vigilare. Intuenda ergo sunt omnia ista, quomodo et ubi conjux seu caro tua inclinatur et assensum possidet, hoc est, qualiter appetit hoc aut illud, et qualiter invalescit contra spiritum, ut omnis illicita motio ejus vitetur, et motus ejus pure naturalis infra limites suos arceatur, ne excedendo fiat culpabilis.

Solus qui per Spiritum Sanctum obtinet tranquillitatem, id est reformationem internam et pectoris pacem, non ignorat hoc Dei verbum, id est, talis perfecte dumtaxat et per experientiam in se ipso habitam intelligit verba ista. Qui enim non possidet libertatem a sollicitudine, hoc est, qui non est liber et expurgatus a sollicitudine sæculari atque carnali, quomodo potest gerere curam orationis et cordialis accessionis ? quasi dicat : Non potest, quoniam sollicitudo illa poenalis, inordinata, distractiva et anxiosa impedit hominem a sollicitudine spirituali intendendi sinceriter, devote et quiete orationi, et item D ab accessu cordiali ad Deum.

Operatio quietis est privatio sollicitudinis, id est, actio pertinetens ad vitam quiescentem et solitariam excludit sollicitudinem sæcularem carnalem : de qua Salomon, Spes (inquit) sollicitorum peribit. Quæ operatio quietis est præposita omnibus rebus atque negotiis, rationabilibus et irrationabilibus. Hæc namque operatio est potissime contemplatio divinorum, quam solitarius et quiescens præponit et præfert universis creatis. Unde et Sapiens ait : Præ-

Prov. xi, 7.

Sap. vii, 8.

posui illam regnis et sedibus, etc. *Qui enim prioribus aperit*, id est, qui temporalibus et carnalibus per sollicitudinem reserat ostium cordis sui, *omnino corruiet in secundis*, id est, deficiet a spirituali cura orationis et internæ accessionis ad Deum : de qua fertur, *Acedite ad eum, et illuminamini*; et, *Acedamus eum fiducia ad thronum gratiæ*. Insuper tangit qualis debeat esse oratio ista. *Oratio sit non pigra, devota, et sine intermissione. Et tertium est operatio cordis imprædabilis*, hoc est, tertius actus ad solitarium quiescentemque pertinens, est occupatio mentis in Deo per ardentissimæ caritatis amplexum, tam fortis et fixa ut nulla tentatione possit auferri.

Impossibile est eum qui non didicit litteras, naturaliter in libris meditari, id est legendo cogitare et intelligere ea que scripta sunt. Ideirco Judæi dixerunt de Christo : *Quomodo hic scit litteras, quum non didicerit ? Impossibile vero est eos qui primum non possederunt*, utpote libertatem et expurgationem a sollicitudine illa mundana, *duo secundum rationem exsequi*, hoc est alios duos actus ad solitarium pertinentes sapientialiter exercere : qui actus sunt oratio pura et contemplatio fixa.

Exsequens medium, id est, orationi et contemplationi insists : quæ oratio seu contemplatio est medium per quod mens in via hujus exsiliî Deo conjungitur. Hoc itaque « medium exsequens », *in mediis factus sum*, id est ad angelicum chorum raptus per mentis excessum : qui chorus est medium inter Deum et viatores. *Et illuminavit me sitientem*, hoc est, Deus illustravit me ardentissime cupientem de super illustrari. *Et ecce iterum eram in illis*, id est, angelis sanctis eram intentus. *Quid quidem erat in eo ante visibilem formam, docere non poterat*. Locus iste est maxime intricatus, ut plura verba subintelligere hic oportet, ut sit sensus : « Eram in » mediis « illis » (sicut expositum est) : et factus in spiritu, interrogavi angelum

me specialiter dirigentem : « quid erat in eo », id est, quid aut qualiter Verbum increatum æternum fuit subsistens, « ante visibilem formam », hoc est ante naturæ humanæ assumptionem ; et hoc angelus dicere mihi non potuit : non quia nescivit, sed quoniam Verbum Dei Patris non permisit. Ideo subditur : *neque enim sinebat Princeps*.

Interrogabam vero et obsecrabam mihi dici ab angelo quomodo nunc existat, id est, qualiter Verbum nunc incarnatum subsistit. *In propriis quidem, dixit, sed non in istis* : hoc est, angelus respondit mihi ad istud, quod Verbum incarnatum subsistit « in propriis » : quod sic intelligi potest, quod subsistit in vera Divinitatis natura, atque in esse hypostatico seu personali increato, estque in sinu (hoc est in corde) Patris, et sedet in throno gloriæ ejus : « sed non in istis » : id est, Verbum incarnatum super omnium angelicorum ordinum hierarchias, mansiones et altitudines exaltatum est, regnat ac residet, ideo non est in istis secundis, nec est de numero purarum creaturarum.

Ego vero interrogavi : Quæ est dextera, statio et cathedra in causa ? Per causam intelligitur Verbum æternum, per quod facta sunt omnia : quod in Evangelio ait, *Ego principium*; atque in Apocalypsi, *Ego sum Alpha et Omega, principium et finis, primus et novissimus*. Interrogavi ergo quid sit in Christo « dextera », et « statio », et « cathedra ». *Ait : Impossibile est aures isto doceri*, hoc est, de his plene doceri non potes ad aures et quamdiu solo auditu exteriori aut interiori de istis intrueris.

Ad hoc autem me desiderium traxit, id est, audita hac responsione, magis accensus sum desiderio cognoscendi quod interrogabam, et dixi : *Adhuc me ad tempus illud*, hoc est, fac ut vitam hanc corporalem nunc finiam, quatenus a corpore dissolutus, perducar ad horam in qua clare per speciem contempler Verbum Dei in semetipso et sicuti est. *Qui offensus est*, hoc

Pa. xxxiii, 6.
Hebr. iv, 16.

Joann. vii,
13.

Joann. i, 18.

1. ad. xvi,
26.
Apoc. xxii,
13.

Deut. iv, 25.

est, angelus a me interrogatus mihi respondit, *nondum venisse horam illam propter defectum ignis incorruptibilitatis*, hoc est, nondum esse impletum tempus meum ut pertingam ad tantam contemplationem, eo quod « ignis incorruptibilitatis », utpote Spiritus Sanctus (de quo in Deuteronomio scriptum est : Deus noster ignis consumens est), seu fervor divini amoris, nondum sit in me ad hoc ut nunc finiam cursum meum, quoniam nondum decrevit hoc, vel quia ego necdum satis purus et sanctus sum ad suscipiendum illam tam præclaram ac beatificam visionem. *Ista vero sive cum pulvere non novi, sive sine eo dicere non audeo* : hoc est, ego ipse aut ista ignoro, quum sum in corporali carne subsistens; aut in carne ista consistens, non habeo ista exponere.

Interea circa hæc introducta possent plura nunc dici, utpote de Verbo Dei, quid et qualiter erat ante incarnationem, et qualiter sit incarnatione peracta, quid item sit dextera et statio ac cathedra in hoc Verbo æternaliter genito, prolato in hoc Verbo assumptis humanam naturam invariabiliter perseverans, suppositando ipsam humanitatem in suo esse personali increato æterno. Dextera hujus Verbi, est æqualitas sua ad Patrem; statio ejus, est sempiterna ipsius permansio in corde Patris, a quo inegressibiliter et immanenter emanat, profertur ac gignitur. Cathedra quoque Verbi hujus, est judiciaria sua potestas ac summa auctoritas secundum quod Deus est; porro in quantum homo, habet potestatem judiciariam ministerialem et executivam, et solum ejus est in supremo cæli empyrei.

Itaque his sublimibus breviter tactis, auctor ad moralia et humana revertitur.

Durum (id est laboriosum) *est meridiam*

A *num somnum excutere et repellere, præsertim in æstivis temporibus. Tunc enim solum et æque non est abjiciendum opus manuum cum oratione, hoc est, quidquid tunc intermittatur, tamen opus manuale simul cum oratione est tunc præcipue exercendum, ut per hoc somnus ille vincatur, qui solo spirituali exercitio non posset jam congrue superari, nisi per gratiam valde intensam præcipuumque fervorem.*

Novi acedia demonem præfabricantem et facientem viam demoni fornicationis, ut demon acedia fortiter resolecens ac somno immergens corpus, operetur quasi manifeste inquisitiones in quiescentibus, id est, ipsos dormientes somniis turpibus illudat et fragilitate commaculet. Si fortiter resisteris eis, contra hanc carnalem repausationem et illusionem bellando oratione, sobrietate, vigilia ac labore, pugnant contra te potenter, hoc est, valide te tentabunt, quia succumbere superbissimi ac immundissimi erubescunt, ut faciant te cessare ab agonibus, id est virtuosos exercitiis, pugnis atque laboribus tuis, tanquam nihil proficientem.

Nihil tam evidenter manifestare valet victoriam demonum, hoc est dejectionem eorum qua superantur a nobis, sicut crudelis et dura pugna, id est tentatio, ab eis contra nos facta, quando prævalemus in ea : quo enim gravius nos impugnant, tanto apertior est eorum dejectio dum succumbunt.

In progressibus congregata custodi, hoc est, in omni spirituali profectione et quocumque progredieris sive exstiteris, cave ne per vanam gloriam, hypocrisim, presumptionem, jactantiam, aut alio modo, dispergas et amittas spirituales divitias quas diu ac laboriose congregasti. Nam aves quæ erant reclusæ evolvant porta aperta. Quasi dicat : Simili modo pereunt et merecede privantur bona opera quæ incaute inaniterque panduntur. Et tunc de cetero nihil profectus inveniemus de tranquilla quiete, hoc est de vita nostra solitaria quiescente præterita.

Modicus et parvulus pilus oculum turbat, dum cadit in oculum, et parva sollicitudo carnalis quietem mentis exterminat, id est, aequaliter laedit et paulatim aufert, nisi abiciatur.

*Quies est depositio intelligentiarum et sensuum, et abnegatio curarum bene rationabilium. Hoc intelligendum est de quiete interna seu solitaria vita secundum suum primum, ut sit sensus, quod « quies », id est exercitatio contemplativa transformans et absorbens mentem in Deum, excludit operationes intellectus ac sensuum circa creata: quia in tali contemplatione mystica et sublimi mens supergreditur et relinquit se ipsam creataque omnia; deserit quoque curas bene rationabiles, quia nequaquam sollicitatur de necessariis vitae praesentis. Ideo subditur: *Qui quietem recaciter*, id est perfecte, apprehendit, utpote in solo Deo pure quiescens, neque de sua carne curabit. *Verax est enim qui evangelizavit et promisit*, utpote Christus, qui in Evangelio ait: *Querite primum regnum Dei, et haec omnia adjicientur vobis*; itemque: *Scit Pater vester quia his omnibus indigetis.**

Qui mentem mundam vult Deo exhibere, ut curis ac sollicitudinibus vitae se tradit, similis est ei qui pedes suos fortiter ligat et velociter currere tentat. Quemadmodum enim ligatio pedum impedit cursum, sic sollicitudo cordis munditiam.

Rari quidem sunt qui disciplinati didicerint mundanum, id est humanam philosophiam ad summum; ego autem rariores esse dico eos qui vere sciant philosophiam quietis secundum Deum, hoc est, qui per gustum et experientiam noscant quietem internam, perfectam ac deiformem, qua mens solitarii integre et pure et supernaturaliter conquiescit et obdormit in Deo.

Qui nondum norit Deum per fidem formatam ac sapientiae donum, erit improbus ad quietem, id est ineptus ad hanc tranquillissimam vitam, et multa pericula tentationum sustinebit antequam ad eam pertingat.

Quies inexpertos et indoctos suffocat. Certum est quod quies ista sit saluberrima atque salvificans: sed dicitur inexpertos et indoctos suffocare, quoniam usurpatione seu aggressio qua tales se ingerunt ad vitam hanc quiescentem, opprimit eos, ita quod a propria infirmitate, inexperientia et insipientia suffocantur, quia ignorant qualiter contra invisibiles hostes ac propriam carnem pugnandum sit, nec unctio Dei docet eos de omnibus. *Existentes enim sine gustu dulcedinis Dei, consumunt tempus in captivitatibus*, id est distractionibus cordis, quibus retrahuntur a Deo et a demonibus detinentur, et furtis, hoc est privationibus quibus occulte spoliantur donis gratiae sibi concessis: demones enim facilliter ac multipliciter lallunt atque seducunt eos; et anxietatibus, id est penis ac tediis, servili et inordinato timore, et accidiis. Homo enim piger est ad opera in quibus non delectatur. Quum igitur non gustent dulcedinem Dei, neque in ejus cultu ac honorificentia delectentur, accidiis opprimuntur. *Et recurrunt*

libus, id est reflexionibus ad se ipsos: non enim feruntur in Deum pure atque directe, nec in ipso radicatus fiunt, sed undique evagantur, et oblique (imo et in circuitu) ambulant.

Qui orationis pulchritudinem tetigit, id est, ad puram et perfectam orationem devenit, et eam expertus est in qua mens orantis ita intenta est Deo ut neque se ipsam neque aliquid aliud creatum advertat, fugiet turbus ut onager, quia praesentia hominum impeditiva est talis orationis. Quis enim dimisit hominem liberum ab omni conjunctione hominum, nisi oratio ista? id est, desiderium sic orandi, potissime abstrahit hominem a praesentia hominum aliorum.

Qui circumvallatus est vitiis, id est, undique impugnatur ab eis, et in cremo commoratur, horum exercitationi attendit, hoc est, vigilanter considerat qualiter vitiis istis resistat, et qualiter exercetur ab eis. Invenit quod et sanctus senex mihi

Matth. vi, 33.

Ibid. 32.

1 Joann. v, 27.

Ps. xl, 9.

dixit tale aliquid et docuit : Georgium dico Arsilaitem, quem et tu, honorande Pater cui hæc scribo, non ignoras. Iste Georgius aliquando ordinans et ad quietem adducens rudem animam, id est, hominem inexercitatum et simplicem instruens qualiter in vita eremitica ac solitaria se habere deberet, ait : Notavi in matutinis diluculo peregrinari quasi communiter daemones vanæ gloriæ et concupiscentiæ : hoc est, observavi quod solitarii potissime invadantur et oppugnentur de mane a dæmonibus vanæ gloriæ et carnalis concupiscentiæ; in meridie vero dæmones acedie et iræ atque tristitiæ; in vespertis autem notavi amatores stercorum et tyrannos miseri ventris, id est dæmones gulæ et carnalitatis, qui instar tyranni tunc tentant crudeliter : quod dictum est juxta morem eorum qui refectionem totius diei differebant usque ad vespem.

Melior est pauper subjectus super occupatum quiescentem, hoc est, humilis Frater sub obedientia vivens, virtuosior est solitario exterioribus rebus aut eurus intento. — Qui ratione quietem consequitur, id est, solitariam vitam exercere se aestimat sapienter, et non conspiciit lucrum ejus quotidie, hoc est, profectum ejus omni die non experitur; aut non rite quiet, id est, non veraciter conversatus est juxta exigentiam contemplatiæ ac solitariæ vitæ, aut ab elatione patitur furtum, hoc est, propria elatione occulte decipitur, et per hoc quotidiano profectu privatur.

Quies est incessabilis latrìa Dei et ad-sistentia. Latrìa proprie dicitur virtus quæ Deo cultum cærimoniamque impendit; nunc autem obedientiam pro ipso cultu et honorificentia Creatoris. « Quies » igitur, hoc est vita solitaria et quieta, « est incessabilis » cultus « Dei, et ad-sistentia » mentis coram eo, quæ se in Dei conspectu constituit ac præsentat, habens se pure et reverenter, imo et irreprehensibiliter, coram majestate tam infinita.

Jesu memoria tuo flatui uniatur, id est,

tam incessabiliter recole Christum et ejus mysteria atque virtutes, quam indesinenter respiras, et tunc cognosces quietis utilitatem, hoc est, solitariæ vitæ fructum experieris, mirabiliter proficiendo quotidie.

Propria voluntas est lapsus obedienti, quoniam propriam voluntatem sequendo ab obedientia cadit; recessus vero et desistentia ab oratione est lapsus quiescenti, intelligendo per orationem etiam meditationem et contemplationem.

Si gaudes de adventu Fratrum ad cellam tuam, agnosce te ipsum soli acedie et non Deo vacare. Hoc intelligendum est, quando cellita lætatur de adventu aliorum ad se in quantum visitatio illa est sibi repansatio seu recreatio quædam aut absque rationabili causa fit.

Exemplar perseverantiæ in oratione sit tibi vidua illa ab adversario læsa, quæ scilicet judicem importune et incessabiliter interpellabat, prout in evangelica parabola plenius continetur. Luc. xviii, 2-5.

Typus vero, id est forma et figura, quietis sit tibi magnus et æqualis angelo Arsenius, qui quam singulariter solitudinem et quietem secutus sit, in Vitaspatrium continetur. Denique quod Arsenius sit nunc in cœlis æqualis angelis, imo ad sublimem aliquem angelorum ordinem elevatus, exstat certissimum: sed in hac vita adhuc subsistens, non erat absolute æqualis, sed multum similis angelo. Memento conversationis hujus angeli quiescentis in solitaria mansionc; et vide quomodo plerumque quosdam ad se venientes remiserit, eos ad colloquium suum non admit-tendo, ne quod majus erat amitteret, hoc est, ne exercitia suæ altissimæ contemplationis, devotissimæ orationis, ac ipsius psalmodiæ, ardentissimæ quoque dilectionis, interrumpere cogeretur. Noverat quod dæmones frequentius persuadent irrati-onabilibus discursibus gyrovagorum, id est ipsis gyrovagis irrationabiliter circumcur-rentibus, accedere ad quiescentes secundum rationem, hoc est ad solitarios fru-

ctuosos, quatenus vel ad modicum possint impedimentum præbere operatoribus, ut pole solitariis illis veraciter operariis. Et tu, ut iste Arsenius, non derites pie contristare tales similiter vagos et negligentes, non admittendo eos ad colloquendum. Forsitan enim cæ tristitia cessabunt circuire.

Vide ne forte gratia prædicte intentionis, sine causa perturbes molestesque animam venientem ad te haurire ex siti, hoc est audire verba vitæ a te ex desiderio sui profectus, ut rivos doctrinæ accipiat ex fonte sapientiæ tibi concessæ. In omni vero re lucerna tibi opus est, id est, discretionem, imo et directionem Spiritus Sancti, in omnibus indiges, ut penses quos recipere et quos remittere debeas.

Vita quiescentium, magis vero monachorum existentiæ, fiat secundum conscientiam et sensum, hoc est, solitarii et presertim monachi in congregatione viventes, conversationem suam in omnibus dirigant juxta dictamen conscientiæ, ac sensum cordis internum seu intimum gustum virtutum.

Qui ratione currit, id est, discrete festinat ad patriam, adinveniens studia, hoc est conatus, cogitationes, locutiones, gressus et motus, id est profectus et opera, secundum Deum, id est, secundum quod Deo placet, et propter Deum, omnia scilicet ordinando ad ejus honorem et gloriam, exerceat universa hæc in sensu anime et in conspectu Altissimi: omnia enim agit cum ingenti reverentia et gustu interno. Si vero patitur furtum, hoc est, si a demonibus aut propriis motibus vanitatis decipitur, et suo profectu clam spoliatur, nondum secundum virtutem conversatur, quoniam necdum perfectus est in exercitio virtuoso.

Ps. xcviij, 5. Quidam ait, puta Psalmista: Aperiā in psalterio propositionem meam et consilium meum, propter defectibile adhuc discretionis. Consilium namque est inquisitio de agendis, et ita in consilio est «adhuc» defectus «discretionis», sen im-

A perfectum judicium de faciendis: ad quod insinandum ita locutus est ipse Psalmodigraphus. Ego vero aperiā voluntatem meam per orationem: id est, antequam dicam quid velim, Dominum invocabo ut dirigat me in volendo, ne mea voluntas a voluntate divina discordet. Quod intelligendum est de iis in quibus sumus incerti quid magis placitum sit Deo. Et inde certificationem recipiam, hoc est, orando certificabor per inspirationem internam quid placeat Omnipotenti.

B Fides est alia orationis, quoniam levat ac dirigit eam ante Deum. Si enim fidem non habuero, oratio mea in sinu meo iterum convertetur, id est, ad Deum ascendere non valebit, sed deprimetur ac inefficax erit.

Ps. xxviii, 13.

Fides est statio, id est collocatio, fundatio seu stabilitio, anime non hæsitans et secura, a nulla contrarietate turbata et fracta. Istud intelligendum est de fide secundum statum suum perfectum, prout caritate formata est, et rationibus credendorum ornata, atque purificatæ mentis intelligentia stabilita. Dicitur quoque fides «statio anime», quia est prima virtus per quam homo collocatur in Ecclesia Dei.

Fidelis est, non qui credit Deum cuncta posse, id est, non qui hoc solummodo credit, sed qui credit se omnium participem esse, hoc est, qui credit quod per caritatem fieri possit ut existat particeps meritum omnium in caritate existentium. Talis quippe credit quod tota Ecclesia sit unum mysticum corpus caritate coniectum, in quo omnia bona fiunt per caritatem communia: quod directe cadit sub fide; sed Deum esse omnipotentem, ratione probatur.

Fides est insperatorum conciliatrix, id est procuratrix honorum quæ quis vix speravit se posse impetrare antequam habuisset tantam fidem. Unde Salvator: Omnia (inquit) possibilia sunt credenti. Quod et latro monstravit, qui in cruce consecutus est gratiam aliquando insperatam.

Marc. ix, 23.

Luc. xxiii, 42, 43.

Gratia est mater fidei, «Gratia» gra-

tum faciens dicitur pullulare et ramificare in virtutes et dona, et ita « est mater fidei » quantum ad actum fidei. « Gratia » quoque spiritualis « est mater fidei », id est certitudo ipsius fidei : quæ certitudo vocatur ab Apostolo fructus spiritus. *Fatigatio et cor rectum.* Hæc duo dicuntur fidei mater, quia disponunt ac promerentur fidei certitudinem et perfectionem ipsius. *Et fatigatio facit constantem.* Homo enim se ipsum in virtutibus assidue usque ad corporis fatigationem exercitando, acquirit assuefactionem virtuosam, quæ efficit eum valde « constantem » et promptum. *Rectum vero cor est auctor ejusdem,* videlicet fatigationis, sive constantie. Justitia namque movet et incitat ad fortem atque assiduam exercitationem in bono.

Fides est mater quiescentium, id est origo quietæ vitæ eorum, quia ex fide arriperunt solitariam vitam. Ideo sequitur : *Nisi enim crediderit, quomodo quiescet ?*

Vinctus in carcere, formidat a timore punientis, hoc est, distractionem et pœnam judicis seu tortoris veretur; *timor autem Dei parturit quiescentem in cella,* quia induxit eum ad vitam hujusmodi, sicque peperit eum in illa vita. *Prior,* videlicet vinctus in carcere, *non sic tormenta timet judicii secularis sicut secundus,* puta solitarius, timet judicium Judicis summi. — *O admirabilis,* id est, o admirande solitarie et cellita, *magnus timor Dei necessarius tibi est in quiete,* hoc est in vita abstracta, *quia nihil ita persequi D acediam potest ut timor.*

Qui damnatus est, utpote reus incarcerationis, intuetur semper quando judex ad carcerem veniet; qui autem vere operarius est, intuetur quando veniat Christus educens eum de custodia corporis hujus, ita quod cupit dissolvi et esse eum Judice. *Pondus tristitiæ colligatum est primo,* puta incarcerationato; *fons autem lacrimarum adest secundo,* utpote quiescenti in cella.

Si possidens tenueris patientiæ virgam,

A hoc est, si omnem tribulationem, quæ instat virgæ corrigi culpam patientiamque exerceat, æquanimiter, patienter firmiterque pertuleris, *canes protinus derelinquent tibi commisceri,* hoc est, impudentissimi daemones fugient a te.

Patientia est implagabilis dolor, hoc est virtus sine mentis læsione tolerans omnem adversitatem et læsionem inflatam, *et invincibilis labor animæ,* hoc est omnem laborem insuperabiliter sustinens, *ab irrationabilibusque tumultibus non commotus,* imo in omni tumultu hujusmodi tranquillitatem conservans.

Patientia est præceptum tribulationis quotidie expectatum atque susceptum, hoc est virtus qua impletur præceptum quod datum est de tribulationibus patienter ferendis : per quam virtutem est homo semper expectans adversa, ut pie sustineat ea.

Patiens est operator sine turbatione et lapsu, peccati scilicet mortalis, *per casus et turbationes victoriam faciens,* hoc est, aliorum ruinas et inquietudines et turbulentias laudabiliter ferens, atque per hoc virtuosam impatientiæ victoriam obtinens semetipsamque superans.

Patientia est cæcisio occasioneum : quia per eam ita se habet homo, quod non quarit ullas occasiones turbationum, nec facta aliorum sic interpretatur aut recipit quasi ad suam turbationem sive injuriam facta sint. *Est quoque propria accessio :* quia per veram patientiam homo non solum hortatur alios ad sustinenda adversa, sed ipsemet etiam se offert ad ea.

Nemo sic indiget cibo sicut operarius patientia, hoc est, homo virtuosus magis est patientia indigeus, quam corporali cibo esuriens; *quia de defectu prioris coronam accipiet,* id est, homo qui æquanimiter tolerat corpori cibi defectum, æternam gloriam promeretur; *sed de defectu secunda interitum reportabit,* hoc est, qui patientiam non habuerit, pro ejus carentia damnationem incurrat.

Vir patiens ante sepulcrum mortuus est, hoc est, ante mortem corporalem spiritua-

Galat. v. 22,
23.

Philipp. i.
23.

liter atque vitaliter mortuus est sibi met- A quod uni salubre est, alteri noceat. Ideo subditur : *non enim omnes eisdem dispositionibus aut habitibus qualificati sumus, neque similiter.*

Spes et luctus pariunt patientiam. Qui enim futuram beatitudinem adipisci confidit, et propria mala deflet ac quanta pro eis tormenta promeruit ponderat, ad patientiam in omni adversitate se ipsum accingit seu preparat. *Qui autem est absque duobus his, puta sine spe et luctu, est servus accidia.* Spes enim premii provocat ad operandum idonee, et qui peccata sua deplorat, ad opera penitentialia inflammatur.

Luctatorem, id est militem, Christi oportet cognoscere quos inimicos a longe persequatur, ita ut si ab ipso diffugerint, nihilo minus insequatur eosdem, quemadmodum in Psalmo scriptum est : Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non converterar donec deficiant; quos vero sicut contra se luctari, ita ut eorum impugnationes dissimulet, non insistendo considerationi eorum quae suggerunt, sed inde avertat se, et ad salutaria se convertat. De ista materia dictum est supra, quemadmodum vitia aliqua melius superantur resistendo eis directe, et insistendo considerationi eorum; alia vero per hoc quod materia eorum vitatur, et consideratio ab eis avertitur : et dictum est quae sint ista aut illa.

Quandoque lucta, id est impugnatio, coronam adducit, quando videlicet vincitur ipsa tentatio; quandoque vero devitatio D improbus fecit : hoc est, aliqui cadunt et pereunt ex eo quod certamen tentationum devitant, vel quia exercitari a superiore seu Fratribus renuntiant : per quod in suis passionibus perseverant, nec discunt se ipsos mortificare ac frangere. *Non est possibile talia verbo dicere vel doceri,* hoc est, non potest de his generalis regula dari, quae omnes indifferenter concernat, seu ad omnes aequaliter spectet : quia homines diversimode exstant dispositi, et

Unum spirituum malignorum observat vigilantius, quoniam incessanter repugnat homini bono, videlicet in statione, et transmutatione, hoc est quacumque variatione de una dispositione in aliam, et sessione, et motu, et oratione, et reclinatione, et somno. Per spiritum istum intelligi potest daemon vanae gloriae, ut patet ex dictis. Sed quari potest qualiter repugnet in somno. Et respondendum, quod dupliciter : primo, per illusiones phantasticas, quae et post evigilationem interdum vix cessant; secundo, inducens ad immoderatam somni subtractionem.

Eorum qui in via quietis resident, id est, solitariam et contemplativam vitam exerceant, alii implent semper in se ipsis quod in Psalmo scriptum est, Providebam Dominum in conspectu meo semper : id est, jugiter Dei praesentiam contemplantur ac ponderant. *Non enim universi iuvenes spiritualis et coelestis alimentum sunt uniformes in operatione.* Panes isti sunt diversa dona Spiritus Sancti, quae mentem reficiunt, et in diversis diversimode operantur. In uno quoque magis abundat hoc donum, in alio illud : et juxta hoc, sunt diversa exercitia solitariorum et aliorum religiosorum. Idcirco subiungitur : *Alii implent peculiariter quod scriptum est :*

In patientia vestra possidebitis animas Luc xxi, 19, vestras. Alii implent istud : Vigilate et orate. Alii semper intendunt illud : Para in exitum opera tua, hoc est, ad mortem dispone te per opera bona. Alii pensant illud Apostoli ad Romanos dicentis : Non sunt contrariae passionibus huius temporis ad futuram gloriam. Alii istud Psalmistae mente revolvunt : Nequando rapiat et non sit qui eripiat. Omnes autem hi currunt ad patriam, unus vero horum accipit brachium sine labore. Non utique penitus sine labore, sed ideo dicitur accipere premium absque labore, quia cum minori labore

Ps. xvii, 38.

Ps. xv, 8.

p. 419 D et s.

Luc xxi, 19.
Matth.
xxvi, 17.
Prov. xxviii,
27. juxta
Iax.Rom. vii,
18.

Ps. cxviii, 22.

Eccl. ix, 24.

salvatur quam alii : ille videlicet qui contemplationi divinæ præsentiae, imo et Dei præceptis, assidue vaeat. Contemplationi namque grandis suavitas est annexa.

Qui proficit, operatur non solum vigilans, sed etiam dormiens : unde quidam in ipsis somnis per dæmones ad se accedentes afficiuntur ignominia, id est turpibus illusionibus aut molestis somniis, et de castitate admonent in somno feminas incontinentes : quod angeli sancti facere solent. Itaque, quia proficiens intense occupatus est exercitiis virtuosis, frequenter habet fortes occupationes in somno, et sæpe inquietatur in somno atque illuditur a spiritu malo.

Provenientes ad te non exspectes, hoc est, non sis eorde suspensus aut præstolans aliquorum adventum ad te, quia hoc non parum impedit mentis quietem, neque ante te præpares ad illorum adventum. Consistentia enim quietis, id est solitaria quies, est tota simplex, id est directe fixa et simplicata in Deo, et est sine plica duplicitatis et simulationis, ac sine vinculo inordinate affectionis ad aliquid.

Luc. xiv. 28-30.

Nemo volens turrim aut cellam quietis edificare, id est obtinere ac possidere virtutum perfectionem, quæ per turrim quidem significatur, et contemplativæ vitæ dulcedinem, quæ significatur per cellam quietis, conetur ad hoc, assumendo monasticam aut eremiticam vitam, nisi sedens prius per orationem, id est, orando quiescens, computet et palpet an habeat proprietates necessarias ad consummationem talis ædificationis, hoc est, an aptus sit ad huiusemodi vitam; nequando post fundamenti positionem, id est post acceptam professionem ad inelocationem, fiat inimicis suis demonibus in derisum, et aliis operariis impedimentum, eos gravando aut scandalizando per suam ruinam.

Intende et vide peregrinantem suavitatem, hoc est delectationem exercitiis tuis bonis interdum et interpolatim annexam, ne forte dolose admixta sit ab ananis medicis, magis vero insidiatoribus, puta dæ-

monibus, qui interdum hoc faciunt ut ad vanam gloriam, præsumptionem elationemque trahant, vel ut homo suavitate allectus, indiscrete immoretur aetui bono.

De nocte plurimum temporis da orationi, minus vero psalmodiæ. De die vero iterum parare secundum tuam virtutem, id est, quantum potes in bonis exerce te, atque ad orandum et psallendum dispone te; vel sensus est, ut in die magis instetur psalmodiæ.

Lectio Scripturarum naturam habet illuminare et coadunare, hoc est recolligere, mentem non modice. Verba enim Scripturæ sunt sermones Spiritus Sancti, et regulant exsequentes eos. — Ea quæ leguntur sint activa tibi qui operarius es, id est, ad bene agendum te excitent, nec tibi sufficiat scire ea: quoniam operatio horum facit lectionem reliquorum superfluum : hoc est, is qui opere implet ea quæ in Scripturis legit esse agenda, superfluum et inanem reputat lectionem cæterorum quæ sibi ædificationem non præstant. — Quære illuminari a sermonibus veritatis laboribus et doloribus magis, et non libris, id est, intellectum Scripturarum stude acquirere potius per pios labores virtuososque actus et per contritiones atque compunctiones salubres, quam per lectiones librorum, quanquam et lectio juvet.

Nec sequaris venenativa mentis verba ante spirituales virtutes, id est, antequam spiritualis effectus es per virtutum exercitationem, non præsumas de virtutibus prædicare per verba inania, quæ magis sunt infectiva propriæ mentis, quam sint audientium ædificativa; sed sequere eum qui cœpit facere et docere. Quum enim sint verba tenebrarum, impotentes obscurant, hoc est, quum verba huiusmodi ex præsumptione, jaetantia et gloria vana procedant, magis exerceant infirmos qui proferunt ea, imo et sæpe scandalizant pusillos qui audiunt et reprehensibilem loquentis vitam cognoscunt.

Act. i. 1.

Una phiala plerumque significavit gu-

stum vini, id est, potatio modici vini ex uno scypho permodico, facit saepe cognoscere saporem totius vini quod est in vase magno aut penu; *et unus sermo quiescentis*, utpote verae solitarii et quieti, manifestavit saepe gustare (id est intelligere cum gustu interno) valentibus, omnem consistentiam et operationem ejus intrinsecam, id est totam ipsius perfectionem.

Irrecurvabilem oculum animae possidebis, id est, omnino habere debes inavertibilem atque rectissimam mentis considerationem, contra elationem, ne ei consentias, quia non est quidpiam magis exterminans et occidens eandem elationem in furtis, hoc est, quae accidit homini in oculis subreptionibus et suggestionibus diabolicis, per quas privatur quis spiritualibus suis divitiis: nil, inquam, magis exterminat elationem, quam inavertibilis consideratio mentis praefata, qua homo considerat ea quae ad humilitatem inflammant.

Parce lingua in processibus, hoc est, in spiritualibus profectibus cohibe linguam tuam a vana ostentatione. *Novit enim celeriter multas fatigationes dispendere*, hoc est, lingua scit per verba inania cito ac facile evanescere multa opera bona et laboriosa a sua mercede.

Exerce consistentiam, vel ut aliqui habent, obsistentiam tuam, id est, vitam tuam proseguere, et hostibus tuae salutis summo conamine resistere, sine curiositate: curiositas enim inquinat quietem sicut aliquid aliud inquinare non potest, hoc est, plus quam aliud aliquod vitium valeat maculare eandem. Ideo ait S. Gregorius: Grave curiositatis est vitium, quod dum homini vitam proximi sui discutendam proponit, propriam vitam ei abscondit.

Adventientibus appone necessaria, corpori dico et spiritui, hoc est, non tantum exhibe eis refectionem corporalem, sed etiam spirituale, instruendo, hortando, etiam si opus fuerit, corripiendo. *Si autem sapientiores nobis existunt, ostendamus*

eis amorem sapientiae per silentium, id est, tacendo pandamus quod sumus sapientiae amatores, cupientes potius informari ab eis, quam eos instruere praesumentes. *Si autem fratres sunt*, id est nobis aequales, et non Patres famosi ac eminentes, secundum eandem institutionem, utpote humilitatis et discretionis observantiam, temperate portam aperiamus, hoc est, cum moderamine reseremus os ad loquendum. *Sed utilius est putare quod omnes excedant nos in vita et sapientia*, nisi forte oppositum evidenter appareat.

Qui arenam portavit in pallio et tota nocte vigilavit, detinuit me volentem penitus prohibere existentibus adhuc parvulis in congregationibus opus corporis: hoc est, senior ille qui ut somnum vince-ret « portavit » de nocte « arenam in pallio », me repressit ne « in congregationibus » prohiberem « parvulis » aetate aut virtute « opus » corporale, quoniam exemplo senioris illius constat quod corporalis exercitatio aliquando prosit. Denique, quum S. Paeomius adhuc juvenis habitaret cum B. Pakemone abbate, et nocturnis horis inciperet somno gravari, eduxit eum Pakemon et fecit arenam portare, ut assuesceret vigilare.

Quemadmodum rationi dogmatis sanctae et increatae et adorandae Trinitatis opponuntur quae sunt de dispensatione incarnationis unius personae ejusdem semper laudandae Trinitatis: quoniam ea quae sunt ibi pluralia, in isto sunt singularia; et quae ibi sunt singularia, in his sunt pluralia. Verba haec intricata caute admodum sunt exponenda. Porro in superessentiali et superincomprehensibili et supergloriosissima Trinitate sunt tria supposita, quamvis nomen personae atque hypostasis magis proprie habeat ibi locum quam nomen suppositi. In tribus vero suppositis illis est una numero essentia. In Verbo autem incarnato est una persona et trinitas quaedam essentialium: quia in eo sunt, deitas, anima, caro, et tres istae essentiae concurrunt ibi in unam personam. Ex iis

patet aliquantulum textus, ut sit sensus : Ea
 « quæ sunt de dispensatione incarnationis
 unius personæ semper laudandæ Trinitatis », id est catholica documenta pertinentia ad incarnationem Filii Dei, qui Filius est una in summa Trinitate persona, « opponuntur rationi dogmatis sanctæ et increatæ et adorandæ Trinitatis », hoc est, in modo loquendi se habent modo opposito ad rationem et proprietatem documentum quod datur de superdignissima Trinitate : « quoniam ea quæ ibi », scilicet in Trinitate, « sunt pluralia », utpote supposita quæ ibi sunt tria, « in isto sunt singularia », hoc est, in Verbo incarnato est unum dumtaxat suppositum ; « et quæ ibi sunt singularia », id est divina essentia et quidquid absolute dicitur in divinis (quæ sunt quod est in Trinitate quid singulare seu unum numero, eo modo quo nomina ista locum in divinis possunt sortiri), « in his » quæ conveniunt Verbo incarnato, « sunt pluralia », quia in Christo sunt tres essentiae modo prædictæ. Ita et alia studia sunt convenientia quieti, et alia obedientiæ, hoc est, alii actus pertinent ad soli-

tarios, et alii ad cœnobitas sub obedientia stantes : quod quidem ex dictis, atque in secundo Collationum volumine, edocetur. Cf. XXVII, Solitarius namque tanto purius et incessabilius atque ferventius debet Deo vacare, uniri, immergi, quanto plus ab hominibus separatur : obedientiarum autem nihil præfert iis quæ sibi injunguntur a præsertim.

Divinus Apostolus Romanis scribens ait : Quis cognovit sensum Domini? Ego autem dico : Quis cognovit mentem hominis corpore atque spiritu quiescentis, utpote perfecte tranquillati et reformati ac re-collecti et fixi in Deo? quasi dicat : Nemo nisi ipsemet ipsa quiescens, quum et idem testetur Apostolus scribens ad Corinthios, Ea quæ sunt hominis, seu quid agatur in homine, nemo scit nisi spiritus hominis.

Fortitudo regi, divitiæ et multitudo, hoc est, regem decent potestas, opulentia et multitudo servorum; imperium quiescenti, multitudo orationis, id est, solitarius contemplativus competit dominium super corpus et sensualitatem, multitudo quoque orationis, imo ut oret assidue.

GRADUS XXVIII

DE SANCTA ET BEATA MATRE VIRTUTUM ORATIONE, ET DE INTELLECTUALI ATQUE SENSIBILI ADSISTENTIA QUÆ EST IN EA.

ORATIO secundum qualitatem suam est conjunctio et unio hominis cum Deo. Porro oratio secundum operationem est consistentia mundi, ornatus collectio, reconciliatio Dei, lacrimarum mater et iterum filia, propitiatio peccatorum, pons tentationum, medius murus tribulationum, præliorum contritio, opus angelorum, alimentum omnium incorporeorum, futura jucunditas, infinita operatio, fons virtutum, conciliatrix charismatum divinarum, invisibilis profectus, deliciæ animæ virtuosæ, illuminatio mentis, securis desperationis, demonstratio spei, tristitiæ solutio, divitiæ monachorum, thesaurus quiescentium, furoris diminutio, speculum profectus, declaratio mensurarum, bonæ conscientiae manifestatio, revelatio

futurorum, clementiæ signatio. Oratio est ei qui orat, curia sententiæ et condemnationis, auditorium iudicii, et tribunal Domini ante futurum tribunal.

Surgentes audiamus hanc sanctam reginam virtutum clamantem ac dicentem ad nos voce exili : Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos ; tollite jugum meum super vos, et invenietis requiem animabus vestris, et peccatis vestris sanitatem : jugum enim meum suave est, et sanativum culpæ vestrarum. *Matth. xi. 28-30.*

Quicumque accedimus coram stare et colloqui regi et Deo nostro, non faciamus iter impræparati, nequando a longe intuens nos non habentes arma et stolam regie adstantiæ, injungat suis ministris et servis tradi nos ligatos exsilio alicubi longe a facie ejus. et obsecrationes nostras econtra diruptas denuo projici in faciem nostram. — Tunica animæ sit tibi accedenti adstare coram Deo tota contexta filo. imo potius exterminio ultionis et memoriæ injuriæ : alioqui ex oratione nihil proficies. Tota orationis textura sit tibi sine varietate, quoniam publicanus et impudicus uno verbo reconciliaverunt sibi Deum.

Adstantia orantium una est, multam vero varietatem et differentiam possidet : quoniam quidam interpellant Dominum ut amicum et regem, offerentes ei hymnum et supplicationes causa opitulationis aliorum, et non sui ipsorum ; alii sunt inquirentes a Deo divitias et gloriam ampliorem et confidentiam ; alii petunt perfecte liberari ab adversario suo in finem ; aliqui vero deprecantur accipere aliquam dignitatem ; quidam petunt perfectam solutionem debiti sollicitudinis ; alii petunt liberationem a carcere ; alii petunt solutionem accusationum et culpationum.

Præ omnibus subordinemus et ponamus in charta obsecrationis nostræ sinceram gratiarum actionem, in secundo autem versu, confessionem et contritionem animæ in sensu ; illa deinde notificabimus petitionem nostram Regi universorum. Predictus autem modus orationis perfectus est, secundum quod euidam Fratrum manifestatum fuit ab angelo.

Si fuisti aliquando ante visibilem judicem condemnatorem tanquam obnoxius pœnis, non indiges typo in adstantia tuæ orationis. Si vero non adstitisti, neque vidisti alicubi exactos pœnis, discere facere talem orationem coram Christo medico animarum, saltem ex supplicatione infirmantium fusa ad medicos quum ab eis exrendi sunt vel incidendi.

Noli in oratione tua esse multum prudens verbis, quoniam verba puerorum lal-bulentia et simplicia et sine varietate prolata placaverunt plerumque Patrem eorum qui in cœlis est. — Ne coneris multum loqui in oratione tua, ut mens tua non dissipetur a sua devotione ad quæstionem verborum. Unum verbum publicani Deum ad misericordiam flexit et propitium fecit, et unum verbum fidele salvavit latronem. Multiloquium in oratione plerumque pereffudit phantasticavitque mentem ; soliloquium vero habet naturam congregare mentem. — Delectatione tactus vel compunctus in verbo orationis, permane in ipso : tunc enim custos noster angelus sanctus adest nobiscum orans.

Noli confidere vel fiduciam habere in lemetipso, etiam si munditiam possides, sed magis accede ad multam humilitatem, et fiducialius ages : nam et si ascendisti omnem scalam virtutum, adhuc tamen pro remissione peccatorum exora. Audi Paulum de peccatoribus clamantem : Quorum primus ego sum.

^{1 Tim. I, 15.}

Sal quidem et oleum naturaliter habent condire pisciculos ; lacrimæ autem et castitas faciunt orationem esse pematam. — Si omnem mititatem et inirascibilitatem comparaveris, non in multis laborem pones liberare mentem tuam a captivitate. — Quamdiu non possidemus orationem activam et efficacem, similes sumus his qui in principio exercitant pueros ad ambulandum. — Stude meditationem tuam sursum ferre. Magis vero conare mentem recludere in verbis orationis ; et quamvis attonita propter puerile cadat, iterum eam sursum erige : quoniam proprium mentis instabile, sed possibile est universa corda stabilire in Deo.

Si agonem possideas indesinenter, peregrinabitur in te qui terminat et circum-
^{Job xxxviii, 11.} scribit mare mentis, et in oratione tua dicit ad ipsum : Hucusque venies, et non procedes amplius. — Impossibile est spiritum ligare ; ubi vero est Spiritus creator, omnia sunt subjecta.

Si Solem vidisti secundum quod ad rem pertinet, poteris et ei colloqui condescender ; si vero non, quomodo quem non vidisti, sine mendacio interpellare valebis ? — Principium orationis est soliloquio persequi rationabiliter insultus ex eorum proœmiis ; medietas vero est in dictis et intellectis mentem libere esse ; finis vero est raptus mentis ad Dominum.

Altera exultatio quæ evenit in oratione habitantibus in congregatione, et altera quæ advenit orantibus secundum quietem : illa enim patitur modicum apparentes imaginationes, ista vero tota repletur humilitate. — Si semper studueris mentem tuam non elongare a Deo, prope te erit etiam in mensæ appositione ; si autem sine prohibitione errorem aliquem non spontaneum aut voluntarium, sed fortuitum aut (ut ita dicam) casualem incidis, nunquam tecum permanere valebit.

Etenim ille magnus et maximæ atque perfectissimæ orationis operator Paulus
^{1 Cor. xiv, 19.} apostolus in hunc modum Corinthiis loquitur. Magis volo dicere quinque verba sensu meo, et cetera quæ sequuntur. A magis autem parvulis hoc tale est alienum. Quare nos tanquam imperfecti obsecramus cum qualitate et multitudine quantitatis : nempe secundum est prioris conciliativum. Ait enim quidam : Da orationem mundam sine pigritia ei qui orat sordide et oppresse.

Aliud est sordes orationis, aliud exterminatio, aliud furtum, et aliud querela. Sordes orationis est coram Deo stare et cogitationes atque intentiones inconvenientes imaginari ; exterminatio orationis est curis inutilibus occupari ; furtum spirituale est intentionem et mentem insensibiliter recurvare ubi non decet ; querela est qualiscumque insultus nobis orantibus appropinquans.

Si eo tempore quo oramus, solitarie non manemus, intrinsicè reformemus supplicationis nostræ figuram. Si vero ministri laudum non sunt præsentés, etiam in ore extrinseco formemus orationem : mens enim plerumque corpori configuratur in

imperfectis. — Omnes, et maxime qui vadunt ad regem accipere debiti remissionem, indigent inenarrabili contritione.

Si adhuc in carcere sumus, audiamus dicentem Petro : Præcinge linteum obedientiæ, et proprias exue voluntates, et his nudus accede ad Dominum in tua oratione, solam ipsius invocans voluntatem; et tunc accipies Deum detinentem gubernacula animæ tuæ et gubernantem te sine periculo. Act. xii, 8.

Resurgens ex amore mundi et ex amore concupiscentiæ ac delectationum, projice a te curas, tuæ mentis cogitationes et intentiones exspolia, abnega corpus : nihil enim aliud est oratio nisi mundi visibilis et invisibilis alienatio. Quid enim mihi est in cælo? Nihil. Et a te, Domine, quid volui super terram? Nihil, sed tibi tantummodo sempiternæ adherere in oratione absque occupatione. Alii concupiscunt divitias, alii honorem et gloriam, alii possessionem. Mihi vero adherere Deo bonum est, et desiderabile mihi est ponere in eo spem impassibilitatis meæ. Fides enim fecit orationem habere alas, quia sine ipsa volare non potest. Ps. lxxii, 25.

Nos qui sumus vitiosi et passionabiles, Dominum perseveranter rogemus, quoniam omnes qui a vitiis sunt mundati, ex passibilitate ad impassibilitatem atque munditiam profecerunt. — Quamvis Judex nondum timeatur tanquam Deus, tamen propter laborem et molestiam quos ei infert anima viduata ab ipso per peccatum et lapsum, Deus faciet ei ultionem de adversario ejus, videlicet proprio corpore, et de impugnatoribus ejus demonibus. Ibid. 28.

Bonus nostri negotiator rationabiliter et prudenter animas trahit ad suam caritatem per celerem exauditionem petitionis earum. Imprudentes vero animas parat sibi adstare per orationem, instar canum, propter famem et sitim petitionis : quia et canis inutilis pane accepto protinus a dante recedit. — Dum in oratione diu permanseris et moram perseveranter contraxeris, non dicas te nihil direxisse : jam enim direxisti. Quid enim sublimius bonum est quam Deo adherere et apud eum in unione indesinenter perseverare?

Qui condemnatus est, non sic timet sententiam suæ pænæ sicut studiosus exsecutor orationis timet in ejusdem adstantia. Unde si quis sapiens sit et acute intelligentiæ, ex illius memoria potest a se avertere omnem maledictionem, iram, sollicitudinem, evagationem, tribulationem, satietatem, tentationem et cogitationem.

Præantecipa preparare te ipsum per continuam in anima orationem ad adstantiam tuæ supplicationis, et confestim proficies. — Vidi quosdam in obedientia fulgentes et non negligentes memoriam Dei virtute qua poterant secundum mentem, qui in oratione protinus adsistentes, excedebant mentem et lacrimas effundebant affluenter, quia per sanctam obedientiam parati ante fuerunt.

Captivitates, vanitates et recurvationes prosequuntur psalmodiam quæ fit cum multitudine; psalmodiam autem quæ fit singulariter, non sic, sed acedia : fervor autem et promptitudo cooperantur ei. — Prælium quidem demonstrat amorem militantis ad regem; caritatem vero monachi ad Deum ostendit tempus orationis et præsens adstantia coram Deo.

Oratio tua manifestabit tibi consistentiam tuam. Theologi quoque docuerunt, orationem esse speculum monachi. — Quodcumque negotium quis exsequitur, et hora orationis apprehendente vacat ab oratione et studet in eo, a dæmonibus talis illuditur : intentio namque latronibus est horam ex nobis deprædari.

Obsecratus orare pro anima, ne devites hoc facere, etiam si non possides orationem : quia plerumque fides petentis salvavit etiam orantem cum contritione. — Obsecrans et exauditus pro aliis, ne extollaris : quia illorum fides operata est et prævaluit.

Puer quippe de omni sapientia quam didicit a præceptore suo atque magistro, exquiretur quotidie ab ipso magistro ; mens vero omnem virtutem quam ex Deo accepit in omni oratione, juste repetetur. Quocirca attendendum est.

Quum vigilanter oraveris, celerius in iras impugnaberis : iste enim conatus est et intentio inimicorum nostrorum. — Omnem virtutem, et maxime orationem, faciamus semper in multo sensu. Tunc anima nostra orat in sensu, quum melior superiorque efficitur furore et ira. — Dona gratiæ quæ acquiruntur per multas supplicationes et labores et per tempora diuturna, sunt firma et permansiva.

Qui Dominum possidet in oratione, non narrabit ultra fabulam sibi ipsi, nec *Rom. viii,* subinducet intentionem meditationis suæ : Spiritus enim tunc interpellat pro eo *26,* gemitibus inenarrabilibus. — Ne suscipias in oratione sensibilem phantasiam, ut non excessum sustineas amentiamque incurras, et phantasticus factus cadas a recta regula fidei. — In oratione manifestatur certificatio et consummatio omnis petitionis. Certificatio est liberatio ab hæsitazione ; certificatio est certa et incommutabilis commutatio incerti.

Stude esse valde misericors, in qui es studiosus et curam gerens orationis : quia *Matth. xix,* in ipsa monachi accipient centuplum ; quod vero est inde, est in eo quod est exinde. *29,*

Ignis suscitavit in anima orationem ab ea peregrinantem ; eadem vero suscitata ad orationem et in cælum assumpta, factus est descensus ignis in cœnaculum animæ. — Dicunt quidam orationem esse utilioremem memoria mortis ; ego vero unius personæ duas laudo substantias.

Equus probatus habet naturam calefcere et ad motum addere secundum progressum. Cursum intelligo hymnologiam, equum autem mentem virilem. Hic talis *Job xxxix,* homo a longe odoratur bellum, et de cetero præparatus, manet penitus invictus. *25,*

Crudele est aquam rapere ex ore sitientis ; crudelius vero est quod anima cum compunctione orans, privet et retrahat semetipsam ab adstantia multum concupiscibili et desideranda, ante terminationem et finem ejusdem compunctionis. Ne resiliis quousque videris ignem et aquam dispensative recedere et cessare : forte enim non accipies tale tempus ad remissionem culparum tuarum in omni vita tua. — Qui gustavit orationem, inquinavit sæpe intellectum ex uno verbo veniente in mentem, et stans in oratione, non invenit desideratum et concupitum.

Aliud est in corde frequentius visitari, et aliud est visitare cor per mentem principantem et principem pontificem rationabiles hostias Christo offerentem. Ut

ait unus eorum qui acceperunt nomen theologiæ, sanctus et supercœlestis ignis peregrinans inflamat illos propter defectibile purgationis; istos vero rursus illuminat propter mensuram perfectionis. Nimirum quoniam idem nominatur ignis consumens et lux illuminans. Unde et quidam exeuntes ab oratione, exeunt quasi a camino ignis, sentientes in se alleviationem sordis et facis; alii vero exeunt tanquam illuminati a lumine copiosissimo, et induti diploide humilitatis et exultationis. Qui autem egrediuntur ab oratione præter istas duas operationes, orant non spiritualiter, sed corporaliter, ut non dicam quod orent Judaice. — Si corpus corpori copulatum alienatur ab operatione, quomodo non alienabitur qui manibus innocentibus ingerit se corpori Dei?

Deut. iv, 24; Joann. 1, 9.

Juxta similitudinem regis terreni contingit videre nostrum Regem semper bonum et superbonum. Nam rex terrenus elargitur dona sua suis militibus quandoque per se ipsum immediate, quandoque per amicum sibi familiarem, quandoque per servum, interdum vero incognite: hæc autem, secundum tunicam humilitatis præexistens in nobis. — Quemadmodum abominabilis est regi terreno qui ei adssistit, et vultum proprium a rege avertit et inimicis ejus colloquitur; ita abominabilis est Deo qui ei in oratione adssistit et immundas cogitationes suscipit.

Advenientem canem armatura persequere, et quoties congregitur ne cedas ei. Pete adjutorium Dei per luctum, quære per obedientiam, pulsa janua pietatis divinæ per longanimitatem. Ita enim petens, accipit; et quarens sic, invenit; et pulsanti taliter, aperietur. — Custodi te ne forte in oratione tua ores indifferenter pro femina, ne forte a dextris depredationem sustineas. — Ne velis corporales actiones in oratione particulariter confiteri, ut non fias spontanee tibi ipsi insidiator. — Tempus orationis tue non fiat tibi hora provisionum visitationumque necessariorum atque spiritualium negotiorum: si quominus, sustinebis furtum melioris et utilioris.

Matth. vi, 8.

Qui incessanter tenet orationis baculum, non offendet: quod si contigerit, non tamen cadet in finem. Oratio enim est pia tyrannis Dei. — Argumentemur et consideremus utilitatem orationis ex dæmoniacis impedimentis quæ accidunt Fratribus in tempore collectarum sive Horarum. Fructum vero ejusdem orationis pensemus ex inimici victoria. In hoc enim cognovi quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me in tempore prælii. — Psalmista ait. Clamavi in toto corde meo, hoc est in oratione, anima et spiritu. Ubi enim sunt duo ultimi congregati, ibi est Deus in medio eorum.

Ps. xl, 12.

Ps. cxviii, 145.

Matth. xxiii, 20.

Omnia omnium non sunt similia, neque quæ secundum corpus sunt, neque quæ secundum spiritum. Nempe quibusdam quoque in psalmodia convenit abbreviatum et velox, quibusdam autem rarum et tardum: illi quidem dicunt se pugnare contra captivationem; isti vero dicunt se pugnare contra indiscipinabilitatem.

Si indesinenter interpellaveris ad Regem contra inimicos tuos, quando veniunt contra te confide in Domino: non laborabis, quoniam ipsi a se ipsis discedent velociter a te. Innuundi etenim dæmones non volunt te singulis horis coronam accipere

ex certamine per orationem : nam et aufugient ab istis quasi castigati et flagellati ab igne orationis.

Omnem posside fortitudinem, et Deum habebis magistrum orationis tuæ. Nam videre, non est per verbum addiscere : naturæ enim inest et cohæret. Neque est orationis pulchritudinem addiscere per doctrinam alterius : ipsa enim a se ipsa Ps. xciii, 10. Deum habet magistrum, qui docet hominem scientiam, et dat orationem oranti, insuper et benedicit annos iustorum. Amen.

ARTICULUS XXXV

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI OCTAVI.

ORATIO secundum qualitatem suam A essentiali est conjunctio et unio hominis cum Deo. Est enim ascensus mentis in Deum; et ratio ipsa exterior, est nuntius seu interpres interioris orationis seu intimæ appetitionis, qua mens Deo coniungitur, quum circa ipsum directe versetur hic actus.

Porro oratio secundum operationem, id est secundum effectum quem habet, est *consistentia mundi* : quia orationibus meritisque sanctorum mundus subsistit, in quo omni momento tot crimina perpetrantur; *ornatus collectio* : quia orando impetramus a Deo interiorem cordis decorem; *reconciliatio Dei*; *lacrimarum mater et iterum filia* : orando quippe impetramus a Deo gratiam lacrimarum, et iterum lacrimando provocamur ad orationem; *proptinatio peccatorum*; *pons tentationum* : quoniam per orationem tanquam per pontem transimus secure ad Deum in medio tot tentationum; *medius murus tribulationum* : quia per orationem tanquam per interpositum murum resistimus tribulationibus, ne penetrent et prosternant interiora animæ nostræ, videlicet rationem et rationalem voluntatem, sed potius ut per patientiam prævaleamus eisdem; *præliorum contritio* : quia virtute orationis vincimus bella quibus a carne et mundo B atque dæmonibus impugnamur; *opus angelorum* : quia et angeli sancti orant pro nobis; *alimentum omnium incorporeorum*, hoc est spirituum devotorum, quos spiritualiter reficit; *futura jucunditas* : quia futuræ jucunditatis prægustatio est, et perducit ad illam plenarie obtinendam; *infinita operatio* : quia usque ad finem vitæ est exercenda; *pons virtutum* : quia earum incrementum ac perfectionem meretur, oratio quoque peccatoris aliquo modo disponit ad infusionem virtutum; *conciliatrix*, hoc est procuratrix, *charismatum divinorum*; *invisibilis profectus* : quoniam interiorum auget profectum; *deliciae*, hoc est spiritualis delectatio, *anime virtuosa*, quam reficit dulci quadam atque ineffabili affectione in Deo; *illuminatio mentis*; *securis*, hoc est excisio, *desperationis*; *demonstratio spei* : oratio namque ostendit se habere spem exauditionis a Domino; *tristitiæ solutio* : quia orando meremur consolationem divinam, quæ repellit inordinatam tristitiam; *divitiæ monachorum*; *thesaurus quiescentium*, hoc est solitariorum; *furoris diminutio*; *speculum profectus* : nam quanto quis devotius atque instantius orat, tanto plus profecisse videtur; *declaratio mensurarum* : quia ex qualitate orationis innoscit ad quantam perfectionis mensuram orans ex-

creverit; *bonæ conscientiæ manifestatio*: A quia si oratio fuerit talis qualem eam esse oportet, utpote pura, fiducialis, assidua, patet per eam quod orans conscientiam habeat bonam atque sinceram; *revelatio futurorum*: viri enim perfecti in orationibus suis frequentem percipiunt futurorum revelationem ac secretorum; *clementiæ signatio*: est enim probabile signum impetrandi misericordiam Dei, qui ait: *Matth. vii, 8.* Omnis qui petit, accipit.

Oratio est ei qui orat, curia sententiæ et condemnationis. Orans enim in sua oratione se ipsum sæpe accusat atque dijudicat, ut accusationem et condemnationem coram Deo evadat: ideo subditur, *auditorium iudicii*, quia orando audit conscientiam accusantem, et discutit causam ejus, et tribunal Domini ante futurum tribunal, id est justa discussio seu iudicatio sui ante futurum iudicium.

Surgentes a torpore ad diligentiam, audiamus hanc sanctam reginam virtutum, puta orationem, quæ vocatur regina virtutum, in quantum omnes virtutes tuetur, anget ac perficit, clamantem ac dicentem ad nos voce exili, hoc est modesta ac humili: Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos; tollite iugum meum super vos, et invenietis requiem animabus vestris, et peccatis vestris sanitatem: iugum enim meum suave est, et sanativum culparum vestrarum.

Quicumque accedimus coram stare, hoc est nos ipsos præsentare, et colloqui regi et Deo nostro, non faciamus iter impræparati, hoc est, accessum istum ad adstandum et orandum coram Altissimo non attentemus sine debita mentis dispositione, purgatione et recollectione, nequando rex et Deus noster a longe intueus nos non habentes arma spiritualia et stolam regis adsistentiæ, id est splendidam vestem interioris munditiæ, per quam homo fit dignus adsistere Deo tanquam amicus ipsius (Beati enim, inquit Christus, mundo corde; et ut Salomon in Proverbiis ait, Qui diligit cordis munditiam, amicum habebit

regem), *injungat suis ministris et servis tradi nos ligatos exsilio alicubi longe a facie ejus, et obsecrationes nostras econtra diruptas denuo projici in faciem nostram.*

Tunica animæ sit tibi accedenti adistere coram Deo tota conterrita filo, imo potius exterminio ultionis et memorie injuriæ, ita ut nullus affectus ultionis, nulla recordatio injuriæ tibi illatæ inhæreat tibi quantum ad hoc ut velis vindicare eandem. Alioqui ex oratione nihil proficies.

Tota orationis textura, id est tenor seu series, sit tibi sine varietate, hoc est absque superflua multiplicatione et exornatione verborum et absque commixtione culparum; quoniam publicanus, de quo in Evangelio legitur, et impudicus, videlicet David, qui in quantum adulter, exstitit impudicus, uno (id est admodum brevi) verbo reconciliaverunt sibi Deum: unus, videlicet publicanus, dicendo, Deus, propitius esto mihi peccatori; et alius, videlicet David, Peccavi Domino. Verumtamen non virtute verborum sed contritionis internæ fuit reconciliatio illa facta.

Adsistentia, hoc est dispositio, orantium una est in genere: quoniam omnes præsentant se Deo ut indigentes aut aliquid obtinere optantes. Multam vero varietatem, id est distinctionem, et differentiam possidet in specie, quoniam quidam interpellant Dominum ut amicum et regem, offerentes ei hymnum, hoc est laudem, et supplicationes causa opitulationis aliorum, et non sui ipsorum. Isti sunt qui orant pro aliis. Alii sunt inquirentes a Deo divitias et gloriam ampliorem et confidentiam. Si hoc intelligatur de spirituali opulentia et gloria æternali humiliter in Deo fiducia, bona est talis oratio; si vero de terrenis divitiis humanaque gloria et confidentia virum propriarum, fatua existat oratio talis. Alii petunt perfecte liberari ab adversario suo in finem, videlicet ab invisibili aut visibili hoste. Alii vero deprecantur accipere aliquam dignitatem, hoc est presidium sive officium: quod est ambitionis.

Matth. vii, 8.

Ibid. xi, 28-30.

Ibid. v, 8. Prov. xxii, 11.

Luc. xviii,

13.

II Reg. xii,

13.

Quidam petunt perfectam solutionem debiti sollicitudinis, hoc est debiti ad quod solvendum a creditoribus sollicitantur : sicut rogant Dominum ut eis de necessariis ad solvendum debita provide dignetur. *Alii petunt liberationem a carcere*, sive a carcere exterioris captivitatis, sive a carcere propriæ carnis, dicentes illud Psalmistæ : Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. *Alii petunt solutionem accusationum et culpationum*, hoc est, ut Deus det eis sapientiam respondendi idonee ad erimina eis objecta aut in extremo divino iudicio obijcienda.

Ps. cxli, 5.

Præ omnibus subordinemus et ponamus in charta (hoc est in tenore et forma) obsecrationis nostræ sinceram gratiarum actionem, quatenus de præteritis beneficiis regratiando mereamur futura optata suscipere; in secundo autem versu, id est particula orationis, ponamus confessionem propriæ culpæ et contritionem animæ in sensu, hoc est internum dolorem in recognitione vitiorum nostrorum. Ita deinde notificabimus, id est, præsentabimus et acceptam reddemus, petitionem nostram Regi universorum. Prædictus autem modus orationis perfectus est : quia in tali oratione Deum de sua pietate et liberalitate laudamus, atque nos ipsos de propria perversitate et ingratitudine accusamus. Ideo scriptum est : Laudans invocabo Dominum. Est ergo hic modus orandi perfectus, secundum quod cuidam Fratrum manifestatum fuit ab angelo.

Ps. cxvii, 5.

Si fuisti aliquando ante visibilem iudicem condemnatorem tanquam obnoxius penæ, non indiges typo, id est exemplo alterius, in adstantia tuæ orationis, id est ad hoc ut scias qualiter debeas te habere in tuis orationibus coram Deo : hoc enim discere potes ex proprio facto, videlicet ex adstantia illa formidolosa, verecunda, humili ac supplici, qua coram iudice temporali stetisti. Si enim eorum homine mortali taliter stabas ex timore transitoria pœnæ, quanto magis coram

A summo et infallibili Iudice debes formidolosius, verecundius, humiliter atque supplicius stare ex consideratione tuarum culparum ac divinæ justitiæ, et præ timore damnationis æternæ? *Si vero non adstististi* sic coram iudice temporali, neque vidisti alicubi exactos penæ, id est reos supplicio deputatos; discere facere talem orationem coram Christo medico animarum, saltem ex supplicatione infirmantium fusa ad medicos quum ab eis exurendi sunt vel incidendi. Tunc enim B lacrimabiliter postulant sibi parei : sic ergo et tu lacrimose et compunctissimo corde invoca Christum, a quo petis spiritualiter circumcidi, curari et inflammari.

Noli in oratione tua esse multum prudens verbis, quasi ex curiositate magistraliter orans et loquens, quoniam verba puerorum balbutientia et simplicia et sine varietate prolata placaverunt plerumque Patrem eorum qui in cælis est.

Ne coneris multum, id est superflue, loqui in oratione tua, ut mens tua non C dissipetur a sua devotione ad questionem verborum, hoc est excogitando verba quamplurima quibus in oratione utaris. Unum verbum publicani, videlicet, Deus, propitius esto mihi peccatori. Deum ad misericordiam flexit et propitium fecit virtute contritionis ex qua prolatum est; et unum verbum fidele salvavit latronem, videlicet verbum istud : Domine, memento mei dum veneris in regnum tuum. Hinc ait Salvator : Orantes nolite multum loqui.

Luc. xviii,

13.

Ibid. xxi,

12.

Matth. vi,

7.

Multiloquium in oratione plerumque D pereffudit phantasticavitque mentem, hoc est, fecit eam valde distractam, indevotam, et phantasiis vanis repletam; soliloquium vero, id est compendioso confabulatio eum Deo, habet naturam congregare mentem, hoc est recolligere atque in Deo figere eam.

Delectatione tactus vel compunctus in verbo orationis, permane in ipso verbo, orationi huiusmodi insistendo. Tunc enim custos noster angelus sanctus adest nobiscum orans. Istud superius plenius ac copiosius habitum est.

p. 297 D.

Noli confidere vel fiduciam habere in A
temetipso, etiam si munditiam possides,
sed magis accede ad multam humilitatem,
et fiducialius ages : quemadmodum ter-
tio quidem capitulo Ecclesiastici scriptum
est : Quanto maior es, humilia te in om-
nibus. Nam et si ascendisti omnem scel-
eram virtutum, adhuc tamen pro remissione
peccatorum, saltem quotidianorum, cœra.
Audi Paulum de peccatoribus clamantem :

Eccli. iii,
20.

1 Tim. i, 15.

Quorum primus ego sum. Multo plus qui-
libet nostrum exemplo tanti Apostoli de-
bet semetipsum reputare primum (hoc est
maximum) peccatorem.

Sal quidem et oleum naturaliter habent
condire pisciculos; lacrimæ autem et cas-
titas faciunt orationem esse pennatam,
hæc est ferventem et expeditam, ut quam
ocissime volet in cælum Deique aures
pulset.

Si omnem, id est perfectam, mititatem
et inirascibilitatem comparaveris, hoc est,
orando, jejunando, et alia his similia bona
agendo, obtinueris a Deo, non in multis
teborem pones liberare mentem tuam a C
captivitate, hoc est, non necessarium tibi
erit laborare in multis ad hoc ut mentem
tuam ab evagationibus aversionibusque
præserves atque custodias, sed tam man-
suetus, mitis humilisque effectus, tanta
eris gratia plenus, quod istud faciliter ac
sine magno labore, imo jucunde maxima-
que eum animi corporisque hilaritate im-
plebis.

Quamdiu non possidemus, hoc est, in
promptu non habemus, orationem acti-
vam et efficacem, hoc est bonis operibus D
adornatam, meritoriam ac ferventem, si-
milis sumus his qui in principio exerci-
tant pueros ad ambulandum. Quemadmo-
dum enim tales parum procedunt, sicut et
ipsi infantes quos ducunt, ita nos quoque
parum proficimus quamdiu orationem ac-
tivam et efficacem non habemus ac pos-
sidemus.

Stude meditationem tuam sursum fer-
re, hoc est, summo conamine entere ut
tua meditatio in cælum ad Dei aures di-

rigatur. Magis vero conare mentem reclu-
dere in verbis orationis, ita ut non excedas
per pluralitatem verborum in oratione; vel
« conare mentem recludere in verbis ora-
tionis », id est in sensu verborum, ut non
cogites alia quam quæ verba designant. Et
quævis attonita propter puerile cadat, id
est, quamvis cor tuum timoratum aut ad-
miratione magna percussum, cadat interd-
um ad evagationes ex humana fragilitate,
quæ puerilitati similis exstat, iterum eam
sursum erige : quoniam proprium mentis
B instabile, id est, cordi humano naturale
ac proprium est esse inconstans in cogi-
tatione et appetitione ac consimilibus, quo-
niam intellectualitas ejus debilis valde est,
eo quod anima rationalis sit ultima in
ordine intellectualium creaturarum; sed
possibile est universa corda stabilire in
Deo per gratiam ejus: vel sensus est, quod
Deo competat posse omnia stabilire.

Si agonem possideas indesinenter, hoc
est, si jugiter efficaciterque laboras contra
mentis distractionem et instabilitatem, pe-
regrinabitur in te qui terminat et circ-
umscribit mare mentis, hoc est, Deus qui
per gratiam suam restringit cordis flu-
ctuationes, visitabit eor tuum gratiose ad-
jutorio suo, et in oratione tua dicit ad
ipsum mare mentis : Illicusque venies, et Job xxxviii,
non procedes amplius, id est, non disper-
ges te latius, nec evagaberis magis.^{11.}

Impossibile est spiritum ligare, id est,
impossibile est per naturam spiritum ra-
tionalem humanum ab evagatione cogi-
tationum plene reprimere. Ubi vero est
D Spiritus creator, omnia sunt subjecta :
hoc est, ubi Deus Trinitas, qui est super-
simplicissimus spiritus, commoratur per
gratiam, potentiæ et operationes, cogita-
tiones et affectiones Deo subjectæ sunt
quantum est de necessitate præcepti; et
quanto Deus gratiosius adest, tanto hæc
omnia subjiciuntur perfectius.

Si Solem justitiae, Christum Dominum,
vidisti secundum quod ad rem pertinet,
id est, per fidem formatum et sapientiam,
salutarem contemplatus es et cognoscis,

poteris et ei colloqui condecenter, id est, A
orare et laudare eum cum omni reverentia debes et potes. *Si vero non vidisti sic eum, quomodo quem non vidisti, sine mendacio interpellare valebis?* quasi dicat : Non poteris eum vere ac sinceriter exorare.

Principium orationis est soliloquio persequi rationabiliter insultus ex eorum proavitis, hoc est, primus et infimus gradus orationis exordiumque perfectionis est per verba compendiosa sapienter abjicere tumultus et evagationes cogitationum statim dum oriuntur, eis non immorando; *medietas vero est in dictis et intellectis mentem libere esse*. id est, medius gradus ac profectus orationis est mentem stabiliter inhærere sensui verborum quæ audit, profert, intelligit; *finis vero*, id est perfectio orationis, *est raptus mentis ad Dominum* : quod fit dum mens orantis tam valde infigitur et absorbetur in Deum, quod obliviscitur omnium ceterorum.

Altera exultatio quæ evenit in oratione habitantibus in congregatione, et altera C quæ advenit orantibus secundum quietem, hoc est, quæ datur solitariis taliter exorantibus ut spectat ad vitam omnino abstractam et contemplativam. *Illi enim, videlicet exultatio cœnobarum, patitur modicum apparentes inaginationes*, hoc est, admixta est aliquantulum evagationi et inaginationi : propter quod non est penitus pura in Deo. *Ista vero*, utpote exultatio perfectorum solitariorum, *tota repletur humilitate*, id est, tam pura exstat in Deo quod ex intuitu maiestatis suæ immensæ repletur ac perficitur profundissima et quodammodo infinita sui ipsius humilitione.

Si semper studueris mentem tuam non elongare a Deo, sed quantum possibile est, actualiter esse ei semper unitus, *prope te erit etiam in mense appositione*, id est corporali refectione, imo et in omni exteriori occupatione, et fiet tibi consuetudinarium, facile ac suavissimum ambulare cum Deo assidue in latitudine cordis

tui, ipsumque jugiter intra te laudare, orare, contemplari et amplexari. *Si autem sine prohibitione errorem aliquem non spontaneum aut voluntarium, sed fortuitum aut (ut ita dicam) casualem incidis*, hoc est, si absque condigna renissione, refectione, relictione ac resistentia permiseris cor illud tuum deviare ac deficere a Deo, distrahique per rerum diversitatem, nunquam tecum permanere valebit, id est, gratiosam ejus præsentiam ac contemplationem nusquam poteris obtinere, nisi ab illa negligentia respiceas eamque prorsus postponas.

Etenim ille magnus et maximæ atque perfectissimæ orationis operator Paulus apostolus in hunc modum Corinthiis, epistola prima, capitulo quartodecimo, loquitur, Magis volo dicere quinque verba sensu meo, et cetera quæ ibi sequuntur. A ^{1 Cor. xiv, 19.} *magis autem parvulis hoc tale est alienum*, hoc est, ab iis qui sunt apostolo Paulo multum minores et imperfectiores, remotum est implere quod ipse implevit dicendo, *Magis volo dicere, etc. Quare nos tanquam imperfecti obsecramus cum qualitate et multitudine quantitatis*, id est cum qualificatione, affectione sive dispositione nobis proportionata atque possibili, et eum pluribus verbis. *Nempe secundum est prioris conciliatium*, hoc est, orare eum qualitate et multitudine quantitatis secundum sensum nunc introductum, est medium pertingendi ad orationem illam compendiosissimam et perfectam de qua ait Apostolus verba præfata : ab imperfecto namque ascenditur ad perfectum. *At enim quidam : Da orationem mundam sine pigritia ei qui orat sordide et oppresse* : hoc est, orationem puram ac fervidam funde pro eo qui orat corde vago, impuro deorsumque inclinato, quatenus Deus det ei gratiam orandi pure ac libere; vel « da » ei « orationem mundam », id est, tuo exemplo excita eum ad orationem puram et affectuosam ac expeditam, ut ab imperfecto ad perfectionem deveniat.

Aliud est sordes, id est macula. orationis, aliud exterminatio, aliud furtum, et aliud querela. Sordes orationis est eorum Deo stare corporaliter et cogitationes atque intentiones inconuenientes imaginari. Hæc est evagatio mentis : quæ maculat orationem, quoniam tempore quo oramus, nil aliud cogitare debemus nisi sensum verborum aut altius aliquid. Exterminatio orationis est curis inutilibus occupari hora orationis : quod pejus est quam cogitationibus tantum vagari. Furtum spirituale est intentionem et mentem insensibiliter recurrere, id est a Deo et æquitate deflectere, ubi non deest. Querela est qualiscumque insultus, id est tentatio irrisiva, nobis orantibus appropinquans.

Si eo tempore quo oramus, solitarie non manemus, id est, soli non sumus, sed in aliorum adpectu, intrinsecus reformemus supplicationis nostræ figuram, hoc est, in cordibus nostris clam renovemus ea quæ provocativa sunt fervoris et compunctionis in orando, absque notabilibus ac singularibus exterioribus signis ac gestibus. Si vero ministri laudum, id est homines a quibus possemus laudari, non sunt presentes, etiam in ore extrinseco formemus orationem, orando vocaliter ac perceptibiliter, etiam cum corporali figuratone provocante ad devotionis fervorem, ut sunt, tussio pectoris, genuflexio, prostratio, elevatio manuum, extensio brachiorum, adpectus celestium corporum atque imaginum. Quæ adminicula præcipue congruunt imperfectis, qui intus non ita abundant plenitudine charismatum ut inde sufficienter excitentur et accendantur. Ideo subditur : mens enim plerumque corpori, id est corporali dispositioni ac situi, configuratur in imperfectis.

Omnes, et maxime qui valent ad regem accipere debiti remissionem, indigent incurrabili contritione : hoc est, universi qui pergunt ad aliquem ad rogandum eundem quatenus pie remittat eis quod sibi tenentur, indigent ut vehementer valide humiliant se illi quem rogant pro gratiosa

remissione : et istud potissime necessarium est accedentibus regem terrenum ad obtinendum ab eo hujusmodi remissionem. Quanto magis nos qui Regem regum, Deum cæli quotidie exoramus ut dimittat nobis debita nostra, indigemus inenarrabili contritione, humiliatione in accedendo et exorando majestatem ipsius ? Ideo Moyses ait : Quum quæsieris Dominum Deum tuum, invenies enim, si tamen toto corde quæsieris eum, et tota tribulatione animæ tuæ.

Si (pro Quia) adhuc in carcere sumus, videlicet in carne hæc gravi et corruptibili, audiamus dicentem Petro, videlicet Christum, qui verba sequentia dicit non formaliter, sed sententialiter : Præbige tunc obedientiam, id est, ad obediendum in cunctis exhibe te paratum, et proprias eæ voluntates, et his nudus accede ad Dominum in tua oratione, solum ipsius invocans voluntatem ; et tunc accipies Deum detinentem gubernacula animæ tuæ et gubernantem te sine periculo.

Resurgens per penitentiam ex amore mundi et ex amore concupiscentiæ ac delectationum carnalium, projice a te curas carnales et sæculares : tuæ mentis cogitationes et intentiones exspolia, auferendo ab eis quod tuum est, ut sint solum divinæ ; abnega corpus : nihil enim aliud est oratio nisi mundi visibilis et invisibilis alienatio, id est tanta conversio et attentio mentis in Deum ut obliviscatur visibilium et invisibilium creaturarum. Quid enim mihi est in cælo ? Nihil. Et a te.

Domine, quid volui super terram ? Nihil, sed tibi tantummodo sempiternè adherere in oratione absque occupatione, id est, istud reputo mihi esse bonum tam principale ut sine eo nihil repemtem alia. Et sumitur nunc oratio pro ascensu mentis in Deum : qui ascensus contemplationem laudemque Dei comprehendit. Alii concupiscunt divitias, alii honorem et gloriam mundialem, alii possessionem, id est proprium aliquid. Mihi vero adherere Deo bonum est, et desiderabile mihi est ponere

Deut. iv, 29.

Act. xii, 8.

Ps. cxviii, 28.

Ps. 28.

in eo spem impassibilitatis meæ, hoc est spem obtinendi per gratiam ejus impassibilitatem seu reformationem passionum plenariam. Fides enim fecit orationem habere alas, quia sine ipsa volare non potest. Quod ait, « sine ipsa », potest referri ad fidem, et item ad spem : oratio namque indiget spe, ut penetret cœlos.

Nos qui sumus vitiosi et passionabiles, Dominum perseveranter rogemus, quoniam omnes qui a vitiis sunt mundati, ex passibilitate ad impassibilitatem atque munditiam profecerunt. — Quamvis Ju-

LUC. XVII,
2-5.

dex cœlestis nondum timeatur tanquam Deus, tamen propter laborem et molestiam quos ei infert anima viduata ab ipso per peccatum et lapsus, per quæ desiit esse sponsa ipsius, ita quod spiritualiter vidua facta est, Deus faciet ei ultionem de adversario ejus, videlicet proprio corpore, et de impugnatoribus ejus daemonibus : hoc est, si anima talis Deum incessanter oraverit, dabit gratiam ei, per quam de cetero prævalebit tentationibus carnis ac demonum. Dicitur autem anima talis Deo laborem molestiamque inferre, non proprie, sed metaphorice tantum.

Bonus nostri negotiator, videlicet Deus, qui nostram salutem pie procurat, imo qui et sanguine suo nos emit, rationabiliter et prudenter animas trahit ad suam caritatem per celerem exauditionem petitionis earum. Imprudentes vero animas parat, id est facit, sibi adstare per orationem, instar canum, propter famem et sitim petitionis : hoc est, quemadmodum canis stat ante mensam solo desiderio suæ au-

noniæ, sic homines non illuminati, qui invocant Deum solo desiderio proprii commodi, quasi canes stant coram Deo ex fame et siti obtinendi quod postulant; et tantum vix tarde exaudiuntur, quia et canis inutilis paucæ accepto protinus a dante recedit : quod de cane alieno et non serviente ad aliquid præcipue verum est.

Dum in oratione diu permanseris et moram perseveranter contraxeris, non dicas te nihil direxisse, id est profecisse.

A Jam enim direxisti cor tuum ad Dominum. Quid enim sublimius bonum est quam Deo adherere et apud eum in unione indesinenter perseverare?

Qui condemnatus est ad mortem temporalem, non sic timet sententiam suæ pænæ sicut studiosus exsecutor orationis timet in ejusdem adsistentia, id est præsentiali et actuali executione coram Deo. Ex hoc perpendere possumus quales simus, qui tam intimorate oramus. Unde si quis sapiens sit et acutè intelligentia, ex illius memoria, hoc est ex recordatione hujus, quod scilicet cum tanta formidine, sinceritate ac diligentia oporteat exorare, potest a se avertere omnem maledictionem, iram, sollicitudinem, evagationem, tribulationem, satietatem, tentationem et cogitationem iniquam sive extraneam.

Præanticipa preparare te ipsam per continuam in anima orationem ad adsistentiam tuæ supplicationis, id est, ante omnia festina te preparare ad assistendum Deo in orationibus tuis debitis sentientis, orando Deum in corde tuo assidue pro gratia exorandi eum condigne, et confestim proficies.

Vidi quosdam in obedientia fulgentes et non negligentes memoriam Dei virtute qua poterant secundum mentem, id est, ad actualem Dei memoriam se jugiter totis viribus extendentes, qui in oratione protinus adsistentes, excedebant mentem per raptum et lacrimas effundebant affluenter, quia per sanctam obedientiam parati ante fuerunt.

D Captivitates, vanitates et recurrentes prosequuntur psalmodiam quæ fit cum multitudine, hoc est, distractiones, illaqueationes et vanæ gloriæ motus ac reflexiones a Deo admittunt se psalmodiæ cordibusque psallentium cum conventu. Psalmodiam autem quæ fit singulariter, non sic impugnant hæc vitia, sed accidia; fervor autem et promptitudo, id est devotio sive alacritas, cooperantur ei, videlicet psalmodiæ, quia conservant et perficiunt eam.

Prælium quidem demonstrat amorem militantis ad regem : quia si pugnat viriliter contra adversarios regis, signum est quod diligit regem suum. Caritatem vero monachi ad Deum ostendit tempus orationis et præsens adstantia coram Deo : si enim tempore orationis habet se timorate, reverenter et pure ac perseveranter in Dei præsentia, signum est quod diligit eum.

Oratio tua manifestabit tibi consistentiam tuam, id est, qualis sis in gradu virtutum : quo enim oratio tua sincerior, stabilior affectuosiorque exstiterit, eo virtuosior esse probaris. Theologi quoque docuerunt, orationem esse speculum monachi, quia in ea qualitatem interioris vultus sui inspicere potest, sicut nunc tactum est.

Quodcumque negotium quis exsequitur, et hora orationis apprehendente, id est, tempore divini obsequii jam præsentem, vacat ab oratione, non exsequendo mox divinum obsequium, et studet in eo, hoc est, in exercitio exteriori laborat, aut etiam studio lectionis intentus est, a demonibus talis illuditur : intentio namque latronibus, puta demonibus, est horam ex nobis deprædare, hoc est, per inordinatam occupationem in una hora assumptam, privare nos fructu horæ ipsius, aut etiam horæ sequentis, dum in una agimus hora quod est agendum in alia : et ita per indiscretionem succumbimus, nec circumstantias actus virtuosius servamus unumquodque agendo suo loco et tempore.

Obsecratus orare pro anima hominis christiani, ne devites hoc facere, etiam si non possides orationem, id est, quamvis non habeas virtutem orandi tam pure ac fervide sicut decet : quia plerumque fides potentius valeat etiam orantem cum cantillatione, hoc est, credulitas ejus qui petit humiliter orari pro se, profuit saepe ad salutem ei quem rogavit ut oraret pro se. — Obsecrans et exauditus pro aliis, ne extollaris : quia illorum fides operata est et prævaluit, id est, merito fidei illorum pro quibus orasti, es auditis. Denique, etsi con-

staret oranti quod proprio merito esset exauditus pro aliis, non tamen merito deberet extolli, sed tanto plus Deo regratiari ac subijci.

Puer quippe de omni sapientia quam didicit a præceptore suo atque magistro, exquiretur quotidie ab ipso magistro, id est, magister exigit a discipulo suo ut gratus sit et sibi adscribat hoc ipsum quod scit. Mens vero omnem virtutem quam ex Deo accipit in omni oratione, juste repetetur, id est, Deus juste requiret ab homine gratitudinem et obsequium pro virtutibus quas ei donavit oranti : sicut ait Salvator, Cui plus datum est, plus requiretur ab eo. Dominus quoque positurus est rationem cum his quibus talenta largitus est. Quocirca attendendum est.

Quum vigilanter oraveris, celerius in iras impugnaberis, id est, citius irasceris, vel ad irascendum tentaberis. Iste enim conatus est et intentio inimicorum nostrorum, hoc est, dæmones id intendunt et implere nituntur, ut quo ferventius damus nos ad bene agendum, eo acrius nos impugnent. Verumtamen interdum accipimus tantam in oratione exuberantiam gratiæ, quod postmodum sentimus fructum inde mirabilem, tranquillitatem, patientiam, mititatem, alacritatem atque fervorem, ita ut vix moveri possimus ad iram aut similem passionem.

Omnem virtutem, et maxime orationem, facilius semper in multo sensu, hoc est cum ingenti attentione et interno sapore. Tunc anima nostra orat in sensu, quum melior superiorque efficitur furore et ira, id est, quum ad tantam mentis libertatem pertingit, quod passionibus dominatur. — Donum gratiarum quæ acquiruntur per multas supplicationes et labores et per tempora diuturna, sunt firma et permansiva.

Qui Dominum possidet, id est, Deo intentus est, in oratione stabiliter, ita quod quasi ad libitum elevatur ac figurat per orationem in Deo, non narrabit ultra fabulam sibi ipsi, hoc est, non sedebit ad se ipsum fabulans ore, aut intus inagi-

Luc. xii. 18.
Matth. xxv.
14 et seq.

narie recitans fabulosa, ut faciunt quidam phantastici, *nee subinducet intentionem meditationis suae*, id est, meditationibus suis bonis non admiscebit intentiones novas, impertinentes ac vanas. *Spiritus enim tunc interpellat pro eo*, hoc est, interpellare eum facit, *genitibus inenarrabilibus*.

Rom. viii,
26.

Ne suscipias in oratione sensibilem phantasiam, id est imaginationes phantasticas, *ut non excessum sustineas irrationabilem*, utendo speciebus seu similitudinibus rerum pro ipsis rebus, ut faciunt taliter excedentes, *amentiamque incurras, et phantasticus factus cadas a recta regula fidei*, incidendo errores fidei sanctae contrarios, sieque et gloria seu præmio fidei destituaris.

In oratione manifestatur certificatio et consummatio omnis petitionis, id est, Deus per orationem perseverantem certificat ipsum orantem de dubiis, et implet quæ petit: talis quippe oratio meretur illuminationem et exauditionem a Domino. *Certificatio est liberatio ab hesitatione; certificatio est certa et incommutabilis commutatio incerti*, id est ab incertitudine ad certitudinem. Quæ commutatio est ipsa veritatis revelatio, qua mens ab incerto mutatur ad certum. Quæ etiam commutatio « incommutabilis » dicitur, quantum est ex parte ipsius veritatis, sive ex parte revelantis, quamvis ex parte subiecti possit mutari.

Stude esse valde misericors, tu qui es studiosus et curam gerens orationis: quia in ipsa monachi accipient centuplum, hoc est, per præcordialem et abundantissimam misericordiam monachi obtinebunt a Deo copiosissima dona gratiæ in præsentī, deinde præclarissima dona gloriæ in futuro. Quemadmodum enim quis facit proximo, ita fit sibi a Deo: qui ergo toto corde compassivus atque beneficus est proximis, et opera misericordiæ corporalia aut spiritualia liberalissime eis impendit aut cupit impendere, iste munificentissime visitatur et impletur a Deo. *Quod vero est inde*, id est centuplum istud gratiæ quod per orationem et misericordiam obtinetur,

Matth. xix,
29.

est in eo quod est exinde, id est, consistit etiam in plenitudine gloriæ, quæ obtinetur per centuplum seu copiam gratiæ.

Ignis suscitavit in anima orationem ab ea peregrinantem. Ignis iste est Spiritus Sanctus, qui anima ab oratione cessante, resuscitat eam ad orandum: nam et actuali motione seu excitatione Spiritus Sancti indigemus in omni meritorio actu. Iterum ignis iste est caritas, quæ imperat actum bonum, et suo fervore specialiter movet ad orationem « peregrinantem », id est, recedentem ab anima nisi per caritatem resuscitetur. *Eadem vero, videlicet anima, suscitata ad orationem et in celum assumpta per mentis elevationem, factus est descensus ignis in conaculum animæ*, hoc est, Spiritus generosius descendit in mentem orantis.

Dicunt quidam orationem esse utilitorem memoria mortis; ego vero unius personæ duas laudo substantias, id est, ambas commendo. Veruntamen absolute loquendo, oratio multas excellentias præ mortis habet memoria, et magis attingit ad Deum, contemplationi quoque vicinior est, et multa impetrat quæ memoria mortis non impetrat: nisi forte in mortis memoria includatur consideratio divini iudicii retributionis quoque futuræ.

Equus probatus habet naturam calefcere et ad motum addere secundum progressum: progrediendo namque paulatim fit calidior atque velocius eurrit. Cursum intelligo hymnologiam, equum autem mentem virilem. Quasi dicat: Sicut quod dixi verificatur in equo, sic spiritualiter cor virile quanto plus procedit in via Dei, tanto amplius inflammatur velociusque festinat ad perfectionem et gloriam, et Deum devotius laudat. Abundanti etenim datur, et profectus parit profectum. Porro hymnologia est canticum laudis diviniæ. *Hic talis homo a longe odoratur bellum*, id est, pugnas tentationum prævidet sapienter; *et de cetero præparatus ad talia bella, manet penitus invictus*: imo resistendo fit victoriosior.

Matth. xiii,
12; xxv, 29.

Job xxxix,
25.

Crudele est aquam rapere ex ore sitientis; crudelius vero est quod anima cum compunctione orans, privet et retrahat semetipsam ab adsistentia, id est oratione per quam Deo adsistit, multum concupiscibili et desideranda, ante terminationem et finem ejusdem compunctionis. Ne resiliat a tali oratione quousque videris ignem fervoris et aquam plorationis, seu rorem divinæ consolationis, dispensative, hoc est ex moderamine Spiritus Sancti, sine negligentia tua, recedere et cessare a te: forte enim non accipies tale tempus ad remissionem culpam tuarum in omni vita tua. Verumtamen, secundum quod scribit Cassianus, omnino est providendum ut orationem cum fervore et sinceritate terminemus, hoc est saltem cum diligentia et sine torpore.

Qui gustavit orationem, id est, dulcedinem ejus expertus est, inquinavit sepe intellectum ex uno verbo veniente in mentem, hoc est ex recordatione, consensu aut delectatione unius verbi aut facti; vel « ex uno verbo » interiori, videlicet ex una cogitatione aut imaginatione seu evagatione; et stans in oratione, non invenit desideratum et concupitum, id est, Deum super omnia præoptatum contemplari et invenire non potest more solito. Ideo indigemus summa circumspectione in oratione ad vitandum tale ac tantum dispendium.

Aliud est in corde frequentius visitari, et aliud est visitare cor per mentem principantem et principem pontificem rationabiles hostias Christo offerentem. Hanc diversitatem auctor non prosequitur, neque declarat, nisi forsitan obscure. Est ergo dicendum, quod « frequentius visitari in corde », est gratiose præveniri, illuminari, accendi et consolari a Deo; porro « visitare cor per mentem principantem », est se ipsum aut proximum per mentis examinationem, correptionem, informationem, aut similem actionem salubrem, accendere et purgare seu erudire. Dicitur autem mens principans, quum sit supremum in homine; propter quod dominatur ac præcipit

ceteris viribus animæ. Quæ etiam mens appellatur princeps pontifex, quum sit principalis vis animæ « rationabiles » spiritualesque « hostias » Deo offerens, utpote orationem ferventem, dulcem devotionem, laudem, honorem et gloriam, et sui ipsius abnegationem Deo gratissimam.

Ut ait unus eorum qui acceperunt nomen theologiæ, hoc est, secundum quod unus theologorum ait, sanctus et supercoelestis ignis peregrinans, id est, Spiritus Sanctus corda hominum aliquando visitans, interdum relinquens, inflamat illos propter defectibile purgationis, hoc est, eos qui frequentius visitantur in corde, accendit, et igne amoris culpam quam habent consumit et auferit, quia adhuc aliquid purgabile ac « defectibile » est in eis. Istos vero qui visitant cor, rursus illuminat propter mensuram perfectionis, id est, quoniam sua perfectione qua et alios visitant et expurgant et spirituales hostias immolant, promeruerunt sic iterum illustrari a Domino. Nimirum quoniam idem, videlicet Spiritus Sanctus, nominatur ignis consumens, juxta illud: Deus noster ignis consumens est; et lux illuminans.

Deut. iv, 21.

Joann. i, 9.

Unde et quidam exeuntes ab oratione, exeunt quasi a camino ignis, videlicet validissime inflammati, sentientes in se alterationem sordis et fæcis, id est revelationem et purgationem a culpa et carnalitate; alii vero exeunt tanquam illuminati a lumine copiosissimo, et induti diploide humilitatis et exultationis, hoc est profundissima humiliatione et abundanti lætitia eos spiritualiter vestiente, ornante et operiente instar diploidis. Qui autem egrediuntur ab oratione præter istas duas operationes, ita quod nec inflammati sunt neque illuminati, orant non spiritualiter, sed corporaliter, ut non dicam quod ardent Judeice, id est infideliter, vel cum reproba vita: propter quod nec succendi nec illuminari merentur.

Si (pro Quia) corpus corpori copulatum alienatur ab operatione, id est, sic alteratur ab alio corpore quod impeditur a pro-

pria operatione, ut patet de igne et aqua, quæ calefit igne, et de magnete et ferro, quomodo non alienabitur qui manibus innocentibus ingerit se corpori Dei, hoc est, qui corpus Christi in Sacramento digne conficit, tractat et sumit? quasi dicat: Talis utique vehementissime alienatur a [se] corpore Christi, ita quod concupiscentias carnales et opera sordida abjicit, et spiritualis efficitur, ac Christo per virtutum imitationem aliquantulum conformatur, sursumque trahitur, quemadmodum ferrum a magnete.

Iuxta similitudinem regis terreni contingit videre nostrum Regem semper bonum et superbonum, hoc est, considerare possumus quod Rex noster celestis ita se habet ad suos ministros, quemadmodum rex terrenus ad suos. *Nam rer terrenus elargitur dona sua suis militibus quandoque per se ipsum immediate, quandoque per amicum sibi familiarem, quandoque per seruum, interdum vero incognite*, id est secreto. Sic facit et Deus: nam virtutes et dona Spiritus Sancti per se immediate largitur hominibus, quia creando ea infundit; aliqua vero donat per angelos, quædam per beatissimam Virginem et per sanctos Apostolos ac ceteros cives celestes, aliqua quoque dat per homines. *Hæc autem, secundum tunicam humilitatis præ-existentis in nobis*: hoc est, Deus tam diversimode dona sua largitur hominibus, secundum quod videt eos magis aut minus vestitos ac decoratos humilitate, per quam aptantur ad divinorum susceptionem charismatum.

Quemadmodum abominabilis est regi terreno qui ei adstitit, et vultum proprium a rege avertit et inimicis ejus colloquitur ex amicitia et favore ad eos; ita abominabilis est Deo qui ei in oratione adstitit et immundas cogitationes suscipit, immorando aut consentiendo eisdem, vel cum proposito eas admittit sive assumit. Attendamus et formidemus jugiter verbum hoc, et emendemus nos fortiter.

Advenientem canem armatura perse-

quere, id est, dæmoni ad tentandum te accedenti per arma virtutum resiste, et quoties congruitur, te impugnans, ne cedas ei. *Pete adjutorium Dei per luctum, quare per obedientiam, pulsa januam pietatis divinæ per longanimitatem.* Ita enim petens, accipit; et querens sic, invenit; et pulsanti taliter, aperitur. Matth. xv, 8.

Custodi te ne forte in oratione tua ores indifferenter, hoc est inconsiderate, pro femina, considerando eam ut feminam, vel cum tali proprietate aut actione ipsius quæ faciliter ad concupiscentiam incitat aut indecentem cogitationem adducit, ne forte a dextris depraedationem sustineas, id est, ne occasione operis boni cito lædaris. Orandum est ergo pro femina considerando eam ut hominem seu quamdam personam.

Ne velis corporales actiones in oratione particulariter confiteri, hoc est, dum oras Deum pro remissione culpæ tuarum, non recites ore nec corde revolvās in particulari et cum circumstantiis singularibus corporalia vitia quæ egisti, ut non fias spontaneæ tibi ipsi insidiator. Quasi dicat: Si egeris illud, ingeres cordi tuo distractiones periculosas imaginationesque fœdas, ex quibus faciliter sequerentur stimuli carnis, nisi cursorie fieret recordatio talis.

Tempus orationis tuæ non fiat tibi hora provisionum visitationumque necessariorum atque spiritualium negotiorum: hoc est, eo tempore quo orare teneris aut debes, vel quando actualiter oras, non admittas cogitationes aut curas de provisionibus pro necessariis vitæ præsentis, neque de visitationibus hominum, imo nec de negotiis exterioribus spiritualibus. Quanto magis vitanda est in oratione cura et cogitatio inutilium et rerum illicitarum? Si quominus, id est, si ita non feceris, sustinebis furtum melioris et utilioris, hoc est, fructu orationis privaberis, qui fructus præeminet bonis illis præfatis.

Qui incessanter tenet orationis baculum, non offendet, id est, qui orationi quasi baculo semper innititur, non pec-

eabit : quia in quantum hoc facit, non A unus quoque aptior est ad hanc virtutem, peccat. Quod si contigerit eum offendere, alter ad illam.

non tamen cadet in finem, id est, non perseverabit in vitiis, quoniam assiduus precibus suis obtinebit gratiam Creatoris et penitebit. Oratio enim est pia tyrannus Dei, hoc est, oratio videtur Deum quasi violentare ad exaudiendum et extorquendum ab eo quod petit, si tamen usque ad finem opportune et importune continetur.

Argumentemur et consideremus utilitatem orationis ex demoniacis impedimentis quæ accidunt Fratribus in tempore collecturarum sive Horarum. Quum enim daemones tam incessabiliter studeant corda Fratrum a devotione impedire quando in ecclesia congregantur vel Horas persolvunt, constat quod ineffabilis sit devotarum orationum utilitas. Fructum vero ejusdem orationis pensamus ex inimici victoria, id est, ex hoc quod per eam prevaleamus diabolo et peccatis. In hoc enim cognovi quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super C me in tempore prelii.

Ps. XL, 12.

Ps. CXVIII, 143.

Psalnista ait, Clamavi in toto corde meo, hoc est in oratione, anima et spiritu, id est, in oratione clamavi, te invocando viribus meis superioribus ac inferioribus, seu intellectivis ac sensitivis, in quantum pars sensitiva et caro rationi obediunt et cooperantur. Ubi enim sunt duo altissimi, scilicet anima et spiritus, congregati, ita quod inferiores et superiores vires invicem concordant in bonis, ibi est Deus in medio eorum per gratiam, quæ D facit talem concordiam.

Matth. XVIII, 20.

Omnia omnium non sunt similia, neque quæ secundum corpus sunt, neque quæ secundum spiritum, id est, homines non habent per omnia eadem sive aequalia dona, corporalia aut spiritualia. Propter quod ait Apostolus : Unusquisque donum suum habet a Deo. Imo tam in donis natura quam in gratiæ ac fortune magna exstat diversitas, et unus homo alio aptior est ad virtutes ex naturali dispositione,

1 Cor. VII, 7.

Nempe quibusdam quoque in psalmodia coadjuvat abbreviatum et velociter, quibusdam autem rarum et tardum : hoc est, aliquos in decantatione psalmorum accidit frequenter seu breviter itemque velociter seu faciliter illuminari, compungi et elevari ad Dominum : aliis autem contingit elevatio, compunctio seu illuminatio ista raro ac tarde. Ex quo patet donorum diversitas in ipsis psallentibus. Illi quidem, quibus videlicet contingunt hæc sæpe ac facile, dicunt se pugnare contra captivitatem, id est evagationem, ne devotionem cito et inopinabile contemplant mente abducta faciliter perdant ; isti vero, quibus hæc raro contingunt, dicunt se pugnare contra indisciplinabilitatem, id est indecentiam morum, ne scilicet ex devotionis earentia, id est difficultate pertingendi ad eam, fiant indisciplinati, tedious et graves.

Si indesinenter interpellaveris ad Regem, id est, adjutorium Dei invocaveris, contra inimicos tuos, quando veniant contra te ad tentandum te confide in Domino : non laborabis ad expellendum eos a te, quoniam ipsi a se ipsis, id est proprio motu, discedent velociter a te. Immundi etenim daemones non volunt te singulis horis coronum, id est triumphum, accipere et gloriam promereri ex certamine per orationem, hoc est ex victoriosa resistentia qua prævaleres aut prævales contra eos « per orationem » et per alia quoque remedia. Nam et aufugient ab istis, id est qui taliter contra eos armati sunt, quasi castigati, id est correpti, et flagellati ab igne, hoc est fervore, orationis ipsorum devotorum Dei servorum, quorum ignita orationes et amorosæ affectiones vehementer affligunt et incendunt daemonia.

Omnem posside fortitudinem, id est, perfectam mentis constantiam habe, et Deum habebis magistrum orationis tue, ita quod ipse per suam unctionem te instruet qualiter debeas exorare. Nam videre, non est per verbum addiscere, hoc est,

quod elare quis videt, non addiscit ab alio : sicut qui videt parietem esse album. *Naturæ enim inest et coheret*, id est, vis visiva seu operatio ejus, puta videre, naturaliter competit homini. *Neque est orationis pulchritudinem addiscere per doctrinam alterius*, hoc est, unus homo alium non potest docere puritatem, efficaciam ac perfectionem orationis, nisi et ipse qui informatur experientiam habeat eorum quæ audit. *Ipsa enim oratio a se ipsa*, id est ex sua natura. *Deum habet magistrum*. Verumtamen, quamvis

A Deus sit principalis atque perfectus magister orationis, attamen vir exercitatus ac virtuosus potest imperfectum dispositive et aliquatiter informare quid sit sincera et pulchra oratio, et qualiter possit ad eam pertingere Deo auxiliante. *Qui docet hominem scientiam, et dat orationem oranti* : nam supplicandi præstat affectum, et adspirando prævenit vota nostra. *Insuper et benedicit annos justorum*, id est, ipsos justos benedicit in annis quibus hic vivunt, infundendo eis dona gratiæ suæ et multiplicando ea in ipsis. *Amen.*

GRADUS XXIX

DE TERRENO CÆLO IMPASSIBILITATIS IMITATIVÆ DEI, ET PERFECTIONIS
RESURRECTIONISQUE ANIMÆ ANTE COMMUNEM RESURRECTIONEM.

ECCE nos qui positi sumus in lacu profundissimo ignorantiae et vitiis tenebrosis et in umbra mortis corporis hujus, incipimus de cetero ex quadam audacia philosophari de cælo terreno.

Firmamentum quippe habet pulchritudinem stellas ; impassibilitas vero habet ornatum ipsas virtutes. Ego enim apprehendi, nil aliud esse impassibilitatem quam cordiale cælum mentis cogitans et arbitrans de cetero astutias daemonum quasi ludos. Proprie ergo est et esse cognoscitur impassibilis, qui carnem incorruptibilem fecit, mentem autem a creatura sursum exaltavit, subjiciens menti omnes sensus, et animam suam exhibens præsentem vultui Dei, superextendit eam ad Deum in sempiternum supra suam virtutem. — Denique quidam dixerunt impassibilitatem esse resurrectionem animæ ante resurrectionem corporis ; alii vero dixerunt impassibilitatem esse perfectam Dei cognitionem secundam ab angelis.

Ista ergo est perfecta perfectio imperfectorum, secundum quod quidam factus gustator ipsius impassibilitatis mihi narravit : quando post relictionem portus cælestis, mens de cetero est sanctificata et a materiis sursum rapta, tunc contemplatio effert et superextollit ipsam mentem factam ecstaticam plurimum vitæ quæ est in carne, super cælum. De quo pulchre ait in quodam loco, qui expertus hæc fuit :

*Ps. XLVI, 30,
juxta LXX.*

Quoniam Dei fortes terræ vehementer elevati sunt. Talem fuisse cognovimus Ægyptium qui quando cum aliquibus orabat supermultum, manus suas in oratione extensas non relaxabat.

Est impassibilis, et est impassibili impassibilior. Etenim ille fortiter odit mali-

gna; hic autem insatiabiliter et irreplebiliter dilesceit virtutibus. — Et castitas dicitur impassibilitas : et convenienter, quoniam præmium est communis resurrectionis et incorruptibilitatis corruptibilium.

Impassibilitatem ostendit qui dixit : Sensum Christi possideo. Impassibilitatem ostendit Ægyptius qui dixit se Dominum non timere. Impassibilitatem ostendit qui eontra oravit passiones convertere retro. — Quis ante futuram claritatem quæ erit in regno cælorum, efficitur dignus impassibilitate sicut Syrus ille? Nam David inter Prophetas famosus dixit ad Dominum : Remitte mihi ut refrigerer. Isle vero cantor Dei locutus est Deo : Remitte undas gratiæ tuæ. 1 Cor. II, 16.
Ps. XXXVIII,
11.

Impassibilitatem habet anima quæ ita qualificatur virtutibus sicut vitiosi concupiscentiis. Si ista est terminatio gulæ, quod quis se ipsum violentat ad gulam quum non appetit; hæc erit penitus determinatio abstinentiæ, quod quis famelicus atque esuriens contineat se a sumptione cibi usque ad tempus, natura existente innocua. Si ista est definitio luxuriæ, etiam super brutis et inanimatis vexari insania; hæc est definitio castitatis, quod sensus et etiam appetitivæ potentiæ afficiantur in omnibus tanquam super inanimatis et insensibilibus. Si iste est avaritiæ terminus, nunquam cessare a studio cumulandi, et satiari non posse terrenis divitiis; iste erit terminus paupertatis, proprio corpori non parcere in penuria necessariorum, sed se ipsum odire, et in necessariis corpori de se penitus non curare. Si iste est impatientiæ terminus, quod quis existens in omni requie, tamen impatientia agitur atque in nulla re patientiam servet; iste erit patientiæ terminus, quod in omni tribulatione quis existens, arbitretur et reputet requiem se habere. Si istud est pelagus iræ, nemine irritante aut adistente turbari more ferarum; iste erit portus longanimitatis, ipso maledicente absente et præsentem, similiter esse pacificum in se ipso et tranquillitatem in omnibus immobiliter conservare. Si ista est vanæ gloriæ altitudo, quod quis non desinat figurare et fingere opera vanæ gloriæ atque hypocrisis, nemine adistente qui possit laudare; ista erit species privationis vanæ gloriæ, quod mens aut intentio nunquam sustineat furtum in præsentia et adventu eorum qui laudant nos. Si ista est species damnantis superbiæ, in vili et contemptibili habitu a figura extolli; hoc erit signum salutaris humilitatis, habere semper humile sapere in altis commissionibus et annisibus atque directionibus.

Si istud est argumentum plenæ et omnimodæ vitiositatis, festinanter consentire et velociter obedire universis quæ demones seminant in cordibus nostris; ego cognovi hoc sanctam munditiam et impassibilitatem, dicere posse efficaciter et aperte : Declinantem a me malignum non cognoscebam, neque qualiter aut cur venit ad me vel qualiter abiit; sed ad talia prava totus insensibilis de cetero factus sum, totusque Deo unitus existens, cum ipso jugiter ero. Qui tali consistentia dignus effectus est, adhuc vivens in carne habet Spiritum Dei habitantem in se et gubernantem se in universis sermonibus, operibus, intellectibus, intentionibus et deliberationibus suis. Unde de cetero sumit per illuminationem intrinsecus quasi vocem quandam divini consilii, et opitulationem beneplaciti ejus; et altior factus omni humana doctrina,

Ps. xlii, 3. dicit: Quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Non enim amplius fero operationem et efficaciam desiderii et æternæ concupiscentiæ, sed quæro pulchritudinem illam immortalem quam mihi dedisti bene et pulchre ante lutum.

Galat. v, 20. *11 Tim.* iv, 7. Impassibilem oportet dicere multa: vivit etenim jam non ipse, vivit vero in ipso Christus, ut ait qui et bonum agonem agonizavit, cursum consummavit, et fidem servavit. — Diadema regis non consistit ex uno lapide pretioso, sed multæ gemmæ consistunt in eo: sic et impassibilitas non perficitur, si neglexerimus unam minimamque virtutem.

Joann. xiv, 2. Impassibilitatem intelligere debes esse palatium Regis nostri qui est in cælis; multas vero mansiones palatii hujus intellige habitationes quæ sunt intra civitatem eandem; murum autem hujus cœlestis Jerusalem intellige remissionem culparum.

Apoc. xvi, 12. Curramus, o fratres, curramus, ut intra palatium participemus ad Sponsi introitum. Si vero præanticipamur aliquo vitio præassumptionisve pondere (proh dolor!) ex eventu aut tempore, præoccupemus saltem aliquam mansionem circa regionem Sponsi. Si autem fatigamur adhuc et sumus hæsitantes atque remissi, satagamus omnino ad minus fieri intra murum: quoniam qui ante finem vite suæ ingressus non fuerit intra illum, magis vero transgressus, commorabitur in solitudine. Pro-

Ps. xvii, 30. pterea quidam orabat: In Deo meo transgrediar murum. Et alter dicit quasi ex Dei persona: Nonne peccata vestra sunt quæ diviserunt inter vos et me? Dissolvamus, *Is.* lix, 2. o amici, medium maceræ parietem quem per inobedientiam male ædificavimus.

Ephes. ii, 14. Accipiamus solutionem debiti inde, quoniam non est in inferno qui possit sanare aut dimittere debita. Vacemus ergo, fratres, et studeamus: quoniam omnes sic vacantes et studentes usque in finem, descripti sumus in libro vitæ. Non est lapsus, *Joann.* i, 12. non est tempus, non est onus quandoque causari querelis. Quotquot enim receperunt Dominum per lavacrum regenerationis, dedit eis potestatem filios Dei fieri, *Ps.* xlv, 11. dicens: Vacate, et videte et cognoscite quoniam ego sum Deus. Impassibilitas quoque est libertas a vitiis. Ipsi gloria in sæcula. Amen.

Ps. cxii, 7, 8. Suscitatur quidem beata impassibilitas inopem mentem a terra, et a stercore vitiorum et a cordis immunditia erigit pauperem; superlaudabilis vero caritas collocat pauperem spiritum cum principibus populi Domini, et facit eum sedere cum principibus angelis.

ARTICULUS XXXVI

EXPOSITIO HUIUS GRADUS VICESIMI NONI.

ECCE nos qui positi sumus in lacu *A*cia philosophari, id est tractare et loqui, profundissimo ignorantie et vitii tenebrosis et in umbra mortis corporis hujus, incipimus de cetero ex quadam auda- de cælo terreno. Quid autem sit cælum terrenum, infra in isto dicetur articulo. Firmamentum quippe habet pulchritu-

dinem stellas, hoc est, ipsas stellas habet pro ornamento; *impassibilitas vero*, id est immunitas et invulnerabilitas mentis a passionibus, utpote plena reformatio animæ ab inordinatis motibus passionum, habet ornamtum, videlicet *ipsas virtutes*: imo virtutes animi purgati, seu virtutes secundum esse completum et statum perfectum, sunt ornamenta animæ taliter reformatæ.

Ego enim apprehendi, nil aliud esse impassibilitatem quam cordiale eorum mentis, id est intimam animæ tranquillitatem; pacem et imperturbabilitatem, seu ipsam mentem plenarie reformatam et tranquillatam: quod cælum est *cogitans et arbitrans de cetero astutias daemonum quasi ludos*. Hoc ergo est cælum terrenum: cor humanum tam impassibile et tam tranquillum effectum, ita quod sicut impressiones meteorologicæ et peregrinæ quæ fiunt in aere, attingere nequeunt cælestia corpora, nec fieri possunt in eis, sic motus sensualitatis et impetus passionum, qui solent in sensitiva animæ parte oriri, mentem reformatam non valent inquietare nec maculare.

Proprie ergo est et esse cognoscitur impassibilis, qui carnem incorruptibilem facit, id est, proprium corpus tam plene redegit in animæ servitutem et rationi se subdidit, quod concupiscentiis et motibus carnalium vitiorum corrumpi non potest: *mentem autem a creatura sursum exaltavit*, id est, in Deum fixit contemplando ac diligendo tam intense ut omnem creaturam transcendat, parvi pendat aut obliviscatur, *subjiciens menti omnes sensus*, non utendo sensibus nisi juxta rationis censuram; et animam suam exhibens presentem cultui Dei, *superextendit eam ad Deum in sempiternum supra suam virtutem*, id est ultra suam naturalem potentiam, quia per supernaturalem virtutem gratiæ contemplationis ita se elevat et infigit Altissimo.

Denique *quidam dixerunt impassibilitatem esse resurrectionem animæ ante resurrectionem corporis*: quod verum est

A intelligendo per animæ resurrectionem, reformationem et invulnerabilitatem præfatam. *Alii vero dixerunt impassibilitatem esse perfectam Dei cognitionem secundam ab angelis*, id est, post angelorum cognitionem immediate sequentem, ita quod impassibilitas ista est perfectissima cognitio quæ haberi potest de Deo in vita presenti: quæ cognitio sicut inferior est cognitione beatifica quam angeli habent de Deo, ita eam mox sequitur in ordine perfectionis. Quum ergo cognitio ista reformationem plenariam præsupponat, includat et finis ipsius existat, impassibilitas dici potest.

Ista ergo est perfecta perfectio imperfectorum, utpote viatorum, qui quantumcumque in hac vita perfecti dicantur, tamen imperfecti sunt non solum comparatione incircumscribibilis Dei, sed etiam omnium civium supernorum, *secundum quod quidam factus gustator ipsius impassibilitatis mihi narravit*. Quando post *relictionem portus cælestis*, id est cænobii, C quod dicitur portus cælestis in quo a naufragiis et tumultibus mundi quiescit: quando ergo relictio hoc portu per ingressum ad solitariam et eremiticam vitam mens de cetero est sanctificata, et a materiis, utpote sensibilibus omnibus, sursum raptam, *tunc contemplatio effert et superextollit ipsam mentem factam ecstaticam plurimum* (id est valde) *vita que est in carne*, ita quod mens extra se in Deum translata per raptum, non percipit se esse in carne, nec sentit vitam carnalem: « tunc », inquam, « contemplatio effert » et elevat eam *super cælum*, ita quod contemplando unitur ecstati creatori cælorum.

De quo pulchre ait in quodam loco, qui expertus hinc fuit: Quoniam Dei fortes per contemplationem. Talem fuisse cognovimus *Egyptium*, id est quendam Patrum *Egypti*, qui quando cum aliquibus orabat supermultum, id est valde multum, manus suas in oratione extensas non relinquebat, quia videbat diu mansit in raptu. Legitur

PL XXXVIO,
IUSTA LXX.

autem in Vitaspatrium de beatissimo abate Sisoi, quod quando manus in oratione extendit cum aliis, mox eas retraxit ne raperetur.

Est impassibilis, et est impassibili impassibilior, hoc est, in impassibilitate sunt gradus, sicut in sanctitate et perfectione: non enim omnes sancti sunt aequi sancti. Unus ergo impassibilis est perfectior alio in impassibilitate. *Etenim ille fortiter odit maligna*, id est, « impassibilis » nondum de numero perfectorum impassibilium factus, toto corde vitia detestatur: *hic autem* B qui « est impassibili impassibilior », utpote unus perfectorum existens, *insatiabiliter et irreplebiliter ditescit virtutibus*: quia quanto est ferventior, tanto plus auget suam perfectionem: et quanto plus facit hoc, tanto plus appetit eam augere.

Et castitas dicitur impassibilis: et convenienter, quoniam procinium est communis resurrectionis, hoc est inchoatio quaedam resurrectionis future, et *in corruptibilitatis corruptibilium*, id est mortali-um hominum. Per castitatem namque C corpus incorruptibilitatem quamdam sortitur, sicut jam dictum est; et corporibus glorificatis aequaliter assimilatur, quamdam puritatem, spiritualitatem et agilitatem participando.

p 249 A, C;
237 in fine.

1 Cor. II, 16.

Impassibilitatem ostendit qui dixit, Sensum Christi possideo: id est, Paulus qui ait. Nos autem sensum Christi habemus, ostendit se impassibilitatem hanc esse adeptum. *Impassibilitatem ostendit, Egyptius qui dixit se Dominum non timere*. Iste fuit abbas Antonius, qui aliquando fideliter dixit: Ego jam non timeo Deum, sed diligo. *Impassibilitatem ostendit qui econtra oravit passiones convertere retro*, hoc est, qui exoravit ut passiones converterentur post eum, ita ut impugnaretur, quatenus materiam triumphandi haberet.

Quis ante futuram claritatem quae erit in regno colorum, efficitur dignus impassibilitate sicut Syrus ille, videlicet S. Ephrem? Quasi dicat: Valde pauci ad

tantam impassibilitatem pertingunt ut ille. *Nam David inter Prophetas famosus dixit ad Dominum: Remitte mihi ut refrigerer. Iste vero cantor*, id est laudator, Dei, videlicet Syrus praefatus, locutus est Deo: *Remitte*, id est, contine, suspende, seu minue, *undas gratiae tuae*. Quasi dicat: Tantam gratiae exuberantiam mihi infundis, quod sustinere non valeo. Ex isto tamen concludi non debet, nec consequens est, quod Ephrem iste fuerit maior quam David, qui in personis diversorum locutus est.

Ps. XXXVIII,
14.

Impassibilitatem habet anima quae ita qualificatur virtutibus sicut vitiosus concupiscentiis, hoc est, quae tam copiose impletur spiritualibus affectionibus, quam copiose aliquis libidinosus impletur affectibus carnalibus.

Si (pro Quia) ista est terminatio, id est plenitudo et consummatio, *gula, quod quis se ipsum violentat ad gulam quam non appetit*, hoc est, vehementer et impetuose incitat se ad appetendum accipiendumque C alimenta dum saturatus est; *haec erit penitus determinatio*, id est ratio et perfectio, *abstinentiae, quod quis famelicus atque esuriens contineat se a sumptione cibi usque ad tempus, natura existente innocua*, hoc est, ita id faciat cum discretione, ut naturam non laedat periculose.

Si ista est definitio luxuriae, etiam super brutis et inanimatis vexari insania; haec est definitio, id est ratio et completio, *castitatis, quod sensus et etiam appetitive potentiae afficiantur in omnibus tanquam super inanimatis et insensibilibus*, id est, non magis libidinosae aut turpiter afficiantur circa sua objecta animata carnalia, quam si objecta illa essent prorsus inanimata et omni sensu aut sensibilitate carentia.

Si iste est avaritia terminus, hoc est complementum, *nunquam cessare a studio cumulandi, et satiari non posse terrenis divitiis*; iste erit terminus paupertatis, proprio corpori non parere in penuria necessariorum, sed se ipsum odire, et in

necessariis corpori de se penitus non curare sollicitudine carnali aut seculari. Non tamen licet sibi necessaria omnino abstrahere, aut non accipere ea : quia hoc esset se ipsum occidere, vel Deum tentare.

Si iste est impatientie terminus, quod quis existens in omni requie, ita quod nullam sustinet injuriam sive molestiam, tamen impatientia agiletur atque in nulla re patientium sereet ; iste erit patientie terminus, id est plenitudo et finalis perfectio, quod in omni tribulatione quis existens, arbitretur et reputet requiem se habere.

Si istud est pelagus, id est profundum et maximum flumen, ira, nemine irritante aut adsistente turbari more ferarum ; iste erit portus longanimitatis, id est quies et perfectio mansuetudinis, ipso maledicente absente et praesente, similiter esse pacificum in se ipso et tranquillitatem in omnibus immobiliter conservare.

Si ista est vane glorie altitudo, quod quis non desinat figurare et fingere opera vane glorie atque hypocrisis, nemine adsistente qui possit laudare ; ista erit species, id est decor et complementum, privationis, hoc est extirpationis seu carentiae, vane glorie, quod mens aut intentio nunquam sustineat furtum, id est aliquod spirituale damnum, in praesentia et adventu eorum qui laudant nos.

Si ista est species damnantis superbiae, in vili et contemptibili habitu a figura extolli, hoc est de ipsafiguratione seu forma monastici habitus superbiere ; hoc erit signum salutaris humilitatis, habere semper humile sapere, id est humiliter de se sentire, in altis commissionibus et annis atque directionibus, hoc est in praeclaris officiis, studiis virtuosisque actibus.

Si istud est argumentum plene et omnimode vitiositatis, festinanter consentire et velociter obedire universis quae demones seminant in cordibus nostris ; ego cognovi hoc sanctum munditiam et impassibilitatem, dicere posse effaciter et

A aperte : Declinante a me malignum non cognoscebam, neque qualiter aut cur venit ad me et qualiter abiit ; sed ad talia prava totus insensibilis de cetero factus sum, totusque Deo unitus existens, cum ipso jugiter ero.

Qui tali consistentia, id est tam virtuosa dispositione, dignus effectus est, ita quod eam veraciter habet, adhuc vivens in carne habet Spiritum Dei habitantem in se et gubernantem se in universis sermonibus, operibus, intellectibus, intentionibus et deliberationibus suis. Unde de cetero sumit per illuminationem intrinsicam quasi vocem quandam divini consilii, et opitulationem beneplaciti ejus : id est, in omnibus supernaturaliter dirigitur, edocetur et adjuvatur a Deo, audiens quid loquatur in se Dominus Deus. Et altior factus omni humana doctrina, utpote eruditus a Spiritu Sancto, dicit : Quando veniam et apparebo ante faciem Dei ? Non enim amplius fero operationem et efficaciam desiderii et aeternae concupiscentiae, id est, diutius aequanimiter sustinere non valeo impetum et fervorem spiritualis ac eonnaturalis appetitionis qua cupio plenarie reformari ac Deo uniri ac perfri, sed quapropter pulchritudinem illam immortalem quam mihi dedisti bene et pulchre ante lutum, hoc est, antequam huic carni lutose conjungerer. Quod si intelligatur de pulchritudine increata aut de pulchritudine gloriae, quod ait, « quam dedisti mihi », exponendum est : Dare praeordinasti. Si autem intelligatur de naturali pulchritudine animae, quae ex unione cum corpore aliquantulum maculatur, sensus est, quod « illam pulchritudinem » dedit Creator ipsi animae « ante lutum » non tempore, quia anima creando infunditur, sed ordine naturae : quam pulchritudinem appetit vir perfectus in se plenissime reformari per gloriam, quia tunc plenissime erimus similes Deo, quum viderimus eum sicuti est.

Impassibilem oportet dicere multa, id est, multa in Scripturis contenta et de

Ps. c. 1.

Ps. lxxviii, 9.

Ps. xlii, 3.

1 Joann. vi, 2.

viris perfectis prolata conveniunt impassibili et ab eo possunt proferri. *Vixit enim jam non ipse, vivit vero in ipso* Galat. II, 20.
Christus, ut ait qui et bonum agonem agonizavit, hoc est, salubre certamen certavit, cursum consummavit, et fidem servavit. II Tim. IV, 7.

Diadema regis non consistit ex uno lapide pretioso, sed multe gemmae consistunt in eo: sic et impassibilitas non perficitur, id est, eam non habemus veraciter, si neglexerimus unam minimamque virtutem.

Impassibilitatem intelligere debes esse palatium Regis nostri qui est in caelis: Deus enim moratur in mente impassibilitatem habente quasi in celesti palatio.

Multas vero mansiones palatii hujus intellige habitationes quae sunt intra civitatem eandem, id est virtutum inhæssiones quae sunt in impassibili anima: quæ anima est civitas spiritualis, in qua est concors inhabitatio bonarum cogitationum et affectionum sanctorum, virtutum, donorum ac fructuum, tanquam civium pacificorum. Joann. XIV, 2.

Murum autem hujus celestis Jerusalem, utpote animæ talis, cujus conversatio est in caelis, intellige remissionem culpæ, per quam tanquam per murum fortissimum anima contra omnia munitur ac defensatur adversa: quia nulla nocebit adversitas, si nulla dominetur iniquitas. Hæc quoque est omnis fructus, ut auferatur peccatum. Apoc. XXI, 12.
 Philipp. III, 20.
 Is. XXVII, 9.

Curramus, o fratres, curramus, id est, per cordis fervorem et operum promptitudinem festinemus ad patriam, ut intra palatium participemus ad Sponsi introitum, hoc est, ut intra præfatam impassibilitatem Christo jungamur, occurramusque ei et participemus amplexum ipsius.

Si vero præanticipamur, id est, prævenimur et capimur, aliquo vitio præsumptionisæ pondere (proh dolor!) ex eventu aut tempore, hoc est ex aliquo casu accidentali aut temporis qualitate, ita quod ab impassibilitate deficiamus, præoccupemus saltem aliquam mansionem circa regionem Sponsi, hoc est, festinemus impassibilitati, quæ est regio Sponsi, appro-

ximare, et saltem in statu proficientium inveniri.

Si autem fugiamur adhuc et sumus hæsitantes atque remissi, deficiendo a spirituali profectu, satagamus omnino ad minus fieri intra murum, hoc est, remissionem peccatorum accipere, et saltem in statu salutis ac numero incipientium reperiri. Quoniam qui ante finem vite sue ingressus non fuerit intra illum, videlicet murum præfatum, qui est remissio peccatorum, magis vero transgressus, id est, potius dico quod qui non fuerit progressus ultra murum istum per spatium aliquod (quia non sufficit malum non facere, sed oportet et bona peragere: siquidem omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur), commorabitur in solitudine, id est sterilitate et derelictione vitorum ac dæmonum. Propterea quidam orabat: In Deo meo transgrediar murum. Et alter, videlicet Isaias, dicit quasi ex Dei persona: Nonne peccata vestra sunt que diviserunt inter eos et me? Matth. III, 10.
 Ps. XLV, 30.
 Is. LIX, 2.

Dissolvamus, o amici, medium maceriarum parietem, id est, poenitentiam tollamus malam structuram qua distamus a Deo, quem parietem per inobedientiam male ædificavimus. Accipiamus, id est, per poenitentiam acquiramus, solutionem debiti inde, hoc est remissionem peccati, quoniam non est in inferno qui possit sanare aut dimittere debita. Vucemus ergo, fratres, et studeamus, id est, alii, Deo simus intenti. et a malis cessemus atque virtutibus insistamus; quoniam omnes sic vacantes et studentes usque in finem, descripti sumus in libro vite. Non est lapsus, non est tempus, non est onus quandoque causari querelis, hoc est, excusare nequaquam nos possumus, nec culpam nostram imputare impossibilitati, necessitati, difficultati aut temporis. Quotquot enim receperunt Dominum per lavacrum regenerationis, dedit eis potestatem filios Dei fieri, dicens: Vacate, et videte et cognoscite quoniam ego sum Deus. Impassibilitas quoque est libertas a vitiis: ideoque impassibilitas Ephes. II, 14.
 Joann. I, 12.
 Ps. XLV, 11.

ista possibilis est, quia a servitute vitiorum liberi esse valemus. *Ipsi gloria in secula. Amen.* Eterna etenim gloria datur impassibilitati pro præmio.

Ps. cxi, 7. *Suscitat quidem beata impassibilitas inopem mentem a terra, et a stercore vitiorum et a cordis immunditia erigit pauperem; superlaudabilis vero caritas, quæ*

dicetur « superlaudabilis » quia præ ceteris virtutibus exstat laudabilis, collocat pauperem spiritum, videlicet humilem, cum principibus populi Domini, hoc est eum præcipuis hominum electorum in cælo, et facit eum sedere cum principibus angelis, id est cum angelis sanctis, qui modo sunt principes nostri.

GRADUS XXX

DE COMMUNIONE ET CONIUNCTIONE AC VINCULO VIRTUOSÆ TRINITATIS
IN VIRTUTIBUS, SCILICET FIDEI, SPEI ET CARITATIS.

NUNC itaque post omnia præinducta manent tria hæc perstringentia atque lenientia conjunctionem omnium prædictorum, videlicet, fides, spes, caritas. Major autem inter hæc est caritas : Deus enim nominatur. At ego primam video esse radium, secundam autem lumen, tertiam vero gyrum vel cyclum. Omnia autem sunt unus splendor et una claritas. Etenim prima facere et condere omnia potest; secunda misericordiam Dei circumgyrat, et inconfusum facit; tertia autem nunquam excidit, nec currere desistit, neque de cetero sinit quiescere plagatum beata insania.

1 Cor. xiii, 13.

1 Joann. iv, 8, 16.

Marc. ix, 22.
Rom. vi, 5.

1 Cor. xiii, 8.

Volens loqui de caritate Dei, loqui conatur de Deo. Porro de Deo exsequi narrationem sermonibus, est periculosum ac dubium non attendentibus. Sermo de caritate notus et obuius est angelis etiam ipsis; et illis quidem notus et cognitus perfectusque bene est secundum operationem illuminationis: propter quod falli nullo modo queunt. Caritas ipse Deus est; et qui manet in caritate, in Deo manet. Hujus vero descriptionem et determinationem dicere volens ac studens, quoniam sit cæcus, in abyso mensurat arenam.

1 Joann. iv, 16.

Caritas secundum qualitatem est similitudo Dei quantum hominibus possibile est. Porro caritas secundum operationem suam est ebrietas animæ. Secundum autem proprietatem suam est fons fidei, abyssus longanimitatis, mare humilitatis. Caritas proprie est omnimoda depositio universæ contrariæ intentionis et meditationis: siquidem caritas non cogitat malum. Caritas et impassibilitas et adoptio filiorum solis nominibus distinguuntur. Quemadmodum lumen et ignis et flamma in unam operationem concurrunt, ita intelligitur a me de his. — Secundum mensuram deflectionis illuminationis inest timor: qui enim sine timore est, aut caritate repletus est, aut animam mortuam habet. Ex caritate tamen perfecta gignitur verus et sanctus timor Domini; ex sancto vero Dei timore iterum nascitur amor.

1 Cor. xiii, 2.

Nihil inconueniens est aut aduersum ab humanis, proponere imagines desiderii et amoris et festinantiae et zeli et seruitutis et timoris Dei. Beatus qui possidet talem amorem ad Deum qualem habet insanus amator ad suam amatam. Beatus qui ita timet Deum sicut qui rei sunt et morte damnandi timent iudicem et exactorem. Beatus qui factus est ita sollicitus et festinans ea festinatione quae vere festinantia est, sicut prudentes servi solliciti et festinantes sunt ad dominum suum. Beatus qui fuerit sic zelator in virtutibus sicut qui ex zelo pervigilant circa suas uxores. Beatus qui in oratione adsistit sic Deo sicut ministri adsistunt coram rege. Beatus qui ita laborat Deum placare sicut conatur placare homines.

Mater non habet naturam ita adhærere lactenti filio suo quemadmodum filius caritatis habet naturam adhærere iugiter Deo : quoniam qui diligit vere, semper imaginatur faciem dilecti, et ex nimia dilectione amplexatur eam intrinsecus. Hic talis non potest deinceps neque in somnis quiescere ab amore desiderati, sed exercitatur ibi cum domino concupito. Sicut in corporeis fit, ita et in incorporeis fieri *Cant. v, 2.* habet. Quidam plagatus hac sagitta, dixit de semetipso : Ego dormio propter necessitatem naturae, et cor meum vigilat propter multitudinem caritatis.

Notandum est tibi, o fidelis et admirabilis homo, quia post interitum bestiarum a cervo anima factum, tunc ipsa anima desiderat, concupiscit et deficit ad Dominum, vulnerata et sagittata igne caritatis quasi a sagitta. — Praeterea operatio famis non est manifestativa neque significans ; sitis vero suppositiva et manifestativa et omnino significativa est flammæ. Quocirca Deum desiderans : *Ps. xli, 3.* Sitivit, inquit, anima mea ad Deum fortem, vivum. — Si facies dilecti manifeste et efficaciter nos transmutat, et claros ac hilares facit, quid utique vultus et præsencia regis ac Dei nostri peregrinantis et hospitantis in anima munda non faciet in eadem ?

Etenim timor quum fit in sensu animæ, naturaliter habet liquefacere ac devorare sordida. Ait enim Psalmista : Confuge timore tuo carnes meas. Sancta vero *Ps. cxviii, 120.* caritas consuevit quosdam vulnerare, secundum eum qui dixit : Vulnerasti cor meum, vulnerasti cor meum. Quosdam autem facit exsultare, et eos clarificat ac *Cant. iv, 9,* illustrat. Nam ait Propheta : In ipso speravi cor meum, et adjutus sum, et refloruit caro mea. Corde enim epulante, vultus hilarescit et pullulat. Quando ergo totus homo caritati Dei quodammodo coaptatur ac jungitur, tunc ostendit exterius in corpore tanquam in speculo claritatem animæ. Ita clarificatus est Moyses ille Dei contemplator. — Qui accipiunt talem gradum angelis æqualem, multoties obliviscuntur sumere cibum corporalem. Arbitror autem quod non appetunt eum frequenter. Nec mirum : quoniam si contraria concupiscentia plerumque repulit escam, existimo gustatorem incorruptibilium horum, super naturam factum, non infirmari vel lædi de cetero in corpore per famem, sitim, aut consimilia indifferenter, ut contingere solet, quoniam corpus ejus sanctificatum est et quasi incorruptibile factum per flammam castitatis rescindentem concupiscentiæ flammam. Arbitror autem quia nec ipsum cibum corporalem quem sumunt, de cetero cum delectatione accipiunt.

Nam aqua rigat subterraneam plantae radicem; horum vero animas nutrire et alere habet ignis caelestis.

Augmentum timoris est initium caritatis; finis vero et perfectio castitatis, theologiae suppositio. — Qui sensus suos unit Deo perfecte, sermones ejus desursum lati ab eo, ab ipso mystice docentur: his enim non coaptatis et cognitis Deo, durum et periculosum est homini de Deo asserere et sermocinari. — Verbum minus substantiae cum Patre perficit castitatem, adventu suo mortificans mortem; hac autem morte mortificata, discipulus theologiae illuminatur. — Verbum Domini ex Domino castum permanet in secula saeculorum. Qui enim Deum non cognoscit, conjecturando de eo loquitur quae non novit; castitas discipulum facit theologum, asserentem et firmanlem dogmata Trinitatis per ipsum.

Qui diligit Dominum, praedilexit et fratrem suum: ostensio enim prioris est secundum. Qui proximum diligit, detrahentem nunquam sustinebit, sed magis fugiet ab eo quasi ab igne. Qui irascitur fratri suo et dicit se Deum diligere, similis est ei qui currit in somnis.

Spes est imperium castitatis*, quia per hanc expectamus et suscipimus mercedem et retributionem caritatis. Spes est locupletatio incertarum et ocellarum divitiarum. Spes est thesaurus absque haesitatione ante thesaurum. Spes est requies laborum; ipsa porta est caritatis. Spes desperationem occidit, estque imago bonorum absentium. — Defectus spei est exterminatio caritatis; spei illuminatio est caritatis manifestatio. Spe ligantur dolores, suspenduntur labores. Spem gyrat et circumdat misericordia. Monachus bene sperans est occisor aediae, et triumphat de illa in gladio ejus. Experientia donorum Dei spem parit: qui enim inexperтус est, sapius fluctuat nec est firmus in spe. Furor spem solvit: spes quippe non confunditur; vir autem furibundus est inhonestus. * caritatis
Rom. v, 5.

Caritas est ministratrix philosophiae; caritas est exhibitrix et operatrix prodigiorum; caritas est illuminationis abyssus. Caritas fons ignis, quanto sursum emanaverit, tanto plus sitientem inflammabit. Caritas est mater pacis; est quoque fons sapientiae, et radix immortalitatis et gloriae. Caritas est statio angelorum, profectus seculorum.

Annuntia nobis, o caritas pulchra in virtutibus, ubi pascas oves Christi, ubi habites in meridie. Illumina nos, pota nos, deduc nos, manu duc nos: quia de cetero jam volumus ascendere ad te. Tu enim dominaris universis; nunc vero animam meam cordialiter vulnerasti, et flammam tuam continere non possum. Laudamus te quo illo? Tu dominaris potestate maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas atque mortificas. Tu humiliasti sicut vulneratum cogitationem superbam: in brachio virtutis tuae dispersisti inimicos tuos, et sine praelio et impugnatione facis tuos amatores. Igilur adveni docere qualiter Jacob contemplatus est te inmixam et firmam super scalam. Precor, edisere amanti quae vere est species hujus viae superni regressus, quis sit modus et collecta constructionis et compositionis illorum graduum quos amator tuus disposuit in corde suo tanquam ascensus salubres. Sitivi Cant. i, 6
1 Ps. lxxix,
12.
Ps. lxxviii,
10, 11
Eccl. i, xxxvii,
12, 13
Ps. lxxviii,
6

item cognoscere quis sit numerus eorum, quantum vero utique est tempus cursus : quoniam qui didicit tuam luctam, annuntiavit manu ductoribus visionem ; sed nil aliud quam visionem hanc voluit illuminare, magis autem non potuit plus quam hoc.

Ipsa autem tanquam regina de cœlo apparens, visa est mihi hoc dicere propius (quod in unione spiritali colloquens animæ meæ dixit) : O amator, nisi obliviscens obliviscaris hebetudinem et grossitiem insipientiæ, discere non vales qualis est visio mea et adspectus ; sed scala te doceat spiritaliæ constructionem et compositionem virtutum. Porro in vertice scalæ ego innixa sum et firmata, secundum quod magnus meus doctor ait : Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hæc ; major autem horum est caritas.

¹ Cor. xiii,
13.

ARTICULUS XXXVII

EXPOSITIO HUIUS GRADUS TRICESIMI.

¹ Cor. xiii,
13.

NUNC itaque post omnia præinducta A manent tria hæc perstringentia atque tenentia conjunctionem omnium prædictorum, videlicet, fides, spes, caritas. Major autem inter hæc est caritas. Denique tres istæ virtutes dicuntur perstringere et tenere « omnium conjunctionem » : nam ceteræ universæ virtutes ac dona ordinantur ad eas et uniuntur in eis, atque in actibus suis informantur, vivificantur ac diriguntur ab ipsis. Itaque « major » horum « est caritas » : Deus enim nominatur, quemadmodum scriptum est : Deus B caritas est. Veruntamen non solum caritas increata, quæ dicitur Deus, est summa virtutum, sed et caritas creata infusa, quæ est theologica virtus.

¹ Joann. iv,
8, 16.

At ego primam, videlicet fidem, video esse radium : fides namque est radius primæ et increatæ Veritatis, intellectum illuminans ad assentiendum his quæ credi jubentur, atque ad cognoscendum aliquantulum ea ; secundam autem, videlicet spem, video esse lumen quo cor illustratur ad expectandum promissa divina ; tertiam ve- C ro, scilicet caritatem, video esse gyrum vel cyculum, quoniam ambit virtualiterque includit cunctas virtutes.

Omnia autem tria hæc, utpote tres istæ virtutes, sunt unus splendor et una claritas, non quod sint essentialiter unus splendor unave claritas, quia realiter ab invicem distinguuntur, sed quoniam in omni actu virtuoso meritorio pariter aliquo modo concurrunt. Nihil enim meritorium est nisi ex caritate procedat. Justus quoque ex Rom. i, 17. fide vivit : impossibile est quoque sine ea Hebr. xi, 6. placere Deo. Et spe salvamur, et propter Rom. viii, 24. futuram beatitudinem cuncta aguntur.

Etenim prima, scilicet fides, facere et condere omnia potest : omnia enim possibilia sunt credenti. Secunda, id est spes, misericordiam Dei circumgyrat, et infusus facit : ex quo sequi videtur quod etiam spes possit gyros vocari. Imo unaquæque harum virtutum dici potest radius, lumen, ac gyros ; sed ea quæ dicta sunt, per appropriationem intelliguntur. Verum quum increata misericordia Dei sit infinita, quomodo spes potest eam circumgyrare ? Et respondendum, quod metaphorice intelligendum sit istud, sicut et caritas dicitur Deum amplecti. Potest quoque per « misericordiam Dei » intelligi effectus pietatis divinæ, quem spes intra se suscipit. Tertia autem, videlicet caritas,

Rom. i, 17.

Hebr. xi, 6.

Rom. viii, 24.

Rom. viii, 24.

Marc. ix, 22.

Rom. v, 5.

¹ Cor. xiii, 8. *nunquam cecidit, nec currere desistit, A neque de cetero sinit quiescere plagatum beata insana, id est vulneratum amoris furore seu excessivo fervore. Quae omnia intelligenda sunt non quasi caritas semel habita non possit amitti, sed quoniam caritas quantum in se est, exstat fortissima, insuperabilis, atque idonea ad omnia ista.*

Volens loqui de caritate Dei, loqui conatur de Deo, quum Deus sit caritas increata, et objectum immediataque causa caritatis create. Porro de Deo exsequi narrationem sermonibus, id est diffuse loqui de Deo, est periculosum ac dubium, juxta eum qui dixit, etiam verissima verissime de divina potentia, hoc est de Deo optimo maximo, loqui periculosissimum, hoc est incertum ac dubium, minusque capacitati ac intellectui expositum atque obvium, non attendentibus, nec rem in animo bene secum considerantibus, atque

perpendentibus quam incomprehensibilis ac investigabilis sit Deus, et quam reverenter, pie et considerate animoque C praesente ac circumspecte oporteat loqui de Deo.

Sermo de caritate notus et obvius est angelis etiam ipsis; et illis quidem notus et cognitus perfectusque bene est secundum operationem illuminationis, hoc est, ex hoc quod ipsi angeli effectualiter ac perfecte diligunt Deum ex clarissima et beatifica visione ipsius. Propter quod falsi nullo modo queant.

¹ Joann. iv, 16. *Caritas ipse Deus est; et qui manet in caritate, in Deo manet. Hujus vero, Dei scilicet, descriptionem et determinationem dicere volens ac studens, quum sit caecus, id est, describere, definire et exprimere volens ac cupiens quid sit Deus proprie, quum ipse sit comparatione Dei insipiens, in abyssu mensurat arenam, hoc est, similis est ei qui conatur arenam maris mensurare seu numerare.*

Caritas secundum qualitatem est similitudo Dei quantum hominibus possibile est. Per nullam enim virtutem mens creata

tam sublimiter assimilatur Deo sicut per caritatem, et caritas ista est supernaturalis ac participata similitudo Spiritus Sancti. Porro caritas secundum operationem suam est ebrietas animae. Dum enim caritas incipit perfici, dulciter ac sobrie inebriat mentem. Secundum autem proprietatem suam est fons fidei, abyssus longanimitatis, mare humilitatis, non quod sit causa aut fons harum virtutum quantum ad earum essentiam, sed quoad actum earum. Juxta quod Apostolus Corinthiis loquitur: Caritas enim omnia credit, omnia sperat. Summe etiam humiliat suum sub-

jectum. Inducit namque ad actus hos, et impetrat eos. Caritas proprie est omnimoda depositio universae contrariae intentionis et meditationis, id est, caritas est virtus quae expellit omnem intentionem ac meditationem sibi contrariam, omnem scilicet culpam mortalem. Siquidem caritas non cogitat

malum. Ibid. 5. Caritas et impassibilitas et adoptio filiorum solis nominibus distinguuntur, praesertim loquendo de caritate perfecta.

Quemadmodum lumen et ignis et flamma in unam operationem converunt, ita intelligitur a me de iis, puta de caritate, impassibilitate et adoptione.

Secundum mensuram defectionis illuminationis inest timor, id est, secundum quod quis amplius deficit ab illuminatione divina, secundum hoc inest ei timor. Qui enim nihil habet de illuminatione gratiae gratum facientis, seu fidei formatae, aut doni sapientiae, nihil habet de filiali aut initiali timore, sed potest habere timorem servilem; qui autem illuminatus est mediocriter, habet initialem timorem. Qui enim sine timore est, aut caritate repletus est, aut animum mortuum habet. Qui enim est sine timore » servili, ita quod nihil de servilitate timoris habet, est in caritate perfectus, quia perfecta caritas

foras mittit, continet et propeus etiam abjicit timorem servilem. Vel est spiritualiter extinctus et mortuus; quemadmo-

¹ Cor. xiii, 7.

^{Ibid. 5.}

¹ Joann. iv, 18.

dum hi qui absque ullo timore, et pœna non considerata, sed neglecta prorsus, perpetrant mala, et in malitiis gloriantur, non perpendentes quam iniquum, quam etiam impium sit illud: quum nullo modo deberent sibi ipsis in suis malitiis perpetratis ac admissis placere, sed potius veram habere contritionem flagitiorum verique pœnitere. Rursus, « qui est sine timore » initiali ac filiali, est in anima mortuus: imo et qui non timet nisi serviliter, vitam gratiæ non habet. *Ex caritate tamen perfecta gignitur verus et sanctus timor Domini*, qui omnis sapientiæ, item omnis operationis nostræ, initium merito esse debet. *Ex sancto vero Dei timore iterum nascitur amor*. Timor enim filialis sicut ex caritate perfecta procedit, ita ad perfectionem actum ipsius disponit.

Nihil inconueniens est aut aduersum ab humanis, id est, ab humana informatione non discrepat, proponere imagines, hoc est similitudines quasdam humanas, et per similia quædam docere naturam, effectum et vim desiderii et amoris et festinantie et zeli et seruitutis et timoris Dei. Et hoc auctor facit nunc, consequenter subdendo:

Beatus qui possidet talem amorem ad Deum qualem habet insanus amator ad suam amatam, hoc est, qui diligit Deum spirituali amore tam fervide quam fervide lubricus amat suam dilectam carnali amore. Verumtamen loquendo de magnitudine apprehensionis, oportet ut diligamus Deum infinitum plus quam aliquis libidinosus amat suam amicam, ut dictum est plenius supra. *Beatus qui ita timet Deum*, id est tam intense, filiali aut saltem initiali timore, sicut qui rei sunt et morte damnandi timeant iudicem et eractorem. *Beatus qui factus est ita sollicitus et festinans ea festinatione quæ vere festinantia est*, utpote festinantia prudentiæ ac fortitudinis: quæ festinantia tendit ad profectum virtutum atque salutem; sicut prudentes serui solliciti et festinantes sunt ad dominum suum, utpote ad obediendum ejus præceptis.

Beatus qui fuerit sic zelator in virtutibus sicut qui ex zelo pervigilant circa suas uxores, hoc est, qui tanto zelo tantaque diligentia custodit virtutes et abhorret ac detestatur virtutum contraria, quanto zelo custodit maritus zelotypus conjugem suam et ejus adulterationem devitat. *Beatus qui in oratione adstitit sic Deo*, videlicet cum tanta reverentia atque custodia, sicut ministri adstant coram rege terreno. *Beatus qui ita laborat Deum placare* Cf. p. 40 B. C. *sicut conatur placare homines quos offendit*, præsertim si sint sibi alias valde dilecti aut utiles seu delectabiles, aut eo multum potentiores.

Mater non habet naturam ita adhrere lactenti filio suo quemadmodum filius caritatis, qui scilicet totus accensus est caritate, habet naturam adhrere jugiter Deo: quoniam qui diligit vere, hoc est perfecte, semper imaginatur faciem dilecti, et ex nimia dilectione amplectatur eam intrinsecus. *Ille talis non potest deinceps neque in somnis quiescere ab amore desiderati, sed exercitatur*, hoc est occupatur, ibi cum domino concupito, hoc est cum eo cujus amor ita prædominatur in ipso, puta cum Deo, si cum taliter amat. *Sicut in corporeis fit, ita et in incorporeis fieri habet*. Ideo amor spiritualis per proprietates et affectus amoris carnalis aptissime declaratur. *Quidam plagatus hac caritatis sagitta, dixit de semetipso: Ego dormio propter necessitatem naturæ*, Cant. v. 2. *et cor meum vigilat propter multitudinem caritatis*.

Notandum est tibi, o fidelis et admirabilis homo, quia post interitum bestiarum a cervo anima factum, hoc est, postquam anima virtuosa, quæ cervo assimilatur, occidit in se ipsa bestiales motus passionum, tunc ipsa anima desiderat, concupiscit et deficit ad Dominum, id est, præ caritatis fervore ac vehementia a se ipsa defluit suspirando ad Dominum, vulnerata et sagittata igne caritatis quasi a sagitta.

Præterea operatio famis non est mani-

festativu neque significans, hoc est, per ipsam corporalem esuriem, seu actum quem facit in esuriente, non demonstratur nec declaratur aperte spiritualis dilectio et proprietates ipsius: *sitis vero suppositiva et manifestativa et omnino significativa est flamma*, hoc est, per corporalem sitim aperte, significative, designantur spiritualis dilectio ejusque fervor et ceterae proprietates et actiones. Quocir-

Ps. xlii, 3. *ca* Propheta Deum desiderans: *Sitivit, inquit, anima mea ad Deum fortem, virum*. Hinc anima fervens cervus vocatur, quoniam per caritatis ardorem instar cervi velociter currit ad Deum, atque ad ejus beatificam fruitionem anhelat, quemadmodum cervus lassatus ad fontem aquarum.

Si facies dilecti, id est praesentia alicujus cari amici nos visitantis, manifeste et efficaciter nos transmutat, et claros ac hilares facit, quid utique vultus et praesentia regis ac Dei nostri peregrinantis et hospitantis in anima munda, id est, interdum gratiose visitantis et pie inhabitantis animam puram, non faciet in eadem? quasi dicat: Multo salubrius atque potentius eam transmutabit, et clariorem hilariorumque faciet eam.

Etenim timor quum fit in sensu animae, hoc est, quum quis Deum perceptibiliter ac intime timet filiali aut saltem initiali timore, *naturaliter habet liquefacere ac decorare sordida*, id est, inordinatos passionum affectus et ceteras culpas quotidianas resolvit ac auferit vitarique facit: quoniam timor Dei expellit peccata.

Eccli. i, 27. *Ait enim Psalmista: Confige timore tuo carnes meas*. Sancta vero caritas consuevit quosdam vulnerare, servitulum eum

Ps. cxviii, 120. *qui dixit: Vulnerasti cor meum, vulnerasti cor meum. Quosdam autem facit exultare, et eos clarificat ac illustrat.*

Ps. xxxiii, 7. *Nam ait Propheta: In ipso speravit cor meum, et adjutus sum, et refloruit caro mea. Corde enim epulante*, id est, spiritualiter deliciante ex Dei praesentia, contemplatione, amore, *vultus hilarescit et pullulat*: quia ex abundantia interioris ac

spiritualis jucunditatis fit redundantia delectationis in corpus, in tantum quod in vultu exteriori jucunditas ipsa relucet et serenitas quaedam refulget.

Quando ergo totus homo interior, utpote quantum ad vires intellectuales, caritati Dei quodammodo coaptatur ac jungitur, tunc ostendit exterius in corpore tanquam in speculo claritatem animae. Ita clarificatus est Moyses ille Dei contemplator, cujus facies taliter radiabat, quod filii Israel eam intueri nequibant.

B *Qui accipiunt talem gradum angelis aequalem, hoc est perfectionem tam altam, angelica puritati valde consimilem, multis obliviscuntur sumere cibum corporalem. Arbitror autem quod non appetunt eum frequenter. Nec mirum: quoniam si contraria concupiscentia plerumque repulit escam, hoc est, si desiderium unius cibi frequenter exstinxit desiderium cibi ei contrarii, existimo gustatorem incorruptibilium horum donorum, videlicet contemplationum, consolationum inflammationumque divinarum, super naturam factum, id est per tam praecleara gratiae dona supernaturaliter elevatum ultra communem hominum proprietatem, non infirmari vel lardi de cetero in corpore per famem, sitim, aut consimilia indifferenter, ut contingere solet, hoc est solito modo juxta cursum naturae, quoniam corpus ejus sanctificatum est et quasi incorruptibile factum per flammam castitatis rescindentem, id est, penitus auferentem, concupiscentiae flammam. Arbitror autem quia nec ipsam cibum corporalem quem sumunt, de cetero cum delectatione accipiunt. Nam aqua rigat subterraneam plantarum radicem: horum vero animas nutrire et alere habet ignis coelestis, videlicet Spiritus Sanctus et ardor amoris: et quoniam in hujusmodi spirituali refectione non mediocriter delectantur, in corporali refectione affliguntur frequenter magis quam delectantur.*

Augmentum timoris est initium caritatis. Timor enim servilis quanto plus crescit, tanto plus retrahit a peccato, et

Erod.
xxxiv, 29-
35; II Cor,
iii, 13.

ita disponit tenentem ad caritatis infusionem. *Finis vero et perfectio castitatis, theologiæ suppositio*, hoc est, castitas consummata est fundamentum theologiæ pertractationis, et inquisitionis ac studii divinorum. Qui enim a carnalibus affectionibus prorsus mundati sunt, ad theologiam hanc occupationem ac sapientiam mysticam sunt aptati. Quem enim docebit Dominus scientiam, et quem intelligere faciet auditum, nisi ablactatos a lacte, avulsos ab ubere?

Is. xxviii, 9.

Qui sensus suos interiores et intellectuales, omnem scilicet suam notitiam intellectivam, unit Deo perfecte, sermones ejus desursum lati ab eo, id est, verba quæ dicit aut scribit ex divina inspiratione concepta et prolata, *ab ipso mystice docentur*, id est, spiritualiter exponuntur, et occultam includunt scientiam. *His enim non computatis et cognitis Deo*, id est, quamdiu interiores et intellectuales sensus non fuerint Deo applicati atque per approbationem ab eo cogniti, *durum et periculosum est homini de Deo asserere et sermocina-*

Ps. xlix, 16.

Peccatori enim dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas?

Verbum unius substantivæ cum Patre perficit castitatem, hoc est, Verbum æternum Deo Patri consubstantialia dat castitatis perfectionem, *adventu suo mortificans mortem*, id est, mortiferam concupiscentiam penitus auferens per suam gloriosissimam visitationem. *Hac autem morte mortificata, discipulus theologiæ illuminatur*, id est, is qui loquitur, tractat ac studet Scripturas et ea quæ Dei sunt, de-

super ungitur, irradiatur et edocetur, ita quod eo spiritu Scripturas intelligit quo sunt scriptæ.

Verbum Domini ex Domino, id est Verbum Patris natum ex Patre, *castum permanet in sæcula sæculorum*. Vel « verbum Domini ex Domino castum » permanens, est sacra Scriptura divinitus inspirata, immobilitate permanens vera. *Qui enim Deum non cognoscit fide formata et salutari scientia, conjecturando de eo loquitur quæ*

non novit, hoc est sine sapore interno et certitudinali illuminatione, quæ habentur per dona Spiritus Sancti. *Castitas discipulum facit theologum*, quia disponit mentem ipsius ad præclaras illustrationes Spiritus Sancti: « discipulum », inquam, *asserentem et firmantem dogmata Trinitatis*, trium videlicet divinarum Personarum: quæ tres Personæ superdignissimæ, sunt ipsa Trinitas supergloriosa. Itaque documenta catholica ad hanc superbenedictam Trinitatem pertinentia asserit et affirmat discipulus theologiæ *per ipsum theologum*, id est per se ipsum (seu proprio ore) in quantum theologus est.

Qui diligit Dominum, prædilexit et fratrem suum, id est, proximum diligit

21.

plus quam exteriora bona terrena, imo plus quam proprium corpus. *Ostensio enim prioris est secundum*, hoc est, caritas proximi est signum caritatis Dei. *Qui proximum diligit, detrahentem nunquam sustinebit, sed magis fugiet ab eo quasi ab igne*. Attendamus et impleamus hoc saluberrimum documentum, ne detrahentem audiendo aut sustinendo, involvamus transgressionem et damnationi ipsius. Unde et Salomon in suis Proverbiis dixit: Ventus Aquilo dissipat nubes, et facies tristes linguam detrahentem. *Qui irascitur fratri suo*, loquendo de ira per vitium, *et dicit se Deum diligere, similis est ei qui currit in somnis*, id est, a se ipso decipitur, et vana inutilique æstimatione illuditur.

Prov. xxv, 23.

Spes est imperium castitatis. Expectatio enim æternæ felicitatis incitat hominem ut corpus suum ab omni voluptate refrenet et castum immaculatunquæ custodiat: ideo subditur, *quia per hanc spem expectamus et suscipimus mercedem et retributionem caritatis*, id est æternæ jucunditatis, quæ per caritatem principaliter obtinetur ac promeretur.

Spes est locupletatio incertarum et occultarum divitiarum: hoc est, spes est virtus per quam in præsentī vita meremur exaudiri a Deo, ac spiritualibus donis repleti ab eo, in futuro quoque salvari. Quis

Eccli. ii, 11, 12.

enim speravit in Domino et derelictus est? A Denique spiritualia dona dicuntur incertae et occultae divitiarum, quia non solum latent alios, sed et ipsum habentem : quia ignorat homo an habeat caritatem illam veram et bona gratiae ei annexa. *Spes est thesaurus absque hesitatione ante thesaurum*, id est certa inchoatio et expectatio divitiarum regni caelestis antequam divitiae illae realiter possideantur : nunc enim per spem et meritum aequaliter possidentur.

Spes est requies laborum. Qui enim in B Dei servitute laborat ex confidentia divinae remunerationis, respirationem et relevamen sortitur. *Ipsa porta est caritatis*, quia ad ejus incrementum perducit et eam accendit. *Spes desperationem occidit, estque imago bonorum absentium*, id est virtus representativa eorum, quia ad eorum intuitum movet, atque ut tactum est, spes est inchoatio futurorum bonorum, quemadmodum fides est substantia rerum sperandarum.

Defectus spei est exterminatio caritatis. C *Spei illuminatio est caritatis manifestatio*. Per hoc enim ostenditur homo caritatem habere, quod illuminatam, id est operibus decoratam et sapientiae luce perusam, spem habet.

Spe ligantur dolores, suspenduntur labores : quia ex spe infinite beatitudinis conferendae, dolor omnis vitae hujus mitigatur, et labor omnis quasi pro nihilo reputatur. *Spem gyrat et circumdat misericordia*. Circa principium hujus capituli dictum est, quod spes « circumgyrat misericordiam » ; nunc autem asseritur, quod « misericordia gyrat et circumdat spem » : ergo se invicem complectuntur, et misericordia Dei undique praeventit, ambit exaudique spem.

Monachus bene sperans, hoc est, spem suam condignis exornans operibus, est occisor aecidiae, et triumphat de illa in gladio ejus, hoc est, ex consideratione proprietatis et impugnationis aecidiae eam vehementius detestatur et abjicit, et quo impor-

tunius impugnatur ab ea, eo ferventius atque fiducialius resistit eidem.

Experientia donorum Dei spem parit. Quanto enim quis experitur se copiosius divinis charismatibus adimpleri, eo plus spes ejus augetur. *Qui enim inexpertus est de donis et piis visitationibus Creatoris, saepius fluctuat nec est firmus in spe*. *Furor spem solvit*, id est, actum spei tollit aut minuit. *Spes quippe non confunditur*, id est, bono sperato non privatur, nec a Deo contemnitur; *vir autem furibundus est inhonestus*, quoniam ratio excecatur in eo : ideo latue agit, et instar bestiae agitur, nec tamen suam advertit insaniam.

Caritas est ministratrix philosophiae, id est procuratrix et adductrix sapientiae, quoniam illuminationem Dei meretur, quemadmodum in Ecclesiastico scriptum est : Qui timetis Dominum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra. *Caritas est exhibitrix et operatrix prodigiorum*. Viri namque in caritate perfecti faciliter obtinent ab Omnipotente tempore opportuno perpetrationem miraculorum. *Caritas est illuminationis abyssus*, id est copiosissima causa impetrandi illuminationem divinam, et ipsamet caritas tenebras vitiorum expellit, atque praeter omni virtute mentem adornat.

Caritas fons ignis, hoc est spiritualis fervoris, quanto sursus emanaverit, id est, quanto plus creverit et Deo propinquaverit, tanto plus sitientem inflammabit. *Caritas est mater pacis*, quoniam facit voluntatem humanam concordare cum Deo et tranquillari in eo. Unde scriptum est : Pax multa diligentibus legem tuam. *Est quoque fons sapientiae, et radix immortalitatis et gloriae* : nam inter omnes virtutes ipsa potissime promeretur haec omnia, nec alicui virtuti competit promereri nisi per caritatem, quae dicitur forma, vita et vertex universarum virtutum. *Caritas est statio angelorum*, quia per caritatem sunt confirmati et collocati in Deo, *profectus saecularum*, id est omnium hominum ele-

Rom. v, 5.

Ecclesi. ix, 10.

Hebr. vi, 1.

p. 190 B'.

Ps. cxviii, 165.

ctorum, quorum profectus secundum caritatem semper attendebatur.

Cant. i, 6. Annuntia nobis, o caritas pulchra in virtutibus, id est virtutum puleherrima, ubi pascas oves Christi, quæ caritate potissime reficiuntur: et hoc facit caritas in Ecclesia militante; ubi habites in meridie, id est in tuo summo fervore: quod maxime est in cordibus supernorum civium.

I Par. xxix, 12. Illumina nos, pota nos, deduc nos, manu duc nos: quia de cetero jam volumus ascendere ad te. Tu enim dominaris universis, id est, voluntates omnium electorum

et virtuosorum subicis tuæ inspirationi ac Deo: nunc vero animam meam cordialiter vulnerasti, et flammam tuam continere, id est occultare, non possum. Laudans te quo ibo? Tu dominaris potestati

Ps. lxxxviii, 10, 11. maris, id est, motibus cordis amari et inquieti jubes ac prævales. Ideo subditur, motum autem fluctuum, id est tumultuantium desideriorum et evagationum, ejus tu mitigas atque mortificas. Tu humiliasti sicut vulneratum cogitationem super-

I Cor. xiii, 4. bam, eam prorsus abjiciendo: caritas enim non inflatur. In brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos, id est, in eminentia potentie tuæ expulisti aciem vitiorum, quæ omnia te intrante diffugiunt. Vel inimici caritatis sunt omnes in mortali peccato existentes. De quibus subjungitur: et sine prælio et impugnatione facis tuos amatores. Mox enim ut caritate eorum corda tanguntur, acquiescunt atque obtemperant ei.

Ger. xxviii, 12, 13. Igitur adveni docere, id est, veni ut doceas nos, qualiter Jacob contemplatus est te innixam et firmatum super scalam. Precor, ediscere, id est, mihi expone, amanti, quæ vere est species, id est decor et existentia, hujus viæ superni regressus, hoc est scalæ virtutum, per quam ad supernum paradysum reditur. Ediscere quoque mihi quis sit modus et collecta constructionis et compositionis illorum graduum, hoc est, quæ sit qualitas, dispositio atque connexio spiritualis structuræ virtutum et virtuosorum profectuum, quos amator tu-

Ps. lxxxviii, 6.

Aus disposuit in corde suo tanquam ascensus salubres, per quos ad Deum deorum attingitur.

Sitiri item cognoscere quis sit numerus eorum, scilicet graduum prædictorum: et sicut jam patuit, triginta sunt gradus isti: quantum vero utique est tempus cursus, hoc est, concupivi scire infra quantum tempus possit quis ad summum gradum hujus scalæ pervenire. Et constat quod in hoc non est regula generalis et certa, sed quanto quis magis aplaverit se ad gratiam Dei, et quanto gloriosius prævenitur a Deo, eo ceteris paribus citius proficit et pertingit. Quoniam qui didicit tuam luctam, id est, qui per experientiam novit, o caritas, qualiter homo debeat se exercitare in te et contra adversarios tuos, annuntiavit manu ductoribus visionem, id est, edocuit alios quod ipse novit, et qualiter intelligenda sit mystice visio scalæ cui innixa es, declaravit « manu ductoribus » aliorum, id est prælati, aut etiam his qui per fidem et discretionem se dirigunt in ascensu virtutum ac graduum; sed nil aliud quam visionem hanc voluit illuminare, id est aliis declarare, magis autem non potuit plus quam hoc.

Ipsa autem caritas tanquam regina de celo apparens, visa est mihi hoc dicere propius (quod in unione spiritali colloquens anima mea dixit): O amator, nisi obliviscens obliviscaris hebetudinem et grossitiam insipientiæ, id est omnem carnalem, mundanam deceptoriamque prudentiam, quæ inimica est Deo et stultitia coram eo, discere non vales qualis est visio mea et adspectus, id est, qualiter sit intelligenda apparitio mea in scala Jacob. Sed scala te doceat spirituales constructionem et compositionem, id est connexionem, virtutum. Et de hoc in exordio libri hujus facta est mentio. Porro in vertice scalæ ego innixa sum et firmata, secundum quod magnus meus doctor, videlicet Paulus, ait: Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hæc; major autem horum est caritas.

*Rom. viii, 7;
I Cor. iii, 19.*

p. 18 in fine.

I Cor. xiii, 13.

EXHORTATIO AD ASCENSUM

ASCENDITE, fratres, ascendite; prompte et firmiter perficite, disponentes in corde vestro ascensiones, audientes dicentem: Venite, ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei nostri, qui perfecit pedes nostros tanquam cervorum, et statuit nos super excelsa ut vincamus in via ejus. Curramus, precor, cum illo qui ait: Festinemus donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: qui baptizatus est quum esset triginta annorum ætate visibili; qui et in scala nostra intellectuali supercollocatus est in gradu tricesimo, quoniam caritas est Deus, qui est Christus. Cui hymnus, imperium, fortitudo; cui inest omnium bonorum causalitas; qui et erat ante mundi constitutionem, et erit per infinita sæcula. Amen.

Ps. lxxxiii,

6.
Is. ii, 3.

Ps. xvii, 34.

Ephes. iv,
13.

Luc. iii, 24.

ARTICULUS XXXVIII

EXPOSITIO EXHORTATIONIS AD ASCENSUM.

ASCENDITE, fratres, ascendite; prompte, id est expedite, et firmiter perficite, disponentes in corde vestro ascensiones, audientes dicentem, videlicet Isaiam: Venite, ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei nostri, qui perfecit pedes nostros tanquam cervorum, et statuit nos super excelsa ut vincamus in via ejus. Curramus, precor, cum illo qui ait, puta cum Paulo dicente: Festinemus donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Omnia verba hæc sunt verba Scripturæ canonice, quæ suis locis exposita sunt: ideo brevitati studens, ea nunc non expono.

Itaque taliter festinemus in occursum Christi, qui baptizatus est quum esset triginta annorum ætate visibili, id est corporali; qui et in scala nostra intellectuali supercollocatus est in gradu tricesimo, utpote in gradu supremo, tanquam innixus scalæ, quoniam caritas est Deus, qui est Christus: nam unaquæque divina et increata Persona est essentialiter caritas ipsa æterna, quæ est divina essentia. Interea sive caritas infusa creata, sive caritas increata, videlicet Christus, dicatur scalæ immixa, redit in idem. Caritas namque est finis ceterarum virtutum, ascensionum ac graduum formaliter inhærens; Christus autem ut Deus, est finis illarum objectalis, in quo salus consistit. Cui hymnus, imperium, fortitudo; cui inest omnium bonorum causalitas, id est potentia creativa, quum sit universorum prima causa, sicut in Apocalypsi testatur: Ego sum Alpha et Omega, principium et finis, primus et novissimus. Qui et erat ante mundi constitutionem, et erit per infinita sæcula. Amen.

Ps. lxxxiii,
6.Is. ii, 3,
Ps. xvii, 34.Ephes. iv,
13.

Luc. iii, 23.

Apoc. i, 8;
xvi, 13.

FINIS ENARRATIONUM IN SCALAM PARADISI

S. JOANNIS CLIMACI
SCALA PARADISI

AMBROSIO CAMALDULENSI INTERPRETE

VENERABILI DOMINO, MERITO AMATISSIMO PATRI MATTHEO, AMBROSII HUMILIS
MONACHIUS SALUTEM.

HORTATUS es, Domine amantissime, et merito venerabilis Pater, ut Fratrum nostrorum commodis consulens, beatissimi viri Joannis (cui ob insignem, puto, eruditionem Climaci cognomen fuit) opus illud egregium in quo totius monasticae perfectionis norma rectissime traditur, meo labore et studio in Latinum nova traductione converterem. Aiebas enim priorem illam interpretationem¹ tibi parum satisfacere, viderique ad intelligendum difficillimam: difficultatis ipsius causam prudentissime conjiciens, quod is scilicet qui prior transtulit (quicumque tandem ille fuerit: nam temere id definire non audeo), nimium inhaesisset litterae, atque contra veterum eruditorum praecepta, de verbo ad verbum transtulisset. Expectabasque a me ut sensum illius viri apertius atque lucidius promerem. Id ego negotium, etsi praeterquam erat laboriosum, plurimorum etiam patere moribus non ignorabam (neque enim deerunt qui me superfluum quemdam, et quod gravius sonat, arrogantem et temerarium insimulent: qui post priorem illum interpretem, quem afflatum Spiritu Sancto id opus transtulisse, pertinacius fortasse quam consideratius asseverabunt, denuo transferre ausus sim); ne tamen reluctando diu, criminis in te fierem reus, neve Fratrum nostrorum, qui id tecum ardentissime expectant, quique mihi vila mea cariores sunt, votis deessem, fretus orationibus atque auctoritate tua, me totum ad obtemperandum contuli, ipsumque opus ex integro converti, prioris illius interpretis vestigia omnino deserens, sensum ejus lucide, quantum pro ingenii tenuitate licuit, exprimere conatus.

Sane istiusmodi hominibus, qui laborem hunc nostrum, sive caritatis instinctu mihi a vanitate metuentes, sive stomacho suo sercuentes, inutilem

¹ Agitur de versione ejus auctor est Angelus de Cingulo. (Vide quae notavimus pag. 12.)

et minime necessarium dicturi sunt, pro me ipso respondebis. Equissimum enim (meo quidem iudicio) videtur, ut tibi curam hanc totam respondendi permittam, qui me ad id opus vel iubentis imperio vel affectu blandientis hortatus es, ut scelus maximum existimarem votis tuis diutius reluctari. Sciunt tamen qui erunt ad cituperandum prouiores, me non sine ratione hoc fecisse. Quum enim sim (quod ingenue ac libenter confitebor) juris tui, quid mihi minus integrum esse potuit quam, non dicam iussioni, sed vel voluntati tuæ contradicere? Aut igitur isti quid sit virtus obedientiæ ignorant, aut calumniari irrationabiliter videntur. Præterea traductionem illam esse obscurissimam ne ipsi quidem negabunt: quod ergo crimen meum est, si quod ille obscurius transtulit, apertius ipse et aliquanto etiam Latinus convertere conatus sum? Porro quam fuerit ille interpretes eruditus, quid attinet dicere? Contendant isti peritissimum in utraque lingua exstitisse; ego ab illis longe dissentiens, in neutra satis peritum fuisse reraciter asserabo: nam Græca pleraque non recte intellexisse, cuilibet ejus linguae vel mediocriter perito facile constabit; et Latina posuisse qui affirmat, sese imperitissimum esse haud obscure significat. Sanctissimum virum illum fuisse hi asserant: facile ac perlibenter consentiam. Non tamen quia sanctus fuerit, eruditum etiam fuisse sequitur, atque idoneum ad transferendum: aliud enim sanctitas est, atque aliud eruditio. Imo vero si sanctus fuit, ne id quidem tentare debuit quod commode implere non posset, neque id onus subire quod virum suarum excederet modum. Facit enim injuriam doctissimo viro, qui illum imperite ac rustice loquentem reddit. Sed hæc fortasse liberius quam cecundicæ meæ conveniebat, necessario tamen, ut reor, a me dicta sunt, ne sine causa me transtulisse homines existiment.

Habes, Pater optime, quid hujusmodi hominibus, quantum ego arbitror, recte respondere possis. Tibi enim, ut dixi, curam istam delegavi. Reliquum est ut nos sicut verbis instruis, ita orationibus fures, quo pelagus istius sæculi undosum ac procellis sævientibus incitum, precum tuarum remigio, tuto trajicere possimus. Sanctam venerandamque canittem tuam Christus Dominus noster ævo longiori tranquillam tueatur, domine venerabilis ac merito desiderabilis.

VITA JOANNIS CLIMACI

SUB COMPENDIO A DANIELE HUMILI MONACHO CONSCRIPTA.

QUENAM hunc virum divinum civitas tulerit, atque ante cœlestis militiæ gloriosam exercitationem eduxerit, non facile dixerim, quum id mihi non satis diligenter exploratum sit. Quanam vero modo ipsum ferat, æternisque et immortalibus deliciis pascat, longe ante nos Paulus expressit. Est enim et ipse penitus cœlestis illius Jerusalem effectus municeps, in qua Ecclesia primitivorum est, quorum *Hebr. xii,* (inquit) conversatio in cœlis est; ubi spiritu purgatissimo atque ab omni materia remoto divina insatiabiliter hauriens, pulchritudines invisibiles contemplans, digna sudorū prœmia recipit, laborumque mercedem quietissimam refert. Nam cœlestis regni hereditate potius, cum illis jam in æternum tripudiat, jungitque lætitiā cum iis quorum pes stetit in directo. Quonam vero modo beatitudinem istam sibi comparavit, jam *Philipp. iii, 20.* dicere institui. *Ps. xlv. 12.*

Hic quum per ætatem corpoream sedecim ferme esset annorum, se ipsum obtulit Christo sacrificium gratum atque acceptabile, monasticæ vite jugo colla subjiciens in monte Sinai, eo puto consilio, ut ipsa visibilis loci commoratione admonitus, ad invisibilem Deum facilius dirigeretur et aptius perduceretur. Atque peregrinationem ut intellectualium adolescentularum magistrā in primis adamavit, per quam turpi et noxia confidentia omni rejecta, humilitate honestissima assumpta, dæmonem illum a quo nonnumquam ut nobis ipsis placeamus nobisque confidamus induemur, a se penitus eliminans, ab ipso quoque cordis aditu rejectit. Inclinans vero cervicem, et confidens in Domino, ac ei qui se susceperat Patri veluti optimo cuidam gubernatori se totum submittebat, altissimos atque sævissimos vitæ præsentis fluctus sine periculo trajiciebat. Adeo vero perfecte mundo propriisque voluntatibus mortuus erat, ut inexpertem rationis ac voluntatis animam quandam habere videretur, atque proprietate naturali omnino liberatam; idque, quum ante hanc cœlestem simplicitatem, mundana sapientiæ non fuerit imperitus, sane mirabilis est. Philosophiæ enim tumor, a Christi humilitate, ut plurima alia, longe remotus est. Decem igitur et novem annis ita conversatus est, ac beate subjectionis exemplar omnibus factus.

Quum is qui se exercebat senior sanctus migrasset ad Christum, et ipse ad vitæ solitaria studium egreditur, illius orationibus ut armis potentissimis fretus ad destructionem munitionum Satanae. Quinto autem ab ecclesia lapide, palæstræ suæ domicilium constituit, loco enī Tholus nomen est; ibique quadraginta annos summa animi magnanimitate et alacritate transegit, ardentissimo amore ac divina caritatis igne semper æstuans. Jam vero quis possit quantos illie pertulit labores, digne aut verbis aut plausibus prosequi? Quomodo enim id offerri in lucem poterit, quum omnis ejus labor clam et sine arbitrio exactus sit? Veruntamen ex primitis quibusdam et velut prævius oblationibus, beatissimi viri sanctum vitæ institutum audiamus.

Edebat quidem ex omnibus quæ sibi per professionis suæ votum edere licebat, sed modice omnino, ut et ex hoc fastum atque elationis cornu sapientissime deieceret; brevitate quidem victus, insanam gulae rabiem penitus affligens, atque illi per incediam clamans, Tace, obmutescet; et ex annibus modice gustando, tyrannidem inanīs gloriæ

Coloss. iii,
5.

sub jugum mittens. Solitudine præterea et raro hominum congressu, fornacis hujus flammam, luxuriam scilicet, adeo exstinxit, ut omnino obstructa sedaretur, nullasque molestias irrogaret. Cupiditatem vero, quam idolorum venerationem Apostolus esse definivit, misericordia Dei rerumque exiguitate fortissime fortis iste superavit. Acediam vero animique desidiam, quam merito jugem animæ mortem dixerim, mortis memoria jugique pietatis exercitatione devitavit. Quumque nullius mortalis rei affectione tenebatur, æternorumque solum sensu pascetur, noxiæ tristitiæ liber evasit. Iracundiæ vero tyrannidem in se ipso per obedientiæ gladium occiderat. Raro præterea congressu corporis, rariorque usu sermonis, inanis gloriæ sanguisugam araneæ simillimam mortificavit. Quid octavi vitii supremam diligentissimamque emundationem, superbiæ scilicet, prosequar? Quam cœpit quidem per obedientiæ mansuetudinem novus hic Beseleel, perfecit vero cœlestis Jerusalem Dominus, præsentia sua adveniēns, humilitatemque adversus illam exaltans, qua sine diabolum ejusque conformem classem destrui possibile non est. Ubi vero in hujus coronæ contextu ponam lacrimarum illius fontem, rem quidem raram, et quæ in multis non facile invenitur? Quarum hodie superest secreta officina, spelunca brevissima in extremitate quadam ad radicem montis posita, tantumque ab illius atque omni alia cellula remota, quantum ad obserandas gloriæ inanis aures satis esse videbatur; ad cœlum vero usque gemitibus, suspiriis, singultibus precibusque, et ejusmodi reliquis quæ ab his fieri solent qui gladiis cauteriisque punguntur et quibus effodiuntur oculi, pertingens. Somnique tantum capiebat quantum sufficere posse arbitrabatur ad servandam animi intellectusque substantiam, ne per enormitatem vigiliarum contabesceret. Ante somnum vero ut plurimum orationibus vacans, libellos etiam conscribere solitus erat, quo solo opere acediæ languorem ab se fugabat. Porro cursus ejus omnis perpetua erat oratio, amorque incomparabilis ad Deum: hunc enim die noctue in mundissimo castitatis speculo intueus, satietatem ullam capere nolebat, imo vero, ut magis proprie eloquar, non poterat.

Hujus aliquando divini Patris vitam imitari cupiens, ejusque disciplinis imbui, atque ab eo veræ philosophiæ elementa percipere, quidam ex his qui vitam solitariam delegerant, Moyses nomine, plerosque sanctorum Patrum precatores exhibuit, per quos ut se in discipulum susceperet, summis precibus oravit. Igitur illorum precibus fretus, a sancto viro ut optaverat susceptus est. Illic aliquando sanctus Pater præceperat ut quodam ex loco pinguis glebæ materiam conveheret pro lætiori hortuli olerumque cultura. Pervenienti igitur Moyses ad denotatum sibi locum, quod jussus fuerat impigre exsequebatur. Sed quum jam meridianum tempus adesset, et solis incendio, fornacis in morem locus ille ignesceret (erat enim mensis Augustus), victus Moyses et ex transvectione fatigatus, aliquantula requie opus sibi esse decrevit, atque sub immanis saxi umbra se ipsum dimittens, obdormire cœpit. Sed clementissimus Deus fideles servos suos in nullo contristari permittens, quum jam periclitaretur Moyses, consueta illum misericordia hoc modo præoccupat. Magnus hic pater noster Joannes quum in cellula sua degeret, sibi ipsi et Deo ut consueverat vacans, in somnum quemdam tenuissimum incidit, viditque per visum virum quemdam augustiori facie et habitu, se excitantem somnosque sibi exprobrantem, ac dicentem: Tunc, Joannes, ita secure obdormis, et Moyses periculo proximus est? Citius itaque evigilans, oratione statim armatur, pro discipulo supplicans. Quem postmodum ad vesperam revertentem interrogat num aliquid sibi adversum atque insperatum contigisset. Tunc ille: Saxum (inquit) miræ magnitudinis parum abfuit quin me demoliretur et penitus contereret, quum sub illo profunde obdormirem, nisi vocem tuam me audire existimans, ex loco concito saltu timore plenus desissem: quo facto, continuo saxum illud e ripa evulsum ac terræ

affixum conspexi. Quo audito, vir Dei vere mente humilis, nihilque ex his quæ viderat et audierat discipulo annuntians, occultis clamoribus et intima caritatis vocibus hymnumiciens, gratias uberrimas retulit Deo.

Erat etiam vir sanctus occultorum vulnerum medicus. Monachus enim quidam Isaac nomine, quum aliquando gravi carnis æstualet incendio, cursu ad illum pervenit undique mœrore circumfusus, intestinumque bellum singultibus et lacrimis patefecit. Ejus itaque fidem et humilitatem vir Dei admiratus, blande his vocibus consolatur, dicens : Stemus (inquit) ambo ad orationem, fili, et omnino elemens et misericors Dominus preces non despiciet nostras. Quod quum factum fuisset, needum oratione completa, adhuc prono in faciem infirmo Fratre prostrato, voluntatem servi sui Dominus fecit, ut ex hoc Prophetam suum vera dixisse ostenderet ; serpensque carnis effugit, flagellis intensissimæ orationis edomitus. Porro is qui hactenus fuerat æger, liberatum se ægritudine conspiciens omnique jam hujusmodi perturbatione curatum, obstupuit valde, Deoque et inelyto ejus famulo gratias retulit.

Ps. cxxv,
19.

Quum vero præterea hic venerandus Pater verbo gratiæ ad se venientes affatim exsatiaret, ac doctrinæ fluentia largissime profunderet, maligni quidam homines invidiæ facibus inflammati, tantamque frugem quanta ex illius doctrina gignebatur cohibere molientes, loquacem illum ac nugacem vocare cœperunt. Quod ille animadvertens, cunctaque in eo qui se confortabat Christo posse edoctus, nec solum per sermonis exhortationem eos qui ad se utilitatis suæ causa veniebant erudire volens, sed multo potius per silentium et per operum philosophiam : ut sicut scriptum est, abscinderet quærentium occasiones, usque ad certum tempus tacere instituit, mellifluumque doctrinæ fluvium compescere : satius esse et melius existimans, hoc interim detrimento affici studiosos bonorum amatores, quibus fortasse per silentium amplius profuturus erat, quam ingratos illos iudices amplius irritari, ne ulterius eorum malitia et malevolentia exeresceret. Quocirca et illi reveriti humilitatem ac modestiam viri, consueque quod sibi ejusmodi utilitatis fontem obtulerant, quantique detrimenti omnibus existerant, ad virum supplices adveniunt, doctrinæque sermonem communi voto cum aliis exposcent. Cessit igitur statim, ut qui contradicere non norat, et denuo prioris status arripuit normam.

Philipp. iv,
13.

II Cor. xi,
12.

Quum igitur ita bonis omnibus excelleret ut similis inveniri non posset, uno simul omnes voto unoque affectu, tanquam novum quendam Moysen, invitum illum ad Fratrum magisterium et regimen assumpserunt, lucernam (ut ita dixerim) super principatus candelabrum elevantes, optimi sane talium iudices, nec spe sua frustrati sunt. Ascendit enim et ipse ad montem, sacramque caliginem subiens, Dei manibus conscriptam legem suscepit : Deique contemplatione fruens, et intellectualibus gradibus scandens, verbo Dei aperuit os suum, et spiritum attrahens, eructavit verbum bonum de bono thesauro cordis sui. Sic igitur implevit finem visibilis vitæ in principatu Israelitarum monachorum, in hoc solum a Moysæ differens, quod supremam Jerusalem summa facilitate conscendit : ille enim nescio quomodo etiam terrena frustratus sit.

Ps. xlviii,
13. Luc. xii,
49.

Attestantur autem his quæ diximus, quotquot per eum Spiritus Sancti eloquiis et gratia potiti sunt : plurimique ex his ejus gratia salvati sunt hodieque salvantur : testis optimus sapientis hujus salutis simulque sapientiæ novus David : testis item et pastor noster optimus Joannes, a quo magnus ille exoratus, de Sinai monte ad nos usque animæ cognitione descendens, veluti novus aliquis Dei speculator suas a Deo tabulas inscriptas ostendit nobis, extrinsecus quidem activæ vitæ, intrinsecus vero contemplativæ doctrinam continentes.

EPISTOLA JOANNIS ABBATIS RAITHU

AD JOANNEM ABBATEM MONTIS SINAI, COGNOMINATUM CLIMACUM.

DOMINO singulariter mirabili, aequali angelis, Patri Patrum et doctori eximio, Joanni abbati montis Sinai. Joannes peccator, abbas Raithu, in Domino salutem.

— Agnoscentes nos a perfectione longius remoti, tuam discussionis ignaram singularemque ac virtutibus ceteris ornatam obedientiam, in ea praesertim parte in qua te cum talento tibi a Deo tradito lucrari convenit, hujusmodi supplicatione utimur, *Deut. xxxii, 7.* prophetici illius dicti memores : Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; seniores tuos, et dicent tibi. Quocirca tibi veluti communi omnium Patri, cunctisque in exercitationis lucta seniori, mentisque acumine ac virtutibus omnibus et perfectione doctrinae praedito, per nostras litteras procidimus, virtutumque tuarum culmen exoramus ut nobis imperitis ac rudibus ea praescribas quae in divina speculatione, sicuti ille olim Moyses, in hoc ipso monte vidisti, ac veluti tabulas quasdam divinitus scriptas, librum ad nos a te dimittas atque in doctrinam novo Israeli proponas, eis scilicet qui perfecte atque integre de spirituali .Egypto atque vitae hujus mari exierunt. Sicut igitur deiloga lingua instar virgae fretus mirabilia in mari gessisti, ita nunc quoque exoratus, ne declines monasticae perfectioni congruentia (ut es revera summus magister) impigre summaeque cum moderatione describere, in salutem et consolationem omnium qui sanctam hanc atque evangelicam conversationem elegerunt. Neque assentandi gratia istud a nobis dici arbitreris : nostri quippe, o sanctum caput, istiusmodi adulationes alienissimas esse a proposito atque instituto nostro. Sed illud nos dicere existima, quod certissime omnes et vident et intelligunt et dicunt.

Ideirco confidimus in Domino cito suscipere atque complecti quod speramus, insculptos tabulis venerandos apices, quibus hi veraciter ducantur qui sine errore sequi eos cupiunt, ac veluti quamdam scalam usque ad caeli januas erectam, eosque qui cupiunt ascendere innocuos illasosque perdurentem, transcendentem libere et absque ullo impedimento spiritualia nequitiae, et mundi rectores tenebrarum, et principes aeris. *Ephes. vi, 12. Gen. xxviii, 12, 13.* Nempe enim si Jacob ille, pastor ovium quum esset, adeo terribilem scalam in visione conspexit, multo profecto magis rationabilium pecorum magister, non visione solum, sed veritate quoque, ascensum ad Deum tutum et errore omni liberum ostendet.

Vale in Domino, carissime ac nimium venerande Pater.

EPISTOLA JOANNIS CLIMACI

JOANNES Joanni gaudere. — Accepi convenientissimam honestissimo tuo atque impassibili instituto, mundoque et humili cordi, quam ad nos pauperes et virtutibus inopes scripsisti venerandam epistolam tuam, imo vero praeceptum ac vires nostras excedentem jussionem. Tuum enim erat revera, tuum tuaque sanctae animae proprium, nobis rudibus, verbo et opere imperitissimis, doctrinae atque correptionis

præcepta præscribere. Familiare enim tibi semper fuit, nobis per te ipsum proponere humilitatis exempla. Sed nos, ut id fateamur quod verissimum est, nisi metus et periculum esset jugum sanctæ obedientiæ, quæ virtutum omnium mater est, a nobis excutere, nunquam profecto ea quæ supra vires nostras sunt, tentare ausi fuisset. Oportebat enim, o admirabilis Pater, conveniensque erat, hæc te ab illis potius querere qui ea jamdudum calluissent. Nos enim in discipulorum adhuc ordine annumerandi definiunt, in iis rebus quæ supra vires sunt nihil discernendo obtemperare præcipientibus, imbecillitatem nostram pie oblitæ, ea quæ supra nos sunt audacter tentare aggressi sumus. Non quidem ut aliquid quod tibi profuturum sit, nos dicturos putemus, aut certe aliud explanaturos quod ipse longe melius non noris quam nos, o divinum sacram quæ caput : mihi enim persuasum est (puto autem quod et prudentium singulis) mundissimum tuæ mentis oculum ab omni terrena et tenebrosa purificatum conspersione, libere et absque ullius obicis retardatione divinam intueri lucem, atque ab ipsa omnino illustrari. Ceterum (ut dixi) inobedientiæ notam reformidans, et veluti metu ad obediendum impulsus, timore simul ac desiderio tuæ sanctæ jussioni obtemperare institui, ut gratus obediens, atque pictoris optimi inutilis filius, exili et admodum tenui scientia mea gracilique oblatione, solo atramento simpliciter viventia eloquia adumbrans, tibi vero jam relinquens, o magistrorum summe et congregationis princeps, ista et ornare et clarius disserere, atque ea quæ desunt implere, tanquam servatori spiritualis legis. Hunc tamen sane conatum nostrum non ideo misimus ad te tanquam tibi futurum emolumento. Absit id penitus : hoc enim esset extremae dementiæ, quum ipse in Christo idoneus sis non solum alios, verum etiam et nos ipsos, moribus sacris et doctrinis erudire. Sed illum vocatæ a Deo congregationi quæ una nobiscum abs te, doctorum optime, instituitur, transmisimus. Quorum precibus quasi quibusdam spei intellectualibus manibus, imperitiæ mole levatus, jamque calami velum explicans, atque optimo gubernatori nostro Christo verbi gubernacula promittens, votis omnibus fretus, jussione tua hujus ad illos sermonis jam initium facio. Obsecro autem omnes quorum in manus liber iste venerit, ut si quid in illo utile fortassis invenerint, id optimi præceptoris nostri esse non ingratis intelligant, nobis vero solius conatus remunerationem a Deo donari intensissima oratione deprecantur : non his quæ dicuntur intendentes (sunt enim revera vilissima, atque omni ignorantia et simplicitate plena), sed propositum et alacritatem ut illius ex Evangelio viduæ suscipientes. Neque enim munus et laborum multitudinē Deus mercedem reddit, sed alacri proposito atque ferventissima voluntati.

Marc. x. 32-33.

GRADUS PRIMUS

DE INANIS VITÆ FUGA.

QUUM summe incomprehensibilis atque incircumscriptæ bonitatis Deus noster et rex (est enim convenientissimum ut ad Dei servos loqui instituentes, a Deo ipso sumamus orationis exordium) cunctas ab se conditas rationales creaturas liberi arbitrii dignitate honoraverit : alii quidem amici illius sunt, alii vero fideles ac legitimi servi, quidam penitus multes, alii vero ab ipso prorsus alieni, nonnulli vero

quamvis imbecilles, tamen adversarii. Et amicos quidem Dei proprie, o sacrum caput, nos rusticiores esse arbitramur eas quæ circa illum sunt intellectuales incorporeasque substantias; fideles autem servos, eos qui sanctissimæ illius voluntati obtemperaverunt et impigre ac infatigabiliter obtemperant: porro inutiles servos, quotquot divino Baptismate dignati, pacta et conventa cum illo legitime non observaverunt. Alienos vero a Deo atque inimicos intelligimus quoscunque a recta fide deviasse cernimus. Hostes autem sunt ii qui præcepta Dei non solum repulerunt atque a semetipsis abjecerunt, verum eos quoque validissime oppugnant qui ea perficere contendunt. Quamvis igitur singulis quos modo memoravimus, proprius et peculiaris debetur sermo, nobis tamen imperitis ad præsens de omnibus prosequi utile non est. Age, jam age, ad eos qui nos pie violentissimo caritatis jure subegerunt et fideliter coegerunt, fidelissimos Dei servos, indignam manum nostram per obedientiam indiscussam extendentes, et ab illorum scientia susceptum verbi Dei calamum subtristi et perlucidæ humilitati intingentes, huncque in illorum lenibus et candidissimis cordibus, velut in chartis quibusdam, imo vero spiritualibus tabulis, condentes, divinaque eloquia pingentes, hoc orationis nostræ initium sumamus.

Omnibus qui voluntate et libero arbitrio ntuntur, Deus communiter proponitur, omnibus vita, omnibus salus: fidelibus et infidelibus: justis, iniquis: piis, impiis: vitiosis, vitiiis carentibus: sæcularibus, monachis: sapientibus, rudibus: sanis, imbecilibus: juvenibus, provectoribus: non aliter quam infusio lucis et solis adspectus temporumque vicissitudines. Neque enim est personarum acceptio apud Deum.

Rom., II, 11.

Impius est homo igitur rationalis mortalisque nature sponte vitam fugiens, Creatoremque suum, qui semper est, veluti non esse existimans. — Iniquus est qui legem Dei ad intellectum suum malum violenter intorquet, et quum sit contrariæ hæreseos, Deo se credere putat. — Christianus est qui Christum, quantum homini possibile est, imitari nititur verbis et operibus et tota intentione animi, in sanctam Trinitatem recte atque incomprehensibiliter * credens. — Dei amator est qui naturalium omnium rerum et earum quæ per leges sine peccato permittuntur particeps, bona quæ potest operari non negligit. — Continens est qui in medio tentationum et laqueorum versatur, moresque tranquillos, turbisque ac tumultibus liberos, viribus omnibus imitari et assequi contendit.

* irreprehensibiliter

Monachus est ordo et status angelicus in corpore materiali et sordido consummatus. Monachus est qui solum ad Deum acie mentis intentus, illum semper orat in omni tempore et loco et re. Monachus est perpetua naturæ violentia, sensuumque vigilantissima et indefessa custodia. Monachus est castificatum corpus, expiatum os, animusque semper divino lumine irradiatus. Monachus est afflictus et moriens animus, qui jugi mortis memoria, sive vigilans sive obdormiens, se ipsum semper exercet.

Mundi derelictio, est spontaneum odium abnegatioque naturæ, ex desiderio fruendi eis rebus quæ supra naturam sunt, tanquam ex sua stirpe, progenita. Quicumque præsentis vite commoda sponte alacriterque relinquunt, prorsus aut futuri regni gratia, aut ex peccatorum multitudinis memoria, aut sola divinæ caritatis causa, istud faciunt. Porro si quis nulla ex prædictis intentionibus duce id faciat, hujus irrationabilis est renuntiatio. Verumtamen finem cursus qualemcumque invenerit, agnostheta noster optimus approbat. — Imitetur is qui peccatorum snorum onus deponere festinat, eos qui extra civitatem ante sepulcra sedent; nec desistat effundere fervidas et igneas lacrimarum guttas cordisque tacitos mogitus, donec ipse quoque venientem videat Jesum lapidem nostræ cecitatis a corde removemem, et Lazarum, animum scilicet, peccatorum vinculis liberantem, ministrisque angelis jubentem: Solvite illum vitiorum nodis,

Joann., XI, 31.
Ibid., 38-41.

et sinite ad beatam placidamque tranquillitatem ire. Sin vero alias fecerit, nihil omnino proficiet.

Quicumque ex Aegypto egredi Pharaonemque cupimus effugere, prorsus Moyse aliquo ad Deum ac post Deum mediatore nobis opus est, qui pro nobis medius inter actionem et contemplationem stans, manus extendat ad Deum, ut hoc duce directi, peccatorum trajiciamus mare, atque Amalec vitiorum principem fugemus. Seducti igitur sunt qui sibi ipsis confidentes, nullo sibi duce opus esse arbitrati sunt. Et illi quidem qui ex Aegypto egressi sunt, Moysen, qui vero ex Sodomis fugerunt, angelum Dei habere ducem. Atque hi quidem qui ex Aegypto profecti sunt, eos significant qui animarum suarum morbos per medicorum curam et diligentiam sanare cupiunt. Qui vero ex Sodomis fugere, illos designant qui miseri immunditiam corporis exnere votis omnibus desiderant. Quocirca angelis etiam, videlicet angelis aequali (ut ita dixerim) adiutore homine opus habent : nam secundum vulnorum putredinem peritissimo etiam artifice et medico egemus.

*Exod. xvii,
11-13.*

*Hebr. xvi,
Gen. xlv,
15-17.*

Summa revera violentia indefessisque et jugibus laboribus illi opus est qui in eorum ascendere cum corpore nititur, idque maxime in principio renuntiationis suae, donec mores nostri assueti voluptatibus, et cor nostrum hactenus sine doloris sensu, in amorem Dei castitatisque sanctificationem per intensissimum luctum convertantur. Labor enim revera et ingens labor summaque amaritudo proponitur, eis maxime qui negligentius affecti sunt, quod macello et voracitati assuetum canem, nostrum animum scilicet, speculationis et castitatis studiosum per simplicitatem et profundam irae extinctionem cautissimamque diligentiam efficiamus. Confidamus tamen quotquot vitiis pulsamur, etiam si nondum satis virium contra haec adepti sumus : fideque firmissima infirmitatem nostram et animae languorem Christo supplicis confessione offeramus, et omnino ipsius adiutorium ultra merita nostra reportabimus, si tamen nosmetipsos jugiter in humilitatis profundum dejecerimus.

Non ignorent qui ad honestissimum istud durumque et arduum sed leve certamen accedunt, quod in ignem insilire pergunt, si quidem divini amoris ignem in se ipsis habitare cupiunt. Probet vero se ipsum unusquisque, et sic de pane illius cum amaritudinibus comedat, et de calice illius cum lacrimis bibat, ne ad iudicium sibi ipsi militet. Si non omnis qui Baptisma consequitur, salvus est : sileo reliqua.

1 Cor. xii, 25

Cuncta abnegabunt, omnia despicient, omnia irridebunt, universa exentient, qui fundamentum optimum jactare pergunt. Porro fundamentum optimum triplex est, tribusque columnis fulcitur : innocentia, jejunio, et pudicitia. Omnes qui in Christo infantes sunt, ab his tribus incipiant, atque infantes per aetatem sibi ad exemplum sumant. Nihil in illis invenitur callidum, nihil durum, nihil simulatum : non aviditas insatiabilis, non venter inexplebilis, non ardens in corpore libidinis commotio. Ceterum secundum escarum incrementa fere etiam libidinis incentiva succrescunt.

Odiosum sane periculique plenissimum est, ab ipso statim conflictus congressu lassescere luctantem : est enim futura necis non obscure argumentum. Erit nobis omnino pernitale, forte et validum renuntiationis initium arripere, etiam si postmodum mollescere contingat. Anima enim quae viriliter pugnare coeperit, rursusque debilitata cesserit, antiquae virtutis et studii memoria quasi stimulo quodam et flagello vulneratur ; atque ex hoc nonnumquam plurimi pristinum vigorem receperunt, prioresque pennas resumpserunt. Quoties igitur anima se ipsam prodiderit, caloremque amabilem ac beatissimum amisit ; inquirat diligenter qua ex causa id sibi contigerit, atque adversus illam bellum omne ac studium summis viribus resumat : neque enim poterit per aliam portam illum revocare, nisi per quam egressus est.

Qui ex timore initium renuntiationis accepit, thymiamati ardenti similis fortasse videatur, quod initio quidem ab odoris suavitate cœpit, postmodum vero in fumum desiit: qui vero ob mercedis spem, mola asinaria profecto est, quæ semper similiter movetur. Qui autem ex divina caritate sæculo abrenuntiat, ab ipsis statim initiis ignem promeruit: qui fortassis in silvam injectus, rogum semper vehementiorem ulterius exsuscitat. — Sunt nonnulli qui supra lapides lateres ædificant; sunt item alii qui super terram columnas erigunt; et sunt alii qui quum modicum itineris pedibus fecerint, cum calefactis jam artubus et nervis ocius postmodum proficiscuntur. Qui legit, intelligat quid sermo iste significet.

Tanquam a Deo et rege nostro vocati curramus alacriter, ne si forte pauco tempore vixerimus, in die mortis infructuosi inveniamur et fame pereamus. Ita Deo et Domino nostro placere satagamus ut regi suo milites: nam post militiam tunc demum a nobis diligentissima servitus exquiritur. Metuamus Dominum sicut metuimus bestias. Vidi enim viros furari cupientes, qui quum Dei metu a scelere non revocarentur, canum latratibus perterriti, statim reversi sunt; quodque Dei timor non fecerat, id canum metus effecit. Diligamus Dominum sicut amicos colimus. Vidi enim sæpe nonnullos qui quum Deum suis sceleribus ad tristitiam provocassent, nullam reconciliationis eam habuerunt; quum vero eos suos in aliqua vel levissima re irritassent, omni industria, omni intentione, omni afflictione, omni confessione delicti, per se ipsos, per cognatos, per amicos, per munus largitionem, contra moliti sunt ut illos in antiquam caritatem revocarent.

Prorsus vero in ipsis abrenuntiationis initiis non deficiamus in laboribus: non sine labore et violentia et amaritudine virtutes operamur; quum autem jam proficere cœpiimus, sine merore, vel certe cum minimo merore, exerceamus; at vero quum mortalis sensus noster penitus fuerit absorptus atque ab alacritate nostra superatus, tunc jam cum omni eas gaudio et studio et desiderio et divinæ caritatis flamma perficimus. Quanto sunt laudibus dignissimi, qui ab ipsis confestim initiis cum gaudio et alacritate summa virtutes omnes arripiunt et Dei mandata perficiunt; tanto sunt miserabiles æstimandi, qui quum in hac exercitatione diutius vixerint, ægre adhuc et cum labore eas subeunt, si tamen vel tandem subeunt.

Ne illa quidem renuntiationum genera vituperemus aut condemnemus quæ casu fiunt. Vidi enim quosdam fugientes, quum procedenti regi inviti occurrissent, repente in illius obsequium atque inter illius milites adscribi, regiamque aulam una ingredi atque inter illius convivas numerari meruisse. Vidi semen in terram de agricolæ manu negligenter lapsum, fructum latissimum ac plurimum tulisse; sicut etiam econtra. Vidi nonnunquam in taberna medicorum quemdam alterius ejuspiam necessitatis causa advenisse, ibique medici solertia et comitate deprehensum, luminibus suis injectam amisse caliginem. Sicque fit ut in plerisque ea et firmiora sint et magis rata quæ invitis accidunt, quam quæ illis ex sua sententia proveniunt.

Nemo pondus multitudinemque peccatorum attendens, indignum se monastica professione dicat; nec se ita decipiat, ut se ipsum humilem existimet, si ut fruatur voluptatibus, arduam virtutis semitam ingredi detrectat, prætendens occasiones* in peccatis. Nam ubi putredinis plurimum est, ibi maxima medicorum arte opus est, ut ea putredo omnis depuretur: qui enim sani sunt, medicorum tabernas non adent. Si vocante nos terreno et mortali rege, et in suum obsequium militare nos jubente, nihil moraremur neque occasiones quæreremus, sed omnibus dimissis, illi summa alacritate pareremus; attendamus nobis ipsis, caveamusque diligenter ne forte Rege regum et Domino dominantium et Deo deorum vocante nos ad cœlestem hunc ordinem, per

Ps. cxvi., 4.

* excusationes

Luc. v., 31.

nostram desidiam et negligentiam obtemperare recusemus, et postmodum ante tribunal illud horrendum inexcensabiles inveniamur.

Fieri quidem potest ut is qui sæculi negotiis et ferreis curis se devinxit, incedat, sed tamen non libere : nam et hi quorum pedes ferro compediti sunt, sæpe incedunt, sed semper offendent vulneraque suscipiunt. Is quidem qui sine uxore in mundo degit solis negotiis obligatus, ei similis est cui ferreis nexibus manus circumligatæ sunt : ideoque si ad solitariam vel monasticam vitam currere voluerit, non prohibetur. Qui vero uxori conjunctus est, ei qui vinetas habet manus et pedes similis videtur. Audivi ego quosdam in mundo negligenter permanentes dicere ad me : Quomodo possumus conjugibus una cohabitantes curisque rei publicæ circumvallati, vitam monasticam arripere ? Ad quos ego : Omnia (inquam) bona quæ facere potestis, facite : maledicta in nullum jaciatis, nemini mentiamini, furto abstinete, contra nullum elevemini, neminem oderitis, ecclesias et collectas frequentate, indigentibus misericordiam præstate, neminem scandalizetis, alienis parietibus ne propinquetis, contentique estote uxorum vestrarum stipendiis : ista si feceritis, non longe eritis a regno celorum.

Luc. iii. 14.

Cum gaudio et metu ad egregium istud certamen accingamur, inimicos nostros nulla ratione formidantes. Intuentur enim illi (etsi non videantur a nobis) animarum nostrarum vultus : et si illos viderint formidine contrahi vel immutari, contra nos acerbius armantur : intelligunt enim versutissimum timorem nostrum. Magno igitur animo adversus illos arma capiamus : contra eum enim qui alacriter pugnat, nullus oppugando prævalet.

Mira dispensatio Dominus rudibus adhuc militibus suis bella temperavit, ne initio statim prælii magnitudinis deterriti ad sæculum redirent. Quocirca gaudete in Domino *Philipp. iv.* semper, omnes servi Dei, hoc in vobis signum primum superne adversum vos pietatis et caritatis, quodque ille vos vocavit, agnoscentes. Et hoc item facere Deus sapius agnoscitur. Quum enim fortes animas viderit, ab exordiis statim bello vehementiori pulsari permisit, eas celeriter coronari cupiens. Abseondit Dominus a secularibus stadii difficultatem (imo vero facilitatem) : si enim hanc novissent, nunquam profecto abrenuntiasset omnis caro.

Da labores juventutis tuæ Christo, et in senectute gaudebis super pacatissimæ quietis opibus. Ea quæ in juventute congregaverimus, quum in senectute postea debiles fuerimus, nos nutriunt et consolantur. Laboremus juvenes ardentem, curramus sobrie et vigilanter : mors enim incerta horis omnibus imminet. Hostes revera nequissimos habemus, acerrimos, versutos, callidos, validissimos, nunquam dormientes, invisibiles, omni materiæ impedimento liberos ; ignem in manibus tenentes, templumque Dei per flammam quæ in eis est, incendere omni studio desiderantes. Nemo quum juvenis est inimicos suos demones audiat dicentes : Noli carnem tuam ita atterere, ne morbos et egritudines incurras ; vix enim reperietur, hac præcipue ætate, qui hanc mortificare delegerit, etiamsi se multis et lautioribus cibis privaverit. Hæc enim sane est demonis astutia, idque nisibus omnibus contendit, ut ingressum certaminis nostri mollem et negligentiam plenissimum faciat, finemque post medium initio consentientem.

Ante omnia istud et inquirent et facient qui Christo fideliter servire cupiunt, ut loca, mores, sessiones ac studia quæ sibi ex Patrum spiritualium sententia et ex cognitione propria competere præviderint, eligant. Neque enim omnium est in carnalibus degere, atque eorum maxime qui gula illecebris pulsantur. Neque rursus omnium est vitæ solitariae quietem sequi, et eorum in primis qui ad iracundiam procliviores sunt. Unusquisque diligenter inspicat cui statui aptior sit. In tribus maxime principalibus stati-

* recessio- bus monastica continetur vita : in anachoreseos vel cessionis * certamine et solitudine ;
nis in unius vel duorum contubernio : in cœnobii cum tolerantia commoratione. Ne decli-
Prop. iv, 27.

Eccle. iv, 10. statuum aptissimus plurimis fuit. Væ enim soli (inquit Ecclesiastes) : quoniam si in

Matth. xviii, 20. acediam ceciderit, aut somnum, aut desidiam, aut desperationem, non est in hominibus
qui illum erigat. Ubi vero sunt congregati duo vel tres in nomine meo, ibi sum in
medio eorum, ait Dominus.

Quis ergo est fidelis et prudens monachus, qui fervorem suum servavit inextingui-
bilem, et in dies usque ad finem vitæ suæ ignem igni adicere, fervorem fervori, de-
siderium desiderio ac studium studio, nunquam desiit ?

GRADUS II

DE VACUITATE AFFECTIONUM.

QUI Deum in veritate diligit, qui futuro regno perfrui veraciter quærit, qui pro
peccatis suis veraciter dolet, qui revera supplicii futuriq̃ue judicii memoria
tangitur, qui revera metum mortis assumpsit : nihil jam in præsentī sæculo
diligit, nullius rei caris angetur, non pecuniarum, non prædiorum, non parentum, non
mundanæ gloriæ, non amicorum, non fratrum, non ullius omnino terrenæ ac mortalis
rei ; sed omnem hujusmodi affectum, omnem harum rerum curam ab se exentiens et
exsecrans, præterea et carnem suam odio habens, nudus, securus, impiger Christum
sequitur, in cælum semper adspiciens atque inde adjutorium expectans, secundum
Ps. lxxii, 9. David verba dicentis, Adhæsit anima mea post te ; alteriusque memorabilis viri senten-
Jer. xxvii, 16, tiam, qui dixit, Ego autem non laboravi te sequens, et diem aut requiem hominis non
juxta lxx. desideravi, Domine. Confusio sane maxima est, his omnibus quæ prædicta sunt omis-
sis, post vocationem qua non homo sed Deus vocavit nos, alicujus alterius rei curam
gerere quæ nobis in hora ultimæ necessitatis, videlicet obitus nostri, prodesse non
possit. Hoc enim est quod dixit Dominus, converti retro, nec inveniri aptum regno
Luce. ix, 62. cœlorum.

Non ignorans Dominus lubricum nostri tirocinii, quodque facile, si sæcularium
contubernio et familiari congressu utamur, rursus ad sæculum convertimur, ad quem-
Matth. viii, 21, 22. dam qui sibi dixerat, Permite mihi ut abeam et sepeliam patrem meum, ait : Sine
mortuos ut sepeliant mortuos suos. — Solent demones, quum jam sæculo abrenuntia-
verimus, nobis misericordes ac pios ex sæcularibus proponere, atque ut illos beatos,
nos contra miseros existimemus, ingerere, qui omni ejusmodi virtute destituti sumus.
Ea utique intentione inimici nobis ista ingerunt, ut per adulterinam humilitatem nos
aut ad sæculum revocent, aut si permanserimus monachi, in desperationem præcipi-
tent. — Sunt qui sæculares homines elationis causa despiciunt et nihil existimant ;
sunt item et qui ut desperationis prærupta diffugiant et spem ampliorem sibi acqui-
rant, absentes eos similiter contemnuunt.

Audiamus quid adolescenti illi qui cuncta fere mandata impleverat, dixerit Domi-
Marc. x, 21. nus : Unum deest tibi ; vade et vende omnia quæ habes et da pauperibus, et te ipsum
pauperem constitue alienaque misericordia indigentem. Si prompte et celeriter currere

volumus, intentius inspiciamus quomodo omnes in sæculo manentes et viventes, Dominus mortuos dixerit, dicens ad quemdam : Sine seculares sepelire mortuos suos sæculariter mortuos. — Nihil adulescentem illum, quominus Baptisma susciperet, impedire divitiarum : quam igitur inanes sunt qui dicunt, quod Baptismatis gratia Dominus illi divitias vendere præcepit ? Sufficiat nobis, ut gloriam professionis nostræ certius noverimus, hujusemodi testimonium.

*Matth. xvi.
22.*

Qui in mundo degunt, vigilisque et jejuniis et laboribus aliisque afflictionibus se ipsos conterunt, quum ad vitam monachorum veluti ad quandam probationis officinam vel stadium secedunt, priorem exercitationem suam adulterinam et fictam non ulterius arripiant. Vidi plurima varique virtutum germina ab his qui degunt in sæculo plantari, et ex inani gloria tanquam ex cloaca et ceno irrigari, et ex ostentatione circumfodi, atque ex laudibus humanis stercorari : quæ tamen translata postmodum in desertum solum atque sæculi hominibus invium, omnisque inanis gloriæ cœculenta aqua vacuum, confestim exsiccata sunt. Neque enim solent aquis proximæ arbores, in duris et inaquosis exercitationum locis fructum afferre.

Ps. lxxii, 3.

Si quis mundum omnino odit, hic tristitiam effugit. Porro si quis qualibet visibilium rerum affectione mordetur, tristitia nondum liberatus est. Quomodo enim non contristabitur, si eo quod diligit privetur ?

In omnibus quidem grandis vigilantia nobis et sobrietate opus est ; sed hoc ante omnia vigilantissime attendere et cavere debemus. Plurimos in sæculo adspexi, præ sollicitudinibus et curis occupationibusque et vigiliis mundanis, proprii corporis insanos motus effugisse ; eos ipsos tamen, quum exuti curis omnibus et vigiliis ad monasticam vitam convolassent, turpiter ac miserabiliter corporis commotione sordidatos.

Attendamus nobis ipsis, ne forte dum angustam et arduam vitam nos pergere asserimus, latam et spatiosam teneamus, nosque ipsos seducamus. Angustam viam tibi indicabit : ventris afflictio, pernoctatio stabilis, aquæ mensura, panis inedia, ignominia salubre et purgativum poculum, subsannationes, irrisiones, ludibria, abseisiones propriarum voluntatum, offensionum tolerantia, contemptus nostri sine murmuratione toleratio, vim sibi in tolerando contumelias inferre, injurias fortiter perpeti, detrahentibus non indignari, contemnentibus non succensere, condemnantibus humilitatem exhibere. Beati qui prædictam viam pergunt, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Nemo in cœlestem thalamum coronatus ingreditur, nisi qui primam et secundam et tertiam abrenuntiationem impleverit : ut scilicet primo abrenuntiet rebus omnibus et hominibus et parentibus ; secundo, voluntati propriæ ; tertio, inani gloriæ quæ solet obedientiam subsequi. — Exite de medio eorum, et separamini, et immunditiam sæculi nolite tangere, dicit Dominus. Quis enim apud illos miracula unquam fecit ? Quis mortuos suscitavit ? Quis demones expulit ? Profecto nullus. Hæc enim sunt monachorum insignia, quæ mundus capere non potest : nam si posset, superflua esset exercitatio, videlicet secessio.

*1a, iii, 11;
II Cor. xi, 17.*

Quoties post abrenuntiationem nostram demones parentum aut fratrum memoria corda nostra importune concalefacere ceperint, tunc maxime adversus eos orationis arma capiamus, atque sempiterni ignis memoria nos ipsos incendamus, et hujus consideratione improbum et importunum cordis ignem exstinguamus. — Si quis ejus rei nulla se affectione tangi putat, ejus privatione tristatur, hic perfecte decipitur.

Quicumque juvenes corporum amonibus et deliciis insane addicti, postmodum vitam monasticam adire cupiunt, tota intentione animi omnique vigilantia se ipsos exercere studeant, sibi que deliciis omnibus et vitiis abstinendum persuadeant, ne forte fiant

Matth. xii, illorum novissima deteriora prioribus. Portus enim et salutis et periculorum causa est; *43.* atque hoc novere qui intellectuale istud mare navigant. Miserabile sane spectaculum, eos in portu naufragium passos adspicere, qui in mari servati fuerint.

GRADUS III

DE PEREGRINATIONE.

PEREGRINATIO est omnium quæ sunt in patria constantissima desertio, quibus a pietatis destinatione atque exercitatione impedimur. Peregrinatio est omni confidentia noxia vacuus affectus, ignota sapientia, publicum fugiens prudentia, secreta via, invisibilis destinatio, occulta cogitatio, vilitatis appetitus, angustiae desiderium, divini affectus argumentum, amoris copia, inanis gloriæ abnegatio, silentii profundum.

Matth. xiii, Solet fere et ista cogitatio in initiis sedulo ac vehementer perturbare amatores Dei *57.* velut divino igne : videlicet elongatio a patria et suis, intentione proseguendæ vilitatis atque afflictionis provocans hujusmodi amatores. Verumtamen quanto major est et laudibus dignior, tanto discernenda cautius est. Neque enim omnis peregrinatio si summis (ut ita dixerim) laudibus vel labiis fiat, probabilis est : nam si omnis Propheta sine honore est in patria sua, ut ait Dominus, caveamus ne forte peregrinatio fiat nobis inanis gloriæ occasio. Peregrinatio enim vera, est omnium prorsus rerum separatio ea ratione suscepta, ut nunquam cogitatio nostra a Deo separetur. Peregrinus est, luctus perpetui et penitus in memoria conditi amator. Peregrinus est, qui omnem suorum alienorumque affectum ac memoriam fugit.

Rom. xiv, Quum ad peregrinationem vel ad solitudinem properas, noli expectare dum tecum *12.* pertrahas affixas sæculo animas : fur enim ex improvise subrepat. Multi quippe quum *Ibid. ii, 21.* negligentes quosque et desidiosos secum servare molirentur, cum illis una periire, extincto ex diuturnitate divini amoris igne. Statim ut susceperis flammam, curre (nescis enim utrum brevi exstinguenda sit) ne forte in tenebris te deserat. Servare alios non exigimur. Ait enim sanctus Apostolus : Itaque unusquisque nostrum pro se rationem, fratres, reddet Deo. Et iterum : Qui doces (inquit) alium, te ipsum non doces. Tanquam dicat : De aliis quidem nescimus, se ipsos autem omnino norunt omnes. — Qui peregrinationem amplecti instituit, cave gyrovagum et studiosum voluptatis dæmonem : solet enim peregrinatio ei præbere occasionem.

Præclarum est nulli rerum mortalium affici : sed hujus virtutis peregrinatio mater est. — Qui propter Deum peregrinatur, habitus omnesque affectus sæculi deponat, ne perturbationibus ludibrio sit. Qui a sæculo peregrinatur, mundum jam nullatenus attingat : solent enim diu sopita vitia facillime reviviscere.

Eva e paradiso invita exsulat ; monachus patria sua se sponte abdicat. Illa enim rursus ad concupiscendum inobedientiæ lignum pertracta fuisset ; hic autem periculum profecto a carnalibus propinquis sustinisset. — Fuge non segnius quam infestissimum flagellum, ruinæ proxima loca : ejus enim fructus qui non adest, non usque adeo desiderio movemur. — Neque hic fallaciæ furum modus te velim lateat. Sugerunt plerumque nobis ut a sæcularibus non separemur, mercedem inde maximam nos consecuturos

asserentes, si videntes feminas, nos ipsos contineamus, ac reluctando concupiscentiam superemus.

Quum annos aliquot remoti a patria egerimus, parumque religionis aliquid vel compunctionis vel continentiae nobis ipsis acquisierimus; tunc jam cogitationes vanitatis acrius incumbunt, utque jam revertamur in patriam importune suggerunt, ad aedificationem formamque et utilitatem plurimorum qui actus nostros et opera illicita novērunt. Quod si quam docendi facultatem aut tennem scientiam fuerimus adepti, tunc jam ut animarum servatores et magistros ad saeculum redire persuadent, ut quae in portu bene congregata sunt, pessime in pelago dispergant. — Non uxorem Lot, sed ipsum imitari studeamus: anima quippe quae illuc unde exierat conversa fuerit, ut sal infatuabitur, jamque immobilis manebit. Fuge Aegyptum, atque ita fuge ut nunquam illuc revertaris: corda enim quae illuc reversa sunt, pacatissimam quietissimamque terram Jerusalem non adspexerunt.

Illicitum tamen non est ut hi qui in initio conversionis ob tuendam spiritualem infantiam suam omnia patriamque reliquerunt, quum perfecte purgati fuerint ad eam utiliter redeant, ea scilicet intentione, ut quum ipsi salute potiti fuerint, nonnullis etiam causa salutis fiant. Siquidem et Moyses ille qui Deum viderat, ad salutem gentis suae a Deo missus, plurima in Aegypto pericula, videlicet in mundo tenebras, pertulit.

Utilius est parentes morore afficere, quam Deum. Ille enim nos formavit simul et redemit: illi vero quos dilexerunt, nonnunquam perdiderunt. — Peregrinus ille est qui veluti alterius linguae inter ignotae sibi linguae homines, in sui agnitione secum habitat.

Non quo propinquos nostros et patrios agros oderimus, ideoque ab illis secedimus (absit id penitus), sed ut detrimentum quod ab illis in nos manare solet fugiamus. Qua in re, sicut fere in omnibus aliis, Dominus noster nobis magister et documentum est, qui et ipse saepenumero parentes reliquisse deprehenditur. Et quum a quibusdam audisset, Ecce mater tua et fratres tui quaerunt te; mox praeceptor noster optinus impassibile nobis odium subsinuavit, dicens: Mater mea et fratres mei sunt hi qui faciunt voluntatem Patris mei, qui in caelis est. — Ille tibi pater sit, qui ad deponendam peccatorum sarcinam collaborare tibi et potest et vult; mater vero, compunctio sacra, quae te possit sordibus ablucere: frater autem, is qui tecum ad celestem cursum perficiendum laborat et certat. Sociam tibi et uxorem quare, quae nunquam a te separetur, memoriam mortis. Porro filii tibi amatissimi sint gemitus cordis. Servum posside corpus tuum: amicas vero, sanctas virtutes angelicas, quae tibi exitus tui tempore auxiliari poterunt, si eas modo tibi amicas familiaris feceris. Haec est sane generatio quaerentium Dominum.

Matth. xii,

47.
Ibid. 50.

Iy. xxiii, 6.

Affectus Dei, parentum excludit affectum. Qui vero utrumque se habere dicit, ipse se decipit, quum audit Dominum dicentem: Non potestis Deo servire et mammonae, etc. — Non veni, inquit Dominus, pacem mittere in terram, et caritatem parentum ad filios et fratres qui mihi servire delegerunt, sed gladium et pugnam: separare enim veni amatores Dei ab amatoribus saeculi, terrenos et materiales ab his qui terrena omnia omnemque materiam superaverunt, gloriae avidos ab humilibus. Letatur enim Dominus in hac contentione et separatione, dum fit propter illius caritatem.

Matth. vi,
24
Ibid. x, 41.

Cave, obsecro, ne forte cuncta aquarum tibi plena videantur, si propinquorum affectu et amore tenearis, atque diluvio amoris saeculi cum eis una pereas. — Noli misereri parentum et amicorum lacrimis: alioqui in aeternum lacrimaberis. — Quoties te ut apes circumdederint, imo vero ut vespe, ac super te lamentari coeperint propinqui tui, constanter ac celerrime ad mortis atque operum tuorum considerationem conver-

Ps. cxxiii, 12.

tere, ut dolore dolorem possis excludere. — Pollicentur nobis subdole nostri et non nostri amici, læta omnia et jucunda se exhibituros, ea sane intentione ut cursum nostrum optimum præpediant, sicque inde jam ad suam voluntatem nos pertrahant.

Sit autem nostra secessio ad eas partes quæ humiliores sint et minus celebres, et ab omni consolatione sæculi remotiores. — Absconde quantum potes nec præ te feras ingenuitatem et claritudinem generis, ne aliter in ore, aliter in rebus affectus inveniaris. — Nullus ita se ipsum peregrinationi exposuit ut magnus ille Patriarcha cui *Gen. xii. 1.* dictum est, Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui : quum profecto in barbaram atque alterius linguæ terram vocaretur. Cujus tamen peregrinationem mirabilem qui pro magnis viribus imitari studuerunt, eos nonnunquam Dominus insigni gloria affectit, etsi hanc divinitus concessam gloriam conveniat per humilitatis clypeum fugere et declinare. — Quoties nos dæmones peregrinationis alicujus ut maguæ virtutis gratia laudant, toties illius qui de cœlis ad terras propter nos peregrinatus est, intentissima cogitatione meminerimus; invenimusque nos ipsos in sæculum sæculi tantæ propter nos assumptæ peregrinationi non posse satisfacere.

Gravis est et omnino vitabilis, ad propinquorum vel etiam extraneorum aliquem immoderata affectio, quum ea nos ad sæculum sensim possit attrahere, ignemque compunctionis nostræ penitus exstinguere. — Sicut impossibile est uno oculo in cœlum, altero in terram adspicere : ita fieri non potest ut in illo anima non periclitetur, qui corpore et cogitatione ab omnibus et propinquis et extraneis non se peregrinumi fecerit.

Labore ingenti et fatigatione mores graves et optimos acquirimus; et quos multo *1 Cor. xv, 33.* temporis labore quænaverimus, fieri potest ut uno momento temporis amittamus : corumpunt enim mores bonos colloquia mala, sæcularia simul et turpia. — Qui post abrenuntiationem, cum secularibus versatur sive juxta illos commanet, prorsus aut in eosdem laqueos incidet, aut cor in ejusmodi cogitatione inquinabit, aut certe si non inquinatus fuerit, eos qui inquinantur judicans atque condemnans, et ipse inquinabitur.

DE SOMNIIS.

Quod noster cognitionis intellectus imperfectus sit atque omni ignorantia repletus, *Job xii, 11; xxxiv, 3.* occultari non potest. Guttur enim cibos, auris autem intelligentias dijudicat; etiam imbecillitatem quidem oculorum manifestat sol, ignorantiam vero animæ patefaciunt verba. Verumtamen caritatis lex etiam ad ea quæ vires nostras superant disserenda nos cogit. Reor igitur, etsi certe statuere non audeo, consequens esse etiam de somniis hic pauca inserere, ut hujus quoque fallaciæ malignorum non simus penitus ignari.

Somnium est animi motus in immobilitate et quiete corporis. — Phantasia est oculorum seductio in sopita mente. Phantasia est animi excessus vigilante corpore. Phantasia est speculatio parum loco subsistens.

Causa ob quam in hoc nobis de somniis dicendum esse arbitrati sumus, aperta est. Quum enim relictis domibus et propinquis nostris, divinæ caritatis causa nos ipsos peregrinationi exposuimus : tunc jam dæmones in somniis nos perturbare moliantur. Propinquo nobis subsinant aut plorantes, aut morientes, aut nostri causa languore aliquo vel etiam detrimento fatigatos. Qui igitur somniis credit, similis est ei qui post umbram suam currit et eam apprehendere nititur. *Eccli. xxxiv, 2.*

Dæmones inanis gloriæ in somniis prophetice quæ futura sunt ut astutissimi nobis injiciunt, atque ea nobis per somnium prænuntiant, ut quum impleta fuerint quæ per

quietem vidimus, stupore maximo detineamur, et quasi jam propheticae gratiae proximi, cogitatione tumescere incipiamus. — In his qui sibi credunt, demon saepe propheta fit; porro iis qui se spernunt, semper mentitus est. Spiritus enim quum sit, quae intra hunc aërem sunt videt omnia; et quum intellexerit moriturum aliquem, id per visum levioribus praedicit. Nihil futurorum ex praescientia noverunt: namque et beneficii mortem nobis praedicere utique possent.

In angelum lucis sese transfigurantes, in martyrum speciem saepius transfigurantur, accedentesque se ipsos nobis per somnium ostendunt; excitatos vero, elatione et gaudio praecipitant. Hoc autem tibi erit deceptionis signum. Cruciatu et iudicia et separationes per visum nobis angeli ostendunt, atque expectatos, tremantes mœstosque relinquunt. — Quum in somno demonibus credere coepimus, tunc jam et vigilantes ab ipsis illudemur. Qui somniis credit per omnia, reprobus est et stultus; qui vero eis nulla ratione credit, hic revera philosophus est habendus. Solis eis crede qui tibi cruciatum et iudicium denuntiant. — Quod si te desperatio conturbat, et istud est a demonibus.

II Cor. xi, 14.

GRADUS IV

DE OBEDIENTIA.

NUNC jam nobis ad Christi pugiles ac pietatis athletas procedens sermo deinceps apertissime occurrit. Omnem quippe fructum praecedat flos, omnemque obedientiam peregrinatio aut corporis aut voluntatis; in his enim duabus virtutibus, veluti in aureis pennis, ad caelum impigre se sancti viri anima sustollit. De qua Spiritu Sancto afflatus quidam fortasse concinit: Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo et requiescam, per activam et per contemplationem et humilitatem? — Ne ipsum quidem fortissimorum bellatorum habitum negligenter praetereundum existimemus: ut illi elypeum teneant fidem, scilicet ad Deum atque ad exercitationis suae magistrum, per ipsum, ut ita dixerim, omnem infidelitatis omnemque pravaricationis cogitationem repellentes; gladiumque spiritus assidue vibrent, voluntates suas omnes sibi propinquantes necaturi; loricasque ferreas, patientiae scilicet ac mansuetudinis, se induant, per quas omnem contumeliam ac aculeum sermonisque jaculum repellant; habeant et galeam salutis, orationis Patris spiritualis praesidium; stent praeterea non vinetis pedibus, sed alterum quidem ad ministeria praetendant, alterum vero fixum in orationibus atque immobilem teneant.

Ps. lxxv, 7.

Ephes. vi, 16.

Ibid. 17.

Ibid. 11.

Ibid. 17.

Obedientia est animae propriae perfecta abnegatio per corpus certius ostensa; aut forte versa vice, obedientia est mortificatio membrorum in vivente animo. Obedientia est inexamminatus atque indisensus motus, spontanea mors, vita curiositate carens, securum periculum, immeditata ad Deum exausatio, metus mortis contemplio, tuta navigatio, confectum dormiendo iter. Obedientia est sepulchrum voluntatis, et excitatio humilitatis. Nihil resistit nihilque discernit mortuus in bonis aut iis quae videntur mala: nam qui pie animam suam mortificaverit, securus pro omnibus rationem reddet. Obedientia est discretionis depositio inter divitias discretionis.

Initium quidem mortificationis vel membrorum corporis vel animae voluntatis, labor est; medium vero, interdum labor, interdum requies; finis autem jam omni motus

perturbatione omnique laboris sensu vacat. — Tunc demum labore et dolore fatigari deprehenditur vivens hic beatus mortuus, quum se animadverterit voluntati propriae obtemperasse, metuens scilicet propriae voluntatis onus.

* exii

Quicumque ad intellectualis congressionis stadium exire * conamini; quicumque jugum Christi tollere super cervices vestras cupitis, et sarcinam vestram alterius collo imponere satagitis; quicumque venditiones vestras sponte scribere curatis, ut pro illis in aeternam libertatem conscribamini; quicumque aliorum manibus sublati et natantes, mare hoc magnum trajicitis; scitote quod brevem quamdam et asperam viam peregre conamini, in qua unus et solus latet error, quem Graeci ἰσοϋποθυάζω, nos suimet moderationem dicere possumus, quum scilicet quisque sibi idoneus ad se regendum et moderandum videtur. Quem qui effugerit, ad ea quae honesta et spiritualia sunt ac divinae majestatis oculis gratissima, fere ante veniet quam ire ceperit. Obedientia est enim nunquam sibi, ne in his quidem quae videntur optima, usque ad consummationem vitae credere.

Quum igitur cervicem nostram in Domino inclinare atque alteri credere desiderio acquirere humilitatis ac propriae salutis insistimus, ante hujus militiae ingressum, si qua in nobis est calliditas et prudentia, gubernatorem cautissime examinemus et discernamus, atque (ut ita dixerim) tentemus, ne forte nautam pro gubernatore, languentem pro medico, vitiosum pro vitiis carente, postremo infestum pelagus pro placidissimo portu, ignari deligamus, nobisque ipsis paratum promptumque naufragium constituamus. Quum vero pietatis et obedientiae stadium fuerimus ingressi, minime jam optimum institutorem nostrum in aliquo penitus dijudicare licebit, etiam si in illo (homo enim est) modica aliqua delicta animadvertimus. Si vero alias fecerimus, nihil nobis obedientia prodesse poterit.

Rom. xiv,
23.

Necesse omnino est ut qui fidem certam et immobilem ad magistros suos habere cupiunt, eorum recte facta profundo corde hauriant, eaque indelebiter memoriae commendent, ut quum demones infidelitatem adversus eos ullam nostris cordibus inserere conati fuerint, ex his quae memoria tenemus illorum ora obstruamus. Quanto enim fuerit in corde viridior fides, tanto corpus ad officia omnia et ministeria promptius occurrit. Qui vero per infidelitatem offenderit, lapsus est: omne enim quod fidei caret fundamento, peccatum est. — Quum tibi cogitatio suggesserit ut praelatum aut dijudices aut damnes, ab ea non secus quam a fornicatione desili; neque prorsus huic serpenti requiem praestes, non locum, non ingressum, non initium. Loquere ad hujusmodi draconem atque cum his verbis incesse: O malignissime seductor, non ego ducem meum judicandum suscepi, sed ille me; non ego illius, sed ille mei iudex est.

Arma quidem juvenum psalmodum cantus, murum vero orationem, lavaeum autem mundissimas lacrimas esse Patres definiunt; beatam vero obedientiam, confessionem, qua sine vitiosorum nemo Deum videre merebitur.

Qui subjectus est atque alterius paret imperio, ipse adversus se ipsum sententiam fert. Nam si quidem propter Deum perfecte obedierit, etiam si non perfecte obtemperare videatur, omni iudicio se exuit; quod si in quibusdam suam implere voluntatem voluerit, etiam si obedire visus fuerit, ipse sibi onus fuit vel addicit. Quem tamen si praelatus arguere non destitit, rectissime omnino fecit; si autem tacuit, nescio quid inde dixerim. — Qui in simplicitate in Domino subjiciuntur, felicem cursum peragunt, dum non per superstitiosas cavillationes in se demonum versutias irritant.

Ante omnia vero culpas nostras praeclearo iudici nostro soli confiteamur; omnibusque, si ita ille jusserit, confiteri parati sumus: nam in lucem educta vulnera nunquam in deterius proficiunt, sed sanabuntur.

Quum in cœnobium quoddam devenissem aliquando, animadverti iudicis pastoris-que optimi terribile iudicium. Nam quum illic moram traherem, contigit quemdam ex latronum ordine ad monasticæ conversationis gratiam venire : quem optimus ille pastor peritissimusque medicus per dies septem quiete omni perfui jussit, ut monasterii statum normamque omnem perspiceret. Post diem vero septimum seorsum accitum pastor interrogat num sibi censeret optimum cum illis una habitare. Quum vero illum sibi cum omni sinceritate annuentis voce respondisse cerneret, rursum quid in sæculo iniquum operatus esset interrogat. Postquam ergo illum sibi prompte et rationabiliter omnia confessum vidit, iterum ad illum tentandi gratia dicebat : Volo (inquit) ut hæc, omni cœtu Fratrum adstante, confitearis et detegas. Ille revera sua detestans scelera, omnique confusione calcata, indubitanter id se facturum pollicitus est. Et si vis, inquit, etiam in Alexandria civitatis medio id faciam. Deinde collectis in ecclesia pastor omnibus ovis suis (erant autem in numero ducentæ* triginta), quum consummarentur divina mysteria (erat enim dies dominicus), lecto evangelio, inferri jam reum illum nihil contra querentem jubet, quibusdam illum ex Fratribus trahentibus modiceque verberantibus, vinctum post terga manus, asperissimoque cilicio amictum, conspersumque cinere caput preferentem, adeo ut ex ipso adpectu omnes stupefacti, protinus exorto gemitu ingenti proclamarent ac mugitum redderent : neque enim quisquam illorum quid fieret sciebat. Quum vero jam ecclesiæ januis appropinquaret, magna illum et terribili voce compescuit sacrum illud caput clementissimi iudicis : Sta, in-quiens : es enim indignus ut hujus loci limen attingas. Tum ille pastoris voce percussus, quæ ad illum ex intima veri medici sapientissimæque ratione sonnerat (videbatur enim sibi, ut nobis postea sub jurejurando firmabat, non vocantis hominis, sed terribilis tonitruum vocem audivisse), tremebundus et omnino pavore turbatus, in faciem protinus corruit. Quum vero jaceret humi et pavementum madefaceret lacrimis, permittitur ab admirabili medico, qui cuncta ad illius salutem moliebatur, formamque salutis ac certissimæ humilitatis omnibus dari cupiebat, cuncta quæ gesserat singulatim et per species dicere. Ille vero cum horrore ingenti omnia singulatim confessus est, quæ audiens omnis cœtus penitus exhorretet : non tantum quæ per corpus præter naturam ac secundum naturam in rationabilibus et mutis animantibus deliquerat, verum etiam veneficia et homicidia, et cetera quæ audire aut scriptura tradere fas non est, omnino nihil reticens. Confessum igitur statim tonderi Fratribusque aggregari permisit. — Ego vero sancti illius admiratus sapientiam, seorsum interrogavi illum secretius, ejus rei gratia tam peregrinam iudicii formam exhibuisset. Ille autem ut verus medicus : Duarum (inquit) rerum gratia. Primum quidem, ut confitentem per præsentem temporalemque confusionem æterna confusionem liberarem : quod et factum est. Neque enim ex pavimento surrexit, o Joannes, quin peccatorum omnium remissione potitus est. Neque ullo hujus rei scrupulo velim movearis. Nam unus ex Fratribus qui illie adorant, mihi procerum quemdam ac terribilem se vidisse asseveravit, conscriptam echartam et calamus tenentem, et quum Frater ille humi prostratus peccatum confitens pronuntiaret, hoc ille calamo delebat. Et merito sane : Dixi, inquit, Pronuntiabo ad-

* trecenta

Ps. cxvi, 1.

Et alia igitur plurima admiranda et memorabilia in illo dignissimo semperque memorando et grege et pastore perspevi : ex quibus plurima nobis reserare animus est. Permansi enim apud illos tempus non modicum, illorum assidue conversationem ac vivendi genus explorans, stupens quomodo terrestres illi cœlestes angelos imitaren-

tur. Caritatis quidem omnes sibi invicem insolubili vinculo constringebantur; et quod est omnino mirabilius, nulla apud illos inepta confidentia, nullus otiosus sermo deprehendi poterat. Observabant vero id cautissime, ut in nullo Fratris vulneraretur conscientia. Quod si quis inter eos quemquam odisse inveniretur, hunc pastor ut damnaticum ad separatam hujusmodi reis monasterium veluti in exilium mittebat. Maledixerat aliquando unus ex illis proximo suo: quem protinus Pater sanctus eliminari jussit, aequum non esse asserens in monasterio visibilem atque invisibilem diabolum perpeti.

Vidi ego apud sanctos illos res maxime sane utiles atque admiratione dignissimas: Fratrum cœtum in unum collectum, Christique caritate devinctum, in utraque vita, activa scilicet et contemplativa, mirabilem. Adeo enim se ipsos singuli divinis rebus exercebant, ut fere nihil opus haberent a Patre admoneri, sed se invicem ultro ad divinam evigilationem excitarent. Erant enim statuta illis et meditata et solidatæ sanctæ quædam et divinæ exercitationes. Nam si quando contingeret ut eorum aliquis absente abbate quidquam maledici aut alias noxii vel otiosi sermonis loqui cœpisset, occulto nutu latenter eum Frater alius gravitatis admonens, illum a cœpto sermone retrahebat; quod si ille fortassis minus animadverteret, jam qui admonuerat, prostrato ante illum toto corpore, abibat. Si quid vero necessario loquendum erat, omnis illorum colloctio jugis erat mortis colloctio vel admonitio, æternique judicii consideratio.

Non præteribo silentio coqui monasterii illius admirabilem singularemque virtutem. Quum enim illum animadverterem in tam frequenti perpetuoque ministerio jugiter secum habitare, gratiamque possidere lacrimarum, oravi supplex ut mihi quoniam modo meruisset istiusmodi gratiam revelare dignaretur. Qui tandem precibus fatigatus meis, ita respondit: Nunquam me hominibus servire arbitratus sum, sed Deo; et indignum me ipsum quam quiete omni judicans, ex hujus ignis contemplatione, sempiterni incendii jugi memoria compungor. — Aliud iterum singulare virtutis illorum genus referre placet. Nam ne ad mensam quidem sedentes a spirituali opere cessabant. Ceterum signo quodam nutuque incognito, occulte in animo orationis semetipsos beati illi viri admonebant. Neque vero ad mensam solum residentes hoc eos facere animadverteres, verum et quum sibi obviarent, quum simul convenirent, id faciebant.

Porro si quis ipsorum in aliquo unquam deliquisset, videres Fratres alios votis omnibus ab illo flagitare ut sibi curam reddendæ Patri rationis relinqueret, atque ab illo debitam increpationis vehementiam perpeti sineret. Quod tamen discipulorum opus maximus ille vir quum explorasset, leviori jam increpationis genere utebatur, sciens eum qui corripiebatur insontem esse. Neque tamen quis proprie deliquisset inquirebat.

Quando vero apud illos locum inveniret aut otiosi sermonis aut scurrilitatis memoria? Si quis autem ex illorum numero adversus Fratrem contendere unquam cœpisset, præteriens alter adolvebatur illorum genibus, sicque iracundiæ motum mitigabat. Quod si servare illos injuriæ memoriam sensisset, rem protinus ad eum referebat qui post abbatem secundus monasterii in regimine præerat, eosque ante occasum solis in gratiam revocare nitebatur. Sin vero illi obdurati amplius exasperarentur, aut cibum sumere usque ad reconciliationem non permittebantur, aut certe monasterio expellebantur. Laudabilis sane memorabilisque diligentia, ex qua fructus uberrimus gignebatur atque nascebatur. Plurimi enim apud sanctos illos viros deprehenso sunt actu et speculatione, discretioneque et humilitate mirabiles.

Videres in eis terribile quoddam angelicumque spectaculum: senes canitie verendos, angustiori facie, infantium in morem ad obediendum semper paratos, huc illucque discurrere, gloriamque sibi maximam per humilitatem comparare. Vidi illic viros quinquaginta fere annos in obedientiæ certamine egisse: a quibus quum addiscere orarem,

quam ex labore isto consolationem, quem profectum invenissent, alii quidem in abyssum humilitatis jam se pervenisse dicebant, per quam bellum omne semper excluderent ac superarent, alii sensum omnem laboris et doloris in maledictis et contumeliis se perfecte exuisse dicebant. Vidi alios ex illis aeternae memorandis viris, angelico adspectu venerandaque canitie, ad profundissimam innocentiam simplicitatemque sapientiae plenissimam, summa alacritate propositi Deique adjutorio quaesitam, non irrationabilem quandam et insipidam (ut in saeculi senibus contingit, quales deliros vocare solent), pervenisse : extrinsecus quidem mites totos, blandos, placidos, lantos, nihil fictum, nihil negligens, nihil adulterinum in suis verbis aut moribus habentes (rem quidem quae in paucis invenitur); interius vero in anima Deum ipsum ac praelatum infantium in morem ambientes, mentisque aciem adversus daemones et vitia audacem firmissimamque intendentes.

Deficiet me vitae meae tempus, o sacrum caput, et Deo dilecta congregatio, si voluero beatorum illorum virtutes et ad eorum usque pertingentem vitae sanctitatem enarrare. Sed tamen existimo nos tutius illorum sudoribus ac laboribus sermonem hunc nostrum exornare, quo acrius ad huiusmodi gratam Deo imitationem excitemini, quam propriis vilibusque monitis. Nam absque ulla controversia, id quod deterius est a praestantiori adornatur. Illud autem in primis rogo, ut nihil nos fictum scribere existimetis. Solet quippe infidelitas corrumpere utilitatem. Igitur ad ea quae cepimus rursus accingamur.

Vir quidam Isidorus nomine, Alexandriae civitatis primarius, in ipso cenobio ante hos annos saeculo abrenuntiavit : quem et ipse illie videre memini. Hunc pastor ille mirabilis suscipiens, adspexitque ex ipso asperum quemdam et intractabilem, superbumque ac saeculi dignitate tumidum conjiciens, humana arte demonum fastum sapientissime deiecit; atque ad Isidorum : Si revera Christi jugum tollere decrexisti, volo ut ante omnia te obedientiae laboribus exerceas. Cui ille : Sicut (inquit) fabro ferrum subjectum est, ita et ego, o sanctissime, me ipsum obedientiae expono. Quo ille responso gratissimoque exemplo curatus, continuo Isidoro exercitii manus admovit ut ferro : Volo (inquirens), frater, ante monasterii januam exsistas, omniumque ingredientium et egredientium provolutus genibus dicas : Ora pro me, Pater, quoniam peccator sum. Sic autem ille obediit sicut angelus Domino. Raque quum septem annos ille peregrisset, atque ad profundissimam humilitatem compunctionemque pervenisset, voluit Pater post incomparabilem viri tolerantiam, ejus superiori tempore aptum documentum dederat, hunc Fratribus commendare, et ut revera dignissimum, etiam ordinatione honorare. Verum ille plurimis multorum et mei ipsius precibus apud Patrem egit, ut ibidem illum sinceret (senti haecenus fecerat) degere, cursumque suum perficere, intelligens neque obscure his verbis significans finem suum jam ac vocationis diem imminere : quod et factum est. Nam quum in ipso ordine illum permanere magister permisisset, post decimum diem per abjectionem et ignominiam gloriosissime ingravit ad Christum. Postquam septimum dormitionis suae diem janitorem quoque monasterii assumpsit. Dixerat enim ei beatus ille, pollicitusque fuerat, quod si post excessum suum confidentia ad Dominum frui mereretur, inseparabilis illie sibi comes fieret, idque celeriter. Quod et factum est, ut certissimum nobis meritum ejus et perfecta obedientiae sacraeque ac divinae humilitatis esset indicium. — Interrogavi ego eum, quum adhuc superesset, magnum hunc praclarum virum, quam exercitationem mens ejus habuisset, quum ad portam moraretur. Neque abscondit a me, quum prodesse mihi cuperet, memorabilis ille ac dulcissimus Pater. Initio, inquit, hoc existimabam, quod pro peccatis meis essem venditus. Unde cum amaritudine summa et violentia et san-

guine provolvebar omnium pedibus. Impleveram vix annum, quum sine mœrore jam ac tristitia id faciebam, mercedem a Deo tolerantiae expectans. Impleto autem rursus anno alio, toto affectu cordis indignum me ipsum existimare cœpi conversatione monasterii, Patrumque ad aspectu et contubernio, divinatorumque participatione sacramentorum, indignum item qui in alicujus faciem intenderem : quocirca defixis in terra luminibus, nec ab oculis discrepante animo, intrantes atque exeuntes ut pro me orarent deprecabar.

Quum ad mensam aliquando consedissemus, summus ille magister inclinans suum sanctum os ad aurem meam, Vis, inquit, tibi ostendam in extrema profundaue canitie divinum sensum atque prudentiam? Quumque id summis precibus orarem, advocat ex proxima mensa quemdam Laurentium nomine, qui quadraginta fere et octo annos in monasterio degerat, secundusque erat sacrarii presbyter. Qui quum venisset atque abbati genibus flexis adstaret, ab illo quidem benedicitur: sed quum surrexisset, nihil illi penitus dixit, sed sic ante mensam sine cibo stare permisit. Erat autem tunc prandii initium: itaque prolixam horam atque fortasse duas immobilis stetit, adeo ut ipse quoque erubescerem. Neque enim in illius faciem intueri prae verecundia possem: erat enim canus totus, octogesimumque jam agebat ætatis annum. Mansit autem sine responso ullo usque ad refectionis finem. A qua quum surgeremus, mittitur jam a sancto illo, ut memorato Isidoro diceret tricesimi noni psalmi initium. — Non omisi ego, ut sum versutissimus, quin senem illum tentarem. Itaque quum eum postea interrogarem, quid adstans cogitasset: Christi (inquit) imaginem pastori imposui; neque enim ab illo hoc penitus præceptum exisse, sed a Deo, existimavi. Quare, o pater Joannes, non coram mensa hominum, sed coram altari divino adstare me putans, orabam. Nullamque penitus malignam cogitationem adversum pastorem admittebam, pro sincera in illum fide mea et caritate: dictum est enim, Caritas non cogitat malum. Sed et illud scito, Pater, quod quum quis innocentiae ac simplicitati se omnino dederit, nullum jam maligno contra se aut tempus aut locum dabit.

Revera autem qualis erat ille justus rationabilium pecorum Pater ac per Deum pastor, talem etiam habebat a Deo sibi traditum monasterii dispensatorem, pudicum et moderatum ut [si] quis alius, mitem vero ut admodum pauci. In hunc aliquando ad ceterorum utilitatem magnus ille invecus est absque ulla causa, jussitque de ecclesiae projici intempestive sane. Ego quum scirem eum ejus criminis quod sibi Pater objecerat insontem, seorsum magno illi dispensatoris commendabam innocentiam. Ad quem et ille sapientissime: Scio (inquit), Pater; sed sicut crudele est ex ore famelici infantis panem rapere, ita et se ipsum et operarium lædit, qui animas suscipit regendas, nisi illi coronas quantas illum sustinere posse novit, horis singulis providere satagit, sive per contumelias, sive per ignominias, sive per abjectiones, sive per ludibria. Tria enim maxime cavenda committit. Primum, quod ipse inerepationis mercede privatur. Secundum, quod quum aliis ex alterius virtute prodesse possent, id agere omisit. Tertium vero, quod est gravissimum, quod ii nonnunquam qui videntur esse probatissimi et laboris patientissimi, si ad tempus negligantur, atque jam ut virtutibus præditi a praelato non corripiantur, sive probis atque injuriis afficiantur, ea quæ in eis inerat modestia et tolerantia destituentur. Nam etsi bona et frugifera pinguisque terra est, consuevit tamen aquæ, id est ignominiae, defectus illam infructuosam ac silvestrem efficere, spinasque fornicationis et noxiæ securitatis in ea germinare. Hoc non ignorans, magnus ille Apostolus Timotheo scribit: Instans, invehere, argue illos opportune, im-

¹ Cor. xiii, 5.

¹¹ Tim. iv, 2.

grege abrumperentur: ita rursus objectioni meae, sapientiae domicilium occurrit: Anima (inquit) quae propter Deum pastori fide et caritate devincta est, usque ad sanguinem sustinens, nunquam recedet (et maxime si antea ab ipso in suis vulneribus fuerit adjuva, solatioque et beneficiis affecta), memor illius qui dixit: Neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque creatura alia a caritate Christi nos separare poterit. Quae autem ita colligata et solidata agglutinataque non fuerit, mirum valde si non frustra in loco moram facit: non enim vere, sed fictae obedientiae annexa est. — Nec sane magnus ille vir spe sua frustratus est, sed direxit et perfecit atque obtulit Christo immaculatas hostias.

*Rom. viii,
38, 39.*

Audire libet sapientiam Dei, admirarique in vasis fictilibus inventam. Admirabar ego illic praesens, noviter ex saeculo venientium fidem, et tolerantiam, atque in ignominiis et contumeliis et aliquando etiam persecutionibus insuperabilem patientiam: quas non tantum ab abbate, sed ab iis quoque qui longe inferiores erant, perpetiebantur. Itaque aedificationis gratia quemdam ex Fratribus seiscitatus sum, qui annos quindecim in monasterio egerat, Abbaeyrum nomine, quem maxime affici injuriis fere ab omnibus videbam, nonnunquam vero etiam a ministris ex mensa fugari: erat enim Frater ille naturaliter linguae aliquantulum inecontinens. Dicebam itaque ad illum: Quid est, frater Abbaeyre, quod te quotidie a mensa expelli video, ac nonnunquam dormire inconatum? Qui ad haec ita respondit: Crede mihi, Pater, probant me Patres mei utrum monachus esse cupiam: non autem vere id faciunt. Quam ego Patris aliorumque intentionem non ignorans, levissime ac sine ulla molestia omnia tolero. Et ecce quintodecimum jam annum ego istud cogitans, sicut et ipsi, quando monasterium intravi, dixerunt mihi, quod usque ad tricesimum annum renuntiantes probare solerent. Et recte quidem, pater Joannes: sine probatione enim aurum non perficitur. — Ille igitur egregius Abbaeyrus secundo anno postquam adveneram in monasterium hoc migravit ad Dominum, Patribus quum deficeret dicens: Gratias ago Domino et vobis, Patres, quod me ad salutem meam tentastis jugiter; hae enim ex causa immunis a tentatione demonum haecenus mansi. Quem etiam tanquam confessorum, et cum his qui illic obierant sanctis, dignissime aequissimus pastor sepeliri jussit.

Detrimeto non minimo afficio probitatis amulos, si virtutem certamenque Macedonii, qui primus erat monasterii diaconus, monumento silentii sepeliam. Ille dilectus Domini aliquando imminente Epiphaniae sanctae solennitate, abbatem ante duos dies obsecrat, ut se propriae necessitatis gratia ad Alexandriam proficisci sineret, citius tamen se ob diei festi ministerium et preparationem rediturum spondens. Igitur infestus bonis omnibus diabolus diacono impedimento fuit, ut dimissus ab abbate, ad monasterium die sacrosanctae solennitatis non rediret. Igitur post diem unum peracte festivitatis revertentem abbas amovit a monasterio, atque in ultimo incipientium constituit ordine. Suscepit bonus patientiae diaconus fortissimusque tolerantiae archidiaconus, Patris verbum ac sententiam adeo absque morore, ut quasi non ipse, sed alius videretur increpatus. Igitur quum in tali ordine dies quadraginta peregisset, rursus illum ad pristinum gradum reduxit sapientissimus Pater. Quem item post unum diem archidiaconus obsecrat, ut se in eadem ignominiae humilitate restituat, deliquisse se grave quoddam atque infandum in civitate asserens. Sciens autem sanctus hunc non vera prosequi, sed humilitatis gratia hoc inquirere, cessit parere honesto desiderio. Vidisses canitiem venerandam degere in incipientium ordine, sincere omnes ut pro se orarent deprecantem. Cecidi enim, aiebat, in fornicationem inobedientiae. — Mihi tamen humiliter reseravit hic magnus Macedonius, ejus rei gratia ad hanc propositi humilitatem ita sponte accurrisset. Nunquam enim, inquit, ita me bello omni levigasset sensus, divinique

luminis dulcedinem in me ipso vidi. Atqui naturæ angelorum est non cadere, forte non valentium, ut aiunt quidam; hominum vero cadere, rursumque, quum hoc contigerit, surgere; dæmonum vero, quum tantum semel ceciderint, nunquam penitus resurgere.

Is autem cui monasterii dispensatio tradita erat, hoc mihi enarravit: Juvenis (inquit) quum essem atque in cura animalium degerem, contigit ut in gravissimam animæ ruinam præcipitarem. Mihiq; consuetudo erat, nihil unquam in cordis fovea tectum servare. Igitur apprehensa cauda (quam finem operis appello), medico mox facinus meum denudavi. Qui serena facie subridens, leviterque maxillam meam feriens: Abi (inquit), fili, ministeriumque tuum ut prius exsequere, nil penitus metuens. Ego itaque fide firmissima roboratus, paucisque diebus sanitatis meæ certior factus, viam meam gaudio simul et tremore plenus eurrebam.

Habet omnis creaturæ ordo (ut aiunt quidam) differentias plurimas. Itaque, quoniam et in illo Fratrum cœtu erant profectuum sententiarumque differentiæ, si quos forte Pater sanctus ostentationi studere denotasset quum sæculares ad monasterium veniebant, hæc arte eurabat. Contumeliis illos in conspectu adventantium afficiebat, ministeriaque illis ignobiliora injungebat. Quo illi increpationis genere ita sanabantur, ut jam si qui ex sæculo ad monasterium venissent, adspectum eorum cursu fugerent. Eratque jucundum spectaculum videre ipsam inanem gloriam se ipsam persequentem, homines quia fugientem.

Noluit me Dominus ex eo monasterio absque viatico orationum sancti cujusdam viri demigrare. assumpsitque inde, septimo die antequam proficiscerer, virum per cuncta mirabilem, Menam nomine, secundum post abbatem in monasterii regimine: qui annos jam quinquaginta et novem egerat in monasterio, omnemque cœnobii administrationem exsecutus fuerat. Tertia igitur die celebrantibus nobis pro dormitione tanti Patris Officium consuetum, subito locus ille ubi sancti viri corpus jacebat, miri odoris fragrantia impletus est. Permisit igitur magnus ille loculum in quo repositum erat corpus detegi. Quod quum factum esset, vidimus omnes ex illius pretiosissimis plantis, veluti ex duobus fontibus, unguenti manare suavitatem. Tunc ad omnes monasterii magister conversus: Videtis, inquit, ut fatigationum ejus ac laborum sudores quasi revera unguentum pretiosissimum oblatis susceptique Deo sunt. — Multas quidem et alias hujus beatissimi Menæ virtutes nobis loci ejusdem Patres referebant. Dicebant vero et istud, quod volens aliquando insignem illius Pater monasterii probare patientiam, reversum ad monasterium prostratumque abbati et benedictionem secundum consuetudinem suscipere orantem, a vespera usque ad collectæ horam ita illum humi jacere prostratum permisit. Tunc vero jam illum benedicens et veluti ostentationis gratia cuncta facientem ac impatientissimum objurgans, erexit tandem. Sciebat enim sanctus, quam id fortiter ferret: quocirca et istud ad eunctorum ædificationem spectaculum edidit. Hujus vero sancti Menæ discipulus, qui magistri omnia plenissime noverat, et de his certiores nos reddere solebat, quum illum curiosius interrogarem, an ante abbatem ita prostratus somno depressus fuisset, asseverabat illum sic humi jacentem, Psalterium omne cecinisse.

Non omitam sermonis nostri coronam et præsentī illustrare smaragdo. Movi ego aliquando quibusdam ex illis fortissimis senibus de solitariæ vitæ quiete questionem. Illi vero serena ac subridenti facie, læto atque placidissimo gestu, aiunt ad me: Nos, o pater Joannes, terreni quum simus, terre etiam propius vitæ institutum cœpimus, illud convenire judicantes, ut pro mensura infirmitatis nostræ etiam bella subiremus; satius esse existimantes cum hominibus luctari, qui aliquando quidem efferantur,

aliquando vero mansuescunt et respiscunt, quam cum dæmonibus, qui adversum nos semper armantur et sæviunt.

Alius vero ex illis rursus sempiternæ memorandis viris, quum me in Domino plurimum diligeret meque familiarissime uteretur, mihi semel placidissime dixit : Si revera sapientissimus quum sis, effectum virtutemque verborum ejus qui dixit, Omnia possum in eo qui me confortat ; si Christum tota animi intentione complexus es ; si Spiritus Sanctus castitatis rore ut olim in Virgine ita supervenit in te, si virtus patientiæ obumbravit tibi : accinge sicut Vir lumbos tuos obedientiæ linteo, et a quietis cœna consurgens, in spiritu contrito Fratrum pedes lava ; imo vero abjecta mente Fratrum pedibus advolvere. Statue in cordis tui janua severos janitores et vigiles ; tene insuperabilem atque immobilem mentem in corpore huc illucque distracto. Exerce in membris agilibus ac mobilibus intellectualem quietem ; atque, id quod miracula excedit omnia, esto in medio tumultuum impavidus animo. Restringe insanam linguam, ne ad contradicendum facile desiliat ; pugna adversus hanc rabidam dominam in die septuagies septies. Afflige in animæ ligno (quam crucem dicimus) incedem, videlicet mentem, ut per alternos malleorum ictus et crepitus percussa, ludibriis et maledictis irrisionibusque lacescit, injuriis affecta, infracta et in nullo lesa seu dissoluta perseverans, tota lenis et plana immobilisque persistat. Exue te voluntatibus tuis ut confusionis amictu ; atque his nudus, stadium pietatis ingredi. Indue (quod rarum et difficile inveniri potest) ad certaminis magistrum, immobilem vel inviolabilem fidei loriceam, quam nulla jam infidelitas dissolvere et violare possit. Contine freno pudicitie tactum impudenter prosilientem. Reprime perpetua mortis meditatione oculum, ne horis singulis magnitudines ac pulehritudines corporum curiosius intueri velit. Refrena jugi tui ipsius enra curiosum animum, qui dum sui negligens est, fratrem semper commutare vult. Omnemque dilectionem et misericordiæ affectum ad proximum sincere semper ostende ; in hoc enim, amatissime Pater, vere cognoscent homines quod Christi discipuli simus, si in unum congregati dilectionem habuerimus ad invicem. Huc, huc (rursus aiebat amicus optimus) accede, hic nobiscum una morare, irrationes horis singulis ut aquam vivam bibe. Nam cuncta quæ sub cœlo sunt perscrutatus jucunda et lata sanctus David, novissime omnium hæsitans aiebat : Ecce nunc quid bonum aut jucundum ? Nihil sane aliud quam habitare fratres in unum. Quod si nondum hujusmodi patientiæ et obedientiæ tam præclaro bono digni simus, reliquum est ut infirmitatem agnoscere nostram, procul a certaminis stadio in solitudine stemus, atque hujusmodi athletas beatos confiteamur, eisque patientiam imprecemur. — Vietus sum (fateor) verbis optimi Patris ac præstantissimi magistri, qui mihi evangelica et prophetica auctoritate, ac longe amplius sincerissimi amoris jure, repugnaverat. Ex quo factum est ut sanctæ obedientiæ absque ulla controversia jam palmam non invitum darem.

Unam adhuc perutilem illorum beatorum virtutem memorabo, ac veluti ex paradiso exiens, ad ineptam rursus et inutilem ac spinosam orationem nostram remeabo.

Ad orationem plerumque stantibus nobis, animadvertit Pater sanctus quosdam invicem colloquentes : quos ante fores ecclesiæ statuens, jussit ut per septem dies cunctis intrantibus et exeuntibus prosternerentur, sive clerici sive presbyteri fuissent. — Considerans ego quendam ex Fratribus ad psallendum attentius adstantem, atque in principio maxime hymnorum veluti ad quosdam nutibus suis et facie loquentem, rogabam ut mihi quid sibi nos ille et nutus ille vellet, aperiret. Qui prodesse mihi cupiens, nihilque abscondere decernens : Ego (inquit), pater Joannes, cogitationes meas et mentem atque animum colligere a principio collectæ consuevi, et coram convocatis eis acclamare : Venite, adoremus et proci damus Christo regi ac Deo nostro. Eum vero

qui parandæ Fratribus refectioni præerat quum curiosius inquirerem, hoc facere animadverti. Ad ejus latus quum appensum cingulo brevem libellum conspicerem, didici eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hasque omnes nuntiare pastori solitum. Non solum autem illum, sed et alios quamplures id facere ibidem prospexi : erat enim, ut comperi, Patris sancti mandatum.

Expulsus est aliquando a Patre unus ex Fratribus, qui apud illum, proximum suum ut nugis et loquacitati deditum criminatus fuerat. Qui ad monasterii januam septem diebus perseverans, orabat ut ingressu simul et venia potiri mereretur. Quod quum didicisset studiosus animarum custos, nihilque omnino sex illis diebus illum comedisse explorasset, hoc illi denuntiat, ut si habitare omnino in monasterio vellet, statuendum se sciret in penitentium ordine. Quum igitur hoc libenter amplecteretur penitens, jubet eum pastor ad separatam peccata lugentibus monasterium deduci : quod et factum est.

Quoniam vero se obtulit occasio ut dicti monasterii mentionem faceremus, pauca de illo necessario dicenda sunt. Locus erat uno tantum lapide a magno monasterio distans, carcer appellatus, omni mortali consolatione destitutus. Non illic unquam fumi vapor apparebat, non vinum, non oleum, ad cibum non aliud quidquam præter panem et minuta olera. In hoc, si qui post supernam vocationem deliquissent, ita eos claudebatur Pater, ut procedere inde nusquam valerent : non quidem omnes simul, sed seorsum singulos, aut certe [ut] multum duos simul. Ibique tamdiu morabantur, quoad eum Dominus de singulorum remissione certiorum faceret. Constituatur autem illis, qui præesset loco, magnum et singularem quemdam virum, Isaac nomine, qui perpetuam fere orationem ab his qui sibi servandi tradebantur exigebat. Erant illis etiam ad acediam vitandam plurima palmarum folia.

Ps. xliii, 6.

Illic vita, hic status, hoc propositum est faciem Dei Jacob revera inquirentium. Est quidem præclarum labores Sanctorum admirari; imitari vero instituta, salutem præstat. Porro illorum conversationem velle quempiam repente totam imitari, irrationabile est simul et impossibile.

Quoties reprehensi mordemur atque angimur, tangat nos memoria nostrorum delictorum, donec violentiam nostram, quam vult a nobis perpeti, intuens Dominus, et peccata nostra et argentem cor nostrum dolorem una debeat et in gaudium convertat.

Ps. xciii, 19.

Secundum enim multitudinem dolorum meorum in corde meo, inquit, consolationes tuæ letificaverunt animam meam. — Tempore idoneo non obliviscamur ejus qui dicit ad Dominum : Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas? Et conversus vivificasti me, et de abyssis terræ, quum corruissem, iterum reduxisti me.

Ps. lxxv, 20.

Beatus qui propter Deum quotidie maledictis et convitiis lacessitus, sibi vim fecerit. Ille enim cum martyribus tripudiabit, et angelis parem confidentiam et gloriam merebitur. Beatus monachus qui se ipsum omni ignominia omnique abiectione dignum horis singulis existimat. Beatus qui voluntatem suam ad finem usque mortificavit, suique ipsius curam omnem atque diligentiam spirituali magistro permisit : nam ad crucifixi dexteram constituetur.

Si quis increpationem, sive justam sive injustam, a se ipso abjicit, hic salutem suam abnegavit; qui vero hanc sive cum labore sive sine labore suscipit, cito suorum delictorum venia et remissione potietur. — Deo eam quam ad Patrem tuum habes fidem sinceramque caritatem, in intimis ostende; et ille hunc occulte certiorum faciet tui in illum affectus integerrimæque dilectionis, ut tibi posthac uberiori benevolentia et familiaritate jungatur. — Is qui serpentem omnem semper prodere paratus est, certissimæ de se fidei argumentum dedit; qui vero illum in sui cordis latebris occultat,

adhuc vagus errat. — Si quis amorem suum ac propriam dilectionem quam ad fratres habet, explorare cupit; tunc inde certior sit, quum se in fratris delictis lugere intentionius prospexerit, rursusque in illius profectibus et gratiis laetari.

Is qui dum loquitur, verbum suum, quamvis illud sit verum, firmare voluerit, sciat se diaboli morbo aegrotare. Quod si cum suis aequalibus colloquendo id facit, fortasse aliquando majorum increpatione curabitur; sin vero in majorum et sapientiorum sermone contra sententium pertinax in sua opinione perseverat, humana arte nunquam sanari poterit. — Qui in verbo humilis non est, nunquam profecto erit in opere. Nam qui in modico infidelis est, in magno quoque infidelis erit, neque ejusquam cedet *Luc. xvi. 10.* auctoritati; frustra que laborabit, neque [ex] sancta obedientia quidquam sibi præter judicium reportabit.

Si quis conscientiam suam mundissimam in Patris spiritualis subjectione servavit, hic jam mortem ut somnum, imo vero ut vitam, quotidie intrepidus expectat: certissime sciens, obitus tempore sui ipsius non a se, sed a Patre, rationem esse requirendam. — Si quis in Domino, nulla vi impulsus, a Patre ministrationem suscepit, atque in ea præter spem et expectationem suam lapsus in aliquo fuerit: non ei qui dedit arma, sed sibi qui suscepit, ruinae causam imputet: suscepit enim arma ad pugnandum contra inimicum, convertit autem ea in cor. Quod si coactus id fecit, infirmitatemque suam injungenti ministerium prædixit: bono animo sit: nam et si ceciderit, non morietur.

Nescio quomodo me pene fugerat, o amatissimi, et hunc vobis apponere suavissimum virtutis panem. Vidi enim illic obedientes in Domino, qui se ipsos injuriis et contumeliis atque ignominiiis quotidie afficerent, ut quum illa sibi ab aliis irrogarentur, hoc exercitio parati, invenirentur tanquam assueti non angere ignominiiis.

Anima que semper confessionem delictorum meditatur, hoc veluti freno a peccatis correctur: nam que confiteri detrectamus, ea veluti in tenebris sine ullo metu perpetrari consuevimus. — Quoties absente Patre, ejus nobis faciem fingimus, ipsumque nobis adstare putamus, congressumque omnem, aut sermonem aut cibum aut somnum, aut aliud quodlibet ejusmodi quod sibi ingratum fore putamus, fugimus et aversamur: tunc revera obedientiam liberam et minime adulteram nos arripuisse sciamus. Nam pueri segues et ignavi ex magistri absentia letantur, quam ardentem et industrii summum detrimentum sibi arbitrantur.

Interrogavi quemdam ex illis probatissimis Patribus, quomodo obedientia virtus humilitatem possidet. Qui ait: Etiam si mortuos suscitet gratus obediens, et si lacrimarum possideat donum, etiam si a bellorum fremitu permaneat liber; omnia penitus spiritualis Patris precibus consecutum se arbitrabitur, atque ita ab inani timore permanebit liber. Quando enim in illa re efferri atque gloriari poterit, quam non suo studio vel merito, sed solo Patris adjutorio se egisse, constanter tenet? Non novit solitarius hujusmodi virtutis munus. Quippe plus in illo juris habet inanis tumor, quum sibi suggerit proprio illum labore ac studio virtutes parturisse.

Quum is qui subjectus est, duos evaserit laqueos, manebit deinceps servus Christi perpetuus obediens. Contendit demon obedientia deditos, hunc quidem sordidis inquinare humoribus, hos vero duos corde et præter morem solum turbulentos, aridosque et infructuosos, gula deditos, adque orationem pigros somnolentosque et tenebris plenos efficere, ut eos ita affectos, veluti qui ex obedientia virtute nil proficiant, imo vero etiam retrocant, ab instituto certamine retrahat. Neque enim eis in mentem venire permittit, quod dum ista que videntur optima nobis, singulari Dei dispensatione subtrahuntur, materia nobis profundissime humilitatis datur. Repulsus est saepenumero

quorundam tolerantia hujusmodi deceptionis auctor, quum adhuc isto loquente, alius angelus post modicum adstans, altero nos modo seducere nititur. Vidi obedientiae deditos facile compungi, placidos esse, continentes, studiosos, ferventes, quos Patris praesidium bello servaverat immunes: quibus adstantes daemones, eos jam esse idoneos qui ad solitudinem properarent, suggesserunt, veluti per eam possent ad fastigium summæ ac placidissimæ quietis evadere. His illi persuasi ac seducti, atque e portus fida statione ad pelagi profunda transeuntes, tempestate ingruente solatio gubernatorum destituti, sordido salsoque mari miserabiliter absorpti sunt.

Necesse est converti mare et turbari atque efferari, ut tunc materiam omnem quam perturbatio et vitiorum flumina in ipsum deduxerunt, omnemque putredinem et herbam, per eadem rursus in terram deiciat. Invenimus, si diligentius inspicimus, post feros fluctus, maris maximam tranquillitatem sequi solere.

Tob. iii, 22.

Qui Patri spirituali nunc quidem obedit, nunc vero inobediens est, is ei comparandus est qui oculis suis modo collyrium, modo calcem imponit. Unus enim (inquit) si ædificet, et alius destruat, quid nisi labores acquisierunt?

*Eccli.
xxxv, 28,
juxta LXX.*

Noli, o fili atque Domino obediens, spiritu elationis decipi, neque peccata tua veluti ex persona alterius, magistro denunties. Neque enim licet absque verecundiae rubore ab æterna confusione liberari. Aperi, denuda, detege medico vulnus tuum. Dic age, noli confundi: Meum vulnus est, Pater, mea plaga, cujus mihi causa fuit non alterius, sed mea negligentia; nemo hujus auctor exstitit, non homo, non spiritus, non corpus, non aliud quidquam, nisi desidia mea. Esto dum confiteris, habitu, specie, cogitatione, ut condemnatus reus, demissis in terram luminibus, atque si fieri potest, magistri aut medici pedes ut Christi pedes lacrimis riga. — Solent nonnunquam daemones nos, ut aut non confitemur hortari, aut certe ut hoc veluti ex alterius persona faciamus, sive ut alios quosdam peccati nostri insimulemus auctores.

Sicut certum est, consuetudo plurimum valet, et cuncta ex ea pendent eamque sequuntur: omnino longe amplius ea valebit in bonis, quum potentissimum habeant adiutorem Deum. — Noli, o fili, annis plurimis laborans lassescere, donec in te ipso beatissimam invenias requiem.

Quod si te ipsum in initio toto animo ignominie exposuisti, ne indignum putes adiutori ac magistro tuo tanquam Deo, vultu animoque demisso culpas tuas confiteri. Vidi enim reos quosque miserabili omnino habitu vehementiorique confessionis et supplicationis vi, duritiam ac severitatem emoluisse iudicis, illiusque iracundiam in misericordiam convertisse. Quocirca Joannes quoque Domini praecursor, antequam baptisimi lavacra donaret, ab accedentibus confessionis humilitatem requirebat: non quidem nullo eorum ipse indigens, sed eorum saluti modis omnibus consulens. — Nec metu nullo aut magna admiratione teneamur, si etiam post confessionem oppugnamur: praestat enim cum iniquatione carnis quam cum elatione mentis habere conflictum.

*Matth. iii,
6.*

Noli citius accurrere neque eleveris facile, quum enarrari audis solitariorum atque anachoretarum Patrum vitas: tu enim Protomartyris militia incedis. — Neque si cadere in conflictu contingat, fraterna ex aie excedendum est: nam tunc maxime indigemus medico, quum vulnera susceperimus. Is enim qui adiutorio subnixus pedem in lapidem offendit, si adiutorio destitutus esset, non offenderet solum, sed omnino moreretur. — Quoties lapsi ceciderimus, oculus daemones atque acrius instant, ac veluti rationabilem, imo vero irrationabilem occasionem nacti, tunc jam nobis quietem solitudinis suggerunt, ea intentione ut ruinae nostrae ruinam etiam adiciant.

Quum se medicus de virium suarum impotentia excusat, tunc ad alium necessario eundum est: nam sine medici peritia pauci curantur. Quis ille erit qui adversetur ita

definientibus nobis, eam navem quam gubernator optimus ac peritissimus regit, si naufragium incidat, omnino perituram si gubernatore destituta esset? — Ex obedientia humilitas, ex humilitate vero placida animi tranquillitas nascitur, Quippe in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus, et redemit nos de inimicis nostris. Nihil igitur dicere prohibet, ex obedientia tranquillitatem nasci, per quam finis humilitatis acquiritur. Hæc enim illam inchoat, sicut Moyses legem; perficit autem filia matrem, sicut Maria Synagoga. — Supplicio revera omni digni apud Deum sunt illi ægroti qui medici peritiam utiliter experti, antequam perfecte reddantur sanitati hunc deserunt alterumque illi præferunt. Noli ejus manus fugere qui te obtulit Domino; neque enim alium ita ut illum in vita tua revereberis.

Ps. cxxxv.
23, 24.

Nequaquam tutum est imperito et gregario militi ad gladiatorium certamen descendere; ita ne monacho quidem tutum est, animæ ignaro et rudi adhuc perturbationum, neque in his antea exercitato, ad solitudinem contendere. Ille enim in corpore, hic vero in anima periclitabitur. Boni enim (inquit Scriptura) sunt duo super unum: hoc est, bonum est filio una cum Patris adiutorio per operationem Sancti Spiritus adversus anticipationem sive vitiosam consuetudinem pugnare. — Qui eorum duce, pastore gregem, viæ ignarum ductore, infantem patre suo, ægrotum medico, gubernatore navem destituit et fraudat, utrisque periculum parat; qui vero sine Patris auxilio contra spiritus nequam pugnare nititur, ab illis occiditur.

Eccle. ix 9.

Hi quidem qui ad medicorum tabernas in initio adveniunt, dolores suos, qui vero ad subjectionem accedunt, eam quæ in se est humilitatem, notent: nam illis quidem dolorum lavigatio, istis vero suæ reprehensionis adjectio, certissimum signum sanitatis est. — Sit tibi conscientia subjectionis speculum, et satis est.

Hi quidem qui in solitudine Patri subjecti sunt, dæmones tantum adversarios habent; qui vero in congregatione sunt, demonibus atque una hominibus collectantur. Et priores illi quidem ex jugi conspectu præceptoris diligentius illius mandata custodiunt; sequentes vero nonnunquam per illius absentiam ea paululum transgrediuntur: verum si studiosi laborumque patientes fuerint, per offensionum tolerantiam defectum illum copiosissime suppleant, coronasque duplices referunt.

Omni custodia servemus nosmetipsos. Portus enim navibus repletus, eas facile conterere ac demoliri solet, atque maxime illas quæ ab iracundia veluti a vermine aliquo latenter perforatæ fuerint. — Dum sub magistri manu sumus, silentio supremo, ignorantiam semper prætendentes, nos ipsos assuefaciamus. Vir enim tacitus, philosophiæ filius, plurimamque semper scientiam possidet. Vidi eum qui subditus erat, verbum ex ore magistri rapuisse, deque ejus subjectione desperavi, animadvertens illum ex eo superbiam potius quam humilitatem acquisisse. — Omni vigilantia propiciamus, omni diligentia observemus omnique custodia provideamus quando aut quomodo ministerium orationi præferendum sit: neque enim sane id semper faciendum est.

Attende tibi ipsi quando in conspectu Fratrum tuorum adstas, ut non velis eis justior videri in nullo penitus. Duo enim mala facis, dum et illos ex hoc tuo falso ac ficto studio conturbas, et tibi ex omni loco arrogantiam et superbiam conquiris. — Esto animo studiosus ac sollicitus, neque id penitus corpore fingens, non habitu, non sermone, non signo. Istudque eris, si proximum tuum spernere ac minimum vel minimum existimare quieviisti: quod si hæcenus ad id pronus existis, esto Fratribus tuis per omnia similis, neque per elationem dissimilis. — Vidi plerumque improbum discipulum quum de magistri virtutibus coram hominibus quibusdam loqueretur gloriantem, qui tamen dum sibi ex aliena fruge gloriam videretur acquisisse, ignominiam

potius retulit, cunctis ad illum conversis ac dicentibus : Et quomodo arbor bona ramum infructuosum tulit ?

Non tunc nos patientiæ deditos aut virtuti existimemus, quum Patris objurgationem fortiter tulerimus, sed quum a cunctis hominibus contempti ac verberibus etiam affecti, constanter toleraverimus. Patrem enim ideo toleramus, quia reveremur, illique pro impensa nobis cura debitores sumus. — Bibe summa alacritate objurgationes atque irrationes a quovis homine tibi propinatas, non aliter quam aquam vitæ. Potare enim te quærit salubri potione, et per quam omnis animi lascivia et luxuria purgetur : nam hujusmodi revera haustu orietur intima et profunda castitas in anima tua, luxque Dei candidissima ex corde tuo non deficiet.

Nemo quum sub se ipso viderit Fratrum cætum requiescere, in mente sua incantus gloriatur : fures enim juxta sunt. Recolens recole quid Dominus dixerit : Quum omnia feceritis quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Porro qua judicii subtilitate labores nostros Deus examinet, in exitus nostri tempore sciemus. — Cenobium est terrestre cælum : ideo quasi angeli ministrantes Domino, affici in corde studeamus. Nonnunquam hi qui in ejusmodi cælo sunt, corde fere lapidei fiunt, nonnunquam vero per compunctionem molliuntur, ut per hujusmodi duritiam elationem fugiant, et per lacrimas labores consolentur. — Modicus ignis plurimum cere molliuit : modicumque contingentis ignominie omnem sæpe cordis feritatem, omnem duritiam omnemque cecitatem repente molliuit, obdulguit, delevit. — Vidi aliquando duos latenter obsidere, certantiumque gemitus ac labores observando auscultare : sed alter imitandi studio id faciebat, alter ut quum tempestivum cerneret, ista cum exprobratione publicaret, ac Dei famulum a sacra ista exercitatione retraheret. — Noli præter rationem silere, ne ex tui silentii improbitate aliisurbationis et amaritudinis auctor fias. Neque moribus tardus incessuque celer sis : alioqui turbulentis et insanis deterior eris. Vidi, ut ait Job, hujusmodi nonnunquam morum tarditate, interdum vero etiam ex dexteritate, animas parere et perire : malitieque varietatem admiratus sum.

Qui in Fratrum medio consistit, non tam ex psalmodiarum modulatione quam ex oratione lucrari poterit : nam sæpe ex alterius vocibus et modulationibus, ne virtutem intellectumque psalmi consequi possimus, impedimur. — Certa tota animi intentione, mentemque semper inquietam ac vagam infatigabiliter contine, te ipsum ad te ipsum colligens. Neque enim ab his qui obedientie legibus vivunt, orationem sine ullo cogitationum strepitu quietam requirit Deus. Noli tristari aut mœrore ullo affici, si dum oras, subtilissime inimicus irrepserit, animique intentionem clam ut fur averterit : sed bono animo esto dum semper lubricam revocas mentem : angelis enim solis datum est hujusmodi non patere furibus.

Qui sibi ipsi latenter persuasit nunquam sibi ab hujusmodi conflictu recedendum usque ad extremum spiritum, imo si mille mortes (ut ita dixerim) animæ et corporis immineant, nihil hujusmodi facile incurret : nam cordis hasitatio et infidelitas, locorumque mutatio, offendicula semper atque calamitates parare consueverunt. Qui proni ac faciles ad migrationem mutationemque locorum sunt, improbi omnino judicantur : nihil enim ita boni operis fructus consuevit obtundere, ut locorum crebra mutatio. — Si ignotum tibi haecenus medicum sive medicinæ offenderis tabernam, esto ut præteriens viator, cunctorumque illic degentium clam experimentum sume. At si ex opificibus et ministris quidquam auxilii et emolumenti in tuis aegritudinibus te accepisse persenseris, maxime vero in tumore animæ, quem evacuare quæris : tunc jam securus accede, teque ipsum vende illic humilitatis auro : sub obedientie chirographo

et administrationis litteris, testibusque angelis, horum in conspectu dirumpe atque conscinde propriæ voluntatis chartam. Nam si huc illucque circumneas, fœdus jam et pretium quo te Christus emerat, violas. — Admoneat te jugiter sepulcri memoria. Nemo e monumento progreditur ante communem resurrectionem omnium. Sin vero exierint aliqui, considera quia et mortui sunt : quod nos uti ne patiamur, Dominum intenti oremus.

Quum senserint fragiliores quique ac segiores gravia sibi imperari, tunc orationes præferre contendunt : quum vero leviora, tunc ab hac veluti ab igne diffugiunt. — Sunt nonnulli qui postquam administrationis officium susceperint, pro consolatione et quiete fratris requisiti illo se abdicant, atque id ei concedunt : sunt item qui ex pigritia id faciunt. Sunt qui ex inani gloria facere id volunt ; et sunt qui ex alacritate animi.

Si te rapuit quodlibet genus vivendi, videsque in eo animæ oculum absque profectu persistere, disjungi ab instituto quam celerius satage. Verum is qui probatus est, æque in omnibus probatus est, sicut etiam e contra. — Maledicta in sæculo atque injurie multa sape difficilia fecerunt : ita et in religiosis congregationibus gula illecebra ruinam omnem et negligentiam atque contemptum operatur. Hanc tu rabidam dominam si subigere volueris, omni in loco placidissimam quietem acquirere valebis ; illa vero si tibi dominetur, extra monumentum omni in loco periclitaberis.

Dominus quidem illuminat cæcos obedientium oculos ad contuendas magistri virtutes ; idemque eos excecet ne defectus videant : e contra vero bonis omnibus infestus demon facere conatur. — Sit nobis, o fili, forma optimæ subjectionis argentum quod vivum dicitur : quod quamlibet in omnia volvatur, manet tamen omni sordium commixtione liberum. — Qui solliciti ac studiosi sunt, se ipsos cautissime attendant, ne dum negligentiores quosque judicant, severius quam illi condemnentur. Idcirco enim (ut reor) justificatus est Lot, qui quum in flagitiorum medio versaretur, nunquam illos penitus judicasse deprehensus est.

Semper quidem conservandus est quietus animus atque ab omni perturbatione liber, sed attentius tamen quum Domino psallimus : student enim maxime demones perturbationibus orationem nostram impedire atque demoliri. Is revera minister idoneus censetur, qui quum hominibus corpore adsistat, mente tamen per orationem cælos pulsat.

Injurie quidem atque contumeliæ objectionesque, et hujusmodi cetera, in obedientis anima absinthii amaritudinis similia sunt ; laudes vero, honores gloriosique munusculi, in his qui talia studiose aucupantur, in morem mellis suavitatem maximam gignunt. Inspiciamus ergo diligentius naturam utrarumque rerum. Absinthium quippe omnem intestinorum faciem purgare certum est ; mel vero bilingem augere solet.

Secure eis credamus in Domino qui curam nostri susceperunt, etiam si quendam impudent quæ contraria ac salutis nostræ videantur adversantia. Tunc enim fides ad illos nostra veluti in fornace humilitatis comprobatur. Hoc enim est verissimæ fidei indicium, si contraria quam sperabamus adspicientes, præcipientibus absque ulla hesitatione obtemperemus. — Ex obedientia, ut diximus, humilitas nascitur ; ex humilitate discretio, ut a magno quoque Cassiano in eo sermone quem de discretione conscripsit, venustissime atque altissime disputatum est. Ex discretione vero, animo clarissimum Collat. ii, esp. 10. lumen infunditur, ex quo etiam prævisio nascitur. Quis igitur ad hoc tam præclarum iter obedientiæ non læto animo accurrat, quum ante se tantam bonorum copiam videat ? De hac singulari virtute cantor ille optimus aiebat : Parasti in dulcedine tua pauperi obedienti, Deus, præsentiam tuam in corde ipsius. — Nunquam exciderit tibi Ps. lxxvi, 11. in tota vita tua maximus ille athleta, qui totis decem et octo annis auribus exterioribus

nunquam a magistro audivit, Salveris; interioribus vero quotidie audiebat a Domino, non quidem, Salveris, quod optativum est ac pro incerto ponitur, sed, Salvus factus es, quod firmum simul ac definitum est.

Plerique ex obedientium grege quum facilitatem Patris animadvertunt, sensim, dum nesciunt, ad suas voluntates ejus nutus inclinant. Sciant autem hujusmodi, se confessionis corona omnino excidisse: obedientia enim est simulationis proprię desiderii omnimoda renuntiatio. — Sunt qui suscepto imperio, quum imperantis intentionem in hoc parum gratam animadverterent, id repudiaverunt. Sunt item qui quum idem persentirent, tamen instanter ac sine ulla hæsitatione obtemperaverunt. Quærendum quinam ex his religiosius fecerunt.

Possibile non est ut diabolus suæ ipsius resistat voluntati; idque tibi persuadent qui in negligentia vivunt, et in una solitaria cellula sive in cœnobio perseverant. — Quum ut loco excedamus oppugnatur, sit ea pugna nostræ illie virtutis indicium. Nam si oppugnatur, quis pugnare nos ambigat?

Non ero occultator iniquus nec fraudator inhumanus, ut ea apud vos sileam quæ silere omnino nefas est. Joannes Opanii Sabaites, vir mihi carissimus, res mihi retulit auditu mirabiles et memoratu dignissimas. Quod autem est vir perturbationibus et passionibus sit liber, atque a mendacio procul, verboque et opere mundus, quum ejus experimentum ceperim, novi, Pater optime. Ille itaque mihi ista narravit: Erat, inquit, in monasterio meo quod est in Asia (inde enim justus ille advenerat), senex quidam negligentissimus ac parum moderatus: quod non judicandi causa, sed veritati studens, dico. Illic erat discipulus minor, Achatius* nomine (quem nescio quo pacto sibi acquisierat), simplex quidem animo ac voluntate, sed sensu ac cogitatione prudentissimus. Qui tanta ab hujusmodi sene passus est, quanta si referre voluero, plurimis forte videbuntur incredibilia: non enim injuriis solum atque contumeliis et ignominiiis, verum etiam verberibus eum quotidie afficiebat. Erat autem hæc illius tolerantia non sane irrationabilis. Ego igitur quum illum quotidie ut empticium servum suprema in ærumna degere adspicerem, obvians illi sæpissime dicebam: Quid est, frater Achat? Quomodo tibi est hodie? Ille vero continuo nunc quidem liventem tumidumque oculum, aliquando vero faciem fractam et cervicem, sæpe ictum caput ostendebat. Ego itaque sciens eum patientiæ operarium, aiebam illi: Bene; sustine viriliter, et proderit tibi. Quum igitur egisset annos novem sub immiti et acerbo sene, migravit ad Dominum, sepultusque est in Patrum cœmeterio. Post quinque autem dies abiit ad magnum quendam illic senem Achatii magister, dixitque illi: Pater, Achatius mortuus est. Quod quum audisset senior, respondit: Vere, senex, non id mihi persuades. Qui ait: Veni et vide. Continuo surrexit senex, venitque cum beati pugilis magistro ad cœmeterium, et clamavit, tanquam viveret, ad eum qui vere in beata requie vivebat, dicens: Frater Achat, putasne mortuus es? Tum vero gratus ille obediens, etiam post mortem obedientiam ostendens, magno illi ita de sepulcro respondit: Et fieri quomodo potest, Pater, ut moriatur homo obedientiæ deditus? Tunc senex ille qui pridie illius magister appellatus fuerat, territus in faciem cum lacrimis cecidit, atque a monasterii abbate petiit ut sibi juxta tumulum ejus cellulam construere liceret; illicque jam sobrie vixit, dicens Patribus semper: Homicidium feci.

Mihi quidem, pater Joannes, videtur hunc senem qui cum mortuo locutus est, esse magnum Joannem. Aliud enim quoddam, veluti de alio, mihi enarravit beata ejus anima: fuit autem ipse, ut postea certior factus sum, quum id explorassem diligentius.

Alius quidam, aiebat, in eodem Asiæ monasterio cuidam monacho miti atque mansueto in discipulum est datus. Hic quum videret se a sene quasi honorari ac præstari

* Aecius

sibi requiem, quod plurimis periculosum esse solet bene et prudenter excogitat. Obsecrat senem ut illum ab se dimittat : quod ideirco non valde molestum fore videbatur, quia habebat senior alium discipulum. Profectus igitur ab illo est, litterisque commendaticijs magistri sistitur in quodam Ponti cœnobio. Prima autem nocte qua cœnobium ingressus est, vidit quosdam per somnum ab se rationem exigere. Tandem post terribile id horrendumque examen, debere se reperit centum auri libras. Experrectus itaque, visumque dijudicans, ait : Humilis Antioche (hoc enim erat ipsi nomen), vere gravi are oppressi sumus alieno, plurimæque persolvenda restant. Sic igitur in cœnobio, inquit, permansi annos tres, obediens omnibus nihilque discernens, quum me omnes spernerent atque ut peregrinum injuriis affligerent : neque enim erat ibi præter me peregrinus alius monachus. Post triennium vero rursus in somnis adspicio quemdam qui decem debiti mei libras abolitas ostendit. Expergefactus itaque intellexi visionem, et dixi : Decem solummodo libras persolvi, et quando impleturus sum reliquum debitum? Tunc ad me ipsum dixi : Humilis Antioche, ampliori labore et ignominia opus habes. Ex tunc itaque me amentem et fatuum simulare cœpi, nihil tamen ministerii mei penitus omittens. Quocirca in tali me ordine atque alacritate cernentes, immites Patres cuncta mihi monasterii gravia opera injungebant. Quum vero in hoc instituto vitæ tredecim annis perdurassem, vidi eos qui mihi antea apparuerunt, rursus ad me venire, totiusque debiti solutionem impletam ex integro ostendere. Quum igitur in aliquo me vexabant monasterii monachi, debiti mei statim reminiscebar, atque ita fortiter ferebam.

Ista mihi sapientissimus Joannes veluti ex alterius persona enarravit : ideoque sese Antiochum cognominavit. Hic autem fuit revera qui chirographum suum per patientiam fortiter conscidit.

Qualem vero discretionis gratiam Sanctus iste pro suprema obedientiæ virtute adeptus sit, referre libet. Quum aliquando sederet in monasterio S. Sabbae, accesserunt ad eum tres adolescentes, discipuli illius fieri volentes. Quos continuo hospitio lætissime suscepit, omnibusque humanitatis officiis prosecutus est, volens illos ex itineris labore recreari. Post diem ergo tertium dicit eis senex : Ignoscite mihi, Fratres, quia homo malignus sum, nec possum ex vobis quæpiam suscipere. Illi vero nihilo minus scandalizati non sunt : sciebant enim senis opera. Sed quum maximis precibus ut se susceperet obtinere non possent, prostrati jam ante pedes ejus obsecrabant ut vel vivendi normam eis traderet, quo in loco et quomodo habitare debuissent. Cessit senior, sciens quod cum humilitate, ad obtemperandum parati, id peterent. Aitque uni : Vult Dominus te, o fili, in solitariis locis cum Patre in subjectione persistere. Secundo autem dixit : Abi, vende voluntates tuas et Domino da, et tollens crucem tuam persiste in conventu et cœnobio Fratrum ; et omnino thesaurum habebis in cœlo. Deinde dicit et tertio : Assume in animo tuo inseparabiliter, et tota intentione verbum illud, Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, in intimis visceribus reconde ; abiensque, si fieri potest, cum exercitationis tuæ in Domino ducem ac magistrum quære, quo in omnium mortalium natura nullus sit asperior aut gravior, sub quo perseverans jugiter, objurgetiones et irrationes quotidie ut mel et lac bibe. Ad quem Frater ille inquit : Si hujusmodi negligens fuerit, quid facio, Pater ? Etsi fornicari (inquit) illum videris, noli discedere, sed ad te ipsum conversus die : Amice, ad quid venisti ? Tunc adspicies tumorem tuæ mentis dissipari exardescientiamque mitescere.

*Matth. x,
22, xxxv, 13.*

Contendamus totis viribus omnes qui Dominum metuimus, ne in virtutis gymnasio nequitiam nobis ipsis acquiramus, malitiamque et acerbitatem et astutiam, per quæ cursus impeditur noster. Solet enim id contingere : nec mirum. Quamdiu enim homo

aut privatus aut nauta aut agricola fuerit, non usque adeo adversus eum inimici regis armantur. At quum illum a rege sigillum accepisse viderint, scutumque et gladium et arcum et frameam, vesteque indutum militari; tunc maxime adversus eum infrendunt dentibus, ac modis omnibus necare contendunt. Quocirca non dormiamus. — Vidi plerumque infantes pueros simplicitate ac decore mirabiles, sapientiæ et eruditionis atque utilitatis acquirendæ gratia ad magistros proficisci, nihilque inde eruditionis consequi, nisi tantum fastum et nequitiam ex reliquorum contubernio. Qui sensum habet, intelligat.

Impossibile est ut qui artem aliquam totis animis addiscunt, non in illa quotidie proficiant; verum alii quidem ex his profectum suum agnoscunt, alii vero Dei dispensatione ignorant. — Optimus ille trapezita est, qui quotidie vespere lucrum ac detrimentum omnino computat. Quod scire manifestius non potest, nisi horis singulis in tabulis omnia denotet: nam quum caleuli singulis horis ponuntur, totius diei ratio postmodum clarius agnoscitur.

Quoties exprobratur et condemnatur stultus, dolet atque angitur; volensque arguenti citius silentium imponere, veniam prostratus postulat, non humilitatis gratia, sed ut ille exprobrare desinat. Quum objurgaris, tace, ac suscipe animæ cauterium, imo vero castitatis luminaria. Quum cessaverit medicus adurere, tunc demum ut tibi ignoscat suppliciter obsecra: nam in illo fervore increpationis fortasse poenitentiam non suscipit. — Quicumque in congregationibus degimus, adversus omnia quidem, sed contra hæc duo præcipue vitia horis singulis pugnare debemus: adversus insaniam ventris, atque iracundiam. Hæc enim in turba Fratrum propriis materiis abundant.

Solet diabolus eis qui in subjectionis humilitate vivunt, virtutum quas sequi non possint desiderium immittere; similiter et in solitudine viventibus, aliena et ad se nihil pertinentia suggerere. Evolve diligenter et explica subditorum reproborum mentem, invenies illie vagam et variam intentionem: solitudinis desiderium, jejunii enormitatem, orationis insuperabilis affectum, summum gloriæ contemptum, memoriam mortis indelebilem, perpetuæ compunctionis imaginem, iracundiæ omnimodam sedationem, altissimi silentii castitatisque excellentissimæ studium. Quibus rebus quum ex dispensatione Dei initio carent, nonnulli decepti frustra acceptis studiis desilierunt. Ista enim ideirco ante tempus inimicus eos fecit inquirere, ne perseverantes, quum tempestivum esset eis fruerentur. — Contra his qui solitariam vitam delegerunt, seductor astutus obedientium gloriam ingerit, hospitum ac peregrinorum curam ministrationemque, fraternitatis studium, contubernii familiaris dulcedinem, infirmantium obsequia, et cetera quæ sui studii non sunt, ut istos quoque sicut et priores versutus ille instabiles faciat. Paucorum revera est solitudinem ut dignum est prosequi, eorumque solummodo qui ad laborum tolerantiam atque ad auxilium bellorum divina consolatione recreantur.

Pro qualitate autem nostrarum passionum, subjectiones quoque discernamus ac prompte eligamus. Si te ad libidinem ac lasciviam prout animadvertis, is te Pater exerceat qui ventri indulgere non norit, non qui miraculis coruseet paratusque sit semper ad suscipiendos peregrinos. Porro si elata cervice es, fervidus atque inelomens, non mitis ac blandus, moderetur. Non eos inquiramus qui futura prænoscent ac prævident, sed ante omnia penitus humiles, nostrisque aegritudinibus ex moribus atque habitatione congruentes.

Imitare justum illum Abbaeyrum ejus antea mentionem fecimus. Et hic enim optimus ac præclarus ad prompte obtemperandum modus est, si semper ita tecum reputes, Tentat te Pater; neque unquam penitus falleris. — Si quum jugiter a Patre

objurgaris, ampliorem in eum fidem et caritatem assumis, habitat in anima tua Spiritus Sanctus invisibiliter, et obumbravit tibi virtus Altissimi. Noli ergo gloriari ac latari, si contumelias et ignominias fortiter toleras; sed luge magis, quod aliquid omnino dignum contumelia egisti, Patrisque animam contra te commovisti. — Rem dicturus sum mirabilem; sed vide omnino ne hæsites, ejus habeo sententiæ patronum Moysen. Expedit in Deum magis peccare, quam in Patrem nostrum. Nam si Deum ad iracundiam provocaverimus, dux noster illum reconciliare nobis poterit; si vero ducem ipsum perturbaverimus, nullum jam qui nobis illum propitium faciat habebimus: quæ utraque mihi in unum recurrere videntur.

Luc. i, 35.

Inspiciamus diligenter et discamus sobrieque ac vigilanter attendamus quid, quo tempore, servandum sit. Nonnunquam enim quum a pastore ineusamur, gratifice tolerare ac tacite debemus; nonnunquam vero facti nostri rationem reddere. Mihi quidem in his omnibus silendum videtur, quæ nobis ullam ignominiam afferant (lucris enim tempus est); in his vero quæ in personam alterius redundant, rationem reddendam, ob vineulum caritatis atque insolubilis pacis.

Quicumque ab obedientia desilierunt, hi tibi postmodum utilitatem ejus enarrabunt: tunc enim in quo cælo stabant agnoverunt. — Is qui ad placidissimam animi quietem atque ad Deum currit, die omni qua maledicta non sustinet, ingens detrimentum se sustinuisse arbitratur. Sicut enim arbores quæ a ventis agitantur, altioribus semper radicibus nituntur: ita et qui in obedientia degunt, validas atque inconeussas animas possident. — Qui in solitudine residens agnovit imbecillitatem suam, migransque se ipsum obedientiæ vendidit, hic cæcus quum esset, sine labore respexit ad Christum.

State, state, dicam iterum, state, Fratres, currentes athletæ, audientes quid de vobis ille sapiens clamet: Sicut aurum in fornace Dominus, imo vero in cænobio, probavit eos; et sicut holocausti hostiam accepit illos in sinibus suis.

Sap. iii, 6.

GRADUS V

DE ACCURATA POENITENTIA.

POENITENTIA est revocatio Baptismatis. Poenitentia est secundæ vitæ conventio ad Deum. Poenitens est humilitatis emptor. Poenitentia est corporeæ consolationis perpetua et jugis repudiatio. Poenitentia est se ipsum semper condemnantis cogitatio, securaque ejusque sui cura. Poenitentia est spei filia, infidelitatisque et desperationis abnegatio. Poenitens est reus confusione liber. Poenitentia est reconciliatio Domini per bona opera peccatis repugnantia. Poenitentia est conscientia emundatio. Poenitentia est voluntaria eorum rerum omnium quæ affligant tolerantio. Poenitens est cruciatuum sibi semper opifex. Poenitentia est valida ventris afflictio, animæque in sensu firmissimo jugis reprehensio.

Concurrite et accedite, venite, et narrabo vobis, omnes qui Deum irritastis; congregamini, et videte quanta ad ædificationem ostendit Deus animæ meæ. Praferamus ordine atque honore eorum narrationem qui per ignominiam servi atque operarii venerabiles sunt. Audiamus, observemus, faciamus, quicumque præter spem ruinam ullam passi sumus. Surgite et sedete, qui per ruinam scelerum jactis. Attendite,

fratres mei, verba mea; inclinate aurem vestram, qui Deum rursus vobis ipsis per veram conversionem reconciliare cupitis.

Quum audissem ego imbecillis, magnum quemdam esse et peregrinum statum atque humilitatem eorum qui separatim illud monasterium quod carcer appellatur incolebant, quodque illi luminari luminarium de quo ante mentionem fecimus adiacebat, *Cf. p. 524.* obsecravi justum illum ut me illuc visendi gratia perducere faceret. Cessit precibus meis summus vir, nolens animam meam in ullo contristare omnino. Quum igitur pervenissem ad penitentium monasterium, imo vero ad regionem lugentium, vidi revera, si dicere id audeam, quæ negligentis oculus non vidit, aurisque desidiosi non audivit, et in cor pigri hominis non ascenderunt, res et verba quæ Deo vim inferre possent, habitus et studia quæ ipsius elementiam celerrime flecterent.

Quosdam enim ex reis illis vidi, noctibus totis usque mane sub dio stare pervigiles, pedesque immobiles tenere, quumque somno miserabiliter depressi agitentur, vim naturæ inferre, nullamque sibi ipsis requiem omnino indulgere, sed se ipsos inerepare, ignominisque et contumeliis afficere atque excitare. Alios miserabiliter in cælum intuentes, et illic adiutorium cum gemitu et suspiriis et vocibus invocantes. Alios in oratione existentes, ac reorum in morem vinetis post terga manibus, humi luridas facies suas inclinant, indignosque se qui in cælum adspicerent vociferantes, nec quidquam ad Deum dicere orando præ cogitationum et conscientiae hesitatione præsumentes, neque quomodo vel unde orationem facerent invenientes, solamque animam tacitam mutamque mentem Deo offerentes tenebris ac desperatione plenam. Nonnullos in pavimento strato cilicio et cinere sedentes, ac faciem genibus operientes, frontemque in terram collidentes. Alios jngiter pectora tundentes, animamque suam ac vitam suspirio ingenti revocantes. Ex his alii quidem pavementum madefaciebant lacrimis; alii vero quia lacrimarum imbres non haberent se ipsos miserabiliter lamentabantur. Plurimi, ut fieri in mortibus solet, super animabus suis ululatum diræ vocis emittebant, angustiam cordis ferre non valentes. Alii ex intimo corde rugiebant, atque intra os gemitus sonum cohibebant; interdum vero quum se continere non possent, repente exclamabant.

Vidi ego illie nonnullos habitu et cogitatione et actu quasi a semetipsis excessissent ac stuporem mentis incurrissent, veluti aëros quosdam summo ex mœrore effectos, totos tenebris obsitos, et ad omnia vitæ hujus veluti insensibiles factos; mentem quippe jam in humilitatis abyssum demerserant, ac mœoris igne oculorum lacrimas frixerant. Alios item mœstos sedere atque in terram fixis obtutibus stare perspexi, caputque assidue movere, et leonum in morem ex imo corde rugitum ac gemitum emittere. Ex his alii pleni spe remissionem omnimodam inquirentes orabant; alii ex ineffabili humilitate indignos se remissione judicabant, nec omnino posse Deo rationem reddere clamabant. Quidam hic exeruciari ut illie misericordiam consequerentur, a Domino supplices posecebant; plerique ex conscientiae onere attriti ac depressi, satis sibi ex intimis esse dicebant, si vel suppliciis eximerentur regnoque non potirentur.

Vidi illie animas humiles contritas et præ gravi pondere incurvatas ac dejectas, quæ vocibus illis suis ad Deum emissis lapides quoque ipsos ad compunctionis sensum emollire potuissent. Ita enim, defixis in terram luminibus, aiebat: Novimus sane, novimus omnibus jam pœnis atque cruciatibus nos esse dignissimos. Et merito quidem: neque enim idonei jam sumus qui pro debitorum nostrorum multitudine satisfacere possimus, etiam si orbem universum ut pro nobis luceat convocaverimus. Illud solum oramus, istud deprecamur, id tota animi intensione supplicamus: Neque in ira tua arguas nos, neque in furore tuo corripias nos, neque justissimi judicii tui legibus

exercens nos, sed parens et misericordius. Satis enim nobis est ingenti illa tua ac terribili comminatione supplicis illis occultis, ignotis atque inauditis liberari. Neque enim ut poenis omnino liberemur, petere audemus. Qua enim facie, quo animo id audeamus, qui professionem nostram violavimus, eamque post priorem elementissimamque remissionem sordidavimus?

Illic profecto, o dulcissimi amici, illic verba David rebus ipsis cerneretis impleta: aerumnis affectos homines atque usque in finem vitæ incurvatos, totisque diebus Ps. xxxvii,
mostos incedentes, et ex putrefactis corporis partibus foetorem exhalantes; qui quasi 7, 6.
sine ulla carnis cura degerent, obliviscebantur comedere panem suum, potumque aque Ps. ci, 5, 10,
cum gemitu miscebant, et cinerem cum pane manducabant. Adhæserant illorum ossa 6, 12.
carni, ipsique ut fenum exaruerant. Nec quidquam apud illos audivisses nisi hæc verba: Væ, væ; me miserum, me miserum; juste, juste; parce, parce, Domine. Nonnulli Miserere dicebant. Alii vero rursus miserabilibus clamabant: Ignosce, ignosce, Domine, si possibile est.

Vidisses in illis æstuantes linguas instar canum ex ore procedentes. Ex his alii sub ardentissimo solis æstu se ipsos cruciabant; alii contra acerrimo frigore se affligebant. Quidam modicum aque degustantes ne omnino siti exarescerent, ita quiescebant. Nonnulli quum panis exiguum quid accepissent, reliquum manu longius projiciebant, indignos se qui rationali cibo vescerentur asserentes, quippe qui irrationabiliter egissent.

Quem apud illos locum risus habere poterat? quem otiosus sermo? quem iracundia? quem furor? Nec enim quod in hominibus iracundia esset sciebant, adeo luctus furorem omnem penitus exstinxerat. Ubi apud illos contradictio? ubi festivitas? ubi confidentia? ubi corporis obsequium et cura? ubi vel vestigium inanis gloriæ? ubi deliciarum expectatio? ubi tenuis vini cogitatio? ubi pomorum degustatio? ubi ferventis ollæ solatium? ubi gule ulla illecebra? Horum enim omnium apud illos spes nulla erat. Non terrene ejusquam rei cura angebantur. Non judicare ullum omnino hominum didicerant. Nihil horum penitus in illis invenisses.

Ceterum jugiter ad Dominum clamabant, solaque orationis vox audiebatur. Alii enim pectus valide manibus cadentes, quasi jam ad ipsam adstarent cæli janua, ad Dominum dicebant: Aperi nobis, Judex, janua; aperi nobis ex quo illam nobis ipsi Matth. xxv,
per peccatum clausimus. Clamabat alius: Ostende faciem tuam tantum, et salvi eri- 11.
mus. Alius econtra: Appare his qui in tenebris et umbra mortis sedent, humilibus Ps. lxxvii,
tuis. Alius rursus: Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes perimus, quia Luc. i, 79
desperavimus, quia nimium defecimus. Nonnulli autem aiebant: Putasne apparebit Ps. lxxviii,
Dominus ultra super nos? Alii vero: Num pertransiit anima nostra debitum intolera- 8.
bile? Alii: Putasne adjiciet Dominus ultra consolari in nobis? Putas illum audiemus Ps. lxxvi, 2.
dicentem nobis qui sumus in vinculis insolubilibus. Exite; et qui in inferno poenitentia Ps. lxxviii, 5.
sedemus, laxamini? Putasne clamor noster ad aures Domini ingressus est? 11. Mach. xii,
6.
Ps. lxxix, 9.
Ps. lxxvii, 7.

Cuncti vero sedebant semper ante oculos suos mortem attendentes, ac dicentes: Quid putatis contiget? Quanam erit illa sententia? quis finis noster? Putas erit revocatio? Num superest ulla spes veniæ mortis, humilibus, reis? Num valuit oratio nostra ingredi ante conspectum Domini, aut merito repudiata est, abiecta atque confusa? Aut si forte intravit, quantum peregit? quantum placavit Deum? quantum profecit? quantum operata est? Emissa quippe ex immundis corporibus et labiis, parum virium habere potuit. Putas omnino reconciliavit Judicem, an ex parte? An vulnere vel melietas deleta est? Quippe maxima quum sint, plurimis et laboribus et sudoribus et doloribus indigent. Putas appropinquaverunt nobis angeli custodes nostri, an adhuc

longius a nobis stant? Nisi enim illi appropient nobis, inutilis et infructuosus est omnis labor noster : neque enim habet vim confidentiæ oratio nostra neque munditiæ pennas ut ingredi ad Deum possit, nisi hanc e proximo assumant angeli qui nobis præsunt, eamque offerant Domino.

Nonnunquam vero hæsitantes, hujusmodi ad invicem dicebant : Num, fratres, aliquid proficimus? Nun petitione nostra potiemur? Num iterum suscipit? Num aperit? *Jonæ iii, 9.* Alii vero ad ista respondebant : Quis novit, ut dixerunt Niniivitæ fratres nostri, si forte pœniteat Deus, atque ab ingenti illa pœnitentia nos liberet? Tamen quod nostri muneri est non negligamus : et si quidem ille aperuerit, bene est ; si vero alias, benedictus Dominus qui juste exclusit nos. Verumtamen perseveremus pulsantes usque ad finem vitæ nostræ. Forsitan improbitati nostræ ac perseverantiæ cedens, aperiet : benignus quippe et misericors est. Illis atque hujusmodi se ipsos exhortantes atque excitantes, aiebant : Curramus, fratres, curramus. Cursu enim opus est, et vehementi cursu, quoniam cœtu nostro decoro atque optimo excedimus. Curramus, neque huic carni nostræ sordidæ atque nequam parcamus, fratres, sed occidamus illam sicut prius occidit nos.

Sic beati illi rei faciebant. Genua illis ex perpetuo orationis usu obcalluerant. Oculi defecti atque defatigati intus profunde recesserant, pilis omnibus ciliorum amissis. Genæ ardentium fervore lacrimarum adustæ videbantur; facies marcescentes ac pallidæ squalebant, nihilque a mortuis in comparatione differebant. Pectora tusionum ictibus dolebant, lividaque sanguinem ex crebris illisionibus emittebant. Ubi lecti usus? ubi indumenti munditia et firmitas? Omnia ibi discissa erant et sordida ac pediculis operta. Quid autem est eorum qui a dæmonibus arripiuntur, si illis conferatur, afflictio? quid mortuos plangentium amaritudo? quid mœror in exilio degentium? quid paricidii reorum pœna? Nihil sane est illorum pœna suppliciumque quo inviti afficiuntur, si voluntariæ istorum pœnæ conferantur.

Sed quæso, fratres, ne ea quæ dicta sunt fabulas existimemus. Rogabant nonnunquam isti magnum illum judicem, pastorem dico, inter homines angelum, ut ferrum ac torques collo ac manibus imponeret, pedesque patientium constringeret ligno, nec eos prius inde solveret, quam sepulcrum succederet : imo vero nec sepulcrum quidem. Neque enim profecto hanc quoque beatorum illorum revera mirabilem ad Deum caritatem atque pœnitentiam abscondam. Quoties ad Dominum profecturi et incorrupto tribunali Judicis sistendi erant, felices illi regionis pœnitentium cives, hoc per eum qui sibi præerat adjutores, ab magno illo summis precibus petebant ne sepultura humana dignarentur, sed brutorum instar, aut fluvialibus undis traderentur, aut in campum projecti, bestiis devorandi permitterentur. Quod etiam nonnunquam fecit illorum precibus obtemperans discretionis lucerna, jubens illos omni psalmodia omni que honore privatos projici.

Quum vero extrema illorum hora advenisset, terribile omnino miserandumque spectaculum cerneret. Nam quum eum qui se præcedebat, efflare jam animam sensissent socii, adhuc sensu integro vigente circumstabant illum siti æstuentes et lugentes, ac desiderio pleni, miserabili omnino habitu mœstiorique sermone capita sua commoventes, efflantem jam animam interrogabant, misericordiaeque flagrantis aiebant ad illum : Quid est, frater? Quonam modo tecum agitur? Quid dicis? Quid speras? Quid suspicaris? Percepistine ex labore tuo quod quærebas, aut non valuisti? Pervenisti ad portum, aut nondum potitus es spe tua? Accepisti certam aliquam fiduciam, an adhuc incerta spe fluctas? Consecutus es libertatem, an agitur ambigitque cogitatio? Sensisti aliquam in corde tuo lucem, an tenebris adhuc et ignominiae confusione plenum

est? Ullane tibi vox intrinsecus facta est, dicens, Ecce sanus effectus es, aut, Dimittuntur tibi peccata tua, aut, Fides tua te salvum fecit? Illamne tibi adhuc vocem audire videris, qua dicitur, Convertantur peccatores in infernum, et, Ligatis manibus et pedibus, mittite illum in tenebras, et, Tollatur impius ne videat gloriam Dei? Quid ais, frater? Dic nobis, oramus, ut et nos scire possimus quidnam illie nos maneat. Tuum quippe tempus jam clausum est, aliudque de eetero in aeternum non invenies. Ad haec quidem alii dormientium, Benedictus, aiebant, Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Alii vero illud gementes dicebant: Forsitan pertransibit anima nostra aquam intolerabilem. Quod nondum confidentes aiebant, sed considerantes quam sit pavendum illud terribile incertumque iudicium. Alii vero etiam mœstius quiddam respondebant, ac dicebant: Vae animæ illi quæ non servavit professionem suam integram et immaculatam: hæc enim hora tantum sciet quid illi præparatum sit.

Quæ ergo omnia quum apud illos audissem et vidissem, parum abfuit quin desperatione absorberer, quum meam intuerer solitiam et negligentiam, eamque sanctorum illorum afflictioni compararem.

Quanam vero qualisve erat ejus loci facies et habitatio? Tota tenebrosa erat, informis, fetida, sordida, squalida. Carcer enim et condemnatio rectissime appellabatur. Ipsa denique vel sola loci contemplatio, perfectæ poenitentiae ac luctus magistra erat. Sed ea quæ aliis difficilia atque impossibilia videntur, eis qui virtute ac spiritalibus divitiis se excedisse meminerunt, grata sunt et amabilia, quique eorum perfacilis assumptio. Anima enim quæ priore confidentia privata, spe consequendæ beatæ tranquillitatis excidit, sigillumque castitatis aperuit, divitiisque gratiarum spoliata et divina consolatione destituta est, pactumque et placitum Domini violavit, exstinxitque jam in se decorum lacrimarum ignem, quoties horum memoria tangitur, quæ sua negligentia se amisisse retinet, acerrimo dolore compuncta et vulnerata, non solum quos prædiximus labores eum omni studio et alacritate suscipit, verum etiam se ipsam mactare per exercitationis magnitudinem contendit: si tamen in illa caritatis ac timoris Domini favilla ulla derelicta est.

Hujusmodi profecto erant beati illi. Hoc enim secum in animo volventes, virtutisque qua excederant altitudinem considerantes. Memorati sumus (aiebant) dierum antiquorum, ignitque illius studii nostri. Alii ad Dominum clamabant: Ubi sunt misericordiae tuæ antiquæ quas ostendisti animæ nostræ in fortitudine tua? Memor esto opprobrii et laboris servorum tuorum. Alius vero: Quis me ponat (aiebat) secundum menses dierum meorum priorum, in quibus me custodiebat Deus, quando lucebat lucerna lucis ejus super caput cordis mei? Sicque priores omnes virtutes suas memorabant, atque istas infantium more plorabant, dicentes: Ubi est orationis puritas? Ubi hujus certissima fiducia? Ubi dulces lacrimæ in amaritudine? Ecce, ubi sunt? Ubi intima munditiæ ac castitatis spes? Ubi beatissima ac placidissima quietis expectatio? Ubi sincera ad pastorem fides? Ubi orationis illius in nobis efficacia et virtus? Perierunt ista omnia, et quasi nunquam visa sint defecerunt, utque nunquam fuerint ita deleta sunt et perita. Ista cum gemitu et lamentatione prosequentes, ita demum alii ut a demonio arriperentur orabant. Alii ut morbum inciderent, precibus a Domino poscebant. Plurimi oculos amittere miserandumque omnibus spectaculum fieri optabant. Nonnulli paralytici fieri et languorem corporis contrahere, solum ne futura supplicia experiri cogerentur, cupiebant.

Ego autem, o amici, nescio quo pacto diutius inter lugentes versatus sum, totoque animo in illorum admiratione suspensus, me ipsum continere non potui. Sed ut ad id unde aberrarat redeat oratio, quum triginta dies in custodia illa perseverassem, impa-

Joann. v. 11.
Matth. ix. 2.
Luce. xviii. 12.
Ps. ix. 15.
Matth. xxii. 13.
Is. xvi. 10.
juxta LXX.
Ps. cxviii. 6.
Ibid. 5.

Ps. cxlii. 5.
Ps. lxxviii. 90.
51.
Job xxix. 2.
Id.

tiens, in magnum illud cœnobium, ad magnum Patrem, reversus sum. Qui ut me adspexit immutata facie totumque veluti attonitum, agnovit sapientissimæ inmutationis causam, et ait ad me : Quid est, pater Joannes ? Vidistine laborantium certamina ? Ad quem ego : Vidi, inquam, Pater, vidi et admiratus sum ; felicioresque existimavi qui post lapsum ita lugent, quam qui nunquam lapsi sunt, et se ipsos non sic deflent. Illis enim ruina sua causa fuit beatissimæ ac tutissimæ resurrectionis.

Tum ille : Sic (inquit) est. Ac protinus adiecit veracissima illius lingua : Erat hic ante decem annos Frater quidam nimium sollicitus atque studiosus, talisque operarius, ut quum ego illum cernerem ita spiritu ferventem, tremere cœperim, illique a diaboli invidia nimium metuere ne forte dum vehementius currit, offenderet ad lapidem pedem suum : quod fere eis evenire solet qui celerius vadunt. Quod et factum est. Quum vero profundo vespere regrederetur ad me, nudat vulnus, querit emplastrum, petit cauterium, perturbatur vehementius. Quum vero medicum adspiceret se uti durius nolentem (erat enim miseratione dignus), projecit se in pavimentum, apprehendit pedes, multisque illos lacrimis ubertim rigans, petiit se ad eam quam vidisti custodiam dannari, impossibile esse clamans illuc non proficisci. Quid multa ? Egit vi sua ut elementia medici in duritiam verteretur : quod in languentibus perrarum est atque omnino mirabile. Advolat ocius pœnitentes, additurque illis socius ad lectum promptus atque mœoris particeps. Igitur doloris gladio percussus in corde, quem divina caritas acuerat, octavo postquam eo pervenerat die migrat ad Dominum, id petens ne sepultura frueretur. Quem ego ut sane dignissimum et huc retuli et in Patrum sepulcro sepelivi. Idcirco et post servitutis septimam octavo die liber evasit. Nec defuit qui id certissime cognosceret, non illum ante a sordidis et vilibus pedibus meis resurrexisse, quam sibi Deus propitius ignosceret. Nec mirum sane. Sumpta enim in corde illius meretricis fide, eadem et ipse spe et confidentia lacrimis pedes meos inutiles rigavit. Omnia vero possibilia esse credenti Dominus prædixit. Vidi impuras animas corporum amoribus ad insaniam usque servientes, quæ ex amoris experimento sumpta occasione pœnitentiæ, eundem amorem transtulerunt ad Dominum, omnique protinus timore rejecto, in Dei caritatem inexplicabiliter amplectendam incitatæ sunt. Quocirca pudice illi meretrici non dixit quia timuit, sed quia dilexit multum ; potuitque facile amore amorem repellere.

Luc. vii, 37
et seq.
Marc. ix,
22.

Luc. vii, 37.

Non autem ignoro, admirabiles viri, fore ut ista quibusdam videantur incredibilia, aliis vero ad credendum difficilia, nonnullis etiam desperationem parientia, quæ modo enarravi beatissimorum illorum certamina. Porro vir fortis ex his stimulum magis igneumque jaculum sumpsit, zeliqve conceptum fervorem in corde ferens abiit. At qui illo alacritate minor est, cognita imbecillitate sua, atque ex hac cognitione et reprehensione sui facile humilitatem possidens, post primum ecurrit; nescio an apprehenderit. Vir autem negligens, ista quæ dicta sunt ne audiat quidem, ne forte id modicum quod interim operatur, omnino desperans dissipet, compleaturque in illo quod Dominus

Matth. xiii,
12; xxv, 29.

dicit : Ab eo autem qui non habet alacritatem, et ipsum quod habet auferetur ab eo. Fieri non potest ut qui in lacum cecidimus iniquitatum, inde unquam emergamus, nisi nos in abyssum humilitatis pœnitentium dejiciamus. — Alia adhuc peccantium conscientia reprehensio, et alia quæ perfectis per Dei operationem provenit dives ac letifica humilitas ; alia est tristis mœrentium humilitas. Ne, quæso, hanc tertiam verbis invenire studeamus ; alioqui inaniter erramus. Secundæ vero humilitatis signum est ignominia perfecta toleratio. — Lugenti quoque nonnunquam præcedens consuetudo violentè dominatur. Nec mirum : judiciorum atque ruinarum ratio obscura est atque tenebrosa, nullaque hanc anima facile animadvertit. Difficillime enim comprehendi ac

discerni potest, quænam nobis per nostram negligentiam, quænam per divinam derelictionem, qua nonnunquam Deus humanam animam providentissima dispensatione deserit, quænam per aversionem Dei nobis ruina contingant. Verum id mihi quidam asseveravit, eas quæ per divinam providentiam contingunt, celeri conversione solere aboleri : neque enim permittit nos Deus illis diutius teneri, quibus nostri profectus gratia ad tempus traditi sumus.

Quicumque lapsi sumus, ante omnia spiritui mœroris resistamus. Ipse enim orationis tempore adsistens, priorisque confidentiæ nos admonens, orationem nostram impedire nititur. — Noli turbari si quotidie laberis, neque resiliās, sed sta viriliter : prorsus enim reverebitur tolerantiam tuam custos tuus angelus. — Dum adhuc recens atque in sanguine est, vulnus facile curari solet. Nam quæ dura et neglecta atque obduncta vetustate sunt, difficillime sanantur, ingentique labore et ferro et cauterio et igni ut curari possint indigent. Plurima sunt quæ tempore fiunt insanabilia. Deo tamen omnia sunt possibilia.

Matth. xix,
26.

Antequam corruamus, clementem esse Deum demones suggerunt : post ruinam vero, durum et immitem dicunt. — Noli ei credere qui post graviorem lapsum in minimis defectibus ingemiscenti dicit : Utinam id non fecisses, nam istud quidem nihil est. Sæpe enim parva munera ingentem iudicis iram mitigarunt. — Qui revera reatus sui poenam dat, is omnem diem qua non luget, se amisisse arbitrat, etiam si qua fortassis bona alia in illo fecerit.

Nullus eorum qui se poenitentiae lamentis attrivit, in exitu securus fieri expectet : nam quod incertum est, id satis firmum non est. Dimitte mihi per certam securitatem ut refrigerer, antequam hinc incertus abeam. Ubi Spiritus Domini, ibi nexus soluti sunt : itidemque ubi humilitas profunda et inviolabilis. Nam qui sine his duobus hinc proficiscuntur, non se fallant, vineti sunt. Qui sæculo serviunt, soli huiusmodi certis securitatibus, et maxime priore, alieni sunt. Nonnulli tamen per eleemosynam et pietatis opera eurrentes, lucrum suum in exitu cognoscunt.

Ps. xxxviii,
14.
II Cor. vii,
17.

Qui se ipsum poenitentia lamentis afficit, alterius lamentum aut eam aut querimoniam non facile agnoscit. — Canis si a fera ulla mordeatur, adversus ipsam vehementius accensus animatur, ex dolore vulneris incomparabili ferocia insanians. Caveamus ne forte non ex munditia, sed ex falsa confidentia, se ipsam conscientia desistat reprehendere. Id erit solutionis delictorum certissimum indicium, si semper quisque debitorem se existimet.

Nihil Dei miserationibus æquale aut majus est ; atque ideo qui desperat, sibi ipsi mortem conceivit. — Signum item diligentis atque accuratæ poenitentiae est, si omnibus contingentibus invisibilibusque tribulationibus, atque etiam pluribus, dignos nos esse, constanter teneamus. — Moyses quum Deum vidisset in robo, rursus in Ægyptum, id est ad sæculi tenebras, ad faciendos lateres intellectualis fortasse Pharaonis, rediit. Verum rursus ad rubum, imo vero ad montem Dei, protinus regreditur. Qui intelligit quid sibi hæc velit speculatio, nunquam omnino desperabit. — Magnus ille Job ex divite pauper effectus est, sed rursus illi opes duplicatæ sunt.

Exod. iii,
2 et seq. 18.
II Cor. xix,
10.

In his qui negligentes sunt, gravior omnino post vocationem ruina est, quæ spem placidissimæ tranquillitatis consequendæ obtundit, beatumque et maxime optabile existimare persuadet posse omnino vel ex hac fovea resurgere. — Attende, quæso, diligentius attende. Neque enim penitus per quam viam aberravimus, per eandem revertemur, sed per aliam longe breviorē. — Vidi duos eodem modo eodemque tempore eurrentes : ex quibus unus erat senior, laboribus excellens, alter discipulus ; atque is senex celerius eueurrit, priorque ingressus est in humilitatis monumentum.

Caveamus omnes, sed in primis qui cecidimus, ne impii Origenis morbo eor nostrum ægrotare incipiat. Is enim seclustus doctrinæ morbus, quum nimiam Dei clementiam præferat, voluptatum amatoribus maxime acceptus esse consuevit. — In meditatione mea, imo vero in pœnitentia mea, exardeseet orationis ignis omnem adurens materiam.

Ps. XXXVIII,
4.

Finis tibi et forma et exemplar et imago ad pœnitentiam sint sancti illi rei quos paulo ante memoravimus, atque ita in omni vita tua libris omnino opus non habebis, donec tibi illucescat Christus Filius Dei et Deus, in resurrectione studiosæ et accuratæ pœnitentiæ. Amen.

GRADUS VI

DE MEMORIA MORTIS.

OMNE verbum præcedit cogitatio. Mortis autem et seclerum memoria fletum præcedit et luctum: quocirca et in hoc opusculo in suo ordine ponuntur.

Memoria mortis est quotidiana mors; memoria vero exitus, jugis per horas singulas gemitus. — Formido mortis, naturæ est proprietas, quam intulit inobedientiæ peccatum; timor autem mortis, peccatorum quæ nulla pœnitentia deleverit, certum argumentum est. Formidat Christus non tremit mortem, ut duarum naturarum proprietates apertissime ostendat.

* utilior

Sicut cibis omnibus panis vilior * est et magis necessarius, ita præstat omnibus operibus mortis cogitatio. — Memoria mortis, his qui Fratrum in medio versantur, labores et exercitationes parit, imo vero ignominie duleem appetitum; eis vero qui in solitudine ab omni tumultu remoti degunt, deponere curas omnes persuadet, et orationi perpetuæ insistere, mentemque diligentissime servare: quæ sane virtutes omnes hujus et matres sunt et filiae.

Sicut stannum si argento propius admoveatur, quomodolibet aspectu simillimum sit, manifestissime agnoscitur; ita et his qui discernere noverunt, aperta et manifesta est naturalis, et ea quæ præter naturam est, exitus formido. Id autem verissimum eorum qui toto corde mortis meminerunt, argumentum est: si sponte totius creaturæ affectionem abnegent, voluntatem propriam omnino derelinquant. — Probatus ille quidem est, qui mortem diebus singulis expectat; sed ille sane sanctus, qui hanc horis singulis desiderat. — Non omne mortis desiderium probabile aut bonum est. Sunt enim qui jugiter consuetudinis violentia adacti, peccant, mortemque cum humilitate optant; sunt item qui pœnitere nolunt, et eam ex desperatione advocant; et sunt qui per operationem Sancti Spiritus, suum e corpore excessum quarunt.

Hæsitant nonnulli religiosi, ejus rei gratia, quum tantum nobis beneficii et emolumenti conferat mortis memoria, ipsius præcognitionem a nobis abseonderit Deus: non advertentes, quod mirabiliter Deus salutem nostram molitur. Nemo enim si præscisset mortem suam, ad Baptisma sive ad monasticam vitam protinus accederet; sed omnes dies suos in iniquitatibus conterens, ad ipsum jam exitum suum ad Baptismum et ad pœnitentiam se conferre festinaret: sed quum per longam temporis moram vitis jam esset assuetus, migrasset utique sine ullo emendationis fructu.

Cave, qui luges, ne unquam eanem illum suseipias, qui misericordem Deum polli-

ceatur. Agit enim hoc, ut abs te interim luctum ac securissimum expellat metum. Tunc vero solum elementiam ejus tibi pollicere, quum te desperatione absorberi videris. — Qui mortis divinique memoriam judicii semper in se ipso continere cupit, curisque sæcularibus distrahendum se exponit, is ei similis est, qui dum natat, plaudere manibus ambabus vult.

Memoria mortis valida et efficax, ciborum abscidit appetitum : quibus per humilitatem excisis, passiones simul exceduntur. Cordis indolentia excecavit animum; ciborum autem multitudo exsiccat fontes. Sitis et vigilie attriverunt cor; attrito autem corde, exsilierunt aquæ. Dura gula deditis quæ diximus videntur, et negligentibus incredibilia. Porro vir exercitatus tentabit alacriter, et quum periculum fecerit, subridebit; in his vero quæ adhuc inquiri, mæstior abibit. — Sicuti perfectam caritatem sine lapsu esse Patrum auctoritas definit, ita et ego perfectum mortis sensum sine timore esse denuntio.

Plurimæ quidem sunt activæ mentis operationes, puta : intentio caritatis ad Deum, memoria Dei, memoria regni, memoria ipsius præsentis Dei (secundum illius verba qui dixit, Providebam Dominum in conspectu meo semper), memoria sanctorum intellectualiumque virtutum; memoria exitus, occursumque sive cruciatum. A magnis quidem capimus; in his vero quæ præter lapsum sunt desinimus.

Ps. xv, 8.

Monachus quidam Ægyptius mihi aliquando narravit, quod quum in intimo corde memoriam mortis penitus fixisset, velletque aliquando necessitate urgente carnis hujus luto solatii quiddam indulgere, ab hujusmodi memoria veluti a quodam iudice prohibitus sit; quodque mirabilius est, quum vehementer vellet hanc memoriam expellere a se, non potuerit. — Alius quidam hic juxta commanens, loco qui Tholas dicitur, ex hujusmodi sæpe cogitatione repente obstupescibat, ac animo deficiens, veluti insensibilis fiebat; repertusque a Fratribus nonnunquam ab eis, ut qui fere efflasset animam, bajulabatur.

Non omitam etiam solitarii illius qui in Choreb habitabat, referre historiam. Hic quum diutius negligentissime vixisset, nullamque animæ suæ curam penitus haberet, morbo tandem comprehensus, ad extrema deductus est. Quumque jam corpore perfecte migrasset, post unam horam in se ipsum rediit. Oravitque nos omnes ut inde protinus absecederemus; et cellæ aditu lapidibus obstructo, permansit intus annis duodecim, nulli omnino quidquam loquens, nec aliud quidquam præter panem et aquam degustans. Sedens autem ea tantum quæ in excessu viderat attonitusolvebat, atque in his adeo fixo semper erat cogitatu, ut nunquam jam vultum immutaret, sed semper sic attonitus perdurans, vim lacrimarum ferventium tacitus profileret. Quum vero jam morti esset proximus, rupto ac patefacto aditu, ingressi sumus. Quumque ab illo doctrinæ verbum supplices inquireremus, hoc ab illo tantummodo audivimus : Ignoscite mihi, nemo qui revera mortis memoriam agnoverit, peccare unquam poterit. Nos vero nimium mirati sumus, intuentes eum qui pridie ita negligens fuisset, repente mutatum, ac beatissima transformatione alterum effectum. Illo igitur in proximo cœmeterio sepulto, quum post dies aliquot sacras illius reliquias requireremus, non invenimus : Domino in hoc quoque nos certiores faciente sollicitæ illius et accurate laudabilisque penitentiae, atque omnibus fiduciam præstante qui etiam post summam vitæ negligentiam se ipsos emendare norunt.

Senti abyssum quidam infinitam esse definiunt (locum enim sine fundo eam vocant), ita et mortis intenta cogitatio ineffabilem et incorruptam castitatem atque operationem parit : quod firmatur facto hujus quem modo memoravimus justî. Hujusmodi sane timorem timori jugiter adjuvant, nec unquam desinunt quoad ipsa quoque

ossium virtus consumatur. Et hoc autem cum bonis ejus reliquis, donum Dei esse nobis ipsis persuadeamus: qui ad ipsa quoque monumenta nonnunquam proficiscentes, duri quodammodo ac sine lacrimis persistimus; quum vero ab hujusmodi spectaculo remoti sumus, sæpius compungimur.

Qui ad omnia mortuus est, is mortis memoriam tenuit; qui vero adhuc ad aliquid afficitur, hic vacare sibi ipsi non poterit, suis se insidiis appetens. — Ne velis verbis omnes certiores facere tuæ ad illos dilectionis, sed a Deo postula ut hanc illis secretius revelet: alias non sufficiet tempus ut illud affectibus et compunctioni impertiri possis.

Noli falli, stulte operarie, ut tempore tempus reparari præsumas: neque enim sufficit dies quæque vel sui ipsius debitum Domino persolvere. — Non est, ait quidam, non est præsentem diem pie pertransire, nisi hanc esse ultimam totius vitæ nostræ existinemus. Et quod sit mirabilius, certe gentiles quidam tale aliquid loenti sunt: nam et summam philosophiam, mortis meditationem esse definiunt.

GRADUS VII

DE LUCTU GAUDII OPIFICE.

LUCTUS secundum Deum, est mœror animæ, afflicti cordis affectus semper id quod sitit ardentissime inquirens: quo dum non potitur, summo id cum labore persequitur, atque post ipsum anxie mœrens ululat. Vel ita: Luctus est stimulus animi omni affixione et affectione nudatus, atque ad servandum cor a sancta tristitia immobiliter fixus. — Compunctio est jugis conscientie exerceatio, quæ per intellectualem confessionem, igitur cordis refrigerium molitur. — Confessio est oblivio naturæ: siquidem ex hoc oblitus est quidam comedere panem suum. — Poenitentia est voluntaria et læta totius corporeæ delectationis vel consolationis repudiatio.

Ps. ci, 5.

Proprium illorum est qui in beato luctu proficiunt, continentia, laborumque silentium: eorum vero qui jam profecerunt, non irasci, injuriasque omnino oblivisci; eorum vero qui perfecti et consummati sunt, profunda animi humilitas, ignominie sitis, vexationumque invitis advenientium spontanea esuries, peccantium non condemnatio, sed ultra vires miseratio. Suscipiendi sunt primi, sed laudabiles secundi: sed illi beati qui esuriunt afflictionem et ignominiam sitiunt, quoniam cibo insaturabili saturabuntur.

Qui luctum acquisisti, illum viribus tene: solet enim (nisi firme solidetur) avolare, a tumultibus curisque corporeis ac deliciis fugatus: maxime vero facile a multiloquio et scurrillitate dissolvitur, non secus quam ab igne cera.

Major ac potentior Baptisma (etsi andax dictu id videatur) fons lacrimarum est. Illud enim præcedentia delicta nostra purgavit, hoc vero posteriora; atque illud quidem omnes ab infantia acceptum inquinamus, per hoc autem et illud repurgamus. Quod nisi divino munere datum esset omnibus, rarissimi omnino qui salvarentur inveniri potuissent. — Mœstitia et gemitus ad Dominum clamant: timoris autem lacrimæ legatione funguntur; porro illæ quas sancta caritas effundit, susceptas atque exauditas esse preces nostras indicant nobis.

Sicut humilitati nihil æque congruit ut luctus, ita nihil reluctatur ut risus. — Con-

tinens pro viribus beatae compunctionis beatam laetificamque tristitiam retine, neque in ea operari ullatenus cesses, quoad sublimem te atque ab humanis contagiiis purum Christo Domino sistat. — Perseveranti ne desinas atque in te ipso imprimere abyssum sempiterni ignis, crudeles ministros, severum crudelemque Iudicem nemini tunc ignoscendum, inferni ignis chaos infinitum, subterraneorum terribiliumque locorum ac voraginum terrificos descensus, atque eorum omnium imagines : ut si qua est in anima nostra luxuria lascivia, ingenti tremore percussa transeat in incorruptam ac perpetuam castitatem, et per gratiam luctus, igne omni clarius illucescat.

Sta in orationis prece tremens, nec aliter quam reus iudici adsistens, ut et interiori et exteriori habitu favorem justae Iudicis concilies. Neque enim animam patitur despiciere viduam sibi anxie adstantem, molestiasque inviolabiliter parientem.

*Luc. xviii,
2-8.*

Si quis animae lacrimas possedit, huic omnis locus aptissimus est ad luctum : quod si solis adhuc exterioribus occupatur, loca moresque eligere ac discernere non desinet. Sicut thesaurus occultus, eo qui in foro propositus est, et inviolabilior est et minus fures sollicitat, ita et ea quae praediximus intelligamus.

Noli eis esse similis qui mortuos sepeliunt, qui nunc quidem super eis lugent, nunc ipsorum gratia inebriantur : sed esto ut vineti ad metalla damnati, qui horis singulis a carnificibus caeduntur. Is qui modo lugere, modo deliciis et risu solvi deprehenditur, ei similis est qui canem voluptatis cum pane lapidat : qui hunc quidem persequi actu videtur, revera autem sibi assidere hortatur.

Esto subtristis, ostentationis inimicus, ac jugiter ad cordis tui custodiam attonitus. Metuunt quippe severam tristitiam daemones haud secus quam canem fures. — Non est, fratres, eadem nostra quae ad nuptias vocatio. Prorsus enim ut nos ipsos lugeamus vocati huc a Deo sumus.

Quidam dum lacrimas profundunt, in illo ipso beato tempore ut nil omnino cogitent, sibi ipsis vim faciunt. Improbe id quidem : non enim intelligunt, lacrimas absque cogitatione et intentione animi profundas, brutae, non rationabilis naturae, esse proprias. Ex cogitatione lacrimae procedunt. Pater autem cogitationis, rationalis animus est.

Quum in lectulo decubas, sit tibi ipse jacentis habitus figura in sepulchro clausi, minusque dormies. Ipsa quoque mensae delibatio, lamentanda sortis vermium illorum te admoneat, minusque delicias requires. Sed et in ipso aque potu, flammæ illius sitim ne obliviscaris, atque ita vim naturae omnino facies. Quoties vero praeceptor noster honorificans nos, contumelia et terrore et ignominia affecerit, subeat mentem nostram terribilis illa Iudicis sententia : sicque insitam nobis irrationabilem tristitiam et amaritudinem, mansuetudine et tolerantia, veluti gladio ancipiti, omnino jugulabimus. <sup>*Matth. xxi,
11.*</sup> Tempore, ut ait Job, arescit mare : sic et tempore et tolerantia, quae dicta sunt fiunt in nobis et perficiuntur. — Memoria aeterni ignis tecum singulis noctibus dormiat, tecumque evigilet, nec unquam tempore psalmodiae dominabitur tibi negligentia. ^{*Job. xiv, 11.*}

Ipsam quoque indumentum tuum te ad exercitium luctus hortetur. Omnes enim qui mortuos lugent, nigris vestibus operiuntur. Si igitur non luges, propter hoc luge. Sin vero luges, propter hoc maxime te lamentis affice, quod ex honorabili et tranquillo ordine te ipsum per tua scelera in humiliorem et laboriosum deieceris.

Sicut in ceteris omnibus ita et in lacrimis Iudex quoque noster optimus atque aequissimus naturae vires omnino dijudicat. Vidi modicas guttas instar sanguinis cum labore effundi : vidi et fontes absque labore profluere : ego denique moerentium dolorem ac gemitum pluris aestimavi quam lacrimas : puto quod et Deus sic iudicat.

Non convenit lugentibus theologiae sermo : nam ex eo maxime solvi illorum fletus consuevit. Is enim qui de theologia disserit, in solio doctore pompam preferenti, qui

Ps. cxxvi,
3, 4.

autem luget, in silentio vel cilicio et sterquilinio sedenti, comparatur. Atque hoc est, ut reor, quod David maximus interrogantibus respondit : Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena, id est vitiosa ?

Sicut creatura motum aliquando ex se gignit, nonnunquam vero aliunde suscipit, ita et de compunctione quoque sentiendum est. Quoties anima, nil etiam curantibus vel studiosè operantibus nobis, in lacrimas vi secretæ compunctionis excitata, in solo fletu requieverit, curramus sollicitè : Dominus enim non vocatus advenit, spongiamque divini mœoris et refrigerii piarum lacrimarum aquas nobis clemens porrigit, quibus deleantur scelera chiographi nostri. Serva eam ut pupillam oculi tui, donec sponte abeat. Longe enim major est hujusmodi compunctionis vis, quam ejus quam studio nostro et labore acquisivimus.

Non qui quando vult luget, is gratiam luctus adeptus est ; sed hic magis qui in quibus vult luget : ne is quidem qui sicut vult luget. Nonnunquam enim luctui qui secundum Deum est, inanis gloriæ misceantur ingratae lacrimæ : quod tunc fieri pie et prudenter animadvertemus, quum lugere nosmetipsos et tamen malignari viderimus. — Compunctio propriè est animi dolor omni elatione carens, nec ullam sibi omnino consolationem indulgens, solamque resolutionem suam horis singulis meditans, consolationemque Dei qua humiles monachos visitat, ut aquam frigidam expectans. — Quicumque toto cordis sensu luctum possederunt, hi vitam quoque ipsam suam, ut laborum plenissimam lacrimarumque et dolorum jugiter materiam sibi ministrantem, oderunt, corpusque suum ut inimicum aversati sunt. — Quoties in his qui secundum Deum lugere videntur, superbiam aut iram deprehenderit, horum scito lacrimas non ex eis esse quas compunctio salubris elicit. Quæ enim societas (inquit) lucis ad tenebras ? Solet adulterina compunctio elationem gignere : ea vero quæ laudabilis et probata est, consolationem. — Sicut ignis stipulam inflamat et consumit, ita castæ lacrimæ sordes omnes, et visibiles et invisibiles, consumunt.

II Cor. vi,
11.

Lacrimarum rationem plerique Patrum non patere, et esse obscurissimam atque ad inveniendum difficillimam, definiunt : idque in his potissimum qui rudes imbuuntur : ex multis namque eas et variis occasionibus gigni, puta, ex natura, ex Deo, ex afflictione vituperabili itemque ex laudabili, ex inani gloria, ex fornicatione, ex dilectione, ex mortis memoria, aliisque plurimis. Verum omnibus his lacrimarum modis divino timore discussis et cognitis, ex jugi nostræ resolutionis memoria mundissimas et ab omni fraudis suspicione alienas lacrimas nobis comparare studeamus : neque enim est in eis elationis furtivæ suspicio, sed emundatio magna, profectusque caritatis in Deum, peccatique abolitio, et candidissima et ab omni perturbationum strepitu remota ac felicissima requies. — Eos sane qui lugent, nonnunquam ab optimis lacrimis inchoasse et in deteriores desinere, nec novum nec mirum est ; sed a contrariis aut etiam naturalibus in spirituales transferri lacrimas, et singulare est et laudibus revera dignissimum. Ille autem problema manifestius noverunt qui circa inanem gloriam proniores sunt.

Noli antequam perfecte emunderis, lacrimarum tuarum imbribus credere : neque enim habet fidem vinum statim e toreularibus expressum. Omnes quidem lacrimas nostras quas secundum Deum profundimus, esse mirum utiles, nemo est qui refragetur ; quamam vero sit utilitas earum, in tempore nostræ migrationis agnoscemus.

Qui ex jugi luctu in Deum proficit, is epulari quotidie et festa celebrare non desinit ; qui vero corporaliter epulari non desinit, hunc sempiternus luctus recepturus est. Non enim reis est in carcere lætitia : ita ne monachis quidem vera in terra solennitas. Atque ideo forsitan honestus ille fletus ejaculator ingemiscens aiebat :

Educ de custodia animam meam, ut exsultem jam de tua ineffabili luce. — Esto sicut *Ps. cxii, 5.* rex in corde tuo sublimis in humilitate residens, et risui jubens. Vade, et vadat; dulci *Matth. xiii,* fletui, Veni, et veniat; servoque et tyranno corpori, Fac hoc, et faciat. — Si quis beato^{9.} gratioseque luctu se veluti sponsali indumento vestire curavit, hic specialem animæ cognovit risum.

Quis, putas, erit hujusmodi, qui tempus suum omne tam pie ac religiose in monastica conversatione consumpsit, ut nullum diem, nullam horam, nullum momentum aliquando perdiderit, quod non in divino servitio religionisque operibus expendere, id apud se jugiter ac sollicitè reputans, possibile non esse eundem diem bis in vita conspiciere? Beatus quidem is monachus, qui cœlestibus ac intellectualibus virtutibus defigere animi obtutus valet; sed ille sane absque metu ruinæ est, qui ex mortis seclerumque memoria genas suas viventium aquarum perpetuis imbribus rigat. Facile autem adducor ut credam priorem illum statum per hunc secundum profecisse, atque ad illam felicitatem pervenisse.

Vidi ego mendicos ac pauperes improbos, facietis quibusdam verbis ipsa quoque regum corda ad misericordiam inclinasse. Vidi item pauperes ac virtutibus inopes, non urbanis quidem, sed humilibus tenebrasque ac hesitationem testantibus verbis, ex profundo corde ad cœlestem Regem summa improbitate atque perseverantia clamantes, inviolabilem illius naturam atque clementiam violasse.

Qui lacrimarum suarum gratia in animo inflatur, eosque qui non lacrimantur damnat, is ei similis est qui ab imperatore contra inimicos suos accepit arma, hisque ipsis semetipsum necat.

Non indiget Deus lacrimis nostris, o socii: neque hominem ex cordis angustia lugere vult, sed magis ex insigni ad Deum caritate, in hilaritate animæ letari. Peccatum remove, et superflue jam erunt sensibilibus oculis fusæ mœstæque lacrimæ: neque enim cauterio, opus est, si vulnus desit. Non erant in Adam ante prævaricationem lacrimæ, sicut nec post resurrectionem, jam destructo peccato, erunt: siquidem tunc aufugit dolor et tristitia et gemitus.

Apoc. xxi, 4.

Vidi in quibusdam luctum. Vidi item in aliis, eo quod luctu indigerent, luctum: his autem etsi luctus non desit, tamen ut qui illum non habent, ita afficiuntur: per quam hanc animi decoram castitatem inviolabiles furibus permanent. Atque hi sunt de quibus dictum est: Dominus sapientes facit cæcos. Solent enim ipsæ quoque lacrimæ, *Ps. cxix, 5.* leviores quosdam nonnunquam attollere. Quocirca quibusdam divina dispensatione subtrahuntur, ut dum se ipsos privatos viderint, studiosius eas requirentes, miseros se ipsos agnoscant, gemitibusque et mœrore ac dolore animi profunda tristitia et hesitatione se conterant: quæ omnia lacrimarum vires implere solent, etsi ab ipsis nimium utiliter nihil æstimentur.

Inveniemus nonnunquam, si observemus diligentius, ridiculum quiddam dæmones in nobis moliri. Nam quum saturitate distenti fuerimus, compungunt nos: rursus quum jejunaverimus, obdurant: ut seducti lacrimis, parenti vitiorum gulæ ac deliciis nos ipsos exponamus. Quibus obtemperandum non est, sed omnino contra faciendum.

Equidem ipsam compunctionis vim considerans, stupeo quonam modo ea quæ luctus et mœror dicitur, gaudium intrinsecus et letitiam, veluti mel et favum, comesta possideat. Quid igitur ex hoc nobis innuitur? Id profecto, quod proprie Dei donum hujusmodi compunctio esse pro confesso habeatur. Est tunc in anima jucunda voluptas, Deo latenter mœstos et contritos corde consolante.

Verum ut occasio efficacissimi luctus dolorisque perutilis non desit, historiam omnino miserabilem ad ædificationem animarum referre libet. Stephanus quidam hoc

in loco habitans, solitariam et quietam vitam adamaverat. Hic quum annos plurimos in monastico certamine egisset, jejuniisque maxime et lacrimis esset ornatus, aliisque præterea virtutum privilegiis floreret, cellulam ad radicem montis in quo sacram illam divinamque visionem speculatus olim fuerat Elias, sibi construxerat. Hic igitur tam venerandis moribus, intentione majoris laboriosiorisque penitentia profectus est ad anachoretarum locum, cui Sides nomen erat. Quo in loco quum annos aliquot arctissimo vitæ instituto peregisset (erat enim hic locus ab omni consolatione mortali penitus remotus, omnibusque fere hominibus invius : septuaginta enim fere millibus passuum ab omni humana habitatione disjunctus erat), rursus extremo vitæ tempore rediit, cupiens in cellula sua priori sancti illius montis habitare. Erant autem ibi duo ex Palestina discipuli admodum religiosi, qui etiam pridie observabant cellulam senis. In qua quum paucos egisset dies, languorem incurrit, ex quo et mortuus est. Igitur ante unum exitus sui diem repente animo obstupuit, apertisque oculis ad dexteram atque ad sinistram partem lectuli circumspiciebat, et quasi rationem quidam a se exigent, cunctis qui adstant audientibus, aiebat aliquando quidem ita sane : Sic revera est, sed pro hoc tot annis jejunavi. Aliquando vero : Non certe, sed mentimini, hoc non feci. Deinde rursus : Ita vere est, hoc ita est ; sed flevi, sed ministravi. Ac rursus : Vere me accusatis. In quibusdam etiam aliquando aiebat : Ita sane, et quidem ad hæc quid dicam non habeo ; in Deo misericordia est.

Et erat profecto spectaculum horrendum ac terrificum, invisibile illud sævissimumque iudicium, in quo etiam, quod terribilius est, et quod non fecerat illi objiciebant (me miserum !) quietis ac solitudinis sectatori. In nonnullis vero peccatorum suorum quid ad hoc respondere posset se non habere dicebat, qui jam fere quadraginta annos monachus fuerat, et lacrimarum gratiam habuerat. Væ, væ, ubinam erat Ezechielis vox, quam illis objiceret. In quacumque hora ingemuerit peccator, salvus erit ; et illud, Quia in quo te inveniam, in eo te iudicabo, dicit Dominus ? Vere nihil huiusmodi respondere potuit. Cujus rei gratia illi gloria qui solus agnovit. Quidam vero mihi veraciter affirmaverunt, quod hic dum esset in eremo, leopardum quoque ex manu sua nutrieat. Hic ipse tamen quum adeo infeste ratio a se exigetur, carne solutus est, quod iudicium, quis terminus, quæ sententia, quis rationis ejus finis fuerit, incertum penitus relinquens.

Sicuti vidua quæ viro suo fuerat orbata, si filius sibi sit unigenitus, illi soli unitur, ejusque post Dominum solatio potitur ; ita anima si lapsa fuerit, nullo alio solatio exitus sui tempore tam secure nititur ut abstinentiæ labore ac lacrimis. Huiusmodi nunquam concinet, neque in hymnis secum jubilabit : hæc enim luctum interrumpunt et perimunt. Quod si tu per ea luctum tibi constituere studes, adhuc ea res abs te remotissima est. Luctus quippe certus fixusque dolor est animæ peritæ, præcursor beatissimæ tranquillitatis, in plerisque præaptans et emundans consumensque omnium vitiorum silvam.

Quidam honesti hujus boni probatus operarius, ista mihi de se narravit : Quum (inquit) sæpius studiosè instituerem adversus inanem gloriam sive iracundiam sive ventris saturitatem omnino bellum gerere, luctus ratio subelamans mihi intrinsecus attestabatur, Noli inani gloria efferrī, nam recedam abs te. Similiter quoque in aliis perturbationibus dicebat. Cui ego aiebam : Nunquam tibi ero inobediens, donec me Christo Domino sistas.

Luctus quidem profunditas consolationem adspicit ; cordis vero munditia illustrationem suscipit. Illustratio ineffabilis est quædam efficacia, quam ignote intelligimus, et invisibiliter adspicimus. Consolatio est refrigerium afflicti animi, infantis in morem

Ezech.
xviii, 21, 27.
Ibid. vii, 8.

in se ipso vagientis, simulque grate et jucunde subridentis. — Suffragatio est animæ quæ in mœrore ceciderit, innovatio afflictas lacrimas in eas quæ sunt pacatissimæ mirabiliter transferens.

Lacrimæ solent metum excludere; ubi vero timor excussit timorem, continuo serena lux gaudii illuxit; quum autem indeficiens id gaudium desierit, flos sanctæ caritatis oritur. — Humilitatis manu adveniens gaudium abs te ut indignus abijce, ne forte dum nimium facilis ad suscipiendum es, lupum pro pastore suscipias. — Noli propere ad contemplationem currere in alieno tempore, ut hæc humilitatis tuæ pulchritudinem insequens, tibi in sæculum sæculi castissimo jungatur amplexu.

Principio quidem infans quum agnoscit patrem, gaudio penitus impletur. Si vero ille certa ratione peregre profectus fuerit atque iterum redierit, gaudii simul et mœroris infans plenus efficitur: gaudii quidem, quia eum quem cupiverat videt; mœroris, quia tanto tempore honesta illa pulchritudine privatus est. Abscondit se ipsam infantis mater, quem si se viderit anxie inquirere, gaudio afficitur; sicque illum instruit sibi adherere jugiter, affectumque suum altius infanti imprimit, eumque ad se ardentius amandum invitat. Qui habet aures audiendi, audiat, ait Dominus.

Luc. xiv, 35.

Non angetur spectaculorum ordinandorum cura is reus in quem fuerit lata sententia: ita ne is quidem qui attentius luctui studet, deliciis aut gloria, aut furore aut iracundia indeeumque capietur. — Luctus est penitentis animæ certus et fixus dolor quotidie dolores doloribus adjiciens.

Justus et sanctus Dominus, qui et eum qui ratione sectatur quietem, ratione compungit, et eum qui ratione subditur, quotidie reficit. Qui horum alterum non legitime arripit, hic luctu privatum se intelligat.

Abijce abs te eum qui in profundissimum luctu ad te accedit canem, Deumque tibi inclementem et immisericordem suggerit: nam si diligenter observes, invenies illum quum ad peccatum te hortatur, clementem et misericordem atque ad ignoscendum facilem Deum tibi polliceri.

Exercitatio assiduitatem gignit: porro assiduitas in sensum firmissimum desinit; quod autem in sensu fit, difficile auferri potest. — Etiam si quodlibet magnum atque electissimum vitæ institutum arripueris, id quasi externum et nothum existimare debes, nisi eor afflictum mœrensque possideas. Oportet enim revera maximeque necesse est ut qui post salutare lavaerum inquinati sunt, igne cordis infatigabili ac miseratione Dei manus suas (ut ita dixerim) piece exeant.

Vidi ego apud quosdam supremum terminum luctus: sanguinem enim eos præ afflicto et percusso corde profundere ex ore conspexi; recordatusque sum ejus qui dixit, Percussus sum ut fenum, et aruit cor meum. — Ille quidem lacrimæ quas metus gignit, in se ipsis custodiam possident: quæ vero ex caritate prodenuit, antequam ipsa perficiatur, in quibusdam facile fortassis ayolant, nisi forte ignis ille semperne memorandus, operis tempore cor penitus incendat. Et est sane mirabile quomodo id quod vilis et indignus est, certius atque securius sit suo in tempore.

Pa. c. 5.

Sunt materiæ quæ fontes nostros exsiccant: sunt item quæ in ipsis et eorum et feras belluas pariant. Per priores quidem illas, Lot filiabus suis nequiter congressus est; per feras vere diabolus cecidit. — Ingens in hostibus nostris versutia, summa nequitia est, ut virtutum materias, materias vitiorum, et humilitatis auctores, materias superbiæ opifices faciant.

Gen. xiv, 20 et seq.

Solent nonnunquam ipsæ etiam sedes nostræ et locorum species animum nostrum ad compunctionem excitare. Docent per hoc Jesus et Elias et Joannes, soli apud se orantes. — Animadverti plerumque in ipsis quoque civitatibus mediisque tumultibus

Matth. xiv, 23, III Reg. xiv, 9 et seq. Luc. i, 80.

moveri nobis lacrimas, ea profecto arte dæmonum, ut putantes quidam nihil se ex his tumultibus ledi, sæculo propinquare non metuerent. — Verbum nunc nonnunquam dissolvit luctum; mirum vero si nunc quoque verbum rursus illum revocare postquam avolaverit possit.

Non accusabimur, o socii, neque nobis crimen dabitur in separatione animæ a corpore, quod non miracula egimus, quod non de theologia disseruimus, quod non contemplationi operam dedimus; sed ob hoc maxime rationem omnino Deo reddituri sumus, quia lugere unquam destitimus.

GRADUS VIII

DE IRÆ VACUITATE ET MANSUETUDINE.

SICUT aqua, si paulatim igni adjiciatur, flammam penitus exstinguit: ita et verus luctus lacrimæ omnem flammam iracundiæ ac furoris exstinguere consueverunt. Quocirca nos quante ista consequenter suo ordine subiiciemus.

Iræ vacuitas inexplabile est ignominie desiderium, sicut contra in his qui inani gloriæ student, infinitus est laudis appetitus. Iræ vacuitas est naturæ superatio absque ullo injuriarum sensu, ex certaminibus et sudoribus proveniens. Mansuetudo est animi immobilis status inter vituperationes et laudes eodem modo perseverans. — Initium quidem iræ vacuitatis, est laborum silentium in perturbatione cordis; medium autem, silentium quoque ipsarum cogitationum in animi tenuissimo motu; finis vero est inter immundorum spirituum flatus stabilis ac fixa tranquillitas.

Ira est toleratio occulti odii, memoria scilicet injuriarum alte animo impressa. Ira est desiderium quo cum qui nos irritavit affligi cupimus. Iracundia est subita cordis exardescencia, nec diuturna. — Amaritudo est injucundus atque insuavis motus in animo considerens. Furor est morum inconstans motus animique turpitudine. Sicut quum sol apparuerit fugantur tenebræ, ita quum afflare ceperit suavissimus humilitatis odor, omnis amaritudo omnisque furor ex animo exterminantur. — Quidam quum sint nimium ex furore mutabiles, negligentiores ad hunc salvandum curandumque fiunt, non intelligentes, miseri, quid Scriptura sacra commemoret dicens: Momentum furoris ejus ruina est illi.

Job v, 2.

Velox est motus molæ, uno sæpe momento amplius triticeum animæ et fructum vitæ conterens atque demoliens, quam faceret die alias integro. Quocirca prudenter et toto animo attendendum est. Ea sæpe flamma quam subito vehemens ventorum flatus accenderit, fructum cordis amplius adurit et perimit, quam ea quæ et lentius excitata est et diutius viget.

Ne istud quidem vos latere debet, amici, quod ad tempus iniqui se dæmones astu subducunt, ut dum maxima vitia veluti minima negligimus, jam insanabiliter ægrotamus.

* acutis

Sicut lapis acutus* angulis et asper, si aliis lapidibus contundatur et collidatur, omne illud acumen amittit, solidaque ejus asperitas contrita dissolvitur, fitque rotundus atque lævis; ita et anima dura atque ad iracundiam prona, si duræ et iracundæ vitiorum multitudini admisceatur atque cum eis una degat, alterum e duobus sustinet:

aut enim ex tolerantiae virtute proprium curabit vulnus; aut si injuriis fatigata eesserit, suam penitus infirmitatem noscet, quam sibi ignava hæc fuga veluti speculum quoddam ante oculos ponet.

Furibundus, est eaducus voluntarius, qui dum anticipatur, invitus eadens, colliditur atque dirumpitur. — Nihil minus poenitentibus convenit, quam concitatus furor: quippe conversio, summa indiget humilitate; hic vero maximi tumoris argumentum est. — Si is demum supremæ humilitatis terminus pro confesso habetur, ut eo etiam præsentē a quo irritamur, sereno illum ac tranquillo corde diligamus; is sine dubio finis furoris erit, si soli dum degimus, adversus eum qui nos in aliquo læserit, et verbis et gestibus repugnantes utamur. — Si Spiritus Sanctus, animæ pax et definitur et est [ira vero, cordis perturbatio est et dicitur]; nihil æque ut furor, ejus a nobis præsentiam segregare poterit.

Quum permultas atque diras furoris species agnoverimus, unam ipsius solamque progeniem, etsi adulteram, utilem tamen esse deprehendimus. Vidi enim nonnullos qui quum usque ad insaniam excandissent, diuturnamque adeo ac penitus in medullis insitam injuriarum memoriam evomissent, per vitium illius commotionis fuisse liberatos, quum is qui eos læserat, prioris diuturnique doloris illos vel poenitentia vel satisfactione curasset. Vidi item alios, qui irrationabili longanimitatis specie, ex silentio memoriam illatæ injuriæ in intimis recondiderunt; eosque insanis deteriores atque infeliciores esse judicavi, quippe per atramentum, columbæ eandem demoliti essent.

Summa igitur adversum serpentem istum cura et diligentia pugnandum est: et ipse enim naturam habet adjutricem, non secus quam turpis concupiscentiæ coluber. Vidi nonnullos iracundiæ furis succensos, præ amaritudine animi cibum ab se omnino rejecisse: qui tamen ex hæc irrationabili continentia venena venenis adjecerunt. Vidi item alios, quum veluti rationabilem causam furoris nacti essent, gulæ illecebris se ipsos addixisse, ac veluti ex fovea in præcipitium corruere. Alios item adspexi prudentiores, qui peritorum more medicorum, utrisque commixtis, ex æquabili et moderata consolatione maxima emolumenta consecuti sunt.

Nonnunquam moderata melodia furorem optime lenit et mitigat; sæpe vero ea quæ immoderata est et importuna, cum voluptate conjungitur. Ea igitur sic demum optime utemur, si tempora aptissime ad normam dirigamus.

Quum sederem aliquando ejusdem necessitatis causa juxta quorundam solitariorum cellulam, audiivi illos perdicum more intus summa amaritudine et furore apud se corrixantes, atque in ejus personam qui se læserat, tanquam is præsens esset, petulantissime insilientes. Quos ego ne ultra in solitudine sederent, pie et fideliter monui, si nollent ex hominibus dæmones fieri. Vidi rursus alios corde lascivo ac lubrico escarum nimietate distendi, qui mites se esse et blandos atque (ut ita dixerim) amatores fratrum simulantes, personam sibi sanctitatis et honestatis imponent. Quos ut solitudinem sectarentur hortatus sum, veluti ferramentum quoddam luxui et escarum nimietati inimicum, si nollent ex rationali in brutam naturam miserabiliter decidere. Quum vero quidam mihi utrisque se miserabilis efferrī dicerent, eos ego suæ voluntatis arbitrium sequi prorsus inhibui, eorumque præceptoribus hoc amice suggessi, ut hunc aliquando, nonnunquam vero illum ordinem eos sequi permitterent, dum illi per omnia rectori atque gubernatori cervice submissa perfecte obtemperarent. Is etenim qui voluptatibus studet, se ipsum fortassis aut alterum suorum morum discipulum corrumpere ac perdere solet; iracundus vero, lupi in morē gregem totum sæpe perturbat, animasque plurimas humilians vulnerat.

Grave quidem est oculum cordis præ furore turbare, secundum Psalmistæ testimo-

Ps. vi, 8. nium dicentis, Turbatus est a furore oculus meus; longe vero gravius, et labiis etiam animi impetum exprimere: gravissimum autem ac totius monasticæ et angelicæ diviniæque conversationi alienum atque omnino inimicum, manibus quoque furori satisfacere.

Si festucam alterius sanare vis, vel magis tibi velle videris, noli pro scalpello trabe hanc velle recidere atque retundere. Trabs quippe sermo durus est gestusque indecorus, scalpellum vero mansueta doctrina mitisque responsio. Argue enim (inquit), increpa, obseca; non autem etiam, Pereute. Si vero et hoc fieri oporteat, raro omnino, nec tunc quidem per te ipsum, facere debes.

Si diligentius inspiciamus, animadvertemus plerosque ex his qui iracundiæ facibus exagitantur, prompte jejuna, vigilare, quietem solitudinis sectari. Est enim ea versutissimi dæmonis intentio, idque summopere inquit, ut veluti per rationabilem occasionem poenitentiae et luctus, eas materias quæ morbo huic incrementa dare possint, sequendas illis persuadeat.

Si lupus unus, ut antea diximus, gregem totum auxilio dæmonis perturbare potest; et unus profecto sapientissimus Frater, velut uter oleo repletus, angeli adjutorio fretus, fluctuum rabiem in serenitatis tranquillitatem convertet, navemque servabit illasam, ac pro magnitudine iudicii quod prior ille promeruit, mercedem a Deo referet, profectus forma omnibus factus.

Initium beatæ tolerantiae est, in amaritudine et dolore animæ, ignominias suscipere: medium vero, eas tolerare sine morore; finis autem et consummatio, summam illas laudem existimare. Gaudeas, prior; valeas, secunde; sed tu felix ac beatus, tertie, quippe qui in Domino exsultas.

Notavi miserandum omnino spectaculum in his qui iracundiæ inserviunt, quod illis latenter ex elatione contingit: indignati enim eo quod ira fuissent superati, rursus irascebantur. Admiratusque sum quum intuerer illos ruina ruinam ulciscentes, ac peccato peccatum persequentes miseratus sum, dæmonumque versutiam stupens, parum abfuit quin de mea ipsius vita desperarem.

Si quis se ipsum tumore et iracundia, nequitiaque et simulatione facile superari perspicit, contra hæc mansuetudinis et tolerantiae ancipitem gladium educere instituit: hic profectus veluti fullonum salutarem officinam, Fratrum monasterium ingredi laboret, atque eorum qui maxime duri et immites sunt (si quidem hæc vitia perfecte exuere cupit), ut illic ex contumeliis et ignominiiis, dum Fratrum vexationibus extenditur atque intellectualiter pulsatur, fortassis vero etiam sensibilibus calcibus tunditur et conculcatur, sordes quæ animæ illius vestes macularent, diluat. Ipsa te plebeia vox persuadeat probrum et contumeliam lavaerum esse vitiorum animæ. Solent enim sæculares, quum aliquem in faciem ignominiiis et contumeliis resperserint, gloriantes ad alios dicere: Lavi illum. Quod profecto verum est.

Alia in his qui adhuc rudes imbuuntur, ex fletu est iracundiæ necatio; et alia in his qui perfecti sunt, commotionis commoda cessatio. Quippe prior illa lacrimis veluti freno quodam ligata est; hæc velut serpens a beata tranquillitate veluti a gladio quodam acutissimo necata est. — Vidi ego tres una monachos injuriis affectos: ex quibus unus mordebatur quidem injuriis atque perturbabatur, sed tamen silentio premebat iracundiam; alius vero gaudebat quidem ex lucro suo, sed ejus qui se maledictis insectatus fuerat peccato angebatur; tertius vero proximi tantum damna secum volvens, vim ardentium lacrimarum perfundebat. Eratque suave spectaculum, timoris et mercedis et caritatis operarios adspicere.

Sicuti corporum febris quum una sit, non unam, sed plures habet sui occasiones

ardoris, et furor atque commotio, fortassis vero et aliarum species perturbationum nostrarum, plurimas ac varias occasiones et causas habere noscuntur. Quocirca possibile non est tantam rerum varietatem eodem modo definire: sed magis consilium ex animo meo do, ut pro sollicito aegrotantium studio quisque medicinae compendium inquiramus. Primum itaque remedium erit ut quisque causam sui doloris agnoscat: causa quippe cognita, contra hanc medicamenti etiam auxilium ex providentia Dei spiritualiumque virorum diligentia suscipimus. Qui nobiscum in Domino una ingredi enpiunt, nostro exemplo admoniti, in illud propositum nobis intellectuale iudicium, ingrediantur, praedictasque turbationes sive causas quodammodo subobscure simul examinent. Vinciatur jam tyrannus iste mansuetudinis nexibus, flagelloque longanimitatis verberatus, atque a caritate pertractus, sistatur tribunali rationis, atque ut convenit examinetur, et ita disceatur: Dic nobis, o stulte et turpissime, genitoris tui et ejus que te male peperit appellationem, filiorumque tuorum, et sceleratissimarum filiarum; praeterea et eorum qui te debellant et necaturi sunt, nomina edicito. Ille vero sic interrogatus, ita respondere videbatur: Plurimae generationes meae sunt, nec unus mihi pater est: matres vero meae sunt, inanis gloria, cupiditas, gastrimargia, nonnumquam vero et fornicatio: qui autem me genuit, fastus appellatur; porro filiae meae, memoria injuriarum, inimicitia, disceptatio et odium; adversariae vero meae quibus nunc victus teneor, quae his obiectae sunt, mansuetudo et inirascencia; ea autem quae mihi insidiatur, humilitas dicitur. Quis vero illam genuerit, loco suo illam interrogete.

GRADUS IX

DE MEMORIA INJURIARUM.

SANCTE quidem virtutes, Jacob sealae comparantur; vitia vero nefaria, ei quae cecidisse legitur ex Petri summi apostoli manibus catena. Et illa quidem simul Act. xii, 7. nexa atque altera ad alteram transmittentes, in cælum sustollunt amatores suos; vitia vero se invicem gignere atque arctissime complecti consueverunt. Quocirca quum jam audierimus implacabilem furorem, progeniem suam memoriam injuriarum appellantem, de ea nunc invitante nos tempore loquamur.

Memoria injuriarum est furoris complementum, peccatorum custos, justitiae odium, virtutum perditio, venenum animae, mentis assiduus vermis, orationis confusio, deprecationis excisio, caritatis alienatio, clavus infixus animae, injucundus sensus qui in amaritudinis suavitate diligitur, iuge peccatum, nunquam dormiens iniquitas, horis singulis admissa malitia. Est istud quoque tenebrosum ac molestissimum vitium, dico vero injuriarum memoriam, unum ex his quae generantur nec gignunt, sive etiam gignunt; atque ideo plura de illo loqui volumus*.

* nolimus

Qui iracundiam sedavit, is hujusmodi memoriam peremit: dum enim vivit pater, filios generare non cessat. — Qui caritatem possidet, iracundiam ab se fugavit; qui autem inimicitias exercet, importunos sibi labores congregat. — Caritatis mensa dissolvit odium, et dona mundissima emolliunt animam. Mensa neglecta, mater confidentiae; et per fenestram caritatis, ventris ingluviis ingreditur.

Animadverti odium vinculum fornicationis diuturnum dirupisse, memoriamque

injuriarum illie jam mirabiliter et præter spem perseverasse. Mirandum sane spectaculum, dæmonem a dæmone sanari conspiciere; sed hoc fortassis est ex dispensatione opus Dei, non dæmonum. — Longissime a caritate valida et naturali remota est memoria injuriarum, eique facile appropriabit fornicatio; videsque latenter in columba corruptionem. — Ideo quem mordet injuriarum memoria, adversus dæmones id magis patiat; et quem delectat blandum inimicitiarum veneuatumque odium, corpori suo semper infestus inimicus sit. Amicus ingratus ac dolosus caro est; et si foveatur, amplius lædit.

Solet Scripturas disserere memoria injuriarum, atque ad propriæ affectionis sensum Sancti Spiritus eloquia violenter attrahere. Confundat hujusmodi Jesu oratio, quam si injuriarum memoriam servemus, cum illo dicere non possumus.

Si post ingentem luctam, hujusmodi perversitatem omnino destruere non valeas, saltem verbis et corporis habitu inimico tuo te pœnitere significa, ut vel hanc ad illum simulationem diutius veritus, perfecte tandem illum diligere cogaris, a conscientia veluti ab igne quodam assidue admonitus. — Hæc vero putredine ac peste tum demum perfecte te curatum intellige, non quum pro eo qui te contristavit oraveris, non quum illum muneribus affeceris, non quum ad mensam tuam eum perduxeris; sed quum cognita illius aliqua calamitate, sive corporali sive spirituali, quasi ipse eam perpressus fueris ita te augi dolore atque illacrimari perspexeris.

Monachus solitarius qui hanc servat in semetipso memoriam, aspis nidificans est, letale virus secum ubique circumferens. Memoria passionum Jesu hujusmodi curabit animam, dum in illius elementiam ac tolerantiam intuens, valide confusa erubescit. — Ligno putrido intrinsecus gignuntur vermes, et mitissimis moribus quietique adulterinæ cohæret iracundia. Qui hæc eiecit, remissionem reperit; qui vero illi agglutinator est, miseratione privatur.

Luc. vi, 37,
38.

Laboribus se quidam ac doloribus, ut veniam mererentur, exposuerunt. Hos tamen vir qui injurias obliviscitur, facile antieipavit: siquidem illud verissimum est quod dicitur, Dimittite celerius, et copiose dimittetur vobis. — Veræ germanæque pœnitentiæ certum argumentum est oblitio injuriarum; qui vero inimicitias tenet, et se pœnitere existimat, similis est ei qui se in somnis currere putat. — Vidi injuriarum memores, dum se hujusmodi salutari oblivione admonerent, verba sua reveritos, ab hoc quievisse vitio et peste.

Nemo hujusmodi obtenebrationem simplex esse ac tenue vitium existimet: solet enim ad ipsos quoque spirituales viros sæpius extendi.

GRADUS X

DE DETRACTIONE.

NULLUS, reor, prudentium et recte sentientium, ex odio et injuriarum memoria detractorem nasci refragabitur. Quocirca et post majores suos veluti in serie constituta est.

Detractio est proles odii, tennis languor, pinguis et occulta ac latens sanguisuga, quæ caritatis omnem consumit ac demolitur sanguinem, dilectionis simulatio, cordis

sordes ac duritiam parans, castitatisque exterminatio. — Sicuti quædam sunt adolescentule quæ mala sine ullo verecundiæ rubore operantur, nonnullæ vero quæ graviora his clam ac verecundius faciunt; ita et in passionibus ignominia fieri videas. Illujusmodi vero adolescentule sunt, simulatio, nequitia, mæror, memoria illate injuriæ, cordisque detractio: quæ alia suggerere videntur, et ad alia intentæ sunt.

Audio detractantes quosdam, eosque protinus increpatione coerenti. Qui quum mihi satisfacere vellent, hoc se ex ejus caritate et cura cui detrahebant, facere dixerunt. Ego vero eis: Quiescite, inquam, atque ab hujusmodi caritate cessate, ne ille mentiatui qui ait: Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequer. — Si te dieis diligere, clam ora, neque objurges: hunc quippe caritatis modum Deus libentissime suscipit. — Neque istud cogitare omittas, si te a judicando peccantem, sobrium omnino servare cupis, quod et Judas in choro discipulorum fuit, et latro in homicidarum numero; mira tamen in uno temporis momento utrisque facta est retributio et commutatio.

Ps. c. 5.

Si quis detractiois spiritum superare cupit, non peccanti fratri, sed suggerenti dæmoni, causam sceleris adscribat. Nullus enim est qui in Deum peccare velit, etsi omnes non coacte sed sponte peccemus. — Vidi aperte peccantem, atque occulte pœnitentiam agentem; et quem ut nequissimum judicaveram, inveni pudicum ac sobrium apud Deum existimari, quum illum per conversionem et pœnitentiam sibi propitium fecisset.

Noli cum vereri qui apud te proximo detrahit, imo vero dicito ei: Quiesce, frater: ego in his quæ graviora sunt quotidie delinquo: illum ergo quomodo damnare possum? Ille enim unico medicamento duo ista lucraberis, quod et te ipsum et proximum curabis. — Est inter reliquas quæ ad remissionem peccatorum ducunt, et ista admodum compendiosa via, scilicet a judicando abstinere: siquidem id verissime dicitur. Nolite judicare, et non judicabimini. — Alienissimus est ab aqua ignis: ita et judicare, ab eo qui pœnitere cupit.

Luc. xi, 37.

Etiã si in ipso animæ a corpore digressu quempiam peccare videris, ne tum illum quidem damnare audeas: incertum est enim hominibus judicium Dei. — In magnis quidam delictis aperte lapsi sunt, majora vero clam operati sunt. Seducti sunt ergo qui libenter aliorum mores corripiunt, fumum pro sole amplectentes.

Audite me, obsecro, audite, pessimi aliorum judices. Si verum est, ut est profecto verissimum, quod in quo judicio judicaveritis, judicabimini: procul dubio in quibus causati fuerimus proximum, in eadem quoque ipsi incidemus, sive spiritualia illa fuerint, sive corporalia: neque aliter fieri potest.

Math. vi.

Qui celeres nimiumque diligentes proximi judices sunt, hoc ideo patiuntur, quia nondum peccatorum suorum fixam ac perfectam memoriam curamque susceperunt. Nam si quis amoto proprii amoris velamine mala sua diligenter inspicat, nullus jam rei alterius in hac vita curam geret, id apud se reputans, tempus sibi sufficere non posse quo se ipsum luceat, etiã si centum annos vixerit, etiã si totum Jordanem fluxum in lacrimas versum, ex oculis suis manare perspexerit. — Notavi luctum, nec ullum in eo detractiois aut condemnationis vestigium inveni. — Aut itaque peccare nos dæmones urgent, aut quum non peccaverimus, judicare peccantes, ut per hoc secundum primum illud homicida inquinent.

In hoc scito eos qui memoriam illate sibi injuriæ servant, atque invidos aperte dignosce, quod doctrinam et opera virtutesque proximi libenter et facile vituperant et calumniantur, spiritu odii miserabiliter præcipitati ac demersi. — Vidi quosdam clam ac sine arbitris scelera penitus horrenda perpetrare, qui quod putarent se esse mundissimos, eis qui publice levia admittunt aliqua, gravissime imminabant.

Judicare, est impudens direptio divinæ dignitatis: condemnare autem, animæ

propriæ interitus. — Sicuti elatio sola, absque alio vitio comite, perdere se habentem potest: ita et iudicandi vitium, et si solum in nobis fuerit, perfecte nos perdere

*Luc. xviii,
10-14.*

Bonus et probus uvæ lector matura acina comedens, acerba legere nunquam patietur: porro grati viri ac prudentis animus quotquot in aliis virtutes inspexerit, studiosissime notabit; insipiens vero querelas defeetusque perscrutabitur: de quo et dictum est. Scrutati sunt iniquitates, defecerunt scrutantes scrutationes. — Neque si oculis tuis peccatum videris, condemnes, neque illis credas: sæpius enim falluntur et ipsi.

Ps. lxxiii, 7.

GRADUS XI

DE LOQUACITATE.

DIXIMUS in præcedentibus breviter, quam sit periculi plenissimum utque eos quoque qui spirituales videntur nonnunquam subrepat, iudicare proximos, imo vero iudicari atque a lingua cruciari. Nunc vero causam ejus et janua per quam ingreditur et egreditur, consequens est paucis eloqui suoque loco statuere.

Loquacitas est inanis gloriæ sedes, per quam se ipsam indicare atque in publicum producere solita est. Loquacitas, ignorantia est certum argumentum, detractionis janua, scurrilitatis dux, mendacii opifex, compunctionis desolatio, acediæ auctor sive evocatrix, somni præcursor, intentæ fixæque cogitationis dissipatio, custodiæ externinatio. Contra vero, taciturnitas in cogitatione mater est orationis, captivitatis revocatio, ignis divini amoris observatio, cogitationum diligens inspectio, specula hostium, carcer luctus, lacrimarum amica, memoriæ mortis operatrix, suppliciorum pictor, judicii indagatrix, sagax mœroris subministratrix, inimica fiduciæ, quietis conjux, ambitiosæ doctrinæ adversatrix, seientia adjectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascensus.

Qui peccata cognoscit, continet linguam suam: qui vero loquax est, nondum se ipsum ut oportet agnovit. — Studiosus silentii appropriat Deo, ipsique iugiter in abdito cordis adsistens, illustratur ab eo. — Jesu silentium admirationi et reverentiæ Pilato fuit: virique quæta et silens vox profligavit inanem gloriam. — Verbum dixit Petrus, et flevit amariter, quia illius immemor fuit qui ait: Dixi, Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: alteriusque dicentis, Melius est e sublimi cadere in terram, quam ex lingua cadere.

*Matth.
xxviii, 14.
Ibid. xxvi,
69-75.
Ps. xxxviii,
2.*

*Ecclesi. xx,
20, iuxta
LXX.*

Plura quidem de his scribere nolo, etsi plures me hujus vitii astutiæ id facere hortentur. Audivi tamen aliquando virum quemdam, ejus apud me plurimum valebat auctoritas, quom de solitudinis quiete loqueretur, asserentem loquacitatem ex uno horum peccatis gigni: aut scilicet ex perversione, et iniqua intemperantique consuetudine (lingua enim membrum corporis quom sit, in quo jam erudita fuerit, ejus consuetudinem requirit); aut rursus in his qui in certamine sunt, maxime quidem ex inani gloria, nonnunquam vero ex ingluvie ventris. Quocirca plurimi sæpe quom frenant ventrem, violentia jam ac debilitate quadam et linguam et ejus verborum consueverunt.

Qui curam sui exitus gessit, circumcidit verba; et qui possidet animi luctum, ut ab

igne ita fugit a loquacitate. — Qui diligit solitudinis quietem, clausit os suum; qui vero processionibus gaudet, hunc vitium hoc e cella proturbat. — Qui altissimi divini-que ignis fragrantiam sensit, is non secus quam apis fumum, omnem fugit hominum cœtum. Apem quippe fumus exagitat; hujus vero proposito cœtus hominum est contrarius.

Paucorum revera est aquam nullis aggerum molibus septam suis meatibus arcere; sed multo pauciorum est incontinens edomare os.

GRADUS XII

DE MENDACIO.

EX lapide quidem ac ferro excutitur ignis; ex loquacitate vero ac jocis mendacium nascitur.

Mendacium est caritatis exterminatio; perjurium vero, Dei abnegatio. — Nullus recte sentientium parvum esse mendacii peccatum existimat; quippe contra nullum vitium terribiliori sententia Spiritus Sanctus usus est. Sicut ait David ad Deum: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Quid jam illi passuri sunt qui juramentis mendacia conjungunt et consuunt? *Ps. v. 7.*

Vidi nonnullos mendacii gloriari, eisque se honestari putare, qui quum jocis otiosoque sermoni ridicula nonnulla subtexerent, audientium luctus miserabiliter demoliti sunt. Quoties demones ab hujusmodi facetiarum auditu, velut a pestilentiali morbo, statim post inchoationem gravis ac molesti auctoris nos fugere velle perspexerint, tunc jam gemina nos ista cogitatione illaqueare nituntur, nobis ita suggerentes: Noli contristari fratrem talia narrautem, aut certe noli te ipsum ceteris adstantibus meliorem divinarumque rerum studiosiorem judicare. Exi citius, nec moram ullam ibi feceris: sin alias, in oratione tua ridiculosarum rerum tibi imagines finges. Neque inde fugias solum, verum et iniquum cœtum religiosa severitate dissolve, mortis atque judicii mentionem in medium adducens. Est quippe præstantius ex hoc fortasse modicum inani gloria respersi, ut plurimis ita inveniaris utilitatis auctor, quam per ignavum et improbum silentium tibi pariter et aliis detrimenti causa fieri.

Simulatio, mendacii mater est, sæpe vero etiam materia. Quippe quidam simulationem nihil aliud esse definiunt, quam mendacii meditationem atque opificem, agglutinatum sibi atque connexum habentem jusjurandum.

Qui timorem Domini possidet, alienissimus est a mendacio, judicem habens incorruptum conscientiam suam. — Sicut in perturbationibus reliquis damni differentiam agnoscuimus, ita et in mendacio quoque. Aliter enim ille judicatur qui per supplicii timorem, aliter qui nullo proposito mentitur. Alius deliciarum mentitur causa, alius voluptatis gratia; alius ut adstantibus moveat risum, alius vero ut insidiatur fratri, eumque detrimento aliquo afficiat. — Ex cruciatibus principum deletur mendacium; ex lacrimarum vero multitudine in finem perimitur.

Dispensationem allegat qui mendacium suggerit, et perditionem animo sæpe justitiam existimat. — Rahab se imitari argumentatur qui mendacia confingit, per quæ perditione sua aliorum salutem se moliri dicit. — Ait quidam: Quum a mendacio

*Jo. u. 1
et seq.*

mundi fuerimus, tum si ita aliquando necesse sit, tempore admoniti, ipsum cum timore subeamus.

Nescit puer mendacium, ita ne anima quæ fuerit ab iniquitate omnino aliena. — Qui vino exhilaratus fuerit, et si nolit, vera in omnibus dicet; qui vero compunctione fuerit inebriatus, mentiri non poterit.

GRADUS XIII

DE ACEDIA.

Cf. p. 554.

UNUS et hic nonnunquam ex loquacitatis ramis est, ut jam in prioribus diximus, patriaque progenies : acedia est. Quocirca congruum illi ordinem in nequissima catena distribuimus.

Acedia est animi remissio, mentis resolutio, neglectio vitæ monasticæ, professionis odium. E cellula item prodire hortatur, sonitum aliquem aut fragorem pedumque strepitum excitans.

Qui se ipsum luget, acediam nescit. — Hæc sæculares beatos dicit. Deum ut incontinentem et immisericordem calumniatur. Est in psalmodia invalida, in oratione imbecillis, in ministerio ferrea, in opere manuum impigra, in obedientia improba.

Vir bene subjectus alienus est ab acedia, et per ea quæ sensibilia sunt, ad intellectualia proficit. Cœnobium acediæ resistit; viro autem solitario hæc individua in æternum comes est, neque illum ante mortem deseret, quotidieque dum vixerit illum oppugnabit. Hæc anachorete cellulam intuita subrisit, atque appropinquans juxta sibi tabernaculum fixit.

Mane primo languentes mediens visitat, acedia vero monachos circa meridiem. Hospitum susceptionem acedia suggerit, atque per laborem manuum eleemosynas fieri precatur. Visitare infirmos hortatur alacriter, illius admonens qui in Evangelio dixit :

*Matth. xxv,
36.*

Infirmus eram, et visitastis me. Ad mœrore aliquo affectos ac pusillanimes ut proficiantur inducit, consolari pusillanimes ipsa pusillanimitis suggerens. — Ad orationem stantes necessaria ejuspiam rei admonet, omnemque movet artem ut inde nos aliqua veluti rationabili fune, ipsa nos irrationabilis attrahat. — Tribus horis horrorem, dolorem capitis febremque ac vertiginem, acediæ spiritus fecit. At ubi hora nona supervenit, convaluit modice; mensa vero posita, a stratu exsilii : et quum orationis tempus remeavit, rursum corpus gravari cœpit; in oratione adsistentes iterum somno demersit, importunisque oscitationibus versum ex ore diripuit.

Vitia quidem perturbationesque reliquæ, una aliqua virtute singula evacuantur; acedia vero monacho mors est, quam in se jugiter continet. — Virilis ac robusta anima mortuam exsuscitavit mentem; acedia vero ac desidia totas virtutum opes simul dissipavit.

Quum sit hoc unum ex octo vitiis principalibus omnino gravissimum, quod in illis fieri consequens est, in isto quoque faciamus. Et illud tamen præterea addamus : Nisi agatur psalmodia, non apparet acedia; consummataque synaxi, aperti sunt oculi. — Acediæ maxime tempore violenti elucet : nihil enim æque ut acedia monacho tot coronas parat. — Si consideres diligentius, invenies eam stantes pedibus oppugnare lassitudine, sedentibus, ut super parietem se reclinent persuadere.

Vinciatur et hic tyrannus a peccatorum memoria, cadatur ab opere manuum; trahatur a futurorum bonorum intenta cogitatione, adstansque ut convenit interrogetur: Dic nobis, o tu remisse et dissolute, quis te male genuit? aut qui sunt nepotes tui? quive te oppugnantes? vel quis sit interfector tuus? Ille vero peremmetantibus ita respondeat: Ego in his qui vere obedientes sunt, non habeo ubi caput reclinem; qui vero mihi per solitudinis quietem cedunt, cum his una dego. Quæ mihi nomen dederunt, plurimæ sunt: interdum enim insensibilitas animæ, quandoque vero irreminiscentia quædam atque oblivio cælestium, nonnunquam etiam immensa laborum magnitudo. Stirpes vero meæ, locorum mutationes sunt; quæ mecum fiunt, inobedientia spiritualis Patris, futuri iudicii oblivio, nonnunquam vero etiam professionis derelictio. Porro adversariæ meæ a quibus nunc vinetus teneor, psalmodia operi manuum conjuncta, mortis memoria. Quæ vero me penitus necat, oratio est adjuncta futurorum bonorum firmissimæ spei. Quis vero orationem genuerit, ipsam interrogate.

GRADUS XIV

DE GULA.

DE gula loqui instituentes, si nunquam alias, nunc maxime contra nos ipsos philosophari proposuimus: mirum enim si quis unquam hæc liber evasit, nisi forte qui sepulcrum habitaverit.

Gastrimargia est simulatio ventris: quum enim satius fuerit, indigere se clamat; et quum distentus atque disruptus, vociferatur esuriam. — Gastrimargia est saporum variorumque liquaminum opifex, suavitatis fons. Obstruxisti venam, et aliunde prorumpit; hac quoque aggeribus obruta, sibi aliam viam fecit. Exstinxisti flammam, et aliunde revixit; istaque rursus extincta, superatus ab alia es. — Gastrimargia est oculorum seductio, modica suscipiens, et universa simul absorbere suggerens.

Adversus gastrimargiam sæpe inanis gloria inimicitias gerit, et super infelici monacho quasi venali mancipio invicem pugnant. Hæc illum ut jejuniū solvat, impellit; illa ut virtutem abstinentia prodat, modis omnibus urget. Sapiens monachus utrumque vitabit, et suo tempore alteram altera arebit et a se penitus abjiciet. — Carnis igne crescente, illam puniamus, atque in omni tempore et loco abstinentiam serveramus; at quum sedatus exstinctusque fuerit (quod quidem dum in vita sumus, fieri vix posse puto), tunc jam opus nostrum atque abstinentiam celebamus. — Vidi nonnunquam illusionem demonum seniores aliquos benedictione sua juvenes non sibi subditos ad potandum vinum atque ad remittendum abstinentiam reliquam hortari. His, si fuerint probate vitæ atque auctoritatis, habuerintque testimonium in Domino, obtemperandum est, moderate tamen; si vero negligentiores sint hujusmodi, illorum benedictionem non curemus, atque potissimum si adhuc carnis ardoribus infestamur.

Putavit Evagrius sapientissimum se omnium alacritate sensus fieri; sed fraudem passus, sibi mentitus est miser, insipientiumque insipientissimus ex hoc ipso ostensus est. Quod ut in plerisque aliis, ita et in hoc quoque animadverti potest. Ait enim quondam: Quum varios delicatosque cibos anima concupiscit, pane angustetur et aqua. Simile enim quiddam dicere videtur, ac si pueri præciperet ut scalarum gradus

omnes uno passu repente conscenderet. Quam nos ipsius irrationabilem sententiam vertentes, ita dicimus: Quum varios delicatosque cibos anima concupiscit et quærit, natura proprium aliquid videtur inquirere. Quocirca summa industria contra huiusmodi callidissimam insidiatricem vigilandum est: alioqui gravissimum contra nos excitabit bellum, ruineque laqueos parabit. Primum itaque abscindamus a nobis eos cibos qui impinguare possunt: tum vero etiam calidos, ne oleum flammæ adiciamus; deinde vero suaves quoque ac delicatos. Si fieri potest, cibos corpori indulgeamus qui facile repleant, et maxime leves vilesque et exigui sint, ut ex repletionem facili inexplabilem ejus aviditatem satiemus; per exiguitatem vero, levitatem atque vilitatem celeri digestionem secuta, cito respirare possumus animo, atque a calore tanquam a flagello liberari. Si diligentius intueamur, animadvertemus quotquot sunt ex rebus spirantibus cibi, eos omnes suo calore in nobis incentivum excitare libidinis.

Ride eum spiritum qui tibi post cibum ut consuetam refectionis horam differas improbe suggerit: quum enim nona hora supervenerit, priorem abnegavit concordiam.

Alia insontibus, alia reis continentia convenit. Illis enim corporis motus in signum est: isti vero usque ad mortem et finem adversus hoc inexorabiliter atque irconciliabiliter se habent. Ac priores illi jugum quidem per animi moderationem servare volunt; sequentes vero, Deum per animæ mœrorem perpetuanque compunctionem sibi placere student. — Tempus letitiæ et consolationis perfecto quidem viro est, quum nulla rerum mortalium angitur cura; ei vero qui adhuc in certamine est, collectationis tempus; vitioso autem, festivitas festivitatum, celebritasque celebritatum. — Insomnia ciborum et dapum in corde gulæ deditorum, judiciorumque et cruciatuum in corde lugentium. — Escarum satiety, fornicationis est mater; afflictio autem ventris, caritatem parit. — Qui leonem blanda demulcet manu, nonnunquam illum mansuefacit; qui vero corpus obsequiis fovet, ipsum amplius efferavit.

Gaudet Judæus sabbato, et diem festum facit; monachus vero gulæ deditus, sabbato et die dominico. Ante tempus computat Pascha, et ante plurimos dies escas parat. — Secum volvit attonitus famulus ventris, quibus cibis epulabitur; Dei autem servus, quibus gratiis ditabitur. Mox ut advenit hospes, in caritatem totus ex gulæ concupiscentia movetur, detrimentumque suum consolationem fratris existimat. In adventu quorundam, vinum bibere statuit, et dum virtutem abstinentiæ sibi videtur oculere, vitii servus efficitur.

Contine ventrem, ne ipse ab eo tenearis, tuncque incipias cum rubore confusionis continere. Norunt quid dixerim qui in secretam foveam inciderunt; viri autem eunuchi hoc experti non sunt. — Ventrem cogitatione sempiterni ignis circumcidamus. Quidam enim quum huic obtemperassent, postremo membra sua absciderunt, duplicemque mortem sibi consciverunt.

Animadvertimus, si inquiremus diligentius, naufragia nostra omnia ab isto fieri. — Mens jejunantis, cum sobrietate orat; intemperantis autem, impletur immundis imaginibus. — Ventris saturitas exsiccat fontes; sin vero ille siccatur, pariet latices. — Qui ventri dum obsequitur, fornicationis spiritum vincere vult, is ei similis est qui oleo incendium extinguere nititur. — Si affligatur venter, humiliabitur cor; sin autem ille foveatur, superbit cogitatio. Considera te ipsum prima diei hora, meridie, et vespere antequam sumas cibum; atque ex hoc addices jejunii utilitatem. Exsultat namque mane atque appropinquat cogitatio; sexta vero quum advenerit, aliquanto remissior fit; circa vero solis occasum, prorsus humiliatur. — Afflige ventrem, et omnino frenabitur lingua: quippe multitudine escarum hæc nervos accipit.

Pugnans pugna adversus ventrem, et sobrietati propter hunc maxime stude: nam

si modicum laboraveris, continuo erit Dominus adjutor tuus, et cooperabitur tibi. — Laxi et molliti utres capaciores fiunt; sin autem negligantur, minus capient. Qui ventrem ingurgitat, dilatat intestina; qui vero adversus hunc pugnat, contrahit ac restrinxit illa: his autem restrictis, nil opus est pluribus cibis, tuncque jam naturaliter jejunantes efficiuntur. — Sitis nunquam sedavit sitim: fame vero famem abscindere, et durum est et impossibile. Si quando te vicerit, tunc doma te ipsum laboribus; quod si per infirmitatem id fieri non potest, vigiliis adversus eam rursus pugna. Si gravatur oculi, opus manuum arripe; si vero non adsit somnus, noli id tangere: nam possibile non est Deo et mammonæ, hoc est Deo et operi manuum, mentem adistere. Matth. vi, 21.

Neque illud te lateat, quod plerumque daemon stomacho insidet nostro, facitque ut homo nunquam satietur, etiam si universam comederit Egyptum, totumque Nilum biberit. — Post eibum, gula iniquus spiritus abscedit, fornicationisque in nobis spiritum immittit: illique quid fecerit nuntians: Apprehende (inquit) illum, occupa et contrahat: nam ventre distento, non multum in deieciendo laborabis. Qui quum venerit, continuo subridet, somnoque devinctis nostris manibus et pedibus, omnia quaecumque voluerit facit, atque animam nostram corpusque contaminabit phantasiis, iniquationibus, obscenique liquoris egestionibus. Et est sane mirandum spectaculum, videre incorpoream mentem fœda corporis colluvione maculari atque obscurari, eandemque rursus per carnis hujus lutum emundari atque in tenuissimam naturæ suæ redire substantiam.

Si angustam duramque viam pergere Christo promisisti, reprime ventrem: hunc enim si foveas atque distendas, pacta et conventa cum Domino tuo irritasti. Intende animo ut audias dicentem: Lata et spatiosa est via ventris, quæ ducit ad perditionem fornicationis, et multi sunt qui ingrediuntur per eam; et quam angusta janua atque arcta est via jejunii, quæ ducit ad viam castitatis, et pauci sunt qui per eam ingrediuntur. Ibid. xii, 13.

Princeps est demonum qui cecidit Lucifer, et princeps vitiorum concupiscentia gula.

Quum ad mensam epulis instructam discumbis, procedat in medium judicii mortisque memoria: vix enim vel sic parum concupiscentiæ obsistes. Dum calicem bibis, memento item aceti et fellis Domini tui, prorsusque aut continebis, aut certe per gemitum sensu hamiliori eris. — Noli errare, nunquam a Pharaone liberaberis, neque supernum Pascha celebrabis, nisi semper amaritudines et azyma comederis. Exod. xii, 8. Amaritudines sunt jejunii violentia et afflictio; azyma vero, sensus minime inflatus. — Imprimitur omnino respiracioni tuæ sermo ille dicentis: Ego autem quum mihi dæmones molesti essent, inducbar cilicio, et humiliabam in jejunio animam meam, et oratio mea in sinu animæ meæ adhesit. Ps. xlii, 11.

Jejunium est naturæ violentia, circumcisio suavitatis faucium, incentivorum omnium abscisio, malarum cogitationum amputatio, insomniorum liberatio, orationis munditia, insigne lumen animæ, mentis custodia, obsecrationis solutio, compunctionis janua, suspirium humile, læta contritio, loquacitatis abdicatio, quietis occasio, obedientiæ custos, somni levatio, sanitas corporis, tranquillitatis auctor, peccatorum remissio, paradisi porta et delicia.

Interrogemus ut alios ita et hunc, imo vero præ aliis omnibus hunc nostrorum hostium nequam præceptorem, vitiorum januam, ruinam Adam, Esau perniciem, interitum Israelitarum, Noë turpitudinem, Gomorrhæorum proditorem, Lot crimen, filiorum Heli exterminatorem, iniquationum ducem: unde signatur, quoniam sint ejus nati, quis item sit a quo conteratur, et a quo in finem perimatur. Dic nobis, o mortu- Gen. iii, 6.
24. xvi, 29.
21. xvi, 29.
1. 13. Gen.
18. 21. xvi, 29.
20. 18. 23.
33. 1 Reg. 11.
12 et seq.

lium omnium nimium violenta domina, quæ omnes auro inexplabilitatis emisti: Unde tibi introitum in nobis paras? Quidve post ingressum tuum parere consuevisti? Et quisnam sit tuus ex nobis exitus? quonam modo scilicet abs te liberamur?

Illa vero agitata contumeliis, nobis ita tyrannice cruenta feroxque respondit: Quid me maledictis incessitis, qui mihi estis obnoxii? Aut quomodo separari a me studetis, quæ naturæ connexa sum? Janua mea, natura ciborum est; consuetudo vero, inexplabilitatis mihi causa est; porro materia perturbationis meæ, consuetudo quam dixi, atque indolentia animæ mortisque irremiscentia. Stirpium vero mearum nomina quomodo quæritis addiscere? Dinumerabo eas, et super arenam multiplicabuntur. Primogenitorum tamen meorum, eorum qui hujusmodi sunt, appellationes audite. Filius primogenitus meus, fornicationis incentor est; secundus ab illo est obdurationis auctor; somnus est tertius. Mare cogitationum, inquisitionum fluctus, profundumque secretarum atque ignotarum immunditiarum ex me procedunt. Filie vero meæ sunt, desidia, loquacitas, confidentia, scurrilitas risum movens, contradictio, cervicis duritia, tarditas ad audiendum, insensibilitas, captivitates, elatio atque tumor, temeritas, mundi amor: cui succedunt, oratio immunda, fluctus cogitationum, nonnunquam vero calamitas quoque præter omnem spem et expectationem, quam necessario desperatio sequitur, omnibus acerbior et gravior. Oppugnat quidem me, sed non superat, peccatorum memoria; inimicitias per omnia contra me gerit mortis intenta cogitatio; nihil vero in hominibus est quod me perfecte destruat. Qui Paracletum possidet, interpellat adversum me, illeque exoratus non permittit me operari vitiose; qui vero nullum illius gustum susceperunt, omnino dulcedinis ac suavitatis meæ rapiuntur illecebris.

Ps. cxxxviii,
18.

GRADUS XV

DE INCORRUPTIBILI CASTITATE.

AUDIVIMUS modo vesanam gulæ concupiscentiam, suam esse progeniem libidinis et fornicationis pugnam asserentem: quod sane mirum non est. Docet enim nos hoc ipsum vetus ille noster pater Adam: nam nisi gulæ illecebris superatus fuisset, nunquam quid esset conjux agnovisset. Qui igitur primum mandatum servant, in secundum non incidunt prævaricationis malum, sed permanent filii Adam, modicum quid ab angelis minorati: atque istud, ne immortale maneat malum, ut ait vir ille summus cui cognomen theologia dedit.

Castitas est incorporeæ naturæ familiaritas. Castitas est Christi jueundum diversorium, terrestrisque clypeus cordis. Castitas est excessiva naturæ abnegatio, corporisque mortalis atque corruptibilis revera ad incorpoream spiritualemque substantiam contentio.

Castus ille est qui amore amorem exclusit, ignemque igne Spiritus exstinxit. — Pudicitia generale virtutum cognomen omnium est. Pudicus est ille qui ne in somnis quidem ullum motum ullamque status sui mutationem sentit. Pudicus est ille qui et in somnis quidem perfectam semper insensibilitatem in corporum specie et varietate possedit. — Hæc regula hujusmodi finis est perfectæ consummatæque castitatis, ut ita animata sicut inaninata intueamur, atque ita rationalibus ut brutis corporibus afficiamur.

Nemo ex his qui se studio castitatis exerceant, suis hanc laboribus aut sua industria se acquisisse putet : nam possibile non est ut quispiam naturam suam vincat. Ubi denique natura superata est, illic is qui supra naturam est, advenisse cognoscitur : nam sine ulla controversia, id quod deterius est, a potentiore destruitur.

Initium quidem castitatis est cogitationibus sordidis non acquiescere, atque per intervalla temporum obsceno liquore illo simpliciter et absque ulla imaginis illusione respergi : medium vero, naturalibus motibus ex repletione ciborum advenientibus absque imaginibus inquietari, ita tamen ut ad fluxum usque illi non perveniant : finis autem, mortificare corpus, jam antea mortuis cogitationibus sordidis. Felix revera est qui ad omnem colorem corporis atque adspectum perfecte insensibilis effectus est.

Non qui carnis lutum sine sorde servavit, hujusmodi castus est, sed qui hujus membra animae perfecte subicit. — Magnus quidem et ille est qui nulla ex tactu passione movetur; major vero qui nullo adpectu vulneratus est, atque cogitatione superba pulchritudinis igneum spectaculum vicit.

Is quidem qui per orationem immundum canem a se abigit, pugnanti leoni comparatur; qui autem reluctando fugat, ei similis est qui adhuc persequitur inimicum suum; porro qui hujus impetum omnino redegit ad nihilum, is etsi in carne superstes, jam tamen ex acervo surrexit.

Si istud verae castitatis certum argumentum est, immobilem in eis phantasmatibus quae per somnum videmus, persistere; is profecto erit luxuriae finis, si vigilans quispiam ex immundis cogitationibus fluxum patiatur.

Qui sudoribus suis ac laboribus adversus hujusmodi adversarium pugnat, is ei similis est qui inimicum suum papyro ligavit. Qui vero continentia ac vigiliis pugnat, ei similis est qui catenis hunc torquibusque devinxit. Porro, qui altissima humilitate et vacuitate iracundiae sitique depugnat, is ei comparatur qui occidit inimicum atque in arena ocelluit. Arenam vero intellige humilitatem : neque enim vitiorum gregem pascit, sed terra et cinis est.

Alius est qui ex certaminibus, alius vero est qui ex humilitate profunda, alius item qui ex divina revelatione tyrannum victum tenet atque captivum : atque ex his alius quidem lucifero, alius magnae fulgentiae lunae, alius vero splendidissimo soli comparatur. Omnium tamen conversatio in caelis est. Ex aurorae quippe candore, lux prodit; ex luce vero, solis jubar accenditur : ita et in his quos modo memoravimus intelligentium est.

Somnum vulpes simulant ut avem fallant; daemon vero et corporis pudicitiam fingit ut animam perimat. — Ne credas in vita tua luto carnis tuae, neque tibi ipsi omnino fidas donec Christo Domino obviam pergas. Noli confidere si per continentiam non laberis : nihil enim comedeat quidam, et de coelo dejectus est.

Abrenuntiationem quidam doctissimi viri pulchre ita definiunt. Aiunt quippe illam inimicitiam esse adversus corpus, atque adversus gulae concupiscentiam inexorabile bellum. In iis quidem qui rudes imbuuntur, lapsus corporis ex deliciis maxime fieri solet; in mediocribus vero, etiam ex elatione animi; porro in his qui perfectioni proximiores sunt, solummodo ex condemnatione contemptuque superbo proximi.

Quidam eos beatos dixerunt eunuchos qui ita sunt geniti, tanquam violentissima carnis dominatione liberatos. Ego vero eos maxime beatos dico qui ex quotidiana pugna eunuchi fiunt : hi enim ratione veluti gladio quodam abscindere se ac mutilare solent.

Vidi quosdam non sponte ruere; vidi item alios sponte ruere velle, nec posse, eosque iis qui quotidie corrumpunt infeliciores existimavi, ut qui non possent factorem etiam appetere.

Miserabilis quidem et ille qui corrui; sed ille longe miserabilior qui alteri ruinæ causa fuit: duorum enim lapsum alteriusque voluptatis onus ipse sustinet.

Ne velis fornicationis spiritum disceptando vel contradicendo in fugam convertere: ille enim persuadere probabiliter novit, quippe qui adversum nos naturaliter pugnat. — Qui sua industria carnem suam vincere vel debellare vult, in vanum currit: nisi enim Dominus domum carnis deleverit domumque animæ ædificaverit, frustra quispiam hanc jejunando ac vigilando destruere nititur. Offer ante oculos Domini carnis naturalem infirmitatem, et tuam humiliatus imbecillitatem agnoscens, prorsus suscipies in intimis castitatis donum.

Matth.
XXIV, 22.

Est in his qui libidinis uruntur ardoribus, jugis corporeæ conjunctionis appetitus, ut mihi quidam retulit qui hoc fuerat expertus, posteaquam respuerat et jam continentissime vivebat. Immundus sane spiritus, inverecundus, impudicus, immanis est et atrox: qui dum cordis sensum impudenter occupat, facit quoque ut is qui impugnatur, in corpore dolorem sentiat, atque in morem fornacis uratur; Deum denique non timet, aeterni supplicii memoriam nihil aestimat, orationem, execratur, mortuorum reliquias ac si lapides intuetur inanimatos. Atque in ipsa nefariæ actionis consummatione infelicem hominem mentis impotem ac totius rationis expertem facit, jugique concupiscentia inebriat. Cujus nisi breviati essent dies, non esset salva omnis anima luto isto ex sanguine limoque sordido concreto vestita. Nec sane mirum. Omne enim quod factum est, cognitionem suam avidissime appetit: ut puta, sanguis sanguinem, vermis vermem, limus limum. Et caro igitur appetit carnem: tametsi nos qui naturæ vim inferre ac cœleste regnum concupiscere satagimus, arte et astu seductorem ludere ac fallere conamur.

Beati sane sunt qui hoc pugnae genus experti non sunt. Nos quoque ut ab hujusmodi periculo immunes simus, Deum suppliciter oremus. Qui enim in hujusmodi foveam lapsi sunt, ab ascensu et descensu scalæ illius quam vidit Jacob, longe remoti sunt. His vero qui ejusmodi sum, ut surgere possint, sudoribus, doloribus, afflictionibus, laboribus, fame, siti ac summa rerum omnium penuria opus erit.

Advertamus diligenter, et videbimus ipsos spirituales inimicos nostros, ut fit in bello visibili, et in ipso prælio et pugna quam adversus nos instruunt singulos munus aliquod subire proprium.

Ibid. xi, 15.

Quod sane mirum est, animadverti in his qui tentantur casus casibus crudeliores. Qui habet aures audiendi, audiat. Consuetudo est demoni eos maxime qui in certamine sunt constituti quique solitariam vitam delegerunt, toto malignitatis suæ impetu, omni studio et arte, omnique tentatione et astu, ad ea vitia quæ præter naturam sunt impellere, eisque inde amplius oppugnare. Unde et hi qui nunquam cum feminis degunt, quum nulla hujusmodi concupiscentia uruntur, se beatos dicunt, ignorantes miseri, quod ubi major interitus est, illic minore opus non est. Duabus (reor) ex causis homicidæ illi atque miserrimi in his quæ præter naturam sunt maxime oppugnare nos miseros atque vastare consueverunt: et quia ruinæ materia ubique prompta ac parata sit, et quia huic scelerei supplicium gravius debetur.

Novit quod dictum est juvenis ille qui prius onagris imperans, ad extremum a spiritualibus ac sævissimis onagris miserabiliter dejectus atque illusos est; et qui pridie cœleste nutrebat panem, postremo tanto ac tam singulari munere privatus est. Quodque mirabilius est, post pœnitentiam suam amarissime ingemiscens præceptor noster Antonius, Columna (inquit) magna cecidit; neque tamen ruinæ illius reserans modum. Sapientissime sane: noverat enim fornicationem esse, quæ corporaliter sine alterius corporis junctione admitteretur.

Est quippe in nobis mors quædam ac ruinæ perniciēs, quam in nobis ac nobiscum semper circumferimus, in juventute maxime : quam equidem scripturæ tradere ausus non sum. Continuit enim manum meam is qui ait : Quæ enim in occulto a quibusdam fiunt, turpe est et dicere et scribere et audire. Hanc meam nec meam, inimicam amicam carnem, mortem quidem Paulus appellavit : Infelix enim homo, inquit, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Alius vero theologus, vitiosam, et ancillam, et nocturnam eam vocat. Annuebam autem addiscere ejus rei gratia talibus adversus illam appellationibus utitur. Si ergo, ut prædictum est, caro mors est, profecto qui hæc vicit, omnino non moritur. Et quis, oro, ille homo est qui vivet et non videbit mortem iniquationis carnis suæ? *Ephes. v. 12.*
Rom. vii. 23.
Psal. lxxxviii. 49.

Quærendum censeo, quis major sit : ille qui quum mortuus est resurrexit, an qui omnino mortuus non est. Nonnulli secundum beatum dicunt : sed ii profecto falluntur : nam Christus quum mortuus fuisset resurrexit. Qui autem primum beatum putant, nullam volunt inesse morientibus, imo vero cadentibus, desperationem.

Clementissimum Deum esse immanis ille inimicus, fornicationis auctor, dicit : hinc vitio (quippe naturali) facile ignoscere. Si vero fraudes demonum observemus diligentius, inveniemus eos post fœdam actionem, justum illum judicem durum atque inclementem appellare. Nam prius quidem, ut nos ad peccatum hortarentur, elementiam illius suggerebant : post lapsum vero, illius inviolabilem justitiam suggerunt, ut nos in desperationem præcipitent. Quum vero mœrori et desperatio conjungitur, nos ipsos miseros agnoscere et dicere, aut accusare vel ulcisci pro culpa non possumus : hæc vero amota et extincta, rursus qui nimiam Dei elementiam suggerebat tyrannus insequitur.

Quia incorruptibilis atque incorporeus Dens est, ideoque maxime castitate atque integritate corporis nostri delectatur. Aiunt quidam, nulla re ita ut fœtore dæmones delectari : itaque vitio nullo ita delectantur ut iniquatione corporis nostri. — Castitas hominem Deo maxime familiarem et (quantum possibile est homini) similem facit.

Mater quidem dulcedinis terra perfusa rore : castitatis autem mater est quies obedientiæ conjuncta. — Nonnunquam corporis beata illa immobilitas quam ex quiete acquisivimus, non inconcussa permanet : ea vero quæ ex obedientia provenit, ubique stabilis, firma atque immota perdurat.

Vidi plerumque superbiam humilitatis auctorem, venitque in mentem ille qui dixit : Quis agnovit sensum Domini? — Ruinæ foveam fastus ac superbia gignit : ruina volentibus sæpe fuit humilitatis occasio. *1 Cor. ii. 16.*

Qui concupiscentia gula ac satietate, fornicationis spiritum vincere vult, is ei similis est qui oleo exstinguit incendium. Qui vero sola continentia bellum hoc sedare vel superare nititur, ei similis est qui una manu natans, pelago liberari contendit. Sit ergo humilitas continentia conjuncta : nam sine illa prior hæc inutilis agnoscitur.

Is qui se uno quodam vitio amplius urgeri conspiciat, contra ipsum et solum ante omnia se ipsum armet : et maxime si hostis intestinus sit : nisi enim iste profligatus fuerit, nihil nobis reliquos viciisse proderit. Quum vero Egyptium hunc nos quoque percußerimus, omnino Deum in humilitatis rubo intuebimur. Sensi ego aliquando quum tentarer, gaudium quoddam irrationabile et consolationem animæ lupum istum ad me fallendum excitasse, pueriliterque nimium fructum me, non corruptionem, tenere putabam. *Exod. xii. 12.*
1 Cor. vi. 18.

Si omne peccatum quodcumque homo peccaverit, extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (quod ideoque ita dictum est, quia ipsius carnis substantiam fluxu inquinare consuevit) : quid est quod in aliis peccatis reliquis seductos

homines consuevimus dicere, quum vero quempiam fornicatum fuisse audiverimus, cum dolore dicimus, Ille cecidit?

Fugit hamum celeriter piscis : ita et animus voluptati deditus aversatur solitudinis quietem. — Quoties aliquos sibi invicem turpi et nefario vinculo diabolus ligare voluerit, utrasque partes diligenter explorans, illic ignem immittere incipit, ubi concupiscentiæ flammam facilius excitare posse animadvertit. — Nonnunquam hi qui circa voluptatem proni sunt, compati, misereri ac facile compungi videntur; qui vero castitati student, non sic talia possident.

Vir quidam scientissimus problema terribile quesivit ex me : Quod (inquiens) peccatum omnibus gravius est, homicidio Christique abnegatione exceptis? Quumque illi respondissem, in hæresim labi : Et quonam (inquit) modo catholica Ecclesia hæreticos quidem, quum hæresim priorem toto animo repudiaverint atque anathematizaverint, suscipit ad sanctorum mysteriorum communionem et ut idoneos admittit, eum vero qui in fornicationem lapsus fuerit, confitentem atque peccatum ipsum omnino deserentem, introrsus suscipiens, per annos aliquot eum a venerandis immaculatisque mysteriis ex traditione apostolica separare permittit? Hac ego ambiguitate percussus stupui, ambiguumque illud permansit ambiguum.

Perscrutemur et diligenter metiamur atque observemus, quæ nobis dum psallimus jucunditas ac suavitas ex fornicationis spiritu, quænam vero ex spiritualibus eloquiis atque ex eorum virtute et gratia obveniat. — Noli, o juvenis, tibi ipsi occultus et ignotus esse. Vidi enim quosdam dum ex animo pro suis caris ac dilectis orarent, ex hujusmodi memoria in nequitie concupiscentiam præcipitatos, caritatis legem se implere putavisse.

Fit nonnunquam ut ex solo tactu corpus inquinetur : nihil quippe sensu isto gravius, nihil periculosius. Admoneat te is qui matris pallium manui circumdedit, atque ab his quæ vel naturalia vel præter naturam sunt, proprio atque alieno corpore comprime manum. — Nemo, ut reor, omnino sanctus dicitur, nisi prius lutum hoc in sanctificationem traduxerit, si tamen traduci potest.

Quum in lectulo decumbimus, tunc maxime sobrii ac vigilantes simus : tunc enim mens exuta corpore, cum dæmonibus luctatur, et si inveniat voluptatibus addicta, libenter in proditorem labitur. — Memoria mortis tecum semper quiescat, tecumque simul evigilet, solaque semper ruminanda Oratio Jesu : nullum enim adiutorium in somno his præstantius atque efficacius invenies.

Sunt nonnulli qui sola ciborum causa hujusmodi bella adversum nos excitari atque obsceni humoris profluvium fieri putant atque asseverant; ego autem extrema fatigatos aegritudine et ad summum jejunantes, valide hujusmodi adspersione foedari cognovi. Interrogavi aliquando probatissimum quemdam ac discretionis gratia ornatum monachum, quid de his sentiendum esset; mihi que admodum lucide beatus ille respondit. Est, inquit, quidem in somnis quedam seminis emissio quæ ex ciborum multitudine et requie est; et alia quæ ex superbia contingit, quum scilicet diutius mundi a fœda hac respersione perstiterimus, et per hoc in superbiam efferimur. Fit rursus plerumque quum judicamus atque condemnamus proximum. Horum (inquit) generum duo contingere etiam infirmis possunt, fortassis et omnia. Porro si quis se ipsum prædictis omnibus causis mundum esse conspiciat, hic ex hujusmodi tranquillitate beatus est. Qui vero ex dæmonum invidia id patitur, Deo id fieri ad tempus permittente, fit ut per hanc calamitatem quæ sine peccato est, altissimam tuto possideat humilitatem.

Nemo nocturna phantasmata quæ in somnis viderit, per diem secum volvere ac retractare velit : id enim dæmones idecirco moliantur, ut ex hujusmodi somniis vigi-

lantes inquinant. — Aliam quoque hostium nostrorum audivimus astutiam. Sicut eibi qui corpus ledunt, post annum sive diem infirmitates in nobis gignere consueverunt, ita nonnunquam et in eis causis fit quæ animam inquinant.

Vidi quosdam quum delicatius viverent, non statim oppugnari. Vidi item alios cum mulieribus cibum una sumere ac degere continuo, nec unquam cogitatione pulsari: qui tamen hac fiducia decepti ac negligentiores facti, quum in cellula sua pacem atque securitatem esse putavissent, continuo in interitum præcipitati sunt. Cujusmodi autem iste interitus sit, qui singulatin in iis solis et in corpore et in anima contingit, is qui expertus est novit; qui vero expertus non est, scire non potest. Quo in tempore summum nobis adjutorium præstabit ellicium et einis, totisque noctibus statio immobilis, panis desiderium, ardens lingua modiceque irrorata, sepulcorum habitatio, atque omnia ante humilitas cordis; et si fieri potest, Pater spiritualis aut Frater sollicitus cautusque sensu ad auxilium adhibeatur. Miror enim si quispiam solus ex hujusmodi pelago navem servare integram possit. — Eidem vero secleri non eadem semper debetur pena, neque idem indifferenter a quocumque admittitur, sed ex eodem lapsu centuplum alius quam alius puniri merebitur. Intelligitur autem hæc differentia ex locis, profectibus moribusque, aliisque plurimis.

Mirabile mihi quidam supremumque castitatis insinuavit culmen. Quidam (aciebat) quum pulchritudinem atque venustatem intueretur corporum, ex ea admonitus magnifice glorificavit opificem; atque ex solo hujusmodi spectaculo, in amore Dei fontemque lacrimarum excitatus est: eratque stupor ingens, videre quod alteri fovea ruinae fuisset, id alteri coronarum causam præter naturam fieri. Hujusmodi vero si semper hoc sensu atque actione perdurat, ante communem resurrectionem jam in incorruptionem transit. — Eadem regula et in melodiiis et canticis utemur: nam ii quidem qui Deum diligunt, in hilaritatem divinamque dilectionem atque in lacrimas et ex mundanis et ex spiritualibus canticis excitari solent; contra autem qui voluptatibus addicti sunt, undique sibi perditionis materiam colligunt.

Quidam, ut supra jam diximus, in remotioribus locis oppugnari amplius solent. Quod mirum non est: habitant enim illie libentius demones, quippe qui a Domino in desertis atque abyssis ad salutem nostram relegati sunt. Solitarium acerrime oppugnant nequitie spiritus, ut ex desperatione profectus, e deserto ad sæculum revocent. A nobis, si in sæculo degimus, discedunt, ut dum illie nos minime oppugnari perspicimus, sæcularibus rebus jam securi immoremur. Ubi sane oppugnamur, illie profecto adversus inimicum pugnamus: nam nisi oppugnetur a nobis, ipse quoque amicus noster efficitur. — Dum vero alienjus necessitatis gratia in sæculo versamur, manu Domini protegimur, fortassis per orationem spiritualis Patris, ne Dominus per nos blasphemetur. Nonnunquam vero id fit per indolentiam nostram, quod his quæ dicuntur ac geruntur in sæculo diutius assuefacti ocelluerimus: sive quod demones sponte secesserint, nobisque elationis ac tumoris locum reliquerint, quo uno vitia omnia implentur.

Cf. p. 562
post medi-
um.

Audite astum alium atque versutiam seductoris hujus, omnes qui castitatem exercere atque servare delegistis. Enarravit mihi quidam ex his qui fraudem hanc experti fuerant, quod is fornicationis spiritus se ipsum ad finem usque subducit, summamque monacho interim religionis reverentiam suggerit, fortassis vero etiam lacrimarum flumina, per id maxime tempus quo cum mulieribus sedet ac loquitur: suadetque ut eas de memoria mortis, de judicii die, de pudicitia admoveat, ut per hos sermones fictamque religionis speciem ad lupum tanquam ad pastorem infelices ac misere accurrant, factaque jam fiducia et consuetudine, demum tunc infelix monachus in flagitii ruinam

præcipitur. Solerter, quæso, fugiamus, caveamusque eum fructum vel videre vel audire, quem ultra gustare non instituimus. Miror enim si David sublimi illo propheta nos ipsos fortiores arbitremur : quod fieri non potest.

Nempe adeo sublimis ac singularis castitatis laus est, ut eam plerique Patrum impassibilitatem appellare ausi sunt. Aiunt quidam, post peccati gustum impossibile esse quemquam castum nominari. Ab his ego longe dissentiens, ita definio, et possibile esse et facile ei qui silvestrem et inferacem oleam in decoram ac frugiferam velit inserendo convertere : nam si corpore ille virgo fuisset cui cælorum creditæ sunt claves, juste
Luc. iv, 38. fortassis isti prudenterque discernerent ; sin vero, ille eos confundat, qui et socrum habuit, et castus fuit, et regni claves a Domino suscipere meruit.

Varius ac multiplex est fornicationis serpens, eosque qui concubitum nunquam experti sunt, ut solummodo experiantur ac desinant, importune sollicitat ; eos vero qui jam experti sunt, ex memoria obsceni facti, ut iterum experiri velint, infelix hortatur. Plurimi ex prioribus per ignorantiam mali hujus minus impugnantur ; at qui jam sceleris hoc periculum fecerunt, perturbationes infestius et bella patiuntur : verumtamen contra nonnunquam contingit.

Quoties ex somno pacifici quidam et tranquilli exsurgimus, scilicet nos angeli latenter consolantur ; idque tamen maxime fit quum in summa orationis ac sobrietatis intentione obdormierimus. Plerumque vero etiam ex iniquis somniis et visionibus læti somno expergiscimur. — Vidi impium superexaltatum et elevatum et perturbatum [et
Ps. xxxvi, 35, 36. furentem] in me sicut cedros Libani ; et transivi per continentiam, et ecce non erat ut prius furor ejus ; et quæsi cum dum humiliassem cogitationem meam, et non est inventus locus ejus aut vestigium.

Qui corpus vicit, is etiam naturam superavit ; qui vero naturam superavit, is profecto supra naturam effectus est ; porro is cui id contingit, modicum quid minus quam angeli habet, ut non dicam nihil. Mirum non est, ab incorporeo et omni materia remoto enim qui ex corpore et materia consistat, oppugnari, atque etiam vinci ; sed illud sane mirum atque admiratione dignissimum, si is qui corpore indutus est, cum hac inimica et insidiosissima materia pugnans, incorporeos hostes in fugam convertat ac superet. — Summam circa nos Deus in hoc quoque providentiam gerens, procacitatem feminæ, quasi freno quodam, pudore restrinxit : nam si hæc ad mare sponte accederet, non fuisset salva omnis caro.

Plerique Patrum discretionis gratia maxime insignes, aliud esse definiunt primum impetum, aliud in cogitando moram, aliud consensum, aliud captivitatem, aliud luctam, et aliud eam quæ passio sive perturbatio in animo dicitur. Impetum enim illi beati esse aiunt sermonem simplicem sive imaginem cujuscumque rei cordi recenter injectam ; moram vero, quum quis ei imagini sive cum passione aliqua sive præter passionem immoratur ; consensum vero, nutum atque inclinationem animæ ad eam imaginem cum voluptate ; captivitatem vero, violentam inviti cordis abductionem, sive jugem ad quæcumque ingressum, atque optimi nostri status exterminium. Luctam vero esse definiunt, quum pari virtute pugnatur et sponte sua quisque vel superatur vel vineit. Passionem autem eam proprie esse dicunt quæ tempore longiori in animo vitiosius insedit, eumque jam sui consuetudine in suum habitum transduxit, adeo ut sua sponte propriæque jam voluntate ad eam currat. Ex his omnibus gradibus, prior quidem sine peccato est ; secundus non ita, sed cum aliquo peccato est ; tertius vero pro certantium colligitur statu ; porro lucta, vel coronæ vel supplicii causa est ; nempe captivitas aliter orationis tempore, aliter præter orationis tempus judicatur, aliter item in mediis atque in omnibus malis cogitationibus æstimatur ; sed passio sane in omnibus

absque ulla controversia, vel digne poenitentiae, vel futuro cruciatui subjecta est. Ita is qui primum illum impetum sine ullo passionis sensu aversatur, extrema illa omnia penitus abscedit.

Est apud diligentissimos et maxime discretos Patrum alia quoque horum subtilior ratio et notio, quam pararipismum * quidam appellari dicunt, id est subtilissima animi ^{παραρριπσις} quaedam latensque subreptio, quae flatus instar tenuis, sine ulla temporis mora dictoque ^{παραρριπσις} omni et imaginatione celerius, passionem patienti insinuare consuevit. Nullum hoc spiritu celeriores, nullum occultiores invenies, quippe qui tenui mora, absque ulla consensus immoratione, absque tempore, absque tactu, apud quosdam vitii malignitatem ita pro affirmatione sensus sui allegant, ut dicant, nonnunquam ex venustissimo adpectu, vel tactu manuum, vel olfaciendi suavitate, vel suavissime vocis auditu, cogitationibus nequitiae aditum patere ad cor. Sed de his qui in Domino potest doceat. Sunt enim ista his qui discretionis actione imbui cupiunt, nimium et necessaria et utilia. Nam eis quidem qui in simplicitate ac rectitudine cordis operantur, nulla horum ratio habenda est: neque enim est omnium scientia; neque rursus est omnium beata simplicitas, certa ac tuta contra hostiles nequitias lorica. Nonnulla quidem vitia ex intimis ^{t Cor. vii, 7.} progrediuntur ad corpus; quodam vero contra per corporis sensus ad animam penetrant: atque hoc ultimum saecularibus maxime, primum vero illud eis qui solitariam vitam delegerunt, quod eis materiae non adsint, contingere videas. Ego de hoc illud interim dixerim: queres apud malos prudentiam, et non invenies.

Quoties intensus adversus fornicationis spiritum impugnantes, hunc ex corde per jejunii lapidem atque humilitatis gladium exercitatum eiecerimus, tunc jam corpori nostro velut vermis quidam insidens, improbos quosdam ac irrationabiles motus miser ille pellicieus, nos inquinare conatur: quod illi maxime perpeti solent qui inanis gloriae spiritum sequantur. Dum enim se hac peste liberatos gloriantur, nulla etiam cogitationum nequam assiduitate pulsari, in morbum illum prolapsi sunt. Atque quod id verum sit, quum se isti ad solitudinis quietem contulerint, se ipsos diligenti inquisitione discutiant: invenient profecto cogitationem quamdam in cordis abditis veluti serpentem in sterquilinio delituisse, quae proprio illos studio atque alacritate virtutem intimae castitatis acquisisse suggerit. Non intelligunt, miseri, illud Apostoli: Quid habes quod non acceperis gratis, vel ex Deo, vel ex alterius opere et oratione? ^{Ibid. ix, 7.} Inspiciant ergo isti diligenter, atque omni studio praedictum colubrum ex cordis sui latebris summa humilitate mortificatione abstrahant, ut ab ipso liberati, possint et hi fortasse aliquando tunicas pelliceas exuere, triumphalemque castitatis hymnum, ut illi castissimi infantes, Deo canere; si tamen exuti non inveniantur illorum humilitate nudi.

Observat et hic ipse spiritus longe amplius ceteris tempora, et quum corporis habitu adversus ipsum orare non possumus, tunc maxime nos impurus oppugnare nititur. Convenit illis qui nondum veram cordis orationem possederint, corporea exercitatio orationis, videlicet, manuum extensio, tussio pectorum, gemituum singultuumque

perturbatio, sincerus ac iugis in cœlum conspectus, perpetua genuum curvatio. Quæ omnia dum nonnunquam propter præsentes facere non possumus, tunc maxime nos oppugnant dæmones; quumque necdum mentis soliditate orationisque secretissima virtute contra hostes nostros insurgere valeamus, necessario fortassis illis cedimus. Exsili cito, si possibile est, abscondere modicum secretis. Eleva animæ aciem, si potes; sin vero, vel exterioribus luminibus in cœlum adspice. Extende in figuram crucis immobiles manus, ut per ipsam quoque formam et habitum orantis, Amalec confundas et superes. Clama ad eum qui salvare te potest, non in sapientia ornatuque verborum, sed in simplicitate atque humilitate sermonis, ante omnia ita semper exordiens: Miserere mei, quoniam infirmus sum. Tunc experieris Altissimi virtutem, atque invisibiliter invisibiles per invisibile persequeris auxilium. Qui sic pugnare assuefactus est, cito ac solo nutu animi persequi hostes ac fugare poterit; sed prioris illius laboris hoc extremum in remunerationem datur Dei operarii, et merito sane.

Ps. vi, 3.

Quum aliquando in congregatione quadam essem, notavi sollicitum atque studiosum Fratrem, dum a malis cogitationibus molestiam pateretur, nec inveniret illic locum idoneum orationi, ad naturæ necessaria simulata necessitate exisse, atque illic adversus hostes validissima oratione confligere. Quum vero loci indignitas Patrem permoveret, Cur, inquit, loci hujus quasi minus idonei te facies movet? Persequebantur me immundæ cogitationes, ego in loco immundo ut sordibus mundarer oravi.

Omnes quidem dæmones primo intellectum nostrum obnubilare contendunt, atque ita demum ea quæ sibi amica sunt suggerunt: nisi enim mentis nostræ claudantur oculi, thesaurum nostrum furari non poterunt. Sed fornicationis spiritus multo ceteris velocius instat. Hic denique quum nonnunquam principem mentem tenebris obduxerit, ea homines facere inducit quæ soli amentes operantur. Quæ quum post aliquod intervallum temporis mente respiciente agnoscimus, non eos solum qui viderunt, sed nos ipsos quoque erubescimus, turpes actus nostros vel locutiones vel habitus recolentes, prioremque nostram obæcationem obstupescimus. Denique plures sæpe ex hujusmodi discretionem ab hac peste quieverunt.

Aversare totis viribus eum hostem qui te post actum fœdum orare vel religiose agere vel vigilare prohibet, memor ejus qui dixit: Ideirco autem quod mihi molesta sit anima mea anticipationibus violenter oppressa, faciam ultionem ejus ex inimicis ejus.

Quis est qui corpus vicit? Qui contrivit cor. Quis cor contrivit? Qui se ipsum abnegavit: nam quomodo non conteretur is qui voluptati mortuus est?

Est inter vitiosos alius alio vitiosior, videasque nonnullos ipsas quoque sordes ac scelera sua suaviter et eum voluptate confiteri.

Solent immundæ turpesque cogitationes a seductore cordis, fornicationis spiritu, suscitari: quarum tamen medicina continentia est, atque eas nihil existimare.

Quoniam autem more et modo meum hunc amicum vinciens in morem ceterorum dijudicem, nescio: prius enim quam illum vinciam, solvitur; et antequam dijudicem, cum illo in gratiam redeo; et antequam puniam, flecto. Quomodo illum vinciam, quem ut amem a natura suscepi? Quomodo ab eo liberabor, cui in sæculum colligatus sum? Quomodo mecum etiam surgentem destruiam? Quomodo incorruptibilem ostendam, qui naturam accepit corruptibilem? Quid illi rationabile dicam, qui per naturam mille rationibus ac persuasionibus mentitur? Si enim ipsum jejuniu vinciam, rursum illi, proximum judicans, trador; si et judicare desistens, hunc superem, elatus corde, in eundem præcipitor. Estque cooperator et hostis, adiutor atque adversarius, auxiliator simul et insidiator. Si foveatur, oppugnat; si affligatur, debilior fit; lascivit per

quietem, rursus verbera et flagella non sustinet. Si illum contristem, periclitor : si foveam, per quem virtutes acquiram non habeo.

Quid sit circa me sacramenti, quamnam sit meae concretionis ratio, quomodo mihi et amicus sim et inimicus, quis videat ? quis intelligat ? Dic tu, die mihi, o conjux mea, o natura mea : neque enim de te ab alio quam abs te discere curabo. Quomodo ex te invulneratus maneam ? Quomodo possum naturale periculum effugere, quando jam bellum adversum te gerere Christo pollicitus sum ? Quomodo tuam tyrannidem superem, ex quo vim tibi inferre delegi ?

Illa vero adversus se ipsam (ut ita dixerim) respondens, ita dicere videbatur : Non tibi id loquar quod ipsa non nosti, sed quod simul ambae cognovimus. Ego in me ipsa dilectione glorior matre. Exterioris quidem incendii genitrix et causa in primis est cura nimia atque immodica requies : porro interioris flammæ motusque cogitationum ex præcedente requie actibusque præteritis occasio gignitur. Ego quum iniqua concepero, pario scelera, quæ simul ut nata fuerint, per desperationem generant mortem. Si meam tuamque profundam infirmitatem noris, penitus meas vinxisti manus : si gula concupiscentiam freris, meos obligasti pedes, ne gradi in anteriora possint : si obedientiæ collum submittas, a me disjuncta es : si possideas humilitatem, amputasti caput meum.

GRADUS XVI

DE AVARITIA.

PURIMI sapientissimi doctores, post præfatum tyrannum, hunc avaritiæ millecipitem spiritum statuere consueverunt. Itaque ne insipientes nos sapientium immutemus ordinem, eandem regulam terminumque secuti, pauca prius de morbo ipso, ac sic postmodum de ipsius curatione loquemur.

Avaritia sive cupiditas est idolorum veneratio, infidelitatis filia : infirmitatum occasiones præfert, senectutis est vates, terræ siccitatem præcinit, venturæ fami prospiciendum suadet. *Ephes. vi, 3.*

Avarus est Evangeliorum irrisor transgressorque voluntarius. — Qui caritatem possidet, pecunias spargit : qui vero utramque rem se tenere dicit, ipse se fallit. — Qui semetipsum luget, etiam corpus abnegavit : nam si ad id se tempus vocet, neque illi parcat. — Ne dixeris : Pauperum gratia pecunias congrego. Duobus enim minutis *Luc. xii, 2.*
colæste regnum venit. 1.

Hospitalis et avarus sibi invicem obviaverunt, postremusque priorem indiscretum appellavit. — Qui vicit hoc vitium, amputavit euras : qui vero illo devinctus est, nunquam orabit pure.

Avaritiæ initium eleemosynas præten dit, finis vero est odium pauperum. Dum congregat quisque, misericors efficitur : at quum fuerit pecunia cum copia, contrahit manus. — Vidi nonnullos pecuniis pauperes, qui prioris suæ paupertatis obli ti, in conversatione pauperum spiritu divites effecti sunt.

Monachus cupidus nunquam patet acedie : horis enim singulis illud Apostoli voluit. Qui otiosus est nec manducet : ac rursus, Manus istæ ministraverunt mihi et his qui *II Timotheo, 10.*
mecum sunt. *Act. xx, 34.*

Nuditas rerum omnium, curarum est depositio, securitas vitæ, viator omnibus impeditentis liber, mœroris alienatio, mandatorum fides.

Nudus monachus mundi totius est dominus: Deo enim curam sui credidit, et per fidem omnes possidet servos. Non dicit homini necessitatem suam; sed quæ afferuntur. Quasi de manu Domini suscipiet. — Nudus operarius, totius mortalis affectionis inimicus, quæ sibi adsunt, quasi non sint ita existimat: et si apprehendit anachoresin, omnia arbitrabitur ut stercora; sin vero contristetur in aliquo, nondum quæ sit vera nuditas agnovit.

Philipp. iii.
8.

Vir nudus purissimam orationem emittit; qui vero cupidus est, materiæ imagines in oratione versat.

Qui in sancta subiectione durant, a cupiditate longissime remoti sunt. Quid enim jam habeant proprium, qui ipsum quoque corpus suum alieno imperio exposuerunt? Hujusmodi uno hoc tantum detrimento affici consueverunt, quod ad migrandum prompti semper ac parati sunt. Vidi plerumque monachos in loco ex aliqua materia sibi tolerantiam acquisivisse: quibus tamen eos ego beatiores censisui, qui propter Dominum virtutem illam sectantur.

Qui superna gustavit, facile terrena contemnet; qui vero sine gustu illorum est, terrenis lætatur possessionibus. — Is qui sine ratione nuditatem hanc sequitur, duabus ex partibus leditur: nam et præsentibus abstinet, et futuris privatur. Caveamus ergo, o monachi, ne avibus infideliores videamur: illæ enim non sollicitæ sunt, neque congregant.

Matth. vi.
26.

Magnus et ille quidem est qui pecuniis gratis renuntiat: sed ille profecto sanctus est qui voluntati suæ abrenuntiavit: nam alter quidem centuplum sive per pecunias sive per gratias accipiet; alter autem sempiternam vitam hereditario jure possidebit.

Ibid. xiv. 29.

Neque fluctus unquam deerunt mari, neque avaro iracundia et mœror deesse poterunt. — Qui avaritiæ materiam contempsit, hic lite omni et controversia liber evasit: qui vero possidere amat, pro acu etiam usque ad mortem corrixabitur. — Fides constans recidit curas: porro mortis memoria corpus ipsum quoque abnegabit. Non fuit in Job ullum avaritiæ vestigium, atque privatus omnibus, sine turbatione perstitit.

1 Tim. vi.
10.

Merito radix malorum omnium et est et dicitur avaritia. Hæc enim et scelera et furta, invidias, cædes, divortia, inimicitias, procellas, injuriarum memoriam, crudelitatem, mala denique omnia invenit. Modica ignis scintilla ingentem silvam plerique succenderunt: una virtute, qua scilicet nullis mortalium rerum afficimur, universa vitia illa diffugiant. Porro hujusmodi virtutem experimentum gustusque Dei parit, et cura sollicita reddendæ a nobis in fine rationis.

Non ignorat qui intentius legit, matris malorum rationem: ait enim in sua nequam et execrabili stirpe secundam suam esse progeniem lapideam insensibilitatem. Sed prohibuit me proprium illi ordinem distribuere serpens ille multiceps, idolorum servitus, qui (nescio quo pacto) tertium ordinem apud Patrum discretissimos in octo principalium vitiorum catena sortitus est. Quem nos quum mediocriter tetigimus, loqui jam de insensibilitate volumus: quippe quæ tertia ab ea dicitur, quæ secunda in ordine generationis est. Post quæ rursus de somno et vigiliis, præterea etiam de puerili atque ignava formidine, paucis disseremus: hi enim morbi proprie illorum sunt qui adhuc rudes imbuuntur.

Cf. p. 560.
lin. 11.

GRADUS XVII

DE INSENSIBILITATE.

INSENSIBILITAS et in corporibus et in spiritibus, est mortuus sensus ex diutino languore in insensibilitatem desinens. — Indolentia est quæ in habitum transiit negligentia, segnis ac torpens animi intentio, præsumptionis germen, alacritatis impedimentum, fortitudinis laqueus, compunctionis ignoratio, desperationis janua, oblivionis mater, quam quum genuerit, ipsius filie suæ fit filia, timoris exclusio.

Indolens est stultus philosophus, a se ipso damnatus expositor, sibi met contrarius locutor, cæcus videndi magister. De sanitate vulneris disputat, atque id fricando exasperare non desinit. Contra morbum loquitur, et quæ sunt noxia manducare non cessat. Adversus se ipsum orat, et protinus ad opus suum proficiscitur. Id dum perficit, sibi ipsi indignatur, nec verborum suorum pudet miserum. Male facio, clamat; et tamen acrius instat. Os contra vitium orat, et corpus pro vitio luctatur. De morte philosophatur, qui quasi non sit moriturus ita vivit. De separatione corporis et anime severius admonet; et quasi sempiternus futurus sit, dormitat. De continentia disputat, et pro gula concupiscentia certat. Quum de futuro judicio legit, subridere incipit. De inanis gloriæ fuga meditatur, et eadem in ipsa lectione capitur. De vigiliis dum loquitur, et ipse somno protinus immergitur. Orationem collaudat, et eam non secus quam flagellum vitat. Obedientiam summis laudibus effert, primusque ipse contra eam agit. Eos qui nulla mundi affectione compediuntur extollit, nec erubescit ipse pro vili panno contendere atque pugnare. Iratus amaricatur, atque in ipsa amaritudine rursus irascitur; nec sentit dum ruinam adjicit ruinæ. Saturatus, penitentiam agit; modicumque progrediens, rursus saturitate distenditur. Silentium beatum dicit, ipsumque per loquacitatem laudat. De mansuetudine admonet, et in ipsa doctrina nonnunquam irascitur. Quum respicerit, ingemit; atque agitans caput, rursus perturbatione corripitur. Vituperat risum, ac subridens de gemitu docet. Semetipsum ut inanis gloriæ cupidum in plerisque accusat, et per eam sui vituperationem sibi gloriam quarit. Affectu libidinis in faciem respicit, et de pudicitia disputat. Deserti et quietis sectatores ipse in sacro degens collaudat. Misericordes glorificat, et pauperes exprobrat. Semper sui accusator est, et tamen respiscere non vult, ne dicam non potest. Vidi ego hujusmodi plurimos, quum de exitu æternæque judicio verba fieri audirent, illacrimari, et quum adhuc essent in oculis lacrimæ, ad mensam sollicitè accurrere; admiratusque sum quomodo luctum quoque hæc perniciosa et male olens domina captivare potuit, ingenti insensibilitate captivata vel roborata.

Sed lapideæ hujus et præcipitis insanæque simul et fatuæ domine vulnera et dolos, quam satis visum est, pro tenui cognitione et facultate mea denudavi, neque diu adversus illam verbis pugnare consilii est. Porro si quis in Domino est qui experimento suo possit vulneribus afferre remedia, non illum pigeat id exsequi. Ego enim imbecillitatem in hoc meam ingenue confiteor, quippe qui ab hujusmodi peste forte detineor; nam neque fraudes illius et artes a me ipso potuissem deprehendere, nisi hanc summa vi tenuissem, eamque diligenter examinans, quæ prædicta sunt confiteri fecissem, timoris Domini et infatigabilis orationis illam duplici flagello cædens.

Quocirca et hoc dicere videbatur violenta illa et nequissima domina : Hi qui mihi fœdere devincti sunt, mortuos videntes rident : in oratione stantes, lapidei toti et duri tenebrisque pleni sunt : sacramque intuentes mensam, quasi ad gustandum communem panem, quum venerint, affecti sunt. Ego quum aliquos compungi video, irrideo ; cuncta quæ ex affectus alacritate gignuntur bona, is qui me genuit pater necare me docuit. Ego risus mater, ego somni sum nutrix, ego satietatis amica : ego quum reprehendor non doleo ; ego falsæ religioni specialiter connexa sum.

Itaque stupore percussus atque insanæ sermonibus territus, interrogabam quod esset ejus genitoris nomen. Illa vero ad me : Ego, inquit, non tantum unam nativitatem habeo, sed innumerabilis quodammodo instabilis ratio meæ conceptionis est. Me satietas roborat ; me tempus anget. Me pessima consuetudo consolidat ; ea vero qui detineatur, a me nunquam liberabitur. Insiste ingentibus vigiliis ; judicium sempiternum infatigabili studio meditare : ita tibi forsân parumper cedam. Intuere diligentius occasionem ex qua tibi nata sum, et adversus matrem meam constanter certa : neque enim una mihi indifferenter est mater. Inter sepulcra frequenter ora, eorumque indelebilem imaginem in corde tuo pinge : hanc enim nisi jejunii stilo tibi descriperis, me in æternum vincere non poteris.

GRADUS XVIII

DE SOMNO, ORATIONE, PSALMODIA IN CONVENTU.

SOMNUS est naturæ ex parte constantia, imago mortis, sensuum feriæ. — Unus quidem est somnus, habet autem plurimas (sicut et concupiscentia) occasiones sive causas. Fit enim verbi gratia, ex natura, ex cibis, ex dæmonibus, fortassis vero ex summo immoderatoque jejunió, ex quo dum caro lassescit, se ipsam jam per somnum consolari quærit. — Sicut immoderatus potus ex consuetudine pendet, ita et de somno sentiendum est. Quocirca in initiis renuntiationis contra hoc vigilantissime pugnandum est : perdifficile est enim longam consuetudinem curare.

Observemus diligentius, et inveniemus quum insonuit signum spiritualis tubæ, visibiliter quidem congregari Fratres, invisibiliter vero convenire inimicos ; atque hos quidem, quum exporrecti fuerimus, adstare lectulo, nosque ut iterum decubemus lectulo hortari. Expectata, inquit, dum compleantur principales hymni, sieque demum in ecclesia proficisceris. Alii, quum ad orationem adstidere ceperimus, nos in somnum præcipitant ; alii præter consuetudinem ventrem immoderate stimulant ; alii ut invicem colloquamur hortantur ; alii mentem nostram in turpes cogitationes pertrahunt ; alii super parietem reclinare nos ut debiles admonent. Nonnunquam vero oscitare etiam immodice faciunt. Nonnulli illorum orationis tempore risum nobis movent, ut per hunc ad indignationem contra nos Deus provocetur. Alii per summam desidiam festinare nos in versuum pronuntiatione impellunt ; alii contra, psalmodiam protrahere voluptatis causa hortantur. Nonnunquam vero ori etiam assidentes nostro, ita illud elaudunt, ut vix aperiri posse videatur. Is qui dum orat, Deo se adstidere intimo cordis affectu existimat, ut columna perstabat immobilis, nec ab ullo horum irridetur quos modo prædiximus.

Verus obediens mox ut ad orationem stare cœperit, illustratur totus, nonnunquam vero etiam exultatione perfunditur : est enim hujusmodi pugil parparatus, et per integerrimum purissimumque ministerium jam antea ignitus.

Omnibus quidem possibile est cum multitudine orare ; plurimi vero cum uno solo unanimi Fratre convenientius orant ; paucorum vero valde est solitaria oratio. Si cum multitudine psallas, purgatissimam et ab omni materia remotam orationem offerre non poteris. Ceterum pro exereitatione mentis, ea quæ canuntur eloquia tunc speculari ; vel rursus dum ut versus proximus finiatur expectas, intentius ora.

Nihil dum oras immiscere orationi decet, sive illud inutile sit et otiosum, sive utile et necessarium : sed orationi et operi distribuenda sunt tempora : quod manifeste docuit is qui magnum Antonium eruditus angelus. — Probat quidem aurum fornax, sed studium et caritatem in Deum, monachorum probat orationis intentissima qualitas. 3. *Proo. xvii.*

GRADUS XIX

DE VIGILIIS.

TERRENTIS quidem ac mortalibus regibus qui adstant, alii expediti ac nudi fere sunt ; alii faeces, alii clypeos, alii gladios tenent. Est autem ingens atque incomparabilis primorum ad sequentes differentia : quippe illi proprie cognati regis esse atque familiarissimi solent, hi vero servi et ministri. Et ista quidem ita se habent. Age vero jam nos quoque quonam modo in vespertinis diurnisque [et nocturnis] conventibus et orationibus Deo et Regi nostro adstimus, solertius inspiciamus.

Quidam enim in vespertinis pernoctationibus expeditissimi, ab omni cura mudi, puras ad orationem extendunt manus ; alii cum psalmorum modulatione adstunt in hae ; alii lectioni magis incumbunt ; quidam per opus manuum ex infirmitate viriliter adversus somnum repugnant ; nonnulli mortis meditatione se exerceant, ex hujusmodi consideratione compunctionem sibi acquirere studentes. Ex his omnibus primi et postremi divinis exeubiis insistunt ; secundi vero monasticæ vitæ propiores sunt ; tertii vero inferiorem ambulant viam. Verum devotione et virtute offerentium Deus munera suscipit et æstimat.

Vigilans oculus expiavit mentem ; immodicus somnus obtudit et excecavit animum. — Pervigil monachus, fornicationis inimicus ; somniculosus vero contubernalis ejus est.

Vigilie incendium libidinis frangunt, atque a somniis liberant. — Suffusus lacrimis oculus, tenerumque cor ad sui custodiam erectum, cogitationes cautissime observat, cibos fornacis in morem consumit, passiones edomat, linguam restringit et reprimit, fugatque phantasmata. — Vigilans monachus piscatur cogitationes, easque per tranquillitatem noctis facillime et considerare et capere potest.

Dei amator monachus mox ut sonus tubæ increperit ad orationem vocans, letus et hilaris dicit, Euge, euge ; negligens vero, Vae mihi, vaē mihi ! — Mensæ preparatio gula deditos arguit ; orationis autem exereitatio Dei amatores probat. Prior ille dum instructam conspiciat mensam, gestit letitia ; sequens autem maestior fit.

Somnus multus, oblivionis opifex ; vigilie vero memoriam emundant. — Divitias agricola ex area et torculari colligunt ; monachi vero suas opes et scientiam vespertinis

maxime nocturnisque orationibus et animi exercitationibus congregant. — Somnus multus, iniquus est socius, et dimidium vitæ negligentibus, sive amplius, diripit.

Improbis monachus, in colloutionibus vigil et fabulis; quum autem orationis hora supervenerit, somno illi gravantur oculi. — Mollis et lascivus monachus, in loquacitate probatus; ubi lectio illata fuerit, adspicere præ somno non valet. — Quum novissima tuba insonnerit, mortuorum erit resurrectio: ita quum sermo otiosus personare cœperit, dormientium erit evigilatio.

Amicus fallax, soporis tyrannus. Nonnunquam postquam satiati fuerimus cedit, fameque et siti nos acriter oppugnat. Opus manuum quum orare pergimus, ferre nobiscum suggerit: aliter quippe vigilantium orationem demoliri nequivit. Primus hic rudibus oppugando subrepat, sive ut eos initio negligentiores faciat, sive ut spiritui fornicationis viam paret. Quousque ab eo liberi simus, cum multitudine psallere non devitemus; sæpe enim fit ut adstantium oculos veriti, dormire crubescamus. Inimicus est leporibus canis: ita et somno, inanis gloriæ spiritus.

Finita die venditor, monachus vero psalmodia finita residens, computat lucrum. — Permane post orationem sobrius ac vigilans, tuncque catervas dæmonum adspicies: nam quia a nobis in oratione expugnati fuerint, post orationem iniquis nos phantasiiis circumvenire moliantur.

Residens observa diligentius, inspiciasque eos qui consueti sunt primitias animæ diripere. Fit nonnunquam ut in somnis ex assiduitate exercitii laudabilis, psalmorum meditemur eloquia: plerumque vero dæmones ea suggerunt nobis, ut nos ad superbiam elevent. Tertium genus dicere nolebam, nisi me quidam coegisset. Anima quæ verbum Dei quotidie sine intermissione meditatur, solet per soporem quoque in eodem morari: est enim hoc secundum primi proprie remuneratio, qua scilicet spiritus phantasmata evitantur.

GRADUS XX

DE IGNAVA FORMIDINE.

QU in cenobiis sive conventibus virtutem arripit, non valde consuevit oppugnari formidine; qui vero in remotioribus locis solitarius degit, caveat ne unquam sibi formido dominetur, cenodoxiæ germen et infidelitatis filia.

Formido puerilis est mos in vetula ab inani gloria oppressa anima. Formido est fidei aversio in expectatione earum rerum quæ non videntur. — Timor est præmeditatum prævisumque periculum. Sive ita: timor est sensus tremulus cordis qui de incertis calamitatibus jugiter agitur indignans. Timor est certæ confidentiæ ac securitatis privatio.

Superba anima est formidinis ancilla, sibi ipsi fidens, sonitusque et umbras rerum quarumlibet metuens. Illi quidem qui amant nec dolent, formidine omnino carent. Qui vero formidolosi sunt, lugent et desperant, stuporem mentis plerumque patiuntur: et merito sane. Justus enim quum sit deus, superbos deserit, ut relictis non extolli doceamur.

Cuncti quidem formidolosi sunt, qui inanem gloriam sequuntur; non autem ideo omnes quoque qui carent formidine sunt humiles: nam et latrones et qui sepulcra violant, nulla formidine trepidant.

In quibus locis consuesti expavescere, ad ea non te pigeat noctu proficisci : nam si his quæ prava sunt cedas, consuescet tecum puerilis ista et ridiculosa perturbatio. Dum vero ad ea proficisceris, orationis arma accingere : et quum perveneris, extende manus, et Jesu nomine eade inimicos : nulla enim neque in cœlo neque in terra sunt arma potiora. Liberatus ea peste, liberatorem tuum collauda : nam si illi gratias referas, in æternum proteget te.

Nunquam poteris ventrem subito implere : ita ne formidinem quidem statim vincere valebis. Pro mensura luctus formido citius vel serius recedit.

Inhorruerunt pili carnis meæ, inquit Eliphaz, dæmonis astutiam enarrans. — Aliquando quidem anima, nonnunquam vero corpus, ante formidare incipit : alterumque alteri passionem communicat. Quoties formidine concepta in carne, metus improbus in animam erumpere non potest, juxta est infirmitatis hujus liberatio : at quum per contritionem cordis insperata omnia prompte expectamus, tunc revera formidine sumus liberati. Non tenebræ, non locorum solitudo dæmones contra nos roborant, sed animæ sterilitas, plerumque vero etiam disciplina, divina nobis dispensatione permissa.

Qui verus servus est Domini, proprium solumque Dominum timebit : qui autem eum necdum metuit, umbram suam sapius extinguit.

Instante quidem invisibiliter spiritu, terretur corpus : adstante vero angelo, exsultat humilium animus. Quocirca ex effectu hujus presentiam agnoscentes, oculus ad orationem recurramus : nam ut nobiscum oret nosque adjuvet elementissimus custos ad nos advenit.

GRADUS XXI

DE CENODOXIA.

SOLENT plerique dum de vitii disputant, inanem gloriam seorsum definire a superbia : unde et octo esse principalia et primaria vitia dicunt. Theologus vero Gregorius alique plurimi doctores, septem ista esse tradiderunt : quos ego maxime sequor. Quis enim inanem gloriam deiecit, et superbus fuit ? Ea vero est ambarum ad invicem differentia, quæ est naturaliter pueri ad virum, et tritici ad panem : hoc enim principium est, illud finis. Nunc igitur de initio et plenitudine passionum, nefario scilicet timore, tempore admoniti, paucis loquamur : qui enim de his longissime philosophari nititur, is ei similis est qui de ventorum pondere incassum curiose quarit.

Cenodoxia est specie quidem immutatio naturæ, morumque perversio, et observatio querelæ ; qualitate vero, laborum dissipatio, sudorum perditio, thesaurorum insidia, perfidiæ alumna, superbiæ præcursor, in portu naufragium, in area formica : quæ etsi tenuis est, laboribus omnibus et fructibus insidiatur. Expectat formica dum perficiatur tritium ; cenodoxia vero dum congregentur opes. Gaudet illa ut furetur : hæc autem ut dissipet.

Gaudet desperationis spiritus quum videt multiplicari vitia : cenodoxia vero, quum virtutem multiplicari videt. Prioris janua, multitudo vulnorum ; secunde vero, divitiæ laborum.

Observe diligenter, et usque ad mortem et sepulcrum invenies hanc nefariam labem

quotidie vestibus, unguentis, pompis, aromatibus et aliis florere. Lucet omnibus affatim sol, omnibusque studiis cenodoxia adgaudet. Verbi gratia : jejuno, inaniter glorior: si latendi causa solvo jejunium, tanquam prudens iterum glorior. Si splendide vestitus, vincor ea peste; si vilis induar, denuo glorior. Si loquar, hac superior: si taceam, iterum superatus sum. Quocumque hunc tribulum jeceris, erecto persistit aculeo.

Ejusmodi vero gloriosus, est fidelis idolorum eultor: qui Deum quidem colere et venerari videtur, hominibus vero, non Deo, placere studet. Omnis autem hujusmodi est qui ostentationi obsequitur. — Ejus vero jejunium absque effectu mercedis erit, ejus item improba oratio: utraque ad hominum laudem captandam operatur.

Monachus inaniter glorians, duabus ex partibus læditur: corpus enim per afflictionem conterit, nec ullam inde mercedem recipit. — Quis non rideat cenodoxie operarium qui dum ad psallendum stat, ab ea exagitatus [interdum ridet] interdum in oculis omnium deflet?

Abscondit Deus nonnunquam ab oculis nostris etiam quæ possidemus bona; vir autem laudator, imo vero seductor, per laudes oculos aperit nostros: his autem apertis, a nobis evanescere divitiæ. — Adulator est dæmonum minister, superbiæ dux, compunctionis exterminator, bonorum demolitor, erroneus ductor. Qui enim beatos vos dicunt, inquit ille, vos seducunt.

Sublime est quidem illatas contumelias fortiter libenterque perferre; sanctum vero ac justum, laudes absque læsione transire. Vidi lugentes, dum laudarentur, iracundiæ facibus succendi, et veluti in mundo passione passionem commutare. — Nemo quæ sunt hominis novit, nisi spiritus hominis qui in ipso est. Erubescant igitur et obmutescant qui nos beatos in faciem dicere nituntur.

Quum audieris quod te vel proximus vel amicus tuus maledictis insectatus sit absentem sive et præsentem, tuæ ostende caritatis opus atque illum ipse collauda. — Magnum quidem est laudes hominis ab anima excutere, sed longe majus aversari dæmonum laudes. — Non ille humilitatem ostendit qui se ipsum dejecit et vilem dicit (quid enim mirum si se ipsum toleret?), sed qui ab alio probris respersus, caritatem in illum integram atque inviolabilem servat.

Animadverti cenodoxie dæmonem, dum cogitationes Fratri suggerit, alteri quoque prius eas revelasse, ut quum ab eo quæ in corde suo versarentur audiret, hunc veluti præcognitorem ac beatum diceret. — Ipsa quoque corporis membra carpere, repentinosque corpori tremores excitare, consuevit impurus hic spiritus. — Non illum audias quum tibi ut episcopatum vel monasterii principatum suscipias ingerit: est enim laboris immodici, canem a macelli mensa amovere. — Solet quum viderit aliquos vel modicum in quietis proposito ac tranquillo statu profecisse, mox ut relicta eremo ad sæculum proficiscantur hortari. Abi, inquit, in salutem animarum pereuntium.

Alia .Ethiopum est, et alia statuarum forma: ita et alius modus est inanis gloriæ eorum qui in cœnobio morantur, alius eorum qui in desertis degunt.

Sæcularium adventus prævenit inanis gloria, levioresque monachos advenientibus obviam progredi hortatur, eorumque provolvi pedibus: itaque quum sit superbia plenissima, humilitatem simulat, mores, habitum incessumque moderando componit, submissaque loquitur voce; atque ad manus pervenientium, ut aliquid accipiat, respicit, dominos ac patres et primarios appellat, et qui post Deum sint vite illorum causa. Ad mensam residentes abstinere hortatur: et inferiores absque misericordia exagitat. Eos qui in psalmodia negligentiores esse solent, fortiores facit: mutisque et sine voce venustatem vocis adjicit, somnulososque vigilantes efficit. Adulatur ei qui præest canonis, primatumque sibi largiri affectat, et dum hospites abscedant, patrem illum et ma-

gistrum nominat. Eos qui honorati sunt, superbos facit; et qui despecti, injuriæ memores ostendit.

Cenodoxia nunquam pro honore ministravit ignominiam: suis enim discipulis irata, confusionem illis maximam induxit. — Cenodoxia fervidos iracundia, mites in conspectu hominum et mansuetos fecit. — Hæc naturalibus bonis et donis ut plurimum insilit, et per ea infelices trahit vel sternit.

Vidi demonem socium ac fratrem suum perturbasse atque effugasse. Nam quum aliquando Frater irascetur, advenirentque interea sæculares hospites, ex iracundia in cenodoxiam translatus est miser: simul enim utrique servire non poterat.

Is qui se ipsum cenodoxiæ vendidit, duplicem vivit vitam: nam inter monachos habitu degens, in sæculo mente et cogitatione versatur. — Si ad supernam gratiam festinamus accurrere, supernam gloriam degustare studeamus. Qui enim illam degustaverit, terrenam omnem protinus contemnet: miror enim si quis absque illius gustu hæc possit aspernari.

Sæpe fit ut qui ab inani gloria prædati ac vastati fuimus, conversi postmodum illam acrius vastemus. Vidi quosdam operarios spirituale exercitium ex inani gloria copisse, abjectoque postmodum noxio vitiosoque principio, correcta intentione, laudabili fine quod minus recte coperant consummasse.

Qui in prærogativis naturalibus, puta acumine, peritia, lectione, pronuntiatione, ingenio, ceterisque omniibus quæ nobis sine nostro labore proveniunt, extollitur; hic nunquam eis quæ supra naturam sunt bonis potietur: qui enim in modico infidelis *Luc. xvi, 10.* est, in multo quoque infidelis erit. Ejusmodi vero est servus inanis gloriæ.

Plerique ut supernam tranquillitatem divitiasque gratiarum ac miraculorum perperatorem et virtutum præconsciendi adipiscantur, corpora sua incassum contriverunt: ignorantes, miseri, quod non labores, sed summa humilitas hujusmodi munera pariat. — Qui munera pro laboribus exigit, hic periculosum jecit fundamentum: qui vero se ipsum debitorem æstimat, is insperatas gratiarum opes repente suscipit.

Cave ne proditori unquam obtemperes, quum te quasi pro audientium utilitate virtutes propalare suggerit. Quid enim proderit homini, si mundo universo prosit, sibi vero ipsi detrimentum faciat? Nihil æque ut humilis nec ulla simulatione fucatus habi- *Math. xvi, 26; Luc. ix, 25.* tus, intuentes ædificare poterit. Fit enim et aliis viaticum, nunquam extolli: quo quid majus ad utilitatis rationem esse possit, non video.

Notavit quidam ex his qui videre acutius poterant, narravitque quod viderat: Quum sederem, inquit, in cœtu quodam, advenientes ad me cenodoxiæ et superbiæ demones, juxta me ex utraque parte sederunt. Et unus ex his quidem digito suo illo vanissimo pulsavit latus meum, hortans ut aliquid quod ad contemplationem pertineret, sive opus quodlibet in deserto a me gestum, loquerer. Quem quum a me expulsemus dicens, Convertantur retrorsum et erubescant qui mala cogitant mihi: protinus is qui a sinistris erat, ad aurem mihi dixit: Eia, bene fecisti, magnusque effectus es, quippe qui impudentissimam matrem meam viceris. Ad quem ego rite sequentes versus assumens, dixi: Avertantur statim erubescences, qui dicunt mihi, Eia, bene fecisti. — Eundem ego quum interrogassem quomodo inanis gloria sit superbiæ mater, ita respondit: Laudes (inquit) animam elevat et inflant: porro quum anima ad elationem venerit, jam tunc illam superbia assumens, in cælum usque attollit et usque ad abyssos dejicit.

Quadam gloria est quæ a Domino provenit. Ego enim, inquit, eos qui me glorifi- *1 Reg. ii, 20.* cant, glorificabo. Est et alia quæ ex diabolico apparatu et fraude proficiscitur. Væ *Luc. vi, 26.* enim, inquit, quum vos benedixerint omnes homines. Priorem apertissime cognosces,

quum illam ut detrimentum existimans, omni conatu aversatus fueris, et quocumque proficisceris, conversationem tuam occultaveris. Secunda vero, quum vel parum aliquid, ut ab hominibus inspiciaris, operatus fueris, fingere eam quæ in nobis non est virtutem, secelerata suggerit. Sic enim, inquit, luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.

*Matth. vi.
1; xxiii, 5.
Ibid. v, 16.*

Plerumque Dominus inanis gloriæ cupidus in illius odium per aliquam contingentem sibi ignominiam traduxit. Cujus odii initium, est oris custodia amorque vilitatis et ignominie; medium vero, intellectualium omnium inanis gloriæ studiorum amputatio; finis vero (si tamen ullus est abyssus finis), ea omnia coram multitudine studiose ac sine ullo doloris sensu querere, quæ ad ignominiam pertinent nostram. Noli confusionem tuam abscondere, quasi id veritus ne alii videaris offendiculum ponere.

*Luc. xiv, 11;
xviii, 14.*

Jam vero etiam secundum culpæ et erroris speciem, non eodem fortasse medicamine semper utendum est. Quoties nos gloriam advocaverimus, sive quum invocata, ab aliis tamen ad nos præmissa pervenerit, sive quum ad inanem gloriam studiose aliqua facere tentamus, luctus nostri meminerimus, ac nostræ secretioris ac trepidæ orationis, prorsusque illius improbitatem obtundemus atque in reverentiam transferemus, si tamen veræ orationis nobis cura est; sin autem, vel mortis nostræ considerationem citius arripiamus: si vero ne id quidem possumus, vel eam confusionem metuemus quæ gloriam inanem sequitur. Qui enim se exaltat, humiliabitur, non futuro tantum sæculo, sed etiam in presenti. — Quoties nos laudatores, imo vero seductores, laudare cœperint, citius iniquitatumstrarum multitudo memoriæ occurrat, et inveniemus nos ipsos indignos his quæ in nostram laudem dicuntur vel geruntur.

Sunt inter inanis gloriæ studiosos, qui in quibusdam petitionibus suis exaudiri a Deo debeant: quorum Deus ideo anticipare orationes et preces consuevit, ne per orationis studium id quod petierant accipientes, superbiore fiant. Non valde solent qui simpliciores sunt, in venenum istud incidere: cenodoxia quippe est simplicitatis amissio, fictaque institutio.

Vermis plerumque dum exereverit, natis alis in sublime subvectus est: ita et consummata inanis gloria superbiam peperit, quæ malorum omnium dux, princeps et consummatio est.

GRADUS XXII

DE SUPERBIA.

SUPERBIA est Dei abnegatio, inventio dæmonum, aspernatio hominum, condemnationis mater, sterilitatis augmentum, laudum progenies, divini adjutorii expulsio, stuporis præcursor, lapsuum ministra, casus materia, iracundiæ fons, simulationis janua, firmamentum dæmonum, delictorum custos, duritiæ et crudelitatis artifex, compassionis et misericordiæ ignoratio, amarus exactor, immitis iudex, Dei adversatrix.

Initium superbiæ, finis est inanis gloriæ; medium vero, despectio proximi et laborum suorum impudens divulgatio, laudis amor, ex corde reprehensionis odium; finis autem, est abnegatio divini adjutorii, propriique studii elatio et confidentia, dæmoniacus mos.

Audiamus intentius, omnes qui foveam istam cupimus effugere. A gratiarum actione plerumque hæc pestis teterrima solet incrementa suscipere: neque enim initio improbe Deum abnegare suggerit. Vidi quemdam Deo gratias ore agentem, sensuque superbe gloriantem. Testatur id apertissime Phariseus ille qui dixit: Deus, gratias ago tibi.

Luc. xviii,
11.

Ubi ruina contigit, ibi antea superbia tabernaculum fixerat: prius enim illud, hoc subsequens inducit.

Audivi insignem quemdam et honorabilem dixisse virum, duodecimi esse passionis ignominia, e quibus si unam harum (elationem dico) voluntate diligas, sola ea reliquarum undecim locum implebit.

Altum sapiens monachus contradicit vehementer; humiliter autem sentiens contradicere nescit. — Non sustinet cypressus in terram inclinari, neque monachus elatus corde obtemperare. — Vir excelso corde dominari appetit: aliter enim perire utrumque non potest, imo non vult.

Superbis Deus resistit: quis jam illos miserari potest? Immundus apud Deum est omnis elato corde: quis jam hujusmodi mundare poterit?

Jacob. iv, 6.
Prov. xvi, 5.

Disciplina quidem, superbiorum lapsus est; stimulus, daemon: derelictio autem, stupor. Et in illis quidem prioribus homines ab hominibus sæpe curati sunt, extremum vero curari ab hominibus non potest.

Qui reprehensionem ab se excutit, hoc se morbo laborare significat: qui vero illam admittit, pestis ejus vinculo solutus est. — Si absque alio vitio, hoc solo cælestis quidam de cælo corruit, querendum an forte humilitate sola sine virtute alia possibile sit in cælum conscendere.

Superbia est divitiarum virtutis sudorumque perditio. Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret: idcirco penitus quia superbia id fecerunt. Clamaverunt ad Dominum, et non exaudivit eos: ideo omnino quia causas contra quas orabant non absiderunt.

Ps. xvii, 42.

Superbientem Fratrem probatissimus quidam ac discretissimus senior spiritualiter corripuit. Ad quem ille cæcitiens ait: Ignosce, Pater, neque inaniter glorior, neque superbus sum. Tunc sapientissimus senior ad eum: Et quonam (inquit) modo, fili, declarare manifestius potuisses te hoc morbo laborare? — Talibus itaque plurimum confert subjectio devota, crassius atque ignobilius institutum vite, virtutumque clarissimorum Patrum, earum quæ naturam excellere videntur, intentissima lectio. Fortasse vel sic erit hujusmodi languentibus aliqua salutis spes.

Pudor est alieno ornamento gloriari, extremaque dementia de donis extolli. Quæcumque tibi ante nativitatem fuerit virtutum bona, eis solis gloriare: nam quæ post generationem, tibi Deus largitus est, ut ipsam quoque nativitatem. Quas ergo virtutes præter mentem acquisisti, illæ solæ tuæ sunt: mentem enim tibi largitus est Deus. Et quæ extra corpus exegisti certamina, ex tuo solo studio fuerunt: corpus quippe non tuum est opificium, sed Dei.

Noli confidere quoad sententiam suscipias, quum videas quemdam qui postquam introductus in thalamum fuerat atque discubuerat, ligatis manibus et pedibus in exteriores relegari tenebras. Ubi elata cervicæ gloriari, luteus quum sis: plurimi enim qui sancti atque omni materie pondere fuerant liberi, de cælo dejecti sunt.

Math. xxiii,
13.

Quum in suis operariis locum ceperit daemon, tunc jam ipsis in somnis aut per visum in figura sancti angeli vel martyris alicujus apparens, mysteriorum revelationem vel gratiarum munera largitur, ut per hunc modum seducti miseri, perfecte demum sensu integro et sanitate mentis exendant.

Etiā si mille mortes pro Christo patereimur, ne sic quidem satisfacere aut debitum nostrum implere possemus: alius quippe est Dei, alius servorum sanguis: secundum

dignitatem dico, non secundum substantiam. — Nunquam nos ipsos disquirere et dijudicare desinamus; jugiter probatissimorum Patrum qui ante nos luminarium in modum splenderunt, vitam ac mores intueamur, nosque ad illorum comparisonem studiosius examinemus: tunc sane, tunc nos ipsos ne vestigium quidem diligentioris conversationis attigisse inveniemus, sed sæculari adhuc instituto immorari.

Monachus proprie est animi oculus omni elatione carens, immobilisque corporis sensus. Monachus est qui hostes ferarum in morem provocat et irritat quum illi ab ipso fugiant. Monachus est jugis excessus mentis ac mœror vitæ. Monachus est qui ita virtutibus affectus est, ut esset voluptatibus alius. Monachus est lux, cordis oculos jugiter irradians. Monachus est humilitatis abyssus spiritum omnem præcipitans et suffocans.

Superbia est fastus oblivionem peccatorum ingerens: nam illorum perpetua memoria humilitatis est opifex. Superbia est animæ suprema inopia, dum illa divitias imaginatur, lucemque esse in tenebris existimat. — Non solum non permittit hæc execrabilis pestis in anteriora progredi, sed etiam ex altitudine deficit.

Superbus est punicum malum interius putridum, exterius vero decorem præferens. — Superbus monachus dæmone opus non habet: ipse enim sibi jam et dæmon et hostis et inimicus est.

Alienissimæ sunt a luce tenebræ, et ita superbus a virtute omni alienus est. — Sunt in superbiorum cordibus blasphemiarum verba, in animabus autem humilium cœlestia dona. — Solem execeratur fur, superbus vero mites aspernat.

Nescio quo pacto se ipsos plerique superbi latuerunt, et quum se putarent esse impassibiles, in exitu paupertatem suam cognoverunt. — Qui hæc labe deprehensus fuerit, Domini auxilio illi opus est: vana est enim illi salus hominis.

Deprehendi ego seductricem hanc sine capite, mecum advenisse matris suæ humeris invecam; ambasque obedientiarum vineulo illaqueans vilitatisque flagello verberans, qualiter in me essent ingressæ dicere cogebam.

Itaque quum cæderentur aiebant: Nos neque initium habemus neque nativitatem: principes enim et genitrices sumus omnium vitiorum. Oppugnat autem immodice nos contritio cordis ex subjectione initium sumens. Nullius imperio subjeci patimur: ideo in cælis quoque seditiones movimus. Nos, ut totum simul audias, omnium quæ sunt contraria humilitati genitrices sumus: cuncta quippe quæ illi suffragantur, nobis adversissima sunt. Nos ignominias, obedientiam, inirascentiam, oblivionem injuriarum et ministerium sequi sæpe consuevimus. Porro stirpes nostræ sunt: spiritualium lapsus, iracundia, detractio, amaritudo, elamor, furor, blasphemia, hypoëresis, odium, invidia, contradictio, suo quam alterius malle regi moderamine, inobedientia. Unum et solum est in quo conatus omnes virium nostrarum deficiunt, idque tibi coacte dicimus: si te ipsum coram Domino ex intimo cordis affectu semper accuses, nos ut araneas contemnes. Nam ut vides, superbiæ est equus cenodoxia quam consequi; sed sancta humilitas et sui ipsius jugis accusatio ridebunt et equum et ascensorem ejus, triumphaleque earmen suavissime canentes: Cantemus (inquit) Domino, gloriose eum honoratus est; equum et ascensorem projecit in mare, et in humilitatis abyssum.

GRADUS XXIII

DE INEFFABILIBUS COGITATIONIBUS BLASPHEMIE.

S.E.V.E radiceis et matris sæviorem esse progeniem, in superioribus audivimus, videlicet nefarie superbiæ sceleratam filiam blasphemiam : ideo necesse est eam in medium adduci. Neque enim quis est inimicus, sed hostibus omnibus immanior et gravior. Et quod durius est, non facile spirituali medico enuntiari aut confitendo denudari potest : quocirca plurimis nonnunquam desperationis et diffidentia causa fuit, omni illorum consumpta spe, non secus quam a verme consumitur lignum.

Iste igitur sceleratissimus, ut sæpe alias, ad sanctam synaxim et ad ipsam horrendam sacramentorum horam blasphemare Dominum, et in ipsa qua consummatur sacra, solet. Ex quo maxime manifeste colligimus, non esse animam nostram quæ illa intus verba locuta sit impia et non ferenda, sed dæmonem, Dei bonorumque omnium adversarium, qui de cælis dejectus est eo quod illie dum se per superbiam extulit, in Deum quoque blasphemias et contumelias jaculari visus est. Nam si mea sunt turpia illa et scelerata verba, quid est quod donum cæleste suscipiens adoro? Quomodo possum una et benedicere et maledicere?

Plurimos seductor iste animarumque corruptor in stuporem et amentiam sæpe deducit. Nulla enim alia cogitatio ita difficile ut ista enuntiari potest : quocirca et multis plerumque consuevit evenire. Nihil enim ita demones cogitationesque contra nos roborat, ut eas inconfessas in corde nutrire atque oculare.

Nemo sibi verborum blasphemie causam imputet : cordis quippe cognitor Dominus novit nostra non esse hujusmodi verba et inventa, sed hostium nostrorum. Ebrietas offendendi causa est, et superbia, cogitationum indecentium : atqui is quidem qui offendit, non quia offenderit, sed quia ebrietatis causa id passus est, omnino puniatur.

Quum ad orationem stamus, immunde illæ infandaque cogitationes nobis importune obstrepuunt. At quum orationem finierimus, protinus excedunt : neque enim oppugnare eos solent qui adversum illas non dimicant.

Non solum autem Deum et divina omnia impius ille spiritus blasphemat, sed et turpissima quedam et teterrima verba in nobis intellectualiter loquitur, ut aut orationem deseramus, aut nos ipsos in desperationem dejiciamus. Plurimorum quidem interceptit orationem : multos a sacramentorum communione separavit ; quorundam corpora merore tabefecit ; alios per jejunium domuit nequam hic et inanis tyrannus, nullamque eis requiem concessit. Idque non solum in sacculi hominibus, verum et his quoque qui monasticam vitam subierunt fecit, nullam eis jam salutis spem reliquam improbissime suggerens, infidelibusque omnibus et ipsis quoque gentilibus miserabiliores esse denuntians.

Qui blasphemie spiritu se perturbari sentit, atque eo liberari cupit, pro certo habeat non suam animam hujusmodi cogitationum esse causam, sed impurum illum spiritum qui aliquando Domino dixit : Hæc omnia tibi dabo, si proci dens adoraveris me. Ideo nos quoque continententes ipsum, et quæ ab illo dicuntur nihil existiman- Matth. iv.
tes, securi et intrepidi dicamus : Vade post me, Satana, Dominum Deum meum ado- Ibid. 10.

рабо, et illi soli serviam; sermo autem dolusque tuus in caput tuum convertetur, et in verticem tuum blasphemia tua descendet in presenti et in futuro sæculo.

Qui præter hunc modum adversus blasphemiam spiritum pugnare vult, is ei similis est qui manibus suis coruscationem continere nititur. Nam quomodo vel comprehendere vel resistere aut reluctari adversus eum poterit, qui repente in cor, venti instar pertransit, habetque verbum momento velocius, confestimque evanescit? Nam hostes quidem reliqui insistunt, perstant, morasque trahunt, tempusque adversum se pugnantes præbent; hic autem simul quum apparuerit, abscondit se, statimque ut locutus est, mentem pertransiit.

Solet plerumque in simpliciorum atque puriorum mentibus hujusmodi demon immorari, quod hi maxime vehementius ceteris eocuti et perturbari consueverunt. Quibus sauc non dieimus id ex superbia aliqua proprie, sed ex daemonum invidia et calliditate contingere. — Desinamus tandem judicare et condemnare proximum, et cogitationes blasphemiae non metuemus: id enim hujus et occasio et radix est.

Sicut qui in domo inelusus, audit exterius prætereuntium verba, nec tamen cum eis ipse colloquitur; ita et anima quæ in se ipsa degit, demonis blasphemias auscultans quas per illam transiens loquitur, non turbatur. Qui hunc spiritum despicit, liber evasit: qui vero illi aliter reluctari nititur, tandem subjacebit: qui enim verbis spiritum continere vult, is ei similis est qui ventos includere nititur.

Monachus quidam studiosus quum ab eo perturbaretur ad viginti annos, carnem suam jejuniis et vigiliis macerare non destitit. Quum vero nullam utilitatem se inde cepisse sentiret, profectus conscriptam in charta perturbationem ac tentationem suam saucto cuidam ac probatissimo seni obtulit, in faciem prostratus, nec illum intueri valens. Ut autem legit senior, subrisit. Fratremque erigens dixit: Pone, fili, manum tuam super collum meum. Quod quum fecisset, ait illi senior: Super collum meum sit, frater, hoc peccatum, quotquot annis te oppugnaverit vel oppugnaturum sit; tu autem id observa, ut hoc jam flocei pendas et nihil æstimes. Quibus verbis ita roboratus est frater, ut non ante cella senis excederet, quam hujusmodi morbus evanesceret. Ille autem is qui expertus est, mihi postea enarravit, Deo gratias referens.

GRADUS XXIV

DE MANSUETUDINE ET INNOCENTIA PER GRATIAM QUÆSITIS.

Matth. xi,
29.

PRECURRIT quidem solem matutina lux: omnem vero humilitatem mansuetudo præcellit. Quocirca Lucem ipsam audiamus ita eas gradatim ordinantem: Discite (inquit) a me, quia mitis sum et humilis corde. Justum ergo est et legitimum ante solem luce illustrari, atque ita demum clarius solem intueri: fieri enim non potest ut hunc intueatur, qui lucem antea non cognoverit, ut vera beatorum docet institutio.

Mansuetudo est animi incommutabilis status, æque in honoribus se et ignominiiis habens. Mansuetudo est, in perturbationibus proximi pro illo affectu summo atque integerrimo orare. Mansuetudo est supereminens iracundiæ pelago scopulus.

Mansuetudo est firmamentum patientiæ, caritatis janua, imo vero mater, discre-

tionis argumentum (docebit, inquit, Dominus mites vias suas), veniæ ministra, confidentia in oratione, Spiritus Sancti diversorium. Ad quem enim (inquit, adspiciam, nisi ad mansuetum et quietum et trementem sermones meos? Pr. xxv. 9. Cf. Is. lxxv. 1.2. Lm. 13.

Mansuetudo est obedientia adjutrix, fraternitatis dux, furentium frenum, irascendum retinaculum, gaudii indultrix, imitatio Christi, angelorum proprietas, demonum nexus, atque amaritudinis clypeus.

In cordibus mansuetorum requiescit Dominus; anima vero turbulenta, diaboli est sedes. — Mites hereditabunt terram, imo vero dominabuntur ei; viri autem insani ac furore præcipites ex terra sua vastabuntur. — Mansueta anima, simplicitatis sedes; mens autem iracunda nequitiae est opifex. Ps. xlvii. 11. Matth. v. 4.

Mitis anima capiet sapientiae verba; dirigit enim in iudicio mansuetos Dominus, imo vero in discretionem. — Anima recta contubernalis est humilitatis, iniqua autem superbiae est adolescentula. — Mansuetorum animae implebantur scientia; mens iracundi tenebris iracundiae vel ignorantiae cohabitabat Pr. xviii. 2.

Iracundus et simulator obviaverunt sibi, nec inveniri poterat sermo rectus in discretionem eorum. Si cor prioris explices, invenies insaniam; si vero secundi perseruteris animum, adspicies nequitiam.

Simplicitas habitus est animae varietate carens totiusque perversae intentionis ignarus, et qui nulla mala cogitatione moveatur. — Nequitia est scientia, imo vero turpitudine daemoniaca, privata veritate, et quæ plurimos latere vi leatur.

Hypoëresis est et corporis et animae contra jus status, a inventionibus omnibus impletus. — Innocentia, letus ac serenus est animi status, omni a inventionem ac figmento liber.

Equitas est intentio curiositate carens, affectus integer, sermo purus neque ulla fictione vel preparationis arte fucatus, a nequitia remotus; mundissima est natura animi in ea qua creata est animi puritate persistens, atque secundum eam omnibus congregiens. — Nequitia est rectitudinis perversio, intentio seducta, menditia, suspensio, perplexis verbis annexa juramenta, profundum cordis, fraudis abyssus, assuetum transiensque in habitum mendacium, naturalis exinde terror, humilitatis adversarius, penitentiae simulatio, fletus elongatio, confessionis inmutatio, propriae sententiae voluntatisque defensio, lapsus artifex, resurrectionis adversatio, contumeliae risus, fatua gravitas, ficta religio, demoniaca vita. — Malus est diablo et familiaritate conjunctus et nomine. Quocirca et Dominus illum ita appellandum monuit in gratia quam ipse instituit, dicens: Libera nos a malo. Matt. v. 40.

Fugiamus a simulationis præcipitio et a versutiae laqueo, audientes ejus sententiam qui dixit: Quoniam qui malignanter exterminabuntur, et sicut olera herbaram cito decident. Hujusmodi enim pasca sunt demonum. Ps. xlviii. 2.

Sicut Deus caritas, ita æquitas quoque appellatur; atque ille Sapiens in Cantica ait ad eor. Equitas dilexit te; rursusque Sapiens hujus pater, Bonus et rectus Dominus, eosque qui hoc cum illo appellantur nomine, salvari dicit. At enim: Qui salvos facit rectos corde; et rursus: Æquitatem animarum vult et videri facies ejus. Eccl. i. 17. Cant. ii. 1. Ps. lxxv. 4. Ps. vii. 10. Ps. xvi. 5.

Prima incrementi puerorum proprietas est simplicitas, omni varietate libera; quam quousque habuit ille Adam, non vult animae simplicitatem, neque carnis simplicitudinem. — Bona quidem est ac beata illa simplicitas quæ quibuscumque inest naturaliter; longe tamen illa laetatur et exultatur per labores et singulos ex multa traducta est vel fuerit: nam illa quæ non a varietate multiplici ac perturbantibus protegitur atque illusa servatur, hec vero a dissimili humilitatis et modestitudinis 200 Ps. xlviii. 2. Ps. lxxv. 4.

trix et altrix est; et priori quidem non minima debetur merces, sequenti vero laudatissima et incomparabilis reddetur.

Quicumque ad nos attrahere Dominum eupimus, simpliciter ad illum et absque ulla fictione et varietate et malitia et curiositate, velut ad magistrum percipiendae disciplinae causa, accedamus. Simplex enim ille et integerrimus quum sit, simplices esse vult et innocentes animas quae ad se conveniunt. Nunquam enim videas simplicitatem ab humilitate separatam.

Malignus est praevisor mendax, ex sermonibus cogitationes, et ex habitu, cordis intima se comprehendere existimans. — Vidi rectos malignari a malis didicisse, atque admiratus sum quomodo proprietatem naturae atque privilegium amittere tam cito potuerunt.

Ut recti facile decidunt, ita difficile pravi transferri in rectitudinem possunt. — Vera peregrinatio et subiectio, labiorumque custodia, saepe valuerunt mirabiliter insaniabilia plurima transferre et curare.

^{I Cor. viii, 1.} Si scientia plurimos inflat, vide si forte simplicitas et imperitia humiliare consueverunt.

Verum documentum certusque finis ac forma beatæ simplicitatis B. Paulus Simplex tibi erit : tantum enim tamque celerem profectum nemo usquam vel vidit, vel audivit, vel videre unquam poterit.

Monachus simplex rationale jumentum est obediens, quod onus suum ductori suo perfecte deposuit, trahentem sequitur ut vult, donec mactetur contradicere non novit.

^{Matth. xix, 23.} Difficile divites ingrediuntur in regnum, stultique sapientes in simplicitatem. — Ruina saepe eos qui ex malis acutiores fiunt, frugales facit, salutem illis atque innocentiam invitis largiens. — Pugna et contende totis viribus stultam tuam sapientiam decipere, atque ita faciens, invenies salutem et aequitatem in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

GRADUS XXV

DE VICTRICE PASSIONUM OMNIUM ALTISSIMA HUMILITATE.

QUI divinae caritatis proprie, sanctaeque humilitatis competenter, et beatæ castitatis vere, ac divinae illustrationis firmiter, timorisque Domini sine mendacio et certo, cordis fiduciae sine errore, sensum atque effectum et vim visibili modo enarrare vult, eosque qui haec non gustaverunt, huiusmodi narratione se illustrare putat, simile aliquid ei facere videtur qui eos qui mel nunquam gustaverunt, huiusmodi illius dulcedinem verbis et exemplis docere nititur. Sed hic sane frustra desudat, et in cassum et superflue loquitur : nunquam enim id efficit quod vult. Prior autem ille aut imperitus est narrationis suae, aut inani gloria vehementer illuditur.

^{II Cor. iv, 7.} Adiecit sermo thesaurum includere in vasis fictilibus, imo vero in corporibus reconditum, cuius vis neque agnosci neque ullis verbis exprimi possit. Solus enim titulus superue incomprehensibilis, ingentem atque infinitum perscrutandi laborem verbo quærentibus præstat. Erat autem titulus huiusmodi : Sancta humilitas.

Quicumque Dei Spiritu aguntur, ii nobiseum ad intellectuale hoc sapientissimum-

que concilium convenient, scientiæ tabulas divinitus scriptas manibus intellectualiter ferentes.

Et convenimus, et quæsimus ac discussimus venerandi tituli virtutem. Et alius quidem hanc esse dicebat recte factorum intentissimam oblivionem; alius vero, extremum se omnium magisque peccatis obnoxium existimare; alius, mentis cognitionem, qua scilicet imbecillitatem propriam infirmitatemque cognoscit; alius vero, in irritationibus anticipare proximum, primumque iracundiam solvere; alius, gratiæ Dei et misericordiæ agnitionem; alius rursum, contriti animi sensum, ac voluntatis propriæ abnegationem.

Ego vero quum omnia audissem, apud me ipsum diligenter et vigilanter examinans, beatissimum illius sensum per auditum addiscere non potui. Quocirca et omnium novissimum, velut canis cadentes micas ex mensa probatissimorum beatissimorumque Patrum colligens, de hac singulari virtute ita definiens dixi :

Humilitas est animæ gratia sine nomine, solos apud eos nomen habens qui illius experimentum ceperunt. Humilitas est ineffabilis divitiarum Dei appellatio et donum. Discite enim, inquit, non ab angelo, non ab homine, non a tabula, sed a me, hoc est a mea in vobis habitatione et illustratione et operatione, quia mitis sum et humilis corde, et cogitatione et sensu; et invenietis bellorum requiem et allevationem cogitationum animabus vestris. *Matth. xi, 29.*

Aliud est vitis hujus in perturbationum adhuc tempestate spectaculum, aliud jam in verno fructuum tempore, aliud in æstate virtutum : etsi in unam latitiam et frugem vitis unius spectacula ista concurrant; unde vera et propria signa et argumenta fructuum habent. Denique quoties in nobis sanctæ hujus vitis florem ceperit botrus, mox humanam omnem gloriam et famam cum dolore exseceramus, iracundiamque et furorem a nobis penitus eliminamus. At quum jam spiritali ætate in animo profecerit hæc regina virtutum, in nihilum, imo vero in exsecrationem euncta quæ a nobis geruntur bona existimamus, et in diebus singulis oneri nostro nos adicere per occultam dissipationem arbitramur; porro divinorum copiam nobis indultorum munerum, ut qui hanc præter meritum nostrum acceperimus, additionem fore cruciatus amplioris suspicamus. Ideo tunc quoque manet inviolabilis mens nostra, se ipsam intra medioeritatis sacculum tutissime continens, furumque tantummodo strepitum ac ludibria audiens, atque in his omnibus inviolabilis permanens : siquidem inviolabile penetrale hujusmodi est medioeritas.

De florum itaque parturitione celerique profectu virtutis hujus sempiternæ fructificantis, brevibus disseruisse satis est. Jam vero quod sit hujus virtutis perfectum præmium, quicumque Domini familiares estis, ipsum interrogate. De quantitate igitur ipsius dicere non possum; rursus de illius qualitate loqui, longe impossibilis censeo. De proprietate ergo ejus, ut initio institueramus, dicere conemur.

Solers et accurata penitentia luctusque, quibus omnis macula diluitur, sanctissimaque rudium humilitas, tantum invicem differunt, quantum a pane frumentum et farina. Conteritur quippe prius animus et per efficacem penitentiam exterminatur; unitur vero quodammodo atque (ut ita dixerim) admiscetur Deo per aquam integerrimi luctus : ex quo etiam igne Domini succensa, solidatur in panem sancta humilitas, fermento jam omni et tumentis fastu libera. Unde et in unam virtutem actionemque se ipsam conglobans sancta hæc constans tribus annulis catena, imo vero celestis iris, suas quodammodo proprietates habet, quodque alterius signum esse dixeris, hoc alterius quoque notionem esse reperies. Ideoque quod breviter a me dictum est, curabo exemplis atque auctoritate firmare.

Proprietas quippe honestissimæ hujus atque omni admiratione dignissimæ trinitatis prima atque præcipua, est ignominie suavissima et jucundissima perpressio, quam anima ut morbos suos et peccata maxima sedet atque consumat supinis manibus expectat atque complectitur. Secunda vero, est omnis iracundiæ victoria, atque in ejus extinctione servata mediocritas. Tertius autem gradus optimus, est ut et bonis suis nunquam aliquis fideliter credat, jugiterque addiscere desideret.

Rom., x, 5. Finis quidem legis et Prophetarum Christus ad justitiam omni credenti; finis vero immundarum passionum inanis gloria et superbia omni non advertenti: quarum quum interemptrix sit intellectualis ista cerva, contubernalem suum omni veneno mortifero servat illesum. Ubi in illa hypocrisis appareat venenum? Ubi detractionis rubigo? Ubi serpens aliquis occultari in ea possit, quin statim ex cordis cavernis et terra in lucem adductus occidatur? Non apparet in hujus conjunctione odium, non detractionis species, non inobedientiæ ullus odor, nisi forte fidei ratio periclitetur: tunc enim obtemperare perfidiæ, consilium non fuerit. Qui huic veluti sponsæ sponsus unitur, mitis, placidus, ad compunctionem facilis, atque misericors est; super omnia autem tranquillus, serenus, obtemperans et freni patiens, hilaris, vigil, impiger erit. Et quid me necessarium erit multa prosequi? Placida semper animi tranquillitate beatus erit: siquidem in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus, et redemit nos de iniiciis nostris.

*Ps. CXXV,
23, 24.*

Monachus humilis non curiose abdita requiret, superbus vero judicia quoque Dei curiositate illicita discentit.

Quendam probatissimum et discretionem maxime ornatum Fratrem, adstantes demones, ita ut oculis ejus apparerent visibiliter, beatum illum prædicabant. Ad quos ille sapientissime: Si quidem me in mentis ac animæ cogitationibus laudare destiteritis, ex discessu vestro magnum me existimabo; sin vero me laudare non desinitis, ex laudibus vestris fæditatem meam conjicio: immundus quippe est apud Deum omnis sublimis corde. Aut igitur abite, et magnus factus sum; aut si placet, laudate, et ampliore vestri causa acquiram humilitatem. Moxque illi ancepsit verbo stupefacti evanuerunt.

Cave ne sit anima tua canale hujus undæ vitalis, ut eam quidem nunc emanet, nunc vero emanare desinat, gloriæ et elationis ardore consumpta; sed sit beatæ tranquillitatis fons, paupertatis fluvium semper ex ipso gignens.

Ps. LXIV, 14.

Memento, carissime, quod valles in se ipsis frumentum spiritualemque multiplicat fructum. Vallis est humilis anima, inter medium montium [laborum et virtutum] sine arrogantia semper atque immobilis permanens.

Ps. CXIV, 6.

Non ait Scriptura, Jejunavi, non ait, Vigilavi, non habui requiem; sed, Humiliatus sum, et salvavit me celeriter Dominus. Penitentia quidem suscitatur, luctus vero cælum pulsatur, sed sancta humilitas aperit. Ego autem trinitatem in unitate, et in trinitate unitatem dico atque adoro.

Cuncta quidem quæ videntur sol illuminat; omnia vero quæ geruntur ratione, roborat humilitas. — Si non adsit sol, plena sunt tenebris omnia; et nisi adsit humilitas, nostra omnia et foetida et extrema erunt.

Unus in omni creatura locus semel adspexit solem, et una plerumque cogitatio peperit humilitatem. — Uno et solo die mundus omnis exsultavit, et una virtus hæc est quam imitari non possunt demones.

Rom. XIV, 5.

Aliud esse dicitur extolli, aliud non extolli, et aliud humiliari. Prior enim omnem diem judicat; sequens vero non judicat: porro tertius quum indemnatus sit, semper se ipsum condemnat. — Aliud est humilem esse, aliud conari esse humilem, et aliud

laudare humilem. Prius illud perfectorum est, secundum veracium obedientium, tertium vero omnium fidelium.

Qui in intimis humilis est, a labiis non lædetur : quod enim thesaurus non habet, hoc janua non prodit. — Solitarius equus nonnunquam currere videtur : at si gregi societur, tunc suam agnoscat tarditatem. — Si jam in naturæ bonis cogitatio gloriari desinat, principii sanitatis argumentum est : sed quousque factorem illum hauriet, unguenti odorem sentire non poterit.

Non increpabit, non judicabit, non dominari appetet, non circumvenietur is qui amori meo est deditus, quoad mihi conjungatur, ait humilitas sancta : nam post conjunctionem meam, ei jam lex posita non est.

1 Tim. i, 9.

Cuidam fortissimo athleta Christi qui ad hanc beatissimam virtutem festinabat, impuri demones laudem in corde subseminabant. At ille divina inspiratione, malignorum spirituum nequitiam pio et religioso compendio vincere aggreditur. Describit in cellulae pariete altissimarum virtutum appellationes, puta perfectæ caritatis, angelicæ humilitatis, mundissimæ orationis, incorruptibilis castitatis, et hujusmodi virtutum reliquarum. Quum ergo illum cogitationes extollere cœpissent, dicebat illis. Eamus ad argumentum : adveniēnsque relegebatur appellationes illas, sibi que ipsi clamabat : Quum has omnes possederis, tunc scies quam longe adhuc a Deo sis. Quum enim eas possede-

Luc. vii, 10.

ris, servus eris inutilis : fecisti enim quod facere debuisti. Quenam ejus solis hujus virtus et substantia, dicere ipsi non possumus. Ceterum ex effectibus ejus et proprietatibus quæ sit illius substantia colligimus. Humilitas est protectio divina ex qua fit ut recta facta nostra non videamus. Humilitas est vilitatis abyssus furibus omnibus inviolabilis. Humilitas est turris fortitudinis a facie inimici. Non proficiet inimicus in eo, et filius (imo vero cogitatio) iniquitatis non apponet nocere ei : et cecidit a facie ejus inimicos ejus, et eos qui oderunt eum in fugam convertet.

Ps. lx, 4.

Ps. lxxxviii, 23, 24.

Sunt et aliæ magnifico huic possessori in animo proprietates, præter illas quæ supra demonstratæ sunt. Illæ enim, una excepta, divitiarum intuentibus indices sunt. Agnosces autem illas, nec decipieris, quum sanctam hanc substantiam in te ipso esse perspicias in multitudine ineffabilis luminis, in amore orationis incredibili. Anticipabit hæc innoxium cor, et quod aliena peccata accusare nescit. Præcurrit hanc quam diximus substantiam, inanis gloriæ totius odium.

Qui se ipsum ex intimo animi sensu et affectu novit, jam in terra seminavit : nam nisi ita seminemus, fieri non potest ut floreat humilitas. — Qui se ipsum agnoscit, divini timoris intimam notionem comprehendit : per quam sollicite incedens, ad caritatis januam perveniet. — Humilitas est regni celestis janua, sibi propinquantem introducens. De hac reor Dominum dixisse, quod ingreditur, et ex hac vita egreditur intrepide, et pascua inveniet et viriditatem in paradiso. Omnes qui per aliam portam in habitu tantum venerunt, fures vitæ suæ sunt et latrones.

Matth. xiii,

h.

Joann. x, 9,

h.

Nunquam disquirere nos ipsos desinamus, si veraciter agnoscere nos volumus. Quod si proximum nostrum ubique ex intimo affectu cordis meliorem nobis esse arbitramur, juxta est divina misericordia. — Impossibile est enim ex nive progredi flammam, sed longe impossibilius ut in eo qui alterius sectæ et opinionis sit, humilitas, propria fidelium ac religiosorum virtus, oriatur. — Plurimi nos ipsos peccatores dicimus, et fortasse ita existimamus : ignominia vero hoc probat.

Nunquam desistet is qui ad tranquillissimum hunc portum festinat, mores, verba, cogitationes, intentiones, questiones, exquisiōnes, instituta, conatus, vota, orationes facere, intelligere et excogitare, quoad cooperante Domino ac ignobilioribus institutis,

infestissimo et procellosissimo elationis pelago animæ suæ naviculam liberet : qui enim hac liber evaserit, in omnibus reliquis peccatis facile ut publicanus ille satisfaciet.

*Luc. xviii,
10 et seq.*

Nonnulli quidem propter peccata præterita, postea etiam quam remissione potiti sunt, humilitatis materiam usque in finem tenuerunt, per eam tumorem immanissimum colaphis cædentes. Alii rursus considerantes Christi passionem, se ipsos debitores constanter esse tenent. Alii ex quotidianis defectibus semetipsos humiliant et vilissimos existimant. Plerique ex accidentibus tentationibus, morbis et lapsibus, gratiarum matrem sibi familiarissimam fecerunt. Sunt item nonnulli (qui tamen an modo supersint, definire non possum) qui ex ipsis Dei muneribus, quantumlibet in eis profecerint, semetipsos humiliant, seque indignos esse hujusmodi divitiis existimant, sicque afficiuntur tanquam debitis suis quotidie adjiciant. Hæc igitur humilitas, hæc beatitudo, hoc perfectum consummatumque præmium est. Quoties aliquem audieris infra paucos annos altissimam acquisisse tranquillitatem, noli hunc existimare aliam quam hanc beatam celeremque viam pedibus ambulavisse.

Sacra est biga caritas atque humilitas : quippe illa exaltat, hæc exaltatos ne unquam decedant tenet.

Aliud est contritio, aliud cognitio, et aliud humilitas. Contritio ex ruina nascitur. Qui enim cadit conteritur, cadensque, sine confidentia in oratione cum laudabili verecundia adsistit : speique baculo ut contractus et collisus nititur, ipsoque desperationis canem a se abigit. Cognitio est vera et tuta propriæ mensuræ comprehensio, jugisque leviorum quoque peccatorum memoria. Humilitas est doctrina intellectualis Christi, spiritualiter ab his qui digni fuerint, in penetrabilibus animæ recondita, verbisque sensibilibus inaccessibilis. Qui se dicit hujusmodi unguenti fragrantiam penitus sensisse, et quum laudatur, vel parum movetur corde, aut vim verborum intelligit, rapiturque vel modice laudibus : hic non se fallat, seductus est.

*Ps. cxxii, 1,
sec. IIebr.*

Ps. xxi, 26.

Quendam toto affectu animi audiivi dicentem : Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Sciebat enim naturam non facile ab hac illasam servari posse. Abs te ergo, inquit, laus mea in Ecclesia magna, futuro scilicet tempore : prius enim quam illud adveniat, hanc sine periculo ferre non possum.

Si hic tandem finis et ratio et modus est supremæ superbæ, virtutes quæ non adsint, gloriæ causa simulare, id profecto erit altissimæ humilitatis argumentum, culpas quæ itidem non adsint, in quibusdam rebus vilitatis causa vel gratia confingere. Quod fecit qui panem et caseum sumpsit in manibus, abjectionis suæ gratia, et Sanctus ille qui veste rejecta, absque ulla passione, quippe castissimus, civitatem circumivit nudus.

Non metuent hujusmodi jam neque eurabunt hominum offensam, quum jam per orationem virtutem eam consecuti sunt, ut omnes invisibiliter ædificent cunctisque satisfaciant. Qui prius curat, secundo isto se carere significat : ubi enim Dominus nos audire paratus est, ibi omnia facere tuto valemus. Præstat enim contristare homines quam Deum : gaudet quippe Deus quum nos conterendæ vixissimæ elationis causa prompte videt ad ignominias currere. — Parat autem hujusmodi certamina, superna peregrinatio : magnorum enim revera est pati suis esse ludibrio.

Non te ea quæ dicta sunt perturbent : nemo unquam repente, uno simul passu, scalæ gradus omnes conscendere potuit.

Luc. x, 20.

In hoc cognoscent nos Dei esse discipulos, non quia nobis dæmonia obtemperant, sed quia nomina nostra in humilitatis cælo conscripta sunt.

Natura fert ut sterilitas defectusque fructuum, citrearum ramos in altitudinem

tollant; at hi si incurventur, fructum citius ferunt. Scit quid sibi hoc velit qui prudentius considerat.

Habent ascensum apud Deum sancti hujusmodi gradus, tricesimum, sexagesimum et centesimum; atque in extremo quidem hi qui beatam tranquillitatem consecuti sunt perstant, in medio vero Christi milites fortes; primum autem condescendere omnes possunt. — Qui se ipsum veraciter agnovit, nunquam profecto illudetur ut majora se tentare velit, sed pedem jam securus beato huic trivio imponet.

Metuunt minute aves accipitrem, ita et humilitatis studiosi contradictionis sonum. — Absque predicationibus quidem et illustrationibus, signisque et prodigiis, salute plurimi potiti sunt; siue humilitate autem nemo unquam cœlestem thalamum ingreditur. Illorum enim hæc fida custos; hanc vero illa in his qui leviores sunt sæpe necaverunt.

Istud quoque, quum humiliari nollemus, dispensatione mirabili fecit Deus, ut nemo vulnera sua clarius quam proximus possit intueri: ex quo necessario fit ut illi ac Deo, non nobis ipsis, sanitatis nostre gratiam acceptam referamus.

Qui mente est humilis, voluntatem suam semper ut seductricem detestatur, et in postulationibus suis ad Deum, fide firmissima quæ conveniant consuevit addicere, atque his prompte obtemperare: non magistrorum conversationem attendens, sed Deo curam suam fidelissime committens, qui per asinam quoque Balaam utilia et necessaria docuit. Etiam si omnia secundum Deum faciat, cogitet, loquatur operarius hujusmodi, nec sic quidem sibi credat: humilis enim stimulum et onus sibi adjectum portabit, si sibi ipsi credat, sicut contra superbus, si alteri credat.

Mihi angeli esse videtur, nunquam in peccatum labi. Audivi enim terrestrem angelum dicentem: Nihil mihi consensui sum, sed non in hoc justificatus sum; qui enim judicat me Dominus est. Unde jugiter nos ipsos damnare et accusare debemus, ut per vilitatem voluntariam lapsus non voluntarios abjiciamus et diluamus: sin autem alias omnino in exitu nostro a nobis horum exigitur ratio.

Qui meritis suis minus aliquid a Deo postulat, omnino is quæ supra se sunt potietur. Testatur hoc publicanus ille qui quum postulasset veniam, justitiam retulit. Solum ut sui meminisset, a Domino poposcit latro, paradisumque totum hereditario jure possedit... Hoc autem in nobis non est, dum sponte peccamus; idque penitentiae illius signum est.

Sciens Dominus exteriori habitu figurari animæ virtutem, sumpto linteolo, humilitatis nobis compendium ostendit. Studiis enim [corporis] assimilatur anima, et ad quæ græte formatur, atque ad ea figuratur.

Principatus angelorum euidam superbiæ materia fuit, quum tamen non ideo ut superbiret illum accepisset. — Aliter affectus est qui in solio, aliter qui in sterquilino sedet. Atque ideo fortassis magnus ille justus extra civitatem sedebat in stercore. Tunc enim perfectam consecutus humilitatem, ex intimo cordis affectu dicebat: Contempsit me ipsum, et contabui; existimavi autem me ipsum terram et cinerem.

Invenio Manassen illum inter homines ceteris amplius et perniciosius peccasse, templumque Dei ac religionem omnem profano cultui idolorum inquinasse: pro quo si mundus totus jejunasset, nullam sceleribus ejus dignam penitentiam inferre potuisset; valuit tamen humilitas insanabilia ejus vulnera curare.

Quoniam si voluisses sacrificium dedissem, ait David Deo, corporibus per jejunium immolatis non delectaberis; sacrificium Deo: et quod sequitur, omnes intelligunt. Precavi Domino, beata hæc humilitas pro adulterio et homicidio aliquando clamavit; et protinus audire meruit: Abstulit Dominus peccatum tuum a te.

Matth. xxi, 23.

Num. xxi, 28-30.

I Cor. iv, 4.

Luc. xvi, 13, 14.

Ibid. xxi, 42, 43.

Ilic nonnulla in versione desunt.

Joann. xiii, 4.

Job ii, 8.

Ibid. xiii, 6, juxta LXX.

IV Reg. xxi, 2 et seq.

II Par. xxxiii, 12-19.

I Reg. i, 18, 19.

II Reg. xiv, 12.

Viam quidem hujus atque materiam corporales labores esse, sancti et semper memorandi Patres definierunt; ego præterea obedientiam cordisque rectitudinem esse dico, quæ naturaliter quoque tumori adversantur. — Si superbia ex angelis quosdam dæmones fecit, humilitas prorsus ex dæmonibus angelos efficere potest: quocirca qui ceciderunt, bono animo sint, et resurgere studeant.

Festinemus totisque viribus nitamur ad hujus supremum verticem conscendere; sin minus, vel illius humeris invehî. Quod si adhuc pigri sumus, vel ulnis ejus non excitamus: qui enim inde ceciderit, mirabor si quo sempiterno munere potiri merebitur.

Nervi hujus ac viæ sunt, non signorum manifestatio, sed nuditas rerum omnium, invisibilis peregrinatio, sapientiæ cauta occultatio, pronuntiatio varietate carens, elemosynæ quæsitio, nobilitatis abseusio, confidentiæ relegatio, loquacitatis elongatio. Nihil enim ut paupertatis status, et mendicorum vita vivere, animam humiliare aliquando potuit. Tunc enim philosophia nostra amorque ad Deum singularis ostenditur, quum sublimari possumus, et sublimitatem constantissime fugimus.

Si quando contra vitium aliquod armaris, humilitatis maxime societate et presidio *Ps. xc, 13.* nitere: super aspidem enim et basiliscum ascendet, et conculcabit leonem et draconem, id est super peccatum et desperationem, diabolumque et corporis draconem. — Humilitas est cœleste instrumentum quod ex abyso peccatorum in cœlum animam levare potest.

Quum quidam hujus aliquando pulchritudinem in corde suo fuisset intuitus, stupore comprehensus, orabat ut ejus qui illam genuerat appellationem mereretur addiscere. Ad quem illa clara ac nitenti facie serenum subridens: Quoniam (ait) genitoris mei nomen addiscere festinas, quum sit ipse sine nomine, non tibi id dicam donec possideas Deum. Ipsi gloria in sæcula. Amen.

GRADUS XXVI

DE DISCRETIONE.

DISCRETIO in his quidem qui rudes imbuuntur, est vera suorum intimorum profectuum recognitio: in mediis vero, intellectualis sensus bonum quod vere ac proprie bonum est, a naturali bono atque contrario sine errore discernens; in his autem qui perfecti sunt, scientia quæ per divinam illustrationem in eis inest: talis vero ista est ut etiam quæ in aliis obscure insunt, suo lumine illustrare possit. Aut fortasse universaliter et agnoscitur et est discretio, divinæ voluntatis vera certaue comprehensio in omni tempore et loco: quæ solis mundis corde et corpore et ore esse agnoscitur. Is quidem qui tres hostes religiosa pietate deiecerit, simul etiam quinque prostravit; qui vero illos negligit, neutrum vincet.

Discretio est incontaminata conscientia et purgatissimus sensus. Nemo enim quum audierit vel viderit aliquem in conversatione monastica supra naturam profecisse, ex ignorantia in infidelitatem incidat: ubi enim Deus, qui naturæ supereminet, inhabitat, ibi jam res quoque supra naturam fiunt.

Tribus istis maxime generalibus modis, diaboli omne bellum in omnibus excitatur: aut scilicet ex nostra negligentia, aut ex superbia, aut ex dæmonum invidia. Ex his

primus quidem miserabilis est, secundus vero miserrimus, tertius autem beatus. — Ad omnia post Deum conscientia nostra ut norma et regula utamur, ut quum unde flatus ventorum advenerit notaverimus, adversus hunc jam pandere vela valeamus.

In omnibus quæ secundum Deum operamur, tres nobis foveas demones parant : et primum quidem, bonum uti ne fiat impedire conantur; secundo vero, si in primo superati fuerint, ut non secundum Deum fiat moliantur : quod si hæc quoque intentione sua fures isti potiti non fuerint, tunc jam quum in silentio conversati fuerimus, laudibus nos offerunt et beatos dicunt. Priori quidem illorum arti adversatur studium, mortisque cura sollicita; secundæ vero, subjectio et contemptus; tertiæ, se ipsum semper accusare, et adversum se conqueri. Hoc vero labor est ante nos, donec ingrediatur ignis Dei in sanctuarium nostrum. Tunc enim vitiosæ consuetudinis in nobis necessitas nulla non est. Deus enim noster ignis est consumens motum omnem et concupiscentiæ ardorem, et obtenebrationem et præsumptionem, et obsecrationem interiorem et exteriorem, visibilem et invisibilem. Contraria his demones facere consueverunt : nam quum animam vicerint, mentisque obtulerint ac perverterint aciem, nihil jam erit in nobis miseris utile, non religiosi operis sobrietas, non discretio, non agnitio, non reverentia, sed indolentia, insensibilitas, indiscretio, visusque privatio. Recognoscunt manifestissime quæ diximus. hi qui ex fornicatione respuerunt, quique se represserunt a stulta confidentia, et qui ex impudentia in pudoris sensum venerunt : quomodo post mentis respiscerint, post illius obsecrationis (imo vero mutilationis) destructionem, verecundentur atque erubescant (ut ita dixerim) se ipsos in his quæ prius dum in ea obsecratione degerent, vel gerebant vel loquebantur.

Ps. lxxv.
16, 17.

Deut. iv. 23.

Nisi prius in die animæ sero factum fuerit eamque tenebræ impleverint, non furantur fures, nec mactabunt, nec perdent. Furtum est substantiæ rei quæ familiaris perditio; furtum est, quod bonum non est, id pro bono operari; furtum est ignota animæ captivitas. Mactatio animæ est mors rationalis mentis, quum in indigna et nefaria opera incedit. Perditio vero est post consummationem iniquitatis sui cuiusque desperatio.

Joann. x.
10.

Nemo in præceptis evangelicis impossibilitatem querulus obijcit : sunt enim animæ quæ plus quam præceptum fuerit illis per Evangelium, fecerunt. Persuadebit tibi id penitus is qui plus quam se ipsum proximum dilexit, ac pro eo animam exposuit, quum imperium Dei de hoc non accepisset.

Confidant ac bono animo sint humiles, quantumlibet perturbationibus et vitiis exagitantur : nam etsi incidunt in omnes foveas, etsi municipulis omnibus illaqueantur omnique ægritudine egrotent, quum tamen sani facti fuerint, medici omnibus et luminaria et lucernæ et gubernatores fiunt, eosque qui casuri videbantur, per ea quæ experti sunt servant. Quod si quidam etiam præteritis vitiis adhuc vi subiguntur, et vel simplici verbo docere alios et instituire possunt, doceant; non tamen etiam principatum sumant. Fiet enim fortasse ut suos aliquando sermones erubescerent, ipsi quoque operari incipiant; contingetque illis id quod in quibusdam se in ceno volutantibus fieri perspeximus : qui quum luto et ceno prorsus sordidati essent, quomodo ibi cecidissent, præterentes docebant, hoc illis eorum salutis gratia narrantes, ne et illi eadem via eaderent. Quos tamen dum aliorum salutem consulunt, et ipsos ceno salvavit Omnipotens. Sin vero vitiosi aliqui sponte se ipsos voluptatibus immergunt, silentio doctrinam indicabunt : namque cepit Jesus facere et docere.

Act. i. 1.

Immense certe dumque pelagus trajicimus, o humiles monachi, plurimis et scopulis et vertiginibus et tumoribus et piratis et bellis et siphonibus procellosissimisque ventis et fluctibus plenum. Scopulum quidem, in anima feram iracundiam repentinanque intelligimus; vertiginem vero, eas res quæ præter spem circumdant mentem,

eamque ipsam in desperationis profundum præcipitare student; tumorem vero, ignorantiam, quæ malum pro bono continet; belluas autem, grave istud ac silvestre ferumque corpus; piratas, durissimos cenodoxiæ milites vel satellites, qui onus nostrum virtutumque labores diripiunt; fluctus vero, inflatum tumentemque ventrem, qui impetu proprio ad bellum transmittit; siphones autem, dejectam e cælo superbiam, quæ nos et in cælum extollit, et usque in infernum præcipitat.

Noverunt omnes qui litteris eruditi sunt, quænam sit disciplina rudium, quæ medicorum, et quæ magistrorum. Intendamus toto animo videamusque ne forte in discendo diutius remorati, adhuc in institutis rudium inveniamur. Est enim confusionis immodiciæ, videre senem in ludum litterarium proficisci.

Optimum in omnibus ac salubre alphabetum, videlicet : obedientia, jejunium, cilicium, cinis, lacrimæ, confessio, silentium, humilitas, vigilia, fortitudo, frigus, labor, ærumna, contemptus, contritio, oblitio illatæ contumeliæ, fraternitatis amor, mansuetudo, fides simplex omnique curiositate carens, curarum sæcularium abjectio, amabile parentum odium, totius rei mortalis repudiatio, simplicitas innocentiae conjuncta, spontanea vilitas. — Porro finis proficientium ac ratio ista est : inanis gloriæ et iracundiæ vacuatio, facilis meliorum spes, quies, discretio, iudicii fixa et solida memoria, misericordia, hospitalitas, modestia, correptio omni perturbatione libera, avaritiæ repudiatio. — Eorum vero spirituum et corporum quæ religiose ac pie in Deo consummantur, hic finis, hæc ratio et lex est : cor captivatione superius, consummata et perfecta caritas, humilitatis fons, mentis peregrinatio, Christi inhabitatio, lucis et orationis inviolabilis thesaurus, divinæ illustrationis copia, mortis desiderium, odium vitæ, fuga corporis, mundi intercessor Deo vim inferens, angelorum in ministrando socius, scientiæ abyssus, mysteriorum domus, arcænorum custos, hominum salvator, dæmonum deus, victorum dominus, dominator corporis, naturæ procurator, peccato extraneus, beatæ tranquillitatis domicilium, imitator Domini per auxilium Domini.

Non parva nobis vigilantia et sobrietate opus est quum corpus morbis fatigatur. Quum enim nos humi dæmones jacere viderint, nec posse interim per imbecillitatem exercitatione contra eos uti, tunc acerrime nos oppugnare nituntur. Eos quidem qui in sæculo sunt, dum infirmanantur, nonnunquam etiam blasphemiae spiritus consequitur. Eis vero qui a sæculo remoti vivunt, si quidem rebus necessariis abundent, gastrimarigæ et fornicationis spiritus infestus est; sin autem in locis humana consolatione carentibus Deique bellatoribus congruis degant, aecidiæ atque perpetui mœroris tyrannus eis assidet.

Animadverti fornicationis lupum dolores languido adiecientem, atque inter ipsos dolores motus in eo turpes excitantem, eumque obsceni illius humoris egestionem fœdantem. Erat autem res maxime stupenda videre inter durissimos aculeos doloris carnem vigentem atque insanientem. Propius autem accedens, jacentes vidi, atque in ipso suo lectulo ex divina operatione et compunctione epientes consolationem et dolorem repellentes. Erant autem eo animo et sic affecti, ut infirmitate ipsa liberari nunquam vellent : quippe qui per eam veluti per pœnam quamdam salutarem, animæ vitiis se exutos et liberatos cernerent. Itaque glorificavi Deum, qui lutum luto laverat et emundaverat.

Intellectualis mens intellectuali etiam sensu omnino amicta est. Hunc autem sensum, qui et in nobis est, et in nobis non est, requirere non desinamus : illo enim invento et manifestato, exteriores sensus omnino vim amittent suam, illique unico obtemperabunt. Atque hoc est quod noverat quidam sapiens, quum diceret : Et divinum invenies sensum.

Vita monastica in intimo sensu cordis exerceatur in operibus, in verbis, in cogitationibus, in motibus, in omnibus denique; sin vero aliter fiat, non monastica sane erit, ne dixerim angelica.

Aliud est providentia Dei, aliud adjutorium, aliud item illius custodia, aliud misericordia, aliud consolatio: primum enim illud in universa creatura declaratur, sequens vero in solis fidelibus, tertium deinceps in his qui verissime fideles sunt, quantum in his qui sibi serviunt, extremum vero in his qui se diligunt ostenditur.

Fit plerumque ut quod alteri medicina est, alteri venenum sit. Nonnunquam vero eadem res, si eidem suo tempore offeratur, medicina est; sin autem intempestive, venenum efficitur. — Vidi medicum ignavum et obtusum, infirmum con fractum et collisum affecisse contumeliis, nihilque ei præter desperationem paravisse; vidi item medicum ingeniosum et peritissimum, inflatum eor per ignominia ferrum curavisse, omnique id factoris putredine evacuasse. — Vidi eundem infirmum aliquando pro purgandis sordibus, obedientie bibisse poenulum, et moveri, ambulare, neque dormire; aliquando vero animæ regrotare oculis, et quietem agere atque in silentio perseverare. Qui habet aures audiendi, audiat.

Luc. xiv, 35.

Quidam, nescio qua ratione (neque enim existimatione dona Dei comprehendere didici), naturaliter, ut ita dixerim, ad continentiam et solitudinis quietem et castitatem et confidentie noxiæ abjectionem et mansuetudinem et compunctionem proni sunt; quidam vero ipsam fere naturam suam his rebus adversissimam habentes, pro viribus tamen sibi ipsis vim facere persistent: qui et si interdum succumbunt, eos tamen ego naturæ violentatores libentius quam priores illos suscipio atque complector. — Noli magnum sapere, o homo, neque eis divitiis extolli quas sine labore acquisisti: præcius enim Dominus, largitor munerum, summi detrimenti et imbecillitatis atque perditionis tuæ, vel aliquantisper te suis gratis absque ullo tuo merito muneribus servare decrevit. — Sequuntur nos rudimenta infantie naturæ et educationes et studia, sive oblectantur quoque, quum virtutis conversationisque monasticæ incrementa capere ceperimus.

Monachorum quidem lux angeli sunt; cunctorum autem mortalium lux monastica est disciplina. Certent ergo summopere per omnia fieri omnibus optima forma, neque ullam eniquam dent offensionem: nam ex his quæ gerunt, vivendi normam omnibus proponunt. Denique si lux vertatur in tenebras, tenebræ ipsæ, id est homines sæculo addicti, quantum, putas, præterea obtenebrabuntur? Itaque si mihi obtemperare vultis, convenit omnino ut nos ipsos non variemus, neque in partes dividamus infelicem animam nostram, ne adversus millia millium et deeies totidem inimicos nobis pugnaudum sit: neque enim poterimus omnes eorum astutias addiscere vel omnino invenire. Trinitate beatissima adversum tres potissimum armemur: sin alias, labores nobis ipsis plurimos præbeamus.

II Cor. vi, 3.

Matth. vi,

23.

Profecto si nobiscum etiam fuerit qui convertit mare in aridam, noster quoque Israel, videlicet meus Deus videns, ipse sine fluctuum rabie transibit, videbitque Aegyptios in lacrimarum aquis suffocatos; sin vero ille non habitat in nobis, fluctuum illius sonos, videlicet carnis hujus strepitum, quis sustinebit? — Si exsurrexerit in nobis Deus per actionem, dissipabuntur inimici ejus; et si per contemplationem illi appropinquaverimus, fugient qui et illum oderunt et nos, a facie illius.

Ps. lxxv, 6.

Ps. cxviii, 2.

Sed et nostro sudore et labore, non solo verbo, divina mandata addiscere curemus: non enim verba sed opera, exitus nostri tempore ostendenda erunt. — Qui thesaurum aliquo in loco latere audierunt, eum sollicitè inquirunt, atque ob ingentem acquisitionis laborem, inventum cautissime custodiunt: nam qui sine labore divitias adepti sunt, eas item facile effundunt.

Est quidem perdifficile eas perturbationes quibus diutius assueti sumus, vincere. Qui vero eis quotidie adiacere non desinunt, aut de se ipsis desperaverunt, aut nihil ex renuntiatione lucrati sunt : non ignoro tamen Deum posse omnia, nihilque ei esse impossibile.

Lue. 1, 37.

Rem quidam me interrogaverunt ad iudicandum difficilem, et quæ omnes ætatis nostræ homines transcendat, in nulloque ex his libris qui in manus nostras venerunt, contineatur. Aiebant enim, quænam proprie sint principalium octo vitiorum germina, aut quod ex tribus maxime principalibus, eujusvis quinque reliquorum initium et propago esset. Ego in re tam ambigua ignorantiam meam ingenue confessus, hoc a beatissimis illis viris audiui. Mater quidem fornicationis est gulæ concupiscentia; acedie vero, inanis gloria. Porro trium reliquorum tristitia origo est, sicut et iracundia; superbiæ vero, inanis gloria.

Ego rursus a sempiternæ memorandis illis addiscere orabam quænam ex his octo nascerentur, et quod ex quo progenie originem traheret. Illi vero me blande ac placidissime absque ullo elationis vitio edocentes, aiebant nullum ordinem aut prudentiæ rationem inesse in rebus stultis, sed omnem potius perversionem atque inconstantiam; atque id mihi veris exemplis et rationibus persuadebant beati illi, plurima documenta adducentes in medium : ex quibus aliqua huic operi inserimus, ut ex eis jam alia quoque planissime intelligere possimus.

Exempli causa : Intempestivus risus aliquando quidem ex fornicatione, aliquando vero ex inani gloria nascitur, quum scilicet apud se ipsum intrinsecus turpiter quisque gloriatur; nonnunquam vero ex deliciis gignitur. Multus somnus aliquando ex deliciis, aliquando ex somno vel jejuniis nascitur, quum scilicet illi qui jejunant extolluntur; aliquando vero ex acedia, aliquando ex natura. Etiam multiloquium aliquando ab inani gloria, aliquando a gastrimargia initium sumpsit. Acedia vero aliquando ex deliciis, et ex contemptu Dei timoris oritur. Blasphemia proprie quidem est superbiæ germen; nonnunquam vero etiam ex iudicando in eadem re proximum, sive etiam ex improba dæmonum invidia nascitur. Duritia cordis interdum a satietate, sæpe vero etiam ab insensibilitate atque ab affectione vitiosa originem ducit. Hæc vero rursus affectio et a fornicatione et ab inani gloria et ab avaritia atque a gastrimargia aliis quoque plurimis oritur. Malitia rursus a timore ac iracundia nascitur. Hypoerisis inde potissimum ineipit, si quis sibi nimium placeat, seque ipse moderetur, neque alterius vivat arbitrio. — Porro his contraria a contrariis gignuntur. Et ne plura dicam (deficiet me quippe tempus, si per singula indagare voluero), proprie horum interemptrix vitiorum prædictorum humilitas est : quam qui possident, omnia vicerunt.

Genitrix malorum omnium est voluptas malitiæ conjuncta. His qui detinetur, non videbit Deum. Nihil nobis illius abstinentia prioris proderit, nisi a sequenti etiam abstineamus.

Timoris Domini exemplum a principum ferarumque metu capiamus. Ceterum affectus ad Deum forma tibi sit corporum amor : nihil enim nos prohibet a contrariis rebus virtutum petere exempla.

Acerrime declinat in malitiam præsens hæc generatio, totaque elatione et simulatione repleta est : quæ labores quidem corporis fortasse ad antiquorum Patrum exemplar hæcenus servat, ipsorum vero gratis omnino indigna iudicatur, quum certe, ut reor, nunquam alias ita indigerit natura nostra his gratis ut nunc. Et merito sane id patimur : non enim laboribus Dens delectatur, sed simplicitate et humilitate, atque his

II Cor. xii, 9,

se potissimum revelat; et si virtus Christi in infirmitate perficitur, non repellit Dominus humilem operarium.

Quoties aliquem ex athletis Christi corporaliter vexari viderimus, non inclementer vitio illius, infirmitatis ejus causam deputemus, sed simplici magis et pura caritate, ut proprium membrum, ut militem ex bello vulneratum suscipientes, obsequiis omnibus illum foveamus. — Quaedam nobis infirmitates pro purgatione peccatorum, quædam pro humilatione animi contingunt. Pius enim et clementissimus dominator noster et Dominus, sæpe quum quosdam pigriores ad exercitationem viderit, jam per infirmitatem veluti per leviozem ac faciliorem exercitationem, carnem eorum humiliat; interdum vero animam quoque ipsam a cogitationibus malis ac vitis emundat.

Cuncta quæ nobis sive visibiliter sive etiam invisibiliter contingunt, aut bene, aut vitiose, aut medio modo suscipimus. Vidi tres Fratres damno simili affectos : atque unus ex his indigne tulit, alius sine mœrore perstitit, tertius vero inde ingens gaudium cepit.

Vidi item agricolas unum semen in terra varia intentione jecisse. Alius quippe ut opes sibi ipsi congregaret id fecit; alius, ut creditoribus suis satisfaceret; alius, ut donis honoraret dominum; alius, ut per decoram frugem et culture peritiam laudem sibi a pertransentibus viam aucuparetur; alius rursus, ut inimicum suum æmulum amplius exerceriaret; alius vero, ne otiosus ab hominibus exprobraretur. Ille igitur agriculturalum et seminis appellationes, jejunia sunt, vigiliae, elemosynæ, ministeria, atque his similia. Porro intentiones illas prompte ac solerter in Domino Fratres examinabant. Si enim aquam ex fontibus haurimus, nonnunquam etiam eam quæ dicitur ranam una hausimus : ita et quum virtutes exercemus, fit sæpe ut vitia etiam illis implicita et connexa simul arripiamus. Exempli causa : hospitalitati gastrimargia, dilectioni fornicatio, discretionis astutia, prudentiæ nequitia, mansuetudini simulatio et tarditas et desidia et contradictio et sui ejusque moderatio atque inobedientia, silentio, doctrinæ atque eruditionis tumor, gaudio elatio, spei pigritia, dilectioni rursum condemnatio, quieti solitudinis, acedia et torpor, castitati amaritudo, humilitati confidentia, atque his omnibus veluti commune collyrium, imo vero venenum, inanis gloria connexa est.

Non contristemur quoties petentes aliquid a Domino non cito exaudimur : vellet enim Dominus, si id expediret, omnes homines uno temporis momento fieri impassibiles. — Omnes qui petunt aliquid a Domino nec petitionis suæ consequuntur effectum, omnino propter aliquam istarum causarum id patiuntur : sive quia intempestive postulant, vel quia indigne et cum inani gloria, vel quia si acciperent, in superbiam se eleverant, fierentque negligentiores quum id quod petierant adepti essent.

Quod demones ac vitia vel perturbationes ad tempus aliquod vel etiam jugiter ab anima discedant, nullus fere ambigit, ut puto; quot autem modis eorum hujusmodi discessio a nobis fiat, paucissimi sciunt. — Recesserunt a quibusdam vitia, non solum fidelibus, verum etiam infidelibus, uno excepto : illud enim solum veluti primarium vitiæ omnium reliquerunt, ut impleat cæterorum locum, quum tale sit atque adeo noxium, ut e cælo præcipitare possit. — Consumitur prius materia divino igni inflammata, et quum ea a radicibus consumpta animaque purgata fuerit, simul jam et vitia recedunt, nisi forte jam sibi per materiale vitæ institutum et negligentiam nobis attrahamus. — Sponte demones excedunt, ut dum securi dormitamus, infelicem animam repente invadant atque diripiant. — Non ignoro has belluas aliter quoque se solere subducere, quum scilicet anima omnino vitis assuefacta eisque conformis fuerit effecta : tunc enim jam sibi ipsa insidiatur, ipsaque hostis sibi est. Documentum nobis apertissimum ejus rei infantes sunt, qui quum diutius matrum uberibus assuefacti fuerint, etiam quum non adsunt ubera, digitos suos sugunt. — Novi etiam quamdam in anima tranquillitatem ex summa puritate et laudabili simplicitate constantem. Justum Ps. xvi. 11.

enim adiutorium a Domino, qui salvos facit rectos corde, eosque dum non sentiunt, a malis liberat: siquidem et infantes quum exuti fuerint ac vestimentis nudati, non valde id agnoscunt.

Malitia quidem aut vitium in natura naturaliter non sunt: neque enim creator est vitiorum Deus. Sed virtutes certe naturales plurimæ in nobis ab eo factæ sunt. Ex quibus istæ absque ulla contradictione sunt: eleemosyna, et gentiles enim miserentur; caritas, nam et mutæ animantes quum alterius orbantur illaerimari videntur; fides, omnes enim hanc in nobis ipsis gignimus; spes, nam et quum baptizamur, et quum fœneramur et navigamus et serimus, meliora speramus. Igitur si (ut demonstratum est) caritas in nobis naturalis virtus est, hæc vero vineulum atque impletio legis est; profecto non longe a natura virtutes sunt. Erubescant ergo qui in istarum exercitatione virtutum, imbecillitatem atque impotentiam prætendunt. Supra naturam sunt, fateor, castitas, iracundiæ evacuatio, humilitas, oratio, vigiliæ, jejunium perpetuæ compunctio. Ex his, aliarum quidem homines, aliarum vero angeli, aliarum vero archangel, aliarum Deus ipse Verbum, magister et dator est.

Coloss. iii, 14; Rom. xiii, 10.

1 Tim. vi, 10.

In comparatione malorum oportet nos quod levius fuerit eligere: puta, quum plerumque ad orationem adstitimus, adveniunt Fratres ad nos, necesseque est e duobus alterum contingere, aut scilicet orationem derelinquere, aut Fratrem a nobis absque responsione tristem dimittere. Sed major est caritas oratione: hæc enim particularis est, illam vero virtutes omnes continere pro confesso habetur. — Quum venissem aliquando in castellum quoddam sive civitatem, sederemque ad mensam juvenis adhuc, duobus simul vitiis me oppugnari sensi: gulæ concupiscentia, atque inani gloria. Metuens tamen insanissimæ gulæ progeniem, inani gloriæ magis me superandum dedi. — Cognito ego gastrimargiæ spiritum sæpe in juvenibus inanis gloriæ dæmonem vicisse: et merito. Apud eos quidem qui in mundo sunt, radix omnium malorum est avaritia, apud monachos vero gulæ concupiscentia.

Sunt apud spirituales viros quedam plerumque vilissima vitia, mira Dei dispensatione in eis relieta, ut propter vilia illa quæ sine peccato sunt, se ipsos semper valde accusantes, humilitatis opes inviolabiles acquirant. — Fieri non potest ut is qui sine subiectione vivit, humilitatem statim in principio acquirat: siquidem et is qui artem aliquam instinctu proprio, nullo docente, didicit, umbras atque imagines sequitur. — In duabus maxime generalibus virtutibus activam vitam Patres definiunt, et merito: videlicet in humili abstinencia et simplici obedientia. Illa vero per hanc, humilitatem servat illesam. Quocirca luctus quoque duplex est: quippe et qui peccatum jugulat, et humilitatem efficit.

Luc. vi, 30.

Piorum quidem est omni petenti dare; magis vero piorum, etiam non petenti tribuere: ab eo autem qui tollit a se aliquid, non exigere, quum maxime id possint, illorum tantummodo proprium est quos nulla tangit perturbatio.

In omnibus perturbationibus et vitiis, omnibusque virtutibus, nos ipsos sollicite inquirere non desinamus ubinam sumus, in initiiis, an in medio, vel in fine. — Cuncta adversum nos tentationum bella vel demonum, ex his tribus maxime causis constant: aut scilicet ex voluptatis studio, aut ex superbia, aut ex illorum invidia. Extremi quidem ex his beati, mediï prorsus infelicissimi, primi vero usque in finem permanent inutiles.

Est quidam sensus, imo vero habitus, qui ferre potens (id est laborum potentissimus) dicitur: a quo is qui captus fuerit, non jam formidabit, nec laborem unquam aversabitur. Ille venerando habitu martyrum animæ detinebantur, quum supplicia fortiter perferrent ac facile contemnerent.

Aliud est cogitationum custodia, aliud observatio animi. Quantum distat ortus ab occidente, tantum secunda priore sublimior est et laboriosior.

Aliud est contra cogitationes orare, aliud his contradicere et reluctari, aliud eas contemnere ac penitus spernere. Atque priori illi quidem attestatur qui dixit, Deus, in adiutorium meum intende, et his similia. Sequenti vero, qui ait : Et respondebo exprobrantibus mihi verbum contradictionis : et rursus : Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris. Tertii vero est testis ille qui cecinit : Obmutui, et humiliatus sum, et non aperui os meum, et posui illi custodiam, quum consisteret peccator adversum me; et iterum : Superbi agebant inique usquequaque, a contemplatione autem tua non declinavi. Medius quidem horum modus priore saepe utitur, quia non satis per se preparatus et instructus est. Prior autem nondum ita institutus est ut secundo modo inimicos repellere possit. Tertius autem penitus daemones fugavit, abiecit et respuit.

Impossibile est per naturam ut res incorporea terminetur a corpore; sed omnia tamen ei possibilia sunt qui Deum possederit. — Sicut hi qui olfactus sensu integerrime vigent, eum qui clam habet aromata ignorare non possunt; ita et anima purissima fragrantiam odoris quam ipsa ex Deo acquisivit, foetoremque a quo ipsa liberata sit, si sit in aliis, agnoscere, ceteris sine odoris sensu permanentibus, solet.

Non quidem omnes beata tranquillitate pacificos fieri possibile est, cunctos tamen salvari et reconciliari Deo non est impossibile. — Non tui alienigenae illi dominantur, qui Dei dispensationes arcanas atque ineffabiles sive visiones quae fiunt in hominibus curiose inquirere volunt, Denique personarum acceptorem esse clam suggerunt. Ejusmodi quippe elationis filii et agnoscuntur et sunt.

Saepe cupiditatis atque avaritiae spiritus humilitatem simulat : ita et inanis gloriae spiritus sicut et voluptatis, ad erogandas eleemosynas hortatur. Si igitur ab utrisque nos mundos servemus, in omni loco misereri non desinamus. — Aium quidam, daemones oblectari demonibus; ego omnes eos novi nostram inquirere perditionem. — Spiritualem omnem operationem, visibilem sive intellectualem, praecedit propositum nostrum optimumque desiderium, quae ex cooperatione Dei in nobis fiunt. Nisi enim priora praecesserint, secundum subsequi non solet.

Si tempus omni rei sub caelo est, ut ait Ecclesiastes, inter homines vero nostrae quoque conversationis sacrae, res constant : inspicimus diligentius, si placeat, et quid pro tempore fieri conveniat quaeramus. Est enim omnino in his qui certant, tempus subjectionis tranquillitatis, et tempus perturbationis ob certantium infantiam; tempus lacrimarum, et tempus duritiae cordis; tempus subjectionis, et tempus imperandi; tempus jejunii, et tempus communicationis; tempus belli inimici corporis, et tempus mortis concupiscentiae ferventis; tempus hiemis et tempestas animae, et tempus serenitatis mentis; tempus tristitiae cordis, et tempus gaudii spiritualis; tempus docendi, et tempus audiendi; tempus iniquationum, fortassis ob elationem, et tempus munditiae propter humilitatem; tempus luctationis, et tempus tutissimae quietis vel remissionis; tempus solitariae quietis, et tempus necessariae nec dissolutae distractionis; tempus infatigabilis orationis, tempusque integerrimi et indissimulati ministerii. Non ergo ante tempus quae sunt temporis propria quaeramus, mentis superbia decepti. Non in hieme calorem, neque in serente manipulos quaeramus : est enim tempus serendi labores, et tempus metendi ineffabiles gratias. Alioqui in tempore quae sunt propria temporis non referemus.

Quidam ante labores, quidam in ipsis laboribus, plerique post labores, alii in ipsa morte, sacra laborum suorum praemia per ineffabilem Dei providentiam reportaverunt. Quaerendum quis horum altero fuerit humilior.

Ps. lxi, 2.

Ps. cxviii,

42.

Ps. lxxix, 7.

Ps. xlii, 10.

Ps. cxviii,

51.

Eccle. i, 1.

Est quædam desperatio quæ ex peccatorum multitudine et conscientia onere atque intolerabili mœrore venit, dum anima multitudine vulnorum plusquam submergitur, atque illorum pondere in desperationis profundum præcipitatur; est et alia, quæ ex superbia nobis atque elatione contingit, dum scilicet nos ipsos veluti indignos ea quæ forte nobis accidit calamitate existimamus. Hanc vero in utrisque, qui diligenter observet, proprietatem inveniet, quod alter se ipsum jam vitii indifferenter exponit, alter vero exercitatione desperationi propior fit: quod absurdum atque omnino inconveniens videtur. Sed horum alterum continentia bonæ spei conjuncta, alterum vero humilitas ac nullum judicare, sanare consuevit.

Minime vero admirari ac velut in re nova perturbari debemus, quum aliquos videmus mala operari, et bona ex se verba proferre: nam et in paradiso fortasse serpentem illum elatio quum extulisset perdidit.

Hæc tibi forma, hæc regula sit in omni conatu tuo, omnique vivendi genere, sive id subjectum sive non subjectum sit, sive visibile sive intellectuale, an secundum Deum proprie sit. Verbi gratia: quoties rudes adhuc aliquid omni studio agere nitimur, nisi ex ejus actione plus humilitatis in anima accipiamus quam prius habuerimus, non mihi videtur nos secundum Deum illud moliri, sive parvum sive magnum sit, atque in nobis quidem infantibus ac rudibus, hoc divinæ voluntatis firmum signum est: in mediis vero fortasse sit bellorum sedatio ac discessus; porro in his qui perfecti sunt, divini luminis adjectio et copia, secundum Deum id esse quod instituunt significabit.

Ea quidem quæ parva apud magnos sunt, non sunt utique parva; magna vero apud parvos, non usquequaque perfecta. — Aer purgatis nubibus clarissimum solis jubar ostendit; anima vero anticipationibus libera et remissione dignata, divinam lucem protinus adspexit. — Aliud est peccatum, aliud otiositas, aliud desidia, aliud vitium, aliud ruina. Qui potest querere in Domino, id apertius quærat.

Quidam mirabilia operari esseque in spiritualibus gratis conspicuum, præ omnibus beatum ducunt, ignorantes plurima esse excellentiora, quæ idcirco tutiora sunt ac sine ruinæ metu, quod sunt occulta.

Is quidem qui perfecte purgatus est, ipsam (etsi non ipsam) animam proximi videt quomodo affecta sit; qui autem adhuc imperfectus est, ipsam per corporis habitum conjicit. — Sæpe ignis exiguus totam silvam emundavit: sic et minima caverna totum nonnunquam laborem corrumpit ac perdidit.

Sæpe fit ut requies per inimicitias vim animæ exsuscitet, nec tamen concupiscentiæ ardorem excitet; fit item nonnunquam ut ingens carnis afflictio ipsos etiam fortasse motus moveat, ut non in nobis ipsis confidamus, sed in Deo, qui carnem hanc incognite mortificat viventem.

Quum aliquos secundum Deum nos diligere viderimus, id cautissime servemus ut confidentiam omnino fugiamus: nihil enim ita caritatem solvere odiumque consuevit efficere sicut confidentia.

Intellectualis ac valde decorus ac lucidus est animæ obtutus, omnemque speciem sive ideam post incorporeas substantias excellit. Ex quo fit ut vitiosis quoque sæpe aliarum animarum eogitationes pro ingenti ad illas dilectione possint cognoscere: idque tum magis, quum a carnis luto demersi per sordes non fuerint.

Si nihil ita Dei purgatissimæ naturæ contrarium est ut materia omnis, qui legit intelligat. — Observationes in sæcularibus quidem obsistunt divinæ providentiæ, in nobis autem intellectuali scientiæ. — Illi quidem qui sunt imbecilles et infirmi, ex corporis calamitatibus et periculis exterioribusque tentationibus a Deo se visitari

cognoscent; qui vero perfecti sunt, ex præsentia Sancti Spiritus et adjectione gratiarum.

Quoties quietis causa lectulo decubuerimus, adveniens immundus spiritus iniquas ac sordidas cogitationes veluti specula quædam jaculatur in nos, ut quum per desidiam ad orationem non exsergimus, neque contra illum oculus armamur, in sordidis obdormiamus cogitationibus, sordidaque videamus somnia. — Est et spiritibus unus qui præcursor dicitur, qui nos e somno surgentes protinus excipit, primumque nostrum cogitatum inquirere nititur. Da Domino primitias diæ tuæ: erit enim tota ejus qui prior occupaverit. Memorabile verbum atque auditu dignissimum operarius quidam optimus locutus est: Ab ipso (inquit) matutino tempore, cursum totum meum diæ scio.

Multa sunt pietatis ac perditionis itinera : quocirca saepe dum quis alteri adversatur, alii libentius et carius jungitur; amborumque intentio grata et accepta est apud Deum.

Certant quidem adversum nos totis viribus demones, et in eis quæ nobis contingunt tentationibus, indignum aliquid vel dicere vel facere suggerunt : quod quum non potuerint efficere, jam quietis nobis adstantes, ut superbam Deo gratiarum actionem referant hortantur.

Ilī quidem qui superna sapiunt, si separentur, sursum iterum per partes redeunt ; qui vero infima, infra rursus eunt : eorum enim qui separantur nullum præterea est medium.

Una ex creaturis in alio, non in se ipsa, ut esset accepti; mirumque sane est quomodo extra eum in quo esse cœpit, constare solet. — Pias quidem filias matres pariunt; matres autem Dominus condidit. Prædicta quoque regula in contrariis uti non insipienter possumus.

Formidolosum ad praelium egredi Moyses (imo per Moysen Dominus) vetat, ne *Deut. xx, 8*, forte sit error animæ novissimus major priori lapsu corporis atque perniciosior : ac merito.

DE EADEM.

Quemadmodum cervus solis adustus ardoribus latices desiderat, ita apud monachos desideratur divine bonae voluntatis comprehensio, praeereaue et commixtae et contrariae cognitio. De quibus multus revera nobis est sermo, atque ad interpretandum difficilis: ut scire possimus quanam illa sint nostra opera quae sine dilatione fieri atque omni mora citius debeant, secundum eum qui dixit, Vae qui differt de die in diem, et de tempore in tempus; quanam rursus morosius atque cum consideratione, sicut ille admonet qui ait, Cum gubernatione fit bellum; et rursus, Omnia honeste et ordinate fiant. Non est sane una minimarum rerum, huiusmodi ad iudicandum difficilia, citius, iudicio non aberrante, discernere. Neque enim et divinus David, qui et Spiritum Sanctum habebat in se loquentem, hoc saepius orare videtur: nunc quidem, Doce me facere voluntatem tuam, dicens, quia tu es Deus meus; nunc vero, Deduc me in veritate tua; et rursum, Notam fac mihi viam, Domine, in qua ambulem, quoniam ad te ab omni cura et perturbatione seculari levavi animam meam et exaltavi.

Quicumque revera voluntatem Christi addiscere volunt, suam prius voluntatem studiosè mortificare debent; deinde vero fide atque innocua simplicitate orantes, Patrumque sive Fratrum animas summa cordis humilitate ac sine cogitationum hesitatione interrogantes, quæ illi consulunt, tanquam ex Deo ore suscipiant, etsi contraria suæ

Ps. xlviii,
5.

intentioni sint quæ ab illis fuerint dicta, etiam si hi qui interrogantur non valde spirituales sint. Neque enim est injustus Deus ut animas decipiat quæ se per fidem et innocentiam, proximi consilio atque iudicio humiliter submiserint. Etsi enim irrationabiles ac muti illi fuerint a quibus petimus, is tamen qui loquitur, immaterialis est atque invisibilis. Ingenti humilitate pleni sunt qui prædictam regulam nihil hæsitantes sequuntur. Nam si quidam in psalterio suum implevit problema, quantum putatis rationalem mentem atque intellectualem animam muto sono esse excellentiorem? Plurimi vero quum necdum perfectum hoc et leve bonum, ideo quod sibi nimium placerent, perceperissent, sed ex se ipsis atque in se ipsis quiddam Deo gratum et acceptum sit niterentur comprehendere, varia valde et plurima de hoc nobis iudicia dictarunt.

* distracti-
one
1 Thess. ii,
18.

Rom. viii,
28.

Quidam vero talia quærentes, cogitationem suam ab omni affectione removerunt, et in utrisque consiliis ac voluntatibus animæ se collocaverunt, videlicet in annuente et contradicente, mentemque suam omni voluntate propria mundatam per ardentissimam orationem Domino sistentes, ad certum diem agnitione voluntatis illius potiti sunt, sive intellectuali mente cum mente nostra intellectualiter loquente, sive intentione una perfecte ex anima deleta. Alii ex ea quæ conatum sequitur vexatione et distributione*, hanc esse voluntatem Dei didicerunt, secundum eum qui ait: Volumus venire ad vos et semel et secundo, et impedivit nos Satanas. Contra alii rursus ex insperato Dei adiutorio, hoc gratum Deo atque acceptum esse senserunt, illud dicentes: Omni proponenti bonum Deus cooperatur. — Is qui Deum in semetipso per illustrationem possidet, in emergentibus et morosioribus rebus secundo modo secundum tempus certior fieri a Deo non solet. Hæsitare vero in iudiciis ac diu in incertum nutare, animæ lumine carentis atque inani gloriæ deditæ certum argumentum est. Abest a Deo injustitia, eosque qui cum humilitate pulsant, excludi non patitur.

Intentio semper in omnibus apud Deum disentienda est, et in his quæ urgent et in his quæ differri debent. Omnia enim quæ affectione vituperabili et iniquatione omni munda, propter Dominum proprie nec propter aliud aliquid fiunt, et si non sint omnino optima, nobis tamen ut optima imputabuntur. Nam earum rerum quæ supra nos sunt inquisitio, nequaquam finem securum atque tutum possidet. Arcanum est valde Dei circa nos iudicium: mira namque dispensatione sæpe voluntatem suam a nobis abscondi Deus vult, sciens quod si hanc didicerimus, non illi obtemperaremus, pluraque vulnera susceperemus. — Rectum eor varietate rerum liberum evasit, atque in innocentie navicula tute navigat.

Sunt animæ quædam divino amore et cordis humilitate fortes, quæ eas quoque actiones quæ supra se sunt alacriter aggrediuntur; sunt item superba corda quæ hoc ipsum faciunt. Intentio est inimicis nostris, quæ supra vires nostras sunt nobis sæpe suggerere, ut dum illa perficere non possumus, mœrore ac anxietate animi fatigati, ab his quæ possumus cadamus, risumque maximum inimicis nostris faciamus. Vidi imbecilles animas ac debilia corpora, pro peccatorum multitudine superiora ac majora se certamina arripere, nec ea posse sustinere. Quibus ego: Humilitatis, inquam, non laborum magnitudine, Deus poenitentiam metitur ac iudicat.

Plerumque educatio supremorum malorum causa est, interdum vero et familiare pessimorum contubernium; sæpe tamen etiam perversa anima ipsa sibi ad perditionem sufficit. Qui a duobus illis segregatus est, a tertio quoque fortasse liberabitur. Qui vero a tertio tenetur, reprobis in omni loco erit: nullus enim cælo certior ac tutior est.

Ab his quidem qui adversum nos mala voluntate dimicant, sive infidelibus, sive *Tit. iii, 10.* non rectæ fidei hominibus, post primam et secundam correptionem quiescamus; his

autem qui veritatem addiscere cupiunt, benefacere in æternum non lassescamus: utrisque autem ad confirmationem nostri cordis utamur.

Irrationabilis ille valde est qui virtutes Sanctorum quæ supra naturam sunt audiens, de se ipso desperat. Imo vero illæ in altero e duobus te optime erudiunt: aut enim ad imitationem sanctæ formæ excitant; aut ad tui ipsius agnitionem et ejus quæ in te est fragilitatis demonstrationem, per beatissimam humilitatem te convertunt.

Sunt inter immundos spiritus reliquis nequiores, qui peccatum solos operari nos minime consulunt, ut graviori supplicio nos muletandos parent. — Vidi consuetudinem malam alterum ab altero didicisse, eumque qui docuerat, in se ipsum revertisse, et pœnitentiam agere cœpisse atque a malo quievisse; sed tamen pro mala discipuli actione invalida fuit ipsius pœnitentia.

Summa, revera summa est atque ad comprehendendum perdifficilis malignorum spirituum nequitia, paucisque perspecta et cognita, ne paucis quidem, ut reor, tota cognita. Quomodo et delicatius viventes et saturitate distenti, vigilamus tanquam maxime sobrii simus, jejunantes autem atque in ærumnis degentes, somnis miserabiliter dejicimur? soli quiescentes, obduramur, et degentes cum aliis, compungimur? fame confecti, in somniis tentamur, impleti vero, sine tentatione persistimus? per inedium obtenebrati et sine sensu compunctionis efficimur, porro in potu vini hilares atque ad compunctionem prœni ac faciles sumus? Ad hoc qui in Domino potens ac idoneus est, eos qui sunt sine lumine illustret: nos enim hactenus ad hujusmodi sine lumine et minus idonei sumus. Illud tamen dicimus, quod non semper ex dæmonibus hujusmodi mutatio fit, sed plerumque etiam ex concretionem data mihi (nescio quo pacto) sordide atque illecebrosæ pinguedinis. Ceterum pro hac ad discernendum non facili prædictorum conscientia, sincerissime semper deprecemur Deum; et si quidem post orationem atque post ejus tempus, eodem modo id quod fit operari invenerimus, procul dubio sciemus id non ex dæmonibus esse, sed ex natura: plerumque enim divina providentia per contrarias res nobis benefacere vult, elationem per omnia comprimens natura.

Est quidem gravissimum, velle abyssum judiciorum Dei curiose perscrutari: nam in navicula elationis curiosi navigant. Dicenda tamen aliqua sunt ob multorum imbecillitatem.

Interrogavit quidam aliquem ex his qui videre poterant: Quidnam sit quod prænosceens Dominus quorundam ruinas, eos maxime gratis exornat? Ad quem ille: Ut reliquos quoque, ait, spirituales viros cautiores faciat, liberumque ostendat arbitrium, atque in judicio inexcusabiles eos qui lapsi sunt faciat.

Lex quidem ut imperfecta, Attende, ait, tibi ipsi: Dominus autem ut perfectissimus Ezech. xxxv, etiam correptionem fratris nobis mandavit, dicens, Si peccaverit in te frater tuus, et Matth. 18, quæ sequuntur. Si munda est ergo reprehensio tua atque humilis, imo vero admonitio, quod præcepit Dominus implere non negligas, et in eis quæ maxime possibilia sunt: quod si nondum ad hoc pervenisti, vel in legis exercere servitio. — Noli mirari quum videris etiam amantissimos tuos reprehensionum tuarum causa inimicos tibi fieri: dæmonum quippe instrumenta sunt hujusmodi leves, et maxime qui sibi inimici sunt.

Tenet me vehemens admiratio quomodo quum in virtutibus quidem omnipotentem Deum sanctosque angelos adjuutores habeamus, in contrariis autem malum et solum dæmonem, paratim tamen ac velocius ad vitia flectamur. De his ergo diligentius loqui nec possum, nec volo.

Si cuncta quæ facta sunt naturam suam servant, sique ut facta sint permaneant, quomodo, ut ait magnus Gregorius, imago Dei sum, et Into commisceor? Sin autem creatura aliqua aliter quam facta fuerit constat, omnino cognationem suam inexplabili-

ter appetit. — Omni arte (ut ita dixerim) omnique studio quisque uti debet, ut lutum hoc a terra elevans, in Dei solio colloquet. Nullus itaque difficultatem causetur ascensus: via enim et janua cunctis aperta est.

Auditio quidem earum virtutum quas gessere spirituales Patres, mentem atque animam ad æmulationem excitat; porro doctrinæ auditus ad imitationem hujusmodi æmulos perducere solet. — Discretio est in tenebris lucerna, errantium reditus, cæcutionem illuminatio. Discretus est sanitatis inventor morbique emendator.

Duobus modis omnes qui parva quæque admirantur hoc perpeti solent, aut propter summam ignorantiam, aut ex intentione servandæ humilitatis, proximi opera magnificantes atque extollentes.

Contendamus toto annisu non solum luctari, sed etiam bellare contra dæmones. Nam qui luctatur, nunc quidem vulnerat, nunc autem vulnera excipit; qui vero bellum gerit, semper insequitur hostem.

Qui vicerit vitia, dæmones vulnerat; ac per id quod se habere vitia simulat, inimicos fallit, perduratque inexpugnabilis. — Quidam ex Fratribus aliquando ignominia affectus est, et quum omnino corde motus non fuisset, in mente secretius oravit, atque ita in ignominia lamentari coepit, hac ficta perturbatione tranquillitatem suam sapientissime abscondens. Alius item ex Fratribus quum primam sessionem omnino non cupit, hanc se appetere avidissime finxit. Illius vero castitatem quibus verbis eloquar, qui quasi peccandi causa lupanar ingressus, meretricem ipsam ad pœnitentiam traxit? Cuidam item solitario quum primo mane quidam uvæ botrum addidisset, jamque is qui obtulerat profectus ab illo esset, summo quodam ac celeri impetu illum devoravit absque appetitu ullo, per hoc se ipsum gulæ addictum dæmonibus indicans, atque illos ludens. Alius item quum modicas amisisset palmas, tota die se mœrentem finxit. — Summa istis vigilantia opus fuit, ne forte dum hostes ludere nituntur, illis magis ipsi ludibrio fierent. Hi enim revera illi sunt de quibus ait Apostolus: Ut seductores, et veraces.

Si quis corpus castum offerre Deo cupit et cor mundissimum illi ostendere, observet omni studio ut non irascatur atque continentiam custodiat: absque his enim omnis labor noster erit inutilis.

Sicuti varia sunt humanorum oculorum lumina, ita permultæ sunt ac differentes quæ in anima fiunt intellectualis Solis illustrationes. Alia namque est quæ per corporis lacrimas, alia quæ per animæ, alia item quæ per corporis oculos, alia quæ per intellectuales, alia quæ ex auditu verbi, et alia quæ sua sponte movetur in anima lætitia, alia item quæ ex solitudine, et alia quæ ex obedientia nascitur. Præter hæc omnia, alia est singularis, quæ modo quodam proprio, Christo per ecstasim intellectuali lumine secreta atque ineffabiliter sistit.

Sunt virtutes, et sunt virtutum matres. Sapiens itaque magis ut matres acquirat contendet. Matrum quidem Deus ipse in sua actione est magister, filiarum autem plurimi.

Caveamus ne forte deliciarum abstinenciam multo somno suppleamus: hoc enim insipientium est opus, sicuti econtra. Vidi pietatis athletas quum casu aliquo modice ventri induliscent, citius totis noctibus stando miserum fortiter cruciasset, jamque eum gaudio saturitatem fugere atque adversari didicisse.

Luctatur acriter avaritiæ spiritus cum his qui nihil possident; quum vero dejicere eos instituto suo non potuerit, tunc jam occasionem pauperum præferens, expeditissimos mundanis rebus iterum implicari et impediri suadet.

Quoties pro peccatis nostris mœremus et tristes sumus, præceptum Domini ad

Petrum ad memoriam revocare non desinamus, ignoscendi scilicet septuagies septies *Matth.*
 peccanti. Quod enim alteri mandavit, ipse profecto magis implevit. Quum vero nostris *xviii, 22.*
 meritis extollimur, ejus rursus meminerimus qui ait : Qui totam legem spirituales *Jacob. ii, 10.*
 impleverit, offenderit autem in uno, factus est omnium reus.

Quidam sunt nequam invidiorumque spirituum status qui sponte a sanctis se subtrahunt, ne si illos his bellis quæ vincere non possunt inquietent, coronas eis inviti ministrent.

Beatos quidem esse pacificos nullus est qui refragetur : ego discordantes etiam *Matth. v, 9.*
 beatos vidi. Duo quidam impuro se invicem amore diligebant. Quod quum animadver-
 teret vir prudens atque probatissimus, serendi inter illos odii se ministrum fecit, illi
 quidem apud hunc derogans, ut qui eum maledictis insectaretur, et huic apud illum
 similiter : valuitque sapientissimus humano astu demonum nequitiam repellere, odium-
 que inserens, fornicationis vinculum solvit.

Sunt qui mandati gratia mandatum excludant. Vidi enim juvenes se invicem castis-
 simo amore ac secundum Deum diligentes, qui tamen dum aliorum conscientiam inde-
 lædi conspicerent, convenit inter eos ut se ab invicem ad tempus elongarent.

Sicuti contraria sunt nuptiæ et funus, ita male sibi conveniunt superbia et despera-
 tio. Videas tamen ex demonum perversitate sæpe constare utraque simul.

Sunt nonnulli ex spiritibus immundis qui interpretationem divinarum Scripturarum
 nobis in exordiis enuntiant. Ille autem in illorum ut plurimum cordibus agere solent,
 qui inani gloriæ student, et illorum in primis qui externæ sapientiæ litteris eruditi
 sunt, ut illos sensim fallentes, in hæreses et blasphemias deducant. Ex ea vero tur-
 batione effusaque ac turpi lætitia quam enuntiationis illius tempore in anima nostra
 fieri senserimus, demonum theologiam, imo vero machologiam, id est loquacitatem,
 agnoscimus.

Ordinem quædam et initium, quædam vero ex his quæ facta sunt finem etiam ab eo
 qui illa fecit acceperunt : virtus vero finem habet infinitum. Omnis enim (ait Psalmista) *Ps. cxviii,*
 consummationis vidi finem : latum vero ac infinitum mandatum tuum nimis. — Si *96.*
 quidam boni ac probati operarii ex vita activa proficiunt in virtutem contemplationis, *Ps. lxxxviii,*
 si caritas nunquam desinit, si Dominus custodiet introitum timoris tui et exitum cari- *s. lxxviii,*
 tatis tuæ : hujus profecto possessio infinitus est finis, in qua proficere nunquam desi- *s. Ps. cxviii,*
 stemus, non in presenti, non in futuro, luminis scientiæ lumen adjicientes. Etsi enim
 plerisque quod dicturi sumus novum videbitur, dicemus id tamen secundum eam quam
 prædiximus demonstrationem. Equidem, o admirabilis Pater, nec ipsas quidem intelle-
 ctuales angelicasque substantias dixerim carere profectu : sed eas quoque magis gloriæ
 gloriam et scientiæ scientiam semper adjicere definio.

Noli mirari, si demones nonnunquam nobis veras cogitationes suggerunt, eisque
 intellectualiter contradicunt : ea est enim inimicis nostris intentio, ut per hoc nobis
 persudeant se nostras quoque intimas cogitationes agnoscere.

Noli anarus esse ac nimium severus iudex, quoties aliquos videris docere magna,
 et operari negligentius : sæpe namque supplevit defectum operis utilitas verbi. Non
 omnes aqualiter omnia habemus : in quibusdam enim sermo uberius est opere : in aliis
 rursus secundum primum majus est.

Malum quidem Deus neque fecit neque creavit. Seducti sunt ergo qui aiunt vitia
 quædam in anima esse naturalia, ignorantes quod constantes naturæ proprietates nos
 convertimus in vitia. Puta : Semen inest nobis per naturam ob liberorum procreatio-
 nem : nos illud in fornicationis turpitudinem transtulimus. Inest nobis a natura furor
 ut illo contra serpentem utamur : nos adversus proximos illo usi sumus. Inest nobis

æmulatio ut virtutes æmulemur; nos in malam partem æmulamur. Adest animæ per naturam gloriam desiderare, at supernam; adest illi superbire, sed adversus dæmones; inest similiter et gaudium, sed ut in Domino et de proximi prosperitate lætemur. Accepimus et servare memoriam injuriarum, sed contra inimicos animæ; accepimus ab illa cibi appetitum, non luxuriæ.

Anima impigra et alacris, contra se dæmones provocat: multiplicatis adversus eam bellis, coronæ quoque multiplicantur. — Qui non pulsatur bellis, prorsus non coronabitur; qui in his casibus qui contingunt non perturbatur neque animo lassescit, is ut fortissimus bellator ab angelis gloriificabitur. — Tres quidam noctes in terra quum fecisset, penitus revixit; qui vero tres horas vicerit, non morietur.

Si quando ex disciplina, divina nobis dispensatione permissa, Sol ille justitiæ postquam in nobis ortus fuerit agnovit primum occasum suum, posuit omnino tenebras, et facta est nox. In ipsa vero jam pertransibunt ad nos hi qui prius recesserant feri leonum catuli omnesque bestię spinosarum passionum, rugientes ut rapiant eam quæ est in nobis spem, et quærentes sibi a Deo vitiorum escam, sive per intentionem et voluntatem, sive etiam per actum. Ortus est iterum nobis Sol per obscuram humilitatem, et ad se ipsas bestię congregatę sunt, atque in cubilibus suis, videlicet in cordibus voluptuosas, collocabuntur, et non in nobis. Tunc dicent inter dæmones: Magnificavit Dominus facere misericordiam cum eis. Quibus nos respondebimus: Magnificavit Dominus facere nobiscum; facti sumus letantes, vos autem persecutionem passi estis.

Ecce Dominus sedet super nubem levem, animam videlicet ab omni concupiscentia terrena exaltatam; et veniet in Ægyptum, scilicet eor pridie obtenebratum, et movebuntur manufacta simulaera et sordidę cogitationes mentis.

Si Christus ab Herode corporaliter fugit, et quidem omnipotens, addiscant improbi et temerarii non se ipsos in medias tentationes immittere. Non des enim, inquit, in commotionem pedem tuum, et non dormitabit qui custodit te angelus.

Connexus atque adjunctus est fortitudini fastus, veluti cypresso taxus arbor. Cura sit nobis perpetua atque indefessa ne tenuis quidem cogitatio ascendat in mentem nostram, quæ bonum nos ullum vel minimum habere suggerat. Quod si hanc proprietatem diligenter observantes, invenerimus mentem nostram hujusmodi cogitatione pulsari, tunc revera nos in defectu adhuc esse intelligamus. Inquire etiam infatigabiliter vitiorum argumenta, tuncque plura ex his tibi inesse cognosces: quæ dum in morbis adhuc sumus, discernere (sive per infirmitatem, sive quod nos ante profundissime occupaverint et penitus sibi vindicaverint) non possumus.

Propositum judicat Dominus; in his vero quæ possibilia sunt nobis, actionem quoque elementer inquit. — Magnus ille quidem qui nihil quod factum possibile fuerit, facere omisit; major autem qui per humilitatem, etiam quæ ultra vires suas sunt agere conatur. — Plerumque dæmones ea quæ leviora sunt et magis utilia nos vetant; quæ vero difficiliora laborisque pleniora sunt, ea magis arripere hortantur.

Invenio Joseph illum castissimum ideo beatum diei, quod peccatum caute declinaverit, non quod se impassibilem ostentarit. — Querendum vero nobis est, quot quibusve modis peccati declinatio coronis donetur. Aliud enim est umbram fugere, aliud ad Solem justitiæ accurrere.

Obtenebratio causa fit offensivis, offensio vero lapsus occasio est, lapsus vero mortis. — Sape hi qui per nimiam vini potationem obtenebrati sunt, aquam bibentes, ad sobrietatem mentis revocati sunt: ita et qui obscurati vitiis fuerant, per lacrimas resipierunt.

Aliud est perturbatio, aliud effusio, aliud exæcatio. Priorem illam sanavit con-

Pr. cxi, 19-22.

Ps. cxv, 2.
Ibid. 3.

Is. xix, 1.

Matth. ii, 13, 14.
Ps. cxv, 3.

Gen. xxxix, 7 et seq.;
Eccl. xlix, 17.

tinentia, sequentem quies solitaria, tertiam obedientia et Deus propter nos obediens effectus. *Philipp. n.*
8.

Nos ex duobus exemplis eorum qui terrena et infima purgare solent, duas convenientissime purgationes eorum qui superna sapiunt colligimus : et fullonum quidem officinam, exempli causa, dicimus cœnobium secundum Deum, quod sordes et crassitudines atque turpitudinem animarum diluit ac resecat; tingentium vero officina est anachoresis his qui in cœnobii exercitatione lasciviam et memoriam injuriarum et iracundiam deposuerunt, jamque ex eo ad quietem solitudinis migraverunt.

Aliunt quidam, quod in eadem delicta denuo incidere, ex defectu contingat pœnitentiæ congruæ, ex qua prioribus malis emendatio inferri solet. — Quærendum vero, num omnis quoque qui in eadem peccata non incidit, digne etiam pœnitentiam egit. — Inciderunt quidam in eadem delicta, sive prioribus profunda oblivione sepultis atque obrutis, sive quod ex voluptate nimium clementem Deum sibi suggesserunt, sive quod de salute sua desperaverunt. Si quis vero me non minus clementer accusare velit, id quoque addiderim, quibusdam hoc ideo contingere, quod inimicum istum jam vincere non possunt, se per consuetudinis tyrannidem violenter subjugantem.

Inquirendum quoque diligentius, quomodo anima quum sit incorporea, ejusdem substantiæ spirituum ad se venientium naturam videre solita non sit : num forte propter conjunctionem, quam solus ille novit qui conjunxit?

Interrogabat aliquando me quidam scientia maxime illustris, his me verbis compellans : Dic, oro, dic seire cupienti mihi, quinam spiritus humiliare mentem, quive exaltare in peccatis soleant? Ego quum ad hujusmodi consultationem hæsitarem, meque id nescire juramento firmarem, demum me is qui discere venerat instruxit, ita paucis dicens : Quum tibi discretionis fermentum dederò, de reliquis tibi cum labore inquirendum relinquam. Fornicationis et iracundiæ spiritus, gastrimargiæ item, acediæ et somni, mentis cornu extollere non fere consueverunt. Porro avaritiæ et principatus appetendi et loquacitatis spiritus, alique plurimi, malum malo adducere solent : ideoque judicandi quoque spiritus his proxime accedit.

Si quis quum ad sæculares profectus fuerit aut eos ipse susceperit, ex illorum separatione tristitiæ jaculum et non magis latitiam susceperit, utpote impedimento et laqueo expeditus ; hic aut ab inani gloriæ aut a fornicationis spiritu illuditur. — Ante omnia qua ex parte venti flatus impellat inquiremus, ne vela in aliam partem quam debuimus, expandisse inveniamur.

Exhortare ex caritate senes scientia et actione claros, qui corpora sua in exercitatione contriverunt, modicum sibi quietis indulgere. — Juvenes continenter vivere coge qui animas suas in peccatis contriverunt, sempiternum illis cruciatum ad memoriam revocans.

Possibile non est (quod et alibi diximus) statim in ipsis conversionis initiis gula concupiscentiam atque inanem gloriam a nobis omnino superari. Non tamen erit nobis tutum velle per delicias inani gloriæ resistere : superata namque inanis gloriæ iterum inanem gloriam gignit, in eis potissime qui rudes adhuc sunt. Imo vero per inedium adversus illam configamus : veniet enim hora, et nunc volentibus est, ut et hanc subijciat Dominus sub pedibus nostris. *cf. p. 598*
ante medi-
um.

Non eisdem oppugnantur vitis qui juvenes et qui senes ad Dei servitium accedunt : sæpe enim diversis et penitus contrariis morbis laborant. Quocirca beata sane est et multum necessaria sancta humilitas, qua et in minoribus et senioribus certissima simul pœnitentia efficitur.

Non id te perturbet quod dicturus advenio. Raræ quidem sunt, sunt tamen animæ

rectæ, et ab omni malitia et nequitia et simulatione et astu alienæ. Eis vero adversatur maxime hominibus admixta conversatio, quum possint, si duce[m] naetæ fuerint, veluti ex portu quodam quietis in cælum conscendere, atque vitæ communis tumultibus et scandalis liberæ, sine ullo horum experimento persistere.

Laseivientes quidem, homines, iniquos autem angeli curare solent; superbis vero solus Deus mederi potest. — Et hoc nonnunquam fortasse sit caritatis species, proximo (quum se ad nos contulerit) permittere in omnibus facere ut vult, nobis tamen omnem hilaritatem ostendentibus. — Inquirendum quomodo et quatenus et quando et an pœnitentia, ut mala ita et bona solvere sit solita.

Summa nobis discretione utendum erit, ut noverimus quando stare et in quibus et quatenus adversus vitiorum materias luctari debeamus, et quando nos a colluctatione subducere: præstat enim interdum fugam potius ob imbecillitatem nostrarum virium eligere, ne moriamur. Videamus atque observemus cautius, quo in tempore et quomodo per amaritudinem fel exinanire possimus: qui dæmonum extollant et humilient; qui obducent, et qui consolentur; qui tenebras nostris mentibus obducant, et qui rursus illustrationem simulent; qui tardos et hebetes, et qui contra astutos, qui tristes et lætos nos efficiant.

Non turbemur si initio statim nos ipsos proclives in vitia viderimus in stadio nostræ in hoc mundo conversationis: oportet enim causas omnes prius moveri, atque ita demum castitatem nobis obvenire. Feræ enim vitiorum belluæ dum interim ocellerentur non perspiebantur. — Quoties casu aliquo hi qui jam perfectioni propinquabant, in aliquo tenui delicto superati a dæmonibus fuerint, omni arte utantur ut hoc rursus centuplum diripiant.

Sicuti venti aliquando per serenitatem summa eris pant æquoris terga, aliquando maris profundum turbare et vertere solent; ita et in tenebrosis malignitatis flatibus intellige. In his enim qui vitiosi hætenus sunt, ipsum sensum quoque cordis intimum flutibus jactare solent: in his vero qui jam profecerunt, mentis tantum superficiem perturbant: quocirca hi quoque citius tranquillitatem propriam incontaminatam perstitisse sentiunt.

Perfectorum est agnoscere semper in animo quænam sit conscientia, quæ Dei, quæ etiam intentio existat dæmonum: non enim contraria ab initio statim dæmones suggerunt, ac ideo tenebrosa est revera atque ad inveniendum perdifficilis.

COMPENDIOSA SUPRA DICTORUM RECAPITULATIO

FIDES firma, abrenuntiationis est mater; quid autem contrarium sit liquet. — Spes indeclinabilis, rejiciendæ affectionis est janua; quid item contrarium sit manifestum est. — Caritas Dei, peregrinationis materia est; quid contrarium sit item constat.

Subjectionem genuit sui ipsius reprehensio appetitusque sanitatis. — Mortis meditatio, continentia est mater, fixaque memoria aceti dominici et fellis. — Pudicitia adiutrix est solitudinis quies, incentivorumque contrafactio, jejunium. — Cogitationum turpium adversatrix est contritio animæ.

Fides et peregrinatio mors est avaritiæ. Misericordia vero et caritas prodiderunt corpus. — Oratio intentissima et jugis acediam perdidit. Iudicii vero memoria alacritatem præstitit. — Medicina furoris, ignominie dilectio hymnorumque cantus atque misericordia. — Nuditas rerum omnium, tristitiam suffocat; nullisque sensibilibus rerum affici, intellectualium speculationem parit.

Silentium et solitudo, inanis gloriæ sunt hostes. Quod si fueris in medio, ignominiam arripe, nec pudeat te exhibere inhonorum. — Visibilem superbiam sanabunt mæstus et abjectus habitus, invisibilem vero solus qui est ante sæcula curabit. — Omnium ferarum venenatarum sensibilibus interemptor est cervus, intellectualium vero humilitas interfectrix est.

Possumus ex naturalibus rebus euncta intellectualia addiscere. — Sicut impossibile est ut serpens vetustatem suam exuat, nisi angustam cavernam prius ingrediatur, ita nos quoque anticipationes veteres et vetustatem animæ veterisque hominis tunicam, nisi per angustam et aretam jejunii et ignominie transeamus viam. — Sicut impossibile est ut gravatæ nimis carnibus volucres in cælum evolent, ita et qui carnem suam nutrit et fovet, illuc ascendere non poterit. — Exsiccatum lutum jam non porcis usui esse ut ibi se volent potest: ita et caro per abstinentiam marcida effecta, demonibus ultra non præbebit in se quiescendi locum.

Sicut viridium lignorum multitudo plerumque suffocat et exstinguit flammam, fumumque ingentem excitat; ita sæpe immodica tristitia fumo ac tenebris plenam animam efficit, lacrimarumque exsiccatur aquas. — Ut sagittarius cæcus reprobus est, ita et discipulus contradicens perdetur. — Sicut probatum ferrum improbum acuere potest, ita Frater latus et alacer negligentior sæpe servavit.

Sicuti volucrum ova si foveantur in stercore, vivificantur et in fetum erumpunt; ita et cogitationes nisi ex cordis abditis productæ manifestentur, in opus prodeunt. — Sicut currentes equi cursu invicem certant, ita et optima quæque societas se invicem excitat. — Sicut nubes solem abscondit, ita cogitationes malæ obtenebrant et perimunt mentem.

Sicut is qui sententia contra se lata ad damnationem proficiscitur, nihil de spectaculis curat aut loquitur; ita ne ille quidem qui veraciter luget, ventrem fovebit aliquando. — Sicuti pauperes quum thesauros regios adspiciunt, suam pauperitatem amplius agnoscunt; ita etiam magnificas Patrum virtutes relegens, mentem suam omnino amplius humiliat. — Sicut ferrum etiam si nolit ad magnetem perfrigat, naturæ vi secretissima pertractum; ita et qui anticipationibus delictorum assueti in earum habitum transierunt, violenter ab eis opprimuntur.

Ut oleum mare invitum etiam tranquillum facit, ita et jejunium nolentia quoque et reluctantia incentiva corporis exstinguit. — Sicut aqua angustis conclusa in altitudinem tumens erigitur, ita sæpe anima angustata periculis [ad Deum per poenitentiam ascendit et salvatur]. — Sicut is qui fert aromata, etiam si nolit ex odore prodire; ita et qui Dei Spiritum habet, ex verbis suis atque humilitate propria agnoscitur.

Ut venti perturbant abyssum, ita furor plus quam reliqua exagitat mentem. — Sicut quæculus non vidit, ea ex auditu solo quis non nimium gustare appetit, ita et virgines et casti corpore ingens inde levamen habent. — Sicuti fures quum arma regis aliquo in loco posita viderint, non illic facile ascendunt; ita et qui cordi orationem conjunxit, non fortuito ab intellectualibus latronibus violari poterit.

Sicut ignis nivem ex se non gignit, ita et qui in hoc sæculo honorem querit, nunquam cælesti ac perenni honore potietur. — Sicut una sæpe favilla ingentem silvam

consumpsit, ita unum reperitur bonum quod magnorum scelerum ingentem multitudinem delere possit.

Sicut sine armis feras belluas perimere non possumus, ita nec sine humilitate inirascentiam acquirere. — Sicuti per naturam vivi absque cibo non potest, ita et ei qui salvari cupit, ad mortem usque vel ad breve momentum se negligere non licet.

Ut solis radius domum per foramen ingressus, cuncta quæ in ea sunt illuminat; ita et timor Domini si fuerit in anima, cuncta ei peccata sua etiam minutissima ostendit. — Sicuti hi qui dicuntur cancri, capi facillime possunt, eo quod aliquando ante, aliquando retro gradiuntur; ita et anima nunc quidem ridens, nunc lugens, nunc vero deliciis affluens, proficere unquam non poterit.

Sicut qui somno gravantur, facile furibus patent; ita et qui secus mundum virtutes arripere gradiuntur, a prædonibus facile violabuntur. — Sicut is qui adversus leonem pugnat, si ab eo oculus aliorum deflectat, confestim perit; ita et qui contra carnem suam pugnat, si hanc per quietem nimium foverit.

Sicut hi qui scalam putrem et fragilem ascendunt, ruere periclitantur; ita honor omnis et potentia et gloria, quæ humilitati adversissima sunt, omnem se habentem dejiciunt. — Sicut impossibile est ut qui esurit non recordetur panis, ita fieri non potest ut qui salvari cupit, exitus sui extremique judicii obliviscatur.

Quemadmodum aqua delet litteras, ita et lacrimæ abolere peccata solent. Sicut hi quibus non adest modus is, aliis litteras delere solent; ita et animæ quibus desunt lacrimæ, per mœrorem et gemitum summamque tristitiam peccata delent atque absciunt.

Sicut stercoris copia multitudinem gignit vermium, ita multitudo ciborum, lapsuum et malarum cogitationum atque somniorum operatur multitudinem. — Sicut is qui compeditus est, ambulare non valet; ita et qui pecunias sibi thesaurizant, in cælum ascendere non possunt.

Sicut plaga recens facile curari potest, ita et diuturna animæ vulnera difficillima ad sanandum sunt, etiam si sanari unquam possint. — Sicut impossibile est mortuum incedere, ita possibile non est eum qui desperaverit, salvari.

Qui fidem rectam servant nec a peccatis desistunt, hi vultui sine oculis assimilantur. — Qui fidem non habet et bona quædam forte operatur, is ei similis est qui haustam aquam in perforatum dolium immittit.

Sicut navis optimo gubernatore freta, in portum tutum Deo auxiliante ingreditur; ita et anima quæ pastori optimo innititur, facile in cælum conscendit, etiam si mala plurima gesserit. — Sicut qui sine duce est, etiam si prudentissimus sit, facile in via errandus incedit; ita et qui suo arbitrio monasticam viam pergit, etiam si in omni mundana sapientia fuerit instructus, facillime perit.

Quum quis post gravia scelera, corporis mala valetudine impeditus fuerit, viam sanctæ humilitatis ejusque proprietatem securus incedat: aliam enim salutis viam non inveniet. — Sicut fieri non potest ut is qui longissima valetudine laboravit, uno momento sanitatem acquirat; ita ne vitia quidem, imo vitium aliquod, protinus superari potest. — Cujusque virtutis ac vitii signum quantitatis tibi denota, atque ita poteris nosse profectum tuum.

Sicut hi qui luto aurum commutant, detrimentum omnino patiuntur; ita et qui pro corporalibus spiritualia sua in publicum efferentes enuntiant, summis afficiuntur incommodis. — Remissione quidem cito plurimi potiti sunt; beatam vero tranquillitatem nemo repente possedit: hanc enim ut acquirere possimus, tempore longo ac Dei adjutorio et singulari gratia nobis opus est. — Sollicite quæramus atque observemus

quæ nobis in semente, quæ in herba, quæ in messe feræ vel volucres insidientur, ut laqueos illis et pedicas convenientes parare ac tendere possimus.

Sicut injustum simul est et indignissimum ut is qui febrem patitur se ipsum necet, ita minime convenit ut quis ante extremum spiritum aliquando desperet. — Sicut turpe est atque inhonestum ut quum patrem suum quis sepelierit, mox ut a funere surrexit, ad nuptias proficiscatur: ita eis quoque qui pro scelerebus lugent, inconvenientissimum est honorem atque gloriam in præsentī sæculo ab hominibus querere.

Sicut alia est civium, alia reorum habitatio, ita omnino immutatus et varius esse debet pro culpis lugentium atque insontium status. — Sicut eum militem qui in prælio durissima in faciem vulnera suscepit, imperator militia non abdicat, imo vero amplius in ea illum provehit atque maximis honoribus cumulat; ita et monachum qui pericula plurima a daemonibus perpressus fuerit, celestis Imperator gloriosissime coronat.

Sensus animæ proprietas illius; ejus autem sensus peccatum est colaphus. Sensus vero, mali vel sedationem vel iunctionem ex se gignit: ex qua rursus conscientia oritur. Conscientia vero est ratio atque reprehensio custodis nostri, qui ex Baptismi tempore assignatus est: atque ideo non usque adeo invenimus eos qui adhuc in animo illuminati non sunt, pro malis operibus perenti, sed multo levius atque clementius quam qui lumine accepto peccaverunt. Et diminutio quidem mali, mali abstinentiam parit; mali vero abstinentia, initium est penitentiae. Porro penitentiae initium, initium salutis est; initium autem salutis, propositum est bonum; ex bono autem proposito gignitur laborum toleratio, ejus item initium virtutes sunt. Porro virtutum initium, flos; flos autem virtutis, initium bonæ actionis. Ex virtute assiduitas nascitur; assidue vero meditationis germen ac fructus est habitus; ex eo item ea qualificatio oritur quæ timoris est genitrix; timor autem gignit mandatorum Dei observantiam. Mandatorum custodia, caritatis argumentum est: caritatis vero initium, humilitatis est copia; copia autem humilitatis, tranquillitatem parit; ejus vero possessio plenitudo caritatis est, sive Dei perfecta habitatio in his qui beatam tranquillitatem habentes mundi sunt corde: ipsi enim Deum vident. Ipsi gloria in sæcula. Amen.

Matth. v. 8.

GRADUS XXVII

DE SACRA CORPORIS ET ANIMÆ QUIETE.

NOS quidem quum simus veluti emphicii quidam servi atque immundissimis vitiis obnoxii, ex hoc ipso dolos quoque et mores et imperia, astutias etiam eorum qui infelici animæ nostræ diu dominati sunt spirituum, vel tantisper novimus. Alii vero sunt, qui per operationem Sancti Spiritus, et quod his jam liberati sint, artes omnes illorum probe callent. Alius enim est qui ex dolore infirmitatis, quietem sanitatis conjicit; et alius, qui ex sanitatis gaudio et requie, morbi maiorem conjectura comprehendit.

Itaque ut imbecilles trepidamus admodum de tranquillissimo quietis portu in hac opere philosophari, non ignorantes eandem quendam sancti conventus mensæ semper adsistere, panemque ex ea, videlicet animam, diripere conari, quem quum ori suo apposuerit, jam inde cursu discedere atque illum secretis comedere. Quocirca ne eam

11 *Cor.* xi. hujusmodi locum demus per nostrum sermonem, utque occasionem amputemus quæ-
12. rentibus occasionem, nefas esse arbitrati sumus his qui in ardore prælii summa animi
virtute et constantia constituti sunt, Imperatoris nostri bellatoribus, modo de pace
disserere. Id solum dicimus, quod hi qui fortiter pugnant, tranquillitatis etiam et pacis
coronis donandi sunt. Ceterum ne quem fortasse contristemus si sermonem de hoc
indiscussum relinquamus, pauca (si placet) veluti sub discretionis forma nunc lo-
quamur.

Est quidem corporis quies, morum ac sensuum cognitio ac moderatio; quies autem
animæ est cogitationum scientia, atque furibus inviolabilis intentio. Quietis amicus, est
fortis quidam et pertinax vigilque sensus, semper in cordis januis excubans, cogitatio-
nesque accedentes aut necans aut removens. Qui sensu cordis intimo quiescit, quod
diximus intelligit et recognoscit: qui vero adhuc infans est, hoc quia non gustavit,
ignorat. — Quietis sectator prudens, verbis non indigebit: verba enim illustrantur
operibus.

Initium quietis est strepitus omnes, ut qui fundum animæ perturbant, amovere;
finis vero, tumultus non metuere, sed inter eos sine ullo eorum sensu durare. — Quietis
amicus, qui progrediens, non verbo progrediens est. — Mansuetus est totius caritatis
domicilium. Is difficile ad verba moveri potest, et immobilis esse ad iracundiam solet.
Quid autem huic contrarium sit, satis constat. — Quietis est amulus is qui incorporeæ
substantiæ proprietatem in fragili corporis domo (quod est omnino mirabile) conclu-
dere nititur.

Observat quidem murem, quæ hunc venatur bestiola; intellectualem vero dæmo-
nem, quieti solitarii intentio. Non sit tibi vile vel rejiciendum hoc documentum: sin
vero alias, nondum quid sit quies agnovisti.

Verus monachus profecto non sic erit ut monachus alteri monacho adjunctus.
Monachus enim summa opus habet vigilantia, et mente omni clatione vacua. Priori
quidem saepe alter opem tulit, secundo vero cooperatur angelus. — Intellectuales
virtutes spiritualiter quietis sectatori simul adstant atque una ministrant, et in eo
veluti in jucundo diversorio libentius inhabitant. Quid huic sit contrarium tacebo.

Dogmatum ingens est et alta profunditas; mens autem solitarii non absque periculo
insiliat in ea. — Tutum non est cum veste natæ, neque cum passione aliqua theolo-
giam attingere. — Cella solitarii conclusio corporis est, intusque habet domicilium
scientiæ.

Is qui animæ morbo laborans quietem solitudinis arripere nititur, ei similis est qui
ex navi in pelagus exsiliens, per tabulam ad terram pervenire quærit. — Quicumque
adversus carnem luctantur, his suo tempore quies erit, si tamen ducem nacti fuerint:
ei enim qui solus hanc persequitur, angelica virtute opus est. Est autem mihi sermo de
his qui revera quietem et corpore et spiritu sectantur.

Solitarius negligens mendacia loquetur, et per anigmata se a quiete destitisse
hominibus persuadere quæret. Quum reliquerit cellam, dæmones culpæ; latetque se
ipsum miser, quod dæmon effectus sit. — Vidi ego quietis studiosos flagrantissimum
suum in Deum desiderium inexplēbiter per hujusmodi quietem implexisse, et ignem
igne desideriumque desiderio genuisse. — Solitarius est forma terrestris angeli, qui
orationem suam charta desiderii et sollicitudinis litteris, desidia et torpore liberavit.

Ps. lvi, 8. Solitarius est qui revera clamare potest: Paratum cor meum, Deus. Solitarius quietus
Cant. v, 2. ille est qui ait: Ego dormio, et cor meum vigilat.

Claude januam cellulæ corpori, et linguæ januam locutioni, interioremque animi
fenestram spiritibus immundis. — Serenitas quidem ac meridianus sol, nautæ patien-

tiam arguit: necessariorum vero indigentia, quieti solitarii tolerantiam ostendit: ille quidem indignans innatat undis: hic autem accedia pressus miscetur multitudini. — Ne timeas sonituum ludibria: luctus quippe formidinem nescit neque illa agitur.

Quorum mens veraciter orare didicit, hi Deo facie ad faciem tanquam regi ad aurem loquuntur; hi autem quorum os orat, ei similes sunt qui regi coram omni senatu precipiunt; qui autem in seculo morantur, hi in medio totius multitudinis plebis, regem obsecrant. Si artem perite didicisti, quod diximus non ignorabis.

In sublimi quodam loco residens, te ipsum observa, si tamen id facere nosti; et tunc perspicies quomodo, quando, qua ex parte, quot et qui fures irrumpere ac furari botros veniant. — Quum fatigata fuerit intentio, surgens orabit: et iterum residens, viriliter priorem operationem tolerabit. Volebat quidam hæc expertus, de his subtiliter diligenterque disserere: sed timuit nequando pietatis operarios negligenter faceret, verborumque strepitu currens atque alacres terretet. — Qui de quiete subtiliter et diligenter et summa cum scientia disserit, adversum se demones excitat: nemo quippe alius, horum turpitudines inhumane cordiasque ac nocendi artes ita in apertum producere potest.

Qui solitariam arripit quietem, profundum mysteriorum novit. Non autem in illud prius descendit quam fluctuum ventorumque tumultus vel audierit, vel viderit, vel eis etiam fortasse fuerit respersus. Confirmat autem hoc quod diximus magnus apostolus Paulus, qui nisi in paradisum velut in quamdam secretissimam quietem raptus fuisset, II Cor. xii, 1. nunquam profecto arcana verba audire potuisset. — Quia auris accipiet a Deo grandia. Job iv, 12. Ideo et in Job quies hæc sapientissima dicebat: Putasne suscipiet auris mea ab eo ingentia? — Solitarius quietus est qui ita omnes absque odio fugit, nolens intermissione divinæ dulcedinis pati, sicut alius prompte et festinans accederet.

Perge, bonaque tua celerius disperge (vendere enim moram temporis habet) et da Matth. xix, 21; xvi, 24. pauperibus monachis, ut tibi per orationum suffragia ad quietem solitariam concurrant, et tolle crucem tuam, eam per obedientiam bajulans onusque amputationis tue voluntatis fortiter tolerans; et tum veni, sequere me ad conjunctionem beatissimæ et placidissimæ quietis, et docebo te virtutum intellectualium visibilem actionem preclaramque conversationem. Nunquam illæ satiabuntur in secula sæculorum laudare Conditorem; neque is qui cælum quietis fuerit ingressus, unquam fatigabitur Creatorem collaudare. Non erunt de materia solliciti, quibus est natura agilis et omni materia libera, neque de alimento: hi enim quum ex materia per naturam sint, materiam tamen omnem excesserunt. Non alentur priores ullo cibo: neque indigebunt secundi possessione. Non erunt solliciti illi de pecuniis vel possessionibus, neque isti de vexatione spirituum nequam. Non est cælestibus visibilis ullius creature desiderium; neque in terrenis inest concupiscentia ullius adpectus quem sensus attingat. Nunquam desistent illi in caritate proficere, nec isti quidem quotidie cum illis profectu isto contendere. Non sunt illis ignote profectuum divitiæ, neque istis ascensionis amor incognitus. Non desistent quousque ad ipsa Seraphim pertingant, neque unquam fatigabuntur quoad angelis fiant. Beatus qui sperat, ter totidem beatus qui id futurus est quod sperat, angelus, quum id consecutus fuerit quod sperat.

DE DIFFERENTIA QUIETIS.

Sunt in omnibus disciplinarum statibus (quod etiam omnibus manifestum est) sententiarum voluntatumque differentia. Neque enim sunt omnia perfecta, ob defectum

studii virtutisque indigentiam. Sunt igitur qui per portum istum, imo vero pelagus, sive magis fortasse profundum, ingrediuntur, quod ad continendum os atque ad frenandas anticipationes corporis imbecilliores sint; alii quidem prout nimium ad iracundiam, quum tales sint ut hanc cum multitudine degentes miseri superare non possint; alii rursus ideo quod nutu magis proprio atque consilio quam aliorum ductu, ex nimia elatione, navigare decreverint; alii quod in medio materiæ constituti, materiæ abstinere non possint; nonnulli quidem ut ex secreto solitudinis studiosiores fiant; alii ut secretius et liberius pro culpis se ipsos conterentes verberent; quidam ut per hoc sibi gloriam acquirant. Sunt item alii (si tamen dum venerit Filius hominis huiusmodi inveniet super terram) qui ob delicias ac sitim divinæ caritatis et dulcedinis, sanctæ huic solitariae quieti conjuncti sunt: qui tamen hoc non prius fecerunt, quam omni aecidiæ libellum darent repudii. Ejus enim conjunctio priori illi comparata, fornicatio existimatur.

Matth. xix.
30.

Secundum eam quæ mihi data est admodum tennem scientiam, ut architectus parum sapiens scalam ascensionis fabricatus sum. Videat autem unusquisque quonam gradu consistat: an ut nutu suo vivat, an ut hominum gloriam capiet, an propter imbecillitatem linguæ, sive ob iracundiæ incontinentiam, sive ne cui rei vitiose afficiatur dum opportunitas sit, sive ut pœnas reatus ab se exigat, sive ut studiosus fiat, sive ut divinæ caritatis ignem suavissimum acquirat. Erunt novissimi primi, et primi novissimi. Septem quippe sunt hebdomadæ præsentis sæculi operationes: quarum aliæ acceptabiles, aliæ reprobæ sunt. Octava vero futurum potius sæculum significat.

Cautius observet solitarius monachus ferarum belluarum horas: alioqui convenientes laqueos tendere non poterit. Si jam perfecte discessit cui repudium dem, labor jam necessarius non erit; sin vero adhuc procacius incumbit, nescio quo pacto quiete secrete possim.

Cur, quæso, non tanta apud Tabennensiotas quanta apud Scythicam eremum fuere luminaria? Qui intelligit intelligat: ego enim id dicere nequeo, imo vero nolo. Degunt in hoc profundo qui vitia imminuant, item qui psallendo plurimum in oratione perseverent, et qui contemplationi intentius vacent. Secundum propositum scalæ modum problema istud inquiretur. Qui capit, in Domino capiat.

Sunt animæ quædam negligentes immorantes in cœnobiiis, quarum desidiæ quum materia facile suppeteret, in perditionem perfecte præcipitatae sunt. Sunt item qui negligentiam suam per aliorum contubernium et societatem repulerunt: quod non solum in negligentioribus, verum studiosis quoque ac sollicitis sæpe factum est. Eadem regula etiam in solitudinis utamur quiete, dicentes: Plurimos probabiles suscipiens reprobavit, ideo quod nutu suo mallent vivere, voluptatis eos esse studiosos deprehendens atque arguens; alios item suscipiens, ex metu et perpetua cura iudicii ac damnationis suæ sollicitos ac ferventes fecit.

Nullus qui vel furore vel elatione vel simulatione vel injuriarum memoria perturbatur, solitariae quietis vestigium unquam vel videre audeat, ne forte stuporem animi inde forte lucretur. Qui vero his perturbationibus mundus est, ipse jam quod expedit agnoscat: imo ne ipse quidem, ut reor.

Eorum qui ratione solitariam arripiunt quietem, signa et studia et argumenta ista sunt: mens tranquilla nullisque agitata perturbationum fluctibus, castissima intentio, raptus ad Deum, præsens semper cruciatuum memoria, mortis properatio, infatigabilis ac insatiabilis oratio, custodia inviolabilis nullisque prædonibus patens, fornicationis mortificatio, totius affectionis mortalis ignoratio, mundi mors, gastrimargiæ fastidium,

theologiæ materia, discretionis fons, promptæ lacrimæ semper atque in potestate, loquacitatis exterminatio, et si quid hujusmodi est quod sibi contraria atque infesta solet esse multitudo. Porro eorum qui sine ratione hanc subeunt, ista sunt : divitiarum inopia, incrementum iracundiæ, armarium memoriæ illatæ contumeliæ, caritatis immunitas, fastus ac superbiæ assumptio. Sciens ac prudens tacebo reliqua.

Quoniam vero ad id sermo noster processit, necesse est ut de his quoque qui sub obedientia et subjectione vivunt hic loquamur : iis enim mihi nunc maxime sermo est. Eorum qui legitime et caste atque incontaminate ornatissimæ huic et pulcherrimæ virtuti conjunguntur, ista esse argumenta a sanctis Patribus definitum est, quæ suo quidem tempore perficiuntur, quotidie tamen extenduntur et adjectionem profectumque suscipiunt : primitivæ humilitatis incrementum, furoris immunitio (exinanito enim felle, quid aliud fieri potest?), caritatis assumptio, vitiorum alienatio, odii liberatio quod ex reprehensione fit, immunitio lascivie, ignoratio acedie, studii accumulationis, misericordiæ dilectio, superbiæ peregrinatio, virtus sane omnibus optanda paucisque proveniens.

Quum fonti aqua deest, jam non proprie dicitur fons : quid sequatur intelligit qui mentem habet.

Adolescentula quæ non servavit torum, corpus inquinavit; anima vero quæ non servavit pactum, contaminavit spiritum. Illam quidem sequitur vituperatio, odium, verbera, et quod omnibus miserabilis est, separatio atque divortium; hanc vero sequuntur iniquationes, oblitio mortis, inexplabilitas ventris, oculorum incontinentia, inanis gloriæ operatio, somni insatiabilitas, cordis duritia, insensibilitas, cogitationum horreum, captivitas cordis,urbationis operatio, inobedientia, contradictio, infidelitatis cor, nulla certa salutis fiducia, securum multiloquium, vitiosa affectio, et quæ omnibus gravior est, confidentia, quodque omnibus miserabilis est, cor absque ulla compunctionis gratia, cui succedit, in eis potissimum qui non advertunt, indolentia, spirituum mater ac lapsus.

Solitariae quietis æmulus, quinque ex octo spiritibus, subjectos vero tres præcipue oppugnant. — Solitarius adversus acediam pugnans, sæpe jacturam facit : tempus enim orationis atque contemplationis adversus hanc excogitando ac luctando consumit.

Quum aliquando in cella sedens desidia torperem, cellulamque ipsam fere cogitarem deserere, advenientes viri quidam, ut solitarium summis attollebant laudibus ac beatum prædicabant : citiusque negligentie spiritus ab inani gloria fugatus abcessit. Admiratusque sum quomodo spiritibus omnibus tribulus iste adversetur.

Adspice horis singulis, conjugis et contubernalis tuæ motus atque obreptiones momentaque et conversiones, quomodo et quorsum vergant. Qui per Spiritum Sanctum tranquillitatem acquisivit, solus non ignorat hanc speculationem.

Principale solitariae quietis opus est omnia negotia ejus, sive rationabilia sint sive irrationabilia, negligere (nam qui aperuerit prioribus, in sequentia etiam incidet); impigra oratio secundum; et tertium operatio cordis, furibus inviolabilis. Possibile non est ut qui litteras non didicit, in libris se naturaliter exerceat; longe est impossibile ut qui prius illud adeptus non est, deo sequentia rationabiliter arripiat.

Quum medium illud arripissem, inter medios effectus sum, ac sitientem me illuminabat. Et ecce rursus eram in illis. Quid quidem in eo erat ante visibilem formam, princeps docere non poterat; neque enim permittebatur. Quomodo autem nunc est, ut diceret orabam, ha. propriis quidem, inquit, sed non in istis. Et ego : Quenam (inquam) est dextra statio atque in auctore sedes? Impossibile est hæc autem perdiscere. Ego autem quo me trahebat affectus : Adhuc me, inquam, ad tempus illud. Nondum, ait.

venit hora ob defectum ignis incorruptionis. Ista sive cum luto hoc, nescio; sive absque eo, dicere non possum.

Difficile ac durum est, æstivo maxime tempore, excutere meridianum somnum. Tunc enim, et solum fortasse, nequaquam rejiciendum est opus manuum.

Novi aecidiæ spiritum præparare ac præire fornicationis spiritum solere, ut valide corpus resolvens atque in somnum præcipitans, velut per somnium iniquationes quiescentibus inducat. Si illis omnino resistas fortissime, oppugnabunt te omnino acriter, ut quasi nihil proficientem a certaminibus revocent. — Nullum certius argumentum est quod daemones a nobis victi sint, si nos acerrime oppugnent.

Quum procedis, congregata custodi. Solent enim aperta janua inclusæ aves avolare; tunc vero nullum quietis inveniemus emolumentum.

Modicus pilus perturbat oculum, et modica cura demolitur quietem. Quies enim est depositio sensuum, eurarumque rationabilium abnegatio. — Is qui revera quietem apprehendit, ne ipsius quidem carnis sibi geret curam ullam. Neque enim mentitur qui ait. — Qui mentem puram Deo cupit sistere curisque agitur, is ei similis est qui pedes suos fortiter vinciens, celeriter incedere nititur.

Rari quidem sunt qui sæcularem philosophiam ad summum eruditi sunt; ego vero pauciores esse dico qui veram quietis sapientiam secundum Deum noverunt. — Qui Deum nondum novit, quieti idoneus non est, plurimaque pericula sustinet. — Quies imperitis suffocet: nam quum dulcedinem Dei non gustaverunt, in captivationibus et furtis et mœroribus et fatigationibus animi tempus consumunt.

Qui pulchritudinem orationis attigerit, fugiet turbas ut onager. Quis enim nisi hæc dimisit onagram liberum ab omni consortio hominum?

Is qui passionibus obsessus moratur in eremo, horum exercitationi totus incumbit: sicut et senex sanctus, Arsilaites Georgius, quem et caritas tua non ignorat, quum aliquando formaret atque instrueret inutilem animam meam et erudiret ad solitudinis quietem, me de hujusmodi loquens edocuit. Notavi, inquit, mane ut plurimum inanis gloriæ atque concupiscentiæ spiritus solere advenire, meridie vero acediæ et iracundiæ et tristitiæ, vespere autem infelicis ventris stereorum tyrannos.

Melior est subditus pauper quam solitarius qui hinc inde distrahitur. — Qui secundum rationem quietem arripit neque ipsius lucra quotidie considerat, is aut non ratione et secundum quod convenit quiescit, aut elatione subripitur. — Quies est perpetuo atque intentissimo cultu Deo jugiter adsistere. — Jesu memoria fac ut spiritui tuo uniatur, tuncque agnosces quæ sit quietis utilitas.

Lapsus quidem subito voluntas est propria, quieti vero solitarii, orationis intermissio. — Si adventu Fratrum ad cellam tuam gaudeas, scito te ipsum acediæ vacare soli, non Deo. — Exemplar orationis tibi sit vidua illa evangelica ab adversario suo diutius afflicta; quietis vero forma, magnus ille parque angelis solitarius Arsenius. Memento, qui in solitudine degis, angeli hujus solitarii institutum, atque intueri quomodo ad se advenies, ne id quod erat majus amitteret, insalutatos plerumque remiserit. — Certum est daemones persuadere his qui irrationabiliter circuire sunt soliti, ut ad eos sæpius proficeantur qui studiosissime sectantur quietem, ut horum causa operarios Dei vel parum impedire possint. Nota eos qui sunt hujusmodi, o carissime, neque vites religiose et pie contristare negligentes. Fortassis ex hac salubri contristatione circuire desinent. Cave etiam ne prædictæ intentionis occasione, frustra et sine causa animam contristes quæ forte præ sitis ardore haurire abs te aquam venit. In omnibus vero lucerna tibi opus est.

Vita quiescentium, imo vero monachorum, secundum conscientiam et ex intimo

cordis sensu fiat. — Is qui rationabiliter currit, studia sua ac locutiones et cogitationes et incessus et motus, omnia secundum Deum facit studiosissime, atque ex affectu cordis coram Domino operatur. Quod si adhuc subripitur, nondum secundum virtutem operatur.

Aperiam, ait quidam, in psalterio propositionem meam et consilium, ob defectum Ps. XLVIII, 5. hactenus discretionis. Ego vero per orationem aperiam voluntatem meam, atque inde certum aliquod auditionis indicium accipiam.

Fides est orationis penna : quam nisi habeat, rursus in sinum meum revertetur. Ps. XXXIV, 13. Fides est animæ nihil hæsitans status, adeo fixus ut nulla adversitate motus agitetur. Fidelis est, non qui Deum omnia posse arbitratur, sed qui credit ; omnibusque potitur. Fides est insperatarum rerum indultrix ; atque hoc latro ille felix ostendit. — Luc. XXII, 32, 33. Fidem genuit labor et rectum cor : ex quibus ille quidem nihil hæsitantem efficit ; hoc autem ejusdem est auctor. — Quiescentium mater est firma fides. Nisi enim crediderit quis, quomodo quiescere poterit ?

Qui compeditus in carcere est, torquentis deterretur metu ; qui vero in cellula quiescit, timorem peperit Domini. Non ita prior ille questionem ut secundus æternum Judicii judicium metuit. — Summo tibi metu opus est, carissime, in solitudine : nihil namque persequi et fugare aediam ut timor potest.

Inspectabit assidue reus quando judex adveniet in carcerem, verus autem operarius quando ut exire urgeat venturus sit. Alligatum est priori tristitiæ pondus, sequenti vero lacrimarum fons.

Si patientiæ quasiertis baculum, cito desistent canes impudice agere. — Patientia est infractus animi labor, nullis vel proximis rationabilibus fragoribus agitur. Patientia est vexationis quotidie expectata definitio. Patientia est occasionum amputatio, suaque sibi ejusque sollicita vacatio.

Non ita suo alimento ut patientia operarius indiget : si enim illud desit, coronam accipiet ; sin vero hæc non adsit, perniciem feret. — Patiens, ante monumentum mortuus est : sepulchrum enim cellulam suam fecit. — Patientiam spes et luctus peperit : nam qui absque his duobus est, aedilia servus efficitur.

Scire debet palæstrites Christi, quos hostes eminens persequi et quibus cominus congre-
di expediat. Luctatio quippe aliquando coronas ministravit, aliquando vero lucte declinatio improbos fecit. Sed hoc verbis edocere possibile non est : neque enim eisdem omnes neque eodem modo afficimur, neque qualitas una omnium est. — Unum spirituum observa vigilantius : nam ille et te infatigabiliter oppugnat in statu, in transitu, in sessione, in motu, in accubitu, in oratione, in somno.

Plurimi ex his qui in sanctæ quietis cursu assident, eam semper in se ipsis operationem continent quam Psalmista signavit : Providebam Dominum in adspectu meo semper. Neque enim omnes panes ex celesti tritico spiritualis alimenti, ejusdem speciei sunt. Alii in eo se exerceant quod Dominus ait, In patientia vestra possidebitis animas vestras ; alii in eo quod rursus ait, Vigilate et orate ; alii iterum in eo quod scriptum est, Prepara in exitum tuum opera tua ; alii in eo quod dicitur, Humiliatus sum, et salvavit me. Plerique id semper inspicunt : Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ in nobis revelanda est. Quidam vero illud, Nequando rapiat ut leo animam meam, et non sit qui eripiat, intentissime cogitant. Omnes quidem isti currunt, sed unus accipit bravium ex his sine labore.

Non solum vigilans, verum etiam dormiens is qui jam profecit operatur : unde nonnulli in ipsis quoque sonnis, accedentes ad se demones ignominis et contumelias castigant, impudicasque mulierculas de castitate admovent.

Ne sis in exspectatione advenientium sollicitus, neque te ad id antea præpares : simplex enim totus ac omni nexu liber est quietis status.

Luc. xiv, 28-30.

Nullus qui turrim vel cellam quietis edificare velit, id ante conatur quam sedens per orationem computet an habeat proprietates perfectioni necessarias, ne forte postquam fundamenta jecerit, risum inimicis faciat, operariisque reliquis impedimentum.

Insipice diligentius advenientem in te suavitatem, ne forte ab amaris medicis, imo vero insidiatoribus, subdole tibi præparata sit. — Noctu quidem plurimum orationi insiste, psalmodiæ parum ; die vero rursus pro tuis viribus te parare satage.

Solet lectio non mediocriter illuminare atque colligere mentem : verba enim sunt Sancti Spiritus, accedentesque ad se omnino dirigunt et moderantur. — Sit tibi operanti lectio quæ informet actionem : nam si adsit operatio, superflua jam erit lectio. — Laboribus potius quam libris, salubritatis verba intelligere satage. — Noli antequam virtute spiritali præditus sis eos libros legere qui menti nocere possint : nam quum verba revera tenebrosa sint, imbecillioribus tenebras obducunt.

Unus sape calix vini gustum dedit, unusque sermo solitarii, his qui gustare possunt, omnem illius interiore actionem statim patefecit.

Immotum animæ oculum adversus elationem constanter tene : nihil quippe adversus spiritualia furta hæc perniciosius inventes. — Quum processeris parcite linguæ : plurimum enim labores hæc subito spargere et dissipare novit. — In eo te statu exerce qui curiositatem nesciat : nihil enim ita quietem inquinare potest ut euriotitas. — His qui ad te veniunt necessaria atque utilia propone, corpori scilicet atque spiritui. Et si quidem illi sapientiores sint, silentio philosophiam nostram indicemus ; sin autem fratres fuerint ejusdemque nobiscum status, moderate januam aperiaraus : præstat tamen omnes superiores nobis existimare.

Rom. xi, 31.

Quum vellem his qui juniores adhuc erant, corporis opus in collectis omnino interdicere, continuit me qui arenam in pallio tota nocte ferebat. — Sicut rationi dogmatis sanctæ et increatæ et adorandæ sanctæ Trinitatis opponuntur quæ de dispensatione carnis unius ex tribus personis ejusdem laudatissimæ Trinitatis legimus (illa enim quæ ibi pluralia, in hoc sunt singularia ; et quæ illie singularia, hic pluralia sunt), ita et alia solitudinis quieti, alia obedientiæ, alia subjectioni studia conveniunt. — Quis agnovit sensum Domini ? ait divinus Apostolus. Ego autem dico : Quis agnovit sensum hominis et corpore et spiritu quieti solitudinis dediti ?

GRADUS XXVIII

DE ORATIONE VIRTUTUM MATRE.

ORATIO in qualitate quidem sua, conjunctio atque unio est, hominis videlicet et Dei ; secundum actionem vero, constantia mundi, ornatus collectio, reconciliatio Dei, lacrimarum mater earumque item filia, peccatorum propitiatio, tentationum pons, tribulationum interpositus paries, bellorum confractio, angelorum opus, incorporarum omnium virtutum cibus, futura lætitia, infinita operatio, virtutum fons, gratiarum ministra, profectus invisibilis, nutrimentum animæ, mentis illuminatio, desperationis amputatio, spei demonstratio, tristitiæ solutio, monachorum divi-

tiae, solitariorum thesaurus, irae minutio, speculum profectus, mensurarum indicium, status insinatio, futurorum revelatio, elementiae significatio. Oratio eis qui recte orant, curia et iudicium et tribunal Domini ante futurum tribunal est.

Exsurgentes audiamus sacram hanc virtutum reginam excelsa ad nos voce clamantem ac dicentem : Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos reficiam ; tollite jugum meum super vos, et invenietis requiem animabus vestris, plagisque vestris medicinam : jugum enim meum suave est, et peccata sanat maxima.

*Matth. xi,
28 39.*

Quicumque Regi nostro adstidere et colloqui proficiscimur, non imparati eursum hunc faciamus, ne forte nos absque armis et stola regio digna conspectu a longe conspiciens, ministris et famulis jubeat ut vinctos nos longe a facie sua in exilium mittant, negligentesque et interruptas orationes nostras in faciem nobis exprobrant. — Quum vultui Domini adstare proficisceris, sit tibi tunica animae filo *ἐννυγίζου*, id est oblationis injuriarum, omnino consuta : alioqui nihil ex oratione ipsa lucraberis. Sit tibi totus orationis textus unus, neque ulla varietate maculatus : uno enim verbo et publicanus ille ex Evangelio et prodigus filius Deum sibi reconciliaverunt.

*Luc. xxi,
14,
Ibid. xv 21.*

Unus quidem est orantium status, sed is ingentem sane varietatem ac differentiam possidet. Alii namque ut amico et domino, illi familiaris adstint, pro aliorum jam non pro suo adiutorio vel preces illi vel laudes offerentes ; alii divitias et gloriam et confidentiam ampliorem sibi dari quarunt ; alii ab adversario suo omnino liberari expossunt ; nonnulli ut dignitatem aliquam accipiant precantur ; quidam vero perfectam debiti securitatem, alii custodiae liberationem, alii criminum solutionem consequi exoptant.

Ante omnia in orationis nostrae chirographo gratiarum actionem sinceram statuimus, in secundo autem versu, confessionem et contritionem animi ex intimo effectu prodeuntem : atque ita demum Regi nostro postulationem indicium nostram. Optimus hic quem praedixi orationis modus est, sicut euidam ex Fratribus ab angelo Dei demonstratum est.

Si unquam visibili judicii obnoxius fuisti, non tibi alia forma jam opus erit quam imitari debeas dum orationi insistis. Quod si neque ipse reus exstitisti neque alios examinari perspexisti, vel ex infirmorum precibus quas medicis dum secandi vel urendi sunt fundunt, hujusmodi aliquid addisce.

Noli verbis exultioribus in oratione tua uti : saepe enim infantium simplicia et pura et balbutientia verba Patrem suum qui est in caelis placaverunt. — Noli conari multum loqui, ne mens tua ad inquisitionem verborum distendatur. Unus publicani sermo placavit Deum, unumque fidele verbum salvavit latronem. Multum in oratione loqui, mentem saepe imaginibus illudit, intentionem dissolvit : parum autem aut unum etiam verbum in oratione loqui, colligere mentem consuevit. — Quum in orationis verbo, vel dulcedine perfundi vel compungi te sentis, in ipso persiste : tunc quippe custos noster nobiscum orat.

*Ibid. xvi,
1.
Ibid. xxvi,
32.*

Noli confidere quantumlibet munditia polleas, sed summa potius humilitate ad orationem attende, tuncque ampliorem confidentiam accipies. Si totam virtutum scalam ascendisti, tamen propter remissionem peccatorum ora, audiens de peccatoribus clamantem Paulum : Quorum primus sum ego. — Condire obsonia oleum solet et sal, orationem vero in subline levare pudicitia et lacrima. — Si omnem mansuetudinem et irae vacuitatem indueris, nihil tu laborabis ut eruas de captivitate mentem tuam. — Quousque orationem fixam certamque non possidemus, his qui infantes ad incedendum initio exercent similes sumus. — Contende ut ad superna feras, imo vero ut recludas intelligentiam in orationis verbis. Quod si debilitata per infantiam ceciderit, rursus

Ibid. i, 15.

illam reducere cura : est quippe proprium mentis instabilitas, Dei vero proprium, sistere omnia posse.

Job xxxviii, 11. Si infatigabiliter certes, adveniet in te penitus qui mentis mari terminum per gyrum posuit, et dicet illi : Hucusque venies, et non transgredieris. — Possibile non est spiritum ligare; sed ubi conditor spirituum est, omnino obtemperant.

Si Solem unquam sicut oportet conspexisti, poteris illi quoque decenter colloqui; sin autem, quomodo eum quem non vidisti, veraciter interpellare poteris? — Orationis quidem initium est luetas in animo advenientes, solo et tacito mentis imperio ex ipsis initis fugare; medium vero, quum in his quæ dicuntur vel cogitantur mens tota est; finis autem, raptus ad Deum.

Alia lætitia est quæ in oratione contingit in congregatione degentibus, et alia quæ in solitudine orantibus provenit : illa namque fortasse modicis phantasiis luditur, hæc autem humilitate tota plena est. — Si te semper exerceas ut mens tua nunquam longius evagetur, etiam in ipsa mensæ appositione prope te erit; sin autem effrenate libere vagari patieris, nunquam tecum permanere poterit.

1 Cor. xiv, 19. Magnus quidem magnæ et perfectæ orationis operarius, Volo, ait, magis quinque verba mente mea dicere, et reliqua. Sed hoc a pueris et junioribus alienum est. Ideo et nos cum qualitate et quantitatis multitudine ut imperfecti obsecramus : per hoc enim postremum ad primum illud pervenitur.

Qui dat, inquit, orationem mundam impigre oranti et sordide et cum labore. — Aliud est orationis sordes, aliud exterminatio, aliud furtum, et aliud macula. Sordes est Deo adistere et iniquas cogitationes in animo versare; exterminatio est ad curas inutilis captivum pertrahi; furtum est dum latenter et sine nostro sensu mens aliquo strepitu agitur intrinsecus; macula est qualiscumque impetus tunc nobis approprians.

Quoties soli eo tempore non sumus quo ad orationem adistimus, formemus intrinsecus orationis habitum. Sin vero non adsunt laudum ministri, etiam exteriorem habitum ad preces componamus : nam in his qui hactenus sunt imperfecti, mens corpori sæpe configuratur. — Omnes quidem, sed hi longe amplius qui debiti remissionem accipere a rege cupiunt, ingenti contritione indigent.

Act. xii, 8. Si in carcere sumus adhuc, audiamus dicentem Petro : Accingere obedientiæ linteo, et exalcea te voluntates tuas, atque his nudus et liber accede ad Dominum in oratione tua, solius ejus voluntatem implorans : tunc suscipies Dominum, animæ tuæ tenentem gubernacula eaque tuto regentem.

Ps lxxv, 25. Surgens ab amore sæculi et voluptatum labe, projice curas, exue intelligentias, abnega corpus : nihil enim est aliud oratio nisi mundi visibilis et invisibilis alienatio. Quid enim est mihi in cælo? Nihil. [Et a te quid volui super terram? Nihil] nisi semper tibi in oratione absque ulla distractione adherere. Nonnullis quidem opes in desiderio sunt, aliis gloria, quibusdam mortalium quarumlibet rerum acquisitio. Mihi adherere Deo bonum est atque desiderabile, et ponere in eo spem tranquillitatis meæ. — Fides orationis est penna, qua sine in cælum evolare non potest.

Ibid. 28. Quicumque perturbationibus variis obnoxii sumus, oremus instanter Dominum : omnes enim qui ejusmodi fuerunt, ex perturbationum tempestate in beatam tranquillitatem profecerunt. — Etsi non Deum ut Deum metuit Judex, tamen quia sibi molesta sit anima quæ per peccatum et ruinam viduata fuerat, faciet ultionem ejus ex adversario illius corpore suisque inimicis spiritibus.

Luc. xviii, 2-5. Gratos quidem elemens negotiator noster, per celerem postulationis effectum ad dilectionem suam pertrahit; ingratas vero eorum animas, per esuriam petitionis

situm sibi assidere per orationis studium hortatur : ingratus enim canis quum panem tulerit, ab eo qui dedit statim abseedit. — Noli quum in oratione perduras, dicere : Nihil profeci. Jam enim satis proficisti. Quid enim sublimius esse possit quam adhærere Domino, atque in hac cum illo unione jugiter perseverare?

Non sic is qui condemnatus est, pœnæ suæ sententiam metuit, ut qui orationis curam solertius habet, quum ad illam adsistit trepidat. Quocirca qui sapiens et acutus est, ex hac memoria maledictum omne et iracundiam et curam et occupationem et vexationem et saturitatem et tentationem et cogitationem aversari potest et fugere.

Præpara te ante per sempiternam animæ orationem ad adsistendum precibus tuis, et cito proficies. — Vidi quosdam obedientiæ virtute fulgentes Deique memoriam pro viribus non negligentes, prompte ad orationis studium occurrere, mentemque suam cito colligere, lacrimasque fontium in morem profundere : erant enim præparati per sanctam obedientiam.

Psalmodiam quidem cum multitudine, captivationes et mentis cogitationes sequuntur; solitariam vero non ita : sed hanc quidem acedia oppugnat, illam vero alacritas adjuvat. — Caritatem quidem militis ad imperatorem suum indicat bellum; monachi vero caritas ad Deum maxime quo tempore adstat orationi deprehenditur.

Statum tuum oratio tua manifestat tibi : hanc enim monachi esse speculum tradunt theologi rectissime. — Qui quodlibet opus incipit, et orationis tempore adveniente adhuc in illo moratur, a demonibus illuditur : intentio namque furibus est horam per horam a nobis furari.

Quum ut pro anima aliqua ores postularis, noli devitare, etsi virtutem orationis non possideas : fides enim petentis etiam cum contritione, oranti sæpe causa salutis fuit. — Noli extolli, quum pro alio oras, si exaudiaris : illius namque fides operata est atque prævaluit.

Solent pueri id quod a magistro didicerunt, ab eodem diebus singulis exigi : ita et mens omnis eam quam a Deo accepit virtutem, in omni oratione juste exigitur. Quocirca attendendum sollicite est.

Quum vigilantius orare cœperis, citius in iracundiam oppugnaberis : hoc enim subtrahere, vel suggerere, moliuntur inimici nostri, ut privemur orationis fructu. — Ad omnem quidem virtutem, præcipue tamen orationem, summo cordis sensu et affectu semper exerceri debemus. Tunc vero anima sibi* orat, quum iracundia superior evaserit. — Ea quæ plurimis temporibus, precibus ac lacrimis acquiruntur, solida sunt atque durabilia. * sensu

Qui Deum possederit, non jam sibi ipsi in oratione intentionem dictabit : tunc enim Spiritus pro eo interpellat gemitibus ineffabilibus. — Omnem sensibilem phantasiam noli in oratione suscipere, ne forte stuporem atque amentiam incurras. — Omnis petitio nostra quod suscepta fuerit, certum iudicium maxime in oratione percipimus. Porro ad iudicium, ambiguitatis liberatio est, incertæque rei dignissima certissimaque atque immobilis informatio. Rom. xiii, 26

Misericors esto vehementer, si oratio revera tibi cordi est : in ipsa enim centuplum accipient monachi, et quod sequitur in futuro. Matth. xix, 29

Ignis quidem adveniens in eor orationem excitavit; ea vero excitata atque in eorum assumpta, ignis in conaculum animæ descendit. — Aiunt quidam meliorem esse orationem semper memoriam mortis; ego unius substantiæ duas essentias collaudo.

Equus probatus quanto ultra progreditur, fervere magis et cursui adicere solet. Cursum, hymnorum cantum intelligo; equum vero, virilem animum. Huiusmodi vero de longe odoratur bellum, et præparatus jam ad omnia, insuperabilis permanet. Job xxxix, 25

Dirum est aquam ex sitientis ore diripere: sed longe est dirius animam summo affectu compunctionis orantem, priusquam perfecte consummetur oratio se ipsam privare jucundissimo isto nimiumque desiderabili statu. Noli ab oratione desilire quoad videas ignem et aquam divina dispensatione cessavisse: neque enim hujusmodi tempus remissioni peccatorum fortassis ultra in omni vita tua invenies. — Qui orationis gustum cepit, uno sæpe verbo incautius emisso inquinavit mentem, atque in oratione adsistens, quem cupiebat nequaquam ut solebat invenit. — Aliud est crebrius corde speculari, aliud ipsum cor inspectare mentis officio, principis in morem rationabiles hostias Christo offerentis.

Nonnullos quidem, ut ait appellatus a theologiæ cognomine, sanctus atque cœlestis ignis adveniens comburit, eo quod adhuc satis purgati non sunt; alios rursus pro mensura perfectionis illuminat. Idem enim et ignis consumens et lux illuminans dicitur. *Deut. iv, 24; Joann. i, 9.* Unde et quidam ab oratione exeuntes, veluti ex fornacis ignis egrediuntur, sordis ejusdam ac materiæ levamen sentientes; alii vero veluti a luce illustrati atque duplici humilitatis et exultationis amicti veste, inde procedunt. Qui vero absque his duobus effectibus ab oratione exeunt, corpore, non spiritu, Judaice dixerim, orant. — Si corpus per tactum appropinquas corpori, immutatur actione, quomodo non immutabitur qui Dei corpori manibus innocentibus propinquatur?

Possumus ad terreni regis similitudinem, nostrum quoque cœlestem et clementissimum Regem aliquando per se ipsum inspicere, aliquando per amicos, aliquando per servos, nonnunquam etiam incognito modo, militibus suis donativa largientem: jam vero qualitate tunicæ ejus (quæ in nobis fuerit) humilitatis. — Quemadmodum terreno regi execrabilis est is qui illi adstat et domini sui inimicos alloquitur; ita eum quoque Dominus abominatur, qui in oratione existens immundas cogitationes recipit.

Accedentem canem armis insequere; et si impudentius latret, non ei cedas. *Matth. xv, 8.* Pete per luctum, et per obedientiam quære, pulsa per longanimitatem: nam qui sic querit, invenit; et sic pulsanti aperiatur. — Observa cautius ut non temere ac indifferenter pro femina in oratione tua ores, ne a dextris fortasse te prædator invadat. — Noli corporis actus ut sunt, distincte ac per partes in oratione Deo confiteri, ne tibi ipsi insidiorum fias. — Noli illud orationi tempus deputare, dum tibi curis necessariis sive spiritualibus negotiis instandum est: alioqui id quod præstantius est, tibi fur ille versutus eripuit.

Qui baculum orationis jugiter tenet, non offendet; sed si offendere eum contigerit, non penitus cadet: quippe oratio pie Deo vim infert. Ejus utilitatem ex his quæ synaxis tempore contingunt dæmonum impedimentis colligere possumus. Ejus et fructum ex inimici profligatione cognoscimus. In hoc enim cognovi quoniam voluisti me, quoniam *Ps. xl, 12.* non gaudebit inimicus meus super me belli tempore. — Clamavi, inquit Psalmista, in toto corde meo, videlicet corpore et animo et spiritu. Ubi enim sunt duo postremi congregetur, illie Deus est in medio eorum. *Ps. cxviii, 15; Matth. xvm, 20.*

Neque corporalia neque spiritualia omnia omnibus eodem modo insunt: quibusdam enim celerius, quibusdam vero morosius psallere profuit, dum hi adversus captivitatem, illi adversus imperitiam pugnare se dicunt.

Si contra inimicos tuos Regem jugiter interpellaveris, quum ad te accedunt confide, non laborabis: ipsi sua sponte abs te discedent. Neque enim impuri et contaminati spiritus patiuntur inspicere, dum coronam ex illorum impugnatione per orationem suscepis; præterea velut ab orationis igne verberati diffugient.

Fortissimo semper sis animo, Deumque magistrum habebis orationis tuæ. Non

possumus verbis discere adspicere : naturam enim id sequitur. Neque orationis pulchritudinem per alterius doctrinam addiscere poterimus : ipsa enim in se ipsa Deum habet magistrum, qui docet hominem scientiam, datque orationem oranti, et benedicit justorum animas. Amen.

Ps. xciii, 10.

GRADUS XXIX

DE BEATA TRANQUILLITATE ANIMÆ.

ECCE nos quoque qui in profundissimo ignorantie lacu tenebrosisque perturbationibus et umbra mortis hujus corporis constituti sumus, summa improbitate et audacia de terrestri cœlo philosophari incipimus.

Habet firmamentum stellarum pulchritudinem; beata vero tranquillitas habet virtutum ornamentum. Nihil enim aliud ejusmodi tranquillitatem esse ego reor, nisi mentis intimum cœlum versutias demonum ludibria jam æstimans. Ille igitur proprie tranquillus est et intelligitur, qui carnem quidem omni corruptionis labe purgavit, mentem vero supra creaturam omnem elevans, omnes illi subjecit sensus, atque vultui Domini animam sistens, supra virium suarum modum in illum se semper extendit. — Quidam rursus beatam hanc tranquillitatem esse definiunt animæ resurrectionem ante resurrectionem corporis; alii perfectam cognitionem Dei, ab angelis secundam, esse aiunt.

Hæc itaque perfectorum perfecta et infinita perfectio, sicut mihi quidam qui illius gustum ceperat aperuit, ita sanctificat atque a terrenis omnibus rapit, ut plurimam jam carnalis vitæ partem postquam hunc cœlestem portum occupaverit, veluti in cœlo per excessum mentis ad speculationem attollat. De quo is qui bene fuerat expertus, quodam in loco ait : Quoniam Dei fortes terræ vehementer elevati sunt. Hujusmodi fuisse Ægyptium illum novimus qui quoties cum aliquibus orabat, manus suas diutius in oratione extensas non dimittebat.

Ps. xcvi, 10.
Ista LXX.

Est inter hujusmodi beatos alius alio tranquillior : alius enim fortiter adversatur atque odit iniquitatem; alius inexplebiliter virtutibus ditatur. — Etiam et castitas tranquillitas dicitur : et merito sane. Principium est enim communis resurrectionis atque corruptibilium incorruptionis.

Tranquillitatem ostendit qui ait : Sensum Domini possideo. Hanc item insinnavit Ægyptius qui se ait non timere Dominum. Eam item ille ostendit qui ut ad se perturbationes et tentamenta redirent oravit. — Quis ante futuram claritatem, ita ut Syrus iste sacra hæc tranquillitate dignus habitus est? Nempe celeberrimus inter Prophetas David : Remitte mihi, inquit ad Dominum, ut refrigerer. Hic autem Dei athleta : Remitte, ait, fluenti gratiæ tuæ.

Ps. xxxviii,
11.

Tranquillitatem habet anima quæ ita in virtutum qualitatem atque habitum sicut vitiosi in voluptatum traducta est. Si hic finis est gastrurgie, se ipsum etiam non appetentem, avidè ad cibum impellere; hic profecto finis erit continentie, etiam esurientem se continere, natura jam libera atque nulli rei penitus obnoxia. Si hic finis est libidinis, in ipsa muta animalia resque inanimatas insanire; iste profecto castitatis finis erit, in omnibus veluti ea sint sine anima, sensus innocuos servare. Si finis iste avaritiæ est, nunquam congregare desinere vel satiari; hic profecto finis nuditatis erit,

neque proprio corpori parcere. Si is aecidiæ finis est, quantalibet in requie carere patientia et agitari; hic erit patientiæ finis, ut quamvis in tribulatione quis sit, requiem tamen se habere arbitretur. Si hoc est inanis gloriæ culmen, etiam quum nullus adsit qui laudare possit, fingere simulationis opera; hæc profecto contrariæ rei species erit, si nunquam, etiam in conspectu laudantium, nostra intentio ab inani gloria subripiatur. Si est iracundiæ pelagus, nemine præsentē irritari atque efferari; sane istud erit longanimitatis profundum, sive sit præsens sive absens qui maledictis insequitur, eadem animi tranquillitate durare. Si hæc species perditionis vel superbiæ est, in vili atque humili habitu extolli: istud certe saluberrimæ humilitatis argumentum, in excelsis conatibus et recte factis humilem tenere mentem.

Si hoc perfectæ vitiositatis argumentum est, omnibus quæ dæmones inserunt profinus cedere; hoc reor beatissimæ tranquillitatis indicium, posse efficaciter dicere: Declinantem a me malignum non cognoscebam, neque quomodo advenit neque ejus rei gratia, neque quomodo abcessit; sed omnino ad hujusmodi insensibilis sum. Qui totus hoc statu dignus habitus fuerit, adhuc in carne degens ipsum in se habitantem Deum in omnibus verbis et operibus et cogitationibus ducem et gubernatorem habet. Unde et quasi divine voluntatis vocem quandam per illuminationem interioris percipit; atque humana omni doctrina celsior factus, dicit: Quando veniam et apparebo ante faciem Domini? Neque enim jam fero desiderii vim atque efficaciam, sed quero quam dedisti mihi ante carnis hujus lutum, immortalem pulchritudinem. Qui ejusmodi est, ne multa dicam, vivit quidem jam non ipse, vivit autem in eo Christus, ut ait qui bonum certamen certaverat, eursumque consummaverat, et fidem servaverat. — Non constat ex uno pretioso lapide diadema regni, neque consummatur ista beata tranquillitas si vel unam aliquam virtutem negligamus.

Tranquillitatem intelliges tu quidem cœlestis Regis in cœlis regiam; multas vero mansiones, eas quæ sunt intra civitatem istam habitationes; porro cœlestis hujus Jerusalem murum, peccatorum remissionem intellige.

Curramus, fratres; curramus, rogo, quatenus ingressu thalami regiæ aulæ potiri mereamur. Quod si ex aliquo vel onere vel anticipatione vel tempore ob calamitatem non ferendam præoccupati fuerimus, vel mansionem aliquam circa thalamum ipsum occupare studeamus. Sin vero adhuc tepescimus et remissi sumus, vel intra mœnia ipsa modis omnibus inveniri euremus: nam qui ante finem vitæ in ea non fuerit ingressus, imo vero illa etiam transcenderit, in solitudine dæmonum et vitiorum commorabitur. Idecirco etiam quidam orabat dicens: In Deo meo transgrediar murum. Et alius quasi ex persona Dei ait: Nonne peccata vestra sunt quæ separant inter me et vos? Perfigamus, o amici, medium sepi parietem quem male per inobedientiam ædificavimus. Accipiamus hinc debiti solutionem, eo quod in inferno desit qui sanare vel debita dimittere possit. Videamus ergo, fratres, et festinemus: ad hoc enim in militiam cœlestis Imperatoris adscripti sumus. Quicumque enim per regenerationis lavaerum Dominum receperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri, dicens: Vacate, et videte et agnoscite quoniam ego sum Deus, tranquillitasque et a vitiis redemptio. Ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Suscitat quidem a terra mentem inopem atque a stercore vitiorum erigit pauperem beata tranquillitas, quæ videlicet liberatio a vitiis cordisque munditia est; laudatissima vero semperque veneranda caritas collocat eum eum principibus populi Domini, et sedere facit eum spiritibus angelicis.

GRADUS XXX

DE VINCULO FIDEL. SPEI ET CARITATIS.

NUNC itaque post prædicta omnia manent fides, spes, caritas, tria hæc, quibus I Cor. xiii, reliqua omnia conjunguntur atque æretissime colligata continentur. Major autem ex his caritas est : Deus enim rite appellatur. Equidem harum virtutum primam radium, secundam lucem, tertiam circumum intelligo : ex quibus omnibus unus splendor atque una claritas efficitur. Denique prima facere omnia et condere potest ; sequens, Dei misericordiam circueit, nec confusum facit ; tertia vero nunquam excidit, neque nunquam currere desistit, neque cum qui a beata insaniam vulneratus fuerit, ultra quiescere sinit. I Joann. iv, 8, 16. Marc. iv, 22. Rom. v, 5. I Cor. xiii 8.

Qui de caritate loqui instituit, de perfecto loqui nititur. Enimvero de Deo verba facere, et anceps simul et periculosum est his qui parum caute quid moliantur aduertunt. Sermo de caritate solis angelis notus est, atque illis ipsis per efficaciam illuminationis est cognitus. Caritas Deus est ; ejus vero finem qui loqui instituit, cæcus quum sit, in abyso metiri arenam cupit.

Caritas quidem secundum qualitatem, similitudo Dei est quantum in hominibus fieri potest : secundum efficaciam autem, ebrietas est animæ ; secundum proprietatem vero, fons est fidei, longanimitatis abyssus, altissimumque humilitatis pelagus. Caritas denique perfecta, est ejusque adversæ pravæque intentionis cogitationisque depositio : caritas enim non cogitat malum. Caritas, et tranquillitas, et filiorum adoptio, solis nominibus distinctæ sunt : sicut enim lumen, ignis et flamma in unam actionem conveniunt, ita de his quoque intelligendum est. — Pro defectus illustrationis mensura, timor inest animæ : nam qui sine timore est, aut caritate plenus aut in anima mortuus est. Ex perfecta tamen caritate verus et sanctus timor Domini nascitur, ex quo rursus Dei amor proficiscitur. Ibid. 5.

Nihil absurdum vel iniquum facere videbimur, si ab humanis rebus, desiderii et timoris et studii et zeli servitutisque et amoris Dei exempla ceperimus. Beatus qui tali in Deum fervet amore, quali turpis atque vesanus amator in eam mulierem quam diligit flagrat. Beati qui sic Dominum timeant, sicut rei et morte muletandi judicem ac tortorem metuunt. Beatus qui ita vera sollicitudine sollicitus erga Deum est, ut prudentes servi erga dominum suum. Beatus qui in eo zelo virtutibus invigilat quo zelotypi erga uxores suas. Beatus qui sic in oratione Domino adsistit, quemadmodum ministri qui regi adstant. Beatus qui ita Dominum ut homines jugiter placare atque obsequio tueri contendit.

Non ita mater lactenti puero ut caritatis filius Domino adherere semper consuevit. — Is qui veraciter amat, ejus quem amat semper sibi proponit faciem, eamque intus summa cum voluptate complectitur. Nempe qui ejusmodi est, non jam vel in somnis potest quiescere, sed tunc quoque eum quem desiderat videt, atque cum illo una immoratur. Sicut in corporalibus, sic in incorporeis rebus fieri solet. Hoc jaculo quidam vulneratus dicebat de se ipso id quod admiror equidem : Ego dormio propter necessitatem, et cor meum vigilat per amoris magnitudinem. Cant. v. 2.

Id in signum tibi erit, o virorum optime, quod quum interierint feræ bellæ a

cerva anima, tunc maxime concupiscit et deficit ad Dominum caritatis, igne veluti quodam speculo percussa. — Famis quidem efficacia et causa incerta simul et obscura est, sitis vero aperta atque manifesta, ardoremque solis omnibus manifestat. Quocirca et is qui Deum cupiebat, aiebat : Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum. — Si facies ejus quem diligimus, verissime nos totos immutat, serenoscque et lætos ac sine mœrore efficit, quid actura est Domini facies invisibiliter in animam ab omni labe mundatam advenientis ?

Timor quidem quoties ex intimo cordis prodierit affectu, liquefacere atque consumere sordes consuevit. Confige enim, inquit, a timore tuo carnes meas. Sed et caritas nonnullos quidem vastare solita est et consumere, secundum eum qui dixit : Vulnerasti cor meum. Quosdam vero etiam exsultare facit ac totos irradiat. In ipso enim, ait, speravit cor meum, et adjutus sum, et refloruit caro mea. Et gestiente corde, virescit facies. Quum vero jam totus homo divinæ caritati fuerit unitus, atque fere (ut ita dixerim) commixtus : tunc etiam exterius in corpore, veluti per speculum quoddam, elaritatem serenitatemque animæ ostendet. Eam gloriam consecutus est Moyses ille Dei speculator. Atque hi qui hujusmodi æqualem angelis gradum adepti sunt, sæpe cibi corporalis obliviscuntur : imo vero illum rarius appetunt. Nec sane mirum : nam si sæpe etiam contraria affectio, cibi memoriam exclusit, reor eum qui hæc incorruptibilia gustaverit, quum supra naturam factus sit, nulla jam corporis imbecillitate detineri. Id enim veluti jam incorruptibile effectum, per caritatis flammam expiatum est, qua scilicet omnis reliqua flamma perrupta atque extincta est. Imo vero ne ipsum quoque oblatum sibi cibum cum voluptate ulla suseipere omnino posse arbitror. Aqua quidem subterranea, virgulti radicem irrigat ; horum vero animas cœlestis ignis nutrire consuevit.

Inerementum timoris, initium est caritatis : finis vero castitatis, theologiæ argumentum est. — Cujus Deo perfecte sensus uniti sunt, hic ab eo verbis ejus in secreto instruitur : nisi enim illi Deo copulati fuerint, grave ac periculosum est de Deo loqui. — Substantiale quidem Verbum castitatem perficit, præsentia sua mortificans mortem ; hæc autem quum mortificata fuerit, protinus theologiæ discipulus illuminatur. — Verbum Dei quod ex Deo est, castum est, permanens in sæculum sæculi. Qui enim Deum non cognovit, scholasticæ loquitur ; castitas discipulum theologum facit, per se ipsum asserentem Trinitatis dogma.

1 Joann. iv,
21.

Qui diligit Dominum, fratrem suum dilexit : prioris enim demonstratio secundum est. Qui diligit proximum, nunquam adversus illum obloquentes tolerabit. Qui se Deum dicit diligere fratrique suo irascitur, similis est ei qui in somnis eurrit.

Fortitudo caritatis est spes : per hanc enim, merecedem caritatis expectamus. Spes est incertarum divitiarum opulentia. Spes est indubitatus ante thesaurum thesaurus. Hæc laborum requies, hæc caritatis janua est. Hæc desperationis jugulatio, hæc absentium imago est. — Spei defectus, exterminatio est caritatis : simul atque illuxit spes, caritas apparuit. Huic annexi sunt labores, ex hæc pendent fatigationes, hæc miseriecordia circumdatur. Spe subnixus monachus, aecidiæ jugulator est, ex hujus gladio illam triumphans. Spem parit divinarum munerum experimentum : nam qui hæc expertus non est, non sine hæsitatione perstat. Spem solvit iracundia : hæc enim illam confundit. Vir autem iracundus nunquam erit honestus.

Caritas prophetiæ indultrix est : caritas prodigia fieri præstat ; caritas illustrationis abyssus est. Caritas fons igneus est, qui quanto magis mundat *, tanto magis sitientem amplius exurendo consumit. Caritas angelorum status est, profectusque sæculorum.

* manat
Cant. i, 6.

Annuntia nobis, o decora inter virtutes, ubi pascis oves tuas, ubi moraris in meri-

die. Illumina nos, irriga nos, deduc nos, oramus : jam enim ascendere cupimus ad te. Tu quippe dominaris omnium ; nunc autem in intimis penetralibus vulnerasti animam meam, nec possum continere flammam tuam : unde quum te laudavero, quo profici-scar ? Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas atque mortificas. Tu humilias ut vulneratum superbam cogitationem : in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos, inexpugnabilesque facis amatores tuos. Quoniam vero modo Jacob te scale innixam viderit, addiscere festino. Quæso, quenam sit ascensus istius species avide seiscitanti eloquere, qui modus, quod compendium illius : quas veluti ascensiones compositionis graduum in corde suo disposuit amator tuus. Quis præterea sit horum numerus scire sitiebam, quantumque cursus illius tempus sit. Ductores enim annuntiavit, qui luctam tuam visionemque didicerat ; ceterum clarius aliud noluit (imo vero non valuit) dicere.

Illa vero veluti e cælo mihi visa regina, in auribus animæ meæ colloquens ait : Nisi solvaris ista crassitudine, o fervens amator, speciem meam ejusmodi sit, addiscere non potes. Scala vero virtutum spiritualem compositionem te doceat. In ipsius ego vertice firmata sum, sicut de me magnus ille arcanorum cognitor aiebat : Nunc vero manent fides, spes, caritas, tria hæc ; major autem omnibus est caritas.

INTENTA CONCLUSIO

HIS qui in libro vitæ nomina sua adscribi volunt, optimam cursus viam liber iste apertius ostendit. Hunc enim perlegentes, inveniemus absque errore sequi se volentes ducere, atque ab omni lapidis offensione servare illæsos, scalamque nobis a terrenis adusque sancta sanctorum erectam præferentem, Deumque dilectionis ipsius culmini innixum indicantem. Quam scalam, ut reor, supplantator ille vitiorum Jacob in cubili exercitationis quiescens vidit. Ceterum ascendamus, quæso, prompte atque fideliter intellectualem hunc atque cælestem ascensum : ejus quidem initium est terrenorum omnium abrenuntiatio, finis vero, caritatis Deus.

EXHORTATIO AD ASCENSUM SCALE

ASCENDITE, fratres, ascendite, ascensiones in corde prompte disponentes, ejusque memores qui ait : Venite, ascendamus in montem Domini et in domum Dei nostri, qui perfecit pedes nostros sicut cervi, et super excelsa statuit ut vineamus in via sua. Currite, obsecro, cum illo qui ait : Festinemus donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi : qui per visibilem ætatem triginta annorum baptizatus, tricesimum gradum in spirituali scala sortitus est : quippe caritas Deus est. Illi laus, illi imperium, illi fortitudo, illi omnium bonorum causa inest fuitque et erit in infinita sæcula. Amen.

INDICES

INDEX S. SCRIPTURÆ

GENESIS.

- XII, 1. Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, 66 C'.
XXVIII, 12, 13. Videntque (Jacob) in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cœlum, angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ, dicentem sibi: Ego sum Dominus, etc., 14, 16 C', 18 in fine, 496 D, D'.

EXODI.

- XII, 8. Edent... azymos panes cum lactucis agrestibus, 36 A', 236 A'.
XV, 1. Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est; equum et ascensorem dejecit in mare, 349 A'.
— 41. Quis similis tui in fortibus, Domine, quis similis tui? 15 A'.

LEVITICI.

- XIX, 48. Nec memor eris injuriæ civium tuorum, 204 B.

DEUTERONOMII.

- IV, 24. Dominus Deus tuus ignis consumens est, 377 D', 454 A, 477 C'.
XXXII, 7. Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; majores tuos, et dicent tibi, 15 A'.

I REGUM.

- II, 30. Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum, 308 A'.

II REGUM.

- XII, 43. Peccavi Domino, 354 B', 469 B'.

TOBIE.

- III, 22. Post tempestatem tranquillum facis, 114 B'.

JOB.

- I, 21. Dominus dedit, Dominus abstulit, etc., 280 A'.
IV, 12. Suscepit auris mea venas susurri ejus, 445 A'.
— 13. Inhorruerunt pili carnis meæ, 297 A'.
V, 2. Vere stultum interficit iracundia, 194 A'.
VII, 1. Militia est vita hominis super terram, 29 D'.
XII, 11. Auris verba dijudicat, et fauces comedentis saporem, 68 C'.
XIII, 13, 16. Vias meas in conspectu ejus arguam, et ipse erit salvator meus, 35 D'.
XIV, 11. Quomodo si recedant aquæ de mari, 177 C'.
XXXI, 23. Semper... quasi tumentes super me fluctus timui Deum, 40 A'.

PSALMORUM.

- V, 7. Perdes omnes qui loquuntur mendacium, 218 B'.
VI, 3. Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum, 271 A'.
— 8. Turbatus est a furore oculus meus, 198 D'.
VII, 11. Justum adjutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde, 329 D', 389 C'.
VIII, 6. Minuisti eum paulo minus ab angelis, 266 C'.
X, 8. Justus Dominus et justitias dilexit, aequitatem vidit vultus ejus, 329 D'.
XV, 8. Providebam Dominum in conspectu meo semper, 463 D, 439 B'.
XVII, 4. Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero, 99 B'.
— 27. Cum perverso perverteris, 129 D', 334 A'.
— 30. In Deo meo transgrediar murum, 486 B'.
— 42. Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret; ad Dominum, nec exaudivit eos, 315 A'.
XXI, 26. Apud te laus mea in ecclesia magna, 350 B'.
XXIII, 6. Hæc est generatio querentium eum, 65 A, 109 C'.

- XXIV, 5. Dirige me in veritate tua, 401B'.
 — 8. Dulcis et rectus Dominus, 329D'.
 — 9. Diriget mansuetos in iudicio, docebit mites vias suas, 327B, D'.
 — 43. Oculi mei semper ad Dominum, 30D.
 XXVII, 7. In ipso speravit cor meum, et adjutus sum, 493D.
 XXXI, 5. Dixi: Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino; et tu remisisti impietatem peccati mei, 101D.
 XXXIV, 43. Ego autem, quum mihi molesti essent, induabar cilicio, 236B.
 XXXVI, 2, 9. Quemadmodum olera herbarum cito decident... Quoniam qui malignantur, exterminabuntur, 329C'.
 — 11. Mansueti... hereditabunt terram, 327C'.
 — 35, 36. Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani; et transivi, et ecce non erat; et quævisi eum, et non est inventus locus ejus, 266D.
 XXXVII, 2. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me, 147C'.
 — 6, 7. Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ... Miser factus sum et curvatus sum usque in finem, tota die contristatus ingrediebar, 448B.
 XXXVIII, 2. Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, 215A'.
 — Posui ori meo custodiam, 392B'.
 — 4. In meditatione mea exardescet ignis, 456D'.
 — 40. Obmutui, et non aperui os meum, 392B'.
 — 14. Remitte mihi ut refrigerer, 484A'.
 XXXIX, 43, 46. Convertantur retrorsum et revereantur qui volunt mihi mala; ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge, 308C, D.
 XL, 12. In hoc cognovi quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me, 479B.
 XLI, 3. Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum; quando veniam et apparebo ante faciem Dei? 485B', 493A'.
 XLV, 11. Vacate, et videte quoniam ego sum Deus, 486D'.
 XLVI, 10. Dii fortes terræ vehementer elevati sunt, 483D'.
 XLVIII, 5. Aperiam in psalterio propositionem meam, 457D.
 L, 18, 19. Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique; holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies, 354A'.
 LIV, 7. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo et requiescam? 94C.
 LVI, 8. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, 444A.
 LXII, 3. In terra deserta et invia et inaquosa, 52C.
 — 9. Adhæsit anima mea post te, 49C.
 LXIII, 7. Scrutati sunt iniquitates, defecerunt scrutantes scrutatio, 212A'.
 LXVII, 11. Parasti in dulcedine tua pauperi, Deus, 426A.
 LXIX, 2. Deus, in adjutorium meum intende, 392A'.
 LXX, 20. Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas! Et conversus vivificasti me et de abyssi terræ iterum reduxisti me, 410D.
 LXXII, 25. Quid enim mihi est in cælo, et a te quid volui super terram? 473C'.
 — 28. Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam, 473D'.
 LXXIII, 7. Incenderunt igni sanctuarium tuum, 44D'.
 LXXIX, 7. Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris, 392B'.
 LXXXVIII, 9. Domine Deus virtutum, quis similis tibi? 45A'.
 XC, 13. Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem, 355A'.
 XCHI, 19. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam, 410B.
 XCIV, 6. Venite, adoremus et procidamus... ante Dominum, 409A'.
 C, 4. Declinantem a me malignum non cognoscebam, 485A'.
 — 5. Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequabar, 240A.
 CI, 5. Percussus sum ut fœnum, et aruit cor meum, 487D.
 — 5, 6, 10, 12. Oblitus sum comedere panem meum,... adhæsit os meum carni meæ,... cinerem tanquam panem manducabam et potum meum cum fletu miscebam,... et ego sicut fœnum arui, 36A', 448C.
 CII, 5. Renovabitur ut aquilæ juvenus tua, 38C.
 CXIII, 4, sec. Hebr. Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, 350A'.
 CXIV, 6. Humiliatus sum, et liberavit me, 345B.

CXVII, 42. Circumdederunt me sicut apes, 65 D'.

CXVIII, 42. Respondebo exprobrantibus mihi verbum, 392 B'.

— 51. Superbi inique agebant usquequaque; a lege autem tua non declinavi, 392 C'.

— 96. Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis, 412 A.

— 120. Confige timore tuo carnes meas, 493 D.

— 145. Clamavi in toto corde meo, 479 C.

— 165. Pax multa diligentibus legem tuam, 495 D'.

CXXVI, 1. Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam, 253 D'.

CXXXII, 1. Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum, 109 A.

CXXXV, 23, 24. In humilitate nostra memor fuit nostri,... et redemit nos ab inimicis nostris, 117 D, 344 A'.

CXXXVI, 4. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? 178 C.

CXL, 4. Ad excusandas excusationes in peccatis, 42 A.

CXLI, 8. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo, 181 B.

CXLII, 8. Notam fac mihi viam in qua ambulalem, quia ad te levavi animam meam, 401 B'.

— 10. Doce me facere voluntatem tuam, 401 B'.

PROVERBIORUM.

IV, 27. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram, 46 B.

X, 9. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter, 99 D', 269 C.

XIII, 18. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur, 110 D'.

XV, 15. Secura mens, quasi iuge convivium, 296 A.

XVI, 5. Abominatio Domini est omnis arrogans, 314 D', 344 C'.

XVII, 3. Probat... aurum camino, 289 A.

— 22. Spiritus tristis exsiccet ossa, 164 C.

XXIV, 6. Cum dispositione initur bellum, 401 D.

XXVIII, 1. Justus... quasi leo confidens, absque terrore erit, 295 C'.

— 43. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur, 100 C.

ECCLÉSIASTÆ.

III, 4. Omnia tempus habent, 394 C.

IV, 9. Melius est... duos esse simul quam unum, 118 A.

— 10. Vae soli: quia quum ceciderit, non habet sublevantem se, 46 C.

CANTICI CANTICORUM.

I, 3. Recti diligunt te, 329 C'.

IV, 9. Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum, 493 D.

V, 2. Ego dormio, et cor meum vigilat, 444 A, 492 C'.

SAPIENTIÆ.

III, 6. Tanquam aurum in fornace probavit illos, 104 B, 135 C.

ECCLÉSIASTICI.

V, 8. Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem, 401 C.

X, 2. Secundum iudicem populi, sic et ministri ejus, 98 A.

XVIII, 23. Ante orationem præpara animam tuam, 288 D, 392 D'.

XIX, 4. Qui credit cito, levis corde est, 70 B.

XX, 20. Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens, 215 A'.

XXXIV, 1 et seq. Somnia extollunt imprudentes, etc., 69 C', 71 B.

— 28. Unus ædificans et unus destruens, quid prodest illis nisi labor? 114 C'.

ISAIÆ.

III, 12. Qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, 304 B'.

XIX, 4. Ecce Dominus ascendet super nubem levem, etc., 414 D'.

LII, 11. Recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, 54 A.

LIX, 2. Iniquitates vestre dividerunt inter vos et Deum vestrum, 486 B'.

LXVI, 2. Ad quem... respiciam, nisi ad pauperem et contritum spiritu? 327 D.

JEREMIE.

AVII, 16. Ego non sum turbatus, te pastorem

sequens; et diem hominis non desideravi,
49A', 50B.

THRENORUM.

III, 27. Bonum est viro, quum portaverit jugum ab adolescentia sua, 44A'.

OSEE.

X, 6. Confundetur Israel in voluntate sua, 408A.

MATTH.EL.

III, 6. Baptizabantur ab eo in Jordane, confidentes peccata sua, 116A.

IV, 9. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me, 323A.

— 10. Vade, Satana,... Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies, 323A.

V, 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, 172B.

— 8. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, 184D, 431D'.

— 9. Beati pacifici, 410C'.

— 16. Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, 308D'.

— 45. Solem suum oriri facit super bonos et malos, 28B.

VI, 1. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. ut videamini ab eis, 308C'.

— 13. Libera nos a malo, 329B'.

— 16. Receperunt mercedem suam, 303A.

— 24. Nemo potest duobus dominis servire, 65B, 235B.

— 26. Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, 279A'.

VIII, 21, 22. Domine, permittite me primum ire et sepelire patrem meum. Jesus autem ait illi: Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos, 50A', 51A'.

X, 22. Qui... perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, 129B'.

— 34. Non veni pacem mittere, sed gladium, 65C.

— 37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, 64C.

XI, 12. Regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud, 26D, 224C'.

— 28-30. Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos,... et invenietis re-

quiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, 469C.

XI, 29. Discite a me quia mitis sum et humilis corde, 326B, 341B'.

XII, 40. Sicut... fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus, 413C'.

— 45. Fiunt novissima hominis illius pejora prioribus, 55A.

— 47. Ecce mater tua et fratres tui foris stant querentes te, 64B'.

— 50. Quicumque... fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater et soror et mater est, 64B'.

XIII, 57. Non est Propheta sine honore nisi in patria sua, 61D.

XVI, 26. Quid... prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? 307D'.

XVIII, 15. Si... peccaverit in te frater tuus,... corripe eum, 406B'.

— 20. Ubi... sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, 46C.

— 22. Non dico tibi, Usque septies, sed, Usque septuagies septies, 410D.

XIX, 21. Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes et da pauperibus,... et veni, sequere me, 445B'.

— 23. Dives difficile intrabit in regnum cælorum, 331D'.

— 26. Apud Deum... omnia possibilia sunt, 454A.

— 29. Centuplum accipiet et vitam æternam possidebit, 279B'.

— 30. Erunt primi novissimi, et novissimi primi, 448C.

XXII, 13. Ligatis manibus et pedibus ejus, mitte eum in tenebras exteriores, 316B.

XXV, 29. Ei... qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo, 452C.

— 36. Infirmus (eram), et visitastis me, 223B'.

— 41. Discite a me, maledicti, in ignem æternum, 477B.

XXVI, 41. Vigilate et orate, 459D'.

MARCI.

IX, 22. Omnia possibilia sunt credenti, 151A'.

X, 18. Nemo bonus, nisi unus Deus, 24A'.

— 21. Unum tibi deest: vade, quæcumque habes vende et da pauperibus, 51D.

LUCÆ.

- I, 35. Spiritus Sanctus superveniet in te et virtus Altissimi obumbrabit tibi, 106 D, 133 A'.
 III, 14. Contenti estote stipendiis vestris, 42 D'.
 V, 31. Non egent qui sani sunt medico, 42 B.
 VI, 25. Væ vobis qui ridetis nunc, 174 C'.
 — 26. Væ quum benedixerint vobis homines, 308 A'.
 — 30. Omni... petenti te, tribue, 391 D.
 — 37. Nolite iudicare, et non iudicabimini, 210 B', D'.
 — — Dimittite et dimittimini, 207 A.
 VII, 28. Qui... minor est in regno Dei, major est illo, 14 B.
 — 47. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, 151 C'.
 IX, 62. Nemo mittens manum suam ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei, 50 D.
 XII, 49. Ignem veni mittere in terram, 36 D.
 XIV, 11. Qui se exaltat, humiliabitur, 309 D'.
 — 28-30. Quis... volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, etc. ? 400 C.
 — 33. Qui habet aures audiendi, audiat, 186 B.
 XVI, 10. Qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est, 111 B', 307 D.
 XVII, 40. Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus ; quod debuimus facere fecimus, 120 C, 346 C'.
 XVIII, 11. Deus, gratias ago tibi, 314 C.
 XXI, 19. In patientia vestra possidebitis animas vestras, 459 C'.

JOANNIS.

- X, 9. Per me si quis introierit, salvabitur ; et ingreditur, et egreditur, et pascua inveniet, 348 B.
 XII, 25. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam, 179 A'.
 XIII, 4, 5. Surgit a cœna,... præcinxit se... et cepit lavare pedes discipulorum, 106 D.
 — 33. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem, 108 C'.
 XIV, 2. In domo Patris mei mansiones multe sunt, 486 I1.

ACTUUM.

- X, 34. Non est personarum acceptor Deus, 28 B.

XX, 34. Ad ea quæ mihi opus erant,... ministraverunt manus istæ, 278 A.

AD ROMANOS.

- II, 21. Qui... alium doces, te ipsum non doces, 62 C.
 V, 5. Spes... non confundit, 490 B'.
 VI, 19. Exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem, 251 A.
 VII, 24. Quis me liberabit de corpore mortis hujus ? 256 C'.
 VIII, 18. Non sunt condignæ passionem hujus temporis ad futuram gloriam, 459 D'.
 — 26. Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, 476 A.
 — 28. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, 403 B.
 — 38, 39. Neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes,... neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, 103 D.
 X, 4. Finis... legis Christus ad justitiam omni credenti, 344 A.
 XI, 34. Quis... cognovit sensum Domini ? 403 C', 462 A'.
 XIII, 10. Plenitudo... legis est dilectio, 389 D'.
 XIV, 12. Unusquisque nostrum pro se rationem reddit Deo, 62 C.
 — 23. Omne... quod non est ex fide, peccatum est, 98 B'.

I AD CORINTHIOS.

- II, 11. Quis... scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis ? 62 D, 304 D'.
 — 16. Quis... cognovit sensum Domini ? 258 A'.
 — — Nos autem sensum Christi habemus, 484 C.
 IV, 4. Nihil... mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum ; qui autem iudicat me, Dominus est, 353 I1.
 — 7. Quid... habes quod non accepisti ? 270 A'.
 VI, 18. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est ; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat 259 C.
 VII, 7. Unusquisque proprium donum habet ex Deo, 479 D.
 IX, 24. Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium, 459 D'.
 XI, 28. Probat autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat, 361 D.
 — 31. Si nos ipsos diiudicemus non utique iudicemur, 115 A'.

XIII, 5. (Caritas) non cogitat malum, 78, 491 B'.
— 8. Caritas nunquam excidit, 163 A, 350 A, 412 B, 491 A.

— 13. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hæc; major autem horum est caritas, 490 A, 496 D'.

XIV, 19. Volo quinque verba sensu meo loqui,... quam decem millia verborum in lingua, 472 B'.

— 40. Omnia... honeste et secundum ordinem fiant, 29 D', 401 D.

XV, 33. Corrumpunt mores bonos colloquia mala, 67 C'.

II AD CORINTHIOS.

I, 9. Non sumus fidentes in nobis, sed in Deo, 399 A.

III, 17. Ubi... Spiritus Domini, ibi libertas, 454 A'.

IV, 7. Habemus... thesaurum... in vasis fictilibus, 340 A'.

VI, 8. Ut seductores, et veraces, 408 C'.

XI, 14. Ipse... Satanæ transfiguratur se in angelum lucis, 70 C.

XII, 9. Virtus in infirmitate perficitur, 386 C'.

AD EPHESIOS.

V, 5. Avarus, quod est idolorum servitus, 277 A.

— 12. Quæ... in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere, 256 A'.

VI, 12. Est nobis colluctatio... adversus mundi rectores tenebrarum harum, 16 B'.

— 14, 16, 17. State... induti lorica[m] justitiæ,... sumentes scutum fidei... et galeam salutis... et gladium spiritus, 94 A', B', C', 95 A.

AD PHILIPPENSES.

II, 8. Factus obediens usque ad mortem, 416 A'.

III, 20. Nostra... conversatio in cœlis est, 249 C.

IV, 4. Gaudete in Domino semper, 43 C'.

— 13. Omnia possum in eo qui me confortat, 406 D, 130 B'.

I AD THESSALONICENSES.

II, 18. Voluimus venire ad vos,... et semel et iterum. sed impeditiv nos Satanæ, 403 A.

V, 8. Induti lorica[m] fidei, 108 B.

— 14. Consolamini pusillanimes, 223 B'.

II AD THESSALONICENSES.

III, 40. Si quis non vult operari, nec manducet, 278 A.

I AD TIMOTHEUM.

I, 15. Peccatores..., quorum primus ego sum, 341 B, 471 A.

VI, 40. Radix... omnium malorum est cupiditas, 280 B.

II AD TIMOTHEUM.

II, 14. Noli contendere verbis, 407 A'.

IV, 2. Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa, 79, 198 C'.

AD TITUM.

I, 16. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, 28 B'.

III, 10. Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devota, 404 C'.

AD HEBRÆOS.

VII, 7. Sine ulla... contradictione, quod minus est a meliore benedicitur, 250 B'.

XIII, 17. Ipsi... pervigilant quasi rationem... reddituri, 96 D.

JACOBI.

I, 2. Omne gaudium existimate,... quum in tentationes varias incideritis, 133 B'.

II, 10. Quicumque... totam legem servaverit, offendant autem in uno, factus est omnium reus, 410 A'.

IV, 6. Deus superbis resistit, 314 D'.

I JOANNIS.

II, 6. Qui dicit se in ipso (Christo) manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare, 28 D'.

IV, 8, 16. Deus caritas est; et qui manet in caritate, in Deo manet, 329 C', 490 B, 491 C.

APOCALYPSIS.

III, 17. Dicis quod dives sum,... et nullius egeo; et nescis quia tu es miser, etc., 317 D.

INDEX ANALYTICUS

A

ABBACYRUS monachus miram ostendit patientiam in increpationibus, 103D' et seq.; ideoque tentationibus dæmonis caruit, 104D. — Ejus exemplum obedientibus proponitur, 133D.

ABBAS anonymus multum laudatus, 100D et seq., 446B', magna prudentia et fortitudine subiectos probabat, 77, 78, 100D et seq., 102A', D', 103C, 105A et seq., 109D, B'. Cf. Prælatus.

ABRAHAM patriarcha quam excellenter peregrinus fuerit, 66C' et seq.

ABRAHAM abbas. Ejus Collatio (a Cassiano relata) allegatur, 31B.

ABRENCUNIATIO qualiter definiri possit, 232B', et quinam sint ejus gradus, 49A, 53D'. — Fit propter futurum regnum, aut multitudinem peccatorum, vel caritatem in Deum, 31D' et seq., 38B' et seq. — Quidam abrenuntiant propter displicentiam in se non bonam, 41B, et mutato corde laudabiliter perseverant, 41D. — Casus abrenuntiationis non prævisæ, 41A'. — Cf. Conversio, Paupertas.

ABSINTHIUM purgativum habet virtutem, 125B, et susceptas ab obediēte contumelias designat, 125C.

ABSTINENTIA alia perfectis, alia imperfectis convenit, 233B et seq. — Indicantur ejus causæ, 426B, et effectus, 234C, A'. — Ejus perfectio in quo sistat, 484C'. — Abstinentia lugentibus, in statu proficuum constitutis, competit, 173A'. — Humilitati conjungenda est, ut servetur castitas, 258C', 262C'. — Quisnam sit abstiniens, 29C, 234B'. — Cf. Cibis, Jejunium.

ABYSSUS utrum sit locus sine fundo, 164A.

ACACIUS. Vide Innocentius.

ACEDIA describitur cum suis effectibus, 222A et seq., 224B, 225B', 454A'. — Indicantur ejus causæ, 225C, 385D', et remedia, 223B

et seq., 225A, C', 426D, 495D. — An et quatenus gravior sit ceteris capitalibus vitiis, 224C et seq. — Quibus horis nos visitet, 223D, D', et quibus illusionibus decipiat, 223A' et seq. — Quomodo orationem impediat, 223C', 224B' et seq., et solitarios impugnet, 223C. — In tempore accediæ apparent violenti, quo sensu, 224B'. — Acediam quis abhorreat, 447D', 452B. — Cf. Insensibilitas. Pigritia, Tepor.

ACHITOPHEL ex desperatione mortem advocavit, 161C'.

ACTIONES nostræ per discretionem sunt regendæ, 401C. — Qualiter voluntati divinæ conformes agnoscantur, 396C' et seq. — Cf. Opus.

ADJUTORIUM hominis boni requiritur plerumque ad mentis curationem, 117A, 118B.

ADULATOR quantum per laudes noceat, 304A' et seq. Cf. Laudes.

ADVERSA triplici modo suscipiuntur, 387B. Cf. Patientia.

ÆDIFICATIO proximi quo pacto procuranda, 307D' et seq.

ÆGYPTUS interpretatur quasi tenebratio, 155A'. — Ita vocatur sæculum nequam, 15D', 16B, 33B', 63C'. — Populus Hebræus de Ægypto egressus significat populum christianum, et præsertim religiosos, 16A, 34B. — Ægyptius quidam monachus, 163A', ita sibi infixit memoriam mortis, ut volens eandem repellere, nequiverit, 163B'. — Aliquis Ægyptius Pater manus suas in oratione extensas non relaxabat, 483D'.

AFFECTIO caritatis, quantumcumque sit parva, major est omni alia affectione, 32D. — Affectio alicujus rei inordinata, 67C, quæ crudelis est, 67D, et tristitiam parit, 52D', cognoscitur quando res aufertur, 54C. Fugienda et fuganda est, 61B', 62B' et seq., nam non potest quin interdum subrepat, 67C. — Affectio vitiosa unde oriatur, 386A

— Affectio carnalis impedit acumen intellectus cognitiōis, 399D. — *Cf.* Passio.

AGON spiritualis est pulcher, arctus, et durus et levis, quo sensu, 36A et seq. *Cf.* Pugna.

ALBERTUS (B.) Magnus allegatur, 253B.

AMALEC designat diabolum, 271D, vel passionis superandas, 33D'.

AMARITUDO quid sit, 194B.

AMBITIO abhorrenda, 305A'.

AMBROSIIUS (S.) amarissime flevit de morte alienius virtuosī sacerdotis, 53A. — Allegatur, 465A'.

AMENTIA. An liceat illam simulare humilitatis causa, 429A.

AMMON abbas. Ad ejus discipulum Joannem forte referendum est mirum obedientie factum, 126A, C.

AMOR quidam etiam in animalibus irrationalibus invenitur, 389A'. — Amor carnalis et spiritualis invicem contrariantur, 65C, et tamen ex primo ad secundum aliquando fit transitus, 451A' et seq. — Amator Dei depingitur, 29B. — *Cf.* Caritas.

ANACHORETE quam sublimi oratione donentur, 421D', 483C'. — Quidam illos vanæ gloriæ causa audiebant, 416C. — *Cf.* Solitarii, Vita.

ANDREAS (S.) apostolus oravit pro Nicolao peccatore antiquo, 403B.

ANGELI, qui specialiter amici Dei vocantur, 25C, sunt confirmati in bono, 25D. — An et quatenus proficiant, 412D et seq., 446C. — In illis est dulcissima mansuetudo, 327B'. — Per scalam quomodo ascendant vel descendant, et significant homines virtuosos, 44. — Angelorum beneficia erga homines, 266B, 381C, 390B, peculiariter erga monachos, 383C', 442D'. — Angeli nostræ salutis cooperantur, 33A'. — Angeli custodes per conscientiam nobis loquuntur, quo sensu, 430C'. — Infideles etiam habent angelos custodes ab hora conceptionis suæ, 430D', sed fideles specialius a suis angelis diriguntur, 431A. — Qualiter ab angelis custodibus adjuvantur orantes, 297D', 470D', et poenitentes, 439 in fine, 453B'. — Angelos quare non videre possit anima humana, 417B'. — Angeli sancti apparitio quo pacto differat a diabolica visione, 297C'. — Angelus cuidam Fratri manifestavit perfectum orandi modum, 470C. — Per angelos, aliquando intelliguntur sacerdotes, 33B'. — Qualem prælatum figuret angelus ducens

exeuntes de Sodomis, 34D. — Angelis similes sunt quiescentes, 443D', 445D' et seq. — Angelicam vitam ducat monachus, 30A, 420A'.

ANIMA humana quo sensu sumpserit esse in corpore, 400C'. — Inter animam et corpus quanta sit conjunctio, 273A et seq., 417C'. — Gestibus corporis qualiter anima conformetur, 353D', 354B. — Animæ beatæ cupiunt suis reuniri corporibus glorificandis, 446C. — Animæ nostræ dispositiones a daemonibus considerantur, 43D. — Animam proximi sui quomodo cognoscat perfectus, 398D, vel proficiens, 398B'. — Animæ nox describitur, 444C et seq., ejusdemque probatio quæ a Deo procedit, 485D' et seq. — Perversa anima plerumque sufficit sibi ipsi ad perditionem, 404A'. — Anima permanet sine fine in dispositione in qua recedit a corpore, 32C'. — *Cf.* Corpus, Homo, Mens.

ANTICHRISTUS. Cur ejus prodigia dicantur « mendacia », 70A.

ANTIOCHIUS. Hoc nomine se designavit Joannes Opanii, 128A', D'.

ANTONIUS (S.) a perfectione quodammodo incepit, 32C, et impassibilitatem adeptus est, 484C. — Considerabat diversas Fratrum virtutes, quas exercere studebat, 212C. — Ab angelo didicit quomodo oratio et opus manuum alterna vice sibi succedere debeant, 288D'. — Juvenis cujusdam monachi lapsum præsensit, 256A, et deslevit, 256B. — Quid illi revelatum sit de perfectione quæ in sæculo acquiri potest, 52A. — Allegatur ejus Regula, 72A. — Citantur etiam ejus verba, 50B', 347C.

AQUILÆ. Quidam sicut aquilæ renovantur, 38B.

ARGENTUM vivum, nunquam inquinatum, obedientiam significat, 124D.

ARISTOTELES allegatur, 27A', 30C', 69D, 254C.

ARSENIUS (S.) laudatur tanquam typus solitarii, 456C' et seq.

ARTHEMIUS (*alias* Archebius) abbas subvenit matris suæ inopie, 65D'.

ATHANASIUS (S.) laudatur, 44B'.

AUDACIA fugienda est, ne caritas dissolvatur, 399B.

AUGUSTINUS (S.) perfecte conversus est, 32C. — Ad lacrimas movebatur ex cautu Ecclesiæ, 183D'. — Allegantur ejus Confessiones, 429A, et libri de Nomine christiano, 28C',

de Doctrina christiana, 250 D, de Civitate Dei, 427 A. — Citatur insuper, 32 D', 33 B, 230 B, 430 B'.

AURIS intellectualia percipit, quo sensu, 68 C.
 AVARITIA, vitium simile idololatriæ, 277 A, multipliciter cum suis effectibus describitur, 277 A et seq., 279 A, C'. 280 B et seq. — Ejus consummatio indicatur, 484 D'. — Avarus quomodo Evangelium subsannet, 277 C, insensibilis reddatur, 280 D, et elemosynam vel hospitalitatem falso in sui gratiam alleget, 277 A' et seq. — Dæmon avaritiæ plenius humilitatem simulat, 393 B'. — Monachus avarus denotatur, 278 A, 279 D'; diffidit curatur, 34 C'. — Ejus remedia quænam sint, 279 A, 426 C. — Laudatur qui eam vincit, 278 A'. — Quænam virtus avaritiæ directe adversetur, 280 C.

AVERROES citatur, 426 D'.

AVERSIO qualis sit meritoria, 416 A.

B

BAPTISMUS quosnam producat effectus, 174 A. — In illo infunditur gratia gratum faciens, 143 A. — Quam multi damnentur baptizati, 36 C'. — Infantes sine Baptismo mortui nec pœnam sensus habent, nec digni sunt regno cœlesti, 147 B'. — Professio religiosa est alter Baptismus, 148 B.

BAPTIZARI quinam appellentur, 66 D'.

BASILIUS (S.) laudatur, 14 A', 18 A. — Allegatur ejus Regula, 99 B'. — Citatur insuper, 71 D', 126 A', 129 A, 331 D'.

BEATI divinæ voluntati plenarie conformantur, 25 D. — In præmio accidentali, non autem in essentiali, proficere possunt usque ad diem judicii, 412 B'. — Mariam corpore glorificatam diligunt, 446 C. — Animæ beatæ cupiunt suis reuniti corporibus glorificandis, 446 C. — Cf. Sanctus.

BENEDICTUS (S.) a perfectione quodammodo inceptit, 32 C. — Quantum tentationem in adolescentia passus sit, 254 A'. — Allegatur ejus Regula, 40 C', 62 B'.

BERNARDUS (S.) laudatur, 32 C, 331 C', 449 B. — Ibat ad corporalem refectionem quasi ad carcerem, 35 A'. — Illi tribuitur Epistola ad Fratres de Monte Dei, 136 A. — Citatur etiam, 135 D, 186 A'.

BLASPHEMIA unde oriatur, 321 A, 322 B, 385 D', et quantum noceat, 321 B. — Ejus effectus indicantur, 321 C et seq. — Quibus remediis

expellatur, 322 D et seq., 323 A et seq. — Spiritus blasphemiae describitur, 323 B. Insidiatur Eucharistiam adorantibus, 321 A', vel in oratione stantibus, 322 C, C', monachos impugnans, 322 D', et simplices, 323 D. Ab eodem per confessionem liberatus est aliquis monachus, 323 B' et seq.

BOETIUS (B.) allegatur, 25 A, 27 A', 269 B'. — Citatur ejus tractatus de Somniis, 71 C.

BONUM pro malo reddendum, 303 A. — Nul- lum bonum propriis viribus adscribamus, 415 C et seq. — A bono incepto cito resilire, valde periculosum est, 37 B'. — Spiritualium bonorum quanta suavitas, 279 C.

C

CACHINNI vitandi sunt, 174 C'.

CÆCITAS quid sit et quomodo sanetur, 416 A'.

CALAMITA est quidam lapis attrahens ferrum, 427 C'.

CANIS. Illi assimilatur intellectus immunda amans, 33 A.

CANTUS utrum utilis sit ad sanctum luctum provocandum, 183 C', ad furorem dissolvendum, 197 A, et ad spirituales lætitiâ procurandum, 263 C' et seq.

CAPTIVATIO quid sit, 267 D, D'.

CARCER, seu locus ubi debeant pœnitentes aliquis cœnobii, describitur, 82 in fine, 149 B'. — Ibi de culpis post professionem religiosam commissis vindicta fiebat, 137 et seq., 148 A. — Quantum districta fuerint ibidem pœnitentiæ opera, 83 initio, 146 A' et seq. — Hujus carceris incolæ, qui dicuntur « beati », 149 A, 150 B, D', et « sancti condemnati », 156 D', quomodo veniam petierint, et timorem Dei exhiberint, 138 et seq., 147 D et seq., mutuo se exhortantes ad penitentiam, 148 D', dolentes de amisso virtutis statu, 150 C et seq., deprecantes etiam ut sepultura privarentur, 149 C. — Iidem morituri quid de sua salute pœnerint, 141, 149 D. — Frater aliquis qui post lapsum, 151 A, petierat in hunc carcerem mitti, 151 B, ibidem octava die obiit, 151 C, Deo reconciliatus, 151 D. — Exempla in præfato loco exhibita, quomodo virtuosos prodesse possint, 151 D', 156 D', negligentibus autem periculum præbere, 152 B.

CARITAS describitur, 491 D et seq., cum suis effectibus, 426 A, 428 B, 487 A, 490 C, 491 A, 492 B' et seq., 493 D et seq., 495 D' et seq. — Indicatur ejus initium, 431 B', 493 D', et ple-

nitudo, 431 C'. — Caritas in vertice scalæ virtutum innititur, 496 D', 497 A'. — Præstat oratione, 390 D, quare, 390 A'. — Nihil est meritorium vitæ æternæ nisi procedat ex caritate, 32 C. — Affectio caritatis, quantumcumque sit parva, major est omni alia affectione, 32 D. — An caritas dici possit naturalis, 389 D'. — Perfecta caritas nunquam excidit, quo sensu, 463 A. — Ad caritatem ordinantur Christi consilia, 65 B', atque exercitia religiosa, 69 B'. — Caritas est abrenuntiationis motivum perfectum, 32 B, 38 D', et humilitati associatur, 349 D'. — Lacrimæ ex caritate profluentes quid probent, 174 D. — Quando caritatis ardor amittitur, quid faciendum, 38 C. — Utrum sciamus nos esse in caritate, 62 D, 111 D. — Lex caritatis qualiter hominem violentet, 68 C'. — Duplex caritatis affectus duplici pedi comparatur, 95 A. — Caritatis fraternæ necessitas, 494 B', triplex gradus, 391 D, et probatio, 111 C, 426 D. — Utrum caritas fraterna per verba sit ostendenda, 164 A', et quibus vitiis aliquando obscuretur, 388 A, C. — Illi adversantur audacia et præsumptio, 399 B. — Quanta caritate tractandus sit qui corporaliter affligitur, 386 C'. — Caritas fraterna monachis commendatur, 108 C', per exempla, 75 et seq., 101 B' et seq. — Deus caritas est, quo sensu, 490 B, 491 A, 497 A'. — De caritate quomodo loquendum, 491 A et seq. — Fervidæ aspirationes ad caritatem perfectam, 496 A et seq. — *Cf.* Amor.

CARO ad immortalitatem ducenda est, 407 A'. — Fota maxime lædit, 205 D', 274 B et seq. — Quantum animæ contrarietur, 256 B', et unde oriatur ejus inflammatio, 274 B. — Mortificanda est, quare, 427 B, 428 B', et qua arte, 258 D', 274 A', 410 B. — Qui eam vincit, non morietur, 256 D'. — Quid intelligatur per ejus subreptiones, præreptiones, 432 D, inflectiones et alterationes vicissitudinum, 432 A'. — *Cf.* Concupiscentia, Corpus, Fornicatio.

CARTUSIENSES acediam abhorreant, 223 D.

CASSIANUS laudatur, 18 A, 125 C'. — Allegantur ejus libri de Institutionibus, 63 C', et de Collationibus Patrum, 31 B, 32 A', 34 B', C', 49 A, 54 A', 106 C, etc., quos ad stilum facillimum transtulit Dionysius Cartusianus, 41. — Citatur etiam, 108 D, 126 A', 135 D', 402 D, 477 B.

CASITAS dicitur « impassibilitas », quo sensu,

su, 484 B. — Ejus quantus splendor, 173 D, et quanta excellentia, 249 A' et seq., 265 D. — Homines angelis assimilant, 249 C, A', C', 266 B' et seq., imo et Deo, 257 D', qui de ipsa exsultat, 257 C'. — Indicantur ejus causæ seu subsidia, 258 A, C', 262 B', 265 C, 268 B, 270 B', 271 A et seq., 274 A', 291 B' et seq., 408 D', signa, 250 B, 251 A et seq., gradus, 250 B' et seq., 251 B et seq., 252 A et seq., effectus, 249 B' et seq., 428 A, 494 A'. — Ejus mater est quies solitaria cum obedientia, 258 A. — Non ex viribus naturalibus procedit, 250 A', 253 D'. — Quomodo per orationem protegatur castitas, 271 A et seq. — Acquiritur per injurias libenter acceptas, 120 A, per meditationem mortis, 164 B, et inferni, 173 D. — Inter tres columnas vitæ religiosæ computatur, 37 B. — Perfecta castitas quid de corporibus sentire jubeat, 250 C, D', 263 C et seq., 484 C'. — Verbum perficit castitatem, quo sensu, 494 C. — De castitatis perseverantia non habeatur nimia confidentia, 252 A'. — Castitatem aliquando miscentur arrogantia et amaritudo, 388 C. — Superbia quomodo eidem adversetur, 270 C et seq. — Castitatem simulat dæmon et corpus, 252 D. — Quinam imprimis contra ipsam tententur, 253 A' et seq., 264 B. — Qualiter virgines et non virgines de eadem impugnentur, 265 D'. — Tentatis adversus illam opus est consilio Patris vel Fratris, 262 C'. — Castitas amittitur variis ex causis, 252 C' et seq., 274 C, et diversis modis, 253 B et seq., 256 D, 262 C, 263 A. — Quibus mediis recuperetur, 255 B. — In monasterio non servatur sine magna vigilantia, 53 C. — Utrum castus nominandus sit qui lapsus est sed penitentiam egit, 265 A'. — Castitatem amisit juvenis monachus qui erat ferventissimus, 255 D', et S. Antonio notus, 256 A, tanquam magna columna Ecclesiæ, 256 B; sed postea conversus est, 256 C. — *Cf.* Continentia, Impassibilitas.

CATO (Dionysius) allegatur, 291 C'.

CELLA monachum de omnibus docere potest, 197 D'. — De illa non est exeundum sine causa rationabili, 444 B. — Vir patiens de cella sua sibi facit sepulcrum, 458 D'. — Quid sit cella quiescentis, 443 B.

CERTAMEN quid sit, 267 B', D'. — Judex nostrorum certaminum est Christus, 32 B'. — *Cf.* Agon, Pugna.

CIIOREB. Ibi degebat monachus negligens, qui

- mirabiliter conversus est, 158 in fine, et memoriam mortis commendavit, 159 in principio, 163 D'. — Ejusdem jam mortui sanctitatem aliquod prodigium demonstravit, 164 A.
- CHRISTIANUS depingitur, 28 C'. — Quomodo Christum sequi debeat, 28 D'.
- CHRISTUS est Sol justitiæ, 471 D', vel Sol intelligentiæ, cujus ortus et occasus describuntur, 444 B et seq. — Propter nos de cælo descendit peregrinus in terram, 67 B. — Non venit mittere pacem, sed gladium, 65 C et seq. — Quomodo, lavando pedes discipulorum, humilitatem docuerit, 353 C'. — Mortem formidavit, sed non inordinate, 160 D. — Ejus silentium inflexit Pilatum, 215 D. — Quo sensu tres noctes in terra fecerit, 413 C', et portam cæli nobis aperuerit, 407 B'. — Quanta ejus misericordia, 410 A'. — Christus est Pascha nostrum, 236 A. — Ejus memoriam servat mens devota, 163 C. — Ejus oratio confundit eos qui injurias non obliviscuntur, 206 A. — Ejus passio ad mentem revocata quosnam habeat effectus, 206 A', 426 B. — De ejus felle et aceto cogitandum est quum potus accipitur, 235 C'. — Nil condignum pro sanguine ejus persolvere valeamus, 316 A', 349 B. — Quantum abnegationem a suis exigit, 50 D et seq. — Ad caritatem ordinantur ejus consilia, 65 B'. — Præcellentiam vitæ religiøsæ quomodo doceat, 51 D et seq. — Illi semper unitus maneat monachus, 30 C. — Ad ejus nuptias quatuor motiva nos impellunt, 39 A'. — Illi offerenda est juvenus, 44 A', imo et impotentia nostra, 35 B et seq. — In corde ac corpore nostro portandus est, 49 A, 50 A. — Judex nostrorum certaminum qualiter sit, 32 B'. — Ejus humanitatem diligunt Beati, 446 C. — Cf. Verbum.
- CHRYSOSTOMUS (S. Joannes) laudatur, 14 B'. — Allegatur, 165 A'.
- CIBUS nimis quantum noceat, 428 D'. — Gibi indigentia non est per multam somnolentiam reparanda, 409 D', neque econverso, 410 A. — Quibusnam cibis utendum sit ad gulam reprimendam, 232 A et seq., 236 A. — Cibum corporalem fastidiunt caritate ferventes, 493 B' et seq. — Cf. Gula, Mensa, Sobrietas.
- CLAUSTRUM. In illo prius exercentur qui ad vitam anachoreticam adspirant, 34 A. — Quomodo ibidem aliquando pejor fiat aliquis quam in sæculo, 130 A et seq. — Cf. Cella, Cœnobium.
- CLIMACUS (S. Joannes), abbas montis Sinai, 14. « magnus et sanctus vir », quo tempore vixerit, 123 C'. — Instar patriarchæ Jacob scalam vidit, quo sensu, 11; utrum eidem Patriarchæ præferendus sit, 16 D'. — A Joanne, abbate in Raithu, magnifice laudatur, 14 A et seq. — Moysi assimilatur, 15 D', 16 D. — Quanta ejus obedientia, 15 B', et humilitas, 18 A, 26 A, 35 A' et seq., 109 C, 149 A', 215 B', 285 A, 390 B', 440 A. — Mansit in quodam cœnobio quod multis extollit præconiis, 74 et seq., et cujus abbatem præsertim commendat, 100 D et seq. — Triginta diebus fuit in carcere præfati cœnobii, 150 C', quem describit, 149 B', cum gestis in eo degentium, 137 et seq., 146 A' et seq. — Conqueritur de generatione sui temporis, 386 D et seq. — Nil fictum voluit scribere, 77 initio. — Liber ab illo compositus est mirabiliter sententiosus, 12, et ad religiosos dirigitur, 16 A.
- COENA. Utrum usque ad horam cænæ differenda sit refectio, 232 D'.
- COENOBIIUM quando sit cælum terrenum, 120 D. — Cœnobium non omnibus conveniunt, quare, 45 B', 419 A. — Quis inaniter in cœnobio demoretur, 103 A'. — An fiat opportunum ad aliud cœnobium transire, 117 A, 123 A'. — Laudatur vita cœnobitica, 105 D' et seq., 106 D et seq., 199 C' et seq., 223 B, 416 C', 449 A'. — Boni cœnobitæ quoniam sint notæ distinctivæ, 450 C' et seq. — Cœnobitæ spiritualiter lantantur, quo sensu, 409 D, et minus quam solitarii per dæmones impugnantur, 406 A et seq., etsi quibusdam vitiis sint obnoxii, 452 A. — Cœnobita nihil præfert iis quæ sibi injunguntur a præsentente, 402 A'. — Cœnobium quoddam multis præconiis extollitur, maxime de caritate fraterna, 74 et seq. — Cf. Cella, Claustrium, Monachus, Vita.
- COGITATIONES unde cognosci valeant, 330 C'. — Cogitationes non manifestatæ prout in opus, 427 D. — Quid sit custodia cogitationum, 392 B. — Cogitationes pravæ utrum ex sensibus corporis nascentur, 268 C' et seq., 269 B' et seq., et quo triplici modo impugnentur, 392 D et seq. — Aliqui monachi suas cogitationes scribebant ut eas abbati revelarent, 82 post medium.
- COGNITIO in quo sistere debeat, 350 B. — Cognitio intellectualis, quæ provenit ex prævia

- aliqua cognitione sensitiva exteriori, 269B', præminet omni alteri cognitioni, 399B, sed ejus acumen impedit carnalis affectio, 399D.
- COLUMNÆ tres vite religiosæ sunt innocentia, jejuniū humile et castitas, 37B. — Quinam super terram firmaverint columnas ferreas, 39C.
- COMESSATIONES quam funestæ, 423D'. *Cf.* Gula.
- COMPUNCTIO, quæ est donum Dei, 164C, 183B, in quo sistat, 173B, 179C. — Ostenduntur ejus motiva, 451C', et necessitas, 187A. — De illa qualiter fruendum, 178A' et seq., 477A. — Illi annexa est spiritualis jucunditas, 174C'. — Compunctio cor carneum loco lapidei confert, 120B'. — Quid illi obstat, 164B'. — Ficta est compunctio quæ producit elationem, 179C'. — Ad compunctionem provocare solent mansiones monasticæ, 188B. — *Cf.* Lacrimæ, Luctus.
- CONCUPISCENTIA. Quantum ardeat ejus ignis, 234B et seq. — Genitrix omnium malorum est delectatio concupiscentiæ et malignitas, 386B. — Maceratio carnis non semper præservat a stimulis concupiscentiæ, 398D', quare, 399A. — *Cf.* Caro, Luxuria.
- CONDEMNATIO proximi est condemnatio sui ipsius, 211D'. *Cf.* Judicium.
- CONFESSIO est oblitio naturæ, quo sensu, 173C. — Quanta ejus utilitas, 111B, 112A', 115C'. — Confessio faciendâ est prælato, 100A, sicut Deo, 115B'. — Confessio publica aliquando requiritur, et valde fructuosa fit, 100B; sed non est semper opportuna, 101A'. — Sincera et humilis quomodo sit confessio, 114C' et seq. — Denotatur abusus sacramentalis confessionis, 272D'. — Narratur confessio publica alicujus prædonis in cœnobio penitentiam agentis, 100D, 101A, qui statim omnium peccatorum indulgentiam obtinuit, 101C. — Aliud exemplum veniæ per confessionem acceptæ, 104C'. — *Cf.* Penitentia.
- CONJUGATI quid agere debeant, 42C'.
- CONSCIENTIA quomodo definiatur, 430C', et quid valeat contra malum, 430B'. — Consulenda est et audienda, 131A, 377C, 381C', 457B. — Ex ejus judicio probanda est vera obedientia, 118A'.
- CONSENSUS quid sit, 267D, D'.
- CONSILIUM. Sapientiorum consilio magis quam proprio judicio credendum est, 450A. — An sequenda consilia eorum qui non sunt totaliter spirituales, 401D' et seq.
- CONSOLATIO divina est refrigeratio in dolore animæ, quo sensu, 181C'. — Consolatio præsentis peregrinationis quare declinandâ, 185A'. — Consolatio spiritualis quomodo temperanda, 36A'. — Luctum qualis consolatio comitetur, 181C, 183A, 184D. — Quanam sit consolatio animæ peccatricis in tempore exitus, 183B'.
- CONSUETUDO quanta vi polleat, 115D, 417A', 427C'.
- CONTEMPLATIO describitur, 453C, 455A, 483C'. — Quanti faciendâ sit, 181A', 452D'. — Ex discretione oritur, et futurorum præcognitionem generat, 425C'. — Est occupatio non occupans, quo sensu, 395A, et grandi suavitate perfusa, 460A. — Ad illam interdum disponit melodia, 183D'. — Utrum sit semper tempus contemplandi, 185B'. — *Cf.* Oratio, Quies, Raptus, Vita.
- CONTINENTIA quibus auxiliis juvetur, 426C. — Est commune nomen omnis virtutis, 250B. — Continens quisnam sit, 29C. — *Cf.* Castitas.
- CONTRITIO cordis in quo sistat, 272B'. — Contritio lacrimosa et humilis describitur, 343A et seq., cum suis proprietatibus, 343A' et seq., 344B et seq., 345C, 426C. — Contritio spei associatur, 350A. — Non possumus lacrimari ex vera contritione sine gratia gratum faciente, 177C'. — *Cf.* Luctus, Penitentia.
- CONTUMELIE ab obediēte susceptæ, absinthio comparantur, 125A. *Cf.* Ignominia.
- CONTURBATIO quid sit et quomodo superetur, 416D.
- CONVENTUS totus ab uno monacho turbatur, 198C, vel pacificatur, 199A. *Cf.* Cœnobium.
- CONVERSIO per peccata non impeditur, 41D', sed necessaria ostenditur, 42B. — Non fit sine multa humilitate, 195A'. — Aliquando ex naturali affectione oritur, sed postea caritate perficitur, 32A'. — Triplex ejus motivum discutitur, 31D' et seq. — Interdum stabiliores sunt qui ex causis involuntariis convertuntur, 41C'. — Noviter conversi quare magis tententur quam antea, 420D' et seq. — Narratur mirabilis conversio alicujus monachi negligentis, 158 in fine, 163D' et seq. — *Cf.* Abrenuntiatio.
- COQUUS in cœnobio donum lacrimarum adeptus est, 75 in fine.
- COR dupliciter accipitur, 254C. — Per portam designatur, 38D, et mari assimilatur, 114C et seq. — Quinam sint ejus ostiarii, 106C'.

- Contritio cordis in quo sistat, 272B'. — Duritia cordis unde proveniat, 386A. — Cor rectum a rerum varietate liberum est, 403D'. — *Cf.* Affectio.
- CORPUS perfecte rationi subjiendum, 260D', tractandum est quasi inimicus, 179B', et tyrannus, 181C, sed cum discretione, nam etiam amici nomine vocari potest, 273A et seq. *Cf.* Caro.
- CORRECTIO fraterna qualiter peragenda, 198A', 406B' et seq., et quare non bene perferatur, 406D'. — Correctiones quomodo accipiendae, 109D', 410C', 315C. In perfectis gaudium excitant, 110B. — *Cf.* Ignominia.
- CREATURA vanitati subjecta est, quo sensu, 24B'. — Creature rationales quinquepartitae, 25A et seq. — Universa creata descenderunt ad minus mentaliter, 59B.
- CULPA recens velocius quam neglecta curari potest, 153C'. — Parvae culpae correctio qualiter facienda, 198A'. — *Cf.* Lapsus, Peccatum.
- CURIOSITAS quieti adversatur, 461C.
- CUSTODIA cogitationum, 392C, sensuum, 30A', 118D', et oris commendatur, 331C.
- CYRILLUS (S.) Alexandrinus episcopus laudatur, 14B'.

D

- DEMON seu diabolus, qui propter solam superbiam cecidit, 315C, et cuius voluntas est immobilitata in malo, 126B', mala proponit sub specie boni, 126D', 254D'. — Fictam devotionem potest dispositive in anima generare, 185B'. — Semper mentitur contemptibus cum, 70A. — Quomodo daemon aliquando a demone sanetur, 205D. — Daemones in sanctitate quadam creati sunt, 316C. — Quanta illorum potestas, 305D, et malignitas, 44C', 378A et seq., 405B'. — Eorum insidia variae describuntur, 293A' et seq., 305C et seq., 316D, 377A' et seq., 406D', 410B', 412D', 415D', 417D' et seq., 420D et seq., 421C et seq., 434A', 475B'; qualiter cognoscantur, 440A', 444C'. — Daemones considerant dispositiones animae nostrae, 43D. — Utrum futura praevideant, 70B. — Pabulum vitae in pabulum mortis convertere conantur, 187D' et seq., 198D'. — Se transformant in angelos lucis, et in speciem martyrum, 70C, 316D. — Juvenes decipiunt, 44D' et seq., deserviunt contra obediētes, 113D et seq., et infirmos, 381C

et seq.; atque monachos diversis artibus seducunt, 130B, 131C' et seq., praesertim si sint anachoretae, 106A et seq., 255A' et seq., 264B. — Qui per suggestionem eorum solitarii efficiuntur, 114A, quantum periculum incurrant, 114B. — Innumerales daemones contra nos pugnant, 384A, quo ordine, 255C. — Utrum daemones demoniis resistent, 393D', et in quo omnes concordent, 394A. — Illis non est imitabilis humilitas, 345B'. — Nos illudunt per laudes, 67B, 377B', per somnia, 69B', 266B, et futurorum praedictionem, 69C' et seq., per consortium saecularium, 63D et seq., 188D, per memoriam propinquorum, 54A', 65C', per tristitiam, 153A', per lacrimas, 182D', per notitiam quamdam Scripturarum, 411B', per allegatam Dei benignitatem, 162C. — Quid nobis suggerant ante et post lapsum, 154A, 186C', 257D et seq., 272A', vel peccata confitentibus, 115C. — A reluctantibus cito decipiuntur, 43A'; et quo gravius nos impugnant, eo turpius succumbunt, 451C'. — Quomodo recedant ex anima, 388B' et seq. — Quare interdum cessent nos tentare, 194D'. — Quid sit contra illos luctari et praefari, 408B, 478A'. — Eos flagellat nomen Iesu, 296C'. — Quibus armis dimicandum contra daemones fornicationis, 253B', 291D', qui, etiam in psalmodia interveniens, 260C, mentem obtenebrat, 272B et seq. — Quo sensu daemones in luxuria delectentur, 257C'. — In inferno sunt ministri divinae iustitiae, 175A; an sic permansuri etiam post extremum iudicium, 175B. — *Cf.* Lucifer, Tentatio.

DAVID, qui per humilitatem Deo reconciliatus est, 354B', compunctionem commendat, 178C.

DEFECTUS aliorum non sunt scrutandi, 212A'. *Cf.* Iudicium.

DELIBERATIO appellatur domina vitae, 284C'.

DESPERATIO est signum interventionis daemoniacae, 70C', 257A'. — Contingit vel ex pondere conscientiae, 395D', nimis contristata, 396C, vel ex superbia, 396A, 411D. — Quinam de illa tententur, 303B, et quibus remediis indigeant, 396A'. — Qui desperat, occidit se ipsum, 155C, 430B, et salvari nequit, 429A.

DETRACTIO describitur 209A et seq., quasi sanguisuga caritatis, 209B. — Indicantur ejus causae, 211A et seq. — Quomodo de-

- trahentibus adversandum, 210D, 494B', et qualis poena illos maneat, 210D'. — Eorum excusationes refelluntur, 209D'. — Detractio quam severe ab aliquo abbate punita, 409B'.
- DEUS, ens prorsus illimitatum, 436C', ignis consumens, 377D', caritas est, quo sensu, 329C', 490B, 491A, 497A'. — Rex regum, Dominus dominorum et Deus deorum, 42C, solus est Sanctus Sanctorum, 260D'. — Omnium factor bonorum, 411D', creator ac Dominus, vita et salus omnium libero arbitrio utentium, 27A' et seq., quomodo sit timendus, 39D', 386C, 492D, placandus, 40C, 492A', ad subveniendum provocandus, 484C', et quasi compellendus, 482A; amandus, 40B, 492C, et sitiendus, 172B et seq., 386D, 493A. — Quanta ejus pulchritudo, amabilitas, 264A, misericordia, 133C, bonitas, 24A', justitia, 173B. — Quid sit ejus providentia. opitulatio, custodia, misericordia et consolatio, 382B et seq. — Ejus voluntas diversis modis innotescit, 402D' et seq., sed non semper nobis revelatur, quare, 403C'. — Deus virtutes infundit, 400D', 409A'. — Ab illo sunt opera nostra bona, 345D' et seq., et merita nostra sunt ejus dona, 291B'. — Qualiter animam visitet et illuminet, 444D', 474C', 472D, 493B, necnon probet, 185D' et seq. — Quid sit ejus illuminatio activa, 184D, et passiva, 184A'. — Ejus visitatio quomodo cognoscatur, 399B'. — Aliqua per se ipsum, alia per B. V. Mariam vel per angelos et Sanctos donat, 478C. — In ipso confidere debemus, 385A, qui est summus et omnipotens medicus animarum, 417B, 434A; nec de ejus auxilio in certamine spiritali dubitandum est, 43D. — Est orationis magister, 479D' et seq. — Alleviat pugnas incipientium, 43C', et animas viriles multipliciter impugnari sinit, 44A. — Propter majus bonum permittit fieri peccatum, 153D. — De castitate exultat, 237C'. — Quomodo per illum vincenda tentationes, 384C et seq. — Quo sensu ad iram concitetur, 146B. — Juxta interiora hominem judicat, 413B', nec scrutanda sunt ejus judicia, 406D. — Non nisi ratione culpæ luctum requirit, 182B. — Diversis temporibus servos suos remunerat, 395C et seq. — Vocatio ejus sequenda est, 42C. — Quo vehementius circa illum occupamur, eo minus allicimur circa carnalia, 49B'. — Quum sit simplex, 330B', ad eum simpliciter est accedendum, 330A', 386B'.
- Quare non statim orationes exaudiat, 388D et seq., et horam mortis nobis abscondat, 162A. — Quid sit eum sine labore sequi, 30C. — Benignitas ejus non fiat occasio remissius agendi, 462C, sed desperationis remedium, 162D. — De Deo loquendum, quando, 24A, et quomodo, 491B et seq., 494B et seq. — Quinam sint ejus amici, 25C, nobiles servi, 25D, inutiles servi, 25A', inimici, 25A', impugnatores, 25B'. — Dei amator describitur, 291B. — Increpantur haeretici qui supponunt Deum esse acceptorem personarum, 393A'. — De Deo philosophi multa cognoverunt ex consideratione orbis celestis, 426C', et hominis, 426D'. — Cf. Christus, Providentia, Spiritus, Trinitas, Verbum.
- DEVOTIO. Occultanda sunt signa eminentioris devotionis, 119A', 219A. — Mentis devotæ operationes enumerantur, 163C. — Devotorum corda potius comparantur spiritalibus tabulis quam chartis, 27A, quare, 27C. — Cf. Fervor, Perfectio.
- DIES omnis diligenter expendenda est, 164C', tanquam si esset ultima, 164D'. — Ex diei principio conjici potest totus ejus cursus, 400B. — Cf. Primitia.
- DIFFUSIO quid sit et qualiter curetur, 416A'.
- DILECTIO Dei quo sensu extinguit dilectionem parentum, 63B. Cf. Caritas.
- DIONYSIUS (S.) Areopagita numeratur inter theologos qui fuerunt perfecte lugentes, 178B. — Allegantur ejus libri de Divinis nominibus, 25A, 327B', de Cœlesti hierarchia, 412A', de Ecclesiastica hierarchia, 412A', et Epistola vii, 28D.
- DIONYSIUS Cartusianus tria volumina Joannis Cassiani in stilum facillimum transtulit, 14, et elucidavit librum Joannis Climaci, 12.
- DISCIPLINE diversæ sunt pro incipientibus, proficientibus et perfectis, 379D' et seq.
- DISCORDIA per aliquem diaconum procurata est inter duos qui illicite concordabant, 410C'; ejus facti discussio habetur, 410D' et seq.
- DISCRETIO, quæ est auriga virtutum, 133D, describitur, 376C et seq., 377A, 407C', cum suis gradibus, 376A et seq., et effectibus, 401B et seq., 419D' et seq., 421C'. — Quomodo acquiratur, 401C', et quæ illi vitia misceantur, 388A. — Ex humilitate obtinetur discretio, 125B', ex discretione contemplatio, 125C'. — In purissimis tantum inve-

- nitur discretio, 376A'. — In consilio est adhuc discretionis defectus, 457D. — In penitentia servanda est discretio, 31A, 41A, 55B', 61C. — Obediens discretioni sui superioris se committit, 136B'.
- DISPENSATOR alicujus crenobii qualiter a suo abbate probatus fuerit, 78 post medium. — Idem forte est qui per confessionem veniam accepit, 104C'. — *Cf.* Menas.
- DISTRACTIONES in oratione non semper vitari possunt, 121C', sed contra illas præliandum est, 121D', sine tristitia immoderata, 122A. *Cf.* Evagatio.
- DIVITIE spirituales quanta cura sint custodiendæ, 454D'. — Non gloriandum de divitiis spiritualibus acquisitis sine labore atque dolore, 383A'.
- DOGMATA non sunt curiose scrutanda, 443A.
- DOMUS pulchra et bona et triangularis vocatur vita religiosa, 37A et seq.
- DURITIA cordis unde proveniat, 386A.
- DUCEX necessarius est in pugna spirituali, 33C'. *Cf.* Pater.

E

- ECSTASIS qualiter fiat, 409D.
- ELATIO quid sit, 212A, 314B', 348D', quantum nocet, 211D', 318B, et quomodo vincatur, 349A et seq., 410A', 461B. — Est principium et consummatio vitiorum, 302A', et sæpe fortitudini se adjungit, 415B. — Ejus argumentum est furor, 195B'. — *Cf.* Gloria, Superbia.
- ELEEMOSYNA qualem accipiat mercedem, 154D'. — Ad illam excitat aliquando daemon vana gloriæ et amoris carnalis, 393C'.
- ELIAS, contemplator Dei, 169 in fine, cur in desertum secesserit, 188C, et qua ratione mortem optaverit, 161B'.
- ELIPHAZ, amicus Job. Ejus visio nocturna unde orta sit, 297A et seq.
- EPHREM (S.) laudatur de impossibilitate, 484D.
- EREEMI non omnibus conveniunt, quare, 45B'. *Cf.* Anachoreta.
- EUCHARISTIA digne tractata vel sumpta quid efficiat, 478A. — Quare ab illa fornicator segregatus sit ad tempus, etiam post penitentiam, 260B.
- EUNUCHI quotidiani quinam sint, 253A.
- EUSEBIUS Emisenus episcopus allegatur 40D', 130A.
- EVAGATIO mentis quomodo refrenanda, 107A, etiam in exterioribus occupationibus, 107B et seq. *Cf.* Distractiones.
- EVAGRIUS abbas, « vir divinis atque doctissimus », 231B', a S. Joanne Climaco de aliqua insipientia argui videtur, 231C', sed a Dionysio nostro defenditur, 231D' et seq., 232B' et seq.
- EXAMEN quodnam faciendum de vitiis et virtutibus, 391A', 396C' et seq., 429B', D', necnon de desideris seu inspirationibus, 418C', præsertim ante ingressum vitæ monasticæ aut eremiticæ, 460C.
- EXITUS qualiter a morte distinguatur, 160B. *Cf.* Mors.
- EXPERIENTIA qualis de novo prælato vel de novis Fratribus habenda, 122A'.

F

- FAMA edificatoria querenda est, 66B', ex caritate et justitia, 66C'.
- FAMES quo pacto edomanda, 232D'.
- FATIGATIO facit constantem, 458A. *Cf.* Violentia.
- FEMINA cur erubescentiæ freno repressa sit, 267A.
- FERVOR quomodo suscipiendus quando infunditur, 62A, et in orando provocandus, 473B. — Ejus merces quanta sit, etiam in præsentia, 40D'. — Ejus defectus quam miserabilis in senioribus, 41A. — Valde malum est a primo fervore corrumpere, 38A. — Fervens monachus depingitur, 46A' et seq., 443B'. — Ferventes acius tentantur, 413A', sed triumphant, 413C'. — Negligens a fervente frequenter salvatur, 427D, 442C', 449A'. — Quidam falso se ferventes reputant, 346B.
- FESTINANTIA qualis habenda sit, 492D.
- FIDES describitur cum suis effectibus, 457B' et seq., 474A, 490B, B'. — Fides firma, est mater abrenuntiationis, 425A, et recidit curas, 279D'. — Indicantur fidei causæ, 457D' et seq. — Quid sit ejus lorica, 108B, et sentum ejus quomodo tenendum, 94A'. — Quid sentendum de illo qui rectam fidem habet et peccat, vel qui fidem non habet et operatur aliqua bona, 429B. — Quod non est ex fide, peccatum est, quo sensu, 98B'. — Quantum valeat fides ejus qui petit perseverare, 475D. — Fidem aliquam naturaliter ab invicem exigimus 389B'.
- FIDUCIA commendatur etiam vitiosis, quo sensu, 35A' et seq., 396D.

FOETOR vitiorum a quibus percipiatur, 393B.
Cf. Vitium.

FORMIDO, quæ magis solitarios tentat, 295A, describitur, 295B et seq., 297C. — Indicantur ejus causæ, 295A et seq., 296B, 297A', effectus, 295A' et seq., 296D, et remedia, 296C, B' et seq., 297B'. — Quandonam ab ea liberemur, 297D. — Cf. Timor.

FORNICATIO cur specialiter dicatur « casus », 259D, et qualiter consequatur amorem naturalem, 205A'. — Per acediam juvatur, 454A', et per odium aliquando expellitur, 205D. — Fornicationis spiritus animam seducit, 259B, et obtenebrat, 272B et seq., specialiter in psalmodia interveniens, 260C. — Quare, etiam post penitentiam, fornicator ad tempus segregatus sit ab Eucharistia, 260B. — Contra dæmonem fornicationis, quomodo pugnandum, 253B'. — Cf. Caro, Concupiscentia.

FORTITUDO. Per illam resurgit anima, 224B, sed illi sæpe se adjungit elatio, 415B.

FRANCISCUS (S.) laudatur, 449B, et allegatur, 322A'.

FULGENTHUS (S.) Ruspensis episcopus allegatur, 416A'.

FURIA quid sit, 194B.

FUROR describitur, 194B, A' et seq., cum ejus gradibus, 198D, causis, 200C', 201A', effectibus, 194A', 195D', 201B' et seq., 428A, et remediis, 195A, 201A, C'. — Qualiter innotescat, 195C', et per suam manifestationem aliquando tollatur, 196A et seq. — Ad quid ex naturali conditione destinatur, 413C. — Argumentum est omnis elationis, 193B', et exterminatur odore humilitatis, 194C. — Oculum animæ turbat, 198D. — Dissolvitur quandoque per canticum laudis divinæ, 197A, vel per amorem spiritualium delectationum, 197B. — In correctione non adhibetur, 198A'. — Furiosus depingitur, 328B, et arrepticio assimilatur, 195C; totum conventum sæpe conturbat, 198C. — Quare furiosi multi videantur vitam solitariam bene prosequi, 198C'. — Cf. Ira.

G

GAUDIUM spirituale quid sit, 15C, 413A'; quo pacto cum mœrore jungatur, 186A, et quibus malis aliquando misceatur, 388B. — Cum gaudio fieri debet certamen spirituale, 43B, B', D'.

GEORGIUS Arsilaïtes quid docuerit de variis tentationibus dæmonum, 456A.

GLORIA qualis sit desideranda, 306D', 413D. — Indicator gloria ex Deo proveniens, 308A'. — Munera futuræ gloriæ incomparabiliter præstant bonis naturæ, 31C'.

Gloria vana describitur cum suis effectibus, 302B' et seq., 304B, 306D, 310A, 388D, 428B', 429C', 452C. — Quomodo distinguenda sit a superbia, 302A et seq., 308B, cujus est mater, 310B', 385C. — Assimilatur abysso, 309B, et formicæ, 303B. — Exhibentur ejus causæ, 303A, et remedia, 306D' et seq., 308D' et seq., 309B' et seq., 310A', 344B, 418A' et seq., 426B'. — Denuntiantur perfidæ ejus suggestiones, 305D' et seq., 307D' et seq., 308C', 393C', 441B. — De omni opere tam bono quam malo lucrum querit, 303C', 439A', imo de ipsa sui ipsius repulsione, 304A. — Interdum obedientiam consequitur, 54A, et derelictionem omnium rerum, 61C. — Aliquando in illam incidit qui gulam impugnat, 390B'. — De illa specialiter virtuosus tentantur, 303A'. — Vitanda est, 120B, 180B', in lacrimis, 179A, C, B', 180D, et in abstinencia, 231B. — Seducit etiam illum qui de ea meditatur, 284A, vel se ipsum vituperat quasi ab illa captum, 284A'. — Est causa formidinis, 295A, 296A', et producit infinitum desiderium bonæ famæ, 193C. — Aliter cœnobitas, aliter solitarios allicit, 305B'. — Virtutes sæcularium quomodo inficiat, 52B et seq. — Quod ex illa incipit, in fine potest laudabile fieri, 307B. — Adulator ad illam provocat, 304A'. — Ejus cathedra est multiloquium, 214C. — Quæ sit ejus consummatio, 485B, et perfecta extirpatio, 309B, 485C. — Quam sedulo gloria vana a sanctis Patribus repulsa, 34C, et per correctionem repressa, 105A et seq. — Utrum ad illam removendam abusiva quædam agere liceat, 309B et seq., 350C' et seq. — Eam aliquando sequitur humiliatio, 119B'. — Interdum dæmon vanæ gloriæ contristat dæmonem iræ, 306B'. — Vane gloriosus depingitur, 304A et seq., 307C. — Fratres quidam de vana gloria tentati, optime suggestiones diabolicas confutaverunt, 344B' et seq., 346A' et seq. — Cf. Elatio, Honor, Superbia.

GBÆCI philosophi allegantur, 165A.

GRATIA in aliis insperate fructificat, 41D, in aliis e converso, 41A'. — Dona gratiæ præ-

- stantiora sunt bonis naturæ, 31 C'. Inter hæc dona quænam sint firma et permanens, 475 D'. — Odor gratiarum quomodo sentiatur, 393 B. — Gratia gratis datæ, quæ inferiores sunt gratiæ gratum facienti, 398 C, per humilitatem custodiuntur, 352 C. — Gratiarum actio qualis requiratur, 470 B, 475 A', et quomodo fiat superba, 400 D.
- GRATITUDO erga Deum quantum prosit, 296 D'.
- GREGORIUS (S.) Nazianzenus, qui vocatur Theologus, 249 A', laudatur, 14 A', et allegatur, 165 A', 256 C', 302 B, 407 C.
- GREGORIUS (S.) Papa citatur, 34 B', 42 C, 451 D, 302 B, 378 C', 461 D.
- GULA, princeps vitiorum, 235 C', est hypocrisis ventris, 229 A. — Declarantur ejus causas, 237 B et seq., effectus, 229 A' et seq., 236 B' et seq., 237 A' et seq., et remedia, 233 D', 235 C', 238 A' et seq. — Interdum per lacrimas ad gulam nos provocant demones, 182 D'. — Gula ad luxuriam disponit, 229 A', 230 D, 233 C', 234 B, 235 C, 237 A', 249 A, 258 B'. — Debellanda est, 131 B', 235 A', quam diffcultur, 34 C', sed quam fructuose, 124 A. — Ab illa nemo videtur penitus liber in hac vita, 229 A. — Gula monachos specialiter impugnatur, 390 D', sub diversis prætextibus, 230 A' et seq. — Qualiter inter se præliantur gula et vana gloria, 230 C', 390 B', et qua arte sint vincendæ, 231 A' et seq. — Gulæ consummatio indigitatur, 484 B'. — Depinguntur gulosi, 233 B', 234 A, 235 B, 292 D.
- GYROVAGUS vituperatur, 62 D, 456 D'. — Contra gyrovagum allegatur Regula S. Benedicti, 62 B'.
- H
- HABITUDO quid sit, 60 B. — Habitus virtutis unde procedat, 431 D, et quid efficiat, 431 A'.
- HERETICI quomodo tractandi, 404 C'. — Post penitentiam ad sacram communionem admittuntur, 260 A.
- HIERONYMUS (S.), qui inter theologos perfecte lugentes annumeratur, 178 B, allegatur, 35 D, 47 C, 96 A, 116 D, 160 A', 187 D, 249 A', 268 B. — Citatur ejus Regula, 97 C, 120 D.
- HIPPOCRATES allegatur, 418 D'.
- HOMO quare proclivior sit ad malum quam ad bonum, 407 A' et seq. — In eo magis infecta est vis concupiscibilis quam irascibilis et rationalis, 34 C'. — Utrum possibile sit omnes homines salvari, 393 D. — Cf. Anima, Corpus, Mens.
- HONOR. Qui in præsentî quærit honorem, non fruetur jucunditate honoris futuri, 428 B. Cf. Gloria.
- HORA. Qua hora refectio sumenda sit, 232 D'. — Qui tres horas vicit, non morietur, quo sensu, 414 A.
- HOSPITALITAS cum quanta caritate exhiberi valeat, 419 A', 461 D. — Quomodo fiat suggestio aedici, 223 A', 456 B', et gulæ, 230 B', 387 D'. — Exemplum hospitalitatis omni patientia et humilitate plenæ, 419 B'. — Cf. Caritas.
- HUMILITAS, quæ est regina virtutum, 342 B, B', describitur, 341 A' et seq., 346 D' et seq. — Porta regni cœlestis, 348 B, mater gratiarum, 349 D, intellectualis doctrina Christi, 350 C, dicitur moriens et splendens, 26 D', et assimilatur sabulo, 251 D', rubo, 239 B, atque siphoni, 355 B'. — Quantum sit thesaurus, 310 D et seq. — Unde oriatur, 355 C'. — Quomodo acquiratur, 340 C', 354 C', 355 A et seq., 427 C', et quænam sint ejus motiva, 345 A', 347 D', 349 A et seq., 352 A'. — Ejus gradus indicantur, 351 C'. — Qualis sit humilitas penitentium, peccatorum, 452 D, incipientium, 342 A, proficientium, 342 B et seq., et perfectorum, 152 A', 154 B', 342 D', 349 A' et seq., 350 C', 353 B'. — Humilitas plene depingi nequit, 339 A, 341 B', 342 D'. — Enarrantur diversi ejus effectus, 317 C', 341 B et seq., 345 A et seq., 346 D, 347 A et seq., 348 A, 351 A', 353 B, 355 A', 386 B, B', 396 A', 418 D', 426 C', 431 B', 478 C, 485 D. — Ex obedientia procedit humilitas, ex humilitate impassibilitas, 117 C, et discretio, 125 B', 353 D'. — Quomodo humilitas sit exercenda, 66 A', 67 A et seq., 305 B, 345 B' et seq., 346 B et seq., 348 D et seq., 351 B' et seq., 352 A, 403 B', necnon associanda mititati, 326 A, simplicitati, 330 B', obedientiæ, 112 D', 354 C', et caritati, 349 D'. — Quo pacto sibi cohareant penitentia, luctus et humilitas, 343 A et seq. — Per humilitatem declinanda est consolatio peregrinationis presentis, 183 A', et custodienda sunt gratia gratis datæ, 352 C. — Quænam sit ejus probatio, 54 D', 348 B', 350 D et seq. — Humilitas qualiter locum habeat in oratione, 353 C, ad cujus amorem nos excitat, 347 A'. — Efficacius gratiam obtinet quam indiscretæ penitentia, 307 A' et seq. — Utrum sola sufficiat ad cœlum possidendum, 315 D. — Abstinentiæ addenda est, ut servetur castitas, 258 C', 262 C', 266 A', 270 B, 272 D'.

— Ejus odore exterminatur furor, 194 C. — Ejus occasio sæpe fit lapsus, 258 B', et ad illam inducit aliquando ipsa superbia, 258 D. — Illi interdum miscentur silentium inconueniens et confidentia propria, 388 C, atque contrariatur risus immoderatus, 174 B'. — Eam producere debent opera virtuosae, 188 A. — Præsentia sanctorum ad illam nos provocat, 113 B'. — Humilitas non est imitabilis dæmonis, 345 B', sed, quantum in se est, posset ex illis angelos facere, 354 D'. — Momentum humilitatis quis prius intret, 156 D. — Humilis quomodo propriam voluntatem abominetur, 352 B' et seq. — Anima recta est conjux humilitatis, 328 A. — Narrantur humilitatis exempla, 353 D, 354 C et seq. — *Cf.* Superbia.

HYMNOLOGIA qualis procedat ex mente virili, 476 C.

HYPOCHRISIS, quæ est mater mendacii, 249 D, describitur, 328 B'. — Unde oriatur, 386 A.

I

IDIORHYTHMIA. Ita vocatur propriæ voluntatis motus, 97 D.

IGNIS designat Deum, 36 D, vel tribulationes, aut ardorem concupiscentiæ, 36 C. — Ignis inferni est semper meditandus, 175 A, C, 177 D, ad castitatem acquirendam, 175 D.

IGNOMINIA veram humilitatem probat, 348 B'. — Ignominie ad quid utiles, 112 D, 115 A', 120 C', 343 B'. — Triplici modo accipi possunt, 199 C, 200 D et seq. — Utrum de illis generose acceptis gloriandum, 133 B'. — *Cf.* Improperia, Injuria.

ILLUMINATIO divina quid sit, 184 D, et quibus diversis viis concedatur, 408 D' et seq. *Cf.* Lumen, Sensificatio.

IMAGINATIONES ex sensationibus procedunt, 27 A'.

IMMORANTIA quid sit, 267 C, C'.

IMPASSIBILITAS, cõlum mentis, 483 A, et perfecta Dei cognitio, 483 A', indigatur, 258 B, 265 D, 344 D', 394 A', et laudatur cum suis effectibus, 483 A et seq., 484 B et seq., 485 D et seq. — Ejus gradus indicantur, 484 A. — Non perficitur si neglexerimus unam minimamque virtutem, 486 A. — Utrum repente possideatur, 429 C'. — Ex humilitate procedit, 117 C. — Narrantur exempla impassibilitatis, 484 C. — Exhortatio ad impassibilitatem saltem approximandam, 486 C et seq.

IMPATIENTIA summa in quo sistat, 485 A.

IMPIUS depingitur, 28 C. — Ita se habet ac si Creatorem putaret non esse, 28 D. — *Cf.* Iniquus.

IMPROPERIA sunt lavatorium vitiorum animæ, 200 B. *Cf.* Ignominia, Subsannationes.

INCARNATIO. — Cum dogmate Incarnationis comparatur doctrina de Trinitate, 461 C' et seq. *Cf.* Trinitas, Verbum.

INCIPIENTES in quibus exerceri debeant, 380 B et seq.

INCREPATIONES sunt cauteria animæ, et luminaria castitatis, 131 C. — Non indignanter, sed saltem patienter, accipiendæ sunt, 110 C', 131 C, rememorata sententia Judicis summi, 177 B. — *Cf.* Improperia, Subsannationes.

INFANTES sine baptismo mortui, nec habent penam sensus, nec digni sunt regno cœlesti, 147 B'.

INFERNUS ubi situs, 175 C. — Quam perniciosus Origenis error de penis inferni, 156 C'. — *Cf.* Ignis.

INFIDELES quomodo tractandi, 404 C'.

INFIRMITAS ad quid a Deo ordinetur, 387 A. — Infirmi quas tentationes subeant, 381 B et seq. — Infirmitas quomodo pœnitentiam agere debeat, 429 D. — Qui passionibus infirmus est, non repente peccata superat, 429 A'. — Quidam per infirmitatem in melius commutantur, 381 B'.

INIMICI qualiter diligendi, 68 D'. *Cf.* Caritas.

INIQUUS depingitur, 28 A'. — Non habet fidem formatam, 28 A'. — *Cf.* Impius.

INIRASCIBILITAS non possidetur sine humilitate, 428 C. — Ejus signa et effectus exhibentur, 193 B et seq., ab ejus principio, 193 B', 200 C, usque ad perfectionem, 193 C', 200 D. — *Cf.* Ira.

INJURIA. Describitur memoria injuriæ, 204 B et seq., tanquam vitium triste ac tenebrosus, 204 B', 207 A', cujus exponuntur causæ, effectus, 204 C', et remedia, 204 D' et seq., 205 C', 206 B et seq. — Memoria injuriæ quomodo perfecte devicta demonstretur, 206 D. — Injuriæ immemor facilius veniam peccatorum suorum consequitur, 206 D'. — Præsidenti committenda est ultio injuriæ, si facienda sit, 198 C'. — Contra injuriantes non irascendum, 155 B. — Quomodo insipiens injurias accipiat, 131 B. — Injuriæ mundano modo irrogatæ quantum noceant, 123 C'. — *Cf.* Ignominia, Improperia, Ultio.

INNOCENS utrum major sit quam pœnitens,

- 257B. — Ad innocentiam qua via revertendum, 37B.
- INNOCENTIUS (*alias* Acacius), discipulus eujusdam senis, 127D, ab eodem cruciatus, summam patientiam exhibuit, 127B, et post mortem suam locus, alio sene imperante, 127D, magistrum suum convertit, 128A.
- INSENSIBILITAS describitur cum suis effectibus, 282A et seq., 285C. — Quanam sint ejus causae, 280D, 283A, 285A, et remedia, 285B, B' et seq. — De ipso luctu triumphat, quo sensu, 284C. — Qui ea tenetur, quomodo sibi contradicat, 283A' et seq. — *Cf.* Aecidia.
- INSTABILITAS religiosorum unde proveniat, 64A. — Tentatio instabilitatis repellenda, 126D', 384A, 428D.
- INSULTUS quid sit, 267C, C'.
- INTELLECTUS humanus quanta labore ignora, 68B, et quid illi prohibendum, 108B'. — Rationalis intellectus est pater meditationis ac intentionis, 176D'. — Auris intellectualia percipit, quo sensu, 68C. — Intellectiones ex imaginationibus procedunt, 27A'. — *Cf.* Mens, Ratio.
- INTELLIGENTIA duplex distinguitur: nempe speculativa et practica, 340C. *Cf.* Intellectus.
- INTENTIO diversa diversum reddit idem opus, 387D et seq. — In omnibus a Domino querenda est intentio recta, 403A', cujus indicatur merces, 403B'. — Malignae intentiones mentem obscurant et perdunt, 127B'.
- IRA quid sit, 193B, 194A, et quando mortale peccatum, 194C. — Alia est ira per zelum, alia per vitium, 193B'. — Lacrimis virtutis ira vitiosa exstinguitur, 193A. — Augeri potest per abstinentiam, 196B', et in eremo excitatur, 15C, necnon in congregatione, 131B'. — Dilectioni Dei opponitur, 194C'. — Non est per gulam curanda, 196C', sed moderata comestio illam aliquantulum exstinguere valet, 196D'. — Quisnam sit summus ejus gradus, 483B. — Iracundus furiosus commixtus, 195A, dupliciter potest proficere, 195B. — Reprehenduntur qui sibi irascuntur de propria ira, 199A'. — *Cf.* Irascibilitas, Ultio.
- ISAAC monachus praerat carceri alicujus nobilis 83 in principio.
- ISIDORUS, nobilis Alexandrinus, in cenobium ingressus, 102A', jubente abbate per septem annos mansit in porta coram omnibus genuescens, 102C'. — S. Joanni Climaco revelavit suas intentiones in supradicta penitentia, 77 versus finem. — Sancta morte remuneratus est, et mox portarium sibi sociavit, ut praedixerat, 77 post medium.
- J
- JACOB, eximius Patriarcha, 16D'. Instar ejus, scalam vidit S. Joannes Climacus, 11, 18 in fine, 203A.
- JEJUNIUM describitur cum suis effectibus, 236B et seq., 426C, 427D'. — Ejus utilitas qualiter dignoscenda, 234C. — Jejunium humile inter tres columnas vitae religiosae computatur, 37B. — Mens jejunantis oral vigilanter et sobrie, 234A. — *Cf.* Abstinentia.
- JERUSALEM designat animam a passionibus emundatam, 63D'.
- JESUS. Nomen ejus flagellat daemones, 296C'. — Ipsius memoria incessabiliter est recolenda, 456D. — *Cf.* Christus.
- JOANNES (S.) Baptista quare in desertum secesserit, 188C. — Quomodo confessionem ante baptismum exegerit, 115D', et utrum ipse eam peregerit, 116A.
- JOANNES (B.) anachoreta, a S. Hieronymo allegatur, 116D.
- JOANNES, abbas in Baithu, magnis laudibus S. Joannem Climacum extollit, quo sensu, 14A et seq. — Ipse eximie celebratur, 17. — Quanta ejus humilitas, 15B. — Elucidatur ejus Epistola ad S. Joannem Climacum, 14A et seq.
- JOANNES, discipulus abbatibus Ammonis. De illo forte narratur factum mirae obedientiae memorandum, 126A, C.
- JOANNES Sabaites, ex Asia oriundus, 127D laudatur 127C, et sanctus vocatur, 129C'. — Ejus narrationes referuntur, 127D et seq., 128B et seq. — Egressus est e domo senis qui ipsum honorabat, 128C, et in cenobio Ponti per somnium admonitus de debitis animae suae, 128D perscravit per tres annos humiliter obediens, 128A', et deinde per tresdecim annos amantissimam simulans ac dure tractatus, 128C', postea accepit testimonium perfectae absolutionis, 128D'. — Discretionem suam ostendit in vocatione trium juvenum determinanda, 129C et seq.
- JOB perfectam humilitatem possedit, 354C, nec erat in illo avaritiae vestigium, 280A. — Dupliciter ditatus post paupertatem, 15C'.

figurat virtuosum qui post peccatum per pœnitentiam fit perfectior, 155D'.

JOSEPH, filius Jacob, laudatur, 416A.

JUDICIUM. Memoria judiciî divini quantum prosit, 426D. — Qualiter standum et orandum ante Judicem supremum, 173A' et seq. — Judicium proprium est mortificandum, 332B', 377D. — Judicium temerarium dicitur rapina dignitatis Dei, 211C'; vitandum est, 408B', 424B', 210A et seq., præsertim de superioribus, 98B et seq., 408B. ne castitas amittatur, 253A, et sentiantur alii nocivi effectus, 212A, C', 214A, 323A', 385D'. JUSTITIA. Illi quæ mala misceantur, 388A.

JUVENES qua arte a dæmonibus decipiantur, 44D' et seq. — Quomodo exhortandi juvenes qui peccaverunt, 418A'. — Duo juvenes laudantur, qui se ab invicem elongaverunt ne aliis offendiculum ponerent, 411C. — Juventus Christo alacriter est offerenda, 44A'.

L

LACRIMÆ aliæ sunt corporales, aliæ spirituales, 33B', 409A; quarum posteriores locum specialem non requirunt, 476A, priores in secreto potius fundendæ sunt, 476B. — Quibus ex causis oriuntur, 480A et seq., 481B', et quomodo ex corde exeant, 462B'. — Quare et quamdiu lacrimandum, 33 et seq., 61A', 416D. — Lacrimosæ preces omnia impetrant, 35A. — Lacrimæ castæ iniquitatem consumunt, 479D', 484A. — Donum lacrimarum est lavacrum immaculatum, 99B, 428C', quod quibusdam non conceditur, quare, 182B'. — Quanam lacrimas tollant aut vitient, 487C'. — Sunt lacrimæ a dæmonibus ortæ, ut provocemur ad gulam, 182D'. — Lacrimæ quæ sunt ex timore, 487D, difficilius amittuntur quam lacrimæ quæ sunt ex caritate nondum perfecta, 487A'. — Per opitulationem divinam transformantur lacrimæ, 484D'. — Defectus lacrimarum qualiter suppleri valeat, 428C'. — Anima quæ repente per gratiam fit lacrimosa, quid agere debeat, 178A' et seq. — Non possumus lacrimari ex vera contritione, sine gratia gratum faciente, 177C'. — Non est lacrimandum sine intentione et meditatione, 476C'. — Lacrimæ ex caritate profluentes quid significant, 174D et seq. — Lacrimarum gratia qua arte servanda, 173C'. — Cf. Luctus.

LAPIS cordis est quæcumque culpa mortalis, 33A'.

LAPSUS quid sit, 397D' et seq. — Alios ad cordis obdurationem inducit, 332A, alios occasionaliter ad continentiam, 332B. — Qui lapsus est, quid agere debeat, 421B, B'. — Quanam de Deo suggerant dæmones, ante et post lapsum, 154A, 186C', 257D et seq., 272A'. — Cf. Peccatum.

LATRIA quid sit, 456D.

LAUPES, quæ melli assimilantur, 425B, quam periculosæ sint, 304A' et seq. — Per illas probatur humilitas, 350D et seq. — Landes sive hominum sive dæmonum avertendæ sunt, 305A, 310A.

LAURENTIUS, monachus et sacerdos, mirum obedientiæ exemplum reliquit, 78, 102D'.

LAZARUS suscitatus figurat mentem a peccatis liberatam, 33B et seq.

LEX. Ex Deo sunt lex naturalis, lex scripta, lex evangelica ac divina, 28A'.

LIBERTAS seu liberum arbitrium honorat et distinguit creaturas rationales, 23B.

LINGUA quomodo refrenanda, 407D, 461C. Cf. Multiloquium, Os, Pertinacia, Sermo, Verbum.

LOCUS habitationis a monacho non est deserendus, 126D', nisi pro viliori et magis remoto, 66D. — Locum qualis assignandus sit monachis qui recludi meruerunt, 430C.

LONGANIMITAS summa in quo sistat, 485B. — Longanimitas ficta carpitur, 496D et seq. — Cf. Mitilas, Patientia.

LORICA ferrea est virtus patientiæ et mansuetudinis, 94C'.

LOT Sodomitis non inordinate judicavit, 124B'. — Illum non ejus uxorem, imitemur mundum fugiendo, 63C'.

LUCIFER per superbiam cecidit, 354A. Cf. Dæmon.

LUCTUS secundum Deum describitur, 172A et seq., cum suis effectibus, 183D' et seq., 183B et seq., 487D, 493A, 235A', 277A', 296C, 391C, 427B', 430B, 444D. — Est secundus Baptismus, 174A et seq., atque aureus stimulus animæ, 172B'. — Cur latificans dicatur, 472B, et qualis consolatio illum comitetur, 181C, 183A, 184D. — Qui incessabiliter lugeat secundum Deum, quotidie festum agit, 180D'. — Quare lugendum, 177A'. — Non ad nuptias, sed ad luctum nunc convocati sumus, 176B'. — Si non luges, propter hoc luge, 177A', 182D. — Luctus pœnitentialis non requiritur nisi ratione pec-

cati, 182B. — Ad luctum vere virtuosum quis perveniat, 178D'. 186D et seq., et qualiter in illo perseveret, 176C. — Non sufficienter luxit qui non est perfecte purgatus, 180C. — Luctus interdum sanguinis effusionem procurat, 187C. — Cantus utrum utilis ad illum provocandum, 183C'. — Lugentium propriæ virtutes quænam sint, 173A' et seq. — Utrum lugentibus theologia conveniat, 177D' et seq. — Luctus sit absque ostentatione, 176A', et non corrumpatur a vana gloria, 179A, C, B', 180D, 182A, B'. — Quo pacto sibi cohaereat penitentia, luctus et humilitas, 343A et seq. — Luctus carnalis unde oriatur, 172B'. — Luctus æternus cuiusnam reservetur, 181A. — *Cf.* Compunctio, Lacrimæ, Penitentia.

LUMEN divinum a quibus aspiciatur, 397B'. — Abundantia luminis divini quid testetur in perfectis, 397D. — *Cf.* Illuminatio.

LUXURIA quanto igne hominem aliquando cruciet, 234A et seq. — Quam difficile superetur, 34C', et quibus remediis, 231B' et seq. — Ad illam disponit gula, 229A', 230D. — Luxuriosi depinguntur, 239C'. — Quo sensu dæmones in luxuria latentur, 237C'. — *Cf.* Caro, Concupiscentia.

M

MACARIUS (S.), dictus Ægyptius, Moysen abbatem a possessione orando liberavit, 111A'. — Idem dæmonem mirabiliter derisit, 442B, et ex revelatione cognovit conversationem duorum discipulorum, 403D.

MACEDONIUS, archidiaconus et monachus, propter factum inculpabile quantum humiliatus sit, 79 in fine, necnon quam libenter et fructuose, 80, 104D.

MACERATIO carnis non semper præservat a stimulis concupiscentiæ, 398D', quare, 399A. — *Cf.* Concupiscentia, Mortificatio.

MALIGNITAS describitur, 328D, 329B et seq., 330C' et seq., 386B. — Unde oriatur, 386A. — Prudentiæ aliquando miscetur, 388A. — Quanta dæmonum malignitas, 405B'.

MAXASSES rex multum peccavit, 354C, sed per humilitatem Deo reconciliatus est, 354A'.

MANDATA Dei cœlestia et terrena quænam sint, 431B'.

MANSUETUDO, *Vide* Mititas.

MARIA, Mater Christi virginica, quomodo ab illo relicta fuerit, 64B'. — Quo sensu perfe-

cerit Synagogam, 117A'. — Illam corpore glorificatam diligunt Beati, 446C.

MARIA (S.) Magdalene quo sensu fornicatrix fuerit, 131D. — Amorem carnalem spirituali amore abiecit, 134C'.

MARIA (S.) Ægyptiaca a Deo curata est, sine cooperatione humana, 117B, 391B.

MARTINUS (S.) laudatur, 331C', 449B.

MEDICINA spiritualis diversos producit effectus, 382D et seq. — Medicus humanus plerumque requiritur ad curationem animæ, 417A, 118B.

MEDITATIO sursum ferenda est, 471D.

MEL designat laudes vel honores, 125B. — Per illud superflue sumptum augetur fel, 125B.

MEMORIA malitiæ. *Vide* Injuria. — Memoria mortis. *Vide* Mors.

MENAS (S.) dispensator, longo tempore prostratus ex obedientia, totum Psalterium recitavit, 81, 105C. — Dum pro illo defuncto Officium persolveret, 105A', odor suavissimus chorum replevit, 89 in fine, 105B'. — De eodem videntur narratæ aliæ probationes quæ superius indicantur ad verbum Dispensator.

MENDACIUM multiplicis est generis, 219C' et seq. — Est caritatis exterminium, 218A. — Quantum sit peccatum, 218B, et qualiter devitandum, 219A', D', 220B' et seq. — Omne mendacium in se ipso culpabile est, 220D. — Quidam in mendacio delectantur, 219D'.

MENS, quæ dominatur ceteris animæ viribus, 477D, cur appelletur « princeps pontifex », 477A'. — Quomodo a dæmonibus obtinebretur, 272A et seq. — Quid sit observantia mentis, 392C. — *Cf.* Anima, Ratio.

MENSA lauta quam nociva, 205B. — In mensa cogitandum est de morte et inferno, 477A, 235C', necnon de felle et aceto Christi, 235D'. — *Cf.* Cibis, Gula.

METANIA, Ita vocatur deprecatio cum genuflexione, 131A'.

MISERICORDIA, Quanta ejus merces, 476C.

MITITAS describitur cum suis effectibus, 193A', 326B et seq. — Quo sensu sit mater caritatis, 327A, et humilitati associetur, 326A. — Qualiter summa mititas innotescat, 195B'. — Depinguntur mites, 327C' et seq. — *Cf.* Inirascibiles.

MONACHUS, pugil et certator Jesu Christi, 94A, trapezite assimilatur, 130C'. — Dicitur ordo et consistentia incorporum in

corpore mortali et sordido consummatus, 29B' et seq.; violentia naturæ indesinens, et custodia sensuum indeficiens, 30A' 317A'; sanctificatum corpus, et expurgatum os, et illuminata mens, 30B', 317B'; mœrens et dolens anima indesinenti mortis memoria, 30C', 431C'. — Quis sit ejus finis, 136B'. — Depingitur fervens monachus, 46A' et seq. — Aut vivit omnino solitarius, 43D', aut cum uno vel duobus sub obedientia patris spiritualis, 46A et seq., vel in cœnobio, 46B'. — Ejus quinam sint pater, mater, frater, 64C', uxor et filii, 64D', servus et amici, 65A'. — Ejus est angelicam ducere vitam, 30A, 120A', omnia abnegare, 36D', ab omnibus separari, 61D, ad innocentiam baptismalem redire, 37C.

Verus monachus beneplacet Deo, sicut miles regi, 39B', puram ac fervidam exhibens servitutem, 39D', ardentem Christum diligens, 60B', ipsique semper unitus, 30C'. — Solum ea quæ Dei sunt, agit, cogitat et loquitur, 30A et seq., atque totis præcordiis circa virtutes afficitur, 317B'. — Cum corpore cœlum intrare nitens, quanta violentia egeat, 34C' et seq., et qualis sit ejus spiritualis armatura, 94D et seq. — Ut peregrinum se habeat, 59A et seq., in Deo totam spem figens, 60A, inanes consolatiunculas detestans, 31A, non autem recreationem modestam, 31B. — Cella eum de omnibus docere potest, 197D'. — Disceat semetipsum frangere, et aliorum defectus portare, 195C, sibi dominari, 181B, universis se affabilem et benignum præbere, 421A, sed cavere a sensuali affectione erga fratres, 205B'. — Nunquam appetat se ulcisci, 207B'. — Non sollicitus sit de aliqua re terrena, 49A et seq.; verumtamen pro parentum et omnium hominum salute oret, 49C'. — Quantum illi noceat consortium sæcularium, 50A' et seq., 54B, 61C', 63B et seq., 67D', 428A', eorumque nimia æstimatio, 50C' et seq. — Intendat bona opera sua abscondere, 60D, et soli Altissimo complacere, 60A'. — Humilitatem persequens, 316C', 317C, vanam gloriam abhorreat, similiter et nomen scientiæ ac sanctitatis, 60C'. — Non conetur justior fratribus suis apparere, 119D, sed accuset se ipsum, 99D, 100A et seq., et appetat vilipendi, 60A'. — Ne sit humilis verbis, et factis superbus, 66B', sed parvulus imitetur, 37D. — Ne prius velit esse magister quam

discipulus, 45A'; nam prælatum seu duce indiget, 33B' et seq. — Caveat ne judicet superiores suos, 98B et seq., 108B, ne illos offendant, 131A', ne suam voluntatem perficiat, 99A'. — Perseveret, etsi omnimode increpetur et probetur, 103D, hoc semper reputans sibi utile, 133D, et inde prælatum magis ac magis diligens, 133A'. — Utrum aliquando possit se excusare, 110D', 134D. — Simplex obediatur tanquam animal rationale sine rationis scrutatione, 331C, judicio sui superioris se submittens, 377D, consilium petens a Patribus aut etiam a Fratribus, 401C, illudque proprio præferens sensui, 401D'.

Subsannationes bibat sicut aquam vitæ, 108D', 110D, degustet sicut mel et lac, 129B', atque singulis horis putet se dignum omni ignominia, 110A'. — Vitia sua deplangat, 33A, donec mens ejus a Christo suscietur, 33B et seq. — Venialia detestetur ac vitet tanquam mortalia, 67D, 148B. — Qui in mundo peccavit, caveat ne in monasterio graviores damnationem inveniat, 54D' et seq., propter pejorem animæ statum, 130A et seq. — Studeat vivere secundum conscientiam, 457B, et secundum Deum, 457C, silentium profundum servare, 60D', 64D, 215D'; omne tempus suum fructuose expendere, 181D; notare aliorum virtutes, 212B, non defectus, 212A'; exempla sequi non Fratrum tepidorum, sed ferventium, 130A', et semper in melius proficere, 130B'. — Non sit gyrovagus, 62D, sed maneat in cœnobio, 129A' et seq., etiamsi cadat in aliquam tentationem aut culpam, 116B' et seq. — Quandoque ad solitudinem sine periculo valeat transire, 117D'. — Ex oratione ipse sibi innoscit, 475A, et fervor ejus judicatur, 289A, 292D. — Alacriter surgat ad orationem nocturnam, 292C. — Qualiter se quotidie examinare debeat, 130D', præsertim finita psalmodia, 293D. — Quum ministrat, mente per orationem in cœlis pulset, 125A. — Quoties cor suum elevare debeat ad Deum, 30D, cujus beneficiis abundat in claustris, 51A. — Divina disceat labore ac dolore, 384B', sicut qui thesaurum quærent, 384C'. — Quum tribulatur, non frangatur, 36C', sed coronam martyrii mereatur, 110A', non habens super terram festivitatem, 181A. — De quibus post exitum didicandus sit, 188C'. — Quis indignus sit monachi nomine, 31D; et non custodiens professionem

quantum peccet, 431 C, quibus laborans malis, 451 D et seq. — Verus monachus quid cognoscere optet, 401 B, ejusque fervor quantum consequatur mercedem etiam in praesenti, 401 D. — Fiat typus et forma universis, 383 D, nam monastica conversio est lumen omnium hominum, 383 C. — *Cf.* Religio. Vita.

MORS qualiter ab exitu distinguatur, 160 B. — Inter ejus pavorem et tremorem quae sit differentia, 160 C, 161 C. — Sanctus mortem desiderat, 151 A, sed non omnis concupiscentia mortis est bona, 161 B et seq. — In loculis mortuorum saepe est orandum, 285 C. — Quales fuerimus in morte, tales a Christo judicabimur, 32 B. — Mors animae potius quam corporis defendenda, 33 A. — Quomodo moriatur perfecte obediens, 111 D. — « Mors civilis » dicitur religionis ingressus, 95 C. — Non curandum est de eo quod nobis prodesse nequit in hora mortis, 50 C. — Cur horam mortis Deus nobis absconderit, 162 A. — Mors meditanda est in lectulo, 176 D, 261 C, et in mensa, 177 A. — Meditatio mortis, quae est donum Dei, corpus extenuat, 164 C, castitatem promovel, 164 B, et ad omnimodam mortificationem inducit, 164 D, 280 A. — Juxta Platonem, philosophia est meditatio mortis, 163 A. — Memoria mortis quam necessaria, 160 B, 428 C, et fructuosa, 159 A et seq., 476 B, tam cenobilis, 160 C, quam anachoretis, 160 D; quænam involvat, 30 D. Excludit curas materiales, 462 D, et vilia, 162 A, 216 B, imo etiam timorem, modo sit perfecta, 163 A. Est quotidiana mors, 160 A. — Monachus quidam Ægyptius ita sibi infixit memoriam mortis, 163 A, ut volens eandem repellere, nequiverit, 163 B. — Alter ex meditatione mortis saepe patiebatur mentis excessum, 163 C. — Alter negligenter vivens quomodo conversus sit, 158 in fine, memoriamque mortis commendaverit, 159 initio, 163 D. Ejusdem jam defuncti sanctitatem demonstravit aliquod prodigium, 164 A. — In hora mortis quid de sua salute senserint quidam vere penitentes, 141.

MORTIFICATIO ex memoria mortis oritur, 164 D. — Prins labore plena, 96 D, deinde consolatione permixta, 96 A, tandem fit in insensibilitate doloris, 96 B. — Mortificatio corporis aliquando videtur nos ad divina minus dispositos reddere, quare, 105 C, et

seq. — Mortificatio corporis et voluntatis mentem ut incudem disponit, 107 B et seq. — *Cf.* Maceratio. Penitentia.

MOYSES quanta passus sit, 64 B, et quo sensu mortem optaverit, 161 B. — Figuræ monasticum prælatum, 33 C, 34 B et seq., et contemplativum interdum cadentem, 155 A et seq. — An et quo sensu, juxta Moysen documenta expediat magis in Deum quam in prælatum peccare, 133 D et seq., 134 B.

MOYSES abbas ex timore penarum occasionem conversionis accepit, 32 A. — Idem vel alius ejusdem nominis disputans cum S. Macario a diabolo arreptus est, 111 A. — Idem forte allegatur, 135 B, 197 D.

MULTILOQUUM, vanæ gloriæ cathedra, 214 C, multipliciter describitur cum suis effectibus, 214 D et seq., 215 A, censis, 215 C et seq., 385 C, et remediis, 215 C, 216 B et seq. — *Cf.* Lingua, Os.

MUNDUS, Qui illum odit, tristitiam aufugit, 52 C. — Quare aliquando monachi minus tententur in mundo quam in solitudine, 264 D et seq. — Quidam in mundo degentes sunt sancti, 154 C, et compuncti, 188 D. — Mundani quo sensu sint parvipendendi, 51 B et seq. — *Cf.* Saeculum. Terra.

MUTH S abbas quid dixerit discipulo mortem horrenti, 160 D.

N

NATIBA, Ejus bonis incomparabiliter præstant dona supernaturalia, 31 C. — Quæ sunt super naturam, ad infidelitatem provocare non debent, 377 B.

NEGLIGENTIA quid sit, 397 D et seq. — Quandoque per gloriam vanam depellitur, 452 B. — Negligens capitur, 164 C, 428 C, 443 A, 449 D. — Negligentes quid sentiant de siti et vigilia, 462 C, quomodo post lapsum decedant, 155 D et seq., illisque periculum præbeant exempla perfecte penitentium, 152 B. — Monachi negligenter viventes, narratur conversio, 158 in fine, 163 D et seq.

NONNUS S, episcopus quid cogitaverit de S. Pelagia nondum conversi, 263 A.

NOX anime describitur, 414 et seq.

O

OBEDIENTIA Argentio vivo assimilata, 124 D, multipliciter describitur et laudatur, 95 B et

seq., tanquam violentia salutaris, 26B', mortificatio membrorum, 95A', spontanea mors, 95C', confessio martyrii, 99B, absque detrimento navigium, 96A, sepulcrum propriae voluntatis, 96B. — Exponuntur ejus causae, 426B, necessitas, 99C, 427D, et fructus, 76 in fine, 414C', 413C, 424C, 425D', 432C', 434B', 435A, 331C, 391C. — Ex obedientia procedit humilitas, 117C, 118D, 125B', 391A. — Quomodo dignoscatur utrum obediens sit veraciter humilis, 112D'. — Castitas quae ex obedientia venit, ubique probata est, 258C. — Obedientia simplicitati jungitur, 331C', ad orationem disponit, 288C, et ultra proprias vires nos inducit, 47. — Qui sub illa vivunt, securius ambulant, 39D. — In ipsa consistit summa libertas, 97C. — Quo sensu obedientia debeat esse indiscreta, 95C', 96C, 425D, 426A', 435D et seq., 436B et seq. — Semper obediendum est patri spirituali, 414B'. — Obedientes qualiter tentet daemon, 113D et seq. — Quidam obediendo proprias voluntates quaerunt, 126C. — Vitanda est gloria vana quae ipsam obedientiam consequitur, 54A. — Narratur humilis obedientiae exemplum, 426A. — Exhortatio ad obedientiam, 135B, 498A. — Cf. Pater, Prælati.

OCCLUSIONES peccandi sunt fugiendae, 63C.

OCULUS quomodo mortificandus, 108D, praesertim tempore divini Officii, 408A'. — Oculi mentis est intellectus, 102C. — Oculi nostri irradiatione solis indigent, 68D. — Oculi intellectuales ab oculis corporis distinguuntur, 409B.

ODIUM aliquando fornicationi adversatur, 205D. — Odium laudabile quid sit, 64B'.

ODOR gratiarum qualiter sentiantur, 393B.

OFFICIUM divinum ante ejus finem non relinquendum est, 43A. — In principio Officii quid egerit pius aliquis Frater, 109D. — Officium in monasterio commissum, 111D', periculosum est si suscipiatur libenter, 412A, et a fortiori si quaeratur, 112C, non autem si per obedientiam tantum assumatur, 112B.

OLEUM. Qua mensura et quare oleo usi sint sancti Patres, 34C.

OPITULATIO divina quid sit, 184D', et qualiter lacrimas transformet, 185A.

OPUS unumquodque agendum est tempore opportuno, 394C et seq., 395A et seq. — Opus in aliquibus magis abundat quam sermo, 413A. — Opera bona a Deo sunt, 315D'

et seq. Etiam parva, quantum prosint, 154C. Ex duabus causis imperfectione laborant, 447A. — Opera quae vires humanas superant, aliquando ex superbia peraguntur, 404A, vel ex suggestione diabolica, 404B et seq. — Qui mala opera agunt, interdum bona edocent, 396B'. — Opera manuum quandoque non ordinate fiunt, 223A, A', 235A, 306C'. Tempore orationis interrumpenda sunt nec ad memoriam revocanda, 288C'. Quid de illis angelus docuerit S. Antonium, 288D', eorum utilitas per exemplum demonstratur, 461B'.

ORATIO describitur cum suis effectibus, 468A et seq., 473C' et seq., 475C', 477C', 478D', 479B et seq., et gradibus, 472A, C', 475D'. — Est regina virtutum, 469B, et pia tyrannis Dei, 479A, qui ejusdem est magister, 479D' et seq. — Qualis ad orationem praeparatio fieri debeat, 469D, 471B, 473D et seq., 474B', 476C. — Quomodo sit orandum, 453A, 469B', 470D et seq., 471D et seq., 474A, 475C', et quando, 457A', 460C, A'. — In oratione diversa petuntur, 469C' et seq., 473D', et diversis modis, 444A'. — Indicatur modus orandi perfectus, 470B, et ab angelo manifestatus, 470C. — Perseverantia in oratione necessaria est, 474A, et semper fructuosa, 474D, 476B. — Quare non statim exaudiatur oratio, 388D et seq., 474C. — Utrum orandum sit cum multitudine, vel cum uno socio, aut solitarie, 288D et seq. — Oratio anachoretarum quam sublimis, 121D', 453C, 455A, C', 483C' et seq. — Exsultatio quae fit in oratione non eadem est pro cœnobitis ac pro solitariis, 472C. — Qualiter provocandus sit fervor in orando, 473B, et quantus Dei timor tunc requiratur, 470D, 474A'. — In loculis mortuorum saepe est orandum, 285C'. — Oratio est murus contra tentationes, 99B, 428A, quae per illam debilitantur, 293A', et vincuntur, 479C'. — Ad ipsam disponunt obedientia, 288C, 474C', necnon humilitas, 347A'; et per ipsam protegenda est castitas, 271A et seq. — Utrum illi sit preferendum aliud exercitium, 475B, ut psalmodia, 121C et seq., vel cura proximi, 419C, aut memoria mortis, 476B'. — Ex illa judicatur fervor monachi, 289A, 292D, qui in ipsa sibi innotescit, 475A, quasi in speculo, 475B. — Major est caritas oratione, 390D, quare, 390A'. Anima cum compunctione orans, non ces-

set illa gratia frui, 477A. — Etiam perfecti pro remissione peccatorum orent, 471A. — Oratio penitentium pro angelos custodes Deo offertur, 140 in principio. — Quantum valeat fides ejus qui petit pro se orari, 475D. — Oratio nocturna diversos habet gradus, 291A et seq. — Quid sit orationis sordes, exterminatio, furtum, 473A, et querela, 473B. — Orantes tentantur variis modis, 153A', 287C' et seq., 444B'. — Quomodo acedia orationem impediatur, 223C', 224A, B' et seq. — Distractiones in oratione non semper vitari possunt, 121C', sed contra illas est præliandum, 121D', 471C et seq., 477B, sine immoderata tristitia, 122A. — Colloquentes tempore orationis puniuntur, 109D. — In oratione cavendum est ab illusionibus phantasie, 476A. — Quamnam speciatim in illa non sint cogitanda, 288C', 478D et seq. — Oratio et opus manuum alterna vice locum habeant, 288D', 444D'. — Cf. Contemplatio, Psalmodia, Vigilia.

ORDO universi in quo sistat, 104D'. — Quare « Ordo » vocetur claustralis observantia, 29D'. — Non nisi ad altiore Ordinem transire debet monachus, 123B'.

ORIGENES erravit de penis inferni, 156B', 257B. — Allegatur, 487A.

OS. Ejus custodia, quæ difficilis est, 215C', commendatur, 38A'. Cf. Lingua, Multiloquium.

OTIOSITAS quid sit, 397D' et seq.

P

PACOMIUS (S.) ad vigilandum edoctus est a B. Palamone, 461C', et reprobavit errorem Origenis de penis inferni, 156D'. — Ejus Ordo laudatur, 448D', 449A, et allegatur Ite-gula, 108C.

PALÆMON (B.) abbas fuit magister S. Paconii, 461C'.

PARENTES propter Christum sunt relinquenti, 64C, A'. — Eorum dilectio carnalis a dilectione Dei extinguatur, 65B et seq. — Ipsorum tribulationes quomodo religiosos ad instabilitatem perducant, 65B'. — Cf. Propinqui.

PARVA. Quæ parva sunt apud magnos, non sunt utique parva, quo sensu, 397D.

PARVULI quo respectu sint imitandi, 37D.

PASCHASIUS. De ejus perfecta caritate loquitur S. Gregorius, 378C'.

PASSIO quid sit, 50B, 267B', 268A. — Passiones animæ quot numerentur, 314A'. — Quomodo vincendæ passiones, 33D', quæ diversis ex causis oriuntur, 268C' et seq., 269C, et aliæ aperte, aliæ latenter nos impugnant, 269A' et seq. — Cf. Concupiscentia.

PASTOR bonus quanti sit pretii, 429C, 443D. Cf. Prælati.

PASTOR abbas ibat ad corporalem refectonem quasi ad carcerem, 35A'. — Allegatur, 129D'.

PATER spiritualis magna cautione eligendus est, 97C' et seq., 132D' et seq., sed deinceps non judicandus, 98B, filialiter autem diligendus, 111A, et perseveranter servandus, 117B'. — Ejus præsentia quam utilis, 118B'. — Illi semper obediendum, 114B', ejus judicio ac voluntati obtemperandum, 51A, 97A', 100A, 106B'. — Ejus virtutes et defectus quid producant, 124C. — Quam periculosum sit contra illum peccare, 133D' et seq. — Patrum spiritualium doctrina quam fecunda, 407C'. — Cf. Prælati.

PATIENTIA describitur cum suis effectibus, 458A' et seq. — Quænam sint ejus causæ, 459A. — Quantæ sit utilitatis, 131C', 458B'. — Patientia summa in quo sistat, 485A. — Patientia plena, est spirituale martyrium, 97A. — Laudatur patientia in sufferendis increpationibus, 103C' et seq., sed de illa non incaute gloriandum est, 133B'.

PAULUS (S.) apostolus. Ejus conversionem promeruit oratio S. Stephani, 116A'.

PAULUS (S.), primus eremita, ex timore penarum mundum reliquit, 32A', et a Deo humilitatem didicit, 391B.

PAULUS Simplex, fuit typus beate simplicitatis, 331B'.

PAUPERITAS per suos effectus extollitur, 278B et seq., 279B'. — Indicator ejus perfectio, 484D'. — Paupertas religiosorum quibus insidiis impugnetur, 410C. — Pauper monachus quo sensu sit dominus mundi, 278D et seq. — Pauper irrationalis quis sit, et quomodo dupliciter laudatur, 279D. — Pervertuntur pauperes aliqui ditati, 277D'. — Cf. Abrenuntiatio.

PAX pectoris servanda est, 29C, speciatim tempore psalmodie, 124D'. Cf. Quies.

PECCATUM quid sit, unde oriatur, 389A', 397D', et quo sensu sit voluntarium, 216C. — Dicitur corruptio modi et speciei ac ordinis, 177B'. — A Deo propter magis bonum

- fieri permittitur, 153D. — Nullus necessatur peccare ex alterius culpa, 115A. — Peccati originalis quinam sint effectus, 407D. — Variæ peccatorum causæ indicantur, 115B, 153A et seq., 404D et seq., 416C. — Peccatum aliquando est pœna peccati, 153C. — Post peccatum quid sit agendum, 272A'. — Peccata non sunt cum desperatione delenda, 396A et seq. — Quotidie peccans, non cesset resurgere, 153B'. — Remissio peccatorum quare ardentè persequenda, 486C et seq., et utrum de illa haberi possit certitudo, 154A' et seq., 155C. — Venialia etiam peccata sunt detestanda, 67D, nec committi debent ut alius a mortali præservetur, 219C. De illis non fiat excusatio, 154B. — Peccatum paulatim eradicatur, 431B. — Peccata inveterata qualiter refoventur, 331C. — Cur eadem peccata, etiam post penitentiam, iterentur, 416D', 417C. — A quibus peccatis conversio fiat celerior, 153C. — Occasiones peccatorum vitandæ sunt, 63C. — Qui peccata maxima committunt, aliquando alios de venialibus reprehendunt, 211B'. — Qui alios peccare docent, 405C, sufficientem penitentiam non agunt, nisi et discipulos emendare conentur, 405A'. — Qualis in peccatoribus esse valeat humilitas, 152A'. — Post conversionem peccatores fieri possunt medici spirituales, 378D' et seq. — Peccata non impediunt monasticam vocationem, 41D', sed ad illam excitare debent, 42B. — *Cf.* Culpa, Lapsus, Vitium.
- PELAGIA (S.). Quid de illa nondum conversa senserit S. Nonnus episcopus, 263A'.
- PELAGIUS hæresiarcha assertuit nos posse mereri sine gratia Dei, 315B.
- PEREGRINATIO, seu tendentia cordis ad beatificam visionem, describitur, 59A et seq. — Quantum prosit, 331B, 331C, et quo sensu sit irreversibilis, 59A'. — *Cf.* Abrenuntiatio.
- PERFECTIO non impeditur, si ex motivo conversionis inferiori ad superius ascendatur, 32D. — Quinam sint perfectionis gradus, 415C'. — Perfectio summa etiam in sæculo inveniri valet, 449A. — Perfecti cum variis dotibus suis depinguntur, 380B' et seq., 416B. — Utrum possibile sit omnes esse perfectos, 393C. — Perfectus quomodo animam proximi sui cognoscat, 398D. — Quæ sunt magna apud parvulos, non sunt penitus perfecta, 397A'. — *Cf.* Sanctus.
- PERSECUTORES qualiter diligendi, 68D'.
- PERSEVERANTIA religioso commendatur, 403D, 129B' et seq. *Cf.* Stabilitas.
- PERTINACIA in verbis est vitanda, 114D, præcipue quum sermo ad majores dirigitur, 111A'. *Cf.* Lingua.
- PETRA. Quinam ædificant super petram læticiam, 39B.
- PETRUS (S.) post Pentecosten nunquam uxorem cognovit, 265C'. — Ejus primatus celebratur, 203A, 265B'.
- PHANTASIA multipliciter describitur, 69B et seq.
- PHARAO diabolum figurat, 33B', 455A'.
- PIGRITIA solet solitariis nondum perfectis esse molesta, 45C'. — Redarguuntur pigri monachi, 123C. — *Cf.* Acedia, Otiositas.
- PLATO edidit librum de Cogitationibus cognoscendis, 330D'. — In Phædone dicit philosophiam esse meditationem mortis, 165A'.
- PŒNITENTIA variis modis describitur, 443A et seq., 173D. — Est secunda post naufragium tabula, 174C, revocatio Baptismi, 145A, filia spei, negatio desperationis, 145A', voluntaria patientia omnium tribulationum, 145C' et seq. — Indicantur ejus partes, 156D', et effectus, 419C', 427D'. — Abdicatio peccati est initium penitentiae, 431B. — Penitentia quomodo Deo nos reconciliet, 145B', et qualis ignis ex illa exardescat, 156D'. — Quænam sint veræ penitentiae signa, 155D, 207A, 417B. — Quo pacto sibi cohercant penitentia, luctus et humilitas, 343A et seq. — Penitentia apud Deum judicatur quantitate humilitatis et non laborum, 404D. — In quo sistat humilitas penitentium, 152D, et qualiter in illis possit esse præsumptio, 152D'. — Exteriora penitentiae opera non tam facilliter veniam peccatorum impetrant quam remissio injuriæ, 207A. — Penitentiae quantum obstat furor, 195A'. — Penitentia quotidie est agenda, 154D. — Penitens condemnat se ipsum, 145A', puniens in se ipso suos excessus, 146A; non alterius culpam aut penitentiam superflue pensat, 155A, 211B. — Vere penitentes non desperant, 147B, nec celo renuntiant, 147D, nec de misericordia Dei infinita dubitant, 148A, D. — Per penitentiam virtuosus fit perfectior, 155D'. — Facilius penitentiam agunt qui ante lapsum perfecti fuerant, 149B', quia præteriti status servant memoriam, 149C' et seq., et, ad tempus, quasdam reli-

- quias, 150B. — Penitentiae opera in mundo facta, 51D, cum exercitiis religiosorum comparantur, 52A et seq. — Describuntur districtissima penitentiae opera quae liebant in carcere ejusdem cornobii, 146A' et seq. — *Cf.* Carcer, Confessio, Luctus.
- PORTA. Non potest anima reverti per aliam portam nisi per quam exivit quo sensu, 38D. — Porta tres claudenda, 444B.
- PRECEPTA evangelica non jubent impossibilia, 378F.
- PREDO quidam in cornobium ingressus, 100D, confessionem publicam fecit, 101A, et ita adeptus est indulgentiam omnium peccatorum, 101C.
- PRELATUS monasticus qualiter sit mediator inter Deum et religiosos, 33C, 134C. — Praelatus quid agere debeat, 78 post medium, 96C, 99C. — Quo sensu sit fidei exercitator, 94A', 108B. — Quasi medicum se habeat, 34C, vel quasi angelum, 34A'. — Quare subjectos probare debeat, 78 post medium. — De ejus absentia gaudent religiosi perversi, tristantur autem virtuosi, 112C'. — De illo non male loquendum, 119A, nec sermo ejus interrumpendus est, 119B. — Praelati, quantum in ipsis est, salvent sibi commissos, 62C, interdum condescendentes eorum inlicititati, 198B. — De praelatis delinquentibus an et quatenus verba sint proferenda, 59A. — *Cf.* Pater, Praesidens.
- PREMIUM. Ex solo praemii desiderio agere, non est meritum, 32C. — Praemium essentialia Beatorum ab accidentali distinguitur, 412B'. — *Cf.* Beati.
- PRECEPTIO quid significet, 268C et seq.
- PRESEDENS. Ejus increpatio nobis memoret sententiam Judicis summi 177B — Illi committenda est ultio injuria, si facienda sit, 198C'. — *Cf.* Praelatus.
- PRESUMPTIO fugienda est ne caritas dissolvatur, 399B. — Quomodo in penitentibus esse possit, 452D'. — Praesumptiones difficile superantur, 384D'.
- PRIMITIE dei Domino sunt consecrandae, 400A. *Cf.* Dies.
- PRINCIPUM fervidum in religiosa vita quantum prosit, 37C, 40D'. — Qui statim a principio evacuantur, magnum periculum incurrunt, 37B'.
- PROFECTUS spiritualis aliis innotescit, 130B', alios laet, 130C'. — Prolicientes in quibus exerceri debeant, 380D.
- PROFESSIO religiosa est alter Baptismus, 148B. — Utrum impediat transitum ad alium Ordinem, 123A'.
- PROPINQUUM. Quomodo resistendum eorum carnali dolori, 66A, et dolosis promissionibus, 66B. *Cf.* Parentes.
- PROPOSITUM bonum, antecedens spirituale operationem, 394A quam secundum sit, 431C.
- PROSPERA virtuose vel vitiose accipiuntur, 387C.
- PROVIDENTIA Dei, illi non diffidendum, 399D.
- PROXIMUS. Illum super se ipsum quis diligat, 378F. *Cf.* Caritas.
- PRUDENTIA aliquando malignitati jungitur, 388A.
- PSALMODIA est armatura spiritualis, 99A. — Quinam sint ejus effectus, 479A'. — Quando proferenda sit, 460A', et utrum orationi anteponenda, 121C et seq. — Meditatio quomodo locum habeat in psalmodia chori, 288A'. — Psalmodia suffocat iram atque tristitiam, 426A'. — Quibus vitiis admisceatur in conventu et in solitudine, 474D'. — Illam impedit aedia, 224B' et seq., 474D'. — Negligentia in psalmodia per memoriam inferni praecavenda est, 177D. — Delectationes in psalmodia oriuntur vel ex demone, 260C, vel ex Spiritu Sancto, 260D. — Unde difficultas psalmos intelligendi, 421A'. — *Cf.* Oratio.
- PUGNA spiritualis quam necessaria, 67B'. — Quanam sint ejus conditiones, 416C, 129D'. — In illa opus est duce, 33B' et seq., gaudio et timore, 43B; nec dubitandum est de auxilio Dei, 43D, qui pugnas incipientium alleviat, 43C', et vires animas multipliciter impugnari permittit, 44A — Impugnari signum est quod pugnemus, 127A. — *Cf.* Agon, Certamen, Violentia.
- PULCHRITUDO immortalis quo sensu a perfecto desideretur, 485C.
- PUSSILANIMITAS conversationi monastica contraria est, 383C. — Pusillanimes quomodo post lapsum deiciantur, 454D' et seq.

Q

QUIES corporis et animae quid sit, 441B' — Quies paucis nota, 455D, quomodo cognoscatur, 441A', D', et acquiratur, 441C, 443D, 443C, B' et seq., 447D' 448C'. — Quinam sint ejus effectus, 442A, 452D' et seq., 455A,

456D. — Quietis internæ quid sit initium, 442A, et finis, 442B. — Indicantur diversa motiva propter quæ vita quiescens seu solitaria arripitur, 447B et seq., 448A et seq., 458B. — Ad quietem quinam sint inepti, 453D et seq. — Quiescentis quid sit cella, 443B, et quinam sint defectus, 456A', 460B. — Diversis modis occupantur qui sunt in via quietis, 459B' et seq. — Per operationem quietis intelligitur potissime contemplatio divinorum, 452D'. — Depingitur amator quietis, 442C et seq., 444A, C, 445D, 462B', tanquam similis angelo, 443D', 445D' et seq. — Cf. Contemplatio, Pax, Solitarii.

R

RAPTUS mentis ad Deum quomodo fiat, 472B, 483C'. Cf. Contemplatio.
 RATIO dirigat voluntatem secundum legem divinam, 479A. Cf. Mens.
 RECOLLECTIO mentis commendatur, 421B'.
 RECREATIO modesta non prohibetur, 176A'.
 RECTITUDO quid sit, 328D'. — Deus nominatur rectitudo, 329C', et rectos corde salvat, 329D'. — Anima recta est conjux humilitatis, 328A. — Cor rectum a rerum varietate liberum est, 403D'. — Recti aliquando a malignis pervertuntur, 331A.
 RELIGIO monastica est intellectualis confessio, 96D', stadium pietatis et subjectionis, 98B. — Est triplicis generis, 45D'. — Qualis religio sit eligenda, 45D. — Religio claustralis quare dicatur « Ordo », 29D'. — Vita religiosa quo sensu sit domus pulchra et bona et triangularis, 37A. Ejus quid sit fundamentum, 36D', 163D, et finis, 163A'. Ejusdem principium fervidum quantum prosit, 37C'. — Non salvantur omnes qui religionem intrant, 36D'. — Religionis difficultates sæcularibus non innotescunt, 44B, nisi in communi, 44D. — Vitæ religiosæ præcellentia a Christo declaratur, 51D et seq. — Cf. Monachus, Vocatio.
 REMISSIO peccatorum quare ardentè persequenda, 486C et seq. Cf. Peccatum.
 REQUIES corporalis qualiter mentem excitare queat, 398C'. Cf. Quies.
 RISUS importunus unde proveniat, 385B'. — Risus immoderatus humilitati contrariatur, 174B'. — Spiritus animæ risus lugenti conceditur, 481C.
 RUSTICITAS sancta ad quid utilis, 331D.

S

SÆCULUM nequam sub figura maris describitur, 379D et seq. — Sæcularia quo sensu sint odio habenda, 31A'. — Sæcularis vita non impossibilem sed difficilem reddit virtutem, 42D et seq. — In sæculo summa perfectio inveniri valet, 449A. — Cf. Mundus.
 SALUS. Via salutis incipientibus angusta et amara videtur, 35A et seq. — Quid sit galea salutis, 95A. — Contra hostes nostræ salutis indesinenter pugnemus, 32D'. — Utrum et quatenus alios salvare teneamur, 62B.
 SANCTUS mortem desiderat, 161A'. — Interdum cadit, nec penitus perit, 155C'. — Sancti sunt admirandi et imitandi, 409C', 405A et seq. — Non potest aliquis exercere omnes actus Sanctorum, 409D'. — Sanctorum præsentia humilitatem insinuat, 413B'. — Ipsorum est laudes sine læsione transire, 304C'. — Cum illis nos comparemus, 316B', ut confundamur, 316C'. — Quidam in mundo degentes sunt sancti, 154C'. — Nonnulli Sancti exteriori odoratu perceperunt in aliis factorem vitiorum, 393C. — In patria Sancti semper vitiunt Deum quem possident, 172B. Utrum ibidem crescat eorum scientia, 412D et seq. — Orationibus meritisque Sanctorum mundus subsistit, 468A. — Cf. Beati.
 SCALA qualis a S. Joanne Climaco visa sit, 11, 18 in fine, 203A, 255A, 496D et seq. — Exhortatio ad hujus scalæ ascensum, 497A et seq.
 SCRIPTURA, cujus verba sunt sermones Spiritus Sancti, 460B', quomodo sit legenda, 460B', 494D. — Ejus studium exstinguit carnis vitia, 35D. — Qualem Scripturarum notitiam suggerant dæmones, 411B'.
 SCURRILITAS quam funesta, 218B.
 SCYTHIOTÆ, seu degentes in solitudine Scythi, laudantur, 448D', 449C.
 SECURITAS bona in quo sistat, 295B'.
 SENES ferventes quomodo alloquendi, 418D; non ferventes increpantur, 41A. — Congregata in juventute senes consolantur ac nutriunt, 44A'. — Senescens religiosus non indigeat adhuc institui in rudimentis vitæ monasticæ, 380A. — Senex aliquis, cujus Innocentius fuit discipulus, 127D, ipsum cruciavit, 127A', sed audiendo eundem loquentem post mortem, 127D', conversus est, 128A. — Laudantur senes quidam in cœnobio ad sanctitatem evecti, 402A et seq. — Refertur sermo quorundam seniorum mo-

- nachorum de vita cœnobitica et eremitica, 105D' et seq., cum exhortatione vivida minus ex illis, 106D' et seq.
- SENSATIONES. Ex illis procedunt imaginationes, 27A'.
- SENSIFICATIO est spiritualis vivificatio sive illuminatio animæ, 430A'. Cf. Illuminatio.
- SENSUALITAS in cibis reprehenditur, 45C. Cf. Gula.
- SENSUS animæ quid sit, 430D. — Per sensum intellectualem quid intelligatur, 381C' et seq. — Sensus « amator dolorum » dictus, 391D', quid meditetur, 392A, et quantum confortaverit martyres, 392B. — Sensuum refrenatio ad contemplationem intelligibilem disponit, 426A'.
- SEPULTURA in cœmeterio quibusdam pœnitentibus monachis data non est, juxta ipsorum petitionem, 149C.
- SERAPHIM. Usque ad illorum ordinem perveniunt quidam Sancti, 446B'.
- SERMO in aliquibus magis abundat quam opus, 413A. — Sermo immalinus probatur, 329A. — Cf. Lingua.
- SERVATIUS (S.) « gloriosus », Tungroreum episcopus, laudatur, 331C', 449B.
- SILENTIUM commendatur, 60D', 64D, 149A, 444B. — Cum discretione est servandum, 120D'. — Quibusnam proprie competat, 173A'. — Indicantur ejus effectus, 214C' et seq. — Illi quæ socientur mala, 388B. — Mitis servat silentium labiorum, 193B', et cogitationis, 193C'.
- SIMON abbas quomodo se humiliaverit, 350D'.
- SIMPLICITAS describitur, 328D, 329D'. — Est lorica contra dolos malignorum, 269B. — Quantum prosit, 389C. — Cum humilitate jungitur, 330B', et cum obedientia, 331C', 332A. — In una simplicitas infusa simul et acquisita comparatur, 330A et seq. — Columbina, non asinina, persuadetur simplicitas, 99D', 310A'. — Ad Deum simpliciter est accedendum, 330A'.
- SIMULATIO utrum aliquando liceat, 220A', 408D et seq. — An reprehensibilia quædam simulari queant ad repellendam vanam gloriam, 309B et seq., 350C' et seq. — Narrantur exempla laudandæ simulationis, 408A' et seq. — Simulator depingitur, 328B.
- SINAL. In illo monte vixerunt S. Joannes Climacus et Stephanus solitarius, 169 versus finem.
- SISOIS abbas manus in oratione extensas retracebat ne raperetur, 484A.
- SITIS sitim plerumque cessare facit, 234C'.
- SMILAX est rubus qui se conjungit cypresso, 415C.
- SOBRIETAS ad omne opus bonum disponit, 124A. Cf. Cibus, Temperantia.
- SOCIETAS bona quam utilis, 427A'.
- SOCRATES cur habuerit duas uxores litigiosas, 112A'.
- SODOMA. Ita vocatur sæculum nequam, 15D'. — Qui hanc urbem duce angelo reliquerunt, quosnam figurent monachos, 34B, D.
- SOL. Ejus irradiatione indigent oculi, 68D.
- SOLITARIUM, quid agere debeant, 435D', et quibus illusionibus sint obnoxii, 132D. — Acris a dæmonibus et vitis impugnantur quam cœnobitæ, 106A et seq., 451D'. — Illis certandum est specialiter contra elationem, 113A, acediam, 223C, et formidinem, 295A. — Qui per suggestionem diabolicam solitarii efficiuntur, 114A, 116C'. miserabiliter periclitantur, 114B, 117A et seq. — Indicantur motiva diversa propter quæ vita solitaria arripitur, 447B et seq., 448A et seq. — Remotioni solitariæ quæ mala aliquando sociantur, 388C. — Solitaria vita quibusnam prosit, 132A', 197B', 416C', 449C, 450B et seq., 462A', aut noceat, 197A', 443C, 449B', 450A', 455D et seq., 456B. — Quare non proficiat solitarius, 456C. — Per unum sermonem se manifestat verus solitarius, 161A. — Solitarius memor injuriæ quantum semetipsum affligat, 206D. — Solitarii quomodo in Domino exsultent, 409D. — Mater castitatis est quies solitaria cum obedientia, 258A. — Vita solitaria anachoretarum perfectior est conversatione cœnobarum, 416D'. — Quies solitaria cum uno vel paucis laudatur, 419A. — Homo solus dicitur deus aut bestia, 132B'. — Cf. Contemplatio, Monachus, Quies, Vita.
- SOLLICITUDO secularis quantum mentem impedit, 452C' et seq., 453C, 455A, C.
- SOMNIUM est motus mentis in immobilitate corporis, 69B; aliquando tamen contingit somniantem ambulare, 69B. — Distinguuntur quinque somniorum species, 71C' — Quid doceat S. Thomas de somniis eorumque causis, 71C et seq. — Somnia fiunt juxta merita sive demerita actionum priorum, 294A'. — Utrum somniis credendum, 70B' et seq. — Quomodo dæmones per somnia nos decipiant, 69B' et seq. — Quibus ex fontibus procedant somnia quæ dicuntur illusiones nocturnæ, 261D et seq.

SOMNUS, qui est imago mortis, 287A. unde proveniat, 287B, et quo pacto restringatur, 287C. — In illo rationis iudicium est ligatum, 70B'. — Somnus nimius ex quibus oriatur, 383B'; quam nocivus sit, 291C', 292A' et seq., et quantum vitandus, 409D'. — Somnus capiendus est sicut in sepulcro, 476D', 399C', ut minuatur, 477A. — Illi insidiatur dæmon, 399C'. — A somno surgens quomodo tentetur, 399D', specialiter ante officium matutinale, 287B', 292C. — Qualiter in somno vigilandum sit, 261A et seq. — Somnus hominis contemplativi quam fecundus, 34C. — Etiam in somno proficiens operatur, 460A. — In somno fit aliquando meditatio psalmodum, 293C', aut verborum Dei, 294A. — Somnus meridianus qua arte exutiendus, 434A'. — Monachus in oratione somnolentus, quandonam vigilet, 292C'. — Somno adversatur vana gloria, 293C, 459A'.
SPES describitur, 494D' et seq., cum suis effectibus, 490B et seq., 494C' et seq. — Unde oriatur, 495A', et quæ mala illi aliquando sociantur, 388C. — Spes quædam in nobis naturaliter invenitur, 389B'. — Spes est porta impassibilitatis, 425A', et caritatis, 495B. — Contritioni iungenda est, 350A. — Qui spe mercedis facit abrenuntiationem, molendino asinario assimilatur, 38C'. — Furor spem solvit, 495A'. — Spes tota in Deo figenda, 60A.
SPIRITUS incorporeus, non circumscripive, sed definitive a corpore terminatur, 393A. — Spirituales viri a carnalibus quomodo segregantur, 400A'.
SPIRITUS SANCTUS est ignis summus et consumens, 446A', 476A', 477A', 493D'. — Quo sensu sit pax animæ, 195C', 432B'. — Quantum indigeamus ejus motione, 476A', et directione, 437B. — Castitas disponit ad ejus illustrationes, 494A'. — Verba Scripturæ sunt sermones Spiritus Sancti, 460B'. — Ubi Spiritus Domini, ibi vinculum est solutum, 434A'. — Quando amittitur Spiritus Sanctus, quid faciendum, 38C et seq. — Qui Spiritum Domini habet, ex suis verbis et humilitate fit notus, 427D'. — Cf. Deus, Trinitas.
STABILITAS in cenobio quare servanda sit, 422B et seq., D' et seq., 279B. Cf. Perseverantia.
STEPHANUS (S.) protomartyr conversionem S. Pauli orando promeruit, 416A'.
STEPHANUS, solitarius in monte Sinai, quan-

ta virtute claruerit, 169 versus finem, 183C. — Ut dicitur, pascibat leopardum ad se venientem, 470 in medio, 183A'. — Moriturus ad reddendam suæ vitæ rationem terribiliter compulsus est, 470 initio.
SUAVITAS in exercitiis bonis aliquando a dæmonibus ingeritur, 460D.
SUBSANNATIONES bibendæ sunt sicut aqua vitæ, 408D', sicut mel et lac, 429B'. Cf. Impropria, Increditationes.
SUPERBIA, quæ est regina et caput vitiorum, 224D, 310B', 388C', necnon Dei negatio, 313A, multipliciter describitur cum suis effectibus, 313A et seq., 344A et seq., 315D, C', 317C et seq., 318A et seq., 404A. — Quomodo distinguatur a vana gloria, 302A et seq., quæ est ejus mater, 308D, 310B'. — Indicantur ejus causæ, 313B, 314A. — Interdum superbia oritur ex operibus virtutis, 188B, et devincit eum qui Deo gratias agit, 314C. — De superbia convincitur qui dicit: Non sum superbus, 315A'. — Superbia formidinem generat, 296B, ejusque argumentum est furor, 195B'. — Regnat in multis, 258A'. — Propter ipsam solam cecidit Lucifer, 315C. — Superbi plurimi se ipsos latent usque ad mortem, 317D'. — Depingitur monachus superbus, 314B' et seq., 317B'. — Superbi a Deo derelinquantur, 315A. — Naturale est animæ superbiere, sed contra dæmones, 413D. — Superbia et desperatio utrum simul in eodem esse possint, 414D. — Quæ sit summa superbia, 350C', 485C. — Remedia et rationes contra superbiam exponuntur, 315B' et seq., 318C et seq., 344B, 426B'. — Cf. Elatio, Gloria.
SYDDIN, locus anachoretarum, 169 in fine.
SYNDERESIS est quædam imago et scintilla scientiæ increata, 382A. — Semper remurmurat malo, 381D'. — Consulenda est et audienda, 431A.

T

TABENNENSIO Tæ, seu monachi Ordinis S. Pacomii, laudantur, 448D', 449C. Cf. Pacomius.
TACTUS quanta cura mortificandus, 108C, 260B'. — Quo pacto illum represserit aliquis monachus, 260C'.
TEMPERANTIA delectationes carnales refrenat, 394B. Cf. Castitas, Sobrietas.
TEMPUS non insaniter consumendum est, 164C',

sed semper impendendum fructuose, 180D, et regulariter, 197D. — Tempore opportuno fieri debet quælibet actio bona, 394C et seq., 395A et seq.

TENTATIO triplicis est generis, 377B, 391B'. — Quænam sit ejus utilitas, 116B, 430D. — Tentatio quæ unum vincit, aliud coronat, 400C. — Tentationibus non se exponat qui passionibus subditur, 401A, 415B, 420C. — Noviter conversi quare magis tententur quam antea, 420D' et seq. — Tentationes quomodo repellendæ, 384C et seq., 468B, speciatim si instabilitas suggeratur, 426B'. — Per orationem perseverantem tentationes diabolicæ debilitantur, 293A', et superantur, 479C'. — In tentationibus servanda est pax pectoris, 290C et seq. — *Cf.* Daemon.

TEPOR in principio vitæ religiosæ quam periculosus, 37B'. *Cf.* Acedia.

TERRA promissionis præfiguravit regionem cælestem, 630D'. — Terræ secundæ assimilatur electorum ecclesia; terræ vero sterili, cætus malignantium, 52D et seq. — Terrena quam vana sint, 60C; quanto plus deseruntur, tanto fit anima aptior ad superna, 60B'. — *Cf.* Mundus, Sæculum.

THEODORUS abbas singulari quiete donatus est, 442B.

THEOLOGIA utrum lugentibus conveniat, 177D' et seq., et vitiosis, 443B. — De theologia mystica quis loqui debeat, 339A et seq.

THOLAS (*alias* Tholos), locus ubi debebat monachus qui ex meditatione mortis sæpe patiebatur mentis excessum, 163C'.

THOMAS (S.) Aquinas numeratur inter theologos qui fuerunt perfecte lugentes, 178B. — Quid doceat de obedientia indiscreta, 133B', de somniis eorumque causis, 71C et seq. — Allegatur etiam, 148B, 219D, 297C, 430D'.

TIMOR describitur, 295A' et seq. — Securitati qualiter opponatur, 295B'. — Quænam sint ejus species, 491C' et seq., 493C, D'. — Ex solo timore supplicii agere, non est meritum, 32C. — Qui ex timore pure servili abrenuntiationem facit, 38B', ex ardenti incendio in fumum desinit, 38C'. — Timor Dei quam necessarius, 391D', 492A et quam fructuosus, 428D, 431A', 438C, 492B. — Timor moderatus in certamine spirituali habetur, 43B. — Timor mortis ordinatus ab inordinato securatur, 160C, 161C. — Luctus secundum Deum est timor liquefaciens atque humilians, 173B. — *Cf.* Formido.

TOBIAS qua mente mortem optaverit, 161B'. TRIBULATIONES per orationem superandæ sunt, 468B. *Cf.* Patientia.

TRINITAS divina affirmatur, 345C, 494A'. — Invocanda est contra tres hostes nostræ salutis, 384B. — Doctrina de Trinitate comparatur cum dogmate Incarnationis, 461C' et seq. — *Cf.* Christus, Deus, Spiritus Sanctus, Verbum.

TRISTITIA ordinata nunquam abjicienda est, 40A'. — Immoderata quantum noceat, 427C. — Tristitia in eremo excitatur, 45C'. — Utrum de morte dilecti liceat tristitiam habere, 52D'. — Daemon tristitiæ lapsos impugnat, 153A'. — Ad tristitiam pœnitentialem, non sæcularem, alios inducere debemus, 218C'. — Sancta tristitia quomodo concipitur, 173A. — Si quis mundum odit, iste aufugit tristitiam, 52C', quæ consequitur amorem immoderatum alicujus creaturæ, 52D'. — *Cf.* Luctus.

U

ULTIO qualiter rejicienda, 204D' et seq. — Ejus desiderium in fide mænetis invenitur, 206B'. — *Cf.* Inferia, Ira.

V

VERBUM Dei æternum quid sit, 433C, 454C, et quo sensu mortem mortificet, 494C. — Verbum Dei incarnatum quomodo subsistat, 433B' et seq.; quid sit ejus dextera, statio, 454C, et cathedra, 454D. — Doctrina de Verbo incarnato cum dogmate Trinitatis comparatur, 461C' et seq. — *Cf.* Christus.

VERBUM quantum valeat ad destructionem, 488B'. — Verba quænam sint in oratione proferenda, 470B' et seq. — Verba insipientiam animæ redarguunt, 68B'. — Verba sæcularia quam nociva, 218A', 219A, quomodo advertenda, 219B et quibus illusionibus ad illa audienda nos impellant demones, 218B'. — Verba subtilia sæpe impediunt mentis profectum, 445A. — Vitanda sunt verba mania de viribus, 460C'. — *Cf.* Lingua.

VERUSUTIA ad quid utilis, 97C.

VESTIS monachorum nigra luctum prædicat, 177D.

VIA regia qualis sit, 16B. — Quid intelligatur per viam angustam et arctam, 530D et seq., 556C, 427A.

VIGILANTIA, in omnibus necessaria, 53B, 54D' et seq., specialiter requiritur ad castitatem in monasterio servandam, 53C.

VIGILIA secundum diversos gradus sanctificantur, 291A et seq. — Exponuntur ejus effectus, 291B' et seq., 292A et seq. — Reprehenditur qui alios a fructuosa vigilia impedit, 293A et seq. — *Cf.* Oratio.

VIOLENTIA salutaris quid sit, 26D, 68C', 162D', 383D, et ad monachum quo sensu pertineat, 30A', 34C', 40D, 110A, D, 224B'.

VIRTUS finem possidet infinitum, quo sensu, 411D' et seq. — Quomodo fructificet, 431D. — Virtutum scala quænam sit, 11, 48 in fine, 203A, 255A, 496D et seq. — Qualiter requirantur virtutes ad impassibilitatem consequendam, 484B', 486A. — Tres virtutes theologicæ describuntur cum suis effectibus, 490A et seq. — Virtutes Dominus infundit sicut et animas, 400D', 409A'. — Quænam sint matres virtutum, 409B', et quomodo edoceantur, 409C'. — Quo sensu sint in nobis multæ virtutes naturales, 389A' et seq. — Quænam virtutes super naturam dicendæ sint, 390A, et quos habeant magistros, 390B. — Quantum sit virtutum splendor, 173A'. — De illis quid examinandum, 391A'. — Ipsi qualiter vitia misceantur, 387D' et seq. — Illas exercere non est impossibile, 390A. — Ipsas aliter in praxin deducunt incipientes, 401B, proficientes, 40A', 173A', et perfecti, 40B', 410C, 173B'. — Aliqui ad illas naturaliter inclinantur, 383B. — Plus virtutum quam scientiæ studio vacandum est, 331A'. — Verba inania de virtutibus vitanda sunt, 460C'. — Aliorum virtutes notandæ, 212B. — Virtuosæ exercitationis indicator fecunditas, 186D'. — Actio virtuosæ exercenda est loco et tempore opportuno, 185C'; quid illam præcedat, 394A. — Actiones modice virtuosæ quare interdum tanquam eximie laudentur, 408A. — Deus est specialiter virtuosorum Dominus, 27C', et vita, 27D'.

VISITATIONES quænam sint solitariis vitandæ, 456D' et seq.

VITA quo respectu sit odio habenda, 179A'. — De vita spirituali quis docere debeat, 339A et seq. — Vita monastica in quo sistat, 382A. — Vita anachoretica, ejus pericula exponuntur, 106A et seq., 449D', præfertur vitæ cœnobiticæ, 449C. Ad illam non procedat nisi exercitatus in claustris, 34A, 39C. — Exhortatio ad vilam cœnobiticam, 106D

et seq. — *Cf.* Anachoretæ, Claustrum, Cœnobium, Monachus, Religio, Solitarius.

VITAS PATRUM liber allegatus, 37D', 231C', 260C', 288D', 350D', 484A.

VITIUM definitur, 397D' et seq. — Quale et qualiter vitium sit impugnandum, 258D'. — De vitiis quid examinandum, 391A', 396C' et seq., 429B', D'. — Vitia quantum delenda, 33A. — Spiritualia vitia sunt graviora quam carnalia, quo sensu, 34B'. — Vitia ex se invicem oriuntur, 203B', et redeunt ad eos quos ante inquinaverunt, 63A. — In illa quomodo translatae sint inclinationes naturæ, 413B et seq. — Alia vitia sunt amara, alia delectabilia, 420A. — Vitiolorum fœtor a quibus percipiatur, 393B. — Non semper eisdem vitiis impugnantur juvenes et senescentes, 418C'. — Vitia virtutibus misceantur, 387D' et seq. — Minima quædam vitia in spiritualibus viris relinquuntur, quare, 390D'. — Vitia qualiter cessent aut minuantur, 430A'. quanta discretione sint impugnanda, 419D' et seq., 459B et seq., et a quibusnam curari valeant, 419B et seq. — Qui ad illa inclinantur et sibi vim inferunt, valde laudantur, 383C. — Vitia inveterata difficulter sanantur, 453D', 287A', 429A. — Utrum sint septem vel octo vitia capitalia, 302A et seq. Quænam sint eorumdem causæ, 385C, et effectus, 385D et seq. Ex ipsis quænam tria primum vincenda sunt ut cetera dementur, 376B'. — Vitia qualia in congregatione sint vitanda, 131A' et seq. — *Cf.* Culpa, Lapsus, Peccatum.

VOCATIO religiosa fideliter sequenda est, 42C. *Cf.* Monachus, Religio.

VOLUNTAS divina diversis modis innoscit, 402D' et seq. — Voluntas propria gladio spiritus est occidenda, 94C', 401C', ejusque seductio vitanda, 97D, 99A', 126C, 429D. — Voluntatis abnegatio, 40B', 54A, 107D', 402A' et seq., quam utilis ad exercendas virtutes, 40B', et quantam mercedem in celo consequutura, 110B', 279B'. — Perfectus docet quando propriam voluntatem facit, 96B'. — Humilis propriam voluntatem abominatur, 332B' et seq. — *Cf.* Abrenuntiatio, Obedientia.

Z

ZELUS, id est naturalis dilectio, in nobis est ut æmulemur virtutes, 413D. — Laudatur zelator in virtutibus, 492A'. — *Cf.* Virtus.

INDEX GENERALIS

ENARRATIONES IN SCALAM PARADISI S. JOANNIS CLIMACI	
PREFATIO D. Dionysii	11
EPISTOLA Joannis abbatis monachorum in Raithu ad Joannem Climacum. . .	13
Articulus I. Hujus epistolæ expositio . .	14
EPISTOLA Joannis Climaci ad Joannem abbatem Raithu	17
Articulus II. Hujus epistolæ expositio. .	18
PROLOGUS auctoris	18
GRADUS PRIMUS. De abrenuntiatione ter- renorum et abdicatione vitæ inanis. .	19
Articulus III. Expositio hujus gradus primi. .	24
GRADUS II. De non habendo passionem ad aliquid, id est non affici ad ali- quid inordinate	46
Articulus IV. Expositio hujus gradus se- cundi	49
GRADUS III. De vera peregrinatione; de somniais	55
Articulus V. Expositio partis primæ gra- dus hujus tertii : De vera peregrinatione. .	59
Articulus VI. Expositio partis secundæ gra- dus hujus tertii : De somniais	68
GRADUS IV. De obedientia vera æter- naliter memoranda	72
Articulus VII. Expositio hujus gradus quarti	94
GRADUS V. De penitentia	137
Articulus VIII. Expositio hujus gradus quinti	145
GRADUS VI. De mortis memoria. . . .	157
Articulus IX. Expositio hujus gradus sexti. .	159
GRADUS VII. De luctu latificante . . .	165
Articulus X. Expositio hujus gradus se- ptimi	172
GRADUS VIII. De inirascibilitate, quæ difficulter et graviter invenitur ac possidetur	189
Articulus XI. Expositio hujus gradus oc- tavi	193
GRADUS IX. De vindicta, seu memoria malitiæ, id est illatæ injuriæ	202
Articulus XII. Expositio hujus gradus noni. .	203
GRADUS X. De detractioe	207
Articulus XIII. Expositio hujus gradus de- cimi.	209
GRADUS XI. De multiloquio	212
Articulus XIV. Expositio hujus gradus un- decimi.	214
GRADUS XII. De mendacio	217
Articulus XV. Expositio hujus gradus duo- decimi	218
GRADUS XIII. De acedia	221
Articulus XVI. Expositio hujus gradus ter- tiidecimi	222
GRADUS XIV. De gula	225
Articulus XVII. Expositio hujus gradus quartidecimi.	229
GRADUS XV. De incorruptibili castitate et temperantia ex sudoribus atque laboribus acquisita	238
Articulus XVIII. Expositio hujus gradus quintidecimi	249
GRADUS XVI. De avaritia; de pauper- tate.	271
Articulus XIX. Expositio partis primæ gradus hujus sextidecimi : De avaritia. .	276
Articulus XX. Expositio partis secundæ gradus hujus sextidecimi : De pauper- tate	278
GRADUS XVII. De insensibilitate et mor- tificatione animæ, et morte mentis ante mortem corporis.	281

Articulus XXI. Expositio hujus gradus septimidecimi	282	Articulus XXXI. Expositio partis secundæ gradus hujus vicesimi sexti : De discretionē bene discreta, id est rationabili et recte discernente seu ordinate exhibita.	401
GRADUS XVIII. De somno, et oratione, et psalmodia in congregatione.	286	RECAPITULATIO prædictorum sub compendio.	422
Articulus XXII. Expositio hujus gradus octavidecimi.	287	Articulus XXXII. Hujus recapitulationis expositio	423
GRADUS XIX. De corporali vigilia, et qualiter per eam adveniat Spiritus Sanctus, et quomodo exsequi eam oporteat	289	GRADUS XXVII. De sancta quiete corporis et animæ; de differentia et discretionē quietum	432
Articulus XXIII. Expositio hujus gradus nonidecimi	290	Articulus XXXIII. Expositio partis primæ gradus hujus vicesimi septimi : De sancta quiete corporis et animæ	440
GRADUS XX. De invirili et puerili formidine	294	Articulus XXXIV. Expositio partis secundæ gradus hujus vicesimi septimi : De differentia et discretionē quietum	446
Articulus XXIV. Expositio hujus gradus vicesimi	295	GRADUS XXVIII. De sancta et beata matre virtutum oratione, et de intellectuali atque sensibili adstantia quæ est in ea.	462
GRADUS XXI. De vana gloria	298	Articulus XXXV. Expositio hujus gradus vicesimi octavi	468
Articulus XXV. Expositio hujus gradus vicesimi primi	302	GRADUS XXIX. De terreno cælo impassibilitatis imitativæ Dei, et perfectionis resurrectionisque animæ ante communem resurrectionem.	480
GRADUS XXII. De superbia sine capite existente	310	Articulus XXXVI. Expositio hujus gradus vicesimi noni	482
Articulus XXVI. Expositio hujus gradus vicesimi secundi	313	GRADUS XXX. De communione et conjunctione ac vinculo virtuosæ trinitatis in virtutibus, scilicet fidei, spei et caritatis	487
GRADUS XXIII. De inexplicabilibus cogitationibus blasphemiarum.	319	Articulus XXXVII. Expositio hujus gradus tricesimi	490
Articulus XXVII. Expositio hujus gradus vicesimi tertii	321	EXHORTATIO ad ascensum	497
GRADUS XXIV. De mititate, simplicitate et innocentia acquisitis auxilio gratiæ ac studio propriæ industriæ, et non naturalibus; et de malignitate.	324	Articulus XXXVIII. Expositio exhortationis ad ascensum	497
Articulus XXVIII. Expositio hujus gradus vicesimi quarti	326	TRANSLATIO AMBROSII ABBATIS CAMALDULENSIS	499
GRADUS XXV. De humilitate vitiorum perditione	332	Index S. Scripturæ	629
Articulus XXIX. Expositio hujus gradus vicesimi quinti	339	Index analyticus	635
GRADUS XXVI. De discretionē; de discretionē bene discreta	356		
Articulus XXX. Expositio partis primæ gradus hujus vicesimi sexti : De discretionē	376		

EMENDANDA. Pag. 73, lin. 11, et pag. 97 D, lin. 10 : idiorithmiam, *lege* idiorhythmiam; — 308 B', lin. 11 : mallens,... malens.

DEBUI. Pag. 19, lin. 11, et pag. 25 A, tin. 12 : ex liberi, *forsan* et liberi.





Typis Cartusiae Sanctae Mariae de Pratis. Tornaci.
A. BAUDECHON typographus.

